BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
42 - F
8

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

43 L 16
43
1
16

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

A. R. P. PAULI MEZGER
THEOLOGIA
THOMISTICO - SCHOLASTICA SALISBURGENSIS
IN QUATUOR TOMOS DIGESTA.

Digitized by Google

8 42. F. 8

Digitized by Google

Puteus altus est
THEO„ logia SCHO„ lasti„ ca.
SALIS„ bur„ gen„ sis.
Authore A.R.P. PAULO MEZGER
O altitudo.
In obsequium Fidei.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

THEOLOGIA SCHOLASTICA

SECUNDUM VIAM ET DOCTRINAM
D. THOMÆ AQUINATIS,
DOCTORIS ANGELICI,
In Celebri Archiepiſcopali Benedictina Univerſitate Salisburgenſi, methodo & norma ibidem uſitata publicè tradita, & in IV. Tomos digeſta

QUORUM PRIMUS TRACTAT DE DEO UNO ET TRINO, Deq; Creatura Angelica; SECUNDUS de Actibus humanis, Conſcientia, Peccato perſonali, & Originali, de Legibus, & Privilegiis: TERTIUS de Gratia, Fide, Spe, Charitate, Jure & Juſtitia, Reſtitutione Contractibus: QUARTUS de Incarnatione, & Sacramentis: Ubi præter theoricas controverſias, reſolvuntur potiores & pleraq; quæſtiones ad doctrinam moralem, & S. Fidei Controverſias pertinentes;

Cum duplici copioſo Indice.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

AUTHORE
Adm. Reverendo, Relig. & Clariſſimo

P. PAULO MEZGER,
Ord. S. Benedicti ex Antiquiſſimo & Celeberrimo Monaſterio S. Petri ibidem, S.S. Theologiæ Doctore & Profeſſore emerito, Celſiſſ. & Reverend. Principis, & Archiepiſcopi Salisburgenſis, &c. Conſiliario Eccleſiaſtico, nunc in eadem Univerſitate S. Scripturæ Profeſſore, & Procancellario.

BIBL. SEC. COLL. ROM. SOC. IESU · IHS

Cum Licentia & Facultate Superiorum.

AUGUSTÆ Vindelicorum & DILINGÆ,
Sumptibus JOANNIS CASPARI BENCARD, Bibliopolæ.

ANNO M. DC. XCV.

Digitized by Google

Digitized by Google

REVERENDISSIMIS, PRÆNOBILIBUS, & AMPLISSIMIS

DOMINIS, DOMINIS

AUSTRIÆ SUPERIORIS

D.D. PRÆLATIS,

S. Cæſareæ Majeſt. &c. &c. Conſiliariis.

Dominis Patronis Gratioſiſſimis, & Obſervandiſſimis.

REVERENDISSIMI, PRÆNOBILES, & AMPLISSIMI

DOMINI, DOMINI PRÆSULES,

NOn abſque metu quodam reverentiali intra Inclyti Statûs, & Reverendiſſimi Cœtûs Veſtri penetralia pedem infert mea THEOLOGIA; verita nimirum, ne importunè auribus obſtrepant Academicæ Controverſiæ & Diſputationes, quo tempore omnem Curiam curis occupant tumultuoſa Martis certamina. Non jam de *legibus*, ſed *Legionibus* agitur: neque curat militis *ſtylus ferreus*, quæ dictamina ſcribat, aut præſcribat calamus *Theologicus*. In argento, non argumento belli nervus intenditur, & cauſæ pondus ſtatuitur. De *Nummo*, non de *Numine* Numa conſultat; neque tanta de acervandis rationibus, quàm dividendis portionibus movetur quæſtio.

Audeo tamen *Reverendiſſimarum Veſtrarum Amplitudinum* conſpectui ſiſtere & offerre meam *Theologiam*, quia in ſua fronte præfert Supremi Numinis optimum Nomen & omen; cujus cultum, ac ſtudium ſacræ *Reverendiſſimorum Auſtriæ Præſulum* Curiæ inter principes curas ſemper extitiſſe, nemo ignorat, niſi qui tam ad noſtrorum, quàm antecedentium temporum lucem caligat.

Fuit quondam illa calamitoſa tempeſtas, in qua Bohemicus turbo unà cum avita & vera DEI fide, debitam Cæſari fidem etiam in vicinis provinciis evertere minabatur: ne porrò in Patria *Veſtra* corrueret fideliſſimus *Reverendiſſimorum Dn. Prælatorum ſtatus* omni ope & operâ cavit, laboranti ſuccollavit, alicubi lapſam reparavit: atque inter tumultuantes patriæ procellas inconcuſſus, docuit reddere, *quæ ſunt Cæſaris, Cæſari*; *quæ ſunt DEI, DEO*; (a) Veſtræ vigilantiæ & invictæ pietati, ò *Reverendiſſimi Patriæ Proceres*! magna ex parte debet Orthodoxa Religio ſeſe vel ſervatam, vel reſtitutam. Eidem in acceptis refert illum, quo hodiedum conſpicitur, florem, & virorem. Alibi efferata Martis barbaries dicata DEO templa ſolo æquat, vetuſtiſſima ſanctitatis domicilia & venerandos parietes ſubactis cuniculis evertit; incerata Divûm ſimulacra in cineres, delubra vertit in equorum ſtabula. At *Veſtris* ſub auſpiciis quantis incrementis efflorеſcit Sacræ Religionis Majeſtas? Surgunt alicubi ex imis fundamentis ſacra DEO templa, alibi raris ſive à gypſario opere, ſive picturâ artificiis in novam elegantiam efformata reſplendent. Alibi pro divini famulitij augmento nova ſtant Aſceteria & Collegia. Altaria Cœlitum honori pretioſè erecta ſimul oculum rapiunt in admirationem, pectus in devotionem. Ipſimet Beati Titulares, cùm ſua ſacra lipſana argenteis recepta conditorijs, gemmis ac margaritis præfulgida contuentur, ſuorum corporum gloriam poſt anaſtaſin reſtituendam, hâc anticipatâ gloriâ præſignatam deguſtant. Ab hoc Religionis zelo non *Vos* impedit irrequietus Bellonæ inſultus, temporumque injuriæ. Premunt illæ quidem, &, quis neſcit? ingentem æris profuſionem exprimunt, quâ adverſùs Auguſtiſſimi Cæſaris hoſtes itis in ſuppetias; non tamen opprimunt: imò (quod palmæ adſcribitur, *preſſa altiùs*) ab ipſis oneribus fortiores, temporumque victores identidem novas producitis frondes, & *elatas palmarum*. (b)

Quod verò palmarium, æquè militans, ac triumphans Eccleſia ſibi gratulatur, à *Veſtro* pervigili zelo creſcere in fide, virtute, & pietate civium ſuorum numerum; creſcente nimirum intra concreditos vobis ſubditos Paſtorum induſtriâ, rudium inſtru-

(a) Matth. 22. v. 21 (b) Cant. 5. 11.

Digitized by Google

inſtructione, Sacrorum frequentatione, Divorum cultu, omnigenâ devotione. Cùmque *pro divina intelligentia mentis Veſtræ* non ignoretis, *litteras omnium eſſe fundamenta Virtutum* (c) idcirco in Aſceteriis & Collegiis *Veſtris* Viros educatis non minùs bonis litteris, quàm virtute excultos, illos ad publica ſtudiorum Emporia & Athenæa dirigitis, ut in hisce veluti floridiſſimis campis argumentoſæ apes ſublimiorum ſcientiarum, præſertim ſacræ Theologiæ mella legant, eaque *aërei mellis cœleſtia dona* (d) vel, ut ſacram doctrinam Hipponenſis Præſul nuncupat, *Angelorum ferculum & Archangelorum pulmentum* (e) ſuo tempore fidelibus ſubditis in æternæ ſalutis alimentum diſpenſent.

O felicem ab hoc Religionis flore patriam! nam uti

— — prima ſcelerum cauſa mortalibus ægris
Naturam neſciſſe DEUM (f)

ita ex adverſo *omnia ſecunda ſunt colenti DEUM, &, qui Religioni ſtudens Divina tutatur, fluctuare aliquando poteſt, mergi non poteſt.* (g) *Quemadmodum omnia à DEO & per DEUM ſunt conſtituta* (h) tanquam abyſſali fonte bonorum omnium; ita à vero DEI cultu ceu ſcaturigine felicitas omnis promanat. Felicia quoque ſub *Veſtro* Præſulatu Cœnobia & ſacra Collegia, quæ velut totidem celeberrimæ virtutis & ſcientiarum palæſtræ Virorum non minùs litteris, quàm virtute clariſſimorum examina nutriunt. Hi ſunt Eccleſiaſtici ac Religioſi ſtatûs præſtantiſſimi theſauri, hæc pretioſa cimelia. Sanè magnus Eccleſiæ Doctor Auguſtinus non dubitat, *mentem bonis artibus & diſciplinis præditam, arcam Divinitatis* nuncupare. (i) Idem: *ſunt*, inquit, *in Eccleſia DEI, & ſemper fuerunt lapides pretioſi, docti ſcilicet, & abundantes ſcientiâ, & eloquentiâ.* (k) Eadem fuit Pii II. Pontificis Maximi de litteris æſtimatio, de quo Platina teſtatur, *libros plus quàm ſapphiros & ſmaragdos curare ſolitum.* (l)

Itaque ſecurâ fiduciâ *Veſtrum* gratioſiſſimum favorem ambit mea Theologia Scholastica, *Reverendiſſimi, Prænobiles, & Ampliſſimi Domini, Domini Præſules.* Theologia, inquam, *quâ fides ſaluberrima gignitur, nutritur, defenditur & roboratur* (m) Scholastica, h. e. ambidextera, quæ unâ manu ſancta fidei, alterâ ſana morum principia propinat; æquè practica, ac ſpeculativa. Eſt & Thomiſtica, ut quæ ex Angelici Doctoris ſtylo & filo contexta, per concatenatam Ejus illibatæ doctrinæ conſequentiam decurrit. Eſt & *Salisburgenſis*: nimirum in Athenæo Juvavienſi Superiorum voluntate à me per quindecim annos de ſuggeſto tradita, publicisque Diſputationibus propugnata. Eſt tandem omnibus hisce titulis *Veſtra*: in primis quia *Theologia Scholaſtica*; quis enim dubitet, eam ſcientiam à *Vobis* in ſinu amari, quàm in *Veſtro* gremio tam impenſè fovetis; ipſi-

(c) Eumen. in paneg. (d) Virg. Georg. (e) D. Auguſt. ſerm. 38. ad FF. in eremo. (f) Sil. l. 4. (g) Campanus apud Nierenb. in Theopol. (h) Ariſt. de mundo, ad Alex. (i) Auguſt. apud Cl. Clem. in Muſ. p. 101. (k) Idem ſerm. 118. (l) Plat. in vit. (m) Aug. 14. de Trinit c. 1.

Digitized by Google

ipſimet quoque juvenilibus annis altiſſimè imbibiſtis: eſt quippe naturâ comparatum, ut ea ſtudia omni vitâ colamus, quibus à tenerioribus annis exculti fuimus. Erit deinde etiam ex eo capite accepta hoſpes, quia ſub ſignis Angelici Ducis militat, cujus doctrinam non tantùm Vaticana Oracula, ſed & Ipſamet æterna Veritas de Crucis Cathedra comprobavit: *Bene ſcripſiſti de me.* Erit eo quoque titulo non ingrata, quia Salisburgenſis eſt: ſentit quippe noſtra Juvavienſis Univerſitas, multis magniſque gratiis à Veſtra manu perfuſa, ſe ingenita Vobis humanitate haberi tanquam domeſticam: nam ut taceam, quod à Reverendiſſimo DD. Prælatorum Collegio Præſides & Aſſiſtentes, ex eorundem Aſceteriis Rectores & Doctores, ex Religioſa ipſorum juventute præſtantia ingenia altioribus diſciplinis informanda magno numero recipimus; noſtras Academicas lucubrationes modò Sacras, & Partheniæ pietati dicatas, modò oratorias, modò disputatorias benignis oculis aſpicitis, gratioſis manibus tractatis, liberali ære promovetis. A quo Muſarum noſtratûm favore, nequaquam Vos avocat gravium & publicorum multitudo negotiorum: ea quippe jam *Veſtra* dexteritas in conſuetudinem; meliùs dixerim, in naturam vertit. Loquar cum Latin. Pacat. in paneg. *Quicquid homines vocamus laborem,* VESTRA *natura eſt. Ut indefeſſa vertigo cælum rotat, ut maria æſtibus inquieta ſunt, & ſtare ſol neſcit; ita* Vos *continuatis negotiis, & in ſe quodam orbe redeuntibus ſemper eſtis exerciti.*

Hâc Gratioſæ benevolentiæ expertâ humanitate partum meum Theologicum ad ſacras manus admittite, *Veſtriſq;* Auſpiciis fovete, *Reverendiſſimi, Prænobiles, & Ampliſſimi Domini, Domini Præſules.* Præmiſeram hactenus varios particulares Tractatus, velut quoſdam emiſſarios: nunc verò totum S. Theologiæ Curſum ad *Reverendiſſimas Amplitudines Veſtras* dirigo, ut ſub earundem benigniſſimo aſpectu, Nominumque ſplendore feliciter in lucem prodeat: ſub quo nulla erit formido à malignantis noctuæ roſtro, vel ungue, *Veſtræ* virtutis & ſapientiæ radiis ad obſcuras nocturni ſpelæi umbras facilè abigendæ. Permittite demum, ut meus iſte qualiscunque labor ſit meæ erga Reverendiſſimas Veſtras Amplitudines devotiſſimæ obſervantiæ perenne monumentum, cui iſtud intimum animi demiſſimi votum inſcribam:

ReVerenDIſsIMI PræſVLes & PræLati SVperIorIs AVſtrIæ ſeros fLoreant, VIVantqVe In annos.

Inſcripſi & vovi
Die, CHRISTO recèns Nato, ſacrâ.

Reverendiſſimarum, Prænobilium, & Ampliſſimarum Dominationum Veſtrarum

Obſequentiſſimus

P. PAULUS MEZGER.

Digitized by Google

APPROBATIO.

NOs Maurus D. G. Abbas Monſeenſis ac Univerſitatis Salisburgenſis p. t. Præſes, petitam juxta Statuta noſtra Academica ab Adm. Reverendo, & Clariſſimo P. Paulo Mezger Univerſitatis noſtræ Procancellario, ac Vice-Rectore, Sacræ Scripturæ Profeſſore ordinario, Licentiam ac facultatem hiſce concedimus, ut Librum Theologia Scholaſtica ſecundùm Doctrinam D. Thomæ intitulatum, dummodo à Facultate Theologica pro more antea approbatus fuerit, prælo committere, ac divulgare poſſit. Actum in Monaſterio noſtro Monſeenſi ſuperioris Auſtriæ die 11. Februarii A. 1694.

(L.S.) **MAURUS** Abbas in Monſee, p. t. Univerſitatis Præſes.

AP-

Digitized by Google

APPROBATIO S. FACULTATIS THEOLOGICÆ.

THEOLOGIAM præſentem, quisquis conſpicis, tolle, lege, & intentiori animo doctrinam percipe, ſublimia enim Divinitatis ſublimiter ſubtiliter pertractat, ejusdemque abſcondita ſignat; Sacratiſſima Incarnationis ænigmata dexterrimè ſolvit, aliaque meliorum chariſmatum dona luculenter explicat, ad veram denique ſapientiam, ceu ad rerum altiſſimarum perfectam contemplationem ac notitiam viam pandit clariſſimam; ſacræ fidei lumine copioſè inſtructa, ſole Thomiſtico perfectè illuſtrata, ſolidiſſimis, exquiſitisque rationibus dilucida. Et ut divina mirâ claritate revelat myſteria, ſic & ſapientiſſima eſt rationum, actionumque arbitra, optima æqui, iniquique interpres, dum latentes difficultates de Juſtitia, de legibus, de vitiis, & univerſim de humanis actibus è fundo eruit, dilucidè explicat. Nihil agit ſuperfluum, nihil inordinatum, indecorum nihil, ſed nec quicquam negligit, aut ſicco pede pertranſit, in quo ſapientiæ aut conſcientiæ eſt quæſtus uberior. Digniſſimum proinde cenſemus, ut glorioſo labore elucubratum opus iſthoc tutiſſimæ doctrinæ, quam Author Doctor Clariſſimus Paulus per annos quàm plurimos publico è ſuggeſtu Theologico ferventiſſimo ac indefeſſo animo pro laudabili litteraria Reipublicæ incremento, maximâ innumerorum Auditorum proficuitate ac felicitate prædicavit, in frequentiſſimis actibus publicis invictè propugnavit, typis divulgatum toti orbi illuceſcat.

Ita cenſent, ſimulq; Clariſſimo Auctori animitùs gratulantur Collegæ

P. MAURUS LIECHTENHAIMB, Benedictinus, & Lib. Monaſt. S. Lamberti, Controverſiarum Fidei Profeſſor, p. t. Facultatis Decanus.

P. HONORIUS AIGNER, Benedictinus ex Monaſt. Cremifanenſi, Celſiſſimi Principis & Archiepiſcopi Salisb. Conſiliarius Eccleſiaſticus, Theologiæ Scholaſticæ Profeſſor Ordinarius.

P. EDMUNDUS RUEDORFER. Benedictinus ex Monaſt. Lambacenſi, Theologiæ Scholaſticæ Profeſſor Ordinarius.

P. VIRGILIUS FABER, Benedictinus, ex Monaſt. Garſtenſi, Theologiæ moralis Profeſſor Ord.

Plu-

Digitized by Google

Plurimùm Reverendo, Religioſiſſimo ac Clariſſimò

AUCTORI

Confratri ſuo dilectiſſimo,

applaudit gratulabundus

CONVENTUS S. PETRI SALISBURGI.

FEſtorum quoties celebrantur gaudia PETRO,
Felici partem fœdere PAULUS habet.
Alternas juſſitque vices Eccleſia mater:
Gloria cum PAULO, ſit quoque PETRE, Tibi.
Exemplo ſpectare licet renovata recente,
PAULI de meritis participante PETRO.
Nempe redundat honos in amantem ſemper amati.
Totus, PAULE ſcias, Te quoque PETRUS amat.
Cur amet in promptu cauſa eſt; nam PAULE mereris:
Virtutes ſtimuli ſunt in amore Tuæ.
Clarior eſt per Te PETRUS, germinaſque nitorem,
Quem dat conſpicui clara nigredo typi.
Et tua mox *Summum* ſplendorem *Summa* creabit;
Namque operi Angelicus Sol micat ipſe Tuo.
Sol ab Apoſtolico qui ſumpſit lumine lucem,
Scribere cùm THOMAS multa, docente PETRO;
Ille etiam, *Doctor* meruit qui *Gentibus* eſſe,
Doctrinam THOMÆ tradere viſus erat.
Quid miramur adhuc, ſi THOMÆ PAULUS amator,
Quæ fuerant ſemper nomina nota ſibi?
Ad ſe Cœlicolas potuit ſi flectere THOMAS,
Et cur Tu nolis Hunc quoque Paule ſequi?
Doctrinæ quis non ſolidæ trahat omen ab iſtis?
PAULUS amat THOMAM, & ſunt in amore vices.
Sed nec erit dubium: ſemper Te PETRUS amabit;
Suggeris Ipſe novos, cur adamêre, focos.
Agnoſcunt operis pretium, queîs norma fuiſti,
Et quibus è claro dogmata fonte dabas.
Agnoſcent reliqui, & veſtigia preſſa ſequentur,
Qui Tibi Fraterno proſpera corde vovent.

Digitized by Google

Plurimùm Reverendo, Religioſiſſimo, ac Clariſſimo

AUCTORI.

ALternâ Ledæ geniti quòd luce coruſcent,
Mutuus hoc fratrum fecit, & unus amor.
Hinc manet alterius frater modò gloria fratris,
Et de quo felix gaudeat, alter habet.
Fabula quæ fuerat, fit tandem verior orbi,
Et vix non hodie migrat in hiſtoriam.
Publica lux fratrem dum circumfulget honoris,
Hinc in me pariter pars quoque magna cadit.
Gaudet uti Caſtor, dum fulget in æthere Pollux,
Seque ſimul partem lucis habere putat:
Sic ego Germani applaudo, & congaudeo luci.
Utque diu terris ſplendeat, aſtra precor.
Claſſica Muſa canat! claſſes pertranſiit omnes
Ille docens. Similem ſiſte Juvave mihi.
Si eniti decus eſt, ſummamque attingere rerum,
Qui *Summam** abſolvit, gloria quanta manet?
Et quid erit totum, dum *Summa* hæc prodit in orbem?
Gentibus hinc *Doctor* denique PAULUS erit.
Inde mihi veniet fratris *de lumine lumen,*
Quo ſine me credam lucis habere minus.

Ita Fratri Frater
Ejusdem Ord. ac Monaſterii
Profeſſo Confrater,
amoris & honoris ergo
gratulatur

P. FRANCISCUS MEZGER,
Senior S. Petri.

* *Theologiam in Summam S. Th.*

Plu-

Plurimùm Reverendo, Religioſiſſimo ac Clariſſimo

AUCTORI,

Domino P. Procancellario meritiſſimo.

ODE.

EXi, nec lateas, liber beate!
Lucem quid refugis nitente ſole
Doctrinæ Angelicæ? ſuis Aquinas
Affulget radijs. Apollo nullus
Tantundem potuit: feras nec Orphêus
Qui emovit Cytharâ potente ſylvis.

Nec

Digitized by Google

Nec qui dulciſonis modis Arion
Delphinas ſibi fecit obſequentes.
Tu non Euridicen vocas ab antris
Infauſtis Erebi, canisve cuſtos
Commentis veterum celebris Orco
Objectat caput, & rapi dolens fert
Conſortem Thalami à canente chordâ,
Quam movit Lyricen manu peritâ.
Tu majora cies, Typoque promis.
Hæc ipſos etiam Deos requirunt
Veſtes, ac ſuperis probata vulgant,
Et glebas animant faces ſupernæ.
Guſtant Ambroſiam, Deumque cernunt
Per Te Terrigenæ, liber beate.
In Summa hâc legitur, probent quod omnes,
Non hi, qui ſpeculantur alta ſolùm,
Et qui mente Deos adire tentant.
Sunt hîc, quæ Themidi placere poſſunt.
Legum jure legent opus periti.
Magna hîc utilitas latet patenti
Expromentur opes, Tagum feracem
Auri quæ ſuperent, Tuasque, Cræſe,
Gazas. ponderat hæc Themis, probatque.
Hoc Emblema notat, tenetque firmum.
Abſit Zoilus! is nihil timetur;
Nam fungi genus eſt parùm æſtimandum.
Bubones metuent, liber, nitorem.
Disperdes tenebras opinionum.
Palmam ipſæ tribuunt Tibi Camœnæ
Majorem veritæ, ſuasque victæ
Submittunt cytharas Tibi in trophæum.
Quà Titan jubar, invehitque lucem,
Et quò præcipites agit caballos,
Illuc Tu veniens timere noli.
Exi digne legi liber beate.

Unanimi plauſu gratulantur

Decanus, cæteriq; Profeſſores Facultatis Juridicæ Salisburgenſis.

AD

Digitized by Google

INDEX TITULORUM
IN HOC PRIMO TOMO
THEOLOGIÆ SCHOLASTICÆ.

TRACTATUS I.
De DEO Uno.

Proœmium.

Diſputatio I. proœmialis.

De neceſſitate, natura, & qualitatibus Theologiæ *ad q. 1. 1. partis.* 1

Articulus I.

De notione, diviſione, & exiſtentia S. Theologiæ. 1

§. I.

Notio, & diviſio Theologiæ. 2

§. II.

Exiſtentia, ſtatus, & progreſſus S. Theologiæ. 3

§. III.

Neceſſitas S. Theologiæ. 4

Articulus II.

An S. Theologia ſit Scientia? 5

§. I.

Noſtra ſententia affirmativa. 5

§. II.

Solvuntur objectiones. 5

Articulus III.

Quomodo inevidentia non obſtet Theologiæ ad ſalvandam rationem ſcientiæ? 6

§. I.

Varia Authorum reſponſa. 6

§. II.

Noſtra reſolutio, & ſolutio objectionum. 7

Articulus IV.

Sítne S. Theologia ſcientia propriè ſubalternata? 8

§. I.

Negativa præfertur. 8

§. II.

Solvuntur objectiones. 9

Articulus V.

De objecto S. Theologiæ. 10

§. I.

Objectum formale, & materiale S. Theologiæ ſtatuitur. 10

§. II.

Solvuntur objectiones. 11

§. III.

Corollaria. 11

Articulus VI.

De reliquis genericis & ſpecificis prædicatis S. Theologiæ. 11

§. I.

Supernaturalitas S. Theologiæ expenditur. 12

§. II.

Quomodo Theologia ſit ſpeculativa, vel practica? 12

§. III.

Certitudo Theologiæ. 13

§. IV.

Duratio, ſubjectum, & unitas Theologiæ. 13

Articulus VII.

De locis Theologicis, & ſenſibus S. Scripturæ. 14

§. I.

Quot, & quinam ſint loci Theologici. 14

§. II.

Senſus varius S. Scripturæ. 15

Diſputatio II.

De exiſtentia DEI. 16

Articulus I.

Utrùm DEUM eſſe ſit per ſe notum? 16

§. I.

Sententia Doctoris Angelici. 16

§. II.

Solvuntur objectiones. 17

Articulus II.

An, & quomodo demonſtrari poſſit, DEUM eſſe? 18

§. I.

Probatur demonſtrabilitas exiſtentiæ Divinæ. 18

§. II.

Prima demonſtratio ex ratione primi moventis. 19

§. III.

Secunda demonſtratio per viam cauſalitatis effectivæ. 20

§. IV.

Cæteræ demonſtrationes exiſtentiæ Divinæ. 21

§. V.

Utrùm exiſtentia Divina invincibiliter ignorari poſſit? 21

Diſputatio III.

De natura DEI, ejúſque conſtitutivo. 22

Articulus I.

An eſſentia & natura DEI ſint virtualiter diſtincta, habéántque duplex conſtitutivum? 22

§. I.

Præſuppoſita, & ſtatus quæſtionis. 23

§. II.

Fundamenta pro diſtinctione virtuali eſſentiæ & naturæ. 23

§. III.

Oppoſita ſententia ſtatuitur. 24

§. IV.

Solvuntur fundamenta contraria. 24

Articulus II.

Quid de cumulo omnium perfectionum, & de infinitate ſentiendum. 25

§. I.

Argumenta pro cumulo perfectionum & infinitate. 25

§. II.

Utraque ſententia rejicitur. 25

§. III.

Solvuntur oppoſitæ rationes. 25

Articulus III.

Utrùm conſtitutivum Divinæ naturæ ſit aſeitas? 26

§. I.

Rationes contra aſeitatem. 26

§. II.

Fundamenta pro aſeitate. 27

§. III.

Reſpondetur ad fundamenta oppoſita. 28

Articulus IV.

Utrùm intelligere radicale, vel actuale ſit conſtitutivum Divinæ eſſentiæ. 28

§. I.

Fundamenta pro intelligere radicali contra intelligere actuale. 29

§. II.

Propugnatur intelligere actualiſſimum. 29

§. III.

Solvuntur fundamenta oppoſita. 31

Articulus V.

Quodnam tandem ſit conſtitutivum Divinæ naturæ. 32

§. I.

Præſuppoſita ad reſolutionem. 32

§. II.

Aſeitas pertinet ad conſtitutivum Divinæ eſſentiæ. 32

§. III.

Intelligere actualiſſimum conjunctim requiritur cum aſeitate ad conſtitutivum eſſentiæ & naturæ Divinæ. 33

Diſputatio IV.

De diſtinctione Divinæ naturæ à relationibus, & attributis. 34

Articulus I.

An admittenda ſit diſtinctio formalis actualis ex natura rei inter Divinas perfectiones? 34

§. I.

Præſuppoſita, & ſtatus quæſtionis. 35

§. II.

Sententia Scotiſtica impugnatur authoritate. 36

§. III.

Rationes contra diſtinctionem Scotiſticam. 37

§. IV.

Solvuntur objectiones. 38

Articulus II.

An diſtinctio realis in tertio ſit neceſſaria & ſufficiens ad ſalvanda contradictoria in DEO? 39

§. I.

Explicatio & probatio diſtinctionis realis in tertio. 39

§. II.

Hæc diſtinctio non ſufficit ad ſalvanda contradictoria in Divinis. 40

§. III.

Solvitur fundamentum Adverſariorum. 40

Articulus III.

An, & qualis ſit admittenda diſtinctio virtualis in Divinis? 41

§. I.

Expoſitio diſtinctionis virtualis. 41

§. II.

An per illam ſalventur contradictoria? 43

§. III.

Solvuntur objectiones. 44

§. IV.

Corollaria. 45

Articulus IV.

An, & quomodo eſſentia in attributis ac relationibus, & relationes ac attributa tum in eſſentia, tum in ſeipſis includantur? 46

§. I.

Adſtruitur formalis, & mutua prædicatorum incluſio. 47

§. II.

Solvuntur objectiones. 47

Diſputatio V.

De attributis Divinis in ſpecie. 48

Articulus I.

De bonitate, veritate & unitate DEI. 49

§. I.

Digitized by Google

§. I.
Bonitas DEI. 49
§. II.
Unitas, & veritas DEI. 50
Articulus II.
De ſimplicitate DEI. 50
§. I.
Exponitur, & aſtruitur ſimplicitas DEI. 51
§. II.
Corollaria. 51
Articulus III.
De infinitate DEI. 53
§. I.
Infinitas DEI exponitur, & aſſeritur. 53
Articulus IV.
De immenſitate DEI. 53
§. I.
Exponitur, & aſtruitur immenſitas DEI. 53
§. II.
Propugnatur ratio D. Thomæ. 54
Articulus V.
Sitne DEUS in ſpatiis imaginariis? 55
§. I.
Impugnatur exiſtentia DEI in ſpatiis imaginariis. 55
§. II.
Solvuntur obiectiones. 56
§. III.
Corollaria. 56
Articulus VI.
De immutabilitate DEI. 56
§. I.
Veritas Catholica. 57
§. II.
Corollaria. 57
Articulus VII.
De Æternitate DEI. 58
§. I.
Explicatio Æternitatis, & veritas Catholica. 59
§. II.
An præterita, præſentia, & futura ſint DEO phyſice præſentia in æternitate? 60
§. III.
Solvuntur obiectiones. 62
Diſputatio VI.
De Exiſtentia & Poſſibilitate Viſionis DEI. 64
Articulus I.
An DEUM clarè videri per gratiam ſit poſſibile? 64
Articulus II.
An poſſibilitas hujus Viſionis ſit evidenter cognoſcibilis? 65
§. I.
Datur evidentia negativa poſſibilitatis. 65
§. II.
Non datur poſitiva evidentia viſionis. 66
Articulus III.
An in hac vita ab aliquo homine DEUS clarè videri poſſit, aut aliquando viſus fuerit? 67
§. I.
Poſſibilitas extraordinaria oſtenditur. 67
§. II.
De facto non certò, ſed probabiliter aſſeritur. 68
§. III.
Adſtruitur hoc privilegium S. Patriarchæ Benedicto. 58
§. IV.
An oculò corporeò DEUS videri poſſit? 69
Articulus IV.
Sitne poſſibilis intellectus creatus, qui connaturaliter DEUM videat? 70
§. I.
Rationes S. D. pro implicantia hujus poſſibilitatis? 70
§. II.
Solvuntur inſtantiæ Adverſariorum. 71
§. III.
Implicantia creatæ ſubſtantiæ ſupernaturalis. 72
Diſputatio VII.
De Specie concurrente ad Viſionem. 73
Articulus I.
An detur in Viſione, vel dari poſſit ſpecies impreſſa quidditativè repræſentans Divinam Eſſentiam? 73
§. I.
Præſuppoſita. 73
§. II.
Implicantia ſpeciei impreſſæ probatur authoritate & ratione D. Thomæ. 74
§. III.
Alia duplex ratio implicantiæ. 75
§. IV.
Argumenta pro actuali exiſtentia ſpeciei impreſſæ ſolvuntur. 76
§. V.
Argumenta pro poſſibilitate ſpeciei impreſſæ. 76
Articulus II.
An Divina eſſentia ſit locò ſpeciei impreſſæ in Viſione Beatifica? 77

Digitized by Google

§. I.

Aſſeritur Divina eſſentia ratio ſpeciei impreſſa. 77

§. II.

Qualis ſit concurſus Divinæ eſſentiæ ad Viſionem? 78

Articulus III.

Utrùm in Viſione Beatifica producatur Verbum mentis, ſeu ſpecies expreſſa? 79

§. I.

Prænotanda. 79

§. II.

Negatur ſpecies expreſſa. 79

§. III.

Solvuntur obiectiones. 79

§. IV.

Corollaria. 81

Diſputatio VIII.

De Lumine Gloriæ. 82

Articulus I.

An Lumen Gloriæ ſit neceſſarium ad videndum DEUM? 82

§. I.

Adſtruitur neceſſitas Luminis Gloriæ. 82

§. II.

Officia Luminis Gloriæ. 83

Articulus II.

An per abſolutam potentiam poſſit clarè videri Divina Eſſentia ſine lumine gloriæ? 84

§. I.

Negativa ſtatuitur. 84

§. II.

Impugnatur concurſus extrinſecus, & potentia obedientialis proximè activa. 84

§. III.

Corollaria. 86

Articulus III.

Quomodo lumen gloriæ cum intellectu concurrat ad viſionem? 86

§. I.

Reiectis aliis Thomiſtica ſententia adſtruitur. 87

§. II.

Solvuntur obiectiones. 88

Diſputatio IX.

De ipſo actu Viſionis. 89

Articulus I.

Unde proveniat inæqualitas Viſionis? 89

§. I.

Præſuppoſita. 89

§. II.

Propugnatur ſententia D. Thomæ. 90

§. III.

Solvuntur obiectiones. 90

Articulus II.

Qualis ſit actus Viſionis Beatificæ? 90

§. I.

Sitne, vel eſſe poſſit viſio comprehenſiva? 91

§. II.

Sitne Viſio beatifica ſpeculativa, complexa, reflexiva? 91

§. III.

Menſura Viſionis beatificæ. 91

Diſputatio X.

De obiecto Viſionis beatificæ. 93

Articulus. I.

Utrùm in Viſione Beatifica videantur omnia, quæ ſunt formaliter in DEO? 93

§. I.

Certiora præmittuntur. 93

§. II.

Prima Concluſio Thomiſtice. 94

§. III.

Altera Concluſio contra tertiam ſententiam. 94

§. IV.

Ponuntur obiectiones. 96

§. V.

Solutiones obiectionum. 96

Articulus II.

An, & quomodo creaturæ videantur in DEO? 97

§. I.

Creaturæ formaliter videntur in DEO. 97

§. II.

Creaturæ videntur in DEO, ut medio cognito. 98

§. III.

Corollaria ex dictis. 99

Articulus III.

Quænam creaturæ defacto videantur, aut videri poſſint in DEO? 100

§. I.

An Divina Eſſentia videri poſſit ſine aliqua creatura in particulari? 100

§. II.

An omnes creaturæ poſſibiles videri poſſint in DEO? 101

§. III.

§. III.
Quænam creaturæ actuales, & quomodo à Beatis videantur? 102
§. IV.
Nominabilitas DEI. 102

Diſputatio XI.

De Scientia DEI in genere: ad q. 14. D. Thom. 103

Articulus I.

An S. D. infinitam intellectualitatem DEI demonſtrativè probaverit ex eius infinita immaterialitate? 103
§. I.
Aſtruitur demonſtrativa efficacia Angelicæ probationis. 104
§. II.
Solvuntur obiectiones. 104
§. III.
Corollaria ex dictis. 106

Articulus II.

Quomodo Scientia ſit in DEO? 107
§. I.
Quomodo Divina Eſſentia reſpectu ſcientiæ DEI habeat rationem obiecti? 107
§. II.
Adſtruitur ſcientia propriè accepta ſub ratione attributi virtualiter diſtincti. 108
§. III.
Solvuntur objectiones. 108
§. IV.
Corollaria. 109

Articulus III.

An, & quomodo in DEO dentur ideæ? ad 15. S. Th. 110
§. I.
Sententia Thomiſtica. 110
§. II.
Corollaria. 111
§. III.
Solvuntur objectiones. 112

Articulus IV.

In quo medio DEUS cognoſcat creaturas? 113
§. I.
DEUS cognoſcit omnes creaturas ſecundum eſſe proprium ipſarum. 113
§. II.
Solvuntur obiectiones. 114
§. III.
Medium, & modus cognoſcendi creaturas. 115
§. IV.
Altera pars Aſſertionis demonſtratur. 116
§. V.
Solvuntur obiectiones. 116
§. VI.
Cognitio malorum, privationum, negationum. 118

Diſputatio XII.

De cauſalitate Scientiæ Divinæ. ad a. 8. q. 14. 118

Articulus I.

An Scientia DEI ſit cauſa rerum effectiva? 119
§. I.
Aſſeritur Divinæ Scientiæ cauſalitas. 119
§. II.
Solvuntur obiectiones. 120

Articulus II.

Quænam Scientia DEI ſit cauſa rerum? 120
§. I.
Diviſio in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ & viſionis. 121
§. II.
Cauſalitas effectiva ſcientiæ viſionis adſtruitur. 121
§. III.
Creaturæ ſunt futuræ, quia DEUS videt. 122
§. IV.
Solvuntur obiectiones Adverſariorum. 123

Diſputatio XIII.

De Scientia futurorum contingentium. 125

Articulus I.

Quid ſit futurum? 125
§. I.
Præſuppoſita. 125
§. II.
Definitio Thomiſtica Futuri. 126
§. III.
Corollaria quædam ex dictis. 127
§. IV.
Tria præcipua Corollaria. 128
§. V.
Solvuntur obiectiones. 130

Articulus II.

Quomodo DEUS cognoſcat futura contingentia? 132

Digitized by Google

§. I.

DEUS futura contingentia antecedenter ad ſuum Decretum non videt in ideis? 132

§. II.

Nec videt in ſuis decretis ut futuris. 133

§. III.

Nec videt in ſupercomprehenſione cauſarum. 134

§. IV.

Futura contingentia non videntur in ipſorum veritate obiectiva. 135

§. V.

Reſolutio Quaſtionis. 136

Articulus III.

Quomodo DEUS videat futura peccata?

§. I.

Præſuppoſita. 137

§. II.

Veritas Thomiſtica. 137

§. III.

Solvuntur obiectiones. 138

Diſputatio XIV.

De Scientia futurorum contingentium conditionatorum. 139

Articulus I.

An pro ſcientia conditionatorum ſit admittenda ſcientia media? 139

§. I.

Præſuppoſita. 139

§. II.

Rejicitur ſcientia media rationibus Theologicis. 140

§. III.

Abſurda, quæ ſequuntur ex parte DEI. 141

Articulus II.

An ſcientia media ſit conformis S. Scripturæ? 142

§. I.

Negativa ſtatuitur. 142

§. II.

Reſpondetur ad obiectiones. 142

Articulus III.

An ſcientia media ſit conformis SS. PP. præſertim Auguſtino? 143

§. I.

Negativa ſtatuitur. 143

§. II.

Duabus Reſponſionibus Adverſariorum occurritur. 145

§. III.

Plura dogmata Auguſtiniana contraria ſcientiæ mediæ. 146

§. IV.

Obiectiones ſolvuntur. 146

Articulus IV.

An ſcientia media conveniat cum doctrina D. Thomæ? 147

§. I.

Negativa ſtatuitur. 148

§. II.

Solvuntur obiectiones. 148

§. III.

Corollarium. 148

Articulus V.

An DEUS futura conditionata videat in decreto conditionato? 149

§. I.

Exponitur & ſtatuitur ſententia Thomiſtica. 149

§. II.

Solvuntur obiectiones. 150

Diſputatio XV.

De obiecto & diviſione voluntatis Divinæ. ad q. 19. D. Th. 151

Articulus I.

Quodnam ſit obiectum Divinæ voluntatis? 151

§. I.

Certiora præmittuntur. 151

§. II.

Obiectum Divinæ voluntatis, 152

§. III.

Solvuntur obiectiones. 152

Articulus II.

Quomodo DEUS amet creaturas poſſibiles? 153

§. I.

Datur in DEO amor erga creaturas poſſibiles. 153

§. II.

Solvuntur obiectiones. 154

§. III.

Corollaria. 154

Articulus III.

Quotuplex ſit voluntas in DEO? 155

§. I.

Diviſio voluntatis. 155

§. II.

Voluntas antecedens, & voluntas beneplaciti. 155

§. III.

Solvuntur obiectiones. 156

Diſputatio XVI.

De Libertate Voluntatis Divinæ. 157

Ar-

Digitized by Google

Articulus I.

An Libertas Divinorum decretorum intrinſecè compleatur per aliquid creatum? 157

§. I.

Variæ Auctorum Sententiæ diſcuſſæ & rejectæ. 157

§. II.

Refutatur intrinſecum complementum à connotato extrinſeco. 158

Articulus II.

In quonam Libertas Divina adæquatè conſiſtat? 158

§. I.

Explicatio Libertatis. 158

§. II.

Reſolutio difficultatis. 159

§. III.

Solvuntur obiectiones. 160

§. IV.

Corollaria. 160

Diſputatio XVII.

De efficacia Divinæ voluntatis. 151

Articulus. I.

An admittenda ſint Decreta ab intrinſeco efficacia, & prædefinientia? 162

§. I.

Rejiciuntur decreta indifferentia. 162

§. II.

Statuitur intrinſeca efficacia decretorum circa actus bonos. 163

Articulus II.

Qualis ſit iſta intrinſeca Efficacia Decretorum? 164

§. I.

Refutatur efficacia fundata in Scientia media. 165

§. II.

Refertur & refutatur intrinſeca efficacia Henrici à S. Ignatio. 166

§. III.

Defenduntur phyſicæ prædefinitiones ad quoſcunque actus bonos? 167

§. IV.

An prædefinitiones inducant fatalem neceſſitatem? 169

§. V.

Calumnia Calviniſmi depellitur, 169

§. VI.

Solvuntur obiectiones. 171

Articulus III.

De Concordia Decretorum cum libero arbitrio? 175

§. I.

Aſtruitur utriuſque concordia. 175

§. II.

Poſſintne concordari ſcientia Mediæ & prædeterminationum Patroni? 176

Diſputatio XVIII.

De Providentia DEI prædeſtinante. ad q. 23. 179

Articulus I.

Quid & quorum Providentia ſit in DEO? 179

§. I.

Exiſtentia & Natura Providentiæ. 179

§. II.

Objectum & Efficacia Providentiæ. 180

Articulus II.

An, & quid ſit Prædeſtinatio? 181

§. I.

Exiſtentia & natura prædeſtinationis. 181

§. II.

Subiectum & obiectum prædeſtinationis. 182

Articulus III.

Utrum electio ad gloriam ſit gratuita? 182

§. I.

Thomiſtica aſſertio fundata in S. Scripturis. 182

§. II.

Fundamenta à ratione. 184

§. III.

Solvuntur obiectiones. 186

Articulus IV.

Quinam ſint Effectus prædeſtinationis? 189

§. I.

Enumerantur effectus prædeſtinationis. 189

§. II.

Solvuntur obiectiones. 190

Diſputatio XIX.

De Providentia Reprobante. 191

Articulus I.

An Reprobatio habeat ſui cauſam in reprobo? 191

§. I.

Digitized by Google

§. I.

Reprobatio poſitiva præſupponit demerita reprobi. 191

§. II.

Reprobatio negativa antevertit peccatum perſonale, 192

Articulus II.

De effectibus Reprobationis. 194

§. I.

Aſſignantur effectus reprobationis. 194

§. II.

Certitudo & ordo Reprobationis. 195

TRACTATUS II.

De DEO Trino.

Proloquium.

Diſputatio XX.

De veritate & cognoſcibilitate Myſterij SS. Trinitatis. 196

Articulus I.

De veritate & exiſtentia huius Myſterii. 197

§. I.

Referuntur errores & hæreſes contra SS. Trinitatem. 197

§. II.

Veritas Catholica ex Scriptura, Conciliis, Patribus. 198

§. III.

Obiectiones hæreticorum. 201

Articulus II.

An myſterium SS. Trinitatis Lumine naturali cognoſci poſſit? 201

§. I.

Myſterium SS. Trinitatis non eſt contra rationem. 202

§. II.

Argumenta ſuadentia exiſtentiam vel poſſibilitatem Trinitatis ratione naturali evidenter aut probabiliter cognoſci poſſe. 203

§. III.

Reſolutio negativa. 204

§. IV.

Satisfit fundamentis in oppoſitum adductis. 205

Diſputatio XXI.

De Divinis proceſſionibus, ad q. 27. 207

Articulus I.

An, quæ, & quot ſint proceſſiones in Divinis? 207

§. I.

Exiſtentia & numerus proceſſionum. 207

§. II.

Obiectiones & Corollaria. 207

Articulus II.

Quid, & quales ſint Divinæ proceſſiones? 208

§. I.

An proceſſio ſit veri nominis actio. 208

§. II.

An actus notionales ſint virtualiter adæquatè ab eſſentialibus diſtincti? 208

§. III.

Corollaria. 210

Articulus III.

Quodnam ſit principium Divinarum proceſſionum? 210

§. I.

Sententia Durandi *reiicitur.* 211

§. II.

Relatio ſola non poteſt eſſe principium. 212

§. III.

Principium proceſſionis eſt forma abſoluta per relationem completa. 213

§. IV.

Solvuntur obiectiones. 213

§. V.

Corollaria. 214

Diſputatio XXII.

Cur proceſſio verbi Divini ſit generatio, non autem proceſſio Spiritus Sancti? 214

Articulus I.

An communicatio naturæ fæcundæ ſalvet differentiam inter generationem Filii & proceſſionem Spiritûs Sancti? 215

§. I.

Fundamenta ſententiæ affirmantis. 215

§. II.

Impugnatio huius ſententiæ. 216

§. III.

Solvuntur argumenta Adverſariorum. 216

Articulus II.

An propter rationem imaginis proceſſio Verbi ſit generatio? 217

§. I.

Diſcutitur & reiicitur ſententia Vaſquez. 217

§. II.

Diſcutitur & impugnatur explicatio Veckeni. 218

§. III.

Vera Thomiſtica ratio differentiæ. 218

§. IV

Digitized by Google

§. IV.

Solvuntur obiectiones. 219

§. V.

Corollaria. 219

Diſputatio XXIII.

De Divinis Relationibus. ad q.28. 220

Articulus I.

An, & quot ſint relationes in DEO? 221

§. I.

Exiſtentia relationum. 221

§. II.

Numerus relationum. 221

Articulus II.

Utrùm eſſentia Divina includatur formaliter in conceptu relationum, & viciſſim relationes in conceptu eſſentiæ? 222

§. I.

Aſtruitur incluſio eſſentiæ in conceptu relationum. 222

§. II.

Aſtruitur incluſio formalis relationum in eſſentia. 223

§. III.

Solvuntur obiectiones. 223

Articulus III.

Utrùm Divinæ relationes dicant perfectionem ſecundùm explicitam rationem relationis? 224

§. I.

Sententia negativa eligitur. 225

§. II.

Implicat multiplicatio perfectionum in Divinis. 226

§. III.

Reſponſiones Adverſariorum reſelluntur. 227

§. IV.

Solvuntur obiectiones. 227

Diſputatio XXIV.

De relationibus ad exiſtentiam & ſubſiſtentiam comparatis. ad q. 28. a. 2. & q. 29. a. 2. 231

Articulus I.

An admittendæ ſint tres exiſtentiæ relativæ? 231

§. I.

Refertur ſententia affirmans. 231

§. II.

Aſtruitur negativa. 231

§. III.

Solvuntur fundamenta oppoſita. 232

Articulus II.

Sitne præter tres ſubſiſtentias relativas etiam abſoluta ſubſiſtentia admittenda in Divinis? 232

§. I.

Aſtruuntur tres ſubſiſtentiæ relativæ. 233

§. II.

Solvuntur obiectiones. 234

§. III.

Adſtruitur ſubſiſtentia abſoluta. 234

§. IV.

Solvuntur obiectiones. 235

Diſputatio XXV.

De Divinis perſonis in genere. 236

Articulus I.

Quodnam ſit conſtitutivum Perſonæ Divinæ? 236

§. I.

Perſonæ non conſtituuntur originibus, ſed proprietatibus perſonalibus. 236

§. II.

Enodantur difficultates oppoſitæ. 237

Articulus II.

De notionibus & modo loquendi de Divinis Perſonis. 238

§. I.

Quid, quæ & quot notiones Divinarum Perſonarum? 238

§. II.

Divinarum Perſonarum ſimilitudo, æqualitas, & mutua inhabitatio. 238

§. III.

Modi prædicandi de Divinis perſonis. 239

Diſputatio XXVI.

De Divinis Perſonis in ſpecie. ad q. 33. uſque ad 39. 240

Articulus I.

De nominibus primæ & ſecundæ perſonæ. 240

§. I.

Nomina primæ Perſonæ. 240

§. II.

Nomina propria Filii. 241

Articulus II.

E quorum obiectorum cognitione Verbum per ſe procedat? 241

§. I.

Verbum per ſe procedit ex cognitione omnium attributorum & Perſonarum. 241

§. II.

An Verbum per ſe procedat ex cognitione Creaturarum. 242

Ar-

Digitized by Google

Articulus II.

De Perſona Spiritûs Sancti. 243

§. I.

Nomina tertiæ Perſonæ. 244

§. II.

Proceſſio ex utroque. 244

§. III.

Spiritûs ſancti diſtinctio à Filio in proceſſione fundatur. 245

§. IV.

Sitne per ſe à duobus ſuppoſitis, an etiam à duobus principiis. 246

Articulus III.

De miſſione Divinarum Perſonarum. 247

§. I.

Quid & quotuplex ſit miſſio? 247

§. II.

Corollaria ex dictis. 248

TRACTATUS III.

De creatura Angelica.

Diſputatio XXVII.

De Angelorum exiſtentia & eſſentia. ad q. 50. 249

Articulus I.

An Angeli ſint ſpiritus incorporei? 249

§. I.

Angelorum exiſtentia & eſſentia. 249

§. II.

Solvuntur obiectiones. 250

§. III.

Locus & tempus creationis Angelorum. 251

Articulus II.

De diſtinctione Angelorum. 252

§. I.

An Angeli ſint vel eſſe poſſint ſolo numero diſtincti? 252

§. II.

Solvuntur obiectiones. 252

§. III.

Multitudo Angelorum. 253

Diſputatio XXVIII.

De Angelis comparatis ad corpora. ad q. 51. & ſeq. 254

Articulus I.

Quomodo Angeli aſſumant corpora? 254

§. I.

Aſſeritur & exponitur modus aſſumendi corpora. 254

§. II.

Corollaria. 255

§. III.

Varia quæſita reſolvuntur. 255

Articulus II.

Quomodo Angeli ſint in loco? 257

§. I.

Exponitur ratio formalis Angelo exiſtendi in loco. 257

§. II.

Solvuntur obiectiones. 258

§. III.

Corollaria. 259

Articulus III.

Quomodo Angeli moveantur localiter? 259

§. I.

Exponitur motus continuus Angeli. 259

§. II.

Exponitur & adſtruitur motus diſcretus Angeli. 260

§. III.

Solvuntur obiectiones. 260

§. IV.

Corollaria. 261

Diſputatio XXIX.

De medio cognitionis. ad q. 54. & ſeq. 262

Articulus I.

An Angeli intelligant per ſpecies infuſas? 262

§. I.

Quidditas tum intellectûs, tum cognitionis Angelicæ. 262

§. II.

Adſtruuntur ſpecies infuſæ. 463

§. III.

Solvuntur obiectiones. 163

§. IV.

Corollaria. 264

Articulus II.

An perfectior Angelus habeat ſpecies univerſaliores? 264

§. I.

Exponitur univerſalitas ſpeciei. 264

§. II.

Aſtruitur univerſalitas ſpecierum maior in Angelo perfectiori. 265

§. III.

Solvuntur obiectiones. 265

Diſputatio XXX.

De obiecto cognitionis Angelicæ. ad q. 56. & 57. 266

Articulus I.

Quomodo Angelus intelligat ſeipſum? 266

§. I.

An Angelus ſeipſum intelligat per ſuam ſubſtantiam tanquam ſpeciem impreſſam vel expreſſam? 266

§. II.

Digitized by Google

§. II.
Solvuntur obiectiones. 267
§. III.
Corollaria. 267
Articulus II.
Quomodo Angeli DEUM cognoſcant? 268
§. I.
An Angelus per ſuam ſubſtantiam tanquam per ſpeciem DEUM cognoſcat? 268
§. II.
Reſpondetur ad fundamentum Sententiæ oppoſitæ. 268
Articulus III.
Quomodo unus Angelus alterum cognoſcat? 269
§. I.
Certiora præmittuntur. 269
§. II.
Aſſeritur non tantum quidditativa, ſed etiam comprehenſiva cognitio alterius Angeli. 270
§. III.
Solvuntur obiectiones, 241
Articulus IV.
Quomodo Angeli cognoſcant materialia & ſingularia? 271
§. I.
Defenditur cognitio omnium ſingularium per ſpeciem repræſentativam totius naturæ. 272
§. II.
Solvuntur obiectiones. 272
Articulus V.
Utrùm Angeli naturaliter vel certò cognoſcant futura contingentia? 273
§. I.
Negatur Angelis naturalis cognitio futurorum contingentium. 273
§. II.
Solvuntur obiectiones. 273
Articulus VI.
An Angeli naturaliter cognoſcant ſecreta cordium? 274
§. I.
Statuitur reſolutio negativa. 274
§. II.
Solvuntur obiectiones. 275
§. III.
Corollaria. 275
Diſputatio XXXI.
De modo cognitionis Angelicæ. ad q. 5. 8. 276
Articulus I.
An Angelus aliqua obiecta ſemper, aut plura ſimul intelligat? 276
§. I.
Reſolvitur prima pars quæſiti. 276
§. II.
Reſolvitur altera pars quæſiti. 277
Articulus II.
An Angelus intelligat, diſcurrendo, componendo, dividendo? 277
§. I.
Removetur formalis diſcurſus. 278
§. II.
Solvuntur obiectiones. 278
§. III.
Removetur compoſitio & diviſio. 279
Diſputatio XXXII.
De voluntate Angeli. 280
Articulus unicus.
Quænam obiecta Angelus liberè & neceſſariò amet? 280
Diſputatio XXXIII.
De gratia & merito Angelorum. 281
Articulus I.
An Angeli fuerint in ſua creatione beati? 281
§. I.
Adſtruitur beatitudo naturalis, non ſupernaturalis. 281
§. II.
Solvuntur obiectiones. 281
Articulus II.
An, & quâ ſuâ diſpoſitione Angeli fuerint creati in gratia? 282
§. I.
Adſtruitur Angelorum creatio in gratia. 282
§. II.
Fuerintne Angeli diſpoſiti ad gratiam? 283
§. III.
Menſura gratiæ Angelicæ. 283
Articulus III.
An & quantò tempore Angeli meruerint ſuam beatitudinem? 284
§. I.
Adſtruitur meritum beatitudinis. 284
§. II.
Inſtantia viæ Angelicæ. 284
Diſputatio XXXIV.
De malitia, ſeu peccato Angelorum. ad q. 63. 285
Articulus I.
Utrùm dari poſſit creatura impeccabilis? 285
§. I.
Prænotanda circa ſtatum quæſtionis. 285

§. II.

Digitized by Google

§. II.
Excluditur impeccabilitas ſimpliciter. 286
§. III.
Aſſeritur impeccabilitas ſecundùm quid. 286
§. IV.
Solvuntur obiectiones. 287
Articulus II.
Utrùm Angelus potuerit peccare in primo inſtanti ſuæ creationis? 287
§. I.
Negativa eligitur. 288
§. II.
Solvuntur obiectiones. 288
Articulus III.
Quodnam fuerit, aut potuerit eſſe primum Angeli peccatum? 289
§. I.
Præſuppoſita. 289
§. II.
Primum Angeli peccatum ſuperbia. 290
Articulus IV.
Quale obiectum habuerit dæmonum ſuperbia? 291
§. I.
Pro obiecto ſuperbiæ in dæmonibus ſtatuitur propria beatitudo naturalis. 291
§. II.
Solvuntur obiectiones. 292
§. III.
Refelluntur conſectaneè aliorum opiniones. 293
§. IV.
Aliqua quæſita expediuntur. 293
Diſputatio XXXV.
De Pœna Dæmonum, ad q. 64. 294
Articulus I.
An & quomodo voluntas Dæmonis ſit obſtinata in malo? 294
§. I.
Statuitur intrinſeca inflexibilitas voluntatis Angelicæ. 294
§. II.
Solvuntur obiectiones. 295
Articulus II
Quomodo Dæmones ab igne infernali torqueantur? 296
§. I.
Certioribus præmiſſis refelluntur diverſæ explicationes. 296
§. II.
Solvuntur obiectiones. 297
Diſputatio XXXVI.
De ordinatione & officiis Angelorum. 298
Articulus I.
Quomodo Angeli invicem loquantur, séque illuminent? 298
§. I.
Exponitur locutio Angelorum. 298
§. II.
Explicatur illuminatio Angelorum. 299
Articulus II.
Quæ & quot ſint hierarchiæ & ordines Angelorum. 299
§. I.
Exponuntur hierarchiæ. 299
§. II.
Ordines & Chori Angelorum. 300
Articulus III.
De Miſſione & cuſtodia Angelorum. 300
§. I.
Quorum ordinum Angeli mittantur? 300
§. II.
Varia quæſita de Angelorum cuſtodia reſolvuntur. 301

Digitized by Google

AD LECTOREM.

MIraberis forſan, Amice Lector, quòd THEOLOGIAM SCHOLASTICAM juxta D. Thomi Doctoris Angelici illibatam doctrinam in publicam lucem emittere præſumam, dum in litteratorum manibus verſantur doctiſſimi Commentarii inſignium Thomiſtarum, qui in hac doctrina Angelici ſui Præceptoris meditati ſunt die ac nocte, eidem à juventute plurimis annis innutriti. Ut enim quàm plures alios præteream, quid ſolidius Commentariis Joannis à S. Thoma? quid exactius, quàm Diſputationes Godoy? quid clarius, quàm doctrina Gonetti? quid eruditius, quàm Speculationes Contenſoni? Quibus è Benedictina Familia jure accenſeas Anſelmianam Theologiam Eminentiſſ. Cardin. d'Aguirre omni doctrinæ & eruditionis genere refertiſſimam, & profundiſſimos Tomos Illuſtriſſ. Redingi noſtri, quondam in S. Theologia Profeſſoris Salisburgenſis Clariſſimi. Iſtis graviſſimorum doctorum Scriptis aliam rurſus Theologiam adjicere, quid eſt, niſi Danubio aquas affundere?

Ut hoc te ſcrupulo, meque ſimul ambitionis ſuſpicione liberem, ſcias velim, hunc laborem à me ſuſceptum ſuaſione amicorum, perſuaſione Superiorum, quibus è plurium præcipuè diſcentium commodo fore videbatur, ſi doctrinam per quindecim annos Diſcipulorum auribus in publicis prælectionibus inſtillatam, & per plures compendioſos Tractatus ab iiſdem Diſcipulis in arena Theologica propugnatos magnâ ex parte editam, in integrum Opus SCHOLASTICÆ THEOLOGIÆ digererem, ac publici juris facerem: cùm è Thomiſticis Doctoribus aliqui nimis parcâ manu materias practicas diſpenſent; aliqui nimiâ vel amplitudine, vel profunditate, vel comparandi difficultate diſcentes abſterreant: inſuper plerique moderni Thomiſtæ Angelicam Doctrinam variis in locis modalibus entitatibus reſpergant, quas tamen entium minutias, ceu Ariſtoteli, ac D. Thomæ incognitas, & non tam naturæ, quàm luxuriantium ingeniorum ſuperfluum partum & perpetuato hactenus more noſtra Salisburgenſis tum Philoſophia, tum Theologia repudiat.

Ignavumque modos genus à præſepibus arcet;

Ideoque complures ſubtilitates abſque modorum adminiculo, modernis Thomiſtis ut plurimùm uſurpato, in noſtra Theologia Salisburgenſi enodamus; quam viam modumque, ſine modis Thomiſticam doctrinam tradendi & exponendi, oſtendere, operæ pretium fuerit.

Ipſi quoque Anteceſſores, qui in enucleandis S. Theologiæ myſteriis utilem operam poſuerunt, non tam obſtruxerunt, quàm aperuerunt viam, & veſtigia reliquerunt ſuccedentibus, ut & ipſi in eruendis cœleſtis ſapientiæ theſauris impigrè deſudarent: *Infinitus* quippe *theſaurus eſt hominibus*, Sap. 7. cujus eruendi & elucidandi nullus poteſt eſſe terminus: eſt *puteus altus*, Joan. 4. è quo quantumcunque haurias, nunquam ad fundum pervenies: imò, *cum conſummaverit homo, tunc incipit*, Eccl. 18. Ideoque D. Leo ſerm. 9. de Nativ. *Nemo ad cognitionem veritatis magis propinquat, quàm qui intelligit, in rebus divinis, etiamſi multùm proficiat, ſemper ſibi ſupereſſe, quod quærat.*

Noſtræ doctrinæ Principes ſunt Clariſſima Catholicæ Eccleſiæ Lumina, Auguſtinus, & Thomas. Auguſtinus: inquam, de quo Voluſianus ep. 2. *Cùm ad Auguſtinum Antiſtitem pervenitur, legi deeſt, quicquid Auguſtinus ignorat*, cujus os D. Paulinus ep. 42. *fiſtulam aquæ vivæ, & venam fontis æterni* appellat, de quo D. Proſper l. de ingrat. c. 3.

\- - - - - *iſtius ore*
Flumina librorum mundum effluxere per omnem,
Quæ mites humileſq́; bibunt, campiſque animorum
Certant vitalis doctrinæ immittere rivos.

Tho-

Digitized by Google

Thomas, inquam, quem Pius V. *certiſſimam Chriſtianæ doctrinæ regulam* appellat: cujus doctrinam *ſingulari ordine, mirâ perſpicuitate, ſine ullo prorſus errore conſcriptam*, Clemens VIII. affirmat. Cujus Summæ tantus honor delatus eſt a PP. Concilii Tridentini, ut eandem penes S. Scripturæ Codicem ſuper altare collocarent. Hos ſequor duces, quos noſtra S. Facultas Theologica ex primævo Univerſitatis Juvavienſis inſtituto ſequendos elegit. Noſtri quoque D. Anſelmi præclaram doctrinam ubicunque invenio, exoſculor, & amplector. Cùmque nullus dubitem, medullam & conſequentiam doctrinæ Angelicæ illis profundiſſimis Doctoribus penitùs eſſe perſpectam, qui in illa penetranda, & Angelici ſui Præceptoris mente eruenda plurimis annis ſtudium operoſiſſimè poſuerunt; quam ab hiſce in Schola D. Thomæ verſatiſſimis Magiſtris, ſicut & à meis quondam Colendiſſimis Profeſſoribus doctrinam hauſi, tanquam Thomiſticam, & laticem ab illo Angelico fonte derivatum, Tibi, Benevole Lector, propino. Sicubi, ut fit ſæpenumerò, de mente & ſenſu Doctoris Angelici, inter ipſosmet Interpretes illius eſt diſceptatio, mihi cenſendi jus aſſero.

Porrò cùm legis in fronte Operis inſcriptionem *Theologiæ Scholaſticæ*, nolim exiſtimes, eandem meris ſpeculationibus circumſcribi. Æquè in practicas materias diffunditur, & licèt non in omnibus, in permultis tamen Moralis Theologiæ quæſtionibus diſcutiendis, iis potiſſimùm, quæ ad conſcientiæ regimen, & ſacrum Pœnitentiæ tribunal deſerviunt, occupatur: ubi neque nimium rigorem, neque nimiam benignitatem amplector, obſecutus antiquo monito;

— *medio tutiſſimus ibis.*

Admiſcui, ubi locus erat, illuſtriores S. Fidei controverſias, in quibus polemicè deducendis liberiorem ſtylo curſum permiſi. In cæteris brevitati, quantam neceſſaria doctrinæ claritas patiebatur, ſtudui; magis diſcentium, quàm docentium commodo intentus, quibus raro vacat, ingentes tomos evolvere, & nimis prolixâ commentationum mole oculos ac ingenia fatigare. Qua eadem de cauſa utor methodo in plures titulos ac diviſiones conciſâ, ut cibum in minutiores partes & membra diſſectum Lectori porrigam, minori deinceps moleſtia maſticandum. Dictionem invenies planam & humilem; neque enim è prudentiæ regulis eſſe cenſui, ſimplicem veritatem veſtire pompoſis verborum phaleris, & Theologicas ſubtilitates ſublimiori ſtylo reddere obſcuriores. Indignum quoque videtur Majeſtate Theologicæ doctrinæ, ut ubi divina ſonant oracula, ubi Paulus prædicat, Auguſtinus perorat, Thomas diſputat, mimicis phraſibus ludat Roſcius, nugetur Terentius.

Metuis fortè in hoc meo Volumine aculeatos criticiſmos, aut ſatyricas invectiones? Pone metum: hæreticos errores ſubinde acriùs inſector; in cæteris ita mihi inter Conſcriptos Theologiæ Patres dicendi jus vendico, ut illud aliis neutiquam abrogare contendam. *Sufficit mihi* [ut cum Hieronymo loquar ep. 18.] Scio, criticâ cenſendi acrimonia rationis aciem potiùs obtundi, quàm acui, & ſatyricis contentionibus regiam veritatis viam non complanari, ſed aſperari. Præit exemplo D. Thomas, non ſolùm ex ſcriptionis claritate, ſed etiam modeſtia Doctor Angelicus, ex utroque Cæſar.

Habes, Lector Benevole, meæ ſcriptionis propoſitum, formam, methodum. Utere, fruere, & ſicubi in aliquod mendum [quæ præter opinionem crebriora irrepſere] incideris, benignè ignoſcere, & meæ potiſſimùm abſentiæ imputare velis, qui imperfectos amanuenſium characteres internoſcere, explicare, emendare potuiſſem, ſi correctione typi intereſſe licuiſſet. Si quid verò ſapidum, gratumque delibaveris, divinam celebra ſapientiam, Beatiſſimum Numen & Lumen noſtratum mentium, cujus honori & gloriæ, tuæque utilitati hæc omnia ſacra eſſe volui.

IN-

Digitized by Google

THEOLOGIÆ SCHOLASTICÆ TRADITÆ

Secundùm Doctrinam Angelicam

D. THOMÆ AQUINATIS,

TOMUS I.

In I. Partem Summæ S. Thomæ.

TRACTATUS I. DE DEO UNO.

Quamvis rectè in omnì graviori negotio à DEO, vel ut Poëta, *à Jove principium*, id tamen potiſſimùm in ſtudio Theologiæ, quippe quæ, ſicuti ipſo nomine *Doctrinam* ſive *Sermonem de DEO* ſignificat, ſic pro objecto non tantùm dignitate primario, ſed adæquato DEUM reſpicit. Unde quemadmodum DEUS ipſe fons eſt, ſimúlque ſcopus & centrum omnium veritatum Theologicarum, ita pariter Tractatus de DEO fundamentum & radix eſt reliquorum Tractatuum Theologicorum. Quem proinde, eodem adſpirante DEO Optimo Maximo ordimur, priùs tamen juxta methodum communem Scholarum, ipſiuſmet Angelici Doctoris, cuius mentem unicè ſequi cupimus, ipſiuſmet ſacræ doctrinæ, ut idem appellat, hoc eſt, noſtræ Theologiæ conſiderationem præmittimus.

DISPUTATIO I. PROOEMIALIS, DE Neceſſitate, natura, & qualitatibus Theologiæ.

Ad Quæſtionem I. Primæ Partis.

ARTICULUS I.

De Notione, Diviſione & Exiſtentia Theologiæ.

SUMMARIA.

1. *Alia Theologia naturalis, alia ſupernaturalis.*
2. *Alia de objectis formaliter, alia de virtualiter*
3. *Iisque vel clarè, vel obſcurè revelatis.*
4. *Theologia Beatorum matutina & veſpertina.*
5. *Myſtica & Scholaſtica.*
6. *Symbolica & demonſtrans.*
7. *Poſitiva, ſcholaſtica, moralis.*
8. *Initium Theologiæ Scholaſticæ in Adamo.*
9. *Jacobus & Moyſes Theologi.*
10. *Ante Moyſen nec ſacra, nec prophana Scriptura alphabetaria.*
11. *A Chriſto in Apoſtolos.*
12. *Ab Apoſtolis in Doctores SS. derivata.*
13. *SS. Doctores Theologi ex Ordine S. Benedicti.*
14. *Scriptum Sententiarum Petri Lombardi.*
15. *Summa Angelica D. Thomæ Aquinatis.*

 16. *Theo-*

Digitized by Google

16. *Theologia neceſſitas hypothetica & reſpectiva.*
17. *Eſſe neceſſariam omnibus, ſitne accipiendum collective vel diſtributive?*
18. *Theologia Scholaſtica quoad ſubſtantiam toti Eccleſia neceſſaria pro ſingulis.*
19. *Eſt Juris Divini, eſſe in Eccleſia Doctores Theologos.*
20. *Non eſt neceſſaria Theologia in ſingulis.*
21. *Quoad methodum Theologia eſt neceſſaria ad melius eſſe.*
22. *Eſt etiam neceſſaria ſecundùm quid ad naturales ſcientias.*
23. *Quid intelligat Apoſtolus per inanem fallaciam?*

Dicimus hoc articulo, quid nomine S. Theologiæ intelligatur, an & quando illa extiterit, ſitne etiam Eccleſiæ neceſſaria? unde ut crebriori diviſione major accedat materiæ claritas, tam iſtum, quàm ſequentes articulos in §§. dividimus.

§. I.

Notio & diviſio Theologiæ.

1. Quia *Theologia* in latiſſima acceptione doctrinam aut ſermonem de DEO ſignificat; ideò latiſſimè poteſt dividi *in naturalem & ſupernaturalem.* Naturalis eſt ſcientia methaphyſica, quatenùs ex effectibus creatis & principijs ſolo lumine naturæ notis aſcendit ad cognitionem primæ cauſæ, & entis primi, non tanquam objecti adæquati, ſed principalis. Supernaturalis, quæ eſt ſcientia ſeu notitia de DEO per lumen ſupernaturale, dividitur in *Increatam & creatam.* Increata ſive DEI Theologia, eſt viſio, quâ DEUS in ſuâmet & per ſuammet eſſentiam, & ſe & alia omnia cognoſcibilia comprehendit. Creata eſt cognitio ſupernaturalis de DEO, quam ſub lumine divinæ revelationis habent tam Angeli, quàm homines, tam beati, quàm viatores. Et hæc eſt acceptio atque diviſio latiſſima S. Theologiæ.

2. Secundò dividitur Theologia creata ſeu doctrina ſacra in illam, quæ tractat res divinas, quatenùs per divinam revelationem formaliter cognitas. Quo ſenſu D. Joan. Evangeliſta à D. Cyrillo cognominatur Theologus, eò quòd Chriſti Divinitatem ſublimiùs & clariùs quàm alij Evangeliſtæ in ſuo Evangelio expreſſerit: & in illam, quæ ex principijs revelatis veritates & concluſiones inibi con-
3. tentas per diſcurſum deducit. Theologia primo modo accepta, vel procedit formaliter ex revelatione clara, vel obſcura: ſi eſt notitia formaliter procedens ex clara revelatione, tunc eſt vel viſio beatifica, quando nimirùm veritas ſupernaturalis per increatam DEI eſſentiam clarè viſam manifeſtatur; vel eſt viſio Prophetica, cum per creatum lumen tam ipſa revelatio, quàm objecti creati connexio clarè innoteſcit. Si procedit ex obſcura revelatione, tunc eſt ipſe habitus fidei, qui non niſi impropriè ſcientia dici poteſt, quatenùs nimirùm ſcientiæ nomen accipitur quo quæcunque certâ cognitione infallibilis objecti. Theologia ſecundo modo accepta eſt illa, quam tractamus & aggredimur, ſcientia Theologica, & vel procedit ex principijs clarè, vel obſcurè revelatis: ſi primum, tunc eſt Theologia Beatorum; ſi ſecundum, tunc eſt noſtra Theologia Viatorum.

4. Tertiò Theologia Beatorum rurſus dividitur ex D. Auguſtino in *matutinam*, & *veſpertinam*. Theologia ſeu cognitio matutina eſt ipſa, de qua primùm dixi, viſio beatifica, per quam Beati in Verbo, ſeu eſſentia divina ſeipſam manifeſtante, abſque diſcurſu & ſimplici mentis intuitu, diſcunt veritates ſupernaturales. Veſpertina eſt, quâ per ſpecies creatas ex principijs viſione beatifica clarè cognitis, aut aliàs extra Verbum ſive eſſentiam divinam in aliquo creato & prophetico lumine clarè manifeſtis, proprio diſcurſu deducunt veritates in illis virtute contentas. Illa dicitur matutina, quia eſt præſtantior, purior, illuminatior; iſta veſpertina, quia eſt imperfectior, &, ut inquit S. P. Aug. *decoloratior.* Utraque inter ſe diſtinguitur eſſentialiter, quia procedit ſub medio, & lumine formaliter diverſo: prima ſub lumine gloriæ, & eſſentiæ divinæ; altera ſub lumine revelationis virtualis, de qua in ſeqq.

Quartò Theologia Viatorum propriè accepta dividitur rurſus in *Myſticam*, & *Scholaſticam*; 5.
Theologia Scholaſtica eſt ſcientia, quæ ex principijs fide divinâ creditis, diſcurrendo deducit concluſiones. Theologia Myſtica eſt ſapida DEI notitia, quâ intellectus prævio diſcurſu Theologico excitatus, & charitate impulſus, in divinorum contemplatione defigitur. Hæc diviſio eſt in membra realiter & formaliter diſtincta; nam Theologia myſtica, quamvis ordinariè præſupponat diſcurſum rationis ex principijs fidei deductum, tamen nititur immediatè lumine ſupernaturali, & habet pro principali actu contemplationem, ut habet D. Dionyſ. l. de Theol. Myſt. c. 1. Contemplatio autem eſt actus doni ſapientiæ, ut habet S. Thom. 2. 2. q. 45. a. 3. Unde & ipſa Theologia Myſtica eſt entitativè ſupernaturalis, pertinens ad donum ſapientiæ, & ſæpiùs oratione, quàm ſtudio comparatur. Theologia Scholaſtica verò proximè innititur objectivæ connexioni præmiſſarum, tanquam rationi formali, eſtque, ut dicetur, entitativè naturalis. Utraque porrò Theologia, tam 6.
Myſtica, quàm Scholaſtica ex D. Dionyſ. accidentaliter dividitur in *ſymbolicam* & *demonſtrantem*. Symbolica tunc eſt, quando ex myſtico ſenſu dictionum metaphoricarum, quæ in S. Script. reperiuntur, eruit divinas perfectiones, aut veritates inibi contentas. Demonſtrans dicitur, cùm divinas perfectiones aut veritates eruit ex proprio ſenſu Myſterij in S. Scriptura revelati.

Quintò communiter dividitur Theologia *in* 7.
poſitivam, ſcholaſticam, moralem. Poſitiva Græcè *θετικὴ* hoc eſt firma vel rata, prout in ſcholis tractatur, eſt, quæ ex poſito & expreſſo aliquo S. Scrip. loco, examinatâ SS. PP. interpretatione, idiomatum diverſitate, & aliorum locorum comparatione, eruit veritates ibidem contentas. Scholaſtica dicitur, quæ ex principijs, ſive per S. Scr. ſive alio modo revelatis, accuratiori formâ, & methodo magis dialecticâ, ad fidem non tantùm gignendam & nutriendam, ſed etiam contra Adverſarios propugnandam educit veritates virtualiter contentas tam practicas quàm ſpeculativas. Et teſte Ylamberto hîc d. 5. a. 1, n. 3. Inde accepit nomen Theologiæ Scholaſt. quia vir ſubtilis, & apprimè peritus ſecundùm Ciceronem lib. 2. de Oratore, vocatur *homo de ſchola.* In quo ſenſu hanc vocem uſurpavit D. Auguſtinus l. de Catech. rud. Moralis Theologia dicitur, quæ practicas veritates ex iiſdem principijs deducit methodo ſimpliciori ac bre-

Digitized by Google

brevìori. Hæc diviſio, uti patet, tantùm eſt accidentalis, quia non eſt ſecundùm diverſitatem objecti formalis, ſed modi & methodi accidentalis. Theologia controverſiſtica non neceſſariò conſtituit diſtinctum membrum hujus diviſionis, quia ſolet vel ſecundùm methodum vel Theologiæ poſitivæ, vel Scholaſticæ in confirmandis fidei dogmatibus, hæreſibúſque confutandis procedere.

§. II.

Exiſtentia, Status, & Progreſſus Theologiæ.

8. SAcra Theologia, non tantùm latè pro qualibet ſupernaturali cognitione accepta, ſed propriè pro doctrina, quæ ex principijs divinitùs revelatis, & fide infuſâ cognitis per diſcurſum concluſiones deducit, cum ipſo Mundo in Adamo ſumpſit exordium, quippe quem omni aliarum ſcientiarum genere inſtructum, indecens erat, ad deducendas ex revelatis fidei myſterijs concluſiones rudem eſſe. Quantò plura deinceps fidei myſteria ſequentibus Patriarchis & Prophetis fuerunt revelata, tantò ampliùs profecit Theologia, utpotè pluribus ad diſcurrendum principijs inſtructa: unde in Lege naturæ & Jacobus & Moyſes Theologi fuerunt.

9. Jacob quidem, quia, ubi Gen. 25. vulgata habet Jacob *habitâſſe in tabernaculo*, alij apud Lyranum ex Hebræo legunt *in domo doctrinæ*, quod Hebræi intelligunt de Scholis Theologiæ, quibus ajunt Jacobum operam dediſſe, Doctoribus Sem, Heber, & Melchiſedech, ut eſt apud Corn. à Lap. loc. cit. Moyſes autem, quia ut inquit ſacer textus Ex. 18. *Veniebat ad eum populus inquirere ſententiam DEI.* quam certè non ſemper ex immediata revelatione habere poterat, ſed ex ſibi revelatis Theologicè deducebat, ac tandem, quia ſcriptis voluminibus ſacris (cum priùs nulla nec ſacra nec profana ſcriptura extaret) inſtituit ſcribas & Legis peritos, quorum munus erat legem veterem & ſacram doctrinam publicè profiteri.

10. Inſuper ex omnibus non tantùm Hagiographis & ſacris ſcriptoribus Moyſi primatum competere, ipſúmque Alphabetariæ Scriptionis divinitus acceptæ primum Authorem eſſe, quem propterea Ægyptij ſub nomine & ſchemate Anubis ſeu Mercurij coluerint, multis gravibus argumentis probat Nieremberg. de Orig. S. Script.

11. Tandem verò cùm per adventum Divini Verbi fidei prædicatio eſſet perficienda, & conſummanda etiam ipſa doctrina Theologica ab eodem fuit conſecrata, & maximo cum incremento in Apoſtolos derivata: neque enim ſolùm ipſemet Theologicis argumentationibus Judæos confutavit, veluti cùm Matt. 22. Reſurrectionem mortuorum ex eo, quòd DEUS ſe dicat DEUM Abraham, Iſaac, & Jacob, & tamen non ſit DEUS mortuorum ſed vivorum Theologicè intulit: ſed etiam Apoſtolos *hominum piſcatores* conſtituit, non aliâ ratione, quàm per Theologicorum diſcurſuum retia, quibus fidem illuſtrarunt, propugnârunt, Scripturas ritè expoluerunt, expoſitas erroribus oppoſuerunt, ut paſſim eſt reperire tum in Actis, tum in Epiſtolis Apoſtolorum.

12. Secuti ſunt Apoſtolorum Diſcipuli, præcipuè D. Dionyſius Areopagita, optimè de Theologia meritus præſtantiſſimis Libris de cœl. & Eccl. Hier. de Div. nom. aliiſque, quorum veſtigiis inſtiterunt inprimis Clemens Alex. & Origines, quorum uterque cùm fuerit dialecticâ inſtructiſſimus, veriſimile eſt, etiam methodo dialecticâ in tradendis Theologicis uſos fuiſſe. Invaleſcentibus deinde hæreſibus eminuerunt in Eccleſia DEI Sanctiſſimi ſimul Patres, & ſummi Theologi tum Græci, Athanaſius, Baſilius, Gregorius Naz. & Nyſſenus, Chryſoſtomus; tum Latini, Hieronymus, Ambroſius, Hilarius, &c. Inter quos potiſſimum emicat Eccleſiæ lumen Auguſtinus, qui & ipſe Dialecticæ peritiſſimus, cùm pleraſque Theologicas doctrinas & difficultates in ſuis operibus doctiſſimè ventilaverit, ſubſecutis Theologis facem prætulit, & præfert in hodiernum diem.

Poſterioribus deinde ſæculis à ſexto uſque ad duodecimum, præcipuè in ſacro D. Benedicti Ordine ſtudium S. Theologiæ floruit, dum poſt D. Gregorium M. Leonem II. alióſque, prout ex irrefragabili authoritate hiſtoriæ Eccleſiaſticæ agnoſcit Franc. de Lugo in Prol. n. 14. Hiſpanicas ſcholas S. Iſidorus Hiſpalenſis Antiſtes, Venerabilis Beda Anglicas illuſtravit, cujus diſcipulus Alcuinus juſſu Caroli M. Pariſienſem Academiam, quæ etiamnum hodiè ſub Sorbonæ nomine inter alias eminet, inſtituit: D. tandem Anſelmus methodicâ ratione & ordine (unde Theologiæ Scholaſticæ appellatio) quemadmodùm inter Græcos D. Damaſcenus Theologicam doctrinam tradidit, ut videre eſt ex ipſiuſmet libris, & teſtatur præcit. Franc. de Lugo. 13.

Denique in Univerſitate Pariſienſi Petrus Lombardus Epiſcopus Pariſienſis ad imitationem D. Damaſceni, qui Græcorum PP. dogmata & ſententias collectas certis locis diſtinxerat, Latinorum PP. præſertim D. Auguſtini dicta & ſententias in quatuor Libros (quos ex inde ſententiarum libros nominavit, ipſe appellatus Magiſter Sententiarum) certóſque titulos, quos diſtinctiones vocat, digeſſit. Cujus ſcriptum deinceps à ſæculo 12. varij ſcriptores præſtantiſſimi ex diverſis Religioſis familijs commentarijs Theologicis illuſtrârunt, eandem methodum in tradenda Theologia ſecuti. Continet autem primus Liber ſententiarum doctrinam de DEO in ſe, de myſterio Sanctiſſimæ Trinitatis, & de divinis perfectionibus. Secundus agit de DEO Creatore, & creaturis præſertim rationalibus, earúmque motibus erga DEUM, vel contra DEUM. Tertius de DEO Reſtauratore per Incarnationem, déque gratijs & virtutibus exinde in nos collatis. Quartus de Medicinis, nempe Sacramentis, quibus ad ſalutem reparamur, ac poſtremò de glorificatione ad quam pervenimus. 14.

Novam denique & Angelicam methodum invenit D. Thomas Aquinas, quam *Summam*, quaſi totius Theologiæ medullam appellavit, diſtinctam in tres præcipuas partes. Prima agit de DEO, tam ut in ſe eſt Unus & Trinus, quàm ut eſt cauſa creatrix ad extra. Secunda agit de DEO ut fine ultimo, iiſque principijs & actibus, quibus vel ad ipſum accedimus, vel ab ipſo recedimus. Quæ tamen propter ſuam amplitudinem eſt bipartita, & diviſa in primam & ſecundam ſecundæ. In. 1. 2. præter finem ultimum conſiderantur actus humani in communi, & ea omnia quæ ad eorum moralitatem ſive in bonum ſive in malum concurrunt. In. 2. 2. agitur de illis in ſpeciali ſecundùm diverſas virtutes, aut vitia, à quibus procedunt. Tertia 15.

Digitized by Google

pars tractat de DEO ut reparatore hominis lapſi, & ſic primò conſideratur ipſum Verbum incarnatum, deinde Sacramenta, tanquam inſtrumenta noſtræ juſtificationis & ſalutis à Chriſto inſtituta. In hâc D. Thomæ Summa Angelica commentanda, explicanda, elaboranda, nunc omnium ſcholarum Doctores Theologi occupantur, quæ noſtra quoque fuit, & erit deinceps occupatio.

§. III.

Neceſſitas S. Theologiæ.

16. SUppono primò, quæſtionem procedere de neceſſitate non abſoluta, ſed hypothetica & reſpectiva, quâ aliquid in ordine ad certum finem conſequendum dicitur neceſſarium: Unde ſenſus eſt, utrum ex ſuppoſitione, quòd homo ſit elevatus ad conſequendum finem vitæ æternæ, præter naturales ſcientias, etiam ſit ipſi neceſſaria alia ſcientia derivata ex lumine ſupernaturali.

Suppono ſecundò, quæſtionem procedere de Theologia propriè accepta, nempe de ſcholaſtica; nam ſi latiſſimè S. Doctrina vel Theologia accipiatur pro quacunque notitia divinorum, etiam includente habitum fidei, ſic fide certum eſt, quòd aliqua ejuſmodi notitia ſit ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem: cùm fides ſit fundamentum noſtræ ſalutis, & *ſine illa impoſſibile ſit placere DEO.*

17. Suppono tertiò, hanc propoſitionem, quòd *Theologia ſit omnibus neceſſaria* accipi poſſe in *ſenſu collectivo & diſtributivo.* In ſenſu collectivo accipitur, cùm ſignificatur, quòd communitas & corpus Eccleſiæ neceſſariò indigeat S. Theologiâ ad ſui defenſionem & conſervationem. In ſenſu diſtributivo, cùm ſignificatur, etiam ſingulis hominibus ad conſequendam ſalutem Theologiam eſſe neceſſariam, quod iterum duplici ſenſu poteſt accipi; primò, quòd ſit neceſſaria in ſingulis, hoc eſt, quòd ſinguli homines ad conſequendam ſuam ſalutem debeant habere talem ſcientiam. Secundò quòd ſit neceſſaria pro ſingulis, hoc eſt, quòd ad ſingulorum ſalutem neceſſe ſit, ut in aliquibus ſit talis ſcientia, quemadmodum dicitur, gubernationem Principis omnibus Reipublicæ membris eſſe neceſſariam, quantumvis hæc gubernatio ſubjectivè ſit in ſolo principe, in ſubditis autem tantùm miniſterialiter. Sit igitur his poſitis,

18. CONCLUSIO I. Theologia ſcholaſtica quoad ſubſtantiam eſt ſimpliciter neceſſaria toti Eccleſiæ pro ſingulis (2.) non tamen in ſingulis fidelibus.

Probatur prima Pars. Illa ſcientia eſt Eccleſiæ DEI ſimpliciter neceſſaria, *quâ fides ſaluberrima gignitur, nutritur, defenditur & roboratur*: ſed hæc eſt S.Theologia. Ergo. Minor eſt D. Auguſtini l.14. de Trin. c. 1. & ulteriùs oſtenditur primò. Ut in adulto generetur fides, neceſſe eſt, ut præcedat judicium credibilitatis, ut ex tr. de fide ſuppono, ſed judicium credibilitatis plerumque per diſcurſum Theologicum, explicationem, prædicationem credendorum generatur: Unde Apoſtolus Rom. 10. *Quomodo credent, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante? &c.* Ergo.

Secundò. Eccleſiæ DEI eſt ſimpliciter neceſſarium, ut veritates obſcuriores, & ab hæreticis oppugnatas ſtabiliat atque defendat; ne ſcilicet in horum nequitia fideles *tanquam parvuli fluctuantes circumferantur omni vento doctrinæ.* Eph. 4. Atqui ad hoc neceſſaria eſt S. Theologia, cujus eſt unum locum S. Scr alio confirmare, unum altero probare. Unde rectè infert Gammachæus, eſſe 19.
juris divini, ut ſint Doctores Theologi in Eccleſia DEI. Prout indicavit Apoſt. cit. c. 4. ad Epheſ. dicens de Chriſto. *dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas: alios verò Evangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores.* Ubi indicat, non tantùm eſſe in Eccleſia DEI neceſſitatem Paſtorum, ſed etiam Doctorum. Eſt igitur S. Theo- 20.
logia neceſſaria in Eccleſia DEI pro ſingulis, non tamen in ſingulis, prout dicit Secunda pars concluſionis, quæ conſtat experientiâ & ex Apoſtolo 1. Cor. 12. *Quoſdam poſuit DEUS in Eccleſia, primùm Apoſtolos, Secundò Prophetas, Tertiò Doctores.* Et infra: *nunquid omnes Doctores?* Unde D. Aug. cit. 14. d. Trin. cap. 1. *Hâc ſcientiâ non pollent fideles plurimi, quamvis polleant ipsâ fide.*

CONCLUSIO II. Theologia ſecundùm 21.
methodum Scholaſticam eſt Eccleſiæ utilis, ſeu neceſſaria ad meliùs eſſe. Ita communis contra hæreticos. Ratio eſt: quòd hæc noſtra methodica Theologia non differat à veteri quoad ſubſtantiam, ſed tantum ſuperaddat majorem ordinis concinnitatem, & collectionem materiarum anteà diſſipatarum, atque dialecticam in probando & arguendo efficaciam ac claritatem: ſed ex hoc S. Theologia Eccleſiæ evadit utilior. Ergo.

CONCLUSIO III. Theologica ſcientia 22.
eſt etiam neceſſaria ſecundùm quid, ad aliquas veritates naturales cognoſcendas. S. D. a. 1. Ratio eſt: quia illa ſcientia eſt ſecundùm quid ſeu ad meliùs eſſe neceſſaria ad veritates naturales cognoſcendas, per quam faciliùs evitatur error circa illas: ſed hoc fit per ſcientiam Theologicam, quia in ſtatu naturæ lapſæ lumen naturale intellectûs eſt valde debilitatum, ut Sap. 9. *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum ſine labore. Et difficile æſtimamus, quæ in terra ſunt, &c.* Ideoque niſi lumine ſuperiori regatur, hallucinatur in multis, pro ut patet in craſſiſſimis erroribus veterum Sapientum circa æternitatem Mundi, occiſionem ſui, communitatem uxorum, &c. Tale autem lumen habet fides, &, quæ ex fide deducitur, ſcientia Theologica.

Dices primò. Apoſtolus Coloſſ. 2. cavit. *Videte, ne quis vos ſeducat, per Philoſophiam, & inanem fallaciam ſecundùm traditionem hominum* Subſumunt hæretici; ſed Theologia Scholaſtica eſt inventum humanum procedens per rationes philoſophicas & ſophiſticas. Ergo. Secundò. Si Theologia eſſet ad ſalutem ſimpliciter neceſſaria, eſſet omnibus ſalvandis neceſſaria, ſed conſequens eſt abſurdum & falſum; cùm multi ſimplices & rudes ſolius fidei illuſtratione ſalventur.

R. ad 1. neg. Min. D. quoque Paulus loc. cit. locutus eſt de prophana ethnicorum philoſophia contradicente myſterijs fidei. Ad 2. diſt. Mai. eſſet omnibus ſalvandis, & in omnibus neceſſaria, nego, pro omnibus, & in aliquibus, concedo. Quod non obſtat, quin multi ſimplices ſine Theologia ſalventur.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

An S. Theologia ſit Scientia.

SUMMARIA.

1. *Status Quæſtionis & notio Scientiæ.*
2. *Theologia eſt ſcientia propriè dicta.*
3. *Adſtruitur Theologiæ evidentia ſufficiens.*
4. *Scientia evidens nequit cum habitu fidei aſſiſtere; benè inevidens.*
5. *Scientia poteſt eſſe de ſingularibus.*
6. *Quandonam propoſitio virtualiter revelata ad fidem Divinam pertineat?*
7. *Diſparitas inter principia, credita & opinativa.*
8. *Hæreſis opponitur concluſioni Theologicæ virtualiter & mediatè.*

§. I.

Noſtra Sententia affirmativa.

1. SCientia propriè accepta (prout hoc loco accipitur) in 1. poſt. Definitur, quod ſit *cognitio certa & evidens rei per cauſam neceſſariam.* Ubi quatuor involvuntur conditiones ad ſcientiam requiſitæ; diſcurſus vel formalis, ſi eſt cognitio per medium, vel cauſam formaliter præcognitam: vel virtualis, ſi eſt per medium vel cauſam tantùm virtualiter præcognitam. Secundò neceſſaria connexio inter cauſam & effectum cognitum. Tertiò. certitudo. Quartò evidentia cognitionis orta ex certitudine & evidentia objecti. Porrò aliqua propoſitio dupliciter poteſt eſſe evidens, vel immediatè, quia eſt per ſe nota, cùm nempe connexio extremorum ſine medio per ſe ipſam intellectui fit manifeſta, velut, quòd 2. ſint paria, & hæc evidentia eſt propria habitui primorum principiorum; vel mediatè; quia reſolvitur in principia per ſe nota, & hæc evidentia eſt propria ſcientiæ diſcurſivæ. Unde S D. Q. 14. & Ver. a. 9. *Quæcunque ſciuntur, propriè acceptâ Scientiâ, cognoſcuntur per reſolutionem in principia quæ per ſe præſto ſunt intellectui, & ſic omnis Scientia in viſione rei præſentis perficitur.* Hinc oritur difficultas, an noſtra Theologia Viatorum ſit vera & propriè dicta Scientia ſiquidem certum eſt noſtram Theologiam, utpotè in fide divina fundatam, & ex ea derivatam, eſſe inevidentem; aliunde verò inter conditiones eſſentiales Scientiæ, quibus à fide diſtinguitur, evidentia recenſetur. Negativam ſententiam defendit Scotus in prol. n. 4. & 30. ejuſque Commentatores. Affirmativa eſt expreſſa D. Th. Q. 1. a. 2. quem præter Thomiſtas etiam ſequuntur plures è RR. diverſis tamen ducti principiis, ut patebit ex ſeqq.

2. CONCLUSIO: *S. Theologia eſt vera & propriè dicta ſcientia.* Ita S. D. l. cit. Probatur primò authoritate tam S. Scr. quàm SS. PP. Nam in Scr. doctrina Theologica paſſim appellatur ſcientia ut Prov. 15. *Labia ſapientum diſſeminabunt ſcientiam. Jer. 3. Dabo vobis paſtores, qui paſcant vos ſcientiâ & doctrina.* Scientiam quoque imò & ſapientiam appellat D. Auguſt. præcitato l. 14. de Trin. c. 1. & D. Hieron. ad Paulin. dicens: *talem ſcientiam diſcamus in terris, quæ nobiſcum perſeveret in cælis.*

Probatur ſecundò ratione. Omnis virtus intellectualis vel eſt ſapientia, vel ſcientia, vel habitus principiorum, vel prudentia vel ars: Theologia eſt virtus intellectualis; quia maximè perficit intellectum in cognitione veri; nec eſt ex tribus ultimis membris diviſionis: ergo ex duobus primis.

3. Probatur tertiò. Si quid deeſſet Theologiæ ad rationem ſcientiæ, eſſet evidentia, ut Adverſarii fatentur ſed hæc non deeſt. Min. probatur: Illa evidentia ſufficit ad rationem ſcientiæ, quâ ipſius concluſiones reſolvuntur in principia per ſe nota, vel proprio lumine, vel lumine ſcientiæ ſuperioris, ut inquit hîc S. D. ſed tametſi concluſiones Theologicæ non reſolvantur in principia per ſe nota per ipſam Theologiam, tamen reſolvuntur lumine ſuperioris ſcientiæ, nempe ſcientiæ DEI & Beatorum, quæ per beatificam viſionem myſteria fidei obſcurè cognita in via (quæ ſunt Theologiæ noſtræ principia) clarè cognoſcit in patria: ergo noſtra Theologia habet ſufficientem evidentiam. Maj. probatur exemplo ſcientiæ ſubalternatæ: hæc enim procedit ex principiis non per ſe notis intra propriam ſphæram, ſed per ſe notis lumine ſcientiæ ſubalternantis. E. G. Muſica ex principiis per Arithmeticam, Perſpectiva ex principiis per Geometricam notis: ergo ratio ſcientiæ ſalvatur in habitu, cujus concluſiones à ſcientia ſuperiori reſolvantur in principia per ſe nota; tametſi habitus ipſe in principia per ſe nota non poſſit reſolvere.

§. II.

Solvuntur objectiones.

4. OBjicit primò Scotus q. 4. n. 30. & cum illo Verkenus, aliique RR. Theologia ſtat cum fide in eodem intellectu, uti patet experientiâ: ergo non poteſt eſſe ſcientia: Conſequentia probatur ex fundamentis Thomiſtarum, qui in 2. 2. q. 1. a. 5. docent, ſcientiam & fidem non poſſe ſimul conſiſtere, quod eſſet falſum, ſi Theologia ſimul cum fide conſiſtens foret ſcientia.

Reſp. negando conſequentiam, cujus probationem diſt. ſcientia formaliter evidens non poteſt cum fide conſiſtere: conc. formaliter inevidens & tantùm evidens radicaliter & inclinativè, qualem dicemus eſſe noſtram Theologiam, nego, tunc enim eo ipſo quòd in fide radicetur & originetur, indeque ſua principia accipiat, non poteſt eſſe incompoſſibilis cum illa. Unde Scotus loc. cit. immeritò S. Doct. contradictionis & inconſequentiæ arguit; ſiquidem ex ratione ejuſdem ſatis conſtare poterat, incompoſſibilitatem ſcientiæ cum fide tantùm adſtrui de ſcientia clara, non de ſcientia inevidente: ratio enim eſt, quòd in eodem intellectu darentur effectus privativè oppoſiti circa idem objectum, videlicet evidentia & inevidentia.

5. Objic. ſecundò. Scientiæ non ſunt de ſingularibus ſecundùm Philoſophum; ſed Theologia eſt de ſingularibus, quia tractat de DEO, de Chriſto &c. ergo non eſt ſcientia. Reſp. diſting. maj. De ſingularibus ut cognitis ſub aliqua ratione contingentiæ & mutabilitatis non datur ſcientia, conc. ſub aliquâ ratione neceſſitatis vel infallibilitatis, nego maj. ſed Theologia cognoſcit ſingularia, ſub ratione infallibilitatis derivatâ ex lumine revelationis divinæ, conc. (hâc enim ratione jam fundantur paſſiones, & prædicata demonſtrabilia de tali

Digitized by Google

ſubjecto) ſub ratione mutabilitatis, nego min. & conſequentiam.

6. Objic. tertiò. Concluſio Theologica eſt propoſitio credita: ergo non eſt ſcita: ergo nec habitus Theologiæ eſt ſcientificus. Antecedens probatur: propoſitio virtualiter revelata creditur fide divinâ: utpote ad quam ſufficit revelatio virtualis, juxta ea quæ Thomiſtæ tradunt in Tract. de fide: ſed concluſio Theologica eſt virtualiter revelata, ut ſupponitur: ergo creditur fide divinâ.

Confirmatur primò. Ita ſe habent principia credita ad ſuam concluſionem, ſicuti ſe habent principia opinativa ad ſuam: ſed principia opinativa non niſi opinativam concluſionem producunt: ergo etiam principia credita non producunt niſi concluſionem creditam. Confirmatur ſecundò. Hæreſi non niſi fides opponitur: ſed hæreſi opponitur concluſio Theologica: ergo concluſio Theologica magis eſt actus fidei, quàm ſcientiæ. Minor probatur: qui negaret concluſionem Theologicam: v. g. quòd Chriſtus ſit riſibilis, eſſet hæreticus: ergo hæreſis opponitur concluſioni Theologicæ.

R. neg. antec. de propoſitione formaliter & quatenus Theologica, quia aliud eſt motivum formale fidei, aliud Theologiæ. Ad prob. diſt. maj. Propoſitio virtualiter revelata creditur fide divinâ, quando ratio aſſentiendi immediata eſt divina revelatio conc. quando ratio formalis & immediata aſſentiendi eſt connexio medii cum extremis, nego maj. ſed concluſio Theologica eſt virtualiter revelata; ita ut divina revelatio ſit formalis ratio aſſentiendi, nego, ut connexio medii cum extremis conc. min. & neg. conſequentiam.

Ad primam Confirmationem nego maj. Diſparitas eſt multiplex. Nam primò fides divina non eſt diſcurſiva, ſicut opinio, adeoque inepta ad parandam concluſionem. Secundò principia fide divina credita certificant intellectum de ſua ſubordinatione ad ſcientiam DEI & Beatorum; & ſic ſufficiunt, ut ex iis deduci poſſit concluſio ſcientifica: hoc autem non poteſt opinio. Tertiò. Concluſioni Theologicæ tantùm pro hoc ſtatu & & accidentaliter ex conditione ſubjecti, non autem per ſe primò eſſentialiter convenit, ut ſua principia ſint fide divinâ credita, cùm ex ſe poſſent eſſe clarè viſa: atqui concluſioni opinativæ per ſe eſſentialiter convenit, ut habeat principia opinativa. Ad 2. Confirmationem diſt. maj. hæreſi non niſi fides opponitur formaliter & immediatè conc. virtualiter & mediatè nego. Et ad prob. qui negaret concluſionem Theologicam eſſet hæreticus formaliter neg. illatum, mediatè & virtualiter conc. Nam qui contradicit conſequenti, contradicit etiam antecedenti: cùm ergo antecedens in diſcurſu Theologico ſit de fide, ideò qui negaret concluſionem Theologicam, argueretur etiam negare promiſſam, quæ eſt de fide. 7. 8.

ARTICULUS III.

Quomodo inevidentia non obſtet Theologiæ ad ſalvandam rationem Scientiæ.

SUMMARIA.

1. *Difficultas de evidentia Theologiæ.*
2. *Reiicitur evidentia luminis ſupernaturalis, vel naturalis Theologiæ.*
3. *Sola certitudo non ſufficit ad rationem ſcientiæ.*
4. *Exponitur evidentia radicalis Thomiſtarum.*
5. *Sufficit ſcientiæ inferiori evidentia ſcientiæ ſuperioris.*
6. *Quomodo concluſio Theologica Viatoris per ſe exigat obſcuritatem principiorum.*
7. *Sitne neceſſe evidentiam è ſcientia DEI in Theologiam Viatorum derivari?*

1. POtiſſima difficultas, initio prioris articuli indicata, conſiſtit in hoc diſcurſu: Omnis ſcientia eſt habitus evidens: Theologia non eſt habitus evidens, quia non reſolvit ſuas concluſiones in principia per ſe nota: ſed tantùm in propoſitiones fidei, quæ ſunt eſſentialiter obſcuræ: ergo Theologia non eſt ſcientia.

§. I.

Varia Authorum reſponſa.

2. REſpondent primò Franc. de Marchia & Henricus citatus à Reding & Maſtrio hìc a. 1. neg. min. & ille quidem dicit, ipſos articulos fidei ſuppoſito ſemel aſſenſu fidei, fieri lumine naturali evidenter penetrabiles. Iſte (ut refert Scot. in 3. de 24.) dicebat, ex ipſo lumine fidei per frequens exercitium in Theologis naſci tertium quoddam lumen ſupernaturale, medium inter lumen fidei & lumen gloriæ, quo mediante Theologus evidentes cognoſcat articulos fidei.

Sed uterque docendi modus à Theologis paſſim reiicitur: nam primò manifeſtè contradicit S. Scripturæ & Apoſtolo 1. Cor. 13. dicenti, nos *nunc ambulare per ſpeculum in ænigmate.* Secundò. Aſſenſus fidei in ſtatu viæ eſt liber & meritorius: ſed talis non eſt aſſenſus evidens, cùm evidentia objecti pariat determinationem ad aſſenſum. Tertiò repugnat experientia: quis enim exercitatiſſimus Theologorum unquam expertus eſt tale lumen vel evidentiam de myſterio Trinitatis, Incarnationis &c. cùm Paulus Apoſtolus Magiſter Theologorum dicat. *Se* pro hoc ſtatu illa cognoſcere *in ænigmate*? Quartò. Non eſt aſſignabilis cauſa talis luminis ſupernaturalis: non aſſenſus fidei, cùm ſit impoſſibile, ut notitia intrinſecè obſcura pariat claram cognitionem, tanquam effectum contrarium. Non naturale lumen intellectûs, cùm omnis effectus ſupernaturalis ſit ipſi improportionatus, & ſupra vires ipſius.

3. Reſpondent ſecundò Zumel, Faſolus, Canus de locis Theologicis c. 2. neg. maj. & dicendo, non evidentiam, ſed certitudinem eſſe de eſſentia ſcientiæ, ideoque Theologiam, utpotè ſumma certitudine præditam, non obſtante inevidentiâ pertinere ad clarum ſcientiarum. His accedit Illuſtriſſimus Reding. a. 2. conc. 3. & de la Moneda a. 2. affirma-

Digitized by Google

affirmantes, quòd evidentia principiorum in ſcientiis etiam naturalibus ad ſcientificum aſſenſum non ſe habeat formaliter & eſſentialiter, ſed tantùm cauſaliter: nec ſine fundamento authoritatis, & rationis petitæ ex philoſopho in 2. poſt. c. 2. ubi dicit: *Perfectè rem ſcire unusquisque cenſetur, quando cauſam, per quam res eſt, ita cognoſcit, ut non poſſe omnino aliter rem ſe habere credat.* Si ergo hæc cauſæ certitudo & neceſſitas aliunde, quàm per evidentiam haberi poſſit, quid obſtabit, quin etiam ſine evidentia ſcientia haberi poſſit. Atqui licèt hæc certitudo in naturalibus ſcientiis haberi nequeat, niſi cùm fit reſolutio in principia per ſe nota: (unde meritò antiqui Philoſophi divinorum expertes requiſierunt ad ſcientiam non in ſenſu formali, ſed cauſali) tamen Theologia ſummam certitudinem obtinet etiam ſine evidentia, eò quòd ipſius principia ſint aſſenſus fidei ſub motivo veritatis divinæ tam in cognoſcendo, quàm dicendo, infinitè infallibilis.

Contra hanc ſententiam pugnat Maſtrius primò, quòd licèt ſcientia per certitudinem ſufficienter diſtinguatur ab opinione, à fide tamen non niſi per evidentiam intrinſecè per ſe primò diſtinguitur: fides enim Divina majorem obtinet certitudinem, quàm ipſa Theologia, neque tamen exinde ſortitur prædicatum differentiale ſcientiæ. Sed facilè reſpondet de la Moneda, non quamlibet certitudinem eſſe eſſentialem ſcientiæ, ſed mediatam; ſicuti nec quælibet evidentia, ſed mediata & deducta ſcientiis convenit; unde ſicuti ab habitu primorum principiorum ſufficienter diſtinguitur ſcientia, quòd ille habeat evidentiam immediatam, iſta mediatam, ſic etiam ſufficienter à fide diſtinguitur, quòd iſta immediatam, illa verò habeat certitudinem mediatam.

Contra tamen eſt ſecundò. Scientia cùm ſit maxima perfectio intellectûs, ex ſuo intrinſeco fine habet ſatiare intellectum ſecundùm connaturalem appetitum ipſius: atqui connaturalis appetitus, inclinatio & exigentia intellectûs eſt, veritatem perſpicuè & clarè cognoſcere, non ex alieno teſtimonio (ut benè loquitur Maſtrius) ſed rem in ſe ipſa cernendo & intuendo, unde experimur nunquam quieſcere intellectum, quouſque rem in ſe ipſa cernat & intueatur: ergò ſcientia ex intrinſeco ſuo fine habet, quòd ſit evidens.

Contrà eſt tertiò. Quod S. D. hîc a. 2. in c. propter evidentiam principiorum in ſuperiore ſcientia Theologiæ tribuat rationem ſcientiæ non propter ſolam certitudinem. Ad argumentum ex Philoſopho petitum. Reſp. ſenſum eſſe, quòd tunc aliquis rem perfectè ſciat, quando cauſam rei ita cognoſcit, ut non poſſe omninò rem aliter ſe habere credat (hoc eſt ſentiat) cognitione ſatiativa intellectûs & diſtinctivâ ab omni alio aſſenſu, non autem cognitione certâ, qualem etiam habere poteſt fides.

4. Reſpondet tertiò. Cajetanus cum pleriſque Thomiſtis: ſcientia eſt habitus evidens evidentiâ vel formali excludente omnem prorſus inevidentiam, vel radicali excludente tantùm inevidentiam privativam, non autem negativam, conc. evidentiâ tantùm formali, nego maj. ſed Theologia non eſt evidens, evidentiâ formali excludente omnem inevidentiam, conc. evidentiâ radicali, excludente tantùm inevidentiam privativam, non autem negativam, nego min. & conſequentiam. Item ad probationem: Theologia non reſolvit ſuas concluſiones in principia per ſe nota pro ſtatu viæ, & in intellectu viatoris, concedo. in ſtatu patriæ & in intellectu comprehenſoris, nego: ibi enim ſunt manifeſta, & per ſe nota per ſcientiam beatam.

Senſus eſt: quòd aliquando ſcientia ex proprii luminis efficacia ſuas veritates reſolvit in principia per ſe nota, & hæc appellatur evidentia formalis & actualis; aliquando ſupponit ſua principia tanquam demonſtrata & manifeſtata per lumen ſuperioris alicujus ſcientiæ, habet tamen intrinſecam inclinationem, ut conjungatur & continuetur cum ſcientia ſuperiori, atque ex tali conjunctione ſuorum principiorum, & conſequenter concluſionum, intrinſecam evidentiam ſortiatur, & hæc eſt evidentia radicalis. Prima evidentia propria eſt ſcientiis ſubalternantibus, altera ſubalternatis. Rurſus poteſt aliqua cognitio vel habitus ex vi ſui motivi formalis intrinſecè exigere obſcuritatem, ſicut fides tam humana quàm Divina, & illa obſcuritas dicitur privativa, hoc eſt, privativè & repugnanter excludens evidentiam objecti: aliquando poteſt actu & permiſſivè habere obſcuritatem propter accidentalem conjunctionem cum aliquo ſubjecto, vel ſtatu exigente obſcuritatem; ita tamen, ut illam inevidentiam ab intrinſeco non exigat, ſed æquè poſſit admittere evidentiam, ſi in alio ſtatu, & ſubjecto aliter diſpoſitio collocetur, quæ eſt inevidentia negativa.

Hoc igitur modo Thomiſtæ docent, Theologiam Viatoris eſſe inevidentem, quia non ex intrinſeca vi & exigentia revelationis virtualis, ceu motivi formalis excludit evidentiam concluſionum, nec ab intrinſeco petit ſuas concluſiones deducere ex obſcuris principiis fidei, ſed hoc ipſi accidentaliter competit, quia reperitur in ſubjecto hominis Viatoris, cujus ſtatus exigit ambulare per ſpeculum in ænigmate. Si verò collocetur in intellectu hominis beati, ſtatim exutâ accidentali obſcuritate, fiet formaliter evidens, & evidentes deducet concluſiones ex principiis clarè viſis: Quæ reſponſio eſt bona.

§. II.

Noſtra reſolutio & ſolutio objectionum.

CLariùs tamen, & breviùs ex S. D. hîc in c. diſt. 5.
maj. ſcientia eſt evidens per evidentiam vel propriam, vel ſcientiæ ſuperioris concedo. ſemper per propriam, nego, vel quod idem eſt, eſt evidens per reſolutionem in principia per ſe nota, vel lumine proprio, vel ſuperioris ſcientiæ, conc. ſemper proprio, nego. Theologia noſtra non eſt evidens per reſolutionem in principia ſibi per ſe nota, conc. ſuperiori ſcientiæ DEI & Beatorum, cui ſubordinatur, nego min. & conſequentiam. 6.

Opponit primò de la Moneda. Concluſio Theologica viatoris qua talis per ſe exigit procedere ex principiis inevidentibus: ergò eſt intrinſecè inevidens. Anteced. probatur: exigit procedere à principiis à Viatore cognitis, ſed hæc ſunt intrinſecè obſcura.

Con-

Digitized by Google

Confirmatur. Illa concluſio eſt intrinſecè obſcura, quæ infertur ex principio intrinſecè obſcuro, quia concluſiones ſortiuntur ſuam certitudinem, evidentiam, vel inevidentiam ex præmiſſis: ſed concluſio Theologica Viatoris infertur ex principiis intrinſecè obſcuris, nimirum articulis fidei, quatenùs obſcurè revelatis: ergò eſt intrinſecè obſcura.

Reſpond. Concluſio Theologica Viatoris quà talis, per ſe exigit procedere ex principiis inevidentibus, perſeitate exigentiæ reduplicatâ ſupra ſtatum & ſubjectum Viatoris, conc. ſupra ipſam ſcientiam & concluſionem Theologicam, nego. Eadem eſt reſponſio ad probationem. Unde in his & ſimilibus argumentis eſt fallacia reduplicationis, dum id, quod ſubjecto & ſtatui per ſe convenit, transfertur ad ipſam ſcientiam: ſicuti malè ex eo probares, quòd Chriſtus per intrinſecam exigentiam fuerit mortalis, quia quà Viator fuit talis.

Ad Confirmationem Reſp. Concluſio illata ex principio per ſe intrinſecè obſcuro eſt intrinſecè obſcura; ſi ab intrinſeco per ſe dependeat ab illo principio, conc. ſi tantùm ratione ſtatûs & ſubjecti, nego. Sed concluſio Theologica infertur ex articulis intrinſecè obſcuris; ita, ut ab iis dependeat ratione ſtatûs, conc. ab intrinſeco, nego min. & conſequentiam. Et ad probationem: Concluſiones ſortiuntur inevidentiam ex præmiſſis, & omni modo, quo eſt in præmiſſis, nego. aliquo, conc. Sortitur ergò inevidentiam negativam, non autem privativam.

Oppones ſecundò contra ultimam reſponſionem. Si Theologia eſſet ſcientia propter evidentiam principiorum in ſuperiori ſcientia DEI & Beatorum, tunc ex illa ſcientia deberet derivari aliqua evidentia in Theologiam Viatorum: ſed nulla derivatur: ergò. Major conſtat: quia ſi nulla derivatur evidentia, tunc vel Theologia non erit ſcientia, utpotè carens prædicato eſſentiali ipſius, vel ſola certitudo ſufficiet ad rationem ſcientiæ, quod non eſt ad mentem S. D. min. probatur. Si quæ derivaretur, hoc fieret mediantibus principiis: ſed hoc non, quia principia ſunt articuli fidei per ſe obſcuri. 7

Reſp. diſt. maj. deberet derivari evidentia in Theologiam Viatorum, niſi iſta ſufficientiſſimè certificetur de ſui evidentia in ſcientia ſuperiori, conc. ſecùs, nego. Hæc quippe certitudo jam præſtat inferiori ſcientiæ, ut per ſe inclinet in connexionem cum ſcientia ſuperiori & faciet (quamvìs modo imperfectiori) intellectum ſcientis.

ARTICULUS VI.

Sitne S. Theologia ſcientia propriè ſubalternata?

SUMMARIA.

1. *Conditiones 4. requiſita ad ſubalternationem ſcientiæ propriè dictam.*
2. *Theologia habet aliquam ſubalternationem ad ſcientiam beatam.*
3. *Non tamen rigoroſam.*
4. *Mens Angelici Doctoris exponitur.*
5. *Dantur ſcientiæ, quæ nec ſunt ſubalternantes, nec ſubalternatæ.*
6. *Cur per ſeparationem ſcientiæ beatæ ſubalternantis a Theologia non deſtruatur ratio ſcientiæ?*
7. *Alia dependentia principiorum in ſubalternata ſcientia naturali, quàm in Theologia.*

§. I.

Negativa præfertur.

EX Authoritate S. Doct. cit. loco docentis, ideò Theologiam eſſe ſcientiam, quia procedit ex principiis notis lumine ſuperioris ſcientiæ, quæ ſcilicet eſt ſcientia DEI & Beatorum, inferunt communiter Thomiſtæ, Theologiam eſſe ſcientiam propriè ſubalternatam ſcientiæ DEI & Beatorum, hoc eſt, viſioni beatificæ. Negat Scotus, & omnes ij, qui Theologiam negant eſſe ſcientiam. In qua quæſtione, quæ magis de nomine quàm de re eſſe videtur.

1\. Notandum: Ad propriè dictam ſubalternationem ſcientiarum 4. conditiones requiri primò. ut ſubalternata accipiat ſua principia à ſcientia ſubalternante, ubi enim deſinit ſubalternans, ibi incipit ſubalternata, ac proinde ſecundò, ut principia ſcientiæ ſubalternatæ, tantùm fiant evidentia per lumen ſcientiæ ſubalternantis. Tertiò ut ſubalternata ſupra objectum materiale ſcientiæ ſubalternantis addat aliquam differentiam accidentalem, vi cujus acquirit novam ſcibilitatem ſeu demonſtrabilitatem paſſionum. Quartò, ut ſubalternata conjungatur cum ſubalternante in eodem intellectu, e. g. Muſica Arithmeticæ, Perſpectiva ſubalternatur Geometriæ: quia illa ab Arithmetica, hæc à Geometria ſua accipit principia, ita enim perſpectiva probans, quòd radii viſuales, quantò magis accedunt ad oculum, tantò anguſtiùs coëant, aſſumit principium iſtud ex Geometria, quantò propiùs duæ lineæ à peripheria accedunt ad centrum, tantò faciunt acutiorem angulum. quod ipſum principium non in Perſpectiva ſed in Geometria demonſtratur. Sic pariter ad objectum materiale Geometriæ, quod eſt linea, ſuperaddit differentiam accidentalem, quæ eſt viſualitas, & Muſica ad numerum, quod eſt objectum materiale Arithmeticæ, differentiam ſonori. Niſi etiam perſpectiva continuetur in eodem intellectu cum ſcientia Geometrica, non habet certitudinem ſufficientem ad rationem ſcientiæ: quia illa non eſt ſufficiens certitudo, quæ fundatur in fide humana eſſentialiter fallibili: ſed certitudo ſcientiæ ſubalternatæ ſeparatæ à ſcientia ſubalternante tantùm fundaretur in aſſenſu fidei humanæ: quia in tantum præbet aſſenſum ſuis principiis, in quantum credit Authoritati Magiſtri docentis. Unde S. D. q. 14. d. ver. a. 9. ad 3. *dicendum*, inquit, *quòd ille, qui habet ſcientiam ſubalternatam, non perfectè attingit ad rationem ſciendi, niſi in quantum ejus cognitio continuatur quodammodò cum cognitione ejus, qui habet ſcientiam ſubalternantem.*

CON-

Digitized by Google

2. CONCLUSIO. *Theologia aliquo modo ſubalternatur ſcientiæ DEI, & Beatorum, non tamen proprie dictâ & rigoroſâ ſubalternatione.*

I. Pars conſtat primò ex authoritate S. D. qui hìc inſtituit comparationem inter Theologiam & Muſicam, quoad manifeſtationem principiorum in ſcientia ſuperiori.

Conſtat ſecundò ratione, quia habitus inferior quoad evidentiam & manifeſtationem ſuorum principiorum dependens ab habitu ſuperiori, rectè ipſi dicitur ſubordinari, adeoque ſaltem in latiori ſenſu ſubalternari, ſed quoad evidentiam ſuorum principiorum Theologia pendet à ſcientia DEI & Beatorum; quippe in qua clarè videntur, quæ hìc obſcurè credimus: ergò eidem aliqualiter ſaltem ſubordinatur.

3. Secunda pars prob. quia Theologia in multis deficit à perfecta ſubalternatione, & differt à ſcientiis ſubalternatis.

Nam primò. Principia ſcientiæ ſubalternatæ pertinent per ſe ad ſcientiam ſubalternantem ceu concluſiones ipſius: atqui principia noſtræ Theologiæ, non ad ſcientiam beatam, ſed ad fidem intrinſecè pertinent. Unde fides ita ſe habet ad Theologiam, ſicuti habitus principiorum ad ſcientiam.

Secundò. Principia Theologiæ, hoc eſt, articuli fidei non manifeſtantur à ſcientia Beata modo ſcientifico & probativo, quod eſt proprium ſcientiæ ſubalternantis, ſed formaliter, modo intuitivo; neque lumen fidei perficitur per lumen gloriæ, ſed deſtruitur; cùm tamen lumen ſcientiæ ſubalternatæ perficiatur per lumen ſcientiæ ſubalternantis, neque ipſi accedit illud lumen gloriæ, ſed ſuccedit: Unde æquali modo ſicuti viſio beatifica ſe habet, ut habitus primorum principiorum reſpectu claræ Theologiæ in patria, ſic ſe habet fides reſpectu Theologiæ inevidentis in via: cùm fides defacto vices obeat beatæ viſionis. Hoc totum verò non habet locum in ſcientiis propriè ſubalternatis.

Tertiò. Quantaſcunque concluſiones per Theologicum diſcurſum deducimus, illæ ipſæ clarè videntur à DEO & Beatis per viſionem beatificam: atqui ſcientia ſubalternans non penetrat concluſiones ſcientiæ ſubalternatæ.

4. Quartò. Theologia non propriè ſuperaddit objecto materiali ſcientiæ beatæ differentiam accidentalem, quâ fundetur novus modus ſcibilitatis. Illa enim vel eſſet inevidentia, ut aliqui volunt, vel virtualis revelabilitas. Non inevidentia, tum quia hæc Theologiæ eſt accidentalis, & in Beatis ſcientia Theologica eſt evidens. Tum quia inevidentia potiùs impedit, quàm cauſat ſubalternationem cum ſcientia viſionis: eò quòd reddat habitum inevidentem incompoſſibilem cum illa, prout in habitu fidei. Non etiam virtualis revelabilitas: quia ſcientia viſionis æquè ſe extendit ad virtualiter, quàm ad formaliter revelata, ſicut & ipſa fides, prout communiter docent Theologi: ſcientia autem ſubalternans non debet comprehendere intra ſuum objectum illam differentiam accidentalem. Virtualis quoque revelatio potiùs diverſum motivum & formalem rationem *ſub qua*, quàm differentiam accidentalem materialis objecti ſignificat, nec tam ad objectum terminativum, quàm ad modum cognoſcendi pertinet.

Quintò. Propriè dicta ſubalternatio ſcientiarum requirit utriusque conjunctionem: ſed noſtra ſaltem Theologia non conjungitur cum ſcientia viſionis, quam habent DEUS & Beati: ergò ſaltem noſtra Theologia non eſt propriè ſubalternata ſcientiæ DEI & Beatorum.

Nec urget in oppoſitum authoritas allegata S. Doctoris; quia ut ex textu patet, inter Theologiam & habitum ſubalternatum inſtituit comparationem tantùm in duobus: primò, quòd ſicut Muſica procedit ex principiis notis lumine ſuperioris ſcientiæ, ſic etiam Theologia. Secundò, quòd ſicut Muſicus credit principia ſibi tradita ab Arithmetico, ita doctrina ſacra credit principia revelata ſibi à DEO. Ex quibus nequaquam inferri poteſt omnimoda paritas, & univocatio ſubalternationis.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

OBijcies primò. Omnis ſcientia aut eſt ſubalternans aut ſubalternata: ſed ex noſtris principiis Theologia nec eſt ſubalternans, nec ſubalternata: ergò nec quidem eſt ſcientia, quod repugnat ſuprà dictis. 5.

Reſp. negando maj. nam metaphyſica, phyſica &c. ſunt ſcientiæ, nec tamen vel ſubalternantes, vel ſubalternatæ.

Inſtabis. In naturalibus ſcientiis, ſi ſubalternata ſeparetur à ſubalternante, deficit à ratione veræ ſcientiæ: ergò idem magìs dicendum de noſtra Theologia, quæ nec eſt perfectè ſubalternata, neque conjuncta cum ſcientia DEI & Beatorum. 6.

Reſp. aſſignando diſparitatem: quia intellectus habitu in Theologiæ inſtructus fide Divina infallibiliter certificatur, ſua principia eſſe à DEO, & & in DEO à Beatis clarè cognita: unde ipſa etiam evidentia ſcientia DEI & Beatorum mediante hac certificatione poteſt influere in certitudinem concluſionum Theologicarum; hoc non fit in ſubalternata naturali ſeparata à ſua ſubalternante, quippe quæ tantùm ſupponit ſua principia tanquam fide humanâ fallibili credita.

Objic. ſecundò. Ita ſe habet Theologia ad ſcientiam DEI & Beatorum, quo ſe habet Perſpectiva ad Geometriam, & Muſica ad Arithmeticam: ſed perſpectiva propriè ſubalternatur Geometriæ, Muſica Arithmeticæ: ergò etiam Theologia ſcientiæ DEI & Beatorum. Major eſt D. S. Minor Ariſtotelis. 7.

Confirmatur. Ideò perſpectiva & Muſica ſubalternantur Geometriæ & Arithmeticæ, quia earum principia dependent à Geometria & Arithmetica; ſed etiam principia noſtræ Theologiæ in eſſe manifeſtabilis dependent à ſcientia DEI & Beatorum: ergò.

Reſp. ex antè dictis. Ita ſe habet &c. inadæquatè, & ſecundùm aliquas conditiones ſubalternationis, conc. adæquatè & ſecundùm omnes, nego; nec aliud evincit Angelici Doctoris Authoritas. Similiter ad confirmationem. Ideò &c. quia illarum principia dependent &c. cum omnibus requiſitis ad adæquatam ſubalternationem, conc.

Digitized by Google

conc. quomodocunque, nego. ſed principia noſtræ Theologiæ dependent &c. aliquo modo, conc. cum omnibus requiſitis, nego min. & conſequentiam.

Inferes ex dictis contra Gonet. Noſtram Theologiam non eſſe propriè ſubalternatam fidei: neque Theologiam Beatorum ſcientiæ viſionis, quia & fides ad noſtram Theologiam & ſcientia viſionis ad Theologiam Beatorum ſe habent, ſicuti habitus primorum principiorum ad alias ſcientias, ſed iſtæ non propterea ſunt ſcientiæ ſubalternatæ: ergò nec illæ. Multò minùs admittendum eſt, quòd noſtra Theologia ſubordinetur Theologiæ Beatorum; cum ſit unus idemque formaliter habitus, ut mox dicetur.

ARTICULUS V.

De Objecto S. Theologiæ.

SUMMARIA.

1. *Explicantur notiones objecti formalis, materialis & adæquati.*
2. *Deus virtualiter revelabilis eſt objectum formale quod Theologiæ.*
3. *Ratio formalis qua eſt Deitas.*
4. *Ratio formalis ſub qua eſt virtualis revelatio.*
5. *Objectum materiale Theologiæ eſt ens virtualiter revelatum.*
6. *Quo ſenſu Apoſtolus dicat, ſe judicâſſe, ſe nihil ſcire, quàm Chriſtum Crucifixum.*
7. *Non omnis adæquatio conſtituit objectum adæquatum formale.*
8. *Quomodo Theologia probet, DEUM eſſe?*
9. *Ad demonſtrandum ſufficit cauſa virtualis.*
10. *Definitio Theologiæ Scholaſticæ.*
11. *Eſt Sapientia.*

§. I.

Objectum formale & Materiale S. Theologiæ ſtatuitur.

1\. NOtandum, *Objectum* Theologiæ, ſicut & aliorum habituum, dividi in *formale*, quod per ſe conſideratur & attingitur à Theologia, & in *materiale*, quod attingitur ratione alterius. Formale dividitur in *formale quod* ſeu *terminativum*, & in *formale quo* ſeu *motivum*. Formale quod terminativum eſt, ad quod per ſe terminatur habitus, & ad omnia alia propter ipſum (logici vocant objectum attributionis) & quia ipſum adæquat intentionem habitus, rectè objectum *adæquatum* dici poteſt. Id quod in iſto objecto per modum abſtractæ formalitatis per ſe primò attingitur, appellatur *ratio formalis qua*; ſicuti naturalitas in corpore naturali, quod eſt phyſicæ objectum adæquatum, eſt ratio formalis quæ. Objectum formale motivum, quod apud logicos etiam vocatur ratio formalis ſub quâ, eſt certus modus, & ratio ſub qua vel per quam objectum attingitur, quem in ſcientiis appellamus eſſe ſcibile, ſeu modum ſcibilitatis, & in naturalibus ſcientiis ſolet eſſe connexio principiorum cum certa abſtractione à materia. Objectum adæquatum ſeu formale quod in ſcientiis etiam appellatur ſubjectum, quia de ipſo in concluſione demonſtrantur propriæ paſſiones. Objectum materiale adæquatum eſt, quod complectitur omnia contenta in habitu, & à Logicis appellatur objectum communitatis, ſeu prædicationis, quia de omnibus in habitu contentis prædicatur in recto. Quibus poſitis ſit.

2\. CONCLUSIO I. *DEUS ut virtualiter revelatus eſt objectum formale quod & adæquatum Theologiæ: (2.) ita ut DEItas ſit ratio formalis quæ (3.) virtualis revelatio ſit ratio formalis ſub qua.* Ita communiter Thomiſtæ ex S. D. a. 7. Scotus q. 3.

Prima pars, præterquam quòd ex ipſo nomine Theologiæ pateat, probatur hâc ratione S. D. Illud eſt objectum formale quod, ſive adæquatum Theologiæ, de quo per ſe tractat Theologia, & de quibuscunque aliis ratione ipſius: ſed Theologia per ſe tractat de DEO: & (ut hic S. D.) *Omnia pertractantur in Sacra doctrina ſub ratione DEI, vel quia ſunt ipſe DEUS, vel quia habent ordinem ad DEUM ut ad principium & finem:* ut Angeli, Incarnatio, Sacramenta, actus humani eorumque principia &c. ergo.

Confirmatur primò. Ratione Scoti q. 3. n. 7. Primum objectum alicujus ſcientiæ debet virtute continere omnes veritates illius ſcientiæ, ſed omnes veritates Theologicas non niſi DEUS continet, ergo ſolus DEUS eſt primum, hoc eſt formale objectum Theologiæ.

Secundò. Nobiliſſima ſcientia debet habere nobiliſſimum objectum ſpecificativum. Theologia eſt nobiliſſima ſcientia: ergo DEUM debet habere pro objecto ſpecificativo.

Secundæ partis ratio eſt: Theologia vel conſiderat DEUM per ſe primò ratione alicujus attributi, vel ratione Deitatis. Non ratione alicujus attributi, tum quia hæc conſideratio eſſet nimis anguſta, tum quia omnia attributa reſolvuntur in ipſam DEItatem tanquam virtualem cauſam & rationem à priori: ergo conſiderat DEUM per ſe primò ratione Deitatis: quippe quæ propter ſe attingitur, & omnia alia propter ipſam, tanquam cauſam formalem vel virtualem. 3.

Tertiæ partis ratio eſt: Ratio formalis ſub qua eſt illa formalitas, per quam ſcientia in modo tendendi per ſe primò diſtinguitur ab omnibus aliis, ſed ita ſe habet revelatio virtualis in Theologia, ergo. Min. probatur: Theologia non poteſt DEUM conſiderare ſub lumine purè naturali, & quatenus ex creaturis cognoſcibilem; ſic enim non eſſet S. doctrina, *quâ fides ſaluberrima gignitur* nec foret diſtincta à metaphyſica. 4.

Neque ſecundò ſub lumine gloriæ; quia hæc eſt ſcientia viſionis propria patriæ: neque ſub immediato lumine revelationis obſcuræ; quia hoc modo non eſſet diſcurſiva ſcientia, nec diſtingueretur à fide: ergò tantùm poteſt DEUM conſiderare ſub mediato lumine revelationis, quod ipſum appellamus revelationem virtualem, & nihil

Digitized by Google

hil eſt aliud, quàm vis & efficacia diſcurſivè inferendi concluſiones ex principiis fidei formaliter & immediatè revelatis, in quibus illæ tanquam in ſemine & radice virtualiter continebantur; ita ut proxima ratio aſſentiendi concluſionibus non ſit teſtimonium Divinum, ſed connexio præmiſſarum.

5. CONCLUSIO II. *Objectum materiale adæquatum Theologiæ ſunt res omnes mediatè & virtualiter revelatæ, ſeu ens virtualiter revelatum.*

Ratio eſt: objectum materiale & adæquatum extenſivè eſt, quod in ſe adæquatè recipit formalem rationem ſub qua, & totam extenſionem ſeu terminationem habitûs adæquat; ſed ens à DEO virtualiter revelatum ſubeſt virtuali revelationi, ut ex terminis patet, & terminat adæquatè conſiderationem Theologicam, quia quicquid infertur per Theologicam concluſionem, eſt virtualiter revelatum: ergo.

§. II.

Solvuntur Objectionis.

6. OBijc. primò. Apoſt. 1. Cor. 2. negat ſe ſcire aliquid niſi Chriſtum: ergo potiùs Chriſtus eſt objectum Theologiæ: Reſp. Apoſtoli ſenſum eſſe, quòd Corinthiis nihil aliud prædicaverit, quàm Chriſtum: quia alia non erant accommoda ipſorum ſaluti, unde non dicit, nihil aliud ſcivi, ſed *non judicavi me aliquid ſcire inter vos.*

7. Obijc. ſecundò. Illud eſt adæquatum objectum ſcientiæ, cui immediatè convenit & adæquatur ratio formalis ſcientiæ, ſed hæc adæquatur enti virtualiter revelato, unde & S. D. in prol. ſent. pro objecto Theologiæ poſuit ens Divinum per inſpirationem cognoſcibile, hoc eſt virtualiter revelatum.

Reſp. abſolutè neg. maj. quæ verificari etiam poteſt de objecto materiali, cui ratio formalis alicujus habitûs adæquatur, non quidem per attributionem, ſicut objecto formali, benè tamen per extenſionem. S. Doctor autem in loco allegato non de objecto formali quod, & adæquato intenſivè, ſed de objecto materiali circa quod & adæquato extenſivè locutus eſt,

8. Obijc. tertiò ſcientia non debet probare, ſed ſupponere ſuum objectum, atqui Theologia probat DEUM eſſe; ergò DEUS non eſt ipſius objectum. Reſp. neg. min. neque enim Theologia per ſe probat exiſtentiam DEI, ut authoris ſupernaturalis, ſub quâ tantùm ratione Theologiæ objicitur: & licèt initio ſtatim DEUM ut authorem naturæ probat, id tamen facit ex principiis extrinſecis & metaphyſicis.

Obijc. quartò. Si DEUS eſſet objectum Theologiæ, tunc Theologia deberet de DEO demonſtrare proprietates, ſed has non poteſt demonſtrare: quia quid quid in DEO eſt, eſt ens à ſe, nec habet ſui cauſam. Reſp. neg. min. prob. diſt. quicquid eſt in DEO, non habet ſui cauſam formalem conc. virtualem neg. hoc autem ſufficere ad rationem ſcientiæ conſtat exemplo metaphyſicæ, quæ de ente demonſtrat proprietates non per cauſam formalem ſed virtualem. 9.

§. III.

Corollaria.

INferes ex dictis primò. Theologiam ſic rectè definiri: Eſt *ſcientia acquiſita, quâ è principiis divinitùs revelatis, & pro hoc ſtatu viæ creditis, de DEO rebúſque divinis concluſiones deducimus & demonſtramus.* Dicitur primò *ſcientia*, ut art. 2. probatum ad diſtinctionem à fide, opinione, & aliis virtutibus intellectualibus. Dicitur ſecundò. *Acquiſita*, ad diſtinctionem Theologiæ myſticæ, & doni ſapientiæ divinitus infuſi. Tertiò *ex principiis revelatis.* Unde eſt radicaliter & originativè ſupernaturalis, & diſtincta à ſcientiis naturalibus. Quartò, *pro hoc ſtatu creditis*: quibus oſtenditur inevidentia Theologiæ non eſſentialis, ſed accidentalis, non privativa ſed negativa; quippe proveniens non ex Theologiæ ipſius intrinſeca exigentia, ſed ex conditione ſtatûs viæ: Quintò. *De DEO, rebúſque, divinis*, quibus indicatur objectum tam materiale, quàm formale quod Theologiæ. Sextò. *Concluſiones deducimus*, ubi aſſignatur ratio formalis ſub qua, nimirum virtualis revelatio, ſive illa diſcurſiva connexio inter duas præmiſſas revelatas, vel unam revelatam & alteram naturalem, quæ formaliter intellectum movet ad aſſenſum concluſionis. 10.

Inferes ſecundò cum S. D. hic à. 6. Theologiam eſſe *ſapientiam*, quia conſiderat ſimpliciter altiſſimam cauſam totius univerſi, quæ DEUS eſt, non tantùm ſecundùm quod eſt per creaturas cognoſcibilis, ſed etiam in quantum eſt à ſe ipſo, & ſolo connaturaliter ab aliis autem per communicationem cognoſcibilis. Unde etiam S. Theologia judicat de principiis omnium aliarum ſcientiarum, & ſe ſe ſuper ſua propria principia reflectendo, illa contra impugnatores defendit, quod eſt proprium ſapientiæ. 11.

ARTICULUS VI.

De reliquis genericis & ſpecificis prædicatis Theologiæ.

PLura Theologiæ prædicata controverſiam ſubeunt. Sitne habitus naturalis an ſupernaturalis? num ſpeculativus vel practicus? an certior omni ſcientiâ naturali? an in hæreticis vel beatis maneat? An habeat atomam unitatem? Singulis quæſitis per totidem §§. Satisfiat.

SUMMARIA.

Supernaturalitas Theologiæ.

1. *Theologia eſt habitus non intrinſecè, ſed extrinſecè ſupernaturalis.*
2. *Cauſa proxima aſſenſus Theologici eſt connexio præmiſſarum.*
3. *Theologiæ objectum eſt ſupernaturale in eſſe entis, non in eſſe ſcibilis.*
4. *Theologia eſt ſimul eminenter formaliter ſpeculativa & practica.*
5. *Speculativum & practicum non ſunt differentiæ eſſentiales in habitibus ſuperioribus.*
6. *Sitne omnis actus Theologicus ſimul ſpeculativus & practicus?*

7. *Theologia principaliùs eſt ſpeculativa, quàm practica.*
8. *Eſt aliis ſcientiis dignior & certior.*
9. *Præmiſſa naturalis in Theologicam concluſionem influit ut extrinſecè elevata.*
10. *Deſtruitur per hæreſin.*
11. *Non deſtruitur, ſed perficitur per lumen gloriæ in patria.*
12. *Eſt una ſcientia ſpecie atomâ.*

§. I.

Supernaturalitas S. Theologiæ expenditur.

CONCLUSIO prima. *Theologia licèt extrinſecè & originativè ſit ſupernaturalis, tamen intrinſecè & entitativè eſt habitus naturalis.* Ita communis Thomiſtarum & clarè indicatur à. S. D. tum hîc a. 6. ad 3. ubi dicit, *hanc doctrinam per ſtudium haberi, licèt ejus principia ex revelatione habeantur.* tum 2. 2. q. 54. a. 1. ad 2. ubi diſtinguens inter noſtram Theologiam & ſapientiam, quæ eſt donum ſpiritûs S. dat iſtud diſcrimen: quòd *Theologia acquiritur ſtudio humano, illa autem eſt deſurſum deſcendens.* Ut dicitur Jac. 3. Ex quibus formatur hæc ratio: Habitus, qui intrinſecè petit produci per cauſam proximam naturalem, eſt naturalis; ſed Theologia petit produci per cauſam intrinſecè naturalem, nempe diſcurſum & ſtudium humanum, diſcurſum & ſyllogiſticam illationem concluſionis &c. ergo eſt intrinſecè naturalis.

2. Negat min. Illuſtriſſimus Reding, & dicit: diſcurſum Theologicum eſſe intrinſecè ſupernaturalem. Sed contrà minor probatur: quamvis utraque præmiſſa in diſcurſu Theologico poſſit eſſe de fide, adeoque intrinſecè ſupernaturalis, non tamen cauſant aſſenſum concluſionis Theologicæ, niſi quatenùs per lumen diſcurſivum intellectûs ſunt artificioſè connexæ: ſed ſub hac ratione, & ut formaliter non materialiter ſpectatæ cùm ſunt aliquid naturale. Influxus enim cauſæ remotæ determinatur & modificatur per cauſam proximam, cui debet effectus proportionari: veluti patet in qualibet demonſtratione, cujus concluſio licèt remotè procedat ab habitu principiorum, non tamen eſt actus principiorum, nec per ipſam generatur habitus principiorum, ſed eſt actus ſcientiæ: atqui ratio & cauſa proxima aſſentiendi eſt connexio & coordinatio præmiſſarum, per quam ex principiis revelatis veritas & concluſio virtualiter contenta artificioſè deducitur. quæ tota habetur ex lumine diſcurſivo naturali, ergò. Unde cum S. D. Theologiam vocat ſcientiam revelatam vel inſpiratam, intelligit non formaliter, ſed virtualiter revelatam, hoc eſt, cujus concluſiones ſint per diſcurſum & legitimam conſequentiam deducibiles ex formaliter revelatis, in quibus virtute continebantur.

3. Neque refert primò, quod objectum formale Theologiæ ſit DEUS in ratione DEItatis, adeoque ſupernaturale. Nam Reſp. eſſe objectum ſupernaturale, in eſſe entis, non autem in eſſe ſcibilis, vel objecti, quatenùs nimirum ſubſtat virtuali revelationi tanquam rationi formali ſub qua.

Nec obeſt ſecundò, quòd principia Theologiæ ſint ſupernaturalia; nam Reſp. principia remota & materialiter ſumpta ſunt ſupernaturalia, conc. proxima, vel etiam remota, ſi formaliter ſumantur, quatenus per naturalem diſcurſum coordinata, nego. e. g. in hoc ſyllogiſmo: *quot ſunt in Divinis perſonæ relativè oppoſitæ, tot ſunt perſonæ diſtinctæ: ſed tres ſunt perſonæ relativè oppoſitæ: ergo tot ſunt perſonæ diſtinctæ:* hîc utraque præmiſſa eſt de fide, ſicut & ipſa concluſio: nihilominùs quatenùs intellectus ex vi connexionis præmiſſarum aſſentitur concluſioni, quæ eſt aliquid naturale, ſic eſt concluſio naturalis.

§. II.

Quomodo Theologia ſit ſpeculativa, vel practica.

CONCLUSIO II. *Theologia ſimul eſt eminenter formaliter ſpeculativa & practica:* tum quia derivatur ab habitu fidei, quia ſimul eſt eminenter formaliter ſpeculativus & practicus, ut ſuppono ex Tract. de fide, tum quia in ipſius objecto formali utraque ratio eminenter formaliter conjuncta repetitur: ſiquidem DEUS in ratione Deitatis, non tantùm formaliter, ſed etiam virtualiter revelabilis, eſt ſimul prima veritas per eſſentiam ſpeculabilis, & ſimul ultimus finis per noſtros actus aſſequibilis. & ſecundùm utraſque rationes eſt virtualiter revelabilis. 4.

Dixi eſſe ſpeculativam & practicam *eminenter formaliter.* Formaliter eſt talis, quia utriuſque definitionem formaliter participiat: eminenter verò, quia illam participiat ſine admixta imperfectione contradictionis & limitationis, cum qua reperitur in ſcientiis inferioribus. Unde non ſequitur, ſi ſpeculativum & practicum ſunt differentiæ eſſentiales in ſcientiis purè naturalibus, ut communiter docent Thomiſtæ; ergò non poſſunt convenire in ſcientia Theologica. 5.

Nam ſpeculativum & practicum tantùm ſunt differentiæ eſſentiales habituum, quatenùs nimirum ſunt rationes limitatæ in ſcientiis inferioribus, non autem ſpeculativum & practicum, & fundant diverſum tendendi modum, ac abſtractionem diverſam à materia: non autem ſpeculativum & practicum abſolutè: hîc enim locum habet illud D. Dionyſii: *quæ ſunt diſperſa in inferioribus, ſunt adunata in ſuperioribus.* Sicuti licèt eadem anima non poſſit eſſe ſimul vegetativa tantùm, & ſenſitiva tantùm, poteſt tamen anima rationalis eſſe ſimul formaliter eminenter vegitativa & ſenſitiva.

Eritne propterea omnis actus Theologiæ ſimul ſpeculativus & practicus? Reſp. quamvis dici poſſit, quòd omnis actus Theologiæ ſit remotè ſimul ſpeculativus & practicus, quatenùs videlicet ſubordinatur beatificæ viſioni, quæ DEUM attingit tam ſub ratione primæ veritatis, quàm ultimi finis. propriè tamen ex fine proximo aliquos actus eſſe ſpeculativos, alios verò practicos: ſpeculativos, quorum finis proximus eſt, DEUM & divina in ſe cognoſcere, practicos, quorum finis proximus, actus humanos in DEUM, ut ultimum finem dirigere. Nec refert, quòd quilibet actus debeat participare rationem formalem obje- 6.

jecti: nam diſtinguo: debet participare adæquatè vel inadæquatè conc. ſemper adæquatè nego. & ita ſufficit ut aliquis actus Theologiæ, v. g. de DEO uno & Trino, ex formali objecto participet rationem ſpeculativi, alius v. g. de actibus humanis rationempractici.

7. Inferes tamen, Theologiam eſſe magis ſpeculativam quàm practicam. nam ut S. D. a. 4. Theologia *principaliùs agit de rebus divinis, quàm de actibus humanis: de quibus agit ſecundùm quod per eos ordinatur homo ad perfectam DEI cognitionem in qua æterna beatitudo conſiſtit.* Hoc eſt, quamvis Theologia de actibus humanis agendo, & illos ordinando in ultimum finem ſit practica; tamen & principaliùs agit de rebus divinis, & ipſe ultimus finis ſeu beatitudo æterna conſiſtit in intuitiva cognitione DEI: adeoque ex utroque capite eſt principaliùs ſpeculativa. Oppoſitum ſentiunt Scotiſtæ, ſupponentes beatitudinem conſiſtere in fruitione, quod Thomiſtæ impugnant. in 1. 2.

§. III.

Certitudo Theologiæ.

8. CONCLUSIO III. *Theologia eſt dignior & certior aliis ſcientiis.* Dignior ut probat S. D. a. 5. eſt primò, quia objectum Theologiæ, quod eſt DEUS author ſupernaturalis, tranſcendit & ſuperat omnium aliarum ſcientiarum dignitatem; ideoque juxta interpretationem S. D. hic in arg. ſed contrà, aliæ ſcientiæ naturales reſpectu Theologiæ dicuntur ancillæ, juxta illud prov. 9. *Miſit ancillas ſuas ut vocarent ad arcem.* Secundò hoc ipſo, quia eſt omnibus ſcientiis naturalibus certior, utpotè certitudine derivatâ ex immutabili veritate DEI, tum in dicendo, tum in eſſendo. Nec ideo exiſtimes, iſtam Theologiæ certitudinem eſſe intrinſecè ſupernaturalem, nihil enim eſt aliud, quàm firmitas naturalis aſſenſûs omnis exclusiva formidinis habens tamen relationem ad ſupernaturalem aſſenſum fidei divinæ, in quo radicatur.

9. Neque dicas: Præmiſſæ debent eſſe certiores concluſione: ſed frequenter contingit, ut una ex præmiſſis diſcurſûs Theologici ſit deſumpta ex ſcientia naturali, velut in hoc ſyllogiſmo. *Omnis homo eſt riſibilis: Chriſtus eſt homo: ergo Chriſtus eſt riſibilis.* ergo præmiſſa ſcientiæ naturalis eſt certior concluſione Theologica. Nam Reſp. diſt. min. præmiſſa aliquando deſumitur ex ſcientia naturali, ita tamen ut ſit alteri præmiſſæ ſupernaturali conjuncta, & ab illa extrinſecè elevata ad participationem certitudinis ſupernaturalis, conc. ut ſe ſola principaliter influat in concluſionem, nego. ergo eſt certior, ut conjuncta & elevata conc. ut ſeorſim ſumpta, nego conſequentiam.

§. IV.

Duratio, ſubjectum, & unitas Theologiæ.

10. CONCLUSIO IV. *In hæretico non poteſt manere Theologia, verè univocè ſumpta.* Nam deſtructis principiis, motivo formali, & certitudine alicujus ſcientiæ, etiam ipſam deſtrui eſt neceſſe; ſed in hæretico pereunt principia Theologiæ, nempe propoſitiones fidei, perit lumen revelationis virtualis, hoc ipſo quod deſinat lumen revelationis formalis, perit conſequenter certitudo, quippe quæ non amplius ex fide & veritate divina derivari poteſt: ergo perit etiam ſcientia Theologica, ſicque ſimilitudinariè vel æquivocè tantùm manet, & ut loquitur Phil. à S. Trin. *cadaver* ſcientiæ Theologicæ.

CONCLUSIO V. *Noſtra Theologia viæ quoad ſubſtantiam manet in patria.* Ita ſentit D. Aug l. 3. c. 6. cont. 2. ep. Pelag. dicens: *Scientia & cognitio de DEO poſt reſurrectionem perficitur in nobis.* Chryſ. in c. 13. ad Cor. *Non abolebitur ſcientia, ſed deſinet eſſe non perfecta.* & D. Hier. S. cit. *Talem ſcientiam diſcamus in terris, quæ nobiſcum perſeveret in cælis.* Ratio eſt: manente formali objecto ſcientiæ; manet ſcientia quoad ſubſtantiam; ſed in Theologia manet objectum formale Theologiæ; ergo manet etiam quoad ſubſtantiam. Min. probatur, quamdiù concluſio eſt diſcurſivè deducta ex principio formaliter revelato, tamdiù manet formale objectum Theologiæ; ſed in patria per cognitionem veſpertinam Beati deducunt concluſiones ex principiis formaliter revelatis, non quidem revelatione obſcura, ſed clarâ: hoc enim nihil intereſt ad virtualem revelationem, ſitne ex principio clarè, vel obſcurè revelato, ergo. 11.

12. CONCLUSIO VI. *Theologia eſt una ſpecie infimâ ſcientia.* quia, ut ex philoſophia ſupponitur; unitas formalis objecti tribuit unitatem habitui; ſed omnia objecta Theologica conveniunt in uno objecto & ratione formali, nempe DEO & revelatione virtuali, ergo:

Inferes ex dictis, ad ſyllogiſmum propriè & principaliter Theologicum ſemper eſſe neceſſarium ut concluſio deducatur, vel ex utraque præmiſſa de fide debitè diſpoſita, vel ex una de fide, & altera naturaliter evidente, quia aſſenſus ſcientificus, qualis eſt aſſenſus concluſionis, eſt eſſentialiter incapax procedendi ex aliquâ præmiſſa ſeu aſſenſu opinativo, neque enim opinio eſſentialiter conjuncta cum formidine oppoſiti generare poteſt certum aſſenſum. Quid ſi ergo Theologia cum præmiſſa de fide conjungat alteram tantùm opinativam? Non erit diſcurſus Theologicus? Erit ſecundariò; non autem primariò; ſicuti cùm ſcientiæ naturales defectu luminis naturalis non ſemper ſuppeditant propoſitiones evidentes, ex ſecundaria intentione inferunt concluſionem opinativam.

ARTICULUS VII.

De locis Theologicis, & ſenſibus S. Scripturæ.

SUMMARIA.

1. *Theologia quomodo ſit argumentativa?*
2. *Quaternarius numerus locorum genericus.*
3. *Authoritas Divina continet 5. locos ſpecificos.*
4. *Authoritas PP. quanta in Theologia?*
5. *Qualem fidem faciat ratio, hiſtoria, philoſophia humana?*
6. *Senſus S. Script. litteralis & myſticus.*
7. *Myſticus dividitur in allegoricum, analogicum, & tropologicum.*
8. *Quid dicendum & ſentiendum de ſenſu accommodatitio?*
9. *Quinam ſenſus præbeant argumentum Theologicum?*
10. *Senſus ſpiritualis ſæpè multiplex ſub una littera.*

§. I.

Quot, & quinam ſint loci Theologici?

1. THeologiam eſſe argumentativam S. D. concludit hìc a. 8. & probat partim ex illo Apoſtoli Tit. 1. *Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe &c. amplectentem eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt arguere;* partim hâc ratione: Vel intelligitur per argumentationem deductio concluſionum ex principiis, vel probatio propriorum principiorum. Si primum; ex dictis conſtat, Theologiam eſſe argumentativam ad inſtar aliarum ſcientiarum: ſi ſecundum; tunc ceu ſapientia & ſuprema ſcientiarum ad inſtar metaphyſicæ diſputat contra negantem ſua principia, ex uno fidei articulo alterum inferendo, quamdiù Adverſarius unum concedit: quo modo Theologus diſputat contra Judæos ex veteri, & contra hæreticos tum ex veteri tum novo teſtamento. quemadmodum 1. Cor. 15. Apoſtolus ex reſurrectione Chriſti probat reſurrectionem mortuorum. Si verò adverſarius nihil concedat, aut credat ex articulis fidei, velut Athei & pagani, ſolvit rationes, quibus fidem oppugnant, & fidei credibilitatem oſtendit. Hâc occaſione quærunt Theologi, quinam ſint loci, ſeu ſedes argumentorum, è quibus Theologus argumenta depromit, & cùm inter illos præcipuè recenſeatur S. Script. quæritur quotnam ſint ejuſdem ſenſus, & quis eorum ſufficiens ad Theologicum argumentum?

2. D. Th. a. 8. ad 2. ad numerum quaternarium redigit omnes locos, ex quibus Theologia argumenta depromit. Videlicet authoritatem divinam, dicta SS. rationem naturalem, & authoritatem philoſophorum. Cujus diviſionis ratio eſt: quòd aliqua doctrina vel continet in ſe ipſa authoritatem divinæ revelationis, vel ſaltem in illa fundatur. Si contineat, conſtituit primum lumen, ſi in illa fundatur, conſtituit ſecundum; nam ſententiæ SS. PP. nec non doctrinæ Theologorum Scholaſticorum nituntur conſequentiis & principiis deprompris ex authoritate divina per S. Scr. & SS. Canones indicata.

Vel ſecundo illa doctrina continet luminis naturalis inſtinctum aut in illo fundatur. Si primum; conſtituit tertium lumen. Si ſecundum, conſtituit authoritatem philoſophorum, His poſitis ſit.

3. CONCLUSIO I. *Primus locus authoritatis divinæ eſt S. Theologiæ proprius, & continet in ſe 5. locos, nempe S. Script. ſive Verbum DEI ſcriptum. Secundus traditiones Apoſtolicas, ſeu Verbum DEI non ſcriptum. Tertius totius Eccleſiæ conſenſum, quartus. Conciliorum, & quintus ſummi Pontificis definitiones.*

Ratio eſt: Theologiæ proprium eſt argumentari ex principiis revelatis: ſed iſta continentur in 5. prædictis, prout ſuppono ex Tract. de fide. ergo 5. prædicti loci, qui reduci poſſunt ad unum genericum locum Authoritatis divinæ, ſunt proprii Theologorum.

4. CONCLUSIO II. *Secundus locus, comprehendens dicta SS. PP. & Doctorum Theologorum, eſt proprius Theologiæ, ſed non quatenùs ſcientificæ, ſed quatenùs probabiliter diſputantis.*

Ratio eſt: quia judicio & doctrinæ SS. Patrum non eſt promiſſa aſſiſtentia Spiritûs S. ſicuti Pontifici & Eccleſiæ Romanæ. Unde magnam quidem faciunt authoritatem, præſertim ſi multi vel omnes in unum conſpirent, ſiquidem ſupponuntur ferre judicium non ad plauſum, ſed ad fidei orthodoxæ regulas efformatum: ideoque faciunt ſententiam (teſte Eſparza a. 3.) proximè ab Eccleſia definibilem, prout colligitur ex Clement. un. d. S. Tr. §. 1. ubi Clemens V. *Nos ad ſanctorum Patrum & Doctorum communem ſententiam Apoſtolicæ conſiderationis aciem convertentes ſacro approbante Concilio declaramus &c. &c.* & qui concordibus eorum ſententiis refragaretur, temerarius meritò diceretur: nihilominùs non probat omninò infallibilem & divinâ veritate ſubnixam authoritatem: qualis competit S. Scripturis & SS. Pontiſ. definitionibus. Hinc eſt celebre illud D. Auguſtini ep. 19. *Solis eis Scripturarum libris, qui Canonici appellantur, didici hunc honorem deferre, ut nullum auctorem eorum in ſcribendo aliquid erràſſe firmiſſimè credam. Alios autem ita lego, ut quantàlibet ſanctitate doctrinâque præpolleant, non ideo verum putem, quia ipſi ita ſenſerunt. Et Hier. in ep. ad Theoph. Scio me aliter habere Apoſtolos, aliter reliquos tractatares, illos ſemper vera dicere, iſtos in quibuſdam, ut homines aberrare.*

Cæterùm inter omnes SS. PP. maxima ſemper fuit authoritas D. Dionyſii Areop. quippe familiariſſimi Apoſtolorum, & Pauli diſcipuli, tanti (ut inquit Eſparza) ab omnibus ſemper habiti, ut nemo audeat ullâ in re illi apertè contradicere. De D. Greg. Naz. & Athanaſio ipſemet D. Th. 1. p. q. 61. a. 3. in c. *Cujus tanta eſt in doctrina Chriſtiana authoritas, ut nullus unquam ejus dictis calumniam inferre præſumpſerit, ſicut nec Athanaſij documentis.* Præcipuè verò eminet inter SS. PP. autho-

Digitized by Google

authoritas D. Auguſtini, quippe ipſorum SS. Pontiff. Conciliorum, Scholarum, ſapientium acclamationibus celebrata. Quæ de SS. PP. authoritate dixi, proportione ſervatâ, & in gradu inferiori ad authoritatem quoque Theologorum & S. Script. Interpretum ſunt accommodanda.

5. CONCLUSIO III. *Ratio naturalis, hiſtoria humana tam Eccleſiaſtica, quàm profana, nec non authoritas Philoſophorum ſunt loci ſolùm extranei*: quia nec continent authoritatem revelationis divinæ, nec in illa fundantur: nihilominus tamen deſerviunt ad diſcurſum Theologicum, partim ſcientificum, cùm nempe ratio naturalis eſt evidens, & cum propoſitione revelata in ordine ad inferendam concluſionem Theologicam jungitur; partim probabilem, quando ratio non eſt evidens, ſed probabilis tantùm.

Addit a. 47. jure merito Eſparza, argumentum à pari cùm aliàs ut permoleſtum glorioſo defendenti, ſic penè ſit inutile ad veritatem inveſtigandam (ut enim paritas concludendi habeat efficaciam neceſſe erit ſuperaddi ulteriorem rationem efficacem, quæ ſit communis antecedenti & conſequenti) alienum eſſe à Theologo, ut aſſueſcat argumento à pari, eique fidat ſecundùm ſe præciſè conſiderato, imò eſſe inſuper pernicioſum, quando agitur immediatè de DEO, prout eleganter indicavit D. Greg. Naz. or. 5. de Theologia. *Valdè*, inquiens, *turpe eſt, nec turpe ſolùm, ſed etiam admodum ſtultum, & inane, ex humilibus ac terrenis rebus ſuperarum ſimulacrum ſumere, quódque Iſaias ait, viventia in mortuis quærere.* Similes textus ex D. Dionyſ. & Athanaſ. refert Eſparza l. cit. In harum inutilium & nimiopere claudicantium paritatum cenſu numerandam ſemper exiſtimavi illam paradoxam paritatem, quâ nonnulli Theologi evincere conantur poſitivum peccati formalis: Virtualis diſtinctio in divinis præſtat, quod perſona terminet productionem ad intra; non item natura: ergo eadem diſtinctio præſtabit, quòd in formali peccati bonitas tranſcendentalis terminet divinam productionem ad extra, non item malitia identificata cum illa: nam quæ, obſecro, umbra paritatis ab ineffabili myſterio Trinitatis, & virtuali diſtinctione fundatâ in infinita perfectione, ad naturam abjectiſſimam & infinitè imperfectam peccati? ſed de hoc ſuo loco.

§. II

Senſus varius S. Script.

6. SEnſus S. Script. univerſim eſt duplex; *litteralis*, ac *myſticus*. Litteralis eſt, quem ſpiritus S. per voces immediatè intendit & ſignificat; Myſticus, quem mediatè per voces intendit & ſignificat. Cujus ratio in c. à S. Doctore traditur. Cùm auctor S. Scr. ſit DEUS, potuit non tantùm voces, ſed etiam res per voces ſignificatas accommodare ad ſignificandum: prout accommodâſſe conſtat ex S. Script. ubi ſecundùm Apoſtolum Heb. 7. lex vetus eſt figura legis novæ. Sed prior litteralis, & poſterior eſt ſenſus myſticus: ergo conſtat, DEUM in S. Script. & litteralem & myſticum ſenſum intendiſſe.

Senſus litteralis dividitur in *proprium* & *figuratum*, ſeu *metaphoricum*, ad quem etiam commodè reducitur parabolicus. Ille eſt, quem ex intentione ſpiritûs S. verba immediatè in propria acceptione ſignificant: iſte, quem ex eâdem ſpiritûs S. intentione ſignificant in impropria & translativa acceptione uti cum dicitur: *Oculi Domini ſuper juſtos*. Lij *Oculi* non oculos materiales quibus DEUS caret, ſed ſpecialem providentiam ſignificat. Senſus Myſticus rurſus tripliciter dividitur, in *allegoricum*, *anagogicum*, & *tropologicum*. 7.
Allegoricus, qui ſecundùm Albertum M. *fidem ædificat*, eſt, cùm res immediatè ſignificata in uno tempore militantis Eccleſiæ; ſignificat myſterium aliquod fidei pro alio & ſequenti tempore. Sic Apoſtolus Gal. 4. per duos filios Abrahami allegoricè ſignificari dicit duo teſtamenta. Et ſic totum vetus teſtamentum erat figura novi. Sic etiam per Lazari reſuſcitationem SS. PP. figuratam intelligunt juſtificationem peccatoris, per ſeſſionem Chriſti ſuper aſinam & pullum ejus in Triumphali ingreſſu Hieroſol. Matt. 21. intelligunt regnum Chriſti primò ſuper veterem ſynagogam, deinde ſuper gentilitatem. Senſus anagogicus *erigit ſpem*, & tunc eſt, quando res per voces ſignificata ulteriùs ſignificat aliquid pertinens ad vitam æternam, ſeu Eccleſiam triumphantem. Quomodo Apoſtolus Heb. 9. per ingreſſum Sacerdotis in ſancta ſanctorum intelligit ſignificatum ingreſſum Chriſti in Cælum. Senſus tropologicus ſeu moralis, qui *fovet charitatem*, eſt, cùm res & geſta ſignificata per voces ſignificant aliquid ad morum inſtructionem, & fovendam pietatem pertinens, quemadmodum illud Deut. 25. *Non alligabis os bovi trituranti* litteraliter de veris bobus intellectum, Apoſt. 1. Cor. 9. tropologicè intelligit de Concionatoribus, quibus debetur victus à populo. Idcircò communiter 4. enumerantur ſenſus S. Script. his verſibus comprehenſi:

Littera geſta docet, quid credas allegoria:
Moralis quid agas: quò tendas anagogia.

Ad ſenſum ſpiritualem reducitur ſenſus accom- 8.
modatius, in quo per quandam alluſionem præter, non autem contra ſenſum à ſpiritu S intentum verba S. Script. propter aliquam analogiam & ſimilitudinem accommodantur & applicantur ad aliam ſignificationem, quemadmodum Eccleſ 44. de Noe dictum, *inventus eſt Juſtus*: &c. accommodatur ab Eccleſia in officio Confeſſoribus. qui ſenſus frequentiſſimus eſt in divino officio. PP. & Concionatoribus: non tamen eſt propriè & rigoroſè inter S. Scr. ſenſus adnumerandus, hoc ipſo quòd non ſit ex intentione ſpiritûs S. ſed ex arbitrio & conceptu applicantis: unde nec facit locum Theologicum pro ſcientifico diſcurſu. ſed.

Quæres primò. Quinam ex prædictis ſenſibus 9.
& quandonam præſtent Theologo firmum argumentum? Reſp. ex quolibet ſenſu S. Scr. duci efficax argumentum, quandocunque certò conſtat ſive per ipſam ſcripturam, ſive per declarationem Eccleſiæ, talem ſenſum eſſe intentum à ſpiritu S. tunc enim etiam certum eſt, quòd ipſi competat divina, adeoque infallibilis authoritas: ordinariè tamen & ut plurimùm ſolus ſenſus litteralis efficax præbet argumentum, ut habet S. D. a. 10. cujus ratio eſt, quòd ſenſus litteralis ut

ut

Digitized by Google

ut plurimum ſit apertus, non item Myſticus & Spiritualis. Unde eſt illud D. Dionyſij in ep. ad Titum, *Theologia ſymbolica non eſt argumentativa.*

Porrò toties in ſenſu proprio & litterali ſenſu accipienda eſſe S. Scr. verba, quoties ex horum proprietate nullus ſenſus abſurdus ſequitur, regula eſt communis Theologorum tradita à D. Baſilio homil. 9. in hexam. & D. Aug. de Geneſi ad lit. L. 8. c. 1.

10. Quæres ſecundò. An ſenſus litteralis vel ſpiritualis poſſit eſſe multiplex ſub eadem littera? Reſp. tam litteralem, quàm ſpiritualem poſſe eſſe multiplicem. Ratio eſt à S. D. tum hîc, tum quodl. 7. a. 15. adducta, quia *author S. Scripturæ DEVS eſt*, qui omnia ſuo intellectu comprehendit, adeóque poteſt talia ſigna eligere, quibus plura tam litteraliter, quàm ſpiritualiter ſignificentur. Sic unica vox Jeruſalem litteraliter ſignificat civitatem Palæſtinæ, allegoricè Eccleſiam Chriſti, anagogicè patriam Cæleſtem, tropologicè animam juſti. Sic integra ferè Cantica Canticorum amorem Chriſti tum erga Eccleſiam, tum erga animam ſignificant. Et hæc de prolegomenis Theologiæ.

DISPUTATIO II. DE EXISTENTIA DEI.

ARTICULUS I.

Utrum DEUM eſſe ſit per ſe notum?

SUMMARIA.

1. *Varietas ſententiarum.*
2. *Propoſitio duplici modo per ſe nota.*
3. *Deum eſſe per ſe notum quo ad ſe & intellectum beatorum.*
4. *Quo ad nos tantùm radicaliter, & præſuppoſito diſcurſu.*
5. *Authoritates in ſpeciem oppoſita.*
6. *Argumentum ex authoritate S. Anſelmi.*
7. *Patres tantùm aſſerunt notitiam DEI nobis à natura inſitam radicaliter.*
8. *Non neceſſariò in hoc termino DEUS ſemper apprehenditur ens quo majus excogitari non poteſt.*
9. *Aliquando apprehenditur ſolùm exiſtentia ſignata, non exercita.*
10. *An DEUM eſſe Trinum, ſit per ſe notum?*

§. I.

Sententia Doctoris Angelici.

1. Circa hanc quæſtionem prima eſt ſententia D. Bonavent. in 1. d. 8. a. 1. q. 2. Abulenſis in c. 5. Ex. Alenſis, Lyrani, quam etiam tuentur de la Moneda, Iſquierdo, Henr. à S. Ignatio, pro ſe allegantes complures SS. PP. inf. referendos: hanc propoſitionem *DEUS eſt*, eſſe ſimpliciter etiam *quoad nos per ſe notam*. Altera eſt Scoti in 2. diſt. 2. q. 2. Omnem propoſitionem per ſe notam, etiam eſſe *per ſe notam quoad nos*: Et hanc propoſitionem *DEUS eſt* eſſe *per ſe notam* reſpectu cujuscunque intellectûs terminos apprehendentis: Si verò exiſtere prædicetur de aliquo conceptu, quem pro hoc ſtatu formamus de DEO, ſic ejuſmodi propoſitionem nullo modo eſſe *per ſe notam*: Tertia Doctoris Angelici ſententia eſt, hîc a. 1. *DEUM eſſe, per ſe notum* eſſe *quoad ſe*, non autem *quoad nos*: quam amplectitur major pars Theologorum. Pro cujus explicatiori captu.

2. Notandum: quòd aliqua veritas ſeu propoſitio objectiva dicatur per ſe nota, in qua connexio extremorum ſine medii probantis indigentia per ſe ipſam innoteſcit.

Poteſt autem contingere, quòd aliqua propoſitio ideò non egeat medio probante: quia prædicatum immediatè connectitur cum ſubjecto, vel ut S. D. hîc, quia *prædicatum includitur in ratione ſubjecti*, & tunc dicitur per ſe nota quoad ſe, eò quòd ex propriæ veritatis efficaciâ ſit immediatè cognoſcibilis. Vel ſecundò, quia licèt veritas ipſa & connexio extremorum non ſit ita immediata, quin habeat intrinſecam rationem & medium probativum: termini tamen ita clarè ſunt nobis perſpecti, ut ex prima illorum apprehenſione trahamur ad aſſenſum: velut iſta, *cygnus eſt albus*: & tum propoſitio dicitur per ſe nota tantùm quoad nos, non autem quoad ſe. Jam vel intellectus habet ſpecies ſufficienter & quidditativè repræſentativas extremorum in propoſitione per ſe nota quoad ſe, vel non habet. Si habet, eſt propoſitio per ſe nota tam quoad ſe, quàm quoad nos: ſi non habet, eſt propoſitio tantùm per ſe nota quoad ſe, non autem quoad nos. Unde patet propoſitionem per ſe notam à S. D. rectè dividi in per ſe notam quoad ſe, & quoad nos. Quo poſito ſit

CONCLUSIO I. *DEUM eſſe eſt veritas & propoſitio per ſe nota quoad ſe, & quoad intellectum Beatorum; non autem quoad nos.* Ita Thomiſtæ communiter contra Scotiſtas & nonnullos RR. 3.

Ratio eſt: Eſſe, hoc eſt actualis exercita exiſtentia eſt de eſſentia DEI, ita ut prædicatum eſſendi *includatur in ratione ſubjecti*, atque, prout in ſequentibus dicetur, tam re, quam ratione identificetur cum illa: & hoc ipſum vident Beati, quia vident DEUM, ſicuti eſt: ergo hæc propoſitio quo ad ſe & intellectus Beatorum eſt per ſe nota: nec habet ex parte ſui, aut indiget medio probativo.

At verò, quia nos viatores non habemus quidditativum conceptum Deitatis, & *neſcimus de DEO quid eſt*? ideo *quoad nos* non eſt per ſe & immediatè ex terminis notum, DEUM eſſe: ſed ad aſſenſum hujus propoſitionis, & penetrandam connexionem utriuſque extremi deducimur non quidem median-

te

te aliquo medio à priori, quod eſt impoſſibile, ſed à poſteriori; videlicèt per aſcenſum à creaturis ad creatorem: dum *ex viſibilibus inviſibilia DEI conſpicimus*. Rom. 1. quæ omnia clariſſimè explicat S. D. in 3. cont. gent. c. 11. dicens: *ſicut nobis eſt per ſe notum, quòd totum ſuâ parte ſit majus, ſic videntibus ipſam divinam eſſentiam per ſe notiſſimum eſt, DEVM eſſe, ex hoc, quod ſua eſſentia eſt ſuum eſſe: ſed quia ſuam eſſentiam videre non poſſumus, ad ejus eſſe cognoſcendum non per ſe ipſum, ſed per ejus effectus pervenimus.* Inde fit, quòd aliqui Athei negaverint exiſtentiam DEI. *Nemo autem poteſt judicare oppoſitum ejus, quod eſt per ſe notum*, inquit S. D. in arg. ſed cont.

4. CONCLUSIO II. *In aliquo ſenſu, nimirum radicaliter, & ſuppoſito aliquali diſcurſu etiam quoad nos per ſe notum eſt, DEVM eſſe.* Ita S D. q. 10. de verit. a. 12. ad. 1. & 1. contra gentes c. 2. Radicaliter hoc per ſe notum eſt nobis, quia omnibus hominibus rationis uſu præditis inſita naturaliter eſt vis facillimo diſcurſu cognoſcendi connexionem inter creaturam & creatorem. *Omnibus*, inquit, S. D. in priori loco, *naturaliter inſitum eſt aliquid, unde poſſunt pervenire ad cognoſcendum DEVM eſſe.* Et hoc ſenſu loquuntur SS. PP. quando dicunt cum Damaſc. l. 7. de fide c. 1. & Hier. in c. 1. ad Gal. *Notitiam DEI omnibus à natura eſſe inſitam.* Dixi etiam *ſuppoſito aliquali diſcurſu*, poſtquam enim homo ex ſe ipſo tanquam imagine, & è creaturis, tanquam veſtigiis, ex totius quoque univerſi aſpectu ad iſtorum omnium authorem & gubernatorem, nativâ intellectûs propenſione ſemel deductus eſt, per ſimplicem deinceps apprehenſionem hujus termini *DEVS*, ſtatim inducitur ad cognoſcendam & affirmandam ipſius exiſtentiam. Nec aliud videntur velle, vel evincere Authores in ſpeciem oppoſiti, cum dicunt, hanc propoſitionem, *DEVS exiſtit*, eſſe nobis per ſe notam ſub conceptu denotante connexionem DEI exiſtentis cum creaturis exiſtentibus: ut enim hæc ipſa connexio ſit cognita, jam ſupponitur aliquis diſcurſus, & aſcenſus rationis.

§. II
Solvuntur objectiones.

5. OBijc. 1. authoritatem ſapientum & PP. nam Cicero l. 1. de Nat. Deor. poſt Platonem: *quæ fuit, vel eſt gens, aut quod genus hominum, quod non habeat ſine doctrina anticipationem quandam Deorum, & animæ præviam quandam informationem, ſine quâ nec intelligi quicquam, nec quæri, nec diſputari poſſit.* Damaſc. l. 1. de fide c. 11. *Nemo eſt mortalium, cui non hoc à DEO naturaliter inſitum ſit, ut DEVM eſſe perſpectum habeat.* Et l. 7. c. 1. *Notitia DEI omnibus à natura eſt inſita.* Hier. in c. 1. ad Gal. *Perſpicuum eſt, naturâ omnibus ineſſe DEI notitiam.* Niſſenus l. de beatit. *Opinio de Numine Divino naturaliter quidem inſita eſt omnibus hominibus.* Præcipuè verò D. Anſelmus noſter in proſolog. expendens illa verba pſalmi 13. *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt DEVS.* Poſt multa alia c. 4. ſic loquitur: *Nullus quippe intelligens id, quod DEVS eſt, poteſt cogitare; quia DEVS non eſt: licet hæc verba dicat in corde: aut ſine ulla, aut cum aliqua extranea ſignificatione: DEVS enim eſt id, quo majus cogitari non poteſt: quod qui benè intelligit, utique intelligit id ipſum ſic eſſe, ut nec cogitatione queat non eſſe. Qui ergo intelligit ſic eſſe DEVM, nequit eum non eſſe cogitare.* Ex quibus conficitur hæc ratio, &

6. Obijc. ſecundò. Illa propoſitio eſt nobis per ſe nota, cujus extremorum connexio & identitas abſque demonſtratione aut medio probante ſolâ intelligentiâ terminorum evidenter innoteſcit; ita ut intellectus nequeat diſſentire; ſed in hâc propoſitione, *DEVS eſt*, intellectus immediatè cognoſcit connexionem extremorum, & incluſionem prædicati *exiſtentia* in ſubjecto DEUS: ergo hæc propoſitio non tantùm eſt per ſe nota beatis, ſed etiam nobis viatoribus. Minor probatur: quia per tò DEUS apprehenditur *ens neceſſariò exiſtens, quo majus & melius excogitari non poteſt*: ſed utique intellectus judicat tale ens exiſtere: aliàs de eodem ente ſimul affirmaret duo contradictoria; judicaret quippe exiſtere, quia ens non exiſtens extra intellectum, non eſt, quo melius excogitari non poteſt, cùm utique melius ſit eſſe, quàm non eſſe: & tamen ex hypotheſi, quod intellectus diſſentiret, judicaret ſimul non exiſtere, quod implicat contradictionem. ſequitur ergo, quòd ex iſta notitione terminorum convincatur intellectus ad aſſentiendum huic propoſitioni: *DEVS eſt.*

7. Reſp. ex S. D. hîc ad authoritatem ſapientum & Patrum, illos affirmare, inditam & inſitam omnibus ratione præditis notitiam DEI, non formaliter & immediatè, ſed radicaliter, juxta expoſitionem 2. concluſ. Neque videtur D. noſtro Anſelmo fuiſſe alia mens, quàm quòd ſuppoſitâ cognitione dependentiæ, quam habet creatura ad creatorem (quod non fit ſine diſcurſu) convincatur intellectus ad aſſerendam DEI exiſtentiam: ita enim loquitur loco cit. *Solus igitur veriſſimè omnium, & ideò maximè omnium habes eſſe, quia quicquid aliud eſt, non ſic verè eſt, & idcirco minus habet eſſe.* En! ut S. Pater ex contingentia rerum creatarum adſtruat neceſſitatem exiſtentiæ in ente primo increato. Verùm ulteriùs

8. Ad argumentum ex D. Anſelmo formatum, ex Angelico Doctore Reſp. primò. neg. min. ejusque probationem: vel gratis diſting. per tò *DEVS*, apprehenditur ens neceſſariò exiſtens, quo majus & melius excogitari non poteſt: præciſè in virtute hujus termini incomplexi ſimpliciter apprehenſi, nego. in virtute hujus termini prævio diſcurſu ritè & benè intellecti, conc. conſtat enim antropomorphitas ſub hoc nomine *DEVS* corpus, Manichæos DEUM malum, Gentiles, neſcio quos chimæricos deaſtros, idola, dæmonem ipſum intellexiſſe. Et ideò notanter dixit S. Anſelmus: *DEVS enim eſt id, quo majus excogitari non poteſt; quod qui* (NB.) *benè intelligit, utique intelligit id ipſum ſic eſſe, ut nec cogitatione queat non eſſe.* Igitur S. P. ſolùm de benè & ritè hunc terminum *DEVS* intelligente loquitur, cùm negat exiſtentiam de ipſo negari poſſe.

9. Reſpondeo ſecundò diſting. min. intellectus intelligit incluſionem exiſtentiæ in ſubjecto *DEVS*, in actu ſignato, & in apprehenſione, trans. in actu exercito, & ut extra intellectum poſitam, nego, h. e. intelligit exiſtentiam involui in conceptu Deita-

ris, abſtrahendo adhuc à reali exercitio exiſtentiæ, eámque ſolùm relinquendo in eſſe apprehenſo, quia de hoc ipſo explicito conceptu Deitatis nondum habet evidentiam, quòd à parte rei & exercitè ita ſe habeat: ideóque cùm tribuit DEO in apprehenſione exiſtentiam ſignatam, poteſt adhuc de ipſo negare exiſtentiam exercitàm, & dicere cum inſipiente: *non eſt DEUS.* Ubi nulla eſt contradictio: néque enim eſt affirmatio & negatio ejusdem de eodem ſecundùm idem.

10. Oppones tertiò. Hæc propoſitio, *DEUS eſt colendus*, ceu primum principium Syndereſis eſt per ſe nota *quoad nos*: ergo etiam hæc incluſa: *DEUS eſt.* Reſpon. neg. conſequent. nam illa propoſitio, *DEUS eſt colendus*, pertinet ad intellectum practicum, in quo ut ſit per ſe nota quoad nos, ſufficit quòd in & per eundem intellectum practicum hæc incluſa: *DEUS eſt* non probetur; quamvis non niſi per diſcurſum intellectûs ſpeculativi, qui practico præſupponitur, in notitiam venerit.

Objicies quartò. Contra rationem concluſionis primæ. *DEUM eſſe Trinum*, non eſt per ſe notum quoad ſe, & tamen Trinitas eſt de ratione DEI: ergo etiamſi exiſtentia ſit de ratione DEI, non ſequitur, DEUM exiſtere eſſe per ſe notum quoad ſe. Reſpondent primò Bannez & Godoy neg. antec. ſiquidem omnes tres Divinæ Perſonæ exiſtunt exiſtentiâ abſolutâ ipſius eſſentiæ Divinæ, ut habet S. D. q. 28. a. 2. Reſponderi poteſt ſecundò. neg. conſeq. & paritatem: quia eſſe DEI tanquam intrinſecè pertinens ad conſtitutionem Divinæ eſſentiæ dicitur de illa in primo modo perſeitatis abſque indigentia & admiſſione alicujus medii virtualis: Trinitas autem Perſonarum præſupponit virtualiter eſſentiam conſtitutam, & ex proceſſionibus ac relationibus Theologicè probatur. 11.

ARTICULUS II.

An & quomodò demonſtrari poſſit DEUM eſſe?

SUMMARIA.

1. *Teſtimonia ſcript. & PP. pro demonſtrabilitate eſſe Divini.*
2. *Evidentia effectus probat exiſtentiam cauſæ primæ.*
3. *Fides Divina credit eſſe DEUM, ut authorem gratiæ.*
4. *Per effectus improportionatos cauſa demonſtratur, quoad an eſt.*
5. *Qualem cognitionem rei ſpiritualis poſſint gignere ſpecies in repræſentando materiales.*
6. *Eſſe DEI attingitur cognitione inadæquata.*
7. *Non ſequitur naturalis demonſtrabilitas Trinitatis.*
8. *Prima demonſtratio ex motu.*
9. *Quo ſenſu viventia moveantur à ſe?*
10. *Implicat in moventibus per ſe ſubordinatis proceſſus in infinitum.*
11. *Altera demonſtratio ex effectibus.*
12. *Neceſſaria realis diſtinctio inter producens & productum.*
13. *Prima implicantia circularis cauſalitatis in infinitum ex cauſalitate ſuiipſius.*
14. *Altera, quòd infinitum eſſet pertranſibile.*
15. *Tertia, quòd nulla cauſa eſſet completa & efficax.*
16. *Quarta. Nulla eſſet ſufficiens ad operandum.*
17. *Inſtantia ex accidente.*
18. *Inſtantia ex inſtrumento.*
19. *Infinitum finito additum non mutat prædicata eſſentialia.*
20. *Quando nam ſit diverſitas inter partes diſtributivè & collectivè acceptas?*
21. *Confirmatio ab exemplis.*
22. *Tertia demonſtratio ex contingentia rerum creatarum.*
23. *Poſſibilitas entis neceſſarii infert exiſtentiam DEI.*
24. *Quarta demonſtratio ex inæqualitate rerum.*
25. *Quinta ex ordinatiſſima mundi fabrica.*
26. *Varietas opinionum de invincibili ignorantia DEI.*
27. *Nullo caſu admittendam ſuadet S. Script.*
28. *Et SS. PP.*
29. *Probat facillimus aſcenſus à Creaturis.*
30. *Notitia DEI pertinet ad prima principia honeſtatis.*
31. *Varia abſurda, quæ ſequerentur ex ignorantia invincibili DEI.*
32. *Quid dicendum ad Americanam exiſtentiam.*

§. I.

Probatur demonſtrabilitas exiſtentiæ Divinæ.

CONCLUSIO: *DEUM eſſe eſt à poſteriori ex creaturis evidenter demonſtrabile.* Ita cum S. D. comm. Catholicorum DD. Oppoſitam S. D. vocat *manifeſtè falſam.* q. 10. d. ver. a. 12. & 1. contra gentes c. 11. *erroneam.* 1.

Probatur primo. Ex illo ſap. 13. *A magnitudine enim ſpeciei & creaturæ cognoſcibiliter poterit creator horum videri.* & Rom. 1. *Quod notum eſt DEI, manifeſtum eſt in illis, DEUS enim illis manifeſtavit: inviſibilia enim ipſius à creatura mundi, per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.* ubi verba *cognoſcibiliter videri, intellecta conſpici*, juxta SS. PP. interpretationem evidentem cognitionem denotant: nam Hier. in citatum Apoſtoli locum, *tam evidenter*, inquit, *intellecta ſunt, ut conſpecta dicantur.* Auguſt. tr. 2. in Jo. *poteſt inveniri per creaturam Creator evidenter*, dicente Apoſtolo, *inviſibilia enim ejus &c.* S. Maximus cent. 3. c. 1. *conſpicua creatura claram probat notitiam, quòd ſit Creator.* Et D. Anſelm. *notum DEI eſt, quòd naturali ingenio ſciri poteſt de DEO.*

Probatur ſecundò ratione. Quoties eſt evidens exiſtentia effectûs, toties à poſteriori eſt evidenter demonſtrabilis exiſtentia cauſæ; ſed evidens eſt exiſtentia creaturarum, ſeu effectuum: ergo à poſteriori etiam eſt evidenter demonſtrabilis exiſtentia Creatoris, tanquam cauſæ primæ. 2.

Dices

Digitized by Google

3. Dices primò. Quod fide divina creditur, non demonſtratur; ſed *DEUM eſſe*, creditur fide divinâ: ita enim Apoſtolus Heb. 6. *accedentem ad DEUM credere oportet, quia eſt.*

Reſp. DEUM eſſe ut authorem gratiæ creditur fide divinâ, & ita requiritur ab Apoſtolo, concedo. DEUM eſſe, ut authorem naturæ, nego: ſic enim potiùs eſt præambulum ad articulos fidei.

4. Dices ſecundò. Nulla cauſa demonſtrari poteſt per effectum ſibi improportionatum, ſed omnes effectus creati, utpotè finiti, ſunt DEO infinito improportionati, ergo.

Reſp. cum eodem S. D. hic a. 2. ad 5. diſtinguo maj: nulla cauſa perfectè & *quoad quid eſt* poteſt demonſtrari per effectum improportionatum, concedo; imperfectè, & *quoad an eſt*, nego.

5. Dices tertiò. Species in repræſentando materiales non poſſunt gignere cognitionem rei ſpiritualis, ſed noſtræ ſpecies, quibus utimur in hoc vitæ ſtatu, ſunt in repræſentando materiales, quia ſunt abſtractæ à phantaſmatibus: ergo non poſſunt gignere cognitionem DEI. Quod etiam videtur aſſerere S. D. in hâc. 1. p. q. 88. a. 2. ad ult. ubi dicit: *per ſimilitudines rerum materialium aliquid affirmativè poteſt cognoſci de Angelis ſecundùm rationem communem, licet non ſecundùm rationem ſpeciei; de DEO autem nullo modo.*

Reſp. diſt. maj. ſpecies in repræſentando materiales & habentes modum repræſentandi materialem, non poſſunt gignere cognitionem rei ſpiritualis, conc. habentes modum repræſentandi immaterialem, nego maj. & ſic diſtinctâ minore, nego conſequentiam. Rurſus: Non poſſunt gignere cognitionem rei ſpiritualis perfectam, immediatam, & quidditativam, conc. imperfectam, mediatam, & connotativam, quoad an eſt, nego maj. & pariter diſtinguo conſequens: ergo non poſſunt gignere cognitionem DEI quidditativam conc. connotativam, nego conſeq.

Authoritatem Doctoris Angelici exponit Godoyus per *cognoſci affirmativè*, intelligi *quidditativè*, & hanc ſtatui differentiam inter DEUM & Angelos; quòd iſtos per ſpecies à phantaſmatibus abſtractas aliquo modo quidditativè poſſimus cognoſcere, in quantum videlicet in gradu generico conveniunt cum ſubſtantiis materialibus, non autem DEUM: quippe qui nec in phyſico, nec in logico genere convenit cum ſubſtantiis materialibus.

6. Dices quartò. Ubi eſſentia & eſſe nec re nec ratione differunt; ibi nulla eſt differentia inter cognitionem eſſentiæ & eſſe, inter cognitionem *quid eſt, & an eſt*: ſed eſſentia & eſſe in DEO nec re nec ratione diſtinguuntur: ergo cognito eſſe DEI etiam cognoſcitur eſſentia DEI; atqui hanc demonſtrativè non cognoſcimus: ergo nec eſſe DEI.

Reſp. diſt. maj. ſi attingatur cognitione quidditativâ & adæquatâ, conc. maj. ſi inadæquatâ & connotativè repræſentante, nego maj. & ſic diſt. conſequens: ergo quidditativè & adæquatè cognito eſſe DEI, cognoſcitur eſſentia DEI, conc. inadæquatè & connotativè cognito, nego conſeq.

Secundò. Ubi eſſentia & eſſe nec re nec ratione differunt, tam ex parte rei cognitæ, quam ex parte modi cognoſcendi, conc. maj. ſi ſolùm ex parte rei cognitæ non differunt; benè autem in imperfecto modo cognoſcendi, nego maj. ſed eſſentia & eſſe in DEO nec re nec ratione differunt, ex parte rei cognitæ conc. ex parte modi imperfectè inadæquatè cognoſcendi, nego min. & conſequentiam.

Dices quintò. Sequeretur, etiam naturaliter demonſtrari poſſe Trinitatem DEI, quod tamen eſt contra communem. Sequela probatur. Demonſtrabilitas eſſe Divini fundatur in dependentia effectuum creatorum à cauſa prima: ſed etiam humana natura habet dependentiam à Trinitate Divinarum Perſonarum: ergo etiam naturaliter demonſtrari poterit Trinitas Perſonarum. Minor probatur: Imago habet dependentiam à ſuo exemplari: ſed homo eſt imago DEI, non tantùm ut Unius, ſed etiam ut Trini: ergo etiam habet dependentiam à DEO ut Trino. Minorem habet S. D. inf. q. 113. a. 5. ubi docet, *in homine eſſe imaginem DEI, & quantum ad Divinam naturam, & quantum ad Trinitatem Perſonarum.* 7.

Reſp. neg. ſequel. & probat. diſtinguo. Demonſtrabilitas eſſe Divini fundatur in dependentiâ effectuum creatorum, & ut lumine naturæ cognitâ, conc. Altiori lumine, nego. Sed etiam humana natura habet dependentiam in ratione imaginis à DEO Trino, ita ut hæc ſit altiori lumine cognita, conc. merè naturali, nego min. & conſequentiam.

§. II.

Prima demonſtratio ex ratione primi moventis.

CONCLUSIO. *Evidenter demonſtratur exiſtentia DEI ex Philoſophico principio, quòd quicquid movetur, ab alio movetur.* Ita S. D. q. 2. a. 3. Cujus ſententiæ præter ejus Diſcipulos ſubſcribunt Gronado, Taſolus, Henric. à S. Ignat. aliique. 8.

Probatur. Si datur motus in rerum natura, tum evidens eſt dari primum motorem immotum: ſed evidens eſt dari motum: ergo evidens eſt dari primum motorem, quia omnia moveat ipſe immotus: & hic eſt DEUS. Major brobatur: quicquid movetur, ab alio movetur: vel ergo devenitur ad movens immotum: vel inter moventia per ſe ſubordinata datur proceſſus in infinitum; ſed iſte non datur: ergo perveniendum eſt ad movens immotum.

Veritas hujus axiomatis in eo fundatur, quòd mobile comparatur ad movens, tanquam perfectibile ad ſuum perfectivum, ut ab illo actum & perfectionem recipiat, quâ caret: unde moveri eſt reduci de potentia in actum, & motus definitur *actus entis in potentia.* Cùm igitur implicet, idem reſpectu ejuſdem formæ ſimul eſſe in potentia & in actu, eſſe perfectum & perfectibile, habere & non habere formam, eſſe in poſſeſſione termini, & ad illum acquirendum tendere, ideò etiam neceſſe eſt, id quod movetur ad actum obtinendum, moveri ab alio habente actum.

Neque refert, quòd viventia dicantur moveri à ſe ipſis: hoc enim tenet, in quantum virtutes & principia motuum vitalium habent in ſe ipſis, ſine tamen præjudicio alterius moventis & applicantis: cùm enim movere & operari conſequatur ad eſſe, 9.

Digitized by Google

ideò ſicut ſibi ipſis non ſufficiunt ad eſſe, ſed in illo à ſuperiori ente dependent, quod ſolum ſibi ſufficit unum, eſtque actus purus ſine admixtione potentiæ; ſic pariter in ſuis motibus ab alio influente & ad motum applicante dependent, adeoque perſiſtit inconcuſſa veritas illius axiomatis: *quicquid movetur, ab alio movetur.*

10. Nunc alterius quoque axiomatis veritas, quòd in moventibus per ſe ſubordinatis non detur proceſſus in infinitum, eſt dilucidanda. Si daretur infinitus circulus mobilium & moventium, abſque aliquo motore immoto, tunc idem reſpectu ejuſdem, ſaltem mediatè, eſſet in actu & potentia; nam ipſum movens virtutem movendi haberet dependenter à ſuo mobili; quod cùm involvat implicantiam, deveniendum eſt ad movens immotum & immobile, quod eo ipſo, quia non eſt mobile & perficibile ab alio perficiente & actuante, eſt actus purus & ens à ſe. Præterea: Non eſt poſſibilis proceſſus in infinitum in cauſis efficientibus; ergo nec in moventibus per ſe. Antec. & ratio paritatus eluceſcet ex §. ſeq.

§. III.

Secunda demonſtratio per viam cauſalitatis effectivæ.

11 CONCLUSIO. *Ex eo, quòd evidenter dentur cauſæ producentes & effectus producti, evidenter infertur admittendam eſſe cauſam improductam, & ens à ſe, h. e. DEUM.* Ratio eſt: quando in cauſis per ſe ſubordinatis non poteſt dari proceſſus in infinitum: tunc deveniendum eſt ad cauſam primam improductam: ſed in cauſis per ſe ſubordinatis non poteſt admitti proceſſus in infinitum, ergò.

12 Supponit hoc argumentum realem diſtinctionem inter cauſam & effectum, ex univerſali ſententia PP. & Scholaſticorum, nam Auguſt. l. 1. de Trin. c. 1. *Nulla enim res*, inquit, *ſe ipſam gignit, ut ſit.* Cyril. Alex. l. 1. in Jo. c. 2. de Verbo Divino loquens: *Genitum à Patre ſcriptura prædicat, & veritas ita ſe habet, quod neceſſariò à generante genitum re ipſa diſtinguitur.* Nec aliunde probatur diſtinctio duarum Perſonarum, niſi quia reales proceſſiones fundant oppoſitas relationes producentis & producti. Manifeſta quoque ratio realem diſtinctionem inter cauſam & effectum evincit. Nam cauſa efficiens præintelligitur exiſtens, priusquam cauſans, cùm operari ſequatur ad eſſe: effectus autem vel terminus non poteſt præintelligi ſub actu exiſtentiæ ante productionem: ergo effectus nequit intelligi producere ſe ipſum.

13. Itaque minor principalis de implicantia proceſſûs in infinitum in cauſis per ſe ſubordinatis, probatur primò. Admiſſo proceſſu in infinitum idem ſaltem mediatè produceret ſe ipſum; ſed non minùs implicat mediatè, quàm immediatè produci à ſe ipſo, ob rationem primùm adductam: ergo implicat in cauſis per ſe ſubordinatis proceſſus in infinitum.

14. Secundò. Si daretur iſte proceſſus in infinitum, tum infinitum pertranſiri poſſet; ſed hoc eſt contra naturam infiniti. Sequela patet: quia proximum & ultimum agens non agit, niſi in virtute ſuperiorum agentium, à quibus in operando dependet: ergo ſi daretur infinita ſeries agentium, deberet aliquod ſuperius agens pertranſire illorum infinitorum agentium ſeriem, ſicque influxum tribuere ultimo agenti.

Tertiò. Nullus daretur novus effectus in rerum natura: conſeq. eſt abſurdiſſimum, ergo. Sequela probatur: Nulla cauſa operatur de novo niſi dependenter ab influxu cauſæ primæ: ſed dato proceſſu cauſarum per ſe ſubordinatorum in infinitum, nulla foret cauſa prima: ergo etiam nulla cauſa de novo operaretur, vel produceret effectum. Minor eſt Adverſ. major probatur: niſi ſit aſſignabile inſtans naturæ, in quo compleatur & terminetur dependentia effectûs à ſuis cauſis, non poteſt cauſa completâ efficaciâ producere ſuum effectum; ſed ſine cauſa prima nullum ejuſmodi inſtans naturæ eſt aſſignabile, eo ipſo quòd quævis cauſa ab altera in infinitum dependeat, ergo cauſa nunquam poterit completâ efficaciâ producere ſuum effectum. 15.

Præterea, argumento illuſtriſſimi Godoy: ut cauſa poſſit producere ſuum effectum, oportet, ut ſit ſufficiens ad producendum effectum: ſed niſi perveniatur ad primam cauſam, nulla cauſa eſt ſufficiens: ergo ut cauſa producat ſuum effectum, perveniendum eſt ad cauſam primam. Major patet ex terminis. Minor prob. Cauſa dependens in cauſando ab alia priori non eſt ſe ſola ſufficiens ad producendum effectum: ſed priuſquam deveniatur ad cauſam primam omnes cauſæ dependent ab alia priori, hoc ipſo, quòd nulla ſit prima, ſed tantùm intermedia: ergo nulla eſt ſufficiens ad ſupplendam alterius inſufficientiam, & conſequenter nullus producetur effectus. 16.

Confirmatur primò. Non poteſt accidens ſe ſolo aliud accidens ſuſtentare, quia ex eſſentia dependet à ſubjecto ſuſtentante? ergo etiam, quia cauſa media non prima, & eſſentialiter in cauſando dependens ab alia cauſa priori, nulla cauſa media ſe ſola poteſt ſupplere inſufficientiam alterius cauſæ mediæ ſibi ſubordinatæ. 17.

Confirmatur ſecundò, Quia cauſa inſtrumentalis ex ſuo eſſentiali conceptu dependet ab alia cauſa, non poteſt ſe ſola ſupplere inſufficientiam alterius cauſæ inſtrumentalis: ergo nec cauſa media poterit præbere ſufficiens juvamen alteri cauſæ ſibi ſubditæ, cùm ſit eſſentialiter dependens à cauſa ulteriori. 18.

Probatur quartò. Impoſſibile eſt, dari infinitam ſeriem ejuſmodi moventium, quorum quodlibet diſtributivè indigeat ab alio ex ſe moveri, quia ſimul tota collectio infinitorum moventium indigeat perfici & moveri ab alio extra ſe: ſed hoc jam eſſet movens immotum, ut patet ex terminis. ergo. Major probatur: Infinitum finito additum nihil mutat in prædicatis eſſentialibus, ſed tantùm ad genus quantitatis continuæ vel diſcretæ pertinentibus: ſed inſufficientia ad complendum effectum, & indigentia ulterioris cauſæ eſt eſſentiale prædicatum cujuslibet cauſæ creatæ: ergo tametſi ponas infinitas cauſas, manebunt inſufficientes ad ponendum effectum, & indigebunt alio motore extra ſe. 19.

Ruſus: Implicat prædicatum non quantitativum præſcindens à ratione quantitatis, totius, vel partis, 20.

partis, convenire abſolutè ſecundùm ſe omnibus partibus diſtributivè, quin etiam conveniat iiſdem collectivè ſumptis: ſed inſufficientia ad ſe ipſa producendum vel movendum eſt tale prædicatum, ergo. Major probatur: In quibus prædicatis collectio & diſtributio non differunt, in ijs conveniunt: ſed in iſtis prædicatis eſſentialibus non differunt; collectio enim partium nil aliud eſt, quàm partes collectæ, iiſque tantùm ſupperaddit rationem totius. Unde ſi omnes partes diſtributivè ſint ſubſtantiales, vel ſpirituales; tota collectio eſt talis. Si nulla partium eſt exiſtens vel poſſibilis, neque collectio eſt exiſtens vel poſſibilis.

21. Confirmatur. Etiamſi foret infinita ſeries inſtrumentorum, tamen omnes cauſæ inſtrumentales, tam collectivè, quàm diſtributivè acceptæ, indigerent influxu cauſæ alterius principalis. Item ſi eſſet infinitus proceſſus inſipientium, tota illorum collectio egeret directione ſapientis extra illam collectionem conſtituti: ergo pariter, quia ſingula moventia mota indigent alio movente extra ſe, etiam tota eorum collectio indiget diſtincto motore non moto.

Hinc optimè Damaſcenus: *Omnia quecunque ſunt, vel creata ſunt, vel increata: ſi creata prorſus ab aliquo condita ſunt. Oportet autem conditorem increatum eſſe: nam ſi etiam ille creatus eſt, omninò ab alio creatus eſt, donec ad increatum aliquod procedendo perveniatur.*

§. IV.

Cateræ demonſtrationes exiſtentiæ Divinæ.

22. TErtia demonſtratio petitur ex effectuum contingentia & neceſſitate entis neceſſarii. Si in mundo non eſſet aliquod ens eſſentialiter neceſſarium, nihil eſſet eorum, quæ ſunt; imò nec quicquam eorum foret poſſibile: conſequens eſt abſurdiſſimum: ergo. Sequela probatur: tota collectio contingentium eſt quid indifferens ad eſſe & non eſſe, & aliquando non fuit: ſed quod hoc modo eſt indifferens, non poteſt eſſe ſibi ipſi ratio, cur potiùs ſit, quàm non ſit, ex nihilo quoque & à nihilo fieri nil poteſt: ergo niſi admittas ens neceſſarium, nihil vel actualiter, vel poſſibile erit in mundo.

Confugiet fortè Atheiſta ad circularem proceſſum in infinitum; Sed præterquam quòd iſte maneat refutatus ex dictis. Tota collectio omnium rerum creatarum eſt ens contingens, ergo ſaltem potuit non eſſe. Da ergo aliquando non fuiſſe, tunc certè impoſſibile eſt aliquando eſſe, cùm nihil poſſit ſe ipſum, & multò minùs ex nihilo producere: ergo omnes creaturæ erunt impoſſibiles.

23. Confirm. Argumento P. Bonæ ſpei. Ens neceſſarium eſt poſſibile: ergo datur. Antecedentis nulla oſtendi poteſt implicantia. Conſequentia probatur: quod ita eſt poſſibile, ut non poſſit non eſſe, illud neceſſariò datur: ſed entis neceſſarii poſſibilitas excludit potentiam non eſſendi; aliàs eſſet, & non eſſet ens neceſſarium: ergo ens neceſſarium ſi eſt poſſibibile, hoc ipſo datur.

24. Quarta eſt demonſtratio, quâ utitur D. Anſelmus in Monolog. C. 4. Aliqua entia dicuntur magis vel minùs bona propter majorem vel minorem participationem illius, quod imparticipatè, & per ſe eſt optimum: ſed datur in rerum natura ens majus & melius, magis vel minùs bonum, perfectum, &c. ergo datur conſequenter ens optimum maximum, quod eſt DEUS. Sic eleganter diſcurrit Boetius. 3. de conſol. *Quin exiſtat* (DEUS) *ſitq́, veluti quidam omnium fons bonorum, negari nequit. Omne enim quod imperfectum eſſe dicitur, id diminutione perfecti imperfectum eſſe perhibetur: quo fit, ut ſi in quolibet genere imperfectum quid eſſe videatur, in eo perfectum quoque aliquid eſſe neneſſe ſit, &c.*

Quinta, quæ non tantùm SS. PP. ſed etiam ethnicis Philoſophis eſt familiaris demonſtratio, petitur ab hujus univerſi ex partibus etiam inter ſe pugnantibus indiſſolubili nexu, pulchritudine, harmonia, ex ordinatiſſima tam cæleſtium, quàm ſub cæleſtium operandi efficaciâ, motu, revolutione &c. Quæ cùm caſui adſcribi nequeant, arguunt ſummam quondam providentiam directricem & *dictatricem operum*, mundo ſuperiorem, *attingentem à fine uſque ad finem fortiter, & diſponentem omnia ſuaviter.* Sap. 8. unde & *Cæli enarrant gloriam DEI.* Pſ. 17. & una omnium creaturarum vox eſt: *Ipſe fecit nos, & non ipſi nos.* Pſ. 99. 25.

§. V.

Utrum DEI exiſtentia invincibiliter ignorari poſſit.

ABſolutè dari poſſe invincibilem DEI ignorantiam, non tantùm ad longum tempus, ſed etiam totâ vitâ in hominibus ratione quidem capacibus, ſed tamen incultis & hebetis ingenii probabiliùs cenſent Molina in præſ. q. 2. c. 1. Zumel conc. 3. Ariaga diſp. 2. ſe. 3. Pennafiel diſp. 2. ſe. 3. 26.

Poſitivè in nullo caſu, nempe per media intrinſecè probantia ignorari poſſe, benè autem negativè defectu inſtructionis & excitationis ſpecierum, vel etiam per media extrinſeca, putâ authoritatem malè inſtituentis, ad breve ſaltem tempus, docuit Magnif. P. Stadlmair in diſp. de DEO, c. 1. n. 11. Multò plures præſertim in utraque tam Angelici, quàm Subtilis Doctoris ſchola tenent, in nullo homine rationis compote, ne quidem ad breve tempus, dari poſſe ignorantiam invincibilem DEI. Hanc tenent Alenſis, Lyranus, Abulenſis, Aureolus, Gonett, Alvarez, Godoy, Reding, aliique plurimi, eſtque conformior doctrinæ D. Thomæ.

CONCLUSIO. *In nullo caſu homo rationis capax poteſt invincibiliter ignorare exiſtentiam DEI.* 27. Hanc *aſſertionem probat ipſa autheritas S. Script.* Sap. 13. *Vani ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia DEI, nec his debet ignoſci, ſi enim tantùm potuerunt ſcire, ut poſſent æſtimare ſeculum, quomodo hujus Dominum non faciliùs invenerunt?* Job. 36. *Omnes homines viderunt eum, unusquiſque intuetur procul.* Pſ. 17. *Cæli enarrant gloriam DEI, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum.* Apoſtolus Rom. 1. *inexcuſabiles* vocat Philoſophos, quia *inviſibilia ipſius* (DEI) *à creatura mundi* (homine) *per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.* 2. Theſſal. 1. dicitur Chriſtus *Judex venturus in flamma ignis, dare vindictam ipſis, qui non noverunt DEUM.*

Probant ſecundò teſtimonia SS. PP. partim adducta 28.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

duct ſup. a. 1. n. 5. partim ſequentia: Cypr. l. de van. idol. *hæc eſt ſumma delicti, nolle agnoſcere, quem ignorare non poſſis.* Tertul. l. 1. adv. Marcion. *prima animæ rationalis dos DEI notitia eſt.* Et l. deſpect. C. 2. *homo ignorat, quod ultro natura ſuggerit, DEUM eſſe?* Auguſt. tr. 106. in Jo. *Hæc eſt vis vera divinitatis, ut creaturæ rationali jam ratione utenti penitùs abſcondi non poſſit.* Greg. 27. moral. c. 3. *Omnis homo, eo ipſo, quod rationalis conditus eſt, debet ex ratione colligere, eum, qui ſe condidit, DEUM eſſe.* Paulus Oroſ. l. 6. hiſt. adv. pag. *DEUM quilibet hominum contemnere ad tempus poteſt, neſcire in totum non poteſt.*

29. Probatur tertiò ratione. Illud invincibiliter ignorari non poteſt, in cujus notitiam quilibet homo quantumvis rudis hebetisque ingenii ſaltem probabiliſſimo diſcurſu, ipſoque nativo rationis impulſu devenire poteſt: ſed in DEI cognitionem quilibet ita devenire poteſt, tum ex totius univerſi aſpectu, tum ex ſui ipſius notitia: unde pſ. 138. dicitur: *mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me.*

Ita pulcherrimè obſervavit Theodoretus apud Van der verken d. 2. c. 4. *Si quis maximum & pulcherrimum ædificium inſpiciens architectum miratur, & navigium videns benè pulchreq; inſtructum, naupegum conſiderat, & cum contemplatione imaginis memoria pictoris ſimul occurrit, multò magis mundi fabrica, quæ videtur, ad opificem videntes adducit.*

30. Probatur quartò. Impoſſibile eſt, ut homo invincibiliter ignoret omnia principia vitæ honeſtæ, aliàs ſequetur hoc maximum abſurdum, quòd homo adultus propter invincibilem ignorantiã prorſus peccare non poſſit: atqui primum inter omnia principia moralibus principiis præſuppoſita, eſt *DEUM eſſe*, ex quo conſequitur alterum univerſaliſſimum principium morale, *DEUM eſſe colendum*: ergo illius notitiam invincibiliter ignorare nemo poteſt.

Probatur quintò abſurdis. Nam primò ſequeretur hominem DEI invincibiliter ignarum excuſari ab omni peccato: quia quâ ratione DEUS ignoratur, eâ ratione etiam ignoratur, dari offenſam DEI, eſſe averſionem à DEO: ſi ergo DEUS invincibiliter ignoratur, etiam inculpabiliter ignoratur offenſa DEI, averſio à DEO; conſequenter non poteſt eſſe voluntaria: ſi non voluntaria, ergo nec imputabilis in culpam. Secundò ſequeretur, quòd adultus rationis compos non poſſet exercere actum moralem: quippe ejus exercitio præſupponitur cognitio finis ultimi, ut ſupp. ex Tr. d. act. hum. Sequeretur tertiò. Hominem in prima ſuæ rationis aurora conſtitutum non teneri, ut ſe convertat in DEUM, quippe quem invincibiliter ignorare poſſet. Quartò, quòd non omnis homo reciperet auxilia ſufficientia ad ſalutem, cùm eſſent aliqui invincibiliter deſtituti cognitione divinitatis, quæ omnibus aliis auxiliis præſupponitur. 31.

Unde neganda eſt omni modo experientia adducta à Pentafiele loco citato dicentis: *in his Indiarum provinciis, præſertim hoc regno Peruano quotidie experimur eſſe aliquos homines adeò barbaros, ut nullam habeant DEI cognitionem, &c.* Eſto enim, quòd non habeant vel habere potuerint notitiam Numinis valdè claram, & ex perfecto diſcurſu contractam, quin tamen in ipſa rationis aurora inchoatam Numinis ſupremi agnitionem, & quaſi ſuſpicionem quandam habuerint, & habere potuerint ex ipſo univerſi aſpectu, rudi ſaltem diſcurſu comparatam, admitti non poteſt. 32.

DISPUTATIO III.
DE NATURA DEI, EIUSQUE CONSTITUTIVO.
ARTICULUS I.

An eſſentia & natura DEI ſint virtualiter diſtinctæ, habeantque duplex conſtitutivum.

SUMMARIA.

1. *Inquiritur conſtitutivum metaphyſicum.*
2. *Natura, ut virtualiter diſtincta ab attributis.*
3. *Quod eſt conſtitutivum per modum ſimplicitatis.*
4. *Tres conditiones ad conſtitutivum naturæ requiſitæ.*
5. *Diverſitas ſententiarum.*
6. *Fundamentum diſtinguendi eſſentiam & naturam per habitudinem ad diverſos actus.*
7. *Propter ſequelam operationis ad eſſe.*
8. *Quia natura ad eſſentiam ſe habet, ut includens ad incluſum.*
9. *Duo conſtitutiva pro eſſentia & natura.*
10. *Reijcitur diſtinctio virtualis eſſentiæ & naturæ propter imperfectionem.*
11. *Propter defectum puriſſimæ actualitatis, quam infert in DEUM.*
12. *Et vitalitatis.*
13. *Propter diſtinctionem actûs eſſendi & intelligendi.*
14. *Ob puritatem actûs primi inconceptibilis in DEO.*
15. *Prima operatio vitalis in DEO non diſtinguitur virtualiter à natura.*
16. *Natura non eſt propriè relativa.*
17. *Diſparitas inter naturam creatam & increatam.*

§. I.

Præſuppoſita, & ſtatus quæſtionis.

1. VIdimus DEUM eſſe, quod pertinebat ad primam quæſtionem: *An eſt?* modò quidditativa DEI prædicata (quod pertinet ad alteram quæſtionem *quid eſt?*) inſpicimus; non quòd inquiramus ejuſmodi quidditativum conceptum, qui divinam

Digitized by Google

vinam eſſentiam adæquatè ut in ſe eſt exprimat: is enim beatis mentibus tantùm conceſſus, abſtractivam viatoris cognitionem longè tranſcendit, quo ſenſu Damaſc. l. 1. c. 4. *quòd DEVS ſit, liquidò conſtat, quid autem ratione eſſentiæ, naturæq; ſit, nullo modo cognoſci poteſt*, ſed quod in omnium divinarum perfectionum & prædicatorum cumulo, quæ per inadæquatos conceptus attingimus, ſicuti alia invenimus prædicata ad exprimendas operationes, alia ad proprietates, attributa, perſonas ſpectantia; ita inveſtigemus perfectionem, quæ ipſam DEI naturam, ut noſtro modo concipiendi ab omni alio, quod eſt extra naturæ conceptum, diſtinctam exprimat: quam perfectionem *conſtitutivum eſſentiæ & naturæ* nominamus.

2. Naturæ, inquam, ut ex modo concipiendi ab omni, quod ipſa non eſt, diſtinctam, adeóque ſub metaphyſica conſideratione ſpectatam; ſi enim eandem phyſicè, & prout eſt entitativè in ſe ipſa, ſpectes, haud dubiè ſicuti divina eſſentia & natura eſt infinitum & interminatum ſubſtantiæ pelagus, omnem perfectionem in ſe ſimpliciſſimè uniens & identificans; ita quoque pro ſuo conſtitutivo cumulum omnium divinarum perfectionum habebit.

3. Per tò *conſtitutivum naturæ* tamen non intelligimus conſtitutivum *per modum compoſitionis*, quæ in actu puro & ſimpliciſſimo locum non habet; ſed *per modum ſimplicitatis*, qualiter divinas Perſonas relationibus conſtitui in Tract. de Trinit. dicemus:

4. Cæterùm tres conditiones (ſuppoſitâ in præſens inter naturam & attributa divina diſtinctione virtuali, & rationis ratiocinatæ ſecundùm conceptum explicitum & implicitum) ad naturæ divinæ conſtitutivum neceſſarias invenimus: Prima eſt, quòd ſit prædicatum eſſentiale intrinſecum & diſtinctivum ab omni alio; aliàs quo pacto eſſentiam omnibus perſonis communem conſtituet? Altera, ut ſit prima radix (non formalis, ſed virtualis; in quam videlicet ratione noſtra cum fundamento in re omnia alia prædicata ultimatò revocentur) non tantùm operationum, ſed etiam attributorum, à quibus virtualiter diſtinguitur; quemadmodum rationale in homine eſt radix formalis operationum & proprietatum, quæ hominis ſpeciem conſequuntur. Tertiò, ut exprimat gradum vitæ divinæ, adeóque actualiſſimæ & perfectiſſimæ. Cùm enim natura viventium ſit ipſum *radicale & ſubſtantiale principium vitæ, ſeu principium, quo per ſe primò, vivimus, movemur & ſumus*, tam diu non exprimitur ſpecifica natura viventis, ut ab omni alia natura diſtincta, quamdiu gradus ipſe vitæ non exprimitur: ſed qui DEI naturam conſiderat, utique conſiderat naturam non modò primi entis, ſed etiam primi viventis: ergo pro conſtitutivo ipſius naturæ non debet ſtatuere prædicatum, quod ſolummodò exprimat perfectionem & gradum entis increati; (qui conceptus nimiùm quantum eſt confuſus & imperfectus) ſed etiam gradum vitæ increatæ & perfectiſſimæ.

5. Quibus poſitis in hâc ſubtili & profundâ contemplatione admodum diverſa ſunt Authorum placita. Scotus q. 3. prol. n. 12. & in 1. diſt. 3. q. 2. n. 17. formalitatem primò expreſſivam Divinæ eſſentiæ collocat in infinitate. Pro cumulo aggregato ex omnibus perfectionibus certant Ruiz, Amicus, Bonæ ſpei & Quiros tr. 2. diſp. 17. ſe. 6. & 7. Aſeitatem, hoc eſt formaliſſimam & independentiſſimam actualitatem eſſendi propugnant Bannes, Mariales, Averſa, Derkennis, Contenſon. Petrus à S. Joſeph. l. 1. c. 1. reſol. 4. Stadlmair Univerſ. Salisb. Rector Magnif. diſp. de DEO c. 1. §. ult. Eſſentiam & naturam virtualiter diſtinguunt, & illi quidem aſeitatem, huic verò actualiſſimam intellectionem pro conſtitutivo aſſignant Corneio. to. 1. q. 14. a. 4. diſp. 1. dub. 3. & 4. Franciſcus de Lugo l. 1. diſp. 16. c. 7. Illuſtriſſimus Reding q. 2. a. 2. controv. 3. Intellectualitatem ſeu intelligere radicale amplectuntur Arrubal, Serra, Jo. de Bacone, Henr. à S. Ignat. diſt. 3. a. 5. Intelligere actualiſſimum ſtatuunt Salmanticenſes, Jo. à S. Th. diſp. 16. a. 2. Gonet diſp. 2. de nat. DEI concl. ult. & complures è noſtris Salisburgenſibus.

§. II.
Fundamenta pro diſtinctione virtuali eſſentiæ & naturæ.

Sententia docens virtualem diſtinctionem inter eſſentiam & naturã DEI probatur his rationibus. 6.
Primò. Conceptus, qui deſumuntur per habitudinem ad actus formaliter vel virtualiter diſtinctos, ſunt inter ſe virtualiter diſtincti; ſed eſſentiæ & naturæ conceptus deſumuntur per habitudinem ad actus formaliter vel virtualiter diſtinctos: ergo. Minor probatur, ex S. D. q. 39. a. 2. ad 3. *natura deſignat principium actûs; eſſentia ab eſſendo dicitur.* Et eſt commune Philoſophorum dogma: eſſentiam dici per ordinem ad eſſe, nomen autem naturæ deſumi ex ordine ad operationem, natura enim dicta eſt, *quaſi aliquid naſci faciat:* ſed eſſe & operatio uti in creatis formaliter & realiter, ita in divinis ſunt actus virtualiter diſtincti, uti etiam linea eſſendi ac operandi: ergo & actus, ad quos eſſentia & natura dicunt habitudinem, ſunt inter ſe virtualiter diſtincti. Min. probatur, quæ realiter diſtinguuntur in creatis, virtualiter diſtinguuntur in divinis; ſed actus eſſendi & operandi realiter diſtinguuntur in creaturis: ergo virtualiter diſtinguuntur in divinis.

Confirmatur. Eſſe priùs concipitur, quàm operari, quia operari ſequitur ad eſſe; ergo conceptus 7.
eſſendi, & conſequenter etiam conceptus eſſentiæ eſt virtualiter prior, quàm conceptus naturæ. Adde: quòd abſoluta ſunt priora relativis: conceptus eſſentiæ eſt abſolutus; conceptus naturæ eſt relativus ad operationem, ergò.

Probant ſecundò. Includens ſaltem virtualiter 8.
inadæquatè diſtinguitur ab incluſo, quemadmodum actus notionalis ratione ſuperadditæ relationis virtualiter inadæquatè diſtinguitur ab actu eſſentiali, quem includit; ſed natura ſe habet ad eſſentiam tanquam includens ad incluſum, quia ad eſſe, quod eſt conſtitutivum eſſentiæ, ſuperaddit operationem, velut inſinuat S. D. in opuſc. *de ente & eſſent.* dicens: *Nomen naturæ ſignificare videtur eſſentiam rei, ſecundùm quod habet ordinem ad propriam operationem.* Unde communiter docetur tam à Philoſophis, quàm Theologis, in creaturis naturam ſuperaddere eſſentiæ, quòd ſit principium primum & radicale operationis.

Poſitâ ergo diſtinctione virtuali inter eſſentiam, 9.
& natu-

Digitized by Google

& naturam divinam, neceſſariò etiam ponenda ſunt utriusque conſtitutiva virtualiter diſtincta; ſed pro eſſentia nullum convenientius eſt aſſignabile, quàm *eſſe à ſe*, utpotè perfectio actualiſſima & præſuppoſita omni alteri perfectioni attributali: ſimiliter pro conſtitutivo naturæ rectiſſimè aſſignatur *intelligere ſubſtantiale*; ſiquidem in divinis non datur principium operandi niſi per modum actûs ſecundi: prima autem operatio & actus vitæ ſecundus in pura intelligentia eſt intelligere, de quibus infer. plura.

§. III.

Oppoſita ſententia ſtatuitur.

10. HIs non obſtantibus ex oppoſitis fundamentis oppoſitum ſtatuendum & dicendum; neque duos conceptus objectivos eſſentiæ & naturæ ab invicem virtualiter intrinſecè diſtinctos; neque duplex conſtitutivum utriusque in DEO admitti poſſe.

Ratio eſt primò: quòd conceptus inferens imperfectionem in DEUM admitti non poteſt: ſed conceptus eſſentiæ præciſus à conceptu naturæ infert imperfectionem in DEUM; ergo. Min. probatur, ideò in creaturis eſſentia virtualiter diſtinguitur à natura, quia eſſe eſt naturâ prius, quàm operari, unde eadem entitas ut conſtituta ſub actu eſſendi, (ubi habet conceptum eſſentiæ) nondum concipitur ut habens vel emanans actum operandi; adeóque ut conſtituta in potentia ad actum operandi. Sed iſte conceptus dicit limitationem & imperfectionem repugnantem DEO, quia ſupponit primò diſtinctionem realem inter eſſe & operari: ſecundò prioritatem naturæ, quâ eſſe præſupponitur non tantùm uni vel alteri, ſed omni operationi: tertiò conceptum potentialitatis & perfectibilitatis ab actu operandi.

Ac proinde quartò defectū puriſſimæ vitalitatis, ſiquidem conceptus cujuscunque operationis (in qua vita ſecunda conſiſtit) extra lineam eſſentiæ peti debet.

11. Unde *Ratio eſt ſecundò*: Vel concipis divinam eſſentiam in gradu eſſendi perfectiſſimo, vel non: ſi non; nec quidem concipis divinam eſſentiam; niſi fortè conceptu tantùm confuſo, & ſolùm diſtincto ex imperfecto modo concipiendi: quia quascunque perfectiones divinas concipimus, debemus concipere per modum puriſſimæ actualitatis in illa linea; ut ſi concipis unum, debes concipere omnem poſſibilem & infinitam perfectionem, quæ in linea unitatis haberi poteſt: cùm ergò gradus eſſendi pertineat ad lineam eſſendi, niſi concipias perfectiſſimum gradum eſſendi, etiam non concipis eſſentiam DEI in ſua linea infinitè perfectam. Si concipis eſſentiam in gradu eſſendi perfectiſſimo conſtitutam, neceſſariò exprimis, & concipis ut vitalem & intelligentem; adeóque non concipis eſſentiam, prout præſcindit ab operatione & natura.

12. Confirm. Eſſentia ut præſcindens à natura eſt radix proprietatum præſcindens à radice operationum: ſed eſſentia divina hoc modo non rectè concipitur; ergò. Min. prob. Eſſentia divina non poteſt concipi ut præſcindens à vitalitate & gradu vitæ; ſed hoc modo præſcinderet à gradu vitæ: cùm enim vita ſecunda conſiſtat in operatione, eſſentia præſcindens ab operatione & principio operandi, etiam præſcindit à gradu vitæ.

Tertiò. Eſſe à ſe & intelligere in DEO nec re, nec ratione diſtinguuntur: ergò nec ſunt virtualiter diſtincta conſtitutiva, nec ratione ipſorum eſſentia & natura virtualiter diſtingui poſſunt. conſeq. eſt manifeſta. antec. inf. probabimus. 13.

Quartò. Natura ceu radix operandi ſaltem ſecundùm communiorem Thomiſt. in DEO *per AA.* non eſt virtualiter diſtincta ab ipſa operatione; ſiquidem non poteſt concipi per modum actûs primi: ergò etiam eſſentia non diſtinguitur virtualiter à natura. Conſeq. prob. Ideò non poteſt natura concipi per modum actûs primi, & virtualiter diſtincta ab operatione intellectiva, quia conciperetur ut incompleta & actuabilis in propria linea: ſed etiam eſſentia, ſi foret virtualiter diſtincta à natura, conciperetur ut incompleta & actuabilis in propria linea: nam ultima actualitas eſſentiæ vitalis eſt eſſe vitale; ſed ſi eſſentia DEI conciperetur præcisè ſub actu eſſendi, abſtrahente ab actu & principio intelligendi, non conciperetur ſub illa actualitate eſſendi vitaliter; ergò non conciperetur ut conſtituta in ultima actualitate ſuæ lineæ. 14.

§. IV.

Solvuntur fundamenta contraria.

AD primam rationem contr. ſent. nego min. univerſaliter ſumptam. Eſto enim quòd non tantùm actiones virtualiter tranſeuntes, ſed etiam aliquæ immanentes, prout in decurſu patebit, ſint ab eſſe divino virtualiter diſtinctæ; primum tamen operari, ſive illa operatio, quæ dicit actualitatem perfectiſſimam vitæ intellectualis, videlicèt intelligere, non eſt virtualiter diſtincta ab eſſe. Unde etiam linea operativa latiſſimè accepta, quamvis in operationibus conſecutivis ad conſtitutionem eſſe & vitæ divinæ, admittat diſtinctionem virtualem à linea entitativa; non tamen eandem diſtinctionem exigit ex vi ſuæ lineæ, neque proinde illud axioma: *operari ſequitur ad eſſe*, locum habet, niſi in operationibus creatis, quæ ceu actus accidentales radicantur in eſſe ſubſtantiali, & vitam primam ſubſtantialem priùs naturâ ſupponunt. In divinis autem ad illas tantùm operationes pertinet, quæ non conſtituunt gradum vitæ, ſed jam conſtitutum ſupponunt. Ad prob. min. nego maj. neque enim ideò rationes entis & actûs virtualiter intrinſecè diſtinguuntur in DEO, quia, ſecundùm Thomiſticam doctrinam, inveniuntur realiter ſeparatæ in materia prima. 15.

Ad confirm. Reſponſio patet ex dictis. Ad additamentum dico: conceptum naturæ non eſſe relativum, niſi ſecundùm dici, cùm ſit communis tribus Perſonis: illud autem axioma eſt intelligendum de relativis ſecundùm eſſe. 16.

Ad ſecundam probationem, itidem patet Reſponſio: eſto enim, quòd in creatis natura ſuperaddat operationem ad eſſe; ſiquidem ibi omnis operatio eſt extra lineam eſſendi; & ideò diſtinctio naturæ ſit diſtinctio includentis & incluſi: attamen in divinis cùm aliqua operatio vitalis neceſſariò pertineat ad lineam eſſendi, non poteſt operatio totaliter ad eſſe ſuperaddi, neque proinde dari diſtinctio includentis & incluſi. 17.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

Quid de cumulo omnium perfectionum, & de infinitate ſentiendum.

SUMMARIA.

1. *Authoritates pro cumulo omnium perfectionum.*
2. *Probationes ex ratione.*
3. *Fundamenta pro infinitate.*
4. *Prior ſententia ponit magis phyſicum conſtitutivum quam metaphyſicum.*
5. *Tollit conceptus attributales.*
6. *Et diverſitatem inter proceſſionem Verbi & Spiritûs S.*
7. *Infinitas eſt tantùm modus eſſendi.*
8. *Et reducitur in eſſe a ſe.*
9. *Authoritates exponuntur.*
10. *Infinitas in eſſentia includitur implicitè.*
11. *Eſſentia ſimpliciſſima in ſui conſtitutione non admittit prioritatem partium.*
12. *Natura DEI eſt infinita radicaliter.*
13. *Incommunicabilitas prædicati non ſufficit ad conſtitutivum divinæ eſſentiæ.*

§. I.

Argumenta pro cumulo perfectionum & infinitate.

1. CUmulum omnium perfectionum Bernaldus de Quiros loco citato probat primò authoritate SS PP. qui dicunt primò: nomen *Qui eſt*, ideò eſſe maximè proprium DEO, & explicare ipſius eſſentiam, quia imbibit totam perfectionem eſſendi. Ita Nazianz. or. 38. de Nat. *videtur principalius omnium de DEO dictorum nominum eſſe, Qui eſt, totum enim in ſe ipſo comprehendens habet ipſum eſſe velut quoddam pelagus ſubſtantiæ infinitum & interminatum.*

Dicunt ſecundò: attributa DEI non minùs eſſentialiter dici de DEO, quàm corpus & rationale de homine. ut S. Anſ. in Monol. c. 16. Dicunt tertiò. *Idem eſſe quodlibet unum illorum* (prædicatorum) *quod omnia ſunt ſimul, ſive ſingula*, ut S. Anſ. 16. Dicunt quartò: per omnes divinas perfectiones æquè reſponderi ad quæſtionem: *Quid eſt, DEVS?* uti idem Anſ. l. c. c. 15. *Si quæratur quid ſit ipſa ſumma natura, de qua agitur, quid verius reſpondetur, quàm Juſtitia?* Et infrà. *Quid quid eorum de illa dicatur, non qualis, vel quanta, ſed magis quid ſit monſtratur.* Sed per nihil eſſentiæ extraneum reſpondetur ad quæſtionem, *quid eſt?* ergò omnes divinæ perfectiones pertinent ad conſtitutionem eſſentiæ divinæ.

2. Ex ratione fundamentum eſt ſecundò: ſignificatum formaliſſimum DEI exprimit pluralitatem omnium perfectionum; ergò DEUS non per unam ſolam, ſed per omnes debet conſtitui. Tertiò; Eſſentia DEI eſt formaliter infinita in omni genere: ergò ad ſui conſtitutionem requirit omnes omnis generis perfectiones. Antec. videtur certum, eò quòd eſſentia DEI ſit optimum, quo majus & melius excogitari non poteſt. Quartò: Non eſt inconveniens, ut plura concurrant ad conſtitutionem unius eſſentiæ, quantumvis unum ſit altero noſtrâ ratione poſterius; quemadmodum ad conſtitutionem compoſiti phyſici concurrunt materia & forma, & ad conſtitutionem diſcurſûs tres mentis operationes.

Pro infinitate ratio, eſt primò: quòd Eſſentia divina ſecundùm ſe eſt infinita, ſed non eſt infinita, niſi per infinitatem: ergò infinitas convenit naturæ divinæ ſecundùm ſe. 3.

Secundò: Natura DEI cùm debeat ipſum diſtinguere ab omni creatura, debet conſtitui per prædicatum incommunicabile creaturis: ſed tale prædicatum eſt infinitas.

§. II

Vtraque ſententia reijcitur.

VErùm neutra ſententia admitti poteſt. Et prior 4.
quidem phyſicam potiùs quàm metaphyſicam conſtitutionem tradit divinæ eſſentiæ, neque poteſt ſubſiſtere: Primò: quia conſtitutivum metaphyſicum divinæ eſſentiæ debet eſſe prima radix attributorum & operationum; ſed cumulus omnium perfectionum non poteſt eſſe prima radix illorum, quippe in quo eadem met attributa & operationes continentur. Adde, quòd inter ipſa attributa detur ordo virtualis, ſecundùm quem aliqua ſunt & concipiuntur noſtrâ ratione aliis poſteriora; quomodo ergò ad primam radicem pertinere poterunt?

Secundò, ſi quælibet perfectio pertinet ad formale conſtitutivum eſſentiæ, jam non eſt ratio, cur una 5.
perfectio magis dicatur attributalis quàm alia: ſiquidem ex hoc dicitur attributum, quod ſuperadditur eſſentiæ; ſed ſi eſt de ipſo conſtitutivo eſſentiæ, non ſuperadditur eſſentiæ; ergò.

Tertiò, non eſſet major ratio, cur Verbum proce- 6.
dens per intellectum, procederet in ſimilitudinem naturæ, eâque de cauſâ ipſius proceſſio foret generatio, quàm Spiritus S. procedens per voluntatem; cùm non minùs voluntas, quàm intellectus pertinerent ad intrinſecam conſtitutionem divinæ naturæ.

Contra infinitatem facit primò, quod infinitas eſt 7
modus tantùm eſſendi naturæ increatæ, ſicut finitas eſt modus eſſendi naturæ creatæ; ergò ſicut iſta conſequitur, non autem conſtituit naturam creatam; ita etiam illa non conſtituit, ſed conſequitur naturam increatam.

Secundò, quia, ut infra videbimus, infinitas re- 8.
ducitur in eſſe à ſe & irreceptum, tanquam in rationem à priori, & conſequenter non eſt primum conſtitutivum.

Tertiò, quia non exprimit gradum vitæ divinæ, quod tamen pertinere ad conſtitutivum naturæ ſup. dictum.

§. III.

Solvuntur oppoſitæ rationes.

AD authoritatem PP. pro cumulo omnium per- 9.
fectionum Reſp. Eos vel in phyſica acceptione divinæ eſſentiæ, vel de implicita & radicali continentia perfectionum fuiſſe locutos, atque ita perfectio eſſendi explicita per nomen *qui eſt*, ſi phyſicè accipiatur, formaliter imbibit totam perfectionem eſſendi: ſin metaphyſicè; radicaliter & implicitè tantùm. In quo ſenſu etiam D. Anſelmus cit. c. 15. & 16. loquitur.

Digitized by Google

Ad rationem *ſecundo loco* in contrarium allatam tam facilè negatur antec. quàm ab Adverſariis ponitur. Ad tertium diſtinguo antec. eſt infinita formaliter in omni genere, ita ut Eſſentia dicat formaliter infinitudinem omnis generis explicitè, nego, ut illam dicat implicitè; concedo antec. & nego conſequent. Rurſus: Eſſentia DEI eſt optimum bonitate ſuæ lineæ explicitè, & aliarum linearum implicitè & radicaliter, conc. aliarum linearum bonitate explicitè, nego.

11. Ad quartum: Eſto quod eſſentia compoſita conſtitui poſſit ex pluribus mutuam prioritatem importantibus, ut eſt eſſentia phyſica ex materia & forma; metaphyſica ex genere & differentia; artificialis, ex præmiſſis & concluſione; ſimpliciſſima tamen eſſentia omnis compoſitionis expers, ejusmodi mutuam prioritatem in ſui conſtitutione non poteſt admittere: cùm in meliori Philoſophia & Theologia creatarum qualitatum ſimplices eſſentiæ (ut verbi gr. formalis beatitudo) ex pluribus ordine naturæ ſibi ſuccedentibus intrinſecè conſtitui non poſſint.

Ad rationes pro infinitate productas quoque 12.
Reſpondeo & ad 1. diſting. antecedens. Eſſentia divina ſecundùm ſe hoc eſt in conceptu explicito eſſentiæ eſt infinita radicaliter conc. formaliter nego: ſed non niſi per infinitatem eſt infinita, formaliter conc. radicaliter nego.

Ad 2. diſtinguo maj. debet conſtitui per prædi- 13.
catum incommunicabile modo infinito, & imparticipato, concedo; modo finito & participato, nego. Item: debet conſtitui per prædicatum incommunicabile, & quod ſit prima radix cæterorum, concedo; ſecùs, nego. Certè etiam immenſitas DEI eſt incommunicabilis creaturis; nec tamen ipſa Deitatem conſtituit, quia fluit ex alio priori prædicato, & in aſeitatem (etiam incommunicabilem creaturis) reducitur: ergò ob eandem rationem infinitas non poteſt eſſe conſtitutivum Deitatis.

ARTICULUS III.

Utrum conſtitutivum Divinæ naturæ ſit aſeitas?

SUMMARIA.

1. *Significatum aſeitatis.*
2. *Authoritates oppoſitæ.*
3. *Opponitur tranſcendentia.*
4. *Inſtantia à conceptu generico animalis & entis.*
5. *Inſtantia de eſſe ab alio.*
6. *Authoritas pro aſeitate ex S. ſcript.*
7. *Ex Doct. Angelico.*
8. *Quid ſignificet nomen DEI,* qui eſt.
9. *Aſeitas eſt ultima actualitas in linea eſſendi.*
10. *Facit DEUM differre ab omni alio, quod non eſt DEUS.*
11. *Et quidem primò differre.*
12. *Eſt ultima actualitas etiam in ſpecifica linea eſſendi.*
13. *Eſſentia diſtinguitur ab eſſe tantùm virtualiter extrinſecè.*
14. *Natura & attributa in aſeitate tantùm conveniunt implicitè.*
15. *Diſparitas inter rationem animalis & aſeitatis.*
16. *Eadem paritas & inſtantia retorquetur.*
17. *Quomodo eſſe à ſe poſſit explicitè pertinere ad attributa.*
18. *In inſtantia de eſſe ab alio major diſparitas, quam paritas.*

§. I.

Rationes contra aſeitatem.

1. NOta. Quamvis ex modo ſignificandi *Aſeitas* videatur eſſe prædicatum negativum, & dicere negationem cauſæ: tamen ex parte rei ſignificatæ eſt prædicatum intrinſecum & poſitivum, & ſignificat ipſum eſſe divinum in ſupremo gradu perſeitatis. Eſt enim perſeitas independentiæ à ſubjecto, quæ convenit ſubſtantiæ ut ſic. Eſt perſeitas independentiæ ab alia comparte componente; & hæc convenit ſubſtantiæ ſecundæ. Eſt perſeitas independentiæ ab alio ſuppoſito ſuſtentante; & hæc eſt perſeitas ſubſtantiæ primæ. Eſt tandem perſeitas independentiæ ab omni cauſa influente, & hæc eſt perſeitas ſubſtantiæ increatæ & infinitæ. Igitur per *Aſeitatem* nihil aliud intelligimus, quàm *eſſe* independens ab omni quacunque cauſa influente.

Contra hanc aſeitatem opponitur primò autho- 2.
ritas Doct. Angel. in 1. diſt. 19. q. 2. a. 1. ad. 1. dicentis, *quòd eſſentia divina ſecundùm intellectum eſt priùs, quam eſſe ſuum.* Et a. 2. in corp. *Eſſe divinum eſt idem cum eo, cujus eſt eſſe, ſed differt ratione.* Et q. 10. de verit. a. 12. ad 9. dicit, quòd *ea, quæ ſunt ratione diſtincta, non ſemper poſſunt cogitari ab invicem ſeparata, quamvis ſeparatim cogitari poſſint; quamvis enim DEUS cogitari poſſit ſine hoc, quòd ejus bonitas cogitetur, non tamen poteſt cogitari, quòd ſit DEUS & non ſit bonus: unde licet in DEO diſtinguatur, quod eſt, & eſſe ratione, non tamen ſequitur, quòd poſſit cogitari non eſſe.*

Ex quibus ducitur hoc argumentum: quod præſupponit eſſentiam DEI conſtitutam, & ſine quo eſſentia DEI cogitari poteſt, illud prædicatum non eſt primò conſtitutivum eſſentiæ DEI, ſed eſſe (quod intelligitur per aſeitatem) præſupponit ipſam eſſentiam, & eſſentia poteſt præciſa ab eſſe cogitari: ergò eſſe non poteſt agnoſci pro conſtitutivo Divinæ eſſentiæ. Sed neque conſtitutivum eſſentiæ poteſt virtualiter & ratione ratiocinatâ diſtingui ab eſſentia: hoc ipſo enim forent conceptus objectivi adæquatè inter ſe diverſi: atqui juxta S. D. eſſentia & eſſe diſtinguuntur inter ſe ratione: ergò eſſe non poteſt dici conſtitutivum eſſentiæ divinæ.

Secundò. Nullum prædicatum tranſcendens om- 3.
nem formalitatem & perfectionem Divinam poteſt metaphyſicè conſtituere Divinam eſſentiam: ſed eſſe à ſe eſt prædicatum tranſcendens omnes perfectiones, omnesque lineas attributales DEI: ergò non poteſt metaphyſicè conſtituere eſſentiam divinam. Minor, patet quia ſicuti quicquid in

DEO

Digitized by Google

DEO eſt, DEUS eſt, ita etiam eſt ens à ſe, unum, verum, bonum, infinitum, &c. Majorem probat Godoy: Prædicatum conſtitutivum divinæ eſſentiæ debet eandem non tantùm diſtinguere ab omni eo, quod non eſt DEUS, ſed etiam ab omni perfectione, quæ non eſt divina eſſentia: nam in præſenti inquirimus formalitatem expreſſivam Divinæ naturæ ſub proprio conceptu naturæ, quatenùs ab attributis diſtinctæ: ſed hoc non poteſt præſtare ullum prædicatum tranſcendens: quia ſub qua ratione duo extrema conveniunt, per illam rationem diſtingui nequeunt, ſed ſub prædicatis tranſcendentibus Divina eſſentia convenit cum attributis: ergò per illa ab attributis diſtingui nequit.

4. Confirm. primò. Animal non poteſt hominem à bruto diſtinguere, neque ens ſubſtantiam ab accidente; quia in prædicato & generico gradu animalis homo cum bruto, & in analogico ac tranſcendentali conceptu entis ſubſtantia convenit cum accidente; ergò nec eſſe à ſe poteſt naturam DEI diſtinguere ab attributis; quia in hoc prædicato natura & attributa concordant, idque omnes Divinas perfectiones tranſcendentaliter pervagatur. quemadmodum ob eandem tranſcendentiam nec ratio actûs puri, perfecti boni, &c. Divinam naturam conſtituit aut diſtinguit.

5. Confirm. ſecundò. Quando quæritur in quo propriè conſiſtat eſſentia, vel natura hominis? non benè reſpondes, conſiſtere in abaleitate, ſeu eſſe ab alio, quia eſt ratio nimis communis involuta in omnibus proprietatibus & accidentibus hominis: ergò ſi quæram, in quo propriè conſiſtat eſſentia & natura DEI? non benè reſpondes, in eſſe à ſe, quia non ſola eſſentia DEI, ſed quicquid de DEO dicitur, eſt ens à ſe.

§. II.

Fundamenta pro aſeitate.

Probatur primò authoritate S. ſcript. Exodi 3. DEUS à Moyſe ſuum nomen rogatus, reſpon-
6. dit: *Ego ſum, qui ſum.* & ipſe dein Moyſes ad populum: *qui eſt, miſit me ad vos.* Ubi nota, in Hebræo expreſſum fuiſſe nomen *Jehova* tetragrammaton, omnium divinorum Nominum ſacratiſſimum, maximeque DEO proprium, cujus ſignificatum exprimitur illis vocibus *eſt qui eſt.* ut proinde *eſſe per eſſentiam, eſſe à ſe, eſſe fontale* & originale, formali cauſalitate reſpectu omnis eſſe creati, & virtuali reſpectu omnis eſſe attributalis increati, ſit maximè DEO proprium ejusque quidditativum conceptum explicet.

Quæ etiam videtur eſſe mens S. D. cùm q. 7. de
7. pot. a. 2. & hic q. 3. a. 3. in c. dicit: *DEUS non tantùm eſt ſua eſſentia, ſed etiam ſuum eſſe.* & q. 13. a. 11. *Cùm eſſe DEI ſit ipſa ejus eſſentia.*

Reſpondent per nomen *qui eſt*, DEUM deno-
8. minari tanquam pelagus ſubſtantiæ infinitum ſub communi conceptu entis increati contradiſtincti à creaturis, non verò exprimi determinatam rationem naturæ, de qua hìc quæritur. Sed *Contrà.* DEUS per hoc nomen longè familiariùs & expreſſiùs manifeſtavit Moyſi ſuam eſſentiam, quàm præcedentibus Patriarchis; ſed illis utique erat cognitus ſecundùm communem rationem entis increati, & incauſati: ergò per hoc nomen *qui ſum*, magis determinatam ſpecificam & differentialem rationem ſuæ eſſentiæ Moyſi manifeſtavit. Major liquet ex ſeq. c. 6. Ex v. 3. Ubi DEUS loquitur: *Ego Dominus, qui apparui Abraham, Iſaac, & Jacob in DEO omnipotente & nomen meum Adonai* (in Hebræo eſt nomen tetragrammaton) *non indicavi eis.* ergò Moyſes longè expreſſiùs in hoc nomine & magis quidditativè divinam inſpexit eſſentiam, quàm illi PP. quibus illud erat abditum: & quâ aliâ ratione, niſi quia in hoc nomine intellexit primarium & fontale prædicatum Deitatis, quod eſt eſſe per eſſentiam?

Accedit ratio primò: ultima actualitas divinæ eſſentiæ, quæ nec re, nec ratione diſtinguitur ab 9.
eſſentia, rectè aſſignatur pro conſtitutivo ipſius: *ſed eſſe à ſe*, eſt ultima actualitas eſſentiæ; cùm in linea eſſendi non detur ulterior actualitas, quàm eſſe; ac præterea nec re, nec ratione diſtinguitur ab eſſentia; quia ſi vel ſolâ ratione diſtingueretur ab eſſentia, tunc eſſentia jam poſſet comparari ad actum eſſendi, tanquam perfectibile ad ſuum perfectivum, & conſequenter poſſet fieri compoſitio rationis inter eſſentiam & eſſe, quod totum propter imperfectionem incluſam, in DEO cum fundamento in re concipi non poteſt.

Secundò. Per quod DEUS primò differt ab omni alio, quod non eſt DEUS, id rectè aſſigna- 10.
tur conſtitutivum eſſentiæ ipſius; ſed per eſſe à ſe & incauſatum DEUS primò differt ab omni ente creato, quod non eſt DEUS, quia ratio entis creati formaliter habetur per eſſe ab alio.

Dubitas fortè, an etiam primò differat? Ideò ratio eſt tertiò. Per illud DEUS primò differt, per 11.
quod ita differt, ut omnia alia prædicata in illud reſolvantur, & per quod omnia ad eſſe DEI, tanquam per ultimam differentiam contrahuntur: ſed per eſſe à ſe ita differt à creatis, ut cætera omnia prædicata divina in illud tanquam rationem à priori reſolvantur, & ad eſſe DEI quaſi contrahantur: ergò. Si enim quæras, cur DEUS ſit infinitus, immenſus, æternus, immutabilis, &c. rectè omnium horum rationem dabis, ſi reſpondeas: quia *eſt à ſe*: hujus autem rationem invenies nullam. Rurſus: Rationes ſubſtantiæ, ſpiritûs, ſapientiæ, bonitatis, &c. quæ ſunt communes DEO & creaturis, per quid aliud à creaturis trahuntur ad eſſe DEI, quàm per eſſe à ſe?

Reſpondent. Hæc omnia probare, eſſe à ſe 12.
conſtituere Divinam eſſentiam, eamque diſtinguere ſub quâdam ratione communi, & ut diſtinctam ab omni creatura, non autem ſecundùm ſpecificam & determinatam rationem eſſentiæ, ut diſtinctæ ab attributis.

Sed contrà. Conſtitutivum cujusvis lineæ eſt ultima & ſumma actualitas illius lineæ: atqui datur in DEO determinata & ſpecifica linea eſſendi; ergò conſtitutivum hujus determinatæ & ſpecificæ lineæ eſſendi eſt ultima actualitas ipſius: Sed eſſe eſt ultima actualitas in linea eſſendi; ergò etiam ſub ſpecifica & determinata ratione conſtituit lineam eſſendi: Subſumo. Atqui Divina eſſentia ſpecificè ſumpta pertinet ad ſpecificã lineã eſſendi (præſertim cùm apud Authores, quibuscum diſputo, linea eſſentiæ & naturæ virtualiter non diſtinguantur) ergò

ergò etiam ut ſpecificè ſumpta pro ſuo conſtitutivo agnoſcit eſſe. Quod nam eſſe? eſſe, inquam, irreceptum, fontaliſſimum, actualiſſimum, ut ſic loquar, perſeiſſimum, uno verbo, eſſe à ſe.

§. III.

Reſpondetur ad fundamenta oppoſita.

13. AD teſtimonia ex S. Doct. adducta Reſp. Per illa Doctorem Angelicum velle, quòd eſſentia ſit prior quàm eſſe; ſit ratione diſtincta ab eſſe, prioritate & diſtinctione fundatâ ſolùm in imperfecto modo cognoſcendi, & ſupra diſtinctionem virtualem extrinſecam, non autem fundatâ ſupra diſtinctionem intrinſecam (de quibus inf.) unde pariter patet, quid dicendum ſit ad argumentum inde deductum: quod præſupponit eſſentiam jam conſtitutâ adæquatè cum fundamento intrinſeco & ex parte rei conceptæ, illam non conſtituit, conc. quod præſupponit conſtitutâ inadæquatè, cum fundamẽto ſolùm extrinſeco, & ex imperfecto modo cognoſcendi, nego maj. & ſic diſtinctâ min. nego conſequent. Rurſus: Conſtitutivum eſſentiæ non poteſt eſſe virtualiter & ratione diſtinctum ab eſſentia, virtualiter intrinſecè conc. extrinſecè nego: ratione ratiocinatâ ex fundamento intrinſeco conc. extrinſeco, nego. ex quo neutiquam ſequuntur conceptus objectivi adæquatè diſtincti.

14. Ad 2. nego majorem & minorem probationis: cujus alteram probationem diſtinguo: ſub quâ ratione duo conveniunt, ſub illa non diſtinguuntur; ſi conveniant tam formaliter, quàm virtualiter, tam ſecundùm conceptum explicitum, quàm implicitum, concedo; ſecùs nego: ſed in prædicatis tranſcendentibus, e g. aſeitate, conveniunt natura & attributa DEI, formaliter & implicitè, concedo; virtualiter & explicitè, nego min. & conſequentiam.

15. Ad 1. inſtantiam: diſt. cauſalem antec. Ideò homò non differt à bruto per rationem animalis, quia in illa convenit cum bruto, uti nec ſubſtantia differt ab accidente per rationem entis &c. quia convenit tanquam in prædicato potentiali, generico, contrahibili, concedo; tanquam in prædicato ſummè actuali, & contrahente, nego antecedens & conſequentiam. Unde patet manifeſta diſparitas inter rationem animalis reſpectu hominis, & inter rationem aſeitatis reſpectu attributorum: nam animal, quia nominat gradum & partem potentialem naturæ humanæ, eſt contrahibile per partem formalem perfectiorem & actualiorem: atqui eſſe à ſe nominat ſummam actualitatem actûs puri, quæ non contrahitur, ſed formalitates ſapientiæ, bonitatis, &c. DEO & creaturis analogicè communes contrahit ad eſſe divinum.

Ideò ſic retorqueri poteſt argumentum: quia animal & ens nominant formalitatem potentialem, imperfectam, ideoque contrahibilem, nequeunt diſtinguere hominem à bruto, & ſubſtantiam ab accidente: ergò à contrario, quia eſſe à ſe nominat puriſſimam actualitatem, eſtque contractivum aliarum perfectionnm ad eſſe divinum, benè poteſt diſtinguere & conſtituere naturam divinam. 16.

Si contentioſè extorquere velis, eſſe à ſe pertinere etiam ad explicitos conceptus, & definitiones attributales. Reſpondet primò Magnif. Stadlmair lo. cit. & Auguſt. à V. M. hoc concedi poſſe de eſſe à ſe inadæquatè ſumpto, prout ſolummodò dicit actualiſſimam perſeitatem lineæ particularis & attributalis; non verò de eſſe à ſe adæquatè ſumpto, prout eſt formale complementum lineæ entitativæ & radicaliter omnium linearum. Reſpondet ſecundò Illuſtriſſimus Reding loco cit. n. 13. quòd juxta communem Philoſophorum ſubjectum ingrediatur definitionem proprietatum; cùm igitur ſecundum noſtrum modum intelligendi attributa divina comparentur ad divinam eſſentiam tanquam accidentia propria ad quaſi ſubjectum: ideò etiam divinam eſſentiam, & conſequenter ejuſdem eſſentiæ ultimam actualitatem, hoc eſt eſſe à ſe debere ingredi conceptum & definitionem attributorum. 17.

Ad ſecundam inſtantiam patet reſponſio ex primò dictis: nam quia eſſe ab alio eſt prædicatum potentialiſſimum, ideoque ineptum ad conſtituendam aut diſtinguendam hominis naturam (cùm omnis diſtinctio, differentia, conſtitutio ab actu proveniat) requirit gradus differentiales ſuperadditos; ideoque inquirenti naturam hominis, ineptè reſpondes per eſſe ab alio: atqui eſſe à ſe dicit puriſſimam actualitatem non contrahibilem, ſed contrahentem, ideoque DEUS ipſe Moyſi Divinum nomen & quidditatem inquirenti non niſi per eſſe à ſe reſpondit: *ſum qui ſum.* 18.

ARTICULUS IV.

Utrum intelligere radicale, vel actuale ſit conſtitutivum Divinæ eſſentiæ?

S U M M A R I A.

1. *Impugnatur intelligere actuale ex D. Th. eo quòd non ſit virtus radicalis intelligendi.*
2. *Quia objectum præſupponitur actui potentia.*
3. *Quia operatio præſupponit principium, à quo emanat.*
4. *Inſtantia de generatione activa Patris.*
5. *Inſtantia de relatione.*
6. *Inſtantia de gratia Sanctificante.*
7. *Inſtantia de beatifica viſione.*
8. *Opponitur prioritas immaterialitatis.*
9. *Paritas ſcientiæ virtualiter diſtinctæ ab eſſentia.*
10. *Defenditur intelligere actualiſſimum ex S. D. per quem intelligere DEI eſt ejus eſſentia, &*
11. *Idem eſt intelligere & eſſe,*
12. *Ita DEUS eſt ſuum vivere, ſicut ſuum eſſe & intelligere.*
13. *Intellectus & intellectum ſunt idem omnibus modis.*
14. *Fundamentum ex ratione ultima actualitatis in linea intelligibili.*

15: *Ex*

Digitized by Google

15. Ex omnis potentialitatis excluſione in DEO.
16. Evaſio Adverſ. per diviſionem lineæ intelligibilis in plures ſpecificas.
17. Et virtualem continentiam ultimæ actualitatis.
18. Impugnatur 1. per excluſionem diſtinct. virt. inter eſſentiam & intelligere.
19. Impugnatur 2. quia talis linea ſubalterna implicat.
20. Impugnatur 3. à paritate actûs eſſendi.
21. Impugnatur 4. à paritate actûs primi proximi.
22. Impugnatur 5. ab imperfectione vitæ primæ diſtinctæ à vita ſecunda.
23. Qualem diſtinctionem admittat S. D. inter eſſentiam & intelligere.
24. Actui voluntatis, non intellectûs, neceſſariò præſupponitur objectum.
25. Non omnis operatio illimitata præſupponit principium.
26. Qualis ſit diſtinctio inter actum & potentiam generandi in Divinis?
27. Diſparitas inter relationem & actionem.
28. Quiſnam ſit conceptus operationis ut ſic.
29. Qualis participatio divinæ naturæ ſit gratia?
30. Et qualis participatio intellectionis divinæ viſio?
31. Quomodò eſſentia ſit objectum connaturaliſſimum divinæ ſcientiæ?

§. I.

Fundamenta pro intelligere radicali contra intelligere actuale.

1. PEr intelligere radicale intelligitur ſubſtantia ſpiritualis radicaliter intellectiva intellectione comprehenſivâ DEI, & ab ipſo actu intelligendi virtualiter diſtincta, quâ formaliſſimè conſtitui & exprimi Divinam eſſentiam docent Marcus à Serra, & Godoy citatus.

Probatur authoritate S. D. Intellectualitas eſt de eſſentia metaphyſica DEI, prout ex D. Auguſt. in l. 7. de Trinit. probat Angelicus Doctor inf. q. 14. a. 4. verbis poſtea referendis: ergò conſtitutivum DEI vel eſt ipſe actus intelligendi, ſeu intelligere actualiſſimum: vel eſt principium & radix virtualis intelligendi, ſeu intelligere radicale. Subſumo: ſed non eſt ipſe actus intelligendi; ergo intelligere radicale. Subſumptum probatur authoritate Angelici Doct. primò in q. 1. de pot. a. 1. dicentis: *Eſt autem de ratione operationis habere principium, non autem de ratione eſſentiæ: unde licèt divina eſſentia non habeat aliquod principium nec re, nec ratione, tamen operatio divina habet aliquod principium ſecundùm rationem.* Ex quo ſic formatur argumentum: Natura metaphyſicè conſtituitur per illud prædicatum, quo exprimitur prima radix & principium operationum; ſiquidem natura eſt principium motûs &c. ſed ipſa operatio intellectualis ſeu intelligere actuale non eſt principium operationum; ergo conſtitutivum naturæ intellectualis non eſt ipſe actus intelligendi: unde etiam videmus in creatis naturas intellectuales non conſtitui per actum, ſed per virtutem radicalem intelligendi.

2. Secundò inf. q. 26. a. 2. ad 2. hæc habet: *Dicendum, quòd beatitudo, cùm ſit bonum, eſt objectum voluntatis; objectum autem præintelligitur actui potentiæ: unde ſecundùm modum intelligendi prius eſt beatitudo Divina, quàm actus voluntatis in ea requieſcentis.* Ex quo arguitur: Quando Divina eſſentia præintelligitur actui intelligendi, non poteſt per actum intelligendi conſtitui, ſed natura & eſſentia Divina præintelligitur actui intelligendi: nam, juxta verba allegata, objectum præintelligitur actui potentiæ: ſed eſſentia Divina eſt objectum intellectionis: ergo præintelligitur huic actui potentiæ intellectivæ.

Ratio ulterior eſt primò. Omnis operatio præſupponit principium operandi, ut dicebat S. D. in primo textu: ſed intellectio eſt quædam vitalis operatio: ergò præſupponit ſuum principium radicale, quod eſt natura & eſſentia: ergò illam non conſtituit. 3.

Confirmatur 1. Generatio activa, quæ eſt actio perſonalis, & intellectio notionalis non conſtituit perſonam Patris, ſed eandem conſtitutam ſupponit unà cum virtute tam remota, quàm proxima generandi: ergò etiam intellectio eſſentialis, ceu actio immanens & vitalis non conſtituit naturam Divinam, ſed eandem tanquam principium operandi radicale præſupponit. 4.

Confirmatur 2. Sicuti de eſſentia relationis eſt *eſſe ad*, ſive habitudo ad terminum; ita de eſſentia actionis eſt *eſſe ab*, ſeu emanare à principio; ſed intellectio Divina eſt vera operatio naturæ Divinæ, ergò etiam de eſſentia ipſius eſt, quòd ſit à principio: ſed principium ſaltem naturâ & ratione prius eſt ſuo termino: ergò etiam Divina natura prior eſt ratione, quàm intellectio. 5.

Ratio eſt ſecundò. Gratia ſanctificans eſt participatio divinæ naturæ, ſed eſt participatio intellectualitatis radicalis, non ipſius intellectionis, ſeu viſionis actualis, quæ primùm obtinetur in gloria: ergò divina natura non conſiſtit in intelligere, ſed in intellectualitate radicali. 6.

Tertiò. Si natura divina formaliter conſiſteret in intelligere, tunc Beati per viſionem beatificam participarent divinam naturam, cùm viſio ſit participatio divinæ intellectionis: ſed hoc eſt contra communem Theologorum: ergò. 7.

Quartò S. D. infrà, q. 14. a. 1. probat intelligere divinum per immaterialitatem & rationem actûs puri; ergò immaterialitas eſt à priori ratio intellectionis, eique præſupponitur. 8.

Quintò. Tametſi divina ſcientia reſpiciat eſſentiam pro objecto connaturaliſſimo, tamen virtualiter diſtinguitur ab eſſentia: ergò licèt intelligere divinum reſpiciat eſſentiam pro objecto connaturaliſſimo, tamen ab illa virtualiter diſtingui poterit. 9.

Sextò. Sequeretur, divinam Eſſentiam etiam virtualiter conſtitui per intellectum vel ſpeciem intelligibilem: quia cùm iſta omnia pertineant ad lineam intelligibilem, ab ipſo intelligere & conſequenter etiam ab eſſe divino virtualiter non diſtinguentur.

§. II.

Propugnatur intelligere actualiſſimum.

PRobatur primò authoritate S. D. inf. q. 14. a. 4. in arg. ſed cont. dicente: *eſſe DEI eſt ejus ſubſtantia: ergò intelligere DEI eſt ejus ſubſtantia.* 10.

Digitized by Google

Et ne exiſtimes, fuiſſe locutum in ſenſu tantùm identico, ſubjungit in c. ſequentia: *Sicut eſſe conſequitur formam, ita intelligere ſequitur ſpeciem intelligibilem: in DEO autem non eſt forma, quæ ſit aliud, quam ſuum eſſe, ut ſuprà oſtenſum eſt, unde cùm ipſa ſua eſſentia ſit etiam ſpecies intelligibilis, ex neceſſitate ſequitur, quòd ipſum ejus intelligere ſit ejus eſſentia, & ejus eſſe.* Quæ ſanè verba formaliſſimam identitatem ſignificant inter eſſentiam & intelligere divinum.

11. Secundò. Idem S. D. inf. q. 27. a. 6. ex eo ultimatè probat proceſſionem Verbi Divini eſſe generationem, & Verbum procedens per intellectionem dici Filium genitum in ſimilitudinem naturæ, *quia in DEO idem eſt intelligere & eſſe*, quæ ratio nihil concluderet, niſi diceretur in ſenſu formali, ut patebit ex tract. de Trinit.

12. Tertiò inf. q. 18. a. 3. inquit, *DEUM ita eſſe ſuum vivere, ſicut eſt ſuum eſſe, & intelligere.* Sicut ergò eſt formaliſſima & omnimoda identitas inter divinam eſſentiam, & eſſe; ſic etiam erit omnimoda identitas inter ipſius eſſentiam & intelligere, ac proinde intelligere erit prædicatum ſummè intrinſecum ipſi eſſentiæ.

13. Quartò. S. Th. in præcit. q. 14. a. 2. dicit, quòd *in DEO intellectus & intellectum ſint idem omnibus modis:* (hoc eſt, ſine ulla etiam virtuali diſtinctione) ſed intellectus DEI eſt ipſum intelligere, ſiquidem non niſi per modum actûs ſecundi concipi poteſt: intellectum verò ſive objectum connaturaliſſimum per ſe primò ſpecificativum & terminativum eſt eſſentia divina ut virtualiter ab attributis diſtincta: ergò abſque ulla diſtinctione virtuali in DEO identificatur eſſentia & intelligere.

14. Quintò. Conſtitutivum naturæ perfectiſſimæ intellectualis debet eſſe ultima & perfectiſſima actualitas lineæ intellectualis: ſed natura Divina, eſt natura intellectualis infinitè perfecta, & intelligere eſt ultima actualitas lineæ intellectualis; ergò conſtitutivum naturæ Divinæ eſt intelligere. Major probatur. Actui puro & viventi infinitè perfecto debet tribui ultima & perfectiſſima actualitas in linea vitæ intellectivæ; ſed hæc eſt vita ſecunda, ſeu actus ſecundus intelligendi; non vita prima, quæ eſt potentia tendens ad illam perfectionem.

15. Confirm. Nullum prædicatum potentiale & incompletum poteſt eſſe conſtitutivum divinæ naturæ, ceu actûs puri: ſed prædicatum actûs primi in linea intelligibili ut condiſtinctum à prædicato actûs ſecundi, eſt potentiale & incompletum, quia reſpicit actum ſecundum intellectionis, tanquam ultimam perfectionem & actualitatem illius lineæ; ergò. Unde confirm. ſecundò: Actui puro, & viventi infinitè perfecto debet tribui ultima & perfectiſſima actualitas in linea vitæ intellectivæ: ſed hæc eſt vita ſecunda, ſeu actus ſecundus intelligendi; non vita prima, quæ eſt potentia tendens ad illam perfectionem: ergò.

16. Reſpondent Adverſarii diſting. major. Conſtitutivum naturæ perfectiſſimè intellectualis debet eſſe ultima actualitas lineæ intellectualis, in ratione generica vel ſpecifica illius lineæ, conc. in toto genere illius lineæ, nego. Sed intelligere eſt ultima actualitas in linea quâdam ſpecificâ intellectualitatis concedo; in omni lineâ ſpecificâ illius, nego min. & conſeq. Eadem eſt reſponſio ad probationem.

Ad confirmationem Reſp. Nullum prædicatum 17.
potentiale & incompletum privativè, quaſi excludens aliquam perfectionem poteſt conſtituere actum purum, conc. nullum prædicatum potentiale & incompletum præciſivè, implicitè includens & virtualiter continens illam perfectionem; nego maj. Conſtat enim Divinam eſſentiam ut conſtitutam in linea intellectiva, ulteriùs eſſe determinabilē & perfectibilē per lineam volitivam: quia illam implicitè & virtualiter continet, eſtque in potentia ad illam non privativè, ſed præciſivè. Sic ergo, dicunt, linea intellectualis generica ſubdividitur in duas lineas ſpecificas, ſubalternas, quarum una eſt linea naturæ, & hujus ſummum prædicatum eſt intelligere radicale, altera eſt linea operativa, & hujus ſummum prædicatum, & actus ultimus eſt intelligere actuale, quod quia in intelligere radicali virtualiter & implicitè continetur, non officit ipſius perfectioni & actualitati.

Contra hanc evaſionem eſt primò: Quòd hæc 18.
reſponſio ponat diſtinctionem virtualem inter eſſentiam ceu radicem intelligendi, ipſumque actum intelligendi: ſed hoc repugnat doctrinæ Angelicæ, in qua *intellectus* & *intellectum ſunt idem omnibus modis*, ubi *intelligere* comparatur ad divinam eſſentiam ſicut *eſſe*, ideoque tam parum admitti poteſt radicale intelligere virtualiter diſtinctum ab intelligere actuali, quàm parùm admittendum eſt eſſe radicale virtualiter diſtinctum ab eſſe formali actuali: prout ex art. ſeq. ampliùs eluceſcet.

Contra eſt ſecundò. Non poteſt cum funda- 19.
mento intrinſeco concipi in DEO linea, quæ non pertingat ad ultimam actualitatem ſub conceptu objectivo formali & eſſentiali illius lineæ: ſed linea naturæ intellectualis ut præciſa ab actu intelligendi, non pertingit ad ultimam actualitatem ſub conceptu objectivo formali eſſentiali lineæ intellectivæ: ergò gratis fingitur ejuſmodi linea ſubalterna. Minor probatur. Formalitas lineæ intellectualis in hoc conſiſtit, quòd intellectus per intimam unionem fiat ipſum intellectum & cognitum, juxta doctrinam D. Th. ex Philoſopho deſumptam, & conſequenter linea intellectualis infinita habet pro ſuo formali conceptu, ut intellectus & intelligens ſit comprehenſivè ſuum intellectum; ſed ultima actualitas ſub iſto formali conceptu non attingitur per intelligere radicale, ſiquidem tantùm exprimitur per illud inclinatio per modum actûs primi tendens in illam intelligibilem unionem, ſeu identitatem cognoſcentis & cogniti: non verò ipſa unio, ſeu identitas, quæ fit ſolummodò per ipſum actum intelligendi: ergò non poteſt conſtitui cum fundamento aliqua linea ſolummodò ſiſtens in intelligere radicali, ut præciſo ab intelligere actuali.

Contra eſt tertiò. Non minùs forma intelligi- 20.
bilis dicit intrinſecum ordinem perfectibilitatis ad actum intelligendi intra lineam intelligibilem, quàm eſſentia dicit intrinſecum ordinem perfectibilitatis ad eſſe intra lineam entitativam: ergò ſicuti non poteſt in DEO admitti conceptus eſſentiæ virtualiter & adæquatè diſtinctus ab actu eſſendi;

ita

Digitized by Google

ita nec forma intelligibilis diſtincta ab actu intelligendi: ſed ejuſmodi forma intelligibilis eſt formaliſſimè ipſa Divina eſſentia & natura, ergò.

21. Contra eſt quartò. Non eſt admittendus in DEO conceptus actûs primi proximi virtualiter diſtinctus ab actu ſecundo ſuæ lineæ vivendi, intelligendi &c. ergò nec eſt admittendus actus primus remotus & radicalis virtualiter diſtinctus ab actu ſecundo vivendi, intelligendi &c. Antec. paucis exceptis, communiter admittitur à Thomiſtis, & ratio eſt, quia illius diſtinctio ab actu ſecundo præcisè oritur ex limitatione, & quia ut ſic dicit intrinſecam perfectibilitatem per vitam ſecundam & operationem intellectualem &c. quantumvis ſub ratione principii easdem operationes virtualiter contineat: ſed eadem eſt ratio in principio radicali & actu primo remoto virtualiter diſtincto: ergo nec iſte admitti debet. Et

22. Contra eſt quintò. Vita prima disjuncta à vita ſecunda non eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, *melior ipſa, quam non ipſa:* quippe ſatiùs eſt eſſe conſtitutum in actu ſecundo vivendi, quàm per actum primum eſſe in potentia ad illum: ſed quicquid in DEO formaliter ponimus, debet eſſe perfectio ſimpliciter ſimplex: ergo non vita prima ratione noſtrâ ſeparata, ſed vita ſecunda, adeoque non intelligere radicale, ſed actuale, pro perfectiſſimo conſtitutivo Divinæ naturæ aſſignari debet.

§. III.

Solvuntur fundamenta oppoſita.

23. AD 1. Reſp. S. Doctorem admittere diſtinctionem rationis inadæquatam, fundatam in ſolo modo imperfecto concipiendi, & comparatione ad creaturas: non verò diſtinctionem adæquatam fundatam in diſtinctione virtuali intrinſeca. Aliàs ſanè etiam contra Arios probaret actum primum proximum, v. g. intellectum, voluntatem virtualiter intrinſecè diſtingui ab actibus intelligendi, & volendi: non enim S. D. tantùm loquitur de radicali, ſed etiam de formali principio operationis.

Et ad argumentum inde deductum Reſp. Natura conſtituitur per illud prædicatum, per quod exprimitur prima radix operationum &c. & ab omni operatione virtualiter diſtincta. nego, ab aliquibus, concedo. Sed intelligere actuale non eſt radix & principium operationum reſpectu aliarum à ſe, virtualiter diſtincta, nego, reſpectu ſui non eſt virtualiter diſtincta, conc. min & nego conſequent. Inſtantia à creatis non urget, quia naturæ radicalitas diſtincta ab operatione provenit ex limitatione naturæ creatæ, prout antè dixi.

Dico igitur, naturam in abſtracto, ſeu ſecundùm conceptum analogicè abſtractum à creata & increata præſcindere, an illa radix conſiſtat in actu primo, vel ſecundo, & neque in ſuo conceptu formaliter includere, neque excludere operationem; ſed ſi conceptus naturæ trahatur ad res creatas, ubi ſemper eſt permixta potentiæ, tunc natura eſt radix intelligendi per modum actûs primi; ſi trahatur ad eſſentiam Divinam eſt radix intelligendi per modum actûs ſecundi.

24. Ad 2. authorit. Reſp. Illam non eſſe ad rem, quia tantùm loquitur S. D. de objecto voluntatis, quod eidem præſupponi clarum eſt, *nihil quippe volitum, quin præcognitum:* Aliud eſt de objecto intellectûs, quod ab actu intelligendi virtualiter non diſtinguitur in Divinis, cùm juxta eundem S. D. *intellectus & intellectum ſint idem omnibus modis.* Unde ad argumentum inde deductum diſt. min. objectum præintelligitur actui potentiæ volitivæ, conc. intellectivæ nego.

Ad primam rationem in contrarium n. 3. diſt. 25. maj. Omnis operatio limitata & creata præſupponit principium, conc. omnis operatio illimitata, & increata, nego maj. Cur non etiam omnis increata? quia ratio emanationis comitatur operationem quatenus limitatam, & tam in ſuo fieri, quàm eſſe dependentem à ſuo agente, quod in increato agente non invenitur.

Ad primam Confirm. Reſp. potentiam non 26. tantùm radicalem, ſed etiam proximam generandi ratione diſtingui ab actu generandi ſecundùm noſtrum modum concipiendi, & diſtinctione rationis fundatâ ſupra diſtinctionem virtualem extrinſecam, per analogiam ad res creatas, conc. intrinſecam, nego.

Ad ſecundam Confirm. nego paritatem inter re- 27. lationem & actionem, quia nec *eſſe ad* relationis dicit imperfectionem, nec illo ſublato remaneret conceptus relationis; at verò *eſſe ab* actionis dicit imperfectionem dependentiæ, eoque ſublato adhuc remanet eſſentiale prædicatum operationis vitalis.

Si petas: quis ergo ſit conceptus operationis ut 28. ſic? Accipe ex S. D. 1. 2. q. 3. a. 2. in c. *operatio eſt ultimus actus operantis: unde & actus ſecundus à Philoſopho nominatur.* Quod maximè verum eſt de operationibus immanentibus, quæ non ſunt de prædicamento actionis. Unde de actu intelligendi ita loquitur idem S. Doct. hîc q. 14. a. 2. ad 2. *Non enim intelligere eſt motus, qui eſt actus imperfecti, qui eſt ab alio in aliud; ſed actus perfecti exiſtens in ipſo agente.* Sicut ergo datur in divinis generatio, quæ non eſt mutatio; quia ratio mutationis tantùm convenit generationi viventis, quatenus eſt involuta potentialitati; ita ſimiliter datur formaliter operatio in divinis, quæ non ſit egreſſio tanquam à principio, & actu primo, quia hæc ipſa ratio egreſſionis involvens oppoſitionem ad principium, à quo procedit, formaliter tantùm convenit operationi creatæ, quæ eſt permixta potentialitati.

Ad 2. Reſp. Gratia ſanctificans eſt participatio 29. divinæ naturæ inadæquata, & accommodata ad modum ſuſcipientis, concedo; adæquata, & ad modum communicantis. nego. Ergo natura divina, ut eſt in aliqua inadæquata ſui participatione, non eſt ipſum intelligere conc. ut eſt in ſe ipſa, ſive in communicante. nego conſequentiam.

Ad 3. nego ſequelam. Ejuſdem probat. diſt. 30. viſio beatifica, eſt participatio divinæ intellectionis, ſecundùm rationem actûs ſecundi vitæ intellectivæ, conc. ſecundùm rationem radicis, & intelligere per ſe ſubſiſtentis, nego. Tria igitur habet divinum intelligere in ſe abſque diſtinctione virtuali ſimpliciſſimè identificata: primò quòd ſit actus ſecundus, ſeu ipſa vita ſecunda intellectiva.

Secun-

Digitized by Google

Secundò quòd ſit ipſa virtus intelligendi proxima. Tertiò quòd ſit ipſa radix intelligendi nullam aliam præſupponens. Quæ omnia in ſe intrinſecè omnibus modis indiſtincta, diſtinctè tamen & diviſim à Beato participantur. Actus nimirùm ſecundus per viſionem; virtus proxima per lumen gloriæ; radicalis per gratiam.

31. Ad quartum Reſp. Immaterialitas eſt ratio intellectualitatis à priori, & notior quoad nos, & imperfectum modum intelligendi conc. quoad ſe, & cum fundamento ex parte rei conceptæ, nego: ibi enim tam benè & convertibiliter actualiſſima intelligibilitas infert immaterialitatem, ſeu ſpiritualitatem, quàm immaterialitas intelligibilitatem.

Ad quintum Reſp. cum Salmantic. naturam eſſe objectum ſcientiæ connaturaliſſimum comparativè ad lineam ſcientiæ, non autem abſolutè; eo ipſo quòd ſupponat primam lineam intellectualitatis, in qua divina eſſentia eſt objectum per ſe primò connaturaliſſimum.

Ad ſextum nego conſeq. quia licèt inter ſpeciem intelligibilem, intellectum, & intelligere ex parte rei ſignificatæ nulla prorſus ſit diſtinctio virtualis, tamen quia in modo ſignificandi neque intellectus neque ſpecies exprimunt ultimam actualitatem lineæ & vitæ intellectualis, cùm intellectus magis nominet actum primum, quàm ſecundum; ſpecies quoque intelligibilis non tam dicat formalitatem conſtituentem, quàm formam conſtitutam, ideò non ſunt idoneum conſtitutivum divinæ eſſentiæ.

ARTICULUS V.

Quodnam tandem ſit conſtitutivum Divinæ naturæ.

SUMMARIA.

1. *Comparatio actûs eſſendi cum actu intelligendi.*
2. *Eſſentia Divina eſt per eſſentiam forma intelligibilis.*
3. *Nulla diſtinctio virtualis inter lineam entitativam & intelligibilem.*
4. *Aſeitas aſtruitur.*
5. *Tranſcendentia non obeſt conſtitutivo.*
6. *Neque diſtinctioni virtuali.*
7. *Cùm omnes divinæ perfectiones in ſe formaliter includantur.*
8. *Et tamen virtualiter diſtinguantur.*
9. *Neque apud Adverſ. ſpiritualitas per tranſcendentiam impeditur à conſtitutione eſſentiæ.*
10. *Aſtruitur etiam intelligere actualiſſimum.*
11. *Divina eſſentia pertinens ad utramque lineam, conſtituitur per ultimam actualitatem utriuſque.*
12. *Cùm neque ſit virtualis diſtinctio inter eſſe & intelligere.*
13. *Neutrum ſe ſolo ſufficit.*
14. *Probationes aſeitatis in quantum acceptandæ.*
15. *Item probationes intelligere actualiſſimi.*
16. *An ſemper operari ad eſſe, & intelligibile ſequatur ad rationem entis?*

§. I.

Præſuppoſita ad reſolutionem.

1. UT poſt relatas variorum opiniones exponam, quod ſentio, ſuppoſita primum ſtatuo in decurſu latiùs explicanda. Primum eſto, ex S. D. cit. q. 14. a. 4. & 1. cont. gent. c. 45. quòd ita ſe habeat intelligere ad formam intelligibilem in linea intellectuali, ſicuti ſe habet eſſe ad eſſentiam in linea entitativa.

2. Secundum, quòd eſſentia & natura divina formaliſſimè ſub ratione naturæ virtualiter diſtinctæ ab attributis & relationibus ſit forma ſeu ſpecies intelligibilis ſpecificans ipſum actum intellectionis divinæ, ut partim in Tract. de viſ. partim de ſcientia DEI ad cit. q. 14. communiter docent Thomiſtæ.

3. Tertium, eſſe & intelligere, ac per conſequens lineam entitativam & intellectualem in DEO non diſtingui virtualiter intrinſecè, & ex parte rei conceptæ, ſed tantùm ex noſtro modo concipiendi, quod evidenter infertur ex diſcurſu S. D. l. ſup. cit. Nimirùm, ſi ultimæ actualitates linearum non ſunt diſtinctæ, etiam ipſæ lineæ non ſunt diſtinctæ; ſed ultima actualitas lineæ entitativæ, quæ eſt eſſe, non diſtinguitur virtualiter ab ultima actualitate lineæ intellectivæ, quæ eſt *intelligere*; ergo nec ipſæ lineæ ita diſtinguuntur. Minorem habet in terminis S. D. l. ſup. cit. eaque nititur hoc diſcurſu: Eſſentia DEI formaliſſimè tam re, quàm ratione eſt ſuum eſſe; ſed eſſentia DEI formaliſſimè tam re, quàm ratione eſt ſuum intelligere; ergò eſſe DEI & re & ratione eſt ipſum intelligere DEI. Maj. æquè ac min. conſtat, quia perfectiones divinæ identificant ſibi ultimam actualitatem ſuæ lineæ, igitur eſſentia Divina quatenùs ſub ratione formæ per eſſentiam intelligibilis pertinet ad lineam intellectualem, etiam ſibi formaliſſimè identificat ultimam actualitatem illius lineæ, quæ eſt intelligere, & quatenùs ſub ratione formæ naturalis pertinet ad lineam entitativam, etiam eſſe cen ultimam illius lineæ actualitatem ſibi identificat.

§. II.

Aſeitas pertinet ad conſtitutivum Divinæ eſſentiæ.

4. HIs poſitis ſententiæ Aſeitatem extollenti, concedo, quòd eſſe à ſe pertineat ad conſtitutivum eſſentiæ divinæ, non tantùm latè, ſed etiam ſtrictiori ſenſu acceptæ, & ut eſt virtualiter diſtincta ab omni attributo; idque rectè probat prima ratio pro aſeitate. Sanè natura etiam ut virtualiter diſtincta ab omni attributo pertinet ad lineam entitativam; ergò etiam ut ſic identificat ſibi ultimam actualitatem lineæ entitativæ; ſed ultima perfectio lineæ entitativæ eſt eſſe per ſe in modo perſeitatis infinitè perfecto; nempè eſſe à ſe, & inde-

Digitized by Google

dependens ab omni cauſa: ergò eſſentia divina etiam ut virtualiter diſtincta ab omni attributo pro ultima actualitate conſtitutivâ habet eſſe à ſe.

5. Neque obeſt aſeitati tranſcendentalitas, quæ à Gonet objicitur: Nam primò facilè reſponderi poterit, hoc ipſum eſſe de ratione eſſentiæ in actu puro, ut omnia prædicata tranſcendat, utpote quæ per eſſe à ſe tanquam per differentiam non extrinſecùs ſuperadditam (quod neque Gonet admittit) ſed implicitè incluſam contrahuntur ad eſſe divinum.

6. Secundò. Ideo tranſcendentalitas removeret aſeitatem à conſtitutivo eſſentiæ & naturæ ſtrictè acceptæ, quia per illã natura non conciperetur ut virtualiter diſtincta ab omni alia perfectione divina; ſed hoc non. ergo. Minor prob. Non obſtante tranſcendentiâ entis, adhuc concipitur ens ut virtualiter diſtinctum à ſuis proprietatibus, & radix virtualis ipſarum: ergò non obſtante tranſcendentiâ poteſt aſeitas & natura per ipſam conſtituta eſſe virtualiter diſtincta ab attributis, & radix virtualis ipſorum.

7. Tertiò. Non aliâ ratione aſeitas tranſcendit alia prædicata, niſi quatenus formaliter includitur in ipſis, ſed formalis incluſio non impedit diſtinctionem virtualem: tum quia in ſententia præfati Authoris non datur alia diſtinctio perfectionum in divinis, niſi includentis & incluſi, ſecundùm conceptum explicitum & implicitum, ac proinde omnia divina prædicata in ſe mutuò formaliter includuntur, ſeque invicem tranſcendunt: tum quia apud eundem in Tract. de SS. Trinitate, natura etiam ut virtualiter diſtincta formaliter & eſſentialiter includitur in divinis perſonalitatibus; ergò illa tranſcendentalis incluſio compatitur diſtinctionem virtualem.

8. Quartò. Æternitas, immutabilitas, infinitas DEI non minùs tranſcendunt omnia divina prædicata, quàm aſeitas: & tamen non minùs à ſe invicem, quàm ab aſeitate & aliis prædicatis v. g. ſapientiæ, bonitatis, Paternitatis, &c. virtualiter diſtinguuntur; ergò etiamſi aſeitas tranſcendat omnia prædicata divina, tamen poterit ab iis eſſe virtualiter diſtincta, & conſequenter conſtituere naturam ab iis virtualiter diſtinctam.

9. Denique contra Godoyum argumentor ad hominem: Immaterialitas, ſeu ſpiritualitas non minùs tranſcendit omnia prædicata Divina, quàm aſeitas, cùm æquè de omnibus prædicari poſſit, quàm aſeitas, infinitas, &c. Sed non obſtante hâc tranſcendentiâ poteſt eſſe conſtitutivum Divinæ naturæ: ergò pariter aſeitas.

§. III.

Intelligere actualiſſimum conjunctim requiritur cum aſeitate ad conſtitutivum eſſentiæ & naturæ Divinæ.

10. Sentio tamen ulterius intelligere actualiſſimum omnino pertinere ad conſtitutionem naturæ divinæ: eamque efficaciter probant rationes primùm allatæ; authoritates quoque è S. D. adductæ evincunt, hanc omnino ipſius mentem & ſententiam eſſe. Nihilominùs ſicuti aſeitatem ut præciſam noſtrâ ratione ab intelligere divino non exiſtimo ſufficere ad adæquatam conſtitutionem naturæ divinæ; ita neque conceptum intellectionis actualis ut præciſum à conceptu aſeitatis ſufficientem judico; ſed Dico: utramque perfectionem aſeitatis & intellectionis, pertinere ad conceptum explicitum & adæquatam conſtitutionem naturæ divinæ intra lineam naturæ, virtualiter diſtinctæ: ita ut conſtitutivum divinæ naturæ; in rigore metaphyſico acceptæ, rectè exprimatur per *intelligere actualiſſimum per ſe & à ſe ſubſiſtens*, in virtute unius termini incomplexi acceptum. Idque probant in primis authoritates S. D. & inde deductæ rationes tam pro aſeitate, quàm pro intelligere, è quibus habetur, quòd ſicut eſſentia divina formaliter pertinet ad utramque lineam entitativam & intellectualem; ita formaliter ſit ſuum eſſe, & ſuum intelligere: unde ſi intelligere pertinet ad conſtitutionem divinæ naturæ; quia in ſenſu formali divina natura eſt ſuum intelligere; non minùs eſſe à ſe, pertinebit ad illius conſtitutionem, quia in eodem ſenſu à S. D. aſſeritur, quòd divina eſſentia ſit ſuum eſſe.

Unde noſtra aſſertio probatur primò: forma in- 11.
finitè perfecta eſſentialiter pertinens ad lineam tam intellectivam, quàm entitativam, pro ſuo conſtitutivo requirit ultimam actualitatem utriusque lineæ; ſed natura divina eſt forma infinitè perfecta eſſentialiter pertinens ad utramque lineam, cùm per eſſentiam habeat ut non minùs ſit forma intelligibilis, quàm naturalis: ergò pro ſuo conſtitutivo requirit ultimam actualitatem utriusque lineæ; nimirùm *intelligere, & eſſe*. Et hoc non per modum duplicis conceptûs virtualiter diſtincti (hâc enim ratione conciperemus in DEO aggregatum vel compoſitum per accidens) ergò per modum unius impræſcindibilis conſtitutivi, ſicut & ipſa natura DEI pertinens ad lineam intelligibilem non diſtinguitur ullo modo à ſe ipſa ut pertinente ad lineam entitativam.

Confirm. intelligere pertinet ad conſtitutionem 12.
divinæ eſſentiæ, ergò & eſſe à ſe. Conſeq. prob. intelligere actualiſſimum non diſtinguitur virtualiter ab eſſe à ſe; ergò ſi divina natura conſtituitur per intelligere actualiſſimum, etiam conſtituitur per eſſe à ſe.

Probatur ulteriùs. Neque aſeitas ut præciſa ab 13.
intelligere, neque intelligere ut præciſum ab aſeitate, ſed utrumque ſimul ſumptum habet requiſitas conditiones ad conſtitutivum divinæ eſſentiæ: ergò neutrum ſeorſim, ſed utrumque ſimul ſumptum per modum unius impræſcindibilis conceptûs conſtituit eſſentiam divinam. 1. Pars antecedentis ex hoc fit manifeſtata, quòd eſſe à ſe ut præciſum ab intelligere, non exprimat ultimam perfectiſſimamque actualitatem vitæ intellectivæ; quæ eſt tertia conditio ſupra §. 2. requiſita: Certè natura viventis intra ſuam lineam continet determinatum vitæ gradum; ergò niſi iſte exprimatur, conceptus divinæ naturæ non exprimitur.

Ais: an non Divinitatem, DEUM, Ens increatum concipit, qui concipit Ens à ſe, tametſi de intelligere nihil cogitet? Reſp. Concipit Divinitatem, DEUM, Ens increatum quaſi inchoativè, & confusè, conc. completè, & diſtinctè nego. Conceptus enim diſtinctus & completus divinitatis eſt conceptus *intelligentiæ puriſſimæ & actualiſſimæ à ſe exiſtentis*: in quo vita determinata actûs puri, ab omni

Digitized by Google

omni alterius non tantùm creati, ſed viventis natura expreſsè diſtinguitur; qua ex cauſa DEUS Græcis Theos à videndo vel contemplando dicitur: Ratio verò entis increati, & mororis immoti, eſt quidem conceptus primò obvius ad quem à creatis aſcendimus, magis tamen quæſtionem *an eſt?* quàm *quid eſt?* expedit, divinamque naturam ab omni ente creato ut creatum, non verò ut vivens eſt (quod accedente conceptu intelligere actualiſſimi præſtat) explicitè diſtinguit.

14. Ex quo etiam intelliges, in quo ſenſu admittendæ, vel rejiciendæ ſint probationes in favorem aſeitatis ſup. relatæ. Eſt nimirum *Eſſe DEI ipſa ejus eſſentia, nomen quoque ab eſſendo* exprimit quidditatem DEI, ut ſimul exprimat gradum vitæ, in quo diſtinguitur ab omni creato, non tantùm in quantùm creatum, ſed etiam in quantùm vivens eſt, nego. ut exprimat tantùm rationem entis increati, quâ diſtinguitur ab omni creato ut creatum eſt, conc. ſed hoc non ſufficit ad conſtitutivum naturæ divinæ ſub ultimato & completo conceptu ſuæ lineæ, qui gradum vitæ determinatum inſuper involvit.

Rurſus: *Eſſe à ſe* eſt ultima actualitas divinæ eſſentiæ, exprimens perfectionem lineæ entitativæ conc. vitalis & intellectualis nego: ergò eſt conſtitutivum eſſentiæ divinæ ex noſtro imperfecto modo concipiendi inadæquatè, confusè, & inchoativè acceptæ, conc. ex parte rei conceptæ & in linea naturæ adæquatè, diſtinctè, & completè acceptæ, nego. Per *eſſe* quoque à ſe DEUS per ſe primò differt ab omni eo, quod non eſt DEUS, ſub confuſa & communi ratione entis increati, conc. ſub ratione viventis. nego.

Tandem omnia alia prædicata ultimatò reſolvuntur in aſeitatem, prout ſimul eſt eſſe in ordine intelligibili, adeoque ipſum intelligere, conc. prout ab illo præſcinditur, nego. Non enim eſſet ultima actualitas, niſi eſſet ſimul ultima actualitas ordinis & lineæ intelligibilis, quæ ex natura ſua gaudet maximâ & perfectiſſimâ actualitate. Unde intelligere DEI non reſolvitur in eſſe à ſe, tanquam rationem à priori, ſed intelligere actualiſſimum per eſſe à ſe, & eſſe à ſe per intelligere actualiſſimum, tanquam conceptus convertibiles & inadæquati ex ſe mutuò inferuntur.

15. Quòd neque intelligere actualiſſimum ut præciſum ab aſeitate ſit ſufficiens conſtitutivum divinæ naturæ, quæ eſt ſecunda pars antec. ſup. poſiti, probârunt hactenus argumenta pro aſeitate adducta: & ſanè ſicut aſeitas præciſa ab actu intelligendi non eſt ultima actualitas eſſentiæ vitalis, quà talis: ita nec intelligere præciſum ab actu infinitè eſſendi (quem ſemper per aſeitatem intelligo) eſſet ultima actualitas naturæ exiſtentis quà talis. Neceſſe eſt igitur, ut non minùs aſeitas, quàm intelligere actualiſſimum ingrediatur explicitum conceptum conſtitutivi divinæ eſſentiæ: adeoque conſtitutivum divinæ eſſentiæ eſt intelligere divinum per ſe & à ſe ſubſiſtens: quippe, quod omnes habet conditiones ad conſtitutivum requiſitas. Primò, quòd ſit intrinſecum & eſſentiale prædicatum, quia vivere vitâ intellectivâ, eaque non in actu primo ſed ſecundo conſtitutâ, eſt intrinſecum & eſſentiale naturæ divinæ. Secundò: eſt radix virtualis omnium operationum, & attributorum: operationum quidem, quatenus præſupponunt intellectionem ceu primam vitæ intellectualis operationem; attributorum verò, quia vel pertinent ad operationem, ut ſapientia, bonitas, &c. & tunc fluunt virtualiter ex intelligere divino, ceu primâ radice operationum: vel pertinent ad eſſe, ut æternitas, imutabilitas, &c. & tunc conſequuntur ad eſſe actualiſſimum, quod convenit intelligere divino ſecundùm rationem aſeitatis ſecum explicitè identificatam. Tandem etiam exprimit gradum vitæ infinitè perfectæ, qui eſt eſſe intellectivum non purè radicale, ut in creatis, ſed actuale actu intellectionis infinitè perfecto.

Si adhuc dicas: Intelligere ſequitur ad eſſe: ergò non poteſt eſſe conſtitutivum divinæ eſſentiæ. 16. Antec. prob. primò: quia operari ſequitur ad eſſe, intelligere eſt quoddam operari: ergò ſequitur ad eſſe divinum. Secundò: verum & intelligibile ſequitur rationem entis; ergò etiam intelligere ſequitur ad eſſe. Reſp. neg. vel diſt. antec. intelligere accidentale & permixtum potentiæ conc. intelligere per ſe ſubſiſtens, nego. Ad cujus primam probationem diſtinguo antec. operari radicale & primarium, quod habet rationem ultimæ actualitatis in gradu vitæ perfectiſſimo, ſequitur ad eſſe, nego; operari ſecundarium & conſecutivum in aliquo gradu vitæ, conc. Ad ſecundam prob. diſt. antec. verum & intelligibile ſequitur rationem entis, ex limitatione in rebus creatis, concedo: ex vi propriæ lineæ, nego.

DISPUTATIO IV.

DE Diſtinctione Naturæ Divinæ à relationibus & attributis.

ARTICULUS I.

An admittenda ſit diſtinctio formalis actualis ex natura rei inter Divinas perfectiones?

SUMMARIA.

1. *Significatum attributi.*
2. *Nulla realis diſtinctio inter eſſentiam ad relationes, vel attributa comparatam.*
3. *Eſt tamen aliqua admittenda diſtinctio inter perfectiones, etiam non oppoſitas relativè.*
4. *Major quàm rationis ratiocinantis.*
5. *Cùm alias omnia DEI nomina eſſent Synonyma.*
6. *Quæ DEUM non ſecundò, ſed primò intentionaliter denominant.*
7. *Duplex principalis ſententia D. Thomæ & Scoti.*
8. *Diverſitas ſententiarum in explicanda diſtinctione virtuali.*
9. *Doctrina & textus Scoti.*
10. *Opponitur authoritas Concilii Lateran.*
11. *Evaſio præcluditur.*
12. *Opponitur authoritas Florentini.*

13. Re-

Digitized by Google

13. *Reſponſio Scotiſtica refutatur.*
14. *Opponitur authoritas PP.*
15. *Opponitur prima ratio ex ſimplicitate DEI.*
16. *In DEO debet admitti non tantùm realis, ſed etiam formalis ſimplicitas.*
17. *Diſtinctio Scotiſtica ponit formalẽ multitudinem.*
18. *Et compoſitionem in DEO.*
19. *Alias eſſet aggregatum per accidens.*
20. *Altera ratio, quia tolleretur infinitas actualitatis & perfectionis.*
21. *Diſtinctio actualis præter relativam fundatur in limitatione.*
22. *Tertia ratio: quia foret diſtinctio strictè realis.*
23. *Diſtinctio Scotiſtica petit principium.*
24. *Reſponſio Baronis refutatur.*
25. *Altera reſponſio Scotiſtica eliditur.*
26. *Objectio ex D. Auguſt. diluitur.*
27. *Altera objectio ex pluralitate definitionum.*
28. *Tertia objectio ex prædicatis contradictoriis.*
29. *Retorſio argumenti.*
30. *Ante actum intellectûs ſunt contradictoria non actu ſed virtute & fundamentaliter.*

§. I.

Præſuppoſita & ſtatus quæſtionis.

1. SUppono primò, quod nomine *attributi* intelligatur *forma abſoluta neceſſariò & formaliter in DEO exiſtens, & ad ejus eſſentiam juxta noſtrum modum concipiendi, per modum totalis proprietatis virtualiter conſequens.* Dixi primo: *forma*, ſive perfectio *abſoluta*, ad removendas relationes, quæ cùm explicitè non dicant perfectionem, neque ſint omnibus perſonis communes, attributa eſſe non poſſunt. Dixi ſecundò: *neceſſariò exiſtens*, ad diſtinctionem à decretis divinis, quæ cum ſuo modo potuerint non eſſe, rationem attributi, quod per modum proprietatis eſſentiam neceſſariò ſequitur habere non poſſunt. Dixi tertio: *formaliter exiſtens*, quibus removentur creaturarum perfectiones ſecundùm quid, quæ tantùm ſunt eminenter in DEO, ut eſſe ſenſitivum &c. Item extrinſecæ denominationes Creatoris, Gubernatoris, &c. à creaturis in tempore acceptæ, & tandem negationes, eaque prædicata, quæ de DEO metaphoricè dicuntur, ut dolere, pœnitere, &c. Dixi quartò: *per modum totalis proprietatis*, nam inadæquatæ & particulares rationes attributorum; veluti potentia creandi Angelum, hominem &c. ſcientia viſionis, ſimplicis intelligentiæ, quæ continetur ſub attributis omnipotentiæ & ſcientiæ, non conſtituunt diſtincta attributa: cùm ſub eadem formali ratione conveniant, & ſolùm penes connotata materialia differant. Dixi quintò: *juxta noſtrum modum concipiendi* (cum fundamento tamen ex parte DEI) *ad eſſentiam conſequens:* quia attributum non concipitur per modum formæ conſtituentis eſſentiam, ut prædicata aſeitatis, & intelligere actualiſſimi, quæ ad lineam eſſentiæ pertinent: ſed per modum formæ advenientis & adjacentis, ac divinam eſſentiam ad aliam lineam trahentis.

2. Suppono ſecundò, tanquam de fide certum, nec eſſentiam ab attributis & relationibus, nec attributa à relationibus, vel inter ſe realiter diſtingui, prout contra Gilbertum Porretanum definitum eſt in c. damnamus. d. ſum. Trin. & Concil. Rhem. ubi hæc eſt profeſſio fidei: *Credimus DEUM non niſi eâ ſapientiâ, quæ eſt ipſe DEUS, ſapientem eſſe, nec aliquas omninò res, ſive relationes, ſive proprietates, vel alia hujuſmodi adeſſe DEO, quæ ſint ab æterno, & non ſint ipſe DEUS.* Pariter in Florent. Seſs. 17. & 18. definitur realis identitas Perſonalitatum cum eſſentia, & dicitur, *quòd ſolâ ratione, aut intelligentiâ differre creditur.* Inde etiam deſumptum eſt illud axioma Theologorum, *quòd omnia ſunt unum in divinis, ubi non obviat relationis oppoſitio.* In eundem ſenſum SS. PP. loquuntur Auguſt. 7. d. Trin. c. 1. *Eadem ejus magnitudo, quæ virtus, & eadem eſſentia, quæ magnitudo* Greg. 10. Moral. c. 20. *DEUS hoc eſt quod habet, æternitatem quippe habet, ſed ipſe eſt æternitas.* Et ratio eſt manifeſta, quia ut ex ſequente conſtabit ampliùs; ſi DEUS aliquid realiter diſtinctum reciperaret, non eſſet actus puriſſimus, perfectiſſimus; ſed in reali potentia ad ſua attributa conſtitutus: ipſa quoque attributa jam eſſent aliquid creatum, utpote ab ente increato realiter diſtinctum, &c.

Suppono tertiò. Nihilominùs eſſe admittendam in DEO aliquam diſtinctionem, non tantùm inter perſonas & relationes invicem oppoſitas (quam diſtinctionem juxta doctrinam fidei realem eſſe ſuppono ex dicendis de SS. Trinitate) ſed etiam tum inter eſſentiam ad perſonalitates & attributa comparatam, cum inter attributa ad ſe invicem comparata. 3.

Colligitur primò ex ſap. 7. ubi ſpiritus Divinæ ſapientiæ dicitur *unus & multiplex: multiplex* quia (exponit D. Aug. ep. 102.) *multa ſunt, quæ habet; ſimplex autem quoniam non aliud quam quod habet, eſt.*

Colligitur ſecundò ex modo loquendi S. ſcript. ubi divinæ perfectiones ſæpiùs numero plurali efferuntur, veluti Jo. 16. *omnia quæ Pater habet, mea ſunt.*

Colligitur tertiò, ex præcitato Florentino dicente, quòd *eſſentia & perſonalitates* (idem eſt judicium de attributis) *ratione & intelligentiâ* differant. Unde quartò accedit experientia, dum de rebus divinis formamus multiplices conceptus, ex quo ſaltem diſtinctio aliqua rationis eſt neceſſaria. & quintò conſtat ex eo, quòd de divinis affirmentur ſine contradictione prædicata ſecundùm ſe contradictoria, ut quòd *Pater generet, eſſentia non generet*, intellectus ſit principium generandi, voluntas non ſit principium generandi, &c. Sed de eâdem re omnimodè indiſtincta ſine contradictione prædicata contradictoria affirmari non poſſunt; ergò debet in divinis admitti aliqua diſtinctio eſſentiæ & attributorum. Unde.

Suppono quartò. Eſſentiam ab attributis, & iſta inter ſe diſtingui plùs quàm ratione ratiocinante: Ratio eſt primò; talis requiritur in divinis diſtinctio, per quam tollatur omnis contradictio, quæ aliàs proveniret à prædicatis contradictoriis realibus & primò intentionalibus; ſed talis non eſt diſtinctio rationis ratiocinantis: Nam hæc fit, quando intellectus aliquid à ſe ipſo diſtinguit vel omninò gratis per meras repetitiones conceptuum, veluti contingit cum Petrum in ſubjecto diſtinguit à Petro in prædicato dicens: *Pe. eſt Petrus*, aut cùm nomina ſynonyma multiplicat, v. g. cùm dicit: *enſis eſt gladius*: Secundò acci- 4.

Digitized by Google

piendo fundamentum ex ſolo modo concipiendi & ſignificandi: quo modo diſtinguit inter definitum & definitionem, quia quod in uno ſignificatur implicitè, ut natura humana in ly *homo*, in altero v. g. in ly *animal rationale* ſignificatur explicitè; ſed hæc non ſufficiunt ad ſalvanda contradictoria realia: & primò intentionalia; ut *ſunt produci non produci, communicari non communicari.* tota quippe diſtinctio & non identitas rationis ratiocinantis eſt ſecundò intentionalis & intra intellectum; unde non poſſum dicere, enſis eſt ferrum, gladius non eſt ferrum. cùm tamen poſſim & debeam dicere: *eſſentia communicatur, Paternitas non communicatur:* ergò major diſtinctio requiritur, quàm rationis ratiocinantis.

5. Ratio eſt ſecundò. Quòd ſi tantùm eſſet diſtinctio rationis ratiocinantis, omnia nomina, quæ de DEO dicimus, & in DEO diſtinguimus eſſent ſynonyma, ſiquidem nec in re ſignificata, ut fatentur Adverſarii, nec in modo ſignificandi diſtinguerentur, eò quòd omnia habeant unum eundemque modum prædicandi per modum termini incomplexi. Atqui conſequens communiter à Theologis eſt rejectum: aliud quippe intendimus ſignificare per omnipotentiam, aliud per miſericordiam, aliud per eſſentiam, aliud per attributum.

6. Nec ſatis facis, ſi dicas: ideò hæc nomina eſſe diverſa in modo ſignificandi, quia per nomen *juſtitia* v. g. tantùm explicitè ſignificatur virtus vel actus juſtitiæ; reliqua verò tantùm implicitè, & ſic de aliis. Nam contra eſt: vel enim habet intellectus fundamentum ex parte DEI per tale nomen unum ex alio exprimendi, vel non habet: ſi habet, jam eſt diſtinctio rationis ratiocinatæ cum fundamento in re: ſi non habet, tunc vel format conceptum falſum, & difformem objecto: vel certè affingit ipſi aliquid ſecundò intentionale, deſumptum ex modo intelligendi, quod iterum eſt falſum: ſiquidem cùm dicimus, DEUM creare mundum per omnipotentiam, ſalvare per miſericordiam: Non denominamus DEUM ſecundùm ſtatum ſecundò intentionalem, ſed primò intentionalem, & ut eſt à parte rei.

7. Requiritur ergò major in divinis diſtinctio, quàm rationis ratiocinantis. Sed qualis illa? Reſpondet primò Scotus cum tota & ſola ſchola Scotiſtica, debere eſſe *diſtinctionem formalem actualem ex natura rei.* Ita expreſsè dicit in 1. d. 8. q. 3. §. ad quæſtionem. & q 4. Reſpondet contra S. D. in 1. d. 2. q. 1. a. 2. & 3. & pluribus aliis in decurſu citandis, diſtingui *ratione ratiocinatâ*, ſive cum fundamento in re. Sed quodnam iſtud fundamentum?

8. Reſpondent Thomiſtæ, imò & plurimi RR. eſſe diſtinctionem virtualem, verùm tam diverſâ virtualis diſtinctionis explicatione & acceptione, ut toto cælo inter ſe diſſentiant. Nos priuſquam noſtram & Thomiſticam diſtinctionem virtualem exponamus, priùs celebriores ſententias ad trutinam vocabimus. Eſparza, Erhardt, Veckenus, Derkeñis & multi alii ſolam admittunt diſtinctionem realem in tertio (quam etiam appellant virtualem diſtinctionem) in ordine ad ſalvanda contradictoria realia, v. g. *produci, non produci*, quæ dicuntur de omnibus formalitatibus, quarum una eſt abſoluta, altera relativa, ut *eſſentia, & filiatio* v. g. *eſſentia non producitur, filiatio producitur. Pater generat, eſſentia non generat &c.* In reliquis verò prædicatis miſericordiæ, omnipotentiæ, ſapientiæ, &c. nullam admittunt diſtinctionem virtualem intrinſecam, & quæcunque de divinis perfectionibus affirmamus, vel negamus, refundunt vel in ipſum actum intelligendi cum Oviedo & Bonæſpei; vel in aliqua connotata extrinſeca ex parte creaturarum cum Aureolo & Arimin: Henricus à. S. Ignatio d. 4. a. 3. cum pluribus à ſe citatis diſtinctionem virtualem (quam vocat æquivalentiam rerum formaliter diſtinctarum in ordine ad ſubeunda ſine contradictione prædicata contradictoria, eamque dicit eſſe diſtinctionem virtualem intrinſecam) admittit tantùm quoad illa contradictoria realia, quæ de illis fides docet: uti ſunt, *filius producitur, eſſentia non producitur: Pater intellectu generat, non voluntate: voluntas eſt principium ſpirandi, non intellectûs, &c.* In reliquis autem admittit tantùm diſtinctionem virtualem in ordine ad fundandos diverſos conceptus, eamque vocat diſtinctionem virtualem extrinſecam. Franciſcus de lugo admittit univerſaliter tantam diſtinctionem virtualem attributorum, quâ independenter à noſtro intellectu una formalitas excludat alteram, & ſapientia v. g. non ſit formaliter juſtitia. Ferè ad ſenſum Caramuelis admittentis in DEO non identitatem formalem ex natura rei. Quò etiam inclinat Magnificus P. Stadlmair, admittens ante intellectum in DEO diſtinctionem virtualem, realem, formalem, intrinſecam, & tantùm non (quod Scotiſtæ volunt) actualem.

Illuſtriſſimus Reding q. 2. a. 3. contr. 3. eam diſtinctionem virtualem in divinis admittit, quæ ſit eminentia unitatis ſibi omnes perfectiones ſimpliciter ſimplices & propter immerſionem potentialitatis diſtinctas in creaturis, ita ſibi formaliter identificans, ut independenter à noſtro præciſivo conceptu quælibet includat alteram; per noſtrum verò intellectum una ab altera etiam objectivè & excluſivè præſcindi poſſit. Jo. à S. Th. Salmanticenſes, Gonet, Contenſon & complures noſtri DD. eam admittunt univerſaliter diſtinctionem virtualem inter divinas perfectiones, quæ ſit tanta eminentia divinæ perfectionis, ut ipſius formalitates non per modum excludentis & excluſi, ſed per modum includentis & incluſi, ſeu, ut vocant, per modum expliciti & impliciti præſcindi poſſint.

§. II.

Sententia Scotiſtica impugnatur authoritate.

Diſtinctionem attributorum divinorum ex natura rei his terminis dicit, & explicat Scotus l. cit. q. 3. *Inter perfectiones eſſentiales non eſt tantùm differentia rationis hoc eſt diverſorum modorum concipiendi idem objectum formale. Eſt ergò ibi diſtinctio tertia præcedens intellectum omni modo, & eſt iſta, quòd ſapientia in re formaliter non eſt bonitas in re.* Et q. 4. *tales perfectiones ex natura rei ante opus intellectûs non habent identitatem formalem.* Contra hanc doctrinam cum communi aliorum DD. prætermiſſis ipſorum cenſuris ſit 9.

CON-

10. CONCLUSIO. *Hæc diſtinctio, quâ divinæ perfectiones, ante omne opus intellectûs actu diſtinguuntur formaliter ex natura rei, eſt nullatenùs admittenda. Ita Theologi* quaſi omnes extra ſcholam Scoti. Probatur primò. authoritate Conciliorum & SS. PP. quibus hæc Scotiſtica diſtinctio videtur contradicere.

Nam primò Concil. Lateran. in c. *damnamus & c. firmiter*, de Trin. definit omnimodam identitatem & ſimplicitatem à parte rei inter Divinam eſſentiam & perſonas: (idem eſt judicium de attributis) Scotiſta non admittit omnimodam identitatem, dum aſtruit formalem multiplicitatem inter eſſentiam divinam & perſonas, ac attributa à parte rei.

11 Nec valet dicere, Concilium loquitur de identitate ſtrictè reali, non autem reali formali: nam etiam realis formalis non identitas repugnat omnimodæ reali identitati, quam definit Concilium. Aliàs etiam Durandi opinio hâc definitione non tangeretur, concedentis in divinis diſtinctionem realem modalem, quem tamen hâc ipſa definitione Scotiſtæ impugnant.

12. Secundò. Confeſſio fidei in Concil. Florentino Seſs. 25. authoritate Eugenii Papæ à Latinis PP. ad Græcos tranſmiſſa dicit, *ne identitatem divinæ ſubſtantiæ diſtribuere, ac ipſam divinam ſubſtantiam re, non autem ſolâ ratione hypoſtaſibus & perſonis differre credere videamur, &c.* Cui ſententiæ ſubſcripſère Græci PP. è quibus Andreas Coloſſenſis *Archiepiſcopus; haud quaquam putare debetis, ut re differant, quandoquidem ſolâ ratione, aut intelligentiâ differre creduntur.* Similia habentur Seſs. 18. & 19. Atqui per Scotiſtas ſubſtantia divina & hypoſtaſes, pariter & attributa non ſolâ ratione & intelligentiâ vel actu intelligendi, ſed actu reali ante opus rationis & intellectûs diſtinguuntur.

13. Ajunt Scotiſtæ: à PP. Concilii ly *ſolâ ratione* non ſumi pro intelligentia, ſed pro ratione formali, ac proinde tantùm negari diſtinctionem ſtrictè realem. Sed contrà eſt primò. quòd PP. Concilii Flor. ll. allegg. iſta conjungunt *ſolâ ratione & intelligentiâ*, dum etiam Seſs. 18. Joannes Theologus nomine Eccleſiæ Latinæ dixit, *re quidem ſunt idem, ſecundùm autem modum intellectionis noſtræ differre videntur.* Contrà eſt ſecundò. Quòd Concil. prædictum Seſs. 24. dicat: *Pater enim indiſtinctus ab eſſentia, imò verè cùm ipſe ſit ipſi eſſentia, non intelligitur diſtinctam habere eſſentiam ab hypoſtaſi.* atqui per Scotiſtas haberet quà talis diſtinctam eſſentiam, quia alia foret ex natura rei ratio formalis & quidditas paternæ hypoſtaſis; alia ipſius eſſentiæ; ſed quid eſt aliud ratio formalis & quidditas, quàm eſſentia?

14. Tertiò. SS. Patres commendant in DEO ſalvâ Trinitate, ſummam *ſimplicitatem, quâ major excogitari non poſſit;* ideò D. Dionyſ. Areopag. c. 9. d. div. nom. dicit, *DEUM in pulcherrimis excellentis identitatis finibus collocatum.* Auguſtinus 7. d. Trin. c. 1. *ſummam ſimplicitatem: verè ibi eſt ſummè ſimplex eſſentia; hoc eſt ergò ibi eſſe quòd ſapere.* Et inf. *quod enim eſt ſapientiæ ſapere, & potentiæ poſſe, & æternitati æternam eſſe, magnitudini magnam eſſe, hoc eſt eſſentia ipſum eſſe. Et quia in illa ſimplicitate non eſt aliud ſapere, quam eſſe, eadem ibi ſapientia, quæ eſſentia.* Bern. Serm. 81. in Cant. *primum & puriſſimum ſimplex.* Boëtius 5. de conſiderat. *unum in quo nullus numerus eſt. unicè unum, & ſimpliciſſimam unitatem* appellat. Idem SS. PP. negant in DEO *eſſe aliud & aliud.* Ita Auguſt. 15. de Trinit. c. 5. *DEUS ſua eſt ipſe ſapientia, quia non eſt aliud ſapientia ejus, aliud eſſentia.* Iſidorus. 5. d. ſum. bono, quia *non eſt aliud ipſe, aliud, quod in ipſo eſt.* D. Bern. S. 80. in Cant. *DEUS hanc ſibi vendicat meram, ſingularémque ſuæ eſſentiæ ſimplicitatem, ut non aliud & aliud inveniatur in ea.* ideoque concludit Greg. Nyſſ. l. ad Albavium, *omnem circa eſſentiam diſtinctionem rejicit divina ſimplex natura.*

Contradicit omnibus iſtis authoribus diſtinctio Scotiſtica, quæ à parte rei numerum divinarum formalitatum, aliud & aliud, nempe aliud ipſum, hoc eſt eſſentiam, aliud quod in ipſo, hoc eſt attributum, eſſe contendit. Nec ſatisfaciunt Scotiſtæ, cùm dicunt, ut priùs, SS. PP. eſſe intelligendos de alietate ſtrictè, non autem formaliter tantùm reali. Contra enim

§. III.

Rationes contra diſtinctionem Scotiſticam.

PRobatur concluſio triplici ratione. Prima eſt. 15. juxta fidei doctrinam DEUS eſt omnimodè ſimplex, omnis intrinſecæ multiplicitatis & compoſitionis expers, & quidem ex relata SS. PP. interpretatione & communi doctrina, eâ ſimplicitate, quâ major & perfectior eſſe nequeat. uno verbo ſimpliciſſimus, & ut Bern. l. 5. d. conſid. c. 7. *uniſſimus* eſt: ſed hanc divinæ ſimplicitatis perfectionem tollit diſtinctio Scotiſtica, ergò. Minor prob. formalis, realis, actualis multiplicitas & compoſitio deſtruit omnimodæ ſimplicitatis perfectionem & conceptum: ſed hæc diſtinctio ponit in DEO à parte rei formalē actualem multiplicitatem, imò & compoſitionem; ergò hæc diſtinctio deſtruit conceptum & perfectionem omnimodæ ſimplicitatis divinæ.

Major probatur: ſicut in DEO eſt admittenda 16. realis ſimplicitas contra Porretanum, qui admittebat pluralitatem ſtrictè realem; ſic etiam eſt admittenda formalis ſimplicitas: nam DEUS tam eſt formaliter, quàm realiter & modaliter ſimplex: formalis quippe ſimplicitas eſt perfectio ſine imperfectione & ut vocant, ſimpliciter ſimplex, ſiquidem importat puriſſimam divinæ eſſentiæ actualitatem, prout ex ſecunda ratione ampliùs conſtabit.

Nec eſſentia divina in genere ſimplicitatis eſſet ſumma & infinita, ſi careret ſimplicitate formali, ergò debet eſſentia divina non minùs eſſe formaliter, quàm realiter ſimplex: Sed formalis pluralitas & compoſitio deſtruit formalem ſimplicitatem: non enim minùs opponitur formalis multitudo perfectionum divinarum ante operationem intellectûs formali ſimplicitati, quàm realis materialis vel modalis multitudo aut compoſitio reali materiali & modali ſimplicitati: ſimplicitas quippe eſt unitas compoſitionis expers: omnis autem multitudo vel eſt compoſita, vel incompoſita: ſi incompoſita, repugnat ſimplicitati, quatenùs eſt unitas, ſi compoſita, repugnat eidem, quatenùs eſt expers compoſitionis.

Minor principalis pariter probatur quoad primum membrum *multitudinis*; quia quâ ratione 17.

 unum

unum actu non eſt alterum à parte rei, eatenùs ſunt multa: ſed diſtinctio Scotiſtica ponit in DEO perfectiones, quarum à parte rei una formaliter actu non eſt altera: ergò ponit à parte rei perfectiones actu & formaliter multas in DEO.

18. Alterum membrum ejuſdem minoris quoad *compoſitionem* pariter probatur primò. Catholici DD. ipſiſque Scotiſtæ ex reali multitudine & diſtinctione divinorum contra Porretanum inferunt ſequi realem compoſitionem; quantumvis ipſe hanc ſequelam negaverit, eò quòd non ſe habeant adinvicem tanquam potentia & actus: ergò non obſtante hâc reſponſione Adverſariorum rectè contra ipſos infertur ex multitudine & diſtinctione formali reali divinarum perfectionum, earundem realis formalis compoſitio.

19. Secundò. Quæcunque ſunt actu multa, aut ſunt unita, aut non unita inter ſe. Si unita, hoc ipſo ſunt compoſita (exceptis tribus Perſonis Divinis, quæ ſunt unitæ unitate formalis identitatis, in & cum natura Divina) unde etiam Perſona Chriſti juxta doctrinam Conciliorum eſt compoſita, propter conjunctionem duarum naturarum in unitate ſuppoſiti: quantumvis illæ ad ſe invicem non comparentur tanquam potentia & actus. Si non ſunt unita, ſunt formaliter cumulus, & aggregatum per accidens: atqui eſt abſurdum in Divinis admittere cumulum & aggregatum per accidens realium perfectionum: neque illæ etiam formaliter realiter identificantur cum uno tertio, uti Perſonæ Divinæ; ergò ſupereſt, ut ſint formaliter compoſitæ, quod tamen admittere etiam abhorrent Scotiſtæ.

20. Secunda ratio eſt: quia diſtinctio Scotiſtica tollit infinitam formalem actualitatem & perfectionem tum eſſentiæ, tum attributorum in DEO, nam eatenùs divina eſſentia, & quidquid eſt in DEO, eſt actus purus, quatenùs in ſe formaliter continet, ſibique identificat omnem formalitatem & perfectionem ſimpliciter ſimplicem, nam ſi vel unicam perfectionem ſibi formaliter non identificat, reſpectu illius jam eſt formaliter perfectibilis & actuabilis, nec proinde actus purus: ſed per diſtinctionem formalem ex natura rei nec Divina eſſentia, nec attributa formaliter ſibi identificant omnem perfectionem: adeoque per diſtinctionem Scotiſticam deſtruitur ratio actûs puri.

21. Confirm. omnis diſtinctio actualis, quæ non fundatur in oppoſitione relativâ, provenit ex limitatione extremorum, in quantum in uno reperitur aliquod eſſe, quod non reperitur in membro condiſtincto; unde quò aliqua ſunt naturæ perfectioris, tantò pauciora habent veſtigia diſtinctionis; ſed in DEO ceu ente infinito non habet locum limitatio; ergò nec diſtinctio actualis extremorum ante mentis operationem.

22. Ratio tertia eſt. Diſtinctio, quæ verſatur inter extrema, quorum unum non eſt alterum à parte rei, & ante intellectûs operationem, eſt ſtrictè realis: ſed diſtinctio formalis ex natura rei eſt inter extrema, quorum unum non eſt alterum à parte rei, ſive ante omnem mentis operationem: ergò eſt ſtrictè realis. Maj. probatur per inductionem & paritatem aliarum rerum. nam certè entia, quæ dantur nemine cogitante, ſunt verè & ſtrictè realia; ſubſtantia, quantitas, qualitas, productiones, generationes, relationes, oppoſitiones, quæ dantur nemine cogitante, ſunt ſtrictè reales. Et ut optimè arguit Henricus à S. Ign. Non magis eſt intelligibile, dari formalem diſtinctionem ex natura rei, quæ non ſit ſtrictè realis ante omnem intellectûs operationem, quàm dari productionem formalem ex natura rei, quæ non ſit ſtrictè realis. quo admiſſo jam poſſes dicere Patrem, etſi ſit ſtrictè realiter ingenitus, ut fides docet, eſſe tamen formaliter ex natura rei ex eſſentia genitum; ſimiliter attributa hoc modo eſſe formaliter producta, &c. quod tamen nemo Catholicorum admiſerit.

Adde, quòd Scotiſtæ in ſuis reſponſionibus iden- 23.
tidem petant principium, & explicent obſcurum, per aliud æquè obſcurum, nam cur ſint actu plures formalitates ante mentis operationem, hæc eſt ratio, quia ſunt actu formaliter, non ſtrictè realiter diſtinctæ ex natura rei: & cur ſunt actu formaliter diſtinctæ? quia ſunt actu plures formalitates, non actu plures res, quod eſt dicere idem per idem.

Dices cum Barone, illam eſſe diſtinctionem 24.
ſtrictè realem, quæ mediat inter plures res habentes plures exiſtentias, illam formalem ex natura rei, quæ mediat inter plures formalitates habentes eandem exiſtentiam. Sed contrà eſt primò, quòd ſit æquè ignotum, quibus competant plures exiſtentiæ, ac quibus competant plures entitates. Contrà eſt ſecundò, quòd inter Perſonas Divinas ſit diſtinctio ſtrictè realis, cùm tamen unam habeant exiſtentiam, rurſus inter materiam & formam in meliori Philoſophia ſit diſtinctio ſtrictè realis, cùm tamen unam habeant exiſtentiam compoſiti, quod etiam de partibus continui plurimi defendunt.

Alii reſpondent, tunc eſſe diſtinctionem ſtrictè 25.
realem inter rem & rem, quando una eſt ab altera ſeparabilis, vel producibilis: Sed contrà eſt primò, quod etſi ſeparabilitas & productivitas ſit effectus & ſignum realis diſtinctionis, non tamen eſt adæquatum, ſiquidem ſtricta realis diſtinctio inveniretur in doctrina Scotiſtarum inter Filium & Spiritum S. tametſi Spiritus S. (utique à Filio inſeparabilis) per impoſſibile à Filio non procederet. Contrà eſt ſecundò. quod Guil. Porretanus à Concilio Rhemenſi damnatus, non poſuerit productionem vel ſeparabilitatem inter eſſentiam & attributa, ſive inter eſſentiam & perſonalitates: & tamen Catholicorum DD. calculo poſuerit plures res; non ergò adæquatum ſignum, multò minùs eſſentia diſtinctionis & pluralitatis ſtrictè realis eſt ſeparabilitas vel producibilitas unius ab altero.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

OBijciunt primò Scotiſtæ ab authoritate locum 26.
duplicem D. Auguſtini, 15. d. Trin. c. 3. ubi dicit, omnia attributa eſſe æqualia: ſubſumunt: ſed nihil ſibi ipſi eſt æquale: ergò inter illa debet eſſe diſtinctio. Item l. 3. contra Max. c. 10. ubi ex eo, quòd perfectionum pluralitas, ut ſapientiæ, magnitudinis, &c. non obſtet ſimplicitati divinæ, arguit nec Perſonarum Trinitatem eidem obſtare.

Reſp.

Digitized by Google

Reſp. ad 1. ſiquidem contendas æqualitatem ante intellectum, ſic dari æqualitatem attributorum negativam, non autem poſitivam, hoc eſt dari negationem exceſsûs unius ſupra aliud, hoc ipſo, quia ſunt formaliter idem, ſi verò deberent eſſe poſitivè æqualia, deberent inſuper eſſe ſtrictè realiter diſtincta, quod nec Scotiſta concefſerit. Ad 2. Reſpondet Bachonius, intentionem, ac ſenſum S. Patris eſſe, ſi ſapientia, magnitudo &c. quæ in rebus ſenſibilibus realiter, ſecundùm eſſe abſolutum, & ſecundùm diverſa genera differunt, tamen in DEO poſita non dirimunt ejus ſimplicitatem; ergò quæ in ſenſibilibus relativè differunt & intra idem genus, ſi in DEO ponantur, multò minùs dirimunt ipſius ſimplicitatem.

27. Altera eſt objectio, petita ex pluralitate definitionum, quam logici in gradibus metaphyſicis ſolvunt, & diſtinguunt. Illa diſtinguuntur formaliter ante intellectum, quibus ante intellectum conveniunt diverſæ definitiones, ſi conveniunt formaliter & adæquatè diverſæ, conc. inadæquatè & fundamentaliter diverſæ. nego. ſed eſſentiæ v. g. attributis, perſonalitatibus ante intellectum conveniunt diverſæ definitiones, formaliter adæquatè diverſæ, nego; inadæquatè & fundamentaliter diverſæ conc. min. & nego conſeq.

28. Tertia objectio & fundamentum huic loco proprium petitur è prædicatis contradictoriis. Illa actu diſtinguuntur ante intellectum ex natura rei, quibus independenter ab intellectu conveniunt prædicata realia contradictoria, aliàs convelleretur illud primum principium metaphyſicum: Idem non poteſt ſimul eſſe & non eſſe: ſed ex Conciliis fide conſtat, de eſſentia, perſonalitatibus, & attributis affirmari contradictoria realia, quæ ipſis conveniant independenter à noſtro intellectu: ergò etiam diſtinguuntur independenter à noſtro intellectu; non certè ſtrictè realiter, ut res à re, hic enim eſt error Porretani: ergò formaliter ex natura rei, ut formalitas à formalitate. Min. conſtat, quia independenter à noſtro intellectu verum eſt: *Filius producitur, eſſentia non producitur: Pater generat intellectu, non generat voluntate, &c.*

Reſp. primò. Si iſte Achilles Scotiſticus eſſet 29. alicujus roboris, probaret etiam diſtinctionem ſtrictè realem; ſiquidem eſſe, non eſſe, produci, non produci, gignere, non gignere ſunt contradictoria, non tantùm formalia, ſed etiam realia: unde hoc argumento convictus Porretanus inter abſolutas perfectiones diſtinctionem realem admiſit.

Reſp. ſecundò. diſt. maj. Illa ſunt actu diſtincta 30. ex natura rei, quibus ante intellectûs operationem actu & formaliter conveniunt contradictoria, conc. quibus conveniunt tantùm virtute & fundamentaliter, nego. Sed hoc reperitur in Divinis, virtute & fundamentaliter conc. actu & formaliter nego min. & conſeq. Cujus diſtinctionis ratio mox patebit ex dicendis.

ARTICULUS II.

An diſtinctio realis in tertio ſit neceſſaria & ſufficiens ad ſalvanda contradictoria in DEO?

SUMMARIA.

1. *Explicatur, quid nominis ſit diſtinctio realis in tertio?*
2. *Ejus fundamentum.*
3. *Oppugnatur authoritate Florentini, & D. Th.*
4. *Ratio prima, de quibus dantur contradictoria diſtingui debent.*
5. *Confirm. per contradictoria Synonyma.*
6. *Salvanda ſunt contradictoria priusquam verificetur diſtinctio realis in tertio.*
7. *Plures propoſitiones contradictoria, quæ non ſolvuntur per diſtinctionem in tertio.*
8. *Sufficit extremorum virtualis diſtinctio ad ſalvanda contradictoria.*
9. *Diſparitas inter relativè & contradictoriè oppoſita.*

§. I.

Explicatio & probatio diſtinctionis realis in tertio.

1. Diſtinctio realis in tertio ſecundum Recentiores eſt, quâ unum extremum identificatum cum altero extremo identitate inadæquatâ, ſimul identificatur cum tertio realiter diſtincto ab illo altero extremo, E. g. Natura Divina dicitur cum paternitate identificari identitate inadæquatâ, quia non ſic identificatur cum paternitate, ut non ſimul identificetur cum aliquo tertio extremo, quod eſt filiatio realiter diſtincta à paternitate, ideoque in illa includitur realis diſtinctio, quæ intercedit inter paternitatem & filiationem, & dicitur diſtinctio realis in tertio, in quantum ſcilicet natura eſt inadæquatè identificata filiationi, quæ realiter à paternitate diſtinguitur. Dicunt igitur naturam divinam & paternitatem recipere prædicata contradictoria, quia licèt ſecundùm habitudinem, quam natura divina præcisè dicit ad paternitatem, ſit penitus indiſtincta, in tertio tamen extremo, nempe filiatione, cum qua pariter & inadæquatè identificatur, habet realem diſtinctionem à Patre: ſicque ſufficienter habet capacitatem recipiendi contradictoria, v. g. *Natura divina eſt filius* (ratione identitatis cum filio) *natura divina non eſt filius* (ratione identitatis cum Patre, qui à filio realiter diſtinguitur) Hâc igitur ratione & diſtinctione reali in tertio conantur amoliri à Divinis omnem contradictionem apparentem, ſive ſalvare omnia contradictoria, quæ verſantur inter prædicata abſoluta comparata cum relativis. E. g. *eſſentia communicatur*, inquiunt, *paternitas non communicatur*: ideo verificatur in Divinis: quia licèt eſſentia, quatenus identificatur cum paternitate, non recipiat hoc prædicatum contradictorium, *non communicatur*, tamen quatenus ſimul involvit

idea-

Digitized by Google

identificationem cum filiatione, in hoc tertio extremo, nempe filiatione realiter diſtinguitur à paternitate, ſicque fit capax hujus prædicati contradictorii *non communicatur.*

2. Ratio præter impugnationes diſtinctionis virtualis ſolvendas inferius eſt. Cùm nihil poſſit realiter eſſe & non eſſe, ideo realiter non poteſt dari affirmatio & negatio ejuſdem prædicati realis de quibusdam extremis, niſi inter illa intercedat realis diſtinctio: Sed ſecundùm fidem de eſſentia & paternitate v. g. realiter affirmatur & negatur reale prædicatum: nempe *communicari*: ergo inter hæc extrema debet admitti vera realis diſtinctio, & non tantùm illa virtualis, quæ nullo modo tollit ſimpliciſſimam identitatem extremorum. Atqui talis vera realis diſtinctio non poteſt eſſe immediata, ſtricte realis; hæc enim damnata eſt à Conc. Rhemenſi: non realis formalis, utpote pariter repugnans formali ſimplicitati & perfectioni divinæ; ergò realis mediata, ſive in tertio: quæ tanquam principiis fidei maximè conſentanea, aptiſſima quoque eſt ad verificanda ſub contradictione contradictoria, quæ producuntur de divinis.

Confirm. Major eſt oppoſitio contradictoria quàm relativa; ergò cùm oppoſitio relativa in divinis requirat formalem & realem diſtinctionem extremorum: etiam oppoſitio contradictoria illam requiret.

§. II.

Hæc diſtinctio non ſufficit ad ſalvanda contradictoria in Divinis.

3. CONCLUSIO. *Hæc diſtinctio mediata & realis in tertio non eſt ſufficiens ad ſalvanda in divinis prædicata contradictoria.* Probatur inprimis authoritate Concilii Florentini. l. cit. Seſſ. 25. ubi in confeſſione fidei dicit, *ne divinam ſubſtantiam re, non autem ſolâ ratione ab hypoſtaſibus & perſonis differre credere videamur.* adeoque inter divinam eſſentiam & hypoſtaſes agnoſcit ſolam diſtinctionem rationis. Atqui hæc nova RR. ſententia non eſt contenta diſtinctione rationis, ſed requirit diſtinctionem realem inadæquatam inter eſſentiam & hypoſtaſin Patris v. g. ergò contrariatur menti Concilii Florentini. Neque Angelicus Doctor aliam agnoſcit diſtinctionem, quàm rationis, ut præter alios ipſius textus conſtat inf. ex q. 28. a. 3. ad 2. ubi: *dicendum* inquit, *quòd in quantum eſſentia & perſona in Divinis differunt ſecundùm intelligendi rationem, ſequitur, quòd aliquid poſſit affirmari de uno, quod negatur de altero.*

4. Probatur ulterius ratione primò. Circa illa extrema debent ſalvari contradictoria, de quibus prædicantur; ſed diſtinctio in tertio non ſalvat contradictoria circa illa extrema, de quibus prædicantur ergo diſtinctio realis in tertio non ſalvat contradictoria. Minor probatur: nam v. g. in hâc prædicatione, *eſſentia communicatur, paternitas non communicatur, tò communicari, non communicari*, non prædicatur de eſſentia, ut eſt in ſe, & ut eſt in filiatione, ſed de eſſentia, ut eſt in ſe, & ut eſt in paternitate; ergò circa iſta duo extrema *eſſentiæ & paternitatis* non tollitur contradictio, quam apparenter inferunt hæc contradictoria *communicari & non communicari.*

Confirm. Aequè vera, imò Synonyma eſt hæc 5.
prædicatio: *eſſentia ut abſoluta in ſe communicatur, eſſentia ut identificata cum paternitate non communicatur*, quàm iſta: *eſſentia communicatur, paternitas non communicatur;* Sed eſt impoſſibile, quòd hæc prædicatio verificetur propter identificationem cum filiatione: quia ly *non communicari* prædicatur de eſſentia quatenus identificata cum paternitate, adeoque ut ſic relativè oppoſita filiationi: ergò non poteſt prædicari de ipſa quatenus identificata filiationi: adeoque neque in hac prædicatione *eſſentia communicatur, paternitas non communicatur*, ad ſalvanda contradictoria ſufficit diſtinctio realis in tertio. Idem argumentum ad alias hujus generis prædicationes facilè applicabis. Adde, quòd illa extrema debeant eſſe diſtincta, quæ in propoſitionibus contradictoriis ſignificantur in recto, & locum ſubjecti obtinent, atqui tertium illud extremum v. g. filiatio tantùm importatur in obliquo; ergò illius diſtinctio non ſufficit.

Ratio eſt ſecundò. Priùs ratione noſtrâ cum 6.
fundamento in re verificantur contradictoria, quàm verificetur diſtinctio in tertio: ergò iſta non ſufficit ad ſalvanda contradictoria. Antec. probatur primò. quia verificantur in divinis contradictoria abſoluta de extremis abſolutis cum fundamento in re: veluti, *DEUS intelligit per intellectum, non per voluntatem*: ſed hæc verificatio ratione noſtrâ antecedit diſtinctionem realem in tertio: hæc quippe ſupponit prædicata relativa; illa verò conſiſtit in abſolutis; ſed abſoluta in Divinis ſunt priora relativis, ut eſt communis Theolog. ergò.

Probatur antec. ſecundò. Prius eſt ratione noſtrâ, quòd Pater generet, eſſentia non generet, quàm quòd filius ſit diſtinctus à Patre: ergò illa contradictoria ſunt ratione priora, quàm diſtinctio hujus tertii extremi nempe Filii. Antecedens probatur. Fundamentum & ratio à priori juxta Concilia & PP. quòd Filius ſit diſtinctus à Patre, eſt origo, productio, generatio, proceſſio: non autem è converſo ratio productionis eſt diſtinctio: non enim ideò Pater eſt generans, quia filius eſt diſtinctus; ſed iſte ideò eſt diſtinctus à Patre, quia eſt genitus. ergò hæc contradictoria, *eſſentia non generat, Pater generat*, per prius verificantur in DEO, quàm verificetur diſtinctio realis in tertio.

Ratio eſt tertiò: Quòd plura ſint admittenda 7.
contradictoria in divinis, quæ nullatenus per diſtinctionem realem in tertio ſalvari poſſunt. Nam primò. Hæc ipſa ſunt contradictoria: *Pater eſt diſtinctus à tertio extremo, natura non eſt diſtincta à tertio extremo: Natura eſt identificata cum tertio extremo, Paternitas non eſt identificata &c.* Item *eſſentia DEI eſt una, Perſonæ ſunt tres. Eſſentia DEI non eſt Genitor, non Genitus, non Procedens, Perſonæ ſunt Genitor, Genitus & Procedens. Filius procedit per intellectum, non per voluntatem.* Ubi tunc eſt diſtinctio in tertio, cùm nullum ſit aſſignabile?

§. III.

Solvitur fundamentum Adverſariorum.

AD argumentum primò propoſitum diſtinguo 8.
majorem. De extremis tam formaliter & actu, quàm virtualiter realiter indiſtinctis non poſſunt affirmari contradictoria realia, conc. tantùm rea-

realiter actu diſtinctis, nego maj. & ſub data diſtinctione nego conſeq. Nec refert, quòd diſtinctio virtualis non tollat ſimpliciſſimam identitatem perfectionum: ſufficit enim, quòd eminentia illius ſimplicitatis & unitatis æquivaleat diſtinctis formalitatibus, ſicque diverſas etiam oppoſitas denominationes reſpectu noſtri intellectûs illam eminentiſſimam ſimplicitatem inadæquatè attingentis fundare poſſit, de quo §. ſequenti.

9. Ad Confirm. Reſp. primò. Hinc nimium probari, nempe ſtrictè realem & immediatam diſtinctionem extremorum, qualem fundat oppoſitio relativa in Divinis. Reſp. ſecundò. diſt. maj. oppoſitio contradictoria eſt major, quàm relativa, ſi ſit & maneat verè, non tantùm apparenter talis conc. ſecus nego. atqui oppoſitio contradictoria in divinis tollitur per virtualem diſtinctionem, utpote quæ ad hunc effectum æquivalet diſtinctioni actuali. Relativa verò oppoſitio manente nimirum fundamento ipſius, quod eſt producere & produci, manet formaliter & actu in divinis.

ARTICULUS III.

An & qualis admittenda ſit diſtinctio virtualis in Divinis?

SUMMARIA.

1. *Definitio diſtinctionis virtualis.*
2. *Non eſt mera æquivalentia, ſed eminentia intrinſeca.*
3. *Simplici complexione miniſtrat diverſos conceptus objicibiles.*
4. *Non eſt ipſa diſtinctio rationis ratiocinatæ, ſed fundamentum ipſius.*
5. *Refutatio alicujus Recentioris.*
6. *Continet formalitates pertinentes ad diverſas lineas.*
7. *Authoritas PP. pro diſtinctione virtuali.*
8. *Perfectiones in DEO unitæ non minùs ſunt objicibiles noſtro intellectui, quam diſtinctæ in creaturis.*
9. *Inductione oſtenditur neceſſitas diſtinctionis virtualis.*
10. *Inductione contradictoriorum probatur ſufficientia diſtinctionis virtualis ad ſalvanda contradictoria.*
11. *Quomodo in identificatis omnia realia prædicata debeant eſſe idem?*
12. *Realis identitas actualis in Divinis ſemper eſt vera, non etiam virtualis.*
13. *Diſtinctio virtualis verificat propoſitionem negativam aliquo, ſed non omni modo, quo diſtinctio realis actualis.*
14. *Non dantur actu contradictoria in DEO ante opus intellectûs.*
15. *Imaginariæ difficultates in diſtinctione virtuali, ejuſq; comparatio cum formali ex natura rei.*
16. *Ratio ſalvandi contradictoria in diſtinct. virt. non eſt mera capacitas recipiendi denominationes contradictorias.*
17. *Diſtinctio virtualis ſalvat myſterium Trinitatis.*
18. *Non evertit, nec favet hæretico.*
19. *Quomodo in DEO non detur actus primus?*
20. *Quænam diſtinguantur diſtinctione virtuali extrinſecâ?*
21. *An & cur diſtinctio virtualis appelletur intrinſeca & realis?*
22. *Videtur à DEO & Beatis.*

§. I.

Expoſitio diſtinctionis virtualis.

1. Quicquid de virtuali diſtinctione dicant, dividant, definiant RR. à nobis hoc nomine nihil aliud intelligitur, quàm *intrinſeca eminentia divinæ perfectionis per ſimplicem complexionem omnium perfectionum, ad diverſas lineas pertinentium* (hoc eſt in rebus creatis non ex ſola limitatione, ſed etiam ex formali diverſitate diſtinctarū) *præbens intellectui creato fundamentum varias denominationes etiam oppoſitas tribuendi.*

Dixi primò *eſſe intrinſecam eminentiam*, ut ſignificarem non eſſe meram *æquivalentiam* vel *perinde ſe habentiam* cum aliquibus actu diſtinctis, aut meram connotationem ad creaturas, etſi enim certùm ſit, hanc eminentiam non eſſe ſine æquipollentiâ cum formis inter creaturas diſtinctis; quia tamen hæc æquivalentia ſæpè deſumitur à ſolo extrinſeco connotato, ſub quo verificari non poteſt, ſicuti per RR. ex coñotatione duplicis loci idem corpus quamvis replicatū datur virtualiter duplex, idē motus ex connotatione agentis & patientis eſt virtualiter duplex: & inde actio, hinc paſſio dicitur; ideo potiùs eſt diſtinctio virtualis extrinſeca, quàm intrinſeca, quippe non ex aliquo ſibi intrinſeco & omni altero præſuppoſito, ſed ex aliquo extrinſeco connotato diſtinctis æquivalens adeoque præbens fundamentum extrinſecum intellectûs unum ab altero diſtinguendi. Hæc autem in DEO non ſufficit: quia pluralitas & diſtinctio attributorum eſt (ut loquitur S. D.) *ex proprietate ipſius rei, ex parte ipſius DEI in DEO tanquam radice verificante has conceptiones.* in 1. d. 22. q. un. a. 3. imò ut loquitur d. 2. q. 1. a. 3. nullis enim creaturis exiſtentibus, *alia eſt in* DEO ratio bonitatis, & alia ſapientiæ & ad 3. *Nomina, quæ propriè dicuntur de DEO, quantum ad ſignificata per priùs ſunt in DEO, quam in creaturis; ut bonitas, ſapientia & hujuſmodi: & horum diverſitas non naſcitur per reſpectum* ad creaturas, imò potiùs è converſo, &c. 2.

Dixi ſecundò *per ſimplicem complexionem præbens fundamentum, &c.* unde primò excluditur diſtinctio Scotiſtica ante intellectum actu diſtinguens attributa & perfectiones in DEO. Secundò inducitur ratio; cur iſta diſtinctio virtualis ſufficiat ad ſalvanda contradictoria, quia cùm formalitates limitatæ & actu diſtinctæ in creaturis præbeant intellectui diverſos conceptus objectivos & denominationes; cur hoc ipſum non præſtent quatenus in eminentiſſima radice divinæ ſimplicitatis continentur reſpectu intellectûs infinitatem divinæ perfectionis uno conceptu adæquare non valentis. Unde ex duplici capite hæc diſtinctio vocatur virtualis: primò quòd proveniat ex vir- 3.

Digitized by Google

virtute, hoc eſt eminentia divinæ perfectionis: Secundò, quòd idem præſtet in ſubminiſtrando diverſos objectivos conceptus, quod præſtat actualis formalis diſtinctio perfectionum creatarum.

4. Tertiò indicatur hanc diſtinctionem virtualem non eſſe formaliter eandem cum diſtinctione rationis ratiocinatæ; ſed realiter diſtinctam, tanquam fundamentum ipſius. Nam per diſtinctionem rationis ratiocinatæ, ceu membrum oppoſitum diſtinctioni rationis ratiocinantis, tam Philoſophi quam Theologi præſertim Thomiſtæ, intelligunt actualem diſtinctionem intellectûs, quippe conjunctam cum actuali præciſione, ſive formali ſive objectiva, neque diverſitatem utriusque rationis ratiocinantis & ratiocinatæ in eo ponunt, quòd diſtinctio rationis ratiocinantis ſit actualis in intellectu, diſtinctio verò rationis ratiocinatæ ſit virtualis in ipſo objecto; ſed quia utraque eſt in intellectu, ita tamen ut diſtinctio rationis ratiocinantis habeat ſolum fundamentum ex ipſa cognitione, vel modo cognoſcendi: diſtinctio vero rationis ratiocinatæ, habeat fundamentum ex parte ipſius rei & ante mentis operationem: quod fundamentum diſtinctionem fundamentalem vel magis Theologicè, virtualem appellamus.

Ita clarè S. D. in 1. d. 2. q. 1. a. 2. & 3. *Pluralitas inquit, ſeu diverſitas iſtarum rationum, vel tantùm eſt ex parte intellectûs noſtri* (en! ut admittat pluralitatem hoc eſt diſtinctionem ex parte ipſius intellectûs, utique actualem quia intellectus unam rationem ab alia actu dividentis) *ſed etiam ex parte ipſius DEI.* Ecce! fundamentum iſtius diſtinctionis, nempe divinam perfectionem, hoc eſt virtualem diſtinctionem. Et poſtea: *Sunt, inquit diverſa ratione, non tantùm ex parte ipſius ratiocinantis, ſed ex proprietate ipſius rei.* & q. 7. de pot. a. 2. *quòd rationes in noſtro intellectu diſtinctæ* (utique actualiter) *ſint in DEO*, non actualiter, ſed virtualiter, quia tanquam radice verificante has conceptiones.

5. Quæ licèt ex Philoſophia notiſſima, pluribus indicare volui, ut videres quàm profundè ex imis Theologorum Thomiſtarum etiam Saliſburgenſium principiis meam doctrinam de virtuali diſtinctione, in Diſputatione de DEO editam, impugnaverit quidam Recentior, qui in Theſ. de SS. Trin. p. 124. ita contra me arguit. *Si hæc virtualis diverſitas præbet præcisè fundamentum intellectui diverſas denominationes formandi, quare ergo negat hic patronus* (virtualis diſtinctionis) *quod ſua diſtinctio virtualis non ſit aliqua diſtinctio rationis ratiocinatæ, veluti communiter alii Thomiſtæ, Salmanticenſes aliique Saliſburgenſes affirmant, præſertim illud Almæ Saliſb. Univerſitatis lumen, ac Rector olim Magnificus Alfonſus Stadlmair.* Sic ille.

Ego inquam, ideo hoc nego, meam diſtinctionem virtualem eſſe formaliter ipſam diſtinctionem rationis ratiocinatæ, quia volo conſequenter loqui, & nolo mihi ipſi contradicere: contradicerem autem mihi ipſi, ſi poſtquam docui, diſtinctionem virtualem præbere fundamentum (ly *præciſe* non dixi) intellectui diverſas denominationes formandi (hoc ipſum eſt actu & ratione diſtinguendo) tamen diſtinctionem virtualem a diſtinctione rationis ratiocinatæ non diſtinguerem. Siquidem reale fundamentum verificativum cujuscunque non tantùm diſtinctionis, ſed & cognitionis, non poteſt eſſe ipſa diſtinctio vel cognitio diſtinguens; nam verificativum fundamentum cognitionis & diſtinctionis præſupponitur eidem, ut logicis eſt decantatum, ſed juxta meam doctrinam rationis ratiocinatæ, per quam nempe noſter intellectus de DEO varias denominationes format, fundamentum eſt diſtinctio virtualis: ergo hæc à diſtinctione rationis ratiocinatæ diſtinguitur: utique tanquam virtualis ab actuali, tanquam æquivalenter talis à formaliter tali, tanquam realis independens ab intellectu ab intentionali, tanquam radix à radicata, tanquam prior à poſteriori.

Ideo præterea nego identitatem iſtam inter utramque diſtinctionem, quia ſic clarè colligo ex doctrina S. D. qui cùm ex parte DEI aſtruat fundamentum & radicem noſtrarum conceptionum, quas de DEO formamus, manifeſtè indicat diſtinctionem inter illud fundamentum (quod nos voce antiquioribus quidem non uſurpatâ, nunc autem communi Theologorum conſuetudine receptâ virtualem diſtinctionem nuncupamus) & noſtras conceptiones ſeu diſtinctiones.

Negant mecum, quoscunque inſpicere licuit, Scholæ Thomiſticæ DD. quorum omnium loco ſint Salmanticenſes, quos contra me, ſed nullo citato textu allegat Adverſ. nam tr. 3. d. ſcient. DEI. diſp. 1. dub. 3. n. 57. docent à DEO cognoſcente ſe ipſum cognoſci diſtinctionem virtualem intrinſecam, quia nimirum videt, *quòd ſua ſimpliciſſima formalitas non minùs præſtat propria plurimum pertinentium ad diſtinctas lineas, quam ſi eſſent actu & formaliter plures, in quo ratio virtualis diſtinctionis revera talis conſiſtit.*

Item diſp. 4. d. vol. D. diſp. 2. dub. 1. §. 3. n. 21. & dub. 2. n. 29. ubi dicunt: quod virtualiter ab alio diſtinguitur, præſtat fundamentum ad hoc, ut denominetur actu & formaliter diſtinctum ſecundùm rationem.

Tandem etiam ex hoc capite nego identitatem inter diſtinctionem virtualem & rationis ratiocinatæ, quia hanc mecum & ante me negârunt & negant omnes Theologiæ DD. Saliſburgenſes, quicunque diſtinctionis virtualis fecêre mentionem, & in ſpecie meus quondam Profeſſor Colendiſſimus Magnificus & Reverendiſſimus D. Abbas VVeingartenſis Alfonſus Stadlmair, cujus mentem non oculo tantùm ſed aure & calamo excepi. Nam in diſp. de DEO c. 3. §. 4. p. 37. ideo dicit, illa quæ virtualiter diſtinguuntur, etiam fundamentaliter diſtingui, *quia eadem attributa ſecundùm rem fundamenta ſunt, quibus fiant variæ denominationes, varii conceptus &c.* Iterum p. 41. in fi. p. 36. ſe ipſum explicans & ſcrupulum Adverſarii ex primæ frontis aſpectu removens: *attributa*, inquit, *illa ſaltem virtualiter multa abſtrahi poſſunt per intellectum, conſiderari diſtinctis conceptibus, & circa ipſa verificari contradictoria.* Vides quomodo præſupponat, adeoque diſtinguat virtualem pluralitatem

Digitized by Google

litatem à diſtinctione conceptuum, in quâconſiſtit diſtinctio rationis ratiocinatæ. Idem repetit p. 41. in fi. nec ipſi aliter unquam in mentem veniſſe mihi certum eſt. Sed de hoc in re clara ſatis.

6. Dixi præterea: *perfectionum ad diverſas lineas pertinentium.* Sunt enim aliquæ formæ ſive perfectiones, quæ propter materialem conditionem & limitationem ſubjecti diſtinguuntur; nihilominùs tamen ad idem genus pertinent, & ſub una aliqua formalitate continentur. Sic omnes intellectiones, item ſpecies impreſſa, & expreſſa, principium radicale & proximum intelligendi pertinent ad unum idemque genus intelligendi, ſicque dicuntur pertinere ad eandem lineam; econtra ſunt aliæ formalitates, quæ in ſuo formali explicito conceptu ac definitione ſe invicem non includunt, nec dependentiam aliquam involvunt, ut ſapientia, bonitas, omnipotentia, immenſitas, intelligere, velle, & iſta dicuntur pertinere ad diverſas lineas. Itaque diſtinctio virtualis intrinſeca dicit continentiam & æquivalentiam plurium formalitatum non ad eandem, ſed ad diverſas lineas pertinentium.

Cujus ratio eſt primò, quòd ut eſſentia divina præbeat noſtro intellectui fundamentum intrinſecum aliquas formalitates actu diſtinguendi, debet dicere æquivalentiam earundem, ut plures ſunt, non ut unum ſunt; ſed quando formalitates pertinent ad eandem lineam, æquivalet ipſis non ut plures, ſed ut unum ſunt, & ſic etſi divinus intellectus æquivaleat infinitis intellectibus, non tamen ideo eſt à ſe ipſo virtualiter diſtinctus. Minor. probatur, quidquid in DEO cum fundamento ex parte ipſius concipitur, debet concipi per modum actûs puri, & infiniti in illa linea, ſed niſi concipiatur aliqua ratio ſimpliciter pertingens à prima & infima uſque ad ultimam actualitatem lineæ, non concipitur ut actus purus & infinitus in illa linea: imò conciperetur cum aliqua imperfectione & perfectibilitate ab ulteriori actualitate illius lineæ, quæ repugnat conceptui actûs puri. ergo.

§. II

An per illam ſalventur contradictoria.

7. **CONCLUSIO.** *Datur in divinis prædicta diſtinctio virtualis intrinſeca, & per eam neceſſariò & ſufficienter ſalvantur contradictoria in DEO.*

1. p. probatur primò ex D. Dionyſio. c. 7. d. div. nom. ita dicente: ***omnia unitivè eſt ſecundùm unicam unitatis eminentiam, in quâ omnia ſingulariter congregata ſunt, & ſuperunita.*** Item è D. Auguſt. qui l. 6. d. Trin. c. 14. Deitatem appellat, *ſimplicem multiplicitatem & multiplicem ſimplicitatem*, & l. 15. c. 17. *nec diſtent*, inquit, *in eis iſta, ſicut in nobis aliud eſt memoria, aliud eſt intelligentia, aliud dilectio, ſive charitas: ſed unum aliquid* ſit, quod omnia valeat. Ex quibus.

8. Probatur ſecundò ratione: Formas aliquas virtualiter intrinſecè diſtingui ex dictis nil aliud eſt, quàm illas in ſuperiori ente ſimpliciter & tam formaliter, quàm eminenter collectas tantùm valere ad denominationes formales, & fundandos diſtinctos conceptus in intellectu creato, quantùm valent in inferioribus, ubi ex imbibita limitatione reperiuntur actu diſtinctæ: ſed formalitates & rationes bonitatis, ſapientiæ, eſſentiæ, relationis & quæcunquæ perfectiones ſimpliciter ſimplices reperiuntur in DEO, tanquam ſupremo ente, ſimpliciſſimè & non tantùm formaliter; ſed eminenter contentæ & unitæ, eædemque præſtant denominationes formales, quas præſtarent in creaturis actu diſtinctæ: nam certè DEUS per ſuam eſſentiam quatenus eſt forma bonitatis eſt bonus, quatenus eſt forma juſtitiæ eſt juſtus &c. valet etiam ad fundandos diſtinctos conceptus, quia formalitates & perfectiones in unam eſſentiam divinam collectæ non minùs ſunt rationes objicibiles noſtro intellectui, quàm ſi reperiantur vel reperirentur diſtinctæ in rebus creatis: & non ſunt rationes adæquatè objicibiles propter ſuam intrinſecam eminentiam, & noſtri intellectûs imbecillitatem: ergo ſunt inadæquatè, ſeu ſecundùm conceptus inadæquatos objicibiles: ita ut inadæquata objicibilitas, quam in creatis cauſat actualis formarum diſtinctio, hanc in ente increato fundet ipſius intrinſeca eminentia & ſupergreſſio ſupra modum noſtrum cognoſcendi.

Secunda pars concluſionis, quòd ad ſalvanda contradictoria in DEO neceſſaria ſit diſtinctio virtualis intrinſeca, ſequitur ex hactenus dictis. Ut 9.
enim noſter intellectus ſine falſitate aut contradictione non ſecundò, ſed primò intentionaliter & realiter prædicata oppoſita & contradictoria de aliquo objecto affirmet & neget, requiritur ex parte objecti aliquod verificativum talis diſtinctivæ & oppoſitivæ cognitionis, ſed hæc non eſt diſtinctio actualis realis, ut contra Porretanum fides docet: non actualis formalis ex natura rei, ut contra Scotiſtas concluſimus: non connotatio effectuum diſtinctorum creatorum: (quæ etiam diſtinctio virtualis extrinſeca appellatur) hoc enim expreſsè negat S. D. in 1. d. 2. q. 1. a. 2. ubi rationem ſubjungit in reſp. ad 3. his verbis: *Nomina, quæ propriè dicuntur de DEO, quantùm ad ſignificata per priùs ſunt in DEO, quàm in creaturis; ut bonitas, ſapientia, & hujuſmodi*: & horum diverſitas non naſcitur per reſpectum ad creaturas: ſed potiùs è converſo, conditio quippe cauſæ, ut idem in ſeqq. habet, cognoſcitur quidem ex conditionibus effectûs, non tamen conditio cauſæ verificatur propter conditiones effectûs. Neque ſufficit ad ſalvanda contradictoria diſtinctio realis in tertio. Reſtat igitur, ut eminens complexio illarum formalitatum noſtro intelligendi modo non adæquabilis, & æqualiter præſtans, quæ præſtant vel præſtarent illæ formæ, ſi eſſent actu diſtinctæ, ſit verificativum diſtinctionis factæ per intellectum, quam vocamus diſtinctionem rationis raciocinatæ, ſupra quam proximè fundantur propoſitiones contradictoriæ, ut *Verbum procedit per intellectum*, ***non per voluntatem***, *&c.*

Tertia pars concluſionis de ſufficientia diſtin- 10.
ctionis virtualis intrinſecæ ad ſalvanda contradictoria realia, probatur inductione contradictoriorum, quæ de DEO dici poſſunt in ordine ad effectum communem vel notionalem. Nam vel primò affirmantur contradictoria prædicata realia de perfectionibus abſolutis & relativis ad ſe mutuò com-

comparatis: ut *eſſentia communicatur*, *paternitas non communicatur*, *Filius producitur*, *eſſentia non producitur*, &c. Vel ſecundò. affirmantur & negantur prædicata de perfectionibus abſolutis inter ſe comparatis, veluti *voluntas eſt principium ſpirandi*, *intellectus non eſt principium ſpirandi*: *Filius procedit per intellectum*, *non procedit per voluntatem*, quæ duo genera contradictoriorum ſunt maximè realia, in Conciliis & fide fundata ſine exemplo in creaturis.

Vel tertiò prædicata abſoluta quidditativa affirmantur & negantur de eſſentia & attributis inter ſe comparatis: ut, *eſſentia divina eſt radix proprietatum*, *attributa non ſunt radix*, &c.

Vel quartò actus & effectus formales affirmantur & negantur de attributis inter ſe comparatis: ut, *DEUS eſt ubique per immenſitatem*, *non eſt ubique per æternitatem*: *ratio ſapientiæ non eſt ratio bonitatis*, &c.

Vel quintò affirmantur & negantur actus virtualiter tranſeuntes in effectus creatos de perfectionibus divinis: ut, *DEUS miſeretur per miſericordiam*, *non per juſtitiam*.

Atqui veritas omnium iſtorum prædicatorum in ſpeciem oppoſitorum ſalvatur ſine contradictione (quod eſt ſalvari contradictoria in DEO) per diſtinctionem virtualem intrinſecam: tunc enim non eſt ampliùs contradictio, quando non affirmatur & negatur idem de eodem ſecundùm idem, ſed quicquid in enumeratis propoſitionibus de DEO affirmatur & negatur, non ſecundùm eandem ſed diverſas rationes, actu quidem diverſas per intellectum, fundamentaliter verò & virtualiter diverſas per eminentiam divinæ perfectionis, eaſdem formalitates, earumque denominationes ſub ſpeciebus inadæquatis intellectui diſtinctè objicientis, ac ſi illæ forent actu diſtinctæ.

§. III.

Solvuntur objectiones.

11. Diſplicet iſte modus ſalvandi contradictoria Veckeno Eſparzæ, Derkennis, Erhardt & pluribus aliis, ideoque objiciunt primò. Quæ inter ſe ſunt realiter idem, eorum quoque omnia prædicata ſunt realiter idem: ſicuti quia Petrus eſt ſecum idem, omnia quoque realia prædicata Petri ſunt idem cum Petro: ſed quodlibet attributum divinum eſt adæquatè idem cum altero attributo: ergo etiam omnia realia prædicata unius attributi adæquatè identificantur cum realibus prædicatis alterius. E. g. amor identificatus cum voluntate, etiam identificatur cum intellectu divino identificato cum voluntate; & conſequenter non poteſt in aliquo ſenſu reali negari de illo: quia ubi eſt realis identitas, ibi non poteſt negari identitas: ſed inter hæc prædicata abſoluta attributorum eſt adæquata realis identitas: ergo de iis in aliquo ſenſu reali negari non poſſunt: adeoque de iis contradictoria in ſenſu reali prædicari non poſſunt.

Reſpondeo diſt. maj. quæ realiter ſunt idem, eorum quoque omnia prædicata ſunt realiter idem, eo genere identitatis, quo iſta ſunt idem, concedo, alio, nego. Sed quodlibet attributum divinum eſt idem cum altero, genere identitatis realis actualis, concedo; tam actualis, quàm virtualis, nego min. & conſeq.

Ad prob. Ubi eſt realis identitas, non poteſt negari identitas, quo modo eſt identitas, conc. quo modo non eſt, nego: ſed eſt adæquata identitas v. g. inter amorem & intellectum, realis actualis, conc. virtualis nego min. & ſimiliter diſt. conſequens.

Rurſus ſi dicas: ſi hæc propoſitio negativa eſſet vera in aliquo ſenſu reali: *DEUS non miſeretur per juſtitiam*: jam in ſenſu reali ante intellectum in DEO prædicatum miſerendi eſſet realiter diverſum ab attributo Juſtitiæ: ſed hoc eſt falſum, ſiquidem ante intellectum eſt adæquatè idem cum illo.

Reſp. diſt. ſeq. prædicatum miſerendi ante intellectum eſſet realiter virtute diverſum conc. actu, nego. & ideo ante intellectum in divinis non dantur actu & formaliter prædicata contradictoria, ut *miſereri non miſereri*, *produci non produci*; ſed virtute & fundamentaliter: dantur nimirum hæ formalitates, ſive una ſimplex quidditas divinæ eſſentiæ fundans in noſtro intellectu ſub ſtatu præciſionis ejuſmodi oppoſitas denominationes.

Objicies ſecundò. Ubi realis identitas ſemper 12. eſt vera, ibi negatio identitatis ſemper eſt falſa: ſed realis identitas v. g. inter juſtitiam & actum miſerendi ſemper eſt vera: ergo negatio realis hujus identitatis ſemper eſt falſa: & conſequenter vi diſtinctionis virtualis non poteſt prædicatum, quod affirmatur de una veritate, v. g. *miſereri*, quod affirmatur de miſericordia, cum veritate realiter negari de altera perfectione v. g. de *juſtitia*.

Reſpondeo ſimiliter diſtinguendo minorem: Realis actualis identitas ſemper eſt vera, conc. tam virtualis quàm actualis, nego. ergo actualis realis identitas non poteſt negari, conc. virtualis nego conſequent.

Inſtabis. Diſtinctio virtualis debet eſſe verificativum propoſitionis negativæ, quo modo illam 13. verificaret actualis diſtinctio extremorum: ſed iſta etiam verificaret quoad negationem actualis identitatis, ergo.

Reſp. Debet eſſe verificativum aliquo modo, quo verificaret actualis diſtinctio, conc. omni modo, nego. eo nimirum modo, quòd ſicuti diſtinctio actualis præbet intellectui plures rationes objectivas correſpondentes utrique membro contradictionis, ſic etiam diſtinctio virtualis in una ſimplici eſſentia cuilibet membro contradictionis offerat ſuam rationem objectivam, in qua non exprimitur incluſio & identitas unius rationis cum altera, ſicque tollatur contradictio ejuſdem ſecundùm idem.

Objicies tertiò. Prædicata realiter contradicto- 14. ria, quæ rei actu conveniunt ante intellectum, requirunt realem actualem diſtinctionem; ſed *communicari*, *non communicari*, *produci*, *non produci*, ſunt ejuſmodi prædicata, quæ independenter à noſtro intellectu actu dantur in divinis: nam nemine cogitante eſt fidei veritas, quòd *eſſentia communicetur*, *paternitas non communicetur*: *filius producatur*, *eſſentia non producatur*: ergo requirit realem

lem actualem diſtinctionem. Major conſtat, quia cùm idem non poſſit actu ſimul eſſe & non eſſe, quæ ſunt contradictoria: debet in illa inveniri aliqua ſaltem inadæquata realis & actualis diſtinctio.

Reſp. neg. min. nam actu à parte rei priusquam noſter intellectus præciſivo & inadæquato conceptu diſtinctionem format inter eſſentiam & perſonalitates, datur quidem fundamentū reale ipſius contradictionis, quod eſt divina eſſentia, quatenus continens abſolutam perfectionem naturæ ſe communicans, & quatenus continens formam relativam paternitatis filium reſpiciens, eumque producens: nondum tamen datur negatio non productionis, non communicationis: hæc quippe primùm ſuperadditur ab intellectu creato unam rationem ab altera præſcindente, & mutuò opponente.

15. Objic. quartò. Diſtinctio virtualis realis patitur eaſdem vel majores difficultates, ac diſtinctio realis formalis Scotiſtarum: ergo non eſt idonea ad explicandas difficultates contradictoriarum propoſitionum. Antecedens probatur multipliciter. Nam primò. Hæc diſtinctio in reſpondendo petit principium, reſpondet per id quod eſt in controverſia, & explicat unum obſcurum per aliud æquè obſcurum. Nam quæſtio eſt, quomodo de objecto prorſus ſimplici, v. g. de eſſentia & paternitate verificari poſſint contradictoria.

Reſpondetur: Ideo verificari, quia etſi objectum ſit idem & ſimplex formaliter, eſt tamen diſtinctum & multiplex virtualiter. Si ulterius petas, cur de objecto virtualiter multiplici verificentur contradictoria?

Reſpondent iterum: quia formalitates virtualiter diſtinctæ habent capacitatem recipiendi contradictoria, ac ſi eſſent formalitates actu formaliter diſtinctæ, ſiquidem actu diſtinctis æquivalent. En! inquit, Maſtrius, manifeſta petitio principii, ideo nempe de eſſentia & relatione poſſunt dici contradictoria, quia eſt capax contradictoriorum, ſeu quia poteſt recipere contradictoria, quod eſt idem per idem dicere. Addunt aliqui: ſicuti Scotiſtæ explicando formalem diſtinctionem ex natura rei per formalitates actu diſtinctas recurrunt in circulum vitioſum; ſic & Thomiſtæ explicantes diſtinctionem virtualem per diſtinctas virtualitates.

Secundò. quia hæc diſtinctio virtualis habet eandem difficultatem, quam habet myſterium Trinitatis, adeoque eſt inutilis ad ſolvendas objectiones contra hoc myſterium. Nam difficultas myſterii SS. Trinitatis eſt, quòd ſimplicitas divinæ eſſentiæ compatiatur realem diſtinctionem perſonarum & relationum, quæ ſimpliciſſimè cum eſſentia identificantur: ſed hoc ipſum dicit virtualis diſtinctio, ſalvâ nimirum ſimpliciſſimâ identitate inter eſſentiam & relationem, *relationem produci*, *eſſentiam non produci*, & in ordine ad verificanda contradictoria eſſentiam divinam æquivalere formis diſtinctis.

Tertiò. Hæreticus non minùs poſſet eludere myſterium Trinitatis per diſtinctionem virtualem, quàm formalem; ſi nimirum diceret, inter produci, & productum debet eſſe diſtinctio actualis, vel virtualis, conc. ſemper actualis, nego.

16. Reſpondeo. Has objectiones procedere ex malo ſuppoſito, quaſi nimirum diſtinctio virtualis ſit mera capacitas recipiendi contradictoria cùm ſit potiùs in recto eminentia divinæ actualitatis ſibi ſimpliciſſimè identificantis omnem formalitatem excluſivam imperfectionis, & conſequenter etiam formales effectus, ac propria munera illarum formarum, quæ ab intellectu creato uno conceptu adæquari non poſſunt, quod certè tam clarum eſt, ut à nemine vocari poſſit iu dubium.

Unde ad 1. Reſp. falſum eſſe in noſtra Thomiſtica ſententia (quicquid RR. de diſtinctione virtuali aliter loquantur) quòd hæc ſit ultimata ratio ſalvandi contradictoria, quia formalitates in DEO receptæ habent capacitatem recipiendi prædicata contradictoria: Sed ratio eſt: quia Divinæ actualitatis eminentia formaliter continet omnes perfectiones ſimpliciter ſimplices; ex quo ſequitur, quòd etiam præſtet omnes illarum denominationes unitim in intellectu vidente divinam eſſentiam, ut in ſe eſt; diviſim verò in intellectu diminutim & diviſim illam cognoſcente: unde prout ſubſtat ejuſmodi inadæquatis conceptibus, recipere debet contradictoria; non autem prout ſubſtat intuitivæ cognitioni. Neque verum eſt (ut opponitur in additamento) quòd diſtinctio virtualis dicatur à diverſis virtualitatibus; ſed ab eminentia perfectionis æquipollente pluribus formis diſtinctis.

Ad 2. quoque Reſp. optimè per diſtinctionem 17. virtualem (meliori quo fieri poteſt modo) tolli contradictionem, quæ objicitur contra myſterium SS. Trinitatis: quia enim actus purus & ens infinitum debet ſibi identificare omnem lineam entis (quod non eſt principium obſcurum & dubium, ſed etiam ab Adverſariis conceſſum) conſequenter identificat ſibi formam omnem tam abſolutam quàm relativam; adeoque etiam propria illarum formarum: atqui proprium eſt omnis formæ abſolutæ ſimpliciter ſimplicis per ſe non excludere aliam formam & perfectionem ſimpliciter ſimplicem æquè perfectam aut perfectiorem; proprium verò formæ relativæ eſt, excludere à ſua identitate relationem ſibi terminativè & relativè oppoſitam: ex quo conſequitur, in DEO ſummam eſſe identitatem omnium perſonarum in perfectionibus abſolutis, eſſe verò diſtinctionem in perfectionibus relativis, in quo fundatur tota difficultas myſterii ſanctiſſimæ Trinitatis.

Ad 3. nego ſeq. quia fides docet (cujus rationem 18. extra revelationem Divinam per SS. Script. manifeſtatam petere ineptum eſt & frivolum) ſecundam Perſonam non tantùm fundamentaliter aut virtualiter, ſed realiter & formaliter eſſe Filium, adeoque & primam Perſonam eſſe realiter formaliter Patrem, conſequenter dari formalem realem oppoſitionem relativam inter ipſas: adeoque rurſus Filium realiter formaliter procedere, generari, produci.

§. IV.

Corrollaria.

INferes primò. In DEO non dari rationem actûs 19. primi virtualiter intrinſecè diſtincti ab actu ſecundo: quia videlicet actus primus in conceptu ſuo objectivo formaliter importat potentiam in

eadem linea perfectibilem ab actu ſecundo, qui conceptus eſt repugnans DEO, ceu actui puro. Ex quo ſequitur, nec vitam primam radicalem diſtinctam à vita ſecunda, nec potentiam executivam ut virtualiter diſtinctam ab actu imperii, neque intellectum vel voluntatem ab actu intelligendi vel volendi virtualiter diſtingui, aut à noſtro intellectu cum fundamento intrinſeco ex parte rei conceptæ ab actu diſtingui poſſe.

Dixi *cum fundamento intrinſeco*, ſi enim hæc divina diſtinguat, propter comparationem & analogiam ad res & effectus creatos, in quibus ratio actûs primi ab actu ſecundo diſtincta reperitur, fundamentum hujus actualis diſtinctionis non erit intrinſeca DEI perfectio, quæ omnia ad eandem lineam pertinentia ſibi identificat, ſed extrinſeca rerũ creatarum limitatio, à qua oritur rerum in eadem linea contentarum diſtinctio. Unde ejuſmodi diſtinctio non niſi ex imperfecto modo res divinas ad inſtar rerum creatarum concipiendi contingit.

20. Inferes ſecundò. Neque ratione ſpeciei impreſſæ & expreſſæ, vel ab invicem, vel ab actu ſecundo intelligendi, nec objectum primarium intellectûs ab intellectu, neque ſcientiam viſionis à ſcientia ſimplicis intelligentiæ, aut voluntatem antecedentem à conſequente, neque partes virtuales æternitatis inter ſe invicem, neque decreta DEI libera, & particulares rationes Omnipotentiæ divinæ, ut potentiam creandi hominem, Angelum, neque Ideas divinas, &c. inter ſe virtualiter intrinſecè diſtingui: quia nimirùm hæc ſingula enumerata non pertinent ad diverſas lineas, & ea quæ ſecundo loco attulimus, in DEO ratione noſtrâ diſtinguuntur tantùm propter connotationem ad objecta materialia & res creatas DEO extrinſecas.

Unde omnia contradictoria, quæ de ejuſmodi formalitatibus prædicantur, per ſolam diſtinctionem virtualem extrinſecam ſalvantur, ut: *ſcientia ſimplicis intelligentiæ non eſt de abſolutè futuris: ſcientia viſionis eſt de abſolutè futuris. Omnes homines ſalvantur, quas DEVS voluntate conſequente vult ſalvos fieri: non omnes homines ſalvantur, quos DEVS voluntate antecedente vult ſalvos fieri, &c.* Quò pertinent illa quoque contradictoria: *Materia prima participat à DEO rationem entis, non rationem actûs. Gratia ſanctificans eſt participatio divinæ naturæ, non divinæ intellectionis, &c.* Hæc enim omnia dicuntur de divinis ſolummodò propter connotationem ad res & effectus creatos, in quibus divina perfectio diminutè participatur: ipſa verò diſtinctio, cùm ex parte diſtinctorum eſſentialiter limitationem involuat, intrinſecum in DEO fundamentum non habet.

Inferes tertiò. Diſtinctionem virtualem, quam inter attributa, divinamque eſſentiam ſtatuimus, rectè appellari realem intrinſecam, non tamen actualem, vel formalem. Realis intrinſeca eſt, quia ponitur in intima virtute & perfectione objecti, quam conſequitur æquipollentia cum pluribus ut plura ſunt; non eſt autem actualis, vel formalis, quia ly *formale* abſolutè prolatum formalizat, & ly *actuale* actualizat diſtinctionem, ut advertit Cacheran. c. 3. §. 5. noſtra autem virtualis diſtinctio, non ſignificat extrema actu & formaliter diſtincta, cùm per ly *virtuale* ceu terminum alienantem, extrahatur à ratione veræ diſtinctionis, eique propter incluſam ſimpliciſſimam identitatem opponatur. Quodſi velis ly *actuale* non cadere ſupra diſtinctionem, ſed ſupra rem vel exiſtentiam rei virtute diſtinctæ, ut etiam ly *formale* cadere ſupra formalitates, non ſupra diſtinctionem, litem movebis de nomine, & in re quidem nobiſcum ſenties, (quis enim dubitat, infinitam DEI perfectionem actu & formaliter eſſe in DEO?) aberrabis autem à communi modo loquendi. 21.

22. Inferes quartò. DEUM & Beatos per viſionem beatificam (1.) cognoſcere diſtinctionem virtualem divinarum perfectionum: (2.) illas tamen in hac viſione actu nequaquam diſtingui: (3) neque de ipſis contradictoria affirmari. Ratio primi eſt; quia DEUS & Beati vident DEUM, *ſicuti eſt*, adeoque quidquid realiter intrinſecè eſt in DEO; ſed diſtinctio virtualis realiter intrinſecè eſt in DEO, ergo. Extra viſionem tamen Beati actu hæc prædicata diſtinguunt, prout docet S. D. in 1. diſt. 2. q. 1. a. 3. dicens: *quòd intellectus videns DEVM, unum nomen poteſt imponere DEO, quod non ſignificat ſapientiam, & bonitatem, aut aliquid hujuſmodi, ſed ſignificata omnium iſtorum includeret, ſed ſi videns DEVM mediante conceptione ſuâ* (hoc eſt extra Verbum) *imponeret nomen DEO, neceſſariò deberet imponere plura nomina ſapientiæ, bonitatis, &c.* ac proinde, ut advertit S. Chryſ. à S. Doct. cit. alii cum Seraphinis DEUM laudant ut Sanctum, alii ut Juſtum, alii ut miſericordem, &c. Ratio tertii eſt, quòd actus formalis contradictionis ſuppenat priùs factam extremorum diviſionem per intellectum: ſed iſta non datur in viſione ſecundùm dicta, ergò.

ARTICULUS V.

An & quomodo eſſentia in attributis ac relationibus, & relationes ac attributa tum in eſſentia tum in ſe ipſis includantur?

SUMMARIA.

1. *Includuntur in ſe formaliter.*
2. *Alias eſſent in privativa potentia ad ſe invicem.*
3. *Non datur inter illa diſtinctio excludentis & excluſi.*
4. *Praviè ad diſtinctionem qualis requiratur præciſio intellectûs?*
5. *Eſſentia & attributa de ſe prædicantur in abſtracto & formaliter.*
6. *Authoritates objecta exponuntur.*

7. *Alia*

Digitized by Google

7. *Alia viciſſim retorquentur.*
8. *Objecta abſurda ex incluſione & tranſcendentiâ.*
9. *In divinis nihil includitur per modum partis.*
10. *Nec eſt abſurda tranſcendentia prædicatorum.*

§. I.

Aſtruitur formalis & mutua prædicatorum incluſio.

1. CONCLUSIO. *Natura Divina includitur formaliter implicitè in attributis & relationibus; & viciſſim relationes & attributa in natura; ipſaque attributa inter ſe.* Ita Gonet, Suarez, Granado, & commun. Thomiſtarum.

Ratio eſt: De ratione actûs puri eſt, ut in ſe formaliter contineat omnem formam, ſeu quidditatem formaliter perfectam, & ſimpliciter ſimplicem: ſed divina eſſentia, cunctaque, quæ de DEO formaliter dicuntur, ſunt actus purus: ergo quælibet forma vel perfectio debet in ſe reliquas formaliter includere & continere. Unde cum S. D. in 1. d. 2. q. 1. a. 2. dicit, *quòd ratio ſapientiæ non eſt ratio bonitatis in quantum hujuſmodi;* loquitur de ipſis quatenus ſubſtant noſtris præciſivis conceptibus, non quatenus accipiuntur ex parte DEI.

2. Confirm. Niſi ex prædictis perfectionibus una alteram formaliter includeret, tunc eſſet in potentia ad illam, ſicuti genus eſt in potentia ad differentiam, ac proinde poſſet cum illa conſtituere compoſitionem metaphyſicam vel logicam: ſed hoc repugnat ſimplicitati & perfectioni actûs puriſſimi: ergo. ſeq. probatur. Ubi datur diſtinctio excludentis & excluſi, ibi una formalitas eſt in potentia ad alteram tanquam actum perficientem & complentem, uti conſtat in conceptu generis; ſed niſi una perfectio alteram formaliter includat, datur inter illas diſtinctio excludentis & excluſi: quia una perfectè ſeparatur & præſcinditur ab altera, tanquam nihil ipſius actu & formaliter continens: ergo.

3. Unde Inf. primò. In prædictis Divinis perfectionibus non dari diſtinctionem *excludentis & excluſi*, nempe per modum gradûs potentialis privativè indifferentis & contrahibilis à ſuperaddita perfectione: ſed dari diſtinctionem ſecundùm conceptum *explicitum & implicitum*; in quantum una perfectio, quamvis alteram actu formaliter contineat, illâ tamen quaſi ſuppreſsâ ſua ſolùm formalia prædicata manifeſtat & exprimat intellectui, quem tantarum perfectionum copia ad omnia aſſequenda reddit inopem.

4. Inf. 2. Ut una perfectio abſoluta ab altera abſoluta, vel relativa diſtinguatur, aut de ipſis contradiſtinctis affirmentur contradictoria, præviè requiri præciſionem intellectûs in unam potiùs quàm alteram perfectionem defixi. An porro illa præciſio vocanda ſit objectiva, vel formalis? (de quibus multa Philoſophi) exiſtimo parùm referre ad propoſitũ quocunque enim nomine exprimatur, ſufficit ad ſalvanda contradictoria, & diſtinctionem rationis ratiocinatæ, de quo erat quæſtio.

Videntur quoque utriusque ſententiæ defenſores magis in modo loquendi, quàm in ipſa re diſſentire: Nam qui negant præciſionem objectivam, ſupponunt talem præciſionem, per quam ex parte conceptûs objectivi una formalitas excludat alteram, tanquam potentia actum, & gradus genericus differentiam. quòd cum ex parte DEI cum fundamento non poſſit admitti, & aliunde conſtet, quidquid de DEO rectè concipitur, concipiendum eſſe ad modum actûs puri: actus autem purus implicitè ſaltem includat *omnem perfectionem*, ideo volunt hanc præciſionem tantùm eſſe, ſecundùm modum cognoſcendi explicitum & implicitum. Verùm Defenſores meliores objectivæ præciſionis in divinis, ut ex noſtris præcitati Reverendiſſimi Stadlmair & Reding, plùs non volunt per objectivam præciſionem, quàm quòd in ſtatu objectivo & repræſentativo una formalitas cognoſcenti reluceat, alterâ nequaquam relucente, quantumvis à parte rei & in ſtatu reali una etiam formaliter includatur in altera: quod equidem negari non poſſe exiſtimo, cùm Unitas Divinæ eſſentiæ ratione naturali ſit, & poſſit eſſe cognita, Trinitas tamen & relationes perſonarum ratione naturali nec ſint, nec poſſint eſſe cognitæ.

Nec iſta præciſio propterea eſt propriè excludentis & excluſi: qua una formalitas ab altera non præſcinditur privativè tanquam potentia ab actu; ſed negativè, tanquam non includens alteram in ſtatu objectivo & repræſentativo: unde etiam ex hoc nihil ſequitur imperfectionis ex parte conceptûs objectivi, cùm fundamentum iſtius præciſionis non ſit potentialitas objecti, ut eſt in homine v.g. animalitas, ſed infinita actualitas.

Inf. 3. Eſſentiam & attributa divina non tantùm identicè, ſed formaliter & in abſtracto de ſe 5.
mutuò prædicari poſſe, uti etiam eſſentia de relationibus & viciſſim, niſi ex parte ſubjecti vel prædicati ſignificetur explicita & reduplicata ratio eſſentiæ, vel attributi. Itaque iſtæ propoſitiones, *DEUS eſt ſua ſapientia; in DEO ſapientia eſt Juſtitia: Intellectus DEI eſt voluntas DEI: Paternitas eſt eſſentia, &c.* non minùs ſunt formales prædicationes, quàm iſtæ: *bonitas eſt ens*, vel, *bonitas eſt veritas*, quia abſtracta, quæ formaliter ſibi identificantur, & in ſe mutuò formaliter continentur, etiam de ſe mutuò formaliter prædicantur, ſed ita ſe habent prædicata divina: ergo. Econtra iſtæ propoſitiones ſunt falſæ: *DEUS eſt ubique per æternitatem, DEUS ut immenſus creat, eſſentia eſt attributum, ratio ſeu attributum miſericordiæ eſt ratio ſeu attributum ſapientiæ, DEUS amat per intellectum, Verbum procedit per voluntatem, &c.* quia in his omnibus prædicationibus adhibentur termini ſignificantes reduplicatum & explicitum conceptum formalitatis ut virtualiter diſtinctæ, quatenus autem exprimitur & reduplicatur ipſa virtualis diſtinctio ex parte rei, & actualis facta per intellectum, eatenus identitas unius cum altero exprimi non poteſt; aliàs ſecundùm eundem explicitum conceptum conciperetur idem & non idem, quod implicat.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjic. primò authorit. S. Doct. in 1. diſt. 33. q. 1. a. 1. ad 5. dicentis: *in divinis alia eſt ratio ſcientiæ & ſubſtantiæ &c.* & SS. PP. Bern. 5. de 6.
conſid.

Digitized by Google

conſid. c. 5. ubi dicit, *DEUS amat ut charitas, novit ut veritas, ſed & ut æquitas, dominatur ut Majeſtas, &c. regit ut principium, tuetur ut ſolus, operatur ut virtus, revelat ut lux, aſſiſtit ut pietas.* Item S. Auguſt. 15. de Trinit. c. 5. *Si dicam æternus, immortalis, juſtus, bonus, beatus, ſpiritus, horum omnium noviſſimum, quod poſui, videtur ſignificare ſubſtantiam, cætera verò hujus ſubſtantiæ qualitates.*

Reſp. Has omnes & ſimiles authoritates commodiſſimè intelligi de diſtinctione penes explicitum & implicitum, unde quamvis implicitè ratio ſcientiæ divinæ ſit etiam ratio ſubſtantiæ, non tamen eſt explicitè, qui ſenſus in ejuſmodi oppoſitis locutionibus exprimitur.

7. Imò non minus graves ſunt authorit: SS. PP. quæ intimam incluſionem unius attributi in alio ſuadent, veluti apud S. Anſelmum in Monol. c. 16. cùm dicit: *Idem eſt, quodlibet illorum, quod omnia ſunt ſimul, ſive ſingula, &c.* Et poſt pauca: *cùm aliquis homo dicatur corpus, & rationalis, & homo; non uno modo vel conſideratione hæc tria dicitur. Secundùm aliud enim eſt corpus, & ſecundùm aliud rationale, & ſingulum horum non eſt totum id, quod eſt homo. Illa verò ſumma eſſentia nullo modo ſic eſt aliquid, ut illud idem ſecundùm alium modum, aut ſecundùm aliam conſiderationem non ſit; quia quidquid aliquo modo eſſentialiter eſt, hoc eſt totum, quod ipſa eſt.* Atqui ſi daretur diſtinctio excludentis & excluſi, jam aliquâ ratione & *conſideratione illa ſumma eſſentia non eſſet, quod alia conſideratione eſt.*

8. Objic. 2. Cacheranus plura abſurda primò, quòd idem ſimul eſſet totum & pars, continens & contentum: quia quodlibet attributum continetur in eſſentia, tanquam pars & aliquid ipſius; ac rurſus includeret & contineret eſſentiam, tanquam partem ſui.

Secundò. Quòd omnia divina prædicata forent tranſcendentia contra communem diviſionem, quâ divina prædicata dividuntur in tranſcendentia, quæ per omnes divinas perfectiones vagantur, ut eſſe æternum, increatum, infinitum &c. & non tranſcendentia, quæ important perfectiones non vagas, ſed determinatas, quæ propriè ſunt attributa, ut eſſe ſapientem, omnipotentem &c.

Tertiò. Quòd omnia prædicata divina etiam in ſenſu reduplicativo poſſent de ſe invicem affirmari, adeoque dici, *Intellectus ut intellectus vult, &c.* ſequela probatur. Ens quia tranſcendit inferiora, poteſt in ſenſu reduplicativo dici: *Subſtantia ut ſubſtantia eſt ens: intellectio creata ut intellectio creata inhæret.* quia ratio inhærentiæ quamvis implicitè tantùm; importatur nihilominus in ratione intellectionis creatæ: ergo etiam ſi unum attributum contineatur in altero, quamvis implicitè; debebit de illo affirmari in ſenſu reduplicativo.

Reſp. ad 1. neg. ſequelam, ad cujus probationem etiam nego antec. nam attributa continentur in eſſentia per modum ſimplicitatis; non per modum partis, quemadmodum de conſtitutivo ſup. dixi & ideò S. Auguſt. l. 11. de civ. c. 10. de DEO dicit: *quidquid habet, hoc eſt, excepto, quod relativè ad alterum eſt.* 9.

Ad 2. nego eſſe abſurdum, quòd omnia prædicata divina ſint tranſcendentia, & aio, hoc eſſe de ratione actûs puri. Illam porro diviſionem prædicatorum in tranſcendentia & non tranſcendentia dico pertinere ad modum ſignificandi, non ad rem ſignificatam. Ad 3. in primis retorqueo argumentum: nam falſum eſt, quòd ens ut ens ſit bonum; quantumvis tranſcendat bonitatem, &c. falſum quoque eſt, *Immenſitas quà talis eſt æternitas*, & tamen per Adverſarios utrumque eſt prædicatum tranſcendens, ergo ex tranſcendentia alicujus prædicati non rectè infertur, quòd in ſenſu reduplicativo poſſit de altero prædicari, & ideò Reſp. 2. neg. antec. cùm enim reduplicatio non cadat ſupra id, quod implicitè & materialiter, ſed quod explicitè & formaliter continetur in ſubjecto, falſum eſt, quòd ſubſtantia quà talis ſit Ens, hoc enim eſt ipſi materiale & commune cum accidente, ſed quòd ſit per ſe exiſtens: aliàs tum non etiam verum eſſet, *Petrus quà Petrus, homo quà homo eſt ens*, quod tamen Dialectici non conceſſerint. Ad alteram quoque propoſitionem, *intellectio creata quà intellectio creata inhæret.* Reſp. Nec illam eſſe veram, ſiquidem explicitus conceptus creaturæ non dicit eſſe *in alio*, ſed *ab alio.* 10.

DISPUTATIO V.

DE

Attributis Divinis in ſpecie.

Conſideratis attributis divinis in communi, ad eadem in particulari conſideranda accedimus & illa hoc capite complectimur, quæ ad eſſe DEI pertinent, ac magna ex parte negativis nominibus efferuntur, ut ſimplicitas, infinitas, immutabilitas, &c. De illis verò, quæ ad operationem pertinent, ut ſcientia, providentia, cum S. Doct. ſpecialibus titulis inf. dicemus.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS I.

De Bonitate, veritate & unitate DEI.

SUMMARIA.

1. *Triplex datur perfectio.*
2. *Quid ſit perfectio ſecundùm quid, & ſimpliciter ſimplex.*
3. *Tres conditiones ad perfectionem ſimpliciter ſimplicem.*
4. *Triplex bonitas in rebus.*
5. *Bonum quomodo diffuſivum ſui?*
6. *DEVS optimus omni genere bonitatis.*
7. *Continet formaliter omnem perfectionem ſimpliciter ſimplicem.*
8. *Diffuſivus ſui.*
9. *An creatura cum DEO ſimul ſumptæ faciant complexum majus?*
10. *An DEVS poſſit creare creaturam perfectiſſimam?*
11. *DEVS eſt maximè unus, quia eſt ſuum eſſe.*
12. *Multitudo deſtruit perfectionem.*
13. *Veritas in DEO reperitur omnibus modis.*

§. I.

Bonitas DEI.

1. NOtandum primò. Dari triplicis generis perfectiones. Nam primò aliæ ſunt ſimpliciter increatæ, quæ nulli niſi enti à ſe poſſunt competere, ut ſunt infinitas, immenſitas &c. Aliæ ſunt purè & ſimpliciter creatæ, ut eſſe rationale, vegetativum &c. aliæ in ſuo proprio formali conceptu abſtrahunt ab ente creato & increato, & utrique convenire poſſunt, ut vita, libertas, ſapientia, bonitas &c.

2. Secundi generis perfectiones dicuntur *perfectiones ſecundùm quid*, quia in ſuo formali conceptu important limitationem & excluſionem alicujus perfectionis melioris ſe, ut eſſe lapidis excludit eſſe viventis &c. Primi & ſecundi generis perfectiones ſunt & *dicuntur ſimpliciter ſimplices*. hoc eſt, ex D. Anſelmo Monologii c. 14. *quarum qualibet eſt melior ipſa, quàm non ipſa*, ſeu cujus formalem rationem enti ut ſic melius eſt habere quàm non habere.

3. Unde triplex ad ejuſmodi perfectionem conditio requiritur: prima eſt, ut ſit forma realis intrinſeca, non conſiſtens in negatione, ente rationis, denominatione extrinſeca. Secunda ut in formali, ſeu explicito conceptu dicat perfectionem, & non præſcindat à perfectione, quemadmodum præſcindere videtur relatio. Tertia, ut non excludat perfectionem æqualem, aut meliorem ſe, Sic v. g. vivere eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, quia vita eſt forma realis poſitiva, dans perfectionem, quæ etſi excludat aliquam perfectionem minorem ſe, ut eſt eſſe lapidis, non tamen æqualem, aut majorem, ut eſt ratio ſcientiæ, bonitatis &c, ideoque enti ſecundùm ſe melius eſt vivere, quàm carere vitâ.

4. Notandum ſecundò. Bonitatem triplicem inveniri in rebus. Unde eſt prima *bonitas abſoluta & fundamentalis*, quâ illud bonum dicimus, cui nihil deeſt ex omnibus ad ejus perfectionem & integritatem in ſuo genere pertinentibus. Et ſic idem eſt bonum, quod perfectivum ſecundùm S. D. 1. p. q. 4. a. 1. in c. Secunda eſt *bonitas reſpectiva*, ſeu tranſcendentalis, quæ eſt convenientia cum appetitu & voluntate, eamque conſequitur appetitus. Tertia eſt *bonitas moralis* propria naturæ intellectuali, eſtque rectitudo & conformitas ad regulam rectæ rationis, quæ ut reperta in actibus liberis eſt actualis, in habentibus eſt habitualis, & quandoque juſtitia vel ſanctitas appellatur.

Notandum tertiò. Bonum, præterquam quòd ſit in ſe ipſo perfectum, etiam eſſe perfectivum aliorum, ex quo dicitur *diffuſivum ſui*, idque vel effectivè, tribuendo eſſe alteri; vel formaliter, attrahendo & alliciendo apppetitum. His poſitis ſit. 5.

Concluſio. DEUS eſt per eſſentiam ſummum bonum, ſummeque bonus & perfectus omni genere bonitatis (2.) ideoque continet omnem perfectionem ſimpliciter ſimplicem formaliter, alias verò tantùm eminenter (3.) eſtque vel maximè diffuſivus ſuæ bonitatis. 6.

Prima pars probatur. Nam vel eſt ſenſus de bonitate abſolutâ; & hoc ipſo quòd DEUS eſt ens à ſe, ſuum eſſe, & actus purus eſſentialiter excluſivus omnis potentialitatis & limitationis, eſt in ſe perfectiſſimus. Vel eſt ſenſus de bonitate morali, & ſic iterum ex eo, quòd DEUS eſt formaliſſimè ſuum eſſe, tam eſt per eſſentiam indefectibilis à recta regula operandi, quàm eſt indefectibilis à ſe ipſo. ut indicatur Luc. 1 . *Nemo bonus niſi ſolus DEVS.* Levit. 19. *Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter*, & Iſ. 6 *Sanctus ſanctus, ſanctus.* Vel tertiò eſt ſenſus de bonitate reſpectiva, & ſic iterum DEUS ceu eſſentia per eſſentiam exiſtens & infinitè intelligibilis eſt ſuum ipſe primum volitum, & tam ſuus, quàm cujuslibet naturæ rationalis finis ultimus, quippe quæ aliunde quàm DEI viſione & fruitione nequit ſatiari.

Secunda pars ſignificatur. Ex. 33. ubi DEUS Moyſi ſui oſtenſionem promittens, *oſtendam tibi*, inquit, *omne bonum*, ideoque D. Auguſt. in illud pſ. 49. *Pulchritudo agri mecum eſt, quid enim*, inquit, *cum illo non eſt? cum illo ager, cum illo ſpecies terræ, cum illo ſpecies cœli, cum illo omnia volatilia, quia ipſe omnia.* Et ratio principaliter delumitur ex ratione entis à ſe per eſſentiam: quia eſſendi plenitudo includit omnem perfectionem (quælibet enim perfectio eſt quoddam eſſe) ſed ex ratione entis à ſe & per eſſentiam DEUS eſt ipſa plenitudo eſſendi, ſicut & actus purus, infinitus, cauſa omnis perfectionis, eámque proin vel formaliter, vel eminenter, præcontinet, ergo. 7.

Quòd autem perfectiones ſecundùm quid non contineantur in DEO formaliter, ratio eſt: quòd illæ dicantur in DEO contineri formaliter, quæ DEUM formaliter denominant, ſed ſolæ perfectiones ſimpliciter ſimplices eundem formaliter denominant: eſt quippe formaliter ſanctus, juſtus, vivens, &c. DEO quoque tribuendum quod melius eſt, ſed iſtas perfectiones formaliter habere, eſt melius, quàm non habere formaliter, ergò. Atqui per-

Digitized by Google

perfectiones ſecundùm quid DEUM non denominant formaliter propter adjunctam imperfectionem: neque enim DEUS niſi per metaphoram dicitur, Agnus, Leo, &c. ergo iſtæ perfectiones non ſunt formaliter in DEO.

8. Tertia pars conſtat: quia DEUS eſt cauſa effectiva, idealis & finalis omnis creatæ perfectionis: quæ velut rivulus ex illo infinito fonte eſſendi participatè dimanat, ut eleganter expreſſit D. Aug. ſuper pſ. 134. dicens: *Omne aliud bonum, alio bonum eſt, ſolus verò DEUS eſt ſe ipſo bonus; bonus omnium bonorum, bonum à quo ſunt omnia bona, bonum ſine quo nihil eſt bonum, & bonum, quod ſine cæteris bonum eſt.*

9. Quæres primò. Utrum DEUS & creaturæ ſimul ſumptæ faciant aliquod complexum ſaltem extrinſecè majus & melius, quàm ſit DEUS ſe ſolo ſeorſim ſumptus?

Reſpondeo negativè cum S. D. in 1. 2. q. 34. a. 3. ad 2. & in hunc ſenſum D. Auguſtinus tr. 11. in Jo. *Si fueris ſub DEO, minor eris, ſi fueris cum DEO, DEUS major non erit: vel ex ſe ille major; ſed tu ſub illo minor.* Ratio eſt primò. quia finitum additum infinito non facit majus: ſed DEUS eſt infinitè bonus; omnes creaturæ ſunt quid finitum. ergo.

Secundò. Cùm omnis creata perfectio ſit imperfectioni permixta, vel deberet facere majus bonum per additionem ſuæ imperfectionis, vel perfectionis: non imperfectionis, ut patet: non perfectionis, quia hæc modo infinitè præſtantiori præcontinetur in DEO.

Quòd ſi tamen per ly *extrinſecè majus bonum*, nil aliud intelligas, quàm quòd ſint plura bona habentia perfectionem, ſic utique DEUS & creatura ſunt quoad numerum habentium majus bonum, quàm ſolus DEUS, qui tamen loquendi modus eſt improprius.

10. Quæres ſecundò. An DEUS creare poſſit creaturam optimam ſeu perfectiſſimam?

Reſpondeo negativè: quia deberet creare alterum ſe: aut enim aliqua perfectio deeſſet illi creaturæ, aut non? ſi deeſſet, hoc ipſo non eſſet perfectiſſima; ſi nulla deeſſet, foret actus purus, adeoque DEUS, & conſequenter eſſet ex ſuppoſitione creatura, & ſimul ens increatum, quod implicat.

§. II.

Unitas & Veritas DEI.

CONCLUSIO I. *DEUS eſt maximè unus* S. D. q. 9. a. 3. & 4. Ratio ejuſdem eſt primò. Idem formaliter eſt in DEO principium, quo eſt DEUS, & quo eſt hic DEUS: ergo DEUS maximè eſt unus. Antec. conſtat ex dictis: quia eſſe DEI eſt natura ipſius, & ipſe eſt ſuum eſſe. Conſequentia probatur. Per quod aliquid formaliter eſt immultiplicabile & indiviſum, per illud principium eſt maximè unum: ſed natura DEI per ſuũ eſſe, quo conſtituitur natura DEI, etiam conſtituitur hæc natura immultiplicabilis: ergo hoc ipſo debet eſſe maximè una. 11.

Ratio petitur ſecundò ex infinitate divinæ perfectionis, quæ deſtrueretur per multiplicationem Deorum. Nam ſi darentur plures Dii, differrent ab invicem. Vel ergo id, in quo differrent, eſſet perfectio, vel imperfectio. Si imperfectio, hoc ipſo non eſſent infinitè perfecti; ſi perfectio; jam unus non haberet omnem perfectionem, quam haberet alter; adeoque rurſus non eſſent infinitè perfecti. 12.

CONCLUSIO II. *DEUS eſt ſummè verus.* Ratio eſt: quia veritas triplici modo poteſt accipi, primò quòd ſit conformitas dicti ad mentem & conceptum dicentis, eſtque veritas in dicendo: Secundò quòd ſit conformitas intellectûs ad rem cognitam, quæ eſt veritas in cognoſcendo: ac tertiò, quòd ſit conformitas rei cognitæ ad intellectum cognoſcentem, & eſt veritas in eſſendo. Sed omnibus iſtis modis DEUS eſt ſummè verus, & quidem primò in dicendo, quia fallere non poteſt, ut ex inſtituto probant Theologi in tractatu de fide. Secundò etiam in cognoſcendo & eſſendo, prout ipſe indicat Jo. 14. de ſe dicens: *ego ſum via, veritas, & vita*: Nam nulla eſt major conformitas rei cognitæ cum intellectu divino, quàm ſit ſuæmet eſſentiæ, ceu objecti connaturaliſſimi; hæc quippe eſt conformitas ſummæ identitatis, cùm ut ex S. D. ſupra vidimus, in ipſo intellectus & intellectum, hoc eſt, eſſentia cognita, ſint idem omnibus modis. Unde etiam eſt ſumma conformitas ſui intellectûs partim cum objecto primario & connaturaliſſimo ſuæmet eſſentiæ ſecundùm dicta, partim cum objecto ſecundario creaturarum: ſiquidem omnium illarum veritas in intellectu divino ideatur, & ab illa tanquam cauſa exemplari dependet. 13.

ARTICULUS II.

De ſimplicitate DEI.

SUMMARIA.

1. *Simplicitatis definitio.*
2. *Et diviſio.*
3. *DEUM eſſe ſimpliciſſimum probat eſſe à ſe.*
4. *Ratio actus primi,*
5. *Et infinita perfectio.*
6. *Hinc excluditur compoſitio phyſica.*
7. *Neque admittitur compoſitio ex ſubjecto & accidente.*
8. *Neque metaphyſica.*
9. *Neque logica.*
10. *Attributa junguntur eſſentiæ per intellectum, non propriè componuntur.*
11. *Datur in DEO fundamentum diſtinguendi, non componendi per rationem.*
12. *An actualis prædicatio componat.*
13. *Implicat DEUM componere per modum partis.*
14. *Non implicat componere per modum termini, & formæ totalis.*
15. *Quomodo ſimplicitas ſit perfectio ſimpliciter ſimplex.*
16. *Analogicè abſtracta non eſt perfectio.*
17. *Compoſitio eſt perfectio ſecundùm quid.*
18. *Myſterium SS. Trinitatis non obeſt ſimplicitati.*

§. I.

Digitized by Google

§. I.

Exponitur & aſtruitur ſimplicitas DEI.

1. NOtandum primò. Simplicitatem, quæ hoc loco ſignificat modum entis oppoſitum compoſitioni, communiter & rectè definiri, quòd ſit *unitas expers compoſitionis.* ubi per ly *unitas* removetur multitudo incompoſita, ſeu plura per accidens aggregata: per ly *expers compoſitionis* genus unitatis, quod eſt etiam commune compoſitis, contrahitur ad ſimplicia, ſicque partes, earumque actualis diſtinctio removetur: ſiquidem compoſitio eſt diſtinctorum unio.

2. Notandum ſecundò. Simplicitatem rectè dividi in abſolutam, quæ eſt rei in ſe ipſa, & reſpectivam, quæ eſt in ordine ad aliud. Prior oppoñitur compoſitioni intrinſecæ, poſterior extrinſecæ. Compoſitio intrinſeca & ad intra, quæ etiam dicitur *compoſitio hujus ex his*, denominat aliquid paſſivè compoſitum in ſe ipſo, eaque triplex numeratur; nempe phyſica ex materia & forma: partibus integrantibus: ſubjecto & accidente: metaphyſica ex eſſentia, & exiſtentia, ſuppoſito & natura; logica ex genere & differentia. Compoſitio extrinſeca, vel ad extra eſt duplex: primò compoſitio *hujus cum his*, quæ denominat aliquid activè componens cum alio à ſe diſtincto; veluti forma ſubſtantialis, quamvis in ſe phyſicè ſimplex, tamen venit in compoſitionem cum materia prima à ſe diſtincta. Quibus communiter in tract. de Incarn. additur compoſitio *in his*, hoc eſt, conjunctio extremorum in aliquo medio dante, non accipiente unitatem ab illis, ut eſt in Chriſto conjunctio duarum naturarum in perſona Verbi, de quibus ſuo loco.

3. CONCLUSIO. *DEUS eſt realiter formaliter ſimpliciſſimus ſimplicitate excludente omnem realem paſſivam compoſitionem.* Eſt quoad realem ſimplicitatem de fide, ex Conc. Lateran. in *c. firmiter*, & Florent ſupra diſp. 4. a. 1. §. 2. allegatis, adſtipulantibus SS. PP. ibidem adductis, quibus addimus Boetium de Trin. loquentem.

Simplex eſſe, ſimplex poſſe,
Simplex velle, ſimplex nôſſe,
Cuncta ſunt ſimplicia.

Ratio S. D. è SS. PP. deſumpta eſt primò. Ens primum & à ſe non poteſt eſſe compoſitum: DEUS eſt ens primum & à ſe: ergo. Major probatur: Omne compoſitum eſt naturâ poſterius ſuis partibus, tanquam elementis & principiis, è quibus componitur, requirit etiam cauſam, quæ illas partes inter ſe uniat: unde D. Ambroſ. tr. in ſymb. c. 1. *DEUS compoſitus eſſe non poteſt: cùm aliqua eo anteriora extitiſſe ſit nefas* & Cyrill. Alex. l. 3. theſ. c. 4. *quomodo Pater omnium rerum principium erit, ſi non ſimplex, ſed compoſitus erit? primum enim ſimpliciter haud quaquam compoſitum eſſe poteſt, quia nihil poteſt præintelligi, à quo componatur, &c.*

4. Ratio eſt ſecundò: Omnis compoſitio dicit imperfectionem actui puro infinitè perfecto repugnantem: ergo in DEO non habet locum. Antec. conſtat partim: quia quælibet pars intrinſecè componens eſt imperfectior ſuo toto; cùm totum ſit aliquid, quod non eſt pars: partim quia eſt in potentia ad totum: ideoque D. Damaſc. l. 1 d. fide orthod. *quidquid ex pluribus componitur, ex imperfectis conflatur.* Adde quòd pars non eſt ipſum totum, atqui in DEO nihil poteſt eſſe, quod non ſit DEUS alioquin jam eſſet ens creatum: ergo.

Ratio eſt tertiò. Quidquid eſt perfectius, de DEO dici debet: ſed eſſe ſimplicem cæteris paribus eſt perfectius, quàm eſſe compoſitum: dicit enim modum habendi ſuas perfectiones ſine indigentia, collectiorem magisque unitum, ideoque præſtantiorem, prout agnoſcit D. Auguſt. l. d. quant. animæ c. 11. dicens: *omne ſimplex eſt perfectius compoſito.* Et D. Anſ. de Incarn. V. c. 8. *vero judicio ſimplex multiplici antefertur.* 5.

§. II

Corollaria.

INferes primò. Non eſſe in DEO admittendam aliquam compoſitionem, neque ex materia & forma, neque ex partibus integrantibus quantitativis, neque ex potentia & actu, ſiquidem eſt actus purus, adeoque omnis materiæ potentiæque expers. 6.

Inferes ſecundò. In DEO non dari compoſitionem ex ſubjecto, & accidente. Id enim probant authoritates & rationes prææallegatæ: ſpecialiter etiam de iſtis qualitatibus D. Leo I. ep. 93. ad Turibium: *de DEO quicquid dignè ſentitur, non qualitas eſt, ſed eſſentia: incommutabili enim nihil accedit.* Et D. Auguſt. l. d. cognit. veræ vitæ c. 3. *Ratio adſtruit, nihil DEO accidentale, ſed totum quod prædicatur de eo, ei eſſe eſſentiale.* Plura de hoc tum contra Vorſtii Calviniſtæ objectiones ex liberis decretis petitas, tum contra novam quorumdam RR. opinionem de accidentibus non quidem DEO inhæſivis, ſed adhæſivis infra, ubi de Immutabilitate DEI. 7.

Inferes tertiò. Repugnare in DEO compoſitionem ex eſſentia & exiſtentia; ſiquidem eſt formaliſſimè ſuum eſſe irreceptum, & ens à ſe excluſivum omnis cauſæ eſſentiam & exiſtentiam conjungentis: Nec non compoſitionem ex natura & ſuppoſito; ſiquidem ita ſubſiſtit, ut ſit ſua eſſentia; & compoſitio utriusque ſupponit naturæ ſuppoſitatæ potentialitatem, quæ ab actu puro exulat. 8.

Inferes quartò. Neque logicam compoſitionem rationis ex genere & differentia poſſe habere fundamentum ex parte DEI, quia hæc compoſitio importat finitatem eſſentialem & dicit ex parte conceptûs generici potentialitatem; ſed finitatis, limitationis, potentialitatis, nullum datur in DEO fundamentum: ergo, &c. 9.

Sed nunquid ſaltem potuit cum fundamento in re dari compoſitio rationis inter eſſentiã & attributa? ſi enim ſimpliciſſima unitas variarum perfectionũ in DEO poteſt eſſe fundamentum varias rationes objectivas ratione diſtinguendi, cur non potiùs ſit fundamentum eaſdem rationes diſtinctas componendi? Reſpondeo. Quamvis unitas divinarum perfectionum in noſtro intellectu ſit fundamentum perfectiones divinas de ſe mutuò prædicandi, adeoque conjungendi: non tamen propriè componen- 10.

nendi, ſiquidem ejuſmodi prædicationes v. g. *DEUS eſt juſtus*, non ſignificant reſultantiam alicujus tertii è 2. extremis, ſed ſimplicem utriusque identitatem.

11. Et ad inſtantiam Reſp. diſparitatem eſſe, quòd diſtinctio rationis nihil ponat ex parte objecti, ſed tantùm aliquid relinquat, in quantum unam formalitatem aſſumit ad intellectum, non aſſumptâ alterâ; cujus fundamentum ſufficiens reperitur in objecto virtualiter multiplici juxta priùs dicta: ſed ſi faceret compoſitionem rationis, poneret compoſitionem in ipſo objecto, quæ in DEO fundamentum habere nequit, eò quòd conceptus compoſitionis ab omni imperfectione nequeat ſeparari.

12. Inquis: Compoſitio nihil eſt aliud, quàm diſtinctorum unio: ſed intellectus per actualem prædicationem unit v. g. attributa & relationes cum eſſentia, quas antea per ſimplicem apprehenſionem diſtinxerat, cùm dicit v. g. *DEUS eſt ſapiens, juſtus &c.* ergo intellectus facit compoſitionem in DEO. Præſertim cùm juxta celebrem D. Th. doctrinam noſter intellectus juxta ſuum connaturalem modum intelligat *componendo & dividendo*, illud per affirmationem, hoc per negationem.

Reſp. Compoſitio eſt diſtinctorum unio, ut præſuppoſitivè & præciſivè diſtinctorum, nego: ut poſitivè, & in actuali conjunctione diſtinctorum, conc. ſed intellectus conjungit v. g. eſſentiam cum attributis per actualem prædicationem, ut præſuppoſitivè & præciſivè diſtincta, conc. ut in ipſa actuali conjunctione diſtincta nego. Vel ſecundò, ut exprimens ſimplicem identitatem inter illa conc. ut exprimens coaleſcentiam diſtinctorum, nego. Ad illud, quòd intellectus noſter intelligat componendo. Reſp. compoſitione ſecundò intentionali ſe tenente ex modo concipiendi, conjungendo nimirum prædicatum cum ſubjecto, conc. ex parte rei conceptæ, nego.

13. Inferes quintò. Implicare contradictionem, ut DEUS veniat in compoſitionem aliorum per modum partis materialis vel formalis incompletæ: Ratio ex dictis patet, quia conceptus partis, ſive formalis ſive materialis eſt inſeparabilis ab imperfectione dependentiæ, primò à cauſa efficienter determinante ad eſſe unitum; ſecundò à ſe mutuò; & tertiò à toto compoſito, reſpectu cujus ſunt aliquid incompletum, quæ omnia repugnant rationi actûs puri, & entis à ſe.

14. Inferes tamen ſextò. Non repugnare divinæ vel ſimplicitati, vel actualitati, ut DEUS per modum formæ totalis & termini intrinſecè actuantis & complentis veniat in compoſitionem extrinſecâ cum his & in his: ita enim de facto in compoſitionem venire docet Myſterium Incarnationis; ubi duarum naturarum Divinæ & humanæ unionem in Perſona Verbi, ſicut & ipſius Verbi cum natura humana ſecundùm compoſitionem factam definit tertia ſynodus generalis his verbis: *ſi quis non confitetur unionem verbi ad carnem conjunctam animæ rationali ſecundùm compoſitionem anathema ſit.* Et v. ſyn. Gen. collat. 8. can. 4. *ſancta DEI Eccleſia unitatem Verbi* ad carnem ſecundùm compoſitionem confitetur. Cujus ratio eſt, quòd tunc compoſitio ex parte DEI non dicit rationem partis, ſed termini vel extremi perficientis & actuantis, quod ipſi convenit ex ratione actûs puri, prout etiam Divinam eſſentiam cum intellectu Beati uniri dicemus infrà in diſp. 7. de ſpecie impreſſa in viſione beatifica.

Inferes ſeptimò. Omnimodam ſimplicitatem, 15.
qualis eſt divina, ſaltem ex parte rei ſignificatæ eſſe ſummam perfectionem ſimpliciter ſimplicem, quia ſic dicit modum habendi ſuas perfectiones perfectiſſimum & unitiſſimum ſoli enti Increato proprium, non minùs, quàm infinitas & immenſitas ſunt modi eſſendi ſoli DEO proprii, quamvis quoad modum ſignificandi non exprimat poſitivam perfectionem, ſed potiùs negationem: quia in formali modo ſignificandi exprimit negationem compoſitionis, compoſitio autem, ſeu unio diſtinctorum eſt quid poſitivum.

Si autem loquamur de ſimplicitate ut ſic analo- 16.
gicè abſtractâ à DEO & creaturis, conformius eſt S. D. & rationi non eſſe perfectionem ſimpliciter ſimplicem, nec in modo cognoſcendi, nec in re ſignificatâ; quia ut ſic eſt modus entis indifferens ad omnes gradus ipſius: & in aliquibus reperitur cum perfectione, ut in Angelo, in aliquibus cum imperfectione, ut in materia prima, elementis &c. in relatione verò præſcindit ab utroque, ut ſuo loco dicetur, ideoque S. D. in 4. d. 11. q. 2. a. 1. quæſt. 1. ad 1. dicit: *Simplicitas per ſe non eſt cauſa nobilitatis, ſed perfectio rei; unde ubi perfecta bonitas invenitur in uno ſimplici, ſimplex eſt nobilius, quàm compoſitum, quando verò econtra res eſt imperfecta, licèt ſit ſimplex, compoſitum erit nobilius, ſicut homo eſt nobilior terrâ.*

Quòd ergo aliquæ creaturæ tantò ſimpliciores ſint, quantò nobiliores, id non ex natura ſimplicitatis, ſed actualitatis provenit, cui ſimplicitas applicata invenitur: unde in iis, quæ magis propinquant ad potentiam, & recedunt ab actu, oppoſito modo ſe res habet: illa enim quò ſimpliciora, eò ſunt imperfectiora, & ut S. D. hic a. 7. ad 2. *compoſita ſunt meliora ſimplicibus.*

Dices: Simplicitas opponitur imperfectioni, 17.
quia opponitur compoſitioni, quæ dicit imperfectionem; ergo debet eſſe perfectio.

Reſp. Compoſitionem intrinſecam formaliter non eſſe imperfectionem, ſed perfectionem admixtam imperfectioni: eſt enim formaliter unio poſitiva partium intrinſecè componentium: unde non ſequitur, quòd ſimplicitas ut ſic formaliter dicat perfectionem.

Inferes octavò. Myſterium SS. Trinitatis ne- 18.
quaquam obeſſe Divinæ ſimplicitati, prout D. Auguſt. d. Civ. l. 11. c. 10. *Hæc Trinitas unus DEUS eſt, nec ideo non ſimplex, quia Trinitas.* Vel enim divinæ perſonæ ad ſe invicem comparantur, & ſic nequaquam componuntur, ſed opponuntur; vel cum divina eſſentia & perfectionibus abſolutis; & ſic iterum non componuntur, ſed ſimpliciſſimè identificantur.

AR-

ARTICULUS III.

De Infinitate DEI.

ad q. 7.

SUMMARIA.

1. *Acceptio & diviſio infiniti.*
2. *Infinitas DEI de fide.*
3. *Habetur tum ex ratione entis à ſe, tum actûs puri.*
4. *Eſſentiæ creatæ poſſibilitas pendet à divina ſapientia.*
5. *A qua mediatè & radicaliter etiam pendet rerum impoſſibilitas.*

§. *Unicus.*

Infinitas DEI exponitur, & aſſeritur.

1. INfinitum ex ipſa vocis notione illud dicit, *quod fine ſeu terminis caret.* Aliud dicitur infinitum ſimpliciter & in toto genere entis; aliud ſecundùm quid, hoc eſt, in certo genere entis, ut ſi daretur infinita linea, tantùm eſſet infinita in genere quantitatis, ſi daretur infinitus calor, eſſet infinitus in genere qualitatis.

2. Concluſio. DEUS eſt per eſſentiam ſimpliciter infinitus. Eſt de fide è S. textu pſ. 144. *Magnitudinis ejus non eſt finis.* Baruch. 3. *Magnus eſt, & non habet finem, excelſus & immenſus.* Ideo SS. PP. præſertim Damaſcenus l. 1. de fide, DEUM vocat *interminatum eſſentiæ pelagus.*

3. Deducitur tum ex ratione entis à ſe, tum ex ratione actûs puri. Nam ens, quod caret limitationibus & terminis eſſendi, eſt infinitum ſimpliciter & in genere entis, DEUS caret limitationibus, ac terminis eſſendi. ergo. Minor probatur: Omnis terminus, quo poteſt actualitas eſſendi limitari, aut eſt extrinſecus, aut intrinſecus; ſed DEUS ceu ens à ſe & per eſſentiam utrumque excludit. ergo. Minor probatur: quia terminus extrinſecus eſt cauſa producens, quem excludit ut ens à ſe, rurſus terminus intrinſecus eſſet eſſentia quatenus receptiva & contractiva exiſtentiæ, ſed eſſe à ſe eſt formaliſſimè ipſa DEI eſſentia, adeoque eſſe irreceptum, ſicque infinitum in genere entis. Rurſus: actui puro nulla poteſt abeſſe entis perfectio, conſequenter debet eſſe infinitus in omni genere entis.

Objicies. Etiam ſi rerum eſſentiæ ſuam poſſibilitatem habeant à ſe & non independenter ab alio, non ideo ſequitur ipſas eſſe infinitas; ergo tametſi DEUS ſit ens à ſe, inde tamen non rectè infertur, quòd ſit infinitus. 4.

Reſp. negando ſuppoſitum antecedentis; nam eſſentiæ creatæ poſſibilitas dependet à dictamine divinæ ſapientiæ: neque (ſi loquamur per rationem à priori) verum eſt, ideo DEUS poteſt hominem potiùs ponere quàm chimeram, quia ex ſe poſſibilis eſt, vel non repugnat: ſed ideo poſſibilis eſt, quia omnium rerum artifex divina ſcientia in ſuis ideis dictat, ita & non aliter fieri debere. Non ideo tamen DEUS Angelum, vel hominem potuit aliter facere, quàm ſit poſſibilis, quia illud dictamen, & iſtæ ideæ pertinent ad ſcientiam neceſſariam ſimplicis intelligentiæ, divinæ voluntati præſuppoſitam.

Dices: Impoſſibilitas rerum, v. g. chimeræ, non fundatur aut pendet ex DEO; penderet enim ex defectu divinæ potentiæ, quòd dicere eſt abſurdum: ergo neque poſſibilitas oppoſita pendet ex DEo. 5.
Reſp. neg. antec. Etiamſi enim non immediatè, mediatè tamen & radicaliter etiam ipſa impoſſibilitas & repugnantia rerum fundatur non in defectu, ſed perfectione divinæ potentiæ & ſcientiæ; quippe quæ dictando & continendo perfectionem alicujus eſſentiæ & naturæ, hoc ipſo facit illam repugnantem & impoſſibilem cum altera adæquatè diſtincta.

ARTICULUS IV.

De Immenſitate DEI.

ad q. 8.

SUMMARIA.

1. *Explicatio immenſitatis.*
2. *Fides docet DEUM immenſum.*
3. *Ratio S. D. probat ex Omnipotentia.*
4. *Alia operatio DEI immanens, alia virtualiter tranſiens.*
5. *Authoritas ſcript. pro ratione S. D.*
6. *Ratio ex contactû virtutis.*
7. *Inſtantia ex immediatione virtutis occurritur.*
8. *DEUS de novo eſt in creaturis per illarum immutationem,*
9. *Et tanquam illas continens.*
10. *Specialis DEI præſentia reducitur in operationem.*
11. *Negatur petitio principii.*
12. *Quomodo priùs ſit eſſe, quàm operari.*
13. *Immenſitas conſtituitur per virtutem operandi.*
14. *Ideo prior operatione.*
15. *Immenſitas diſtinctum attributum ab omnipotentia.*

§. I.

Exponitur & aſtruitur immenſitas DEI.

1. COnſideratâ abſolutâ infinitate, nunc conſideramus modum infinitum DEI exiſtendi in rebus, qui dicitur immenſitas, eſtque virtus infinita

Digitized by Google

nita repletiva loci, ſeu virtus diffuſiva ſui per omne ſpatium: actualis quippe diffuſio & repletio loci, non ab æterno, ſed ex tempore DEO convenit per connotationem ad creaturas exiſtentes, & aliàs ubiquitas, vel omnipræſentia dicitur: at virtus diffuſiva neceſſariò & ab æterno DEUM denominat, ideoque conſtituit attributum Immenſitatis.

2. CONCLUSIO. *De fide eſt DEUM eſſe immenſum.* S. D. q. 8. a. 1. & 2. Conſtat ex Symbolo Athanaſii: *Immenſus Pater, immenſus filius, &c.* ex Concil. Later. in c. *firmiter* è pluribus S. ſcript. textibus, ut pſ. 138. *quò ibo à ſpiritu tuo?* in quæ Chryſoſt. *Quò à te proficiſcar? omnia imples, omnibus ades, non per partes, ſed omnibus ſimul totus.* Jer. c. 23. *Nunquid non cælum & terram ego impleo?* Neque Ethnicos hæc veritas latuit, è quibus Sen. l. 4. de benef. c. 8. *nihil ab ipſo vacat, opus ſuum implet.* & Poëta

Jupiter eſt, quodcunque vides, Jovis
omnia plena.

3. Rationem immenſitatis dat S. D. ipſam omnipotentiam; ſicut & actualis omnipræſentiæ, operationem DEI in rerum omnium eſſentias intrinſecè illabentem: Ibi DEUS eſt intimè præſens per ſubſtantiam, ubi operatur: ſed DEUS *omnia in omnibus operatur*, etiam ipſum eſſe rerum: ergò DEUS eſt rebus omnibus intimè præſens: cumque virtus omnia in omnibus operandi ipſi ab æterno conveniat: etiam ab æterno convenit virtus omnia replendi, ſeu in omnibus exiſtendi, quæ eſt immenſitas.

Cæterùm duo hîc enaſcuntur dubia, primò: an hæc data ratio Immenſitatis ſit formalis & adæquata? Secundò. An DEUS ratione ſuæ Immenſitatis de facto ſit in ſpatiis imaginariis? hoc eſt in illa vaſta & inani capedine, quæ ultra cæli ſupremi extimam ſuperficiem ſecundùm noſtram imaginationem in immenſum extenditur. Sit igitur ad prioris quæſtionis reſolutionem.

§. II.

Propugnatur ratio D. Thomæ.

4. SUpponitur aliam eſſe operationem DEI penitus immanentem, aliam virtualiter tranſeuntem: quamvis enim omnis operatio DEI ſit actus formaliter immanens, utpote actus intellectûs vel voluntatis, non ſolùm in DEO, ſed penitus idem cum ipſo exiſtens, aliqui tamen nullum relinquunt effectum creatum, ſuntque actus neceſſarii, quibus v. g. ſe ipſum cognoſcit, amat, &c. aliqui relinquunt effectum creatum, ut eſt creatio mundi, juſtificatio &c. ideoque dicuntur virtualiter tranſeuntes, nempe non ratione ſui & ex parte DEI; ſed ex parte & ratione effectûs producti. De qua poſteriori proinde operatione procedit quæſtio.

5. CONCLUSIO. *Operatio DEI virtualiter tranſiens eſt ipſi ratio formalis* exiſtendi in rebus. Ita cum Angelico Doctore ejus Diſcipuli. Probatur primò authoritate: nam Regius Propheta pſ. 138. & Apoſt. act. 17. non aliunde divinam probat omnipræſentiam, quàm ex ipſius intrinſeca operatione. David quippe poſtquam dixerat: *ſi aſcendero in cælum, tu illic es. &c.* hanc ſubjunxit cauſalem: *etenim illuc manus tua* (hoc eſt virtus & operatio) *deducet me, & tenebit me dextera tua.* Iſte verò ut Athenienſibus perſuaderet: *DEUM non longè eſſe ab unoquoque noſtrum*, rationem reddidit: *in ipſo enim vivimus, movemur, & ſumus.* Eandem dat rationem D. Anſelmus Monol. c. 22. *quoniam nihil ſine DEO poteſt aut eſſe, aut conſervari, dicere cogimur, DEUM ubique & ſemper eſſe.*

Probatur ſecundò fundamentali ratione S. D. 6. Cùm ſubſtantia præſertim ſpiritualis ex ſe ſit indifferens ut ſit in aliquo vel nullo; in hoc, vel illo loco, propriumque ſubſtantiæ ſit, non in aliquo, vel ad aliquid, ſed eſſe & dici ad ſe, & in ſe: idcirco formalis ratio eſſendi in loco non poteſt eſſe rei ſubſtantia, ſed dimenſio & contactus: atqui DEUS ad res creatas non habet alium contactum quàm virtutis, qui eſt operatio ipſius; ergo non niſi per contactum virtutis ſeu operationem formaliter eſt in rebus. Sic etiam S. D. in 1. diſt. 37. q. 1. a. 2. dicens: *Eſſentia DEI cùm ſit abſoluta ab omni creatura, non eſt in creatura, niſi in quantum applicatur ſibi per operationem, & ſecundùm quod operatur in re, dicit eſſe in re.*

Dices: Hac ratione nondum probari, quòd 7. DEUS rebus omnibus ſit præſens per ſuam ſubſtantiam: quia ad contactum operationis non neceſſariò requiritur ſuppoſiti immediatio, ſed ſufficit immediatio virtutis.

Sed contrà eſt. Operatio de qua cum Apoſtolo & D. Anſelmo S. D. loquitur, & virtus operativa, eſt illa, quâ DEUS omnia in omnibus operatur, conſervando illorum eſſe; ſed hæc operatio neceſſariò requirit immediationem ſuppoſiti: nam virtus influxiva totius eſſe, ejusque conſervativa eſt virtus creativa totius entis, quæ ſicut & ipſa creatio activa eſt intranea DEO & cum ipſius eſſe identificata, ut ex Philoſophicis ſuppono; atqui hæc virtus operativa eſt influxiva totius eſſe; ergo eſt penitus identificata cum eſſe divino; ac proinde ſi DEUS per ſuam operationem ſiat præſens immediatione virtutis, hoc ipſo quoque fit præſens rebus ſecundùm immediationem ſuppoſiti. Major conſtat, quia virtus influxiva & conſervativa totius eſſe eſt cauſativa entis ut ſic tanquam effectûs univerſaliſſimi ex nihilo producti; cùm ſubtracto tali influxu res protinus abiret in nihilum; ſed hæc eſt virtus creativa: ergò.

Confirm. primò. DEUS tanquam in ſe immutabilis de novo exiſtit in creaturis non per ſui immutationem aut applicationem ad creaturas, ſed ipſas immutando, ſibique applicando; ſed hoc fit per operationem tranſeuntem. ergo. 8.

Confirm. ſecundò. DEUS eſt in rebus tanquam illas continens & ut Apoſt. Hebr. 1. *portans omnia verbo virtutis ſuæ*, & quatenus illabitur in earum eſſentiam & terminos eſſendi: nam hæc eſt intima præſentia ſoli DEO propria; ſed hoc fit per ipſius operationem virtualiter tranſeuntem & conſervativam ipſius eſſe. *In eſſentiam enim* (inquit, S. D. in 2. d. 8. q. 1. a. 5. ad 3.) *non intrat, niſi ille, qui dat eſſe, ſcilicet DEUS Creator.* 9.

Confirm. tertiò. Specialis DEI præſentia, quâ 10. DEUS v. g. juſtis eſt præſens per gratiam, beatis per gloriam, reducitur in ipſius operationem virtualiter tranſeuntem: ergò & omnipræſentia univerſalis.

Dices

11. Dices primò. Hæc ratio S. D. videtur petere principium, quia omnipræſentiam DEI probat per immediationem ſuppoſiti, quæ ipſa nihil aliud eſt, quàm interna præſentia, ergo. Reſp. nego antec. ejusque probationem: nam S. D. ultimatò probat omnipræſentiam DEI ex univerſaliſſimo modo operandi, neceſſariò procedente ex virtute increata & inferente immediationem ſuppoſiti.

12. Dices ſecundò. Prius naturâ eſt DEUM eſſe alicubi, quàm ibi operari: ergo ex operatione tranſeunte DEI non rectè probatur ipſius omnipræſentia & immenſitas. Antec. probatur: quia operari ſequitur ad eſſe, & priùs eſt rem eſſe, quàm operari.

Reſq. nego antec. & ad probationem diſt. antec. prius eſt eſſe quàm operari ad extra in linea eſſendi, conc. in linea locandi, vel eſſendi alicubi, ſic nego. Nam in linea locandi, primum eſt ratio locandi, alterum ipſa res locata.

13. Dices tertiò. DEUS ab æterno fuit immenſus, quamvis ab æterno nihil fuerit operatus: ergo immenſitas eſt prior ratione quàm operatio. Reſp. conc. totum, quia immenſitas formaliter non conſtituitur per operationem ſed per virtutem operandi

Dices quartò. Immenſitas DEI reddit DEUM rebus præſentem præſentiâ infinitâ: ſed immenſitas eſt prior operatione; ergo DEUS per prius redditur præſens rebus, quàm operetur in ipſis. Reſp. diſt. min. immenſitas ut virtute DEUM faciens præſentem, eſt prior operatione conc. faciens actu præſentem nego. ergo per priùs DEUS redditur rebus præſens, quàm operetur, virtute, conc. actu præſens nego conſeq. 14.

Si dicas: Hâc ratione immenſitas non conſtituet diſtinctum attributum ab omnipotentia. Reſp. nego ſeq. nam immenſitas non conſtituitur formaliter per virtutem operandi præcisè ut talem; ſed per ipſam ut diffuſivam divinæ ſubſtantiæ & virtualiter extenſivam ſine fine & termino in infinitum. 15.

ARTICULUS V.

Sitne DEUS in ſpatiis imaginariis.

SUMMARIA.

1. *DEUM non eſſe in ſpatiis imaginariis probat multiplex ratio.*
2. *Simul authoritas S. ſcript. & PP.*
3. *Reijcitur ubicatio intrinſeca abſoluta.*
4. *Quo ſenſu SS. PP. dicant DEUM eſſe ſupra & extra mundum.*
5. *Obijcitur paritas de æternitate.*
6. *Eadem retorquetur negando anterioritatem formalem in æternitate.*
7. *Diſparitas inter æternitatem & immenſitatem.*
8. *Non ſequitur ex noſtra ſententia DEUM poſſe eſſe diviſum vel mutabilem.*
9. *Immenſitas ſequitur ad duplex attributum.*
10. *DEUS ubique per eſſentiam, potentiam, & præſentiam!*
11. *Nulli creaturæ communicabilis ubiquitas.*

§. I.

Impugnatur exiſtentia DEI in ſpatiis imaginariis.

1. CONCLUSIO. *DEUS actu non eſt in ſpatiis imaginariis.* Ita Thomiſtæ. Ratio ex dictis eſt primò, Deus actu ibi eſt, ubi operatur: ſed Deus defacto nihil operatur in ſpatiis imaginariis: ergo in illis actu non eſt. ſecundò. *In nihilo nihil eſt*, inquit S. D. in 1. d. 37. q. 1. a. 3. ſed illa ſpatia imaginaria & mundi poſſibiles actu nihil ſunt, ergo.

Tertiò. Nihil dicitur exiſtere in rebus imaginariis, v. g. non dicimus, accidentia Euchariſtiæ exiſtere in ſubjecto imaginario: ergo etiam in ſpatio imaginario nihil rectè dicitur exiſtere.

2. Quartò. Verbum Divinum priusquam mundus fuit productus, ab æterno non dicitur fuiſſe in mundo imaginario, ſed *in principio* æternæ generationis, *Verbum erat apud DEUM.* Jo. c. 1. ergo etiamſi ſint mundi plures extra hunc mundum producibiles in infinitum, tamen non rectè dicitur DEUS in iis exiſtere, ſicuti nullo adhuc exiſtente mundo ab æterno exiſtebat in ſe ipſo, non in mundis poſſibilibus, prout teſtantur SS. & antiqui PP. D. Aug. in pſ. 122. *Antequam DEUS faceret Cælum & terram; ubi habitabat? & antequam faceret ſanctos, ubi habitabat? in ſe habitabat DEUS, apud ſe habitabat, & apud ſe eſt DEUS.* Tertull. l. adv. Prax. c. 5. *ante omnia DEUS erat ſolus, & ipſe ſibi locus, & omnia.* Dionyſius Carthuſ. in 1. d. 37. q. 1.

Dic ubi tunc eſſet, cum præter eum nihil eſſet?
Tunc ubi nunc, in ſe, quoniam ſibi ſufficit ipſe.

D. Bern. l. 5. d. conſid. c. 6. ſimiliter interrogans, *ubi erat DEUS, antequam mundus fieret?* Reſpondet. *Non eſt, quòd quæras ultrà, ubi erat? præter ipſum nihil erat; ergo in ſe ipſo erat.*

Dices: Hæc quidem probare DEUM non eſſe in ſpatiis imaginariis per præſentiam & ubicationem relativam, non autem probare, quòd DEUS ibi non ſit per ſuam abſolutam præſentiam & ubicationem ſuæ eſſentiæ intrinſecam, per quam non tam in ſpatio imaginario, quàm in ſe ipſo eſt ultra cælos in immenſum diffuſus, prout indicat S. ſcript. Job. 11. *Excelſior cælo, profundior inferno.* SS. PP. paſſim dicentes cum D. Gregorio 2. Moral. c. 8. & Damaſceno, *DEUM eſſe extra omnia & ultra omnia, omnia ambiendo terminantem, & ſuper omnia exiſtentem.* imò ipſe S. D. quodl. 12. a. 1. *DEUM non tantùm eſſe in his, quæ ſunt, ſed etiam in imaginatis & in præteritis, & in futuris.* 3.

Sed contra eſt, quòd S. D. non aliam agnoſcit quàm relativam præſentiam & ubicationem: & illa DEI abſoluta præſentia vel ubicatio, in intrinſecis ac modalibus ubicationibus fundata, ſit fictitia. Ita enim d. 39. q. 2. a. 3. *hinc DEO*, inquit, *ab*

Digitized by Google

ab æterno non conveniebat ubique, vel in rebus eſſe, cùm eſſe ubique importet relationem DEI ad creaturas, fundatam ſuper operationem DEI. Itaque eſſe in ſe ipſo, non dicit præſentiam, ſed exiſtentiam, & quicquid præſens eſt, alicui præſens eſt.

4. S. ſcript. SS. PP. & ipſe D. Th. oppoſiti loquuntur in ſenſu, à D. Auguſtino eleganter expreſſo in l. de nat. boni. c. 3. ubi dicit: *DEUS eſt ſupra mundum, & extra mundum non ſpatiis locorum, ſed ineffabili & ſingulari potentiâ,* hoc eſt, virtualem DEI contactum ad res creatas non eſſe hujus univerſi limitibus coarctatum, quin DEUS alia & alia in infinitum creando poſſit eundem virtualem contactum in infinitum diffundere.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objic. tamen primò. DEUS ratione ſuæ im-
5. menſitatis eodem modo ſe habet ubicativè, ſicut ſe habet ratione ſuæ æternitatis durativè: ſed ratione ſuæ æternitatis ſe habet durative, ut verè actu infinitè duraverit ante mundum; ergo ratione ſuæ immenſitatis ſic ſe habet ubicativè, ut verè actu infinitè ſit ubicatus extra mundum.

Confirm. ſicut in duratione ſe habent differentiæ temporis ante & poſt, ita in ubicatione ſe habent differentiæ ubicationum intra & extra, ultro & citro: ergo ſicut æternitas DEI tanquam infinita duratio ipſius excedit omnes differentias temporum, ſic immenſitas tanquam infinita DEI ubicatio excedit omne ſpatium & differentias ubicationum.

6. Reſp. primò permiſſâ maj. dist. min. & retorquendo argumentum. DEUS per ſuam æternitatem infinitè duravit ante mundum, anterioritate formali, nego, virtuali & eminentiali, concedo; quatenus nimirum DEUS potuiſſet alias & alias partes anteriores temporis creare in infinitum, quibus omnibus ſua æternitas coëxtitiſſet: ergo etiam DEUS ratione ſuæ immenſitatis eſt ubicatus extra mundum exterioritate vel ulterioritate virtuali, & eminentiali, quatenus nempe poteſt alia ulteriora ſpatia in infinitum condere, in quibus exiſtat, concedo, formali nego.

Certè D. Auguſt. 12. de Civ. c. 5. ejuſdem penſi habet & moras imaginarias ante tempus, & ſpatia imaginaria extra mundum, dicens: *quòd ſi dicant, inanes eſſe hominum cogitationes, quibus infinita imaginantur loca, cùm locus nullus ſit præter mundum, reſpondetur eis, iſto modo inaniter homines cogitare præterita tempora vacationis DEI, cùm nullum tempus ſit ante mundum.*

7. Reſp. ſecundò negando maj. ejusque ac ſimul probationis paritatem. Nam æternitas eſt proxima & immediata ratio divinæ infinitæ durationis actualis, quæ proinde omnes differentias creatæ durationis cum infinito exceſſu eminenter continet: atqui immenſitas DEI non eſt proxima & immediata ratio ipſius actualis ubicationis; hanc quippe denominationem non niſi temporaliter & mediante contactu immutativo creaturarum conſequitur, quo non tam DEUS ipſe ſe rebus, quàm res ſibi præſentes efficit, non ut in iis contentus, ſed ut ipſas ex ſe & in ſe continens.

Objicies ſecundò. Sequeretur ex noſtra ſententia, quòd DEUS poſſet mutare locum, vel eſſe 8.
à ſemetipſo diviſus, quorum utrumque eſt abſurdiſſimum. Prima ſequela probatur: Ponamus: quòd DEUS hunc mundum moveat motu recto, tum ſicuti mundus non ampliùs occuparet hoc ſpatium, quod modò occupat, ita nec DEUS eſſet actu in illo loco, in quo priùs fuit. Secunda quoque ſequela probatur: Si DEUS crearet alium mundum, qui huic noſtro non foret contiguus, tunc DEUS ſecundùm noſtram ſententiam eſſet in utroque mundo, & tamen non eſſet in ſpatio imaginario intermedio, ergo à ſe ipſo diſtaret & eſſet diviſus.

Reſp. nego utramque ſequelam, & primam quidem: quia DEUS non fit rebus præſens accedendo ad ipſas, ſeque iis applicando, ſed ipſas ſibi attrahendo & applicando, in quantum ipſe immotus eas è nihilo educit, conſervat, & ut dicitur ſap. 7. *in ſe permanens omnia innovat.* Secundam verò ſequelam: quia DEUS non eſt modo diviſibili in creaturis; unde in illo caſu diviſio & diſtantia tantùm ſe teneret ex parte creaturæ, ſicuti nec corpus Christi in cælo exiſtens eſt à ſe ipſo diviſum, quatenus exiſtente in eucharistia, quia in eucharistia modo indiſſolubili exiſtit.

§. III.

Corollaria.

Inferes ex dictis primò. Divinam immenſitatem ad duplex attributum conſequi: nam qua- 9
tenus eſt virtualiter contactiva ſpatii, ſic ad omnipotentiam ſequitur; quatenus autem habet, ut ſine fine & termino poſſit per infinita ſpatia diffundi, ſic conſequitur ad attributum infinitatis.

Inferes ſecundò. DEUM ubique eſſe *per eſ-* 10.
ſentiam, potentiam, & præſentiam. Per potentiam (ita exponente S. D. hîc q. 8. a. 3. in c.) in quantum *omnia ejus poteſtati ſubduntur.* per præſentiam, in quantum *omnia nuda & aperta ſunt oculis ejus.* per eſſentiam, *in quantum adeſt omnibus ut cauſa eſſendi.*

Inferes tertiò contra hæreticos Ubiquiſtas, præ- 11.
ſentiam ubiquitatis, ſeu eſſe ubique, nulli creaturæ eſſe communicabilem, ex S. D. hîc a. 4. Nam creatura aut eſt alicubi per quantitatem molis, ut corpora, vel per quantitatem virtutis, hoc eſt operationem, ut Angeli. Si primum, tunc habet certos dimenſionis ſuæ terminos, nec proinde vel in infinitum extendi, vel extra illos terminos in omnibus locis replicari poteſt. Si ſecundum, tunc habet limitatam ſphæram ſuæ activitatis, ac proinde ſicut nec in infinitum operari, ita nec eſſe ubique poteſt.

ARTICULUS VI.

De immutabilitate DEI.

SUMMARIA.

1. *Definitio mutationis.*
2. *Ejus diviſio.*
3. *Veritas Catholica.*
4. *Quam evincunt rationes aſeitatis, actûs puri, & ſimplicitatis.*
5. *Implicat creatura ſimpliciter immutabilis.*

6. *Im-*

Digitized by Google

6. *Implicat in DEO receptio cujuscunque forma accidentalis.*
7. *Ex conſenſu PP. & DD.*
8. *Ex ratione ſimplicitatis, immutabilitatis, & perfectionis.*
9. *Rejicitur diviſio accidentium in decora & indecora.*
10. *D. Anſelmi mens expenditur.*
11. *Inſtantiis de Incarnatione & decretis liberis breviter occurritur.*

§. I.

Veritas Catholica.

1. MUtatio latiſſimè accepta eſt *tranſitus intrinſecus de contradictorio in contradictorium, quo res jam intrinſecè aliter ſe habet, quam antè.* Unde tria ſunt de conceptu mutationis. Primum eſt, ſubjectum ſaltem in aliquo priori ſigno rationis conſtitutum in potentia ad ſuum terminum, ſecundum eſt, terminus à quo amiſſibilis: omnis enim *translatio* (teſte S. Bern.) *interemptio eſt priſtini*, tertium eſt terminus ad quem acquiſibilis. Idcirco illud mutabile dicimus, quod poteſt de uno contradictorio intrinſecè tranſire in aliud contradictorium, ſive ſe in ſe ipſo aliter habere quàm ante.

Dico *intrinſecè & in ſe ipſo.* Si enim res ſuſceptiva contradictoriorum in ſe ipſa nihil intrinſecè acquirat, aut perdat, oppoſitæ denominationes non oriuntur ex aliqua mutatione illius rei in ſe, ſed alterius circa ipſam: quomodo Verbum dedenominatur unitum humanitati Chriſti, quod ante non erat unitum, non ex acquiſitione novæ formæ & relationis à Verbo, ſed acquiſitione novæ formæ, perfectionis, & relationis ab ipſa humanitate; unde etiam tota mutatio eſt ex parte humanitatis.

2. Porro res aliqua poteſt intrinſecè mutari, vel ex principiis intrinſecis, eritque mutabilitas ab intrinſeco; idque vel in ordine ad terminum ſubſtantialem, ut corpora ſublunaria in ſe habentia materiam, quæ eſt radix corruptionis, vel in ordine ad terminum accidentalem, ut corpora cæleſtia in ordine ad motum, & Angelus in ordine ad ſuas operationes. Vel ſecundò poteſt in ſe mutari à principio tantùm extrinſeco, eritque ſolùm mutabilitas ab extrinſeco, quod fit in illis naturis, quæ in ſe nullum habent principium ſuæ deſtructionis; ſed potiùs intrinſecam exigentiam ſuæ conſervationis & perpetuitatis, ut Angeli, viſio beatifica &c, quia tamen ab aliqua cauſa extrinſeca in eſſe & conſervari dependent, ab eadem quoque abſolutè deſtrui, & annihilari poſſunt.

3. CONCLUSIO. *DEUS eſt omnimode immutabilis,* Eſt de fide definitum in c. *firmiter.* & habetur pſ. 101. *Tu autem idem ipſe es,* Jac. 1. *Apud quem non eſt transmutatio nec viciſſitudinis obumbratio,* quam immutabilitatem non tantùm eſſentialem ſed etiam accidentalem explicat D. Anſelmus Monol. c. 24. *Sicut igitur ſemper ſibi eſſe eſt omnino eadem ſubſtantialiter; ita nunquam eſt à ſe diverſa ullo modo, vel accidentaliter.* Et infra. *Illud ſine dubiò verum eſt; quia de ſummè incommutabili natura nihil poteſt dici, unde mutabilis poteſt intelligi.*

Ratio eſt: Omnis mutatio vel eſt intrinſeca, 4. vel extrinſeca, ſed utraque DEO repugnat: ergo DEUS eſt omnimodè immutabilis. Minor probatur: nam inprimis ens à ſe eſt independens ab omnis cauſæ influxu, ac proinde neque extrinſecæ ſeu logicæ, neque intrinſecæ ſeu phyſicæ mutationis eſt capax. Secundò: actui puro & enti infinito nulla poteſt abeſſe perfectio: ergo nullam poteſt perfectionem, nullum eſſe amittere vel acquirere, nec proinde mutari: Ratio quoque actûs puri omnem excludit potentialitatem, quam mutabilitas eſſentialiter involvit. Tertiò ratione ſimplicitatis: quia quicquid DEUS habet, eſt ipſe DEUS: ergo ſicut ſemetipſum nec acquirere poteſt nec amittere; ita nihil de novo ſeu ſubſtantiale ſeu accidentale intrinſecè poteſt acquirere vel amittere.

§. II.

Corollaria.

Inferes ex dictis primò, Eſſe impoſſibile, ut ali- 5. qua creatura ſit ſimpliciter tam intrinſecè quàm extrinſecè immutabilis, uti dicit D. Auguſt. 12. de Civ. c. 1. *Dicimus itaque immutabilem non eſſe niſi unum verum DEUM beatum: ea verò, quæ fecit, bona quidem eſſe, quòd ab illo, verumtamen mutabilia, quòd non de illo, ſed nihilo facta ſunt.* Ratio eſt: ſicut DEUS eſt ens à ſe, actus purus, infinitus, ſimpliciſſimè ſuum eſſe & operari: ſic econtra creatura eſſentialiter eſt ens ab alio, ex nihilo, ens potentiale, compoſitum ex eſſentia & eſſe, habens potentiam obedientialem, & operari à ſe diſtinctum, ergo ſicuti è priori ratione infertur omnimoda immutabilitas DEI: ſic è poſteriori rectè infertur eſſentialis mutabilitas creaturæ tam extrinſeca, quàm intrinſeca.

Inferes ſecundò: Repugnare divinæ immu- 6. tabilitati omnem cujuscunque formæ accidentalis receptionem. Eſt non tantùm contra hæreſin Calviniſtæ Vorſtii dicentis: DEUM de facto eſſe compoſitum ex ſubſtantia & accidente, inter quæ numerat libera DEI decreta, quæ dicit eſſe accidentia quædam ab ipſius ſubſtantia longè diverſa. ſed etiam contra quoſdam RR. dum aliqui apud Henricum à S. Ignat. diſt. 5. q. 2. a. 2. docent, liberas DEI volitiones eſſe aliquid non inhæſivè, ſed adhæſivè DEO intrinſecum, & ab ejus ſubſtantia realiter adæquatè diſtinctum: Alius vero Recent. Scotiſta in Theſ. d. 2. de attrib. controv. 3. diſtinxit formas accidentales in aliquas, quæ arguunt aut præſupponunt aliquam imperfectionem DEO indecoram & indignam: & in alias, quæ indecoram, compoſitionem non arguunt: illarum novam receptionem dixit repugnare DEO, non item iſtarum.

Contra quos probatur illatum, in primis ex 7. communi conſenſu omnium Doctorum, qui omnem compoſitionem ceu divinæ ſimplicitati & immutabilitati repugnantem ex mente Conc. Rhemenſis erroris damnant, & jam damnavit S. D. l. 1. contra gentes c. 23. dicens: *ex hac veri-*

veritate oſtenſa (ſcilicet quòd in DEO nullum accidens eſſe poſſit) *error quorundam confutatur, qui ponunt quaſdam intentiones divinæ eſſentiæ ſuperadditas*: Ubi S. D. nihil diſtinguit, ſintne formæ & intentiones inhæſivè, vel adhæſivè in DEO, ſed illas univerſaliter erroris arguit. ibidemque addit, *divinæ ſubſtantiæ omninò accidens non ineſt. In hanc ſententiam Catholici DD. conveniunt.*

Conſtat ſecundò ex definitione Leonis I. ep. 93. ad Turib. c. 5. *De DEO quidquid dignè ſentitur, non qualitas eſt, ſed eſſentia: incommutabili enim nihil accedit.*

8 Conſtat tertiò ex ſimplicitate DEI: *quod enim ex multis & differentibus conſtat, compoſitum eſt.* inquit D. Damaſc. 1. d. fid. c. 12.

Conſtat quartò ex immutabilitate; ut enim loco citato S. D. *accidens de ſe natum eſt ineſſe, & non ineſſe, ſi igitur DEUS habet aliquid accidentaliter ſibi conveniens ſequeretur, quòd ipſe ſit mutabilis. Eſt itaque*, inquit D. Aug. 11. d. Civ. c. 10. *bonum ſolùm ſimplex, & ob hoc ſolum incommutabile.* Conſtat quintò ex infinita DEI perfectione ſuperiùs expoſita.

9. Unde planè ridicula eſt diſtinctio, in accidentia DEO *decora & indecora*, cùm quodlibet ſit maximè indecorum. utpote deſtructivum ipſius divinæ eſſentiæ & perfectionis, *ſubjectum* quippe *comparatur ad accidens, ut potentia ad actum.* inquit iterum S. D. infra q. 54. a. 3. ad. 2. quod verum eſt, ſive accidens inhæreat, ſive adhæreat, eſt enim actus aliquis dans eſſe accidentale.

Imò frivola quoque eſt illa diviſio accidentium in inhærentia & adhærentia, cùm inhærentia ſaltem aptitudinalis ſit ipſa accidentis eſſentia, & juxta Philos. 3. metaph. c. 7. ac S. D. in 1. part. q. 28. a. 1. *accidentis eſſe ſit ineſſe*: Audi Athanaſium orat. 5. *non eſt qualitas aliqua in DEO. Apage*: (NB.) *indecorum enim iſtud eſt: ſic enim reperietur DEUS ex ſubſtantia & qualitate compoſitus, eò quòd ſectilis ſit in ſubſtantiam & accidens.* Et D. Auguſt. 4. de Trin. c. 4. 5. *nihil accidens in DEO, quia nihil mutabile aut amiſſibile.*

10. D. Anſelmus ab Adverſario allegatus nequaquam favet Adverſario, ſed hoc ſolùm vult, quòd de DEO de novo poſſint dici quædam formæ relatæ, & non in DEO receptæ, ipſumque intrinſecè afficientes, ſed ad ipſum extrinſecè terminatæ, eumque extrinſecè denominantes: ut eſſe Creatorem, &c. ut oſtendit luculenter Magnificus P. Petſchacher in tract. de Incarnat. q. 1. a. 3. §. 1. & ſatis patet ex ipſo textu: nam in Monol. c. 24. *ſicut igitur ſumma natura accidentibus mutationem afficientibus nunquam in ſua ſimplicitate, locum tribuit; ſic ſecundùm ea, quæ nullatenus ſummæ incommutabilitati repugnant, aliquando* NB. *dici* (hoc eſt denominari extrinſecè) *aliquid non reſpuit.*

Subjungit ejuſmodi, formas de novo denominantes, *non eſſe propriè accidentia: quemadmodum illa accidentia, quæ mutationem aliquam accedendo, vel recedendo faciunt, ipſa ſuo effectu verè accidere rei, quam mutant, deprehenduntur: Sic illa, quæ à ſimili effectu deficiunt, impropriè dici accidentia deprehenduntur.* Negat deinde Divinam eſſentiam eſſe à *ſe diverſam ullo modo vel accidentaliter.*

Tandem concludit: *quoquo modo ſeſe habeat, ratio de proprietate nominis accidentium, illud ſine dubio verum eſt: quia de ſummè incommutabili natura nihil poteſt dici, unde mutabilis poteſt intelligi.*

Objiciunt Adverſarii unionem hypoſtaticam, 11. quâ Verbum Divinum de novo unitum, & Incarnatum intrinſecè denominatur: item libera DEI decreta, v. g. decretum creandi mundum, quæ poſſent à DEO abeſſe, potuit enim DEUS æquè nolle, quàm velle creare mundum. Sed ad primum Reſpondeo: Verbum de novo denominari intrinſecè unitum, non aliquid intrinſecè recipiendo, ſed naturam humanam intrinſecè perficiendo, adeoque non paſſivè ſed activè & perfectivè. Ad ſecundùm, divina decreta eſſe contingentia & poſſe abeſſe terminativè, non autem ſubiectivè: de quo infra ex inſtituto, ubi de voluntate DEI.

ARTICULUS VII.

De æternitate DEI.

S U M M A R I A.

1. *Diverſæ rerum durationes.*
2. *Definitio & explicatio æternitatis.*
3. *Veritas fidei.*
4. *Sequitur æternitas ex immutabilitate, perfectione, aſeitate.*
5. *Sine imperfectione dicitur DEUS menſurari æternitate.*
6. *Nulla Creatura menſurabilis æternitate ſimpliciter.*
7. *Æternitas menſura aliena & extrinſeca creatæ durationis.*
8. *Quis ſenſus phyſicæ exiſtentiæ rerum in æternitate?*
9. *Æternitatis perfectio alia intenſiva alia extenſiva.*
10. *Tria prædicata æternitatis, infinitas, indiviſibilitas, immutabilis uniformitas durandi.*
11. *Præterita & futura ſunt phyſicè præſentia æternitati.*
12. *Authoritas PP.*
13. *Non ſalvatur & ſolvitur per objectivam præſentiam.*
14. *Authoritas D. Thomæ.*
15. *Coëxiſtentia æternitatis probat phyſicam rerum præſentiam.*

16. *Item*

16. *Item ſcientia viſionis.*
17. *Senſus SS. PP. qui objiciuntur.*
18. *An ſequatur creaturas exiſtere ab æterno?*
19. *Quomodo ſit intelligibile, rem eſſe præſentem, priusquam eſt?*
20. *Quomodo res priùs ſit in propria quàm aliena menſura?*
21. *Diſparitas inter immenſitatem & æternitatem.*
22. *Non deſtruitur ſucceſſivorum eſſentia per coexiſtentiam in æternitate.*
23. *Quomodo ſine contradictione nunc Antichriſtus ſit, & non ſit?*

§. I.

Explicatio æternitatis & veritas Catholica.

1. UTi mutabilitatem rerum creatarum conſequitur, quòd ſint tempore menſurabiles; ita immutabilitatem DEI ratione noſtrâ conſequitur, quòd ſit menſuratus æternitate. Cùm enim duratio cujusque rei, ſit *ejus permanentia in ſuo eſſe*, prout aliqua majorem vel minorem habent eſſendi permanentiam, ſuntque magis vel minùs ſubjecta mutationi ſic variam recipiunt durationis menſuram. Ea igitur, quæ imperfectiſſimam habent permanentiam in eſſe, ſub fluxu & motu partes ipſius identidem carpente conſtitutam, tempore menſurantur: quæ perfectam habent ſui permanentiam, ſubſtantialis mutationis, non tamen accidentalis expertem, & ſaltem ab extrinſeco mutabilem, ævo menſurantur, Ens ſummum & à ſe, quod infinitè perfectam habet eſſe ſui permanentiam, eſtque omnibus modis immutabile, *æternitate* menſuratur.

2 Hanc cum Boëtio definiunt Theologi; quòd ſit *interminabilis vitæ tota ſimul & perfecta poſſeſſio.* Vel cum S. Anſelmo Monol. c. 24. *interminabilis vita tota ſimul perfectè exiſtens.*

Dicitur primò poſſeſſio. ad ſignificandam divinæ durationis omnimodam indeficientiam & ſtabilitatem: illa enim maximè poſſidere dicimur, quæ firmiter & quietè habemus.

Dicitur ſecundò *vita*, quia *ly vita* magis exprimit ultimam actualitatem divinæ eſſentiæ, quàm *eſſe*: & per illud ſignificatur duratio entis tam quoad eſſe, quàm operari ſimpliciter immutabilis.

Dicitur tertiò *interminabilis*, hoc eſt, carentis omni termino tam à parte antè, quàm à parte poſt, tam potentiâ quàm actu. Ex quo diſcernitur non tantùm à creaturis in æternum duraturis, quæ licèt à parte pòſt fine careant, habent tamen initium eſſendi; ſed etiam ab omni alia creatura, ſi quæ daretur ab æterno: illa enim quamvis actu non haberet durationis ſuæ initium, illud tamen haberet potentiâ.

Dicitur quartò, *tota ſimul*, ad removendam duplicem temporis imperfectionem, diviſionem ſcilicet, cui opponitur *ly tota*, & ſucceſſionem partium poſt partes, cui opponitur *ly ſimul*.

Dicitur quintò *perfecta*, ad excludendam imperfectam ſimultatem, quæ reperitur in indiviſibili *nunc* noſtri temporis, cui non niſi momentanea & fluxa, adeoque imperfectiſſima exiſtentia convenit. Eſt igitur æternitas unum indiviſibile & *uniformiter ſtans nunc*, in quo non habent locum *fuit, vel erit, hujus noſtri temporis* (ut ait S. Nazianz. or. 2. de Paſch.) *fluxaq; & caducæ naturæ ſegmenta. Noli in ea quærere quando* (ait S. Auguſt. in Pſal. 109.) *æternitas non habet quando: quando & aliquando adverbia ſunt temporum.* Omnes tamen iſtas temporum differentias ceu ſuprema & infinita durandi menſura in ſe eminenter colligit.

DEUM æternum eſſe, & ſuam æternitatem fide certum eſt ex Symb. Athanaſii. & Concil. Later. ſup. cit. Habetur expreſſum in S. Scr. ut Mich. 5. *Egreſſus ejus ab initio à diebus æternitatis.* & Pſal. 89. *Priusquam montes fierent, aut formaretur terra & orbis à ſæculo & usque in ſæculum tu es DEUS.* Eſt communis non tantùm SS. PP. & Catholicorum, ſed Boëtio teſte, *cunctorum ratione degentium commune judicium.* 3.

Ratio eſt: quòd æternitas ſignificat præſentiſſimam, omnimodè indefectibilem, & maximè uniformem permanentiam, ſeu diuturnitatem eſſendi: ſed hæc convenit DEO tanquam Enti à ſe infinitè immutabili. ergo.

Hinc æternitas ſequitur primò ex immutabilitate DEI: nam quod eſt ſimpliciter immutabile quoad eſſe & operari, nec incipere poteſt, nec deſinere, unde & D. Fulgent. de fide ad Petrum. c. 7. *Firmiter tene, & nullatenus dubites, DEUM ſicut immutabilem, ita ſolum æternum eſſe.* D. quoque Auguſt. l. d. natura boni. *Summum bonum, quo ſuperius non eſt, DEUS eſt; ac per hoc incommutabile bonum eſt, & ideo verè æternum & verè immutabile.* Sequitur ſecundò ex infinita perfectione in genere entis: huic enim debetur duratio perfectiſſima, qualis eſt æternitas. Sequitur tertiò & ultimatò ex aſeitate, nam ens à ſe habens eſſe per eſſentiam, eſt ens neceſſarium, carens principio & fine eſſendi, ac proinde eſt æternum. 4.

Neque exiſtimes, aliquam imperfectionem in DEUM inferri, ſi dicatur æternitate menſurari: eò quòd menſura diſtinctionem, terminationem, ac dependentiam connotet ex parte menſurati. 5.

Nam id ſolùm procedit de formali, extrinſecâ, & excedente menſurâ: non de virtuali, intrinſecâ & adæquatâ cum ſuo menſurato: quæ cum eodem non per applicationem extrinſecam, ſed per identitatem conjungitur, qualem ſolùm divini eſſe menſuram per æternitatem intelligimus.

Ex quibus inferes, nullam creaturam intrinſecè poſſe menſurari æternitate ſimpliciter tali, quæ nimirum excludat principium eſſendi, tam actu quàm potentiâ. quia hic modus durandi formaliter conſequitur omnimodam immutabilitatem, quæ creaturæ convenire non poteſt. Cæterùm major eſt difficultas, quomodo æternitas ſit menſura rerum in tempore exiſtentium & ſucceſſivè tranſeuntium? cùm enim S. D. q. 14. a. 3. dicat: *omnia, quæ ſunt in tempore, eſſe DEO ab æterno præſentia*, diſceptatur inter Auth. an hoc ſit intelligendum de præſentia ſolùm objectiva, intentionali, & in eſſe cognito, quatenus DEUS in ſuis ideis rationes objectivas rerum futurarum & præteritarum apud ſe habet, vel etiam de præſentia reali 6.

reali & phyſica. Priorem partem cum Scoto ſequuntur plerique DD. è Soc. Poſteriorem Thomiſtæ. Sit ergo.

§. II.

An præterita præſentia & futura ſint DEO phyſicè præſentia in æternitate DEI?

7. NOtandum primò. Sicuti res omnes futuræ pro intrinſeca & propria menſura habent creatam durationem, vel ævi, vel temporis, ita pro extrinſeca & aliena menſura habere æternitatem DEI: quippe quæ infinita in genere durandi & menſurandi omnem finitam durationem in ſe eminenter continet.

8. Notandum ſecundò. In hâc quæſtione, quæ magis in modo loquendi & explicandi, quàm in re ipſa habet difficultatem, non eſſe ſenſum, utrum res futuræ per quamdam anticipatam ſui productionem diſtinctam ab eâ, quâ producitur in tempore, realiter ab æterno exiſtant? conſtat enim ex fide, quæcunque producta ſunt, in tempore eſſe producta: ſed utrum æternitas ratione ſuæ infinitæ continentiæ ſe ſe virtualiter extendens ad omnes temporum differentias, eaſdem cæteroquin in ſua intrinſeca natura fluentes ac tranſeuntes; in ſua incommutabili & indiviſibili ſimultate faciat extrinſecè præſentes, & ex propria ratione æternæ menſuræ à DEO præſentialiter cognoſcibiles. Unde

9. Notandum tertiò. Sicut in aliis divinis perfectionibus; ita etiam in æternitate DEI poſſe conſiderari duplicem perfectionem, intenſivam & extenſivam. Intenſiva eſt, quatenus eſt ipſi divinæ ſubſtantiæ infinita durandi ratio, ſeu infinita & incommutabilis permanentia eſſendi. Extenſiva eſt, quatenus in ſe indiviſibilis & immobilis eminenter æquivalet omnibus partibus & differentiis temporis continui & diſcreti, tanquam ſuprema menſura & cauſa omnium durationum. Unde ſicut in divina bonitate omnes creabiles bonitates, in veritate increata omnes veritates participatæ, ſic in æternitate continentur & reſplendent omnes durationes poſſibiles, & ſiquidem ſint per decretum determinatæ, etiam durationes futuræ.

10. Notandum quartò. Tria eſſe prædicata æternitatis bene ante oculos habenda. Primum eſt, *infinitas durandi*, ratione cujus omnes inferiores durationes eminenter continet, iiſque æquivalet. Secundum eſt, *indiviſibilitas*, ratione cujus non poteſt per partes, quas nullas habet, temporaneæ & ſucceſſivæ durationi coëxiſtere; ſed neceſſariò ſe totâ ſingulis partibus durationis virtualiter coëxtenditur: quemadmodum anima in ſe formaliter indiviſibilis toti corpori, & corpus Chriſti propter indiviſibilem modum exiſtendi omnibus & ſingulis ſpecierum Euchariſticarū partibus totum coexiſtit. Tertium eſt, *immutabilis uniformitas*, per quam æternitas, quidquid ſemel menſurat ac poſſidet, invariabiliter menſurat ac poſſidet. Unde æternitas non ſe habet ad inſtar baculi in fluvio defixi, ut ſicut iſte partibus aquæ ſucceſſivè alluentibus ſit præſens unam poſt alteram expectando; ſic illa rerum in hoc orbe ſibi ſuccedentium vices in ſe tamen invariata exſpectet, & tunc demum eas menſuret, iiſque coëxiſtat, cùm in propria duratione extra ſua cauſas poſitæ fuerint: nam exſpectare rerum ſucceſſionem & fluxū, unum menſurare poſt alterum *circumſcriptarum & mutabilium durationum ſunt propria.* S. Anſelm. Monol. c. 22. & cum æternitatis ſimultate infinitè immutabili & indiviſibili repugnant. Finge animo infinitum tempus; certè infinito tempori quidquid fuit, vel erit, coëxiſteret, licèt non toti tempori, ſed aliis atque aliis ipſius partibus. Quòd ſi per impoſſibile non haberet partes, jam omnis duratio ipſi toti coëxiſteret. Ita enim verò de æternitate ſentiendum: eſt nimirum infinita duratio, & ita ipſi coëxiſtere eſt neceſſe, quidquid unquam exiſtit; cumque rurſus ſit indiviſibilis, & tota ſimul, quicquid ipſi coëxiſtit, toti coëxiſtit. His poſitis ſit

CONCLUSIO. *Non tantùm ea, quæ exiſtūnt,* 11.
ſed quæcunque præterita & futura æternitati divinæ phyſicè ſunt præſentia. Probatur primò è S. ſcripr. Nam Apoſt. ad Hebr. 1. loquens de Filio dicit: *per quem fecit & ſæcula*, ſed in ſæculis quædam etiam ſunt futura: ergo coram DEO etiam *futura ſunt facta*: ſi facta: ergo non objectivè tantùm præſentia.

Rurſus ad Rom. 4. de Abraham ita loquitur: *Patrem multarum gentium poſuit ante DEUM, qui vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea, quæ ſunt.* Ubi, quod in ſe ipſo erat futurum, explicat per verbum de præterito, *poſuit*, ut oſtendat, etiam futura DEO (*ante DEUM*) jam eſſe præſentia: quod etiam ratione confirmat, cùm dicit: *qui vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea, quæ ſunt.* quaſi diceret: ſic intuetur facienda, ſicut facta, nec minùs futura ſunt ipſi præſentia, quàm ea, quæ jam ſunt facta. Tandem Job. 14. dicitur: *Numerus menſium ejus apud te eſt;* ubi ly *eſt*, exprimit temporum noſtrorum coram DEO ſtantem præſentiam; ita exponente D. Gregorio 12. Moral. c. 1. *quoniam apud omnipotentem DEUM etiam labentia ſtant, apud eum eſſe numerum menſium noſtrorum perhibet.*

Probatur ſecundò authoritate SS. PP. in primis 12.
S. Auguſt. 4. de Trin. c. 17. *apud DEUM*, inquit, *præterita & futura ſtant*, & l. 5. c. 16. *apud DEUM nec præſentia tranſeunt & futura jam facta ſunt.* S. Greg. M. 20. Moral. c. 23. *in æternitate nec præterita, nec futura reperiri queunt, ſed cuncta mutabilia immutabiliter durant, & quæ in ſe ipſis exiſtere ſimul non poſſunt, illi ſimul omnia aſſiſtunt, nihilque in illâ præterit, quod tranſit, quia in æternitate modo quodam incomprehenſibili cuncta volumina ſæculorum manent, currentia ſtant.* S. Petr. Dam. ep. 4. de omnip. DEI c. 8. *omnia quæ apud nos elabendo diſcurrunt, & per temporum viciſſitudines ſe variant, apud illud hodie* (æternitatis) *ſtant & immobiliter perſeverant. In illo hodie dies ille adhuc immobilis eſt, in quo mundus iſte ſumpſit originem; in illo jam & ille nihilominus eſt, in quo judicandus eſt per æterni judicii æquitatem.* Boëtius *de conſol. Coram DEO præſentia non tranſeunt, fixa ſtant, futura non exſpectantur, omnia ſunt ſimul, etiam nobis ſucceſſiva.* Ex his porro & ejuſ-

Digitized by Google

& ejuſmodi pluribus authorit. quas refert Ruiz diſp. 29. ſect. 4. & Reding controv. 3. n. 5. vides ſcript. & PP. de futuris reſpectu DEI loqui, illa jam *facta eſſe*, *ſimul durare*, *aſſiſtere*, *fixa ſtare immobiliter perſeverare, &c.* quæ omnia rerum præſentiam phyſicam in DEI æternitate loquuntur.

13. Reſpondes; objectivam quidem præſentiam per hæc & ſimilia aſtrui, non phyſicam & realem. Sed *contra* eſt *primò*: quòd ſi SS. PP. intelligerent tantùm intentionalem & objectivam rerum fluentium præſentiam omnibus cognoſcentibus communem, fruſtra illam S. Greg. l. c. *incomprehenſibilem*. Greg. Nyſſ. l. 1. contra Eunom. *inexplicabilem*, dixiſſet, fruſtra hæc. S. Anſelm. Monol. c. 22. diceret, *tam contraria ſecundùm prolationem, tam neceſſaria ſecundùm probationem*. *Contrà* eſt *ſecundò*, quod per objectivam præſentiam non rectè dicitur aliquid *factum eſſe*: uti nec craſtina dies, quantumvis in mea cognitione præſens, rectè dicitur illuxiſſe. *Contra* eſt *tertiò*, quòd præſentia tantùm objectiva optimè ſtat cum vera & propria præſcientia futurorum: imò hæc non poteſt eſſe ſine illa: atqui SS. PP. negant in DEO propriè dari præſcientiam futurorum, eò quòd reſpectu ipſius nihil ſit futurum. Ita S. Auguſt. l. 2. ad Simplici. q. 2. *quid eſt præſcientia, niſi ſcientia futurorum? quid autem futurum eſt DEO, qui omnia ſupergreditur tempora?* S. Anſelm. l. d. caſu diab. c. 21. *Præſcientia DEI non propriè dicitur præſcientia; cui enim omnia ſemper ſunt præſentia, non habet futurorum præſcientiam, ſed præſentium ſcientiam.* *Contra* eſt *quartò*. quòd SS. PP. loquantur de æternitate ceu ſpeciali attributo, ſed attributum æternitatis non pertinet ad genus cognitionis ſed durationis realis; ergo quatenus cauſat præſentiam rerum, non cauſat præſentiam objectivam, ſed realem.

14. Probatur tertiò authoritate D. Thomæ, cujus mens pro veritate noſtræ concluſionis ita oſtenditur S. D. præſentiam futurorum in æternitate diſtinguit ab illa, quam habent in cognitione: ergo illa præſentia non eſt objectiva, ſed realis. Conſeq. eſt manifeſta, quia alius modus præſentiæ non eſt aſſignabilis. Antec. prob. primò. hîc. q. 14. a. 13. docet S. D. *quòd omnia quæ ſunt in tempore, ſunt DEO ab æterno præſentia, non ſolùm eâ ratione, quâ habet rationes rerum apud ſe præſentes (ut quidam dicunt) ſed quia ejus intuitus fertur ab æterno ſuper omnia, prout ſunt in ſua præſentialitate.* Ecce S. Doct. opponit & contradiſtinguit præſentiam, quâ res DEO *in ſua præſentialitate* ſunt præſentes, ab illa objectiva, quâ ſunt præſentes in cognitione & ideis, per quas *rationes rerum habet apud ſe.*

Secundò hanc ipſam diſtinctionem clariùs exprimit in 1. diſt. 38. q. un. a. 5. in c. ubi dicit: *quòd DEUS omnia contingentia in temporibus diverſis ab æterno præſentialiter videt, non tantùm ut habentia eſſe in cognitione ſua.* ergo præter præſentiam in eſſe cognito, agnoſcit aliam, quæ non alia poteſt eſſe, quàm realis & phyſica.

Tertiò juxta S. Doct. cit. q. 14. DEUS futura cognoſcit præſentialiter, prout *unumquodque eorum eſt actu in ſe ipſo*; ſed præſentia, quâ ſunt actu in ſe ipſis præſentia, eſt realis & phyſica, non tantùm objectiva, quæ habetur ſufficienter per ſpeciem rei.

Quartò. Idem S. Doct. ex eo probat, quòd DEUS præſentialiter cognoſcat omnia futura, quia ſunt præſentia in æternitate: ergo diſtinguit præſentiam quam habent in æternitate, à præſentia, quam habent in cognitione. Conſeq. prob. quia ſi S. Doct. per præſentiam in æternitate ſolùm intelligeret objectivam præſentiam in eſſe cognito, probaret idem per idem, eſſetque perinde, ac ſi diceret: ideò videt DEUS omnia præſentia, quia videt omnia præſentia, cùm objectiva præſentia nil aliud ſit, quàm ſimul cognoſci. Antec. verò conſtat ex cit. a. 13. q. 14. in c. illis verbis: *licèt contingentia fiant in actu ſucceſſivè, non tamen DEUS ſucceſſivè cognoſcit contingentia prout ſunt in ſuo eſſe, ſicut nos, ſed ſimul: quia ſua cognitio menſuratur æternitate, ſicut etiam ſuum eſſe. Æternitas autem tota ſimul exiſtens ambit totum tempus, &c.* Et 3. con. Gent. c. 154. *futura contingentia ſoli divinæ cognitioni ſubſunt, quia ea in ſe ipſis videt, cùm ſint ei præſentia ratione ſuæ æternitatis.* Similia habet q. 2. de ver. a. 12. & aliis plur. locis.

Quintò S. Doct. negat l. ſupr. cit. & l. 1. contra Gentes c. 66. res ſibi invicem eſſe præſentes, quæ ſunt DEO præſentes in æternitate; ſed per objectivam præſentiam ſunt ſibi quoque præſentes, ergo S. Doct. aliam præſentiam intelligit, quàm objectivam.

Probatur quartò ratione: Illud omne eſt præ- 15.
ſens in æternitate, ſecundùm eſſe phyſicum, cujus reali durationi æternitas DEI indiviſibiliter coëxiſtit, ſed æternitas DEI coëxiſtit indiviſibiliter omnium creaturarum reali durationi: ergo illæ omnes ſunt in æternitate DEI præſentes ſecundùm eſſe phyſicum & reale. Major probatur: Certum eſt, quòd æternitas tanquam ſuprema & infinita duratio, coëxiſtat omni omni rei phyſicè in aliquâ temporis differentia productæ. Vel ergo omnibus coëxiſtit tota ſimul uniformiter & immutabiliter; vel non? Si ſecùndùm, jam contra hypotheſin non eſſet æternitas: hæc eſt enim immutabilis & indiviſibilis duratio, *unum præſentialiter ſtans nunc*. Si primum habetur intentum: quia ſi omnibus tota ſimul coëxiſtit æternitas, omnia facit ſibi præſentia, & quidem juxta ſuam phyſicam durationem & exiſtentiam: quid enim eſt aliud præſentia, quàm coëxiſtentia? Minor eſt certa: quia æternitas DEI quatenus infinita ambit omne tempus, omnemque durationem realem; quatenus indiviſibilis, ſic tota aſſiſtit omnibus, & non per partes. quatenus immutabilis in ratione menſuræ, ſic non exſpectat adventum unius temporis poſt aliud; ſed ſuo modo nempe præſentialiter & immutabiliter cuncta menſurat. Sic anima indiviſibilis omnibus partibus corporis, quamvis diverſa loca occupantibus indiviſibilis tota aſſiſtit, & indiviſibile centrum correſpondet omnibus lineis à centro ad peripheriam ductis.

Probatur quintò. Niſi creaturæ DEO eſſent 16.
phyſicè in æternitate præſentes, DEUS ab æterno non haberet de futuris ſcientiam viſionis: conſequens eſt abſurdum. ergo. ſeq. prob. ſcientia viſionis eſt cognitio rei in ſe phyſicè præſentis; ſed ſi creaturæ non ſint in æternitate DEO præſentes,

Digitized by Google

DEUS ab æterno non habet cognitionem de ipſis, ut in ſe phyſicè præſentibus: ergo de ipſis ab æterno non habet ſcientiam viſionis. Majorem infra oſtendemus, min. eſt ex ſe clara.

Confirmatur. Si res aliquando ſint DEO phyſicè præſentes, aliquando non ſint phyſicè præſentes, ſequitur ſcientiam DEI de rebus fore mutabilem. Conſeq. eſt abſurdum: ergo. Sequela probatur. Illa ſcientia aliquando eſſet, & aliquando non eſſet intuitiva, quando phyſicè non exiſterent: ergo eſſet mutabilis.

Ais: tantùm fore mutabilem extrinſecè & ex parte rei viſæ, non autem intrinſecè & ex parte viſionis. *Contra* eſt *primò*. Quòd viſio ſit actus immanens, qui abſque intrinſeca immutatione videntis aliter ſe habere non poteſt. *Contra* eſt *ſecundò*. Si decretum DEI de ponendo Antichriſto tranſiret in Decretum de non ponendo Antichriſto, non eſſet extrinſeca, ſed intrinſeca mutatio ex parte actûs; ergo ſi ſcientia intuitiva tranſeat in non intuitivam & abſtractivam, vel è converſo, non tantùm erit extrinſeca, ſed intrinſeca mutatio ex parte actûs. Non enim minùs ſcientia eſt actus immanens DEI, quàm Decretum.

§. III.

Solvuntur objectiones.

17 OBijc. primò authoritatem SS. PP. è quibus D. Auguſt. l. 1. de Gen. ad litt. c. 18. dicit: *Res antequam fierent, erant, & non erant: Erant in DEI ſcientia, non erant in ſua natura.* Ubi videtur excluſâ phyſicâ præſentiâ ſolam objectivam admittere. Rurſus ſerm. 11. de v. Ap. *DEUS habet electos ſuos apud ſemetipſum non in ſua natura, ſed in præſcientia ſua.* Huc pertinent plura dicta SS. PP. copioſè congeſta ab Henr. à S. Ign. n. 106. & ſequentibus ubi dicunt, *omnia ante conſpectum DEI præſto eſſe, ipſum cuncta præſentem videre, &c.* quæ omnia videntur tantùm indicare præſentiam in eſſe cognito. Hoc ipſum videtur velle S. D. q. 12. d. Ver. a. 3. dicens: quòd *ea, quæ in ſe ipſis non ſunt, apud DEUM exiſtant, in quantum ſunt ab ipſo cognita & præordinata.*

Reſp. Cum SS. PP. & S. D. l. cit. affirmant præſentialitatem cognitionis, non ideò negare, ſed affirmare creaturarum præſentiam ſecundùm realem durationem, quippe quæ fundamentum eſt præſentiæ & cognitionis intuitivæ. Hinc D. Th. 3. contra gent. c. 154. ſup. citato, cauſam viſionis reddit, *cùm ſint ei præſentia ratione ſuæ æternitatis.* Et D. Aug. Solil. c. 12. *quod ego per ſucceſſus dierum & temporum hinc ad mille annos hujus temporalitatis exſpecto, in conſpectu æternitatis tuæ jam factum eſt, & quod futurum eſt, jam factum eſt.*

Cùm igitur D. Auguſtinus negat aliquid eſſe coram DEO in ſua natura, loquitur de creaturis in ſua propria menſura, intrinſeca duratione, & paſſiva immutatione conſideratis: ſic enim utique omnia ſunt in tempore condita.

18. Objic. ſecundò. Si DEO omnes creaturæ eſſent phyſicè præſentes in æternitate, tunc omnes eidem ab æterno phyſicè coëxiſterent: ſed hoc inprimis repugnat S. ſcript. ex qua conſtat, omnia incepiſſe in tempore. Repugnat ſecundò doctrinæ fidei, quæ dicit nihil fuiſſe ab æterno præter unum DEUM &c. Repugnat tertiò dictis SS. PP. qui agnoſcunt æternitatem fuiſſe, antequam eſſent creaturæ; ſic enim D. Auguſtinus 12. d. Civ. c. 28. *Si potentiam ſuam DEUS à rebus ſubtrahat, ita non erunt, ſicut antequam fierent, non fuerunt: ante dico æternitate, non tempore.* Repugnat quartò rationi, quia vel coëxiſterent ſecundùm menſuram propriæ durationis, vel ſecundùm menſuram æternitatis: non ſecundùm menſuram propriæ durationis, ut patet; non ſecundùm menſuram æternitatis; quia hæc non eſt ipſis ratio durandi, ſed DEO. Aut ſi ipſis eſſet etiam ratio durandi ab æterno, eſſet etiam ratio infinitè & in æternum durandi, cùm hoc ſit proprium æternitatis.

Reſp. neg. ſeq. maj. quia creaturam eſſe ab æterno vel coëxiſtere DEO ab æterno, ſignificat creaturam ſecundùm eſſe ſuum intrinſecè paſſivè immutatum, adeoque in propria durationis menſura coëxtendi ad totam æternitatem, quod falſum eſt: creaturam verò eſſe DEO præſentem in æternitate, tantùm ſignificat infinitam durationem divinæ æternitatis virtualiter coëxtendi ſecundùm aliquam virtualem ſui partem, ad illam ipſam durationem & differentiam temporis, in quâ creatura aliquando erit producenda, jamque hoc ipſo propter ſuam infinitam præſentialitatem divino conſpectui tanquam productam & ſuæ æternæ actionis realem terminum extrinſecè connotatum præſentare (quod etiam voluit S. D. cit. a. 13. in c. dicens, *omnia quæ ſunt in tempore, DEO eſſe ab æterno præſentia.*)

Unde propriè loquendo potiùs eſſet dicendum æternitatem coëxiſtere futuris, quàm futura æternitati: cùm ratio præſentiæ, non ſit extenſio exiſtentiæ creatæ ad æternitatem ſed virtualis extenſio æternitatis ad durationem creaturæ. Cùm igitur objectæ authoritates tantùm loquantur de rebus quatenus paſſivè immutatis & in propria durationis menſura conſideratis, nihil nobis officiunt.

Ad objectam rationem. Reſp. creaturas DEO coëxiſtere in æternitate tanquam menſura extrinſeca, ad quod non requiritur, ut æternitas ſit ipſis creaturis ratio durandi; ſed quòd tanquam ſuprema & infinita menſura durandi ad omnem temporis differentiam, omnemque creatam durationem ſeſe virtualiter extendat, eamque extrinſecè connotet.

Obijc. tertiò. Eſt inintelligibile, quòd res, 19. quæ nondum ſunt, ſint præſentes; & quæ nondum exiſtunt, coëxiſtant: ſed hoc dicitur in noſtra ſententia. quid enim eſt aliud, futura ſecundùm eſſe reale phyſicum eſſe præſentia in æternitate, quàm coëxiſtere æternitati, priusquam ſint? non enim ſunt, antequam per ſui paſſivam immutationem proprium eſſe & in propria menſura acceperint.

Reſp. Eſt inintelligibile, ut aliquid ſit præſens, antequam ſit per coextenſionem & quaſi retro tractionem ſui eſſe realis & produci ad menſuram excedentem, conc. per ipſius æternitatis ceu menſuræ excedentis virtualem coextenſionem ad illam ipſam durationem, in quâ aliquando eſt, & per ipſius extrinſecam connotationem, nego hoc enim

Digitized by Google

enim nequaquam eſt inintelligibile, ſed omnino veriſſimum: quia per hoc (ut rectè explicat Contenſon & Jo. à S. Th.) nil aliud volumus, quàm quòd ex ſuppoſito, quòd creaturæ vi divini decreti fiant ſecundum eſſe ſuum reale terminus divinæ & æternæ actionis, nondum quidem paſſivè immutatus, & in ſua menſura productus, ſed tamen connotatus, hoc ipſo æternitas DEI ex propria ſua linea illum terminum ejuſque, temporaneam productionem & durationem exhibeat, non certè ut futuram, quod repugnat infinitæ ipſius & indiviſibili immutabilitati, ſed ſimultaneè & præſentialiter, ita quidem ut ſi per impoſſibile Dominus DEUS res futuras & creatas non cognoſceret in ſuis ideis, tamen illas in ſua æternitate propter eminentem continentiam omnis creatæ durationis cognoſceret: ut clarè indicat S. D. infra q. 57. a. 3. *DEUS videt omnia in ſua æternitate, quæ cùm ſit ſimplex, toti tempori adeſt, & ipſum concludit: & ideo unus DEI intuitus formatur in omnia, quæ aguntur per totum tempus, ſicut in præſentia.*

Si dicas, hanc præſentiam eſſe tantùm objectivam, erit nobis quæſtio & diſſenſio de nomine: interim, cùm res futuræ ſecundùm eſſe & durationem phyſicam ſint termini divinæ actionis, & ad illa ſe divina æternitas virtualiter coextendat; meritò dicuntur ſecundùm eſſe phyſicum eſſe præſentes in æternitate.

20. Objicies quartò. Priùs debet res eſſe in propria menſura, quàm in aliena; ſicuti nec poteſt eſſe in alieno loco, niſi mediante loco proprio, unde ſi qua res per poſſibile vel impoſſibile nullam haberet durationem, etiam menſurari non poſſet æternitate; ſed futura nondum ſunt in propria menſura: ergo nec in aliena.

Reſp. Debet eſſe priùs in propria menſura, vel ut menſurante, vel ut menſuratâ conc. ut actu menſurante, nego. Sed futura nondum ſunt in propria menſura, ut menſurante, concedo, ut menſuratâ, nego minorem & conſeq. Senſus diſtinctionis eſt, quòd equidem ſit impoſſibile, ut æternitas DEI ſe extendat ad alicujus rei eſſe phyſicum, niſi illud eſſe habeat aliquam durationem; (imò cùm duratio ipſa ſit ens reale, etiam ipſa debebit eſſe præſens æternitati) quia tamen hæc ipſa duratio prout eſt æternitati præſens, non exercet ſuam ſucceſſionem, ratione cujus menſurat res futuras, ideo res ſunt DEO præſentes in ſua duratione & tempore, non tamen ut menſurante & rebus menſuratis ſucceſſivè applicatâ, ſed ut menſurato, quatenus ad ſingulas illius partes ſeſe extendit ſimultanea & uniformis æternitas DEI.

Inſtas primò. Non poteſt alicui convenire prædicatum in aliena menſura, quod ipſi repugnat in propria; ſed DEO ſimul coexiſtere ſucceſſiva, v. g. diem hodiernum & craſtinum, item contraria in eodem ſubjecto, ut mortem & vitam, luſus & luctus, peccatum & gratiam, &c. repugnat rebus in propria menſura: ergo etiam in aliena.

Reſp. diſt. maj. Quod repugnat in propria menſura, repugnat etiam in aliena, niſi ſit prædicatum accidentale conveniens ex modo eſſendi in ſuperiori menſura, concedo; ſecus; nego: ita enim Corpori Chriſti D. ex modo eſſendi in Euchariſtia convenit eſſe inviſibile, cui ex modo eſſendi in cælo oppoſitum convenit.

Et ſimiliter licèt ſucceſſivis repugnet ſimultas, uti etiam contrariis in eodem ſubjecto, quia tamen id ſolummodò ex modo eſſendi in propria menſura habent, quem ſuperior & infinita menſura æternitatis abſorbet, & ad ſuæ indiviſibilis & immutabilis præſentialitatis modum trahit; ideo in illa ſuperiori menſura repugnantiam amittunt.

Inſtas ſecundò. Quæcunque coëxiſtunt ſimul uni tertiò indiviſibili, coexiſtunt ſimul inter ſe: ſed ſucceſſiva & contraria per nos ſimul coëxiſtunt uni indiviſibili *Nunc* æternitatis: ergo ſimul coëxiſtunt inter ſe, quod implicat.

Reſpondeo. Quæ coëxiſtunt adæquatè uni tertiò, tam formaliter quàm virtualiter indiviſibili, ſimul coexiſtunt inter ſe concedo; quæ inadæquatè coëxiſtunt uni tertiò, formaliter quidem indiviſibili, diviſibili tamen virtualiter, nego: ſed ſucceſſiva & contraria, Adamus & Antichriſtus, gratia & peccatum, mors & vita, non coexiſtunt adæquatè, ſed inadæquatè eidem *Nunc* æternitatis ut virtualiter diviſibili: quia productio Adami v. g. coëxiſtit æternitati ſecundùm æquivalentiam, quam habet *Nunc* æternitatis cum illa differentia temporis, in qua Adamus fuit productus: Antichriſtus verò coëxiſtit æternitati ſecundùm æquivalentiam, quam *Nunc* æternitatis habet cum illa differentia temporis, in qua futurus eſt Antichriſtus.

Objic. quintò. Immenſitas quantumcunque 21. infinita juxta noſtram ſententiam non ſe extendit ad ſpatia imaginaria, & creaturas nondum exiſtentes, quia à parte rei nihil ſunt; ergo nec æternitas DEI ſe extendit ad tempora futura, quia adhuc nihil ſunt. Conſequentia patet: quia ſicut æternitas eſt ratio durandi; ſic immenſitas eſt DEO ſuprema ratio ubicandi.

Confirmatur. Creaturæ non ſunt ubique in Immenſitate tanquam ubicatione ubique menſurante & locante: ergo nec ſunt ſemper præſentes in æternitate tanquam duratione ſemper menſurante.

Reſp. Diſparitatem eſſe, quòd immenſitas DEO non ſit ratio actualiter occupandi ſpatium, vel exiſtendi in creaturis, niſi mediante contactu virtuali ſuæ operationis: in nihilo autem nihil operatur. Econtra æternitas eſt ipſi immediata & infinita ratio durandi, quæ ex ſuppoſitione, quòd aliquid ſit futurum vi divini decreti, non poteſt ſe non ad illud, ceu terminum divinæ actionis extendere, & illud connotare.

Ad 2. patet diſparitas, cùm, quod falsò ſupponunt Adverſarii, immenſitas non ſit immediata formalis ratio locandi, ſicut econtra æternitas eſt formalis ratio durandi. Imò verò ſi immenſitas eſſet immediata ratio locandi, foret in hoc paritas, quòd ſicut per æternitatem ceu menſuram ſuperiorem, infinitam indiviſibilem omnes creaturæ fiunt DEO præſentes, ſic per immenſitatem infinitam & formaliter indiviſibilem menſuram ubicandi, omnes creaturæ ubique fiant à DEO indiſtantes, quod defacto certiſſimum eſt: non tamen ideo ſequitur, creaturam aliqu m

fore

Digitized by Google

fore ubique: quia immenſitas faceret illam indiſtantem non ſecundùm ſe totaliter, ſed ſecundùm ſui partem virtualem, quatenus nempe æquivalet loco proprio determinato creaturæ: & ſic pariter non ſequitur, quòd creatura ſit æterna, vel ab æterno, quia æternitas illam DEO facit præſentem non ſe totâ, ſed ſecundùm illam partem, vel (ut appellant) ſinum virtualem æternitatis, ſecundùm quem correſpondet propriæ durationi & menſuræ creatæ, ac certæ temporis differentiæ.

22. Inferes ex dictis primò. Quamvis omnia ſucceſſiva etiam contraria & repugnantia, mors & vita, peccatum & gratia ſint ſimul præſentia in æternitate, non tamen deſtrui ipſorum eſſentialem ſucceſſionem aut contrarietatem, quia illa præſentia eſt ipſis extrinſeca, non intrinſeca; nempe præſentialitate æternitatis ſe ad illa extendentis, non præſentialitate ſuæ durationis ad æternitatem ſe extendentis.

Ipſa quoque æternitas non adæquatè, ſed virtualiter inadæquatè ad illa extenditur; ita nimirum, ut ſecundùm aliam perfectionem virtualem exhibeat Judam Apoſtolum, ſecundùm aliam partem Judam proditorem; ſecundùm aliam partem virtualem Antichriſtum natum, ſecundùm aliam mortuum. Unde

Inferes ſecundò. Utramque propoſitionem ſine contradictione verificari poſſe: *Nunc Antichriſtus* eſt, *nunc Antichriſtus non eſt:* ſi nimirum in prima propoſitione ly *nunc* ſignificet menſuram alienam & *Nunc* æternitatis: in altera verò menſuram propriæ durationis. 23.

DISPUTATIO VI.

DE

Exiſtentia & poſſibilitate viſionis DEI.

Conſideravimus DEUM, ut in ſe eſt, nunc ipſum contemplamur, *prout eſt in cognitione noſtra*: quod triplici modo fieri poteſt. Primò quidem naturali & abſtractivâ cognitione, quâ ex *viſibilibus* effectibus *inviſibilia DEI* intelliguntur: quomodo DEUM à nobis cognoſci, nec invincibiliter ignorari poſſe initio dictum eſt. Secundò cognitione ſupernaturali, ſed obſcurâ tamen, & abſtractivâ, quæ ex lumine & habitu fidei procedit, ſuo loco diſcutienda. Tertiò clarâ & intuitivâ, quâ DEUS ut in ſe eſt, cognoſcitur, & per analogiam ad viſionem corpoream, *viſio* appellatur, verè *viſio magna!* Ex 2. quâ mentes beatæ *Regem in decore ſuo videbunt.* Iſ. 33. non ampliùs in umbra fidei, ſed luce gloriæ, non in *ænigmate, ſed facie ad faciem.* 1. Corinth. 13. Hujus exiſtentiam & poſſibilitatem præſenti diſputatione diſquirimus, & à certis ad incertiora progredimur.

ARTICULUS I.

An DEUM clarè videri per gratiam ſit poſſibile?

SUMMARIA.

1. *Hæreſis contra præſentem doctrinam & contraria Catholica veritas.*
2. *Exponuntur objecta teſtimonia S. ſcript.*
3. *Et authoritates quorundam SS. PP.*
4. *Beati de facto DEUM vident.*

1. Armenorum error fuit, quos refert Armacanus l. 14. c. 1. & cujuſdam Almarici tempore Innocentii III. quòd DEUS per nullam potentiam ab aliquo intellectu creato intuitivè videri poſſit. Cujus oppoſita ſententia eſt de fide ex SS. litteris 1. Jo. 3. *videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem &c.* Talia habentur Matt. 5. & Matt. 18. Ex qua infallibiliter ſequitur altera pars concluſionis: quia actus probat potentiam, & confirmat ſpeciali ratione S. Doctor: Poſſibile eſt ut creatura rationalis conſequatur ſuam beatitudinem: ſed ejus beatitudo conſiſtit in clara viſione DEI: ergo poſſibile eſt ut creatura rationalis DEUM videat.

2. Neque obſtant primò illa ſcript. loca, quibus negari videtur poſſibilitas creatæ viſionis, uti cum 1. Tim. 2. DEUS dicitur *inviſibilis*, &c. 6. *quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt.* & 1. Jo. 1. *DEUM nemo vidit unquam.* Nam Reſp. Hæc loca ſecundùm SS. PP. interpretationem intelligenda eſſe juxta contextûs diverſitatem vel de viſu corporeo, vel de viſione, quæ ſit viribus ac lumine naturæ, vel in hâc vita ſecundum legem DEI ordinariam, vel tandem de viſione comprehenſiva DEI, qualem non tantùm haberi poſſe, ſed ſe ipſos de facto habere, jactitabant hæretici Anomæi, ut refert Theodoret. l. 4. hæret. fab.

3. Neque obſtant ſecundò authoritates quorundam SS. PP. velut Hieron. in c. 1. Iſaiæ dicentis, *nullam creaturam videre faciem DEI juxta naturæ ſuæ proportionem.* S. Baſil l. 1. contra Eunom. *Subſtantiam DEI eſſe omnibus, præterquam Unigenito, & Spiritui S. inviſibilem.* S. Chryſoſt. ho. 14. in Jo. *nec Prophetas, nec Angelos DEUM vidiſſe, ſed ſolum filium & ſpiritum S.* Dicendum enim eſt cum S. D. hîc a. 1. ad 1. Hos aliosque SS. PP. de quorum mente & ſenſu aliunde ſatis

Digitized by Google

ſatis conſtat, ſolum negaſſe, quòd creaturæ poſſit competere comprehenſiva DEI cognitio, ſiquidem diſputabant contra Eunomium & Anomæos hæreticos, qui dicebant, ſe etiam naturali cognitione DEUM comprehendere. Et hoc colligit citatus S. D. ex verbis Chryſoſt. paulo poſt prædicta verba ſubjectis, quibus viſionem vocat *certiſſimam Patris conſiderationem, & comprehenſionem tantam, quantam Pater habet de Filio.* Qui etiam ho. 69. ad pop. inquit: *Beatos Regem ipſum contueri, manifeſtè non per introitum, non per ænigma, non per ſpeculum, ſed facie ad faciem, non per fidem, ſed per ſpeciem. quid clarius?*

4. Poſſibilitatem hujus viſionis præterea probat ipſe actus, ſiquidem à Florentino in Decreto unionis definitum eſt, *animas plenè purgatas clare intueri DEUM Trinum & Unum, ſicuti eſt.* Quod etiam definiit Benedictus XII. in extravag. *Benedictus DEUS*, ac denique Trident. Seſs. 5. in decr. pecc. orig. & Seſs. 25. de invoc. SS. tametſi ante ejuſmodi definitiones nondum fuerit articulus fidei, *juſtorum animas ſine labe defunctas immediatè ad DEI viſionem in cælum recipi*: diſſentientibus præter plures illius temporis Doctores ipſomet Joanne XXII. Et ſanè hoc ipſum clariſſimè atteſtatur S. ſcriptura 1. Jo. 3. *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum, ſicuti eſt. videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* 1. Cor. 13. *Beati mundo corde, quoniam ipſi DEUM videbunt.* Matt. 5. *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris.* Matt. 18.

Dices primò. Implicat, ut creatus intellectus videat omnia poſſibilia: ergo etiam implicat, ut videat divinam eſſentiam, utpote perfectiorem omnibus poſſibilibus. Secundò oculus corporeus non poteſt videre ſubſtantiam Angeli: ergo neque intellectus creatus poteſt videre DEUM. Reſp. ad primum negando cauſam & ſuppoſitum paritatis: quia quòd implicet viſio omnium poſſibilium cauſa non eſt objecti perfectio. quia ſi viderentur in divina eſſentia, etiam divina eſſentia & omnipotentia comprehenderetur. prout inf. dicetur. Ad ſecundum diſparitas eſt: quòd ſubſtantia intellectualis non contineatur intra adæquatum objectum viſus, quod eſt color & lux. Eſſentia verò divina continetur intra latitudinem entis cognoſcibilis, quod eſt adæquatum objectum intellectus. Secundæ partis ratio eſt: quòd quidquid evidentiâ poſitivâ demonſtratur, vel per cauſam, vel per effectum naturalem demonſtratur: ſed viſio beatifica nec habet ſui cauſam naturalem ſaltem adæquatam & completam, cùm ipſa ſit quoad ſubſtantiam ſupernaturalis, & proximum ipſius principium ſit ſupernaturale lumen gloriæ; ſed nec habet aliquem effectum naturalem, ut patet: ergo ratione naturali poſitivè demonſtrari non poteſt. 5.

ARTICULUS II.

An poſſibilitas hujus viſionis ſit evidenter cognoſcibilis?

SUMMARIA.

1. *Datur evidentia negativa poſſibilis viſionis.*
2. *Quomodo verum ſit, quòd finiti ad infinitum nulla proportio?*
3. *Ex dignitate objecti creſcit dignitas actûs geometricè.*
4. *Nulla eſt paritas ab impoſſibilitate videndi omnia poſſibilia.*
5. *Quomodo ſit major diſtantia intellectûs creati à DEO, quam Angeli ab objecto corporeo?*
6. *Poſitiva ratio S. D.*
7. *Et Scoti.*
8. *Neutra niſi ſuppoſitâ revelatione evidenter concludit.*
9. *Scriptura & ratio oppugnat poſitivam evidentiam.*
10. *Argumentum à naturali appetitu videndi cauſam.*
11. *Nec innato, nec elicito appetitu naturaliter deſideratur clara DEI viſio.*
12. *Non obſtante, quòd DEUS clarè viſus ſit hominis beatitudo.*

§. I.

Datur evidentia negativa poſſibilitatis.

1. NOta: Aliam eſſe & dici evidentiam poſitivam, aliam negativam. Poſitiva eſt, cùm medio poſitivo ac evidenti ratione demonſtratur alicujus rei poſſibilitas. Negativa eſt, cùm evidenter ſolvuntur argumenta poſſibilitatem oppugnantia, De poſteriori loquendo ſit.

CONCLUSIO. *Negativâ evidentiâ prædictæ viſionis poſſibilitas oſtendi poteſt*, ſolutione videlicet earum, *quæ objici poſſunt, contradictionum & rationum.* Si qua enim foret implicantia, foret ex parte potentiæ videntis; non ex parte objecti viſi: Eſſentia quippe divina, uti eſt actus purus, ita ratione ſui maximè eſt intelligibilis, ac viſibilis, ſed quænam illa foret ex parte potentiæ?

An primò? quòd finiti ad infinitum nulla proportio, viſio eſt finita, Eſſentia DEI infinita: ergo inter illa nulla proportio: atqui inter viſionem & objectum viſum debet eſſe proportio. Sed ut taceam, quòd hoc argumentum etiam abſtractivam DEI cognitionem tolleret, adeoque nimis probaret. Reſp. Finiti ad infinitum nulla eſt proportio, ſub eâdem acceptione & nomine; conc. ſub diverſa, nego. Itaque nulla eſt proportio inter DEUM & creaturam in ratione entis & entis, actûs & actûs: nam eſſe & actualitas DEI infinities excedit omne eſſe & actualitatem creatam: eſt autem proportio in ratione cauſæ & effectûs, actûs & objecti, termini & terminabilis, perfectivi & perfectibilis, &c. 2.

An ſecundò? quòd ex dignitate objecti creſcat dignitas & perfectio actûs; ergo ſi clarè videretur infinita DEI eſſentia, etiam viſio foret infinita. Sed rurſus, omiſſâ priori retorſione. Reſp. Creſcit ejus perfectio juxta conditionem ſuæ lineæ, & proportionem geometricam, concedo; juxta condi- 3.

Digitized by Google

ditionem objecti, & æqualitatem arithmeticam; nego.

4. An tertiò? quòd eſſentia divina ſit infinitè perfectior, quàm omnes creaturæ poſſibiles: ergo ſi implicat viſio omnium poſſibilium, etiam implicabit viſio divinæ eſſentiæ. Sed nego conſeq. quia cauſa, cur implicet viſio omnium creaturarum poſſibilium, non eſt earundem perfectio, ſed quia ſi omnes viderentur, ipſa divina omnipotentia & eſſentia in qua videntur, deberet comprehendi.

5. An quartò? quòd major ſit diſtantia DEI ab intellectu creato, quàm Angeli à viſu corporeo; ſed Angelum videri viſu corporeo eſt impoſſibile: ergo & DEUM videri intellectu creato eſt impoſſibile. Sed Reſp. Majorem eſſe diſtantiam in eſſe entis, non in eſſe & ratione objecti: quia Angelus eſt extra objectum adæquatum viſus corporei; DEUS autem continetur intra objectum adæquatum intellectûs creati.

§. II.

Non datur poſitiva evidentia viſionis.

6. POſitivâ ratione S. Doct. poſſibilitatem viſionis ita probat. Poſſibile eſt creaturam intellectualem conſequi ſuam beatitudinem: ſed beatitudo conſiſtit in clara viſione DEI: ergo poſſibile eſt à creatura intellectuali clarè videri DEUM. Addit Scotus ſecundò. Poſſibile eſt intellectum ſaltem per confortationem luminis ſuperioris id omne intuitivè cognoſcere, quod intra adæquatum ipſius objectum continetur; ſed DEUS continetur intra adæquatum ipſius objectum, quod eſt ens in tota latitudine: ergo DEUM intuitivè videre poteſt.

7. Probant hæc argumenta poſſibilem DEI viſionem; ſed etiamne evidenter probant, ita ut naturali evidentiâ convincant intellectum? Verùm prima S. Doct. probatio, quamvis evidenter concludat, ſupponit tamen in minori propoſitionem revelatam, quæ naturali lumine cognoſci non poteſt, beatitudinem nempe noſtram in clara DEI viſione conſiſtere, unde non eſt purè naturalis, ſed Theologica demonſtratio.

Secunda probatio Scoti hoc ipſo non evidenter concludit, quòd nempe major, neque minor propoſitio ſit evidens: quando enim viſio intuitiva extrahit objectum à modo connaturali cognoſcendi intellectûs creati, non eſt amplius evidens, an tale objectum intuitivè cognoſci poſſit, aut utrum adhuc intra adæquatum ipſius objectum comprehendatur: Eſto enim, quòd intra illud comprehendatur quoad ſubſtantiam, non tamen eſt certum, an intra illud quoad modum viſibilitatis contineatur.

8. Ais: Viſui corporeo concedenda eſt intuitiva tendentia in omnia ſua objecta: ergo etiam intellectui tanquam potentiæ ſuperiori: ergo etiam, ſicut eſt evidens, Viſui corporeo eſſe poſſibilem intuitivam cognitionem ſuorum objectorum: ita hoc ipſum erit evidens reſpectu intellectûs.

Reſp. nec primam, nec ſecundam conſequentiam eſſe evidentem. Non primam: quia inprimis nimium infert, & probat, videlicet defacto ineſſe intellectui omnis objecti intuitivam cognitionem; & aliunde falſum eſt, quòd ea, quæ conveniunt inferioribus, debeant reperiri in ſuperioribus. Non ſecundam: quia ſicuti præter modum intuitivè cognoſcendi, convenit intellectui modus abſtractivè cognoſcendi, quo propter ſuam materialitatem caret viſus corporeus; ita inferri poſſet, quòd aliqua quidem objecta intuitivè; alia verò abſtractivè ab ipſo cognoſci deberent.

Dico igitur. Neque his, neque aliis rationibus 9.
naturali lumine excogitatis poſitiva evidentia datur de clara DEI viſione: ut ſatis inſinuavit Apoſt. 1. Cor. 2. *quòd oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit DEUS iis, qui diligunt illum*, conformiter ad illud Iſ. 69. *Oculus non vidit DEUS abſque te, quæ præparâſti exſpectantibus te.* Triplex quippe datur modus certò aliquid cognoſcendi: vel primò immediatè ex terminis, vel ſecundò à priori per cauſam, vel tertiò à poſteriori per effectum: ſed nullo ex his modo datur certa & evidens de clara viſione cognitio.

Non primo: quia nullas habemus naturales ſpecies claræ viſionis, quibus illa, ejusque cum poſſibilitate aut exiſtentia connexio repræſentari poſſit. Non ſecundo modo: quia principia viſionis, ut eſſentia divina in ratione ſpeciei, lumen gloriæ &c. æquè ignota ſunt nobis, quàm ipſa viſio. Non tertio modo: quia nullus datur in natura effectus à clara viſione dependens, aut connexionem cum illa habens.

Oppones: Ineſt homini naturalis appetitus vi- 10.
dendi DEUM; ſed iſte non eſt ſine naturali cognitione objecti poſſibilis: ergo homo naturaliter cognoſcit viſionem DEI eſſe poſſibilem. Majorem probat S. D. hîc. a. 1. in c. *quòd inſit homini naturale deſiderium cognoſcendi cauſam, cùm intuetur effectum.* Minor patet, quia non datur efficax appetitus rei impoſſibilis, unde D. Auguſt. l. 4. contra Jul. *Naturali inſtinctu beati eſſe non vellemus, niſi eſſe poſſemus.* Verùm ut ſupra n. 8. dixi: Ineſt quidem naturale deſiderium cognoſcendi cauſam, modo quo judicat ſibi eſſe poſſibilem ipſius cognitionem: atqui ſine revelatione non poteſt judicare intellectus ſibi intuitivam cognitionem DEI eſſe poſſibilem. unde in forma nego maj. & probat. diſtinguo. Ineſt homini naturale deſiderium cognoſcendi cauſam ſive abſtractivè, ſive intuitivè conc. ſemper intuitivè, nego, vel ſubdiſtinguo, ſi novit ejuſmodi cognitionem ſibi debitam aut proportionatam, conc. ſi non novit, nego.

Ex quo Infero ulterius: Neque efficaci appetitu 11.
ſive innato, ſive elicito claram viſionem naturaliter deſiderari poſſe. Non innato; quia iſte eſt vis & propenſio naturaliter inclinans in finem à natura præſtitutum: at viſio clara excedit naturæ vires. Non etiam elicito; quia appetitus efficax cùm ſit applicativus mediorum, non fertur in finem, niſi ut poſſibilem aſſequi, & taliter ab intellectu cognitum: ſed viſio beatifica nec viribus naturæ eſt aſſequibilis, neque ut poſſibilis ab intellectu cognoſcitur: ergo neque efficax appetitus naturæ in illam ferri poteſt. Dixi, *efficax*: cùm enim *inſit homini naturale deſiderium cognoſcendi cauſam, cùm intuetur effectum*, ut inquit S D. hîc. q. 12. a. 1. ſicut homo habet efficacem appetitum etiam intuitivè cognoſcendi cauſam, quando viſionem illius natura-

Digitized by Google

turaliter cognoſcit eſſe poſſibilem; ita poteſt habere ineſſicacem & conditionatum appetitum videndi cauſam, quando, licèt naturaliter quidem viſionis poſſibilitas ipſi non ſit cognita; tamen etiam impoſſibilitas viſionis non eſt manifeſta.

12. Dices. DEUS clarè viſus eſt hominis beatitudo & finis ultimus: ſed ineſt homini naturale deſiderium & appetitus ſuæ beatitudinis, quemadmodum omnia creata ſuos fines appetunt: ergo ineſt homini naturalis etiam appetitus clarè videndi DEUM, & conſequenter clara DEI viſio eſt ipſi naturaliter cognoſcibilis.

Reſp. diſt. maj. DEUS clarè viſus eſt hominis elevati in finem ſupernaturalem beatitudo & finis ultimus conc. hominis ut ſic & ſuæ naturæ relicti, nego maj. ſed homo naturaliter appetit ſuam beatitudinem cum elevatione & adjutorio ſupernaturali conc. ſine illo nego. min. & primam conſeq. vel eandem ſubdiſtinguo; ergo ineſt homini naturalis appetitus videndi DEUM, naturalis cum adjutorio gratiæ, conc. ſine illo, nego conſeq. Et ſic pariter diſt. alterum conſequens: ergo clara DEI viſio eſt naturaliter ipſi cognoſcibilis ſuppoſito lumine illuſtrationis ſupernaturalis conc. hoc ſecluſo nego.

Ais: Quomodo cognoſcit aut appetit naturaliter, ſi indiget lumine & adjutorio ſupernaturali? Reſp. In quantum naturali diſcurſu ex propoſitione revelata infert naturalem concluſionem. Sic ineſt homini adjuto & elevato naturalis appetitus illius beatitudinis ſupernaturalis ſaltem implicitè, hoc eſt, ineſt appetitus connaturalis, & ad beatitudinem ſupernaturalem, tanquam proportionatam, ſuppoſitâ elevatione in finem ſupernaturalem, de quo plura in tract. de grat.

ARTICULUS III.

An in hac vita ab aliquo homine DEUS clarè videri poſſit, aut aliquando viſus fuerit?

SUMMARIA.

1. *Viâ ordinariâ in hac vita DEUS non poteſt videri.*
2. *Viâ extraordinariâ poteſt.*
3. *Non eſt certum in hac vita ab ullo mortali DEUM clarè viſum.*
4. *Eſt tamen probabile.*
5. *Præſertim in Beatiſſima Virgine.*
6. *Probabiliter hoc privilegium conceſſum S. Patriarchæ Benedicto authoritate S. Gregorii.*
7. *Accedit authoritas SS. Bonaventuræ, Dionyſii Carthuſ. aliorumq́.*
8. *Objectio ex lumine creato.*
9. *Retunditur ex S. ſcript.*
10. *Et verbis ipſius S. Gregorii M.*
11. *Viſio S. P. Benedicti una ſenſibilis, alia intellectualis.*
12. *Raptus ad divinam viſionem non neceſſariò impedit omnem operationem ſenſibilem.*
13. *Cenſura indiſcreta quorundam perſtringitur.*
14. *Non ſequitur ex viſione tranſeunte amiſſio fidei.*
15. *Fidei veritas, oculo corporeo non videri DEUM.*
16. *Etiam implicantia poſſibilitatis oſtenditur.*
17. *Oppoſiti textus explanantur.*
18. *DEUS non eſt extra adæquatum objectum intellectûs.*
19. *Diſparitas à cauſalitate inſtrumentorum.*
20. *Viſio intellectualis in oculo corporeo implicat, & nihil probat.*

§. I.

Poſſibilitas extraordinaria oſtenditur.

1. CONCLUSIO I. *Quamvis in hac mortali vita ſecundùm viam & Legem ordinariam ab homine DEUS videri non poſſit: tamen ſecundùm legem viamq́ extraordinariam ſive permanenter, ſive tranſeunter videri poteſt.* Ita comm. cum S. D. a. 11.

Primæ partis ratio eſt: quia connaturalis modus DEUM intelligendi pro hoc ſtatu, eſt eum cognoſcere dependenter à ſenſibus: ſed iſte modus non eſt idoneus ad clarè intuendam divinam eſſentiam: quæ cum ſit ſupremum omnium intelligibilium, intellectum maximè à ſenſuum officiis avocat. Unde ex hiſtoriis conſtat, animam quamvis ad abſtractivam tantùm cognitionem ſublimiorum myſteriorum elevatam, ſubinde à ſenſuum actibus abalienari, & in eeſtaſin rapi. Quantò magìs intuitio divinæ eſſentiæ omnem ſenſuum & vitæ corporeæ operationem ſopiret? qua de cauſa Ex. 33. dictum. *Non videbit me homo, & vivet.*

Ratio eſt ſecundò. Quòd homini pro hoc ſtatu ceu viatori conveniat, DEUM per fidem cognoſcere; ſed clara DEI viſio ſaltem permanenter obtenta non compatitur fidem: ergo non eſt conveniens homini viatori.

Secundæ partis ratio eſt primò: quia anima humana Chriſti, quantumvis uteretur miniſterio ſenſuum ad alias functiones, tamen permanenter à primo ſuæ creationis inſtanti habuit ſcientiam beatam: cùm ergo humana Chriſti natura & anima ſit ejuſdem rationis cum noſtra, conſtat impoſſibile non eſſe, ut etiam puro homini in hoc ſtatu permanenter communicetur clara DEI viſio. Antec. declarabitur in tract. de Incarn. Conſtat ſecundò, quia Beati poſt reſurrectionem non obſtante ſenſuum viræque corporeo uſu DEUM videbunt. Ac tertiò: quia nulla eſt aſſignabilis implicantia, cur viſio clara DEI puro homini ſive permanenter, ſive tranſeunter nequeat communicari: cùm facilè imbecillitas corporis animam aggravantis divinâ virtute & extraordinario privilegio emendari poſſit. 2.

Digitized by Google

§. II.

De facto non certò, ſed probabiliter aſſeritur.

3. CONCLUSIO II. *Quamvis certum non ſit, valdè tamen probabile eſt, de facto in hâc vitâ quoſdam ſanctos tranſeunter & in raptu clarè vidiſſe divinam eſſentiam.*

Ratio primæ partis eſt: quia loca S. Scr. 1. Tim. 6. cit. Ex. 33. & Jo. 6. *non quia Patrem vidit quiſquam, niſi is, qui eſt à DEO, hic vidit Patrem*, univerſaliter negant à quoquam homine in hac vita videri DEUM; & in tali univerſalitate abſque ullius hominis exceptione à multis SS. PP. Cyrillo, Hieron. Chryſoſt. Greg. Naz. aliisque à Contenſono citatis negatur hoc privilegium videndi divinam eſſentiam conceſſum mortalibus.

4. Ratio ſecundæ partis eſt: quia D. Auguſtinus multis locis, præſertim l. 12. d. Gen. ad lit. c. 16. 27. & 28. cum S. D. hîc, a. 11. ad. 2. ab hac univerſali regula excipiunt Moyſen & Paulum Apoſtolum, fundamento ex ipſa S. ſcript. accepto, nam de Moyſe quidem DEUS dicit Num. 12. *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum; at non talis ſervus meus Moyſes. Ore enim ad os loquor ei, & palam, & non per ænigmata, & figuras Dominum videt.* De D. autem Paulo, ipſemet 2. Cor. 12. *raptum fuiſſe uſque ad tertium Cœlum, & raptum fuiſſe in paradiſum, ibiq; audiviſſe arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Hæc autem ineffabilia non ad cognitionem fidei (aliàs illa eloqui potuiſſet) ſed ad viſionem beatorum pertinent, de quâ Iſ. 66. *Oculus non vidit DEUS abſque te, quæ preparâſti diligentibus te.* Congruentiam dat S. D. quòd Moyſes fuerit Magiſter Judæorum, & Paulus Magiſter Gentium.

5. Inferes ex dictis: Si ulli ſanctorum hoc privilegium fuit conceſſum, id maximè competere Beatiſſimæ Virgini, cui omnis reliquorum ſanctorum prærogativa, ipſius ſtatui congruens, eſt adſcribenda, juxta Angelici Doct. pronunciatum in 3. p. q. 27. a. 1. *rationabiliter credo, ut illa, quæ genuit unigenitum à Patre, præ omnibus aliis majora privilegia acceperit gratiæ.*

§. III.

Adſtruitur hoc privilegium S. Patriarchæ Benedicto.

6. CONCLUSIO III. *Hoc privilegium meritò & probabiliter tribuitur* S. Patriarchæ Benedicto, utpote accepto fundamento à ſummo Eccleſiæ Doctore D. Gregorio M. qui cùm l. 2. Dial. c. 35. retuliſſet, quòd vir Sanctus in quodam raptu *velut ſub uno ſolis radio totum mundum collectum conſpexit.* Sequenti c. 36. hunc radium fuiſſe *DEI lumen* affirmat, dicens: *hac procul dubio cernere non niſi in DEI lumine poterat.* Et cauſam ulteriùs explanans, cur *totum mundum ante ſe collectum viderit: animæ*, inquit, *videnti Creatorem anguſta eſt omnis creatura. Quamlibet etenim parum de luce Creatoris aſpexerit, breve ei fit omne, quod creatum eſt, &c.* Atqui videre DEUM & in DEI lumine ſignificat claram viſionem DEI: ſic enim Gloſſa in illud Ex. 33. *Non videbit me homo & vivet*, dicit, *lumen DEI eſſe claritatem, quæ ſit ipſe DEUS.*

Atque hoc ipſo modo D. Gregorium intelligit S. Bern. in Serm. ſuper illud: *Audiam, quid loquatur in me Dominus.* ubi cùm Angelicam cognitionem creaturarum in DEI viſione prætuliſſet humanæ cognitioni in hac vita, & dixiſſet: *cùm econtra longè beatiùs, perfectiusq; Angelica natura in Creatore notitiam habeat creaturæ:* ſubjungit: *ad quam nimirum excellentiam licèt ad modicum rapta fuiſſe videtur anima illa: quæ collectum ſub uno ſolis radio mundum univerſum conſpexit: De quo miraculo B. Papa Gregorius in libro Dialogorum ſcribens: Videnti, inquit, Creatorem anguſta eſt omnis creatura.*

Idem ſentit D. Bonaventura de lumin. Eccl. 7.
Serm. 20. hæc eadem D. Gregorii verba exponens: *Mundus non fuit coanguſtatus in uno ſolis radio, ſed ejus animus dilatatus, quia vidit omnia in illo, cujus magnitudine omnis creatura anguſta eſt.* D. quoque Dionyſius Carthuſianus Serm. d. S. Ben. & Rupertus Tuitienſis uterque viſionibus & raptibus celebres hoc ipſum è D. Gregorio inferunt, propugnant noſtri Ordinis Religioſi in Collegio Salmaticenſi, & Capitulo Generali Valliſoletano teſte Heſſt. c. 35. Vitæ D. Ben. docent hujus Univerſitatis clariſſimi Profeſſores, præſertim Reverendiſs. Raſsler in Theſibus de Viſ. DEI. & Illuſtriſſimus Reding q. 4. a. 1. n. 26. Item Max. Sandeus Theol. var. l. 3. comment. 42. exercit. 2.

Dices ex S. D. quodlib. 1. ar. 2. ad 1. & 2. 8.
iſtud lumen, ſub quo S. Bened. vidit collectum mundum, fuiſſe aliquod lumen creatum à DEO derivatum, non ipſam divinam eſſentiam. Cujus indicium eſt, quòd ad viſionem divinæ eſſentiæ in hac vita requiratur, ut mens humana rapiatur & alienetur à ſenſibus, adeo ut cum Apoſtolo Paulo neſciat, utrum *ſit in corpore, an extra corpus.*

At Beatus P. Benedictus in illa viſione non fuit alienatus à ſenſibus, ſiquidem vidit lucem corpoream & ſphæram igneam, in qua anima D. Germani ferebatur in cælum, & in eâdem viſione perſiſtens Servandum Diaconum advocavit.

Sed contra eſt primò: Ex verbis S. ſcript. *oſtendam tibi omne bonum, palam non per ænigmata* 9.
DEUM videt. probabiliter infertur viſio divinæ eſſentiæ: non obſtante, quòd Ex. 33. DEUS ad Moyſen dixerit: *Non poteris videre faciem meam. Non enim videbit me homo, & vivet.* Et in fi. *videbis poſteriora mea; faciem autem meam videre non poteris.* ex quo Interp. communiter inferunt, ſaltem illo tempore divinam eſſentiam à Moyſe non fuiſſe conſpectam. Ergo hoc multò probabilius deducitur è textu D. Gregorii, qui nequidem apparentem oppoſitionem habet in contrarium, prout deduxerunt SS. PP. & DD. citati.

Contra eſt ſecundò: Quòd niſi D. Gregorius 10.
hoc termino ipſam DEI eſſentiam vel lumen gloriæ, & ſub ly *videns* claram DEI viſionem intellexiſſet, neque Petro interroganti ſatis feciſſet; neque congruam dediſſet reſponſionem. Nam ex lumine derivato, & prophetica viſione non ſequitur,

Digitized by Google

quitur, totum mundum ſimul aſpici; & omnem creaturam anguſtam fieri, quod tamen in præcitatis verbis affirmat S. Pater.

Contra eſt tertiò, quòd omnes termini, quibus hanc viſionem explicat D. Gregorius, ſint proprii claræ Beatorum viſioni, non autem alicujus prophetæ. Nam primò dicit, eos qui DEUM vident lucemque Creatoris aſpiciunt, *videre, quàm anguſta ſit omnis creatura.* Secundò illos *ſuper ſe in interioribus ampliari*, tertiò *ſuperiores mundo exiſtere, ſupra ſe extolli, & exaltatos comprehendere, quam breve ſit omne creatum.* quartò S. P. Ben. *Sublevatum in mentis lumine extra mundum fuiſſe*, quæ omnia propheticæ ſolùm viſioni nequeunt congruè accommodari.

11. Ad rationem in contrarium Reſp. duplicem fuiſſe illam S. Patris noſtri viſionem; una erat ſenſibilis, illius nimirum lucis, quâ noctis tenebræ fuêre fugatæ, & in quâ globum igneum vidit; ad quam etiam aſpiciendam Servandum Diaconum vocavit.

Altera verò fuit intelligibilis, in quâ totum mundum collectum & Angelos S. Germani animam deferentes conſpexit. Nec refert, quòd viſio divinæ eſſentiæ cauſet alienationem à ſenſibus: nam etiam D. Benedictum ita alienatum fuiſſe ab aliis operationibus tam ſenſitivis quàm intellectivis ſatis manifeſte judicat D. Gregorius, cùm dicit: *Sublevatus in mentis lumine extra mundum fuit: item videntis animus eſt dilatatus, qui in DEO raptus, videre potuit omne quod infra DEUM eſt.*

12. Qui tamen raptus non impediit, quin divinâ virtute aliquam ſenſibilem operationem, illam nimirum, quâ lucem ſenſibilem & in illa globum igneum conſpexit, exercere concomitanter potuerit: ſiquidem & D. Paulus, uti Chryſoſt. & Theodoretus apud Cornel. à Lap. exiſtimant, in ſuo raptu corporeis oculis Gloriam Chriſti vidit, ne minor eſſet cæteris Apoſtolis, qui Chriſtum in carne viderunt, prout ipſe quoque indicat 1. Cor. 15. dicens: *noviſſimè viſus eſt & mihi.* Sed & D. Dionyſium de cæleſti hierarchia ex D. Pauli doctrina Angelorum ordines, quaſi oculis ſpectâſſet, deſcribere notat prædictus Cornel. à Lap. in c. 12. ep. 2. ad Cor. Itaque potuit ſimiliter Beatus P. Benedictus miraculoſum illius lucis aſpectum cum clara viſione ex divina virtute (quippe ab aliis operationibus avocatus) conjungere, & ex raptu ad ſe rediens ad illius quoque aſpectum Servandum Diaconum evocare.

13. Unde colliges: Tam modeſtiæ quàm prudentiæ ſale deſtitutam eſſe cenſuram Bannezii, Contenſoni, & quorundam aliorum, qui hanc noſtram ſententiam temerariam & improbabilem pronunciant: quod enim ipſi ex verbis ſubobſcuris S. ſcript. propter authoritatem D. Auguſtini & Th. Aqui. contra multorum PP. ſententiam de Moyſe aſſerunt, cur nos de noſtro S. Patre è D. Gregorii verbis admodum claris propter authoritatem D. Bernardi, Bonaventuræ, Carthuſ. Ruperti, & aliorum non probabiliter eruamus? accedentibus præſertim congruentiis, quas ex ſanctitate & Patriarchali officio S. P. Benedicti adducit Hefftenus loco citato.

Objic. Si qui Sancti in hac vita DEUM vidiſ- 14.
ſent, amiſiſſent fidem; ſiquidem beata ſcientia viſionis & fidei ſimul conſiſtere non poſſunt: ſed conſequens eſt abſurdum: nam utique Moyſes & Paulus Apoſtolus etiam poſt raptum manſerunt viatores, & fideles.

Reſp. Juxta illa, quæ dicuntur in tractatu de fide, permanentem DEI viſionem repugnare cum fide, non autem tranſeuntem, cum qua fides non habet privativam oppoſitionem: itaque tranſiens viſio divinæ eſſentiæ actum quidem fidei & habitûs extenſionem ad illa myſteria, quæ in divina eſſentia repræſentabantur, quamdiu durabat, impediit, habitum tamen non deſtruxit, de quo plura in tractatu de fide.

§. IV.

An oculo corporeo DEUS videri poſſit?

HUjus quæſtionis, quam aliqui parum utiliter 15.
multis diſputant, ex dictis patet reſolutio, &

Concluſio. Neque videtur, nec videri poteſt DEUS oculo corporeo, tam de potentia ordinaria, quàm extraordinaria. Eſt de fide non tantùm quoad 1. p. contra idololatras, & antropomorphitas ſed etiam teſte Suar. l. 2. c. 6. & Franc. de Lugo d. 1. c. 1. n. 6. quoad 2. p. ex illo 1. Tim. 1. *Regi ſeculorum immortali & inviſibili.* & c. 6. *qui lucem habitat inacceſſibilem, quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt.* Et deducitur Theologicè ex eo, quòd DEUS ſit incorporeus, nam de fide eſt DEUM eſſe incorporeum: atqui ens incorporeum & ſpirituale de potentia ſaltem ordinaria videri non poteſt ſenſu corporeo: ergo nec DEUS.

Tertia quoque pars concluſionis eſt comm. 16.
DD. contra paucos RR. & probatur: Si oculus corporeus DEUM videret, potentia viſiva ipſius ferretur extra ſuum adæquatum objectum (idem eſt judicium, de quocunque alio ſenſu corporeo) ſed hoc eſt ſimpliciter impoſſibile: ergo. Minor conſtat: quia potentia ſumit ſpeciem ab objecto adæquato: ergo ſi abiret extra objectum adæquatum, etiam amitteret & mutaret ſuam ſpeciem: ſicuti ſi oculus ſonum perciperet, jam non eſſet oculus, ſed auris &c. Maj. quoque probatur: Potentia viſiva oculi eſt eſſentialiter corporea, & intra gradum vitæ ſenſitivæ contenta: ergo & objectum ipſius eſſentialiter eſt corporeum, & contentum intra limites objecti ſenſibilis: nempe lucidum & coloratum, atqui DEUS, ſicut & alius quisque ſpiritus eſt objectum incorporeum & inſenſibile, nullâ qualitate ſenſibili tinctum: ergo ſi oculus corporeus DEUM videret, abiret extra ſuum objectum adæquatum.

Objic. contra primam partem. illud Job. 19. 17.
In carne mea videbo DEUM ſalvatorem meum: & c. 42. *Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te.* Reſp. S. D. hic a. 3. ad 1. in primo loco ſignificari, quòd olim poſt reſurrectionem in carne exiſtens, non tamen oculo carnis ſit viſurus DEUM. In altero loco intelligi aurem & oculum mentis.

Objic. contra tertiam partem concluſionis pri- 18.
mo:

mò: Quamvis DEUS ſit extra objectum connaturale & proportionatum intellectûs, tamen ratione potentiæ obedientialis intellectus elevari poteſt ad videndum DEUM, ergo idem dicendum de oculo corporeo. Reſp. DEUM etſi ſit extra objectum, ut vocant, intenſivum & proportionatum noſtri intellectûs, hoc eſt, ad quod intellectus propriis & nativis viribus poteſt pertingere; non tamen eſſe extra objectum ſpecificativum extenſivum & adæquatum: dum econtra DEUS & quiſquis alius ſpiritus eſt extra objectum adæquatum & ſpecificativum oculi, non tantùm ſecundùm gradum ſpecificum, ſecundùm quem limitatur ad objectum lucidum & coloratum, ſed etiam ſecundùm gradum congruum vitæ corporeæ ſenſitivæ. Si dicas: Plus diſtat eſſentia divina à finito intellectu, quàm ſpiritus à corpore, diſtinguo: in ratione entis, concedo: in ratione potentiæ & objecti, nego: ſic enim (ut mox apparebit) habent majorem convenientiam in gradu immaterialitatis.

19. Objic. ſecundò. Inſtrumenta corporea divinitus elevantur ad producendos effectus ſpirituales, qui ſunt extra ſphæram activitatis ipſorum, veluti cùm ignis infernalis torquet dæmones, cùm Sacramenta phyſicè producunt gratiam: ergo etiam potentia corporea elevari poteſt ad videndum DEUM, quantumvis ſit extra objectum proportionatum ipſius. Reſp. eſſe diſparitatem, quòd potentiæ cognoſcitivæ principaliter influant in ſuas operationes; & ab iis, ſicut etiam ab objectis ſpeciem accipiant: at inſtrumenta extrinſecùs aſſumuntur à cauſa principali, ut ipſius intentioni & virtuti deſerviant, neque à ſuis actibus & effectibus intrinſecam ſpeciem ſortiuntur.

Objicies tertiò. Quid impedit, ne DEUS 20
viſionem intellectualem ponat in oculo? ſed tum oculus corporeus videret DEUM, utpote in ſe habens viſionem DEI. Reſp. in primis caſum eſſe impoſſibilem, quia viſio intellectualis, cùm ſit eſſentialiter vita ſecunda intellectualis, ſi in oculo corporeo poneretur, non eſſet ampliùs viſio intellectualis. Secundò, dato non conceſſo antecedente, necdum tamen oculus corporeus poſſet denominari videns DEUM: quia illa viſio oculum non informaret modo vitali, & quatenus vitalis actualitas ipſius, ſed præcisè modo mortuo, & quatenus recepta in ſubjecto inhæſionis.

ARTICULUS IV.

Sitne poſſibilis intellectus creatus, qui connaturaliter DEUM videat?

SUMMARIA.

1. *Veritas fidei.*
2. *Prima ratio ex illo axiomate: Modus cognoſcendi ſequitur modum eſſendi.*
3. *Secunda. quòd cognoſcens & cognitum connaturale debeant eſſe in eodem gradu immaterialitatis.*
4. *Tertia ex ſupernaturalitate actûs.*
5. *Inſtantia de DEO, Angelo, anima &c.*
6. *Cognitum inferius non excedit capacitatem ſuperioris cognoſcentis.*
7. *Angelus inferior eſt in eodem gradu immaterialitatis generica cum ſuperiori.*
8. *Anima rationalis alteram non videt intuitivè, quia eſt corporea ut quo.*
9. *Abſtractiva cognitio attingit actum purum per ſpecies alienas.*
10. *Connaturalitas videndi DEUM in Beato eſt extrinſeca.*
11. *Implicat complexum naturale tantæ perfectionis, quàm eſt intellectus cum lumine gloriæ.*
12. *Implicantia ſubſtantiæ creatæ ſupernaturalis ex multiplici ratione.*
13. *Varia abſurda ex oppoſita ſententia.*
14. *Quid probet modus ſupernaturalis?*
15. *Quomodo participetur ratio ſubſtantiæ increatæ à creaturis?*
16. *Repugnat creata ſubſtantia ſupernaturalis, quà creata ſubſtantia.*
17. *Cur in ordine naturæ participetur ratio ſubſtantiæ?*
18. *Accidens ſupernaturale, cur non exigat ſubjectum connaturale?*

§. I.

Rationes S. D. pro implicantia hujus poſſibilitatis.

DE fide certum eſt, quòd homo ſecundùm po- 1.
tentiam ordinariam viribus naturæ non poſſit pertingere ad claram DEI viſionem. Conſtat ex Apoſtolo Rom. 6. *Gratia DEI vita æterna.* ergo ſupra vires naturæ. Item ex 1. Tim. 6. *qui lucem habitat inacceſſibilem, &c.* in quæ verba D. Anſelmus: *ſi inacceſſibilis eſt lux, in qua ipſe manet, quomodo nobis dicitur, accedite ad eum & illuminamini? ſed inacceſſibilis eſt viribus noſtris, acceditur autem muneribus ſuis.* Eodem ſenſu dicit 1. Cor. 2. *quæ DEI ſunt nemo cognovit, niſi ſpiritus DEI.* & Matt. 11. Chriſtus: *Nemo novit Filium, niſi Pater, & cui voluerit Filius revelare,* Iſ. 64. *Oculus non vidit DEUS abſque te, quæ præparâſti diligentibus te:* quæ tametſi de cognitione per fidem accipi poſſint & debeant, hoc ipſo tamen concludunt, non poſſe dari claram viſionem per vires naturæ; ſiquidem iſta æquè ſupernaturalis, & incomparabiliter perfectior eſt cognitione fidei. Conſtat etiam ex definitione Concilii Viennenſis, juxta c. *ad noſtrum.* Clement. *d. Hæreticis.* ubi damnatur iſte error Beguardorum: *anima non indiget lumine gloriæ ipſam elevante ad DEUM videndum, & eo beate fruendum.* Controverſia igitur eſt, ſitne hoc ſaltem poſſibile de potentia extraordinaria ubi (ut rectè advertit Reding q. 4. a. 1. controv. 3.) major

Digitized by Google

major eſt diſſenſio in probatione implicantiæ, quàm in ejus conceſſione.

2. CONCLUSIO. *Eſt ſimpliciter impoſſibile, ut intellectus creatus viribus naturalibus DEUM clarè videat.* Ita S. D. hîc. a. 4. & 5. ad 3. Probatur primò ex illo axiomate: *Modus cognoſcendi ſequitur modum eſſendi.* Ut DEUS ab aliqua creatura clarè videretur, ut in ſe eſt, deberet cognoſci juxta modum eſſendi ſibi proprium & quem in ſe habet: ſed juxta hunc modum naturaliter videri à creatura non poteſt. ergo. Major eſt clara ex terminis, niſi enim DEUS videatur ut ens infinitum, actus purus &c. non videtur quidditative, ut in ſe eſt. Minor in quâ eſt difficultas, probatur: Quælibet natura intellectualis connaturaliter cognoſcit ſuum objectum juxta modum eſſendi ſibi proprium; ſed modus eſſendi cujuslibet creaturæ eſt infinities inferior, quàm modus eſſendi, quem DEUS habet in ſe ipſo: ergo non eſt dabilis aliqua creatura intellectualis, quæ connaturaliter DEUM videat, juxta modum eſſendi, quem habet in ſe ipſo. Nam modus eſſendi creaturæ eſt finitus, limitatus, compoſitus, ideoque DEUM non niſi admodum entis compoſiti connaturaliter poteſt cognoſcere, quod non eſt intuitivè, ſed abſtractivè cognoſcere. Major probatur: tum quia modus cognoſcendi eſt proprietas naturæ intellectualis, adeoque commenſuratur naturæ: tum etiam ex inductione cognoſcentium; nam quia anima bruti corporea eſt & materialis, nil niſi materiale, & per ſpecies materiales cognoſcit; anima rationalis, quia unita corpori, cognoſcit omnia per ſpecies ſpirituales; ſed tamen à phantaſmatibus acceptas, adeoque dependenter à corpore: Angelus, quia eſt ſubſtantia ſaltem metaphyſicè compoſita, nihil intuitivè & quidditativè cognoſcit, quàm ens potentialitati permixtum. DEUS quia actus purus, ſe ipſum connaturaliter cognoſcit & intuetur per ſuamet eſſentiam.

Confirmatur. Modus cognoſcendi connaturalis enti infinito, non poteſt fieri connaturalis enti finito, niſi quatenus participat naturam entis infiniti: ſed modus intuitivè & quidditativè videndi divinam eſſentiam, eſt connaturalis enti infinito: ergo non poteſt fieri connaturalis alicui creaturæ, niſi quatenus per gratiam & lumen gloriæ elevatur ad participationem divinæ naturæ & intellectualitatis.

3. Probatur ſecundò. Potentia cognoſcitiva debet eſſe in eodem gradu immaterialitatis cum objecto connaturaliter cognito: ſed implicat, ut intellectus creatus ſit in eodem gradu immaterialitatis cum DEO clarè viſo: ergo implicat ut DEUS clarè viſus ſit objectum connaturale creati intellectûs. Major probatur: cognitio fit per hoc, quòd cognitum eſt in cognoſcente: ergo ut cognitio fiat connaturaliter, debet etiam ex parte cognoſcentis eſſe capacitas connaturalis ad recipiendum objectum: ſed niſi ſit tanta immaterialitas ex parte potentiæ cognoſcitivæ, quanta eſt ex parte objecti cognoſcibilis, non eſt connaturalis capacitas ipſius: non enim minùs intellectualitas ſeu intelligibilis capacitas accipitur ex immaterialitate, quàm intelligibilitas objecti: ergo niſi potentia cognoſcitiva ſit in eodem gradu immaterialitatis cum objecto, non poteſt illud connaturaliter cognoſcere, ut in ſe eſt.

Probatur tertiò. Actus per eſſentiam ſupernaturalis non poteſt elici viribus naturæ: aliàs eſſet, & non eſſet ſupernaturalis: ſed viſio DEI ut in ſe eſt, eſt actus per eſſentiam ſupernaturalis; non enim minus objectum ſpecificativum viſionis, quàm principia ipſius ſunt ſupernaturalia: ergo non poteſt elici viribus naturæ. Sed contra iſtas rationes. 4.

§. II.

Solvuntur inſtantiæ Adverſariorum.

OBjicies primò. DEUS & Angeli vident connaturaliter objecta materialia. & 2. Angelus inferior ſuperiorem; nec tamen conveniunt in gradu immaterialitatis. 3. Tametſi animæ rationales in gradu immaterialitatis conveniant, tamen in hoc ſtatu una intuitivè non videt alteram. 4. Licèt DEUS etiam abſtractivè cognitus ſit actus purus, tamen habemus de ipſo connaturalem cognitionem abſtractivam. 5. Lumen gloriæ & totum complexum ex intellectu beati & lumine gloriæ infinitè diſtat ab actualitate divinæ eſſentiæ; & tamen intellectus inſtructus lumine gloriæ connaturaliter DEUM videt: ergo falſum eſt, quòd objectum & potentia cognoſcens debeant eſſe in eodem gradu immaterialitatis. 5.

Reſpond. ad primum primò. Cognitum minoris actualitatis, ut ſunt objecta materialia reſpectu DEI & Angeli, tamen poſſe eſſe in cognoſcente ſuperiori, cùm non adæquet, multò minùs excedat capacitatem ipſius: & cognitum majoris actualitatis, qualis eſt eſſentia DEI ut in ſe eſt, non poteſt eſſe connaturaliter in inferiori cognoſcente, ſiquidem excedit capacitatem ipſius. Reſp. ſecundò. Etiam materialia à DEO & Angelis cognoſci, juxta proprium modum immaterialitatis: nimirum à DEO per ſuammet divinam eſſentiam, ab Angelo per ſpecies ſpirituales infuſas. unde inſtantia manet ipſis Adverſariis ſolvenda. 6.

Ad ſecundum Reſp. quòd licèt Angelus inferior ſit in minori gradu immaterialitatis ſpecificæ ſecundùm acceſſum ad actum purum, eſſe tamen in eodem gradu immaterialitatis genericæ ſecundùm receſſum à materia phyſica, quod ſufficit, ut unus alterum quidditativè & intuitivè poſſit videre. 7.

Ad tertium Reſp. ideo animam rationalem in hoc ſtatu non poſſe videri intuitivè: quia licet habeant eundem eſſendi modum, iſte tamen eſt corporeus ut quo, & in operationibus ſuis à materia dependens. 8.

Ad quartum Reſp. In abſtractiva cognitione actum purum, non cognoſci ad modum actûs puri & ut in ſe eſt, ſed ad modum cognoſcentis & per ſpecies alienas. in viſione autem deberet cognoſci ut in ſe eſt, & ſecundùm proprium modum eſſendi. 9.

Ad quintum Reſp. Intellectum elevatum lumine gloriæ connaturaliter videre DEUM, connaturalitate non intrinſecùs in intellectu radicatâ, 10.

dicatâ, ſed extrinſecùs à DEO communicata & participata.

§. III.

Implicantia creatæ ſubſtantiæ ſupernaturalis.

11. INferes ex dictis primò. Implicare creaturam, quæ in ordine naturali, ſit tantæ perfectionis, quàm ſit complexum ex intellectu & lumine gloriæ; ſibique proinde per purum beneficium ordinis naturalis claram DEI viſionem habeat connaturaliter debitam: quia cùm ordo naturæ ſit ſimpliciter inferior & imperfectior, quàm ordo gratiæ, quantumcunque perfectionis addatur alicui creaturæ intra ordinem naturæ, nunquam tamen pertinget ad perfectionem ſupernaturalis ordinis gratiæ, ſicuti nec venialia peccata in infinitum multiplicata pertingunt ad infinitam malitiam peccati mortalis.

12. Inferes ſecundò. Implicare creatam ſubſtantiam ſupernaturalem, cui lumen gloriæ per modum proprietatis (& conſequenter etiam viſio) ſit connaturaliter debitum. Deducitur ex S. Auguſtino l. 11. de Civ. DEI. cap. 2. ubi ſic habet: *Quamvis non omnis beata poſſit eſſe creatura, nec enim hoc munus adipiſcuntur feræ, ſaxa, ligna, &c. Ea tamen quæ poteſt, non ex ſe ipſa poteſt, quia ex nihilo creata eſt, ſed ex illo, à quo creata eſt.*

Ratio eſt primò. Si lumen gloriæ poſſet alicui creaturæ eſſe connaturaliter debitum, etiam forma ad quam ultimatò diſponit, poſſet eſſe connaturaliter debita: ſed eſt impoſſibile, ut eſſentia divina, ad quam noſtro intellectui per modum ſpeciei intelligibilis uniendam lumen gloriæ ultimatò diſponit; ſit alicui creaturæ connaturaliter debita; ergo etiam implicat talis creatura, cui lumen gloriæ ſit connaturaliter debitum.

Ratio eſt ſecundò. Lumen gloriæ, nec non ipſa viſio hâc ratione eſſet ex hypotheſi ſupernaturalis, & non eſſet: quia ſupernaturale eſt, quod excedit vires totius naturæ creabilis: ſed viſio & lumen gloriæ, utpote naturæ creatæ debitum, non excederet vires totius naturæ creabilis; ergo neutrum eſſet ſupernaturale.

Ratio eſt tertiò. Omne ens ſupernaturale eſt tale, vel quia in ſe ipſo excedit totum ordinem entis creati & creabilis; vel quia dicit intrinſecam & ſpecificativam ſui habitudinem ad ens à ſe, quatenus excedit omne ens creatum & creabile: ſed ſubſtantia creata neutro modo poteſt eſſe ſupernaturalis. Non primò, quia quod ſe ipſo excedit totum ordinem entis creati, eſt ens increatum, & à ſe, adeoque DEUS. Non ſecundò modo, quia ſubſtantiæ ſpecificativum eſt pars intrinſeca ipſius, non habitudo ad aliquid extrinſecum.

13. Hinc ratio eſt quartò: quia talis ſubſtantia ſupernaturalis, cui lumen gloriæ eſſet connaturaliter debitum, non eſſet creatura, ſed DEUS. Sequela probatur primò. quia per naturam & eſſentiam eſſet prima radix viſionis & charitatis, adeoque eſſet gratia ſubſiſtens, & haberet naturam divinam non analogicè & adoptivè, ſed ſubſtantialiter & univocè communicatam: nec eſſet per naturam ſerva, ſed filia DEI.

Secundò: quia eſſet per naturam ſimpliciter impeccabilis, quod SS. PP. cum S. D 1. p. q. 63. a. 1. in c. & Scoto in 2. diſt. 23. q. un. ſoli DEO volunt eſſe proprium.

Tertiò: quia foret per naturam beata, adeóque rurſus per naturam indeſtruibilis: ſiquidem actualis perpetuitas eſt eſſentiale prædicatum beatitudinis.

Quartò. Talis creatura poſſet alios ſanctificare & juſtificare, ſiquidem principaliter & connaturaliter contineret principia ſanctitatis & viſionis.

Quintò. Si lumen gloriæ poſſet eſſe connaturaliter debitum, etiam lumen propheticum poſſet eſſe hoc modo debitum, ſicque futurorum contingentium cognitio poſſet ejuſmodi creaturæ eſſe connaturaliter debita, quam tamen cognitionem Theologi cum Tertull. pro charactere & teſtimonio divinitatis agnoſcunt.

Sextò. Talis ſubſtantia careret potentiâ obedientiali, dum omnia quæ aliis conveniunt per elevationem & potentiam obedientialem, illi ſubſtantiæ deberentur, & convenirent, per naturam.

Oppones primò. Poteſt probabiliter dari modus ſubſtantialis. v. g. unionis hypoſtaticæ: ergo etiam alia ſubſtantia ſupernaturalis. Reſp. Etiamſi unio hypoſtatica eſſet modus ſubſtantialis (quod tamen in noſtra Theologia falſum eſt) illud tanquam ens incompletum per intrinſecàm habitudinem ad extremum ſupernaturale ſpecificari poſſe: non autem ſubſtantiam completam, de qua ſermo eſt. 14.

Secundò. Attributa divina à creaturis participantur in ordine ſupernaturali; ergo etiam ratio ſubſtantiæ poteſt in ordine ſupernaturali participari. Reſp. diſt. conſeq. ratio ſubſtantiæ in ordine ſupernaturali participatur analogicè & accidentaliter, concedo: univocè & ſubſtantialiter, nego. 15.

Tertiò. Vel repugnaret creata ſubſtantia ſupernaturalis, quà creata, vel quâ ſubſtantia eſt: non quà creata, quia dantur plurimæ entitates creatæ ſupernaturales, ut gratia, charitas &c. non quà ſubſtantia eſt, quia DEUS eſt ſubſtantia ſupernaturalis. Reſp. repugnare ex utroque capite ſimul ſumpto, ut ex dictis patet. 16.

Quartò. In ordine naturali ratio ſubſtantiæ poteſt à creatura ſubſtantialiter participari: ergo etiam in ordine ſupernaturali. Reſp. diſparitatem eſſe, quòd ordo naturæ non ſpecificet per habitudinem ad DEUM; uti econtrà ordo ſupernaturalis ſpecificatur per habitudinem ad DEUM, ut eſt in ſe ipſo. 17.

Quintò. Omne accidens dicit ordinem ad aliquod ſubjectum connaturale; ergo cùm dentur accidentia ſupernaturalia creata, dari poterit aliquod ſubjectum connaturale ipſorum: ſed hoc non eſſet aliud, quàm ſubſtantia ſupernaturalis. ergo. Reſp. ex hoc nimium probari, nempe quòd defacto daretur talis ſubſtantia creata ſuper- 18.

per-

pernaturalis. Reſp. ſecundò diſting. antec. niſi ſint per eſſentiam elevatio naturæ inferioris ad participationem ſuperioris concedo: ſi ſint, ut gratia, lumen gloriæ &c. nego: tunc enim magis habent proportionem ad id, cujus ſunt participatio, quàm ad id, à quo participantur, nec exigunt ſubjectum connaturale, ſed obedientiale.

DISPUTATIO VII.

DE

Specie concurrente ad viſionem.

EX communi Philoſophorum præter potentiam intellectivam plura alia principia ad actum intellectionis ſolent concurrere, quorum aliqua tenent ſe ex parte potentiæ, tanquam confortationes ipſius, veluti habitus intellectuales, aliqua vero ex parte objecti, velut ſpecies impreſſa & expreſſa, per quas obiectum in eſſe intelligibili cum potentia coniungitur: ſiquidem ex veteri eorundem Philoſophorum placito, requiritur unio obiecti cum intellectu, ut ex utroque gignatur notitia. Igitur prædictam doctrinam ad viſionem beatificam applicando, quæritur, utrum ſimilia principia, vel ex parte DEI cogniti, ut ſpecies impreſſa & expreſſa, vel ex parte potentiæ, ut lumen gloriæ, de facto dentur, aut dari poſſint, vel debeant? ideóque a ſpecie impreſſa incipiendo ſit.

ARTICULUS I.

An detur in viſione, vel dari poſſit ſpecies impreſſa quidditativè repræſentans Divinam eſſentiam?

SUMMARIA.

1. *Triplex ſimilitudo intelligibilis objecti.*
2. *Species impreſſa quidditativa in eſſe repræſentativo continet naturam objecti.*
3. *Hac tenet ſe ex parte objecti.*
4. *Eſſentia divina non poteſt clarè videri per ſimilitudinem objectivam.*
5. *Authoritas D. Th. contra ſpeciem impreſſam.*
6. *Deberet eſſe infinita & actus purus.*
7. *Ejuſmodi ſpecies non eſſet limitata ex parte potentiæ.*
8. *DEUS per eſſentiam intelligibilis non poteſt fieri talis per ſpeciem creatam.*
9. *Eſt intelligibilis per eſſentiam etiam in ordine ad intellectum creatum.*
10. *Species, impreſſa foret eſſentialiter ſuperflua.*
11. *Diſparitas inter omnipotentiam & intelligibilitatem.*
12. *Diſparitas de cognitione Angelica.*
13. *Lumen gloriæ apud S. D. eſt tantùm ſimilitudo participativa divinæ eſſentiæ.*
14. *Non eſt neceſſe omnia comprincipia cauſæ aſſimilativa eſſe formaliter aſſimilativa.*
15. *Actus primus intelligendi requirit etiam principium ex parte objecti.*
16. *Diſparitas de voluntate, quæ non eſt repræſentativa, ut intellectus.*
17. *Diſparitas de gratia ſanctificante.*
18. *Diſparitas de accidente, quod repræſentativè poteſt eſſe ſubſtantia.*
19. *Diſparitas de ſpecie abſtractiva.*
20. *Non poſſet DEUS temperare concurſum in productione ſpeciei, quin produceret infinitam.*
21. *Viſio creata ſubjectivè, eſt tamen infinita objectivè.*
22. *Viſio creata habet principia ſui ordinis ſubjectivè, non objectivè.*

§. I.

Præſuppoſita.

SUppono primò. Intelligibilem ſimilitudinem 1.
objecti, quæ ad rerum cognitionem ſervire poſſit, eſſe triplicem: juxta doctrinam S. D. quodl. 7. a. 1. Prima eſt *ſimilitudo objectiva*, quam ibid. S. D. appellat *medium in quo*, & eſt ſimilitudo, quæ priùs in ſe cognita ducit in cognitionem ejus, cujus eſt ſimilitudo, ſicut imago Cæſaris priùs in ſe cognoſcitur, & ut ſic cognita ducit in cognitionem Cæſaris: ideóque dicit medium cognitum, & ſemper parit mediatam rei cognitionem. Secundò eſt ſimilitudo formalis quâ, ſeu *medium quo & incognitum*, eſtque ſimilitudo, quæ ſine prævia ſui cognitione objectum immediatè repræſentat, ut ſpecies lapidis repræſentat lapidem. Hæc ſpecies intelligibilis dividitur in *impreſſam & expreſſam*. Impreſſa ex Philoſopho in 3. de an. te. 33. eſt *quadam qualitas vicaria, quæ in movenda & determinanda potentia ad cognitionem objecti, eidem objecto ſubſtituitur.* Expreſſa eſt, *quam intellectus producendo ſibimetipſi objectum repræſentat, & ſiſtit in eſſe cognito*, quod etiam *verbum mentis* dicitur. De hac poſteriùs art. 3. de priori ſpecie impreſſa hoc loco eſt ſermo. Tertia eſt *ſimilitudo participativa*, hoc eſt participatio divinæ intellectualitatis, quo

Digitized by Google

6. Ratio è S. D. eſt primò. Implicat aliqua creata ſimilitudo in ſuo eſſe repræſentativo continens infinitas DEI perfectiones: ſed ſpecies impreſſa DEUM quidditativè ut in ſe eſt repræſentans, illas in ſuo eſſe repræſentativo contineret: ergo implicat. Maj. probatur: quia implicat creatura infinita; ſed eſſe repræſentativum continens infinitum DEI eſſe, foret creatura infinita, quia illud eſſe repræſentativum eſſet vera realis & creata perfectio in ſe formaliter continens quidditativa prædicata eſſe divini. Minor pariter probatur; quia ut ſup. dictum, ſpecies quidditativa objecti debet eſſe commenſurata objecto, ejúſque vicaria, & repræſentativè ipſummet objectum: hoc autem non eſt, niſi omnia prædicata quidditativa objecti formaliter in ſe contineat, etſi non in eſſe naturali, tamen in eſſe repræſentativo, quod eſt eſſentialis perfectio ipſius.

Confirm. ex S. D. primò. Impoſſibilis eſt ſpecies ſenſibilis clarè & quidditativè repræſentans Angelum; ergo multò magis ſpecies creata quidditativè repræſentans DEUM. Conſequentia patet: quia eſt longè major improportio inter ſpeciem creatam & eſſentiam increatam infinitam, quam inter ſpeciem ſenſibilem & eſſentiam ſpiritualem.

Secundò. Intellectus creatus connaturaliter DEUM videns implicat, quia non poteſt eſſe in eodem gradu immaterialitatis: ergo ex eodem capite implicat ſpecies creata connaturaliter repræſentans DEUM: quia cùm debeat vices gerere ipſius divinæ eſſentiæ, & reddere illam immediatè viſibilem ut in ſe eſt, multò potiori jure debet habere eundem gradum immaterialitatis.

7. Neque dicas: Lumen gloriæ & ipſa viſio limitatur ex parte videntis, ut non infinitè debeat repræſentare DEUM: ergo etiam ſpecies impreſſa acciperet limitationem ex parte videntis, nec proinde deberet eſſe infinita. Nam contra eſt, quòd lumen gloriæ eſt virtus, & viſio eſt actus potentiæ, ideóque tanquam ex parte potentiæ ſe tenentes, ſequuntur conditionem ipſius, & ab illa accipiunt limitationem: atqui ſpecies datur tanquam virtus & actualitas objecti, ab ipſius non à potentiæ perfectione ſui eſſe repræſentativi menſuram accipiens: ideóque in eſſe repræſentativo ſi objectum eſt ſubſtantia, & ſpecies eſt ſubſtantia, ſi objectum eſt infinitum, etiam ſpecies debebit eſſe infinita.

§. III.

Alia duplex ratio implicantiæ.

8. Ratio ulterior eſt ſecundò. Actus purus intelligibilis per eſſentiam, non poteſt fieri talis per aliquid creatum ſuperadditum; ſicuti non fit ſapiens, bonus &c. per ſapientiam, bonitatem creatam, cùm ſit ipſe ſua ſapientia, bonitas &c. ſed ſpecies impreſſa Divinam eſſentiam redderet actu intelligibilem, hoc eſt enim eſſentiale munus ipſius: ergo implicat dari ſpeciem impreſſam divinæ eſſentiæ.

9. Dices. DEUM eſſe per eſſentiam intelligibilem intelligibilitate intrinſecâ per ordinem ad ſuummet intellectum, non intelligibilitate extrinſecâ per ordinem ad intellectum creatum.

Sed contra eſt primò. Intelligibilitas proxima non tantùm in ordine ad proprium, ſed etiam ad creatum intellectum eſt perfectio ſimpliciter ſimplex fundata in infinita actualitate, & omnipræſentia divinæ eſſentiæ, & DEUS per eſſentiam non tantùm eſt intelligibilis, ſed etiam intellectus in actu: ergo eſt perfectio DEO adæquatè intrinſeca. Objecta quoque creata propter imperfectionem & defectum vel intimi illapſus & præſentiæ intelligibilis, vel immaterialitatis indigent ſpeciebus diſtinctis.

Contra eſt ſecundò. quòd illa ſpecies nihil poſſet addere vel ex parte DEI, vel ex parte potentiæ, nec proinde ipſum redderet proximè intelligibilem. Non ex parte DEI: quia ſic ſupponeret defectum omnimodæ intelligibilitatis, imò per illam DEUS fieret minùs non magis intelligibilis, nam additio ex parte objecti excedentis intellectivitatem potentiæ, non facit illud magis ſed minùs intelligibile, ſicut additio lucis facit ſolem minùs viſibilem ab oculo noctuæ. Non etiam ex parte potentiæ, quia ſpecies non eſt virtus potentiæ: unde ſi potentia ex ſe ſit improportionata, per additionem ſpeciei non fit magis proportionata, ut patet in primùm data inſtantia noctuæ. Et hinc ſequitur ulterior.

Ratio tertia & confirmatio dictorum: eſſet enim talis ſpecies eſſentialiter ſuperflua, & conſequenter juxta Adverſariorum conſequentiam implicaret: Nec enim confortaret potentiam, quia non eſt virtus ipſius. Non DEUM intellectui præſentem redderet & uniret, quia hoc ſe ſolâ præſtare poteſt, & tametſi una cum ſpecie poſſet, tamen meliùs ſe ſolâ præſtat divina eſſentia, ſicut & Angeli ſubſtantia per ſe ſolam eſt ſufficienter præſens & intelligibilis reſpectu proprii intellectûs. Non ut intellectum per modum formæ perficientis ad ſui viſionem determinet: ſi enim hoc Angeli ſubſtantia poteſt in ſuo, cur non DEUS in intellectu alieno? 10.

Dices primò. Quamvis DEUS ſit ſe ipſo omnipotens, tamen compatitur operationem cauſæ ſecundæ: ergo quamvis ſit ſeipſo intelligibilis, poteſt compati ſpeciem impreſſam. Reſp. quòd operatio cauſæ ſecundæ ſit propria perfectio ipſius, quæ non impedit immediatum influxum DEI, neque dat ipſi rationem cauſæ primæ: econtra ſpecies impreſſa non eſt aliqua perfectio potentiæ intellectivæ, quam ipſa non multò perfectiùs habeat ab ipſa eſſentia divina: ipſa quoque DEO tribueret proximam intelligibilitatem, eáque primùm mediante DEUS foret intelligibilis. 11.

Dices ſecundò. Etſi Angelus ſe per ſuam ſubſtantiam intelligat, poteſt tamen etiam intelligere per ſpeciem divinitus infuſam: ergo etiam ſi de facto DEUS intelligatur ſine ſpecie impreſſâ: tamẽ poſſet intelligi cum illa: nec ipſa foret ſuperflua & inutilis. Reſp. Quicquid ſit de antec. quod propter eandem ſuperfluitatem meritò negari poteſt, negatur paritas: quia ſi Angelus ſe ipſum per ſpeciem infuſam intelligeret, ſe intelligeret ad eum modum, quo ab aliis Angelis intelligitur, ideóque hæc ſpecies non eſſet ſuperflua: & aliunde 12.

Digitized by Google

cùm Angelus non ſit ſuum intelligere, non repugnat, ut fiat proximè intelligibilis per ſpeciem à ſe diſtinctam, proximè motivam cognitionis: atqui hæc ex dictis in DEO repugnant.

§. IV.

Argumenta pro actuali exiſtentia ſpeciei impreſſæ ſolvuntur.

13. Objicies ad probandam actualem exiſtentiam ſpeciei impreſſæ. Ipſum lumen gloriæ eſt ſpecies impreſſa: ergo datur in viſione DEI ſpecies impreſſa. Antec. probatur primò authoritate S. D. hîc loco cit. lumen gloriæ appellantis *ſimilitudinem DEI.* Secundò ratione: quia lumen gloriæ præſtat totum, quod debet præſtare ſpecies impreſſa, nempe quòd activè elevet & determinet intellectum non ad aliam cognitionem, quàm claram viſionem ipſius divinæ eſſentiæ.

Reſp. nego antecedens & ad ejus primam probationem patet reſponſio ex ipſo S. D. a. 5. ad 2. ſeſe his verbis explicante: *Lumen gloriæ non requiritur ad videndum DEI eſſentiam, quaſi ſimilitudo in quâ DEUS videatur, ſed quaſi perfectio quædam intellectûs confortans ipſum ad videndum DEUM, & ideo poteſt dici, quòd non eſt medium, in quo DEUS videatur, ſed ſub quo videtur.* hoc eſt, eſſe ſimilitudinem participativam, non formalem. Ad ſecundam quoque probationem ex dictis patet, deeſſe præcipuam conditionem lumini gloriæ, nimirum gerere vices objecti, potentiam objectivè determinare, objectum ut in ſe eſt repræſentare, & intelligibiliter unire potentiæ. Sed contra hanc reſponſionem.

14. Inſtant primò. Quodcunque lumen detur ex parte intellectûs intellectum confortans debet eſſe ſimilitudo objecti: ergo etiam lumen gloriæ eſt ſimilitudo & ſpecies divinæ eſſentiæ. Antecedens probatur: Cauſa eſſentialiter aſſimilativa non poteſt juvari niſi per comprincipia formaliter aſſimilativa, ſed intellectus eſt cauſa proxima formaliter aſſimilativa: ergo comprincipia ipſum juvantia debent eſſe formaliter aſſimilativa.

Reſp. neg. ant. & majorem probationis: quicquid ſit de veritate minoris, de quâ articulo ſeq. Nam habitus fidei & alii quicunque intellectuales, ſimiliter & lumen propheticum ſunt principia intellectum confortantia, nec tamen ſunt formales ſimilitudines objectorum, quia non ordinantur ad repræſentanda objecta, eaque intellectui intelligibiliter unienda, ſed ut ſint virtutes elevantes, & confortantes intellectum ad varios actus producendos.

15. Inſtabis ſecundò. Ipſa etiam ſpecies impreſſa ſe tenet ex parte potentiæ: ergo ex hoc capite lumen gloriæ non rectè removetur à ratione ſpeciei impreſſæ. Antec. probatur: Illud ſe tenet ex parte potentiæ, per quod potentia ultimatò completur in ratione actûs primi proximè potentis elicere actum; ſed per ſpeciem impreſſam ultimatò completur intellectus in ratione actûs primi proximè potentis elicere viſionem, ergo.

Reſp. nego antec. & majorem probationis, quia actus primus adæquatus intelligendi nominat conſpectum intentionale ex potentia & objecto ac proinde non tantùm includit illa principia, quæ ſe tenent ex parte potentiæ, ſed etiam, quæ ſe tenent ex parte objecti.

Inſtabis tertiò. Voluntas per habitus ſupernaturales ſufficienter elevatur ad ſuos actus producendos abſque alio comprincipio & concurſu ex parte objecti: ergo etiam intellectus ſufficienter elevatur & confortatur per lumen gloriæ ad producendam viſionem DEI abſque comprincipio alterius ſpeciei ſe tenentis ex parte objecti. 16.

Reſp. nego paritatem: quia voluntas non eſt potentia repræſentativa, ſicut intellectus, qui cùm proinde eſſentialiter tendat in intelligibilem attractionem & tentionem ſui objecti, debet habere illud ſibi internè unitum & præſens in eſſe cognito.

§. V.

Argumenta pro poſſibilitate ſpeciei impreſſæ.

Objic. primò. Gratia ſanctificans eſt ſimilitudo formalis & phyſica naturæ divinæ ut natura, & ſecundùm quoſdam Thomiſtas, ut infinita eſt, nec ipſa tamen intrinſecè eſt infinita: ergo etiam poterit dari ſimilitudo intentionalis divinæ eſſentiæ, ut infinita eſt, nec ipſa tamen erit intrinſecè infinita. 17.

Reſpondeo ex dictis diſparitatem eſſe, quòd gratia ſanctificans eſt ſimilitudo participativa & analogica divinæ naturæ per modum qualitatis intrinſecè receptibilis in ſubjecto, ideóque limitatur juxta conditionem ſubjecti, ex cujus parte ſe tenet. At ſpecies impreſſa, cùm ſit in eſſe repræſentativo ipſa quidditas objecti, ſequitur conditiones objecti, eique commenſuratur, ex cujus parte ſe tenet.

Objicies ſecundò. Poteſt ſpecies accidentalis in eſſe repræſentativo eſſe ſubſtantia: ergo etiam ſpecies phyſicè finita in eſſe repræſentativo poteſt eſſe infinita. Reſp. Nihil eſſe abſurdum, quòd aliquod accidens contineat prædicata ſubſtantiæ in eſſe repræſentativo, ſiquidem poteſt eſſe ejuſdem immaterialitatis cum ſubſtantia, eſſe autem abſurdum, ut ens creatum in eſſe repræſentativo contineat prædicata omnium divinarum perfectionum. 18.

Objicies tertiò. Datur ſpecies abſtractivè repræſentans DEUM: ergo etiam datur vel dari poteſt eundem repræſentans intuitivè. 19.

Reſp. Diſparitatem eſſe, quòd ſpecies abſtractivè repræſentans DEUM, non continet DEUM ut in ſe eſt, ſed ut eſt in creatura tanquam ſigno & veſtigio ſui, econtrà ſpecies quidditativè repræſentans ipſum contineret, ut in ſe eſt, & ſic ipſa quoque foret actus purus.

Objicies quartò. DEUS in productione creaturarum ad extra poteſt ſuum concurſum pro libitu temperare: ergo producendo ſpeciem impreſſam non neceſſariò ipſi daret infinitam perfectionem, ut nec modò dat infinitam perfectionem creatæ viſioni concurrendo ad ipſam. 20.

Reſp. hoc ipſo implicare ſpeciem creatam divinæ eſſentiæ, quia DEUS non poſſet temperare ſuum concurſum, ſiquidem de eſſentia talis ſpeciei foret, habere omnem perfectionem.

Objicies

Digitized by Google

21. Objicies quintò. Effectus finitus non requirit principium infinitum, viſio creata eſt effectus finitus; ergo non requirit pro principio ſpeciem infinitam divinæ eſſentiæ.

Reſp. diſt. minorem. Viſio creata eſt effectus finitus ſubjectivè ſeu ex parte ſubjecti, concedo; objectivè, ſeu ex parte objecti, nego. ergo non requirit principium infinitum ex parte potentiæ & ſubjecti, conc. ex parte objecti, quod eſt eſſentia divina in ratione ſpeciei, nego conſeq.

Objicies ſextò. Quoties actio eſt poſſibilis, 22.
toties ſunt poſſibilia principia ejuſdem ordinis cum illa: ſed viſio creata eſt poſſibilis. ergo etiam ſpecies creata ceu principium ipſius debet eſſe poſſibilis.

Reſpondeo ut priùs. Viſio eſt creata & ideo habet principia ejuſdem ordinis ex parte potentiæ & ſubjecti conc. ex parte objecti nego.

ARTICULUS II.

An Divina eſſentia ſit loco ſpeciei impreſſæ in viſione beatifica?

SUMMARIA.

1. *Eſſentia Divina intimè unitur intellectui beato.*
2. *Habet omnia requiſita ſpeciei impreſſæ.*
3. *Demptis tamen imperfectionibus.*
4. *Exponitur textus S. D.*
5. *Eſſentia Divina non ideo reſtringitur ad actum primum.*
6. *Concurrit cum intellectu videntis partim in genere cauſæ formalis.*
7. *Partim in genere cauſæ efficientis.*
8. *Impugnatur concurſus in genere cauſæ formalis.*
9. *Concurſus in genere cauſæ formalis non ſemper dicit compoſitionem ex his.*
10. *Effectus formalis concurſûs divinæ eſſentiæ eſt unitum intelligibile.*
11. *Actio unitiva eſt infuſio luminis gloriæ.*
12. *Impugnatur ſecunda pars Corollarii.*
13. *Non eſt neceſſe, ut principium quo ſubordinetur principio quod.*
14. *Species eſt principium vitale ut quo, non ut quod.*
15. *Species pertinet ad objectum motivum.*

§. I.

Aſſeritur Divinæ eſſentiæ ratio ſpeciei impreſſæ.

1. CONCLUSIO. *Eſſentia divina ſeipſa unitur intellectui Beatorum*, & *præſtat ſine imperfectione hoc totum, quod alias præſtaret ſpecies impreſſa intelligibilis.* Eſt expreſſa S. D. hîc. a. 2. ſuprà cit. & c. 5. Item 3. p. q. 9. a. 3. ad 3. ubi dicit: *eſſentia divina unitur menti beatæ, ſicut intelligibile intelligenti.*

Ratio eſt primò: Ad viſionem beatificam requiritur, ut objectum viſionis nempe eſſentia divina uniatur intellectui vel per ſe ipſam, vel per ſpeciem vicariam ſui: ſed eſſentia divina per ſpeciem creatam ſui vicariam & quidditativè repræſentativam intellectui beatorum uniri non poteſt: ergo unitur per ſe ipſam. Majorem. Suppono ex natura cognitionis ſuprà oſtenſa. Minor fuit probata ſup. §. 2.

2. Ratio eſt ſecundò: quia eſſentia divina habet omnes conditiones demptis imperfectionibus, quas præſtaret ſpecies impreſſa. Nam primò ſpecies impreſſa reddit objectum intelligibile in actu: atqui eſſentia divina (uti loquitur S. D. quodl. 7. a. 1.) *per ſe ipſam eſt intelligibilis in actu, cùm ſit maximè immaterialis.* Secundò ſpecies impreſſa facit objectum præſens in intellectu: atqui eſſentia divina per intimum illapſum eſt præſentior cuilibet intellectui, quàm ſubſtantia Angeli ſuo intellectui, & ut inquit D. Aug. *unicuique rei vicinior, quàm ipſa ſibi.* Tertium munus eſt perficere intellectum, complere, & determinare ad actum ſecundum cognitionis; & hic eſſentia divina penetrantiſſimo & infinito ſuo illapſu maximè perficit & determinat intellectum ad viſionem.

Dixi; *demptis imperfectionibus*: nam 2. ſunt 3.
imperfectiones creatæ ſpeciei. primò inhæſiva informatio & unio, quæ ipſam materialiter comitatur propter imbibitam rationem accidentis, altera eſt reſtrictio & limitatio intra rationem actûs primi, unde ratione ipſius objectum nondum eſt intelligibile ultimatò & in actu ſecundo. Utraque imperfectio abeſt à divina eſſentia; prima quidem, quia ipſa intellectui beato unitur per modum formæ purè perficientis, per ſe ſtantis, & in eſſe intelligibili intrinſecè terminantis. Secunda quoque, quia licèt potentiam in actu primo compleat, ipſa tamen ratione ſui eſt in actu ſecundo, non tam intelligibilis, quàm intellecta, cùm ſit ſuum eſſe & ſuum intelligere.

Objicies primò ex S. D. cit. quodl. 7. a. 1. ad 2. 4.
ubi dicit: *Intellectus creatus fit in actu ad videndum divinam eſſentiam per lumen gloriæ, & quod hoc ſufficit*: ergo videtur negare neceſſitatem alterius concurſus per modum ſpeciei.

Reſpondeo, mentem S. D. ibidem eſſe, ut conſtat è contextu, nihil ulteriùs requiri ex parte potentiæ, & quòd præter lumen gloriæ nullum aliud creatum principium alicujus ſpeciei concurrat.

Objicies ſecundò. Quod ſe tenet ex parte 5.
actûs primi dicit imperfectionem ulterioris perfectibilitatis per actum ſecundum: ſed ſi eſſentia divina præſtat munus ſpeciei impreſſæ, tenet ſe ex parte actûs primi: ergo dicit iſtam imperfectionem: hoc autem eſt abſurdum: ergo.

Reſpondeo diſt. maj. Quod ſe tenet ex parte actûs primi tantùm, & quaſi contentum in illo, dicit imperfectionem conc. maj. quod ſe tenet ex parte actûs primi, & ſimul ex parte actûs ſecundi, utrumque in ſe eminenter continens, nego maj. ſed eſſentia divina teneret ſe ex parte actûs primi, tanquam illum eminenter continens & conferens

Digitized by Google

ARTICULUS III.

Vtrum in viſione beatifica producatur verbum mentis, ſeu ſpecies expreſſa?

SUMMARIA.

1. *Explicatio ſpeciei expreſſæ & verbi mentis.*
2. *Tenet ſe ex parte objecti.*
3. *Et diſtinguitur ab ipſo actu cognitionis.*
4. *Non dari in unione ſpeciem expreſſam probat authoritas S. Doctoris.*
5. *Et omnimoda paritas cum ſpecie impreſſa.*
6. *Objectiones ex ſcript. & PP.*
7. *Senſus ſcript. & PP. eruitur.*
8. *Quomodo S. Thomas admittat verbum procedens ex omni intellectione?*
9. *Objicitur natura viſionis.*
10. *Objicitur paritas viſionis corporeæ.*
11. *Objicitur veritas viſionis, &*
12. *Identitas viſionis & verbi.*
13. *Quis ſit primarius conceptus repræſentationis?*
14. *Neque viſio corporea eſt ſpecies objecti.*
15. *Veritas cognitionis non eſt conformitas per modum imaginis, ſed ſigni.*
16. *Verbum mentale eſt ſignum rei cognitæ per modum imaginis.*
17. *Viſio beata, an ſit dictio?*
18. *Eſſentia Divina non eſt verbum viſionis beatæ.*
19. *Angelus in ſui cognitione producit verbum.*
20. *Omnis intellectio, præter viſionem, eſt ſimul dictio.*

§. I.

Prænotanda.

1. NOtandum primò. Speciem expreſſam ſecundùm Philoſophos eſſe *imaginem & ſimilitudinem objecti ipſo actu intelligendi vitaliter expreſſam.* Diſtinguitur à ſpecie impreſſa primò: quòd ſpecies impreſſa pertineat ad actum primum, ac proinde ſit naturâ prior, quàm actus cognitionis; ſpecies verò expreſſa pertineat ad actum ſecundum; illa faciat objectum intelligibile & motivum, iſta conſtituat actu intellectum & terminativum; illa comprincipiet actum viſionis, iſta terminet. Convenit verò cum ſpecie impreſſa, quòd non ſit ſimilitudo objectiva, in qua tanquam in ſpeculo mediatâ viſione objectum videatur, ſed quòd pariter ſit ſimilitudo formalis & medium, quo videtur objectum. Hæc ſpecies expreſſa etiam appellatur *verbum mentis*, quia per ipſam mens noſtra rem cognitâ ſibi ipſi intus loquitur & manifeſtat: unde definiri ſolet: *Signum formale productum ad manifeſtandum intellectui objectum.*

2. Notandum ſecundò. Etiam hanc ſpeciem ſe tenere ex parte objecti, & agere vices ipſius. Ita apertè colligitur ex S. D. 1. contra gentes c. 53. ubi verbum mentis appellat, *intentionem rei intellectæ*, & illam diſtinguens à ſpecie impreſſa: *hanc*, inquit, *oportet conſiderari ut intelligibilis operationis principium: ſpeciem verò expreſſam, ut terminum intelligibilis operationis, licet utrumque ſit rei intellectæ ſimilitudo &c.* & l. 4. c. 11. eſſe hujus intentionis intellectæ dicit eſſe *ipſum intelligi.* & opuſc. 14. *eſſe id in quo res exprimitur, & hoc eſſe intellectum principale.* Unde ſi ſpecies impreſſa ſe tenet ex parte objecti, quia per ipſam objectum eſt intelligibile, & principiat actum cognitionis; potiori jure ſpecies expreſſa ſe tenebit ex parte objecti, quia ipſa præſtat & ſupplet concurſum objecti in terminando, & per ipſam objectum redditur intellectum in actu.

Notandum tertiò. Juxta mentem & doctrinam D. Th. hanc ſpeciem expreſſam, ſeu verbum mentis eſſe *aliquid procedens* & reſultans, adeóque diſtinctum ab actu cognitionis: nam inprimus citato l. 4. contra gentes dicit: quòd eſſe ipſius ſit intelligi: ſed eſſe cognitionis non eſt intelligi. opuſc. 13. dicit: *formatur intelligendo, & eſt expreſſum per operationem intellectûs* inf. q. 28. a. 1. ad 1. *verbum cordis importat aliquid procedens ab intellectu, ut conſtitutum per operationem ejus.* Clariſſimè q. 4. de verit. a. 1. ad 4. *ipſa conceptio* (quam priùs vocavit verbum intellectûs noſtri) *eſt effectus actûs intelligendi: unde etiam quando mens intelligit ſe ipſam, ejus conceptio non eſt ipſa mens, ſed aliquid expreſſum à notitia mentis.* 3.

Et ratio eſt 1. Si ipſa cognitio eſſet verbum & ſpecies expreſſa, tunc omnis cognitio eſſet reflexiva ſuper ſe ipſam: conſequens eſt falſum, ergo. Sequela prob. Intellectus cognoſcit objectum quatenus intelligibiliter exiſtens in verbo, ſed verbum foret ipſa cognitio; ergo illud cognoſceret, quatenus exiſtens in ſua cognitione: ſed cognitio cognitionis eſt reflexio: ergo intellectus ſe ſemper reflecteret ſupra ſe ipſum.

Ratio eſt 2. Objectum cognitum non minùs debet eſſe intimè præſens & unitum intellectui, pro ut eſt in actu ſecundo, quàm prout eſt cognoſcibile in actu primo: ſed in actu ſecundo non eſt intimè præſens & unitum intellectui; neque per ſpeciem impreſſam, quæ ſe tantùm tenet ex parte actûs primi, habet rationem objecti motivi, & objectum tantummodò facit cognoſcibile; neque per ipſam cognitionem, quippe quæ non terminatur ad ſe ipſam, niſi ſit reflexa: ergo debet fieri intrinſecè præſens in ratione termini intellectualis per ſpeciem diſtinctam & ex actu cognitionis reſultantem, quæ verbum & ſpecies expreſſa nuncupatur. His poſitis ſit.

§. II.

Negatur ſpecies expreſſa.

CONCLUSIO. *Non datur, nec dari poteſt ſpecies expreſſa, vel verbum mentis in beatifica viſione.* Ita ſentit communior Thomiſt. & videtur ſentire Angel. D. hâc q. 12. a. 2. in c. univerſaliter loquens: *ex parte viſæ rei* (*quam neceſſe eſt* 4.

eſt aliquo modo uniri videnti) per nullam ſimilitudinem creatam DEI eſſentiam videri poſſe. Cùm ergo ſpecies expreſſa eſſet creata ſimilitudo DEI, tenens ſe ex parte ipſius eſſentiæ viſæ, prout liquet è teſtimoniis ejuſdem S. D. n. 2. adductis, etiam impoſſibile erit per ipſam DEUM videri.

5. Probatur iisdem rationibus, quibus ſpeciem impreſſam oppugnavimus, huc breviter accommodatis: Nam primò ſimilitudo intentionalis DEUM ut in ſe eſt repræſentans & intellectui conjungens, deberet eſſe actus purus, infinitus; ſed hæc ſpecies expreſſa eſſet talis imago & ſimilitudo. ergo deberet eſſe actus purus, quod implicat.

Secundò. DEUS cùm ſit ſuum eſſe, & ſuum intelligere, non minùs eſt per eſſentiam intelligibilis in actu ſecundo, quàm in actu primò: ergo tam repugnat ex parte ipſius, ut fiat intelligibilis in actu ſecundo per ſpeciem creatam expreſſam, quàm repugnat, ut fiat intelligibilis in actu primo per ſpeciem creatam impreſſam.

Tertiò. Verbum creatum nihil præſtare poteſt in viſione, quod non infinitè perfectiùs præſtet ipſamet eſſentia divina ſemet intimo illapſu ſiſtendo intra intellectum ejúſque actum terminando: ergo verbum creatum in viſione eſt eſſentialiter ſuperfluum. vide quæ ſup. art. contra ſpeciem impreſſam ſunt dicta.

§. III.

Solvuntur objectiones.

6. Objicies primò authoritatem S. ſcript. 1. Jo. 3. dicentis: *Cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum, ſicuti eſt.* Ubi cauſam aſſimilationis aſſignat viſionem: adeóque ipſamet viſio eſt formalis ſimilitudo DEI.

Secundò. D. Aug. l. 14. de Trin. c. 17. *in hac quippe imagine tunc perfecta erit DEI ſimilitudo, quando perfecta erit viſio.* l. 15. c. 16. *tunc quidem, quando videbimus eum, ſicuti eſt, verbum noſtrum non erit falſum.* & l. 9. *in quantum DEUM novimus, ſimiles ſumus.* ubi vides admitti in viſione ſimilitudinem & verbum.

Tertiò. D. Anſelm. Monol. c. 31. *quamcunque rem mens cupit veraciter cogitare, ejus ſimilitudinem, quantum valet, in ipſa ſua cogitatione conatur exprimere; quod quantò veraciùs facit, tantò rem ipſam veriùs cogitat, & hoc verbum ejus dicitur;* ſed ſubſumitur, nunquam mens cupit veraciùs cogitare, quàm cùm DEUM videt: ergo tunc maximè cupit ſimilitudinem DEI exprimere.

Quartò. D. Greg. 3. Moral. c. 5. affirmat viſionem beatificam eſſe *imaginem, quæ fit in nobis*: ita dicens: *ſublatis orientalibus & occidentalibus verbis; quaſi quidam ſonus æternæ prædicationis fit ipſa imago internæ viſionis.*

7. Reſpondetur ad primum ex S. D. hîc a. 2. ad 1. intelligi ſimilitudinem proportionis & analogiæ tum per participationem luminis gloriæ, tum per internam unionem cum Divina eſſentia, ex qua Beati quodammodò deificantur.

Ad 2. patet, S. D. in primo loco loqui de imagine noſtræ animæ, quæ in beata viſione erit DEO perfectè ſimilis per participationem gratiæ & gloriæ. Ad alterum ejuſdem locum Reſp. primò. per ly *verbum* intelligi poſſe ipſam DEI eſſentiam ſupplentem munus verbi, quod jure merito verbum noſtrum dicitur, quia à nobis intimè & inamiſſibiliter poſſeſſum. ſi contendas, loqui de verbo creato.

Reſp. ſecundò. Non loqui de verbo objectivo & terminativo, quod nempe ſit terminus viſionis ex ipſa reſultans (de quo eſt noſtra concluſio) ſed de verbo & dictione cauſali, ſeu de actu ipſius viſionis, quæ quatenus eſt actus judicativus & quodammodò enuntiativus eſſentiæ viſæ, ſic aliquâ ratione verbum vel dictio dici poteſt, ſicque verbum noſtrum, hoc eſt, viſio erit utique maximè vera, quia maximè conformis objecto. Ad ultimum ipſius locum. Reſp. Nos in quantum DEUM cognoſcimus, eſſe ſimiles ipſi, vel formaliter in cognitione abſtractiva per verbum productum, ſed imperfectè DEUM cognitum repræſentans, vel eminentialiter, per ipſius divinæ eſſentiæ cum intellectu unionem.

Ad 3. D. Anſelmi. Reſp. Illum loqui de naturali & omni illa cognitione, quæ à verbi productione per actualiſſimam ipſius objecti præſentiam non impeditur.

Ad 4. Reſp. à S. P. Gregorio viſionem vocari quodammodò dictionem & imaginem, non formalem, quaſi in ipſa divina eſſentia formaliter & terminativè repræſentetur, ſed cauſalem, in quantum per actum viſionis intellectus videntis rapitur & transformatur in DEUM.

Objicies ſecundò authoritatem S. D. qui primò 8. inf. q. 27. a. 1. dicit: *quicunque intelligit ex hoc ipſo, quòd intelligit, procedit aliquid intra ipſum, quod eſt conceptio rei intellectæ ex vi intellectûs proveniens, & ex ejus notitia procedens, quam quidem conceptionem vox ſignificat, & dicitur verbum cordis ſignificatum verbo oris.* Ergo ex S. D. eſt de natura & eſſentia intellectionis producere verbum, adeóque etiam de ratione beatificæ viſionis.

Secundò, q. 4. de Ver. a. 2. cùm dixiſſet: *verbum eſt aliquod realiter progrediens ab altero,* addit: *quod univerſaliter verum eſt, de omni, quod à nobis intelligitur, ſive per eſſentiam videatur, ſive per ſimilitudinem.*

Reſpondeo ad 1. cum communi Thomiſtarum: ſenſum eſſe, quòd in omni natura intelligente detur verbi proceſſio, quamvis non detur in omni ſuppoſito intelligente: ex hoc quippe rectè S. D. intulit contra Arianos, quòd cùm in DEO ſit natura intelligens, etiam ſit aliqua proceſſio Verbi, ideóque hæc univerſalis propoſitio *quicunque intelligit &c.* eſt accipienda ſecundùm diſtributionem accommodam, ut vocant, non pro ſingulis generum, ſed pro generibus ſingulorum.

Ad 2. quoque Reſp. Sermonem eſſe de ordinaria cognitione, in qua etiam Angeli ſe per eſſentiam ſive ſubſtantiam ſuam intelligentes formant verbum mentis.

Objicies tertiò. Species expreſſa nihil aliud 9. eſt, quàm formalis & vitalis aſſimilatio, atque unio cognoſcentis cum cognito; ſed omnis cognitio adeóque & viſio eſt formalis vitalis aſſimilatio atque unio cognoſcentis cum cognito: ergo omnis cognitio eſt ſpecies expreſſa objecti, adeóque

Digitized by Google

que & viſio eſt ſpecies expreſſa divinæ eſſentiæ. Minor probatur. Actus potentiæ formaliter & eſſentialiter aſſimilativæ eſt aſſimilatio, ſiquidem potentia ſpecificatur ab actu: ſed intellectus eſt potentia formaliter aſſimilativa, quia eſt repræſentativa, nec aliter repræſentat, niſi in quantum cognoſcentem aſſimilat cognito, & quodammodo transformat in objectum cognitum, unde Phil. 3. de an. te. 7. inquit, quòd *omnis cognitio fit per aſſimilationem cognoſcentis ad cognitum.*

10. Confirmatur primò. Ipſa viſio corporea objecti eſt ſpecies & ſimilitudo ipſius: ergo etiam viſio incorporea & intellectualis; utraque enim eſt actus potentiæ repræſentativæ.

11. Confirmatur ſecundò. Viſio divinæ eſſentiæ eſt per ſe ipſam formaliter vera: ergo per ſe ipſam eſt formaliter ſimilis divinæ eſſentiæ. Conſequentia probatur: veritas eſt conformitas actûs cum objecto; ſed conformitas eſt ſimilitudo: ergo formalis veritas actûs eſt ipſius formalis ſimilitudo cum objecto. Cùm ergo viſio ſit formaliter vera, erit etiam formaliter ſimilis eſſentiæ viſæ.

12. Confirmatur tertiò. Verbum eſt ſignum productum ad manifeſtandam rem cognitam, ſed hoc facit viſio: ergo viſio ipſa eſt verbum.

13. Reſpondeo negando minorem, & dico, eſſentialem conceptum cognitionis eſſe, ad objectum ſuo modo præſens vitaliter intendere & attendere, in quo conſiſtit repræſentatio potentiæ cognoſcitivæ. Cùmque ſola divina eſſentia, tanquam ſuum intelligere & intelligi, ac proinde per eſſentiam intelligibilis & intellecta in actu, poſſit ſe ipſam per modum termini intelligibilis & intellecti ſiſtere intelligibiliter præſentē intra intellectū, idcirco repræſentatio intellectûs, quæ fit in beata viſione, conſiſtit in ſola contemplativa intentione, ſeu attentione ad illam divinam eſſentiam ceu terminum intellectualem: quâ attentione & adhæſione intellectus totus abſorptus & affixus in DEO, quodammodo in ipſum transformatur & deificatur: in aliis verò cognitionibus, ubi objectum cognitum non eſt ſuum intelligere, ipſe intellectus ſuâ cognitione conatur ad efformandum ſibi terminum intellectualem, quem aliàs intra ſe & in eſſe cognito non haberet præſentem: Itaque vis repræſentativa intellectûs conſiſtit in vitaliter terminando objectum præſens, quod fit vel in illud ſimplici intuitu, ut jam ſufficienter præſens, in & attendendo, vel ſi ſe ipſo non ſit ſufficienter præſens, ipſius imaginem in ſe efformando: ſicut enim intellectus agens in homine vim habet efformandi ſpecies impreſſas, quando objectum non aliter fieri poteſt præſens in actu primo: ſic intellectus patiens vim habet efformandi ſibi ſpeciem expreſſam, quando objectum aliter non poteſt fieri præſens & intellectum in actu ſecundo.

14. Ad 1. Confirm. nego antec. eſt enim attentio ad objectum externum per vitalem refractionem ſpecierum & radiorum viſualium in pupillam tranſmiſſorum.

15. Ad 2. nego conſeq. Ad cujus probationem diſtinguo majorem: Veritas eſt conformitas actûs cum objecto vel per modum imaginis, vel per modum ſigni concedo: tantùm per modum imaginis, nego maj. ſed conformitas eſt ſimilitudo, quæ eſt conformitas imaginis, conc. conformitas ſigni cum re ſignificata nego min. & conſeq. Senſus eſt, quòd actus viſionis ſe habet per modum cujuſdam perpetui judicii & affirmationis, quæ intellectui Beati in fixiſſima contemplatione exercitè enuntiat, ſignificat & guſtandum exhibet, DEUM ſibi eſſe omnia in omnibus, abſque hoc, quòd in ſe formalia divinitatis prædicata intellectui contuenda objiciat: hoc autem eſt eſſe conformem per modum ſigni, ſicuti vocalis propoſitio, quæ dicit objectum eſſe quod eſt, eſt vera & conformis objecto, ſine ſimilitudine, quia eſt conformis per modum ſigni, non per modum imaginis.

Ad 3. Confirm. quæ præcedentem reſponſionem impugnat Reſp. Verbum mentale eſt ſignum productum ad manifeſtandam rem cognitam terminativè, & per modum imaginis conc. quomodocunque & vitaliter tantùm, nego. Nos autem in priori ſenſu diſputamus: unde ſi contendas, etiam hunc actum eſſe verbum, vel dictionem, quo aliquid quomodocunque judicatur, apprehenditur, intimatur: erit quæſtio de nomine: nec enim repugno, quin viſio beata, quatenus eſt judicium quoddam exercitum de infinita DEI bonitate & ſic practicè determinativa voluntatis ad amorem fruitivum, quædam dictio, vel verbum vitaliter, hoc eſt per modum tendentiæ apprehendentis & guſtantis, quàm bonus ſit Dominus, non verò terminativè, ſeu per modum objecti terminantis & inſtar imaginis contuendum præbentis, dici poſſit. 16.

§ IV.

Corollaria.

INferes ex dictis primò. Viſionem beatam in ſenſu ſtrictiori & proprio non eſſe dictionem. Dictio enim propriè eſt intellectio productiva verbi terminantis cognitionem: ſed ex dictis conſtat per viſionem beatam non produci verbum, ergo. 17.

Inferes ſecundò. Eſſentiam divinam tametſi intrinſecè terminet cognitionem tanquam objectum intellectum in actu ſecundo: ideóque expleat munus ſpeciei expreſſæ, non tamen propriè loquendo dici poſſe verbum Beatorum: quia verbum præter rationem termini intellectualis dicit etiam proceſſionem à dicente, hoc eſt intelligente, à quo exprimitur, quòd de eſſentia divina dici non poteſt. Ideo ſecunda Perſona in Divinis dicitur Verbum & imago: quia à Patre æterno per cognitionem & in naturæ ſimilitudinem formaliter procedit. 18.

Inferes tertiò. Quamvis Angeli ſubſtantia reſpectu propriæ cognitionis obeat munus ſpeciei impreſſæ, non tamen poſſe habere rationem verbi & ſpeciei expreſſæ; quia ſicuti Angelus non eſt ſuum intelligere, ita neque eſt ſuum intelligi, vel intellectum in actu: unde ſicuti intelligere ipſius eſt accidentale, ita terminus quoque intellectionis debet eſſe accidentalis. 19.

Inferes quartò. Omnem intellectionem creatam, exceptâ beatificâ viſione, ſimul eſſe dictionem (ubi dictio ratione diſtinguitur ab intellectione, cui ſuperaddit habitudinem ad verbum, tanquam ſignum manifeſtativum objecti) quia in omni alia verbum producitur. Dixi creatam, quia increata & eſſentialis DEI intellectio non producit verbum, ſed notionalis tantùm, de qua in tractatu de Trinit. 20.

DISPUTATIO VIII.

DE

Lumine Gloriæ.

DIctum eſt de principiis viſionis ſe tenentibus ex parte objecti videlicet de ſpecie impreſſa & expreſſa. Nunc etiam tractandum eſt de principio pertinente ad ipſam potentiam intellectivam, quæ perficitur & confortatur ad præſtantiſſimum actum Divinæ viſionis eliciendum, quod quidem principium lumen gloriæ nuncupamus: cuius primò neceſſitatem & exiſtentiam, deinde quidditatem & naturam inveſtigamus.

ARTICULUS I.

An lumen gloriæ ſit neceſſarium ad videndum DEVM?

SUMMARIA.

1. *Veritas fidei adſtruit lumen gloriæ.*
2. *Diverſitas ſententiarum, in quo conſiſtat?*
3. *Requiritur lumen gloriæ per modum habitûs elevans intellectum ad videndum DEVM.*
4. *Fundamentum ex natura viſionis requirentis potentiam proportionatam.*
5. *Et ex paritate aliorum habituum.*
6. *Impugnatur ulteriùs concurſus obiectivus.*
7. *Primum officium luminis gloriæ, intellectum elevare.*
8. *Alterum, diſponere ad intelligibilem unionem cum Divina eſſentia.*
9. *Inſtantia de hypoſtaſi, & ipſo lumine gloriæ.*
10. *Hypoſtaſis non eget prævia diſpoſitione, quia dat ipſum eſſe.*
11. *Nec lumen gloriæ, quia eſt ipſa diſpoſitio.*
12. *Vnio intelligibilis non niſi comparativè ad phyſicam unionem poteſt dici metaphorica.*

§. I.

Adſtruitur neceſſitas luminis gloriæ.

1. ALiquod lumen gloriæ ad Divinæ eſſentiæ viſionem Beatis ſaltem de potentia DEI ordinaria eſſe neceſſarium, eſt definitum in Concilio Viennenſi contra Beguardos & Beguinas Hæreticos, qui negabant, animam indigere lumine gloriæ ipſam elevante ad videndum DEUM. ut habetur in Clementina *ad noſtrum. de hæret.* Colligitur è S. Script. Apoc. 21. *claritas DEI illuminabit eam.* h. e. Societatem Beatorum videntium DEUM. & Pſal. 35. *in lumine tuo videbimus lumen.* h. e. interprete Genebrardo, per lumen gloriæ à te nobis communicatum, videbimus te DEUS, qui lux es inacceſſibilis. in quo verò lumen gloriæ conſiſtat, vel an per abſolutam DEI potentiam ſuppleri poſſit? nihil definitum, ſed Theologorum diſceptationi relictum eſt.

2. Fuerunt primò, qui dicerent, lumen gloriæ eſſe ipſum DEUM, ſeu lumen increatum, quod objectivo ſuo concurſu ſuppleat tum ſpeciem impreſſam, tum lumen creatum, tenens ſe ex parte potentiæ. Sed hæc expoſitio inprimis videtur eſſe contra mentem Concilii, tale lumen gloriæ adſtruentis, quale ab hæreticis negabatur, ſed objectivum DEI concurſum hæretici non negabant, aliàs negaſſent omnino DEUM videri: ergo præter objectivum DEI concurſum, aliud lumen diſtinctum intellexit.

Aureoli ſententia eſt, per lumen gloriæ intelligi ipſam viſionem. Sed hæc expoſitio nugatoriam reddit definitionem Concilii, quia ſenſus ipſius foret, quod anima indigeret viſione ad videndum DEUM, quod neque Beguardi negabant, aut ullus ſanæ mentis negaverit.

Tertiò alii (pro qua ſententia citatur Scotus) intelligunt concurſum DEI effectivum, ſive actionem productivam viſionis. Sed & iſta ſententia (ut alia in decurſu proponenda omittam) incidit in abſurdum prioris opinionis: cùm enim iſte concurſus DEI ſimultaneus non diſtinguatur ab ipſa viſione, rurſus nugatoria erit propoſitio, ſi dicas, lumen gloriæ eſſe neceſſarium ad viſionem.

Quartò aliqui intelligunt auxilium tranſiens; Sed quamvis ad viſionem tranſeuntem (qualem probabiliter S. Paulus habuit in raptu) auxilium tranſiens, ſive ut vocat S. Doctor 2. 2. q. 175. a. 3. ad 2. lumen gloriæ per modum paſſionis tranſeuntis collatum, proportionem habeat; viſioni tamen permanenter & inamiſſibiliter collatæ non niſi permanens principium viſionis proportionatur.

Quinta tandem ait eſſe, qualitatem ſupernaturalem, & permanentem qualis eſt gratia ſanctificans, habitus fidei &c. quam rurſus alii cum Vaſquez, Hurtado, Eſparza, Roſmer identificant cum ſpecie impreſſa, ut ſuprà retulimus & rejecimus; alii diſtinguunt.

CONCLUSIO. *Præter concurſum objectivum Divinæ eſſentiæ in ratione ſpeciei intelligibilis unitæ, ex parte intellectûs requiritur lumen gloriæ per modum habitûs ipſum intrinſecè elevans & confortans.* 3.
Ita Schola S. Thomæ cum pluribus aliis, etiam Scotiſtis, teſte Smiſing tract. 2. diſp. 6. q. 4. & apertè colligitur ex teſtimoniis S. Doct. priori diſp. a. 1. n. 5. adductis, præſertim hîc, q. 12. a. 5. ad 2. cùm dicit: *Lumen gloriæ non requiritur ad videndum DEI eſſentiam, quaſi ſimilitudo, in qua DEVS videatur, ſed quaſi perfectio quædam intellectûs, confortans ipſum ad videndum DEVM, & ideo poteſt dici, quod non eſt medium, in quo*

DEVS

DEVS videatur, *ſed ſub quo videtur*: ubi præter concurſum eſſentiæ divinæ in ratione ſpeciei intelligibilis, admittit ſimul lumen gloriæ, quod vocatur medium ſub quo, & diſtinguitur à medio quo, vel in quo, quorum illo ſpeciem intelligibilem, iſto ſimilitudinem objectivam S. Doctor intelligit.

4. Ratio quoque ab eodem S. Doctore hîc a. 2. inſinuata & ex intima natura viſionis petita eſt, quòd præter concurſum ex parte objecti, requiritur ad viſionem ſufficiens concurſus ex parte potentiæ, ut nempe potentia habeat proportionatam virtutem & efficaciam, ſitque apta ad producendam viſionem, ſine hoc enim inutilis erit, imò (ut mox dicetur) impoſſibilis concurſus objecti: unde oculus reſpuit concurſum objectivum ſaporis & ſoni, quia deeſt ipſi intrinſeca capacitas & proportio: neque oculo noctuæ prodeſt ſolare lumen, defectu intrinſecæ diſpoſitionis: ſed intellectus ex parte ſui non eſt ſaltem proximè completus & intrinſecè proportionatus ad actum viſionis (aliàs naturaliter poſſet videre DEUM) ergo præter concurſum objectivum requirit intrinſecam virtutem, quâ elevetur & confortetur ad eliciendam viſionem. Imò verò ejuſmodi virtus concurſui objectivo eſſentialiter præſupponitur, cùm potentia non niſi ut apta & proportionata ejuſmodi concurſum exigat & admittat, veluti ſuprà notavimus.

5. Confirmatur primò: Intellectus ad aſſenſum ſupernaturalem fidei, voluntas ad actus ſupernaturales ſperandi, amandi, &c indiget habitibus infuſis; ergo multò magis ad nobiliſſimum actum viſionis permanenter & quaſi connaturaliter eliciendum intellectus Beati indiget habitu infuſo, quem lumen gloriæ appellamus.

6. Confirmatur ſecundò: Si ſufficeret objectivus concurſus DEI abſque lumine gloriæ, non eſſet ratio, cur de facto intellectus viatoris non videret DEUM, ut enim fiat viſio, plus non requiritur, quam potentia ex ſua parte completa, & ſufficiens præſentia objecti; ſed ſi nullum requiritur lumen gloriæ, intellectus ex parte ſui habet virtutem completam, nec deeſt ipſi præſentia Divinæ eſſentiæ per omnia diffuſa; non ergo erit ratio, cur DEUM actu non videat. Neque confugias ad denegationem Divini concurſus; nam rurſus ſequeretur, quòd DEUS, ſi non contra, certè præter naturam miraculosè, & non ſine quadam violentia ſuum concurſum denegaret, ſicut enim oculus ſufficienti virtute inſtructus connaturaliter exigit viſionem objecti intelligibilis ſibi debitè præſentis, ut miraculo ſit tribuendum, ſi quis apertis oculis nil videat in meridie; ita intellectus ſufficienti virtute præditus connaturaliter exigit viſionem objecti intelligibilis ſibi debitè præſentis, ut ſubtractio ejuſmodi viſionis planè foret miraculoſa, & præter naturalis.

§. II.

Officia luminis gloriæ.

7. EX modò dictis patet, quænam ſint munia, ad quæ lumen gloriæ ex ſua natura deſtinatur. Primum eſt, intellectum evehere & elevare ad ordinem ſupernaturalem, ejúſque activam virtutem complere, cujus doctrinam & expoſitionem tradit S. Doctor hîc. a. 5. in c. *Cùm virtus naturalis intellectûs creati non ſufficiat ad DEI eſſentiam videndam, oportet, quòd ex Divina gratia ſuperaccreſcat ei virtus intelligendi. Et hoc augmentum virtutis intellectivæ illuminationem intellectûs vocamus.* & ad 2. *tamen requiritur quaſi perfectio quædam intellectûs confortans ipſum ad videndum DEUM.*

Alterum ipſius officium eſt, diſponere intellectum ad intelligibilem cum divina eſſentia unionem, cujus rationem ſimul & explicationem rurſus accipe à S. D. hîc a. 5. *Cùm aliquis intellectus videt DEUM per ſuam eſſentiam, ipſa eſſentia DEI, fit forma intelligibilis intellectûs*: unde oportet, quod aliqua diſpoſitio ſupernaturalis ei ſuperaddatur, ut elevetur in tantam ſublimitatem. 8.

Sed inquis: hypoſtaſis immediatè terminat naturam Divinam, & ſimiliter immediatè lumen gloriæ recipitur in intellectu abſque alia prævia diſpoſitione: cur ergo eſſentia divina in ratione formæ intelligibilis neceſſariò prærequirit diſpoſitionem? præſertim cùm (ut arguit Veckenus) iſta intelligibilis unio & ratio formæ non ſit propriè dicta, ſed potiùs metaphorica. unde S. D. de Verit q. 8. a. 3. dicit, *ad hoc, quod DEVS per eſſentiam videatur, oportet, quòd eſſentia Divina uniatur intellectui quodammodò ut forma intelligibilis*: ubi particula *quodammodò*, teſte Barboſa, improprietatem denotat, & fictionem importat. 9.

Reſpondeo ad primum, hypoſtaſin ideo eſſe immediatum terminum naturæ humanæ, quia facit illam eſſe & ſubſiſtere, quod uti primum eſt in rebus, ita nullam pro ſe diſpoſitionem prærequirit. 10.

Ad ſecundum dico quoque, quòd lumen gloriæ per eſſentiam ſit forma diſpoſitiva: ad diſpoſitionem porro non datur diſpoſitio, uti neque ad relationem relatio, ad actionem actio: atqui eſſentia Divina per modum formæ intelligibilis intellectui unita eundem proximè determinat ad actum vitalem viſionis effectivè eliciendum, unde priùs virtutem proximam & vitam intellectualem ſupernaturalis ordinis (quæ ſine lumine gloriæ non obtinetur) ex parte intellectûs ſupponit, quâ abſente principium viſionis adæquatum conſtituere non poteſt. 11.

Ad ultimum dico, quòd unio intelligibilis (ſicut & ratio formæ) quamvis comparata ad phyſicam unionem & informationem ſit quodammodò & impropriè talis, quemadmodum cauſalitas finis, comparata ad cauſalitatem efficientis metaphorica dici conſuevit: eſſe tamen veriſſimam unionem in genere unionis abſtrahentis ab omni imperfectione. Eſſentiam quoque Divinam eſſe veriſſimè formam intelligibilem, quippe quæ ſeipſa perfectiſſimè intellectum videntis perficit, & actuat. 12.

Digitized by Google

ARTICULUS II.

An per abſolutam potentiam poſſit clarè videri Divina eſſentia ſine lumine gloriæ?

SUMMARIA.

1. *E doctrina S. Doctoris eruitur implicantia viſionis ſine lumine gloriæ.*
2. *Prima implicantia ex parte intellectûs.*
3. *Secunda ex parte actûs.*
4. *Tertia ex parte eſſentiæ.*
5. *Non poteſt divina eſſentia ſupplere defectum luminis.*
6. *Sententia de concurſu extrinſeco.*
7. *Impugnatur concurſus extrinſecus.*
8. *Reſponſio de potentia obedientiali proximè activa.*
9. *Oſtenditur adverſari doctrinæ S. Doctoris.*
10. *Varia abſurda eidem impinguntur.*
11. *Objectio de infinito DEI dominio.*
12. *Nihil derogatur Divino dominio, cùm non nisi poteſt creaturis ad effectus implicatorios.*
13. *Intellectus nihilominus active influit.*
14. *Authoritas S. Doctoris non favet adverſariis.*
15. *Lumen gloriæ eſt in genere habitûs.*
16. *Præſtantiâ cedit ſoli gratiæ ſanctificanti.*
17. *Non eſt formaliter ipſa unio Divinæ eſſentiæ cum intellectu Beati.*
18. *Lumen gloriæ intellectui neceſſarium etiam ad recipiendam viſionem.*

§. I.

Negativa ſtatuitur.

1. AFfirmativam tuentur Suarez l. 2. de Div. Attrib. c 16. Molina, Vaſquez, Amicus. diſp. 9. ſect. 12. Yſamb. diſp. 3. a. 6.

Negativam tenent diſcipuli S. Thomæ, Salmantic. Philip. à S. Trinitate. Jo. à. S. Th. Gonet, Labat, Godoyus, &c.

CONCLUSIO. *Nec per abſolutam DEI potentiam fieri poteſt, ut intellectus creatus abſque lumine gloriæ vel tranſeunter, vel permanenter communicato DEUM videat.* ita Thomiſtæ deducunt ex S. Doct. cit. 2. 2. q. 175. a. 3. ad 2. ubi ex eo, quòd intellectus creatus non niſi per lumen gloriæ DEUM videre poſſit, infert, etiam S. Paulo in raptu Divinam eſſentiam videnti, communicatum fuiſſe lumen gloriæ per modum paſſionis tranſeuntis: quæ illatio nullius eſſet roboris, ſi de ordinaria tantùm potentia S. Thomas loqueretur. Diceretur enim S. Paulum extraordinario tantùm privilegio divinam eſſentiam vidiſſe, ideòque ordinario luminis auxilio non eguiſſe.

2. Probatur quoque triplici fundamento Thomiſtico, & oſtenſione implicantiæ. Primò ex parte intellectûs. Implicat cauſam priùs eſſe conſtitutam in actu ſecundo, quàm primo operandi, & prius operari, quàm poſſit operari; ſed intellectus viribus naturæ relictus eſt impotens ad videndam Divinam eſſentiam, neque in actu primo viſionis conſtitutus, ergo.

Confirmatur. Impoſſibile eſt, ut intellectus eliciat ſupernaturalem aſſenſum fidei, ſine habitu fidei, vel auxilio intrinſecè recepto: ergo idem dicendum de actu viſionis.

Secundò ex parte actûs. Viſio eſt actus vitalis vitalitate ſupernaturali: ergo petit ab intrinſeco procedere à principio proximo vitali ſupernaturali. Conſequentia probatur. actus vitalis eſſentialiter petit procedere à principio proximo conjuncto & vitali; ergo actus vitalis ſupernaturalis eſſentialiter petit procedere à principio proximo vitæ ſupernaturalis. Subſumo: ſed intellectus abſque lumine gloriæ non eſt principium proximum vitale ſupernaturale, cùm ſic non conveniat ipſi alia vitalitas intellectiva, quàm quæ ſit ordinis naturalis, (aliàs quoque connaturaliter poſſet videre DEUM) ergo impoſſibile eſt, ut ab intellectu deſtituto lumine gloriæ procedat actus viſionis, qui eſt eſſentialiter actus vitæ intellectivæ ſupernaturalis. 3.

Tertiò ex parte eſſentiæ Divinæ: implicat, ut ſpecies intentionaliter ſit unita potentiæ, & concurrat ad actum vitalem, quando potentia non habet proportionatum gradum vitæ, & diſpoſitionem debitam ad uſum talis ſpeciei. Unde exemplo ſupra inſinuato, licèt in oculo ponerentur ſpecies ſoni, non tamen eſſent ipſi intentionaliter unitæ, nec conſtituerent cum ipſo principium auditivum. Et licèt in intellectu ponantur ſpecies objectorum credibilium, non tamen cum ipſo conſtituent principium ſufficiens ad eliciendum aſſenſum fidei, niſi accedat habitus fidei. atqui ſine lumine gloriæ intellectus non eſt elevatus ad gradum vitæ, & intellectualitatis ſupernaturalis. ergo. 4

Non poteſt proinde ullâ ratione fieri, ut eſſentia Divina in beatifica viſione ſuppleat defectum luminis. Quo enim modo ſuppleret? An quòd ipſa id officii præſtaret ex parte potentiæ, quod præſtat lumen gloriæ, quemadmodum in noſtra ſententia præſtat officium ſpeciei impreſſæ? ſed hoc implicat; quia lumen gloriæ non aliter ad viſionem concurrit, quàm ut intrinſeca virtus potentiæ, eandem per intrinſecam ſui receptionem confortans & elevans ad ſufficientem proportionem cum actu viſionis, qui modus concurrendi DEO repugnat, quippe involvens rationem formæ intrinſecè receptibilis. Alius longè eſt concurſus ſpeciei, cujus munus non eſt, per intrinſecam ſui receptionem (id enim ſpeciebus creatis non niſi ex accidenti convenit) ſed objectivam terminationem potentiam jam ex ſe intrinſecè proportionatam ultimatò complere, & repræſentativè perficere. Quod totum, ut ab omni imperfectione & potentialitate remotum, Divinæ eſſentiæ optimo jure convenit. 5

§. II.

Impugnatur concurſus extrinſecus, & potentia obedientialis proximè activa.

ALius dicendi modus communis inter RR. qui potentiam obedientialem proximè activam, cuivis

Digitized by Google

cuivis creaturæ congenitam, admittunt, docet, per ſolum auxilium extrinſecum, ſive concurſum DEI in genere cauſæ efficientis luminis gloriæ concurſum ſuppleri poſſe: ſiquidem DEUS poteſt per ſe ſolum efficientiam cujusvis cauſæ creatæ ſupplere; ut præter Scotum etiam expreſſis verbis tradit S. Thomas 1. parte. q. 105. a. 2. in c. dicens *erroneum eſt dicere, DEUM non poſſe facere per ſe ipſum, omnes determinatos effectus, qui fiunt per quamcunque cauſam creatam.* Cùm igitur viſio efficienter procedat ex lumine gloriæ, poterit ille influxus à concurſu DEI tanquam ſuperioris cauſæ ſuppleri.

7. Sed contra hanc opinionem eſt primò. Ille concurſus vel ponit aliquid intrinſecum ex parte intellectûs, vel nihil ponit. ſi nihil: ergo manebit intrinſecè impotens, ſicut ante concurſum, neque proinde exibit in actum viſionis, quem in nulla ſua virtute aut actu primo continet. Si aliquid addit ex parte intellectûs, illud ipſum jam eſt aliquid intrinſecè perficiens, & confortans intellectum, quod lumen gloriæ intelligitur.

Contrà eſt ſecundò. Concurſus actualis tenet ſe ex parte actûs ſecundi, non primi: &, ut ante advertimus, ab ipſo actu potentiæ, ſi ſit ſimultaneus, non diſtinguitur: atqui actus ſecundus eſſentialiter præſupponit primum, & vires intrinſecas ipſius potentiæ, quas absque aliquo in ſe intrinſecè recepto nullo modo habet.

Contrà eſt tertiò: Vitalitas ſupernaturalis actûs ſecundi prærequirit vitalitatem ſupernaturalem actûs primi; ſed intellectus naturæ viribus relictus cum ſolo extrinſeco concurſu non habet vitalitatem ſupernaturalem actûs primi: ergo viſio habens vitalitatem ſupernaturalem actûs ſecundi, non poteſt procedere ab intellectu habente ſolùm extrinſecum concurſum DEI.

Contrà eſt quartò. Impoſſibile eſt, cauſam intrinſecè mutari, aut elevari ſine aliquo in ſe recepto; ſed concurſus extrinſecus nihil intrinſecè ponit in cauſa: ergo per ipſum cauſa intrinſecè non mutatur aut elevatur: atqui officium luminis gloriæ eſt, potentiam intrinſecè elevare, ut etiam adverſarii concedunt; ergo extrinſecus DEI concurſus non ſupplet officium luminis gloriæ.

8. Reſpondent quidem ipſimet intellectui ratione ſuæ potentiæ obedientialis proximè activæ ineſſe virtutem partialem & incompletam, quâ ſeipſo effectus ſupernaturales poſſit attingere, ſi à concurſu alterius comprincipii ſuperioris & ſupernaturalis compleatur, idque de potentia ordinaria fieri per habitum creati luminis gloriæ intrinſecè inhærentem; de potentia verò extraordinaria per lumen increatum Divinæ eſſentiæ extrinſecùs aſſiſtens.

9. Sed hæc reſponſio, ſimúlque potentia obedientialis proximè activa partialiter concurrens, cui velut unico fundamento innititur, imprimis apertè contradicit S. Doctori: nam iſte 3. contra gentes c. 70. negat in effectibus vires naturæ excedentibus cauſam naturalem per modum cauſæ partialis concurrere. Verba ipſius ſunt. *Non ſic idem effectus cauſæ naturali & Divinæ virtuti tribuitur, quaſi partim à DEO, & partim ab agente naturali fiat.*

Secundò in 1. 2. q. 109. a. 1. in cauſa naturali ultra ſuam proportionem operante requirit formam ſuperadditam. *Unaquaque*, inquit, *forma indita rebus creatis à DEO, habet efficaciam reſpectu alicujus actûs determinati, in quem poteſt ſecundùm ſuam proprietatem, ultra autem non poteſt, niſi per aliquam formam ſuperadditam.*

Rurſus 3. parte q. 62. a. 4. concedit ſacramentis novæ legis virtutem intrinſecam ipſis ſuperadditam, quâ eleventur ad gratiæ productionem.

Tandem in qq. diſput. q. un. de virt. in com. inquit. *reſpectu eorum, quæ facultatem naturæ excedunt, habet homo a natura aptitudinem ad recipiendum. Reſpectu aliorum verò admittit non ſolùm principia receptiva, ſed etiam activa.* Ecce quomodo S. Doctor agnoſcat potentiam obedientialem paſſivam, neget verò proximè activam.

Eadem quoque potentia obedientialis activa variis abſurdis videtur obnoxia. Nam primò eſſet, & non eſſet intrinſecè naturalis. naturalis eſſet, quia indiſtincta ab ipſa rei natura & entitate: Supernaturalis eſſet, quia proximè ordinata ad actus ſupernaturales, à quibus habitus & potentiæ ſpecificantur. 10.

Secundò. Eſſet, & non eſſet virtus incompleta. Eſſet incompleta ex hypotheſi adverſariorum: non eſſet incompleta ſed completa, quia contineret in actu primo totum effectum, ſiquidem ad illum producendum, ex parte actûs primi nullum intrinſecum complementum requirit.

Ideóque eſſet tertiò inſtrumentaria ſecundùm adverſarios, & non eſſet, quia nullâ egeret intrinſecâ elevatione, ſed tantùm concurſu partiali, qui non impedit rationem cauſæ principalis, veluti patet in duobus equis ſimul eundem currum trahentibus, quorum neuter eſt alterius inſtrumentum, quantumvis uterque alterius conſortio egeat ad productionem totius effectûs.

Quartò: Darentur in rerum natura ſemina & initia gratiæ, cùm iſthæc obedientialis potentia eſſet ipſa rei natura habens vim inchoativam immediatè producendi effectus gratiæ.

Quintò. Superflui eſſent habitus infuſi virtutum, donorúmque ſupernaturalium, ſiquidem omnes actus ſupernaturales à potentia obedientiali ſolo extrinſeco concurſu DEI adjuta produci poſſent.

Neque dicas: ideo dari iſtos habitus, ut per ipſos tanquam per intrinſeca principia actus magis connaturaliter eliciantur.

Quid enim magis connaturale, congenitum, & intrinſecum cuilibet, quàm propria ſua natura, in qua tua illa potentia obedientialis activa conſiſtit? Adde, quòd iſti habitus non minùs partialiter concurrant ad eliciendos actus, quàm concurſus DEI extrinſecus, adeóque potentiam obedientialem non magis perficiunt, quàm perficeret extrinſeca DEI aſſiſtentia. Omitto alia ad gratiæ ſufficientis, prævenientis, cooperantis neceſſitatem pertinentia, in qua potentiæ hujus obedientialis nimis ampla poteſtas diſpenſare videtur.

Objicies primò. Ad infinitum DEI dominium pertinet, ut poſſit immediatè creaturis uti ad producendos ſupernaturales effectus: ergo datur in creaturis potentia obedientialis immediatè 11.

activa ſine additione alterius virtutis. antecedens probatur: perfectius eſt dominium immediatè uti creaturis, tanquam inſtrumentis Divinæ omnipotentiæ, quàm uti mediatè: ſed non eſt denegandus perfectiſſimo DEI dominio perfectior modus utendi creaturis: ergo.

Confirmatur. Ad abſolutum & perfectiſſimum DEI dominium pertinet, ut immediatè conſervet omnium rerum eſſe & operationes: ergo ad idem dominium pertinet, ut immediatè utatur creaturis, ceu inſtrumentis ſuæ omnipotentiæ.

12. Reſp. primò, hoc argumentum nimium probare, nempe quòd DEUS de facto hoc modo utatur creaturis ſine virtutibus ſuperadditis, ſicuti de facto immediatè conſervat eſſe rerum: neque enim DEUS poteſt abdicare perfectionem ſui infiniti dominii.

Reſp. ſecundò, negando utrumque antecedens: ſicut enim non eſt de perfectione Divini dominii, ut producat per creaturas effectum ſine actione, quia implicat, ita etiam, ut iis utatur ad producendos effectus excedentes & ſupernaturales ſine virtute operandi, quia etiam implicat operari ſine poſſe & actu primo operandi.

Ad confirmationem diſparitas eſt, quòd actio rerum conſervativa ſit continuata creatio, quæ à ſolo DEO eſt, & eſſe poteſt: uſus verò creaturarum ad producendos effectus ſupernaturales DEO convenit, in quantum ipſas ultra ſuam nativam virtutem elevat, quod ſine aliqua virtute intrinſecè ſuperaddita nec eſſe nec concipi poteſt.

13. Objicies ſecundò: ſi intellectus in ſe non haberet virtutem partialem incompletam & inchoativam ad eliciendam viſionem DEI, non influeret activè in viſionem DEI, ſed haberet ſe merè paſſivè per modum ſubjecti deferentis, ſicut aqua calefacta defert calorem: ſed conſequens eſt abſurdum: ergo.

Reſp. negando ſequelam, quia, ut ſtatim pluribus dicetur, intellectus eſt virtus radicalis ad viſionem, eò quòd intra adæquatum ipſius objectum contineatur Divina eſſentia, ac proinde ſit natus perfici per lumen gloriæ ad eſſentiam Divinam proprio actu attingendam.

§. III.

Corollaria.

14. Colliges primò: authoritatem S. Doctoris n. 6. allegatam non favere potentiæ obedientiali activæ, loquitur enim de illis effectibus, quos DEUS immediatè ſe ſolo abſque ullo concurſu creaturæ poteſt producere, veluti eſt motus corporum, de quo illo toto artic. eſt Sermo. At verò quos effectus DEUS concurrente ſimul potentiâ obedientiali producit, non producit ſe ſolo. Sed neque adverſarii conceſſerint, actum vitalem, ſaltem quâ talem, uti eſt actus viſionis, à ſolo DEO produci.

Colliges ſecundò: Lumen gloriæ rectè collocari in prædicamento habitûs, quamvis enim in hoc obtineat modum potentiæ, quòd det ſimpliciter poſſe; in eo tamen, quòd non ſe habet indifferenter ad benè vel malè, ſed ab intrinſeco ad optimam operationem ſubjectum determinat, & diſponit, intra habitûs definitionem continetur. 15.

Colliges tertiò: Lumen gloriæ præſtantiorem eſſe habitum, quàm ſint habitus omnium donorū ſupernaturalium, præterquam gratiæ ſanctificantis. Ratio primi eſt, quòd ſit principium actûs perfectiſſimi, nempe viſionis, & participatio nobilioris perfectionis, nempe intellectualitatis Divinæ. Ratio ſecundi eſt, quòd radicale principium viſionis, ut eſt gratia, præcellat proximo, ut eſt lumen, & ratio naturæ ſit perfectior, quàm principium formale operandi: ſed gratia eſt participatio Divini intelligere ſub ratione naturæ & primæ radicis; lumen gloriæ verò ſub ratione principii proximi: ergo. 16.

Colliges quartò: Lumen gloriæ non eſſe formaliter unionem eſſentiæ Divinæ cum intellectu Beati. Ratio eſt primò: quia cùm actus & potentia ad ſe mutuò cùm debitis requiſitis ſunt proportionata, ſe ipſis uniuntur abſque vinculo intermedio (ut ſuppono ex Philoſophia) ſed intellectus diſpoſitus lumine gloriæ eſt proportionatus ad actum Divinæ eſſentiæ, tanquam formæ ex ſe infinitè intelligibilis: ergo immediatè ſe ipſis uniuntur. Secundò: unio debet ſe tenere ex parte utriuſque extremi uniti: ſed lumen gloriæ non tenet ſe ex parte eſſentiæ Divinæ, neque ipſam ullâ ratione afficere & determinare poteſt: ergo. 17.

Colliges quintò: Lumen gloriæ non tantùm eſſe neceſſarium intellectui ad eliciendam, ſed etiam recipiendam DEI viſionem, cùm iſte non modò in ratione principii, ſed etiam ſubjecti ſit improportrionatus viſioni. Neque iterum obtrudas paritatem à lumine gloriæ, quod nullam ſibi præviam diſpoſitionem requirit: ut enim ſup. inſinuavi, diſpoſitionis non eſt diſpoſitio: unde quia lumen gloriæ eſt ipſa diſpoſitio & elevatio in vitam ſupernaturalem, nullam præviam ſui diſpoſitionem requirit. Ipſa verò viſio non eſt diſpoſitio, ſed perfectio vitalis potentiæ in proportionato vitæ gradu conſtitutæ. 18.

ARTICULUS III.

Quomodo lumen gloriæ cum intellectu concurrat ad viſionem?

SUMMARIA.

1. *Quorundam antiquorum ſententia refelluntur.*
2. *Diverſitas ſententiarum.*
3. *Aſtruitur intellectui activus influxus in viſionem.*
4. *Aſtruitur influxus principalis.*
5. *Differentia inter influxum inſtrumentalem & principalem.*
6. *Impugnatur cauſalitas partialis.*

7. Quo-

Digitized by Google

7. *Quomodo SS. PP. intelligant vocem inſtrumenti.*

8. *Quomodo cauſa principalis per propriam virtutem operetur.*

9. *Quomodo intellectus agat ut elevatus.*

10. *Qualis ſit virtus radicalis ad eliciendam viſionem?*

11. *Sufficit ad actum vitalem, ut ſit à principio intrinſeco remotè.*

§. I.

Rejectis aliis Thomiſtica ſententia ſtatuitur.

1. ANtiquorum quorundam opinio fuit, intellectum beati in viſione, ſicut & lumen gloriæ otioſum deſidere, & abſque activo influxu paſſivè Divinam eſſentiam & intellectionem in ſe recipere, eáque increatâ viſione DEI videntem denominari. Contra quos ex illo Joa. 17. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te &c.* communiter Theologi tum hîc, tum in 1. 2. deducunt, viſionem beatorum, non eſſe actum viſionis increatæ & Divinæ, cùm alioquin neque cognitio, neque vita beatorum rectè diceretur. Nominales ſentiebant, viſionem quidem eſſe actum creatum ipſius videntis, qui tamen à ſolo DEO ex intellectu videntis educeretur, intellectu & lumine gloriæ nihil activitatis ad ipſum conferente. Nec minùs iſta ſententia communiter rejicitur, quippe quæ non vitali ſed mortuo quodam modo viſionem in intellectu poneret, hoc ipſo S. Script. textui contraria.

2. Certum igitur inter Theologos eſt, viſionem eſſe actum vitalem ab intellectu beati effectivè procedentem. Quod ipſum tamen diverſimode explicatur. Quidam dicunt, adæquatum principium viſionis eſſe ſolum lumen gloriæ, intellectu ſe habente per modum ſubjecti deferentis.

Secunda, quam habet Salas 1. 2. tract. 2. diſp. 5. ſe. 5. & Franc. de Lugo diſp. 12. c. 4. dicit, intellectum per ſuam naturalem virtutem, ut aſſociatam lumini gloriæ, immediatè & partialiter influere in viſionem.

At tertiò Suarez to. 3. puncto 1. diſp. 22. Se. 1. negatâ hac efficaciâ naturali, docet intellectum per potentiam obedientialem proximè activam inſtrumentaliter concurrere ad eliciendam claram viſionem.

Quartò Thomiſtæ, quamvis in modo loquendi ſubinde diverſi, in commune affirmant, è lumine gloriæ, tanquam virtute proxima adæquata, & ex intellectu tanquam virtute remota radicali (quam Godoyus etiam appellat proximam in ratione potentiæ) conſtitui unum adæquatum principium non inſtrumentaliter, ſed principaliter, non per duos partiales, ſed unum indiviſibilem influxum producens actum viſionis.

3. CONCLUSIO. I. *Intellectus in viſione activè influit.* Probatur primò ex Tridentino, ubi Seſs. 6: can. 4. dicit, quòd liberum arbitrium non merè paſſivè, ſed activè ſe habeat in ordine ad actus ſupernaturales; ergo idem dicendum de intellectu; cùm par ſit ratio.

Probatur ſecundò ex S. Th. a. 5. ad 1. dicente, quòd intellectus fiat potens ad intelligendum, per modum, quo potentia fit potens ad operandum per habitum; ſed utique potentia cum habitu concurrit activè ad operandum: ergo & intellectus cum lumine gloriæ.

Probatur tertiò ratione. Actus intrinſecè vitalis debet procedere à principio propriè vitali, ut quod: ſed niſi intellectus activè influeret, viſio non procederet à principio vitali ut quod: quia lumen gloriæ ſe ſolo eſt qualitas ab extrinſeco infuſa, neque fluit ex natura videntis tanquam principio vitæ radicali, adeóque ut ſic non eſt vitale ut quod: ſed nec anima poſſet per ſolum lumen gloriæ vitaliter ut quod operari: ſiquidem ipſa non immediatè recipit lumen gloriæ, nec niſi mediantibus ſuis potentiis operatur: ergo neceſſe eſt, ut etiam ipſe intellectus activè influat.

CONCLUSIO II. *Intellectus non ut cauſa inſtrumentalis, ſed ut principalis influit in viſionem beatificam, quatenus* intra *proprium objectum confortatur & elevatur per lumen gloriæ.* Ita communis Thomiſtarum contra Suarez. 4.

Probatur. De ratione cauſæ vitalis eſt, ut perficiatur à proprio actu vitali intra gradum vitæ proprium & adæquatum objectum, ſed intellectus eſt cauſa vitalis viſionis: ergo eſt de ratione ipſius, ut perficiatur à viſione intra proprium vitæ gradum, atque objectum adæquatum: atqui iſtud cauſæ tantùm principali, non inſtrumentali convenire poteſt: ergo intellectus principaliter non inſtrumentaliter influit in viſionem. major videtur certa: nam ideo actus vitalis eſt à principio vitæ conjuncto, quia perficit intrinſecè ipſum principium, à quo procedit: ſed non perficeret, niſi illud circa objectum adæquatum, à quo ſpecificatur, & quod eſt finis ipſius intrinſecus, perficeret, ideo ſi v. g. oculus corporeus inſtrumentaliter aſſumeretur ad producendam aliquam cognitionem, non ideo illam modo vitali, ſed modo non vitali produceret; quia illa cognitio non perficeret oculum intra proprium objectum & gradum vitæ.

Subſumptum quoque probatur. De eſſentia inſtrumenti eſt, agere, ut motum ab extrinſeco movente, & applicari ab eodem ad finem & objectum non ipſi inſtrumento, ſed cauſæ principali proprium, adeóque excedentem adæquatam ſphæram ſuæ activitatis, qua de cauſa id, à quo primò incipit motus & actio, non eſt inſtrumentum, ſed cauſa principalis. Unde S. D. 3. p. q. 62. a. 4. in c. *inſtrumentum non operatur, niſi in quantum eſt motum à principali agente, quod per ſe operatur.* Et 3. contra gentes c. 12. *quod ab altero tantùm agitur, rationem inſtrumenti habet, quod verò per ſe agit, habet rationem cauſæ principalis agentis:* atqui, ut dictum, cauſa vitalis non extra limites ſuæ ſphæræ & objecti extrinſeco agenti deſervit; ſed intra proprium objectum vitaliter à ſuo actu perficitur: & ſic etiam intellectus DEUM videns in ſuo eſſe vitáque intelligibili vel maximè per divinæ eſſentiæ viſionem perficitur: neque per lumen gloriæ ſubordinatur alicui extrinſeco agenti; non enim per beatificam viſionem ſe DEUS, ſed ipſimet Beati DEUM 5.
vident;

Digitized by Google

vident; intellectus quoque per viſionem extra latitudinem entis intelligibilis neutiquam evagatur, ſed perficitur & confortatur intra latitudinem entis & veri intelligibilis. adeóque de ratione cauſæ vitalis, & conſequenter intellectûs videntis DEUM eſt, eſſe cauſam principalem ſui actûs.

Confirmatur primò. Inſtrumentum non ab intrinſeco movetur ad actionem inſtrumentariam: intellectus ab intrinſeco movetur ad viſionem: ergo non eſt inſtrumentum ipſius. Secundò. Per lumen gloriæ intellectus collocatur permanenter in gradu intellectualitatis divinæ, ut viſio quaſi connaturaliter ab ipſo procedat: econtra virtus inſtrumentaria ſolet eſſe tranſiens: ergo intellectus per lumen gloriæ inſtrumentaliter non operatur.

6. CONCLUSIO III. *Intellectus & lumen gloriæ non concurrunt ad viſionem per modum duarum cauſarum partialium, ita ut viſioni quoad vitalitatem intellectus, quoad ſupernaturalitatem reſpondeat lumen gloriæ: ſed influunt per modum unius indiviſibilis principii adæquati: ita ut intellectus ſe habeat tanquam virtus radicalis & remota; lumen autem gloriæ tanquam virtus proxima videndi DEUM.*

Ratio eſt primò. Quando nihil eſt in effectu diviſibile & aſſignabile, quod potiùs ab hoc, quàm alio principio procedat, tunc effectus indiviſibiliter procedit ab utroque ſimul ſumpto, tanquam ab uno totali principio; ſed in viſione nihil eſt diviſibile & aſſignabile, quod ſoli intellectui, vel lumini gloriæ debeatur: ergo clara DEI viſio ab intellectu elevato per lumen gloriæ tanquam ab uno indiviſibili adæquato principio procedit. Minor probatur: perfectiones viſionis ſunt vitalis intelligibilitas & ſupernaturalitas; ſed iſtæ non ſunt ſeparabiles, aut diverſis principiis ſeorſim aſſignabiles. ergo. minor rurſus probatur: nam tunc ſunt ſeparabiles, quando vitalitas viſionis eſt indiviſibiliter ſupernaturalis, & ſupernaturalitas eſt vitalis: ſed ita ſe res habet in viſione, ergo.

Ratio eſt ſecundò. Si intellectus partialiter influeret in viſionem, quatenus eſt intellectio vitalis, non inſtrumentaliter, ſed principaliter per potentiam naturalem, non obedientialem influeret. conſequens eſt contra adverſarios. ergo. Sequela probatur: quia vitalitas intelligibilis non eſt extra limites activitatis intellectualis, ſed continetur intra nativas vires ipſius. Supereſt ergo, ut ſicut viſio eſt indiviſibiliter actus vitæ ſupernaturalis; ita etiam indiviſibiliter procedat à principio vitali ſupernaturali, quod eſt intellectus elevatus per lumen gloriæ.

§. II.

Solvuntur objectiones.

7. OBjicies primò, authorit. SS. PP. qui liberum arbitrium ſolent appellare inſtrumentum divinæ gratiæ. Et S. Doct. qui 2. 2. q. 173. a. 4. dicit, mentem Prophetæ à Spiritu S. moveri ſicut inſtrumentum: ergo à pari idem dicendum de intellectu videntis DEUM.

Reſpondet S. Doct. q. 24. de ver. a. 1. ad 5. ſui Sanctorúmque PP. luculentus interpres, vocem inſtrumenti latiori & minùs propria ſignificatione ibi accipi. ait enim: *magis communiter inſtrumentum dicitur, quidquid eſt movens ab alio motum, ſive ſit in ipſo principium ſui motus ſive non: quâ ratione omnes creaturæ dici poſſunt inſtrumenta DEI, quia movent ut mota à primo movente.* Ad rationem vero inſtrumenti propriè dicti requiritur, ut motus alterius cauſa ſit ipſi tota ratio agendi, quod non reperitur in præſenti.

Objicies ſecundò. Cauſa principalis per propriam virtutem operatur, non alienam: ſed intellectus concurrit ad viſionem non per propriam virtutem, ſed alienam. 8.

Reſp. cauſa principalis operatur per propriam virtutem, hoc eſt, quæ ſit perfectiva ipſius intra proprium objectum, concedo; qua tantùm ſit ex propriis principiis, nego. Sed intellectus elicit viſionem per virtutem alienam, hoc eſt, extrinſecùs infuſam concedo; non perfectivam ſui intra rationem proprii objecti, nego minorem & conſequentiam.

Objicies tertiò. Cauſa quæ agit, ut elevata ad producendum effectum proprias vires excedentem, eſt inſtrumentum: ſed ita ſe habet intellectus in viſione, ergo. 9.

Reſp. primò. Inſtrumentum eſt, quod agit ut elevatum ultra limites proprii objecti, concedo; intra illas, nego. Secundò. Agit ut elevatum; ita ut elevatio ſit ipſi tota ratio agendi tam remota quàm proxima, conc. ſolùm proxima, nego. Sed ratio agendi tantùm proxima eſt lumen gloriæ, conc tam proxima quàm remota, nego minorem & conſequentiam. Et ita viſio beatifica excedit virtutem intellectûs proximam, nego; remotam & radicalem, concedo.

Si dicas: Hæc ipſa virtus radicalis nil aliud eſt, 10. quàm potentia obedientialis, quæ rem non extrahit à ratione inſtrumenti. Reſp. eſſe potentiam obedientialem vitalem & mediatè activam, non potentiam obedientialem nec mediatè nec immediatè activam, & paſſivam tantùm. iſta conſtituit actionem inſtrumentalem; illa principalem.

Ratio diverſitatis eſt: quòd potentia vitalis obedientialis elevatur per virtutem completam, in ordine ad actus proprios intra proprium adæquatum objectum eliciendos. qua de cauſa immediatè formam perficientem, & hac mediante obedientialiter reſpicit actus ſupernaturales. Econtra potentia obedientialis merè paſſiva tantùm elevatur, per virtutem incompletam, ut ſua operatione cauſæ principali deſerviat ultra proprium finem & objectum.

Objicies quartò. Actus vitalis quà talis debet 11. provenire à principio intrinſeco, non extrinſeco: ſed lumen gloriæ eſt principium extrinſecum: ergo actus vitalis viſionis ratione ſuæ vitalitatis non à lumine gloriæ, ſed ab intellectu provenit.

Reſp. Actus vitalis quà talis debet provenire à principio intrinſeco, vel proximè, vel remotè, conc. ſemper proximè nego. ergo ratione ſua vitalitatis non poteſt eſſe à lumine gloriæ, remotè tanquam à virtute radicali & elevabili, conc. proximè, & tanquam à virtute elevante, ſic nego.

Sed

Digitized by Google

Sed inquis. Viſio ſecundùm ſubſtantiam actus differt ab omni alio actu, ſed hanc differentiam habet à ſola potentia intellectiva: ergo hæc ſola immediatè influit in ſubſtantiam viſionis.

Reſp. negando minorem: eſt enim actus viſionis ſubſtantialiter ſupernaturalis, unde quòd ab omni alio differat, non accipit à ſola potentia intellectiva, ſed ab ipſa ut elevata per lumen gloriæ.

DISPUTATIO IX.

DE Ipſo actu viſionis.

A Principiis tam ex parte potentiæ, quam ex parte obiecti modò conſideratis, progredimur ad ipſum actum viſionis, cuius proprietates & accidentia, nempe perfectionem & intenſionem, menſuram, ac durationem in præſenti diſquirimus.

ARTICULUS I.

Vnde proveniat inæqualitas viſionis?

SUMMARIA.

1. *Datur inæqualitas viſionis.*
2. *Quæ non eſt eſſentialis, ſed accidentalis.*
3. *Intellectus Angelicus & humanus in ordine ad viſionem non ſunt principia ſpecie diſtincta.*
4. *Duplex ſententia, Scoti, & D. Thomæ.*
5. *Defenditur, inæqualitatem viſionis adæquatè refundi in inæqualitatem luminis.*
6. *Abſurda oppoſitæ ſententiæ.*
7. *Exponitur author. S. Doctoris.*
8. *Cauſa tantùm materialiter nobilior non producit nobiliorem effectum.*
9. *Si duæ cauſæ æque proximè concurrunt, tunc alterutrius exceſſus parit exceſſum in effectu.*
10. *Intellectûs major perfectio naturalis non gignit perfectiorem aſſenſum fidei.*

§. I.

Præſuppoſita.

1. SUppono primò tanquam de fide certum, quòd viſio beatifica non ſit æqualis in omnibus Beatis, prout definitum eſt à Conc. Florent. in Decreto unionis dicente: *juxta meritorum diverſitatem unus alio perfectiùs videt divinam eſſentiam.*

Deducitur ex illo 1. Cor. 15. *Stella differt à ſtella in claritate.* & Jo. 14. *in domo Patris mei manſiones multæ ſunt*, ut nimirum, velut exponit D. Aug. tr. 67. in Jo. *manſionem pro ſuo quiſque merito accipiat.* Sicut ergo diverſa ſunt Beatorum merita, ita & gloria, ſeu viſio beatifica.

2. Suppono ſecundò. Hanc inæqualitatem non eſſe ſpecificam & eſſentialem, ſed accidentalem juxta majorem intenſionem & extenſionem. Nam idem formaliter principium & objectum reperitur, in cujuslibet Beati viſione: principium quippe partim diſpoſitivum, partim effectivum ex parte ſubjecti eſt lumen gloriæ, quod eſt ejuſdem rationis in omnibus Beatis; principium ex parte objecti, ipſúmque objectum formale ſpecificum eſt eſſentia divina quà talis.

Dices: Actus, qui procedunt à principiis ſpe- 3
cie diſtinctis, ſunt ſpecie diſtincti, ſed viſio Angeli procedit ab alio ſpecie principio, quàm viſio animæ beatæ: ſiquidem intellectus Angelicus & humanus ſpecie diſtinguuntur: ergo viſio Angeli ſpecie diſtinguitur à viſione animæ vel hominis.

Reſp. primò. Actus qui procedunt à principiis proximis ſpecie diſtinctis ſunt ſpecie diſtincti, conc. à remotis, nego. ſed viſio Angeli procedit ab alio ſpecie principio remoto, quàm viſio animæ beatæ: conc. proximo, nego minorem & conſeq.

Reſp. ſecundò. negando minorem, & probationem diſtinguo: intellectus Angelicus ſecundùm potentiam naturalem ſpecie diſtinguitur ab intellectu humano, conc. ſecundùm potentiam obedientialem, nego. nam in ratione virtutis remotæ & elevabilis ambo intellectus omnino conveniunt.

Adde quòd intellectus humanus non elevetur ad videndum DEUM ſecundùm gradum ſuum ſpecificum, ſed genericum intellectûs ut ſic, ſecundùm quem non differt, ſed convenit cum Angelo.

Reſtat igitur ut accidentaliter diſtinguantur, in quantum nempe una viſio vel intenſivè propter majorem claritatem, vel extenſivè propter plurium objectorum in divina eſſentia perceptionem eſt perfectior alterâ.

Controverſia tamen eſt, an iſta inæqualitas 4
viſionis ſolùm oriatur ex diverſitate luminis gloriæ, ita ut quò iſtud eſt perfectius, tantò perfectior ſit viſio; vel an etiam oriatur ex majori perfectione intellectûs, ita ut perſpicacius acumen ingenii, majórque ſubtilitas intellectûs conducat ad perfectionem viſionem? Hanc poſteriorem opinionem Scotus; illam priorem cum ſua Schola amplectitur D. Thomas hîc a. 6. ad 3. dicens. *Diverſitas videndi* DEUM *erit per di-*

Digitized by Google

vident; intellectus quoque per viſionem extra latitudinem entis intelligibilis neutiquam evagatur, ſed perficitur & confortatur intra latitudinem entis & veri intelligibilis. adeóque de ratione cauſæ vitalis, & conſequenter intellectûs videntis DEUM eſt, eſſe cauſam principalem ſui actûs.

Confirmatur primò. Inſtrumentum non ab intrinſeco movetur ad actionem inſtrumentariam: intellectus ab intrinſeco movetur ad viſionem: ergo non eſt inſtrumentum ipſius. Secundò. Per lumen gloriæ intellectus collocatur permanenter in gradu intellectualitatis divinæ, ut viſio quaſi connaturaliter ab ipſo procedat: econtra virtus inſtrumentaria ſolet eſſe tranſiens: ergo intellectus per lumen gloriæ inſtrumentaliter non operatur.

6. CONCLUSIO III. *Intellectus & lumen gloriæ non concurrunt ad viſionem per modum duarum cauſarum partialium, ita ut viſioni quoad vitalitatem intellectus, quoad ſupernaturalitatem reſpondeat lumen gloriæ: ſed influunt per modum unius indiviſibilis principii adæquati: ita ut intellectus ſe habeat tanquam virtus radicalis & remota; lumen autem gloriæ tanquam virtus proxima videndi DEUM.*

Ratio eſt primò. Quando nihil eſt in effectu diviſibile & aſſignabile, quod potiùs ab hoc, quàm alio principio procedat, tunc effectus indiviſibiliter procedit ab utroque ſimul ſumpto, tanquam ab uno totali principio; ſed in viſione nihil eſt diviſibile & aſſignabile, quod ſoli intellectui, vel lumini gloriæ debeatur: ergo clara DEI viſio ab intellectu elevato per lumen gloriæ tanquam ab uno indiviſibili adæquato principio procedit. Minor probatur: perfectiones viſionis ſunt vitalis intelligibilitas & ſupernaturalitas; ſed iſtæ non ſunt ſeparabiles, aut diverſis principiis ſeorſim aſſignabiles. ergo. minor rurſus probatur: nam tunc ſunt ſeparabiles, quando vitalitas viſionis eſt indiviſibiliter ſupernaturalis, & ſupernaturalitas eſt vitalis: ſed ita ſe res habet in viſione, ergo.

Ratio eſt ſecundò. Si intellectus partialiter influeret in viſionem, quatenus eſt intellectio vitalis, non inſtrumentaliter, ſed principaliter per potentiam naturalem, non obedientialem influeret. conſequens eſt contra adverſarios. ergo. Sequela probatur: quia vitalitas intelligibilis non eſt extra limites activitatis intellectualis, ſed continetur intra nativas vires ipſius. Supereſt ergo, ut ſicut viſio eſt indiviſibiliter actus vitæ ſupernaturalis; ita etiam indiviſibiliter procedat à principio vitali ſupernaturali, quod eſt intellectus elevatus per lumen gloriæ.

§. II.

Solvuntur objectiones.

7. OBjicies primò, authorit. SS. PP. qui liberum arbitrium ſolent appellare inſtrumentum divinæ gratiæ. Et S. Doct. qui 2. 2. q. 173. a. 4. dicit, mentem Prophetæ à Spiritu S. moveri ſicut inſtrumentum: ergo à pari idem dicendum de intellectu videntis DEUM.

Reſpondet S. Doct. q. 24. de ver. a. 1. ad 5. ſui Sanctorúmque PP. luculentus interpres, vocem inſtrumenti latiori & minùs propria ſignificatione ibi accipi. ait enim: *magis communiter inſtrumentum dicitur, quidquid eſt movens ab alio motum, ſive ſit in ipſo principium ſui motus ſive non: qua ratione omnes creaturæ dici poſſunt inſtrumenta DEI, quia movent ut mota à primo movente.* Ad rationem vero inſtrumenti propriè dicti requiritur, ut motus alterius cauſa ſit ipſi tota ratio agendi, quod non reperitur in præſenti.

8. Objicies ſecundò. Cauſa principalis per propriam virtutem operatur, non alienam: ſed intellectus concurrit ad viſionem non per propriam virtutem, ſed alienam.

Reſp. cauſa principalis operatur per propriam virtutem, hoc eſt, quæ ſit perfectiva ipſius intra proprium objectum, concedo; qua tantùm ſit ex propriis principiis, nego. Sed intellectus elicit viſionem per virtutem alienam, hoc eſt, extrinſecùs infuſam concedo; non perfectivam ſui intra rationem proprii objecti, nego minorem & conſequentiam.

9. Objicies tertiò. Cauſa quæ agit, ut elevata ad producendum effectum proprias vires excedentem, eſt inſtrumentum: ſed ita ſe habet intellectus in viſione, ergo.

Reſp. primò. Inſtrumentum eſt, quod agit ut elevatum ultra limites proprii objecti, concedo; intra illas, nego. Secundò. Agit ut elevatum; ita ut elevatio ſit ipſi tota ratio agendi tam remota quàm proxima, conc. ſolùm proxima, nego. Sed ratio agendi tantùm proxima eſt lumen gloriæ, conc tam proxima quàm remota, nego minorem & conſequentiam. Et ita viſio beatifica excedit virtutem intellectûs proximam, nego; remotam & radicalem, concedo.

10. Si dicas: Hæc ipſa virtus radicalis nil aliud eſt, quàm potentia obedientialis, quæ rem non extrahit à ratione inſtrumenti. Reſp. eſſe potentiam obedientialem vitalem & mediatè activam, non potentiam obedientialem nec mediatè nec immediatè activam, & paſſivam tantùm. iſta conſtituit actionem inſtrumentalem; illa principalem.

Ratio diverſitatis eſt: quòd potentia vitalis obedientialis elevatur per virtutem completam, in ordine ad actus proprios intra proprium adæquatum objectum eliciendos, qua de cauſa immediatè formam perficientem, & hac mediante obedientialiter reſpicit actus ſupernaturales. Econtra potentia obedientialis merè paſſiva tantùm elevatur, per virtutem incompletam, ut ſua operatione cauſæ principali deſerviat ultra proprium finem & objectum.

11. Objicies quartò. Actus vitalis quà talis debet provenire à principio intrinſeco, non extrinſeco: ſed lumen gloriæ eſt principium extrinſecum; ergo actus vitalis viſionis ratione ſuæ vitalitatis non à lumine gloriæ, ſed ab intellectu provenit.

Reſp. Actus vitalis quà talis debet provenire à principio intrinſeco, vel proximè, vel remotè, conc. ſemper proximè nego. ergo ratione ſua vitalitatis non poteſt eſſe à lumine gloriæ, remotè tanquam à virtute radicali & elevabili, conc. proximè, & tanquam à virtute elevante, ſic nego.

Sed

Digitized by Google

Sed inquis. Viſio ſecundùm ſubſtantiam actus differt ab omni alio actu, ſed hanc differentiam habet à ſola potentia intellectiva: ergo hæc ſola immediatè influit in ſubſtantiam viſionis.

Reſp. negando minorem: eſt enim actus viſionis ſubſtantialiter ſupernaturalis, unde quòd ab omni alio differat, non accipit à ſola potentia intellectiva, ſed ab ipſa ut elevata per lumen gloriæ.

DISPUTATIO IX.

DE
Ipſo actu viſionis.

A Principiis tam ex parte potentiæ, quam ex parte obiecti modò conſideratis, progredimur ad ipſum actum viſionis, cuius proprietates & accidentia, nempe perfectionem & intenſionem, menſuram, ac durationem in præſenti diſquirimus.

ARTICULUS I.

Vnde proveniat inæqualitas viſionis?

S U M M A R I A.

1. *Datur inæqualitas viſionis.*
2. *Quæ non eſt eſſentialis, ſed accidentalis.*
3. *Intellectus Angelicus & humanus in ordine ad viſionem non ſunt principia ſpecie diſtincta.*
4. *Duplex ſententia, Scoti, & D. Thomæ.*
5. *Defenditur, inæqualitatem viſionis adæquatè refundi in inæqualitatem luminis.*
6. *Abſurda oppoſita ſententia.*
7. *Exponitur author. S. Doctoris.*
8. *Cauſa tantùm materialiter nobilior non producit nobiliorem effectum.*
9. *Si duæ cauſæ æquè proximè concurrunt, tunc alterutrius exceſſus parit exceſſum in effectu.*
10. *Intellectûs major perfectio naturalis non gignit perfectiorem aſſenſum fidei.*

§. I.
Præſuppoſita.

1. SUppono primò tanquam de fide certum, quòd viſio beatifica non ſit æqualis in omnibus Beatis, prout definitum eſt à Conc. Florent. in Decreto unionis dicente: *juxta meritorum diverſitatem unus alio perfectiùs videt divinam eſſentiam.*

Deducitur ex illo 1. Cor. 15. *Stella differt à ſtella in claritate.* & Jo. 14. *in domo Patris mei manſiones multæ ſunt*, ut nimirum, velut exponit D. Aug. tr. 67. in Jo. *manſionem pro ſuo quiſque merito accipiat.* Sicut ergo diverſa ſunt Beatorum merita, ita & gloria, ſeu viſio beatifica.

2. Suppono ſecundò. Hanc inæqualitatem non eſſe ſpecificam & eſſentialem, ſed accidentalem juxta majorem intenſionem & extenſionem. Nam idem formaliter principium & objectum reperitur, in cujuslibet Beati viſione: principium quippe partim diſpoſitivum, partim effectivum ex parte ſubjecti eſt lumen gloriæ, quod eſt ejuſdem rationis in omnibus Beatis; principium ex parte objecti, ipſúmque objectum formale ſpecificum eſt eſſentia divina quà talis.

Dices: Actus, qui procedunt à principiis ſpecie diſtinctis, ſunt ſpecie diſtincti, ſed viſio Angeli procedit ab alio ſpecie principio, quàm viſio animæ beatæ: ſiquidem intellectus Angelicus & humanus ſpecie diſtinguuntur: ergo viſio Angeli ſpecie diſtinguitur à viſione animæ vel hominis. 3.

Reſp. primò. Actus qui procedunt à principiis proximis ſpecie diſtinctis ſunt ſpecie diſtincti, conc. à remotis, nego. ſed viſio Angeli procedit ab alio ſpecie principio remoto, quàm viſio animæ beatæ: conc. proximo, nego minorem & conſeq.

Reſp. ſecundò. negando minorem, & probationem diſtinguo: intellectus Angelicus ſecundùm potentiam naturalem ſpecie diſtinguitur ab intellectu humano, conc. ſecundùm potentiam obedientialem, nego. nam in ratione virtutis remotæ & elevabilis ambo intellectus omnino conveniunt.

Adde quòd intellectus humanus non elevetur ad videndum DEUM ſecundùm gradum ſuum ſpecificum, ſed genericum intellectûs ut ſic, ſecundùm quem non differt, ſed convenit cum Angelo.

Reſtat igitur ut accidentaliter diſtinguantur, in quantum nempe una viſio vel intenſivè propter majorem claritatem, vel extenſivè propter plurium objectorum in divina eſſentia perceptionem eſt perfectior alterâ.

Controverſia tamen eſt, an iſta inæqualitas viſionis ſolùm oriatur ex diverſitate luminis gloriæ, ita ut quò iſtud eſt perfectius, tantò perfectior ſit viſio; vel an etiam oriatur ex majori perfectione intellectûs, ita ut perſpicacius acumen ingenii, majórque ſubtilitas intellectûs conducat ad perfectionem viſionem? Hanc poſteriorem opinionem Scotus; illam priorem cum ſua Schola amplectitur D. Thomas hîc a. 6. ad 3. dicens. *Diverſitas videndi* DEUM *erit per di-* 4.

Digitized by Google

verſam facultatem intellectûs, non quidem naturalem, ſed glorioſam, vel etiam quatenus lumine gloriæ inſtructam.

§. II.

Propugnatur ſententia D. Thomæ.

5. CONCLUSIO. *Adæquata ratio perfectioris viſionis eſt ſola major perfectio luminis gloriæ.* Ita Schola Thomiſtica.

Probatur primò. Ex illo principio habet intellectus, ut poſſit producere perfectiorem viſionem, ex quo habet majorem proportionem, & virtutem producendi; ſed hanc habet ex ſolo lumine gloriæ, non autem ex intellectûs naturali perſpicacia: ergo ex ſolo lumine gloriæ provenit perfectior viſio, adeóque & inæqualitas viſionis. Minor probatur. quod ex ſe nullam habet proportionem ad ſimpliciter producendum effectum, non poteſt dare majorem proportionem ad producendum perfectiorem effectum ſed virtus naturalis intellectûs ex ſe nullam habet proportionem ad producendam viſionem ſimpliciter: ergo intellectus ex ſua virtute & perſpicacia naturali non poteſt accipere majorem proportionem ad producendam perfectiorem viſionem.

Confirmatur. Perfectior viſio ſequitur ad perfectiorem unionem divinæ eſſentiæ cum intellectû Beati: ſed perfectior unio fit ob perfectiorem diſpoſitionem luminis gloriæ, non ob perfectionem majorem luminis naturalis. ergo perfectior viſio refundi debet in perfectius lumen gloriæ.

6. Probatur ſecundò ab abſurdis. Nam ſequeretur primò, minimum Angelum in gloria ſuperare Beatiſſimam Virginem, eò quòd intellectûs Angelici perſpicacia longè ſuperet omne acumen humani intellectûs. Secundò. quòd DEUS non diſtribueret præmium vitæ æternæ juxta proportionem meritorum, ſiquidem ex duobus Beatis habentibus æqualia merita, ille qui haberet perfectiorem intellectum clariùs videret DEUM. At ſequela repugnat communi doctrinæ Eccleſiæ & SS. PP. Tertiò. quòd Beati ſe ab invicem in ſua beatitudine diſcernerent ſaltè partialiter per ſua naturalia. Quartò. quòd ſupernaturalis beatitudo non totaliter pertineret ad ordinem gratiæ: ſiquidem ex parte procederet ex lumine naturali, & DEO ut Authore naturæ, &c.

§. III.

Solvuntur objectiones.

7. OBjicies primò authoritatem Doct. Angelici in in 3. part. q. 10. a. 4. ad 2. dicentis: *Gradus viſionis divinæ magis attendi ſecundùm ordinem gratiæ, quàm ſecundùm ordinem naturæ.* Sentit igitur viſionis divinæ perfectionem etiam attendi ſecundùm ordinem naturæ: vocula quippe *magis* eſt comparativa, quæ ſupponit poſitivum.

Reſp. ly *magis* in illo loco non accipi comparativè, ſed adverſativè cum excluſione oppoſiti, veluti cùm D. Paulus de Moyſe dixit: *magis eligens affligi cum populo DEI, quàm temporalis peccati habere jucunditatem.* Hebr. 11.

Objicies ſecundò. Cauſa nobilior nobiliorem producit effectum: ſed intellectus nobilior inſtructus lumine gloriæ eſt cauſa nobilior viſionis, quàm alius intellectus ignobilior inſtructus æquali lumine: ergo producit nobiliorem effectum. 8.

Reſp. quòd cauſa formaliter & ſecundùm proximam rationem cauſandi nobilior, producat nobiliorem effectum, non quæ tantùm materialiter eſt nobilior, & ſecundùm remotam rationem cauſandi. Intellectus verò nobilior cum æquali lumine non niſi materialiter & ſecundùm remotam virtutem cauſandi eſt nobilior.

Objicies tertiò. Ubi duæ cauſæ concurrunt ad eundem effectum, modò alterutra in cauſando fit nobilior, ſequitur nobilior effectus: ſed præter lumen gloriæ ad viſionem etiam concurrit virtus naturalis: ergo ſi modò illa ſit nobilior, ſequetur nobilior viſio. 9.

Major ab experientia oſtenditur; nam quia ad viſionem corpoream non tantùm ſpecies, ſed etiam lumen concurrit, ſive ex parte ſpeciei, ſive ex parte luminis fiat intenſio, ſemper ſequitur perfectior viſio.

Reſp. majorem tunc ſolùm habere locum, quando duæ cauſæ æquè proximè & in eodem ordine concurrunt ad aliqua effectum, prout contingit in adducto exemplo corporeæ viſionis: non item cùm una virtus concurrit proximè; altera remotè, ut contingit in viſione DEI.

Objicies quartò. Intellectus perfectior cum æquali habitu fidei, perfectiùs penetrat fidei myſteria; ergo etiam intellectus perfectior cum æquali lumine gloriæ perfectiùs DEUM videt. 10.

Reſp. Perſpicacior intellectus perfectiùs penetrat fidei myſteria, quantùm ad apprehenſionem terminorum, & propoſitionem objectorum credibilium, conc. quantum ad ipſum fidei aſſenſum, nego, hujus enim major perfectio ex perfectiori lumine & habitu fidei deſcendit.

ARTICULUS II.

Qualis ſit actus viſionis beatificæ?

SUMMARIA.

1. *Variæ acceptiones comprehenſionis.*
2. *Veritas Catholica negat comprehenſibilitatem DEI.*
3. *Ratio implicantiæ ex natura comprehenſionis.*
4. *Inſtantia de viſibilitate DEI.*

Poteſt

Digitized by Google

5. *Poteſt DEUS videri totus, quin videatur totaliter.*
6. *Non poteſt ex probabili poſſibilitate cognitionis omnium poſſibilium inferri probabilis poſſibilitas comprehenſionis.*
7. *Viſio eſt formaliter eminenter ſpeculativa & practica.*
8. *At principaliùs ſpeculativa.*
9. *Et eminenter complexa.*
10. *Et virtualiter reflexa.*
11. *Extra viſionem poſſibilis eſt formalis reflexio ſuper illam.*
12. *Ejusq; memoria.*
13. *Menſuratur viſio æternitate participatâ.*
14. *Simplicior menſura debetur viſioni, quàm Angelo.*
15. *Poteſt viſio per accidens tempore menſurari.*

§. I.

Sitne, vel eſſe poſſit viſio comprehenſiva.

1. NOtandum. *Comprehenſionem* dupliciter accipi, primò pro aſſecutione & tentione rei, & hoc ſenſu viſio Beatifica dicitur comprehenſio apud D. Gregor. Nazianz. or. 34. *comprehenſio divinæ eſſentiæ eſt præmium omnium Beatorum.* & in 1. 2. comprehenſio dicitur eſſe una ex tribus animæ dotibus. Beati quoque ad diſtinctionem à viatoribus vocantur *comprehenſores*, quia illi adhuc currunt & tendunt ad bravium æternæ felicitatis, iſti verò ſummum bonum jam comprehendunt, & poſſident, juxta illud Apoſtoli 1. Cor. 9. *ſic currite, ut comprehendatis.* Alio modo comprehenſio ſignificat cognitionem tam perfectam ut adæquet, & exhauriat totam cognoſcibilitatem objecti, adeo ut tanta ſit claritas & perfectio in modo cognitionis, quanta eſt in modo cognoſcibilitatis objecti. quo ſenſu ſit.

2. CONCLUSIO. *Non tantùm de facto nulla creata viſio DEUM comprehendit; ſed neque per abſolutam potentiam poteſt comprehendere.* Eſt veritas Catholica contra Anomæos. ex S.D hîc a. 7. & definita in Conc. Lat c. *damnamus.* expreſſa Jer. 32. *magnus conſilio, & incomprehenſibilis cogitatu.* Rom. 11. *quàm incomprehenſibilia ſunt judicia DEI &c.* Unde D. Aug. Serm. 3 ?. de V. D. *comprehendere DEUM omnino impoſſibile eſt.* Et Epiphan. l. 3. hom. 70. *Sola Trinitas incomprehenſibilis eſt.*

3. Ratio eſt: Comprehendi objectum, eſt illud cognoſci, in quantum eſt cognoſcibile: ſed implicat, ut finitâ cognitione DEUS cognoſcatur in quantum eſt cognoſcibilis, cùm ipſe ſit infinitè cognoſcibilis: ergo implicat, ut finita cognitio ipſum comprehendat. Sed viſio eſt finita, quia creata cognitio, ergo.

4. Dices primò. Non obſtante, quòd DEUS in ſcripturis dicatur inviſibilis, tamen per gratiam videri poteſt ab intellectu creato: ergo tametſi DEUS dicatur incomprehenſibilis, adhuc comprehendi poteſt per gratiam.

Reſp. nego paritatem: ut enim eſſentia divina ſit viſibilis, ſufficit, quòd contineatur intra latitudinem objecti adæquati intellectûs, eique mediante ſupernaturali diſpoſitione luminis gloriæ in ratione ſpecie intelligibili uniri poſſit: quod poſſe ſupra oſtenſum eſt, ut autem eſſet comprehenſibilis, deberet poſſe reperiri tanta actualitas in cognitione, quanta in cognoſcibilitate divinæ eſſentiæ, quod implicat ex dictis.

Dices ſecundò. DEUS à Beatis totus videtur, 5. quia ſecundùm Apoſtolum 1. Jo. 3. *videtur, ſicuti eſt:* ergo comprehenditur. Conſequentia probatur. Illud comprehenditur juxta D. Aug. ep. 117. *quod ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem.* Sed ſi DEUS totus videtur, ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem: ergo comprehenditur.

Reſp. diſt. antec. DEUS videtur totus, & totaliter nego. & non totaliter concedo. Totum videri eſt videri quicquid eſt formaliter in DEO: totaliter videri eſt omni modo claritatis & intenſionis, quo videri poteſt, & ſecundùm omnia etiam eminenter contenta in ipſo. Unde ad probationem ex D. Aug. Reſp illud comprehenditur, cujus nihil latet videntem, tam ut formaliter, quàm eminenter in ipſo contentum, concedo, tantùm formaliter contentum nego. item: cujus nihil latet videntem & eo modo, quo eſt in objecto, conc. modo remiſſiori & obſcuriori, nego.

Dices tertiò. Probabile eſt poſſe ab intellectu 6. Beati videri omnia poſſibilia in DEO, imò non deſunt, qui probabiliter exiſtiment animam Chriſti de facto videre omnia poſſibilia, apud Henric. à S. Ignat. diſt. 7. q. 8. ſed viſio omnium poſſibilium eſſet comprehenſiva Divinæ Omnipotentiæ, ergo poſſibile eſt ſaltem dari poſſe comprehenſionem DEI.

Reſp. diſt. majorem: Eſt hoc poſſibile ex hypotheſi ſententiæ negantis, quòd ex viſione omnium poſſibilium inferatur comprehenſio Divinæ eſſentiæ, concedo, ex hypotheſi oppoſitæ ſententiæ Thomiſtarum, inferentium comprehenſionem, nego majorem: ſed viſio illa omnium poſſibilium foret comprehenſiva, in fundamentis & hypotheſi Thomiſtarum, conc. aliorum nego min. & conſequentiam.

§. II.

Sitne viſio beatifica ſpeculativa complexa, reflexiva?

CONCLUSIO I. *Viſio beatifica eſt formaliter eminenter ſpeculativa & practica; principaliùs tamen ſpeculativa.* 7.

Primæ partis ratio eſt primò, quia ipſius formale objectum, nempe divina eſſentia eſt formaliter eminenter non tantùm ſpeculabile in ratione primæ veritatis in eſſendo; ſed etiam operabile in ratione ultimi finis, ſicut & ipſum lumen gloriæ, non minùs quàm habitus fidei, cui ſuccedit, eſt propterea formaliter eminenter ſpeculativum & practicum. Secundò: quia ſummè quietat intellectum, quod pertinet ad ſpeculationem, ſimulque determinat volitionem ad exercitium amoris fruitivi, quod ad praxin pertinet.

Secundæ partis ratio eſt ex S. D. 1. 2. q. 3 a. 5. 8. quia operatio intellectûs ſpeculativi, eſt ſimpliciter

Digitized by Google

citer nobilior, quàm operatio intellectûs practici: beatitudo autem formalis principaliter in perfectiſſima & optima & per ſe ipſam quæſita operatione conſiſtit. Secundo: quia quod eſt principalius in viſione, eſt contemplativa adeptio & tentio divinæ eſſentiæ; hoc autem fit per ſpeculationem, ergo.

9. CONCLUSIO II. *Viſio DEI non formaliter ſed eminenter eſt complexa.* Ratio primæ partis eſt, quia ad formaliter complexam cognitionem, qualis eſt propoſitio ex ſubjecto & prædicato, diſcurſus ex præmiſſis & concluſione, requiritur pluralitas ſpecierum, quorum ſingulæ objectum inadæquatè repræſentant; ſed viſio determinatur per eſſentiam divinam indiviſibiliter & adæquatè repræſentativam ſui ipſius. ergo viſio non poteſt eſſe formaliter complexa.

Ratio ſecundæ partis eſt: quia viſio eſt perfectiſſima ſcientia, per quam uno indiviſibili actu Beati in divina eſſentia partim tanquam in cauſa virtuali vident ipſius attributa, partim tanquam in cauſa formali vident creaturas poſſibiles, & actuales: ergo viſio divina eminenter æquivalet actibus ſcientificis, qui formantur à nobis.

10. CONCLUSIO III. *Viſio non eſt formaliter, ſed virtualiter reflexa.* 1. p. conſtat: quia reflexæ cognitionis formale objectum eſt ipſa cognitio præterita: ſed viſio non habet pro formali objecto niſi divinam eſſentiam, nec eſt ſibiipſi aliquando præterita: ergo non eſt formaliter reflexa infra ſe ipſam.

Secundæ partis ratio eſt: quia, ut dicetur in tract. de Act. hum. viſio beata debet intellectum beati aſſecurare formaliter de ſui perpetuitate: hoc autem fit in quantum videt in eſſentia divina decretum de ſui perpetuitate, ſicque virtualiter eſt reflexa ſupra ſe ipſam.

11. Quæres: An ſaltem extra viſionem poſſit dari reflexio ſupra illam, vel memoria ipſius? Reſp. utrúmque fieri poſſe: Et primum quidem, quia nihil obſtat, quo minùs intellectus Beati in cognitione veſpertina ſeſe reflectat ſupra cognitionem matutinam, imò cùm aſſenſus concluſionis probabiliter ſit reflexivus ſupra aſſenſum præmiſſarum, & Beati extra Verbum forment concluſiones Theologicas deductas ex principiis notis per beatam ſcientiam, etiam probabiliter ſupra beatam ſcientiam ſe reflectunt.

12. Secundum quoque videtur contigiſſe in viſione D. Pauli qui ſuam illam viſionem reviſere non potuiſſet, niſi memoriam ipſius habuiſſet: neque plùs requiritur ad memoriam viſionis, quàm ut ipſius ſpecies in memoria conſervetur, ſed nullum eſt inconveniens conſervari ſpeciem viſionis, quamvis nullo modo conſervetur ſpecies divinæ eſſentiæ viſæ.

§. III.

Menſura viſionis beatificæ.

CONCLUSIO. *Viſio beatifica menſuratur* 13 *æternitate participatâ.* Ita S. D. q. 10. a. 5. ad 1. dicens: *Creaturæ ſpirituales quantum ad affectiones & intelligentias, in quibus eſt ſucceſſio, menſurantur tempore: quantum verò ad eorum eſſe naturale menſurantur ævo: ſed quantum ad viſionem gloriæ participant æternitatem.*

Conformiter ad illud Jo. 17. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te.* ubi vitæ beatæ tribuitur æternitas, non utique eſſentialis, Soli DEO tanquam enti tam ab intrinſeco, quàm extrinſeco omnimodè immutabili propria: ergo æternitas participata, quæ eſt menſura entis tam quoad ſe, quàm quoad operationes per ſe conſequentes ab intrinſeco immutabilis, mutabilis tamen ab extrinſeco.

Ratio eſt: quia ut S. D. cit. q. 10. a. 2. Ratio æternitatis conſequitur immutabilitatem, ſicut ratio temporis conſequitur motum: ſicut ergo immutabilitatem eſſentialem conſequitur æternitas imparticipata & eſſentialis; ſic immutabilitatem participatam viſionis conſequitur æternitas participata.

Dices primò. Licèt Angelus ſit ab intrinſeco 14 immutabilis, tamen ipſius ſubſtantia non menſuratur æternitate participata ſed ævo: ergo idem dicendum de viſione beatifica. Reſp. Cùm per viſionem beatificam beatus efficiatur Deiformis, ſimpliciorem menſuram, ac divinæ durationis participationem eidem deberi, quàm debeatur alicui naturæ. Unde licèt ævum ſit menſura entis quoad ſubſtantiam immutabilis, tamen ſupponit mutabilitatem ex parte operationum eidem per ſe debitarum. Atqui viſio etiam habet immutabilitatem ex parte operationum, quæ ſunt ipſi per ſe debitæ, ut ſunt amor & fruitio, & conſequenter etiam habet puriorem menſuram æternitatis participatæ.

Dices ſecundò. Si menſuraretur æternitate participatâ, viſio D. Pauli non fuiſſet deſtructa: 15 conſequens eſt falſum. ergo Reſp. negando ſequelam, quia cùm D. Paulo fuerit collata viſio non juxta ſtatum connaturalem & perfectum viſionis; ſed præternaturalem; ideo poterat per accidens tempore menſurari.

DISPUTATIO X.

DE

Objecto viſionis beatificæ.

EX ipſa formalitate & hypotheſi viſionis hactenus expoſitæ conſtat, ejuſdem objectum DEUM eſſe, quia verò intra DEUM plura continentur prædicata ab ipſa Divina eſſentia virtualiter diſtincta, tres quoque Perſonæ Divinæ inter ſe rea-

liter

Digitized by Google

liter diſtinctæ, ac tandem omnes creaturæ in DEO eminenter continentur, tam actuales, quam poſſibiles, de omnibus iſtis diſputandum eſt, an & quomodo in Divina eſſentia à Beatis videantur, aut videri poſſint?

ARTICULUS I.

Vtrum in viſione beatifica videantur omnia, quæ ſunt formaliter in DEO.

SUMMARIA.

1. *De facto videntur omnia, quæ ſunt formaliter in DEO.*
2. *Status quæſtionis & diverſitas ſententiarum.*
3. *Divina eſſentia ut virtualiter diſtincta ſpecificat viſionem.*
4. *Non poſſe per abſolutam potentiam videri eſſentiam ſine Perſonis probat S. Scriptura.*
5. *Et PP authoritas.*
6. *Teſtimonia D. Th.*
7. *Ejuſdem ratio, quia videtur ut eſt in ſe.*
8. *Non datur cognitio intuitiva, quæ non ſit quidditativa.*
9. *Eſſet & non eſſet viſio eſſentiæ ut in ſe eſt.*
10. *Omnes perfectiones Divinæ conveniunt in ratione viſibilis.*
11. *Paritas a communicatione eſſentiæ.*
12. *Non poteſt una perfectio videri explicitè & altera implicitè.*
13. *Opponitur diſtinctio inter objectum primarium & ſecundarium, abſolutum & relativum.*
14. *Opponitur prioritas originis.*
15. *Paritas à communicatione & aſſumptione naturæ.*
16. *Non videntur omnes habitudines omnipotentiæ.*
17. *Opponitur libertas Divinæ eſſentiæ in ſui communicatione.*
18. *Inſtantia de cognitione intuitiva ſuperioris Angeli.*
19. *Inſtantia de viſione corporea.*
20. *Oſtenditur implicantia præciſionis tam ex parte objecti quam viſionis.*
21. *Non poteſt objectum primarium videri ſine ſecundario, ſi ſit ipſi intraneum & eſſentiale.*
22. *Prioritas originis, cùm ſit a qua, non favet Adverſariis*
23. *Perſona non convenit cum natura in eſſe communicabilis, ſicut in eſſe viſibilis.*
24. *Omnes habitudines Divinæ omnipotentiæ videntur quantum in recto, non quantum in obliquo.*
25. *Uniri ſub ratione eſſentiæ & non omnipotentiæ non verificatur reſpectu videntis.*
26. *Neceſſitas conſequens non obeſt Divino dominio & libertati.*
27. *Cur intuitiva cognitio Angeli non attingat potentiam obedientialem.*
28. *Cur ocularis viſio non percipiat rationes genericas?*

§. I.

Certiora præmittuntur.

1. SUppono primò. De facto à Beatis videri omnia, quæ ſunt formaliter in DEO, adeóque non tantùm eſſentiam, ſed etiam Perſonas & relationes, divinàque attributa per viſionem attingi. Et quidem quoad 1. p. nempe viſionem Perſonarum & relationum eſt definitum à Florent. in decreto un. dicente: *animas purgatas in cælum mox recipi, & intueri clarè ipſum DEUM Trinum & unum ſicuti eſt.* Inſinuatur quoque Jo. 14. per illa Chriſti verba: *Philippe, qui videt me videt & Patrem.* Quoad 2. p. eſt quoque communis Theologorum, & ratio eſt primò, quòd, ut dicitur 1. Jo. 3. *videbimus eum ſicuti eſt*: ſed eſt in ſe ipſo bonus, ſapiens, & ita quidem, ut ſit ipſe ſua bonitas, ſapientia, &c. ergo per viſionem beatificam etiam attinguntur hæc omnia attributa. Secundò, quia cognitio clara viſionis ſuccedit obſcuræ & ænigmaticæ cognitioni fidei, quam habemus in via: ergo cùm per cognitionem fidei credamus ea, quæ pertinent ad Perſonas & attributa DEI: etiam illa videbimus per claram cognitionem in patria.

Tota igitur difficultas & quæſtio eſt, an ſaltem 2.
per abſolutam potentiam fieri poſſit, ut viſio clara DEI ſit præciſiva & inadæquata, ut nempe divina eſſentia ſine perſonis & attributis, vel una perſona ſine altera videri poſſit. Ubi Scotus in 1. diſt. 1. q. 2. n. 5. & 9. dicit, de potentia abſoluta fieri poſſe, ut videatur divina eſſentia non viſis perſonis, vel attributis. Scotum, quamvis diverſis fundamentis, ſequuntur Arriaga, Veckenus, Franc. de Lugo. Altera oppoſita & negans eſt S. Th. hàc q. 12. a. 7. totiúſque Scholæ Thomiſticæ, quos ſequuntur ex variis SS. Ordinibus Carmelitæ Salmantic. noſtri Benedictini Saliſb. præter Molinam, Suarez, Valent. plures alii PP. Societ. Petrus à S. Joſeph Fulienſis. Puteanus Ord. S. Auguſt. aliique. Tertiò aliqui diſtinguunt inter viſionem intuitivam quidditativam, & intuitivam & non quidditativam: In illa concedunt non poſſe videri Divinam eſſentiam ſine attributis, in iſta videri poſſe contendunt. Hanc tenet Alarcon tract. 5. diſp. 5. Quartò ſunt aliqui, qui licèt concedant non poſſe videri formalitatem eſſentiæ non viſâ formalitate attributi; concedunt tamen, poſſe videri attributum ſub expreſſione attributi, non viſâ eſſentiâ quoad expreſſionem eſſentiæ, ſeu quod idem eſt, poſſe in viſione intuitiva fieri præciſionem ex parte actûs, non autem ex parte objecti. Sic de la Moneda q. 12. a. 9. dub. 2.

Suppono ſecundò. Quòd licèt ad beatificæ 3.
viſionis objectum non ſola eſſentia divina, ſed omnia quoque attributa, & Perſonæ pertineant, ſola tamen eſſentia ut virtualiter ab omnibus aliis diſtincta ſit objectum primarium & ſpecificativum viſionis; cætera verò non niſi objecta ſecundariò, vel potiùs per ſe ſecundò cognita. Quia nimirùm ratio primæ intelligibilitatis, & per ſe primò intel-

Digitized by Google

intellecti, convenit ſoli eſſentiæ divinæ ut ab omni attributo virtualiter diſtinctæ: illud autem eſt objectum primarium viſionis beatificæ, ſicuti etiam cognitionis divinæ, in quo reperitur primaratio, intelligibilitatis: ergo ſola eſſentia divina, ut ab omni attributo & relatione virtualiter diſtincta, eſt objectum primarium & ſpecificativum beatificæ viſionis. Major conſtat partim ex iis, quæ in diſp. 3. a. 4. & 5. dicta ſunt, ubi pro conſtitutivo divinæ eſſentiæ intelligere actualiſſimum & à ſe exiſtens aſſignavimus, & ampliùs conſtabit ex iis, quæ in ſequentibus dicentur. Viſio namque beatifica eſt participatio increatæ intellectionis, unde illud eſt primarium & ſpecificativum objectum viſionis, quod eſt divinæ cognitionis primarium objectum: ſed hoc eſt eſſentia divina, ut ſic, juxta illa, quæ inferiùs dicentur; ergo etiam viſionis beatificæ primarium eſt objectum. Quo eodem fundamento probabis, divinam eſſentiam ſub ratione eſſentiæ virtualiter diſtinctæ eſſe objectum motivum, & ſpeciem intelligibilem viſionis in actu primo. His igitur ſuppoſitis ad principalis quæſiti reſolutionem ſit

§. II.

Prima Concluſio Thomiſtica.

4. CONCLUSIO I. *Divina eſſentia nec per abſolutam potentiam videri poteſt intuitive & quidditative, non viſis Perſonis vel attributis: nec una Perſona, vel attributum ſine altero.*

Deducitur & probatur primò ex illo præcitato textu Jo. 14. *Philippe, qui videt me, videt & Patrem: non credis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt.* Ubi cùm poſterior propoſitio ſit cauſa & confirmatio præcedentis, iſte ſenſus efficitur: ſi ego in Patre, & Pater in me eſt, tunc qui videt me, videt & Patrem. Cujus conſequentiæ efficacia neque de abſoluta potentia admittit Patrem ſine Filio, & quod magis, ſine eſſentia, ratione cujus in ſe exiſtunt, videri poſſe.

5. Atque ita agnoverunt & deduxerunt SS. PP. præſertim D. Auguſtinus in pſ. 85. dicens: *Patris, & Filii ſeparari non poteſt viſio, ubi non ſeparatur natura & ſubſtantia.* Et 1. de Trin. c. 8. *ſive ergo audiamus, oſtende nobis Filium, ſive audiamus, oſtende nobis Patrem, tantundem valet, quia neuter ſine altero poteſt oſtendi Vnum quippe ſunt, ſicut & ipſe ait: ego & Pater unum ſumus.*

6. Probant eandem veritatem tertiò expreſſa teſtimonia S. D. hîc a.7. ad 2. Et in 2. 2. q.2. a. 8. dicentis: *DEVS ſecundùm quod intelligitur in ſe ipſo, prout videtur à Beatis, non poteſt intelligi ſine Trinitate perſonarum.* Et in 3. p. q. 3. a. 3. *Impoſſibile eſt, ut circumſcribatur per intellectum cognoſcentem DEVM, ſicuti eſt, aliquid à DEO, & quod alıud remaneat, quia totum, quod eſt in DEO, eſt unum, ſalvâ diſtinctione perſonarum.*

7. Ex quibus probatur quartò ratione. DEUS ut eſt in ſe, ſic eſt ſubſiſtens in tribus perſonis, & eſt formaliter hoc *totum, quod habet*: ſed viſio intuitiva & quidditativa videt DEUM, ut eſt in ſe: ergo ipſum videt ut ſubſiſtentem in tribus perſonis, & ſecundùm hoc totum, quod habet, aut certè non erit ampliùs viſio intuitiva DEI, ut eſt in ſe; ſi aliter videt quàm eſt in ſe.

§. III.

Altera concluſio contra tertiam ſententiam.

8. CONCLUSIO II. *Implicat videri divinam eſſentiam cognitione intuitivâ, non quidditativâ, non viſis attributis & relationibus.* Ita cum aliis Thomiſtis Godoyus diſp. 19. §. 2.

Probatur primò. Implicat Divinam eſſentiam videri intuitivè, & non videri quidditativè: ſed etiam per Adverſarios implicat Divinam eſſentiam videri ſine attributis quidditativè ergo etiã implicat eandem ſic videri intuitivè. Major probatur. Videri objectum intuitivè eſt illud videri, ſicut in ſe, & in re eſt, & ſecundùm exiſtentiam ſuam exercitam non poſſibilem, vel ſignatam: ſed implicat videri divinam eſſentiam ut in ſe & in re eſt exiſtentia exercitâ, quin eo ipſo quidditativè videatur: ergo implicat illam videri intuitivè, quin videatur etiam quidditativè. Major conſtat ex diſtinctione cognitionis intuitivæ & abſtractivæ. Minor probatur: quia exiſtentia exercita eſt prædicatum quidditativum eſſentiale divinæ eſſentiæ, intrinſecè conſtitutivum ipſius: ergo ſi divina eſſentia videtur ut in ſe eſt ſecundùm ſuam exercitam exiſtentiam, etiam neceſſe eſt, ut videatur quidditativè.

9. Probatur ſecundò. Implicat ut Divina eſſentia ſeſe intellectui beato intelligibiliter communicet & manifeſtet ut eſt in ſe ipſa, & tamen ſe manifeſtet ac communicet inadæquatè: ſed hoc fieret per viſionem intuitivam præciſivè attingentem eſſentiam ſine attributis: ergo implicat dari ejuſmodi viſionem Divinæ eſſentiæ. Minor eſt nota ex terminis: major probatur. Divina eſſentia ut eſt in ſe ipſa, eſt actus purus ſimpliciſſimus, uniſſimus, *unum omnia, & omnia unum*, ſed eſſe inadæquatum & diviſum repugnat ejuſmodi prædicatis, ut patet, ergo ſi ſe ſe inadæquatè manifeſtat, unit, communicat, hoc ipſo non manifaſtat, communicat, unit, ut in ſe eſt, unde ſequitur eſſentiam Divinam videri ut in ſe eſt, & non videri. Videri ex hypotheſi, & non videri, ut in ſe eſt; nam cùm res aliter eſt objectivè in mente videntis, quàm ſit in ſe ipſa, non videtur ut in ſe eſt: atqui aliter utique Divina eſſentia eſſet in mente videntis, quàm in ſe ipſa: ergo non videretur ut in ſe eſt. Certè hoc ipſo, quòd cognoſcas objectum diviſum, quod in ſe eſt indiviſum, jam alio modo cognoſcis, ac in ſe eſt, jámque cognitio degenerat in abſtractivam: Non minùs ergo cognitio dividens eſſentiam ab attributis abiret in abſtractivam, objecto aliter ſe habente in mente cognoſcentis, quàm ſit in ſe ipſo.

10. Probatur tertiò. Ubi eſt unica viſibilitas rei, implicat rem illam ſecundùm aliquid ſui in ſe ipſa videri, ſecundùm aliud non videri: ſed eſt unica viſibilitas omnium Divinarum perfectionum; omnes quippe ſimpliciſſimè conveniunt in eſſe actualiſſimo, immaterialiſſimo, ſpiritualiſſimo, adeóque in eſſe intelligibili, ergo implicat Divinam eſſentiam (idem eſto judicium de relationibus & attributis) ſecundùm aliquid ſui videri, & ſecundùm aliquid ſui non videri.

Con-

Digitized by Google

11. Confirmatur. Eò quòd ſe Divina eſſentia communicet Perſonis, ut in ſe eſt, implicat ipſam communicari, & non communicari omnia prædicata, quæ ſecum in communicabilitate conveniunt; ideóque ſolæ relationes & perſonalitates non communicantur, quia non conveniunt in communicabilitate, cùm propter oppoſitionem relativam ſint incommunicabiles: ergo quia omnia Divina prædicata abſque ulla oppoſitione conveniunt in viſibilitate & intelligibilitate eſſentialiter connexa actui puro, cùm ſe Divina eſſentia intelligibiliter communicat intellectui, ſecum pariter omnia ſua attributa, perfectiones, relationes communicat.

12. CONCLUSIO III. *Viſio intuitiva DEI ut in ſe eſt, neque poteſt eſſe præciſiva ex parte actûs, quaſi attingendo Divinam eſſentiam ſub expreſſione eſſentiæ, & non ſub expreſſione attributi.*

Sequitur hæc aſſertio ex fundamentis præmiſſis: nam videri intuitivè eſt objectum ita eſſe objectivè in mente intuentis, ſicut eſt in ſe ipſo: ſed eſſentia Divina omnia ſua attributa habet ſibi in ſe formaliſſimè expreſſiſſimè unita neque illa vocabula expliciti impliciti, expreſſionis non expreſſionis locum habent, niſi per connotationem ad imperfectum, abſtractivum & inadæquatum modum concipiendi: ergo niſi omnia attributa, perfectiones, perſonalitates ſub ſua expreſſione videantur: videbitur Divina eſſentia ex hypotheſi intuitivè, ut in ſe eſt; & non ſic videbitur, quia erit cognitio diminuta, inadæquata, abſtractiva, aliter repræſentans objectum ac in ſe eſt.

Accedit, quòd in veriori ſententia nunquam fiat præciſio ex parte actûs, quin fiat præciſio etiam ex parte objecti; ſi enim nihil in objecto præſcinditur, quâ ratione actus dicitur præſcindere? Sed objectum præſcindi & videri, ut in ſe & in re eſt, implicat; ergo etiam implicat in viſione eſſentiæ divinæ, ut in ſe eſt, fieri præciſionem ex parte actûs.

§. IV.
Ponuntur objectiones.

Multa ſunt, quæ contrariarum opinionum Authores adverſùs noſtras aſſertiones adglomerant: Illa velut in duas turmas diſpoſita, in campum educimus.

13. Opponunt igitur. Nec eſt implicantia ex parte DEI, nec ex parte viſionis, ut per ipſam attingatur unum prædicatum vel perfectio divina, prætermiſsâ alterâ: ergo poteſt dari viſio, quæ non attingat omnia prædicata formaliter identificata in DEO. Antecedentis primum membrum probatur primò. Poteſt objectum primarium videri ſine ſecundario, & abſolutum ſine reſpectivo; ſed eſſentia divina eſt objectum primarium ſpecificativum viſionis, & eſt perfectio abſoluta; dum econtrà Perſonæ & attributa tantummodò conſtituunt objectum ſecundarium; & illæ quidem ſunt relativæ: ergo nil impedit, quin poſſit Divina eſſentia videri ſine Perſonis & attributis.

14. Probatur ſecundò. Objectum viſionis intuitivæ DEI prioritate naturæ antevertit notitiam Perſonarum: ergo poteſt intuitivè videri nondum habitâ notitiâ Perſonarum. Antecedens probatur.

In priori originis, quo Pater æternus generat Filium, jam intelligitur beatus cognitione ſuæ eſſentiæ & non cognitione Filii, vel Spiritûs S. ſiquidem pro illo priori nec Filius, nec Spiritus S. intelliguntur producti: ergo poteſt dari viſio Divinæ eſſentiæ non terminata ad omnes Perſonas.

Probatur tertiò. Divina natura poteſt communicari, ut in ſe eſt, non tamen communicata perſonalitate ſecum intimè identificatâ: ergo poterit etiam videri divina eſſentia non viſâ Perſonâ. Rurſus. Poteſt una Perſona ut in ſe eſt terminare naturam humanam, non terminante alterâ, uti factum in Incarnatione Verbi Divini: ergo non ſequitur, ſi una Perſona terminat cognitionem ut in ſe eſt, quòd etiam altera Perſona vel natura debeant eandem terminare. 15.

Probatur quartò. Tametſi habitudines Divinæ Omnipotentiæ ad creaturas poſſibiles ſint formaliter in DEO, tamen non omnes videntur ab intellectu Beati, ut habet communis ſententia: ergo nec alia prædicata formaliter identificata cum Divina eſſentia neceſſe eſt attingi per viſionem ejuſdem Divinæ eſſentiæ. 16.

Probat. quintò de la Moneda. Nulla eſt repugnantia, ut Divina eſſentia exercens munus ſpeciei & formæ intelligibilis uniatur intellectui ſub conceptu eſſentiæ & non ſub conceptu omnipotentiæ, v. g. ergo nulla quoque eſt repugnantia, ut videatur divina eſſentia ſub expreſſo conceptu eſſentiæ, quin videatur ſub expreſſo conceptu omnipotentiæ. Conſequentiam admittimus, quia eo modo intellectus DEUM videt, quo modo determinatur per ſpeciem impreſſam; ergo ſi Divina eſſentia ſub expreſſo conceptu eſſentiæ ſe ſe uniat & manifeſtet intellectui videntis, non ſub expreſſo conceptu Omnipotentiæ, hoc & non alio modo videbit eſſentiam. Antecedens verò probatur: DEUS liberè unit intellectui ſuam eſſentiam in ratione formæ per ſe intelligibilis, cùm ſit ipſius effectus ad extra: ergo ſicut illam poteſt pro ſuo libitu unire, vel non unire; ita poteſt unire ſub conceptu eſſentiæ, non ſub conceptu Omnipotentiæ. 17.

Altera quoque pars Antecedentis in objectione poſiti, quòd nulla ſit repugnantia ex parte viſionis, Probatur primò. Licet ſuperior Angelus intuitivè & quidditativè cognoſcat inferiorem Angelum, tamen non cognoſcit intuitivè ipſius potentiam obedientialem, quæ cum ſubſtantia viſa identificatur; ergo non repugnat, aliquid intuitivè videri, quin videantur omnia prædicata formaliter identificata cum illo. 18.

Probatur ſecundò. Tametſi viſio corporea ſit intuitiva, non tamen attingit omnia prædicata identificata cum colore v. g. rationem qualitatis, accidentis &c. imò poteſt dari tam debilis viſio, quæ ne quidem diſcernat ſpecificam diverſitatem colorum; ergo non eſt de ratione intuitivæ viſionis, ut attingat omnia prædicata formaliter identificata cum objecto. 19.

§. V. Se-

Digitized by Google

§. V.

Solutiones objectionum.

20. RE ſpondeo igitur: Eſſe utrinque implicantiam tam ex parte objecti, quàm ex parte actûs: ex parte objecti, quia eſſentia divina unitur intellectui Beati per modum ſpeciei intelligibilis, eúmque determinat ad ſui viſionem, ut in ſe eſt, adeóque ut ſpecies adæquata & quidditativa ſuiipſius: unde non poteſt aliquid abſcondere ſibi formaliter identificatum, & connexum in eſſe intelligibili & manifeſtabili. Ex parte viſionis quoque implicantia eſt, quia eſſet ex hypotheſi viſio, & tamen eo ipſo, quòd aliquam formam & perfectionem divinam præſcinderet, vel abſconderet, non eſſet viſio, non enim attingeret DEUM, ſicuti eſt, dum non videret aliquid formaliter pertinens ad ipſum eſſe & quidditatem DEI.

21. Ad primam probationem. Reſp. Poteſt objectum primarium videri ſine ſecundario, quod eſt propriè ſecundarium, materiale & extraneum primario, concedo, quod eſt minùs propriè ſecundarium, & de eſſentia primarii, negó. Rurſus: abſolutum, quod non formaliter identificatur cum relativo, poteſt videri ſine relativo, conc. ſecus, nego. At conſtat ex dictis, attributa Divina & relationes tam realiter quàm formaliter includi in Divina eſſentia.

22. Ad 2. inprimis Reſp. Argumentum nimis probare: quia primò probat etiam de facto viſionem Divinæ eſſentiæ eſſe præciſivam à cognitione Perſonarum: ſiquidem prioritas originis, in qua ſe fundant Adverſarii, de facto datur. Secundò probat, quòd etiam comprehenſiva & non tantùm beatifica viſio ad ſolam eſſentiam terminari poſſet, non incluſis Perſonis, nam pro illo priori originis Pater æternus habet comprehenſivam cognitionem ſuæ eſſentiæ.

Reſp. 2. negando antec. ejúſque probationem: quia cum illa prioritas non ſit prioritas *in quo* ſed *à quo*, ſeu potiùs ordo originis, idcirco in & pro eodem priori, quo Pater generat Filium, eundem etiam intelligit à ſe adeóque pro poſteriori originis genitum.

23. Ad 3. Reſp. Diſparitatem eſſe, quòd Perſonæ habeant incapacitatem tam activæ, quàm paſſivæ communicationis propter oppoſitionem relativam: at verò in eſſe intelligibili & viſibili nullam habent oppoſitionem, imò ſicut in ratione actûs puri, ita etiam in ratione objecti intuitivè viſibilis ſimpliciſſimè conveniunt: unde intuitivè viſâ eſſentiâ etiam Perſonas videri neceſſe eſt.

Ad illud, quod additur de terminatione & aſſumptione naturæ humanæ, ſimilis eſt reſponſio: nimirum Perſona aſſumit & terminat naturam alienam ſecundùm rationem ſubſiſtentiæ & hypoſtaſis incommunicabilis, in qua ab altera Perſona realiter diſtinguitur, ideóque poteſt una ſola Perſona terminare naturam humanam, non terminante alterâ: viſio verò fit ſecundùm rationem actûs puri manifeſtabilis, ut eſt in ſe ipſo; in qua nulla eſt diſtinctio, ſed ſimpliciſſima convenientia perſonarum.

24. Ad 4. Reſp. Illas habitudines ſeu potiùs terminationes & connexiones Divinæ omnipotentiæ, quantùm ad id, quod dicunt in recto, omnes videri à Beatis, ſic enim ſunt ipſa Divina omnipotentia, & ne quidem virtualiter ab illa, vel inter ſe diſtinguuntur; quantum ad id verò, quod important in obliquo, nempe creatos effectus, non omnes videntur, ut ſic enim non ſunt formaliter, ſed eminenter in DEO: & quia denominationem ut plurimum non accipiunt niſi ex pluriſicatione illorum effectuum, ideo prout plures, vel pauciores ejuſmodi effectus videntur, ſic plures etiam particulares terminationes & connexiones Divinæ omnipotentiæ videntur.

Ad 5. Reſp. Antecedens verificari tantùm per ordinem ad imperfectum & præciſivum modum cognoſcendi, quo nempe inadæquatis conceptibus Divinas perfectiones attingimus & per metaphyſicas abſtractiones ad unicem comparamus: ſic enim verum eſt, quòd eſſentia divina ut ſubſtans noſtro inadæquato modo cognoſcendi exceat munus ſpeciei intelligibilis, & uniatur intellectui beati ſub ratione eſſentiæ, non ſub ratione & conceptu omnipotentiæ; imò voces ipſæ *conceptus*, *ratio &c.* præciſivas intellectûs noſtri reduplicationes deſignant: quæ omnia per ordinem ad intuitivam inſpectionem Divinæ eſſentiæ nullo modo ſubſiſtunt. 25.

Reſp. ſecundò. Eſſentia Divina unitur intellectui ſub ratione & conceptu eſſentiæ, non ſub ratione omnipotentiæ, in ratione objecti intelligibilis adæquati, ut in ſe eſt, nego majorem, in ratione objecti purè motivi vel terminativi per ſe primò, concedo majorem. Ratio eſt, quòd eſſentia ut phyſicè in ſe eſt, complectitur omnia prædicata formaliter contenta tam primaria, quàm ſecundaria; quippe quæ omnia ſecum conveniunt in eſſe actûs puri ſummè intelligibilis. Eſſentia verò, prout ratione diſtincta cum fundamento in re, ſic exprimit rationem formæ per ſe primò & ratione ſui intelligibilis: in quâ ratione non omnes perfectiones Divinæ (putà attributales & relativæ) conveniunt.

Ad probationem ulteriorem antecedentis nego consequentiam: quæ ſi valeret, ſanè ex ſcriptura atteſtante, quòd *videbimus eum ſicuti eſt*, inefficaciter intuliſſet Florentinum, *animas, quibus nihil purgandum ſupereſt, intueri clarè DEUM Trinum & unum*: Semper enim daretur locus dubitandi, an, cùm DEUS liberè ſe videndum præbeat, non fortè relativas perfectiones & perſonalitates velit eſſe abſconditas. Multa igitur DEUS liberè vult & ponit, quæ tamen ſi velit, jam ex hypotheſi aliter velle & ponere non poteſt, quàm ipſorum permittit eſſentia, quæ tantùm eſt neceſſitas conſequens & hypothetica, Divino dominio & libertati nequaquam præjudicans, ut innumeris patet exemplis. 26.

Sic igitur liberè Divina eſſentia ſe ſe unit & manifeſtat mentibus Beatorum: ſi tamen velit ſe unire & manifeſtare intuitivè, oportet ut manifeſtet etiam quidditativè, & ut in ſe eſt: hoc quippe eſt prædicatum eſſentiale cognitionis intuitivæ; & aliàs potiùs ſeſe manifeſtaret aliter ac in ſe eſt, quod viſioni repugnat.

Nunc ad argumenta, quibus oppugnatur impoſſibilitas ex parte ipſius viſionis. Et ad primum Reſp. primò, argumentum nimis probare: probat quippe etiam comprehenſivam cognitionem 27.

Digitized by Google

tem præſcindere, ſiquidem Angelus ſuperior inferiorem non tantùm quidditativè, ſed etiam comprehenſivè cognoſcit. Reſp. ſecundò: diſparitatem eſſe, quòd potentia obedientialis non conveniat cum ſubſtantia Angeli in eadem ratione & ordine cognoſcibilis; cùm potentia obedientialis ſit ſaltem connotativè vel connexivè ſupernaturalis; ſubſtantia verò Angeli pertineat ad ordinem naturalem. Atqui Divinæ perfectiones & relationes cadunt ſub eundem ordinem & rationem cognoſcibilitatis ſupernaturalis.

28. Ad alterum eadem eſt ſolutio: nam ratio generica coloris, qualitatis, &c non cadit ſub rationem & ordinem cognoſcibilitatis ſenſibilis, ad quam oculus corporeus ſuâpte naturâ reſtringitur; ſed ad ordinem intelligibilem, qui gradus metaphyſicos & eſſentias rerum contuetur.

Et ad additamentum Reſp. Imperfectionem viſionis corporeæ contingere ex imperfectione ſpeciei, quæ ab objecto producta illud non niſi ſub certa diſtantia repræſentat, atqui in viſione DEI non datur alia forma intuitivè repræſentans, quàm ipſa eſſentia DEI, cum qua & in qua, ſub eadem ratione repræſentabilis per ſpeciem increatam, omnes divinæ perfectiones conveniunt.

Unde ſi in forma opponas: Poteſt oculus corporeus in objecto diſtante attingere rationem lucidi & colorati, quin attingat ſpecificam rationem albi, vel nigri, quantumvis album & nigrum conveniant ſub una ratione viſibilis: ergo poterit viſio intellectualis attingere expreſſam rationem eſſentiæ, v. g. non attingendo expreſſam rationem omnipotentiæ, tametſi conveniant in ratione viſibilis intellectualis. Reſp. diſtinguendo ſuppoſitum antecedentis, quantumvis conveniant in ratione viſibilis abſolutè, concedo. in ratione viſibilis per ſpeciem ab objecto immiſſam & limitatam ad repræſentationem objecti ſub certa diſtantia, & dependenter à medio deferente, ſic nego. ex quo jam patet ratio diverſitatis.

ARTICULUS II.

An, & quomodo creaturæ videantur in DEO.

SUMMARIA.

1. *Videntur creaturæ in DEO.*
2. *Duplex modus videndi in DEO, cauſaliter & formaliter.*
3. *Creaturæ videntur etiam formaliter in DEO.*
4. *Ratio deſumpta ex continentia creaturarum.*
5. *An connexio DEI cum creaturis inferat imperfectionem?*
6. *An non ſequatur creaturas eſſe ens tam neceſſarium, quàm DEUS?*
7. *Sequitur implicante creaturâ implicare DEUM, non illativè a priori, ſed conſecutive.*
8. *Quod arguit perfectionem, non imperfectionem.*
9. *Videntur creaturæ in DEO ut medio cognito.*
10. *Cùm viſio creata ſit participatio increatæ viſionis.*
11. *Et quia videntur in DEO ſicut in cauſa.*
12. *Habente connexionem cum creaturis.*
13. *Medium cognitum non repugnat viſioni objecti ut in ſe eſt.*
14. *Eſſentia Divina creaturas repræſentat ad modum lùcis puri ſubjectivè, non objectivè.*
15. *Idem medium diverſimode applicatum, non repræſentat idem*
16. *Datur ratio, cur Divina eſſentia aliquas non omnes creaturas repræſentet.*
17. *Proxima radix videndi plures creaturas poſſibiles eſt lumen gloriæ.*
18. *Proxima radix videndi creaturas actuales eſt libera DEI ordinatio.*
19. *Intellectus diverſa ratione ab eſſentia Divina determinatur ad videnda, quæ ſunt formaliter, & quæ ſunt eminenter in DEO.*
20. *Aliqua ratio videndi hæc potiùs, quam illa poſſibilia eſt eorundem perfectio.*

§. I.

Creaturæ formaliter videntur in DEO.

Notandum primò. De facto aliquas creaturas à Beatis videri. & conſtat primò ex Jo. 17. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te DEUM verum, & quem miſiſti JESUM Chriſtum*: in Chriſto autem eſt humanitas creata. Conſtat ſecundò ex definitione Concilii Senonenſis & Tridentini, quòd ſancti pro nobis orent, noſtras orationes, neceſſitates, item myſteria gratiæ hîc obſcurè credita cognoſcant. Conſtat tertiò ex communi Theologorum, quòd ad felicitatem Beatorum pertineat ſe invicem cognoſcere, & ea quæ ad proprii ſtatûs perfectionem pertinent. Quæſtio igitur eſt, quo modo illa cognoſcant. Ubi

Notandum ſecundò. Duplici modo poſſe intelligi, quòd aliquæ creaturæ ex vi beatificæ 2.
viſionis à beatis videantur: primò *cauſaliter*, ſecundò *formaliter*. Cauſaliter videntur, ſi viſio beatifica eſt cauſa, ut ipſius intuitu Beatis per diſtinctam cognitionem & revelationem extra viſionem divinæ eſſentiæ aliquæ creaturæ manifeſtentur: formaliter videntur, ſi creaturæ ipſo actu viſionis in divina eſſentia conſpiciuntur.

Cæterùm hoc rurſus dupliciter poteſt intelligi, vel quòd divina eſſentia repræſentet creaturas per modum ſpeciei intelligibilis, & medii incogniti, quo modo repræſentat ſe ipſam, vel per modum ſpeculi, & medii cogniti, quo modo effectus videtur in cauſa, exemplatum in exemplari, ideatum in idea. Nullas creaturas neque poſſibiles neque actuales videri in Divina eſſentia, tanquam medio priùs cognito, eſt ſententia Vaſquii, cui adhærent Alarcon & Becanus: videri creaturas poſſibiles hoc modo, non autem actuales, Durandus cenſuit, quem ſequitur Herice 3. diſp. 51. & 52. Tam de poſſibilibus, quàm de actualibus affirmat S. Doctor in præſenti a. 8. & 9. ſit igitur.

CONCLUSIO I. *Creaturæ tam actuales,* 3.
quàm poſſibiles ex vi beatificæ viſionis non tantùm cauſaliter, ſed formaliter & ſecundùm eſſe ſuum proprium & formale videntur in DEO. Ita S. D. loco cit. & infra. q. 58. a. 7. de Angelis loquens: *Non enim videndo Verbum, cogno-*

Digitized by Google

cognoſcunt ſolum illud eſſe rerum, quod habent in Verbo, ſed illud eſſe, quod habent in propria natura.

Probatur primò authoritate. Nam SS. P. P. paſſim docent creaturas in Verbo videri, ſicut in ſpeculo, ideóque D. Auguſt. cognitionem creaturarum, quam habent Beati, diſtinxit in *matutinam & veſpertinam*: quarum illa ſit nobilior & clarior cognitio creaturarum in Verbo clarè viſo: iſta *decoloratior* & ignobilior cognitio earundem extra Verbum & viſionem eſſentiæ divinæ. Concilium quoque Senonenſe decreto 13. expreſse dicit: *Beatis pervium eſſe divinitatis ſpeculum, in quo quicquid illorum interſit, eluceſcat:*

Quæ verba ſecundùm proprietatem ſenſûs non poſſunt facere ſenſum cauſalem: quis enim rectè dixerit, beatos in ſuis meritis videre DEUM & creaturas, eò quòd merita ſint motivum cauſale, propter quod Beati vident DEUM & creaturas? conſequenter ſi eſſentia clarè viſa tantùm foret motivum cauſale videndi creaturas, pariter non poſſet dici, Beatos in divina eſſentia, ſed propter divinam eſſentiam videre creaturas.

4. Probatur ſecundò ratione. Divina eſſentia eſt medium idoneum repræſentandi creaturas, idque facit ad majorem perfectionem viſionis, nec eſt aſſignabilis ulla implicantia: ergo Beati vident formaliter creaturas in DEO. Antecedens quoad 3. p. ex ſolutione objectionum patebit. quoad 1. p probatur primo: quia effectus videri poteſt in cauſa & concluſio in principiis: ſed omnes creaturæ perfectiùs continentur in divina eſſentia, quàm ulli effectus in ſua cauſa: ergo in eſſentia divina creaturæ idoneè videri poſſunt. Secundò, quia DEUS creaturas non per aliud medium videt, quàm per ſuammet eſſentiam, ut ſequenti diſputatione dicemus. ergo etiam Beati hoc modo vident; ſiquidem viſio beatorum eſt participatio divinæ ſcientiæ.

Ex quo antecedens etiam probatur quoad 2. p. quia quod pertinet ad perfectionem divinæ ſcientiæ, etiam pertinet ad perfectionem viſionis, quæ eſt participatio illius: ſed videre creaturas in ſua eſſentia pertinet ad perfectionem divinæ ſcientiæ: ergo etiam pertinet, & conducit ad perfectionem viſionis, maximè quia perfectio cognitionis derivatur à perfectione medii, per quod videtur objectum: ſed nullum poteſt eſſe medium perfectius, quàm divina eſſentia, ergo.

5. Objicies. Si creaturæ poſſibiles formaliter videntur in divina eſſentia, videntur propter neceſſariam connexionem divinæ eſſentiæ cum creaturis poſſibilibus, ſed hoc diceret in DEO magnam imperfectionem: ergo formaliter in divina eſſentia videri non poſſunt. Minor probatur. Si divina eſſentia habet connexionem neceſſariam cum creaturis poſſibilibus, tunc ſequitur, quòd implicante creaturâ etiam implicaret DEUS, ſed hoc dicit imperfectionem: quia utique eſt perfectius, ut DEUS non implicet, etiam implicante creaturâ, quàm ut implicet implicante creaturâ: hoc enim videtur arguere dependentiam divinæ omnipotentiæ, à poſſibilitate creaturarum.

6. Confirm. primò. Si DEUS haberet neceſſariam connexionem cum creaturis poſſibilibus, creaturæ poſſibiles eſſent ens æquè neceſſarium, quàm divina omnipotentia, & DEUS ipſe: quia ſicut implicante DEO implicarent creaturæ; ita implicante poſſibilitate creaturarum implicaret DEUS. Imò ſecundò. Si una muſca redderetur impoſſibilis, DEUS non eſſet omnipotens. Ac tertiò. DEUS ad ſui exiſtentiam indigeret poſſibilitate creaturarum, quæ omnia dicunt magnam imperfectionem.

Reſp. Creaturæ videntur in divina eſſentia propter hujus connexionem cum creaturis, quæ ſit connexio eminentialis & cauſalis continentiæ, conc. alicujus dependentiæ, nego. Et ad prob. 7.
min. diſt. ſeq. majoris. Sequitur implicante creaturâ implicare DEUM conſecutivè, à poſteriori, & (ut vocant) per locum extrinſecum conc. formaliter à priori & per locum intrinſecum, nego. non enim divina omnipotentia in poſſibilitate, ſed poſſibilitas creaturarum fundatur in omnipotentia DEI. Et ſic tam parum poteſt DEUS mutare poſſibilitatem creaturarum, quàm parum poteſt abdicare ſuam omnipotentiam, ex qua denominatio entis poſſibilis derivatur.

Neque hoc arguit imperfectionem, ſed infinitam 8.
perfectionem, & immutabilitatem DEI. Unde falſum eſt, quòd ſit major perfectio DEUM non implicare implicante creaturâ: falſū quoq; eſt, quòd creaturæ poſſibiles eſſent ens æquè neceſſarium, quia illa poſſibilitatis neceſſitas eſſet ab alio, & dependenter ab omni potentia DEI: neceſſitas verò omnipotentiæ eſt à ſe independenter à creatura: & ſic patet reſponſio ad 1. & 2. Confirmationem. Ad 3. Reſp. DEUS indigeret poſſibilitate creaturarum, ſi per ly *indigere* nil aliud velis, quàm connotationem & exigentiam hujus termini extrinſeci, conc. ſi velis exigentiam intrinſeci complementi, ſic nego: iſta indigentia dicit, illa non dicit imperfectionem.

§. II.

Creaturæ videntur in DEO, ut medio cognito.

CONCLUSIO II. *Beati vident creaturas in divina eſſentia non tanquam in medio incognito repræſentante creaturas inſtar ſpeciei intelligibilis; ſed tanquam in medio cognito, quæ illas ſub ratione ideæ ut ideata, ſub ratione omnipotentiæ, ut effectus, ſub ratione artis, ut artefacta repræſentat.* Ita communis Thomiſtarum. 9.

Probatur primò. Viſio beatifica eſt participatio 10.
illius viſionis & ſcientiæ, quâ DEUS creaturas in ſe ipſo videt, ſed videt illas in ſe ipſo, tanquam in cauſa: ergo etiam Beati vident creaturas in DEO tanquam in cauſa: Minoris notitiam & probationem dabit ſequens diſputatio.

Probatur ſecundò. Qui videt objectum in alio 11.
tanquam in cauſa, videt illud tanquam in medio cognito, ſed Beati vident creaturas in DEO, *ſicut in cauſa*: ergo vident ſicut in medio cognito. Major eſt clara. Minor, quæ eſt S. Doct. probatur. Eo modo Beati vident creaturas in DEO, quo modo in illo continentur; ſed creaturæ ſecundùm eſſe ſuum formale & ultimas differentias continentur in DEO ſicut in cauſa, arte, idea, per quam factæ ſunt; ergo in illo etiam videntur tanquam in cauſa: unde S. Auguſt. loc. cit. dicit videri creaturas in Verbo, *tanquam in eo, per quod facta ſunt omnia.* Et 11. de Civ. c. 7. *Cognitio creaturæ in ſe ipſa decoloratior eſt, quam cùm in DEI ſapientia cognoſcitur, velut in arte, quâ facta eſt.*

& D.

Digitized by Google

& D. Bernard. 5. de conſiderat. *videt* (Beatus) *Verbum, & in Verbo facta per Verbum.*

12. Confirm. Cauſa perfectè continens effectum, & cum ipſo connexa ſufficienter ducit in cognitionem ipſius, ſed DEUS eſt cauſa perfectiſſimè continens omne eſſe creatum, & habet cum iis connexionem neceſſariam, ſi ſunt poſſibiles; liberam, ſi actuales. ergo ipſe cognitus ſufficienter ducit in cognitionem effectûs.

13. Objicies primò. Quæ cognoſcuntur in aliquo tanquam medio cognito, non videntur clarè & intuitivè, & ſecundùm eſſe proprium: atqui creaturæ à Beatis clarè & intuitivè videntur ſecundùm eſſe proprium ipſarum: ergo non videntur in divina eſſentia ceu medio cognito. Major probatur: Clara & diſtincta repræſentatio objecti fit per proprias ſpecies: ſed medium cognitum non eſt propria ſpecies objecti: ergo per illud non fit clara & diſtincta repræſentatio ſecundùm eſſe proprium ipſius.

Reſp. nego maj. & probationem diſt. Clara & diſtincta repræſentatio fit per proprias ſpecies, quando medium non eminenter continet perfectionem & claritatem propriæ ſpeciei, conc. quando eminenter continet, nego. atqui eſſentia divina eminenter continet omnem claritatem propriæ ſpeciei.

14. Objicies ſecundò. Quidquid eſſentia Divina repræſentat, illud repræſentat ad modum actûs puri; ſed creaturæ ſecundùm eſſe proprium formale, ſunt aliquid potentiale, quod non poteſt repræſentari ad modum actûs puri; ergo ſecundùm eſſe ſuum proprium & formale à Divina eſſentia repræſentari non poſſunt.

Reſp. diſting. maj. repræſentat ad modum actûs puri ſubjectivè, & ex parte cognitionis, conc. objectivè, & ex parte rei repræſentatæ. nego. Et pariter diſtinctâ min. nego conſeq.

15. Objicies tertiò. Viſo eodem medio ſemper videtur idem: ſed beati non vident easdem creaturas per viſionem beatificam: aliàs tolleretur extrinſeca inæqualitas viſionis. ergo non poſſunt habere pro medio videndi creaturas unam eandémque eſſentiam divinam.

Reſp. Viſo eodem medio, & eodem modo applicato, videtur idem, concedo; viſo eodem medio diverſo modo applicato, videtur idem, nego maj. ergo beati non habent pro medio eodem eſſentiam divinam ut eodem modo applicatam, conc. ut diverſo modo applicatam, nego conſequentiam. Nam pro diverſitate luminis gloriæ tanquam diſpoſitionis, etiam divina eſſentia unum intellectum perfectiùs quàm alterum ad ſui viſionem determinat.

16. Objicies quartò. Si divina eſſentia ratione continentiæ & connexionis cum creaturis illas repræſentat ut medium cognitum, non eſt major ratio, cur aliquas potiùs, quàm omnes repræſentet, ſiquidem non tantùm habet neceſſariam connexionem cum aliquibus, nec tantùm cum omnibus in communi, ſed etiam in particulari.

Reſpondeo negando ſequelam: quia licèt continentia creaturarum ſit ratio manifeſtandi creaturas, quia tamen divina eſſentia unitur & communicatur juxta proportionem luminis gloriæ, inde fit, quòd intellectum perfectiùs diſpoſitum determinet ad majorem penetrationem ſuæ eſſentiæ, & conſequenter majoris extenſionis & connexionis cum creaturis poſſibilibus, ſicuti intellectus principia perfectiùs penetrans, in ipſis plures videt concluſiones. Pro quorum clariori notitia ſit.

§. III.

Corollaria ex dictis.

Colliges primò. Quamvis remota radix perfectiùs videndi DEUM, & plures poſſibiles creaturas in DEO ſint merita Beati: ſiquidem viſio eſt præmium eſſentiale, quod correſpondet quantitati meritorum: proximam tamen radicem eſſe perfectius lumen gloriæ, & perfectiorem unionem eſſentiæ divinæ cum intellectu videntis DEUM. Nam tantò plures effectus videntur in cauſa, quantò perfectiùs virtus cauſæ penetratur: ſed quantò perfectiùs divina eſſentia unitur intellectui in ratione ſpeciei intelligibilis, tantò perfectiùs penetratur ipſius cauſativa virtus, ſecundùm quam continet & repræſentat creaturas; hæc ipſa porro perfectior unio fit ſecundùm proportionem perfectioris diſpoſitionis luminis gloriæ: ergo quantò perfectius eſt lumen gloriæ, & unio divinæ eſſentiæ cum intellectu Beati, tantò plures creaturæ poſſibiles videntur in DEO. Dixi poſſibiles: nam 17.

Colliges ſecundò. Proximam radicem videndi 18. creaturas actuales plures vel pauciores, eſſe liberam DEI ordinationem, volentis & conſentientis, ut ſuæ voluntatis & omnipotentiæ terminationes ad extrinſeca objecta plures, vel pauciores intellectui videntis innoteſcant. Non enim alia ratione divina eſſentia repræſentat creaturas, niſi quatenus habet connexionem ad illas; ſed ad actuales creaturas, quatenus aliquando exiſtentes vel exſtituras non habet connexionem, niſi ex determinatione liberi decreti: ergo illas non niſi in vi ſui liberi decreti manifeſtat: atqui decreta libera non manifeſtantur, niſi per liberam DEI ordinationem, quemadmodum & ſecreta cordium inter homines & angelos mutuò manifeſtantur: ergo ratione illius liberæ ordinationis DEUS plures vel pauciores creaturas manifeſtat, ideóque reſpectu illarum ſpeculum liberum & voluntarium appellatur.

Colliges tertiò. Non eâdem prorſus ratione 19. intellectum Beati per eſſentiam divinam determinari ad viſionem eorum, quæ ſunt in ipſa formaliter: & quæ ſunt eminenter. Nam ad viſionem perſonarum & perfectionum divinarum eſſentia determinat intellectum tanquam ſpecies intelligibilis & medium quo, quia ſe & ſua repræſentat tanquam formaliter ſecum eadem in ratione actûs puri & intelligibilis per eſſentiam, creaturas verò propter cauſalem & eminentialem continentiam: unde ad creaturarũ viſionem determinat per modum ſpeculi & medii in quo, ideóque viſio divinæ eſſentiæ ejúſque attributorum eſt immediata, viſio verò creaturam eſt mediata; non quaſi mediatio ſit ex parte actuum; uno quippe actu viſionis formaliter tam eſſentia divina, quam creaturæ videntur in eſſentia, ſed ex parte objecti: quia per actum viſionis per ſe primò eſſentia, ratione verò eſſen-

eſſentiæ tanquam cauſæ præcognitæ & eminenter continentis, creaturæ quoque poſſibiles & actuales videntur.

20. Colliges quartò. Quòd iſtæ potiùs, quàm illæ creaturæ poſſibiles in DEO videantur, rationem aliquo modo peti debere ex ipſis creaturis poſſibilibus, quarum aliquæ, quia in eſſendo & modo eſſendi ſunt aliis perfectiores, ſublimiori activitate & virtute ad ſui productionem indigent: ſicque intra ſinum divinæ omnipotentiæ & eſſentiæ magis reconditæ latent, quæ proinde ut ab intellectu videntis penetrentur, perfectius lumen gloriæ requirunt. Quod exponens S. D. q. 8. d. Ver. a. 4. ad 12. *Cognitâ cauſâ*, inquit, *in promptu eſt, ut aliqui effectus cognoſcantur in ipſa, aliqui verò magis lateant; ſicut patet, quòd ex principiis demonſtrationis ſtatim aliquæ concluſiones eliciantur, quædam verò non niſi per multa media, &c. Similiter eſt etiam cognitio rationum intelligibilium de effectibus reſpectu eſſentia divina.*

ARTICULUS III.

Quænam creaturæ de facto videantur aut videri poſſint in DEO?

SUMMARIA.

1. *Neceſſe eſt videri poſſibilia in communi.*
2. *Viſio ut beatificans debet repræſentare creaturam in particulari.*
3. *Abſolutè poteſt dari viſio DEI ſine viſione creaturæ in particulari.*
4. *Non eſt major ratio, cur poſſit dari non viſis aliquibus, quàm non viſis omnibus.*
5. *Creaturæ poſſibiles formaliter terminant omnipotentiam ſub ratione producibilis ex nihilo*
6. *Non obeſt viſioni confuſa repræſentatio objecti ſecundarii*
7. *Ex cognitione omnium poſſibilium in DEO, ſequeretur comprehenſio Divinæ omnipotentiæ.*
8. *Varia inſtantia contra rationem S. Th.*
9. *Anima Chriſti non videt terminum ſcientiæ viſionis intenſivè, ſed extenſivè adæquatum.*
10. *Beati vident totum terminum potentiæ generativæ in Patre, ſed non totaliter.*
11. *Si in ſe ipſis viderentur omnia poſſibilia, videretur terminus Divinæ omnipotentiæ materialiter, non formaliter.*
12. *Omnia poſſibilia collectivè adæquarent Divinam omnipotentiam.*
13. *Non omnia libera decreta poſſunt terminativè videri à beatis.*
14. *Poſſunt omnes creaturæ actuales videri.*
15. *Videntur à ſola anima Chriſti.*
16. *Cognoſcunt Beati omnia myſteria fidei.*
17. *Item ſpecies univerſi & quæ ad ſtatum pertinent.*
18. *Ideo Chriſtus videt omnia objecta Divinæ ſcientiæ viſionis, &c.*
19. *Videntur hæc ſimul & ab initio beatitudinis.*
20. *Exponitur locus Dan. c. 10.*
21. *Tripliciter datur nomen de DEO.*
22. *DEUS à creaturis duobus modis nominari poteſt.*
23. *Cur Beati poſſint formare de DEO nomen & non verbum?*

§. I.

An Divina eſſentia videri poſſit ſine aliqua creatura in particulari?

1. Suppono primò. Non poſſe videri Divinam eſſentiam, quin videantur ſaltem creaturæ poſſibiles in communi: neque enim diſtinctè videri poteſt divina omnipotentia, niſi videatur objectum & terminus formalis ipſius: ſed hoc ſunt creaturæ poſſibiles in communi, ergo.

Suppono ſecundò. Non poſſe dari viſionem 2.
beatificam divinæ eſſentiæ, quæ nullam videat creaturam actualem etiam in particulari. Ratio eſt, quòd, ut ex inſtituto dicetur in Tract. de Act. hum. viſio divinæ eſſentiæ quatenus beatificans debeat videntem formaliter certificare de ſui perpetuitate & inamiſſibilitate: atqui hoc non faceret, niſi ſe ipſam ut perpetuandam vi divini decreti videret in divina eſſentia: ergo ſe ipſam videt, eſtque virtualiter reflexa in ſe ipſam: & conſequenter videt creaturam actualem. Dixi tamen *viſioni quà beatificanti* hoc competere: quia iſtud prædicatum non convenit ipſi eſſentialiter ut viſio, ſed ut eſt beatifica: prout loco cit. dicetur. His ſuppoſitis ſit

CONCLUSIO I. *Poteſt abſolutè videri divina* 3.
eſſentia non viſâ aliquâ creaturâ poſſibili vel actuali in particulari. Ita communiter Thomiſtæ cum S. D. a. 8. ad 4. ubi refert teſtimonium S. Auguſtini l. 1. confeſs. c. 4. *Infelix homo, qui ſcit omnia (ſcilicet creaturas) te autem neſcit: beatus autem, qui te ſcit, etiamſi illa neſciat. Qui verò te & illa novit, non propter illa beatior eſt, ſed propter te ſolum beatus.*

Ratio eſt primò. Ut intuitivè videatur aliqua cauſa, & virtus eminenter continens effectum, ſufficit, ut terminus & objectum videatur ſecundùm rationem formalem: ſic enim potentia viſiva quidditativè cognoſcitur, cognito colore in communi, tanquam termino formali ipſius, & principia demonſtrativa clarè videri poſſunt non cognitâ concluſione, quæ virtualiter continetur in ipſis: atqui particularitas creaturarum ſive poſſibilium ſive actualium non pertinet ad formalem, ſed materialem tantùm rationem & exercitium divinæ cauſalitatis & omnipotentiæ: ergo eſſentia divina ejúſque omnipotentia clarè videri poſſunt, non viſa aliquâ creaturâ in particulari.

Ratio eſt ſecundò. Divina eſſentia videri po- 4.
teſt, & de facto videtur à beatis ſine multis creaturis in particulari: ergo etiam videri poteſt ſine omnibus. Antecedens conſtat ex § ſeq. Conſequentia probatur: Divina eſſentia in repræſentando tam eſt independens & abſoluta ab una creatura, quàm ab altera: ergo ſi videri poteſt ſine

ſine aliquibus in particulari, non eſt ratio, cur non pariter videri poſſit ſine omnibus.

5. Objicies primò. In tantùm creaturæ poſſibiles videntur in DEO, in quantùm DEUS illas eminenter continet, & habet neceſſariam connexionem cum illis: ſed DEUS continet eminenter non tantùm creaturas poſſibiles in communi, ſed etiam in particulari, & habet neceſſariam connexionem cum illis: ſi enim vel una creatura exiſtens fieret impoſſibilis, tolleretur divina omnipotentia: ergo etiam eſt neceſſe, ut creaturæ poſſibiles in particulari videantur in DEO.

Reſp. Videntur creaturæ in DEO, in quantum habent connexionem & continentiam ſub aliqua ratione formali, nempe producibilitate ex nihilo, conc. ſecundùm rationem materialem, qualis eſt particularitas effectûs pertinens ad exercitium potiùs quàm ad virtutem creandi, nego. Tametſi enim etiam ſecundùm hanc extenſionem materialem creaturæ videri poſſint & videantur in DEO, tamen omnipotentia ſufficienter videri poſſet, non viſâ ejuſmodi ratione & extenſione materiali.

6. Objicies ſecundò. Si eſſentia divina creaturas poſſibiles tantùm in communi repræſentaret, tunc illas confusè repræſentaret, ſed hoc eſt contra perfectionem tam divinæ eſſentiæ, quàm viſionis, quæ quicquid videt, clarè videt.

Reſp. diſt. maj. confusè repræſentaret, confuſione ſibi intrinſecâ, & ortâ ex defectu divinæ eſſentiæ, nego. extrinſecâ & ortâ ex imperfecta diſpoſitione videntis, conc. Nec eſt contra perfectionem viſionis, ſi objectum aliquod materiale confusè percipiat, dummodò primarium, quod eſt eſſentia divina, clarè perſpiciat.

§. II.

An omnes creaturæ poſſibiles videri poſſint in DEO?

7. AD hanc quæſtionem præcedenti è diametro oppoſitam reſponſio & CONCLUSIO ſecunda eſt *negativa*, quam habet S. D. hîc a. 8. & 3. contra gentes. c. 56. Ratio ipſius eſt: Si viderentur in divina eſſentia omnes creaturæ poſſibiles, comprehenderetur divina eſſentia & omnipotentia: ſed hoc implicat, ergo. Sequela probatur: quando in virtute ipſius cauſæ videntur omnes effectus, & termini poſſibiles ipſius, tunc comprehenditur ipſa cauſa: ſed creaturæ viderentur in divina eſſentia, tanquam in cauſa; ergo ſi omnes poſſibiles viderentur, comprehenderetur ipſa divina eſſentia. Major rurſus probatur: Illud comprehenditur, quod cognoſcitur, in quantum eſt cognoſcibile; Sed ſi cauſa cognoſcitur ſecundùm omnem ſuam productionem, omnésque habitudines, quas habet ad quoscunque terminos & effectus producibiles, cognoſcitur in quantum eſt cognoſcibilis: ergo comprehenditur.

8. Objicies. Non ſequitur, quòd viſo termino adæquato Divinæ omnipotentiæ Beati videant eandem omnipotentiam in quantum eſt intenſivè viſibilis, ſed ad ſummum, in quantum eſt extenſivè viſibilis: ergo non ſequitur, quòd illam intenſivè comprehendant.

Antecedens probatur primò. In ſententia probabiliſſima anima Chriſti videt adæquatum objectum ſcientia divinæ viſionis, nec tamen ſequitur, quòd eandem intenſivè comprehendat. Secundò. Beati vident adæquatum terminum Divinæ generationis, nempe Filium, ſicut & adæquatum terminum virtutis ſpirativæ, nempe Spiritum S. nec tamen ſequitur, quòd vel generativam vel ſpirativam virtutem intenſivè comprehendant, quia non vident illam totaliter, & in quantum eſt cognoſcibilis. Tertiò. Si beati viderent (ſeu per poſſibile, ſeu per impoſſibile) per ſpecies infuſas omnes creaturas poſſibiles in ſe ipſis, non comprehenderent Divinam eſſentiam: ergo neque, ſi videant in ſpeculo Divinæ eſſentiæ. Quartò. Si etiam ſive per poſſibile, ſive impoſſibile producerentur omnia poſſibilia, tamen in eſſendo non adæquarent perfectionem Divinæ omnipotentiæ: ergo neque cognitio omnium poſſibilium adæquat perfectionem Divinæ omnipotentiæ in cognoſcendo, adeóque Divina omnipotentia non comprehenditur.

Reſp. nego antec. ad cujus primam inſtantiam 9. eſt diſparitas, quòd creaturæ actuales & futuræ non ſint terminus intenſivè, ſed extenſivè adæquatus increatæ ſcientiæ viſionis: cùm ſcientia viſionis habeat virtutem infinities plura videndi, unde tametſi anima Chriſti videat in Verbo omnes creaturas aliquando productas, vel producendas, non tamen eandem intenſivè comprehendit. At contrà creaturæ omnes poſſibiles quatenus ex Divina omnipotentia fluentes ſunt ejuſdem terminus intenſivè adæquatus, unde ex earum omnium viſione ſequeretur intenſiva comprehenſio Divinæ omnipotentiæ.

Ad 2. inſtantiam diſparitas eſt, quòd licèt beati 10. videant totum & intenſivè adæquatum terminum virtutis tam generativæ, quàm ſpirativæ, non tamen illum vident totaliter, & ſecundùm omnem intenſivam perfectionem ſuæ proceſſionis; ideóque neutram virtutem comprehendunt. Si verò viderent in DEO omnia poſſibilia, omnem ſimul modum eſſendi, omnem producibilitatem, adeóque & omnem virtutis productivæ perfectionem conſpicerent; adeóque eandem comprehenderent.

Ad 3. inſtantiam permiſſo antecedente nego 11. conſequentiam. Diſparitas eſt, quòd in facta hypotheſi tantùm videretur adæquatus terminus Divinæ omnipotentiæ materialiter, non autem formaliter & ſub ea ratione, quâ derivatur à virtute cauſæ; ideo ſicut omnes creaturæ poſſibiles in ſuo eſſe producto materialiter ſpectato ſunt ens ab alio, limitatum, potentialitati immerſum, nec proinde ad Divini eſſe plenitudinem pertingunt; ita etiam omnia poſſibilia in ſe ipſis cognita, non exhaurirent puriſſimam actualitatem & cognoſcibilitatem ſuæ cauſæ. At verò in noſtra hypotheſi omnes creaturæ poſſibiles viderentur in ratione termini Divinæ omnipotentiæ formaliter, quia viderentur ſecundùm omnem rationem, ſecundùm quam è ſinu Divinæ omnipotentiæ promanant.

Ad 4. Reſp. Etiamſi omnia poſſibilia producta 12. diſtributivè ſumpta non adæquarent virtutem Divinæ omnipotentiæ; eandem tamen adæquarent ſumpta

Digitized by Google

ſumpta collectivè, & in eſſe producti exhaurirent virtutem productivam DEI, qua ipſa de cauſa eorum omnium ſimultanea productio implicat. Unde inſtantia ipſis potiùs Adverſariis eſt ſolvenda.

13. Ex hactenus dictis ſequitur, neque omnia libera decreta DEI ab ullo beatorum terminativè cognoſci poſſe, ſuppoſitâ doctrinâ, quòd divina voluntas circa nullas creaturas ſive futuras, ſive non futuras ſuſpenſa manere, aut negativè tantùm ſe habere poſſit. Decreta enim divina terminativè cognoſci nequeunt, quin terminus eorundem in obliquo connotatus cognoſcatur: ſed ad terminum divinorum decretorum in hac hypotheſi pertinent omnia illa poſſibilia, quæ ad ſtatum non futuritionis ſunt divinitus relegata; ergo niſi omnia poſſibilia videantur (quæ videri non poſſe oſtendimus) omnia quoque decreta in DEO videri non poſſunt. Dixi tamen *terminativè*, non *ſubjectivè*, quia cùm ſubjectivè accepta ſint actus ipſe divinæ voluntatis formaliter & neceſſariò in DEO exiſtens, ab ipſo attributo voluntatis divinæ virtualiter indiſtinctus, haud dubiè à beatis videntur in DEO.

§. III.

Quænam creaturæ actuales & quomodo à beatis videantur?

14. CErtum eſt primò. Poſſe omnes actuales creaturas in DEO videri, cùm nulla ſit aſſignabilis implicantia, & ita de facto juxta S. D. in 3. p. q. 10. art. 2. & communem Theologorum ab anima Chriſti videantur. Quia ut modò dictum, non idcirco comprehenditur ſcientia viſionis, quòd omnes illæ creaturæ videantur, quæ ſcientiæ viſionis objiciuntur, quòd enim ſcientia viſionis non ad alia & plura objecta ſe extendat, non eſt, quia futura adæquant virtutem ſcientiæ, ſed quia libera DEI voluntas plura objecta è ſtatu poſſibilitatis educere noluit in ſtatum realis exiſtentiæ, in quo ſolùm ſcientiam viſionis terminant & denominant.

15. Certum eſt ſecundò de fide, à cæteris beatis non omnes creaturas actuales videri, ex illo Matth. 24. & Marci 13. ubi Chriſtus affirmat, quòd *de ultimo die judicii nemo ſcit, neque Angeli in cælo.* Ac præterea, quia nulli puræ creaturæ conceſſum eſt, cognoſcere omnes cogitationes & ſecreta cordium.

16. Cognoſcunt tamen beati ſecundùm communem Theologorum inprimis omnia myſteria fidei, ſaltem quoad ſubſtantiam: viſio enim ſuccedit fidei, tanquam terminus viæ conformiter ad illud Prophetæ: Pſal. 47. *ſicut audivimus, ſic vidimus, &c.* & illud Apoſtoli 1. Cor. 13. *cùm autem venerit, quòd perfectum eſt, evacuabitur, quod ex parte eſt &c.* Unde Auguſt. 20. de Civ. c. 21. dicit: *quid videbimus, niſi DEUM, & omnia illa, quæ nunc non videmus credentes?* Dixi: *ſaltem quoad ſubſtantiam*, hoc eſt, ſpecificam rationem myſteriorum: nam quoad omnes differentias individuales, circumſtantias loci, vel temporis, ſingulorum quoque peculiares rationes & ordinationes, non omnia clarè cognoſci ex loco ſcripturæ ſupra citato de extremo judicii die, ſatis conſtat.

Cognoſcunt prætereà ordinem, partes, ſpecies, naturam, virtutes & proprietates totius univerſi; nec non illa omnia, quæ pertinent ad cujuslibet ſtatum, quem in hac vita geſſerat, quæque perſonam ipſius concernunt. Quorum omnium *ratio* eſt, quòd viſio beatifica ſatiet, & expleat omnem rationabilem appetitum beati: ſed beati rationabiliter appetunt in primis illa clarè videre in patria, quæ obſcurè crediderunt, & è quibus Theologicas concluſiones derivarunt in via: Nec non diſpoſitionem & ſeriem totius univerſi, cujus perfecta cognitio naturæ Angelicæ eſt conceſſa: ac tandem quæ ſtatum aut perſonam propriam concernunt. 17.

Inde eſt, quòd, ut dictum, Chriſtus D. omnes videat cogitationes hominum & Angelorum, & quæcunque ſcientiâ viſionis continentur, quia nôſſe hæc omnia ad ipſius ſtatum pertinet, propter dignitatem capitis, & hypoſtaticæ unionis. Ideo quoque vident beati ſeriem & ordinem ſuæ prædeſtinationis, quia hæc maximè perſonam & ſtatum beatitudinis concernit. Vident Sancti eorum preces ac conſtitutionem, qui ſe ipſorum interceſſioni commendant, præcipuè SS. Angeli Cuſtodes, quæ circa ſuos clientes aguntur. Videt Beatiſſima Virgo ceu Patrona omnium Chriſtianorum omnium ſtatum, neceſſitates, &c. 18.

Vident, inquam, hæc omnia beati, & ab initio ſuæ beatitudinis ſimul, absque ſucceſſione vident, ut S. Doct. hîc a. 10. *Non enim* inquit S. Auguſt. l. 15. de Trin. c. 16. *erunt volubiles cogitationes noſtræ, ab aliis in alia euntes atque redeuntes, ſed omnem ſcientiam noſtram uno ſimul conſpectu videbimus.* Etſi enim ea, quæ beati vident, non ſimul, ſed ſucceſſivè eveniant, quia tamen habent ſimultatem in æternitate divinæ eſſentiæ; ipſa quoque viſio æternitate participatâ menſuratur, & per invariabilia principia regulatur, ideo non ſucceſſivè, ſed ſimul beatorum conſpectui objiciuntur. Unde ſi quæ in tempore & ſucceſſivè ab Angelis vel Beatis cognita à S. Script. referuntur, ut Iſ. 63. & Dan. 10. non de cognitione in Verbo, ſed quæ per ſpecialem revelationem extra Verbum habetur, ſunt intelligenda. 19.

Dices: Ex decimo cap. Danielis conſtat fuiſſe pugnam inter Angelos ex eo ortam, quòd ipſis ignotum eſſet, quid circa clientes ſuæ curæ commiſſos Divina providentia in futurum diſpoſuerit: ergo non ſubſiſtit, quòd beati ſtatim ab initio ſuæ beatitudinis videant omnia, quæ ad ſuum ſtatum pertinent. 20.

Reſp. cum communi Thomiſt. & Godoyo hîc diſp. 21. §. 4. ſufficere, quòd beati præcipuos eventus & individua ad ſuum ſtatum pertinentia à principio in Verbo cognoſcant, omnes autem eventus in particulari ſucceſſivè & extra Verbum poſſunt per ſpecialem revelationem cognoſcere.

§. IV.

Nominabilitas DEI.

NOta: Triplex DEO nomen imponi poſſe. Primum, quod ipſum comprehenſivè ſignificet. Secundum. Quod licèt non comprehenſivè, tamen quidditativè, ut in ſe eſt. Tertium. Quod quidem 21.

Digitized by Google

quidem DEUM ſecundùm aliquid ſui propriè & ſubſtantialiter ſignificet, non tamen quidditativè, ut in ſe eſt, ſed abſtractivè & prout ſubeſt noſtris inadæquatis conceptibus. Hoc poſito ſit

22. CONCLUSIO. *Primò modò ſolus DEUS; ſecundò beati DEUM videntes; tertiò etiam viatores DEUM nominare poſſunt.* Ita S. D. hâc q. 13. a. 1. & ſeq.

Ratio totius concluſionis eſt ex Philoſopho 1. d. Interp. ubi dicit, quòd nomina ſignificent res mediante conceptu, & *voces ſint notæ earum, quæ in anima ſunt paſſionum.* Unde *ſecundùm quòd aliquid à nobis intellectu cognoſci poteſt* (inquit S. D.) *ſic à nobis poteſt nominari*, ſed DEUS ſuâ ſolâ cognitione comprehendi poteſt: ergo etiam à ſe ſolo comprehenſivè nominari. Cognoſcitur autem quidditativè ut in ſe eſt, à beatis; ergo ſic etiam ab ipſis nominari poteſt, ideóque rurſus S. D. *ſi intellectus noſter DEUM per ſe ipſum videret, illi poſſet imponere nomen unum, quod erit in patria: & ideo dicitur Zach. ult. In illa die erit Dominus unus, & nomen ejus unum.* Tandem abſtractivè & inadæquatè cognoſcitur à viatoribus: ergo etiam à nobis abſtractiva nomina ipſius quidditatem ſaltem inadæquatè exprimentia poteſt accipere. De quibus in ſuperioribus abunde diximus.

Dices: Beati non poſſunt de DEO formare ver- 23.
bum: ergo nec nomen quidditativè DEUM exprimens. Reſp. nego conſequentiam, quia per verbum intelligitur ſpecies expreſſa, quæ ſit adæquata & formalis ſimilitudo ipſius, imò ipſum objectum in eſſe intelligibili; quod implicat ex dictis: nomen verò tantùm importat rationem ſigni, quod etiam ſalvatur abſque formali ſimilitudine in conceptione & intellectione creata, terminata ad divinam eſſentiam, ut in ſe eſt. Ex quibus intelliges, quo ſenſu DEUS non tantùm incomprehenſibilis, ſed etiam ineffabilis, & innominabilis à SS. PP. nominetur: nimirum innominabilis comprehenſivè reſpectu omnis creaturæ; innominabilis quidditativè in ſe eſt reſpectu viatoris. Et hæc de Viſione.

DISPUTATIO XI.

DE Scientia DEI in genere.

Ad q. 14. D. Th.

SCientia aliquando latiori ſenſu accipitur pro quacunque cognitione certa & evidente; alias preſſiori ſignificatione pro *cognitione certa & evidente per cauſam.* Priori modo DEUM infinitè ſcientem, hoc eſt, intelligentem eſſe, tam reſpectu ſui, quàm creaturarum ex fide & ratione certum eſt. Ex fide quidem, declaratâ Job. 12. *Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo, ipſe habet conſilium & intelligentiam*, aliiſque quam plurimis locis. Ratione verò, quia de ratione actûs puri, entis à ſe, perfectiſſimi agentis, & viventis vitâ infinitè perfectâ, non eſt tantùm eſſe intellectivum (imò eſſe intellectivum radicale vel in actu primo, virtualiter intrinſecè diſtinctum ab actu ſecundo, in DEO admitti non poſſe, dictum eſt. Diſp. 3. a. 4. §. 2.) ſed ipſum intelligere: inſuper actus purus exigit habere omnem perfectionem ſimpliciter ſimplicem, qualis utique eſt intellectio & ſcientia. Reſtat igitur hoc capite inquirendum, quomodo ſcientia Divina ſe habeat tum per ordinem ad DEUM ipſum, tum per ordinem ad creaturas.

ARTICULUS I.

An S. D. infinitam intellectualitatem DEI demonſtrativè probaverit ex ejus infinita immaterialitate?

SUMMARIA.

1. *Quotuplex ſit immaterialitas?*
2. *Defenditur probatio D. Thomæ inductione cognoſcentium.*
3. *Et ratione, ex natura materiæ deſumpta.*
4. *Authoritas PP. pro eâdem ſententia.*
5. *Martinezi opinio & objectio.*
6. *Bruta habent modum cognoſcendi immaterialem immerſivè.*
7. *Angeli non æqualiter excludunt materiam, quoad conditionem potentialitatis.*
8. *Ratio S. D. procedit de ſubſtantiis immaterialibus.*
9. *Retorſio contra Adverſarios.*
10. *S. D. non probat eſſe cognoſcitivum per capacitatem plurium formarum.*
11. *Quando eſſe receptivum ſit eſſe materiale?*
12. *Inſtantia adverſus rationem S. D.*
13. *Refutatur reſponſio Ferrarienſis.*
14. *Vera differentia inter cognoſcentia & non cognoſcentia.*

15. *Non*

Digitized by Google

15. *Non datur ſubſtantia ſpiritualis, non intellectiva.*
16. *Inſtantia de ſubſtantia corporea non operativa.*
17. *An cælum empyreum ſit operativum?*
18. *Implicat ſubſtantia purè corporea, & intellectiva*
19. *An acceptio immaterialitatis pro perfectione ſit ad mentem D. Thomæ?*

§. I.

Aſtruitur demonſtrativa efficacia angelicæ probationis.

1. SUpponitur. Divinam ſcientiam & intellectualitatem infinitam ab Angelico Doctore probari ex infinita immaterialitate, quòd *cùm ſit in ſummo* (gradu) *immaterialitatis*, etiam *ſit in ſummo cognitionis*. Porro immaterialitas hîc accipitur pro poſitiva excluſione materiæ, quæ fieri poteſt tripliciter, ut habet Mag. Godoy tr. 3. diſp. 22. §. 7. Primò ſignificat, excluſionem compoſitionis cum materia. Secundò. Excluſionem dependentiæ à materia in eſſendo. Tertiò. Excluſionem conditionum materialium in agendo & recipiendo, quam Thomiſtæ etiam appellant excluſionem immerſionis in materia.

Primô modô Angeli ſunt immateriales, ſecundô anima rationalis, tertiô anima ſenſitiva. Quo poſito impugnant hanc D. Th. rationem Arriaga diſp. 15. ſe. 1. ſubſect. 1. & 2. negans ex immaterialitate rectè inferri vim cognoſcitivam. Averſa, q. 14. de ſcient. ſect. 1. negat rationem D. Thomæ eſſe demonſtrativam, utpote tantùm ex probabilibus principiis deductam. Oppoſitum docent Diſcipuli S. Doct. cum quibus ſentiunt ex RR. Molina, Suarez. Granado. Martinez diſp. 1. de DEO cognoſc. ſe. 1. §. 2.

2. CONCLUSIO. Ratio indicata Angelici Doct. optimè probat intellectualitatem DEI: Nam partim in inductione cognoſcentium, partim in ratione ſolidiſſimè fundatur. Inductione quidem: quia cernimus, quòd quantò aliqua cognoſcentia à materiali concretione magis recedunt, tantò perfectiùs intelligendi munere fungantur. Nam viventia ſenſitiva quamvis non aliâ quàm ſenſitivâ notitiâ, eâque intra gradum corporeum contentâ gaudeant, tamen ſpiritualem agendi modum æmulantur, nec patiuntur immerſionem in materiâ, quam alia corporea agentia patiuntur, ſed ſupra conditiones materiæ in formarum & imaginum ſenſibilium ſenſitiva perceptione elevantur. Homo quia eſt ex parte Spiritus, ex parte intelligit. Angelus, quia totus immaterialis, totus intelligentia eſt. Quidni ergo actus purus & ab omni materiæ umbra remotiſſimus, ſit ſummè intellectualis?

3. In ratione quoque fundatur: quia intellectus & materia oppoſitas habent rationes & proprietates. Intellectus capacitatem dicit & amplitudinem, ad formas omnium intelligibilium objectorum recipiendas: in tantum quippe fit cognitio, in quantum cognitum eſt in cognoſcente. Ex oppoſito materia eſt principium limitationis & coarctationis; quatenus non modò ita tenet formam, ut nullam aliam ſimul compatiatur, ſed etiam eandem ad certas individuales conditiones quantitatis, loci &c. limitet. Sequitur ergo, ut quantò major eſt alicujus entis communicatio cum materia, tantò minor ſit communicatio intellectualitatis, quantò major verò receſſus à materia, tantò ampliùs de gradu intellectualitatis participet. Cúmque proinde in DEO ceu actu puro ſit infinitus receſſus à materia: infinita quoque erit perfectio intellectualitatis.

Hanc ipſam connexionem & vim inferendi inter immaterialitatem & intellectualitatem agnovit D. Dionyſius, cùm in l. cæl. hier. probat Angelos eſſe intellectuales, eò quòd ſint ſpirituales: Auguſtinus 12. Gen. lit. c. 10. dicit intellectualitatem eſſe connexam ſpiritualitati. D. Maxim. l. de div. nom. c. 5. eandem ſtatuit conſequentiam, dicens, *Angelos intelligere entia, tanquam mentes incorporeas.* 4.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicit primò. Martinez, qui tametſi rationem D. Thomæ appellet ſolidiſſimam, illam 5.
tamen viâ à ſenſu ipſius, Scholaque Thomiſticæ longè alienâ explicat, dum immaterialitatem pro perfectione, materiam pro imperfectione, adeóque non niſi imitativè aut metaphoricè accipit.

Si immaterialitas accipiatur pro excluſione materiæ phyſicæ, ſequitur clariſſimam veritatem, imò qualis eſt, *DEUS eſt ſapiens*, probari per principium obſcuriſſimum, quale eſt, quòd immaterialitas alicujus rei ſit ratio, quòd ſit cognoſcitiva, & quòd ſecundùm modum immaterialitatis ſit modus cognitionis. Quòd verò hoc principium ſit obſcuriſſimum probatur; quia penetrari non poteſt, quæ vel quid ſit illa materialitas, quæ à quocunque cognoſcente excluditur. Non enim eſſe poteſt materia prima, cùm bruta habeant materiam primam, & tamen ſint cognoſcentia. Secundò Angeli quoque æqualiter excludant materiam primam, cùm tamen in perfectione intelligendi ſint inæquales, ac tertiò multæ dentur perfectiones ſpirituales & immateriales, tam in DEO quàm creaturis, quæ tamen non ſunt formaliter cognoſcitivæ, uti ſunt voluntas, & perſonalitates Divinæ, gratia, & virtutes infuſæ, character ſacramentalis, &c.

Sequitur ſecundò. D. Thomam probâſſe idem per idem, probaret enim aliquid ideo eſſe cognoſcitivum, quia haberet in ſe repræſentativè formas rerum cognoſcibilium, ſed habere in ſe repræſentativè formas rerum cognoſcibilium eſt formaliter ipſum eſſe cognoſcitivum: ergo probaret idem per idem.

Sequitur tertiò. Quòd cognoſcentia forent magis materialia, quàm non cognoſcentia: conſequens contradicit noſtris principiis. ergo. Sequela probatur. Eſſe materiale & eſſe receptivum ſunt idem: ergo quo magis aliquid eſt receptivum, eò magis eſt materiale: atqui cognoſcentia ſunt magis receptiva, quàm non cognoſcentia; ſiquidem habent amplitudinem & capacitatem recipiendi formas intentionales plurimarum rerum. ergo.

Reſpon-

Digitized by Google

6. Reſpondeo negando omnes ſequelas. Et ad 1. *Reſp.* Rectè intelligi materiam primam, quam dari ceu principium limitativum & coarctativum formarum naturalium S. D. ſupponit, ceu veritatem notiſſimam, experientiâ & communi Philoſophorum aſſenſu firmatam.

Ad primam inſtantiam de brutis *Reſp.* Habent bruta materiam, ita tamen ut in aliquo modo operandi eleventur ſupra conditiones materiæ, conc. ut totaliter à materia abſorbeantur & comprehendantur in modo operandi, ſic nego. Si dicis: Etiam in modo cognoſcendi dependent à materia. *Reſp.* dependent entitativè, conc. immerſivè, nego. Immerſivè dependerent, ſi in receptione formarum ſeu ſpecierum ſenſibilium dependerent à phyſica alteratione & diſpoſitione primarum qualitatum: ſed quia habent capacitatem ſine ejusmodi alteratione per actionem ſolùm perfectivam recipiendi rerum ſpecies, deputatas & denudatas ab illa phyſica & materiali craſſitie, quam objecta habent in ſe ipſis (unde & vocantur ſpecies intentionales, quaſi proximè accedentes ad intentiones & qualitates ſpirituales) propterea habent modum cognoſcendi immerſivè immaterialem.

7. Ad 2. inſtantiam de Angelis *Reſp.* Angeli æqualiter excludunt materiam primam, quoad ſubſtantiam materiæ, conc. quoad aliquam conditionem materiæ, nempe quoad potentialitatem, quæ eſt limitationis principium, nego: in hac quippe etiam Angeli ſubſtantia cum materia prima analogicè convenit: ideóque quantò ſubſtantia Angelica magis recedit à potentialitate ad actum, tantò univerſaliorem habet amplitudinem in modo & medio cognoſcendi, quantò magis accedit ad potentialitatem, tantò habet modum cognoſcendi arctiorem, magisque diviſum ac limitatum. De quo in tract. de Angelis.

8. Ad 3. inſtantiam. *Reſp.* primò per retorſionem: Multa ſunt perfecta non tantùm in eſſe ſpirituali, ſed etiam in eſſe corporeo, quæ non ſunt cognoſcentia, uti ſunt voluntas, gratia cæli, ſtellæ, &c. perfectum quippe eſt, cui in ſuo genere, vel ſpecie nihil deeſt: ergo ex perfectione non rectè probatur intellectus. Reſpondeo 2. Rationem & mentem S. D. eſſe de ſubſtantiis, quæ in ſe continent radicem operandi, & capacitatem ad habendam formam; accidentia verò immaterialia, aut ſunt ipſa principia formalia vel radicalia cognitionis, aut proprietates & qualitates in cognitione radicatæ, & conſequuntur ad ipſam, ut eſt voluntas, & habitus in voluntate recepti.

9. Ad 2. Sequelam *Reſp.* primò retorquendo argumentum: Juxta prænotatum Authorem S. D. ex immaterialitate probaret intellectualitatem DEI, in quantum illa ſignificaret ſummam perfectionem: ſed ſic probaret idem per idem. ergo. Minor probatur: Aut intelligeret S. D. perfectionem ut ſic in communi aut perfectionem ſpecificam in determinata linea: Non primò modo, quia illa perfectio cùm ſit tranſcendens & communis omni Divinæ perfectioni, non magis probat intellectum, quàm voluntatem, aut aliud attributum DEI: Si ſecundum; ergo probat idem per idem: quia perfectio determinata ad lineam intelligendi eſt ipſe intellectus DEI, & conſequenter S. D. per eſſe intellectivum, probaret eſſe intellectivum DEI.

10. *Reſp.* ſecundò. S. Doctorem non probare eſſe intellectivum per eſſe receptivum formarum intelligibilium; ſed ſupponere tanquam principium per ſe notum, quòd in tantùm aliquid ſit intelligens, in quantùm in ſe habet repræſentativè objectum ſeu formam intelligibilem; hoc ipſum verò probat per eſſe immateriale & elevatum ſupra conditiones materiæ, tanquam principii eſſentialiter limitantis, & impedientis amplitudinem plurium formarum capacem.

11. Ad 3. Sequelam *Reſp.* Eſſe receptivum modo contractivo per comprehenſionem & immerſionem formæ eſt eſſe materiale conc. eſſe receptivum cum amplitudine ad plures formas ſine contractione & immerſione illarum, nego maj. ſed cognoſcentia recipiunt plures formas, poſteriori modo. concedo, priori, nego min. & conſequentiam. Imò hæc ipſa impugnatio eſt petitio principii; quia ſupponit, eſſe materiale eſſe ſynonymum cum imperfecto; hâc enim ſuppoſitione remotâ ſtatim apparet falſitas hujus propoſitionis, quòd eſſe receptivum ſit eſſe materiale.

12. Objicies ſecundò. Probatio D. Thomæ fundatur in hac differentia inter cognoſcentia, & non cognoſcentia, quòd cognoſcentia habeant capacitatem præter formam propriam recipiendi formas alienas, quâ capacitate carent non cognoſcentia: ſed hæc differentia non procedit: ergo nec probatio D. Thomæ. Minor probatur: quia aqua recipit in ſe calorem, cùm tamen calor non ſit propria forma aquæ, & aër recipit ſpecies intentionales viſibiles, quæ non ſunt propria forma ipſius: ergo etiam non viventia & non cognoſcentia poſſunt recipere formam alienam ſibi non propriam; præterquam quòd ſubſtantia corporea ſit receptiva plurium formarum accidentalium.

13. Reſpondeo, negando min. Ad probationem reſpondet Ferrar. 1. contra gentes c. 44. & Sylvius hâc q. 14. a. 1. in hoc conſiſtere rationem differentiæ, quòd non cognoſcentia præter ſuam propriam formam ſubſtantialem tantùm ſint apta recipere formas accidentales; cognoſcentia verò non tantùm formas accidentales, ſed etiam ſubſtantiales: ſic enim intellectus intelligendo quidditatem hominis in ſe recipit ipſam quidditatem hominis, non quidem in modo eſſendi naturali, ſed tamen in modo eſſendi intentionali & repræſentativo.

Contra hanc tamen explicationem eſt primò, quòd ratio S. D. comprehendat omnia cognoſcentia tam perfecta, quàm imperfecta; hæc autem explicatio tantummodò arctetur ad cognoſcentia perfecta ſeu intelligentia; ſolus quippe intellectus quidditates ſubſtantiales percipit. Secundò, quòd etiam intellectus non tantùm recipiat quidditates ſubſtantiales, ſed etiam accidentales: Unde remanet aſſignanda diffe-

Digitized by Google

rentia inter cognoſcentia & non cognoſcentia etiam quoad receptionem formatum accidentalium.

14. Reſpondeo igitur: in hoc eſſe diverſitatem, quòd non cognoſcentia nec ſint apta in ſe recipere formas, ſeu quidditates alienas ſubſtantiales tam in modo eſſendi naturali, quàm intentionali; nec formas accidentales in modo eſſendi naturali ſine multiplicatione individuali; at verò cognoſcentia ſunt apta recipere formas alienas, vel ſubſtantiales, vel accidentales individualiter indiſtinctas in eſſe repræſentativo à ſuis objectis, quorum ſunt formæ.

§. III.

Corollaria ex dictis.

15. INfertur ex dictis primò. Non poſſe per abſolutam potentiam dari ſpiritualem ſubſtantiam, quæ non ſit intellectiva.

Primò: quia hoc ipſo, quòd ejus forma non ſit immerſa materiæ, habet capacitatem, ut cum propria forma retenta induat alias formas, ſed hoc eſt eſſe intellectivum, ergo.

Secundò. Quia implicat ſubſtantia, cui non ſit aſſignabilis aliquis actus & motus proprius: ſed non eſt ſubſtantiæ ſpirituali quà tali aſſignabilis aliquis actus & motus proprius, quàm intellectio, ergo. Minor probatur: iſta operatio & actus vel eſſet Motus localis, vel volitio. Non primum, tum quia iſte etiam convenit corporeis, tum quia ſubſtantia ſpiritualis non movetur localiter niſi per determinationem ſui intellectus & volitionis. Non ſecundum: quia volitio eſſentialiter ſupponit cognitionem.

16. Dices: Non implicat ſubſtantia ſpiritualis, quæ careat omni operatione ſpirituali; ergo nec implicat ſubſtantia ſpiritualis, quæ non ſit intellectiva. Conſequentia eſt manifeſta. Anteced. probatur à pari. Non implicat ſubſtantia corporea & materialis, carens omni operatione materiali; ergo etiam non implicat ſubſtantia ſpiritualis carens omni operatione ſpirituali. Antecedens probatur: Cælum empyreum non eſt operativum juxta D. Th. in 2. diſt. 2. q. 2. a. 3. ergo datur defacto corpus & ſubſtantia materialis non operativa.

17. Reſpondet Godoy diſtinguendo antecedens ultimæ probationis: Cælum empyreum non eſt operativum, in quantum caret actuali influxu, conc. in quantum deſtituitur virtute proximâ influendi, & materialiter operandi, nego. Ex quo tantùm ſequitur, non implicare ſubſtantiam ſpiritualem, quæ nunquam intelligat, non autem quæ caret virtute tam radicali, quàm formali proximâ intelligendi.

Verùm difficile videtur, DEUM creâſſe corpora, quæ perpetuò careant omni connaturali operatione, cùm hoc ſit contra inclinationem & ordinem naturæ: nam juxta vulgare axioma: *unumquodque operatur ſecundùm quod eſt in actu*: Cùm igitur cælum empyreum inter omnia corpora maximè ſit in actu, maximè oportet eſſe operativum.

Igitur Angelicus Doctor, non omnem operationem negavit cælo empyreo, ſed illam, quæ ſit per motum localem, uti patet ex 1. p. q. 66. a. 3. ad 2. & quodlib. 6. a. 19. Unde ſicut alia corpora cæleſtia non per ſolum motum localem in hæc inferiora influunt (aliàs cùm ad Joſue præceptum ſol ſtetit per duodecim horas, adeóque juxta Interpretes tota ſimul cælorum compages ſuſpenſa hæſit, corpora ſubcæleſtia omni fuiſſent inflexu deſtituta) ſed etiam per lucem, & qualitates occultas, ita neque empyreum, tametſi per motum non influat, aliâ omni virtute, & operatione privari debet.

Reſpondeo igitur negando utrúmque antecedens. Neque plus ex S. D. probatur, quàm quòd empyreum non ſit operativum per motum localem. Adde, quòd, ut rectè adnotavit Godoy, iſte modus arguendi tantùm inferat, quòd poſſit dari ſubſtantia actu non intelligens per ſuſpenſionem & denegationem Divini concurſus, non verò quæ non ſit intellectiva.

Infertur ſecundò. Implicare ſubſtantiam purè corpoream & materialem, quæ ſit intellectiva. Ratio eſt: quòd implicet eſſentiale impedimentum intellectionis componi cum intellectione; ſed materialitas eſt eſſentiale impedimentum intellectionis: unde quò aliquid eſt materialius, tantò magis recedit non tantùm à cognitione, ſed etiam à vita: ergo quod eſt purè materiale non poteſt eſſe intellectivum. 18.

Infertur tertiò. Alienam eſſe à mente & ſenſu D. Thomæ explicationem, quòd materiale ſit idem ac imperfectum, immateriale verò idem, quod perfectum; neque, ut inquit Godoyus, hanc eſſe explicationem, ſed correctionem D. Thomæ. Etenim D. Thomas ſumit immaterialitatem tanquam medium præ aliis connexum cum eſſe cognoſcitivo, ex quo ſpecialiter, & non ſub communi & generica aliqua ratione perfectio intellectiva DEI poſſit inferri: ſed eſſe perfectum non eſt tale medium ſpeciale, cùm ex illo DEUS non minùs probetur volens, juſtus, miſericors, quàm intelligens, aut ſapiens. Secundò S. Th. 1. contra gentes. c. 44. a. 4. probat DEUM eſſe intellectivum, quia eſt immaterialis, & a. 5. probat ex eo, quia eſt ſummè perfectus; ergo non poteſt immaterialitatem, & perfectionem accipere pro rationibus ſynonymis, cùm aliàs inani repetitione fuiſſet uſus. Tertiò, quia planta eſt in ſuo genere perfecta, nec tamen eſt cognoſcitiva: non ergo præcisè ex perfectione rectè infertur eſſe cognoſcitivum. 19.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

Quomodo ſcientia ſit in DEO?

SUMMARIA.

1. *Ratio habitûs à DEO exulat.*
2. *Admittuntur formalitates ſpeciei & objecti ſpecificativi.*
3. *Non attributa, ſed eſſentia Divina exercet rationem ſpeciei.*
4. 5. *Opponuntur objectiones.*
6. *Aliud eſt objectum adæquatum, & aliud per ſe primò terminativum, vel motivum viſionis.*
7. *Quomodo attributa ſint objecta ſecundaria?*
8. *Quomodo intelligibilitas conſequatur rationem actûs puri.*
9. *In definitione ſcientiæ ly* per cauſam *accipiendum ex parte objecti.*
10. *Aſtruitur ſcientia propriè dicta virtualiter diſtincta.*
11. 12. 13. *Differentia inter intelligere conſtitutivum, & ſcientiam attributalem DEI.*
14. *Eſſentia Divina aliter ſpecificat intellectum, & aliter ſcientiam DEI.*
15. *Quomodo ratio entis a ſe impediat cognitionem ſcientificam?*
16. *Quomodo viſio DEI ſit participatio Divinæ ſcientiæ?*
17. *Utrum DEUS ſua attributa diligat amore electivo?*
18. *Varia prædicata ſcientiæ Divinæ.*
19. *Removetur a DEO ſcientia a poſteriori.*
20. *DEUS videt ſe in creaturis, non ex creaturis.*
21. *Inſtantia ex intelligere conſtitutivo.*
22. *Non datur in DEO ſcientia ſui intelligere.*

§ I.

Quomodo Divina eſſentia reſpectu ſcientiæ DEI habet rationem objecti?

1. Cùm plura prædicata reperiantur in linea intellectuali, ut objecti motivi, terminativi, ſpeciei intelligibilis, potentiæ, habitûs, &c. videndum eſt, quænam ex his & quomodo Divinis accommodari poſſint? Et primò quidem ſicuti priùs rationem potentiæ & actûs primi ut virtualiter ab actu ſecundo diſtincti à DEO removi; ita omnem quoque habitum à Divino intellectu proſcribo, quippe cujus formalis ratio ab imperfectione difficultatis, quàm ex parte ſubjecti eſſentialiter connotat, ſeparari non poſſit.

2. Prædicata verò ſpeciei intelligibilis, nec non objecti motivi, terminativi & ſpecificativi DEO tribui poſſe cenſeo, quia ſeparatâ omni imperfectione retinent aliquid perfectionis, quod DEO convenire poſſit. Nam ex parte ſpeciei intelligibilis invenitur, quod objectum reddat proximè intelligibile, & illud uniat cum intelligente. In DEO porro eſt perfectiſſima intelligibilitas & unio objecti per omnimodam identitatem. Ratio objecti motivi plus non exigit, quam quòd proximè determinet intellectum ad actualem cognitionem ſui. Ratio quoque objecti per ſe primò terminativi petit, ut ratione ſui cognoſcatur, & alia ratione ipſius, quod ipſum de ſpecificativo objecto dixeris. Sed hæc omnia abſque imperfectione præſtat ipſa Divina eſſentia ut virtualiter ab omni attributo diſtincta. Eſt enim ſpecies intelligibilis; quia ſecundùm nullam aliam perfectionem DEUS magis eſt ſecum unus, quam ſecundùm ſuam eſſentiam, utpote in eadem ſecum linea conſtitutam, & ne quidem virtualiter diſtinctam; dum cæteræ perfectiones ſaltem virtualiter ab ipſo diſtinguuntur. Rurſus. Cùm eſſentia Divina ſit radix intelligibilis (quod à paritate ſubſtantiæ Angelicæ confirmabis, nec ratione alterius ipſa cognoſci poteſt, ſed alia omnia ratione ipſius cognoſcuntur; ergo eſſentia Divina ut virtualiter ab omnibus aliis perfectionibus diſtincta habet rationem ſpeciei intelligibilis. 3.

Accedit, quòd ſpecies intelligibilis pertineat ad lineam intelligibilem; ſed attributa ceu virtualiter à linea intelligibili diſtincta ad eandem non pertinent: ergo munus intelligibilis ſpeciei obire non poſſunt. Ex quo iterum ſequitur, eidem Divinæ eſſentiæ tam motivi, quàm terminativi objecti formalis rationem convenire: eſt enim eſſentia Divina ut præintellecta attributis, non modò per ſe primò intelligibilis, ſed ipſum intelligi & objectum intellectum omnibus modis idem cum intellectu.

Neque te moveat primò, quòd DEUS ſe ipſum intelligat non modò intuitivâ, ſed comprehenſivâ viſione; viſio verò intuitiva, ut nuper dictum, quia attingit objectum ut in ſe eſt, feratur in omnia quæcunque formaliter in DEO contenta. 4.

Secundò quòd hâc ratione attributa & relationes eſſent ſecundaria & materialia objecta divinæ viſionis, quod videtur dici non poſſe, ſiquidem & ipſa ſunt actus purus, adeóque habent per ſe intelligibilitatem infinitam. 5.

Ad primum quippe Reſpondeo: Viſionis intuitivæ DEI objectum adæquatum, prout includit tam primarium, quàm ſecundarium, eſſe DEUM ut phyſicè in ſe eſt, non autem objectum per ſe primò motivum & terminativum; & ideo ad rationem objecti adæquati, ut includentis tam primarium, quàm ſecundarium, pertinent omnia prædicata, quæcunque formaliter in DEO contenta, quia omnia conveniunt in eſſe objecti purè intelligibilis, ut in ſe eſt: quia verò non omnia conveniunt in ratione objecti per ſe primò ratione ſui intelligibilis, non omnia pertinent ad rationem objecti motivi & terminativi. 6.

Ad ſecundum Reſpondeo ut ſuprà: Attributa & relationes non eſſe propriè ſecundaria objecta, quaſi eſſent materialia & extranea; ſed minùs propriè, tanquam ratione alterius ut objecti formalis cognita, & pertinentia ad intrinſecam perfectionem ipſius. Habent quoque per ſe intelligibilitatem infinitam h. e. non ratione alterius extrinſeci, concedo; non ratione alterius ut rationis formalis intrinſecæ, nego. 7.

Digitized by Google

8. Si dicas: Eſſentia divina ex eo habet rationem ſpeciei intelligibilis, quia eſt actus purus, ſed quodlibet prædicatum & attributum Divinum eſt actus purus: ergo quodlibet attributum Divinum poterit habere rationem ſpeciei intelligibilis. Diſtinguo majorem: quia eſt actus purus in linea eſſentiæ, conc. quocunque modo neg. maj. ſed quodlibet attributum eſt actus purus, in ſua linea virtualiter diſtincta à lineâ eſſentiæ, conc. in ipſa linea eſſentiæ, nego min. & conſeq.

§. II.

Adſtruitur ſcientia propriè accepta ſub ratione attributi virtualiter diſtincti.

9. Nunc inveſtigandum, utrum ſcientia ſub preſſiori ſignificatione, prout eſt *cognitio certa & evidens per cauſam*, tanquam attributum ſpeciale ab eſſentia virtualiter diſtinctum, admitti debeat in Divinis? Ubi certum in primis eſt: ſi ly *per cauſam*, accipias ex parte actûs nullo modo habere in DEO locum, cùm iſte modus cognoſcendi ſit valde imperfectus, & diſcurſui formali proprius, in quo una cognitio cauſat & infert alteram. At verò ſi ly *per cauſam* accipias ex parte objecti, vera eſt doctrina Thomiſtica.

10. CONCLUSIO noſtra. *Scientia ut attributum virtualiter diſtinctum, propriè & formaliter in DEO datur.* Ita Durandus, Ferrara, Bannez. Jo. à S. Th. Gonet, Godoyus & communis Thomiſtarum.

Ratio eſt in promptu: DEUS cognoſcens ſuammet eſſentiam in eadem ceu cauſa formali & reali cognoſcit omnes creaturas tam poſſibiles, quàm actuales. In eadem verò ceu radice & cauſa virtuali cognoſcit ſua divina attributa.

Quid ergo deeſt ipſi ad rationem veræ & propriè dictæ ſcientiæ, non tantùm reſpectu creaturarum, ſed etiam ſuarum attributalium perfectionum? cùm exemplo Theologiæ & metaphyſicæ conſtet, ad rationem veræ ſcientiæ ſufficere cauſam virtualem proprietatum.

11. Dubitas tamen: utrum ſcientia ſub hac formali ratione accepta ſit verum attributum ratione noſtra conſequens ad intelligere conſtitutivum DEI? Ipſum enim intelligere DEI cùm ſit comprehenſivum, debet in eſſentia viſa attingere omnes proprietates formaliter, & effectus eminenter contentos. ergo ipſum intelligere DEI conſtitutivum attingit eſſentiam divinam, ut eſt cauſa virtualis attributorum, & formalis creaturarum.

Quo poſito jam nihil relinquitur ſcientiæ reliquum, quod ad intellectionis conceptum ceu virtualiter diſtinctum, & attributalem lineam conſtituens, ſuperaddat: cùm totus ſcientiæ divinæ conceptus ſiſtat in *cognitione per cauſam*, & non minùs pro ſuo primario & ſpecificativo objecto habeat divinam eſſentiam, quàm ipſum intelligere conſtitutivum.

12. Nihilominùs ſcientia & ſapientia divina diſtinctum attributum conſtituit, ut agnovit Damaſc. l. 1. de fide c. 4. dicens: *ſive bonum, ſive juſtum, ſive ſapientem, ſive quodcunque tandem aliud dicere libeat, non DEI naturam, ſed quæ naturæ inſunt, exponis.* Nam alia eſt ratio *ſub qua* ſcientia eſſentiam reſpicit; alia *ſub qua* intelligere divinum eandem habet pro objecto. Iſtud eſſentiam attingit ſub abſoluta ratione primi intelligibilis; ſcientia verò ſub ratione cauſæ formalis, & virtualis.

Ideóque ad rationem dubitandi Reſp. quòd intelligere conſtitutivum DEI attingat quidem eſſentiam ſuam ut cauſam creaturarum, ſi reduplicatio cadat ſupra *rationem quæ*, & faciat hunc ſenſum, quòd intelligere divinum attingat eſſentiam, quæ ſit cauſa realis creaturarum, & virtualis attributorum; non autem ſi reduplicatio cadat ſupra *rationem formalem ſub qua*: non enim eſſentia divina concipitur eſſe objectum intelligere conſtitutivi ſub formali ratione cauſæ, ſed primi & connaturaliſſimi intelligibilis. 13.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò. Idem eſt ſpecificativum ſcientiæ & intellectûs Divini: ergo gratis Divina ſcientia ab intellectu vel intelligere primordiali & conſtitutivo diſtinguitur. Antec. probatur. Eſſentia Divina ut virtualiter ab attributis diſtincta ſpecificat intellectum Divinum: ſed eadem ſpecificat Divinam ſcientiam: ergo idem eſt ſpecificativum tam intellectûs quàm ſcientiæ Divinæ. 14.

Reſp. diſt. maj. Idem eſt ſpecificativum, & diverſo modo concedo, eodem modo, nego antec. & conſequentiam.

Probationem rurſus diſtinguo: Eſſentia Divina, ſpecificat Divinum intellectum ſub ratione objecti formalis tam motivi, quàm terminativi, concedo. Sub ratione motivi tantùm, nego maj. ſed eadem eſſentia ſpecificat Divinam ſcientiam: ſub ratione objecti formalis motivi concedo: terminativi nego min. & conſequentiam.

Ipſa quippe Divina eſſentia ſub duplici ratione ſuæmet cognitioni objicitur. Primò in ratione objecti connaturaliſſimi & per ſe primò intelligibilis, quod per nullam aliam cauſam vel formalem vel virtualem cognoſci poteſt: & hoc modo non tantùm eſt formale objectum motivum; ſeu prima ratio cognoſcendi ſe ipſam; ſed etiam terminativum, ſeu quod ratione ſuæ infinitæ intelligibilitatis à ſe exiſtentis per ſe primò intuitioni Divinæ objicitur; quamquam ea ipſa cognitio, utpote comprehenſiva, etiam attributa ceu terminos ſecundarios, creaturas verò, ceu terminos materiales eminenter in eſſentia contentos reſpiciat.

Secundò objicitur eidem ſuæ cognitioni in ratione cauſæ tum virtualis reſpectu attributorum, tum formalis reſpectu creaturarum, idque tam in eſſendo quàm cognoſcendo, quâ ratione non exercet munus objecti per ſe primò terminativi, ſed motivi; neque enim ipſa eſt, quæ per ſe primò per cauſam cognoſcitur (quod eſt de ratione ſcientiæ) ſed eſt ratio, ut per ipſam tanquam cauſam virtualem per ſe primò & ut objectum formale terminativum attributa, creaturæ verò ut ſecundarium & objectum materiale terminativum cognoſcantur.

Dices.

Digitized by Google

15. Dices primò. Eſſentia Divina, eò quòd ſit infinita & ens à ſe, non poteſt eſſe objectum formale terminativum cognitionis ſtrictè ſcientificæ, quæ importat cognitionem per cauſam: ſed etiam attributa ſunt ens à ſe: ergo neque illa poſſunt eſſe objectum cognitionis ſcientificæ ſtrictè & propriè acceptæ.

Reſp. cum Godoyo, diſt maj. eò quòd ſit ens à ſe tam per excluſionem cauſæ formalis, quàm virtualis, concedo maj. per excluſionem ſolùm cauſæ formalis, nego maj. ſed etiam attributa ſunt ens à ſe per excluſionem cauſæ formalis, concedo, virtualis nego min & conſequentiam.

16. Dices ſecundò. Viſio beatifica eſt participatio Divinæ ſcientiæ; ſed illa habet pro ſuo formali objecto tam motivo, quàm terminativo Divinam eſſentiam; ergo etiam ſcientia DEI pro ſuo objecto tam motivo, quàm terminativo habet Divinam eſſentiam.

Reſp. eſt participatio Divinæ ſcientiæ tam latè quàm ſtrictè & propriè acceptæ, tam prout ſcientia accipitur pro intelligere primordiali eſſentiæ Divinæ ut objecti connaturaliſſimi, quàm prout accipitur pro cognitione objecti per Divinam eſſentiam tanquam cauſam, concedo. tantùm prout accipitur pro participatione ſcientiæ DEI ſtrictè acceptæ, & virtualiter diſtinctæ ab intelligere primordiali, ſic nego. Sed viſio beatifica habet pro ſuo objecto formali tam motivo, quàm terminativo Divinam eſſentiam; quâ ratione eſt participatio ſcientiæ Divinæ latè acceptæ, concedo; quâ ratione eſt participatio ſcientiæ, ceu attributi virtualiter, diſtincti, nego min. & conſequentiam. Itaque viſio duplex inadæquatum munus exercet; unum, quòd attingat Divinam eſſentiam ceu objectum connaturaliſſimum, aliud verò ceu terminos ſecundarios in eſſentia; & ſic eſt participatio ipſius Divini intelligere, & eſt ſcientia latè ſolùm & impropriè ſumpta, ac potiùs habet ſe ut lumen principiorum, quàm ut ſcientia; ſecundò quòd attingat per ſe primò attributa tanquam radicata & inferibilia ex Divina eſſentia, & hâc ratione propriè eſt ſcientia.

17. Objicies ſecundò. Si ſcientia DEI virtualiter diſtincta à lumine intellectûs & principiorum, attingeret per ſe primò & ut quod attributa Divina, non autem eſſentiam, ſequeretur, quòd DEUS liberè & amore electivo diligeret ſua attributa: ſed hæc ſequela peccat, eſtque contraria D. Thomæ 1. cont. gent. c. 74. & 88. dicenti: *cùm igitur DEUS ſe ipſum tanquam finem velit, & non ſicut quæ ad finem ſunt, ſequitur, quòd reſpectu ſui habeat voluntatem tantùm; reſpectu autem aliorum electionem.* ergo. Sequela probatur.

Sic in voluntate comparatur electio mediorum ad intentionem finis; ſicut in intellectu ſcientia concluſionum, & lumen principiorum: ergo ſi in intellectu Divino attributa per ſe primò terminant Divinam ſcientiam; etiam in voluntate terminabunt amorem electivum.

Reſp. negando ſequelam. & ad probationem permiſſo antecedente, quod in pluribus deficit & patitur limitationem, diſtinguo conſequens: terminant amorem electivum; ſi electionem latiori ſenſu accipias pro amore boni quodammodo intermedii in aliam bonitatem virtualiter priorem referibilis, conc. ſi preſsè accipias pro libera aſſumptione boni intermedii extranei, de qua loquitur S. D. nego conſequens & conſequentiam. Itaque electio ſtrictè & propriiſſimè accepta, ſic nominat actum liberi arbitrii aſſumptivum alicujus medii propter bonitatem finis; quo ſenſu non valet paritas inter ſcientiam & electionem; cùm illa ſit de neceſſariis, iſta de contingentibus: latiori ſenſu denotat amorem alicujus boni non ultimatò ſiſtentem & defixum in illo bono, quin ſaltem virtualiter tendat in aliquam rationem virtualiter priorem; atque ita Divinus amor neceſſariò attingens ſua attributa eâ ratione dici poteſt electivus, quatenus infinita bonitas cujusvis lineæ attributalis virtualiter radicatur in Divina eſſentia, in quâ ratio finis ultimi explicitè & per ſe primò reperitur.

§. IV.

Corollaria.

Colliges primò. Varia prædicata & proprietates ſcientiæ creatæ attribui poſſe ſcientiæ increatæ, quæ nimirum ab imperfectione ſunt immunes. Eſt igitur inprimis certa & evidens: quia certitudo & evidentia ſunt perfectiones ſcientiæ ſimpliciter ſimplices. Ideóque dicitur Dan. 11. *ipſe revelat profunda & abſcondita, & novit in tenebris conſtituta, & lux cum eo eſt.* Et ſecundò diverſo reſpectu formaliter ſpeculativa & practica: quia rurſus utrumque prædicatum dicit perfectionem ſimpliciter ſimplicem. Et reſpectu ſui quidem ceu optimi ſpeculabilis cognitionem habet ſpeculativam; reſpectu creaturarum ſcientiam practicam utpote quarum eſt *Artifex*, ſap. 7. Eſt quoque ſcientia divina formaliter ſimplex & incompoſita, in qua nulla eſt volubilitas cogitationum *ab aliis in alias euntium*, nihil *formabile priusquam formatum.* ut inquit S. Auguſt. l. 15. de Trin. c. 15. quia totum hoc realem diſtinctionem cogitationum, & mutabilitatem involuit. Virtualem tamen diſcurſum, quo cognoſcitur minùs notum ex magis noto, non ex parte cognoſcentis, ſed ex parte cogniti, non eſt cur DEO deneges: ſiquidem ea eſt dependentia creaturarum à divina eſſentia, ut non niſi ratione ipſius tanquam magis noti, & tanquam effectus in cauſa à DEO cognoſcantur: quamvis ex parte ipſius cognitionis nulla prorſus ſit illatio, ſed omnia ſimplici & judicativo intuitu repræſententur. Tandem eſſe etiam virtualiter reflexivam rectè dixeris; quia ſicut alias omnes perfectiones: ita ſe ipſam quoque, in eſſentia divina veluti virtuali cauſa cognoſcit. 18.

Colliges ſecundò. Non poſſe in DEO admitti ſcientiam à poſteriori. Ita videtur expreſsè ſentire D. Th. 1. ad Annib. diſt. 3. q. 2. a. 1. in c. de Angelo beato affirmans: *dicendum, quòd quamvis cognoſcat divinam bonitatem relucere in creatura, non tamen ex creatura venit in creatorem, ſed ex converſo.* Et q. 2. de ver. a. 2. ad 2. de DEO loquitur: *Non quaſi eſſentiam ſuam ex aliis rebus cognoſcens.* Ex quibus ratio præſentis Corollarii deducitur: Tunc datur ſcientia à poſteriori, quando id quod ex parte cogniti & in eſſendo eſt effectus, ex parte cognitionis & in cognoſcen- 19.

Digitized by Google

do ſit cauſa alterius; ſed hoc implicat in DEO; ergo etiam implicat ſcientia à poſteriori. Major liquet: quia cùm ſcientia in genere ſit rei cognitio per cauſam; in hoc differt ſcientia *propter quid*, *& quia*, quòd illa pro medio demonſtrativo aſſumat medium, quod non tantùm ſit cauſa in cognoſcendo, ſed etiam in eſſendo, & ex parte cogniti; iſta verò aſſumat medium, quod quidem eſt notius quo ad nos, & cauſa in cognoſcendo: ex parte verò objecti cogniti & in eſſendo eſt effectus minùs notus quoad ſe.

Minor probatur primò; quia in DEO non datur alia virtualis cauſalitas & ſubordinatio ex parte cognitionum, niſi per connotationem ad cauſalitatem & ſubordinationem objectorum cognitorum, ut ex decurſu patebit: ſed ex parte objecti cogniti effectus ſubordinatur ſuæ cauſæ; ergo etiam talis eſt ordo ex parte cognitionis divinæ, adeóque ſola relinquitur ſcientia à priori. Secundò effectus creatus in tantùm fundat notitiam evidentem & ſcientiam de DEO à poſteriori, in quantum eſt medium cognoſcendi DEUM modo abſtractivo, imperfecto, & quoad an eſt: atqui talis modus cognoſcendi ſeipſum repugnat in DEO: quia includeret cognitionem immediatè terminatam ad creaturas, adeóque ſpecificatam à creaturis, abſtractionem excluſivam quidditativæ cognitionis, &c. quæ ſine imperfectione concipi non poſſunt.

20. Oppones: Qui cauſam cognoſcit in effectu, ille habet ſcientiam à poſteriori, atqui DEUS ſe ipſum ceu cauſam cognoſcit in effectibus creatis: ergo habet ſcientiam à poſteriori: Minor eſt S. D. l. 1. ad Annib. d. 3. q. 2. a. 1. in c. ubi dicit: *DEUS ſe ipſum videt in creatura repræſentatum*, & exinde patet: quia ſicut eſt impoſſibile cauſam comprehendere, & non videre in ipſa effectus contentos, ſic eſt impoſſibile effectum comprehendere, quin in ipſo cognoſcatur cauſa ipſius: ſed DEUS comprehenſivè cognoſcit omnes effectus creatos: ergo & ſe ipſum tanquam cauſam in creatis effectibus cognoſcit.

Reſp. negando, vel diſting. maj. qui videt cauſam in effectu, & ex effectu conc. maj. & non ex effectu nego maj. vel explicatiùs: qui videt cauſam in effectu, tanquam dependenter in cognoſcendo ab effectu, conc. maj. tantùm ut terminum dependentiæ & connexionis, nego maj. ſed DEUS videt ſe ipſum in effectibus creatis, ut terminum dependentiæ, quam habent effectus creati à ſe, tanquam cauſa, concedo min. videt ſe ipſum in effectibus creatis, & ex ipſis, ita ut cognitio ſui virtualiter dependeat à cognitione effectûs, ceu medio cognoſcendi, nego min. & conſeq.

Et datur inſtantia: DEUS per ſuum intelligere primordiale comprehendendo ſuam eſſentiam comprehendit omnes terminos cum illa neceſſariò connexos: nec tamen illud intelligere habet rationem ſcientiæ à priori ſtrictè ſumptæ: ergo tametſi DEUS cognoſcendo comprehenſivè effectus creatos attingat omnes cauſas eorundem tam ordinis creati, quàm increati, non ſequitur quòd illa cognitio ſit ſcientia à poſteriori. Igitur ſicut ad ſcientiam à priori ulterius requiritur, quòd ex parte objecti & effectûs cogniti ſit aliqua dependentia à cauſa tam in eſſendo, quàm cognoſcendo, ſic ad ſcientiam à poſteriori requiritur, ut ex parte objecti & cauſæ cognitæ ſit dependentia ab effectu, non quidem in eſſendo, ſed tamen in cognoſcendo: qualis in intellectu Divino non poteſt admitti. 21.

Colliges tertiò contra Godoyum. Non dari in DEO ſcientiam ſuæ intellectualitatis, vel intelligere actualiſſimi, ut enim daretur ejus ſcientia, deberet poſſe cognoſci in aliquo medio virtualiter priori, & habente rationem cauſæ virtualis; ſed hoc dici nequit: ſiquidem nec intellectualitas ab eſſentia, nec intelligere actualiſſimum ab intellectualitate virtualiter intrinſecè diſtinguitur, ſed intelligere actualiſſimum eſt ipſum primordiale conſtitutivum divinæ eſſentiæ, prout in 3. diſput. diximus. 22.

ARTICULUS III.

An & quomodo in DEO dentur ideæ?
Ad q. 15. S. Th.

SUMMARIA.

1. *Quid ſit idea?*
2. *Dari ideas in DEO probatur authoritate & ratione.*
3. *Non niſi rerum operabilium ideæ dantur.*
4. *Ipſa Divina eſſentia eſt idea rerum creatarum & creabilium.*
5. *Pluralitas idearum exponitur.*
6. *Omnium creaturarum & jam poſſibilium ideæ dantur in DEO.*
7. *Mali formalis idea non datur.*
8. *Materia prima ſeorſim non habet ideam.*
9. *Divinæ Perſonæ non ideantur per eſſentiam.*
10. *Dantur ideæ omnium tam individuorum, quàm ſpecierum.*
11. *Refellitur ſententia Scoti.*
12. *Refellitur ſententia Granadi.*
13. *Quomodo omnia vivant in DEO?*
14. *Quomodo DEUS reſpiciat creaturas in eſſe cognito?*
15. *Qualis ſimilitudo inter Divinam ideam & creaturas?*
16. *Ideæ Divinæ multiplicantur virtualiter extrinſecè.*

§. I.

Sententia Thomiſtica.

Suppono ex Philoſophia, quòd idea ſit *forma intelligibilis, ad quam reſpiciens artifex aliquid ad ejus inſtar operatur*: ita ut idea de materiali & entitativè dicat ipſam ſpeciem expreſſam intelligentis 1.

Digitized by Google

gentis artificioſi; de formali autem paſſivam imitabilitatem ipſius, ratione cujus pertinet ad genus cauſæ formalis extrinſecæ. Unde ſequitur primò, quòd ratio ideæ nulli alteri agenti, quàm intellectivo convenire poſſit. Sequitur ſecundò, quòd eadem forma intelligibilis ut comparata ad intelligentem habeat rationem ſpeciei expreſſæ, eúmque intelligentem denominet; quatenus verò comparata ad rem attefactam, à qua eſt imitabilis, ſic induat rationem exemplaris, & ſic ſub iſto poſteriori ſolùm conceptu habeat rationem ideæ.

2. CONCLUSIO. *In DEO dantur ideæ omnium creaturarum* (2) *ab ipſo operabilium.* (3) *& rationem ideæ habet ipſa Divina eſſentia.* (4) *pluralitatem verò idearum non habet niſi ex connotatione ad creaturas, à quibus eſt diverſiſſimè imitabilis.* Ita communiter Thomiſtæ ad mentem S. D. q. 15. Oppoſitum tenet Scotus quoad 2. p. docens in 1. d. 35. q. 1. ideam eſſe ipſam creaturam quatenus ab æterno præexiſtentem in eſſe diminuto, objectivo & cognito.

Prima pars eſt expreſſa doctrina PP. in primis D. Dionyſii qui c. 5. d. div. nom. *rationes rerum in mente divina exiſtentes* vocat *exemplaria & rationes ſubſtantificas.* D. Aug. l. 83. qq. q. 46. *Prima vis, inquit, in ideis conſtituitur, ut niſi eis intellectis ſapiens nemo eſſe poſſit.* Imò idem relatus à S. D. in q. 3. d. Ver. a. 1. dicit: *qui negat ideas eſſe, infidelis eſt.* idque deducit ex illo Joan. *quod factum eſt in illo, vita erat: quid eſt hoc*, inquit, *vita erat? facta eſt terra, ſed ipſa terra, quæ facta eſt, non eſt vita. Eſt autem in ipſa ſapientia ſpiritualiter ratio quædam, quâ terra facta eſt.* Boëtius quoque l. 3. d. conſol. metro 9.

- - - - - *Tu cuncta ſuperno*
Ducis ab exemplo, pulchrum pulcherrimus ipſe
Mundum mente gerens, ſimilique ab imagine formans.

Ratio eſt: Agentis intellectualis & artificioſi, quod proinde ex præſtituto ſibi fine operatur, proprium eſt, habere propoſitum ſibi exemplar, ad cujus imitationem producat effectum: ſed DEUS eſt tale agens: ergo juxta propoſitum exemplar ſeu ideam operatur. Quam rationem expreſſit D. Damaſc. *DEUS omnium author eſt, ergo omnium, quæ ſunt, rationes in ſe & cauſas* (hoc eſt ideas) *jam antè in ſe ipſo præhabet.* Et D. Aug. l. cit. *omnia ratione ſunt condita, aliàs caſu & fortuitò evenient; nec eâdem ratione homo, quâ equus, &c.*

3. Secunda pars exponit, quarum rerum rationes ſeu ideæ ſint in DEO, & probatur. Illarum rerum rationes ſeu ideæ ſunt in artifice, quas ipſe ad idearum imitationem operatur: ergo earum, quæ DEUS ut artifex operatur & operari poteſt, ideas habet, quas verò operari non poteſt, earum nullæ ſunt in DEO ideæ.

4. Tertia pars aſſerit, Divinam eſſentiam habere rationem ideæ, & patet ex præſuppoſita explicatione ideæ. Nam in eo formaliter conſiſtit idea, quod eſt ſpecies & forma intelligibilis per artificioſam productionem ab effectu imitabilis: ſed reſpectu intellectûs divini eſſentia divina habet formalem rationem formæ intelligibilis, eáque propter eminentiſſimam continentiam omnium creaturarum eſt ab iisdem infinitis modis imitabilis & participabilis, ergo. unde etiam per ordinem ad ipſum intellectum divinum habet rationem ſpeciei, per ordinem verò ad creaturas producendas vel producibiles rationem ideæ.

Quarta pars affirmat & explicat pluralitatem 5. idearum in DEO. Dari plures ideas, colligitur ex modo loquendi SS. PP. ipſiúsque ſcripturæ; nam Heb. 11. *Fide*, inquit Apoſtolus, *intelligimus aptata eſſe ſæcula verbo DEI, ut ex inviſibilibus viſibilia fierent.* ubi S. D. per ly *inviſibilibus* ideas intelligit, quas etiam plurali numero loco cit. S. Dionyſ. appellat *ſubſtantificas rationes exiſtentium prædeterminativas*, uti & Mercur. Triſmeg. *rerum naſcendarum ſeminales rationes.* Et D. Aug. ſup. *ſingula*, inquit, *propriis eſſe creata rationibus.*

Cæterùm, quòd ſint plures ideæ & quòd iſta pluralitas, quæ utique non eſt realis, ſed rationis ratiocinatæ, non ſit deſumenda ex parte divinæ eſſentiæ & ex fundamento diſtinctionis virtualis intrinſecæ, ſed ex parte & connotatione rerum productarum, vel producibilium, ratio eſt: tot ſunt ideæ, quot ſunt diverſæ imitabilitates & participabilitates divinæ eſſentiæ; ſed tot ſunt ejuſmodi imitabilitates, quot ſunt creaturæ producibiles: ergo etiam tot ſunt ideæ, Minor conſtat: quia, ut dicebat D. Aug. *aliâ ratione homo, quàm equus. Angelus quam homo, &c.*

Jam verò, quòd iſta pluralitas non ſit virtualis intrinſeca, inde conſtat, quia pluralitas, quæ non ex formalis objecti & lineæ diverſitate, ſed ex multiplicatione objectorum materialium connotatorum & intra eandem lineam accipitur, illa non eſt virtualis intrinſeca, ſed extrinſeca: ſed talis eſt multiplicatio idearum in DEO. ergo.

§. II.

Corollaria.

Sequitur ex dictis primò. Omnium creaturarum non tantùm actualium, ſed etiam poſſibilium ideas eſſe in DEO, illarum quidem, quia ipſas DEUS per ſuam divinam artem actu producit; iſtarum verò, quia illas videt ad ſui imitationem producibiles; ſeu quia videt ſuam divinam eſſentiam ſic & ſic infinitis modis participabilem. Unde etiam reſpectu creaturarum actualium ideæ divinæ ſunt actu practicæ: reſpectu verò poſſibilium tantùm ſunt virtute practicæ. 6.

Sequitur ſecundò. Mali formalis & peccati in DEO nullam dari ideam, quia malum & peccatum non continentur in virtute divinæ eſſentiæ effectricis, ſed tantùm potentiæ deficientis, nec ullo modo eſt à DEO operabile vel effectibile. 7.

Sequitur tertiò. Materiam primam ſeorſim ſumptam non habere ideam in DEO, quia ut ſic neque per abſolutam potentiam produci poſſe ſuppono ex Philoſophia, habere verò ideam ratione totius compoſiti, in quo & per cujus exiſtentiam exiſtit. 8.

Sequitur quartò. Divinam eſſentiam non eſſe ideam Filii, vel Spiritûs S, quia iſtæ divinæ perſonæ 9.

Digitized by Google

ſonæ non producuntur artificioſè per directionem, imitationem & participationem eſſentiæ, tanquam ſuæ imagines & ſimilitudines, ſed producuntur neceſſariò à perſonis, Filius à perſona Patris, Spiritus S. à Patre & Filio, idque cum infinita univoca communicatione, & identitate eſſentiæ.

10. Sequitur quintò. Omnium tam individuorum, quàm ſpecierum ideas dari, eò quòd hæc omnia ſint à DEO producibilia, & ſubjecta artifici providentiæ ipſius.

11. Sequitur ſextò contra Scotum, ideam non poſſe conſtitui in ipſo eſſe cognito & objectivo creaturarum: nam implicat, ut DEUS accipiat finem, regulam, & menſuram ſuæ operationis extra ſe ab aliquo creato; ſed idea eſt finis, menſura, & regula artificioſæ operationis: ergo implicat, ut DEUS ideam habeat extra ſe: atqui eſſe objectivum creaturæ eſt eſſe creatum extra DEUM. ergo. Audi Angel. Doct. q. 3. de ver. a. 1. in c. ita loquentem: *non eſt autem conveniens ponere DEUM agere propter finem alium à ſe & accipere aliunde, unde ſit ſufficiens ad agendum, ideo non poſſumus ponere ideas eſſe extra DEUM, ſed in mente Divina tantùm.* Nec aliter D. Auguſt. in l. 83. qq. q. 46. *Has autem* (ideas) *ubi arbitrandum eſt eſſe, niſi in ipſa mente creatoris? non enim extra ſe quicquam poſitum intuebatur, ut ſecundùm id conſtitueret, quod conſtituebat; nam hoc opinari ſacrilegium eſt.*

Confirmatur ex præcitatâ doctrinâ S. Th. DEUS à nullo creato poteſt recipere ſufficientiam ad agendum; ſed ideale exemplar eſt forma, quâ artifex fit ſufficienter potens agere artificioſè; quemadmodum per formam naturalem agens naturale fit ſufficienter potens agere naturaliter: ergo nihil creatum poteſt reſpectu DEI habere rationem ideæ.

12. Sequitur ſeptimò. Cognitionem Divinam non habere rationem ideæ, contra Granado & Suarez pro ſe referentes D. Bonavent. in 1. diſt. 35. q. 1. a. 1. Ità ſentit Doctor Angel. hîc a. 1. ad 3. dicens: *idea in DEO nihil eſt alind, quàm DEI eſſentia.* & a. 2. ad 2. diſcrimen aſſignans, cur dentur plures ideæ, non autem plures ſapientiæ, vel artes in DEO? *quia, inquit, ſapientia & ars ſignificantur, ut quo DEUS intelligit, ſed idea, ut quod DEUS intelligit: DEUS autem uno intellectu intelligit multa.* ex quo ſubſumitur: ſed cognitio Divina non ſignificatur ut quod à DEO intelligitur, ſed ut quo DEUS intelligit: ergo cognitio Divina non habet rationem ideæ.

Prætereà. Idea eſt forma, ad quam reſpiciens artifex aliquid ad ejus inſtar operatur: atqui cognitio non eſt talis forma, ad cujus imitationem artifex DEI ſapientia operatur: eſt quippe forma, quâ artifex ideam contemplatur; non quæ ejus aſpectui ad illam extrinſecùs imitandam objicitur.

13. Sequitur octavò. Rectè dici, quòd omnia creata apud DEUM, & in DEO vivant. Ita canit Eccleſia in officio Defunct. *Regem, cui omnia vivunt, venite adoremus.* Idque D. Auguſtinus colligit ex illo Jo. 1. *Quod factum eſt, in ipſo vita erat.* Ratio ibidem à S. Patre inſinuata eſt, quòd omnes creaturæ relucent in eſſentia & ideis Divinis ut cognitæ: ſed eſſentia Divina repræſentans creaturas eſt per eſſentiam vita: ergo omnes creaturæ in eſſentia divina ipſas repræſentante & ideante ſunt vita. *Facta eſt terra*, inquit S. P. *Sed ipſa terra, quæ facta eſt, non eſt vita. Eſt autem in ipſa ſapientia ſpiritualiter ratio quædam, quâ terra facta eſt; hæc eſt vita. Ergo quod factum eſt, in illo vita eſt. Attendite arcam in arte, & arcam in opere: arca in opere non eſt vita; arca in arte vita eſt, quia vivit in artificis anima.*

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objicies pro Scoti ſententia. Idea eſt forma, ad quam reſpiciens artifex operatur: ſed creatura cognita, ſeu eſſe objectivum & cognitum creaturæ, eſt illa forma & ratio, ad quam DEUS reſpiciens illam ad extra producit, nam DEUS v. g. lapidem à ſe ab æterno cognitum intuens, eundem in tempore ad extra producit: ergo idea in Divino intellectu aliud non eſt, quàm ipſa creatura in eſſe cognito exiſtens. 14.

Reſpond. diſting. maj. ad quam ut efficiendam reſpiciens artifex operatur, nego maj. ad quam ut imitandam & exemplandam reſpiciens artifex operatur, conc. maj. ſed DEUS efficit creaturam, illius eſſe objectivum in ſuo Divino intellectu reſpiciens, ut efficiendum, conc. ut imitandum & exemplandum, nego min. & conſequentiam. Non igitur ſufficit ad rationem ideæ, quòd ſit forma quam reſpiciat artifex operans; aliàs quippe creaturæ dici poſſent ideæ Verbi Divini, ſiquidem DEUS cognitione omnium creaturarum poſſibilium producit Verbum: ſed requiritur inſuper, quòd illa forma ſit agenti menſura, regula, & ratio, ut ad ejus imitationem artificioſus operans externum effectum producat, quod non alicui creaturæ, ſed increatæ DEI (imitabilitas enim paſſiva eſt diſtinctivum formale ideæ ab aliis formis) eſſentiæ poteſt competere.

Objicies ſecundò. Idea debet habere ſimilitudinem cum ſuo ideato; ſed eſſentia divina non poteſt habere ſimilitudinem cum creaturis, cùm eaſdem non niſi eminenter contineat: ergo nequit habere rationem ideæ reſpectu creaturarum. 15.

Reſp. debet habere ſimilitudinem vel formalem, vel eminentialem, conc. tantùm formalem nego. item debet habere ſimilitudinem vel analogicam, vel univocam, conc. tantùm univocam, nego. Sed Divina eſſentia non habet ſimilitudinem cum creaturis, univocam, conc. analogicam, nego. formalem conc. eminentialem, nego. min. & conſeq.

Objicies tertiò. Si Divina eſſentia haberet rationem ideæ, non eſſent plures, ſed una ſolùm idea creaturarum, conſequens eſt contra SS. PP. & communem Theologorum: ergo & antec. ſequela probatur. Nihil in DEO eſt multiplicabile præter relationes; ſed ideæ non pertinent ad relationes: ergo ſi illæ ſunt intrinſecè in DEO, hoc ipſo non ſunt multiplicabiles. 16.

Confirmatur. Sapientia & ars non multiplicantur in DEO; ergo neque idea, cùm omnes iſtæ

Digitized by Google

iſtæ rationes identificentur cum Divina eſſentia, & ad lineam intelligibilem pertineant.

Reſp. nego ſequelam ejúſque probationem diſtinguo: Nihil eſt multiplicabile præter relationes, formaliter, conc. virtualiter nego. Si dicas: quæ pertinent ad eandem lineam ſub eodem objecto formali, non multiplicantur virtualiter; ſed omnes ideæ conveniunt ſub eadem formali ratione in linea intelligibilitatis Divinæ: ergo non multiplicantur virtualiter.

Reſp. quæ pertinent ad eandem lineam &c. non multiplicantur virtualiter, intrinſecè conc. extrinſecè, nimirum per connotationem ad creaturas in particulari aliter & aliter imitantes & participantes Divinam eſſentiam, ſic nego.

Ad confirmationem aſſigno paritatem ex S. D. loco cit. quòd ſapientia & ars in DEO ſe habeant, ſicut principium quo DEUS intelligit; adeóque ſe tenet ex parte ſubjecti, & exprimit unitatem; atque idea eſt, quod DEUS ut diverſimodè imitabile intelligit, ideóque ſe tenet ex parte objecti per modum prototypi, multiplicabilis juxta connotationem plurium objectorum per ideas extrinſecè ſpecificabilium, unde idea non habet rationem attributi.

ARTICULUS IV.

In quo medio DEUS cognoſcat creaturas?

SUMMARIA.

1. *Cognoſci creaturas à DEO ſecundùm formale eſſe ipſarum probatur authoritate.*
2. *Evincitur ex ratione Divinæ providentiæ & ſcientiæ comprehenſivæ.*
3. *Exponitur authoritas Hieronymi apparenter contrarii.*
4. *Cenſura oppoſitæ ſententiæ.*
5. *An non entium ſit cognoſcibilitas?*
6. *Rejicitur eſſe anticipatum creaturarum Henrici.*
7. *Et eſſe diminutum Scoti.*
8. *Creaturæ poſſibiles habent cognoſcibilitatem in virtute cauſæ.*
9. *Realitas eſſentiæ poſſibilibus competit actu cognitionis Divinæ & logicè in actu ſignato.*
10. *Cognoſcens fit idem cum objecto cognito per propriam quidditativam ſpeciem, non quomodocunque.*
11. *Ex cognitione infinitorum poſſibilium non ſequitur numerus infinitus actu.*
12. *Varia Authorum placita de modo cognoſcendi creaturas.*
13. *Non cognoſcuntur immediatè in ſe ipſis.*
14. *Authoritates PP.*
15. *Ratio prima ex natura intellectionis.*
16. *Ratio ſecunda, quia forent objectum motivum Divinæ cognitionis.*
17. *Ratio tertia, quia non eſſet modus cognitionis perfectiſſimus.*
18. *Ratio quarta à paritate Theologiæ & virtutum Theologicarum.*
19. *Ratio quinta à paritate voluntatis Divinæ.*
20. *Rationes pro eſſentia, tanquam medio cognito.*
21. 22. 23. *Oſtenditur neceſſitas negandi medium incognitum.*
24. *Quænam cognoſcibilitas creaturarum ſubſiſtat in DEO?*
25. *Diſparitas ad inſtantiam intellectûs Angelici & humani.*
26. *Cognitio creaturarum in ſe ipſis non eſſet tantùm imperfecta negativè, ſed privativè.*
27. *Eliditur inſtantia de inæqualitate linearum.*
28. *Diſparitas inter producibilitatem & cognoſcibilitatem creaturarum.*
29. *Non eſt idem creaturas videri ſecundùm eſſe proprium, & videri in ſe ipſis.*
30. *Exponitur authoritas objecta Doct. Angelici.*
31. 32. *Solvuntur inſtantiæ de comprehenſione ſolis & intellectûs Angelici.*
33. *Quænam univerſalitas cauſet confuſionem cognitorum.*
34. *Datur malorum cognitio in DEO.*
35. *Eſtq; de perfectione Divinæ ſcientiæ.*
36. *Cognoſcuntur in formis oppoſitis.*
37. *Quomodò cognoſcantur entia rationis?*
38. *Expediuntur duæ objectiunculæ.*

§. I.

DEUS cognoſcit omnes creaturas ſecundùm eſſe proprium ipſarum.

1. Certum eſt, omnes creaturas tam poſſibiles, quàm actuales non tantùm cognoſci à DEO ſecundùm eſſe eminentiale, & ideale, quod habent in DEO, eſtque ipſa increata DEI eſſentia; ſed etiam ſecundùm eſſe formale & proprium ipſarum, quod vel habere poſſunt, vel habent aliquando in propria menſura: ita enim clarè docet S. textus Hebr. 4. *Non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus; omnia autem nuda & aperta ſunt oculis ejus.* Gen. 1. *Vidit DEUS cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona.* Prov. 16. *Ecce cælum & cæli cælorum, & abyſſus, & univerſa terra, & quæ in eis ſunt, in conſpectu illius, &c.*

Cùm igitur verba ſcript. in proprio ſenſu ſint accipienda, ubi nullum obſtat inconveniens, imò ſumma militat convenientia: ejuſmodi cognitio creaturarum, quâ proprium, formale, & particulare cuiuslibet eſſe attingat, nullatenus eſt DEO ſubtrahenda.

2. Ratio eſt primò. Quæcunque ſubſunt divinæ Providentiæ, requirunt diſtinctam ſui cognitionem: ſed omnes creaturæ actuales ſubſunt divinæ providentiæ ſecundùm eſſe ſuum proprium: ergo etiam ſecundùm eſſe proprium debent cognoſci: cúmque hæc cognitio nullam dicat imperfectionem, ſed meriſſimam perfectionem, DEO neceſſariò eſt tribuenda.

Digitized by Google

Secundò. Cognitio comprehenſiva cauſæ attingit omnia ad quæ ſe virtus cauſæ extendit, quæque in illa vel formaliter vel eminenter continentur, ſed DEUS comprehendit ſuam omnipotentiam, quæ eſt cauſa omnium creaturarum in ipſa ſecundùm proprias rationes contentatum: ergo etiam ſuâ cognitione attingit omnium creaturarum eſſe ſecundùm proprias rationes ipſarum.

3. Nec obſtat textus Hieron. in illud Hab. c. 1. *Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum.* ubi dicit S. P. *Abſurdum eſt ad hoc DEI deducere majeſtatem, ut ſciat per momenta ſingula, quot naſcantur culices, quotq; moriantur, &c.* Optimè enim S. Patrem exponit Mag. in 1. d. 39. §. 4. Nequaquam tanti Doctoris mentem eſſe, quòd nullam Divina ſapientia notitiam habet rerum quarumlibet minimarum, quam & fides docet, & ratio: ſed quòd irrationales creaturas non reſpiciat illâ ſpeciali providentiâ ordinativa mediorum tum ſufficientium tum efficacium in finem beatitudinis adipiſcendæ, quâ DEUS reſpicit creaturas rationales. quo ſenſu D. Th. inf. q. 22. a. 2. ad 5. expoſuit illud Apoſtoli 1. Cor. 9. *Nunquid de bobus cura eſt DEO.*

4. Oppoſitam ſententiam, quæ non niſi confuſam creaturarum poſſibilium cognitionem DEO permittit, & Aureolo tribuitur, ſaltem erroneam, vel errori proximam cenſet Godoyus cum aliis Theologis, eò quòd adverſetur evidenti diſcurſui, & concluſioni deductæ ex una præmiſſa de fide & altera lumine naturali notâ; nempe *perfecta providentia creaturarum requirit* diſtinctam notitiam illarum in particulari: (en! propoſitionem lumine naturali notam.) *Sed DEUS habet infinitè perfectam providentiam omnium creaturarum*: (en! propoſitionem fide certam) ergo DEUS habet diſtinctam notitiam omnium creaturarum in particulari.

§. II.

Solvuntur objectiones.

5. OBjic. primò. Quod in ſe actu non eſt, non eſt actu cognoſcibile, ſed creaturæ poſſibiles in ſe actu non ſunt: ergo non ſunt in ſe actu cognoſcibiles. Major conſtat, quia cognoſcibilitas eſt paſſio entis; quod ergo in ſe nihil eſt, in ſe quoque non eſt cognoſcibile. Minor pariter videtur eſſe certa: nam ſicut futura non habent eſſe, niſi in determinatione cauſæ; ſic poſſibilia non habent eſſe niſi in potentia & virtute cauſæ.

6. Ad hanc objectionem Reſpondebat Henricus. quodl. 8. q. 1. & 9. quamvis creaturæ poſſibiles non habeant exiſtentiam, habere tamen ab æterno verum aliquod eſſe reale, ratione cujus cognoſci queant, quæ tamen ſententia, ſi de eſſe phyſico loquatur, tanquam diſſona principiis fidei, quibus docemur, omnia liberè & in tempore à DEO producta fuiſſe, paſſim Theologorum cenſuris vapulat.

7. Mitior eſt reſponſio Scoti in 1. d. 35. & 36. ac alibi, ejúsque ſequacium, diſtinguentis minorem propoſitionis: creaturæ poſſibiles in ſe actu non ſunt ſecundùm eſſe phyſicum & perfectum, conc. ſecundùm eſſe diminutum, ſive cognitum, ſecundùm quod producitur ab intellectu divino in ſecundo inſtanti, in quo ipſas poſſibiles creaturas cognoſcit, negat. Quod eſſe diminutum ajunt medium eſſe inter ens reale & rationis, & participare de utroque, de ente reali, cum quo convenit in non repugnantia ad exiſtendum, de ente rationis, cum quo convenit in negatione phyſicæ realis exiſtentiæ. Sed & iſta reſponſio magis intricat, quàm extricat difficultatem, ſiquidem aliquod eſſe plus quàm objectivum veréque efficienter productum intelligat: cùm enim illud eſſe cognitum habeat pro forma denominante divinam cognitionem, quomodo poteſt eſſe productum, cùm forma denominans ſit eſſentialiter improducta? ſi verò aliud non velit, quàm quòd creaturæ poſſibiles in ſecundò inſtanti intellectionis divinæ ab eadem denominarivè promanent, & conſtituantur in eſſe cogniti, planè nobiſcum ſentiunt, nec niſi in modo loquendi differunt, prout ſubtiliter advertit Illuſtriſſimus Reding q. 5.

Conformiùs ad mentem S. D. Reſpondeo negando maj. & ad ejus probationem dico, eo modo aliquid cognoſci, quo modo habet eſſe: ſi ergo eſſe tantùm habet in cauſa, etiam tantùm cognoſci poteſt in cauſa: ſic futura (ut infrà dicemus) quia tantùm habent eſſe in determinatione cauſæ, etiam ſecundùm eſſe ſuum formale cognoſcibilia ſunt in determinatione cauſæ; poſſibilia quia tantùm habent eſſe in virtute cauſæ, cognoſcibilia ſunt in virtute cauſæ. Cùm proinde virtus Divinæ eſſentiæ & omnipotentiæ in ſe eminentiſſimè contineat omnes creaturas poſſibiles ſecundùm omnia ſua prædicata formalia, ſpecifica & individualia, illa pariter ſecundùm hæc prædicata formalia & particularia in ſua eſſentia ceu cauſa cognoſcit, ut mox dicetur. Ita inſinuat S. D. hîc q. 14. a. 9. ad 1. dicens: *dicendum, quòd ſecundùm quod ſunt in potentia, ſic habent veritatem, ea quæ non ſunt actu, verum eſt enim ea eſſe in potentia, & ſic ſciuntur à DEO.* Item q. 2. de ver. a. 3. ad 12. *Dicendum, quòd quamvis cognitio non ſit niſi entis, non tamen oportet, quod illud, quòd cognoſcitur, ſit tunc ens in ſui natura, quando cognoſcitur, &c.* 8.

Sed dices: Creaturæ poſſibiles actu objiciuntur Divinæ cognitioni ſecundùm eſſe ſuum proprium formale, diſtinctum ab eſſe & virtute Divinæ omnipotentiæ; ergo competit ipſis ab æterno actu aliquod eſſe reale diſtinctum à virtute cauſæ, quocirca Philoſophi dicunt, eſſentias rerum eſſe ab æterno; verum quippe eſt ab æterno, quòd homo ſit ens, animal &c. & hæc veritas non eſt ab æterno in potentia, ſed actu; præſcindit enim ab exiſtentia, & ſolùm nominat realitatem eſſentiæ, quæ eſt neceſſaria, æterna, immutabilis. 9.

Reſp. conceſſo anteced. diſtinguo conſequens: ergo competit ipſis actu divinæ cognitionis & artis ideantis talem veritatem, aliquod eſſe actuale, conc. independenter ab illa cognitione ideante, nego conſequentiam, vel ſubdiſtinguo conſequens: competit eſſe reale ſecundùm realitatem eſſentiæ logicè, & in actu ſignato, conc. ſecundùm realitatem exiſtentiæ phyſicè, & in actu exercito, ſic nego.

Objic.

Digitized by Google

10. Objic. ſecundò. Si DEUS cognoſceret creaturas ſecundùm proprium eſſe ipſarum, tunc ſequeretur, quòd DEUS in eſſe intelligibili fieret creatura; imò cùm DEUS cognoſcat etiam negationes, & peccata, ſequeretur, quòd DEUS in eſſe intelligibili foret non ens, peccatum, &c. ſed hæc horret auditus, ergo. Sequela deducitur ex antiquo Philoſophorum præſertim apud Thomiſtas axiomate, quòd anima cognoſcendo fit ipſum cognitum in eſſe intelligibili & repræſentativo.

Reſp. negando ſequelam. nam ſenſus axiomatis Philoſophici ad ſummum procedit, quando objectum cognoſcitur per propriam ſpeciem quidditativam, quæ eſt forma intelligibilis ipſius objecti, & cùm cognoſcitur per modum objecti primarii & motivi, non cùm cognoſcitur per modum objecti ſecundarii, materialis & purè terminativi, atqui, ut ſtatim dicetur, creaturæ poſſibiles cognoſcuntur à DEO non per propriam ſui ſpeciem, ſed in eſſentia Divina tanquam cauſa, & medio priùs cognito; negationes verò & peccata non niſi in formis oppoſitis cognoſcuntur: ergo non ſequitur, quòd DEUS recipiat denominationem ab illis objectis cognitis.

11. Objicies tertiò. Si DEUS cognoſceret omnes creaturas poſſibiles ſecundùm eſſe formale, & proprium ipſarum, daretur numerus infinitus actu: ſed hoc repugnat meliori Philoſophiæ. ergo.

Sequela probatur. Omnes creaturæ poſſibi- in ſuo proprio eſſe ſunt infinitæ, ſed illæ omnes eſſent ſimul actu cognitæ, ergo daretur numerus & multitudo infinita actu.

Reſp. vel negando conſequentiam, quia tò *actu* in minore jungitur cum cognitione, in conſequenti verò cum objecto cognito: vel gratis diſtinguendo min. ſunt actu & ſimul cognitæ ſimultate & actualitate cognitionis, concedo, ſimultate & actualitate objecti cogniti, nego min. ſicque diſtincto conſequente nego conſequentiam. Ita tametſi omnia futura in infinitum in æternitate DEI ſcientiæ viſionis fiant præſentia, non ſequitur, quòd conſtituant numerum infinitum actu, ſunt enim præſentia non ſimultate & præſentialitate menſuræ propriæ & intrinſecæ, ſed tantùm præſentialitate & ſimultate menſuræ extrinſecæ & alienæ, nempe æternitatis DEI, cui repugnat ſucceſſio.

§. III.

Medium & modus cognoſcendi creaturas.

12. Vidimus creaturas per Divinam ſcientiam cognoſci, ſecundùm proprium ſuum eſſe; nunc ſupereſt controverſia, quo modo, vel in quo medio DEUS ſuas creaturas, ceu artefacta à ſe liberè vel producenda, vel producibilia cognoſcat? ubi diverſa ſunt authorum placita. Prima eſt ſententia Ockami in 1. d. 35. q. 3. dicentis, DEUM cognoſcere creaturas in ſe ipſis, non autem in ſua eſſentia tanquam objecto primario & motivo cognitionis. Secunda Franc. de Lugo. d. 28. c. 4. n. 16. Ariagæ & plurium, quòd licèt DEUS in ſua eſſentia & omnipotentia tanquam objecto primario & motivo videat creaturas, videat nihilominus etiam creaturas in ſe ipſis. Tertia eſt Vaſq. & Amici d. 12. de ſcientia DEI n. 12. & aliorum. DEUM cognoſcere creaturas in ſua eſſentia, non tanquam in cauſa & medio cognito, ſed tanquam in ſpecie expreſſa & verbo eſſentiali communi tribus Perſonis. Quarta eſt communis Thomiſtarum, quòd DEUS creaturas non immediatè in ſe ipſis, ſed in ſua eſſentia, non tanquam ſpecie, ſed ſpeculo, cauſa & medio priùs cognito cognoſcat.

CONCLUSIO. *DEUS non poteſt cognoſcere* 13.
creaturas immediatè in ſe ipſis, ſed mediatè in ſe ipſo tanquam medio & cauſa cognita. Eſt *expreſſa* doctrina S. D. hìc q. 14. a. 5. in c. ubi dicit: Igitur dicendum eſt, *quod DEUS ſe ipſum videt in ſe ipſo: alia autem a ſe videt non in ipſis, ſed in ſe ipſo.* Quibus verbis etiam negat poſſe illas à DEO videri in ſe ipſis. Nam ſi tali modo poſſent cognoſci, defacto cognoſcerentur, cùm etiam juxta principium Adverſariorum omni modo cognoſcere creaturas, quo ſunt cognoſcibiles, pertineat ad infinitam perfectionem divinæ cognitionis.

Probatur primò authoritate SS. PP. Nam pri- 14.
mò in pſ. 101. dicitur: *DEUS proſpexit de excelſo ſancto ſuo*, hoc eſt, exponente S. D. in 1. contra gent. c. 49. *quaſi de ſe ipſo excelſo omnia videns.* Secundò D. Dionyſius ibidem relatus c. 7. d div. nom. *divina mens ratione illâ, quâ cauſa eſt omnium, ſcientiam in ſe omnium complectitur.* Item, quòd *ex ſe ipſa, & in ſe ipſa ſecundùm unicam cauſæ præſtantiam omnia cognoſcit.* Rurſus: *Non ſecundùm viſionem ſingulis ſe immittit; ſed ſecundùm cauſæ continentiam ſcit omnia.* Et infrà. *DEUS ea, quæ ſunt, noſcit, non rerum notitiâ, ſed ſui.* Tertiò D. Auguſtinus 4. Gen. c. 29. dicit creaturas videri in Verbo, *tanquam in eo, per quod facta ſunt.* Et l. 5. c. 16. *DEUS creaturas non videret, niſi haberet*, hoc eſt, niſi illas contineret, ſicut cauſa continet effectum. Et 11. de Civ. c. 7. dicit, creaturas in DEI ſapientia cognoſci, *tanquam in arte, per quam factæ ſunt.* Item hoc a. 5. ad 3. relatus à S. D. dicit: *neque quicquam DEUS extra ſe ipſum intuetur*, quod exponit Angel. D. *non eſt ſic intelligendum, quaſi nihil, quod ſit extra ſe intueatur, ſed quia id, quod eſt extra ipſum, non intuetur, niſi in ſeipſo, ut dictum eſt.*

Prima pars aſſertionis probatur ulteriùs ratio- 15.
ne primò: ut creaturæ immediatè cognoſcerentur in ſe ipſis, deberent vel ipſæ per ſe vel per aliquam ſpeciem propriam creatam conjungi cum intellectu divino; ſed utrúmque implicat, ut per ſe clarum eſt ex ſimplicitate & infinita actualitate DEI. ergo. Sequela majoris patet, & ſupponitur ex Philoſophica doctrina, quòd ad omnem intellectionem requiratur unio intelligibilis cogniti cum cognoſcente.

Secundò. Si creaturæ immediatè cognoſce- 16.
rentur in ſe ipſis, pertinerent ad objectum motivum, formale, & ſpecificativum divinæ cognitionis: ſed hoc eſt abſurdum, quia ut argumentatur S. D. cit. 1. contra gentes. c. 48. divina cognitio nobilitatem & ſpeciem acciperet ab aliquo creato, tanquam pertinente ad formale objectum ipſius, objectum enim formale à ſcientia diſtinctum dat ipſi

ipſi eſſe, quoad ſpecificationem, ſi quidem ex objecto & potentia notitia paritur. Sequela probatur inductione aliarum cognitionum, quæ ſpecificantur ab objecto immediatè cognito: tum quia illud eſt objectum formale & motivum, quod per ſe primò & ratione ſui attingitur, ſed creaturæ immediatè viſæ in ſe ipſis attingerentur per ſe primò & ratione ſui, quia non attingerentur ratione alicujus alterius mediantis. ergo.

17. Tertiò. Modus perfectiſſimus cognoſcendi creaturas DEO convenit: ſed modus creaturas in ſe ipſis cognoſcendi, non eſt modus perfectiſſimus, quia modus ipſas videndi in ſua eſſentia, tanquam medio infinitè nobiliori eſt nobilior & perfectior. ergo.

Atque ideo licèt anima Chriſti & Angeli beati præter matutinam cognitionem, quâ creaturas in DEO vident, etiam cognitione veſpertinâ videant eas in ſe ipſis; hoc tamen DEO convenire nequit, in quo modus minùs perfectè cognoſcendi repugnat, qui non repugnat in creaturis.

18. Quartò probatur duplici paritate. Primò virtutes Theologicæ uti & ipſa Theologia non poſſunt pro ſuo objecto motivo immediato & formali habere aliquid creatum: ergo multò minùs intellectus divinus. conſequentia patet, quia iſtæ virtutes ſunt participationes divini intellectûs & voluntatis.

19. Præterea. DEUS *nihil aliud à ſe vult, niſi ratione ſuæ bonitatis*, inquit S. D. infrà q. 19. a. 2. ad 3. ergo etiam nihil aliud à ſe intelligit, niſi ratione ſuæ eſſentiæ. Ideòque S. D. loco cit. ad 2. dicit: *ſicut DEUS alia à ſe intelligit, intelligendo eſſentiam ſuam, ita alia à ſe vult; volendo bonitatem ſuam.*

§. IV.

Altera pars aſſertionis demonſtratur.

20. Dicit altera pars noſtræ aſſertionis, creaturas à DEO cognoſci in ſuamet eſſentia, non tanquam medio incognito, & exercente rationem ſpeciei intelligibilis; ſed in ipſa tanquam in cauſa & medio cognito habente rationem ſpeculi intelligibilis. Hoc ſanè probant authoritates in priori §. productæ. Quibus à ratione pondus accedit.

Primò. Eo modo DEUS in ſe cognoſcit creaturas, quo modo continet, ſed continentur eminenter in DEO tanquam in cauſa; ergo ipſas cognoſcit in ſe, tanquam in cauſa.

Secundò. Qui comprehendit cauſam, videt etiam effectus in cauſa, ſed DEUS videndo ſuam eſſentiam comprehendit cauſam omnium creaturarum; ergo etiam videt omnes creaturas in ſuâ eſſentia tanquam in cauſa.

Tertiò. Sapientia eſt cognitio rerum per cauſam altiſſimam; ſcientia DEI eſt ſapientia: ergo eſt cognitio creaturarum per cauſam altiſſimam; non aliam utique, quàm ipſammet eſſentiam.

Quartò. Neceſſe eſt, ut DEUS cognoſcat creaturas modo nobiliſſimo cognoſcendi; ſed illas cognoſcere per ſuam eſſentiam eſt modus cognoſcendi nobiliſſimus, quia quantò præſtantius eſt medium cognitionis, tantò præſtantior eſt cognitio & ſcientia; ergo DEUS neceſſariò cognoſcit creaturas per ſuam eſſentiam.

21. Nihilominùs dices: Omnino cognitionem creaturarum per eſſentiam ceu medium nobiliſſimum eſſe perfectiſſimam; non tamen hinc probari, quòd eſſentia debeat eſſe medium cognitum in ratione cauſæ. Ideo Ratio eſt quinto. Eſſentia divina non alio modo poteſt eſſe medium creaturas cognoſcendi, quàm per modum cauſæ ergo DEUS non aliâ ratione poteſt videre creaturas in ſua eſſentia, quàm ut in cauſa. Antecedens probatur primò.

Quandocunque objectum in alio repræſentatur, vel repræſentatur propter ſimilitudinem formalem, quo modo ſpecies intelligibilis repræſentat, vel propter dependentiam, quo modo relatio terminum, effectus cauſam manifeſtat, vel propter continentiam virtualem, quo modo cauſa repræſentat effectum: ſed eſſentia divina non habet ſimilitudinem formalem cum creaturis, alias prædicata & perfectiones ſecundùm quid rerum creatarum formaliter eſſent in DEO; ipſa quoque Divina eſſentia in repræſentando menſuram acciperet à creatis objectis, ſicuti ſpecies intelligibiles menſurantur extrinſecè ab objectis. Neque habet dependentiam, ut per ſe patet: ſupereſt ut tertio modo nempe per modum continentiæ virtualis repræſentet.

22. Ratio eſt ſecundò. Si Divina eſſentia repræſentaret creaturas per modum ſpeciei intelligibilis earundem, adeòque per modum *medii quo cogniti*; non per modum *medii quod, & cogniti*, tunc creaturæ cognoſcerentur in ſe ipſis: conſequens jam fuit impugnatum; ergo & antecedens. Sequela eſt S. Doctoris, nam ut habet q. 2. de ver. a. 2. ad 2. *Tunc res cognoſcitur in ſe ex parte cognoſcentis, quando per ſuam propriam ſpeciem cognoſcitur; in alio verò, quando per ſpeciem alterius.* ſed tunc creaturæ cognoſcerentur per eſſentiam Divinam, non tanquam ſpeciem alterius, ſed tanquam per propriam ſpeciem intelligibilem. ergo cognoſcerentur in ſe ipſis. Ex quo ſequitur ulteriùs; creaturas fore obiectum Divinæ ſcientiæ æquè motivum ac per ſe terminativum, ac eſt ipſa eſſentia: quia eſſentia non minùs per modum ſpeciei intelligibilis & medii incogniti manifeſtaret immediatè creaturas, quàm ſe ipſam: ſicuti ergo lumen & color per ſe primò ſunt objectum viſus, quia utrumque nullo mediante à viſo attingitur; ſic pariter tam creaturæ, quàm divina eſſentia eſſent objectum primarium Divini intellectûs; quia utrumque immediatè attingeretur.

23. Confirmatur ex dictis. Videre creaturas per ipſam eſſentiam ut medium cognitum eſt major perfectio, quàm ſi viderentur per ipſam ut medium incognitum (præſcindendo ab imperfectionibus jam inſinuatis) ergo hoc ipſo DEUS non aliter videt creaturas in ſua eſſentia, quàm ut in medio cognito.

§. V.

Solvuntur objectiones.

24. Opponunt Adverſarii contra primas rationes in defenſionem noſtræ aſſertionis adductas. Intellectûs Divini infinitudo poſtulat, ut non tan-

Digitized by Google

tantùm cognoſcat objectum, ſed omni modo, quo cognoſcibile eſt: ſed creaturæ ſunt etiam cognoſcibiles in ſe ipſis; ita nàmque noſtram, & Angelicam ſcientiam terminant. ergo licèt illas DEUS in ſua eſſentia videat, tamen debebit ipſas pariter cognoſcere in ſe ipſis. Rationes porro objecti motivi, ſpecificativi, quæ obſtare videntur, facilè removeris, ſi dicas, eas omnes tantùm habere locum in objecto creato; in increato autem intellectu, qui à ſe eſt intelligens, nihil eſſe motivum, ſpecificativum, menſurans, &c.

Reſp. Infinitudo Divini intellectûs poſtulat, ut cognoſcat creaturas omni modo cognoſcibilitatis non involvente imperfectionem, conc. involvente imperfectionem, negò: hoc ipſo quippe, quòd imperfectionem involvit, non cadit in DEUM.

25. Unde nulla eſt inſtantia petita à noſtra & Angelica ſcientia, quas conſtat ab omni imperfectione non abſolvi. De cætero verum quidem eſt, rationes objecti motivi, & ſpecificativi, ſecundùm imperfectiones extrinſecè menſurantis, & habitudinem intrinſecam terminantis, aut formaliter moventis (quæ imperfectiones objecta cognitionis creatæ tantùm comitantur) in DEO, qui eſt à ſe intelligens, non reperiri. Ex hoc ipſo tamen ſequitur, nullam creaturam ad primarium & formale objectum ipſius pertinere, neque adeo immediatè in ſe cognoſci poſſe: quia daretur aliquod ens creatum extrinſecè menſurans & ſpecificans Divinam cognitionem.

26. Dices: Hanc cognitionem non forè imperfectam, ſed tantùmmodò minùs perfectam poſitivè vel privativè; ſic enim conſtat, quòd lineæ duarum perfectionum & attributorum inter ſe virtualiter diſtinctæ dicant inæqualem perfectionem. Sed contra eſt, quòd hæc cognitio eſſet minùs perfecta & imperfecta poſitivè: quia in propria linea non habere ſummam & actualiſſimam illius lineæ perfectionem eſt poſitiva vel potiùs privata imperfectio; ſed cognitio creaturarum in ſe ipſis non haberet ſummam perfectionem in linea ſcientiæ: ergo eſſet imperfecta etiam poſitivè.

27. Ex quo patet reſponſio ad inſtantiam. Nam licèt una linea exprimat in ſuo formali conceptu majorem perfectionem, quàm altera: ſicut linea intellectiva eſt magis perfecta præciſivè & negativè quàm altera, quælibet tamen linea in ſuo conceptu dicit ſummam & infinitam illius lineæ actualitatem.

28. Inſtabis. Creaturæ poſſibiles ſunt in ſe ipſis immediatè producibiles per omnipotentiam divinam; ergo etiam in ſe ipſis immediatè ſunt cognoſcibiles per ſcientiam divinam: neque enim major eſt ratio, cur creaturæ in ſe ipſis immediatè terminent divinam omnipotentiam, quàm omniſcientiam.

Reſp. nullam eſſe paritatem, nam effectus non eſt motivum productionis; neque concurrit ad ſui productionem, ſed eſt purus terminus: econtrà objectum immediatum cognitionis concurrit tanquam motivum ad ſui cognitionem: nam ex potentia & objecto paritur notitia; omnipotentia operatur ad extra, ſcientia ad intra.

29. Objicies ſecundò. Si DEUS creaturas cognoſceret in ſua eſſentia tanquam in cauſa; non videret illas ſecundùm eſſe proprium & formale ipſarum, ſed hoc eſt contra noſtram hypotheſin. ergo.

Sequela probatur: quia ſi viderentur in DEO ut in cauſa, tunc viderentur quo modo continentur in ipſo: atqui non continentur formaliter, ſed eminenter; ergo non videntur formaliter.

Reſp. Aliud eſſe, videri creaturas ſecundùm eſſe formale & proprium, aliud verò ipſas videri immediatè in ſe ipſis. Primum ſupponimus, alterum negamus. Unde nego ſequelam; & ad probationem diſtinguo minorem: non continentur formaliter, *ly formaliter* accipiendo ex parte medii, conc. ex parte objecti nego, ergo non videntur formaliter, ex parte medii, quaſi nimirum ipſum medium, quod eſt divina eſſentia, eſſet ſimilitudo formalis objecti concedo, ex parte objecti, quaſi non videatur eſſe formale objecti ſecundùm omnes ſuas etiam individuales rationes in divina eſſentia eminenter contentum, nego conſeq.

Sed objicies tertiò ipſius Angelici Doctoris 30.
authoritatem infrà q. 20. a. 2. ad 2. dicentis: *DEUS cognoſcit res in propriis naturis, ſicut & nos per ſimilitudines rerum, quæ in nobis ſunt, cognoſcimus res in ſe ipſis exiſtentes.*

Reſp. ſenſum eſſe, quòd ſicut nos cognoſcendo res per proprias ſpecies, adeóque in ſe ipſis, cognoſcimus, quicquid eſt in propria earum natura, ſic DEUS cognoſcendo illas non per proprias ſpecies, ſed in ſua eſſentia, nihilominùs cognoſcat, quicquid eſt in earum natura, & ita DEUS cognoſcit res in earum naturis ex parte objecti & cogniti; hoc eſt cognoſcit ſecundùm ipſarum naturas & eſſe proprium; non cognoſcit illas in propriis naturis ex parte ſui vel medii, hoc eſt pro medio & motivo cognoſcendi non habet ipſarum naturas vel ſpeciem propriam ipſarum.

Ita ſe exponit ipſe S. D. q. 2. de ver. a. 2. ad. 2. ubi dicit, rem aliquam dupliciter cognoſci poſſe in ſe ipſa; nimirùm ex parte cognoſcentis, & ex parte cogniti. Tunc cognoſcitur in ſe ex parte cognoſcentis, quando per ſuam propriam ſpeciem cognoſcitur; tunc verò ex parte cogniti res cognoſcitur in ſe, quando cognoſcitur eſſe, quod habet in propria natura.

Objicies quartò. Si propter comprehenſio- 31.
nem ſuæ eſſentiæ tanquam cauſæ DEUS creaturas videret ſecundùm formale & proprium eſſe ipſarum, ſequeretur primò, quòd qui comprehenderet naturam ſolis, hoc ipſo comprehenderet etiam omnia ſublunaria, utpote contenta in virtute ſolis tanquam cauſæ univerſalis: Secundò, quòd Angelus comprehendendo ſuum intellectum comprehenderet etiam omnes ſuas cognitiones & cogitationes poſſibiles, adeóque etiam omnia objecta illarum, quæ ſunt infinita, utrumque eſt inconveniens. ergo.

Reſpondeo nego utramque ſequelam, & ad 1. diſparitas eſt, quòd ſol ſit cauſa univerſalis limitata, cujus cauſalitas non pertingit ad ultimum gradum individualitatis rerum ſublunarium: eſſentia autem divina eſt cauſa univerſalis illimitata, à qua res omnes ſecundùm univerſaliſſimam rationem entis ultimáſque individuales differentias dependent.

Ad ſecundam ſequelam eſt diſparitas, quòd in- 32.
tel-

Digitized by Google

tellectus Angeli non eſt cauſa proximè completa ad omnes ſuas poſſibiles cognitiones; econtra eſſentia divina eſt cauſa proximè completa ad producendas & cognoſcendas omnes creaturas tam poſſibiles, quàm actuales.

33. Inſtabis. Medium univerſale nihil diſtinctè & in particulari, ſed confusè tantùm, & in univerſali repræſentat; ſed eſſentia DEI reſpectu creaturarum eſſet medium univerſale; ergo ipſas tantùm confusè & ſub aliqua communi ratione repræſentaret.

Reſp. quod eſt medium univerſale, univerſalitate abſtractionis & confuſionis, non niſi confusè & in univerſali repræſentat, conc. quod eſt univerſale univerſalitate cauſalitatis & eminentialis continentiæ, nego maj. ſicque diſtinctâ minore, nego conſequentiam.

§. VI.

Cognitio malorum, privationum, negationum.

34 CErtum eſt ſcientiam divinam etiam ad mala, miſerias, infirmitates, mortem, peccata extendi: nam ita de malis naturæ dicitur ſap. 8. *Monſtra ſcit, antequam fiant*: de malis pœnæ Prov. 15. *Infernus & perditio coram eo*: de malis culpæ pſ. 66. *delicta mea a te non ſunt abſcondita.* Deut. 32. *nonne hæc condita ſunt apud me.* Job. 14. *ſignaſti quaſi in ſacculo delicta mea.* Cùm ergo dictum ſit, DEUM alia à ſe cognoſcere in ſua eſſentia, & hæc objecta nullo modo in divina eſſentia tanquam cauſa contineri poſſint, difficultas eſt, quo modo à divina ſcientia certò cognoſci poſſint.

35. CONCLUSIO. *Quamvis ſit de perfectione divinæ ſcientiæ, ut cognoſcat omnia mala* (2.) illa *tamen quà talia non cognoſcit in ſua eſſentia tanquam cauſa* (3.) ſed per formas & bonitates oppoſitas cognitas in ſua eſſentia tanquam cauſa. Ita S. D. a. 10.

Ratio primæ partis eſt, quòd cognitio malorum eſt cognitio veri; ſed hæc pertinet ad perfectionem intellectûs & cognitionis: *neque enim bonum perfectè cognoſcitur, niſi cognoſcantur ea, quæ ipſi poſſunt accidere.* Sed bonis poſſunt accidere mala, per quæ corrumpantur: ergo DEUS perfectè & comprehenſivè cognoſcendo bona, etiam debet cognoſcere mala ipſis oppoſita.

Et ideo DEUS debet inprimis cognoſcere mala naturæ, quia hæc cadunt ſub univerſalem DEI providentiam, tanquam proviſoris naturæ. Mala verò pœnæ & culpæ pertinent ad eundem, tanquam legiſlatorem, judicem & vindicem bona imperantem, ideóque mala prohibentem ac punientem.

Ratio ſecundæ & tertiæ partis eſt, quòd cùm 36.
cognoſcibilitas ſit proprietas entis, privationes & negationes non ſunt cognoſcibiles niſi in formis oppoſitis; ſicut per lumen cognoſcuntur tenebræ: ſed malum quà tale conſiſtit in privatione bonitatis ut ſic, ergo non niſi ratione bonitatis oppoſitæ cognoſci poteſt. Sed neque divina eſſentia poteſt eſſe cauſa proxima ullius mali & privationis, tum quia mala & privationes non habent cauſam efficientem directam & proximam, tum quia licèt malum peccati conſiſteret in poſitivo, ſolùm haberet cauſam deficientem, non efficientem.

Videntur igitur mala, ſicut etiam privationes, & negationes ratione creatæ bonitatis ceu formæ oppoſitæ, non quaſi bonitas creata ſit ſpecies, in qua DEUS malum videt, ſed quia eſt objectum materiale, quod DEUS videndo in ſua eſſentia tanquam cauſa indirectè attingit malitiam oppoſitam.

Colliges. Nec entia rationis à DEO cognoſci 37.
in ſua eſſentia tanquam cauſa proxima, ſed per actum noſtri intellectûs cognitum in ſua eſſentia tanquam cauſa. Ratio eſt eadem, quia nempe ens rationis propter ſuam imperfectionem à ſolo humano intellectu cauſari, & in ipſo tanquam cauſa contineri & videri poteſt, ut aliunde ſuppono. Cognoſcit ergo DEUS noſtra entia rationis, quatenus in ſua eſſentia tanquam cauſa comprehendit omnes noſtras cogitationes, & *ſcit cogitationes hominum, quoniam vanæ ſunt.* pſ. 93. adeóque videt, ad quænam objecta terminentur, ut ſunt entia rationis, naturæ univerſales, conceptus præciſivi &c. unde etiam divina cognitio reſpectu talium objectorum non eſt practica, ſed purè ſpeculativa.

Objicies primò illud Abacuc. 1. *Mundi ſunt* 38.
oculi tui, ne videant malum. Secundò. Si DEUS cognoſceret ens rationis, tunc faceret, quia ejus fieri eſt cognoſci: ſed non facit; ergo non cognoſcit.

Reſp. ad 1. Ibi negari tantùm ſcientiam approbationis, non aliam quamcunque. Ad 2. nego ſequelâ, & probationem diſtinguo: entis rationis fieri eſt cognoſci cognitione practicâ, componente & combinante extrema incombinabilia conc. cognitione tantùm ſpeculativa, illa ab intellectu humano combinata ſpeculante, nego. priori modo homo, poſteriori DEUS cognoſcit ens rationis.

DISPUTATIO XII.

DE

Cauſalitate ſcientiæ Divinæ.

Ad a. 8. q. 14.

POſtquam illa expendimus, quæ ad ipſam quidditatem, modúmque Divinæ ſcientiæ pertinent, quo res creatas intelligit, & pro ſcientia futurorum fundamenta

Digitized by Google

menta iecimus, nunc etiam eius efficaciam, cauſalitatémque diſquirimus, & primò an Divina ſcientia ſit cauſa rerum non tantùm directiva, ſed etiam effectiva? deinde quænam ſit illa ſcientia? examinamus.

ARTICULUS I.

An ſcientia DEI ſit cauſa rerum effectiva?

SUMMARIA.

1. *Certum eſt ſcientiam DEI cauſam eſſe rerum ſaltem directivam.*
2. *Vis effectiva ſcientiæ probatur ex ſcript.*
3. *Et paritate Dictionis notionalis.*
4. *Ex cauſali D. Auguſtini.*
5. *Authoritate & rationibus Doct. Ang.*
6. *Cauſalitas competit ſcientiæ per conjunctionem cum voluntate.*
7. *Rejicitur potentia executiva distincta à ſcientia practica.*
8. *Exponuntur 2. textus S: Doct.*
9. *Quomodo efficere poſſit eſſe actus proprius potentiæ intellectivæ.*

§. I.

Aſſeritur Divinæ ſcientiæ cauſalitas.

1. CErtum eſt de fide, ſcientiam DEI aliquâ ratione eſſe cauſam rerum: ita enim pſ. 103. *Omnia in ſapientia feciſti &c.* ſap. 7. Eadem divina ſapientia vocatur rerum *omnium mater, & artifex.* Itaque indubium eſt, Divinam ſcientiam tum ratione idearum, in quibus à creaturis eſt imitabilis, tum ratione artificioſæ directionis, quâ rebus omnibus modum finémque præſcribit, & omnia *in numero, pondere, & menſura* diſponit, ingenere cauſæ exemplaris & directivæ rerum omnium cauſam eſſe, neque agenti primo & perfectiſſimo alius operandi modus convenire poteſt, quàm cum conſilio & artificioſa directione, ut proinde ad omne opus DEI aliqua Divinæ ſcientiæ cauſalitas concurrat. Controverſia igitur eſt, an effectivâ quoque & phyſicâ cauſalitate practicâ DEI ſcientia in res ſcitas influat, quod tum demum fit, quando per actum imperii, formaliter immanentem, & virtualiter tranſeuntem, immediatè operatur effectum. Ubi Recentiores communiter negativam, Thomiſtæ affirmativam tenent.

2. CONCLUSIO. eſt *affirmativa* & Probatur primò è S. Script. cujus verba, ſi cum proprietate accipiantur, (uti ſecundùm communem Theologorum regulam debent accipi, quamdiu nullum ſequitur inconveniens) phyſicam cauſalitatem divinæ ſcientiæ tribuunt, ut Prov. 3. *Dominus ſapientiâ fundavit terram, ſtabilivit cælos prudentiâ.* Et ſapient. 8. loquitur ipſa ſapientia: *quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens.* Pſ. 135. dicitur: *qui fecit cælos in intellectu. facere* autem, *componere, ſtabilire*, non ſolùm directionem, ſed efficientiam ſonant. Præcipuè verò oſtenditur ex Gen. 1. ubi dixit DEUS: *fiat lux, & facta eſt lux, &c.* & ſic de cæteris creaturis. Rurſus Pſ. 148. dicitur: *ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mandavit, & creata ſunt*: quorum utroque loco indicatur, *verbo, imperio, mandato* Domini omnia facta & producta eſſe. Subſumo: ſed imperium, & mandatum eſt actus ſcientiæ practicæ DEI: eſt enim quædam intimatio, ordinatio, & locutio, quæ ad intellectum pertinet: ergo per actum practicæ ſcientiæ DEI facta ſunt omnia.

Confirmatur. Quia Verbum in divinis *dicendo* producitur, ejus productio ſpectat ad intellectum: ergo etiam, quia creaturæ *dicendo* producuntur, earum productio pertinet ad intellectum: non enim minùs *dicere abſolutum* eſt actus intellectûs, quàm *dicere notionale.* 3.

Secundò probatur ex illa celebri cauſali S. Auguſtini 5. de Trinit. hîc a. 8. relatâ à S. Doct. *univerſas creaturas ſpirituales & corporeas non quia ſunt, ideo novit DEUS, ſed ideo ſunt, quia novit.* cui ſimilia habet 11. de civ. c. 10. ſed hæc cauſalis non eſſet vera, niſi ſcientia DEI eſſet cauſa rerum; de quo ſequenti articulo plura. 4.

Tertiò probatur authoritate ſimul & rationibus S. D. inprimis hîc a. 8. *Scientia DEI eſt cauſa rerum, ſicut ſcientia artificis eſt cauſa artefactorum;* ſed iſta non tantùm eſt directiva, ſed etiam effectiva, *ars* enim dicitur *propriè loquendo, habitus operativus* (1. 2. q. 57. a. 3.) *& iſte datur proceſſus in productione artificiati* (inquit in 1. diſt. 38. q. 1. a. 1. in c.) *Primò. Scientia artificis oſtendit finem. Secundò voluntas ejus intendit finem illum. Tertiò voluntas imperat actum, per quem educatur opus: circa quod opus ſcientia artificis ponit formam conceptam:* ponere autem formam, ſive illam ultimatò inducere ſpectat ad cauſam efficientem. 5.

Secundò. Quæ habent convenientiam ad invicem (ſicut in ſcientia reperitur convenientia cum ſcito) ita ad invicem comparantur, ut vel unum ſit cauſa alterius, vel ambo ab una cauſa cauſentur, (ut habet S. Doct. q. 2. de Ver. a. 13.) atqui ſcientia DEI non eſt cauſata à rebus: cùm illa ſit æterna, hæc in tempore cæperit; neque utrumque poteſt eſſe cauſatum ab aliquo tertio, cùm implicet aliquid divinum habere ſui cauſam: relinquitur ergo, quòd ipſa DEI ſcientia ſit cauſa rerum.

Tertiò. Si ſcientia divina non eſſet cauſa rerum, tunc in ſua veritate formali menſuram acciperet, & dependeret à rebus. Conſequens admitti nequit. ergo. Sequela probatur. Scientia, quæ ſuam certitudinem & veritatem formalem ſortitur per commenſurationem & adæquationem ad objectum, quia videlicet non ipſa ſibi adæquat, & commenſurat objectum, ſed vice verſâ adæquatur & commenſuratur ipſi objecto; illa pro menſura

ſuæ

Digitized by Google

ſuæ veritatis & certitudinis habet objectum, & in ratione menſurati ab ipſo dependet: at verò, ſi divina ſcientia non eſt cauſa rerum, non ipſa ſibi commenſurat & adæquat objectum; ſed certitudinem & veritatem ſuam ſortitur per ſui commenſurationem ad objectum, utpote cujus veritatem ſupponit; neque ideo res ita ſunt, quia DEUS ita cognoſcit; ſed DEUS ita novit, quia ita ſunt: ergo etiam in ſuà veritate ab objecto menſuratur, ab eóque dependet.

Certè ideo noſtra ſcientia menſuram accipit à ſcibili, quia ſcibilium veritas objectiva prior eſt, quàm noſtra ſcientia, eique præſuppoſita: neque ideo vera eſt ſcientia, quia res ipſi, ſed quia ipſa *rebus conſonat*, ut enim S. D. in 1. 2. q 93. a. 1. ad 3. *intellectus humanus eſt menſuratus à rebus, ut ſcilicet conceptus hominis non ſit verus propter ſe ipſum, ſed dicitur verus ex eo, quòd conſonat rebus.* Ergo ſi divina quoque ſcientia ſcibilium veritatem præſupponeret, nec ipſam cauſaret, jam quoque veritas ſcientiæ menſuraretur à rebus: ideo namque res cognoſceret quia ſunt: ideo hoc non alio modo nôſſet, quia ita, non aliter ſunt; adeóque ſuæ veritatis perfectionem non à ſe, ſed ab objecto haberet, quod dici non poteſt: ut enim Boët. 5. de conſol. DEUS *præſcientiam ſuam non a rebus creatis, ſed à propria ſimplicitate ſortitus eſt.*

6. Hæc ipſa tamen cauſalitas hucuſque aſſerta divinæ ſcientiæ convenit ex conjunctione cum voluntate divina, ut S. Script. ſignificat ad Eph. 1. dicens: DEUM *omnia operari ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ.* Ubi conſilio, quod eſt actus intellectûs, jungitur voluntas. Et ratio eſt: quòd ſcientia divina ex ſe eſt indifferens, ut ſit ſpeculativa, vel practica, ut ponat, vel non ponat effectum, neque ex ſe habet formalem libertatem. Ut ergo potiùs ſit practica, quàm ſpeculativa, ſitque libera rerum cauſa, indiget aliquo libero principio determinante & inclinante ad certum effectum, quod non eſt niſi divina voluntas, ceu primum movens & applicans, ac formalis ratio liberæ operationis quà talis.

Ideo ſi quando S. Script. productionem rerum divinæ voluntati adſcribit, ut Apoc. 4. *per tuam voluntatem facta ſunt omnia*, non ideo eandem productionem ſcientiæ ſubtrahit, quam aliis locis tribui ſupra vidimus, ſed illud ſolùm ſignificat, utrique potentiæ tribuendam eſſe effectivam rerum productionem; voluntati quidem ut primò determinanti; intellectui verò ut imperanti & exequenti.

7. Ex quo etiam capite ſuperfluam cenſemus potentiam executivam ab intellectu & ſcientia practica DEI virtualiter diſtinctam: Tum quia in ſcripturis citatis immediata rerum productio divino imperio, quod eſt actus ſcientiæ practicæ, tribuitur, ut adeo poſt illum actum imperii nihil exequendum ſuperſit: tum quia executiva, ut diſtincta à potentiis rationalibus, pertinet ad gradum ſenſitivum illius naturæ; quæ ex parte corporis difficultatem ſentit ad obediendum rationis imperio, ut proinde virtute quâdam miniſteriali indigeat, quâ illa difficultas ſuperetur. Quod totum ob imperfectionem adjunctã à DEO exulat.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Opponitur primò duplex authoritas D.Th. primò ex q. 2. de verit. a. 14. in c. ubi dicit: quòd *res non ſint à DEO per ſcientiam, ſed per libertatem voluntatis.* & q. 10 de verit. a. 3. in c. *præſcientiam DEI non importare univerſaliter habitudinem cauſæ reſpectu eorum, quorum eſt, ſicut prædeſtinatio.* 8.

Reſpondeo. In priori loco mentem & ſenſum S. Doctoris eſſe, quòd res non cauſentur per ſcientiam DEI, ut præciſè ſcientia eſt, ſecluſâ nempe voluntate; ſed ut eſt practica habens adjunctam voluntatem, & vocatur *ſcientia approbationis*, prout patet ex contextu & claro textu hoc a. 8. ad 3. quem ſeq. art. commodiùs referemus.

In ſecundo verò loco S. D. ſignificat, præſcientiam latiùs extendi, quàm prædeſtinationem: iſta enim cùm tantummodò ſit bonorum, ſemper dicit habitudinem cauſæ, ad omnia objecta, quæ attingit; præſcientia verò cùm ſit etiam malorum, non dicit habitudinem cauſæ ad omnia objecta, ad quæ ſe extendit, ſed tantùm ad bona, reſpectu quorum habet adjunctum poſitivum decretum DEI, ideóque eſt practica & ſcientia approbationis; reſpectu malorum verò tantùm eſt ſcientia ſpeculativa, habens adjunctum tantummodò decretum permiſſivum.

Oppones ſecundò. Sicut actus proprius potentiæ effectivæ eſt efficere; ſic proprius actus potentiæ intellectivæ eſt intelligere ſuum objectum; ergo ſicut potentia effectiva non intelligit; ſic intellectiva non efficit ſuum objectum. 9.

Reſp. diſting. 1. membrum conſequentis: potentia effectiva non intelligit, præciſè ſub quâ ratione eſt effectiva, concedo, ſub alia, nego: ſic neque intellectus efficit præciſè ſub qua ratione eſt ſpeculativus & intellectivus, tranſeat; ſub qua ratione eſt practicus, imperativus, & efficax, nego conſequentiam.

ARTICULUS II.

Quænam DEI ſcientia ſit cauſa rerum?

SUMMARIA.

1. *Explicatur diviſio ſcientiæ in ſimplicis intelligentiæ, & viſionis.*
2. *Eſt adæquata.*
3. *Una eſt abſtractiva; altera intuitiva.*
4. *Scientia ſimplicis intelligentiæ eſt directiva & cauſativa rerum quaſi in actu primo.*
5. *Sola ſcientia viſionis eſt cauſa in actu ſecundo.*
6. *Reſponſio Adverſariorum evertitur.*
7. *Quomodo rerum exiſtentia pertineat ad objectum ſimplicis intelligentiæ?*
8. *Scientia quæ eſt cauſa rerum, eſt ſcientia approbationis.*
9. *Scientia debet cognoſcere objectum, quod cauſat.*
10. *Actus imperii, quo creaturæ producuntur, pertinet ad ſcientiam viſionis.*

11. *Au-*

Digitized by Google

11. *Authoritates pro cauſali propoſitione*, ideo erunt creaturæ, quia DEUS ſcit.
12. *Eadem cauſalis eſt Doctoris Angelici.*
13. *Authoritas Origenis in oppoſitum ſoluta à S. Doctore.*
14. *Aliæ authoritates ex SS. PP. exponuntur.*
15. *Explicantur textus S. Doct.*
16. 17. *Eſt paritas, ſed non adæquata inter ſcientiam DEI, & artificis creati.*
18. *Scientia viſionis non ſupponit objectum.*
19. *Quomodo decretum efficax habeat exiſtentiam pro objecto?*
20. *Non ſequitur, DEUM eſſe cauſam malorum.*
21. *Neque ſequitur tolli libertatem arbitrii.*

§. I.

Diviſio in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ & viſionis.

1. CElebris eſt diviſio divinæ ſcientiæ, quâ abſque aliqua intrinſeca virtuali diſtinctione ex parte formalis objecti (ideóque ſervans rationem attributi) tantùm extrinſecè & connotativè ex parte materialium objectorum dividitur in ſcientiam *ſimplicis intelligentiæ, & ſcientiam viſionis*: quarum illa eſt ſcientia divina ut terminata ad quidditates poſſibiles, conſtitutas extra ſtatum actualis exiſtentiæ. Viſionis dicitur eadem divina ſcientia, prout terminatur ad res ut habentes conjunctum exercitium exiſtendi ſive in propria, ſive in aliena menſura æternitatis.

2. Hanc diviſionem aſſero eſſe adæquatam, utpote deſumptam ex membris contradictoriè oppoſitis, quæ medium non admittunt. Aut enim objecta ſunt habitura exiſtentiam, & ſic terminant ſcientiam viſionis, aut non ſunt habitura exiſtentiam, & ſic terminant ſcientiam ſimplicis intelligentiæ.

3. Cæterùm proprietas ſcientiæ viſionis eſt, quòd ſit intuitiva, uti econtra ſimplicis intelligentiæ, quòd ſit abſtractiva. Ratio eſt, quia per hoc notitia intuitiva diſtinguitur ab abſtractiva, quòd illa terminetur ad objectum ut extra cauſas exiſtens, & præſens in aliqua duratione, ut enim S. D. q. 3. d. verit. a. 3. ad 8. *viſio addit ſupra ſimplicem cognitionem aliquid extra genus notitiæ, quod eſt exiſtentia rei*: Atqui ſola ſcientia viſionis terminatur ad objecta exiſtentia, ſibique in menſura æternitatis præſentia; non autem ſcientia ſimplicis intelligentiæ: ergo illa eſt ſcientia intuitiva: (ex quo capite etiam vocatur ſcientia viſionis) non autem iſta.

His poſitis controvertitur: cuinam ex modò expoſitis ſcientiis competat efficacia cauſandi, an illi, quæ dicitur ſcientia ſimplicis intelligentiæ, vel potiùs alteri, quam vocamus ſcientiam viſionis. quæ quidem controverſia magni ponderis eſt in ordine ad ſequentes quæſtiones elucidandas. & pro ſcientia ſimplicis intelligentiæ pugnant Alenſis, Richardus, & plerique Recentiores; pro ſcientia viſionis ſchola Thomiſtica.

§. II.

Cauſalitas effectiva ſcientiæ viſionis adſtruitur.

4. CONCLUSIO. Etſi *ſcientia ſimplicis intelligentia* (1.) remotè & mediatè quaſi in actu primo (2.) & directiva rerum cauſa dici poſſit; (3.) ſcientia tamen, quâ DEUS in actu ſecundo res omnes efficit, non eſt ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ſed viſionis. Tam prima, quàm ſecunda pars oſtenditur ratione S. Doct. ſcientia divina ita ſe habet in mente divina, ſicut ars in mente artificis: ſed ars in mente artificis prout antecedit determinationem propriæ voluntatis ad opus, ita tantùm eſt cauſa artefactorum virtute & in actu primo, concurrit quoque directivè ad opus artificiatum, oſtendendo finem, & exhibendo ideam operis; ergo ſcientia divina ut antecedit Decretum voluntatis divinæ, ſic eſt cauſa rerum directiva, & in actu primo.

5. Tertiæ partis ratio eſt primò. Illa ſcientia eſt cauſa rerum, quæ ſequitur decretum divinæ voluntatis: atqui ſola ſcientia viſionis, non verò ſimplicis intelligentiæ, ſequitur & præſupponit decretum divinæ voluntatis: ergo ſola ſcientia viſionis, non autem ſimplicis intelligentiæ ſcientia eſt cauſa rerum. Major eſt S. Doct. in 1. diſt. 39. a. 1. ad 5. dicentis: *eſſe ſuum* (DEI) *non ſubjacet libertati voluntatis, ſicut ſcire operativum creaturæ.* Et a. 3. ad 1. *ſcire Divinum reſpectu futurorum eſt ſubjectum libertati voluntatis.*

Conſtat etiam ex duplici capite: primò, quia ſcientia quæ eſt cauſa rerum, eſt ſcientia libera, cùm DEUS nihil neceſſariò ad extra operetur: ſed ſcientia libera ſupponit decretum voluntatis divinæ, ceu primum liberum, & rationem omnis libertatis tam divinæ, quàm creatæ; ergo ſcientia, quæ eſt cauſa rerum, ſupponit Decretum divinæ voluntatis. Secundò: quia ſcientia practica, quæ eſt cauſa rerum, eſt ſcientia rerum exiſtentium: ſed iſta ſupponit decretum divinæ voluntatis, quia ut in decurſu pluribus patebit, exiſtentia creata in eſſe ſive præſenti, ſive futuro dependet à determinatione divini decreti liberi, & ideo D. Th. de Verit. q. 2. a. 13. dicit: *Scientia DEI ſecundùm quod ordinatur ad opus, quod facit voluntas, tantum eſt exiſtentium in præſenti, præterito, vel futuro.* ergo.

Minor principalis itidem probatur. Diverſitas & diviſio ſcientiæ in ſcientiam viſionis & ſimplicis intelligentiæ accipitur ex objectis materialibus, quòd iſta ſit circa quidditates præſcindentes ab exercitio exiſtendi: illa verò circa res ut habentes exercitam exiſtentiam: ſed quidditates poſſibiles non ſupponunt decretum voluntatis, utpote neceſſariò connexæ cum omnipotenta divina & objectum ſcientiæ neceſſariæ. Econtra objectum viſionis ſupponit decretum: eò quòd implicet actualis exiſtentia aut futuritio rerum præſuppoſita decreto divino ceu cauſæ primæ & primo libero, ut infra latiùs oſtendetur: ergo ſola ſcientia viſionis, non autem ſcientia ſimplicis intelligentiæ præſupponit decretum voluntatis divinæ.

Quòd porro ſcientia viſionis in hoc diſtinguatur à ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quòd ſit circa creaturas actuales, & non tantùm poſſibiles, vel nunquam habituras actualem exiſtentiam, cùm econtrà ſimplicis intelligentiæ ſcientia quidditatis poſſibilis, vel ad actualem exiſten-

Digitized by Google

exiſtentiam nunquam perventuræ limites non excedat, in terminis habet S. Doct. hîc. a. 9. dicens: *quædam licèt non ſint actu, tamen vel fuerunt, vel erunt, & omnia iſta DEUS dicitur ſcire ſcientiâ viſionis. Quædam verò ſunt, quæ ſunt in potentiâ DEI, vel creaturæ, quæ tamen nec ſunt nec erunt, neque fuerunt, & reſpectu horum non dicitur habere ſcientiam viſionis, ſed ſimplicis intelligentiæ.*

6. Ex hoc ruit Adverſariorum reſponſio, quâ dicunt: ſcientiam quidem ſimplicis intelligentiæ, prout ſe ſola circa poſſibilia occupatur, non eſſe rerum cauſam, eſſe tamen rerum cauſam adjunctâ efficaci voluntate DEI, cui ratum habetur, ut fiat, quod illa dictat. Ponit enim hæc reſponſio repugnantiam in adjecto, & hoc ipſo tollit ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quòd illam cum efficaci voluntate conjungit: quia ex hac conjunctione objectum ſimplicis intelligentiæ mutatur in objectum viſionis, dum de poſſibili tranſit in exiſtens, ut ex dicendis patebit, adeóque ſcientia Divina deſinit eſſe ſimplicis intelligentiæ, & accipit denominationem viſionis.

7. Neque dicas: ipſam quoque exiſtentiam rerum objici ſcientiæ poſſibilium, cùm utique & exiſtentia intra quidditatum poſſibilium cumulum contineatur; præſertim ſi à rerum eſſentiis non diſtinguatur? ergo ſcientia viſionis non ideo diſtinguetur à ſcientia poſſibilium, quòd iſta rerum quidditates, illa exiſtentiam attingat.

Nam Reſp. Exiſtentiam in numero quidditatum, quæ ſcientiæ ſimplicis intelligentiæ objiciuntur, non comparere ut in actu exercito cum eſſentiâ conjunctam, ſive ſub ratione actu terminantis, ſed ſolùm ut in actu ſignato, & ſub ratione poſſibiliter terminantis, quia non niſi ex libero divinæ voluntatis decreto actualem conjunctionem cum eſſentia accipit, ſive illa conjunctio fit per realem compoſitionem, ut Thomiſtæ volunt, ſive per compoſitionem rationis fundatam nihilominùs in reali productione, ut & Adverſarii concedunt.

8. Probatur aſſertio noſtra ſecundò. Scientia DEI, quæ eſt cauſa rerum, eſt ſcientia approbationis, ut habet S. D. hîc a. 8. atqui iſta non pertinet ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, ſed ad ſcientiam viſionis. ergo. Minor probatur: ſcientia determinata ad producendum effectum, & ſupponens voluntatem beneplaciti non pertinet ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ; cùm ſcientia ſimplicis intelligentiæ ut ſic ſit indifferens & præſuppoſita actui voluntatis; ſed ſcientia approbationis eſt determinata ad producendum effectum, & ſupponit voluntatem beneplaciti: ergo ſcientia approbationis non pertinet ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, ſed viſionis, unde D. Th. cit. a. 8. *Cùm forma intelligibilis*, inquit, *ad oppoſita ſe habeat, non produceret determinatum effectum, niſi determinaretur ad unum per appetitum*

9. Probatur tertiò. Implicat cauſari ab aliqua ſcientia, cujus illa non habet notitiam: ut enim habet vulgatum illud Medicorum: *quod ignorat medicina, non curat;* & conſtat inductione omnium habituum intellectualium practicorum, & artium, nihil ab ipſis effici, cujus notitiâ careant: atqui circa creaturas exiſtentes & futuras non verſatur ſcientia ſimplicis intelligentiæ, cùm ſit ſcientia poſſibilium, & ut dicit S. Doct. cit. a. 9. *eorum, quæ nec ſunt, nec fuerunt, nec erunt unquam*: at contrà ſcientia viſionis eſt eorum, quæ vel ſunt, vel fuerunt, vel erunt: ergo non ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ſed viſionis eſt cauſa rerum.

Probatur quartò. DEUS producit creaturas 10. per actum imperii, ſed actus imperii pertinet ad ſcientiam viſionis: ergo productio creaturarum pertinet ad ſcientiam viſionis. Major ſupponitur ex dicendis. Minor probatur: actus practicus & liber intellectûs pertinet ad ſcientiam viſionis, non ſimplicis intelligentiæ, quia præſupponit voluntatis electionem; ſed imperium eſt actus practicus intellectûs proximè procedens & ordinatus ad executionem, ſeu potiùs ipſa executio. ergo.

§. III.

Creaturæ ſunt futuræ, quia DEUS videt.

Facit in confirmationem præſentis doctrinæ 11. celebris illa cauſalis, cujus in § 1. mentionem fecimus, in qua præcipuè notandum, quòd SS. PP. voce viſionis (ne pro libitu à ſcientia viſionis verba detorquere cuique liceat) utantur; nam præter textum ſup. allegatum S. Auguſtinus l. 13. Confeſs. c. 38. ita loquitur: *Nos itaque, quæ tu feciſti, videmus, quia ſunt, tu autem,* QUIA VIDES, *ea ſunt.* Et nos foris videmus quia *ſunt, & intus, quia bona ſunt; Tu autem* UBI VIDISTI *facta, ibi vidiſti facienda.* S. quoque Gregor. 20. Moral. c. 23. *quæ ſunt, non ab æternitate ejus* IDEO VIDENTUR, QUIA SUNT; *ſed* IDEO SUNT, QUIA VIDENTUR. Ac rurſus l 32. c. 6. Non *exiſtentia* VIDENDO *creat, exiſtentia* VIDENDO *continet.*

Hanc ipſam cauſalem tradidit Magiſter ſent. in 1. diſt. 38. eámque ratione firmavit, cùm dixit: *Neque res futuræ cauſa ſunt præſcientiæ DEI, licet enim non eſſent futuræ, niſi præſcirentur à DEO; non tamen ideo præſciuntur à DEO, quia futuræ ſunt: ſi enim hoc eſſet, tunc ejus, quod æternum eſt, aliquid exiſteret cauſa ab eo alienum, ab eo diverſum; & ex creaturis penderet ſcientia creatoris & creatum eſſet increati cauſa, &c.*

Cæterùm de mente Doctoris Angelici non eſt 12. locus dubitandi: nam præter expoſitionem Origenis mox allegandam, crebrò inculcat, in hoc differre Divinam humanámque cognitionem, quòd iſta pendeat & menſuretur à rebus; Divina verò res ipſas menſuret, ſibique adæquet; nec proinde illas præſupponat, ſed ſit prior ipſis rebus. Ita loquitur hîc a. 8. ad 3. & infrà q. 16. a. 1. Clariſſimè verò in 1. 2. q. 93. a. 1. ad 3. dicens: *Ratio intellectûs Divini aliter ſe habet ad res, quam ratio humani intellectûs: intellectus enim humanus eſt menſuratus à rebus, ut ſcilicet conceptus hominis non ſit verus propter ſe ipſum, ſed dicitur verus, ex eo quòd conſonat rebus: intellectus verò Divinus eſt menſura rerum: quia unaquæque res in tantum habet*

Digitized by Google

habet de veritate, in quantum imitatur intellectum Divinum, ut dictum eſt in 1. p.

Ex quibus ſic arguo: ſi veritas objectiva rerum pendet, cauſatur, menſuratur à ſcientia Divina, tunc illa eſt cauſa rerum, eſtque vera iſta cauſalis: res ſunt & erunt, quia DEUS ſcit eſſe, vel fore: atqui antecedens eſt verum ex S. D. ergo & conſequens.

13. Objiciunt nobis Adverſarii plures PP. authoritates, & audent dicere fere omnes PP. contra noſtram ſententiam conſpirare. In primis Orig. ad c. 8. epiſt. ad Rom. dicentem: *non propterea aliquid, quia id ſcit DEUS futurum, ſed quia futurum eſt, ſcitur à DEO.* Sed mirum eſt ab Adverſariis in ſuum favorem trahi Originem, quem ſibi objecit, & explicuit pridem S. D. hîc. a. 8. ad 1. *Dicendum. quòd Origenes locutus eſt attendens rationem ſcientiæ, cui non competit ratio cauſalitatis, niſi adjunctâ voluntate, ſed quod dicit, ideo præſcire DEUM aliqua, quia ſunt futura, intelligendum eſſe ſecundùm cauſam conſequentiæ, non ſecundùm cauſam eſſendi. Sequitur enim, ſi aliqua ſunt futura, quòd DEUS ea præſcierit; non tamen res futuræ ſunt cauſa, quòd DEUS ſciat.* Rurſus eundem Originem q. 2. de verit. a. 14. ad 1. ſic exponit: *Dicendum eſt, quòd intentio Origenis eſt dicere, quòd ſcientia DEI non eſt cauſa, quæ inducit neceſſitatem in ſcito, ut ex hoc cogatur aliquid evenire, quia DEUS illud ſcit.* Nec alia mens fuit D. Anſelmo, cùm in lib. de concordia ſcripſit: *Si præſcientia DEI traheret voluntatem noſtram ad id, quod præſcivit, DEUS futura libera non præſciret, ſed fingeret.*

14. Nihilominùs objiciunt ulteriùs Juſtinum qq. ad Orthodox. reſpons. 58. dicentem: *non eſt prænotio cauſa ejus, quod futurum erat, ſed quod futurum erat, cauſa eſt prænotionis.* Hieron. in c. 26. Hierem. *non ex eo, quòd DEUS ſcit futurum aliquid, idcirco futurum eſt; ſed quia futurum eſt, DEUS novit.* Damaſ. dial. adv. Manichæos, *Ut DEUS ea, quæ facturi ſumus, præſciat, à nobis proficiſcitur. Nam ſi facturi non eſſemus, nec ipſe quidem, quod futurum erat, prænoſceret, &c.*

Reſpondeo primò retorquendo argumentum: SS. PP. ab Adverſariis allegati abſolutè negant, quòd ſcientia ſit cauſa ejus, quod futurum eſt: ergo non eſt major ratio, cur debeant accipi de ſcientia viſionis, quàm de ſcientia ſimplicis intelligentiæ: at conſequens pugnat contra Adverſarios aſſerentes, ſcientiam ſimplicis intelligentiæ eſſe cauſam rerum. Certè ſi noſtras authoritates, quas Adverſariis opponimus, ipſis licet interpretari de ſcientia abſolutè ſumpta, quantumvis SS. PP. utantur verbo viſionis, cur in hiſce allegationibus SS. PP. ſolùm de ſcientia viſionis & non de ſcientia ſimplicis intelligentiæ ſint intelligendi, cùm utantur abſoluto vocabulo ſcientiæ?

Reſpondeo ſecundò. juxta expoſitionem S. Doct. ſuprà datam: SS. PP. cùm negant res ideo eſſe futuras, quia ſciuntur à DEO, loqui de ſcientia præcisè ſecundùm rationem ſcientiæ, ſecundùm quam non habet cauſalitatem, cùm alioquin ſcientia foret cauſa malorum; ſed quatenus habet adjunctam voluntatem, eſtque ſcientia approbationis. Rurſus: cùm dicunt res futuras prænoſci, quia ſunt futuræ loqui in ſenſu illativo, non cauſali, & *ſecundùm cauſam conſequentiæ, non ſecundùm cauſam eſſendi*

Adde, quòd plerique SS. PP. uti citatus Damaſcenus, loquantur de ſcientia peccatorum, quorum reſpectu ſcientia DEI nullam exercet cauſalitatem, eſtque non practica, ſed ſpeculativa.

§. IV.

Solvuntur objectiones Adverſariorum.

OBjicies primò ipſum Angelicum Doctorem, 15.
q. 2. de Verit. a. 14. in c. dicentem, *quòd res non ſint à DEO per ſcientiam, ſed per libertatem voluntatis.* Et q. 10. de Verit. a. 3. in c. *præſcientiam DEI non importare univerſaliter habitudinem cauſæ reſpectu eorum, quorum eſt, ſicut prædeſtinatio.* Et hîc a. 8. dicit: quòd illa ſcientia eſt cauſa rerum, *quæ cùm ex ſe ſit indifferens ad oppoſita, ex determinatione voluntatis producit determinatum effectum.* Atqui (ſubſumis) hæc non eſt ſcientia viſionis: ergo iſta non eſt cauſa rerum.

Verùm hæc & ſimilia nobis nihil officiunt: Non primum, quia plus illo loco non vult S. D. quàm quòd res non ſint à DEO per ſcientiam, ut præcisè habet rationem ſcientiæ absque adjuncta voluntate, non autem per ſcientiam ut practicam, & cum decreto voluntatis conjunctam, per quam res cauſari aliis locis quàm plurimis docet.

Non obeſt ſecundum, quia tantùm ſignificatur, præſcientiam latiùs extendi, quàm prædeſtinationem: iſta enim cùm ſolummodò ſit bonorum, dicit habitudinem cauſæ ad omnia objecta, quæ attingit: illa verò, quia eſt etiam malorum, non dicit habitudinem cauſæ ad omnia objecta, ſed ad bona ſolùm, quia tantùm reſpectu iſtorum eſt practica, & conjuncta cum poſitivo decreto DEI. Non tertium, quia pro nobis contra Adverſarios facit: ſenſus enim eſt, quòd ſcientia, quæ ſecundùm ſe abſolutè ſpectata (ideo dicit *ex ſe*) præſuppoſitivè eſt indifferens, ut operetur, vel non operetur objectum, adjunctâ determinatione voluntatis (quâ jam conſtituitur practica & ſcientia viſionis) producat determinatum effectum, ſi autem maneret ſcientia ſimplicis intelligentiæ, etiam maneret indifferens, & ut indifferens nihil determinatum produceret. ut enim ipſe S. D. hîc a. 8. *cùm forma intelligibilis ad oppoſita ſe habeat, non produceret determinatum effectum, niſi determinaretur ad unum per appetitum.* Unde & 1. ad Annibald. diſt. 38. a. 2. *Ex ſcientia DEI,* inquit, *non procedit opus, niſi mediante voluntate operante.*

Objic. ſecundò. Juxta S. D. ita ſe habet ſcientia viſionis ad res creatas, ſicut ſcientia artificis ad res artefactas: ſed artifex cauſat artefacta non per ſcientiam intuitivam operis artefacti; cauſat verò per ſcientiam directivam voluntatis, & oſtenſivam finis. ergo ſimiliter DEUS res creatas non cauſat per ſcientiam intuitivam ſuorum operum, ſed per ſcientiam directivam, quæ eſt ſcientia ſimplicis intelligentiæ. 16.

Reſpondeo, majorem eſſe veram, demptis imperfectionibus, licet enim ſcientia DEI & artificis in hoc conveniant, quòd utraque dirigat, imperet, & intueatur ſuum opus, eſt tamen duplex 17.

Digitized by Google

notabilis differentia. Primò, quòd in artifice creato potentia executiva plerumque ſit ab intellectu & voluntate realiter diſtincta, nec proinde per ſolum imperium efficaciter operetur & exequatur effectum, econtra potentia executiva DEI ſolo intellectu & voluntate operantis ab ejus efficaci imperio formaliter immanente & virtualiter tranſeunte non ſit diſtincta. Secundò, quòd finitâ operatione & executione artificis res artefacta non ampliùs in conſervari ab ipſo dependeat: unde cognitio (operis jam poſiti) intuitiva in artifice creato non eſt ampliùs practica, ſed ſpeculativa. Econtrà omnes creaturæ etiam in conſervari dependent ab executiva potentia, & ſcientia practica DEI, ut enim dicebat D Gregorius ſup. cit. *non exiſtentia videndo creat, & exiſtentia videndo continet*, hoc eſt, conſervat: Itaque in hoc eſt paritas, quòd ſicuti non ſola ſcientia artificis quatenus directiva, ſed etiam quatenus per actum imperii applicantis potentiam executivam ad inducendam formam artefacti, ad illud effectivè concurrit; ſic etiam divina ſcientia non ſolùm per directionem & oſtenſionem finis (quod pertinet ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ) ſed etiam per efficax imperium pertinens ad ſcientiam viſionis influat in ſuum opus, in hoc tamen eſt diſparitas, quòd ſcientia artificis peractâ operatione non ampliùs practicè, ſed ſpeculativè verſetur circa ſuum opus; nec proinde ampliùs ſit practica & cauſativa ipſius: dum tamen divina ſcientia viſionis circa res creatas manet practica & cauſativa.

18. Objic. tertiò. Scientia ſupponens ſuum objectum, non eſt cauſa ipſius: ſed ſcientia viſionis ſupponit ſuum objectum: ergo illud non cauſat. Minor probatur: primò ex illo Gen. 1. vidit DEUS cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona, ubi productio creaturarum diſtinguitur ab eorum viſione, illique præſupponitur. Secundò quia ſcientia requirens exiſtentiam ex parte ſui objecti, debet illud productum ſupponere, prout etiam fit in viſione oculi corporei: ſed ſcientia viſionis hoc ipſo quòd ſit intuitiva, requirit exiſtentiam exercitam ex parte objecti: ergo debet illud productum ſupponere.

Confirm. Efficax DEI Decretum præſupponitur ad ſcientiam viſionis, ſed illud habet pro termino rerum exiſtentiam, ergo etiam rerum exiſtentia præſupponit ad ſcientiam viſionis.

Reſp. neg. min. ad cujus primam probationem Reſp. cum Gonet, in illo loco viſionem rerum productarum ſignificare ſcientiam viſionis practicè conſervativam ipſarum, quæ ſemetipſam tanquam primò productivam præſupponit, & de qua loquitur D. Greg. exiſtentia videndo continet.

Ad alteram probationem vel nego vel diſtingo maj. ſcientia requirens exiſtentiam ex parte objecti, ſi ſit limitata & menſurata ab objecto: item ſi non ſit ſimul eminenter formaliter ſpeculativa & practica, præſupponit objectum, conc. ſcientia illimitata menſurans objectum, ſimul eminenter ſpeculativa & practica, nego maj. ſed ſcientia viſionis requirit exiſtentiam objecti, ut tamen reſpectu ipſius ſit menſurans, eminenter formaliter ſpeculativa, & practica, conc. ſecus, nego minorem, & conſequentiam.

Ad Confirmationem Reſp. Efficax decretum DEI habet pro termino rerum exiſtentiam inchoatam & incompletam, conc. completam nego. ergo rerum exiſtentia inchoata & incompleta præſupponitur ſcientiæ, tranſeat: completa, nego: hæc quippe requirit executionem: executio autem pertinet ad imperium, quod eſt actus ſcientiæ practicæ. 19.

Objicies quartò. Si ſcientia viſionis eſſet cauſa rerum, ſequeretur primò, quòd DEUS eſſet cauſa malorum, & peccatorum: quia etiam iſta cadunt ſub DEI providentiam, & ſcientiam viſionis. Secundò, quòd tolleretur libertas arbitrii: nam ſuppoſitio antecedens imponit rebus neceſſitatem: ſed ſuppoſitio cauſalitatis, quâ divina ſcientia cauſat actus noſtræ voluntatis eſſet antecedens: ergo cauſaret neceſſitatem ipſorum. 20.

Reſp. negando utramque ſequelam. Et primam probationem diſtinguo, mala & peccata cadunt ſub ſcientiam viſionis, quatenus eſt ſcientia permiſſionis, & conjuncta cum decreto permiſſivo, concedo, (& ſic eſt ſcientia purè ſpeculativa, non practica) quatenus eſt ſcientia approbationis, conjuncta videlicet cum voluntate & decreto efficaci poſitivo, nego. atqui tunc ſolùm eſt practica & cauſa rerum, quando cum poſitivo & efficaci decreto approbante conjungitur.

Ad ſecundæ probationis ſequelam Reſpondeo: ſuppoſitio antecedens, quæ non deſcendit à primo libero, neque ex ſe profundit libertatem, eandem tollit, conc. quæ deſcendit à primo libero, & ex ſe profundit non tantùm ipſam rationem entis, ſed & modos entis, libertatem, neceſſitatem, &c. nego. ſed de hoc inferiùs plura. 21.

Colliges ex dictis, ſcientiam DEI, quatenus eſt ſimplicis intelligentiæ, & terminata ad eſſentias poſſibiles, eſſe abſtractivam: eandem verò, quatenus eſt ſcientia viſionis terminata ad res aliquando exiſtentes, ſic eſſe intuitivam: quia intuitiva eſt & dicitur, quæ conſiderat rem quatenus ſubſtantem exercitio realis exiſtentiæ; abſtractiva verò quæ præſcindit à prædicto exercitio.

DISPUTATIO XIII.

DE

Scientia futurorum contingentium.

GRaviſſima, nec non ad fundandam certitudinem Divinæ prædeſtinationis neceſſariò præmittenda, magnóque partium ſtudio ſemper agitata difficultas eſt, unde

de

Digitized by Google

de petenda ſit Divinæ ſcientiæ certitudo reſpectu futurorum contingentium abſque liberi arbitrii præiudicio, ne in Calvini caſſes incidas, bicorni ipſius dilemmate convictus: *aut DEVS ſcit me ſalvandum, aut non ſalvandum, &c.* Ubi meritò obſervat Illuſtriſs. Reding hîc q. 5. a. 4. controv. 1. concluſum fuiſſe apud Antiquos, DEUM futura ratione ſuæ voluntatis & decreti cognoſcere, ita ut unum eſſet in præſenti puncto antiquis Doctoribus Theologiæ labium, ipſæ quoque D. Thomæ & Scoti Scholæ concordarent in unum. At verò dum RR. novam ſtruunt ſententiam ſcientiæ mediæ, ipſis contingit, quod turris Babilonicæ ædificatoribus, ut nempe illorum linguæ confunderentur, & non audiret unusquisque linguam ſui proximi, dum in tot dividuntur ſententias, quot fere ſunt capita, quarum diverſas refert allegatus Reding. Huius porro controverſiæ reſolutio cùm dependeat ab illa quæſtione, in quo conſiſtat rerum futuritio, & quomodo poſſit eſſe cognoſcibilis, ideo ſit.

ARTICULUS I.

Quid ſit futurum?

SUMMARIA.

1. *Diviſio futuri in neceſſarium & contingens.*
2. *Futuri contingentis, in abſolutè & conditionatè futurum.*
3. *Omnia futura pertinent ad objectum Divinæ ſcientiæ.*
4. *Certitudinem Divinæ ſcientiæ non ſalvat præſentialis coëxiſtentia futurorum in æternitate.*
5. *Futuri explicatio apud Recentiores.*
6. *Definitio futuri Thomiſtica.*
7. *Authoritas S. P. Auguſtini.*
8. *Authoritas Doctoris Angelici.*
9. *Impugnatio contrariæ definitionis.*
10. *Ratio prima, quòd denominatio futuritionis non poſſit eſſe intrinſeca.*
11. *Ratio ſecunda, quòd per determinationem cauſæ res futuræ extrahantur è ſtatu poſſibilitatis.*
12. *Eliditur Adverſariorum reſponſio.*
13. *Quænam ſint ſimpliciter futura, quæ non?*
14. *Quænam de futuris contingentibus detur ſcientia?*
15. *Denominatio futuri convenit de præſenti.*
16. *Veritas futurorum contingentium non eſt intrinſecè determinata, ſicut præteritorum.*
17. *Neceſſitas propoſitionis disjunctivæ, & regula contradictoriarum non evincunt determinatam veritatem & falſitatem propoſitionum de futuris contingentibus.*
18. *Propoſitio de futuro quomodo differat à propoſitione de ineſſe?*
19. *Implicat futuritio præſuppoſita omni decreto DEI in doctrina D. Thomæ.*
20. *Et S. Auguſtini.*
21. *Rationes implicantiæ.*
22. *Occurritur Adverſariorum reſponſioni.*
23. *Falſitas propoſitionum de futuris contingentibus ante decretum DEI.*
24. *Quis ſit ſenſus disjunctivæ propoſitionis:* Antichriſtus vel erit, vel non erit?
25. *Propoſitio:* Antichriſtus erit, *ante decretum non datur.*
26. *Ex duabus propoſitionibus de futuris contingentibus neutra eſt determinatè vera, vel falſa.*
27. *Quales proprietates propoſitionum ſint veritas & falſitas?*
28. *Exponitur mens D. Auguſtini in contrarium adducti.*
29. *An & quomodo ſit abſurdum, aliquid futurum non fieri?*
30. *An ſit abſurdum futurum conſtitui per aliquid præſens?*
31. *Diluitur inſtantia ex S. Auguſtino.*
32. *Diſparitas inter præterita & futura.*
33. *An Antichriſtus ſit per hoc formaliter futurus, per quod erit formaliter?*
34. *Non ſequitur cauſari decretum DEI, tametſi per illud formaliter conſtituatur futurum cauſatum à DEO.*
35. *An ſola negatio cum exiſtentia conſequente ſint ſufficiens determinativum futuri.*
36. *Quomodo formalis malitia peccati conſtituatur futura?*

§. I.

Præſuppoſita.

Suppono primò. Futurum aliud eſſe neceſſariò futurum, aliud contingenter: neceſſariò futurum eſt, quod habet cauſam ſui neceſſariam; contingens, quod habet cauſam fallibilem. Futura neceſſaria à Divina ſcientia certiſſimè cognoſci manifeſtum eſt, ſiquidem ſcientia comprehenſiva cauſæ etiam comprehendit omnes effectus neceſſariò contentos in illa: cùm ergo Divina ſcientia perfectiſſimè comprehendat omnes cauſas creatas, conſequenter etiam comprehendit omnes effectus neceſſariò contentos in iiſdem. 1.

Suppono ſecundò. Futurum contingens dividi in abſolutè & conditionatè futurum. Illud eſt, quod eſt aliquando ponendum extra cauſas in certa temporis differentia, nec refert, quantumvis eorum exiſtentia ab aliqua conditione pendeat, dummodo & ipſa conditio ſit implenda. Conditionatè futurum dicimus, quod non eſt, ſed eſſet ponendum extra ſuas cauſas, ſi qua conditio impleretur, quæ tamen nunquam impletur: veluti quòd *Sidonii eſſent convertendi, ſi Chriſtus apud ipſos hæc ſigna faceret, quæ fecit apud Judæos, & nunquam facturus fuit apud Sidonios.* 2.

3. Suppono tertiò tanquam de fide certum, futura non tantùm certa, quæ neceſſariam habent connexionem cum ſuis cauſis, ſed etiam contingentia, quæ contingenter & fallibiliter connectuntur, ſub Divinæ ſcientiæ objecto contineri, contrà quam olim cum Ethnicis compluribus exiſtimabat Cicero l. 2. d. nat. deorum, aſſerens, eos ſolùm effectus & eventus à DEO cognoſci, qui à cauſis naturalibus pendent. Hoc quippe evincunt plurima S. Script. teſtimonia, quibus futurorum contingentium ſcientia DEO aſſeritur, ut pſ. 138. Dan. 15. Iſ. 14. unde Tertull. 2. contr. Marc. *Praſcientia*, inquit, *DEI tot habet teſtes, quot fecit prophetas.* Et S. Auguſt. 5. d. Civ. c. 9. *Confiteri eſſe DEUM, & negare praſcientiam futurorum, apertiſſima inſania eſt.* Ratio quoque eſt, quòd nec DEUS haberet infinitam ſcientiam, niſi omne cognoſcibile comprehenderet, nec infinitam de rebus providentiam, niſi ipſius cognitioni etiam futura contingentia ſubjicerentur. Quod non modò de futuris contingentibus, à nulla conditione pendentibus, ſed etiam conditionatis, & à conditione quamvis nunquam ponenda & purificanda pendentibus dicendum eſſe, conſtabit ex iis, quæ ſeq. diſp. tradermus.

4. Suppono quartò. Quamvis non tantùm ratio claræ intuitionis, ſed etiam aliqua certitudo & infallibilitas divinæ ſcientiæ ex parte objecti in præſentiam & coëxiſtentiam rerum in æternitate refundi poſſit, eò quòd nihil dum exiſtit, non exiſtere, atque adeò divinam ſcientiam fallere poſſit; tamen hanc rerum præſentiam nec eſſe adæquatam, nec ultimatam rationem certitudinis in ſcientia futurorum: Non adæquatam, quia contingentia futura purè conditionata certò ſciuntur à DEO, quamvis nullam habeant præſentiam in æternitate; quippe nunquam extra cauſas ponenda: Non etiam ultimatam, quia niſi præſupponatur res in ſua duratione futura, non habet, unde æternitati divinæ coëxiſtat. Ideo quippe res futuræ DEO ſunt in æternitate præſentes, quia æternitas ſuâ ſimultaneâ menſuratione continet omnem inferioris durationis & temporis differentiam: ergo niſi res in aliqua parte & differentia temporis futuræ ſupponantur, non eſt, unde ab æternitate DEI contineantur, atque ita reſolvit Eminentiſs. noſter Aguirre in Monolog. tract. 3. diſp. 46. ſe. 2.

§. II.

Definitio Thomiſtica futuri.

5. COmmunior Recentiorum, ut viam ſternat pro ſcientia media, repudiatâ antiquorum definitione, futurum definit, eſſe illud, quod modò non habet, ſed habebit exiſtentiam in tempore ſubſequenti: ita ut eſſentia futuritionis nihil aliud dicat, quàm negationem exiſtentiæ pro ipſo tempore futuritionis, & ipſam exiſtentiam poſtea ponendam. Unde docent primò. In futuritione rerum duo inſtantia comprehendi, quorum unum ſe habet veluti terminus à quo, alterum veluti terminus ad quem. In priori inſtanti, quo res enuntiatur futura, non magis eſt, quàm res poſſibilis, ut enim D. Auguſt. l. 11. Confeſs. c. 14. & ſeq. *Quod autem nunc liquet & claret, neque futura ſunt, neque præterita.* In ſecundo inſtanti res futura etiam non eſt, ſed erit, quando illud ipſum inſtans erit, in quo fore ſupponitur.

Unde docent ſecundò. Denominationem futuri non eſſe deſumendam ab aliqua præſenti formalitate, ſed per habitudinem ad illud inſtans, in quo erit, cùm de præſenti res futura nihil ſit; ideóque rectiùs dici de futuris, quòd *exiſtent* vel *erunt*, quàm quòd *ſint futura.*

Docent tertiò. Dupliciter rem dici determinatam, vel indeterminatam. Intrinſecè & formaliter, ac rurſus extrinſecè & cauſaliter. Intrinſecè & formaliter quodlibet eſt determinatum per ſuammet entitatem: & in hoc nulla eſt, ajunt, differentia inter actum liberum, & neceſſarium: quia non minùs amor DEI v. g. liberè elicitus, eſt perſuammet entitatem formaliter limitatus & determinatus ad certam ſpeciem & individuum actûs, quàm calor, quem ignis efficit neceſſariò, per ſuammet entitatem ſit determinatus formaliter ad ſpeciem & individuum caloris. Extrinſecè & cauſaliter aliquid eſt determinatum per extrinſecam denominationē à ſua cauſa, & in hoc eſt differentia inter actum actum liberum ac neceſſarium: actus enim liber, quia procedit à cauſa determinata, eſt etiam extrinſecè & cauſaliter determinatus; econtrà actus liber eſt extrinſecè indeterminatus, quia procedit à cauſa indifferente.

Ex hoc deducunt & Docent quartò: veritatem de futuro contingenti, non minùs eſſe formaliter determinatam, quàm de futuro neceſſario. Si enim primum inſtans & terminum à quo futuri contingentis conſideres, ſic neutrum eſt in ſe formaliter; ſi poſterius inſtans, & terminum ad quem, tunc pari determinatione intrinſecâ uterque effectus correſpondebit huic inſtanti, pro quo enuntiatur futurus, & ſola manet differentia quoad determinationem extrinſecam.

Docent quintò, ex duabus propoſitionibus contradictoriis de futuris contingentibus v. g. *Antichriſtus erit*, *Antichriſtus non erit*, non minùs alteram eſſe determinatè veram, vel falſam, quàm de præſentibus & præteritis. v. g. *Antichriſtus fuit*, quia ſicut veritas hujus propoſitionis habetur ex ſuppoſitione inſtantis præteriti, in quo de præſenti fuit verum dicere; *Antichriſtus eſt*, habuitque objectum intrinſecam determinationem ſuæ veritatis, ita hæc propoſitio *Antichriſtus erit*, habet ſuam veritatem ex ſuppoſitione inſtantis futuri, in quo hæc propoſitio de ineſſe (*Antichriſtus eſt*) erit vera, & habebit intrinſecam determinationem. Quando Ariſtot. in l. 1. de interpret. contrarium ſenſit, ajunt, illum vel fuiſſe locutum de veritate & falſitate propoſitionum in ordine ad nos, non ad cognitionem divinam, vel eſſe *errorem ipſius Theologo non curandum.* Ita ferè ſentiunt RR. cum Veckeno diſp. 18. c. 4. & tandem ex horum omnium ſuppoſitione concludunt, cùm ex duabus propoſitionibus de futuris contingentibus altera ab intrinſeco debeat eſſe determinatè vera, altera determinatè falſa; eandem quoque veritatem divinæ cognitioni, quippe quam nullum verum & cognoſcibile latere poteſt, antecedenter ad omne decretum objici; ſive illa videat immediatè in ſe ipſis, ſive in ſua eſſentia tanquam ſpecie, vel ſpeculo repræſentante.

CON-

6. CONCLUSIO. *Futurum rectè definitur, id quod eſt determinatum in cauſa ad habendam exiſtentiam in duratione ſequenti. ſive ut alii fuſiùs: quod nondum habet exiſtentiam in ſe ipſo, habet tamen illam in cauſis præparatis & ordinatis ad hanc ipſi conferendam in tempore ſubſequenti* Ita S. Th. ejusque ſequaces

7. Probatur primò authoritate D. Auguſtini, de corrept. & grat. c. 9. & 6. de gen. ad litt. c. 17. dicentis: *DEUM futura facere, nihil aliud eſſe, quàm eorum cauſas præparare*, & tract. 105. *DEUS omnia futura prædeſtinavit.*

8. Probatur ſecundò clarâ authoritate Ang. Doct. hîc a. 13. *alio*, inquit, *modo conſiderari contingit, ut eſt in ſua cauſa, & ita conſideratur ut futurum.* Et infrà q. 16. a. 7. ad 3. *Illud quod nunc eſt, ex eo futurum fuit, antequam eſſet, quia in cauſa ſua erat, ut fieret. unde ſublatâ causâ non eſſet futurum illud fieri.* Et paulò pòſt: *ea quæ ſunt, non ſemper fuit verum eſſe futura, niſi quatenus in cauſa ſempiterna fuit, ut eſſent futura. quæ quidem cauſa ſolus DEUS eſt.* Item q. 2. d ver. a. 12. in c. & ad . *Cùm dicitur, hoc eſt futurum, deſignatur ordo, qui eſt in cauſis il[illegible]rei ad productionem ejus.* Similia habet q. 12[illegible] ver. a. 10. ad 2. & alibi.

9. Probatur tertiò impugnatione opinionis Adverſariorum. Poteſt aliquid eſſe & dici futurum, quod tamen nunquam erit, ſive de quo nunquam verificabitur eſſe in tempore præſenti: ergo non eſt verum, tantùm illud eſſe futurum, quod aliquando erit. Antecedens probatur primò ex Philoſopho 2. de gener. te. 64. dicente, *quòd futurus quis incedere, non incedet.* Et l. divinat. per ſomn. c. 2. *omninò non omne fit, quod futurum eſt.*

Secundò probatur experientiâ & authoritate ſcript. in qua continentur propoſitiones de futuro, quarum tamen eventus non fuerunt ſecuti. Ita Iſ. 38. dicitur, *Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.* Jonæ 2. *Adhuc 40. dies & Ninive ſubvertetur*, & tamen neuter eventus fuit ſubſecutus. quia cauſæ, in quarum præparatione futuri erant iſti eventus, fuerunt immutatæ & impeditæ.

10. Probatur quartò hâc ratione: denominatio futuritionis, ſeu quòd aliqua res ſit determinatè futura, non poteſt eſſe rei denominatæ intrinſeca, nam res futuræ pro ſtatu futuritionis in ſe ipſis nihil ſunt, ac proinde ſecundùm omnia ſibi intrinſeca ſunt indifferentes ad eſſe & non eſſe: imò incapaces ad recipiendam realem intrinſecam denominationem, ergo tantùm poteſt eſſe denominatio extrinſeca; ſed non aliunde quàm à cauſâ, cùm alia forma denominans non ſit aſſignabilis. Si à cauſa, tunc non ab illâ ut indeterminata & indifferente, quia determinatus effectus requirit cauſam determinatam: neque ab ipſa ut habente ſolam virtutem & potentiam producendi, quia ſic effectui tantùm tribuit denominationem poſſibilis, ergo ab illa ut ordinata & determinata ad producendum effectum

11. Probatur quintò. Per illud res futuræ in eſſe & ſtatu futuri formaliter conſtituuntur, per quod formaliter extrahuntur à ſtatu puræ poſſibilitatis ad ſtatum exiſtentiæ poſteà habendæ (in hoc enim poſſibilia & futura pariter diſtinguuntur à præſentibus & præteritis, quòd nec habeant, nec habuerint actualem exiſtentiam, differunt autem, quòd poſſibilia ut ſic ſint indifferentia ad accipiendam exiſtentiam, futura verò non ſint indifferentia, ſed determinata ad illam accipiendam) atqui res futuræ formaliter extrahuntur è ſtatu poſſibilitatis per præparationem & determinationem cauſæ. ergo. Minor probatur: quia hoc formale diſtinctivum à ſtatu poſſibilitatis vel eſſet negatio præſentis exiſtentiæ, vel tempus præcedens rei exiſtentiam, vel utrumque una cum habitudine ad exiſtentiam poſtea obtinendam, vel tandem determinatio cauſæ. Non rei negatio & tempus præcedens, quia utrumque eſt indifferens ad eſſe & non eſſe rei pro tempore ſequenti, & ſic repetitur in re merè poſſibili: non etiam habitudo, quia cùm tempus & negatio ſint ex ſe indifferentia, illa determinata habitudo ipſis non aliunde, quàm ex cauſarum præparatione & determinatione convenire poteſt, quod ipſum in quarto membro disjunctionis infertur.

Dices fortè: formam denominativè conſtitutivam rei futuræ eſſe exiſtentiam poſtea habendam. 12.
Sed contra eſt primò, ut illa exiſtentia, quæ actu nihil eſt, potiùs ſit habenda, quàm non habenda, debet habere ab aliquo diſtinctivo à ſtatu puræ poſſibilitatis, ſed hoc non eſt niſi præparatio & determinatio cauſæ. ergo.

Contra eſt ſecundò. Res verè realiter denominatur futura etiam ab æterno ante omnem exiſtentiam præſentem, ut affirmat S. D. præcit q. 16. a. 7. ſed non poteſt talis denominari, niſi propter reale prædicatum, ipſam diſtinguens à re merè poſſibili, quod non eſt exiſtentia, quæ nondum eſt poſita extra cauſas.

§. III.

Corollaria quædam ex dictis.

INferes ex dictis primò: ſicuti duplex eſt determinatio cauſæ, una fallibilis & impedibilis, altera infallibilis & inimpedibilis; ita effectus aliqui ſunt ſimpliciter futuri, qui nimirùm habent infallibilem determinationem in cauſa, alii tantùm ſunt futuri ſecundum quid, & cum addito, in determinatione cauſæ. Reſpectu cauſæ primæ omnia futura ſunt ſimpliciter futura, quia hujus determinatio ab alia cauſa falli aut impediri nequit. At verò cauſæ ſecundæ, quia falli & impediri poſſunt vel à prima cauſa, vel aliquando ab aliis cauſis ſecundis; ut fructus arboris pruinâ, grandine, &c. ideo non tribuunt effectui denominationem futuri ſimpliciter, ſed tantùm futuri ſecundùm quid. Et ex iſtis futuris aliqua ſufficiunt ad rationem ſcientiæ propriè dictæ, ſcilicet illa, quæ habent neceſſariam determinationem in cauſis ſecundis, non niſi divinitùs impedibilem, ſicut eſt eclypſis ſolaris; aliqua verò ſolummodò cognitionem conjecturalem terminant, ſi nempe ab aliis cauſis ſecundis impediri poſſint: Quomodo de futuro arboris fructu non niſi conjecturale judicium formamus, quia vento, grandine, &c. impediri poteſt, 13.

Inſe.

Digitized by Google

14. Inferes ſecundò. De futuris contingentibus diverſo reſpectu dari & non dari ſcientiam. Nempe contingens illud dicitur, quod poteſt eſſe, & non eſſe: adeóque cùm omnis creatura poſſit non eſſe; omnis etiam creatura reſpectu cauſæ primæ contingens eſt. Reſpectu cauſæ ſecundæ effectus duplici modo dicuntur contingentes. Primò, ſi quidem habeant neceſſariam determinationem cauſæ, impediri tamen poſſunt ab alia cauſa ſecunda, ut fructus arboris, de quo primùm. Secundò ſi continentur in cauſa intrinſecè libera & indifferenti, quo modo actus liberi arbitrii ſunt contingentes, de quibus etiam hoc loco controvertitur. Vel igitur contingentia conſiderantur, prout continentur in cauſa prima determinata ad dandum ipſis eſſe in aliqua temporis differentia, & tunc quia induunt rationem futuri ſimpliciter, ſufficiunt ad terminandam ſcientiam: vel conſiderantur, pro ut continentur in cauſa prorſus indifferenti & indeterminata, ut ſunt actus liberi arbitrii, & de iſtis comparativè ad ejuſmodi cauſas indifferentes nulla datur ſcientia ob oppoſitam rationem, quia videlicet ſub hâc ratione non habent eſſe determinatè futurum: nam de objecto ut incerto & indeterminato, non poteſt haberi certa notitia: ſed contingentia prout continentur in cauſa indeterminata & indifferenti, ſic habent eſſe incertum & indeterminatum: ergo de ipſis ut ſic certa notitia haberi non poteſt. Quod S. Doct. claris verbis docuit hîc a. 13. *Cauſa contingens ſe habet ad oppoſita, & ſic contingens ut futurum non ſubditur per certitudinem alicui cognitioni: unde quicunque cognoſcit effectum contingentem in ſua cauſa tantùm, non habet de eo niſi conjecturalem cognitionem.*

Clariſſimè verò in 1. ſent. diſt. 38. q. 1. a. 5. in c. ubi ſic loquitur: *ſciendum eſt igitur, quòd antequam res ſit, non poteſt eſſe in ſuis cauſis; ſed quædam ſunt, ex quibus neceſſariò ſequitur effectus, quem impedire non poſſunt, & in iſtis habet cauſatum eſſe certum & determinatum, adeo quòd poſſit ibi demonſtrative ſciri, ſicut eſt ortus ſolis, & eclypſis, & hujuſmodi: quædam ſunt cauſæ, ex quibus conſequuntur effectus, ut in majori parte, ſed tamen in minori deficiunt: unde in iſtis effectus non habent certitudinem abſolutam, ſed quandam, & ideo per iſtas cauſas poteſt accipi ſcientia conjecturalis: ſed quædam cauſæ ſunt, quæ ſe habent ad utrumque, & in iſtis effectus de futuro nullam habent certitudinem, vel determinationem, & ideo contingentia ad utrumlibet in cauſis ſuis nullo modo cognoſci poſſunt.* Hæc S. Doctor.

15. Inferes tertiò. Quamvis futura dicantur per habitudinem ad eſſe, aliquando habendum in tempore præſenti; denominationem tamen futuri eſſe formalitatem, quæ ipſis actu de præſenti & ex determinatione cauſæ convenit: nam habitudo ipſa, quam dicunt ad illud inſtans, in quo exiſtent, non convenit ipſis pro illo inſtanti, quando erunt extra cauſas. Ac rurſus: cùm ex ſe ipſis non ſint, & tam bene poſſint non eſſe, quàm eſſe, non eſt, unde dicant habitudinem ad eſſe in tempore ſequenti habendum, niſi ex ipſa determinatione cauſæ.

16. Inferes quartò: Veritatem futurorum contingentium non eſſe ita intrinſecè determinatam, ſicut eſt veritas præteritorum & præſentium: hæc enim, quia ſupponit effectum extra cauſas poſitum, habet intrinſecum determinativum ſuæ veritatis; at veritas futurorum, cùm non ſupponat aliquod eſſe ipſorum extra cauſas poſitum, ſed intra cauſas contentum, hoc ipſo nullum habet intrinſecum determinativum.

Inferes quintò. Neque ex neceſſitate propo- 17.
ſitionis disjunctivæ, neque ex regulis contradictoriarum rectè inferri determinatam veritatem & falſitatem propoſitionum de futuris contingentibus. Non ex neceſſitate propoſitionis disjunctivæ; quia modò alterum membrum disjunctivæ propoſitionis in ſuppoſitione confuſa & indeterminatè ſit verum; ſufficienter ſalvatur veritas & neceſſitas ipſius: veluti cùm dicitur, *vel dexter vel ſiniſter oculus eſt neceſſarius ad videndum*; neceſſaria veritas hujus propoſitionis ex eo ſubſiſtit, quòd vel hic vel ille, quamvis neuter determinatè, ſit neceſſarius ad videndum. Itaque quòd hæc propoſitio disjunctiva, *Petrus in his circumſtantiis vel conſentiet, vel non conſentiet*, ſit vera, ſufficit, quòd ex propoſitionibus incluſis alterutra indeterminatè ſit futura: objectum quippe verificativum propoſitionis disjunctivæ eſt incompoſſibilitas utriuſque membri, quæ ſalva remanet, quamdiu utrumque membrum ſimul verum, aut falſum eſſe non poteſt. Non etiam rectè infertur ex lege contradictoriarum: nam & iſta plus non exigit, quàm ne utraque ex contradictoriis ſimul ſit vera vel falſa, tametſi neutri ab intrinſeco veritas determinata conveniat.

Inferes ſextò. Non eſſe hanc differentiam 18.
(quam Adverſarii prætendunt) inter propoſitionem de futuro & præterito, quòd illa enunciat *nunc pro nunc*; iſta verò enunciat *nunc pro tunc*, ex quo inferunt determinationem veritatis ipſius non eſſe accipiendam ab aliquo præſenti, ſive à nunc pro nunc; ſed potiùs ab aliquo ſequente, ſive à *nunc pro tunc*. nam propoſitiones de futuro, v. g. *Petrus curret*, per æquipollentiam reduci debet ad iſtam, *Petrus habet futuritionem ſui curſûs*: vel: *Petri curſus habet futuritionem ſuæ exiſtentiæ*, adeóque enunciat aliquid pro nunc cum ampliatione tamen & connotatione menſuræ temporis ſubſequentis, quæ connotatio deeſt propoſitioni de ineſſe v. g. *Petrus currit*.

§. IV.

Tria præcipua Corollaria.

INferes ſeptimò. Nullius rei futuritionem dari 19.
præſuppoſitivè ad omne decretum DEI. Ita S. Doctor cit. hic a. 7. ad 3. *Ea, quæ ſunt, non ſemper verum fuit eſſe futura, niſi quatenus in cauſa ſempiterna fuit, ut eſſent futura*: atqui non fuit in cauſa ſempiterna, ut eſſent futura, quatenus concipitur indifferens ad dandam ipſis exiſtentiam in tempore ſuo: ſic enim res in ipſa continentur non ut futuræ, ſed ut poſſibiles: ergo quatenus concipitur determinata per decretum ſuæ liberæ voluntatis. Rurſus: in q. 12. de verit. a. 10. ad 12. *Dicendum*, inquit, *quòd cauſæ ſuperiores, quæ ſunt rerum rationes in divina præſcientia, nunquam deficiunt ab impletione ſuorum effectuum,*

ſicut

Digitized by Google

ſicut deficiunt cauſæ inferiores; & ideo in cauſis ſuperioribus cognoſcitur rerum eventus abſolutè, ſed in inferioribus non niſi ſub conditione. Ubi per rationes rerum S. D. intelligit Divinas ideas, ut determinatas per decretum: ſic enim dicit q. 3. de verit. a. 6. *Idea eorum, quæ ſunt, fuerunt, vel erunt, determinatur à propoſito Divinæ voluntatis.* Sentit ergo certam futuritionem eventuum dependere à decreto Divinæ voluntatis.

20. Accedit authoritas D. Auguſtini. Nam iſte l. 26. cont. Fauſtum c. 4. inquit: *Non etenim futurum eſt, niſi quod voluntas DEI habet, ut futurum ſit.* Et l. 20. contra eundem c. 4. cùm dixiſſet: *tam non poſſunt futura non fieri, quàm non fuiſſe facta præterita*, pro cauſali ſubjicit Divinæ voluntatis efficaciam: *quia non eſt in DEI voluntate, ut eo ſit aliquid falſum, quo eſt verum; quia aliàs idem & eadem ratione eſſet falſum & verum.*

21. Ratio eſt primò. Sicut omne eſſe creatum eſt à DEO, tanquam cauſa prima & fonte eſſendi, ſic & omnis poſitiva rerum futuritio, quod enim à ſe non poteſt eſſe, etiam à ſe non poteſt eſſe futurum; ſed futuritio non eſt à DEO, ut prima cauſa indifferenti: ergo eſt ab ipſo ut cauſa determinata per liberum decretum.

Secundò. In ſigno priori antecedente liberum velle & decretum DEI creaturæ ſunt in ſtatu meræ poſſibilitatis, ſuntque indifferentes ad eſſe & non eſſe, quia ut ſic terminant ſolùm ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quæ eſt de poſſibilibus habentibus indifferentiam ad eſſe & non eſſe: ergo antecedenter ad omne decretum DEI nihil eſt & concipitur ut futurum.

Tertiò. Quicquid DEUS cognoſcit ut futurum, cognoſcit per ſcientiam viſionis, ſed iſta præſupponit decretum: ergo etiam cognitio & ſtatus futurorum præſupponit decretum.

Quartò. Si futura haberent ſuam futuritionem in ſigno antecedente decretum DEI, omnia eſſent neceſſariò futura: conſequens eſt abſurdum, & deſtruit libertatem: ergo & antecedens. Sequela probatur: Nihil poteſt eſſe liberum, niſi dependenter à primo libero: ſed primum liberum eſt liberum velle & decretum DEI: ergo antecedenter & præſuppoſitivè ad decretum DEI nihil poteſt eſſe liberum. Ideo quippe rerum poſſibilitas non eſt DEO libera, ſed neceſſaria, & ab ipſo immutabilis, quia præſupponitur omni liberæ voluntati DEI: conſequenter ſi etiam futuritio eſſet in ſigno poſſibilitatis rerum antecedenter ad omne decretum DEI, jam futura non ſubeſſent liberæ diſpoſitioni DEI, ſed omnia neceſſariò evenirent; quod eſt abſurdiſſimum.

22. Neque dicas: futuritionem non fore neceſſariam niſi ex ſuppoſitione, quòd res erit, quæ ſuppoſitio eſt libera, ſiquidem pendet ex determinatione libera voluntatis, ſicut ex ſuppoſitione, quòd res fuit, non poteſt non fuiſſe. Contrà enim eſt, quòd vel iſta ſuppoſitio liberæ determinationis aliquando ponendæ præcedit voluntatis divinæ decretum, & ſic rurſus erit neceſſaria, vel ſubſequetur, & tunc habetur intentum.

23. Inferes octavò: Falſas eſſe omnes propoſitiones de futuris contingentibus præſuppoſitis ad omne decretum DEI: quia affirmant aliquid eſſe futurum, quod non eſt futurum. Similiter falſæ ſunt omnes propoſitiones pro illo ſigno affirmantes non futuritionem: Siquidem in illo ſigno res creatæ ſunt in ſtatu puræ poſſibilitatis & indifferentiæ ad eſſe & non eſſe. Unde in rigore pro illo ſigno neque verum eſt, quòd Antichriſtus erit, neque verum, quòd non erit: neque enim in illo ſtatu eſt determinatus ad habendum eſſe, neque ad habendum non eſſe.

Sed inquis: Antecedenter ad omne decretum vera eſt hæc propoſitio: *Antichriſtus vel erit, vel non erit.* ergo etiam hæc propoſitio *Antichriſtus erit*, quæ eſt una ex membris incluſis, debet eſſe determinatè vera. 24.

Reſp. neg. conſeq. & ſuppoſitum conſequentis. conſequentiam nego, quia objectum hujus propoſitionis disjunctivæ eſt incompoſſibilitas duorum contradictoriorum, quæ etiam in ſtatu poſſibilitatis habet neceſſariam veritatem: hujus verò propoſitionis *Antichriſtus erit*, objectum eſt actualis & exercita futuritio Antichriſti, qui in illo ſigno non datur: ſuppoſitum quoque conſequentis nego, quia particula disjunctiva, *vel*, in illa propoſitione non includit, ſed disjungit membra; unde non tam ſunt membra incluſa, quàm à ſe mutuò excluſa. Senſus quippe illius propoſitionis per hanc æquipollentiam exponi debet: *Eſt impoſſibile Antichriſtum ſimul eſſe & non eſſe futurum.*

Adhuc dicis: Jam ante decretum hæc propoſitio: *Antichriſtus erit*, eſt conformis ſuo objecto: ergo in ſigno priori eſt determinatè vera. Antec. probatur. Ideo poſt decretum eſt vera, & conformis objecto, quia ipſi reſpondebit in tempore ſequenti exiſtentia Antichriſti: ergo ob eandem cauſam eſt vera & conformis objecto ante decretum. 25.

Reſp. ex dictis negando antecedens & ſuppoſitum, quòd in iſto ſigno dari poſſit illa propoſitio, ejúſque objectum: *Antichriſtus erit*: deberet enim eſſe ſenſus: Antichriſtus eſt determinatus ad habendam exiſtentiam, quod eſt ſimpliciter falſum. Et ad prob. vel nego vel diſtinguo antec. quia reſpondebit exiſtentia, quatenus pro nunc determinata in ſua cauſa, conc. ſecus nego.

Inferes nonò: Non poſſe ex duabus propoſitionibus contradictoriis de futuris contingentibus alteram eſſe determinatè veram, alteram falſam independenter à denominatione cauſæ: quia, ut vidimus, veritas determinata ſupponit eſſe determinatum; ſed implicat eſſe futurum determinatum prævię ad omnem determinationem cauſæ: ergo ſimiliter implicat eſſe determinatè verum præviè ad omnem determinationem cauſæ. 26.

Sed inquis: Veritas & falſitas ſunt proprietates propoſitionum; ſed proprietates conveniunt eſſentiæ antecedenter ad omnem determinationem: ergo etiam pro ſigno antecedente omnis cauſæ etiam primæ determinationem propoſitio debet eſſe vera, vel falſa. 27.

Reſp. primò negando ſuppoſitum juxta ſuprà dicta, quòd pro ſigno antecedente omnis cauſæ etiam primæ determinationem detur talis propoſitio actualis Reſp. ſecundò. diſtinguendo maj. proprietates abſolutæ conveniunt rebus pro omni ſigno, conc. proprietates reſpectivæ, nego. Diſparitas eſt, quòd reſpectivæ proprietates pendeant ab objecto, quo ſubtracto nec ipſæ dantur: unde

unde ſicut in ſigno antecedente decretum, hæc propoſitio *Antichriſtus erit*, in ſcientia ſimplicis intelligentiæ non niſi ſignatè & ut poſſibilis relucet, ex ſuppoſitione, quod determinetur futuritio Antichriſti; ita pariter in illo ſigno propter defectum objecti ipſius veritas non niſi ut poſſibilis ſub tali conditione relucet.

§. V.

Solvuntur objectiones.

28. OBjicies primò authorit. S. Auguſtini to. *6.* l. *26.* contr. Fauſt. c. 4. dicentis: *Tam non poſſunt futura non fieri, quàm non fuiſſe facta præterita.* Infers: ergo ſicut in ſigno antecedente decretum præterita habent determinatam veritatem, ita in eodem ſigno futura habent determinatam veritatem. Secundò S. Anſelmus de conc. præſc. & prædeſt. c. 1. ubi dixit. *Rem verò futuram neceſſe eſt eſſe futuram*, ſubjungit hanc cauſalem: *quoniam futurum eſſe nequit, & non futurum.* ergo ſicuti hæc propoſitio antecedenter ad omne decretum DEI eſt vera: quòd aliquid ſimul futurum, & non futurum eſſe non poſſit, ita etiam antecedenter ad omne decretum DEI, futura habent determinatam veritatem ſuæ futuritionis.

Reſp. utrumque S. Patrem loqui de futuro ſimpliciter & omnibus modis, adeóque dependente à decreto Divino, de quo veriſſimum eſt, ex ſuppoſitione ſuæ futuritionis non poſſe non fieri, cùm cauſæ primæ determinatio falli non poſſit.

Mens S. Auguſtini claret ex ejuſdem verbis pro noſtra aſſertione adductis. Neque de D. Anſelmi mente dubitare fas eſt, cùm de illo futuro loquatur, quòd à DEO futurum præſcitur, præſcientia verò futurorum in ipſius ſententia voluntatem & decretum ſupponat. Audi loquentem, & paulò inf. loco cit. exponentem, quomodo aliqua ſint liberè futura, non obſtante decreto DEI. *quoniam*, inquit, *quod DEUS vult, non poteſt non fieri, cùm vult hominis voluntatem nullâ cogi, vel prohiberi neceſſitate ad volendum, & vult effectum ſequi voluntatem, tunc neceſſe eſt eſſe liberam, & eſſe, quod vult.*

29. Objicies ſecundò. Si rei futuritio formaliter conſiſteret in determinatione cauſæ, poſſet aliquid fieri in tempore, quod antecedenter non fuiſſet futurum, & aliquid eſſe futurum, quod nunquam eſſet præſens: ſed hoc eſt abſurdum, ergo. Prima ſequela probatur: quia effectus & actus procedentes à cauſa libera ſupponunt præviam & omnimodam ipſius indifferentiam & indeterminationem, ac conſequenter priusquam fierent, non erant in determinatione cauſæ, adeóque nec futuri. Secunda ſequela probatur: poteſt aliqua cauſa eſſe præparata ad ponendum effectum, veluti morbus ad necandum Ezechiam, ignis Babylonius ad comburendos pueros; ita tamen, ut non ſequatur effectus, ergo poſſet aliquid eſſe futurum, quod tamen nunquam poneretur extra cauſas: adeóque eſſet & non eſſet futurum.

Reſp. ad primam ſequelam: Eſt abſurdum aliquid fieri in tempore, quod antea non fuit futurum ſimpliciter per ordinem ad cauſam primam, ita nempe, ut nullum de ipſius exiſtentia fuerit decretum in cauſa prima, concedo: eſt abſurdum per ordinem ad omnes etiam inferiores cauſas, nego. Ad ſecundam ſequelam Reſp. eſt abſurdum, aliquid eſſe ſimpliciter & abſolutè futurum per ordinem ad omnes cauſas, quod nunquam ſit præſens, conc. aliquid eſſe futurum ſecundùm quid & per ordinem ad cauſas ſecundas, quod nunquam ſit præſens, nego. hoc enim ex S. Scr. D. Th. & Ariſtotele ſuprà oſtenſum eſt.

Objicit tertiò Suarez. Si denominatio futuri- 30.
tionis formaliter proveniret à determinatione cauſæ, tunc futura eſſent, & non eſſent futura, quod implicat. Eſſent futura ex hypotheſi; non eſſent, quia quòd effectus habeat eſſe præparatum in cauſa, non eſt aliquid futurum, ſed præſens; ſed in hoc eſſe præparato & determinato conſiſteret ratio futuri: ergo futurum eſſet aliquod præſens, & non eſſet futurum.

Reſp. primò. Etiam Adverſariis hoc eſſe ſolvendum, qui futuritionem conſtituunt in præſenti negatione exiſtentiæ cum habitudine ad exiſtentiam habendam in tempore ſubſequenti. Reſp. ſecundò, futura eſſent futura, & non futura ſeu præſentia, diverſo reſpectu, conc. eodem nego. Ipſa igitur futura eſſent præſentia ſecundùm formalem denominationem futuritionis, & habitudinis cauſæ ad exiſtentiam effectui poſtea tribuendam, quam habitudinem futurum dicit in recto: eſſent verò futura & non præſentia ſecundùm exercitam exiſtentiam per modum termini importatam in obliquo. Unde pauciſſimis diſtingues, ſunt præſentia ſecundùm quod dicunt in recto conc. quod dicunt in obliquo, nego.

Inſtabis primò ex D. Auguſtino l. 11. Confeſs. 31.
c. 10. dicente: *Dicuntur tempora tria, præſens, præteritum & futurum, ſicut abutitur conſuetudo, dum tamen intelligatur, quod dicitur, neque id, quod futurum eſt eſſe jam, neque id, quod præteritum eſt.*

Reſp. ſenſum S. Patris eſſe, quòd res futura, vel potiùs tempus futurum (de quo loquitur) nihil ſit entitativè in ſe ipſo, non autem quod nihil ſit determinativè, ſeu in præparatione & determinatione cauſæ. Reſponderi poteſt ſecundò cum Godoyo, S. Patrem loqui contra opinionem vulgi, ſibi imaginantis, temporum differentias, præteritum & futurum exiſtere in ſe ipſis: cui opinioni ſe opponens affirmat; illas ſolùm in mente exiſtere: non ideo negat futuritionem rerum in cauſarum propenſione conſiſtere, ut ex aliis ipſius textibus ſit manifeſtum.

Inſtabis ſecundò. S. Pater comparationem facit 32.
inter præterita & futura: ergo ſicut ad denominationem & determinationem præteriti ſufficit exiſtentia priùs habita cum negatione exiſtentiæ pro nunc; ita etiam ad denominationem futuri ſufficit exiſtentia pòſt habenda cum negatione exiſtentiæ pro nunc, & ſicut cùm dico, *Adam eſt præteritus*, nihil enunciatur de præſenti; ita cùm dico: *Antichriſtus eſt futurus*, nihil enuncio de præſenti.

Reſp. neg. conſequentiam, & paritates incluſas in conſequente: nam D. Auguſtinus in hoc ſolùm facit comparationem inter præteritum & futurum, quod neutrum exiſtat in ſe ipſo. In cæteris verò diſparitas in §. 3. indicata eſt, quòd exiſtentia præterita, cùm fuerit in ſe extra cauſas poſita, adeóque intrinſecè determinata, poſſit eſſe ſufficiens determinativum ad formalem denominationem præ-

Digitized by Google

præteriti : econtrà exiſtentia, quæ futura dicitur, cùm adhuc ſit intra cauſas contenta, & in ſe ipſa nondum determinata, hoc ipſo non poſſit eſſe determinativum ſufficiens ad tribuendam anticipatè denominationem futuri. Rurſus: actualitas & ſuppoſitio exiſtentiæ eſt prior denominatione præteriti, adeóque tametſi non ampliùs ſit, tamen poteſt præſtare denominationem & determinationem præteriti: atqui actualitas exiſtentiæ habenda pro tempore futuro eſt quid poſterius tempore præſenti, pro quo enunciatur aliquid futurum: unde neceſſe eſt aſſignare aliud determinativum pro tempore præſenti, cùm aliàs ſequeretur, quòd determinatio rei à ſtatu poſſibilitatis ad ſtatum actualitatis præcederet ſuum determinativum, & effectus cauſam, quod implicat.

33. Inſtabis tertiò. Hæ propoſitiones æquipollent, *Antichriſtus erit*, & *Antichriſtus eſt futurus*; ſicut æquipollent iſtæ: *Adam fuit* & *Adam eſt præteritus*: nam ſicut iſtæ poſteriores reſolvuntur in hanc propoſitionem, *Adam habuit exiſtentiam*, ita priores in hanc reſolvuntur: *Antichriſtus habebit exiſtentiam*. atqui Antichriſtus erit formaliter per ſuammet exiſtentiam: ergo per eandem formaliter eſt futurus.

Reſp. Diſſimulatâ veritate majoris, quam meritò negat Godoyus, ſiquidem Doctor Angelicus unà cum Philoſopho diſertè fatetur, quòd *futurus aliquis incedere non incedet*: diſtinguo majorem. æquipollent hæ propoſitiones, ſi propoſitio, *Antichriſtus erit*, faciat hunc ſenſum: *in tempore præſenti verum eſt dicere, quòd Antichriſtus erit*, conc. majorem; ſi faciat hunc ſenſum: *in poſteriori tempore aliquando dabitur inſtans, in quo verum ſit dicere: Antichriſtus eſt*: nego major. ſed *Antichriſtus erit* formaliter per ſuam exiſtentiam, in poſteriori acceptione conc. quia tunc ſupponitur effectus per ſuã exiſtentiam formaliter extra cauſas poſitus, conc. in priori, nego minor. & conſequentiam.

Si dices: Hæc propoſitio: *Antichriſtus erit*, vel *habebit exiſtentiam*, nihil dicit de præſenti: ergo nec illa: *Antichriſtus eſt futurus*. Diſtinguo antecedens: nihil dicit de præſenti in ipſo Antichriſto, conc. nihil in cauſa, nego, vel ſubdiſtinguo: nihil dicit ſignatè & explicitè, ſicut hæc propoſitio: *Antichriſtus eſt futurus*, conc. nihil implicitè & exercitè, nego. non enim eſſet aliquando verum dicere *Antichriſtus eſt*, niſi antecedenter & de præſenti verificaretur actualitas futuritionis, ut optimè advertit Henric. à S. Ignat. diſt. 8. de ſcientia DEI a. 4.

34. Objic. tertiò. Sequeretur, quòd formale conſtitutivum futuritionis eſſet decretum DEI; ſed hoc dici nequit; ergo præparatio cauſarum non poteſt eſſe formalis ratio conſtitutiva futuritionis. Sequela eſt manifeſta: quia omnium aliarum cauſarum præparatio eſt inefficacior, quàm cauſæ primæ, & in cauſando ab ipſa dependet: ſi ergo inferiorum cauſarum præparatio & determinatio eſſet formale conſtitutivum futuri in eſſe futuri, id multò potiori jure conveniet cauſæ primæ, ſeu decreto Divino. Minor probatur. Objectum & effectus decreti Divini non poteſt formaliter conſtitui per decretum divinum; ſed futurum eſt objectum & effectus decreti Divini; nam DEUS non tantùm vult aliqua eſſe, ſed etiam eſſe futura; ipſáque rerum futuritio non eſt actualitas à ſe exiſtens, ſed à DEO: ergo futurum non poteſt formaliter conſtitui per decretum Divinum. Major probatur: ſi DEUS cauſat effectum, vel objectum, cauſat etiam id, quo conſtituitur ille effectus vel objectum; ſed DEUS non poteſt cauſare ſaltem formaliter ſuum decretum: ergo nec poteſt illud decretum conſtituere objectum & effectum decreti Divini.

Reſpondeo hoc ſophiſma peccare in confuſione ſenſus ſpecificativi & materialis cum ſenſu reduplicativo & formali. Itaque nego minorem argumenti, & majorem probationis. Secundæ probationis majorem (quæ abſolutè negari poteſt) diſtinguo. Si DEUS cauſat objectum, vel effectum, cauſat etiam id, quo conſtituitur ille effectus, vel objectum; ſi cauſat objectum, vel effectum ſub omni ratione reduplicatâ conc. maj. ſi cauſat ſpecificativè, ſub aliqua ratione nego, vel ſubdiſtinguo maj. cauſat id, quo conſtituitur effectus per denominationem intrinſecam, tranſeat, per denominationem extrinſecam, nego maj. & conceſſâ minore quoad formalem cauſalitatem, diſtinguo conſequens; ergo illud decretum Divinum non poteſt conſtituere effectum, vel objectum decreti, per denominationem intrinſecam, & effectum, ſub qua ratione eſt effectus, vel objectum directum, conc. per denominationem extrinſecam, & ſub qua ratione effectus reduplicativè eſt futurus, nego conſequentiam. Datur manifeſta inſtantia in objecto cognito, & volito, ubi omnes creaturæ tam volitæ quàm cognitæ dependent & cauſantur tam ab intellectu (in ſententia Thomiſtarum) quàm à voluntate Divina, ſuntque objectum utriuſque potentiæ, ſimulque in eſſe voliti formaliter conſtituuntur per voluntatem, in eſſe cogniti per ſcientiam Divinam: Ergone DEUS cauſat ipſam ſuam ſcientiam & voluntatem tanquam conſtitutiva objectorum in eſſe cogniti & voliti? Nequaquam, quia nimirum cauſat illa objecta in ſenſu ſpecificativo, quæ ſunt cognita & volita; non quatenus talia, neque illa conſtituit intrinſecè, ſed extrinſecè in eſſe cogniti & voliti. Sic pariter DEUS cauſat futura efficienter, quæ ſunt futura, non quatenus ſunt ſimpliciter futura per denominationem ſuæ voluntatis & decreti, quamvis ſi futura ſecundùm quid intelligas, ut ſunt in præparatione cauſarum ſecundarum, ſic etiam cauſet futura formaliter & reduplicativè.

Objicitur quartò. Quo poſito, aliiſque om- 35.
nibus ſecluſis habetur formaliter futuritio rei, illud eſt formale denominativum & determinativum futuritionis: atqui poſitâ negatione exiſtentiæ pro nunc, & exiſtentiæ actualitate pro tempore ſequenti, habetur formaliter denominatio futuritionis, ſecluſo omni alio. ergo.

Reſpondeo negando minorem: imò eſt repugnantia in adjecto, ut concipiatur negatio connexa certò cum actualitate exiſtentiæ habendæ pro tempore ſubſequenti, quin concipiatur cauſa determinata & præparata ad auferendam negationem exiſtentiæ: cùm enim negatio Antichriſti v. g. ex ſe ſit prorſus indifferens ut præcedat vel non præcedat exiſtentiam Antichriſti, non aliunde

Digitized by Google

de habere poteſt, quòd certo præcedat ejus exiſtentiam, eámque ut ponendam connotet, niſi propter determinationem cauſæ ad ſuo tempore ponendam exiſtentiam Antichriſti.

Dices. Ad denominationem præteriti ſufficit negatio exiſtentiæ connotatæ pro tempore antecedente, nec eſt neceſſe, ut ejus conſtitutionem ingrediatur cauſa, vel decretum quantumvis abſque illo non potuerit poni exiſtentia; ergo neque ad conſtitutionem futuri neceſſe erit, ut intrinſecè ingrediatur determinatio cauſæ & decreti Divini.

Reſpondeo ex jam dictis, eſſe diſparitatem, quòd exiſtentia ſemel extra cauſas poſita, hoc ipſo, quòd deſinit, determinet negationem conſequentem ad connotationem ſui, ita ut repugnet, quòd illa negatio non connotet exiſtentiam præcedentem, ceu terminum à quo; atqui negatio antecedens exiſtentiam eſt ex ſe indifferens, ut connotet, vel non connotet exiſtentiam conſequentem, nec poteſt illa indifferentia auferri, niſi per determinationem cauſæ & decreti divini, ut dictum eſt.

86. Objic. quintò. Formalis malitia peccati eſt futura ab æterno; ſed non eſt futura ab æterno in determinatione alicujus cauſæ: quia hæc ab æterno alia eſſe non poſſet, quàm cauſa prima, quæ formalis malitiæ cauſa eſſe non poteſt: ergo futurum non formaliter accipitur à præſenti determinatione cauſæ. Reſpondeo uſque ad ulteriorem hujus difficultatis explanationem, diſt. minor.

Non eſt futura in determinatione cauſæ phyſicè cauſantis, concedo, permittentis & ex ſua permiſſione logicè inferentis, nego. ergo futurum non rectè ſumitur ex determinatione cauſæ, tantùm phyſicè cauſantis, conc. vel phyſicè cauſantis, vel permittentis, & logicè, infallibiliter tamen inferentis, nego conſequentiam. Senſus eſt, quòd cùm formale peccati non ſit effectus phyſicus habens cauſam efficientem, ſed deficientem (præſertim ſi mecum conſtituas in privativo) ſic non eſt futurum phyſicè, ſed logicè tantùm: ideóque non requirit phyſicam & poſitivam cauſæ determinationem, ſeu decretum poſitivum, ſed tantummodò determinationem permiſſivam. Cùm enim DEUS non præparat efficacia ſubſidia cauſis ſecundis, quibus in aliarum cauſarum congreſſu non deficiant, defectus infallibiliter ſequitur: non quidem per certitudinem cauſalitatis, ſed logicæ conſequentiæ & illationis: ideóque DEUS juſto ſuo judicio denegando aliquibus cauſis efficacia ad bene agendum ſubſidia (quod eſt permiſſivum, non poſitivum decretum) videt in hac permiſſiva determinatione ſuæ providentiæ futuros cauſarum defectus & formalem actionum malitiam, de quo in ſeq.

ARTICULUS II.

Quomodo DEUS cognoſcat futura contingentia?

SUMMARIA.

1. *Sententia Ægidii Romani exponitur.*
2. *Impugnatur.*
3. *Modus, quo ideæ futura repræſentant ex S. D.*
4. *Solvitur fundamentum Ægidii.*
5. *Sententia de decretis ut futuris exponitur.*
6. *Impugnatur authoritate & ratione.*
7. *Argumentum ab hypotheſi impoſſibili eliditur.*
8. *An DEUS cognoſcat ſuum decretum ut poſſibile?*
9. *Mala illatio à prioritate à quo, ad prioritatem in quo.*
10. *DEUS* decernet creare mundum, *eſt propoſitio ſimpliciter falſa.*
11. *Explicatur ſententia de ſupercomprehenſione cauſarum.*
12. *Impugnatur authoritate & ratione.*
13. *Vox ſupercomprehenſionis nihil evincit.*
14. *An cognitio Divina noſtrorum actuum ſit conjecturalis?*
15. *Reſpondetur ad fundamentum ſententiæ oppoſitæ.*
16. *Qualem indifferentiam habeat voluntas ut præmota?*
17. *Sententia de cognitione futurorum in illorum objectiva veritate impugnatur authoritate.*
18. *Et ratione petitâ ex cognoſcibilitate rerum.*
19. *Secundò ex deſtructione contingentiæ.*
20. *Prima replica de neceſſitate ex ſuppoſitione libera determinationis oppugnatur.*
21. *Altera replica de ſuppoſitione, quòd eventus contingenter erit, refutatur.*
22. *Tertia ratio ex præjudicio Divini dominii.*
23. *Quarta ratio à paritate poſſibilitatis ad futuritionem.*
24. *Videt DEUS futura contingentia in ſua eſſentia determinata per liberum decretum.*
25. *Authoritas D. Auguſtini præter Angel. Doct.*
26. *Rationes pro ſententia Thomiſtica.*
27. *Occurritur evaſioni Adverſariorum.*
28. *Nullum inde naſcitur præjudicium libertati.*

§. I.

DEUS futura contingentia antecedenter ad ſuum decretum non videt in ideis.

ÆGigius Romanus ad ſalvandam certitudinem Divinæ ſcientiæ de futuris contingentibus confugit ad ideas, hâc uſus ratione: Ideæ Divinæ, cùm ſint infinitæ in repræſentando, & ſint in ſigno antecedente Decretum DEI, debent præſuppoſitivè ad omne decretum DEI repræſentare omnem creaturam repræſentabilem: atqui in cumulo omnium creaturarum repræſentabilium continentur etiam futura contingentia; ergo antecedenter ad Divinum decretum futura contingentia in ideis repræſentantur, & cognoſcuntur. 1.

Sed contra eſt primò: futurum repræſentari nequit, antequam ſit futurum; ſed contingentia ante- 2.

Digitized by Google

antecedenter ad decretum DEI non ſunt futura, ut §. præcedenti dictum: ergo nequeunt ut futura repræſentari.

Secundò: quidquid antecedenter ad Divinum decretum in ideis continetur, neceſſariò continetur, libera enim decreta ſunt fons omnis creatæ, & increatæ libertatis: ſed futura contingentia non poſſunt neceſſariò contineri in Divina eſſentia, ergo in ſigno antecedente Divinum decretum non continentur, neque repræſentantur in ideis.

3. Repræſentant quidem ideæ, quidquid eſt repræſentabile, ſed diverſâ ratione: quidditates poſſibiles neceſſariò repræſentant in ſigno antecedente decretum, idcóque ſpectant ad ſcientiam poſſibilium: res futuras repræſentant liberè ex ſuppoſita determinatione decreti Divini, & ſic pertinere poſſunt ad ſcientiam viſionis. Ita docet S. D. q. 3. d. ver. a. 6. in c. dicens: *quòd idea poſſit eſſe ejus, quod nec eſt, nec fuit, nec erit: non tamen eo modo, ſicut eſt eorum, quæ ſunt, vel erunt, vel fuerunt: quia ad ea, quæ ſunt, vel erunt, vel fuerunt producenda, determinantur ex propoſito Divinæ voluntatis; non autem ad ea, quæ nec ſunt, nec erunt, nec fuerunt.* Hæc S. D.

4. Ex quibus jam patet reſponſio ad argumentum Ægidij: Ideæ nimirùm Divinæ in ſigno antecedente decretum repræſentant omnem creaturam repræſentabilem, diſtinguo; repræſentabilem quocunque modo, nego; repræſentabilem ante decretum, concedo: ſed futura contingentia continentur in cumulo repræſentabilium quocunque modo, conc. repræſentabilium ante decretum, nego min. (ſic enim ne quidem adhuc ſunt futura) & nego conſequentiam. Neque exiſtimes, aliquam imperfectionem aut mutationem aſpergi Divinis ideis, cùm dicimus, ab ipſis futura non repræſentari in ſigno antecedente, bene autem in ſigno conſequente decretum: ſunt enim hæc ſigna rationis tantùm, per quæ non aliud intendimus, & ſignificamus, quàm eſſentiam Divinam in ratione ideæ repræſentare futura contingentia, ex vi conjunctionis cum decreto Divino; ita ut ſi nullum eſſet decretum, nihil quoque repræſentaretur futurum. Ideóque in ſigno rationis, quo præſcindimus à Divinis decretis, noſter intellectus nullum habet fundamentum ſcientiam futurorum in DEO concipiendi.

§. II.

Nec videt in ſuis decretis ut futuris.

5. ALiam viam ingreſſus eſt Suarez. Is enim, quia vidit Divini decreti neceſſitatem pro futurorum cognitione, prolegom. 2. de grat. faſſus eſt, independenter à Divino decreto nihil eſſe abſolutè futurum. Sed tamen lib. d. ſcient. condit. c. 8. docuit, DEUM futura contingentia & libera certò præſcire in ſuo decreto non ut exercitè præſenti, ſed ut futuro; ita ut cognitio futurorum contingentium ſit in ſigno antecedente exercitam decreti exiſtentiam.

6. Verùm enim verò nec iſte modus explicandi poteſt ſubſiſtere. Contrà enim eſt expreſſa authoritas S. D. q. 6. d. verit. a. 3. ad 10. divinis actibus omnem rationem tam præteriti, quàm futuri denegantis, ſic enim loquitur: *actus prædeſtinationis, cùm menſuretur æternitate, nunquam cadit in præteritum, ſicut nunquam eſt futurus.*

Ex quibus verbis illa decretorum futuritio impugnatur primò. Actus, qui per eſſentiam menſuratur æternitate, non poteſt habere rationem futuri, ſed decreta per eſſentiam habent, ut menſurentur æternitate. ergo. Major prob. ſimultas & præſentialitas durandi eſt de eſſentia æternitatis; ſed hæc repugnat cum futuritione: ergo etiam æternitas repugnat cum futuritione.

Secundò. Implicat, ut decretum habeat rationem præteriti; ergo pariter implicat, ut habeat rationem futuri. Conſeq. prob. tum quia omne futurum poteſt tranſire in præteritum: ergo ſi quid non poteſt tranſire in præteritum, etiam non poteſt eſſe futurum; tùm quia non minùs futurum eſt aliquando ſub non eſſe, quàm præteritum: ſed præteritum eſſe ideo repugnat cum æternitate, quia eſt aliquando ſub non eſſe: ergo etiam futurum eſſe cum æternitate repugnat, ſicut enim de decreto præterito verum eſſet dicere: *jam non eſt, ſed immediatè antea fuit*: ita verum eſſet dicere de futuro: *jam non eſt, ſed immediatè pòſt erit:* Adeóque ſecundum illud ſignum, quo diceretur, *non eſt*, non comprehenderet omne tempus; neque proinde eſſet æternum.

Tertiò. In illo ſigno non poteſt decretum cognoſci futurum, in quo præſcinditur ab ejus futuritione; ſed in ſigno antecedente decretum præſcinditur ab ejus futuritione: ergo. Minor prob. quia in illo ſigno nec affirmatur futuritio, neque negatur, cùm objectum illius ſigni ſit ſola rei eſſentia, ergo in illo ſigno ab utroque præſcinditur.

Adde quòd, ut monent Salmantic. Illa præciſio tantùm eſt in noſtro intellectu, propter ſuam imperfectionem non adæquante Divinam cognoſcibilitatem, non autem in intellectu Divino: ergo ex hoc non rectè probatur, quòd DEUS cognoſcat ſuum decretum tanquam virtualiter futurum. Antecedens probatur. Cognitio intuitiva non præſcindit, ſed attingit exercitam rei exiſtentiam & præſentialitatem; ſed DEUS ſua decreta cognoſcit intuitivè: ergo non præſcindit, ſed attingit præſentem ab æterno exercitámque exiſtentiam illorum.

Quartò. DEUS non poteſt ſuum decretum ut futurum cognoſcere in ſua eſſentia & voluntate, niſi ut determinata ad tale decretum, quia cauſa ut indeterminata non tribuit determinatum eſſe, ſed in ſigno antecedente decretum non poteſt voluntas & eſſentia eſſe determinata ad ponendum decretum, nulla quippe determinatio poteſt præſupponi libero decreto, niſi quæ ſit neceſſaria; atqui eſſentia & voluntas DEI non eſt neceſſariò determinata ad ſua decreta: ergo.

Quintò. Si DEUS cognoſceret ſuum decretum, ut in ſigno ſubſequente futurum, cognoſceret etiam ſuam voluntatem in ſigno antecedenti ut potentiam ab actu voluntatis virtualiter diſtinctam, ſed hoc dici non poteſt, juxta ea, quæ cap. 2. diſſeruimus.

Dices tamen primò. Si per impoſſibile decre- 7.
tum DEI non menſuraretur æternitate, DEUS in comprehenſione ſuæ eſſentiæ & voluntatis illud ut

ut formaliter futurum cognoſceret, ergo etiam nunc habet ſcientiam de ipſo tanquam de virtuali-ter futuro. Reſp. Inprimis neg. ant. nihil enim in illa hypotheſi impoſſibili foret, ratione cujus decretum potiùs eſſet futurum, quàm non futurum. Comprehenſionis quoque perfectio non exigit, ut videantur effectus futuri, aliter quàm ſunt futuri; imò hoc eſſet magna imperfectio cognitionis: cùm igitur ante determinationem cauſæ, nullus effectus habeat, quòd ſit futurus, comprehenſivæ cognitionis perfectio ante determinationem cauſæ non exigit cognitionem effectûs futuri.

Secundò. Dato, non concesso antec. nego conſeq. Cujus falſitatem cognoſces ex hoc & ſimili modo inferendi: ſi per impoſſibile Verbum Divinum non eſſet æternum, ſcientia Divina tanquam comprehenſiva illud cognoſceret formaliter futurum in certa temporis differentia; ergo in ſigno priori, quo Pater producit Verbum, cognoſcit illud ut virtualiter futurum, quàm conſequentiam cùm Adverſarii non concedant, etiam prioris conſequentiæ infirmitatem agnoſcunt.

8. Secundò. Poteſt DEUS cognoſcere ſuum decretum ut poſſibile, ergo poteſt illud cognoſcere etiam ut futurum, ſiquidem poſſibile plus diſtat à duratione præſenti, quàm futurum.

Reſpondeo. DEUS cognoſcit ſuum decretum ut poſſibile poſſibilitate negativâ non repugnantiæ, quam habet etiam quodlibet ens exiſtens, & neceſſarium, conc. poſſibilitate poſitivâ extrinſecæ denominationis à potentia producente, nego: ſed poſſibilitas magis diſtat à præſenti duratione, quàm futuritio; ſi ſit poſitiva, conc. ſi negativa nego.

9. Tertiò. Admittitur in Divinis virtualis prioritas inter perfectiones neceſſarias & liberas, abſolutas & relativas; inter ipſa quoque decreta DEI, è quibus intentio prior eſt electione: ergo etiam admitti debet virtualis futuritio Decretorum.

Reſpond. negando conſequentiam, quia omnis illa prioritas tantùm eſt præciſionis, & *à quo*; non verò durationis, & *in quo*, qualis ad futuritionem requiritur.

10. Quartò. In ſigno antecedente decretum una ex his contradictoriis neceſſariò debet eſſe vera: *DEUS in ſequenti ſigno decernet creationem mundi: DEUS in ſequenti ſigno non decernet creationem mundi.* Cùm igitur poſterior propoſitio ſit falſa, prima debet eſſe vera: ergo verum quoque erit objectum ipſius, quod eſt futuritio virtualis Divini decreti de producendo mundo. Reſp. primò negando ſuppoſitum antecedentis, in quo ſupponitur prioritas *in quo*, cùm ſolummodò ſit prioritas *à quo*. Reſp. ſecundò. In ſigno & pro ſigno antecedente decretum hanc propoſitionem ſemper fore falſam, *DEUS in ſigno ſequenti decernet creare mundum*, quia in hac propoſitione enuntiatur futuritio decreti, quæ tamen nulla eſt.

§. III.

Nec videt in ſupercomprehenſione cauſarum.

11. Molina cum Becano ſentit, futura contingentia antecedenter ad decretum abſolutum cognoſci in intima penetratione cauſarum ſecundarum, quam ſupercomprehenſionem appellat. Et nititur hæc ſententia unico pene fundamento: quòd divina cognitio perfectiùs intimam virtutem cujuscunque cauſæ creatæ exploret, quàm ulla creata cognitio; ergo cùm aliqua creata cognitio Angelica & humana futura contingentia in libero arbitrio conjecturaliter attingat, divina cognitio illa in ſupercomprehenſione ejuſdem arbitrii certò attinget.

Confirm. Major debetur perfectio ſupercomprehenſioni, quàm comprehenſioni: ſed vi comprehenſionis liberi arbitrii DEUS certò videt omnes effectus cum illo neceſſario connexos: ergo vi ſupercomprehenſionis certò videt effectus etiam contingenter connexos.

Hanc ſententiam expreſsè rejecit S. D. a. 13. 12.
textu ſuprà cit. & rurſus q. 16. de malo a. 7. in c. ubi hæc habet: *quia unumquodque cognoſcitur, ſecundùm quod eſt in actu, non autem ſecundùm quod eſt in potentia, ut dicitur in 9. Metaphyſ. inde eſt, quòd ea, quæ ſunt ad utrumlibet, non poſſunt præcognoſci in ſuis cauſis determinatè, &c.* Nimirum, eo modo effectus in cauſa cognoſcitur, quo modo continetur, & habet eſſe in cauſa: ſed futura contingentia antecedenter ad prædeterminans decretum DEI non habent eſſe determinatum in cauſa. Implicat etiam futura cognoſci, antequam habeant eſſe futuri, ſed ante determinationem cauſæ liberæ, factam divino decreto prædeterminante, effectus contingentes non habent rationem futuri; ergo ut ſic etiam non poſſunt cognoſci.

Neque vim argumenti enervat magna vox ſu- 13.
percomprehenſionis: etenim illa vel adjicit aliquid perfectionis ad comprehenſionem ex parte rei cognitæ, vel ex parte cognitionis: ſi primum, contra eſt: quòd cognitio non mutat naturas rerum, nec facit aliquid in ſe cognoſcibile, quod non eſt cognoſcibile, niſi fingat chimæras & entia rationis: atqui effectus contingentes ante determinationem cauſæ liberæ non habent eſſe determinatè futurum, aut determinatam cognoſcibilitatem, ergo. Si ſecundum: contrà eſt, quia major perfectio cognitionis conſiſtit in majori conformitate cum objecto, illa quippe cognitio rem meliùs cognoſcit in cauſa, quæ meliùs penetrat & enuntiat modum, quo effectus continetur in cauſa. Sed effectus contingentes ante determinationem cauſæ liberæ non ſunt determinatè futuri, ſed incerti, & fallibiles: ergo tam parum ſequitur ipſos à perfectiori cognitione certò cognoſci, ut potiùs quantò perfectior eſt cauſæ comprehenſio, tantò minùs determinata ipſorum futuritio cognoſcatur & judicetur.

Ergo, inquis, cognitio, quâ DEUS actus no- 14.
ſtros ut in libero arbitrio contentos cognoſcit, eſt conjecturalis? Reſp. Eſt conjecturalis ex parte ſubjecti nego, ex parte objecti, conc. hoc eſt, videt DEUS actuum noſtrorum intrinſecam contingentiam & fallibilitatem, quantum eſt ex vi liberi arbitrii ut cauſæ proximæ; non tamen ipſe videt fallibiliter, quia ex vi altioris cauſæ, ſui nempe decreti videt liberum arbitrium ad hos vel illos actus inclinatum.

Digitized by Google

15. Ad fundamentum Molinæ Reſp. Cognitioni divinæ & ſupercomprehenſioni major debetur perfectio, quàm cuicunque cognitioni creatæ & comprehenſivæ tantùm: perfectio tenens ſe ex parte actûs, conc. ex parte rei cognitæ, tanquam aliquid immutans ex parte ipſius, nego.

16. Adhuc dices: In Thomiſtica doctrina DEUS certò videt actus liberos in voluntate ut præmota, & tamen voluntas ut præmota habet indifferentem connexionem cum ſuis actibus. Reſp. diſting. alterum membrum antec. voluntas ut præmota habet indifferentem connexionem cum ſuis actibus: indifferentiâ actuali & poſitivâ, concedo, indifferentiâ privativâ ſeu ſuſpenſionis, quæ dicit potentiam conjunctam cum carentia actûs, nego antec. & conſequentiam: voluntas enim non præmota habet connexionem indifferentem indifferentiâ etiam privativâ, à qua actus nullam habet eſſendi determinationem, nec proinde futuritionem.

§. IV.

Futura contingentia non videntur in ipſorum veritate objectiva.

Communior ſententia Recentiorum amplectitur pro medio videndi futura contingentia, eorundem objectivam veritatem, quæ ſit objicibilis Divino intellectui præſuppoſitivè ad omne decretum, quam docuit Suarez de ſcient. fut. conting. l. 2. c. 2. Ejus fundamentum conſiſtit in futuritionis expoſitione priori articulo à nobis relata & refutata.

Contra eandem eſt in primis authoritas S. Doct,
17. qui exponens Ariſtot. l. 1. perih. c. 8. lect. 13. tantùm abeſt, ut Philoſophi doctrinam cenſurâ *erroris Theologo non curandi* perſtrinxerit, ut inſuper ſuo ſuffragio & doctrina firmaverit, dicens: *in ſingularibus, quæ ſunt de futuro, hoc non eſſe neceſſe, quòd una ſit determinatè vera & altera falſa.* Idque repetit in 1. diſt. 38. q. 1. a. 5. & alibi. Neque valet illa eluſio, quòd S. D. cum Ariſt. tantùm loquatur de veritate determinatâ quoad nos, nullam enim aliam reddunt rationem, cur neutra ex propoſitionibus contradictoriis de futuro contingenti ſit determinatè vera, vel falſa, niſi quia futurum contingens non habet eſſe determinatum in ſuis cauſis, ita enim S. D. loquitur cit. diſt. 38. q. 1. a. 5. ad 2. Præterea ſi futura contingentia in eorum objectivâ veritate viderentur; nec viderentur in Divina eſſentia, tanquam cauſa: nec ſcientia viſionis foret cauſa rerum. neque ideo res eſſent futuræ, quia DEUS novit: certitudo quoque Divinæ ſcientiæ haberetur à rebus, non à ſe: futurum non eſſet id, quod determinatum in cauſa, &c. quæ omnia pugnare contra doctrinam S. Doct. conſtat ex præcedenti diſp.

18. Ratio quoque contra eandem doctrinam eſt primò. Eo modo aliquid eſt verum & cognoſcibile, quo modo eſt ens, ita nimirùm, ut modus entis ſemper ſe teneat ex parte objecti (loquitur ipſe Derkennis c. 7. §. 3.) hæc quippe pari ſemper paſſu procedunt: ens, verum, ſcibile, & ſecundùm omnes Philoſophos, cognoſcibilitas eſt paſſio entis. Atqui futura contingentia non habent eſſe niſi in cauſa, in ſe enim actu nihil ſunt, fatentibus Adverſ. ergo etiam non in ſe ipſis, ſed in cauſis (non utique indeterminatis, ſed determinatis) cognoſcibilitatem & veritatem objectivam, habere poſſunt.

Ratio eſt ſecundò. Veritas objectiva determinata futurorum contingentium præcedens omne 19.
Decretum DEI deſtruit omnem contingentiam, & inducit neceſſitatem: ergo implicat. Conſequentia eſt Adverſ. Antec. prob. Ubi prædicatum ex intrinſecis principiis ineſt ſubjecto, connexio utriusque (adeóque veritas objectiva, cùm per ipſam nihil aliud intelligi poſſit, quàm connexio prædicatorum) eſt neceſſaria, v. g in hac propoſitione *Petrus conſentiet*, connexio futuritionis cum conſenſu Petri eſſet ex intrinſecis principiis: ergo eſſet connexio neceſſaria. Major ex eo liquet, quia quod rei non ab extrinſeco, ſed intrinſeco convenit, ex natura rei, adeóque neceſſariò convenit. min. etiam patet, quia hæc veritas & connexio per Adverſ. oritur ex intrinſecâ determinatione futurorum ſecundùm dicta n. 1.

Accedit primò. Quòd veritas præcedens omne ſignum libertatis eſt neceſſaria; ſed veritas objectiva futurorum contingentium præcederet omne ſignum libertatis, quia præcederet ſignum libertatis Divinæ, quæ per eſſentiam eſt primum liberum omnis alterius liberi fons & cauſa.

Accedit ſecundò. Quòd veritas objectiva eſſet fundata in principiis intrinſecè neceſſariis, quæ cognoſcuntur à DEO per ſcientiam neceſſariam ſimplicis intelligentiæ, nempe quòd *ex duabus propoſitionibus contradictoriis altera debet eſſe vera, altera falſa: quòd quodlibet eſt, aut non eſt.* quæ ſunt propoſitiones æternæ veritatis: ergo & ipſa veritas objectiva eſſet ſimpliciter neceſſaria.

Reſpondebis primò. Illam neceſſitatem non 20.
eſſe abſolutam, ſed ex ſuppoſitione liberæ determinationis faciendæ à cauſa contingenti & libera. E. g. hujus propoſitionis (*Petrus conſentiet*) veritas objectiva non eſt neceſſaria, niſi ex ſuppoſitione liberæ determinationis, quâ ſe Petrus ipſe determinabit ad conſenſum; adeóque non eſt neceſſitas antecedens, ſed conſequens.

Sed contra datam reſponſionem eſt primò: quòd hinc ſequeretur, veritatem objectivam hujus propoſitionis non haberi propter intrinſecam determinationem objecti, ſed extrinſecam à cauſa, quod eſt contra hypotheſin Adverſ. Contra eſt ſecundò. Quòd hæc ipſa determinatio libera eſt quid futurum contingens, & de ea ſimiliter poſſunt fieri contradictoriæ propoſitiones, *vel Petrus liberè ſe determinabit ad conſenſum, vel non ſe liberè determinabit.* Vel ergo, quòd ſe liberè determinabit, eſt determinatè verum intrinſecâ determinatione, vel non eſt determinatè verum intrinſecâ determinatione. Si non; habemus intentum: ſi eſt; redit eadem difficultas, quomodo non ſit neceſſaria connexio inter futuritionem & determinationem Petri.

Reſpondebis ſecundò. Hujus objectivæ veri- 21.
tatis determinationem ac neceſſitatem ideo non præjudicare libertati, quia tantùm eſt neceſſitas ex ſuppoſitione, quòd eventus contingens aliquando erit; vel abſolutè, ſi eſt abſolutè futurus; vel conditionatè, ſi eſt conditionatè futurus. Ex eo.

Digitized by Google

3. Suppono tertiò tanquam de fide certum, futura non tantùm certa, quæ neceſſariam habent connexionem cum ſuis cauſis, ſed etiam contingentia, quæ contingenter & fallibiliter connectuntur, ſub Divinæ ſcientiæ objecto contineri, contrà quam olim cum Ethnicis compluribus exiſtimabat Cicero l. 2. d. nat. deorum, aſſerens, eos ſolùm effectus & eventus à DEO cognoſci, qui à cauſis naturalibus pendent. Hoc quippe evincunt plurima S. Script. teſtimonia, quibus futurorum contingentium ſcientia DEO aſſeritur, ut pſ. 138. Dan. 15. Iſ. 14. unde Tertull. 2. contr. Marc. *Præſcientia*, inquit, *DEI tot habet teſtes, quot fecit prophetas.* Et S. Auguſt. 5. d. Civ. c. 9. *Confiteri eſſe DEUM, & negare præſcientiam futurorum, apertiſſima inſania eſt.* Ratio quoque eſt, quòd nec DEUS haberet infinitam ſcientiam, niſi omne cognoſcibile comprehenderet, nec infinitam de rebus providentiam, niſi ipſius cognitioni etiam futura contingentia ſubjicerentur. Quod non modò de futuris contingentibus, à nulla conditione pendentibus, ſed etiam conditionatis, & à conditione quamvis nunquam ponenda & purificanda pendentibus dicendum eſſe, conſtabit ex iis, quæ ſeq. diſp. tradémus.

4. Suppono quartò. Quamvis non tantùm ratio claræ intuitionis, ſed etiam aliqua certitudo & infallibilitas divinæ ſcientiæ ex parte objecti in præſentiam & coëxiſtentiam rerum in æternitate refundi poſſit, eò quòd nihil dum exiſtit, non exiſtere, atque adeò divinam ſcientiam fallere poſſit; tamen hanc rerum præſentiam nec eſſe adæquatam, nec ultimatam rationem certitudinis in ſcientia futurorum: Non adæquatam, quia contingentia futura purè conditionata certò ſciuntur à DEO, quamvis nullam habeant præſentiam in æternitate; quippe nunquam extra cauſas ponenda: Non etiam ultimatam, quia niſi præſupponatur res in ſua duratione futura, non habet, unde æternitati divinæ coëxiſtat. Ideo quippe res futuræ DEO ſunt in æternitate præſentes, quia æternitas ſuâ ſimultaneâ menſuratione continet omnem inferioris durationis & temporis differentiam: ergo niſi res in aliqua parte & differentia temporis futuræ ſupponantur, non eſt, unde ab æternitate DEI contineantur, atque ita reſolvit Eminentiſs. noſter Aguirre in Monolog. tract. 3. diſp. 46. ſe. 2.

§. II.

Definitio Thomiſtica futuri.

5. COmmunior Recentiorum, ut viam ſternat pro ſcientia media, repudiatâ antiquorum definitione, futurum definit, eſſe illud, quod modò non habet, ſed habebit exiſtentiam in tempore ſubſequenti: ita ut eſſentia futuritionis nihil aliud dicat, quàm negationem exiſtentiæ pro ipſo tempore futuritionis, & ipſam exiſtentiam poſtea ponendam. Unde docent primò. In futuritione rerum duo inſtantia comprehendi, quorum unum ſe habet veluti terminus à quo, alterum veluti terminus ad quem. In priori inſtanti, quo res enuntiatur futura, non magis eſt, quàm res poſſibilis, ut enim D. Auguſt. l. 11. Confeſs. c. 14. & ſeq. *Quod autem nunc liquet & claret, neque futura ſunt, neque præterita.* In ſecundo inſtanti res futura etiam non eſt, ſed erit, quando illud ipſum inſtans erit, in quo ſore ſupponitur.

Unde docent ſecundò. Denominationem futuri non eſſe deſumendam ab aliqua præſenti formalitate, ſed per habitudinem ad illud inſtans, in quo erit, cùm de præſenti res futura nihil ſit; ideóque rectiùs dici de futuris, quòd *exiſtent* vel *erunt*, quàm quòd *ſint futura*.

Docent tertiò. Dupliciter rem dici determinatam, vel indeterminatam. Intrinſecè & formaliter, ac rurſus extrinſecè & cauſaliter. Intrinſecè & formaliter quodlibet eſt determinatum per ſuammet entitatem: & in hoc nulla eſt, ajunt, differentia inter actum liberum, & neceſſarium: quia non minùs amor DEI v. g. liberè elicitus, eſt per ſuammet entitatem formaliter limitatus & determinatus ad certam ſpeciem & individuum actûs, quàm calor, quem ignis efficit neceſſariò, per ſuammet entitatem ſit determinatus formaliter ad ſpeciem & individuum caloris. Extrinſecè & cauſaliter aliquid eſt determinatum per extrinſecam denominationē à ſua cauſa, & in hoc eſt differentia inter actum actum liberum ac neceſſarium: actus enim liber, quia procedit à cauſa determinata, eſt etiam extrinſecè & cauſaliter determinatus: econtrà actus liber eſt extrinſecè indeterminatus, quia procedit à cauſa indifferente.

Ex hoc deducunt & Docent quartò: veritatem de futuro contingenti, non minùs eſſe formaliter determinatam, quàm de futuro neceſſario. Si enim primum inſtans & terminum à quo futuri contingentis conſideres, ſic neutrum eſt in ſe formaliter; ſi poſterius inſtans, & terminum ad quem, tunc pari determinatione intrinſecâ uterque effectus correſpondebit huic inſtanti, pro quo enuntiatur futurus, & ſola manet differentia quoad determinationem extrinſecam.

Docent quintò, ex duabus propoſitionibus contradictoriis de futuris contingentibus v. g. *Antichriſtus erit*, *Antichriſtus non erit*, non minùs alteram eſſe determinatè veram, vel falſam, quàm de præſentibus & præteritis. v. g. *Antichriſtus fuit*, quia ſicut veritas hujus propoſitionis habetur ex ſuppoſitione inſtantis præteriti, in quo de præſenti fuit verum dicere; *Antichriſtus eſt*, habuítque objectum intrinſecam determinationem ſuæ veritatis, ita hæc propoſitio *Antichriſtus erit*, habet ſuam veritatem ex ſuppoſitione inſtantis futuri, in quo hæc propoſitio de ineſſe (*Antichriſtus eſt*) erit vera, & habebit intrinſecam determinationem. Quando Ariſtot. in l. 1. de interpret. contrarium ſenſit, ajunt, illum vel fuiſſe locutum de veritate & falſitate propoſitionum in ordine ad nos, non ad cognitionem divinam, vel eſſe *errorem ipſius Theologo non curandum.* Ita ferè ſentiunt RR. cum Veckeno diſp. 18. c. 4. & tandem ex horum omnium ſuppoſitione concludunt, cùm ex duabus propoſitionibus de futuris contingentibus altera ab intrinſeco debeat eſſe determinatè vera, altera determinatè falſa; eandem quoque veritatem divinæ cognitioni, quippe quam nullum verum & cognoſcibile latere poteſt, antecedenter ad omne decretum objici; ſive illa videat immediatè in ſe ipſis, ſive in ſua eſſentia tanquam ſpecie, vel ſpeculo repræſentante.

CON-

Digitized by Google

6. CONCLUSIO. *Futurum rectè definitur, id quod eſt determinatum in cauſa ad habendam exiſtentiam in duratione ſequenti. ſive ut alii fuſiùs: quod nondum habet exiſtentiam in ſe ipſo, habet tamen illam in cauſis præparatis & ordinatis ad hanc ipſi conferendam in tempore ſubſequenti* Ita S. Th. ejusque ſequaces

7. Probatur primò authoritate D. Auguſtini, de corrept. & grat. c. 9. & 6. de gen. ad litt. c. 17. dicentis: *DEUM futura facere, nihil aliud eſſe, quàm eorum cauſas præparare*, & tract. 105. *DEUS omnia futura prædeſtinavit.*

8. Probatur ſecundò clarâ authoritate Ang. Doct. hîc a. 13. *alio*, inquit, *modo conſiderari contingit, ut eſt in ſua cauſa, & ita conſideratur ut futurum.* Et infrà q. 16. a. 7. ad 3. *Illud quod nunc eſt, ex eo futurum fuit, antequam eſſet, quia in cauſa ſua erat, ut fieret. unde ſublatâ causâ non eſſet futurum illud fieri.* Et paulò pòſt: *ea quæ ſunt, non ſemper fuit verum eſſe futura, niſi quatenus in cauſa ſempiterna fuit, ut eſſent futura. quæ quidem cauſa ſolus DEUS eſt.* Item q. 2. d ver. a. 12. in c. & ad . *Cùm dicitur, hoc eſt futurum, deſignatur ordo, qui eſt in cauſis il[illegible] rei ad productionem ejus.* Similia habet q. 12. [illegible] ver. a. 10. ad 2. & alibi.

9. Probatur tertiò impugnatione opinionis Adverſariorum. Poteſt aliquid eſſe & dici futurum, quod tamen nunquam erit, ſive de quo nunquam verificabitur eſſe in tempore præſenti: ergo non eſt verum, tantùm illud eſſe futurum, quod aliquando erit. Antecedens probatur primò ex Philoſopho 2. de gener. te. 64. dicente, *quòd futurus quis incedere, non incedet.* Et l. divinat. per ſomn. c. 2. *omnino non omne fit, quod futurum eſt.*

Secundò probatur experientiâ & authoritate ſcript. in qua continentur propoſitiones de futuro, quarum tamen eventus non fuerunt ſecuti. Ita Iſ. 38. dicitur, *Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.* Jonæ 2. *Adhuc 40. dies & Ninive ſubvertetur*, & tamen neuter eventus fuit ſubſecutus. quia cauſæ, in quarum præparatione futuri erant iſti eventus, fuerunt immutatæ & impeditæ.

10. Probatur quartò hâc ratione: denominatio futuritionis, ſeu quòd aliqua res ſit determinatè futura, non poteſt eſſe rei denominatæ intrinſeca, nam res futuræ pro ſtatu futuritionis in ſe ipſis nihil ſunt, ac proinde ſecundùm omnia ſibi intrinſeca ſunt indifferentes ad eſſe & non eſſe: imò incapaces ad recipiendam realem intrinſecam denominationem, ergo tantùm poteſt eſſe denominatio extrinſeca; ſed non aliunde quàm à cauſâ, cùm alia forma denominans non ſit aſſignabilis. Si à cauſa, tunc non ab illâ ut indeterminata & indifferente, quia determinatus effectus requirit cauſam determinatam: neque ab ipſa ut habente ſolam virtutem & potentiam producendi, quia ſic effectui tantùm tribuit denominationem poſſibilis, ergo ab illa ut ordinata & determinata ad producendum effectum

11. Probatur quintò. Per illud res futuræ in eſſe & ſtatu futuri formaliter conſtituuntur, per quod formaliter extrahuntur à ſtatu puræ poſſibilitatis ad ſtatum exiſtentiæ poſteà habendæ (in hoc enim poſſibilia & futura pariter diſtinguuntur à præſentibus & præteritis, quòd nec habeant, nec habuerint actualem exiſtentiam, differunt autem, quòd poſſibilia ut ſic ſint indifferentia ad accipiendam exiſtentiam, futura verò non ſint indifferentia, ſed determinata ad illam accipiendam) atqui res futuræ formaliter extrahuntur è ſtatu poſſibilitatis per præparationem & determinationem cauſæ. ergo. Minor probatur: quia hoc formale diſtinctivum à ſtatu poſſibilitatis vel eſſet negatio præſentis exiſtentiæ, vel tempus præcedens rei exiſtentiam, vel utrumque unà cum habitudine ad exiſtentiam poſtea obtinendam, vel tandem determinatio cauſæ. Non rei negatio & tempus præcedens, quia utrumque eſt indifferens ad eſſe & non eſſe rei pro tempore ſequenti, & ſic reperitur in re merè poſſibili: non etiam habitudo, quia cùm tempus & negatio ſint ex ſe indifferentia, illa determinata habitudo ipſis non aliunde, quàm ex cauſarum præparatione & determinatione convenire poteſt, quod ipſum in quarto membro disjunctionis infertur.

Dices fortè: formam denominativè conſtitutivam rei futuræ eſſe exiſtentiam poſtea habendam. 12.
Sed contra eſt primò, ut illa exiſtentia, quæ actu nihil eſt, potiùs ſit habenda, quàm non habenda, debet habere ab aliquo diſtinctivo à ſtatu puræ poſſibilitatis, ſed hoc non eſt niſi præparatio & determinatio cauſæ. ergo.

Contra eſt ſecundò. Res verè realiter denominatur futura etiam ab æterno ante omnem exiſtentiam præſentem, ut affirmat S. D. præcit q. 16. a. 7. ſed non poteſt talis denominari, niſi propter reale prædicatum, ipſam diſtinguens à re merè poſſibili, quod non eſt exiſtentia, quæ nondum eſt poſita extra cauſas.

§. III.

Corollaria quædam ex dictis.

INferes ex dictis primò: ſicuti duplex eſt deter- 13.
minatio cauſæ, una fallibilis & impedibilis, altera infallibilis & inimpedibilis; ita effectus aliqui ſunt ſimpliciter futuri, qui nimirum habent infallibilem determinationem in cauſa, alii tantùm ſunt futuri ſecundum quid, & cum addito, in determinatione cauſæ. Reſpectu cauſæ primæ omnia futura ſunt ſimpliciter futura, quia hujus determinatio ab alia cauſa falli aut impediri nequit. At verò cauſæ ſecundæ, quia falli & impediri poſſunt vel à prima cauſa, vel aliquando ab aliis cauſis ſecundis; ut fructus arboris pruinâ, grandine, &c. ideo non tribuunt effectui denominationem futuri ſimpliciter, ſed tantùm futuri ſecundùm quid. Et ex iſtis futuris aliqua ſufficiunt ad rationem ſcientiæ propriè dictæ, ſcilicet illa, quæ habent neceſſariam determinationem in cauſis ſecundis, non niſi divinitùs impedibilem, ſicut eſt eclypſis ſolaris; aliqua verò ſolummodò cognitionem conjecturalem terminant, ſi nempe ab aliis cauſis ſecundis impediri poſſint: Quomodo de futuro arboris fructu non niſi conjecturale judicium formamus, quia vento, grandine, &c. impediri poteſt.

Inſe.

14. Inferes ſecundò. De futuris contingentibus diverſo reſpectu dari & non dari ſcientiam. Nempe contingens illud dicitur, quod poteſt eſſe, & non eſſe: adeóque cùm omnis creatura poſſit non eſſe; omnis etiam creatura reſpectu cauſæ primæ contingens eſt. Reſpectu cauſæ ſecundæ effectus duplici modo dicuntur contingentes. Primò, ſi quidem habeant neceſſariam determinationem cauſæ, impediri tamen poſſunt ab alia cauſa ſecunda, ut fructus arboris, de quo primùm. Secundò ſi continentur in cauſa intrinſecè libera & indifferenti, quo modo actus liberi arbitrii ſunt contingentes, de quibus etiam hoc loco controvertitur. Vel igitur contingentia conſiderantur, prout continentur in cauſa prima determinata ad dandum ipſis eſſe in aliqua temporis differentia, & tunc quia induunt rationem futuri ſimpliciter, ſufficiunt ad terminandam ſcientiam: vel conſiderantur, pro ut continentur in cauſa prorſus indifferenti & indeterminata, ut ſunt actus liberi arbitrii, & de iſtis comparativè ad ejuſmodi cauſas indifferentes nulla datur ſcientia ob oppoſitam rationem, quia videlicet ſub hâc ratione non habent eſſe determinatè futurum: nam de objecto ut incerto & indeterminato, non poteſt haberi certa notitia: ſed contingentia prout continentur in cauſa indeterminata & indifferenti, ſic habent eſſe incertum & indeterminatum: ergo de ipſis ut ſic certa notitia haberi non poteſt. Quod S. Doct. claris verbis docuit hîc a. 13. *Cauſa contingens ſe habet ad oppoſita, & ſic contingens ut futurum non ſubditur per certitudinem alicui cognitioni: unde quicunque cognoſcit effectum contingentem in ſua cauſa tantùm, non habet de eo niſi conjecturalem cognitionem.*

Clariſſimè verò in 1. ſent. diſt. 38. q. 1. a. 5. in c. ubi ſic loquitur: *ſciendum eſt igitur, quòd antequam res ſit, non poteſt eſſe in ſuis cauſis; ſed quædam ſunt, ex quibus neceſſariò ſequitur effectus, quem impedire non poſſunt, & in iſtis habet cauſatum eſſe certum & determinatum, adeo quòd poſſit ibi demonſtrativè ſciri, ſicut eſt ortus ſolis, & eclypſis, & hujuſmodi: quædam ſunt cauſæ, ex quibus conſequuntur effectus, ut in majori parte, ſed tamen in minori deficiunt: unde in iſtis effectus non habent certitudinem abſolutam, ſed quandam, & ideo per iſtas cauſas poteſt accipi ſcientia conjecturalis: ſed quædam cauſæ ſunt, quæ ſe habent ad utrumque, & in iſtis effectus de futuro nullam habent certitudinem, vel determinationem, & ideo contingentia ad utrumlibet in cauſis ſuis nullo modo cognoſci poſſunt.* Hæc S. Doctor.

15. Inferes tertiò. Quamvis futura dicantur per habitudinem ad eſſe, aliquando habendum in tempore præſenti; denominationem tamen futuri eſſe formalitatem, quæ ipſis actu de præſenti & ex determinatione cauſæ convenit: nam habitudo ipſa, quam dicunt ad illud inſtans, in quo exiſtent, non convenit ipſis pro illo inſtanti, quando erunt extra cauſas. Ac rurſus: cùm ex ſe ipſis non ſint, & tam bene poſſint non eſſe, quàm eſſe, non eſt, unde dicant habitudinem ad eſſe in tempore ſequenti habendum, niſi ex ipſa determinatione cauſæ.

16. Inferes quartò: Veritatem futurorum contingentium non eſſe ita intrinſecè determinatam, ſicut eſt veritas præteritorum & præſentium: hæc enim, quia ſupponit effectum extra cauſas poſitum, habet intrinſecum determinativum ſuæ veritatis; at veritas futurorum, cùm non ſupponat aliquod eſſe ipſorum extra cauſas poſitum, ſed intra cauſas contentum, hoc ipſo nullum habet intrinſecum determinativum.

Inferes quintò. Neque ex neceſſitate propoſitionis disjunctivæ, neque ex regulis contradictoriarum rectè inferri determinatam veritatem & falſitatem propoſitionum de futuris contingentibus. 17. Non ex neceſſitate propoſitionis disjunctivæ; quia modò alterum membrum disjunctivæ propoſitionis in ſuppoſitione confuſa & indeterminatè ſit verum; ſufficienter ſalvatur veritas & neceſſitas ipſius: veluti cùm dicitur, *vel dexter vel ſiniſter oculus eſt neceſſarius ad videndum*; neceſſaria veritas hujus propoſitionis ex eo ſubſiſtit, quòd vel hic vel ille, quamvis neuter determinatè, ſit neceſſarius ad videndum. Itaque quòd hæc propoſitio disjunctiva, *Petrus in his circumſtantiis vel conſentiet, vel non conſentiet*, ſit vera, ſufficit, quòd ex propoſitionibus incluſis alterutra indetermi[...]ſit futura: objectum quippe verificativum pr[...]oſitionis disjunctivæ eſt incompoſſibilitas [...]iusque membri, quæ ſalva remanet, quamdiu utrumque membrum ſimul verum, aut falſum eſſe non poteſt. Non etiam rectè infertur ex lege contradictoriarum: nam & iſta plus non exigit, quàm ne utraque ex contradictoriis ſimul ſit vera vel falſa, tametſi neutri ab intrinſeco veritas determinata conveniat.

Inferes ſextò. Non eſſe hanc differentiam (quam Adverſarii prætendunt) inter propoſitionem de futuro & præterito, quòd illa enunciat *nunc pro nunc*; iſta verò enunciat *nunc pro tunc*, ex quo inferunt determinationem veritatis ipſius non eſſe accipiendam ab aliquo præſenti, ſive à nunc pro nunc; ſed potiùs ab aliquo ſequente, ſive à *nunc pro tunc*. nam propoſitiones de futuro, v. g. *Petrus curret*, per æquipollentiam reduci debet ad iſtam, *Petrus habet futuritionem ſui curſûs*: vel: *Petri curſus habet futuritionem ſuæ exiſtentiæ*, adeóque enunciat aliquid pro nunc cum ampliatione tamen & connotatione menſuræ temporis ſubſequentis, quæ connotatio deeſt propoſitioni de ineſſe v. g. *Petrus currit*. 18.

§. IV.

Tria præcipua Corollaria.

INferes ſeptimò. Nullius rei futuritionem dari præſuppoſitivè ad omne decretum DEI. 19. Ita S. Doctor cit. hic a. 7. ad 3. *Ea, quæ ſunt, non ſemper verum fuit eſſe futura, niſi quatenus in cauſa ſempiterna fuit, ut eſſent futura*: atqui non fuit in cauſa ſempiterna, ut eſſent futura, quatenus concipitur indifferens ad dandam ipſis exiſtentiam in tempore ſuo: ſic enim res in ipſa continentur non ut futuræ, ſed ut poſſibiles: ergo quatenus concipitur determinata per decretum ſuæ liberæ voluntatis. Rurſus: in q. 12. de verit. a. 10. ad 12. *Dicendum*, inquit, *quòd cauſæ ſuperiores, quæ ſunt rerum rationes in divina præſcientia, nunquam deficiunt ab impletione ſuorum effectuum, ſicut*

ſicut deficiunt cauſæ inferiores ; & ideo in cauſis ſuperioribus cognoſcitur rerum eventus abſolutè, ſed in inferioribus non niſi ſub conditione. Ubi per rationes rerum S. D. intelligit Divinas ideas, ut determinatas per decretum : ſic enim dicit q. 3. de verit. a. 6. *Idea eorum, quæ ſunt, fuerunt, vel erunt, determinatur à propoſito Divinæ voluntatis.* Sentit ergo certam futuritionem eventuum dependere à decreto Divinæ voluntatis.

20. Accedit authoritas D. Auguſtini. Nam iſte l. 26. cont. Fauſtum c. 4. inquit : *Non etenim futurum eſt, niſi quod voluntas DEI habet, ut futurum ſit.* Et l. 20. contra eundem c. 4. cùm dixiſſet: *tam non poſſunt futura non fieri, quàm non fuiſſe facta præterita*, pro cauſali ſubjicit Divinæ voluntatis efficaciam: *quia non eſt in DEI voluntate, ut eo ſit aliquid falſum, quo eſt verum ; quia alias idem & eadem ratione eſſet falſum & verum.*

21. Ratio eſt primò. Sicut omne eſſe creatum eſt à DEO, tanquam cauſa prima & fonte eſſendi, ſic & omnis poſitiva rerum futuritio, quod enim à ſe non poteſt eſſe, etiam à ſe non poteſt eſſe futurum; ſed futuritio non eſt à DEO, ut prima cauſa indifferenti: ergo eſt ab ipſo ut cauſa determinata per liberum decretum.

Secundò. In ſigno priori antecedente liberum velle & decretum DEI creaturæ ſunt in ſtatu meræ poſſibilitatis, ſuntque indifferentes ad eſſe & non eſſe, quia ut ſic terminant ſolùm ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quæ eſt de poſſibilibus habentibus indifferentiam ad eſſe & non eſſe : ergo antecedenter ad omne decretum DEI nihil eſt & concipitur ut futurum.

Tertiò. Quicquid DEUS cognoſcit ut futurum, cognoſcit per ſcientiam viſionis, ſed iſta præſupponit decretum: ergo etiam cognitio & ſtatus futurorum præſupponit decretum.

Quartò. Si futura haberent ſuam futuritionem in ſigno antecedente decretum DEI, omnia eſſent neceſſariò futura: conſequens eſt abſurdum, & deſtruit libertatem: ergo & antecedens. Sequela probatur: Nihil poteſt eſſe liberum, niſi dependenter à primo libero : ſed primum liberum eſt liberum velle & decretum DEI: ergo antecedenter & præſuppoſitivè ad decretum DEI nihil poteſt eſſe liberum. Ideo quippe rerum poſſibilitas non eſt DEO libera, ſed neceſſaria, & ab ipſo immutabilis, quia præſupponitur omni liberæ voluntati DEI : conſequenter ſi etiam futuritio eſſet in ſigno poſſibilitatis rerum antecedenter ad omne decretum DEI, jam futura non ſubeſſent liberæ diſpoſitioni DEI, ſed omnia neceſſariò evenirent ; quod eſt abſurdiſſimum.

22. Neque dicas: futuritionem non fore neceſſariam niſi ex ſuppoſitione, quòd res erit, quæ ſuppoſitio eſt libera, ſiquidem pendet ex determinatione libera voluntatis, ſicut ex ſuppoſitione, quòd res fuit, non poteſt non fuiſſe. Contrà enim eſt, quòd vel iſta ſuppoſitio liberæ determinationis aliquando ponendæ præcedit voluntatis divinæ decretum, & ſic rurſus erit neceſſaria, vel ſubſequetur, & tunc habetur intentum.

23. Inferes octavò: Falſas eſſe omnes propoſitiones de futuris contingentibus præſuppoſitis ad omne decretum DEI : quia affirmant aliquid eſſe futurum, quod non eſt futurum. Similiter falſæ ſunt omnes propoſitiones pro illo ſigno affirmantes non futuritionem : Siquidem in illo ſigno res creatæ ſunt in ſtatu puræ poſſibilitatis & indifferentiæ ad eſſe & non eſſe. Unde in rigore pro illo ſigno neque verum eſt, quòd Antichriſtus erit, neque verum, quòd non erit: neque enim in illo ſtatu eſt determinatus ad habendum eſſe, neque ad habendum non eſſe.

Sed inquis: Antecedenter ad omne decretum vera eſt hæc propoſitio: *Antichriſtus vel erit, vel non erit.* ergo etiam hæc propoſitio *Antichriſtus erit*, quæ eſt una ex membris incluſis, debet eſſe determinatè vera. 24.

Reſp. neg. conſeq. & ſuppoſitum conſequentis. conſequentiam nego, quia objectum hujus propoſitionis disjunctivæ eſt incompoſſibilitas duorum contradictoriorum, quæ etiam in ſtatu poſſibilitatis habet neceſſariam veritatem : hujus verò propoſitionis *Antichriſtus erit*, objectum eſt actualis & exercita futuritio Antichriſti, qui in illo ſigno non datur: ſuppoſitum quoque conſequentis nego, quia particula disjunctiva, *vel*, in illa propoſitione non includit, ſed disjungit membra ; unde non tam ſunt membra incluſa, quàm à ſe mutuò excluſa. Senſus quippe illius propoſitionis per hanc æquipollentiam exponi debet: *Eſt impoſſibile Antichriſtum ſimul eſſe & non eſſe futurum.*

Adhuc dicis: Jam ante decretum hæc propoſitio: *Antichriſtus erit*, eſt conformis ſuo objecto : ergo in ſigno priori eſt determinatè vera. Antec. probatur. Ideo poſt decretum eſt vera, & conformis objecto, quia ipſi reſpondebit in tempore ſequenti exiſtentia Antichriſti : ergo ob eandem cauſam eſt vera & conformis objecto ante decretum. 25.

Reſp. ex dictis negando antecedens & ſuppoſitum, quòd in iſto ſigno dari poſſit illa propoſitio, ejúſque objectum : *Antichriſtus erit* : deberet enim eſſe ſenſus: Antichriſtus eſt determinatus ad habendam exiſtentiam, quod eſt ſimpliciter falſum. Et ad prob. vel nego vel diſtinguo antec. quia reſpondebit exiſtentia, quatenus pro nunc determinata in ſua cauſa, conc. ſecus nego.

Inferes nonò : Non poſſe ex duabus propoſitionibus contradictoriis de futuris contingentibus alteram eſſe determinatè veram, alteram falſam independenter à denominatione cauſæ : quia, ut vidimus, veritas determinata ſupponit eſſe determinatum ; ſed implicat eſſe futurum determinatum prævié ad omnem determinationem cauſæ : ergo ſimiliter implicat eſſe determinatè verum prævié ad omnem determinationem cauſæ. 26.

Sed inquis: Veritas & falſitas ſunt proprietates propoſitionum ; ſed proprietates conveniunt eſſentiæ antecedenter ad omnem determinationem : ergo etiam pro ſigno antecedente omnis cauſæ etiam primæ determinationem propoſitio debet eſſe vera, vel falſa. 27.

Reſp. primò negando ſuppoſitum juxta ſuprà dicta, quòd pro ſigno antecedente omnis cauſæ etiam primæ determinationem detur talis propoſitio actualis Reſp. ſecundò. diſtinguendo maj. proprietates abſolutæ conveniunt rebus pro omni ſigno, conc. proprietates reſpectivæ, nego. Diſparitas eſt, quòd reſpectivæ proprietates pendeant ab objecto, quo ſubtracto nec ipſæ dantur: unde

unde ſicut in ſigno antecedente decretum, hæc propoſitio *Antichriſtus erit*, in ſcientia ſimplicis intelligentiæ non niſi ſignatè & ut poſſibilis relucet, ex ſuppoſitione, quod determinetur futuritio Antichriſti; ita pariter in illo ſigno propter defectum objecti ipſius veritas non niſi ut poſſibilis ſub tali conditione relucet.

§. V.

Solvuntur objectiones.

28. OBjicies primò authorit. S. Auguſtini to. 6. l. 26. contr. Fauſt. c. 4. dicentis: *Tam non poſſunt futura non fieri, quàm non fuiſſe facta præterita.* Infers: ergo ſicut in ſigno antecedente decretum præterita habent determinatam veritatem, ita in eodem ſigno futura habent determinatam veritatem. Secundò S. Anſelmus de conc. præſc. & prædeſt. c. 1. ubi dixit. *Rem verò futuram neceſſe eſt eſſe futuram*, ſubjungit hanc cauſalem: *quoniam futurum eſſe nequit, & non futurum.* ergo ſicuti hæc propoſitio antecedenter ad omne decretum DEI eſt vera: quòd aliquid ſimul futurum, & non futurum eſſe non poſſit, ita etiam antecedenter ad omne decretum DEI, futura habent determinatam veritatem ſuæ futuritionis.

Reſp. utrumque S. Patrem loqui de futuro ſimpliciter & omnibus modis, adeóque dependente à decreto Divino, de quo veriſſimum eſt, ex ſuppoſitione ſuæ futuritionis non poſſe non fieri, cùm cauſæ primæ determinatio falli non poſſit.

Mens S. Auguſtini claret ex ejuſdem verbis pro noſtra aſſertione adductis. Neque de D. Anſelmi mente dubitare fas eſt, cùm de illo futuro loquatur, quòd à DEO futurum præſcitur, præſcientia verò futurorum in ipſius ſententia voluntatem & decretum ſupponat. Audi loquentem, & paulò inf. loco cit. exponentem, quomodo aliqua ſint liberè futura, non obſtante decreto DEI. *quoniam*, inquit, *quod DEUS vult, non poteſt non fieri, cùm vult hominis voluntatem nullâ cogi, vel prohiberi neceſſitate ad volendum, & vult effectum ſequi voluntatem, tunc neceſſe eſt eſſe liberam, & eſſe, quod vult.*

29. Objicies ſecundò. Si rei futuritio formaliter conſiſteret in determinatione cauſæ, poſſet aliquid fieri in tempore, quod antecedenter non fuiſſet futurum, & aliquid eſſe futurum, quod nunquam eſſet præſens: ſed hoc eſt abſurdum, ergo. Prima ſequela probatur: quia effectus & actus procedentes à cauſa libera ſupponunt præviam & omnimodam ipſius indifferentiam & indeterminationem, ac conſequenter priusquam fierent, non erant in determinatione cauſæ, adeóque nec futuri. Secunda ſequela probatur: poteſt aliqua cauſa eſſe præparata ad ponendum effectum, veluti morbus ad necandum Ezechiam, ignis Babylonius ad comburendos pueros; ita tamen, ut non ſequatur effectus, ergo poſſet aliquid eſſe futurum, quod tamen nunquam poneretur extra cauſas: adeóque eſſet & non eſſet futurum.

Reſp. ad primam ſequelam: Eſt abſurdum aliquid fieri in tempore, quod antea non fuit futurum ſimpliciter per ordinem ad cauſam primam, ita nempe, ut nullum de ipſius exiſtentia fuerit decretum in cauſa prima, concedo: eſt abſurdum per ordinem ad omnes etiam inferiores cauſas, nego. Ad ſecundam ſequelam Reſp. eſt abſurdum, aliquid eſſe ſimpliciter & abſolutè futurum per ordinem ad omnes cauſas, quod nunquam ſit præſens, conc. aliquid eſſe futurum ſecundùm quid & per ordinem ad cauſas ſecundas, quod nunquam ſit præſens, nego. hoc enim ex S. Scr. D. Th. & Ariſtotele ſuprà oſtenſum eſt.

Objicit tertiò Suarez. Si denominatio futuritionis formaliter proveniret à determinatione cauſæ, tunc futura eſſent, & non eſſent futura, quod implicat. Eſſent futura ex hypotheſi; non eſſent, quia quòd effectus habeat eſſe præparatum in cauſa, non eſt aliquid futurum, ſed præſens; ſed in hoc eſſe præparato & determinato conſiſteret ratio futuri; ergo futurum eſſet aliquod præſens, & non eſſet futurum. 30.

Reſp. primò. Etiam Adverſariis hoc eſſe ſolvendum, qui futuritionem conſtituunt in præſenti negatione exiſtentiæ cum habitudine ad exiſtentiam habendam in tempore ſubſequenti. Reſp. ſecundò, futura eſſent futura, & non futura ſeu præſentia, diverſo reſpectu, conc. eodem nego. Ipſa igitur futura eſſent præſentia ſecundùm formalem denominationem futuritionis, & habitudinis cauſæ ad exiſtentiam effectui poſtea tribuendam, quam habitudinem futurum dicit in recto: eſſent verò futura & non præſentia ſecundùm exercitam exiſtentiam per modum termini importatam in obliquo. Unde pauciſſimis diſtingues, ſunt præſentia ſecundùm quod dicunt in recto conc. quod dicunt in obliquo, nego.

Inſtabis primò ex D. Auguſtino l. 11. Confeſs. c. 10. dicente: *Dicuntur tempora tria, præſens, præteritum & futurum, ſicut abutitur conſuetudo, dum tamen intelligatur, quod dicitur, neque id, quod futurum eſt eſſe jam, neque id, quod præteritum eſt.* 31.

Reſp. ſenſum S. Patris eſſe, quòd res futura, vel potiùs tempus futurum (de quo loquitur) nihil ſit entitativè in ſe ipſo, non autem quod nihil ſit determinativè, ſeu in præparatione & determinatione cauſæ. Reſponderi poteſt ſecundò cum Godoyo, S. Patrem loqui contra opinionem vulgi, ſibi imaginantis, temporum differentias, præteritum & futurum exiſtere in ſe ipſis: cui opinioni ſe opponens affirmat; illas ſolùm in mente exiſtere: non ideo negat futuritionem rerum in cauſarum propenſione conſiſtere, ut ex aliis ipſius textibus ſit manifeſtum.

Inſtabis ſecundò. S. Pater comparationem facit inter præterita & futura: ergo ſicut ad denominationem & determinationem præteriti ſufficit exiſtentia priùs habita cum negatione exiſtentiæ pro nunc; ita etiam ad denominationem futuri ſufficit exiſtentia pòſt habenda cum negatione exiſtentiæ pro nunc, & ſicut cùm dico, *Adam eſt præteritus*, nihil enunciatur de præſenti; ita cùm dico: *Antichriſtus eſt futurus*, nihil enuncio de præſenti. 32.

Reſp. neg. conſequentiam, & paritates incluſas in conſequente: nam D. Auguſtinus in hoc ſolùm facit comparationem inter præteritum & futurum, quod neutrum exiſtat in ſe ipſo. In cæteris verò diſparitas in §. 3. indicata eſt, quòd exiſtentia præterita, cùm fuerit in ſe extra cauſas poſita, adeóque intrinſecè determinata, poſſit eſſe ſufficiens determinativum ad formalem denominationem

præ-

Digitized by Google

præteriti : econtrà exiſtentia, quæ futura dicitur, cùm adhuc ſit intra cauſas contenta, & in ſe ipſa nondum determinata, hoc ipſo non poſſit eſſe determinativum ſufficiens ad tribuendam anticiparè denominationem futuri. Rurſus: actualitas & ſuppoſitio exiſtentiæ eſt prior denominatione præteriti, adeóque tametſi non ampliùs ſit, tamen poteſt præſtare denominationem & determinationem præteriti: atqui actualitas exiſtentiæ habenda pro tempore futuro eſt quid poſterius tempore præſenti, pro quo enunciatur aliquid futurum: unde neceſſe eſt aſſignare aliud determinativum pro tempore præſenti, cùm aliàs ſequeretur, quòd determinatio rei à ſtatu poſſibilitatis ad ſtatum actualitatis præcederet ſuum determinativum, & effectus cauſam, quod implicat.

33. Inſtabis tertiò. Hæ propoſitiones æquipollent, *Antichriſtus erit*, & *Antichriſtus eſt futurus*; ſicut æquipollent iſtæ: *Adam fuit* & *Adam eſt præteritus*: nam ſicut iſtæ poſteriores reſolvuntur in hanc propoſitionem, *Adam habuit exiſtentiam*, ita priores in hanc reſolvuntur: *Antichriſtus habebit exiſtentiam*. atqui Antichriſtus erit formaliter per ſuam mer exiſtentiam: ergo per eandem formaliter eſt futurus.

Reſp. Diſſimulatâ veritate majoris, quam meritò negat Godoyus, ſiquidem Doctor Angelicus unà cum Philoſopho diſertè fatetur, quòd *futurus aliquis incedere non incedet*: diſtinguo majorem. æquipollent hæ propoſitiones, ſi propoſitio, *Antichriſtus erit*, faciat hunc ſenſum: *in tempore præſenti verum eſt dicere, quòd Antichriſtus erit*, conc. majorem; ſi faciat hunc ſenſum: *in poſteriori tempore aliquando dabitur inſtans, in quo verum ſit dicere: Antichriſtus eſt*: nego major. ſed *Antichriſtus erit* formaliter per ſuam exiſtentiam, in poſteriori acceptione conc. quia tunc ſupponitur effectus per ſuâ exiſtentiam formaliter extra cauſas poſitus, conc. in priori, nego minor. & conſequentiam.

Si dicas: Hæc propoſitio: *Antichriſtus erit*, vel *habebit exiſtentiam*, nihil dicit de præſenti: ergo nec illa: *Antichriſtus eſt futurus*. Diſtinguo antecedens: nihil dicit de præſenti in ipſo Antichriſto, conc. nihil in cauſa, nego, vel ſubdiſtinguo: nihil dicit ſignatè & explicitè, ſicut hæc propoſitio: *Antichriſtus eſt futurus*, conc. nihil implicitè & exercitè, nego. non enim eſſet aliquando verum dicere *Antichriſtus eſt*, niſi antecedenter & de præſenti verificaretur actualitas futuritionis, ut optimè advertit Henric. à S. Ignat. diſt. 8. de ſcientia DEI a. 4.

34. Objic. tertiò. Sequeretur, quòd formale conſtitutivum futuritionis eſſet decretum DEI; ſed hoc dici nequit; ergo præparatio cauſarum non poteſt eſſe formalis ratio conſtitutiva futuritionis. Sequela eſt manifeſta: quia omnium aliarum cauſarum præparatio eſt inefficacior, quàm cauſæ primæ, & in cauſando ab ipſa dependet: ſi ergo inferiorum cauſarum præparatio & determinatio eſſet formale conſtitutivum futuri in eſſe futuri, id multò potiori jure conveniet cauſæ primæ, ſeu decreto Divino. Minor probatur. Objectum & effectus decreti Divini non poteſt formaliter conſtitui per decretum divinum; ſed futurum eſt objectum & effectus decreti Divini; nam DEUS non tantùm vult aliqua eſſe, ſed etiam eſſe futura; ipsaque rerum futuritio non eſt actualitas à ſe exiſtens, ſed à DEO: ergo futurum non poteſt formaliter conſtitui per decretum Divinum. Major probatur: ſi DEUS cauſat effectum, vel objectum, cauſat etiam id, quo conſtituitur ille effectus vel objectum; ſed DEUS non poteſt cauſare ſaltem formaliter ſuum decretum: ergo nec poteſt illud decretum conſtituere objectum & effectum decreti Divini.

Reſpondeo hoc ſophiſma peccare in confuſione ſenſus ſpecificativi & materialis cum ſenſu reduplicativo & formali. Itaque nego minorem argumenti, & majorem probationis. Secundæ probationis majorem (quæ abſolutè negari poteſt) diſtinguo. Si DEUS cauſat objectum, vel effectum, cauſat etiam id, quo conſtituitur ille effectus, vel objectum; ſi cauſat objectum, vel effectum ſub omni ratione reduplicatâ conc. maj. ſi cauſat ſpecificativè, ſub aliqua ratione nego, vel ſubdiſtinguo maj. cauſat id, quo conſtituitur effectus per denominationem intrinſecam, tranſeat, per denominationem extrinſecam, nego maj. & conceſſâ minore quoad formalem cauſalitatem, diſtinguo conſequens; ergo illud decretum Divinum non poteſt conſtituere effectum, vel objectum decreti, per denominationem intrinſecam, & effectum, ſub qua ratione eſt effectus, vel objectum directum, conc. per denominationem extrinſecam, & ſub qua ratione effectus reduplicativè eſt futurus, nego conſequentiam. Datur manifeſta inſtantia in objecto cognito, & volito, ubi omnes creaturæ tam volitæ quàm cognitæ dependent & cauſantur tam ab intellectu (in ſententia Thomiſtarum) quàm à voluntate Divina, ſuntque objectum utriusque potentiæ, ſimulque in eſſe voliti formaliter conſtituuntur per voluntatem, in eſſe cogniti per ſcientiam Divinam: Ergone DEUS cauſat ipſam ſuam ſcientiam & voluntatem tanquam conſtitutiva objectorum in eſſe cogniti & voliti? Nequaquam, quia nimirum cauſat illa objecta in ſenſu ſpecificativo, quæ ſunt cognita & volita; non quatenus talia, neque illa conſtituit intrinſecè, ſed extrinſecè in eſſe cogniti & voliti. Sic pariter DEUS cauſat futura efficienter, quæ ſunt futura, non quatenus ſunt ſimpliciter futura per denominationem ſuæ voluntatis & decreti, quamvis ſi futura ſecundùm quid intelligas, ut ſunt in præparatione cauſarum ſecundarum, ſic etiam cauſet futura formaliter & reduplicativè.

Objicitur quartò. Quo poſito, aliíſque omnibus ſecluſis habetur formaliter futuritio rei, illud eſt formale denominativum & determinativum futuritionis: atqui poſitâ negatione exiſtentiæ pro nunc, & exiſtentiæ actualitate pro tempore ſequenti, habetur formaliter denominatio futuritionis, ſecluſo omni alio. ergo. 35.

Reſpondeo negando minorem: imò eſt repugnantia in adjecto, ut concipiatur negatio connexa certò cum actualitate exiſtentiæ habendæ pro tempore ſubſequenti, quin concipiatur cauſa determinata & præparata ad auferendam negationem exiſtentiæ: cùm enim negatio Antichriſti v. g. ex ſe ſit prorſus indifferens ut præcedat vel non præcedat exiſtentiam Antichriſti, non aliunde

Digitized by Google

de habere poteſt, quòd certo præcedat ejus exiſtentiam, eámque ut ponendam connotet, niſi propter determinationem cauſæ ad ſuo tempore ponendam exiſtentiam Antichriſti.

Dices. Ad denominationem præteriti ſufficit negatio exiſtentiæ connotatæ pro tempore antecedente, nec eſt neceſſe, ut ejus conſtitutionem ingrediatur cauſa, vel decretum quantumvis absque illo non potuerit poni exiſtentia; ergo neque ad conſtitutionem futuri neceſſe erit, ut intrinſecè ingrediatur determinatio cauſæ & decreti Divini.

Reſpondeo ex jam dictis, eſſe diſparitatem, quòd exiſtentia ſemel extra cauſas poſita, hoc ipſo, quòd deſiuit, determinet negationem conſequentem ad connotationem ſui, ita ut repugnet, quòd illa negatio non connotet exiſtentiam præcedentem, ceu terminum à quo; atqui negatio antecedens exiſtentiam eſt ex ſe indifferens, ut connotet, vel non connotet exiſtentiam conſequentem, nec poteſt illa indifferentia auferri, niſi per determinationem cauſæ & decreti divini, ut dictum eſt.

86. Objic. quintò. Formalis malitia peccati eſt futura ab æterno; ſed non eſt futura ab æterno in determinatione alicujus cauſæ: quia hæc ab æterno alia eſſe non poſſet, quàm cauſa prima, quæ formalis malitiæ cauſa eſſe non poteſt: ergo futurum non formaliter accipitur à præſenti determinatione cauſæ. Reſpondeo uſque ad ulteriorem hujus difficultatis explanationem, diſt. minor.

Non eſt futura in determinatione cauſæ phyſicè cauſantis, concedo, permittentis & ex ſua permiſſione logicè inferentis, nego. ergo futurum non rectè ſumitur ex determinatione cauſæ, tantùm phyſicè cauſantis, conc. vel phyſicè cauſantis, vel permittentis, & logicè, infallibiliter tamen inferentis, nego conſequentiam. Senſus eſt, quòd cùm formale peccati non ſit effectus phyſicus habens cauſam efficientem, ſed deficientem (præſertim ſi mecum conſtituas in privativo) ſic non eſt futurum phyſicè, ſed logicè tantùm: ideóque non requirit phyſicam & poſitivam cauſæ determinationem, ſeu decretum poſitivum, ſed tantummodò determinationem permiſſivam. Cùm enim DEUS non præparat efficacia ſubſidia cauſis ſecundis, quibus in aliarum cauſarum congreſſu non deficiant, defectus infallibiliter ſequitur: non quidem per certitudinem cauſalitatis, ſed logicæ conſequentiæ & illationis: ideóque DEUS juſto ſuo judicio denegando aliquibus cauſis efficacia ad bene agendum ſubſidia (quod eſt permiſſivum, non poſitivum decretum) videt in hac permiſſiva determinatione ſuæ providentiæ futuros cauſarum defectus & formalem actionum malitiam, de quo in ſeq.

ARTICULUS II.

Quomodo DEUS cognoſcat futura contingentia?

SUMMARIA.

1. *Sententia Ægidii Romani exponitur.*
2. *Impugnatur.*
3. *Modus, quo ideæ futura repræſentant ex S. D.*
4. *Solvitur fundamentum Ægidii.*
5. *Sententia de decretis ut futuris exponitur.*
6. *Impugnatur authoritate & ratione.*
7. *Argumentum ab hypotheſi impoſſibili eliditur.*
8. *An DEUS cognoſcat ſuum decretum ut poſſibile?*
9. *Mala illatio à prioritate à quo, ad prioritatem in quo.*
10. *DEUS* decernet creare mundum, *eſt propoſitio ſimpliciter falſa.*
11. *Explicatur ſententia de ſupercomprehenſione cauſarum.*
12. *Impugnatur authoritate & ratione.*
13. *Vox ſupercomprehenſionis nihil evincit.*
14. *An cognitio Divina noſtrorum actuum ſit conjecturalis?*
15. *Reſpondetur ad fundamentum ſententiæ oppoſitæ.*
16. *Qualem indifferentiam habeat voluntas ut præmota?*
17. *Sententia de cognitione futurorum in illorum objectiva veritate impugnatur authoritate.*
18. *Et ratione petitâ ex cognoſcibilitate rerum.*
19. *Secundò ex deſtructione contingentiæ.*
20. *Prima replica de neceſſitate ex ſuppoſitione liberæ determinationis oppugnatur.*
21. *Altera replica de ſuppoſitione, quòd eventus contingenter erit, refutatur.*
22. *Tertia ratio ex præjudicio Divini dominii.*
23. *Quarta ratio à paritate poſſibilitatis ad futuritionem.*
24. *Videt DEUS futura contingentia in ſua eſſentia determinata per liberum decretum.*
25. *Authoritas D. Auguſtini præter Angel. Doct.*
26. *Rationes pro ſententia Thomiſtica.*
27. *Occurritur evaſioni Adverſariorum.*
28. *Nullum inde naſcitur præjudicium libertati.*

§. I.

DEUS futura contingentia antecedenter ad ſuum decretum non videt in ideis.

ÆGigius Romanus ad ſalvandam certitudinem Divinæ ſcientiæ de futuris contingentibus confugit ad ideas, hâc uſus ratione: Ideæ Divinæ, cùm ſint infinitæ in repræſentando, & ſint in ſigno antecedente Decretum DEI, debent præſuppoſitivè ad omne decretum DEI repræſentare omnem creaturam repræſentabilem: atqui in cumulo omnium creaturarum repræſentabilium continentur etiam futura contingentia: ergo antecedenter ad Divinum decretum futura contingentia in ideis repræſentantur, & cognoſcuntur. 1.

Sed contra eſt primò: futurum repræſentari nequit, antequam ſit futurum; ſed contingentia 2.
ante-

Digitized by Google

antecedenter ad decretum DEI non ſunt futura, ut §. præcedenti dictum: ergo nequeunt ut futura repræſentari.

Secundò: quidquid antecedenter ad Divinum decretum in ideis continetur, neceſſariò continetur, libera enim decreta ſunt fons omnis creatæ, & increatæ libertatis: ſed futura contingentia non poſſunt neceſſariò contineri in Divina eſſentia, ergo in ſigno antecedente Divinum decretum non continentur, neque repræſentantur in ideis.

3. Repræſentant quidem ideæ, quidquid eſt repræſentabile, ſed diverſâ ratione: quidditates poſſibiles neceſſariò repræſentant in ſigno antecedente decretum, ideóque ſpectant ad ſcientiam poſſibilium: res futuras repræſentant liberè ex ſuppoſita determinatione decreti Divini, & ſic pertinere poſſunt ad ſcientiam viſionis. Ita docet S. D. q. 3. d. ver. a. 6. in c. dicens: *quòd idea poſſit eſſe ejus, quod nec eſt, nec fuit, nec erit: non tamen eo modo, ſicut eſt eorum, quæ ſunt, vel erunt, vel fuerunt: quia ad ea, quæ ſunt, vel erunt, vel fuerunt producenda, determinantur ex propoſito Divinæ voluntatis; non autem ad ea, quæ nec ſunt, nec erunt, nec fuerunt.* Hæc S. D.

4. Ex quibus jam patet reſponſio ad argumentum Ægidij: Ideæ nimirùm Divinæ in ſigno antecedente decretum repræſentant omnem creaturam repræſentabilem, diſtinguo; repræſentabilem quocunque modo, nego; repræſentabilem ante decretum, concedo: ſed futura contingentia continentur in cumulo repræſentabilium quocunque modo, conc. repræſentabilium ante decretum, nego min. (ſic enim ne quidem adhuc ſunt futura) & nego conſequentiam. Neque exiſtimes, aliquam imperfectionem aut mutationem aſpergi Divinis ideis, cùm dicimus, ab ipſis futura non repræſentari in ſigno antecedente, bene autem in ſigno conſequente decretum: ſunt enim hæc ſigna rationis tantùm, per quæ non aliud intendimus, & ſignificamus, quàm eſſentiam Divinam in ratione ideæ repræſentare futura contingentia, ex vi conjunctionis cum decreto Divino; ita ut ſi nullum eſſet decretum, nihil quoque repræſentaretur futurum. Ideóque in ſigno rationis, quo præſcindimus à Divinis decretis, noſter intellectus nullum habet fundamentum ſcientiam futurorum in DEO concipiendi.

§. II.

Nec videt in ſuis decretis ut futuris.

5. Aliam viam ingreſſus eſt Suarez. Is enim, quia vidit Divini decreti neceſſitatem pro futurorum cognitione, prolegom. 2. de grat. faſſus eſt, independenter à Divino decreto nihil eſſe abſolutè futurum. Sed tamen lib. d. ſcient. condit. c. 8. docuit, DEUM futura contingentia & libera certò præſcire in ſuo decreto non ut exercitè præſenti, ſed ut futuro; ita ut cognitio futurorum contingentium ſit in ſigno antecedente exercitam decreti exiſtentiam.

6. Verùm enim verò nec iſte modus explicandi poteſt ſubſiſtere. Contrà enim eſt expreſſa authoritas S. D. q. 6. d. verit. a. 3. ad 10. divinis actibus omnem rationem tam præteriti, quàm futuri denegantis, ſic enim loquitur: *actus prædeſtinationis, cùm menſuretur æternitate, nunquam cadit in præteritum, ſicut nunquam eſt futurus.*

Ex quibus verbis illa decretorum futuritio impugnatur primò. Actus, qui per eſſentiam menſuratur æternitate, non poteſt habere rationem futuri, ſed decreta per eſſentiam habent, ut menſurentur æternitate. ergo. Major prob. ſimultas & præſentialitas durandi eſt de eſſentia æternitatis; ſed hæc repugnat cum futuritione: ergo etiam æternitas repugnat cum futuritione.

Secundò. Implicat, ut decretum habeat rationem præteriti; ergo pariter implicat, ut habeat rationem futuri. Conſeq. prob. tum quia omne futurum poteſt tranſire in præteritum: ergo ſi quid non poteſt tranſire in præteritum, etiam non poteſt eſſe futurum; tùm quia non minùs futurum eſt aliquando ſub non eſſe, quàm præteritum: ſed præteritum eſſe ideo repugnat cum æternitate, quia eſt aliquando ſub non eſſe: ergo etiam futurum eſſe cum æternitate repugnat, ſicut enim de decreto præterito verum eſſet dicere: *jam non eſt, ſed immediatè antea fuit*: ita verum eſſet dicere de futuro: *jam non eſt, ſed immediatè pòſt erit*: Adeóque ſecundum illud ſignum, quo diceretur, *non eſt*, non comprehenderet omne tempus; neque proinde eſſet æternum.

Tertiò. In illo ſigno non poteſt decretum cognoſci futurum, in quo præſcinditur ab ejus futuritione; ſed in ſigno antecedente decretum præſcinditur ab ejus futuritione: ergo. Minor prob. quia in illo ſigno nec affirmatur futuritio, neque negatur, cùm objectum illius ſigni ſit ſola rei eſſentia, ergo in illo ſigno ab utroque præſcinditur.

Adde quòd, ut monent Salmantic. Illa præciſio tantùm eſt in noſtro intellectu, propter ſuam imperfectionem non adæquante Divinam cognoſcibilitatem, non autem in intellectu Divino: ergo ex hoc non rectè probatur, quòd DEUS cognoſcat ſuum decretum tanquam virtualiter futurum. Antecedens probatur. Cognitio intuitiva non præſcindit, ſed attingit exercitam rei exiſtentiam & præſentialitatem; ſed DEUS ſua decreta cognoſcit intuitivè: ergo non præſcindit, ſed attingit præſentem ab æterno exercitámque exiſtentiam illorum.

Quartò. DEUS non poteſt ſuum decretum ut futurum cognoſcere in ſua eſſentia & voluntate, niſi ut determinata ad tale decretum, quia cauſa ut indeterminata non tribuit determinatum eſſe, ſed in ſigno antecedente decretum non poteſt voluntas & eſſentia eſſe determinata ad ponendum decretum, nulla quippe determinatio poteſt præſupponi libero decreto, niſi quæ ſit neceſſaria; atqui eſſentia & voluntas DEI non eſt neceſſariò determinata ad ſua decreta: ergo.

Quintò. Si DEUS cognoſceret ſuum decretum, ut in ſigno ſubſequente futurum, cognoſceret etiam ſuam voluntatem in ſigno antecedenti ut potentiam ab actu voluntatis virtualiter diſtinctam, ſed hoc dici non poteſt, juxta ea, quæ cap. 2. diſſeruimus.

Dices tamen primò. Si per impoſſibile decretum DEI non menſuraretur æternitate, DEUS in comprehenſione ſuæ eſſentiæ & voluntatis illud 7.

Digitized by Google

15. Ad fundamentum Molinæ Reſp. Cognitioni divinæ & ſupercomprehenſioni major debetur perfectio, quàm cuicunque cognitioni creatæ & comprehenſivæ tantùm: perfectio tenens ſe ex parte actûs, conc. ex parte rei cognitæ, tanquam aliquid immutans ex parte ipſius, nego.

16. Adhuc dices: In Thomiſtica doctrina DEUS certò videt actus liberos in voluntate ut præmota, & tamen voluntas ut præmota habet indifferentem connexionem cum ſuis actibus. Reſp. diſting. alterum membrum antec. voluntas ut præmota habet indifferentem connexionem cum ſuis actibus: indifferentiâ actuali & poſitivâ, concedo, indifferentiâ privativâ ſeu ſuſpenſionis, quæ dicit potentiam conjunctam cum carentia actûs, nego antec. & conſequentiam: voluntas enim non præmota habet connexionem indifferentem indifferentiâ etiam privativâ, à qua actus nullam habet eſſendi determinationem, nec proinde futuritionem.

§. IV.

Futura contingentia non videntur in ipſorum veritate objectiva.

Communior ſententia Recentiorum amplectitur pro medio videndi futura contingentia, eorundem objectivam veritatem, quæ ſit objicibilis Divino intellectui præſuppoſitivè ad omne decretum, quam docuit Suarez de ſcient. fut. conting. l. 2. c. 2. Ejus fundamentum conſiſtit in futuritionis expoſitione priori articulo à nobis relata & refutata.

Contra eandem eſt in primis authoritas S. Doct.,

17. qui exponens Ariſtot. l. 1. perih c. 8. lect. 13. tantum abeſt, ut Philoſophi doctrinam cenſurâ *erroris Theologo non curandi* perſtrinxerit, ut inſuper ſuo ſuffragio & doctrina firmaverit, dicens: *in ſingularibus, quæ ſunt de futuro, hoc non eſſe neceſſe, quòd una ſit determinatè vera & altera falſa.* Idque repetit in 1. diſt. 38. q. 1. a. 5. & alibi. Neque valet illa eluſio, quòd S. D. cum Ariſt. tantùm loquatur de veritate determinatâ quoad nos, nullam enim aliam reddunt rationem, cur neutra ex propoſitionibus contradictoriis de futuro contingenti ſit determinatè vera, vel falſa, niſi quia futurum contingens non haber eſſe determinatum in ſuis cauſis, ita enim S. D. loquitur cit. diſt. 38. q. 1. a. 5. ad 2. Præterea ſi futura contingentia in eorum objectivâ veritate viderentur; nec viderentur in Divina eſſentia, tanquam cauſa: nec ſcientia viſionis foret cauſa rerum. neque ideo res eſſent futuræ, quia DEUS novit: certitudo quoque Divinæ ſcientiæ haberetur à rebus, non à ſe: futurum non eſſet id, quod determinatum in cauſa, &c. quæ omnia pugnare contra doctrinam S. Doct. conſtat ex præcedenti diſp.

18. Ratio quoque contra eandem doctrinam eſt primò. Eo modo aliquid eſt verum & cognoſcibile, quo modo eſt ens, ita nimirùm, ut modus entis ſemper ſe teneat ex parte objecti (loquitur ipſe Detkennis c. 7. §. 3.) hæc quippe pari ſemper paſſu procedunt: ens, verum, ſcibile, & ſecundùm omnes Philoſophos, cognoſcibilitas eſt paſſio entis. Atqui futura contingentia non habent eſſe niſi in cauſa, in ſe enim actu nihil ſunt, fatentibus Adverſ. ergo etiam non in ſe ipſis, ſed in cauſis (non utique indeterminatis, ſed determinatis) cognoſcibilitatem & veritatem objectivam, habere poſſunt.

Ratio eſt ſecundò. Veritas objectiva determinata futurorum contingentium præcedens omne 19.
Decretum DEI deſtruit omnem contingentiam, & inducit neceſſitatem: ergo implicat. Conſequentia eſt Adverſ. Antec. prob. Ubi prædicatum ex intrinſecis principiis ineſt ſubjecto, connexio utriusque (adeóque veritas objectiva, cùm per ipſam nihil aliud intelligi poſſit, quàm connexio prædicatorum) eſt neceſſaria, v. g. in hac propoſitione *Petrus conſentiet*, connexio futuritionis cum conſenſu Petri eſſet ex intrinſecis principiis: ergo eſſet connexio neceſſaria. Major ex eo liquet, quia quod rei non ab extrinſeco, ſed intrinſeco convenit, ex natura rei, adeóque neceſſariò convenit. min. etiam patet, quia hæc veritas & connexio per Adverſ. oritur ex intrinſecâ determinatione futurorum ſecundùm dicta n. 1.

Accedit primò. Quòd veritas præcedens omne ſignum libertatis eſt neceſſaria; ſed veritas objectiva futurorum contingentium præcederet omne ſignum libertatis, quia præcederet ſignum libertatis Divinæ, quæ per eſſentiam eſt primum liberum omnis alterius liberi fons & cauſa.

Accedit ſecundò. Quòd veritas objectiva eſſet fundata in principiis intrinſecè neceſſariis, quæ cognoſcuntur à DEO per ſcientiam neceſſariam ſimplicis intelligentiæ, nempe quòd *ex duabus propoſitionibus contradictoriis altera debet eſſe vera, altera falſa: quòd quodlibet eſt, aut non eſt*, quæ ſunt propoſitiones æternæ veritatis: ergo & ipſa veritas objectiva eſſet ſimpliciter neceſſaria.

Reſpondebis primò. Illam neceſſitatem non 20.
eſſe abſolutam, ſed ex ſuppoſitione liberæ determinationis faciendæ à cauſa contingenti & libera. E. g. hujus propoſitionis (*Petrus conſentiet*) veritas objectiva non eſt neceſſaria, niſi ex ſuppoſitione liberæ determinationis, quâ ſe Petrus ipſe determinabit ad conſenſum; adeóque non eſt neceſſitas antecedens, ſed conſequens.

Sed contra datam reſponſionem eſt primò: quòd hinc ſequeretur, veritatem objectivam hujus propoſitionis non haberi propter intrinſecam determinationem objecti, ſed extrinſecam à cauſa, quod eſt contra hypotheſin Adverſ. Contra eſt ſecundò. Quòd hæc ipſa determinatio libera eſt quid futurum contingens, & de ea ſimiliter poſſunt fieri contradictoriæ propoſitiones, *vel Petrus liberè ſe determinabit ad conſenſum, vel non ſe liberè determinabit.* Vel ergo, quòd ſe liberè determinabit, eſt determinatè verum intrinſecâ determinatione, vel non eſt determinatè verum intrinſecâ determinatione. Si non; habemus intentum: ſi eſt; redit eadem difficultas, quomodo non ſit neceſſaria connexio inter futuritionem & determinationem Petri.

Reſpondebis ſecundò. Hujus objectivæ veri- 21.
tatis determinationem ac neceſſitatem ideo non præjudicare libertati, quia tantùm eſt neceſſitas ex ſuppoſitione, quòd eventus contingens aliquando erit; vel abſolutè, ſi eſt abſolutè futurus; vel conditionatè, ſi eſt conditionatè futurus. Ex eo

Digitized by Google

eo enim, quòd iſta propoſitio de ineſſe, *Petrus conſentit*, habebit aliquando ſuam determinatam veritatem, etiam iſta propoſitio, *Petrus conſentiet*, quæ per alteram regulatur, habet ſuam determinatam veritatem.

Sed contra eſt primò. Illa ipſa propoſitio contingens de ineſſe, ideo habet veritatem intrinſecè determinatam, quia ejus objectum in ſe ipſo eſt poſitum extra cauſas: ergo ex oppoſito propoſitio de futuro contingenti non habet determinatam veritatem, quia ejus objectum non eſt in ſe ipſo poſitum extra cauſas.

Contra eſt ſecundò. Ipſamet exiſtentia objecti contingentis, ut de præſenti poſita extra cauſas, dependet à libero & abſoluto decreto DEI tanquam cauſa prima: ergo etiam futuritio objecti contingentis, quæ per illam exiſtentiam regulatur, dependet a decreto DEI: ergo impoſſibile eſt, ut ſit determinatè futurum in priori pro decreto DEI.

Contra eſt tertiò. Futurum dicitur per habitudinem ad eſſe, quod aliquando habebit de præſenti; atqui antecedenter ad omnem determinationem cauſæ eſſentia rei contingentis non dicit habitudinem ad illud eſſe, quia habitudo, quam eſſentia dicit independenter ab omni extrinſeco, eſt ipſi intrinſeca & eſſentialis, (ut n. 3. obſervavimus) ergo ſi qua eſſentia contingens, antecedenter ad omnem extrinſecam determinationem diceret habitudinem ad eſſe aliquando habendum, ea ipſa habitudo foret ipſi eſſentialis & neceſſaria.

Contra eſt quartò. Sequeretur rem priùs eſſe futuram, quàm ſit poſſibilis, quod eſt abſurdum. Sequelam probo. Pro omni illo ſigno propoſitio de futuro habet determinatam veritatem, pro quo eſt conformis cum propoſitione de ineſſe, ſed pro ſigno etiam poſſibilitatis rerum, imò pro ſigno antecedente poſſibilitatem propoſitio eſt conformis objecto, ſemper enim verum erit, ut in tempore ſubſequente aliquando ponatur ipſius objectum: ergo etiam ante ſignum poſſibilitatis haberetur determinata rerum futuritio.

Unde contra eſt quintò. Quòd hæc ſuppoſitio eventûs futuri ſit mera petitio principii, cùm eadem ſit difficultas, quo modo in ſigno antecedente decretum aliquid ut futurum ſupponi poſſit, quàm cur ſit futurum?

22 Ratio ulterior contra objectivam veritatem contingentium eſt tertiò. Quòd ſi in ſigno antecedente decretum daretur illa determinata veritas contingentium, non ſubeſſent liberæ diſpoſitioni Divinæ; conſequens eſt abſurdum & repugnans independentiſſimo dominio DEI, & rationi cauſæ primæ: ergo. Sequela prob. De illo non datur libera diſpoſitio DEI, quod nòn eſt intrinſecè indifferens ad non eſſe; ſed futura contingentia in ſigno antecedente decretum non eſſent intrinſecè indifferentia ad non eſſe, utpote habentia intrinſecam determinationem veritatis, adeóque & entitatis pro determinato tempore conſequendæ: ergo nihil relinqueretur Divino dominio, quod de illis futuris contingentibus liberè poſſet diſponere.

23. Quartò. Poſſibilia nullam habent veritatem objectivam ſeu cognoſcibilitatem, quæ non fundetur in ipſa eſſentia & potentia Divina: ergo etiam futura nullam habent veritatem objectivam, aut cognoſcibilitatem non fundatam in decretis Divinis. Antec. admittitur etiam à multis Adverſariis, & inde conſtat, quòd non minùs omnipotentia, quàm perfectio Divinæ ſcientiæ, ejúſque certitudo penderet à rebus creatis, ſi creaturæ poſſibiles independenter ab eſſentia Divina eſſent poſſibiles, atque in ſe ipſis & objectiva ſua veritate cognoſcerentur; præterquam quòd modus illa in ſe ipſis cognoſcendi ſit impoſſibilis ſecundùm ſuperiùs dicta. Conſeq. prob. uti ſe habet omnipotentia Divina in actu primo, & tanquam virtus cauſandi ad creaturas poſſibiles, ita ſe habet eadem Omnipotentia & eſſentia, ut in actu ſecundo applicata per decretum ad creaturas futuras: quia ſicut poſſibiles nihil ſunt niſi in virtute cauſæ, à qua extrinſecam denominationem poſſibilium recipiunt; ita futuræ nihil in ſe ſunt, ſed in determinatione cauſæ, à qua extrinſecè futuræ denominantur, & per quam tranſeunt è ſtatu poſſibilitatis ad ſtatum futuritionis.

Confirm. Non minùs futura ſunt eſſentialiter ens ab alio, quàm poſſibilia: ergo ſicut poſſibilia in eſſe poſſibili pendent ab eſſentia Divina; ſic etiam futura in eſſe futuri & actualis dependent ab eſſentia Divina; ſed non dependent ab illa ut antecedente decretum; ſic enim non eſt niſi mera virtus cauſandi, ergo ab illa ut determinata per decretum.

§. V.

Reſolutio quæſtionis.

Ex hactenus præmiſſis & diſputatis ſequitur Thomiſtica reſolutio quæſtionis, & 24.

Concluſio. DEUS in ſua eſſentia ut determinata per liberum decretum videt futura contingentia.

Veritas hujus aſſertionis deducitur ex aliarum ſententiarum refutatione, & fundamentis hucusque per præcedentes §§. poſitis, è quibus etiam certò conſtare poteſt, hanc ipſiſſimam eſſe mentem & doctrinam S. Thomæ. Vidimus enim diſp. 11. a. 4. n. 20 ex eodem S. D. DEUM non aliter videre creaturas, quàm in ſua eſſentia: ſed & ipſa eſſentia creaturas actuales, inter quas ſunt futura contingentia, haud aliter repræſentat, niſi prout eſt determinata per decretum liberum; cùm liberam habeat duntaxat connexionem cum ipſis, ergo. Vidimus quoque ex S. D. ſuper: diſp. 12. a. 1. ſcientiam viſionis, quæ etiam ad aliqua futura contingentia extenditur, eſſe cauſam rerum, & ideo res eſſe, quia novit DEUS (n. 4.) non ideo DEUM nôſſe; quia ſunt. Vidimus hâc diſp. a. 1. §. 2. futurum S. Doctori eſſe id, quod eſt determinatum in cauſa, ſed hæc omnia ſupponunt infallibile decretum DEI pro ſigno, quo certa datur ſcientia futurorum contingentium. Rurſus: 3. cont. gentes. c. 56. ait: *DEUS ſcit omnes noſtras voluntates* (h. e. volitiones) *per hoc, quòd eſt nobis cauſa volendi.* Ubi vides, quàm apertè S. D. cognitioni futurorum contingentium Divinæ voluntatis influxum & cauſalitatem prærequirat.

Eandem doctrinam præter alios textus ſparſim inſertos & in ſequentibus inſerendos confirmat D. Auguſtinus ſuprà cit. l. de prædeſtin. SS. c. 10. dicens: 25.

dicens: *Prædeſtinatione* (h. e. decreto & ordinatione ſuæ voluntatis) *DEUS ea præſcivit, quæ fuerat ipſe facturus.* & de bono perſeu. c. 17. *Si DEUS ea ſe daturum præſcivit, profectò prædeſtinavit.* S. quoque Hilarius in hunc ſenſum 9. d. Trinit. *Quæ DEUS*, inquit, *facere decrevit, in ſua voluntate cognovit.*

26. Rationes jam ante fuſiùs expenſas in unam alteramque ſtrictim colligo. Eâ ſolùm ratione à DEO futura contingentia certò cognoſci poſſunt, quâ ratione Divinæ ſcientiæ ſub ratione futuri certò objici poſſunt. Atqui non niſi dependenter à Divino decreto ſcientiæ DEI certò objici poſſunt. ergo. Minor prob. futurum nihil eſt ante cauſæ determinationem; neque certum eſt, quamdiu latet in potentia cauſæ liberæ indifferente, & in neutram partem contradictionis præponderante: ſed antecedenter ad decretum DEI res contingentes nullam habent determinationem in cauſa; continentur quoque in virtute indeterminata & incerta cauſæ liberæ: ergo antecedenter ad decretum DEI nec futuritionem, nec certitudinem habere poſſunt.

Præterea: Poteſt DEUS in ſua divina eſſentia tanquam cauſa & medio cognito videre futura contingentia: Omnis quippe effectus cognoſcibilis eſt in ſua cauſa, neque modus ille cognoſcendi involuit imperfectionem: atqui futura contingentia ſunt effectus DEI; ergo poteſt illa videre in ſua eſſentia tanquam cauſa & medio cognito. Si poteſt: ergo actu ita cognoſcit: nam in perfectionibus DEO intrinſecis idem eſt poſſe & eſſe. Imò cùm omnis alius modus creaturas cognoſcendi ſit imperfectus, & indignus DEO, juxta ſuperiùs dicta, hoc ſolo modo poteſt illas cognoſcere, & cognoſcit. Certè comprehenſiva & perfectiſſima cognitio effectûs, videt effectum omni modo, quo eſt, unà cum omnibus cauſis: ſed effectus eſt futurus dependenter à decreto DEI tanquam cauſa, ergo per comprehenſivam DEI cognitionem nullus effectus attingitur, quin attingatur decretum ceu cauſa ipſius.

Si ad hæc reſpondes: cognoſcere DEUM quidem futura contingentia in decreto, ſed tamen ut virtualiter futuro, manet reſponſio refutata ex §. 2. Si dicis, cognoſcere in decreto non ut efficaciter prædefiniente, & cauſante phyſicam prædeterminationem, ſed ut præbente ſimultaneum aut indifferentē concurſum; remitto te ad ſcientiæ mediæ in ſequenti, & decreti indifferentis in diſputatione 16. rejectionem. 27.

Si metuis, ex efficacis decreti prædefinitione humanæ libertatis præjudicium, cape usque ad ulteriorem hujus negotii expeditionem, contra trepidationem cordis efficax à S. Doctore antidotum, & ad tritiſſimam illam objectionem reſponſum, hîc q. 19. a. 8. in c. *Ex hoc, quòd nihil voluntati divinæ reſiſtit, ſequitur, quòd non ſolùm fiant ea, quæ DEUS vult fieri, ſed quòd fiant contingenter, vel neceſſario, quia ſic vult fieri DEUS.* Si ulteriorem deſideres rationem, audi eundem S. Doct. q. 6. de verit. a. 3. ad 3. ita loquentem: *DEUS agit in voluntate non per modum neceſſitatis, quia voluntatem non cogit, ſed movet eam non auferendo modum ſuum, qui in libertate ad utrumlibet conſiſtit; & ideo, quamvis divinæ voluntati nihil reſiſtat, tamen voluntas & qualibet alia res exequitur divinam voluntatem ſecundùm modum ſuum, quia & ipſum modum divina voluntas rebus dedit, ut ſic ejus voluntas impleretur.* 28.

Habes itaque ex S. Doct. quòd DEUS *agat in voluntatem*, eamque moveat, adeóque etiam *præfiniat*, ſiquidem motio illa executio eſt temporanea æternæ præfinitionis. Habes etiam quòd ſit *efficax*, quia nihil ejus voluntati reſiſtit. Habes inſuper, quod non auferat libertatem, quia movet voluntatem *ſecundùm modum ſuum. Attingit* nimirum omnia *fortiter*, quia nihil fallit ipſius efficaciam: *diſponit omnia ſuaviter*, quia non tantùm ut primum agens dat agere, ſed ut primum liberum & fons omnis contingentiæ & libertatis, dat actibus noſtris ipſum modum indifferentiæ, contingentiæ, & libertatis.

ARTICULUS III.

Quomodo DEUS videat futura peccata.

SUMMARIA.

1. *Diſtinctio peccati in materiale & formale, quorum illud eſt à DEO, non iſtud.*
2. *Diſtinctio decreti in poſitivum & permiſſivum.*
3. *Infallibilitas conſecutionis alia phyſica, alia logica.*
4. *Nequit videri malitia formalis in decreto poſitivo.*
5. *Materiale peccati videtur in decreto poſitivo.*
6. *Videt DEUS formale peccati in ſuo decreto permiſſivo.*
7. *An cauſa antecedentis ſemper ſit cauſa conſequentis.*
8. *An ut affirmatio eſt cauſa affirmationis, ſic negatio ſit cauſa negationis?*

QUæ priùs in ſolutione objectionum ſtrictim attigi, nunc enucleatiùs exponenda, & amovendus lapis offenſionis, qui vexat Adverſariorum mentes, dum exiſtimant, è noſtra doctrina ſequi, vel DEUM certò non cognoſcere futura peccata, vel eſſe cauſam illorum. Sit igitur.

§. I.

Præſuppoſita.

NOtandum primò. In actu peccati duo diſtingui, materiale & formale, formale eſt formalis malitia & deformitas peccati, quæ ſicuti eſſentialiter eſt receſſus ab ultimo fine, ita neque in DEUM ut ultimum finem referri, nec ipſius divinæ voluntati ſubeſſe poteſt, ut adeo nec prævio, nec ſimultaneo concurſu DEUS in illam influere, vel creatam voluntatem phyſico aut morali influxu ad illam movere poſſit, *quoniam non DEUS volens iniquitatem tu es.* pſ. 5. & ſuppono ex tr. d. pecc. Materiale peccati eſt entitas ipſius actûs ſubſtrata malitiæ, quæ cùm ſit aliquod ens & bonum, divinam cauſalitatem non poteſt effugere, prout agnovit D. Anſelmus l. de præſci. & lib. arb. c. 10. *Audacia eſt dicere aliquid eſſe ens, quod non ſit ab ente primo.* 1.

Digitized by Google

2. Nótandum ſecundò. Duplex decretum in DEO diſtingui poſitivum, & permiſſivum; cujus diſtinctionis mentionem facit D. Aug. enchir, c. 59. *Non fit aliquid*, inquit, *niſi omnipotens fieri velit*, *vel ſinendo*, *ut fiat*, *vel ipſa faciendo.* Et S. D. hîc q. 14. a. 9. ad 3. *Illa ſolùm ſunt futura, quæ DEUS permittit eſſe, vel vult eſſe.* Itaque poſitivum decretum eſt, quo DEUS ab æterno poſitivè decernit, ut aliquid fiat, & in virtute illius decreti in tempore poſitivè concurrit & influit in effectum prædefinitum. Permiſſivum eſt, quo ſtatuit denegando auxilium efficax nulli debitum (quo impedita fuiſſet malitia peccati, quæ ex vi arbitrii defectuosè operantis in defectu talis auxilii infallibiliter ſequetur) eandem malitiam permittere.

3. Notandum tertiò. Duplici modo unum ex altero infallibiliter ſequi & inferri poſſe. Primò conſecutione phyſicâ ſeu cauſalitatis, qualiter effectus ſequitur ex ſua cauſa, ſecundò conſecutione logicâ, ſeu logicæ illationis & conſequentiæ, quâ unum infertur ex poſitione alterius, quamvis non ſit effectus ipſius. Ita ex ambulatione claudi certò infertur claudicatio ipſius, quamvis claudicatio, hoc eſt irrectitudo ambulationis non ex vi ambulationis & virtutis motricis, ſed ex tibiæ defectu & pedis tortuoſitate per ſe ſequatur: ideóque eſt infallibilitas logicæ illationis, non phyſicæ cauſalitatis.

§. II.

Veritas Thomiſtica.

4. Certum ſit primò. Formalem malitiam peccati in aliquo decreto poſitivo aut præfinitivo nullâ ratione videri poſſe. Cujus ratio eſt manifeſta: quia quod DEUS videt in decreto poſitivo, illius eſt cauſa; ſed non eſt cauſa formalis malitiæ peccati; ergo non videt illud in decreto poſitivo.

5. Certum ſit ſecundò. Actum ipſum ſubſtantem malitiæ, qui etiam eſt materiale peccati, in poſitivo ſuo decreto à DEO cognoſci; in hoc quippe cognoſcit DEUS omnem effectum, quicunque ſubeſt primæ cauſalitati ipſius; ſed actus peccati materialiter ſpectatus, cùm habeat rationem entis & boni, ſubeſt divinæ cauſalitati: ergo ipſum DEUS in ſuo decreto cognoſcit. quibus ita ſuppoſitis ſit.

6. CONCLUSIO: *DEUS certò cognoſcit futura peccata: in quantum videndo actum & materiale peccati in ſuo decreto poſitivo, ſimul videt in decreto permiſſivo formalem malitiam ipſius, ita ut certitudo præviſionis malitia cauſaliter refundatur non in poſitivum decretum, ſed permiſſivum.* Ita Thomiſtæ.

Probatur. Ratione illius decreti DEUS poteſt certò futura peccata cognoſcere, quod habet infallibilem, quamvis logicam tantùm connexionem cum illo: ſed ſolum decretum permiſſivum habet infallibilem connexionē cum futuro peccato; non cauſalitatis, ſed logicæ illationis, quia malitia peccati non ſequitur ex vi denegationis divinorum auxiliorum (ut dicetur ulteriùs in tract. de grat.) ſed ex vi liberi arbitrii defectuosè operantis: decretum verò prædefinitivum ad materiale peccati non habet ejuſmodi connexionem, ſiquidem ipſius cauſalitas præcisè attingit lineam entis: formale autem peccati pertinet ad lineam moris, & habet ſui cauſam non efficientem, ſed deficientem. ergo ratione decreti permiſſivi DEUS certò videt formale peccati. Minor, quòd decretum permiſſivum habeat infallibilem connexionem logicæ conſequentiæ & illationis cum formali peccati probatur: quia illud decretum includit denegationem auxilii efficacis ad evitandum peccatum, ſub qua infallibiliter voluntas creata deficit, ut conſtabit ex eod. tract. ergo.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objicitur primò. Qui eſt cauſa antecedentis, eſt etiam cauſa conſequentis habentis infallibilem connexionem cum illo; ſed ſi DEUS prædeterminat ad materiale peccati, tunc ſaltem in actibus intrinſecè malis eſt cauſa actûs liberè poſiti, quem neceſſariò conſequitur malitia peccati: ergo etiam erit cauſa hujus malitiæ. 7.

Reſp. diſtinguendo maj. Qui eſt cauſa antecedentis, eſt etiam cauſa conſequentis, ſi hoc ſequatur ex vi illius, conc. ſi ex vi alterius cauſæ, nego. Atqui in propoſito defectus & malitia moralis etiam in actibus intrinſecè malis non ſequitur ex entitate actûs ut ens, & actus eſt à DEO præfinitus & prædeſtinatus, ſed ut eſt defectuosè à voluntate deviante poſitus, ſicuti patet ex priori exemplo claudicationis in tibia.

Objicitur ſecundò. Si affirmatio eſt cauſa affirmationis, tunc negatio eſt cauſa negationis, ut aiunt Philoſophi cum Ariſtotele 1. poſt c. 3. ergo ſi decretum poſitivum gratiæ efficacis eſt cauſa bonitatis in actu: etiam decretum denegativum hujus gratiæ erit cauſa defectûs & malitiæ moralis in actu: adeóque iſta habebit connexionem cum decreto permiſſivo non tantùm logicæ illationis, ſed etiam cauſalitatis. 8.

Reſp. Tunc negatio eſt cauſa negationis, ut eſt pura negatio & ſimplex abſentia, tranſeat, ut eſt privatio, ſeu abſentia privativa & defectuoſa, ſic nego. ut ſic enim eſſentialiter reſpicit voluntatem deficientem. Sed de hoc plura ex inſtituto in Tractatu de peccatis.

DISPUTATIO XIV.

DE

Scientia futurorum contingentium conditionatorum.

Agimus modò de illis futuris conditionatis, quæ dependent ab aliqua conditione nunquam implenda, v. g. ſi David maneret apud viros Ceilan, eſſent ipſum hoſtibus tradituri: qui tamen ibidem non remanſit: quæ quidem quæſtio una eſt ex celeberrimis

Digitized by Google

rimis ratione ſcientiæ mediæ contra Antiquorum præſertim Thomiſtarum doctrinam recens inventæ, & à ſuis defenſoribus acerrimè propugnatæ, quâ quidem ipſi exiſtimant abſtruſiſſimum prædeſtinationis Divinæ arcanum, ejusque cum humani arbitrii libertate concordiam unicè ſalvari. Sit proinde

ARTICULUS I.

An pro ſcientia conditionatorum ſit admittenda ſcientia media?

SUMMARIA.

1. *Diviſio futuri conditionati.*
2. *Quo ſenſu aliqui Thomiſtæ negent ſcientiam futurorum conditionatorum?*
3. *Admittendam eſſe evincit ſacer textus.*
4. *Exponitur doctrina ſcientiæ mediæ.*
5. *Et oppoſita Thomiſtarum.*
6. *Plures antitheſes ex hac oppoſitione conſectaneæ.*
7. *Scientia media rejicitur propter implicantiam objecti.*
8. *Paritas inter futura abſoluta & conditionata.*
9. *Amplius explicatur & confirmatur.*
10. *Objectum ſcientiæ mediæ foret caſuale.*
11. *Hæc ſcientia infert præjudicium divinæ omnipotentiæ & ſupremo dominio.*
12. *Sicut & providentiæ.*
13. *Subvertit efficaciam gratiæ.*
14. *Nulla neceſſitas ſcientiæ mediæ pro artifice & gubernatore increato.*

§. I.

Præſuppoſita.

1. NOtandum primò. Inter futura conditionata aliqua eſſe, quæ habent neceſſariam, vel infallibilem connexionem cum conditione, vel antecedente, veluti, *ſi Pe. ad pænitendum prædeterminetur, pænitebit, ſi fuerit prædeſtinatus, ſalvabitur.* Ubi cùm infallibilis connexio conſequentis cum antecedente tam determinatam veritatem tribuat objecto, quàm ſi eſſet abſolutè neceſſarium, pertinet eorundem cognitio ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ. Alia verò ſunt contingentia futura conditionata, quæ vel tantùm probabilem & conjecturalem connexionem habent cum antecedente, ut, *ſi hoſtiles exercitus venerint in conſpectum, confligent*: vel planè diſparatam, ut *ſi pede terram pulſaveris, vinces.* Et de iſtis procedit quæſtio.

2. Notandum ſecundò. Quamvis plures ex RR. ut Vaſquez, 1. p. diſp. 67. Amicus d. 12. ſect. 11. Martinon diſp. 9. ſect. 7. Alarcon. de ſcient. DEI. diſp. 4. c. 4. n. 4. Ariaga to. 1. p. 1. diſp. 21. ſe. 1. in fi. & ſe. 2. a. 3. imponant Thomiſtis, quaſi negent in DEO ſcientiam futurorum conditionalium, vel ſolùm conjecturalem admittant, tamen certum eſſe etiam apud Thomiſtas (prout in defenſionem Thomiſtarum optimè oſtendit Illuſtriſſimus Reding q. 5. a. 5. n. 7. & ſequentibus ex plurimis Thomiſtis, præſertim Mathæo de Ripolis Dominicano, qui ad initium excitatæ de ſcientia media controverſiæ ſcripſit) in DEO dari perfectiſſimam, certiſſimamque ſcientiam quorumcunque futurorum conditionalium, quantumcúnque diſparatorum, ita, ut ſi quando antiquiores Thomiſtæ, hanc ſcientiam vel negârunt, vel vocârunt conjecturalem, id non niſi per ordinem ad cauſas ſecundas proximas, & quantum ex vi conditionis intellexerint, teſte Jo. à S. Th. & ſic exponente Godoyo tr. 4. diſp. 34.

Et patet ex pluribus S. Script. authoritatibus: 3.
ſic enim Ezech. 3. dicitur: *ſi ad illos mittereris, ipſi audirent* &c. 1. Reg. 23. Davidi Dominum conſulenti, *an viri Ceilan ipſum eſſent tradituri in manus Saulis, ſi ibidem remaneret?* reſpondit DEUS. *tradent.* 4. Reg. 13. Eliſæus ad Joam Regem Iſraël: *Si percuſſiſſes terram quinquies, &c. percuſſiſſes Syriam uſque ad conſummationem, &c.* Matt. 11. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sidone facta fuiſſent ſigna, quæ facta ſunt in te, olim in cinere & cilicio pænitentiam egiſſent.* quæ omnia conditionata niſi certò à DEO fuiſſent cognita, ipſius cognitioni & dictioni falſum ſubeſſe potuiſſet, quod implicat ex Tract. de fide.

Accedit ratio, quòd pertineat ad perfectionem, infinitæ ſcientiæ & providentiæ DEI, ut penetret quaſcunque etiam conditionatas veritates, quippe quibus ſua quoque ineſt cognoſcibilitas, utque reſpondere & ſatisfacere poſſit ad quamlibet quæſtionem, quæ etiam de conditionatis crebrò inſtituuntur à prudentibus, iis præcipuè, quibus publicæ gubernationis cura incumbit. Non igitur de objecto, ſed de medio hujus ſcientiæ conditionatorum eſt difficultas ac diſſenſio inter Moliniſtas & Thomiſtas. de quo

Notandum tertiò. Scientiæ mediæ nomine 4.
intelligi ab ejus defenſoribus, ut videre eſt apud Henao in ſcient. med. hiſtoricè propugnata eventil. 43. illam DEI ſcientiam, quâ antecedenter ad omne decretum abſolutum ex parte DEI & actûs, in ipſa objectiva veritate futurorum contingentium certò cognoſcit, quid qualibet cauſa contingens & libera, ſi in iſtis & iſtis circumſtantiis, cum iſtis & iſtis auxiliis poneretur, ex propriæ voluntatis determinatione eſſet factura. v. g. an Petrus, ſi audiret hanc concionem, videret hoc miraculum, inde eſſet convertendus ad pænitentiam, quam ſcientiam dicunt eſſe neceſſariam, ut poſtquam per eandem DEUS exploraverit, quid liberum arbitrium eſſet facturum, poſſit deinde decernere talia & talia media, quibus certò perducatur in finem ſalutis: ideóque prædeſtinationis certitudinem & gratiæ efficaciam fundant in hac ſcientia media, quam ideo potiſſimum vocant mediam, quòd ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quæ eſt poſſibilium, ſequatur, & antecedat ſcientiam viſionis, quæ eſt de futuris abſolutis.

Digitized by Google

5. Econtra Thomiſtæ docent, hæc omnia conditionata cognoſci certò virtute decreti divini, quo DEUS decernit dare intrinſecè cauſæ contingenti, vel non dare efficacem motionem ad talem operationem, ſi talis & talis conditio poneretur, quod decretum appellant abſolutum ex parte actûs, quia non eſt decretum, quod eſſet & daretur tantùm, ſed quod revera eſt, & actu datur; vocant autem conditionatum ex parte objecti, quia in objecto involuitur conditio, ſi nimirum tali modo objectum ſe habeat.

6. Quæ ſententiarum diverſitas in plures antitheſes è diametro oppoſitas dividit ſcientiæ mediæ defenſores, & ſcholæ Thomiſticæ ſectatores. Nam illi futuris conditionatis objectivam determinatam veritatem & cognoſcibilitatem à Divino decreto prædefiniente independentem tribuunt: iſti impoſſibilem eſſe contendunt. Illi per ſcientiam mediam gratiæ ſufficient jam & efficaciam unicè ſalvari volunt: iſti ut impoſſibilem ſic & inutilem, imò efficacis gratiæ deſtructivam arguunt. Illi certitudinem Divinæ providentiæ & prædeſtinationis ſupra ſcientiam mediam inniti: Iſti per ſcientiam mediam everti aſſerunt. Illi hâc velut ſacrâ anchorâ humani arbitrii libertatem ſalvari: iſti in ſuo primo principio, nempe voluntate Divina præfocari clamitant. Illi à decreto efficaci ſcientiam antecedente fatale jugum humanæ voluntati imponi timent: iſti hoc ipſum decretum tanquam omnis noſtræ libertatis & contingentiæ fontalem originem adorant. Illi ex decreti prædefinientis; iſti ex mediæ ſcientiæ admiſſione Divinæ ſanctitatis periculum & denigrationem deducunt, &c.

§. II.

Rejicitur ſcientia media rationibus Theologicis.

7. CONCLUSIO. *Scientia media tanquam implicatoria non eſt admittenda.* Ita non tantùm Diſcipuli D. Thomæ, ſed etiam Scoti relati à à Maſtrio, Smiſing aliiſque.

Ratio eſt primò à priore. Illa ſcientia implicat, cujus objectum implicat; ſed implicat objectum ſcientiæ mediæ: ergo implicat ſcientia media. Minor prob. Objectum ſcientiæ mediæ foret futurum conditionatum præſuppoſitum omni libero decreto DEI: ſed hoc implicat: quia implicat aliquid eſſe futurum, antequam ſit formale conſtitutivum & determinativum ad eſſe futuri: ſed tale futurum poneretur, priuſquam ponitur formale conſtitutivum in eſſe futuri, eò quod præſupponeretur libero decreto DEI, quo ſolo res conſtitui in eſſe futuri, priori diſputatione latè probavimus.

8. Nec eſt in hoc ulla diſparitas inter futura abſoluta & conditionata: quia ita ſe habet decretum conditionatum (objectivè ſeu virtualiter & ex parte obiecti, non ex parte actûs tale) ad futuritionem conditionatam, uti ſe habet decretum abſolutum ad futuritionem abſolutam: partim quia quæcunque argumenta probant implicantiam futuritionis abſolutæ ante actuale decretum DEI: eadem probant implicantiam futuritionis conditionatæ: partim quia omnis veritas propoſitionis conditionatæ eſt reducibilis ad veritatem propoſitionis abſolutæ E. g. iſta conditionalis ſi *Petrus fuerit poſitus in his circumſtantiis, conſentiet*, reducitur in iſtam: *Petrus in his circumſtantiis poſitus conſentiet.* Unde ſicut implicat determinata veritas & cognoſcibilitas propoſitionis abſolutæ de futuro contingenti independenter à determinatione divinæ voluntatis; ita ſimiliter implicat determinata cognoſcibilitas & veritas propoſitionis conditionatæ de futuro contingenti.

Explicatur magis & confirmatur noſtra ratio. 9.
Non minùs futura conditionata ante decretum divinum latent in ſinu puræ poſſibilitatis, quàm futura abſoluta, & quidquid pro illo ſigno concipitur, tam eſt indifferens ad eſſe conditionatum, quam abſolutum: ergo tam eſt impoſſibile à DEO pro illo ſigno aliquid cognoſci conditionatè futurum, quàm eſt impoſſibile cognoſci abſolutè futurum.

Confirmatur ſecundò. Non eſt aſſignabilis determinatio actualis, quæ ab æterno extrahat res purè poſſibiles à ſtatu indifferentiæ & poſſibilitatis ad ſtatum futuritionis conditionatæ, eaſque reddat cognoſcibiles, quàm actualis determinatio divinæ voluntatis: ergo ante illam nihil eſt & cognoſcitur conditionatè futurum. Antecedens conſtat ex infrà cit. S. D. 1. p. q. 16. a. 7. ad 3. & inde patet, quia poſſibilia indifferentia ad eſſe & non eſſe ſe ipſa ad eſſe actuale determinare non poſſunt; nec aliud eſt determinativum ab æterno, quàm voluntas DEI.

Confirmatur tertiò. Si futura conditionata haberent veritatem objectivam antecedentem actuale decretum DEI, jam non eſſent liberè & contingenter, ſed neceſſariò futura: conſequens eſt abſurdiſſimum. ergo. Sequela liquet ex dictis: quia, quod eſt futurum ante radicem omnis contingentiæ & libertatis, eſt neceſſariò futurum, ſed illa futura conditionata eſſent futura ante radicem omnis contingentiæ & libertatis, nempe ante voluntatis divinæ decretum; ex ipſa enim *voluntate divina*, inquit S. D. *tanquam cauſa profundente totum ens, & omnes ejus differentias, originantur neceſſitas & contingentia in rebus.* l. 1. perih. le. 14. ergo. Adde, quòd illud omne rebus neceſſariò convenit, quod ipſis ex ſe, & ex natura convenit: ſed prædictis futuris futuritio ex ſe & ex natura conveniret: conveniret quippe non ab extrinſeco, ſed ab intrinſeco: cùm ante primam cauſam nulla alia eſſe & ſupponi poſſit: ergo iis neceſſariò conveniret futuritio.

Ratio eſt ſecundò. Impoſſibile eſt aliquod eſſe 10.
caſualiter futurum reſpectu DEI: ſed ejuſmodi futura conditionata forent caſualiter futura reſpectu divinæ ſcientiæ & providentiæ. Major eſt certa ex Boëtio dicente: *nihil caſui nihil temeritati licet in regno divinæ providentiæ*, & ex D. Aug. l. 83. qq. q. 24. & D. Th. infrà q. 22. a. 2. prout deinceps dicetur. Minor probatur: quia hoc eſt caſuale & fortuitum reſpectu alicujus cauſæ, quod fit præter intentionem ipſius: ſed ejuſmodi futura forent præter intentionem DEI, eo ipſo, quia forent futura pro priori ad actualem voluntatem DEI: ergo reſpectu DEI forent caſualia.

§. III. *Ab-*

Digitized by Google

§. III.

Abſurda, quæ ſequuntur ex parte DEI.

11. PRimò. Hæc ſcientia tollit à DEO attributum omnipotentiæ & dominii abſolutiſſimi, & rationem cauſæ primæ. Probatur aſſumptum. Ad perfectionem divinæ omnipotentiæ, dominii, & primæ cauſalitatis pertinet, ut omne ens creatum & ab alio ab ipſo immediatè dependeat, utque (juxta D. Auguſt. ſtatim referendum) poſſit libertimè diſponere de humanis voluntatibus, quicquid & quænam vult; ſed hoc tollitur per ſcientiam mediam: ſiquidem per hanc futura determinatio humanæ voluntatis in his & his circumſtantiis, eſt futura pro priori ad omnem actualem cauſalitatem & voluntatem DEI: nec DEUS per ſuam omnipotentiam poſſet facere, ut Petrus poſitus in his circumſtantiis, ſub quarum conditione DEUS ipſum conſenſurum per ſcientiam mediam præſuppoſitivè ad ſuæ voluntatis determinationem prævidit, actu non conſentiat; quomodo ergo ipſius voluntas erit omnipotentiſſima? quomodo illa determinatio voluntatis ſic prævisa erit ens ab alio? quomodo ipſa DEI voluntas erit primum liberum, ſi prævidetur libera determinatio futura independenter à voluntate DEI?

Confirmatur. De ratione divinæ omnipotentiæ eſt, ut poſſibilia in eſſe poſſibili ab ipſa dependeant, & ab ipſa denominationem poſſibilis accipiant: ergo etiam eſt de perfectione divinæ omnipotentiæ, ut futura ab ipſa in eſſe & denominatione futuri dependeant, ſed hoc non fit ab omnipotentia ut indeterminata, ergo ut determinata per decretum voluntatis divinæ.

12. Secundò. Hæc ſcientia derogat perfectioni divinæ providentiæ & ſcientiæ, quia primò facit, ut aliqua reſpectu DEI ſint caſualiter futura, ut in ſecunda probatione oſtendi: ſecundò: ſicut eſt de ratione primæ & univerſaliſſimæ cauſæ, ut nullus ſit effectus, qui non cadat ſub efficientiam ipſius; ita eſt de ratione ſummæ & univerſaliſſimæ providentiæ, ut extra ſe nullus ſit eventus à ſe providendus, qui non cadat ſub providentiam ipſius: ſed futura conditionata, quatenus ſubſunt ſcientiæ mediæ, non cadunt ſub providentiam DEI. ergo. Minor prob. In principiis ſcientiæ mediæ DEUS non poteſt liberè providere & diſponere de libero conſenſu Petri, niſi dependenter à præviſione ipſius conditionatæ futuritionis: ergo ille conſenſus præviſus ſub ſtatu conditionato non cadit ſub DEI providentiam: cùm enim ſit præſuppoſitus ipſi providentiæ, non eſt magis DEO liber, quàm ſcientia ipſius.

Tertiò. De ratione ſummi & univerſalis proviſionis eſt ſumma perfectiſſima independentia in operando & dirigendo: ſed ſcientia media hanc deſtruit; quia ſi DEUS aliquid efficaciter velit decernere circa actus liberos creaturarum, non poteſt priùs abſolutè decernere, quàm præviderit futurum in ſtatu conditionato; v. g. ſi Petrum velit efficaciter inducere in conſenſum, non alio modo poterit hoc præſtare, quàm ut decernat illum ponere in iis circumſtantiis, in quibus prævidit ipſum conſenſurum; in quibus circumſtantiis ſi ipſum non poneret, ſuâ intentionem minimè conſequeretur. Et ſic ſumma DEI providentia non eſſet ſummè independens, ſed potiùs ipſæ res providendæ forent independentes à divina diſpoſitione, quia eidem in ſtatu conditionato præſuppoſitæ: Ipſa verò DEI providentia è rebus ipſis priùs expiſcari & explorare deberet, quid ſibi eſſet diſponendum.

Quartò. Summa imperfectio divinæ ſcientiæ foret, menſurari à rebus: (ut enim ſupra dictum, hoc pertinet ad imperfectionem humanæ ſcientiæ, quòd menſuretur à ſcibili) cùm ipſa debeat eſſe cauſa rerum, eáſque ceu ſcientia artificis & ſummi proviſoris dictare & menſurare, ſed ex ſcientia media menſuraretur. Nam tunc ſcientia menſuratur à rebus, quando ratio ſciendi eſt in rebus, atqui ratio ſciendi futura conditionata foret in rebus; nam v. g. ratio ſciendi determinationem creatam humanæ voluntatis non eſt alia, quàm ipſa determinatio humanæ voluntatis, ut conditionatè futura: (neque enim quà talis contineri poteſt in divina eſſentia, priusquam iſta ſit per voluntatis ſuæ decretum determinata) adeóque ſcientia media certitudinem & menſuram ſuæ veritatis acciperet ab ipſa re creata, nempe determinatione humanæ voluntatis, quæ eſt ipſiſſima ſententia Fauſti Rhegienſis D. Auguſtino adverſantis, & cum aliis ſemipelagianis l. 2. c. 2. dicentis: *magis de origine voluntatis humanæ genus præſcientiæ derivari, & hanc DEI præſcientiam de materia humanorum cordium ſumere exordium, &c.*

Tertiò. Hæc ſcientia media tollit efficaciam gratiæ, qualis nobis per ſcripturas, Concilia, PP. commendatur, quia hæc non in firmitatem divinæ voluntatis, ſed imbecillitatem humanæ voluntatis ſemetipſam in his & his circumſtantiis determinantis refunditur: tollitur quoque infallibilitas divinarum promiſſionum, utpote quæ finaliter inniteretur præſcitæ determinationi humanæ voluntatis, potiùs quàm divinæ, prout ex authoritate D. Auguſt. mox referenda patebit: diſcretio quoque unius ab altero in negotio ſalutis æternæ non in efficaciam gratiæ Divinæ, ſed humani conſenſus conditionatè futuri primordialiter reduceretur, de quo alibi plura. 13.

Dices: Ita ſe habet providentia DEI reſpectu rerum creatarum, ſicut ſcientia artificis, & gubernatoris Reipubl. ſed iſte non prudenter aggrederetur aliquod opus, niſi priùs per ſcientiam conditionatam exploraret, quem effectum iſta, vel illa media ſint habitura ſub his & his conditionibus in ordine ad finem intentum: ergo etiam DEUS tanquam perfectus rerum omnium proviſor priùs per ſcientiam mediam explorat, quemnam effectum quodlibet medium ſit habiturum, priusquam ad illud efficaciter decernendum progrediatur. 14.

Reſp. neg. min. Nam ad prudentem electionem & determinationem mediorum ſufficit per abſolutam ſcientiam prænoſcere rerum agendarum naturas, inclinationes, poſſibiles combinationes, ſubordinationes, diſtinctiones, &c. quod DEUS per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ ſufficienter obtinet: ſcientia verò media, cùm non ex ſe,

ſed ex eventu omnia diſceret, cæco modo & ignoranti voluntatem DEI dirigeret. Alia argumenta ab authoritate vel libertate petita in ſequentibus occurrent. Nunc utrum hæc ſcientia ſit S. Scr. SS. PP. D. Th. & rationi conformis videamus.

ARTICULUS II.

An ſcientia media ſit conformis S. ſcripturæ?

SUMMARIA.

1. *Negativa probatur à multiplici doctrina S. Script.*
2. *Et ex ſcientia futurorum contingentium ſub conditione diſparata.*
3. *Conditionales propoſitiones non patiuntur ſe explicari per concomitantiam.*
4. *Achilles Adverſariorum de Corozaitis.*
5. *Refellitur.*
6. *Ad mentem Apoſtoli & D. Auguſtini.*
7. *Exponitur locus e libro ſapientiæ.*

§. I.

Negativa Statuitur.

1. CONCLUSIO. *Scientia media non benè cohæret cum Sacra ſcriptura.*

Probatur primò. S. Scriptura affirmat abſolutiſſimum DEI in noſtras liberas voluntates & actiones dominium; ſupremam in efficiendo & prædefiniendo, quicquid vult independentiam & libertatem; univerſalem ejus in omnia providentiam; prædeſtinationem certam non tantùm certitudine ſcientiæ, ſed etiam cauſalitatis; intrinſecam gratiæ virtutem & efficaciam: ſed hæc omnia per principia ſcientiæ mediæ imminuuntur: ergo ſcientia media non eſt conformis doctrinæ S. ſcript. Majorem æquè ac minorem partim oſtendimus; partim in decurſu & ubi de decretis efficacibus agemus, videbimus.

2. Probatur ſecundò. Juxta principia ſcientiæ mediæ non eſſet medium certò cognoſcendi futura contingentia ſub conditione diſparata: ſed hoc repugnat S. ſcript. in qua habemus DEUM futura ſub conditione diſparata enunciaſſe, adeóque certò cognoviſſe. veluti 4. Reg. 13. *ſi terram percuſſiſſes quinquies aut ſexies, ſive ſepties, percuſſiſſes Syriam uſque ad conſummationem.* Sequela probatur: ut hæc futura contingentia certò cognoſcerentur, deberet certò cognoſci illorum connexio cum conditione diſparata: atqui hæc certò cognoſci nequit, niſi ex determinatione divinæ voluntatis, cui tamen ſcientia media ſecundum Adverſarios præſupponitur: ergo etiam juxta principia ſcientiæ mediæ hæc futura certò cognoſci non poſſunt. Minor prob. hæc conditio eo ipſo, quòd ſit diſparata, ex ſe nullam habet connexionem cum futuro: ergo illam tantùm debet accipere à cauſa extrinſeca, nempe DEO: ſed DEUS non niſi per liberam ſuam determinationem eſt cauſa ad extra. ergo.

3. Reſpondebis cum Amico per particulam *ſi* poſſe denotari ſolam concomitantiam, non autem illativam connexionem: & hanc cognoſci à DEO. Verùm hæc reſponſio efficaciter refutatur tum ab Illuſtriſſimo Reding l. cit. n. 8. tum à Godoyo citato n. 61. Nam primò, quòd duo ſimul exiſtant, non ſequitur, quòd unum exiſtat dependenter ab alio, ut ſi dicam: Petrus & Paulus current, non ſequitur, quòd Paulus currat ſub conditione Petri currentis; atqui conditionalis propoſitio importat dependentiam futuri à conditione. Secundò, ſenſus copulativus facit ſenſum abſolutum, unde ſi hæc propoſitio, *ſi Joas quinquies terram percuſſerit, percutiet Syriam uſque ad conſummationem*, tantùm ſignificaret concomitantiam, tunc foret iſte ſenſus copulativus & abſolutus: *Joas quinquies percutiet terram, & percutiet Syriam, &c.* in quo ſenſu conſtat propoſitionem eſſe falſam, cum neutrum eventurum fuerit. ergo neque ſub hoc ſenſu futura ſub conditione diſparata eſſent certò cognoſcibilia.

§. II.

Reſpondetur ad objectiones.

OBjiciunt illud Matth. 11. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida; quia ſi in Tyro & Sidone facta fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pænitentiam egiſſent.* Vidit ergo DEUS futuram converſionem Tyriorum ſub conditione, ſi hæc ſigna apud illos faceret, quæ fecit apud Corozaitas: atqui non vidit hanc futuram pænitentiam conditionatam in decreto prædeſtinativo: aliàs inanis fuiſſet exprobratio & reprehenſio Judæorum, ſiquidem prona fuiſſet ipſorum reſponſio: ſi nos Tyriis pares feciſſes in prærordinando & prædeſtinando ad pænitentiam, etiam nos fuiſſemus acturi pænitentiam: cur igitur nos non ſimiliter prærordinaſti, ac prædeſtinaſti? ergo videt DEUS futura conditionata in ipſa objectiva veritate futurorum per ſcientiam mediam. 4.

Ad hunc Achillem defenſorum ſcientiæ mediæ paucis reſpondeo negando ſubſumptum, ejúſque probationem. Juſta enim fuit reprehenſio Judæorum, eò quòd in auxiliis ſufficientibus, vi quorum potuiſſent converti & agere pænitentiam, pares fuerint cum Sydoniis, & cum potuiſſent pænitere, propriæ voluntatis malitiâ pœnitere noluerunt. 5.

Nec refert, quòd Judæi & Sidonii fuerint impares in decreto prærordinante & prædefiniente: hanc ipſam quippe inæqualitatem, quam modò objiciunt Adverſarii, jam Apoſtolus ſibi objecerat Rom. 9. cùm enim dixiſſet: *Cujus vult, DEUS miſeretur, & quem vult, indurat*, ſtatim ſubjungens ſibi objicit: *dices itaque mihi, quid adhuc queritur?* (hoc eſt interprete Corn. à Lap. cur DEUS adhuc conqueritur, & ſuccenſet impiis, cùm ipſe non dederit illam efficacem miſericordiam, cujus voluntati nemo reſiſtit) & nequaquam recurrit ad refugium ſcientiæ mediæ, ſed ad in- 6.

independentiſſimam DEI voluntatem, ejuſque judiciorum inſcrutabilitatem, ſic enim inquit: *O homo, tu quis es, qui reſpondeas DEO, Nunquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic? An non habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem; aliud verò in contumeliam?*

Similiter D. Auguſt. ad hanc ipſam objectionem à Pelagianis factam nequaquam recurrit ad prævisionem ſcientiæ mediæ; ſed partim ad divinæ voluntatis dominium, partim ad propriæ voluntatis defectum, prout mox pluribus referemus. Unde meritò iſtius ſcientiæ defenſoribus occinitur illud D. Bernardi ep. 190. *quid ergo tu, quid melius affers, quid ſubtilius invenis, quid ſecretius tibi revelatum jactas, quod tot prætererit ſanctos, effugerit ſapientes?* Ipſis quoque Adverſariis ſolvendum reſtat argumentum, cùm in ipſorum ſententia Tyrii non fuiſſent acturi pœnitentiam, niſi majorem gratiam, quàm Judæi accepiſſent, majorem ſaltem in eſſe gratiæ & beneficii, poſitio quoque in iſtis & iſtis circumſtantiis, in quibus Tyrii fuiſſent conſenſuri, Judæi non conſenſuri, non fuerit in poteſtate Judæorum.

7. Objiciunt ſecundò illud ſap. 4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus, &c. placita enim erat DEO anima illius, propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum.* Ubi Sapiens cauſam exponens, cur DEUS celeriori fato juſtum ex hac vita abripuerit; non recurrit ad decretum conditionatum prædefinitivum; ſic enim non potuiſſet dicere; *placita erat DEO anima illius*, quo pacto enim placita, quæ prædefinita ad lapſum ſub talis tentationis & occaſionis conditione? ſed recurrit ad ſcientiam conditionatam, in qua DEUS prævidit & præſcivit juſtum lapſurum, ſi diutiùs viveret.

Reſp. Sapientem recurrere in hoc dicto ad ordinem prædeſtinationis Divinæ: illa enim anima eſt maximè DEO placita, quæ eſt prædeſtinata & electa ad gloriam: quâ electione præſuppoſitâ DEUS ordinat beneficia, per quæ electus ad finem gloriæ efficaciter perducatur: inter quæ potiſſimum eſt donum perſeverantiæ, ſeu mors in ſtatu gratiæ, priusquam anima tentationi ſuccumbens labatur in peccatum mortale; quem lapſum DEUS prævidere potuit conditionatè futurum non in vi decreti poſitivi (ut malè ſupponit objectio) ſed permiſſivi juxta ſuperiùs dicta.

ARTICULUS III.

An ſcientia media ſit conformis SS. PP. præſertim Auguſtino.

SUMMARIA.

1. *Quanta ſit in præſenti authoritas S. Auguſtini?*
2. *Scientia media eſt aliena à doctrina S. Auguſtini ex confeſſione Adverſariorum.*
3. *Quia fuit D. Auguſtino propoſita,*
4. *Et ab ipſo rejecta.*
5. *Contra primam reſponſionem Adverſariorum oſtenditur ſcientiam mediam à S. P. rejectam non tantùm quoad abuſum, ſed etiam quoad ſubſtantiam.*
6. *Contra ſecundam reſponſionem Adverſariorum oſtenditur D. Auguſtinum etiam intellexiſſe futura conditionata.*
7. *Scientia media pugnat cum Auguſtiniana efficacia gratiæ.*
8. *Diſſentit in prima ratione diſcretionis.*
9. *Item in certitudine prædeſtinationis.*
10. *In ſupremo DEI dominio ſupra noſtras voluntates.*
11. *In inimpedibilitate Divinæ voluntatis.*
12. *In explicatione futuritionis.*
13. *In concordia liberi arbitrii cum prædeſtinatione.*
14. *In intrinſeca efficacia decretorum.*
15. *In modo ſolvendi argumenta ſemiPelagianorum.*
16. *Exponitur, qualem congruitatem intelligat S. Auguſtinus in l. de bono perſever.*
17. *Et in l. 1. ad Simplicianum.*
18. *Exponitur, quomodo per S. Auguſtinum poſſit eſſe præſcientia ſine prædeſtinatione.*
19. *Exponitur locus de Civit. ubi S. P. in æqualiter tentatis differentiam conſenſûs adſcribit voluntati creatæ.*

§. I.

Negativa ſtatuitur.

Notandum. Cùm ſcientiæ mediæ doctrina ad liberum arbitrium cum efficaci gratia conciliandum potiſſimùm ſit inſtituta, maximam in hac materia & ſummè venerandam eſſe D. Auguſtini authoritatem, utpote de quo apud Bellarminum l. 2. de grat. & lib. arb. c. 11. adductis encomiis ſummi Pontifices teſtantur, illum ſequi fidem Eccleſiæ Catholicæ, qui ſequitur doctrinam iſtius Magiſtri gratiæ: Idcirco, cùm ſcientia media primò in ſcholis doceri cœpta & authore Molina in li. de concord. grat. typis edita fuiſſet, multæque coram Clemente VIII. deſuper diſputationes habitæ, ille ipſe ſummus Pont. tandem decrevit, ut deinceps tota de hac re diſputatio ad normam doctrinæ S. Auguſtini de gratia eſſet adſtricta, & tum ex ipſo, tum ex angelico Doctore deduceretur: cujus decreti etiam ſequentes cauſas expreſſit. Prima, eſt quia duce Auguſtino Eccleſia poſt 20. annorum pugnam Pelagianos vicit. Secunda, quòd idem S. D. nihil videatur prætermiſiſſe eorum, quæ ad præſentes controverſias diſcutiendas pertinent. Tertia, quia Pontifices prædeceſſores doctrinæ S. Auguſtini de gratia ſemper acres fuerunt aſſertores, ac vindices. 1.

CONCLUSIO. *Scientia media repugnat doctrina S. Auguſtini & conſequenter ejus Diſcipulorum Proſperi, Hilarii, Fulgentii, inſuper & SS. Cypriani & Ambroſii, ex quibus D. Auguſtinus ſuam doctrinam confirmat.* 2.

Pro-

Digitized by Google

Probatur primò ex ipſorum Adverſariorum confeſſione. Nam hujus ſententiæ inſtitutor, vel potiùs reſtitutor Molina in concord. ad q. 23. a. 4. & 6. in Domino gloriatur, quòd hæc ratio conciliandi libertatem cùm divina prædeſtinatione *à nemine, quem viderit, hujusque tradita fuerit.* Et Herice 1. p. diſp. 7. c. 10. dicit, hanc ſcientiam mediam *latuiſſe Scholaſticos.* Vaſq. 1. p. q. 14. diſp. 67. c. 4. fatetur, quòd antiqui Scholaſtici, qui hactenus ſcripſerunt, tantùm meminerint ſimplicis intelligentiæ & viſionis. Imò audet præcitatus Molina loco cit. a. 5. dicere: *quæ ſi data* (hoc eſt illa, quæ ipſe docet, de concordia prædeſtinationis & gratiæ beneficio ſcientiæ mediæ obtinenda) *explanatáque ſemper fuiſſent, forte nec Pelagiana hæreſis fuiſſet exorta, nec ex Auguſtini opinione, concertationibúsque cum Pelagianis tot fuiſſent turbati, ad Pelagianósque defeciſſent*: ergo ex confeſſione Adverſariorum doctrina ſcientiæ mediæ omnibus retrò Scholaſticis & PP. eſt ignorata, imò contraria D. Auguſtino, quippe longè aliâ & meliori viâ humanæ conſulens libertati, quam proinde inter heſterna Ludovici Molinæ commenta deputat Mariana l. 4. de Regim. ſoc. c. 4.

3. Probatur ſecundò. Scientia media ex mente ſemiPelagianorum fuit D. Auguſtino à SS. Proſpero & Hilario propoſita, & ab ipſo rejecta: ergo ſcientia media eſt contraria doctrinæ S. P. Auguſtini. Antec. quoad primam partem oſtenditur ex epiſtolis SS. Proſperi & Hilarii, quæ habentur in to. 7. op. D. Aug. ante l. de prædeſt. SS. ubi D. Proſper mentem Maſſilienſium ſemiPelagianorum ſic exponit: *pene omnium par inveniebatur, unáque ſententia, quâ propoſitum & prædeſtinationem DEI* (hoc eſt decretum divinæ voluntatis) *ſecundùm præſcientiam reciperent, & ut ob hoc DEUS alios vaſa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem uniuscujusque præviderit, & ſub ipſo gratiæ adjutorio, in qua futurus eſſet voluntate & actione, præſciverit.*

Igitur admittebant ſemiPelagiani primò præſcientiam præſupponi divino decreto, nempe propoſito & prædeſtinationi, & propoſitum eſſe ſubnixum præſcientiæ. Sic apud D. Aug. d. prædeſt. SS. c. 18. loquitur ipſe Pelagius: *Præſciebat ergo, qui futuri eſſent ſancti & immaculati per libera voluntatis arbitrium, & ideo ante mundi conſtitutionem in ipſa ſua præſcientia, quâ tales eſſe futuros præſcivit, elegit.* Et Fauſtus Rhegienſis ſemiPelagianorum antesignanus l. 2. de grat. & lib. arb. c. 3. *niſi*, inquit, *præſcientia exploraverit, prædeſtinatio nihil decernit.*

Secundò prædeſtinationis certitudinem & efficaciam non in ipſum prædeſtinationis decretum, ſed in præſcientiam conditionatorum refundebant. Dicebant enim apud eundem D. Proſp. loco cit. *Omnem induſtriam removeri, tollique virtutes, ſi DEI conſtitutio* (hoc eſt decretum) *humanas præveniat voluntates, imò ſub hoc prædeſtinationis nomine fatalem induci neceſſitatem.*

Cúmque interrogarentur, cur DEUS aliquas nationes ante prædeſtinationem Evangelii in tenebris infidelitatis perire permiſerit? reſpondebant, *quòd ſint ad unamquámque gentem ita ordinata tempora, ac miniſteria magiſtrorum, ut extortura erat bonarum credulitas voluntatum.*

Tertiò in hac præſcientia conditionatorum fundabant concordiam cum decreto divinæ prædeſtinationis, ut patet ex primùm adducto textu, quo ex decreto antecedente præviſionem futurorum operum fatalem neceſſitatem induci exiſtimârunt. Unde motiva ipſorum erant primò, ut conſulerent humanæ libertati, ſecundò ut locus eſſet malorum correctioni: *ſi enim*, inquiebant, in epiſtola D. Hilarii ad Aug. *ſic prædeſtinati ſunt ad utramque partem, ut de aliis ad alios nullus poſſit accedere, quò pertinet tanta extrinſecùs correctionis inſtantia?* Et ipſe D. Auguſt. de bono, perſev. c. 15. Semipelagianorum verba referens; *aiunt*, inquit, *neminem poſſe correctionis ſtimulis excitari, ſi ita ſe habet de prædeſtinatione definita ſententia DEI, ut alii ex vobis de infidelitate acceptâ obediendi voluntate veneritis ad fidem.* Ac tertiò ut refert Proſper ad capitula object. Vincentianarum ob. 5. quòd admiſſo hujusmodi decreto peccatorum noſtrorum author ſit DEUS, eò quòd malam voluntatem faciat hominum.

Atqui hæc eſt ipſiſſima ſcientia media, ejúsque motiva & argumenta, quibus eandem RR. propugnant: patet ergo, quòd eadem à Pelagianis & ſemiPelagianis tradita, ac D. Auguſtino ad reſolvendum fuerit propoſita, prout etiam conſtat ex terminis, quibus D. Proſper hanc quæſtionem D. Auguſtino proponit? *an in his, qui aliquid boni acturi ſunt, per præſcientiam poſſit ſtare propoſitum; an verò uniformiter præſcientia ſit ſubnixa propoſito?*

Secunda pars antecedentis aſſerens, hanc ſententiam fuiſſe rejectam, & ut S. D. loquitur in 3. p. q. 1. a. 5. ad 2. reprobatam à D. Aug. in l. d. prædeſt. SS. & de bono perſev. quibus ex inſtituto reſpondit ad has propoſitiones, probatur: 4.
Nam primò in l. d. prædeſt. SS. c. 10. ad prædictam D. Proſperi interrogationem reſpondet, *prædeſtinatione quippe DEUS ea præſcivit, quæ fuerat ipſe facturus*, hoc eſt, prædeſtinationem eſſe rationem præſciendi, quæ DEUS non tantùm fecit, ſed etiam fuerat facturus, quo modo comprehenduntur futura non tantùm abſoluta, ſed etiam conditionata. Et ibidem loquens de promiſſione Abrahæ facta: *quando*, inquit, *prædixit DEUS Abrahæ fidem gentium, non de noſtra voluntatis poteſtate, ſed de ſua prædeſtinatione promiſit: promiſit enim quod ipſe facturus fuerat, non quod homines. Non autem ſic credidit Abraham, ſed credidit dans gloriam DEO, quoniam qui promiſit potens eſt & facere, ac per hoc facta non aliena, ſed ſua.* Econtra aſſertores ſcientiæ mediæ dicunt, DEUM ideo poſſe prædicere & promittere, quinam ſint convertendi, quia præſcit, quinam ſint obtemperaturi gratiæ indifferenter pluribus oblatæ, D. verò Aug. dicit ideo poſſe promittere, quia potens eſt illos facere, non de noſtra voluntate præſcita, ſed de ſua prædeſtinatione.

Secundò. ibid. c. 17. exponens illa verba Jo. 15. *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos. quod ait Apoſtolus*, inquit, *elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ſi propterea dicendum eſt, quia præſcivit eos credituros, non quia facturus fuerat ipſe cre-*

Digitized by Google

credentes, contra iſtam præſcientiam loquitur Filius dicens: non vos me elegiſtis, ſed ego legi vos: electi ſunt itaque ante mundi conſtitutionem eâ prædeſtinatione, in qua (NB. non ante illam) *ſua futura facta præſcivit.* Et ſubjungit c. 18, *Ideo quippe tales eramus futuri, quia elegit ipſe, prædeſtinans, ut tales per gratiam ejus eſſemus.*

Tertiò, in l. de bono perſev. habet hanc propoſitionem & conſequentiam è diametro contrariam ſcientiæ mediæ; *ſi DEVS bona opera præſcivit, profectò prædeſtinavit; quæ verò non prædeſtinavit bona, non præſcivit.*

§. II.

Duabus reſponſionibus Adverſariorum occurritur.

5. RESpondent Adverſarii primò, quòd D. Auguſtinus tantùm reprobaverit præſcientiam conditionatam quoad abuſum Semipelagianorum, in quantum dicebant, liberæ voluntatis conſenſum conditionatè præſcitum eſſe quoddam initium, & quaſi meritorium motivum dandi gratiam & prædeſtinationem.

Contrà enim eſt, quòd S. Pater etiam ſubſtantiam ſcientiæ mediæ impugnat, dum primò in præallegatis locis abſolutè negat, poſſe bona opera præſciri, niſi ſint prædeſtinata, eaque in ipſa prædeſtinatione præſciri.

Secundò, dum de prædeſt. SS. c. 18. negat ideo aliquid præſciri, quia ſit futurum, ſed eſſe futurum, quia DEUS prædeſtinavit. *DEVS*, inquit, *præſcit aliquid, non quia illud futurum eſt; ſed ideo homines futuri ſunt, quia DEVS elegit prædeſtinans, ut tales ſint per opera, & per ejus gratiam.* Item in 15. de Trin. *Univerſas creaturas non, quia ſunt, ideo novit DEVS, ſed ideo ſunt, quia novit*, ubi expreſſè affirmat ſcientiam DEI eſſe cauſam rei futuræ, quod non poteſt eſſe ſcientia media, per quam DEUS cognoſceret futura conditionata, quia ſunt futura ex ſe & vi ſuæ objectivæ & determinatæ veritatis.

Tertiò, quia diſputans contra Pelagianos affirmantes, aliquos parvulos ideo non pervenire ad gratiam baptiſmi, quòd DEUS illos puniat propter præviſa ipſorum peccata futura ſub conditione longioris vitæ ante omne decretum, impugnat ipſammet futuritionem, & negat illam dari. nam l. 2. contra ep. Pelagian. c. 7. *quomodo enim*, inquit, *præſcivit ea futura, quæ ipſis in infantia morituris (quia præſcientia ejus falli non poteſt) præſcivit potiùs non futura?* Similiter c. 14. explicans illa verba: *raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus, &c. hoc*, inquit, *dictum ſecundùm pericula hujus vitæ, non ſecundùm præſcientiam DEI* (quæ ſcilicet ſit in DEO ante decretum, prout volebant Semipelagiani) quâ hoc præſcivit, quod futurum erat, non quod futurum non erat. Imò S. Pater omnis futuritionis cauſam ponit voluntatem DEI, & ſine hac nihil futurum agnoſcit. *Non enim futurum eſt aliquid, niſi quod voluntas DEI habet, ut futurum ſit*, inquit l. c. contra Fauſtum. Et tr. 68. in Jo. explicans illud: *fecit, quæ futura ſunt.* ita loquitur: *non enim ait, facturus eſt, quæ futura ſunt, ſed fecit, quæ futura ſunt. Ergo & fecit ea, & facturus eſt ea. Nam neque facta ſunt, ſi ipſe non fecit, neque futura ſunt, ſi ipſe non fecerit. Fecit ergo ea prædeſtinando, facturus eſt operando.*

Quartò, querelas Semipelagianorum, quas nunc etiam RR. objiciunt, *quòd ſi alìud habeat prædeſtinantis electio, caſſa ſit annitentis intentio. Removeri itaque omnem induſtriam, tollique virtutes, ſi DEI conſtitutio humanas præveniat voluntates, & ſub hoc prædeſtinationis nomine fatalem quandam induci neceſſitatem.* S. P. debuiſſet ſolvere per ſcientiam mediam, ſi illam probâſſet. At ille non ſic, ſed perſtans in efficaci decreti propugnatione, *ſi DEVS*, inquit, *bona non prædeſtinavit, non præſcivit*: ſeque munit duplici authoritate Cypriani & Ambroſii. de bono perſev. c. 18. & 19. quorũ ille dicit: *In nullo gloriandum, quando noſtrum nihil ſit.* Iſte verò, *non eſſe in parte noſtra* (hoc eſt independenter & præſuppoſitivè ad cauſam primam) *cor noſtrum & cogitationes noſtras.* Cúmque rurſus S. Patri objiceretur, quod priores Doctores propoſitum ac prædeſtinationem DEI ſecundùm præſcientiam receperint, reſpondet: *Verbi DEI tractatores nomine præſcientiæ ipſam prædeſtinationem intellexiſſe.*

Reſpondent ſecundò, D. Auguſtinum negâſſe ſolùm præſcientiam futurorum abſolutorum ante decretum & voluntatem DEI. Sed contrà eſt primò, quòd S. P. à D. Proſpero in fine cit. epiſt. interrogatus generaliter de omni futurorum, imò & ſpecialiter de conditionatorum præſcientia (nempe an DEUS præſciverit, ſi Chriſtus citiùs veniret, gentes non æquè in ipſum eſſe credituras? An DEUS illos, qui rapti ſunt, ne malitia mutaret intellectum ipſorum, ante decretum præviderit mala facturos, ſi diutiùs vitam producerent? an ſimiliter præviderit illos parvulos ſub conditione diuturnioris vitæ peccaturos, quos ad gratiam baptiſmi pervenire non conceſſit, &c.) an eſſet ſubnixa propoſito, ſeu decreto? nusquam aliter reſpondit, quàm quòd DEUS in ſua prædeſtinatione futura præſciat, & ſi non prædeſtinet, non præſcire. 6.

Contra eſt ſecundò, quòd univerſaliter neget futuritionem, quam non habet voluntas DEI, *quod autem*, inquit loco cit. contra Fauſt. *DEI voluntas non habet, fieri de quoquam omnino non poſſe.*

Contra eſt tertiò, quòd in l. de bono perſev. c. 9. illud Matt. 11. *ſi in Tyro & Sydone, &c.* (qui eſt Achilles RR.) exponens & cauſam inquirens, expreſſè negat, cauſam aſſignari poſſe ſolam præſcientiam.

Contrà eſt quartò, quòd omnis veritas propoſitionis conditionatæ reduci poteſt ad veritatem propoſitionis abſolutæ, ſicuti hæc conditionalis, *ſi Petrus audierit hanc gentem, convertetur*, reducitur ad iſtam: *Petrus audiens hanc gentem convertetur*: unde ſi repugnat dari præviſionem futuri abſoluti ante omne decretum, etiam repugnat præviſio futuri conditionati. Præterea ab iiſdem cauſis in ſtatu conditionato pendent futura conditionata, à quibus abſoluta pendent in ſtatu abſoluto, uti patet exemplo voti, promiſſionis, &c. ſiquidem non minùs futura conditionata extrahuntur è ſtatu puræ poſſibilitatis, quàm futura abſoluta: ergo ſicuti futura abſoluta eſſentialiter pendent à determinatione divinæ voluntatis abſolutæ tam ex parte ſubjecti, quàm objecti; ſic conditionata pendent ab eadem determinatione ut conditionata ex parte objecti, de quo infra.

Digitized by Google

§. III.

Plura dogmata Auguſtiniana contraria ſcientiæ mediæ.

7. TAndem concluſio noſtra probatur diverſis dogmatibus D. Auguſtini ſcientiæ mediæ oppoſitis. Et primò Auguſtiniana efficacia gratiæ eſt ipſi intrinſeca, per quam DEUS, *ut velimus, ſine nobis operatur*, (prout ſuo loco dicetur) & *per quam primitus duritia cordis auſertur*: ſed hanc efficaciam deſtruit ſcientia media, quippe per quam gratia de ſe indifferens tantùm ſortitur efficaciam ex conſenſu voluntatis præviſo in ſcientia media, ergo eſt contraria doctrinæ D. Auguſtini de gratia.

8. Unde ſecundò D. Auguſtinus primam rationem electionis & diſcretionis non tantùm reſpectu gloriæ, ſed cujuſcunque operis boni ultimatò refert in ſolam DEI voluntatem ex illo Apoſtoli Rom. 8. *Non eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis DEI*, ideóque ep. 107. ad Vital. *illum*, inquit, *noſtris orationibus contradicere, qui dicit non efficere, ut operatio DEI nihil poſſit in nobis.* Atqui in principiis ſcientiæ mediæ ultimata ratio diſcretionis eſt actualis libertas & conſenſus arbitrii: nam ante omne decretum in ſcientia media ſub conditione gratiæ in iſtis circumſtantiis conferendæ videtur iſte potiùs eidem gratiæ cooperaturus, quàm alius in iiſdem circumſtantiis poſitus, idque ex propriæ voluntatis libera determinatione: adeóque libera creatæ voluntatis deter[illegible]ſt ratio unum ab altero ſecernendi.

9. Unde tertiò efficaciam & certitudinem divinæ prædeſtinationis electivæ ad gloriam Auguſtinus refert in omnipotentiſſimam eminentiam divinæ voluntatis, quia, inquit de [illegible]t. & grat. [illegible] 4. *DEO volenti ſalvum facere [illegible] hominis [illegible]ſiſtit arbitrium: ſic enim velle & nolle in volentis & nolentis eſt poteſtate, ut divinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem.* Sed in principiis ſcientiæ mediæ certitudo & efficacia prædeſtinationis radicatur in ipſo libero hominis conſenſu conditionatè præviſo; ejúſque ſuppoſitio antecedit omnem divinæ voluntatis determinationem.

10. Quartò. Juxta eundem D. Auguſtinum l. primùm citato c. 14. *magis habet DEUS in poteſtate ſua voluntates hominum, quàm ipſi ſuas.* contrarium eſt in ſcientia media, per quam nihil poteſt DEI voluntas efficaciter operari circa hominem, niſi in quantum prævidit ipſum ſub tali adjutorio gratiæ & circumſtantiis non operaturum, adeo ut non poſſit facere ullo ſuæ voluntatis decreto, ut in iiſdem circumſtantiis poſitus operetur: ſicque prædeſtinans DEI voluntas potiùs ab ipſa voluntate humana, quàm voluntas humana à DEI voluntate dependet: ſicuti Prælatus non haberet magis in ſua poteſtate voluntatem ſubditi, quàm ipſe ſuam, ſi nihil efficaciter poſſet circa illum diſponere, niſi priùs explorato ipſius nutu, ſive abſoluto ſive conditionato.

11. Quintò. In ſcientia media poteſt creatus diſſenſus conditionatè præviſus impedire divinam voluntatem, ne poſſit efficaciter imperare conſenſum: ſed hoc repugnat doctrinæ D. Auguſtini, qui Enchiridii c. 95. dicit, *voluntatem omnipotentis à voluntate hominis impediri non poſſe.* & c. 96. inquit: *neque enim veraciter ob aliud vocatur omnipotens, niſi quia, quicquid vult, poteſt, nec voluntate cujuſpiam creaturæ voluntatis omnipotentis impeditur effectus.*

Sextò. Juxta S. P. ratio omnis futuritionis eſt 12.
voluntas DEI. *non enim futurum eſt aliquid, niſi quod voluntas DEI habet, ut futurum ſit*, loquitur l. cit. contra Fauſtum: oppoſitum dicit ſcientia media.

Septimò. D. Auguſtinus bene concordavit li- 13.
berum arbitrium cum prædeſtinatione ſine ſubſidio ſcientiæ mediæ: ad quem tamen finem RR. hanc ſcientiam unicè judicant neceſſariam. Antec. quoad primam partem eſt certum, quia in hunc finem ſcripſit libros de prædeſtinatione & bono perſev. ejuſque ſententiam ſecuta eſt Eccleſia, ut Hormiſdas Papa teſtatur in epiſtola ad Poſſeſſorem, & Jo. Papa II. in epiſtola ad Albinum Senatorem. quo ad ſecundam partem eſt ipſius Molinæ in ſua concordia præter loca infrà citata dicentis: *Neque verò dubito, quin ab Auguſtino & cæteris PP. unanimi conſenſu approbata fuiſſet hæc noſtra de prædeſtinatione ſententia, modóque conciliandi libertatem arbitrii cum divina gratia, ſi eis propoſita fuiſſet*, & certò nec unum locum proferre poſſunt Adverſarii, in quo D. Auguſtinus meminerit ſcientiæ mediæ, cùm de liberi arbitrii concordia tractat.

Octavò. D. Auguſtinus approbat decreta DEI 14.
intrinſecè efficacia ex DEI omnipotentia, & non ex præſcientia ſuam efficaciam (prout Semipelagiani volebant) habentia: hæc evertit ſcientia media.

Nonò. Argumenta, quæ nobis Adverſarii ob- 15.
jiciunt, ſunt illa ipſa, quæ Semipelagiani in epiſtola D. Proſperi & alibi objiciebant D. Auguſtino, nempe de Tyriis & Sydoniis, de fatali jugo neceſſitatis, de fruſtraneis correptionibus, &c. neque habuiſſent Semipelagiani, quod ipſi objicerent, ſi hanc ſcientiam mediam ſectatus fuiſſet, utpote libertati, quàm ipſi lædi querebantur, undequaque favorabilem: ergo tantùm abeſt, quòd doctrina ſcientiæ mediæ ſit D. Auguſtini, ut meritò ſit dicendum cum Rateo 1. p. diſp. 8. ne veſtigium quidem ſcientiæ mediæ in doctrina D. Auguſtini, ſed omnia potiùs contraria reperiri.

§. IV.

Objectiones Solvuntur.

OBjic. primò. D. Auguſtinus de bono per- 16.
ſever. c. 14. inveſtigans, cur Tyrii credidiſſent, ſi apud ipſos eadem ſigna fuiſſent facta, quæ facta ſunt apud Judæos, aſſignat conditionem ex parte eorum, qui credituri fuiſſent; nempe diſpoſitionem proprii ingenii. *Ex quo*, inquit, *apparet, habere quoſdam in ipſo ingenio divinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moveantur ad fidem, ſi congrua ſuis mentibus vel audiant verba, vel ſigna conſpiciant*: ergo, infert Amicus, independenter à divino decreto, ex conditione ingenii & naturalis intelligentiæ præviſa fuit congruitas vocationis Tyriorum ſub hypotheſi ſignorum & miraculorum.

Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondeo primò. Si quid hoc Amici argumentum probaret, nimis probaret: nempe quòd in ipſo naturali lumine ingenii & intelligentiæ eſſet initium vocationis & fidei, qui eſt error Pelagii, non tantùm à D. Auguſtino impugnatus, ſed ex ipſius doctrina & verbis ab Eccleſia damnatus.

Reſp. ſecundò. Ex contextu patere, D. Auguſtinum ibidem non loqui de congruitate proxima, per quam gratia vocationis fiat efficax, qualem in ſua ſcientia media fingunt Adverſarii, ſed de congruitate remota, per quam externa vocatio per ſigna & miracula, (de quibus ibi ſermo) propter ingenii & naturalis acuminis perſpicacitatem in uno faciliùs generat prudentiale judicium credibilitatis, quàm in alio, ipſam verò fidei dationem, ſeu internam vocationem, quæ eſt gratia efficax, nullatenus reducit vel in ingenii vel voluntatis attemperationem: *vocatio*, inquit, l. 1. ad Simplic. q. 2. *iſta eſt effectrix bonæ voluntatis, ut omnis eam vocatus ſequatur. Non præcedit bona voluntas* (quæ tamen præcederet in ſcientia media) *vocationem, ſed vocatio bonam voluntatem, propterea vocanti DEO rectè tribuitur, quòd benè volumus, nobis verò tribui non poteſt, quòd vocamur.*

17. Objic. ſecundò. Ex citato loco ad Simplic. ubi dicit: *cujus DEUS miſeretur, ſic eum vocat, quomodo ſcit ei congruere, ut vocantem non reſpuat.* Item: *quamvis multi uno modo vocati ſunt; tamen quia non omnes uno modo affecti ſunt, illi ſolùm ſequuntur vocationem, qui ei capiendæ reperiuntur idonei.* Ergo agnoſcit D. Auguſt. ante efficacem DEI vocationem præcedere ſcientiam, per quam DEUS cognoſcit, ſub conditione talis vocationis pluribus æqualiter præſtandæ, ab hoc potiùs quàm ab alio vocationem non eſſe reſpuendam, quâ proinde ſcientiâ ſuppoſitâ, ſi DEUS decernat dare talem vocationem congruam & ex præſcito conſenſu efficacem, DEUS miſereri dicitur.

Reſp. nihil ibidem à S. Patre dici de aliqua ſcientia vel futuritione conſenſûs omni decreto præſuppoſita, ſed loqui præcipuè de vocatione externa per prædicationem, miracula, pœnas, flagella, quorum metu, vel inflictione multos DEUS excitat ad correctionem: quæ non eſt ipſa gratia efficax immediatè conjuncta cum operatione, fide, pœnitentia, &c. gratiam verò efficacem, quam vix ullibi appellat congruam, ipſemet eodem loco in verbis primùm citatis appellat effectricem bonæ voluntatis, nec proinde in voluntaris conſenſu per ſcientiam mediam præviſo fundatam. *Cùm enim*, inquit ibidem, *nos ea delectant, quibus proficiamus ad DEUM; inſpiratur hoc, & præbetur gratiâ DEI, non nutu noſtro, quia ut ſit nutus, ille tribuit, ille largitur.* Unde tametſi gratiam & vocationem internam intelligeret & vocaret congruam, non tamen diceret congruam propter attemperationem ipſius ad conſenſum futurum conditionatè præviſum, ſed potiùs congruam & aptam congruitate & aptitudine cauſata per ipſam gratiam, quatenus nempe *DEUS pacis* (ut loquitur Apoſtolus Heb. 13.) *aptat nos in omni bono.* & ipſa *gratia hoc omni genere medendi atque auxiliandi agit, ut in eo, quem vocat, primam ſibi receptricem & famulam donorum ſuorum præparet voluntatem*, inquit D. Proſp. de vocat, gent. l. 1. c. 27.

Objic. tertiò. ex c. 10. de prædeſt. SS. ubi dicit 18.
D. Auguſtinus prædeſtinationem ſine præſcientia eſſe non poſſe; bene autem præſcientiam ſine prædeſtinatione, hæc autem præſcientia, inquiunt, non eſſet alia, quàm conditionata & media. ergo D. Auguſtinus ſcientiam mediam agnoſcit. Reſpondeo, ibidem D. Auguſt. prædeſtinationem accipere pro decreto poſitivo: nempe præſcientia peccatorum, de quibus loquitur: *præſcire autem*, inquit, *potens eſt, etiam quæ ipſe non facit; ſicut quæcunque peccata.* Tantùm verò abeſt, S. Patrem ibidem loqui de præſcientia conditionata & omni decreto præſuppoſita, ut in illo ipſo textu manifeſtè eandem deſtruat, verbis pridem adductis: *prædeſtinatione quippe DEUS ea præſcivit, quæ fuerat ipſe facturus.*

Objic. quartò. ex l. 12. d. Civit. c. 6. ubi cau- 19.
ſam inquirens, cur è duobus æqualiter affectis, & æqualiter ex corporeæ pulchritudinis aſpectu tentatis unus conſentiat, alter in voluntate pudica ſtabilis perſeveret? Reſpondet aliam cauſam non apparere, quàm quòd alter à caſtitate voluerit deficere, alter noluerit: ergo, inquit Annatus, ſecundùm D. Auguſt. gratia ex aliqua parte efficaciam accipit à voluntatis creatæ conſenſu.

Reſp. negando conſequentiam; quia ibidem propoſitum S. Patris eſt, oſtendere, quòd proxima cauſa malitiæ & peccati ſit voluntas, non ut natura eſt (prout contendebant hæretici) ſed ut eſt defectuoſa, & ut eſt ex nihilo. Unde ſubdit: *Inveniet voluntatem malam non ex eo incipere, quia natura eſt, ſed ex eo, quòd de nihilo natura facta eſt.* In illo autem, qui perſeverat, jam non voluntatem præviſam, ſed efficaciam gratiæ & divinæ electionis pro ultimata ratione diſcretionis agnoſcit: quia nimirum *aliis præparatur, aliis non præparatur voluntas à Domino, quamvis illi, quia voluerunt, crediderunt; & illi, quia noluerunt, non crediderunt.* inquit de prædeſt. SS. c. 5.

ARTICULUS IV.

An ſcientia media conveniat cum doctrina D. Thomæ?

SUMMARIA.

1. *Conglobatæ ſententiæ Angelici Doct. quibus ſcientia media contradicit.*
2. *Quo ſenſu* S. D. *admittat uſum gratiæ præſcitum movere ad conferendam gratiam.*
3. *Quomodo apud S. D. prædeſtinatio præſupponat præſcientiam futurorum?*
4. *Quomodo præſcientia excedat prædeſtinationem etiam in bonis?*
5. *Nulla utilitas ſcientiæ mediæ.*
6. *An ſcientia conditionatorum pertineat ad ſcientiam viſionis.*

Digitized by Google

§. I.

Negativa ſtatuitur.

1. CONCLUSIO. *Scientia media pugnat cum Angelica doctrina D. Thomæ.*

Conſtat primò, quia ut teſtatur Clemens VIII. S. Thomas D. Auguſtini doctrinam fideliſſimè tenuit: eóque ex capite rectè dicitur Auguſtinus compendiatus: ergo non magis conſonat ſcientia media cum D. Thomæ, quàm cum D. Auguſtini doctrina.

Secundò. quia juxta doctrinam ejuſdem S. D. hactenus traditam & deinceps tradendam nulla datur veritas objectiva futurorum contingentium ante decretum DEI, nec eſt aliquid futurum, niſi quatenus eſt determinatum in cauſa.

Tertiò. DEUS alia à ſe non aliter cognoſcit, quàm in ſua eſſentia tanquam cauſa & medio cognito.

Quartò. Non ſemper fuit verum aliquid eſſe futurum, *niſi quatenus in cauſa ſempiterna fuit, ut eſſent futura.*

Quintò. Ex duobus contradictoriis de futuro contingenti neutra eſt determinatè vera ante determinationem cauſæ.

Sextò. Cognitio divina non accipit menſuram & certitudinem à rebus, neque res ideo DEUS novit, quia ſunt futuræ; ſed ideo ſunt futuræ, quia DEUS novit.

Septimò. Ideæ divinæ non repræſentant futura, niſi ut determinatæ per divinæ voluntatis propoſitum, ex quo fiunt proximè practicæ. q. 3. d. Verit. a. 6.

Octavò. Prædeſtinatio non tantùm habet certitudinem præſcientiæ, ſed etiam cauſalitatis & ordinis mediorum. q. 6. d. verit. a. 3.

Nonò. Dantur decreta ab intrinſeco efficacia, prædefinitiva & prædeterminativa: ſicut & gratia intrinſecè efficax.

Decimò. Neque inimpedibilitas divinæ voluntatis noſtras voluntates antecedentis cauſat neceſſitatem antecedentem, aut noſtræ officit libertati. inf. q. 19. a. 8.

Imò undecimò. Contingentia & libertas noſtri arbitrii radicatur in infinita efficacia ejuſdem divinæ voluntatis, quippe ex ſe profundentis non tantùm totum ens, ſed etiam omnes modos entis. ibid.

Ideoque duodecimò. Concordia libertatis cum efficaci voluntate DEI ex eadem efficacia divinæ volnntatis peti debet.

Decimò tertiò. Scientia DEI adæquatè dividitur in ſcientiam ſimplicis intelligentiæ & viſionis. q. 14. a. 9. q. 2. d. verit. a. 4. quæ omnia principiis ſcientiæ mediæ è diametro ſunt oppoſita.

§. II.

Solvuntur objectiones.

2. OBjic. primò. ex q. 23. inf. a. 5. ad 1. *uſus gratiæ præſcitus* (inquit S. D.) *non eſt ratio collationis gratiæ, niſi ſecundùm rationem cauſæ finalis.* ergo admittitur à S. D. uſus gratiæ conditionaliter præſcitus & movens ad decernendam ipſam gratiam.

Reſp. Eodem loco expreſsè ſcientiam mediam excludi, cùm S. D. in c. affirmat, totum, quod eſt ex gratia & libero arbitrio, eſſe prædeſtinationis effectum, & procedere ex divina volnntate, ſicut ex primo principio movente. Unde diſt. antec. ad mentem S. D. ratio finalis collationis gratiæ eſt uſus gratiæ præſcitus, præſcientiâ fundatâ in decreto intentivo ipſius uſus gratiæ, concedo, illi præſuppoſitâ, nego antecedens & conſequentiam. Nam ut ex dicendis patebit, primò DEUS intendit gloriam, & ex hoc efficacia media, nempe merita, quæ ipſa ſunt bonus uſus gratiæ, & ex hoc vult dare principium merendi, quod eſt gratia.

3. Objic. ſecundò ex 3. p. q. 1. a. 3. ad 4. ubi dicit S. D. *dicendum, quòd prædeſtinatio præſupponat præſcientiam futurorum*, ſed hæc eſt ſcientia media. ergo. Reſp. negando ſubſumptum: nam ibi agit S. D. de præſcientia peccati Adami præſuppoſita ad decretum prædeſtinationis Chriſti, quæ erat præſcientia abſoluta pertinens ad ſcientiam viſionis. Senſus ergo eſt: quòd prædeſtinatio ſtrictè accepta, prout ſignificat decretum executivum unius effectûs, poſſit ſupponere præſcientiam abſolutam alterius effectûs prædeſtinationis, ſiquidem effectus prædeſtinationis ad ſe invicem ordinantur. Sicuti e. g. DEUS executivè prædeſtinans ſalutem, præſcit alicujus hominis orationes, per quas ipſius ſalus erit imploranda. inquit ibidem S. D.

4. Objicies tertiò ex q. 12. de verit. a. 10. *præſcientia excedit prædeſtinationem non ſolùm in malis, ſed etiam in bonis*, ergo aliqua bona præſciuntur, quæ non prædeſtinantur: ſed hoc aliter non fit, niſi per ſcientiam mediam. Reſp. hoc ipſo, quòd S. D. ibidem addat, *ſi prædeſtinatio ſtrictè accipiatur*, ſatis indicare, quòd præſcientia non excedat prædeſtinationem latè acceptam. Nam prædeſtinatio largè accepta eſt quodcunque decretum DEI, ſive poſitivum, ſive permiſſivum, & ſic præſcientia non excedit prædeſtinationem: prædeſtinatio verò ſtrictè accepta vel eſt propria electorum, vel eſt illorum, quæ fiunt ſolâ DEI virtute, ut conceptio Chriſti, reſuſcitatio Lazari, &c. & ſic plura præſciuntur, quàm prædeſtinantur, non per ſcientiam mediam, ſed per ſcientiam viſionis.

§. III.

Corollarium.

5. INfero ex dictis, nullam eſſe neceſſitatem vel utilitatem ſcientiæ mediæ pro expediendo negotio prædeſtinationis & providentiæ Divinæ. Ad quid enim ea deſerviret? Ideo fortè, ut per illam præviè DEUS exploraret, quid in hoc illove rerum ordine, hâc vel illâ gubernandi ratione ſecuturum eſſet, *priusquam fixum quid, ratumque* (ait Vecken diſp. 19. c. 6.) *quod mutare nequeat, decernat in alterutram partem?* Atqui vel cæca foret hæc exploratrix ſcientia, ſi in futurorum contingentium indigeſta multitudine oberraret, quæ nullam ſuæ connexionis certitudinem habere poſſunt, ac proinde cæcum ducem ſequeretur conſequens ad vagam hanc ſcientiam vaga rerum gubernatio: vel certè ejuſmodi futura intrinſecam haberent & neceſſariam connexionem cum conditione, nec ipſa certitudinem ſuæ futuritionis

Digitized by Google

nis à DEO, ſed Divina ſcientia ſuam certitudinem ab ipſis acciperet. Quorum illud naturæ contingentium; iſtud perfectioni Divinæ ſcientiæ repugnat ex ſæpe dictis. Unde per hanc ſcientiam non obtineret DEUS (quod ſibi perſuadet cit. Vecken.) ut nihil diſceret ex eventu; ſed vice verſâ omnia diſceret ex eventu, non quidem poſito, ſed ponendo: cùm niſi eventus iſti conditionati ex ſe determinatam haberent veritatem ſuæ futuritionis, nullum de iis judicium certum formari à DEO poſſet.

An ſecundò ideo fortè ſcientia foret utilis, ut per ipſam conſtaret, quo modo DEUS abſque liberi arbitrii præjudicio (cujus libertatem poſitis prædeterminationibus periclitari exiſtimant) aliis det gratias efficaces, aliis verò tantùm ſufficientes? quia nempe per ſcientiæ mediæ explorationem novit, hanc gratiam in his circumſtantiis, quibus cooperaturum vidit, dat efficacem; alteri, cui ex inſcrutabili judicio non dederit in iis circumſtantiis, dabit tantùm gratiam ſufficientem. Sed neque ex hoc capite vel DEO, vel gratiæ, vel homini poteſt eſſe conveniens. Non DEO; quippe à quo tollit prioritatem cauſæ. Non gratiæ, à qua aufert efficaciam & rationem gratiæ excitantis & operantis, quæ *de nolentibus volentes faciat.* Non homini; quia is abſque DEI motione prævia, quæ ſit executio æternæ prædefinitionis, in actum prodire non poteſt.

Neque per hanc ſcientiam mediam ſufficienter occurritur impiorum hominum murmurationi, conquerentium, cur me DEUS non prædeterminavit, ut bona facerem? An non enim ſimili modo DEO obloqui poterunt? Cur me DEUS non poſuit in iis circumſtantiis, in quibus me per ſcientiam mediam ſuæ gratiæ cooperaturum vidit, ne in aliis circumſtantiis poſitus peccarem, & perirem? Manet igitur, ſcientiam mediam nec utilem eſſe, neque poſſibilem.

6. Quæres: Ad quam igitur ſcientiam ex duabus ſcientiam in genere adæquatè dividentibus, pertinebit ſcientia conditionatorũ? An ad ſcientiam viſionis, vel ſimplicis intelligentiæ? Non ad priorem: quia illa, cùm ſit intuitiva, ſolùm terminatur ad objecta habentia exercitam exiſtentiam in determinata temporis differentia, & coëxiſtentia in æternitate: atqui futura conditionata, de quibus loquimur, nullam habent, nullam habebunt exiſtentiam. Non ad ſecundam, quia hæc ſcientia eſt neceſſaria, poſſibilium, & præſuppoſito omni decreto.

Reſpondeo, parum referre, ad quam ex iſtis reducatur: cùm enim participet aliquid de utraque, ad utramque reductivè pertinere poteſt. Unde primò, qui ſcientiam ſimplicis intelligentiæ adæquatè accipiunt, pro omni ſcientia abſtractiva DEI, attingente creaturas nunquam producendas, ſive antecedat, ſive non antecedat omne decretum, reducunt illam ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quæ inadæquatè ſumpta ſecundùm illam partem, quâ antecedit omne decretum, ſic eſt neceſſaria & rerum purè poſſibilium; ſecundùm aliam verò partem, quatenus ſequitur decretum conditionatum, ſic eſt ſcientia libera & conditionatorum. Alii contrà, qui omnem illam ſcientiam appellant ſcientiam viſionis, quæ conſequitur ad quodcunque decretum DEI, eſtque ſcientia libera, ſive deinde ſit intuitiva, ſive non, ſive terminetur ad actualem, ſive tantùm ad conditionatam exiſtentiam rerum, reducunt illam ad ſcientiam viſionis.

Ex quo patet reſponſio ad rationem dubitandi: Nam ad 1. dicitur, ſcientia viſionis (ſi accipiatur pro omni ſcientia libera præſupponente qualecunque decretum) eſt rerum exiſtentium vel abſolutè vel conditionatè, conc. tantùm abſolutè nego. eſtque intuitiva, ſi capiatur inadæquatè ſecundùm illam partem, quæ ſupponit decretum penitus abſolutum, eſtque proinde rebus abſolutè exiſtentibus, vel exstituris, concedo: ſi capiatur ſecundùm alteram partem inadæquatam, quæ ſupponit decretum objectivè conditionatum, eſtque de futuris conditionatis, nego. Et ad 2. ſcientia ſimplicis intelligentiæ (ſi accipiatur pro omni ſcientia abſtractiva) eſt neceſſaria & rerum poſſibilium, ſecundùm partem inadæquatam, quâ præſupponitur omni decreto, concedo, ſecundùm alteram partem inadæquatam, quâ includit decretum conditionatum objectivè, ſic nego. Ita ſcientia conditionatorum juxta diverſam acceptionem ad utramlibet ex prædictis ſcientiis reductivè pertinere poteſt.

ARTICULUS V.

An DEVS futura conditionata videat in decreto conditionato?

SUMMARIA.

1. *Futura habentia infallibilem connexionem cum conditione pertinent ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ.*
2. *Duplex modus, quo decretum poteſt dici conditionatum.*
3. *Datur in DEO decretum objectivè conditionatum.*
4. *In quo videt futura conditionata.*
5. *Cur in conditionatis requiratur major exiſtentia cauſa, quam effectûs?*
6. *Iſta decreta nec ſunt otioſa, nec ridicula.*
7. *Non ſequitur DEUM habere infinities infinita decreta circa futura conditionata.*

§. I.

Exponitur & ſtatuitur ſententia Thomiſtica.

Notandum primò. Quæſtionem non procedere de futuris conditionatis habentibus ex ſe 1.
neceſſariam vel infallibilem connexionem cum conditione & antecedente, uti ſunt, *ſi ignis applicatus fuerit ſtupæ, comburet. Si Petrus habuerit gratiam efficacem, pœnitebit.* hæ quippe conditionales propter neceſſariam vel infallibilem connexionem antecedentis cum conſequente tam habent determinatam & infallibilem veritatem,

 quàm

Digitized by Google

quàm iſtæ propoſitiones abſolutè æquivalentes, *Petrus habens gratiam efficacem pænitendi pænitebit, ignis applicatus ſtupæ comburet*: ideóque pertinent ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ.

2. Notandum ſecundò. Decretum voluntatis duplici modo poſſe dici conditionatum. Primò ex parte ſubjecti, ſive actûs, cùm videlicet conditio magis afficit actum, quàm objectum, cujusmodi ſunt velleitates & imperfectæ inclinationes in ipſum actum abſolutum & efficacem, ſi hæc vel illa conditio poneretur, ut E. g. ſi quis dicat, *vellem emere has merces, ſi haberem pecunias; vellem legere hunc librum, ſi intelligerem*, tunc enim non ſignificat præſentem & actualem voluntatem comparandi merces, legendi librum, &c. ſed tantùm quòd eſſet habiturus hanc voluntatem, ſi poneretur talis conditio. Secundò, poteſt actus & decretum voluntatis dici conditionatum ſolùm ex parte objecti; ita ut determinatio voluntatis ſit ex ſe abſoluta, præſens & efficax, effectus tamen ſit ſuſpenſus uſque ad poſitionem alicujus certæ conditionis, ut ſi dicas: *volo accipere doctoratum, ſi habuero ſufficientes pecunias, volo ambulare, ſi fuerit ſerenum*, ſignificans abſolutam & efficacem voluntatem ambulandi; effectus tamen ambulationis eſt alligatus ad conditionem ſerenitatis.

3. Notandùm tertiò. Non dari in DEO decreta conditionata ex parte actûs. Ratio primæ partis eſt, quòd velleitates iſtæ conditionatæ important ſuſpenſionem quandam & imperfectam inclinationem voluntatis, cum defectu ſufficientis reſolutionis & determinationis in voluntate: qui in actu puto implicat: actus verò conditionatus ex parte objecti dicit actum & determinationem præſentem voluntatis cum alligatione tamen objecti ad certam conditionem, quantumvis illa nunquam ſit ponenda: & talia decreta conditionata in DEO neceſſariò admitti debent.

Nam primò Matt. 26. Chriſtus dixit: *quòd ſi Patrem rogaret, eſſet exhibiturus, plùs quam 12. Legiones Angelorum*, adeóque ſupponebat voluntatem & decretum Patris exhibendi tot legiones ſub hâc conditione, ſi Filius rogaret. Similiter pactum, quo DEUS Adamo promiſit juſtitiæ originalis propagationem in poſteros, ſub conditione non peccandi, erat voluntas abſoluta, præſens & efficax ex parte DEI promittentis, conditionata tamen ex parte objecti, & quidem ſub conditione nunquam implenda vel redigenda in actum.

Secundò. Infinitas divinæ voluntatis non minùs exigit eſſe conſtituta in actu circa omne objectum volibile, quàm intellectûs infinitas circa omne ſcibile: ſed effectus futuri ſub conditione nunquam ponenda ſunt objectum liberè volibile; ergo divina voluntas per propriam determinationem debet eſſe in actu circa iſta futura conditionata.

Tertiò. De futuris abſolutis DEUS habet decreta abſoluta ex parte objecti: ergo de conditionatis habet decreta conditionata. conſequentia probatur: ideo requiruntur decreta abſoluta pro futuris abſolutis, quia ſine ejuſmodi decretis ceſſaret omnis rerum futuritio: cùm eſſe futurum ſit eſſe præparatum in cauſa: ſed etiam ſublato decreto conditionato ex parte objecti tollitur ſtatus futuritionis conditionatæ: cùm etiam futurum conditionatum ſit aliquod eſſe præparatum in cauſa extractum è ſtatu puræ poſſibilitatis: ergo de futuris conditionatis dantur in DEO decreta conditionata ex parte objecti. Ex parte objecti, inquam, quia conditionata ex parte ſubjecti, cùm non ſint, ſed eſſent, nullam faciunt præparationem in cauſa, & conſequenter nullam poſſunt tribuere futuritionem. His poſitis ſit.

Concluſio. DEUS non aliter certò cognoſcit futura conditionata, quàm in decretis abſolutis ex parte actûs, & conditionatis ex parte objecti. Ita communiter Thomiſtæ contra Moliniſtas. 4

Ratio ex dictis eſt: DEUS nihil futurum ſuæ liberæ voluntati ſubjectum certò poteſt cognoſcere, niſi ratione ſui liberi decreti: ſed futura contingentia conditionata ſunt aliquod futurum & ab ente purè poſſibile diſtinctum: ergo ut ſic non niſi ratione liberi decreti cognoſcitur: ſed non cognoſcitur ratione decreti abſoluti; aliàs quippe jam forent abſolutè futura, non etiam ratione decreti conditionati ex parte actûs, quia tale decretum, cùm actu non exiſtat, etiam nullam cauſam actu præparat, vel determinat, nec proinde ſufficit ad tribuendam denominationem futuritionis. Reſtat igitur, ut hæc futura cognoſcantur in decretis abſolutis quidem ex parte actûs, conditionatis autem ex parte objecti: cùm aliunde certam cognoſcibilitatem & futuritionem non poſſint accipere.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò. Non requiritur major exiſtentia cauſæ, quàm ſit exiſtentia effectûs: ſed exiſtentia effectûs conditionatè futuri eſt purè conditionata: ergo etiam ſufficit exiſtentia conditionata decreti, quod tantùm eſſet, ſi poneretur effectus. 5

Confirm. Ad effectum actu ponendum requiritur cauſa actu influens, & ad abſolutè futurum, decretum abſolutum; ergo ad effectum tantùm conditionatè futurum, qui nec eſt, nec erit, ſed tantùm eſſet, ſi poneretur certa conditio, etiam ſufficit decretum, quod exiſtet, non quod actu exiſtat.

Reſp. diſt. maj. non requiritur major exiſtentia cauſæ, quæ actu influit exiſtentiam in effectum, conc. quæ tantùm præparat exiſtentiam, nego maj. ſed exiſtentia effectûs conditionatè futuri eſt tantùm conditionata, ita tamen ut habeat eſſe futurum in præparatione cauſæ, conc. in alio, neg. minorem, & conſequentiam. Cùm enim futuritio ſit extrinſeca denominatio à præparatione cauſæ, hæc autem à decreto actu exiſtente proveniat, neceſſe eſt dari actualia decreta de futuris conditionatis.

Ex quo patet reſponſio ad confirm. negatur enim conſequentia; quia decretum, quod actu non exiſtit, nullam cauſam præparat, adeóque non poteſt tribuere formalem effectum & extrinſecam denominationem futuritionis.

Objic. ſecundò. Ejuſmodi decreta ſunt otioſa & ridicula: ergo non admittenda. Antec. prob. Illud decretum eſt otioſum & inutile, cujus effectus, 6.

Digitized by Google

fectus, jam per aliud decretum abſolutum nunquam ponendi conditionem eſt impeditus. e.g. inutile eſt decretum Tyriis dandi gratiam pœnitentiæ ſub conditione prædicationis Chriſti: ſiquidem decreto abſoluto DEUS ſtatuit, ut Chriſtus ipſis nunquam prædicaret. Sed ita ſe habent decreta de futuris conditionatis, ergo.

Confirmatur. Ridiculum foret, ſi quis tibi promitteret 100. nummos ſub conditione, ſi lingua oculum tetigeris, quia nempe conditio adjecta eſt impoſſibilis: ergo etiam ridiculum erit decretum Tyriis dandi gratiam pœnitentiæ ſub conditione prædicationis: ſiquidem prædicatio virtute decreti, ne Chriſtus ibi prædicaret, facta eſt impoſſibilis.

Reſp. negando antec. & minorem probationis; nam decretum abſolutum, ut Chriſtus nunquam apud Tyrios prædicaret, & ut Tyrii non converterentur, habet pro objecto abſolutam non futuritionem prædicationis & converſionis, quæ nequaquam pugnat cum conditionata futuritione ejuſdem converſionis, quæ eſt objectum decreti conditionati. Aliunde etiam pertinet ad perfectionem actus puri, & infiniti, ut ipſius voluntas non ſit ſuſpenſa & potentialis, ſed reſoluta & in actu conſtituta circa quodlibet objectum volibile. Item ad rationem univerſalis proviſoris & gubernatoris pertinet, non tantùm res omnes poſſibiles ſub quacunque poſſibili combinatione conditionum cognoſcere; ſed etiam, quid in quacumlibet combinatione fieri velit, decernere, ad hoc autem utile & neceſſarium eſt decretum conditionatum.

Ad Confirm. Reſp. Non eſſe paritatem, quia illa conditio, ſi lingua oculum tetigeris, eſt intrinſecè & ſimpliciter impoſſibilis; illa verò conditio, ſi Chriſtus apud Tyrios ſigna fecerit, eſt intrinſecè poſſibilis, & fit tantùm impoſſibilis extrinſecè, ea ſuppoſitione alterius decreti divini.

Inſtabis. Hinc ſequeretur, quod DEUS haberet infinities infinita decreta circa combinationes penè ridiculas rerum poſſibilium, ut v. g. ſi conderet alium mundum, tot eſſent muſcæ producendæ, ex hoc vel illo cadavere progignendæ, &c. 7.

Reſp. negando ſequelam: nam ſicuti DEUS ab æterno ex infinities infinitis creaturis poſſibilibus res abſolutè futuras unico ſimpliciſſimo voluntatis actu ad ſtatum abſolutæ exiſtentiæ extraxit; alias verò omnes creaturas non tantùm in ſtatu puræ poſſibilitatis reliquit, ſed etiam ad non futuritionem determinavit: ita ſimiliter ex infinitis poſſibilibus combinationibus conditionum, unâ ſimpliciſſimâ voluntate aliquas determinavit, quas videbat ſuæ generali providentiæ conſentaneas, cæteris in ſtatu puræ poſſibilitatis & non futuritionis conditionatæ relictis.

DISPUTATIO XV.

DE

Obiecto, & diviſione voluntatis Divinæ.

Ad q. 19. D. Th.

POſtquam Doctor Angelicus expedivit controverſias ad intellectum Divinum pertinentes, recto ordine ad voluntatem progreditur, eiusque naturam, diviſionem, perfectiones & proprietates examinat. Cum quo proinde primò Divinæ voluntatis obiectum, deinde diviſionem dabimus. Poſtremò libertatem & efficaciam Di-Divinæ voluntatis, perfectiones præcipuas, & maximè diſputabiles diſcutiemus.

ARTICULUS I.

Quodnam ſit obiectum Divinæ voluntatis?

SUMMARIA.

1. *Ratio voluntatis in DEO.*
2. *Quam confirmat PP. Authoritas.*
3. *Suppoſita de voluntate DEI.*
4. *Obiectum formale.*
5. *Objectum materiale.*
6. *Quomodo DEUS operetur propter creaturas?*
7. *DEUS creaturas rationales amat amore amicitiæ.*
8. *Quomodo Creaturæ amentur ut media?*
9. *Non ſolus actus charitatis reperitur in DEO*

§. I.

Certiora præmittuntur.

1. DAri in DEO voluntatem, liquet ex ipſa oratione Dominica Matt. 6. & teſtantur ferè omnes S. Script. paginæ, utpote Divinæ voluntatis interpretes. Probat S. D. a. 1. partim ex eo, quòd voluntas ſit perfectio ſimpliciter ſimplex, partim quòd omnis ſubſtantia intellectiva conſecutivè eſt etiam volitiva; ſed DEUM eſſe intellectivum conſtat ex priori diſputatione: ergo conſequitur, quòd etiam DEUS ſit ſummè volitivus. Major, cujus ſoliditatem cavillantur nonnulli è RR. ſic probatur: omnem formam conſequitur proportionatus appetitus, & inclinatio in bonum conveniens tali formæ: ut enim conſtat inductione totius naturæ, quodlibet proſequitur bonum ſuum, & refugit malum: ergo ad formam intellectualem ſequitur appetitus rationalis, ſicut ad formam naturalem ſequitur appetitus naturalis: ſed iſte eſt voluntas, quæ ſola ten-

Digitized by Google

tendit in bonum rationis, conveniens & proportionatum naturæ rationali: ergo.

2. Quæ ipſa etiam eſt doctrina & mens SS. PP. nam Athanaſius tr. d. defin. ait: *quidquid intelligit, conſtat quòd etiam voluntate ducatur.* Athanaſius Synaita l. viæ Domini. c. 2. *Perſpicuum eſt, omne illud, quod intellectu præditum eſt, & volendi poteſtate præditum eſſe; nam voluntas omni rationali creaturæ ineſt eſſentialiter.* D Fulgentius. l. 1. ad Monimum c. 18. *neque enim animæ rationali ineſſe poſſet ullatenus ratio, niſi & poſſet Creatoris ineſſe dilectio.*

3. Cæterùm de hac ipſa DEI voluntate ſuppono primò ex dictis in 3. diſputatione, quòd ſit virtualiter diſtincta ab intellectu, & ratione noſtrâ conſequens ad eſſentiam DEI. Secundò DEUM eſſe ipſum ſuum velle, ita ut voluntas DEI ſit ipſemet actus ſecundus volendi, & non potentia vel actus primus ab actu ſecundo virtualiter diſtinctus. Tertiò. Hanc ipſam DEI voluntatem eſſe immutabilem & æternam, quia eſt identificata cum ipſius eſſentia, & perfectio ſimpliciter ſimplex non obſtante ipſius libertate, de qua in ſequentibus. Reſtat, ut in præſenti quæramus objecta, & ex objectis diviſionem voluntatis, poſtea perfectiones ipſius, nempe libertatem & efficaciam diſcutiamus.

§. II.

Objectum Divinæ voluntatis.

4. CONCLUSIO. *Objectum formale Divinæ voluntatis tam motivum quàm terminativum eſt increata DEI bonitas; creaturæ verò ſunt objectum ſecundarium, & materiale ipſius.* S. D. a. 2. ad. 2. dicens. *Cùm DEUS alia à ſe non velit, niſi propter finem, qui eſt ſua bonitas, non ſequitur, quòd aliquid aliud moveat voluntatem ipſius, niſi bonitas ſua.* Ex quibus

Ratio primæ partis eſt. Illud eſt objectum formale tam per ſe motivum, quàm terminativum alicujus potentiæ, quod per ſe ab illa attingitur, & cætera ratione ipſius: ſed ſola Divina bonitas per ſe primò attingitur à voluntate Divina, bona verò creata tantùm ratione ipſius; partim, quia, ut dicitur prov. 26. *omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus;* partim, quia aliàs voluntas DEI ſpeciem & menſuram acciperet à bonitate creata, quod implicat; cùm ſola increata ipſius bonitas habeat adæquatam commenſurationem & proportionem actualitatis cum voluntate DEI.

5. Ratio ſecundæ partis eſt: Illa ſunt objecta materialia & ſecundaria Divinæ voluntatis, quæ quidem DEUS vult & amat non tantùm propter ipſorummet bonitatem, ſed propter propriam bonitatem; atqui alia à ſe vult DEUS & amat propter ſuam, non propter ipſorummet bonitatem, ſiquidem voluntas & amor DEI non attrahitur à creata bonitate tanquam fine, & idcirco non dicitur affectivus ſed effectivus, utpote propter ſemetipſum effundens & communicans rebus bonitatem: *non enim*, inquit S. Bern. l. de amore DEI c. 4. *afficeris ad nos, vel à nobis, cùm nos amas, ſed es, quod es, quia ſemper id ipſum es, nos autem à te, ad te, & in te afficimur, cùm te amamus.* Et D. Bonav. in 3. diſp. 32. q. 1. *amor Divinus non eſt amor inclinans ad alterum, ſed potiùs alia inclinans & trahens ad ſe ipſum.*

§. III.

Solvuntur objectiones.

Dices primò. Illud eſt motivum & finis voluntatis, propter quod voluntas operatur: 6.
ſed voluntas DEI operatur propter creaturas: ergo creaturæ ſunt motivum & finis Divinæ voluntatis. minor probatur: quia DEUS res corporales condit propter hominis utilitatem, eáſque ordinat ad hominem tanquam media ad finem.

Reſp. Illud eſt motivum voluntatis, propter quod ipſa operatur tanquam propter cauſam & rationem volendi ex parte voluntatis, concedo. tanquam propter rationem volendi tantùm ex parte voliti, nego: ſed DEI voluntas ſic operatur; cùm res corporeas condit propter hominem, ut ly *propter* ſignificet motivum finale ex parte voluntatis, nego; (omnia quippe, & res corporeas & ipſum hominem vult DEUS propter ſuam bonitatem tanquam rationem volendi) rationem volendi tantùm ex parte voliti, ut nimirum unum ordinatum ſit in utilitatem alterius, concedo min. & nego conſequentiam. quod paucis expreſſit S. D. hîc a. 5. dicens, *vult DEUS hoc eſſe propter hoc, ſed non propter hoc vult hoc.* h. e. inter objecta materialia vult DEUS unum ſe habere inſtar finis, & aliud inſtar medii, non tamen, ut ſe habeant per modum finis reſpectu ſui actûs & voluntatis.

Dices ſecundò. Si DEUS omnia vult propter 7.
ſe ipſum, tunc creaturas rationales non amat amore amicitiæ, ſeu benevolentiæ: conſequens eſt contra doctrinam S. D. in 2. 2. q. 23. a. 1. ergo. Sequela probatur: quia per hoc amor amicitiæ diſtinguitur ab amore concupiſcentiæ; quòd ille ſiſtit in amato, iſte verò eſt reflexivus in bonum proprium.

Reſpondeo negando ſequelam, & probationem diſtinguo: amor amicitiæ ſiſtit in amato, niſi bonum ipſius amati ſit referri in ulteriorem bonitatem concedo. Si ſit, nego: atqui eſt ipſummet creaturæ rationalis bonum referri in bonitatem Divinam.

Dices tertiò. Si DEUS creaturas amaret prop- 8.
ter ſe ipſum, amaret ut media; atqui hoc dici nequit, quia bonitas mediorum eſt bonitas utilitatis & conducentiæ ad finem: ſed nulla creatura poteſt DEO afferre aliquam utilitatem: ipſe enim *bonorum noſtrorum non eget.* pſal. 15. ergo.

Reſpond. DEUS creaturas amat ut media, ſub latiori ſenſu, quatenus nimirum amantur ratione bonitatis Divinæ à ſe participatæ, ideóque referibilis in DEUM ut fontem illius, concedo: in ſtrictiori ſenſu, quaſi amarentur ratione utilitatis & conducentiæ ad finem. nego.

Dices quartò. Hinc ſequeretur, in DEO nul- 9.
lius virtutis quàm charitatis actum reperiri: quia actus habens pro motivo formali increatam DEI bonitatem, eſt actus charitatis: ſed voluntas DEI in ſuo actu haberet unicum motivum ſuæ increatæ bonitatis: ergo tantùm foret actus charitatis.

Reſpond.

Digitized by Google

Reſp. negando ſequelam, & probationem diſtinguo. ſi non formaliter eminenter contineat motivum & actum alterius virtutis, concedo, ſi contineat, nego, & pariter diſt. min. nego conſequentiam.

ARTICULUS II.

Quomodo DEUS amet creaturas poſſibiles?

SUMMARIA.

1. *Liberè amat DEUS creaturas actuales.*
2. *Amor inefficax creaturarum poſſibilium probatur authoritate.*
3. *Multiplex ratio hujus ſententia.*
4. *Eſt amor inefficax & ſimplicis complacentia.*
5. *S. Doctoris authoritas in oppoſitum accipienda eſt de amori efficaci.*
6. *Quandonam potentia neceſſariò feratur ad objecta materialia?*
7. *Spiritus S. etiam ex amore creaturarum poſſibilium procedit.*
8. *Quomodo voluntas infinita neceſſitari poſſit per objectum finitum.*
9. *Quomodo objectum intellectûs ſit ſimplicius, quàm objectum voluntatis?*
10. *DEUS ſemper vult optimum formaliter.*
11. *Quales actus & virtutes voluntatis ſint admittenda in DEO?*

§. I.

Datur in DEO amor erga creaturas poſſibiles.

1. SUppono, DEUM liberè amare creaturas actuales, quia liberè illas producit. Eſt quippe amor DEI non affectivus, qui bonitatem ſupponat in rebus, à qua trahatur & afficiatur, ſed effectivus, qui ipſam bonitatem & amabilitatem ponat in rebus. Vult igitur DEUS bonum creaturis, quia eſſe, & quidquid bonitatis ipſi ſuperſtruitur, tribuit: eáque de cauſa creaturas amat, quid enim aliud eſt amare, quàm alicui bonum velle? hoc ipſo autem liberè amat, quia cuilibet creaturæ liberè tribuit ſuum eſſe. De creaturis poſſibilibus major eſt diſceptatio: dum rigidiores Thomiſtæ poſſibilia ab omnis boni commercio proſcribunt, ideóque ab objecto Divinæ voluntatis excludunt. Alii cum Marco de Serra mitiori calculo inter objecta ſimplicis complacentiæ, non tamen amoris efficacis admittunt.

2. Cui poſteriori ſententiæ ſubſcribo. Stat pro hac ſententia S. Dionyſius c. 4. d. Divinis Nomin. dicens: *bonum ſe extendit ad exiſtentia & non exiſtentia.* Si ergo non exiſtentia (poſſibiles nempe creaturæ) poſſunt habere rationem boni, nihil obſtat, quo minùs poſſint terminare Divinam voluntatem; cùm hoc unicum ſit contrariæ partis fundamentum, quòd poſſibilia ſint omni bonitate deſtituta. Accedit Authoritas S. D. qui hîc q. 37. a. 2. abſque ulla exceptione dicit; *Sicut Pater dicit ſe & omnem creaturam Verbo, quod genuit, ita diligit ſe, & omnem creaturã SpirituSancto,* Sed Pater dicit ſe & omnem creaturam poſſibilem Verbo, quod genuit: imò per ſe tantùm dicit creaturam poſſibilem, neque enim, niſi concomitanter ex actualium creaturarum amore verbum procedit: ergo diligit ſe & omnem creaturam poſſibilem Spiritu ſancto: quia nec Spiritus S. niſi concomitanter tantùm ex amore creaturarum actualium procedit. Præterea idem S D. 1. contra gent. c. 84. dicit: *DEUS non vult niſi ea, quæ ſunt, vel poſſunt eſſe bona*: ergo inter objecta Divinæ voluntatis admittit bona poſſibilia, præſertim cum S. D. ſubdat, ſolùm impoſſibilium ſecundùm ſe non eſſe voluntatem in DEO.

Ratio quoque eſt primò. Divina voluntas extendit ſe ad omne bonum, in quod voluntas poteſt ferri; ſed voluntas ferri poteſt in bonum poſſibile: ergo. minor conſtat noſtrâ experientiâ, qui ſæpe appetimus poſſibilia, uti cùm Chriſtus Marci 14. oravit. *Pater omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc à me.* Ubi Chriſtus ſcivit, translationem calicis tantùm eſſe poſſibilem. 3.

Confirm. Poſſumus velle poſſibilia tantùm (ut patet in prædicto exemplo) abſque peccato: ſed tunc DEUS vult, ut velimus talia: ergo vult DEUS poſſibilia.

Ratio eſt ſecundò. DEUS neceſſariò vult ſuam bonitatem ut communicabilem creaturis: ergo neceſſariò vult creaturas poſſibiles, ſine quibus non eſt communicabilis.

Confirm. primò. Ex eo, quòd ideæ Divinæ ſint imitabiles per eſſentiã, non poſſunt cognoſci, niſi cognitis poſſibilibus: ergo etiam ex eo, quòd bonitas Divina per eſſentiam eſt communicabilis, non poteſt amari, niſi ametur terminus hujus communicabilitatis, h. e. creaturæ poſſibiles ratione ideæ.

Confirm. ſecundò. Bonitas actualis rerum terminat efficacem voluntatem DEI: ergo bonitas poſſibilis terminat inefficacem voluntatem DEI. Conſequentia probatur: Infinita voluntas extendit ſe ad omnem bonitatem, ſicut infinita ſcientia ad omnem veritatem: ergo ſicuti ſcientia ſpeculativa DEI extenditur ad omne verum poſſibile: ita inefficax voluntas DEI ad omne bonum poſſibile.

Confirm. tertiò. Qui vult finem, vult neceſſariò etiam ea, ſine quibus finis eſſe non poteſt, ut habet S. D. hîc. a. 3. atqui neceſſariò DEUS amat ſuas ideas, potentiam, bonitatem: ergo etiam neceſſariò amat creaturas, ſine quibus illæ eſſe non poſſunt.

Dixi tamen: hunc amorem eſſe ſimplicis complacentiæ & inefficacem, ut occurrerem ſcrupulo Adverſariorum, qui cùm in S. D. legunt, amorem DEI erga creaturas eſſe effectivum, ex eo inferunt: ergo creaturæ poſſibiles, quæ non efficiuntur à DEO, non diliguntur ab ipſo. Sed nimi- 4.

Digitized by Google

nimirum loquitur S. D. de amore efficaci, non inefficaci & ſimplicis complacentiæ, quem ad poſſibilia terminari dicimus. Imò ſicut Adverſarii concedunt nobiſcum, ſcientiam ſimplicis intelligentiæ eſſe virtute & quaſi in actu primo cauſam rerum, ita ſimiliter nobiſcum rectè dicerent, amorem poſſibilium eſſe virtute, & quaſi in actu primo effectivum: ſicut enim efficax DEI voluntas eſt in actu ſecundo amor effectivus, in quantum vult & approbat actualem habitudinem rerum ad eſſe, ita inefficax DEI voluntas, & quam vocamus ſimplicis complacentiæ, eſt amor virtute, & in actu primo effectivus, in quantum approbat, & ſibi complacet in habitudine poſſibili, quam res habent ad eſſe: ſicut & ipſe artifex, antequam decernat artificioſam formam in opus inducere, priùs in ideato à ſe concepto, & per ideam artis repræſentato complacentiam habet. Non ideo tamen iſta complacentia & amor poſſibilium erit actus liber in DEO, cùm non fundetur in contingenti & libera, ſed neceſſaria connexione, quam habent poſſibilia cum Divinis ideis, omnipotentia, & bonitate.

§. II.

Solvuntur objectiones.

5. Dices tamen primò: S. D. hîc a. 3. univerſaliter ait, *alia à ſe DEUM non neceſſariò, ſed liberè velle.* Quod repetit 1. cont. gent. à c. 81. & alibi. Reſp. S. Doct. hîc loqui de amore efficaci, non de amore ſimplicis complacentiæ.

6. Dices ſecundò: quælibet potentia non niſi ad rationem formalem ſui objecti fertur neceſſariò, neceſſitate quoad ſpecificationem; ſed res creatæ poſſibiles non pertinent ad objectum formale Divinæ voluntatis: ergo. Reſp. diſt. maj. niſi ſint aliqua neceſſariò connexa cum illo ſpecificativo, conc. ſi ſunt connexa, nego. ſed poſſibilia non pertinent ad objectum ſpecificativum Divinæ voluntatis, ut neque ſint neceſſariò connexa cum illo, nego, ut ſint connexa, conc. min. & nego conſequentiam.

7. Dices tertiò: ſequeretur, quòd Spiritus S procederet ex amore creaturarum, quòd tamen communiter Theologi non admittunt in Tract. de SS. Trinit. Reſp. tam parùm eſſe inconveniens, ut Spiritus S. procedat ex amore per modum ſimplicis complacentiæ ad creaturas terminato; quàm quòd Verbum procedat ex cognitione poſſibilium: imò hoc inſinuat S. D. loco ſuprà cit. Unde Theologi communiter de efficaci amore actualium creaturarum loquuntur, cum negant Spiritum S. ex illo per ſe procedere.

8. Dices quartò. Objectum finitum & inadæquatum non poteſt neceſſitare voluntatem infinitam; ſed creaturæ poſſibiles tantùm ſunt objectum inadæquatum & finitum: ergo non poſſunt neceſſitare Divinam voluntatem. Reſp. objectum finitum & inadæquatum non poteſt voluntatem infinitam neceſſitare, neceſſitate objectivâ, & purè ex parte ſui proveniente, conc. ſubjectivâ, & proveniente ex infinitate ſubjecti, nego. ſicut enim ex infinita perfectione ſubjecti, & cognitionis Divinæ provenit, ut quamvis poſſibilia ratione ſui non habeant infinitam ſcibilitatem, tamen neceſſariò cognoſcantur, quia nimirum neceſſariò comprehendendo ſuam omnipotentiam, etiam neceſſariò comprehendit DEUS omnem terminum connexum cum illa; ita etiam ex infinita perfectione ſubjecti & voluntatis Divinæ provenit, ut neceſſariò amando ſuam bonitatem & omnipotentiam, neceſſariò amet terminos cum illa neceſſariò connexos.

Dices quintò. Objectum intellectûs juxta S. D. infrà q. 82. a. 3. eſt ſimplicius & magis abſolutum, quàm objectum voluntatis. h. e. interprete Caietano, objectum intellectûs eſt quidditas rei ſub conceptu quidditatis, voluntatis verò objectum eſt res prout exiſtens: ergo poſſibilia, quæ præſcindunt ab ordine ad exiſtentiam, poſſunt quidem eſſe objectum Divinæ ſcientiæ; non autem voluntatis. Reſp. objectum intellectûs ſive verum eſſe magis abſolutum, quàm ſit objectum voluntatis, quia verum, quod eſt objectum intellectûs, poteſt abſolutè concipi ſine habitudine ad eſſe, ut fit in ſpeculationibus Mathematicis, at verò objectum voluntatis aliquam requirit habitudinem ad eſſe. Nec tamen requiritur actualis habitudo; ſed ſufficit poſſibilis juxta dicta. 9.

§. III.

Corollaria.

Colliges primò: Si objectum volitum formaliter ſpectetur, DEUM ſemper illud velle, quod eſt optimum: ſecus ſi ſpectetur materialiter, & entitativè. Formaliter ſpectatur volitum, prout ſubeſt motivo formali bonitatis Divinæ, quæ ſemper eſt infinitè perfecta. Materialiter ſpectatur, prout eſt in ſeipſo: & ſic certum eſt, unam creaturam eſſe alterâ meliorem: imò optimam & perfectiſſimam produci non poſſe conſtat ex dictis de perfectione DEI. 10.

Colliges ſecundò. Illas virtutes & actus voluntatis in DEO formaliter admittendos, qui nullam dicunt imperfectionem. Unde primò eſt in DEO non tantùm amor, de quo diximus, ſed eſt gaudium, delectatio & fruitio, quia hoc dicit quietem voluntatis in objecto volito: ſed hoc maximè locum habet in DEO, qui eſt ſibi ſufficientiſſimus. Secundò eſt in DEO Zelus juxta illud Ex. 24. *Ego ſum Dominus DEUS tuus fortis Zelotes.* Nam Zelus ſecundùm S. D. 1. 2. q. 28. a. 4. nil aliud importat, quàm intrinſecum amorem fortiter excludentem omne ſibi contrarium: ſed DEUS ita intrinſecè amat ſuam gloriam: ergo. Tertiò eſt in DEO formaliter miſericordia, quoad effectum ſublevandi alienam miſeriam, quia ut ſic nullam dicit imperfectionem; non autem quantùm ad motum appetitûs ſenſitivi, qui eſt triſtitia de malo alieno. Quartò eſt in DEO formaliter juſtitia diſtributiva quoad æquiſſimam diſtributionem juxta cujuſque accipientis proportionem & dignitatem: non autem ſecundùm obligationem ortam ex jure recipientis. Et ſic aliæ quoque virtutes & actus, quatenus ab imperfectione abſolvi nequeunt, non ſunt formaliter in DEO, uti Juſtitia commutativa, quæ ſuppo- 11.

nit

Digitized by Google

nit debitum legale, & ſuo loco tractabitur, temperantia, quæ tendit ad paſſiones in ordine continendas, odium, quod pro objecto terminativo habet malum quà tale: ira, quæ ſupponit triſtitiam ex injuria illata acceptam: deſiderium, quod fertur in bonum abſens, excluduntur à voluntate DEI, ideóque ſi legimus in S. Scriptura, DEUM iraſci ut pſal. 59. *odiſſe omnes, qui operantur iniquitatem.* pſal. 5. metaphoricè iſta ſunt accipienda, ratione nimirum alicujus effectûs, qui apud homines ex odio vel ira ſolet procedere.

ARTICULUS III.

Quotuplex ſit voluntas in DEO?

SUMMARIA.

1. *Diviſio voluntatis in DEO eſt materialis.*
2. *Alia voluntas abſoluta & efficax, alia conditionata, & inefficax.*
3. *Quid ſit voluntas antecedens & conſequens?*
4. *Voluntatem antecedentem eſſe voluntatem beneplaciti oſtendit authoritas S. Script.*
5. *Probat præparatio mediorum ſufficientium ad ſalutem.*
6. *Et univerſalis cura tam de ſingulis, quàm omnibus hominibus.*
7. *Confirmat exemplum Judicis.*
8. *Voluntas antecedens non inducit imperfectionem.*
9. *Inſtantia de voluntate conditionata & metu.*
10. *Exponuntur variæ authoritates S. Scripturæ.*
11. *Diviſio voluntatis in antecedentem & conſequentem eſt adæquata.*
12. *Aliquando voluntas antecedens & conſequens conjunguntur.*

§. I.

Diviſio voluntatis.

1. Voluntatum diviſio non ex aliqua intrinſeca diſtinctione virtuali, quam in una linea non dari pridem dictum; ſed ex objectorum materialium volitorum diverſitate, circa quæ Divina voluntas verſatur, accipitur: & ſolet primò dividi voluntas DEI in voluntatem ſigni & beneplaciti ex S. D. a. 11. voluntas beneplaciti eſt propriè & formaliter voluntas, quia eſt actus Divinæ voluntatis formaliter in DEO exiſtens. Voluntas verò ſigni non eſt propriè ſed metaphoricè voluntas; quia non eſt ipſe actus Divinæ voluntatis, ſed extrinſecum ſignum illius, quo modo teſtamentum dicitur voluntas teſtatoris. Ejuſmodi ſigna S. D. a. 1. enumerat 5. tria reſpectu boni ſcilicet operationem, præceptum & conſilium. duo reſpectu mali, ſcilicet prohibitionem & permiſſionem, hoc verſu comprehenſa,

Præcipit, ac prohibet, permittit, conſulit, implet.

Ex iſtis ſignis ſola operatio eſt infallibile ſignum abſolutæ & veræ voluntatis in DEO, ideóque ſemper incidit cum voluntate beneplaciti; quia eſt impoſſibile DEUM non velle, quod operatur, *omnia* enim, *quæ voluit, fecit in cælo & in terra.*

2. Voluntas beneplaciti ulteriùs dividitur in antecedentem & conſequentem: ſicut & in abſolutam & conditionatam, efficacem & inefficacem. Voluntas abſoluta & efficax eſt, quæ abſolutè & efficaciter decernit effectum; ideóque ſemper impletur, de qua etiam dicitur Eſther 3. *non eſt, qui tuæ voluntati poſſit reſiſtere.* Voluntas conditionata & inefficax eſt, quæ ſub conditione vult aliquem effectum, ideóque non ſemper impletur, ſed impleretur, ſi poneretur conditio, v. g. ſi homines facerent, quod deberent.

Voluntas antecedens non ex eo dicitur, quòd ſit quædam generalis & indifferens voluntas antecedens noſtræ voluntatis determinationem (quo modo exponit Vaſquez) ſed quod per illam DEUS vult aliquid, prout ſecundùm ſe & ſua intrinſeca, præſcindendo à circumſtantiis, eſt aliquid bonum & conveniens. Voluntas conſequens eſt, non quâ DEUS vult poſt determinationem noſtræ voluntatis, ſed quâ DEUS vult aliquid in particulari, ut veſtitum omnibus circumſtantiis. Nam ut S. D. voluntas comparatur ad res, ſecundùm quod in ſe ipſis ſunt: in ſe ipſis autem ſunt in particulari; unde ſimpliciter volumus aliquid, ſecundùm quod volumus illud conſideratis omnibus circumſtantiis particularibus, quod eſt conſequenter velle. Idcirco voluntas conſequens ſemper eſt abſoluta & efficax; voluntas verò antecedens, niſi conjungatur cum conſequente, eſt inefficax. Nam ut ibidem S. D. patet, *quòd, quidquid DEUS ſimpliciter vult, fit: licèt illud, quod antecedenter vult, non fiat.* his poſitis ſit 3.

§. II.

Voluntas antecedens eſt voluntas beneplaciti.

CONCLUSIO. *Non ſolùm voluntas conſequens, ſed etiam antecedens, eſt vera & ſincera voluntas beneplaciti.* Ita Thomiſtæ cum S. D. cit. a. 11. 4.

Probatur primò è variis Scripturis ut Ezech. 18. *nunquid voluntatis meæ eſt mors impii, dicit Dominus DEUS, & non, ut convertatur à viis ſuis, & vivat?* c. 33. *vivo ego dicit Dominus: nolo mortem impii, ſed ut convertatur impius à via ſua, & vivat.* 2. Petri 3. *nolens aliquos perire, ſed omnes ad pænitentiam reverti.* potiſſimùm verò ex illo 1. Tim. c. 2. *DEUS vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* idque confirmat Apoſtolus ex eo, quòd *unus eſt mediator DEI & hominum Chriſtus Jeſus, qui dedit ſeipſum redemptorem pro omnibus.* Ex quibus

Digitized by Google

5. Probatur ſecundò concluſio. Illa eſt voluntas vera beneplaciti, quæ præparat media ſufficientia ad conſequendum finem: electio quippe mediorum ſupponit intentionem finis: ſed voluntas omnes homines ſalvos faciendi comparat illis omnibus media ſufficientia ad ſalutem: ergo eſt vera voluntas beneplaciti: jam autem non eſt voluntas conſequens abſoluta & efficax: aliàs de facto omnes homines ſalvi fierent: ergo eſt voluntas inefficax & antecedens: adeóque voluntas antecedens eſt vera voluntas beneplaciti. minor conſtat ex verbis Apoſtoli: nam paſſio Chriſti eſt medium oblatum omnibus hominibus in ordine ad conſequendam ſalutem: *dedit enim ſemetipſum pro omnibus.* Et Coloſ. 1. *in ipſo complacuit reconciliare omnia.* Rom. 8. *pro omnibus tradidit illum.* 1. Cor. 15. *pro omnibus mortuus eſt Chriſtus.* 1. Jo. 2. *propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi.*

6. Confirm. primò. Curam gerere de omnibus ſupponit ſeriam voluntatem ſalvandi omnes: atqui DEUS gerit providentiam & curam de omnibus hominibus: ergo habet ſeriam voluntatem ſalvandi omnes homines; ſed hæc eſt voluntas antecedens: ergo. Minor eſt certa ex ſap. 6. *Puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus.* Unde D. Gregorius l. 25. moral. c. 27. *Sic DEUS intendit ſingulis, ac ſi vacet à cunctis; & ſic omnibus ſimul intendit, ac ſi vacet à ſingulis.*

7. Confirm. ſecundò exemplo Judicis, qui licèt voluntate conſequenti, & perpenſis omnibus circumſtantiis reo velit vitam tollere: non ex hoc impeditur, quin ſeriò cupiat quamvis inefficaci & conditionatâ voluntate ipſius vitam ſervare, præſertim, ſi is aliàs ſit amicus. Ita quamvis DEUS voluntate conſequente & conſideratis omnibus circumſtantiis, oſtenſione nimirum ſuæ Juſtitiæ, miſericordiæ in electos, gravitate peccati, &c. velit damnare reprobos, non exinde impeditur, quin voluntate antecedente velit omnes homines ſalvare, quippe quibus offert & comparat beneficia, cum quibus poſſent ſalvari, ſi vellent.

§. III.

Solvuntur objectiones.

8. Objic. primò. Hæc voluntas antecedens infert imperfectionem in DEUM, primò, quia eſt otioſa & inefficax ad conſequendum effectum, Secundò, quia infert contrarias voluntates in DEUM, vult enim omnes ſalvare per voluntatem antecedentem, & non vult omnes homines ſalvare per voluntatem conſequentem. Reſp. neg. antecedens. & ad primam probationem dico, non eſſe voluntatem otioſam; quia licèt non ſortiatur effectum ultimatum, ſortitur tamen effectus inchoatos & intermedios, inter quos ſunt (ut inquit S. D. in 1. d. 46. q. 1. a. 1.) ipſe ordo naturæ in finem ſalutis, & promoventia in finem, omnibus communiter propoſita, tam naturalia, quàm gratuita, &c. neque iſta inefficacia eſt ex defectu agentis & voluntatis; ſed ex defectu objecti, quod abſolutè ſecundùm ſe, & abſque adjunctione circumſtantiarum poteſt eſſe tantummodo objectum voluntatis inefficacis, non autem efficacis.

Inſtabis. Qui habet voluntatem inefficacem 9. ex parte objecti, haberet efficacem, ſi abſque ſuo incommodo poſſet objectum mandare executioni: ſi enim mercator poſſet ſalvare ſine periculo ſuas merces, haberet etiam efficacem voluntatem illas ſalvandi: ---- Ergo cùm DEUS abſque ullo ſuo incommodo poſſit ſalvare omnem hominem, non habet veram voluntatem ne quidem inefficacem ipſos ſalvandi.

Reſp. diſt. antec. haberet voluntatem efficacem, niſi executio objecti ratione adjunctæ circumſtantiæ appareat minùs bona, conc. ſi appareat minùs bona, nego. Et ideo mercator efficaciter appeteret retinere merces, quia illæ ceſſante periculo haberent eandem bonitatem, quam habent ante periculum: at ſalus omnium hominum, quæ abſolutè ſecundùm ſe repræſentatur bona, in circumſtantiis manifeſtandi Divinam Juſtitiam, aliàsque DEI perfectiones, DEO apparet minùs bona.

Objicies ſecundò nonnullas Authoritates, qui- 10. bus videtur indicari, Chriſtum non pro omnibus eſſe mortuum. Ita Joa. 17. *non pro mundo rogo.* Matth. 26. *qui pro multis effundetur.* Concilium Valentinum *Chriſtus non eſt mortuus pro iis, qui in impietate mortui ſunt.* D. Th. 3. p. q. 21. a. 4. ad 2. *Chriſtus non oravit pro omnibus Crucifixoribus, nec etiam pro omnibus, qui erant credituri in eum, ſed ſolùm pro eis, qui erant prædeſtinati, ut per ipſum vitam conſequerentur æternam.*

Reſp. in primo & ultimo loco ſenſum eſſe de efficaci & conſequenti voluntate orandi, non de antecedente; quia ſanguis Chriſti pro omnibus quidem ſufficienter, non tamen efficaciter fuit oblatus & effuſus, quo modo exponit & loquitur Tridentinum Seſs. 6. c. 2. & 3. Ad ſecundum locum Matt. Reſp. ly *pro multis* ibidem accipi pro *omnibus.* ut ſæpius contingit in S. Scriptura. Ad 3. locum ex Concil. Reſp. mentem ipſius eſſe, quòd Chriſtus non obtulerit ſuam paſſionem, ut hi, qui in impietate ſunt mortui, ex inferno liberentur, quod ſenſerunt aliqui hæretici.

Colliges ex dictis primò, diviſionem volunta- 11. tis in antecedentem & conſequentem eſſe adæquatam; quia accipitur à membris contradictoriè oppoſitis: aut enim eſt voluntas & amor boni ſine circumſtantiis particularibus, aut cum illis conſiderati. Si primum, eſt voluntas antecedens; ſi ſecundum, eſt conſequens. Unde rejicienda eſt illa RR. voluntas concurrens, utpote deſtruens efficaciam intrinſecam Divinorum decretorum (de qua in ſequent.) & medium ponens inter contradictoria. Cæterùm ipſa voluntas conſequens, ſi eſt circa mala, dicitur voluntas permiſſionis, circa bona verò voluntas approbationis.

Colliges ſecundò, voluntatem antecedentem 12. ſæpe conjungi cum conſequente, ſicuti gratia efficax ſæpe comitatur ſufficientem: nam in ſalute omnium hominum, quæ eſt volita voluntate antecedente, etiam includitur ſalus prædeſtinatorum, quam DEUS etiam vult voluntate conſequente.

DISPU-

Digitized by Google

DISPUTATIO XVI.

DE

Libertate voluntatis Divinæ.

Fide certum eſt, in DEO dari liberum arbitrium, quo liberrimè decernit, & producit alia extra ſe, veluti teſtantur plurimi ſcripturæ textus, ut pſal. 93. *DEUS ultionum liberè egit.* Matth. 20. *Non licet mihi, quod volo facere? &c.* Nimirum libertas arbitrii, *Divinum quid præfulgens in anima, tanquam gemma in auro*, teſte S. Bernardo in Cant. perfectio eſt ſimpliciter ſimplex, & maxima naturæ rationalis dignitas. Sed neque Divina voluntas aliter creaturas velle poteſt, quàm prout habent cum ſua bonitate ceu formali obiecto connexionem; atqui creaturæ actuales non habent neceſſariam connexionem cum bonitate Divina; hæc quippe & erat ante mundum, & adhuc eſſet in eodem flore ſuæ infinitæ perfectionis, quamvis nullis extantibus creaturis: ergo Divina voluntas creaturas actuales liberè vult. Patet etiam à poſteriori: quia ſi DEUS ageret ex neceſſitate, faceret de facto, quæcunque poſſet: hæc autem nec facit, nec facere poteſt: ergo. Et hæc quidem ſunt expedita: gravis tamen eſt, & aliquorum Judicio omnium difficillima Theologiæ quæſtio, quid actus liber ad neceſſarias perfectiones ſuperaddat, ſive per quid à neceſſariis diſtinguatur?

ARTICULUS I.

An libertas Divinorum decretorum intrinſecè compleatur per aliquid creatum?

S U M M A R I A.

1. *Aperitur ſtatus difficultatis.*
2. *Sententia de additione perfectionis modalis ſupra actum neceſſarium reprobatur.*
3. *Aureoli denominatio extrinſeca rejicitur.*
4. *Capreoli reſpectus rationis refutatur.*
5. *Complementum intrinſecum ab actione vel effectu creato petitum.*
6. *Impugnatur ex natura perfectionis vitalis.*
7. *Ex circulo vitioſo.*
8. *Ex natura liberi ſecundi.*
9. *Ex prioritate libertatis Divinæ.*
10. *Reſponſio enervatur.*
11. *Ex paritate volitionis.*

§. I.

Variæ Authorum ſententiæ diſcuſſæ & rejectæ.

1. Status propoſitæ difficultatis in eo conſiſtit, quòd duæ propoſitiones ſibi in ſpeciem contradictoriè oppoſitæ ſint conciliandæ; quarum una eſt: *aliquid Divinum DEO intrinſecum & identificatum poſſe non eſſe*: altera: *nihil Divinum DEO intrinſecum & identificatum poſſe non eſſe.* Nam actus DEI liber ex eſſentia actûs liberi habet, ut potuerit non eſſe. Actus DEI liber ex eſſentia actûs Divini vitalis habet, quòd ſit DEO intrinſecus; ergo aliquid DEO intrinſecum poteſt non eſſe. Rurſus: nihil identificatum DEO poteſt aut potuit non eſſe; quidquid eſt intrinſecum DEO, eſt identificatum cum ipſo, niſi velis conſtituere DEUM compoſitum, & conflatum ex creatis perfectionibus, quod alibi rejecimus: ergo nihil DEO intrinſecum poteſt non eſſe.

Ut hanc diſcordantiã in concordiã revocarent, 2. dixerunt aliqui primò: Liberum Divinæ voluntatis actum ſupra neceſſariam perfectionem actûs, addere quandam perfectionem realem ſaltem modaliter diſtinctam; quæ abſolutè potuerit non eſſe, eò quòd tantùm dicat perfectionem ſecundùm quid. Sed hæc ſententia rejecta manet ex iis, quæ de immutabilitate & ſimplicitate DEI diximus, quam omnis creatæ formæ intrinſeca receptio dehoneſtat. Stat etiam in contrarium Concilium Rhemenſe in Symb. fid. definiens, *non eſſe aliquas res, ſive relationes, ſive proprietates, ſive ſingularitates, aut unitates dicantur, in DEO, quæ non ſint ab æterno, & non ſint DEUS.* Tandem ſive illud ſuperadditum ſit abſoluta, ſive modalis, ſive perfectio ſimpliciter, ſive ſecundùm quid. Vel eſt quid creatum, vel Divinum? ſi creatum; ergo facis DEUM compoſitum, & intrinſecè perfectibilem per aliquid creatum. Si Divinum; ergo quod eſt entitativè DEUS, potuit eſſe nihil: & quod eſt nihil, potuit eſſe DEUS, quod eſt ſanè, ut inquit Jo. à S. Th. *horribile inconveniens.*

Secundò Aureolus è diametro oppoſitus in 1. 3. diſt. 45. q. 1. docuit, actum liberum formaliter conſtitui per denominationem extrinſecam ab actione tranſeunte, & creaturas ad extra immutante. Sed neque iſta ſententia ſcopum tangit: quia primò libertas eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, DEUM intrinſecè denominans, & liberè velle eſt actus DEI immanens, præſuppoſitus omni productioni ad extra. Ideo enim dixit Pſaltes Reg. pſal. 17. *Salvum me fecit, quoniam voluit me.* & pſal. 113. *omnia, quæcunque voluit,*

Digitized by Google

Dominus fecit: ergo hæc denominatio à forma DEI extrinſeca provenire non poteſt. Secundò iſta ſententia committit vitioſum circulum, dum per ipſam liberè DEUS vult creaturas, quia liberè ſunt futuræ, & tamen ideo liberè ſunt futuræ, quia DEUS illas liberè vult.

4. Alii tertiò cum Capreolo, Ferrar. Marco Serra hîc docent, quòd actus liber ſuperaddat ad neceſſariam perfectionem reſpectum rationis, per quem terminatur ad creata objecta. Sed vel accipis reſpectum rationis formaliter, vel fundamentaliter. Si formaliter, contra eſt vulgaris illa difficultas, quâ ratione perfectio DEO intrinſeca, realis, æterna, per noſtri intellectûs figmentum, in quo ens rationis formaliter conſiſtit, poſſit conſtitui & ſalvari. Si fundamentaliter, manet antiqua difficultas, ſiquidem hoc fundamentum eſt quid increatum & Divinum: quomodo igitur à DEO abeſſe poteſt?

§. II.

Refutatur intrinſecum complementum à connotato extrinſeco.

5. Communior hoc tempore & quarta RR. expoſitio eſt, decretum DEI liberum intrinſecè compleri per connotatum reale DEO extrinſecum; ſive illud ſit effectus productus, ſive potiùs ipſa productio, & dependentia effectûs. Ita Vecken, Dercken, Rosmer, Erhardt, in theſibus.

6. Sed contra hanc opinionem eſt primò. quòd libertas formaliter eſt perfectio vitalis & increata DEI; ſed implicat, ut per aliquid creatum intrinſecè compleatur & conſtituatur perfectio formaliter increata, & per aliquid extrinſecum perfectio intrinſeca & vitalis: ergo implicat, ut libertas vitalis & increata DEI intrinſecè compleatur & conſtituatur per productionem paſſivam, ſeu dependentiam creaturæ, quæ eſt aliquid creatum & contingens extra DEUM.

7. Secundò. hæc expoſitio non evitat vitioſum circulum Aureoli. Etenim illa productio ad extra & executio Divinæ voluntatis, unde habet, quòd ſit contingens & libera, niſi à Divina voluntate? Si enim DEUS neceſſariò vellet mundum producere, eundem quoque neceſſariò produceret. Et rurſus: per te ideo DEUS vult liberè, quia liberè producit.

Unde tertiò: omne liberum creatum eſt libe- 8.
rum ſecundum, fundatum in libero primo; ſed productio rerum eſt liberum aliquod creatum: ergo fundatur in libero primo, illúdque præſupponit, non conſtituit.

Quartò: In illo priori, quo liberum decre- 9.
tum DEI cauſat liberam productionem creaturæ, continet formaliter eminenter omnem libertatem productionis, aut cujuſcunque effectûs creati. Ergo in & pro illo priori non poteſt formaliter compleri per productionem creaturæ. Ex quo ruit illud conſuetum argumentum è regula partium tanquam è Foliis Sibillæ deſcriptum: id ad intrinſeca rei pertinet, quo præciſè addito res eſt, & ſolo ſublato non eſt. Ex quo inferunt: ſed poſitâ præciſè actione productivâ objecti, eſt formalis denominatio liberi, eâ ſublatâ non eſt: ergo. Quidquid enim ſit de majori, de qua Philoſophi viderint, inverto argumentum, & dico. Id ad intrinſeca rei non pertinet, quod in aliquo priori formalem & intrinſecam ipſius denominationem ſupponit, & ab illa in ſigno poſteriori accipit: ſed productio creaturæ in ſigno priori ſupponit intrinſecam & formalem denominationem libertatis in DEO, eámque in ſigno poſteriori habet dependenter à libertate Divina: ergo.

Neque ſatisfacis, ſi dicas, libertatem Divinam 10.
inadæquatè & ſpecificativè, non adæquatè & reduplicativè acceptam præſupponi à creata productione. Nam contrà eſt. quòd tota & adæquata imò & reduplicativa ratio libertatis non aliter ſit in creaturis, quàm per participationem: ſed liberum per participationem per prius continetur in DEO, ceu primo libero: ergo & reduplicativè & adæquatè præſupponitur libera voluntas DEI, quàm concipiatur libera productio creaturæ.

Quintò. Libertas non minùs eſt prædicatum 11.
abſolutum, quàm actûs & volitio: ſed per Adverſar. actus & volitio ſunt perfectiones DEO adæquatè intrinſecæ abſque objectivo complemento extrinſecè intrinſeco, aut intrinſecè extrinſeco: ergo etiam libertas. Imò videtur eſſe implicantia in terminis, ut aliquid formaliter intrinſecum quà tale conſtituatur, vel compleatur per aliquid formaliter extrinſecum: cùm ergo libertas, ceu perfectio ſimpliciter ſimplex ſit DEO formaliter intrinſeca, nec adæquatè nec inadæquatè conſtitui vel compleri poterit per aliquid extrinſecum.

ARTICULUS II.

In quonam libertas Divina adæquatè conſiſtat?

SUMMARIA.

1. *Definitio libertatis.*
2. *Differentia inter libertatem creatam & increatam.*
3. *Indifferentia libertatis Divinæ, non eſt paſſiva, ſed activa & actualis.*
4. *In quo adæquatè conſiſtat?*
5. *Inductiva rejectio aliarum explicationum.*
6. *Terminatio actûs liberi potuit non eſſe objectivè, non ſubjectivè.*
7. *Nihilominus contingentia activa eſt liberi decreti ſubjectiva perfectio.*
8. *DEUS non poteſt velle in tempore, quod ab æterno noluit.*
9. *Terminatio intrinſecè defectibilis impugnatur.*
10. *Voluntas Divina non poteſt eſſe ſuſpenſa ab omni decreto.*

11. 12. 13. *Solvuntur objectiones.*

§. I.

Explicatio Libertatis.

HIs aliíſque modis dicendi relictis, Adverten- 1.
da eſt Definitio libertatis, & notabiles differentiæ, quæ inter increatam, creatámque intercedunt.

dunt. Rectè igitur libertas definitur: *Dominium ſui actûs ad oppoſita*, ubi primò per ly *Dominium* ſignificatur poteſtas cujuſdam indeterminationis & independentiæ ab objecto, circa quod agens liberum verſatur. In eo quippe liberi agentis operatio ab agentis neceſſarii operandi modo diſcernitur, quòd iſtius potentia & vis operandi ita adæquatur ab objecto propoſito, ut non ſit in manu ipſius, illud objectum reſpuere, aut in oppoſitum divertere, dum econtrà agentis liberi facultas non ita adæquatur ab objecto propoſito, neque ab ejus attractione ita ſubigitur, quin vel ipſi reſiſtere; illúdque deſerere (quæ eſt libertas exercitii) vel ad oppoſitam partem (quæ eſt libertas quoad ſpecificationem) ſe determinare poſſit. Secundò per ly *ſui actûs* ſignificatur velle & nolle, qui ſunt actus liberi arbitrii, per quos ſuam indifferentiam circa objectum exercet. Tertiò dicitur *ad oppoſita*. Ubi indicatur objectum & terminus libertatis, quæ ſunt oppoſita vel contradictoriè, ut eſſe vel non eſſe objecti (eáque terminant libertatem contradictionis, ſeu quoad exercitium) vel oppoſita contrariè, ut bonum & malum, quæ pertinent ad libertatem contrarietatis.

2. Porro in libertate creata reperiuntur aliqua ad perfectionem, aliqua ad imperfectionem ſpectantia. Ad perfectionem pertinet indifferentia independentiæ ab objecto volibili, & exceſſus ſupra bonitatem ipſius. Secundò vis activa & determinativa ad objectum, quâ conſtituit ipſa ſibi objectum volitum, vel nolitum, ut tamen potuiſſet pro volito nolitum, vel pro nolito volitum conſtituere, quæ rectè etiam vocatur indifferentia activa ſeu terminativa. Ad imperfectionem pertinet primò indifferentia ad actus contrarios, hoc eſt velle & nolle, & ad objecta contrariè oppoſita, nempe bonum & malum. Nam indifferentia ad actus oppoſitos conſiſtit cum carentia utriusque actûs, adeóque eſt indifferentia privativa per modũ actûs primi & puræ potentiæ ad utrumque actum, quæ omnia dicunt imperfectionem & potentialitatem. Indifferentia quoque ad bonum & malum oritur ex imperfectione naturæ, quæ cùm ſit creata ex nihilo, poteſt in operando deficere à debito ordine finis. Secundò ad imperfectionem libertatis pertinet indifferentia ſubjectiva ſeu paſſiva, quâ voluntas indifferens eſt ad habendam intrinſecè, vel non habendam entitatem actûs liberi; ipſe quoque actus ſecundùm ſuam intrinſecam entitatem poſſet non eſſe, quæ contingentia paſſiva oritur ex intrinſeca mutabilitate & defectibilitate creaturæ.

3. Cùm ergo perfectiones creatæ non niſi ſeparatis imperfectionibus in DEUM transferri poſſint, ſequitur, quòd libertas in DEO ſit indifferentia non privativa aut paſſiva, ſed actualis & activa, non in ordine ad actus, ſed ad objecta, eáque non contrariè, ſed contradictoriè oppoſita. Illa enim libertas eſt DEO tribuenda, quæ absque imperfectione ſalvat formalem conceptum libertatis, ſed indifferentia activa ipſius decreti liberi, in qua actus ſecundus Divinæ libertatis conſiſtit, ſalvat eſſentialem conceptum libertatis: ergo indifferentia activa ad objecta contradictoriè oppoſita ſalvat libertatem DEI. Quod ipſum indicat S. D. tum hîc a. 3. ad 5. tum q. 23. de ver. a. 1. ad 8. dicens: *DEO non competit ad oppoſita ſe habere, quantum ad ea, quæ ſunt in eſſentia ejus, ſed ad oppoſita ſe habet, quantum ad effectus in creaturis, quos poteſt facere, & non facere.* Ex quo ad propoſitam quæſtionem datur.

§. II.

Reſolutio difficultatis.

CONCLUSIO. *Libertas Divina adæquatè conſiſtit in ipſa entitate divinæ volitionis ſubjectivè neceſſaria & immutabili; activè tamen & objectivè indifferenti propter non neceſſariam & independentem connotationem ſui actûs ad objecta volita.* Ita celebriores Thomiſtæ, Nazar. Jo. à S. Th. Magnif. Stadlmair, &c. Videtur eſſe mens S. D. locis antè citatis & in primo cont. gent. c. 82. ubi, *voluntas*, inquit, *uno & eodem actu vult ſe & alia à ſe, ſed habitudo ejus ad ſe eſt neceſſaria & naturalis; habitudo autem ejus ad alia eſt ſecundùm convenientiam quandam non quidem neceſſaria & naturalis, neque violenta aut innaturalis, ſed voluntaria.* 4.

Probatur. Actus liber ſecundùm formalem rationem libertatis eſt neceſſariò DEO adæquatè intrinſecus, quia eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, Divina, intrinſeca DEO & DEUS ipſe: ergo vel eſt intrinſecus ſecundùm indifferentiam ſubjectivam, h. e. quatenus ipſe actus, v. g. voluntas & decretum creandi mundum poterat non eſſe, vel objectivâ, activâ & terminativam. h. e. quatenus æterna DEI voluntas in ſe imutata perſeverans æquè ab æterno potuiſſet ſe determinare ad mundum in ſuo nihilo relinquendum, & ſic eſſet nolitio ipſius; quàm ad ipſum è nihilo extrahendum, & ſic eſſet volitio ipſius. atqui actus liber non poteſt eſſe liber indifferentiâ ſubjectivâ, aliàs aliquid Divinum potuiſſet non eſſe, & DEUS eſſet mutabilis, ens contingens &c. ergo tantùm poteſt eſſe indifferens indifferentia activâ, objectivâ, & terminativâ; in quantum idem motivum Divinæ bonitatis, quod propter neceſſariam connexionem cum Divinis perfectionibus, & adæquationem cum Divina voluntate, eſt ratio, ut Divina voluntas etiam objectivâ & terminativâ neceſſitate amet ſuas Divinas perfectiones: idem, inquam, motivum Divinæ voluntatis, quatenus cum objectis materialibus & ſecundariis creaturarum habet contingentem connexionem, & infinitum exceſſum ſuper illas, eſt ratio, ut Divina voluntas circa illa ſit activè, objectivè & terminativè indifferens, ſibique ipſi ex infinitorum poſſibilium cumulo objecta determinet, vel acceptando, ut faciat volita, vel reſpuendo, ut faciat nolita. Ubi idem ſimpliciſſimus actus absque ulla diverſitate perfectionis, & ſolâ diverſitate volitorum & nolitorum, à volitis volitio, à nolitis nolitio denominatur. Itaque libertas nil aliud virtualiter diſtinctum ſuperaddit actui quà neceſſario, quàm habitudinem ad bonitatem Divinam, quatenus iſta habet contingentem connexionem cum objectis ſecundariis, in qua connexione fundatur objectiva indifferentia modò expoſita.

Probatur ſecundò aliarum ſententiarum inductivâ refutatione. Vel enim indifferentia & contingentia eſſentialis actûs liberi, ratione cujus per ſe primò diſtinguitur ab actu quà neceſſario, dicit 5.

intrin-

Digitized by Google

intrinſecam & paſſivam contingentiam, quâ potuit intrinſeca perfectio liberæ volitionis abeſſe à DEO; vel dicit contingentiam purè extrinſecam per extrinſecam videlicet denominationem; vel dicit partim extrinſecam, partim intrinſecam; idque vel per reſpectum, & habitudinem rationis DEO intrinſecam; vel per intrinſecum complementum ab aliquo extrinſeco. Vel tandem dicit indifferentiam intrinſecam activam, quæ, ſecundùm quod dicit in recto, ſit adæquatè DEO intrinſeca; connotet tamen, & terminetur ad aliquod objectum ſubjectivè contingens, & à ſe omnimodè dependens. Sed in nullo ex primis quatuor (minoris notæ expoſitiones prætereo) ſalvari poteſt Divinæ libertatis contingentia juxta refutationes præmiſſas: Ergo conſtitui debet in indifferentia activa DEO adæquatè intrinſeca. In qua ſimul prædicata ad eſſentiam libertatis pertinentia reperies: nempe dominium & independentiam actûs ab objecto: terminum quoque & objectum, circa quod verſatur exercitium indifferentiæ; objectum videlicet volibile & nolibile. Simul etiam ex eadem indifferentia nodum illum Gordium & rationem difficultatis initio propoſitam diſſolves, ſi diſtinguas: actus liber ex ſua eſſentia poteſt non eſſe vel ſubjectivè & paſſivè, vel activè & terminativè, conc. tantùm ſubjectivè & paſſivè nego. Nihil Divinum poteſt non eſſe, ſubjectivè & paſſivè conc. activè & terminativè, nego. Simul ergo ſtabunt neceſſitas & contingentia; neceſſitas, inquam, ſubjectiva, & contingentia activa, quâ actus, qui ab æterno in ſe fuit, & non eſſe non potuit, potuit tamen ab æterno velle, quod noluit, & nolle, quod voluit.

§. III.

Solvuntur objectiones.

6. OBjicies primò. Si voluntas DEI eſt libera propter contingentem terminationem ad creaturas, tunc ipſa terminatio voluntatis ad creaturas potuit non eſſe: ſed neque hoc dici poteſt: ergo. ſequela patet: quia hoc eſt eſſentiale prædicatum libertatis. min. probatur. intrinſeca terminatio voluntatis eſt ens Divinum, nihil divinum poteſt non eſſe: ergo.

Reſp. diſt. ſequelã maj. tunc ipſa terminatio potuit non eſſe ſubjectivè, & quantum ad hoc, quod dicit in recto, nego, objectivè & quantum ad id, quod ſibi ſubjicit & connotat in obliquo, concedo, & ad probationem, nihil divinum potuit non eſſe entitativè & ſubjectivè, conc. objectivè nego: ergo terminatio voluntatis Divinæ non potuit non eſſe ſubjectivè, concedo, objectivè, nego conſequentiam.

7. Inſtabis. Quâ ratione aliquid eſt liberum, eâ ratione eſt indifferens & contingens: ſed Divina voluntas eſt ſubjectivè libera: ergo etiam debet eſſe ſubjectivè contingens. Reſp. permiſsâ majore, diſting. min. eſt ſubjectivè libera, h. e. quòd intrinſecè habeat libertatem, conc. quòd ſit libera in ordine ad ſubjectum ſive ad ſe ipſam, nego: ergo eſt ſubjectivè contingens, h. e. quòd activa & objectiva contingentia ſit ipſius intrinſeca & ſubjectiva perfectio, conc. quòd indifferentia & contingentia ipſi competat per ordinem ad ſe ipſam, nego conſequentiam.

Objicies ſecundò. Sequitur ex noſtra doctrina, quòd DEUS poſſet velle in tempore, quod ab æterno noluit, & è converſo nolle, quod voluit: ſed hoc eſt abſurdum: ergo. ſequela probatur. ſi DEUS modò nollet, quod ab æterno voluit, tantùm ceſſet mutatio objectiva, ſive ex parte objecti, & termini voliti, non autem eſſet mutatio ſubjectiva; ſed objectiva mutatio non repugnat in DEO: cùm de facto propter mutationem creaturæ DEUS de novo denominetur creans, hypoſtaticè unitus, &c. --- Major probatur. Potuit ab æterno DEUS nolle illa producere, quæ voluit defectibilitate tantùm objectivâ, non ſubjectivâ: ergo poſſet DEUS de facto nolle, quod ab æterno voluit defectu & mutatione ſolùm objectivâ, non ſubjectivâ. 8.

Reſp. negando ſequelam, & ad probationem, nego maj. cùm enim DEUS intrinſecè & immanenter denominetur volens, ex objecto noviter volito arguitivè inferretur aliqua nova intrinſeca perfectio in DEO, adeóque mutatio ipſius: quod non evenit ex productione & terminatione ipſius ad extra, quippe non aliquam novam actionem immanentem, ſed tranſeuntem & ex parte creaturæ ſe tenentem ſignificante.

Ulteriorem quoque rationem implicantiæ exponit S. D. q. 19. a. 5. *aliquis de novo dupliciter poteſt aliquid velle; uno modo ſic, quod incipiat ſibi illud eſſe bonum, quòd non eſt abſque mutatione ejus, alio modo ſic, quòd de novo cognoſcat illud eſſe ſibi bonum; cùm priùs hoc ignorâſſet, ex utroque capite eſt impoſſibile DEUM de novo aliquid velle, ſiquidem tam ſubſtantia DEI, quam ejus ſcientia eſt omnino immutabilis.* Ex quo patet diſparitas ad inſtantiam, neque enim alia conſilii & determinationis intrinſeca novitas vel mutatio fuiſſet in DEO, tametſi illud ab æterno producere noluiſſet, quod modò ab æterno voluit producere.

§. IV.

Corollaria.

COlliges ex dictis primò contra Gonet: libertatem DEI non rectè conſtitui aut ſalvari in terminatione intrinſeca actûs Divini defectibilis ſub ratione intrinſecæ terminationis, & ſic actui quà neceſſario virtualiter ſuperaddita. 9.

Nam primò: quidquid eſt intrinſecum DEO, eſt per eſſentiam DEUS ipſe, adeóque ens per eſſentiam neceſſarium & indefectibile: illa terminatio ex hypotheſi eſt DEO intrinſeca: ergo eſt per eſſentiam indefectibilis.

Inquiunt. Eſt indefectibilis, ut entitas eſt, concedo, ut terminatio eſt, nego. Sed contra hanc luſionem verborum eſt. Implicat, dari aliquam formalitatem realem in DEO, quæ habeat prædicatum eſſentiale repugnans DEO: atqui iſta terminatio intrinſeca eſſet talis formalitas: ergo implicat. min. probatur: poſſe deficere & non eſſe, eſt prædicatum repugnans DEO; ſed iſta terminatio intrinſeca quà talis poſſet non eſſe & deficere: ergo habet prædicatum repugnans DEO. Unde, ut rectè arguit Contenſonus, impli-

Digitized by Google

implicat in terminis aliquid eſſe defectibile & intrinſecum DEO; quia defectibilitas eſt prædicatum potentiale conveniens enti creato & ab alio.

Secundò ſequeretur, libertatem non tantùm virtualiter, ſed realiter diſtingui ab actûs Divini neceſſitate, quod eſt contra Adverſar. Sequelam probo. Quod eſt realiter ſeparabile, eſt realiter diſtinctum; ſed terminatio illa intrinſeca quà talis eſſet ab actu neceſſario quà tali realiter ſeparabilis, quia in quantùm defectibilis, in tantùm eſt amiſſibilis: ſed amiſſibile eſt ſeparabile ab illo, quod eſt neceſſarium & inamiſſibile: ergo illa intrinſeca terminatio, quà defectibilis realiter, etiam eſt realiter ſeparabilis ab actu quà neceſſario & indefectibili.

Tertiò. Implicat etiam formalis tantùm compoſitio in DEO, uti contra Scotiſtas arguit ipſe Gonet: ergo etiam implicat quæcunque formalis tantùm defectibilitas, amiſſibilitas: quia ſicut formalis compoſitio arguit potentialitatem & defectum; ſic etiam formalis defectibilitas.

10. Colliges ſecundò. Divinam voluntatem non poſſe per ſuſpenſionem ab omni decreto, & merè negativè aliquid liberè non velle. Nam quidquid ſit de illa quæſtione: utrum detur liberum exercitium voluntatis creatæ ſine omni actu ipſius. Ratio eſt primò, quòd Divinum decretum poſitivè terminari ad cujuslibet rei eſſe, vel non eſſe, nihil aliud eſt, quàm cujuslibet rei eſſe, vel non eſſe dependere ab actualiſſima voluntate DEI: ſed dependet: ergo. minor conſtat: quia, quæ ſunt, ideo ſunt, quia DEUS voluit; quæ verò non ſunt, ideo non ſunt, quia DEUS noluit illa producere, & ante omne decretum DEI nihil eſt futurum, vel non futurum: ſed tota radix futuritionis, vel non futuritionis eſt ipſum decretum, prout ſuprà dictum de rerum futuritione. Major etiam eſt clara, quia decretum DEI nihil eſt aliud, quàm Divina voluntas in actu ſecundo infinitè perfecta.

Ratio eſt ſecundò. Illa libertas eſt in DEO ponenda, quæ eſt perfectiſſima & actualiſſima; ſed libertas per modum actûs & exercitii phyſici eſt multò perfectior, quàm quæ eſt per modum puræ omiſſionis, & exercitii tantùm moralis & interpretativi: ergo. adde; quod voluntas ſuſpenſa ab actu eſt in potentia ad actum, quod de DEO dici nequit.

Dices primò. Terminatio ad objecta creata nullam dicit perfectionem in DEO; ergo voluntas Divina potuit liberè non terminari ad objecta creata. 11.

Reſp. non dicit explicitè & formaliter perfectionem, concedo, non dicit implicitè & arguitivè, nego. provenit quippe ex infinita actualitate Divinæ voluntatis, & dependentia omnis eſſe & non eſſe ab ipſa.

Dices ſecundò. Potuit omnipotentia & miſericordia DEI, &c. manere ſuſpenſa ab omni exercitio creandi, miſerendi, &c. ergo ſimiliter libera voluntas DEI potuit liberè manere ſuſpenſa ab omni exercitio volendi. 12.

Reſp. diſparitatem eſſe, quòd exercitia omnipotentiæ, miſericordiæ, &c. dicant actionem tranſeuntem, quæ ſecundum illud creatum, quod dicit extra DEUM, ſine imperfectione abeſſe poteſt, exercitium verò volendi & nolendi dicit actum immanentem, poſitivam, & actualiſſimam voluntatem DEI, quæ utique abeſſe à DEO non poteſt.

Dices tertiò. Non requiritur poſitivus influxus Divinæ omnipotentiæ ad annihilationem rei; ergo nec requiritur poſitivum decretum ad non futuritionem ipſius. 13.

Reſp. nego paritatem; quia ſi DEUS per ſubtractionem ſui concurſûs & influxûs poſitivi rem quampiam ab eſſe reducat ad non eſſe, illa non ſubtrahitur, ſed ſubjicitur actualiſſimæ ſuæ voluntatis dominio: ſi autem rerum non futuritio non haberet decretum poſitivum DEI, non eſſet dependens ab actuali & poſitiva voluntate DEI. Subtractio quoque influxûs non dicit negationem ex parte DEI, ſed effectûs & actionis creatæ: econtrà ſuſpenſio voluntatis diceret negationem ſuæ actualiſſimæ voluntatis ex parte ipſius DEI.

DISPUTATIO XVII.

DE

Efficacia Divinæ voluntatis.

Est hæc controverſia celeberrima, ſummis partium ſtudiis agitata, & cum iis, quæ adverſùs ſcientiam mediam præmiſimus, neceſſariò connexa. An videlicet dentur in DEO ejusmodi decreta, quæ antecedenter ad omnem determinationem humanæ voluntatis ſive abſolutè, ſive conditionatè præviſam habeant intrinſecam efficaciam, & cauſalitatem infallibiliter influxivam ſine dependentia ab aliquo extrinſeco in operationes noſtræ voluntatis, in tempore à nobis liberè eliciendas, quæ decreta vocamus prædefinientia, & prædeterminantia; an verò prout (ex oppoſito docent ſcientiæ mediæ ſectatores) ſolùm ſint admittenda decreta cum cauſa ſecunda concurrendi, ex ſuppoſitione liberæ determinationis per ſcientiam mediam antecedenter præviſæ: vel, ut vocant, decreta indifferentia, h. e. offerentia concurſum indifferentem humanæ vo-

Digitized by Google

voluntati ſive ad amorem, v. g. ſive ad odium, vel negationem amoris, prout ipſa voluntas ſe determinaverit. Ad huius igitur difficultatis enucleationem in præſenti diſputatione accingimur.

ARTICULUS I.

An admittenda ſint decreta ab intrinſeco efficacia, & prædefinientia?

SUMMARIA.

1. *Explicantur decreta indifferentia.*
2. *Rejiciuntur, quia obſunt cauſalitati cauſæ primæ.*
3. *Et certitudini Divinæ providentiæ.*
4. *Suntq; nugatoria.*
5. *Explicatur decretum intrinſecè efficax.*
6. *Aſſeritur & probatur authoritate ſcripturæ & PP.*
7. *Specialiter S. Auguſtini.*
8. *Et Doctoris Angelici.*
9. *Nec non ratione.*

§. I.

Rejiciuntur decreta indifferentia.

1. ALiter quidem, & aliter hoc decretum explicatur à ſuis Patronis, dum Molina vult illud eſſe terminatum ſolùm ad generalem rationem actionis; Suarez & Martignon dicunt eſſe decretum conditionatum, quaſi DEUS dicat: *Volo cum Petro ad amorem concurrere; ſi ipſe ad amorem ſe determinat.* Lugo vult, per hoc decretum offerri concurſum determinatum ad particulares quoque rationes actionis, ſub disjunctione tamen, putà ad amorem, vel odium. In hoc nihilominus omnes conveniunt, concurſum ab illo decreto oblatum ordine & prioritate naturæ non præcedere determinationem liberi arbitrii, neque diſtingui ab actione creaturæ.

2. CONCLUSIO. I. *Decretum indifferens repugnat.* Ita tota *Schola. S. Th.* Illuſtriſſimus Reding. q. 6. a. 5. La Moneda dub. 10. §. 2. Ratio eſt primò: quia liberum hominis conſenſum & determinationem ſubtrahit cauſalitati cauſæ primæ. Sublatâ quippe poſterioritate & dependentiâ effectûs, tollitur cauſalitas cauſæ: atqui per hoc decretum indifferens tollitur poſterioritas & dependentia liberi conſenſûs à cauſa prima: non enim ſtante hoc indifferenti decreto, ideo voluntas liberè agit hunc in individuo actum, quia DEUS vult & facit agere; ſed vice verſâ ideo DEUS vult concurrere ad hunc actum, quia ſe humana voluntas liberè ad ipſum determinat. Sequitur proinde, quòd voluntas humana ſeipſam primò determinet, & hæc ipſa determinatio ſit ens à ſe, præcedens cauſalitatem cauſæ primæ, ſe ipſam in ſupernaturalibus diſcernat ab alio, &c. quæ in tract. de auxiliis latè diſputantur.

Ipſa quoque ratio indifferentiæ vim cauſalitatis evertit. Nam à cauſa indifferente quà tali impoſſibile eſt, prodire determinatum effectum, ut ipſi adverſarii in philoſophicis ſæpe occlamant: ſed illud decretum, velut etiam executio ſeu concurſus ab ipſo præparatus eſt indifferens, & exſpectat determinationem ultimam ab ipſo conſenſu voluntatis: ergo ab ipſo non procedit determinatus effectus, adeóque ad ſalvandam primæ cauſæ efficaciam penitus nihil conducit.

Secundò. Quia hoc decretum indifferens videtur eruere oculum Divinæ providentiæ. 3.
Nam ut ſup. cap. oſtendimus, futura in ſeipſis abſque omni determinatione cauſæ nec ſunt futura, nec proinde ut futura cognoſci poſſunt: ergo debent à Divina ſcientia & providentia videri in determinatione cauſæ: ſed ratione hujus decreti indifferentis nihil certò videri poteſt in determinatione cauſæ. Ipſum enim hoc decretum, cùm vel tantùm ſit generale, vel conditionatum, vel disjunctivum ex parte objecti, præſupponit determinationem cauſæ liberæ, per quam particulariſetur, & ad hunc in individuo actum potiùs, quàm ad alium determinetur. Sed hæc ipſa determinatio humanæ voluntatis eſt incerta, contingens, fallibilis: & quaſcunque affingas conditiones, & circumſtantias, ſanè & illæ ſunt ſolùm contingenter conjunctæ, ut ex illis arbitrii humani præponderans inclinatio certò & infallibiliter colligi non poſſit. Manet ergo, quòd ſtante hoc indifferenti decreto DEUS certò & infallibiliter futura contingentia cognoſcere non poſſit. Ne dicam, quòd modus iſte exploratorius tum cognoſcendi, tum decernendi ſit DEO maximè indecorus, quo à voluntatis creatæ prævia determinatione expiſcari debeat, quem in finem, & objectum ſuus ille indifferens concurſus collimare debeat.

Tertiò. Quia decretum illud videtur eſſe nugatorium. Da enim ab æterno decreviſſe DEUM concurrere cum Petro, concurſu ſimultaneo, & per ipſum conſenſum Petri determinabili ad certam ſpeciem actûs; tum ſenſus hujus Decreti virtualiter erit iſte: *Concurram cum Petro ad actum amoris, ſi ipſe ſe determinet ad actum amoris.* Atqui hoc decretum eſſe nugatorium oſtenditur primò, quia concurſus DEI identificatur cum operatione Petri: igitur hujus Decreti ſenſus erit: *Concurram ad operationem amoris, ſi concurram ad operationem amoris.* Secundò; quia talis promiſſio concurſûs videtur fieri ſub conditione impoſſibili. Quia quando aliquid promittitur ſub conditione, debet ipſa conditio poſſe impleri in aliquo ſigno priori, antequam impleatur promiſſio, e. g. promi- 4.

ſiſti-

ſiſti dare equum, ſi acceperis centũ: non antea trades equum, quàm accipias centum. Sed eſt impoſſibile, ut priùs impleatur conditio, quæ in indifferenti decreto ſaltem implicitè & virtualiter involvitur, quàm ponatur ipſa promiſſio. Conditio quippe eſt conſenſus & determinatio Petri, quæ in priori ad actualem concurſum DEI poni non poteſt: tum quia eſſet ens à ſe, tum quia in Adverſariorum ſententia non diſtinguitur à concurſu.

Ad ulteriorem hujus Decreti refutationem pertinent argumenta partim contra ſcientiam mediam adducta; partim pro intrinſeca efficacia decretorum mox adducenda.

§. II.

Statuitur intrinſeca efficacia decretorum circa actus bonos.

5. NOmine decreti intrinſecè efficacis intelligimus actum immanentem Divinæ voluntatis, quo DEUS ab æterno decrevit, ut voluntas creata in hac determinata temporis differentia ſeſe potiùs ad hoc, quàm ad alterum oppoſitorum determinet: ita ut hæc voluntatis creatæ determinatio ſequatur infallibiliter & metaphyſicâ certitudine ex virtute intrinſeca Divinæ voluntatis prævię creatam voluntatem ad alterutram contradictionis partem determinantis, ideóque virtualiter tranſeuntis, non verò quòd ipſum decretum ſuam ſortiatur efficaciam ex adjunctione vel ſuppoſitione liberæ determinationis creatæ, prout per ſcientiam conditionatorum prævilæ, & futuræ ante ſuppoſitionem decreti divini ſubjectivè abſoluti. Hoc decretum, eò quòd effectum ex ſeipſo & intrinſeca ſua cauſalitate infallibiliter inferat, vocamus intrinſecè efficax, & quia ordine cauſalitatis præcedit voluntatis creatæ liberam determinationem, eámque facit à ſe ceu prima cauſa dependere, vocamus prædeterminativum, ſeu prædefinitivum.

6. CONCLUSIO II. *Decreta intrinſecè efficacia, & bonorum actuum prædefinitiva neceſſario ſunt admittenda in DEO.* Ita ſchola Thomiſtica cum ſuo Doctore Angelico, quibus (tametſi aliis viis & modis explicandi) accedunt Illuſtriſſimus Reding, Henricus à S. Ignatio, Martinez diſp. 3. de DEO prædeſtin. ſect. 3. §. 1. poſt Suarez, alióſque complures è RR. Et indicatur pſ. 113. *omnia quæcunque voluit, fecit.* Epheſ. 1. *operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ.* Apoc. 4. *tu creâſti omnia, & propter voluntatem tuam erant.*

Horum decretorum etiam ſub nomine *prædefinitionum & prædeterminationum* veritas probatur inprimis authoritate SS. PP. è quibus S. Dionyſius de Divinis Nomin. c. 5. inquit: *Dicimus eſſe in DEO exiſtentium ſubſtantificas & particulariter* PRÆCONSTITUTIVAS RATIONES, *quas Theologia* PRÆDEFINITIONES PRÆDETERMINATIONES *vocat, & divinas voluntates exiſtentiũ* PRÆDEFINITIVAS *ſeu* DISCRETIVAS, *vel* FACTIVAS, *per quas ſuperſubſtãtialis exiſtẽtia omnia* PRÆDETERMINAVIT, *atque produxit.* S. Athanaſius *in Epiſt. ad Epheſ. c. 2.* dicit: *Bona opera paraviſſe* DEUM *electis ſuis, quæ differri non poterunt,* NEQUE PRÆTERMITTI, *quin peragantur tanquam Divinitus* PRÆFINITA. S. Leo expendens illud Luc. 22. *Filius hominis ſicut definitum eſt, vadit.* ita loquitur: *nec ullâ poterat ratione turbari, quod ante æterna ſæcula &* MISERICORDITER *erat diſpoſitum, & incommunicabiliter* PRÆFINITUM. quibus adde Gregor. M. 12. moral. c. 1. *Cuncta DEUS præſciens ante ſæcula decrevit, qualiter per ſæcula diſpoſuit.* Theodoret. in c. 1. ad Epheſ. *Ante mundi conſtitutionem ea, quæ ad nos pertinent, præſcivit & prædeſtinavit.* D. Bern. tract. de grat. *Nihil horum evenit, quod non, prout vult, potenti præordinet voluntate.*

Probatur ſecundò ſpecialiter authoritate S. Auguſtini, qui apud Proſperum ſent. 58. dicit: *Divina voluntas eſt ſuprema cauſa omnium corporalium, ſpiritualiúmque motionum; nihil enim fit, quod non de inviſibili & intelligibili ſummi Imperatoris aula aut jubeatur aut permittatur.* Solil. c. 26. *Antequam exirem de vulva, quidquid tibi placuit, præordinâſti de me.* tract. 114. in Jo. *quæ futura erant per ſingula tempora, in DEI ſapientia cauſas efficientes habent.* tract. 105. *Certis immutabilibus cauſis omnia futura prædeſtinavit.* l. 5. Confeſs. c. 9. *Etiam faciendorum ordinem DEUS prædeſtinat.* Enchiridii c. 102. & 3. *quidquid DEUS operatur, volens operatur,* l. 83. quæſt. q. 3. *Hoc eſt fieri aliquid DEO agente, quod volente.* c. 14. de correpț. & grat. *cùm autem,* inquit *homines per correptionem in viam juſtitiæ ſeu veniunt, ſeu revertuntur, quis operatur in cordibus eorum ſalutem, niſi ille, qui cuilibet plantanti atque riganti incrementum dat DEUS, cui volenti ſalvum facere nullum hominum reſiſtit arbitrium: ſic enim velle aut nolle in volentis aut nolentis eſt poteſtate, ut Divinam voluntatem non impediat, nec ſuperet poteſtatem.* Et infrà exponens, quomodo DEUS Saulem voluerit ad Iſraëlia regnum evehere, *quando,* inquit, *DEUS voluit Sauli regnum dare, ſic erat in poteſtate Iſraëlitarum, ſubdere ſe memorato viro, ſive non ſubdere, quod utique in eorum poſitum voluntate, ut etiam DEO valerent reſiſtere, quia tamen hoc non fecit, niſi per ipſorum hominum voluntates, ſine dubio habens humanorum cordium, quò placeret, inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem.* 7.

Ubi nota primò. DEUM efficaciter movere humanas voluntates, iiſque uti ad finem intentum, ut tamen non auferat reſiſtendi potentiam, in ſenſu nimirum diviſo, non compoſito, ut ex ſup. textu liquet.

Secundò efficaciam huius voluntatis non eſſe refundendam in conſenſum humanæ voluntatis ſub conditione præviſum, aut aliam cauſam creatam, ſed in omnipotentiſſimam poteſtatem inclinandorum, quo vult, humanorum cordium.

Probatur tertiò authoritate Angelici Doctoris, 8.
qui prædefinitiones & prædeterminationes verbis apertiſſimis docuit ac pronuntiavit: q. 3. de ver. a. 7. dicens. *Omnes effectus ſecundi ex DEI prædefinitione proveniunt.* Ad Annibald. diſt. 47. q. un. a. 4. *Voluntate DEI non ſolùm res in eſſe producuntur, ſed etiam rebus producendis modum,* quo

Digitized by Google

quo producantur, prædeterminavit. Item hìc a. 8. in c. & q. 22. a. 4. & præcipuè q. 23. de verit. a. 5. dicit: quòd voluntas Divina ceu *agens for. tiſſimum*, non tantùm ſuâ efficaciâ attingat res ipſas, ſed etiam *modum rerum*, ita ut neceſſariis det neceſſitatem, contingentibus contingentiam, ut adeo juxta S. Doct. ipſa rerum contingentia in Divinam cauſalitatem refundi debeat. Et ne antiquam illam evaſionem occineres: in tantùm à DEO tribui contingentiam rebus, in quantùm producit & conſervat activam virtutem rerum, occurrit ipſemet S. Doctor q. 3. de pot. a. 7. dicens: *DEUS eſt cauſa actionis cujuslibet, in quantùm dat virtutem agendi, & inquantùm applicat actioni.* Et adhuc clariùs ibidem. *Tertiò modô dicitur una res eſſe cauſa actionis alterius, in quantùm movet eam ad agendum, in quo non intelligitur collatio aut conſervatio virtutis activæ* (advertis mentem S. Doctoris?) *ſed applicatio virtutis ad actionem, ſicut homo eſt cauſa inciſionis cultelli ex hoc ipſo, quòd applicat acumen cultelli ad incidendum movendo ſeipſum.* Similia habet in expoſitione epiſt. ad Rom. c. 8. ad illa verba: *Quicunque Spiritu DEI aguntur, &c.* hìc q. 25. a. 5. ad 1. *non poteſt eſſe, ut DEUS aliqua faciat, quæ non præſciverit, & præordinaverit ſe facturum, quia ipſum facere ſubjacet præſcientiæ & præordinationi DEI* q. 116. a. 1. in c. *Omnia, quæ hìc aguntur, Divinæ providentiæ ſubduntur, tanquam per eam præordinata.* q. 3. de verit. a. 7. *Omnes effectus ſecundi ex prædeſtinatione proveniunt.* quodl. 12. a. 4. *Omnia ſunt à DEI providentia prædeterminata & ordinata, &c.*

Probatur quartò rationibus. I. Illa omnia 9.
DEUS prædefinit & præordinat, quæcunque cadunt ſub ſuam Divinam providentiam: ſed omnes actus boni liberæ voluntatis cadunt ſub Divinam providentiam, ut eſt de fide: ergo illos prædefinit & præordinat. Major ex eo liquet, quòd Divina providentia vel ſit ipſa voluntas DEI præordinans (juxta Scotum & RR.) vel eandem includat juxta Thomiſtas. Secundò. Scientia futurorum ita eſt *ſubnixa propoſito*, ut niſi DEUS decerneret liberorum actuum futuritionem, nihil foret aſſignabile, per quod tranſirent à ſtatu poſſibilitatis ad ſtatum futuritionis, nec proinde fierent objectum Divinæ ſcientiæ, prout præcedenti diſputatione deduximus: ſed conſequens eſt abſurdum: ergo.

Tertiò probatur refutatione tum decretorum indifferentium priori §. facta, tum ſcientiæ mediæ in præcedenti diſputatione, ſimúlque argumentis mox in explicatione intrinſecæ efficaciæ adducendis.

ARTICULUS II.

Qualis ſit iſta intrinſeca efficacia Decretorum?

SUMMARIA.

1. *Martinezii doctrina exponitur.*
2. *Eidem opponitur doctrina S. Auguſtini: ac*
3. *Omnes authoritates & rationes oppugnantes ſcientiam mediam.*
4. *Decreta non eſſent amplius intrinſecè efficacia.*
5. *Sicuti nec auxilia.*
6. *Etiam formaliter ſpectata.*
7. *Hac efficacia non ſalvat omnipotentiſſimum dominium Divinæ voluntatis.*
8. *Deberent futura contingentia videri in ſeipſis.*
9. *Efficacia doctrina tradita ab Henrico à S. Ignatio proponitur.*
10. *Oſtenditur repugnare cum doctrina S. Auguſtini.*
11. *Ordo divinæ providentiæ debet cauſis ſecundis aliquid plus conferre, quàm habeant extra illum ordinem.*
12. *Sicut videntur futura in eſſentia tanquam cauſa, ſic cauſantur.*
13. *Sequeretur futura contingentia certò videri in cauſis proximis.*
14. *Cauſæ ſecundæ ſimul ſumptæ non habent majorem connexionem cum humana voluntate, quàm ſeorſim ſumptæ.*
15. *Ordo Divinæ providentiæ requirit infinitam certitudinem.*
16. *Aſſertio prima: prædefinitiones dantur de omni actu bono.*
17. *Probatur authoritate & ratione S. Auguſtini.*
18. *Aſſeritur ſecundò phyſica efficacia.*
19. 20. *Ejus fundamentum ex ratione univerſaliſſimi influxûs cauſæ primæ.*
21. *Excluditur recurſus ad concurſum indifferenter oblatum.*
22. *Aſſeritur tertiò & probatur prædefinitio ad materiale peccati.*
23. *Exponitur ſignificatio fati.*
24. *Oſtenditur non reſpui à SS. PP.*
25. *Ratio pro fato Chriſtianè accepto.*
26. *Calumnia, quâ Adverſarii decreta prædefinientia impugnant.*
27. *Oſtenditur lata diverſitas inter Calviniſmum & ſententiam Thomiſtarum.*
28. *Refellitur replicatio Petri Fulienſis.*
29. *Per decreta prædeterminantia etiam cauſari libertatem, non eſt propoſitio paradoxa: nec inde petitur principium.*
30. *Retorſio in Adverſarios.*
31. *Non obeſt veritati doctrinæ, quòd hæretici quandóque illius terminis & ſententiis utantur.*
32. *Solvitur argumentum de neceſſitate antecedenti.*
33. *Inſtantia de ſuppoſitione antecedente & impedimento inimpedibili expeditur.*
34. *An ex prædeterminatione bonorum actuum ſequatur cauſalitas peccati?*
35. 36. *Exponuntur authoritates contra prædefinitionem materialis peccati.*
37. *Tridentini definitio nullo modo contraria.*
38. *Solvitur argumentum de conformitate humanæ voluntatis cum Divina.*
39. *Occurritur inſtantiæ de inclinatione naturali.*
40. *An homo teneatur reſiſtere præmotioni ad materiale peccati?*
41. *Quandonam voluntas cauſæ & antecedentis ſit pariter voluntas effectûs & conſequentis?*
42. *Non ſequitur, quòd DEUS habeat contrarias voluntates.*

§. I. *Re-*

§. I.

Refutatur efficacia fundata in ſcientia media.

1. MArtinez in M SS. de DEO prædeſtin. ſe. 3. §. 1. cùm ex D. Auguſtino de bono perſeverantiæ. c. 17. neceſſitatem efficacis & prædefinientis decreti ſaltem reſpectu ſupernaturalium noſtrorum actuum liberorum probâſſet, aliàs ruiturâ DEI omnipotentiſſimâ poteſtate, ſupremóque dominio in noſtras liberas voluntates, in 3. concluſione aſſertam hucuſque efficaciam ſic exponit: *Hæc DEI efficax prædefinitio, eſt illa ſimpliciter benefica DEI voluntas, quâ homini operanti bonum præparavit auxilium infallibile & certum pro bona operatione, non purè materialiter, quod eſt certum, ſed formaliter, quia eſt certum, & infallibile.* quæ ſententia tria dicit: primò, quòd DEUS per ſcientiam mediam exploraverit, quænam auxilia homini bene operaturo ſint congrua, quæ alteri non operaturo non ſint congrua: ſecundò, quòd ex ſpeciali affectu benevolentiæ velit auxilia conferre operaturo, quæ prævidit ipſi fore congrua & obtentura conſenſum. Tertiò, quòd hæc benefica voluntas tendat in illa auxilia formaliter ut congrua & habitura infallibilem effectum, atque ex parte motivi reſpiciat honeſtatem liberalitatis largioris ſupra liberalitatem providentiæ communis; cùm tamen voluntas eadem auxilia conferendi homini non operaturo tendat in illa tanquam intrinſecè conducentia ad bonam operationem, non verò ut congrua, & ex parte motivi reſpiciat honeſtatem providentiæ tantùm ſufficientis. Sic ille.

2. Contra quam ſententiā eſt primò. Efficacia ſic explicata non eſt Auguſtiniana: ergo nec vera. Conſequentia eſt Adverſarii, qui totis viribus in ſuas partes conatur trahere S. Auguſtinum. Antecedens probatur: Decretum prædefiniens S. P. Auguſtini non eſt ſubnixum præſcientiæ; efficacia decreti per adverſ. eſt ſubnixa præſcientiæ: ergo diſſentit à Doctrina S. Patris. Antecedens probatur primò. Decretum, cujus efficacia eſſet ſubnixa præſcientiæ, fuit illa, quam Fauſtus Rhegienſis contra S. Auguſtinum aſſerebat, ut patet ex ejuſdem l. 2. c. 3. dicentis. *Niſi præſcientia exploraverit, prædeſtinatio nihil decernit.* Et ex epiſt. D. Proſperi ad D. Auguſtinum. Secundò, quia idem Fauſtus l. 1. de lib. arbitr. c. 11. Divum Auguſtinum vocat *interemptorem liberi arbitrii*, quia *in alterutram partem omnia ſtatuta & definita eſſe pronuntiat:* non ſanè, quia prædefinitio eſſet ſubnixa præſcientiæ, ſed quia docebat S. P. quòd *præſcientia ſit ſubnixa decreto.* ut habet in cit. c. 17. de bono perſeverantiæ. Tertiò. quia eodem loco S. P. habet iſtam ſequelam. Si dantur beneficia à DEO: *aut ea ſe daturum eſſe præſcivit, profectò prædeſtinavit.* In ſententia Adverſariorum oppoſita valet ſequela: ſi prædeſtinavit, præſcivit; cùm fundamentum efficacis prædeſtinationis ſit præſcientia conditionata.

3 Contrà ſunt ſecundò omnes authoritates & rationes, quas contra futuritionem decreto præſuppoſitam, & contra ſcientiam mediam antè adduximus, & pro gratiæ efficacia ſuo loco adducemus.

Contrà eſt tertiò, quòd efficacia decreti ſic expoſita foret & non foret intrinſeca. Foret ex hypotheſi Adverſar. Non foret: quia, cùm efficacia decreti ſit ejus infallibilis connexio cum effectu, tunc non eſt intrinſeca efficacia decreti, quando infallibilem connexionem cum effectu non habet ex meritis & virtute ſibi propria & inexiſtente, ſed ex hypotheſi & conjunctione alicujus extrinſeci: atqui decretum non habet infallibilem connexionem ex virtute ſibi inexiſtente; ſed ex ſuppoſitione ſcientiæ mediæ, in qua antecedenter ad decretum fuit conditionatè prævisa congruitas auxiliorum cum libero arbitrio, & futuritio conſenſûs; unde niſi illa congruitas per ſcientiam mediam fuiſſet ſic explorata, rueret omnis certitudo & infallibilitas decreti prædefinientis: ergo decretum ſuam certitudinem non habet ex ſuis meritis, & virtute inexiſtente, ſed ex hypotheſi congruitatis & conſenſûs futuri in ſcientia media conditionatè prævisi. 4.

Confirmatur. In tantum decretum prædefiniens haberet intrinſecam efficaciam, in quantum præpararet auxilia infallibiliter connexa cum conſenſu & operatione: ſed ex hoc capite non poteſt eſſe intrinſecè efficax: ergo. Major eſt Adverſar. minor probatur. Ipſum auxilium ab intrinſeco, & ſecundùm proprias vires eſt indifferens, ut conjungatur, vel non conjungatur cum conſenſu, & quòd potiùs conjungatur, quàm non conjungatur, id habet ex prævisione futuri conſenſûs in ſcientia media, ubi ſuam ſortitur congruitatem; ideóque ſi idem entitativè auxilium conferatur non operaturo, h. e. qui prævidetur in ſcientia media non acceptaturus illud auxilium, eo ipſo non eſt efficax, decretum quoque conferendi tale auxilium non eſt efficax: ergo cùm decretum pro ſuo objecto habeat tale auxilium intrinſecè indifferens, ratione illius fieri non poteſt intrinſecè efficax. 5.

Dices quidem, quòd tametſi auxilium materialiter ſpectatum ſit indifferens; non tamen ſpectatum formaliter, prout nimirum ſubſtat beneficentiſſimæ voluntati Divinæ, decernentis illud conferre tanquam congruum. Sed contrà eſt: quòd iſtud ipſum, *formaliter*, non competit auxilio, niſi per denominationem extrinſecam à prævisione ſcientiæ mediæ, in qua, & à qua ſumit denominationem congrui: ergo necdum ſalvatur intrinſeca efficacia. Confirmatur. Si haberet ab intrinſeco rationem auxilii congrui formaliter, tunc etiam per ſua intrinſeca diſtingueretur ab auxilio purè ſufficienti non congruo; ſed hoc dici non poteſt in ſententia Adverſariorum: ergo nec antecedens. 6.

Contra eſt quartò. Intrinſeca efficacia decretorum debet ſalvare omnipotentiſſimum DEI dominium ſuper humanas voluntates; ſed hoc non ſalvatur per explicatam efficaciam: ergo. Major eſt D. Auguſtini. Minor probatur; tum, quia iſta decreta dependent à prævisa futuritione conſenſûs; neque poſſet DEUS facere per ſuam omnipotentiā, ut per illa auxilia moveretur voluntas in iis circumſtantiis: in quibus per ſcientiā mediā prævidetur non conſenſura: tum quia omnis iſta connexio, quam ſive decretum ſive auxilium à decreto præparatum habet, tantùm eſt moralis; ſed 7.

Digitized by Google

iſta non ſalvat omnipotentiſſimæ voluntatis efficaciam, quæ debet eſſe ſumma & perfectiſſima in genere efficaciæ, certitudinis & infallibilitatis, adeóque non moralis, ſed metaphyſica. De qua ſtatim plura.

8. Contrà eſt quintò, Niſi decretum prædefiniens ſit ſimpliciter antecedens noſtras voluntates, tunc iſtæ præſuppoſitivè ante decretum DEI ſaltem in ſtatu conditionato viderentur in ſeipſis, & non in eſſentia DEI tanquam cauſa: conſequens non eſt admittendum, prout ſuper. de viſione & ſcientia latè deduximus: ergo nec antecedens. Sequela non negatur ab adverſariis, eſtque manifeſta: quia eſſentia Divina non aliter eſt cauſa actualium creaturarum, quàm per liberum decretum ſuæ voluntatis: ergo ſi decretum non antecedit fututitionem eventûs, non poteſt DEUS illam videre in ſua eſſentia tanquam cauſa.

§. II.

Refertur & refutatur intrinſeca efficacia Henrici à S. Ignatio.

9. Hic præclarus Author poſtquam contra ſcientiam mediam prædefinientia decreta firmiter ſtabilivit, repudiatis tamen phyſicis prædeterminationibus diſt. 10. a. 3. efficaciam decreti reducit in moralem motionem, ſive in præparationem mediorum & cauſarum ſecundarum, ex ſe quidem fallibilium & defectibilium, prout tamen ſubſtant ordini Divinæ providentiæ infallibiliter & indefectibiliter conſequentium ſuos effectus; eò quòd virtus Divina etiam defectibiles cauſas ſine defectu conſervat, adhibendo adminicula, & removendo obſtacula; quemadmodum induſtrius Agricola circa plantationem arboris procedens quandoque infallibiliter eandem perducit ad frugem.

10. Hæc ſententia quamvis mediâ viâ ſibi videatur incedere, quia tamen ab Auguſtinianæ efficaciæ ſinceritate declinat, non videtur ſcopum veritatis aſſequi. Unde contrà eſt primò. Divus Auguſtinus requiſivit majorem efficaciam, quàm moralem ex parte omnipotentiſſimæ DEI voluntatis; ſed hæc ſententia tantùm attribuit efficaciā moralem: ergo non conſonat cum mente & doctrina S. Auguſtini. Minor deducitur ex doctrina Adverſar. Efficacia námque conſiſtens in præparatione cauſarum ſecundarum tantùm moraliter moventium abſque aliquo influxu phyſico, ſive ipſis cauſis ſecundis, ſive ab illis cauſis in voluntatem impreſſo, non poteſt eſſe major, quàm moralis: ſed talis eſt efficacia Divinæ prædefinitionis juxta Adverſarios: ergo.

Major verò multipliciter probatur. Nam primò D. Auguſtinus requiſivit majorem efficaciam, quàm concedebatur à Semipelagianis; ſed moralem nec ipſi negârunt; quæ nimirum fit ***ſuadendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inſpirando conſilium, corque ipſum illuminando***, ut habet S. Proſper de vocat. gent. l. 2. c. 26. Unde & ipſe S. Auguſtinus l. 1. de grat. Chriſti c. 8. 10. poſtquam retulit verba Pelagii, quibus explicat gratiæ efficaciam: ***operatur in nobis velle, quod bonum eſt, velle, quod ſanctum eſt, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium tantummodo præſentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine & præmiorum ſollicitatione ſuccendit, dum revelatione ſapientiæ in deſiderium DEI ſtupentem ſuſcitat voluntatem, dum nobis ſuadet omne, quod bonum eſt.*** quid ad hæc D. Auguſtinus? ***Hinc apparet***, inquit c. 10. ***hanc eum gratiam confiteri, quâ demonſtrat & revelat DEUS, quid agere debeamus, non quâ donat, atque adjuvat, ut agamus, &c.*** Igitur à D. Auguſtino major requiritur efficacia, quàm quæ tantùm in morali motione & præparatione mediorum moraliter & objectivè moventium conſiſtit; ergo requirit phyſicam efficaciam, quidquid enim aliud aſſignaveris, ad genus moralis & objectivæ motionis pertinet; quæ etiam ex hoc capite eſt inſufficiens, quòd magis det poſſe operari, quàm ipſum operari, ſitque tam ſufficienti, quam ſpeciali & efficaci providentiæ communis.

Secundò D. Auguſtinus agnoſcit efficaciam infallibilem, inſuperabilem; ſed talis non eſt efficacia moralis, ſuapte naturâ fallibilis, & reſpuibilis. Tertiò ea eſt efficacia Auguſtiniana, quâ DEUS ***mirabili modô & ineffabili in nobis operatur & velle***: ſed moraliter movere quid eſt mirabile? cùm ſit quotidianum hominibus, dæmonibúſque comune, ut & ipſa Adverſariorum exempla demonſtrant. Quartò D. Auguſtinus efficaciam Divinæ vocationis in ſolam DEI gratiam & miſericordiam (præſertim in D. Pauli converſione) refundit, ***ut totum DEO detur, qui hominis voluntatem & præparat adjuvandam & adjuvat præparatam.*** In hac verò ſententia efficacia vocationis magis conſiſtit in coacervatione cauſarum ſecundarum voluntatis conſenſum infallibiliter obtinentium; ita, ut licèt voluntas ſingulis poſſit reſiſtere, non tamen reſtitura ſit omnibus ſimul ſumptis.

Dicunt quidem Adverſarii, cauſas ſecundas, etſi de ſe fallibiles, ſortiri tamen infallibilitatem, prout ſubſtant ordini Divinæ providentiæ.

Contra quam tamen reſponſionem, & doctri- 11.
nam Adverſariorum eſt ſecundò. Cùm dicitur, quòd ſeries cauſarum ſecundarum per ſe vel per accidens concurrentium ad conſenſum liberi arbitrii accipiat infallibilitatem ex ordine Divinæ providentiæ, vel ſignificatur, quòd operationi cauſarum ſecundarum accedat aliquid ex parte intellectûs, vel ex parte voluntatis Divinæ, ut fallibilitate depoſitâ induant infallibilitatem: Non primum; ſic enim incidis in ſcientiam mediam, & defendis extrinſecam ſolùm efficaciam, ſecundùm ſup. dicta.

Non ſecundum; quia ſi admittis emanationem alicujus efficaciæ & motionis plùs quàm moralis à cauſa prima in cauſam ſecundam, incidis in ſententiam phyſicæ prædeterminationis, adeóque utriusque partis, tum mediæ ſcientiæ, tum phyſicæ prædeterminationis telis te objicis. Si contendas, nihil accedere nec ab intellectu, nec à voluntate, manet inintelligibile, quo pacto cauſæ fallibiles & defectibiles, reddantur defectûs & fallibilitatis immunes, omnibus in eodem ſtatu, ut ſunt extra ordinem Divinæ providentiæ, relictis.

Con-

Digitized by Google

12. Contrà eſt tertiò. Eô modô DEUS per ſuum decretum cauſat operationem creatam, & futura contingentia liberi arbitrii, quô modô illa videt in ſua eſſentia tanquam cauſa: ſed videt illa in ſua eſſentia tanquam cauſa phyſica; ergo etiam per ſuum decretum illa phyſicè cauſat. Major eſt Doctoris Angelici admiſſa ab adverſariis. Minor probatur. In tantùm videntur futura contingentia in Divina eſſentia tanquam cauſa, in quantùm continentur in illa; ſed continentur in illa eminenter phyſice, tanquam ens participatum in ente primo imparticipato: ergo videntur in Divina eſſentia tanquam cauſa phyſica.

13. Contrà eſt quartò. Si efficacia decreti divini ſalvaretur per operationes cauſarum ſecundarum, prout ſubſtantes ordini Divinæ providentiæ, ſequeretur, quòd DEUS futura contingentia certò videret in ipſis cauſis ſecundis proximis; conſequens repugnat doctrinæ Angelicæ ſuperiùs expoſitæ: ergo & antecedens. Sequela probatur. Sola coacervatio cauſarum ſecundarum abſque aliquo per Divinam providentiam ſuperaddito non habet infallibilem connexionem cum bona operatione: ergo in illa ſola DEUS certò videre non poteſt determinationem humanæ voluntatis.

14. Contrà eſt quintò. Non habet majorem connexionem cum humana voluntate ad educendam bonam operationem cauſæ ſecundæ ſimul & conglobatim, quàm ſeorſim ſumptæ: ergo cum ex illis ſeorſim ſumptis nulla probetur efficacia, neque à ſimul ſumptis obtineri poterit. Antecedens probatur. Voluntas tam reſpectu omnium cauſarum ſimul ſumptarum eſt indifferens, quàm reſpectu ſingularum; ergo non eſt major ratio, cur à ſimul ſumptis, quàm à ſingulis tollatur illa indifferentia: ſed niſi tollatur, h. e. in actum reducatur privativa voluntatis indifferentia, tamdiu nulla datur erga illam efficacia: ergo neque per cauſas ſecundas ſimul ſumptas obtinetur efficacia. Et ſanè, quando DEUS Paulum momento convertit, quænam fuit coacervatio & attemperatio cauſarum ſecundarum? Nulla prorſus. Et tamen DEUS efficaciſſimè ſine præjudicio libertatis fecit è nolente volentem.

Nihil ergo ſecundarum cauſarum acervatio facit ad efficaciam voluntatis Divinæ; præſertim cùm abſurdum videatur, quòd Divina voluntas non niſi mediantibus cauſis ſecundis, adeóque dependenter ab ipſis ſuum effectum & intentum conſequi poſſit. De quo plura, ubi de gratia efficaci.

15. Contrà eſt ſextò. Ordo Divinæ providentiæ requirit omnimodam & infinitam certitudinem: ſed talis non eſt niſi phyſica & metaphyſica, fundata in phyſica cauſalitate decretorum: ergo non ſufficit cauſalitas moralis, ſed phyſica requiritur. major in §. 4. ſequenti probabitur.

§. III.

Defenduntur phyſicæ prædefinitiones ad quoscunque actus bonos.

16. CONCLUSIO I. *Divina decreta ſunt efficaciter prædefinitiva omnium actuum bonorum non tantùm ſupernaturalium, ſed etiam naturalium. Hoc enimverò probant authoritates S. Scripturæ* & D. Auguſtini, quæ Divinæ voluntatis efficaciam ad omnes actus bonos & honeſtos indifferenter extendunt. Ita inprimis dicitur Pſ. 113. *omnia quæcunque voluit, fecit.* Sed fecit DEUS omnes actus bonos & honeſtos etiam intra naturæ ordinem contentos; neque enim poſſunt ſubterfugere cauſalitatem cauſæ primæ: ergo & illos efficaciter voluit efficaciâ non conſequente, quippe jam impugnatâ, ſed antecedente & intrinſecâ. Sic etiam Iſ. 14. univerſaliter. *Dominus enim exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? &c.* Rom. 9. *Voluntati enim ejus quis reſiſtit?* quæ aliaque verba nec SS. Interpretes, nec ipſe Spiritus S. ad ſolos actus ſupernaturaliter bonos reſtringit.

Teſtimonia D. Auguſtini multa ſunt & luculenta pro noſtra aſſertione. Nam primò in l. de corr. & grat. cùm ex prællegatis S. Scripturæ intuliſſet: *Non itaque dubitandum, voluntati DEI, qui in cælo & in terra omnia quæcunque voluit, fecit, humanas voluntates non poſſe reſiſtere, quo minùs ipſe faciat, quod vult, &c.* Suam ſententiam confirmat exemplo electionis Saulis in Regem, ad quam DEUS corda Iſraëlitarum traxit, qui utique fuit actus ordinis naturalis. *Interiùs*, inquit, *egit, corde tenuit, corda movit, eosq́ voluntatibus eorum, quas ipſe in illis operatus eſt, traxit, &c.* Secundò l. de grat. & lib. arbitr. c. 20. dicit: *etiam voluntates illas, quæ conſervant ſæculi creaturam* (quæ ſunt ordinis naturalis) *ita eſſe in DEI poteſtate, ut eas, quò voluerit, quando voluerit, faciat inclinari.* Atque huc adducit exempla illorum etiam malorum hominum, quorum DEUS voluntates ad intentos à ſe effectus produxit: ut in Abſalone, quòd ſpreverit conſilium Achitophel: *agendo in ejus corde, ut ita repudiaret:* in corde Roboam, ut abjiceret conſilium ſeniorum: in cordibus Philiſthiim & Arabum, ut eorum ſpiritus ſuſcitaret. 2. Paral. c. 23. in Aſſuero, ut ejus cor flecteretur ad lenitatem. Eſther. c. 14. *agit enim omnipotens DEUS in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum, ut per eos agat, quod per eos agere ipſe voluerit.* loco citato c. 21.

Unde ratio aſſertionis noſtræ eſt: quæcunque DEUS agit in tempore, illa efficaciter ab æterno decrevit efficaciâ antecedente: nam, *quæcunque voluit, fecit.* Sed DEUS in tempore agit & movet voluntates hominum non tantùm ad actus ſupernaturales, ſed etiam ad aliquos naturales, ut ex dictis liquet: ergo DEUS ejusmodi actus efficaciter & antecedenter decrevit ab æterno.

CONCLUSIO II. *Efficacia intrinſeca & antecedens Divinæ voluntatis eſt efficacia phyſica cauſalitatis: adeoq́ decreta ſunt phyſicè prædefinientia, & prædeterminantia. Ita non tantùm contra defenſores, ſed etiam contra molliores impugnatores ſcientiæ mediæ communiter* Thomiſtæ, quibuscum in hac parte ſentit Illuſtriſſimus Reding. q. 6. a. 5. controv. 1. Veritas hujus aſſertionis, quæ ſpecialiter elucidanda recurret in Tract. de gratia, nunc breviter oſtenditur inprimis è ſcript. ubi Prov. 21. dicitur: *ſicut diviſiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocunque voluerit, inclinabit.* 1. Reg. 10. *Immutavit ei DEUS cor aliud* 18.

Digitized by Google

aliud. ac tandem ex omnibus iis, quæ pro Auguſtiniana efficacia gratiæ in 1. 2. afferri ſolent, ut quòd DEUS *faciat, ut faciamus, ut in præceptis ejus ambulemus. Omnia in nobis operari & velle & perficere. Nos Spiritu DEI agi, voluntates noſtras trahi, &c.* Jo. 16. Ezech. 36. Iſa. 26. Rom. 8. Philip. 2. Cant. 2. quæ omnia non moralem ſed phyſicum influxum ſignificant. Accedit expoſitio & authoritas SS. PP. præſertim S. Auguſtini, qui de grat. & libero arbitr. hæc habet: *Facit, ut faciamus, præbendo vires efficaciſſimas voluntati noſtræ.* Ac rurſus: *Agit omnipotens DEUS in corde hominum etiam motum voluntatis eorum, ut per eos agat, quod per eos agere ipſe voluerit.* l. de corr. & grat. inquit, *DEUM magis habere in ſua poteſtate voluntates hominum, quam ipſi ſuas.* epiſt. 107. ad Vitalem. *Bonam voluntatem cujusque non invenit in corde, ſed facit.*

His adde loca, quæ contra ſcient. med. ſuprà produximus, cum aliis quamplurimis, quæ pro efficacia gratiæ afferuntur à Did. Alvar. l. 3. de auxil. grat. diſp. 21. & à nobis loco citato adducentur. Non tamen omnino prætereunda eſt gravis authoritas Catechiſmi Concil. Trid. qui 1. p. de prim. Symb. art. n. 22. pro phyſicis prædeterminationibus ita clariſſimè loquitur: *Non ſolùm autem univerſa, quæ fiunt, providentiâ ſuâ tuetur atque adminiſtrat, verùm etiam, quæ moventur & agunt aliquid, intimâ virtute ad motum, atque actionem ita impellit, ut quamvis cauſarum ſecundarum efficientiam non impediat, præveniat tamen: cùm ejus occultiſſima vis ad ſingula pertingat, & quemadmodum ſapiens ait*: attingit à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter. Ita Catechiſmus.

Mens S. D. abunde conſtat ex iis teſtimoniis, quæ art. 1. §. 2. adduximus, ubi loquitur de phyſica applicatione virtutis activæ, & creaturas quaſcunque appellat ſecundos effectus. non certè in genere moris duntaxat, ſed vel maximè in phyſico genere entis. Militat quoque pro phyſico decretorum influxu tota concatenatio & conſequentia doctrinæ Thomiſticæ; ut quòd DEUS alia ſe non cognoſcat in ſeipſis, ſed in ſua eſſentia tanquam medio cognito, ſpeculo, & cauſa, tanquam in arte, per quam facta ſunt: futura non cognoſci niſi in determinatione cauſæ: eſſe rerum eſſe proprium effectum cauſæ primæ tanquam univerſaliſſimæ, &c.

19. Ratio eſt primò. Talis debet eſſe efficacia decretorum, ut per illam ſalvetur influxus cauſæ primæ in omne ens creatum: ſed talis eſt ſola efficacia phyſica: ergo Divina decreta debent habere efficaciam phyſicam. Major probatur. Cauſa prima tanquam actus purus & intelligentia ſpiritualiſſima, quidquid agit & operatur, id operatur intellectu & voluntate; ita, ut ſua operatio ad extra in res creatas ſit formaliter immanens, & tantùm virtualiter tranſiens: ergo cùm ſit de ratione cauſæ primæ, ut influat in omnem creaturam, quæ eſſentialiter eſt ens ab alio, dependens à cauſa prima, neceſſariò debet efficacia decretorum eſſe commenſurata influxui in omnem creaturam. Minor quoque probatur: Influxus phyſicus non provenit niſi ab efficacia phyſica cauſæ influentis: ſed DEUS phyſicè influit in omne ens creatum; nam ens creatum ſecundùm eſſe ſuum phyſicum eſt ens ab alio, idque non per ordinem ad cauſam creatam, ſed increatam, quæ ſola eſt ens à ſe: ergo decreta voluntatis phyſicæ, à quibus provenit ille influxus, debent habere phyſicam efficaciam.

Secundò. De iis omnibus datur decretum 20.
phyſicè prædefinitivum DEI, ad quæ DEUS in tempore phyſicè præmovet & prædeterminat; ſed ad futura contingentia, putà actus liberos noſtræ voluntatis DEUS phyſicè præmovet, & prædeterminat: ergo de iis datur decretum phyſicè prædefinitivum. Major patet: quia quodcunque DEUS voluit, fecit; imò ut dictum, ipſius facere eſt velle, neque diſtinguitur æterna actio DEI ab ejus actu immanente. minor præter Authoritates n. 16. allatas probatur ex natura & ratione cauſæ primæ, & entis creati. De ratione entis creati, & ab alio eſt, quòd immediate dependeat à prævio & phyſico influxu cauſæ primæ; ſed quilibet actus liber & determinatio cauſæ creatæ eſt ens creatum ab alio: ergo dependet à prævio influxu cauſæ primæ: quem reſpectu cauſarum liberarum & contingentium prædeterminationem; reſpectu aliarum præmotionem dicimus. Minor probatur: cauſalitas cauſæ eſt prior ſuo effectu; concurſus DEI eſt cauſalitas cauſæ primæ: ergo eſt prior: ergo eſt influxus prævius. Cùmque ſit cauſalitas cauſæ primæ non in ordine ſolùm morali, ſed phyſico, eſt concurſus quoque & influxus phyſicus. Tandem niſi darentur tam prædefinitiones quàm prædeterminationes ex iis conſectaneæ, rueret certitudo divinæ providentiæ ac prædeſtinationis: quia nullum foret medium, in quo ſcientia divina futura contingentia certò videre poſſet, veluti ſuprà oſtendimus.

Neque recurras primò ad concurſum indifferenter oblatum per decreta indifferentia; hunc 21.
enim in principio hujus articuli, in ſuo fonte rejecimus: neque ſecundò ad influxum phyſicum mediatum, mediante aliquâ causâ ſecundâ; nam iſte non ſalvat conceptum entis ab alio, qui talis dicitur per oppoſitionem ad ens à ſe, & dependentiam ab influxu cauſæ creantis univerſaliſſimæ, attingentis immediatè univerſaliſſimum effectum, qui eſt ipſum eſſe rei.

CONCLUSIO III. *Etſi DEUS non prædefiniat* 22.
aut prædeterminet voluntatem creatam ad peccandum, tamen decreta prædefinientia etiam phyſicâ efficaciâ attingunt materiale ſeu actum peccati in ratione actûs & entis. Ita Schola S. D. contra plurimos extraneos.

Prior pars aſſertionis eſt doctrina fidei, peccatum quippe ſecundùm ſuum formale ſignificatum nominat defectum moralem irreducibilem in cauſam primam. Unde dicitur Pſal. 5. *non enim DEUS volens iniquitatem tu es,* & Jac. 1. *odio ſunt DEO impius & impietas ejus.*

Poſterior pars probatur ratione jam indicatâ, primò. De omni effectu phyſico creato datur decretum DEI prædefiniens: ſed actus etiam peccaminoſi ſecundùm ſuum materiale, videlicet in ratione entis & actûs, ſunt effectus creati phyſici, habentque phyſicam entitatem; ergo de iis quo-

que

quæ ſub ratione entis & actûs & in linea naturæ datur decretum prædefiniens.

Secundò. Quidquid in tempore dependet à prævio phyſico influxu DEI, illud DEUS prædefiniit ab æterno; ſed entitas actûs mali in tempore dependet à prævio influxu phyſico DEI: ergo illam prædefiniit DEUS ab æterno. minor probatur. quidquid phyſicè producitur à cauſa ſecunda, dependet à prævio influxu phyſico DEI: cùm omnis cauſa ſecunda in eſſe cauſæ ſecundæ & principii actualis pendeat à prævio & phyſico influxu DEI: ſed actum & entitatem operationis peccaminoſæ in linea naturæ liberum arbitrium tanquam cauſa ſecunda phyſicè producit: ergo entitas operationis peccaminoſæ in linea naturæ pendet à prævio & phyſico influxu DEI: eſt enim ut ſic bonum tranſcendentale, quod cum entitate conjungitur, & ſub ſphæra omnipotentiæ Divinæ continetur.

§. IV.

An prædefinitiones inducant fatalem neceſſitatem?

23 Præcipua cauſa deſerendi & impugnandi prædefinitivam antecedentem, & intrinſecam efficaciam decretorum, fuit Recentioribus, quòd metuerent exinde fatalis neceſſitatis jugum liberis cervicibus imponi, liberique arbitrii dominium everti: querelâ minimè novâ, quippe jam à Semipelagianis motâ adverſus S. Auguſtinum in epiſt. S. Proſperi. Sed quod ad nomen fati attinet, ſciendum, poſſe illud in malo, æquè ac bono ſenſu accipi. Priori modo accipiebant Gentiles, qui hoc nomine inevitabilem neceſſitatem è ſyderum influxu & poſitione deſcendentem, atque humanis voluntatibus dominantem admiſere. Poſteriori,& bono ſenſu accipitur pro infallibili ordine Divinæ providentiæ, fundato in antecedenti efficacia decretorum.

24. In quo ſenſu SS. DD. fatum non omnino reſpuunt. Ita D. Auguſtinus l. 5. de Civit. c. 9. *Si mihi fati nomen alicui rei adhibendum placeret, magis dicerem, eſſe fatum inferioris, potentioris voluntatem, qui eum habet in ſua poteſtate.* Boëtius 4. de conſolat. proſa. 7. *Ordo fatalis ex providentiæ ſimplicitate procedit.* & proſâ. 4. *Series fati cælum & ſydera movet, elementa in ſe invicem terminat, & alternâ format transmutatione. Hæc actus fortunâsque hominum indiſſolubili cauſarum connexione conſtringit.* & l. 5. proſâ. 7. dicit, quòd varias cauſas *in unum effectum confluere faciat ordo ille inevitabili connexione procedens, qui de providentiæ fonte deſcendens, cuncta ſuis locis, temporibúsque diſponit.* Angelicus Doctor 1. p. q. 116. a. 4. priora Boëtii verba exponens, admittit, *omnia illa, quæ fiunt mediantibus cauſis ſecundis, ſub fati ſerie contineri.* Et eâdem q. a. 1. *In quantum omnia, quæ hic aguntur, Divinæ providentiæ ſubduntur, tanquam per eam præordinata & quaſi prælocuta, fatum ponere poſſumus: licet hoc nomine Sancti Doctores uti recuſaverint, propter eos, qui ad vim poſitionis ſyderum hæc nomina detorquebant.*

25. Ratio quoque ſuffragatur: Fati nomine rectè & Catholicè intelligitur ſeries cauſarum ſecundarum, in ſe quidem mobilis, & mutabilis; immobilis tamen & immutabilis, prout ſubeſt ordini Divinæ providentiæ, in qua omnia futura in tempore, ſunt ab æterno dicta & dictata, vel ut S. D. citatus loquitur, prælocuta, unde & fatum à fando dicitur: ſed datur ejusmodi immobilis ſeries cauſarum, unde dicitur Pſal. 61. *ſemel*, h. e. ut exponit Illuſtriſſimus Reding, immobiliter *locutus eſt DEUS.* de quo proinde dictamine & lege æterna, *unum jota aut unus apex non præteribit, donec omnia fiant.* Ibi continetur *numerus menſium noſtrorum, qui præteriri non poterunt*: ibi omnia conſtituta *in numero, pondere & menſura.* ibi *omnes capilli capitis noſtri numerati ſunt.* ibi continentur omnes humanæ voluntatis deliberationes & reſolutiones, cujus velle & operari, ita DEUS prædeterminat, ut tamen electivum ac dominativum operandi modum haudquaquam impediat, ſed ex ſe profundat, cauſet, & præmovendo promoveat: unde tametſi, quod DEUS ab æterno decrevit & præordinavit, fieri neceſſe ſit, quia tamen, ut loquitur S. Anſelmus, quòd DEUS liberè, & per ipſam voluntatis electionem fieri voluit, etiam hoc libero modo fieri neceſſe eſt, non propterea humanæ voluntati imponitur aliqua fatalis, h. e. abſoluta operandi neceſſitas; ſed omnis iſta neceſſitas eſt ſolummodò conditionata, & neceſſitas infallibilitatis ac conſequentiæ, quæ neutiquam libertati præjudicium infert.

§. V.

Calumnia Calviniſmi depellitur.

Non acquieſcunt prædictis Adverſarii, ſed 26. perſuadere conantur per decreta phyſicè prædeterminantia imponi abſolutam neceſſitatem voluntati, & Petrus quidem Fulienſis Thomiſticam hanc doctrinam ex intimis D. Auguſtini & Angelici Doctoris fundamentis extractam Calvinianæ neceſſitatis fuligine denigrare nititur, quaſi ſolo vocis ſono diverſam, reipsâ eandem cum falſis Calvini dogmatibus. Joſephus de Vita apud Henricum à S. Ignatio dicit Thomiſtas loqui paradoxa & repugnantia, dum aſſerunt præmotione antecedente & phyſicâ cauſari liberum modum operandi: eſt enim, inquit, antithesis & repugnantia in terminis, cauſari præmotione libertatem, quæ præmotione ne quidem integra relinquitur. Ajunt inſuper, peti principium, & reſponderi per id, quod eſt in quæſtione, quando arguenti, *ſuppoſitio antecedens & inimpedibilis phyſicæ cauſalitatis deſtruit libertatem*, diſtinctio reponitur; ſuppoſitio antecedens phyſicæ cauſalitatis ex cauſa ſecunda provenientis, quæ non in ſe continet, adeóque nec poteſt profundere modum libertatis, concedo. Suppoſitio phyſicæ cauſalitatis cauſæ primæ, quæ uti in ſe continet, ſic & poteſt profundere modum libertatis, ſic nego. Ecce, inquiunt, hoc ipſum eſt, de quo controvertimus, cur efficax & antecedens motio cauſalitatis à cauſa prima deſcendens non deſtruat libertatem?

27. Ita quidem; ſi ſtandum foret ſuppoſitis & placitis Adverſariorum, quibus Thomiſtarum dogmata perperam exponunt. Verùm ab hac Calviniſticæ conformitatis calumnia Thomiſticam veritatem egregiè vindicavit Illuſtriſſimus Reding q. 6. a. 5. Controv. 7. cum quo

Dicendum eſt, Thomiſticam doctrinam de decretis prædefinientibus, & prædeterminantibus, nec in principio, nec in illatione & concluſione ullatenus convenire cum hæretico dogmate Calvini.

Non in principio; nam Calvini principium eſt, per præmotionem antecedentem auferri vim electivam & dominativam voluntatis etiam in actu primo: ex quo deducit, voluntati neceſſitatem abſolutam imponi, adeóque totaliter auferri arbitrium liberum. Thomiſtæ dicunt, ipſum actum primum proximum libertatis, vimque electivam & dominativam voluntatis fundatam in objectiva repræſentatione finis, & indifferenti propoſitione mediorum à DEO primitùs cauſari; cúmque voluntas ſic in actu proximo conſtituta connaturaliter exigat procedere in actum ſecundum per formalem determinationem ad unum oppoſitorum; ideo DEUM ceu cauſam primam eandem cauſaliter ſuâ ſuavi motione, præviè tamen, quia priorem in cauſando, excitare & determinare ad operandum, quâ eâdem motione pariter completur & conſtituitur in ratione principii actualis, & cauſæ liberæ in actu ſecundo. Unde doctrina Thomiſtarum, ſunt verba prælaudati Reding, non minùs diſtat ab hæreſi Calviniſtica, quàm lux à tenebris.

28. Sed, inquit ad hæc Fulienſis: Calvinus admittit in actu contingentiam per ordinem ad voluntatem ſecundùm ſe præciſè h. e. in ſenſu diviſo ſpectatam; negat contingentiam ſolùm per ordinem ad DEUM præmoventem, h. e. in ſenſu compoſito præmotionis. Et quid aliud loquuntur Thomiſtæ, cùm dicunt, actum eſſe contingentem in ſenſu diviſo, non autem compoſito.

Ecce manifeſtam calumniam doctrinæ Thomiſticæ illatam? Contingentiam & libertatem actûs in omni ſenſu tam diviſo, quàm compoſito præmotionis tuentur Thomiſtæ, & in hoc opponuntur Calvino: negant verò eſſe neceſſarium, ut libertas & indifferentia dicat poſſe vel potentiam in oppoſitum potentiâ conſequente, ſeu ex hypotheſi, & in ſenſu compoſito jam factæ determinationis ab humano arbitrio, in alterutrum oppoſitorum, quæ ſemper in uno reali inſtanti conjungitur cum Divina præmotione, quamvis potentiâ antecedente & præſcindendo ab hypotheſi illius determinationis ex vi dominativa & electiva voluntatis fundata in objectiva indifferenti propoſitione objecti, æquè potuerit poni unum oppoſitorum, quàm alterum v. g. amor, quàm odium, aut negatio amoris, quod nec Adverſarii, nec ullus Dialecticorum, nedum Theologorum inficiari poterit. Unde iſta membra diſtinctionis, *in ſenſu compoſito* & *diviſo* non debent applicari ad libertatem & indifferentiam, ſed ad tò *poſſe agere*, vel *non agere*.

29. Neque petit Thomiſta principium, aut paradoxam propoſitionem enuntiat, quando modum libertatis per decreta prædeterminantia cauſari affirmat, hanc ipſam quippe veritatem deducit per diſcurſum partim Theologicum, partim Philoſophicum, quo intellectus per conſequentiæ evidentiam facilè convictus, eidem veritati conſenſum præbet. Theologicus diſcurſus eſt; *omnis cauſa poteſt effectum producere, quem in ſua virtute continet; ſed cauſa prima omnem perfectionem creatam in ſua omnipotentiæ virtute continet, & libertas actûs humani eſt perfectio creata: ergo poteſt DEUS illam producere*; ergo non eſt implicantia, quin ſuâ Divinâ cauſalitate (qualis apud omnes eſt decretum præmovens & prædeterminans) eandem libertatem producat & cauſet. En! major & minor eſt lumine naturæ nota, minor inſuper eſt fide certa, præmiſſæ ſunt ritè diſpoſitæ: adeóque totus diſcurſus eſt Theologicus evidenter concludens. Philoſophicus diſcurſus eſt: Nullius cauſæ cauſalitas deſtruit effectum ſuæ cauſæ; ſed creata libertas eſt aliquis effectus cauſæ increatæ; niſi velis dicere, quòd ſit ens à ſe; ergo per cauſalitatem cauſæ primæ & increatæ non deſtruitur: ſed nomine præmotionis nihil aliud intelligitur, quàm cauſalitas cauſæ primæ, ut eſt in confeſſo apud omnes; ergo per præmotionem non deſtruitur creata libertas, ſed ponitur.

Rurſus: Cauſa quantò potentior, tantò magis attingit non tantùm entitatem effectûs, ſed etiam modos eſſendi ipſius; ſed voluntas Divina eſt omnipotentiſſima, liberrima, fortiſſima, invictiſſima: ergo ſuo actu & cauſalitate attingit etiam modum ipſum libertatis in actu voluntatis creatæ. Tandem. Si humana voluntas ſuâ determinatione non deſtruit libertatem ſui actûs, ſed ponit; neque divina prædeterminatio deſtruit, ſed ponit; atqui antecedens eſt indubitatum: ergo & conſequens: ſequela fundatur in Authoritate S. Auguſtini de corrept. & grat. c. 14. dicentis, *DEUM magis habere in ſua poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas.* paritatem quoque & efficaciam ſequelæ ulteriùs deducet ſequens Articulus.

Non igitur Thomiſtæ loquuntur repugnantia 30. ſed conſequentia, & in principiis tam Philoſophicis, quàm Theologicis fundata, eodémque jure, quo conveniuntur ab Adverſariis, reciprocè eosdem conveniunt: quid enim reſpondes ad primum diſcurſum: *DEUS poteſt producere omnem perfectionem creatam, quam in ſua virtute continet, &c.* Diſtinguis: niſi exinde deſtruatur natura & eſſentiale prædicatum effectûs, nempe libertatis, concedo; ſi deſtruetur, nego. Sed inquis, deſtrueretur intrinſecum prædicatum libertatis, quod eſt eſſe ab intrinſeco principio, poſitis omnibus requiſitis potente agere & non agere. En! eodem jure Thomiſta dicet, te loqui paradoxa & repugnantia, quia ſi quid continetur in virtute cauſæ, impoſſibile eſt, ut productio & emanatio ex illa virtute effectum deſtruat; hoc ipſo quippe nunquam potuiſſet in illius cauſæ virtute contineri. Dicet etiam Thomiſta te petere principium, quia æquè à Thomiſta negatur, dependentiam à principio extrinſeco infinito & univerſali officere agenti libero, quàm à te aſſeritur: quandonam ergo vel prædeterminationum aſſertor adverſùs earundem adverſarium, vel iſte adverſus Thomiſtam diſpu-

diſputans non petent Principium ; ſi hoc nempe eſt petere principium, reſpondere id, quod ab adverſaria parte in quæſtionem & controverſiam trahitur?

Videtur mihi hac in parte optimè reſpondere & diſtinguendo docere Illuſtriſſimus Godoy : Ille petit principium, qui reſpondet per id, quod eſt in quæſtione, ſi non ſit aliunde ſatis probatum & ſtabilitum, concedit; ſi ſit aliunde probatum & ſtabilitum, negat. Sic inſolentis adverſarii clamores & in diſputationibus ad raucedinem uſque obtrudi ſolitas petitiones principii facilè retundes.

31. Cæterùm ſunt alia per quàm multa, in quibus D. Thomæ diſcipuli ab impii Calvini ſectatoribus in puncto libertatis & præmotionis toto, ut ajunt, cælo diſſident, quæ legere poteris apud Illuſtriſſimum Reding. cit. q. 6. c. 5. controv. 7.

Neque te moveat, quòd Calvinus etiam agnoſcat efficaces præmotiones. Agnoſcit, ſed in hæretico jam priùs expoſito ſenſu. Agnoſcit Thomiſta, ſed in ſenſu Catholico. 'nomen utrique commune, non ſignificatum: ſic etiam vertibilitatem & flexibilitatem arbitrii admittit; ſed non niſi illam, quâ ab extrinſeco principio & cauſa prima in alterutrum flecti poſſit (ut ibidem notat citatus Reding) communem etiam neceſſariis & inſenſibilibus cauſis; non intrinſecam, & ex vi dominativa atque electiva voluntatis provenientem. Quid porro magis uſitatum hæreticis, quàm ſub Catholicarum dictionum & ſententiarum velamine fucum facere, & venena diffundere? *Et vitium fallit ſpecie virtutis & umbrâ* *Nunquid* ideo, ut cum Auguſtino loquar, *oves pelles ſuas deponent, quia illis aliquando & lupi teguntur*? nunquid ideo miles ſua ſigna projiciet, quia illis in fraudem hoſtis abutitur? Nunquid ideo D. Auguſtini & Angelici Doctoris caſtra deſeremus, quia illius nomen & authoritatem Calvinus; iſtius Ameſius ſuis falſitatibus prætexuerunt? nunquid ſcientia media deſeretur, quia ſub illius ſcuto Pelagius oppugnavit Eccleſiam? vel ideòne deſinent Thomiſtis objicere, quòd intrinſeca efficacia gratiæ inducat neceſſitatem, quia hoc Auguſtino Semipelagiani & Calviniſtæ Catholicis oppoſuerunt? Res intuenda & arbitranda eſt à ſincero oculo; nomina æquivocationibus ſunt obnoxia.

§. VI.

Solvuntur objectiones.

32. NOn paucas & præcipuas objectiones in præmiſſis diluimus : plures recurrent in prima ſecundæ ſuis quæque propriis locis ex inſtituto diluendæ. Nunc quæ præmiſſis aſſertionibus directiùs opponuntur, ex ordine ſolvemus.

Oppones igitur primò contra antecedentiam efficacis decreti : Quod inducit neceſſitatem antecedentem, tollit libertatem: ſed efficacia decreti antecedens conſenſum præviſum voluntatis inducit neceſſitatem antecedentem : ergo tollit libertatem; quod ipſum quoque argumentum contra prioris §. doctrinam formari poteſt. Major ſolet probari authoritate S. Anſelmi in Tract. de actib. hum. ſpecialiter teferenda; ratione ſic probatur. Decretum antecedenter efficax inducit aliquam neceſſitatem ; impoſſibile quippe eſt non fieri, quod DEUS efficaciter vult fieri: vel ergò inducit conſequentem, vel antecedentem ; vel conditionatam, vel abſolutam ; non conſequentem; quia conſequens eſt illa, quæ ex libera determinatione noſtræ voluntatis deſcendit, eámque ſupponit : ideóque etiam dicitur neceſſitas conditionata & ſuppoſitionis : atqui neceſſitas, quam inducit efficax decretum, non conſequitur, ſed prioritate naturæ antecedit conſenſum noſtræ voluntatis: ergo non poteſt eſſe neceſſitas conſequens & ſuppoſitionis, & conſequenter eſt neceſſitas abſoluta & antecedens.

Confirmatur: Illa neceſſitas eſt antecedens, cujus cauſa eſt antecedens; effectus enim ſequitur naturam & denominationem ſuæ cauſæ; atqui efficacia decreti, quâ cauſatur neceſſitas, eſt antecedens: ergo & neceſſitas eſt antecedens.

Reſpondeo negando minorem. Et ad probationem dico, induci neceſſitatem conſequentem; probationem in contrarium diſtinguo : Illa eſt neceſſitas conſequens, quæ deſcendit ex libera determinatione voluntatis, vel ut eſt in ſe, vel ut eſt in ſua cauſa, concedo, tantùm ut eſt in ſe, nego. ſed illa neceſſitas non deſcendit à libera determinatione voluntatis ut eſt in ſe præciſè, tranſeat, ut continetur in ſua cauſa, quæ eſt voluntas Divina, nego minorem, & conſequentiam. Si replicas, peti principium, reſponderi per id, quod eſt in quæſtione, dici repugnantia, nempe, cauſari ſimul libertatem, & præviâ efficaci motione determinari voluntatem, habes paratam reſponſionem in §. antecedente.

Authoritas S. Anſelmi non loquitur de cauſâ prima, ſed ſecunda & creata naturali, quæ impulſu antecedenti aufert indifferentiam operandi, quam conferre non poteſt, eô ipſo, quia illam in ſua virtute non continet. Ita S. Patrem exponit Albertus M. in 3. diſt. 1. q. 4. dicens. quod *neceſſitas abſoluta, quam vocat Anſelmus antecedentem, eſt ex cauſis proximis ad effectum ordinatis, ſicut ſolem oriri cras, & decollatum interire.* Quòd verò noſter S. P. non inficietur præviam efficaciam voluntatis Divinæ, patet ex ſequentibus ipſius verbis in l. de concord. *Non enim ea DEUS quamvis prædeſtinet, facit voluntatem cogendo, aut voluntati reſiſtendo.* Et rurſus c. 1. *quoniam, quod vult DEUS, non poteſt non eſſe, cùm vult hominis voluntatem nullâ cogi, vel prohiberi neceſſitate ad volendum, & vult effectum ſequi voluntatem, tunc neceſſe eſt voluntatem eſſe liberam, & eſſe quod vult.* Ad ſenſum nimirum Doctoris Hipponenſis, qui l. 1. contra 2. epiſt. Pelagii. c. 19. *Gratia,* inquit, *operatur in cordibus hominum, non ut homines nolentes credant, ſed ut volentes ex nolentibus fiant.*

Dices: Neceſſitas, quæ eſt ex ſuppoſitione antecedente, eſt neceſſitas antecedens; ſed neceſſitas 33. operandi orta ex decretis prædefinientibus, eſt ex ſuppoſitione antecedente, ut patet, ergo eſt neceſſitas antecedens.

Reſp. cum S. D. pluribus locis, ſpecialiter hîc q. 19. a. 8. ad 1. & 3. negando majorem, nam decretum, quod ſupponitur antecedens in ſe cau-

Digitized by Google

cauſaliter & objectivè continet ipſorummet modum indifferentem & electivum creatæ voluntatis.

Replicas. Decretum & prædeterminatio antecedens deſtruit modum electivum: ergo non continet & cauſat. Antecedens probatur: quod eſt eſſentiale impedimentum actûs oppoſiti, deſtruit potentiam ad oppoſitum; ſed prædeterminatio eſt eſſentiale impedimentum actûs oppoſiti: ergo deſtruit modum electivum, qui conſiſtit in potentia ad oppoſitum.

Reſpondeo negando vel diſtinguendo majorem, deſtruit potentiam ad oppoſitum in ſenſu compoſito, concedo, diviſo, nego. Sed, ais, eſt impedimentum inimpedibile per voluntatem: ergo adhuc injicit neceſſitatem antecedentem. Reſpondeo, vel negando conſequentiam vel diſtinguendo conſequens, eſt inimpedibile formaliter, concedo, objectivè & terminativè nego: non in hoc ſenſu, ut ſomniat quidam Recentior, quòd prædeterminatio abſtractè ſumpta poſſit terminari, vel non terminari ad exercitium voluntatis; ſed quia prædeterminatio habet pro ſuo termino & objecto ipſum electivum exercitium voluntatis, quod formaliter continet.

34. Oppones ſecundò contra cauſalitatem omnium actuum bonorum. Si DEUS efficaciter prædefiniret omnes actus honeſtos & bonos, ſequeretur, quòd etiam prædefiniret peccatum, & haberet voluntatem beneplaciti de illo; conſequens eſt abſurdum: ergo & antecedens. Sequela probatur: Qui efficaciter intendit finem, etiam efficaciter vult ea, ſine quibus exiſtentia finis obtineri non poteſt: ſed plures actus virtutum, ut pœnitentiæ, & juſtitiæ vindicativæ haberi non poſſunt ſine exiſtentia peccati, vel poſita, vel ponenda: ergo ſi DEUS illos actus virtutum efficaciter intendit, & prædefinit, etiam efficaciter vult peccatum cum illis actibus connexum, & ad illos neceſſariò requiſitum.

Confirmatur. Amor efficax finis eſt virtualis amor mediorum eorúmque, ſine quibus finis non poteſt exiſtere: ſed prædicti actus virtutum ſine peccato non poſſunt exiſtere; ergo amor efficax illorum actuum ſimul erit virtualis amor peccati; cùm tamen conſtet ex S. Script. quòd *odio ſunt DEO impius & impietas ejus.*

Reſpondeo primò. Hoc argumentum nimis, adeóque nihil probare: probat enim inprimis permiſſionem peccati non poſſe amari & intendi à DEO ob finem ſuperiorem, qualis eſt ſuæ miſericordiæ, vel Juſtitiæ: quia permiſſio peccati eſt utique connexa cum peccato prævíſo. Item DEUM non potuiſſe efficaciter intendere redemptionem generis humani; quippe neceſſariò connexam cum peccato originali. Ideóque

Reſpondeo ſecundò in forma negando ſequelam: ad ejus probationem diſtinguo majorem; vult efficaciter illa, ſine quibus exiſtentia finis obtineri non poteſt, ſi illa ſint media poſitivè conducentia ad obtinendum finem, concedo. ſi tantùm ſint occaſio & terminus deſtruendus per finem intentum, nego: ſic enim neque natura per ſe intendit corruptionem compoſiti, quantumvis intenta generatio novi compoſiti ſine prioris corruptione obtineri non poſſit. Vel ſecundò, ſi exiſtentia finis obtineri non poſſit, ſine illis ut poſitivè volitis, concedo. ſine illis ut permiſſis, nego. ſed ſine peccati exiſtentia plures actus virtutum obtineri non poſſunt, ita, ut illa ſe habeat tanquam occaſio & terminus deſtruendus, concedo; ut medium poſitivè conducens, nego. Item: ſine peccati exiſtentia ut permiſſa nequeunt obtineri illi actus virtutum, concedo; ſine illa ut poſitivè volita, nego minorem & conſequentiam. Et conſtat reſponſionis veritas ex pluribus inſtantiis naturalibus: neque enim neceſſarium eſt votum paternæ mortis in filio, ut efficaciter ſperet & appetat hæreditatem, quam tamen abſque parentis morte non conſequetur. Parochus cupit efficaciter ſibi crumenam pingueſcere ex redditibus funeralium; non ideo tamen ſequitur, quòd neceſſariò & efficaciter velit mortem ſuarum ovium. Idem de medico, idem de judice dixeris, quorum ille è morbis, iſte diteſcit ex delictis hominum. Ex quibus patet reſponſio ad Confirmationem terminis noſtræ diſtinctionis ad eandem applicatis.

Oppones tertiò contra efficacem prædefinitionem materialis peccati, præſertim in peccatis intrinſecè malis. Et Martinez ſic arguit primò ab authoritate. In Concilio Arauſicano c. 25. ſic dicitur: *aliquos ad malum Divinâ poteſtate prædeſtinatos eſſe, non ſolùm non credimus, ſed etiam, ſi ſunt, qui tantum malum credere volunt, cum omni deteſtatione illis anathema dicimus.* Trident. Seſs. 6. Can. 6. *Si quis dixerit mala opera, ita ut bona DEUM operari, non permittendo ſolùm, ſed etiam propriè & per ſe, adeo ut ſit proprium ejus opus non minus proditio Judæ, quam vocatio Pauli, anathema ſit.* D. Auguſtinus l. 1. ad Simplic. q. 2. *Neque, quomodo dictum eſt, non eſt volentis, neque currentis hominis, ſed miſerentis DEI, ita dictum eſt, non eſt volentis, neque currentis hominis, ſed DEI obdurantis. Unde datur intelligi, quod infrà utrumque ponit: ergo cujus vult miſeretur, & quem vult indurat, ita Superiori ſententiæ congruere, ut obdurare DEI ſit nolle miſereri, ut non ab illo irrogetur aliquid, quo ſit homo deterior, ſed tantùm, quo ſit melior non irrogetur.* Hæc Auguſtinus. Ex quibus ita ſubſumitur: ſed æquè proditio Judæ, quàm converſio Pauli eſſet opus DEI; quia æquè decreto antecedenter efficaci DEUS determinâſſet, & moviſſet Judam ad hunc ſpecie actum proditionis, quàm Paulum ad hunc ſpecie actum converſionis. Imò addit Martinez, videtur magis DEUS *miſiſſe in cor Judæ, ut traderet eum*, quàm Diabolus: iſte enim tantùm moviſſet ſuaſione morali, ille verò etiam phyſicâ. Rurſus irrogaretur aliquid, quo homo fieret deterior; quo enim alio magis homo fit deterior, quàm actu intrinſecè malo?

35.

Reſpondeo, adductas authoritates veritatem noſtræ aſſertionis neutiquam oppugnare. Nam primus textus loquitur de malo adæquatè ſumpto, prout includit formalem malitiam. Sanè non minus abſurdum eſt DEUM ſimultaneè, quàm præviè cooperari ad peccatum: nec tamen ſecundùm Adverſarios Authoritas prædicta oppugnat ſimultaneum concurſum ad ſolum materiale peccati in linea entis, præciſum à formali: ergo neque oppugnat prævium. Unde miror, doctiſſimo 36.

Mar-

Digitized by Google

Martinezio perſuaſum eſſe, Conciliorum definitiones de illa ſubtilitate metaphyſica formalis peccati non cogitâſſe, imò Calvinum non niſi materialem actum peccati in defectione 10. tribuum à Rege Roboam, non autem perfidiam, quæ eſt formale illius defectionis DEO Authori adſcripſiſſe: cùm certè diſtinctio inter materiale & formale peccati admittenda ſit omniTheologo ſive in ſimultaneo, ſive in prævio concurſu, & de impio Calvino explurimis ejuſdem textibus conſtet, non ſolùm quod eſt materiale in actu peccati, ſed etiam formale & moralem malitiam in DEUM retuliſſe. Non admittitur (inquit l. 1. inſtit. c. 17.) *furtum ullum, aut fornicatio ulla, aut homicidium, quin DEI voluntas intercedat.* ibidem §. 1. addit. *Abſalonis inceſto coitu parentis thorum polluentis deteſtabile ſcelus eſſe opus DEI.* ecce! ut ipſum ſcelus, adeóque & id, quo ſcelus conſtituitur, in DEUM referat! & §. 3. *Jam ſatis apertè oſtendi, DEUM vocari eorum omnium Authorem, quæ iſti cenſores volunt, otioſo tantùm ejus permiſſu contingere.* Quæro nunc ex Martinezio, an non ex ejus quoque ſententia peccata adæquatè & formaliter ſumpta DEI permiſſu contingant? quod ſi, uti debet, annuerit, neceſſe eſt, ut fateatur, Calvinum, feciſſe DEUM Authorem peccati etiam ſecundùm moralem & formalem malitiam ſpectati. Deſinat ergo impurâ Calvini ſentinâ turbare puros fontes doctrinæ Thomiſticæ. Et eſto, quòd uno loco malitiam moralem ab actu ſeparâſſet (quod tamen allegata ſeparatio perfidiæ & defectionis non evincit) nihil hoc novi foret, quòd Calvinus in ſuis dogmatibus loquatur contradictoria. Sed de hoc ſatis.

37. Ad Tridentinum objectum Reſpondeo: noſtram doctrinam ab illa damnata propoſitione longiſſimè diſtare: nam vocatio Pauli pertinet ad ſpecialem providentiam & cauſalitatem DEI tam ingenere & linea naturæ, quàm moris, tam quoad formale quàm materiale, cùm econtra proditio Judæ pertineat tantùm ad cauſalitatem generalem DEI ut cauſæ primæ univerſalis & præcisè in lineaentis, non quod moralem & formalem malitiam ipſius, quod etiam de concurſu ſimultaneo Adverſariorum eſtdicendum. Ex quo etiam negatur, per prædefinitionem materialis peccati irrogari aliquid homini, quo fiat deterior. neque enim moralis malitia ſequitur ex vi actûs in linea naturæ, & materialiter ſpectati, ſed ex vi defectuoſi judicii voluntatem ad malum determinantis.

38. Objicitur ab eodem quartò. Implicat, quòd voluntas peccet volendo id, quòd DEUS vult eam velle: atqui per prædefinitionem abſolutam vult DEUS, quòd humana voluntas velit v. g. adorationem idoli: ergo implicat, quòd voluntas volendo illam adorationem idoli peccet.

Reſpondeo diſtinguendo majorem: implicat, quòd voluntas peccet volendo id, quod DEUS vult illam velle, quod DEUS vult voluntate ſpeciali beneplaciti, præcepti, & ut author ſpecialis attingens lineam moris, tranſeat; voluntate generali, ut author naturæ, ſic nego. vel ſubdiſtinguo, ſi poſſit humana voluntas velle eô modô, quo DEUS vult velle, concedo; ſi non poſſit eô modô velle; nego majorem: ſed DEUS vult decreto prædefiniente, ut voluntas velit adorationem idoli; voluntate generali ut Author naturæ, & intra lineam naturæ & entis, concedo; voluntate ſpeciali, & ut Author ſpecialis etiam attingens lineam moris, nego minorem: ergo implicat, ut voluntas peccet volendo adorationem idoli; nego conſequentiam, vel ſubdiſtinguo conſequens, ſi poſſet velle modo ſolùm effectivo pertinente præcisè ad lineam entis, concedo, modo defectuoſo pertinente etiam ad lineam moris, nego conſequentiam.

Inſtas ex D. Th. 1. 2. q. 19. a. 10. qui ſequitur inclinationem à DEO datam etiam ut authore naturæ generali, non peccat, quia vult, quod DEUS vult illum velle: unde filius licitè deſideTat vitam parentis, quem DEUS vult mori: quia hanc inclinationem habet ſibi inditam ab Authore naturæ; ideóque ſunt verba S. D. *tametſi tunc voluntas humana non confirmetur Divinæ in volitio materiali, conformatur tamen eidem ſecundùm rationem cauſæ efficientis.* Sed in poſito caſu homo ſequeretur inclinationem à DEO datam ut Authore naturæ generali ſecundùm rationem cauſæ efficientis: ergo non peccaret. 39

Reſpondeo. Inclinationem, quam DEUS filio indidit ad amandum & honorandum parentem, non tantùm eſſe à DEO ut Authore naturæ, & intra lineam naturæ, ſed etiam à DEO ut Authore ſpeciali, & intra lineam moris: ideóque objectum hujus inclinationis, quod eſt velle & optare vitam parenti, cadit ſub ſpecialem voluntatem non tantùm conſilii, ſed etiam præcepti. Unde argumentum peccat in falſo ſuppoſito, quod in S. D. loco citato neutiquam invenitur.

Objicit quintò. Pone hominem cæterà innocentem in ſtatu prædefinitionis ad adorationem materialem idoli, & jam inſtet tempus, quo illa prædefinitio mandetur executioni, quid ſi ille miſer te conſuleret: quid agere oportet, ne DEUM offendam? Debeóne reſiſtere prædefinitioni, vel illam ſequi? ſuadebiſne, ut reſiſtat prædefinitioni? quæret rurſus. Debeóne reſiſtere in ſenſu compoſito, vel diviſo? ſed in ſenſu compoſito eſt impoſſibile, nec minùs in ſenſu diviſo; nam ad reſiſtendum in ſenſu diviſo neceſſaria foret alia præmotio & prædefinitio Divina, quæ me prædeterminet ad oppoſitum actum, hanc autem non habeo, nec eſt in mea poteſtate illam habere: quid ergo faciam miſer, cui peccare non licet, non peccare eſt impoſſibile? 40.

Reſpondeo, præterquam quòd hoc argumentum facili negotio retorqueri & transferri poſſet ad hominem habentem gratiam non congruam & merè ſufficientem, illud continere merum paralogiſmum & tranſultoriam fallaciam ſenſûs diviſi & compoſiti, ac confuſionem actûs primi & ſecundi: vel enim loqueris de tempore antecedente ipſam adorationem idoli, & tunc nondum homo ſupponitur temporaneè præmotus ad materiale hujus actûs, ſed habet præmotiones ad actus honeſtos ſalutares, diſſuadentes præmotionem cum cum objectiva indifferentia, per quæ in actu primo, gratia ſufficiente, & potentiâ proximâ conſtituitur, ut tam in ſenſu compoſito, quàm diviſo poſſit reſiſtere tentationi, adeóque ſi tunc conſuleret, quid ſibi foret agendum, haud dubiè ſua-

Digitized by Google

ſuadenda foret reſiſtentia non adverſus prædefinitionem, quæ pro illo tempore vel inſtanti actûs primi ſupponi non poteſt, & ex vi cujus non ſequitur malitia adorationis, ſed adverſus tentationem, quæ locum habet in actu primo. Vel loqueris de inſtanti ipſius adorationis, & tunc nugatorium foret conſilium, utpote actu ſecundo jam poſito, adeóque prædefinito & præmoto quoad materiale: de præteritis autem non eſt conſilium.

Solutio clarior apparebit, ſi objectio redigatur in formam. Poſito, quòd ſim, prædefinitus ad materiale adorationis, vel teneor in inſtanti præcedente determinationem voluntatis reſiſtere prædefinitioni, vel non? ſi non, tunc peccabo, quia impoſſibile eſt conſentire prædefinitioni, & non peccare: ſi teneor, vel teneor in ſenſu compoſito, & hoc eſt impoſſibile, vel in ſenſu diviſo, & hoc iterum eſt impoſſibile propter defectum alterius præmotionis, quæ tamen foret neceſſaria.

Reſpondeo negando ſuppoſitum, quòd pro aliquo reali inſtanti præcedente voluntatem adorandi idolum, detur prædefinitio vel præmotio ad materiale illius actûs, & quòd proinde poſſit eſſe objectum ſuæ reſiſtentiæ, vel conſenſûs; ſed ſolummodo, datur pro inſtanti ipſius determinationis voluntariæ ad adorandum idolum, in quo DEUS ſuppoſitâ jam defectuoſâ directione judicii practici, juxta connaturalem exigentiam cauſæ liberæ prævię concurrit ad effectum phyſicum illius voluntatis intra lineam naturæ conſideratum, non ut defectuoſè in linea moris elicitum. Igitur nec in ſenſu compoſito, nec diviſo teneris reſiſtere prædefinitioni; nec enim teneris reſiſtere, niſi inducenti ad malum; ſed illa prædefinitio non te inducit ad malum.

Imò, inquis, prædefinitio fortiùs trahit, quàm conſilium, éſtque vinculum inſuperabile: ergo etiam inducit ad peccatum. Reſpondeo: fortiùs trahit intra genus naturæ & entis, concedo, intra lineam moris, nego.

41. Objicies ſextò. Quicunque vult cauſam ab intrinſeco & neceſſariò connexam cum effectu, vult etiam ipſum effectum; ſed actus blaſphemiæ vel voluntas blaſphemandi v. g. eſt cauſa ab intrinſeco & neceſſariò connexa cum deformitate malitiæ: ergo ſi DEUS efficaci decreto velit talem actum, neceſſariò vult ipſam quoque malitiam actûs.

Reſpondeo. Qui vult cauſam, vult etiam effectum, ſi velit in illo genere & ordine, in quo effectus cum cauſa intrinſecè coñectitur, concedo, ſi in alio, in quo non intrinſecè connectitur, nego. Sed actus blaſphemiæ eſt intrinſecè connexus cum deformitate malitiæ, ut eſt in genere naturæ entitas & effectus phyſicè productus, nego; ut eſt moraliter & defectuoſè à principio quà definiente elicitus, concedo minor. & nego conſequentiam: vel ſubdiſtinguo conſequens: ergo ſi vult DEUS talem actum, ut in genere moris defectuoſè procedentem, concedo, ſi velit ipſum præcise ut eſt entitas & effectus intra ordinem & lineam naturæ, nego conſequens & conſequentiam.

Similiter, ſi dicas. Qui vult antecedens, vult etiam conſequens: diſtinguo, ſi conſequens ſequitur ex vi antecedentis, ut à tali cauſa voliti & poſiti, concedo, ſecus, nego: cùm enim plures cauſæ concurrunt ad aliquem effectum defectuoſum, defectus non cuilibet cauſæ eſt tribuendus, ſed illi, quæ deficit, ut habet S. D. in 1. 2. q. 79. a. 3. in c. & in 2. diſt. 37. q. 2. a. 2. Quod ipſum Adverſarii in concurſu ſimultaneo reſpondere debent. 42.

Objicies ſeptimò. Sequeretur, quòd DEUS vellet me velle aliquid, cum obligatione illud non volendi: ſed hoc implicat: ergo. Sequela probatur. DEUS non tantùm prohibet malitiam, ſed etiam voluntatem & actum blaſpemandi, adeóque obligat ad illum non ponendum, & tamen efficaci decreto vellet me velle actum blaſphemandi.

Reſp. negando ſequelam, probationem diſtinguo: DEUS prohibet voluntatem & actum blaſphemandi, præcisè ut eſt entitas & effectus intra lineam naturæ effectivè elicitus, nego, ut eſt actus deformis, & defectuoſus concedo primum membrum: alterum membrum probationis abſolutè prolatum falſum facit ſenſum, quaſi nempe DEUS haberet voluntatem Conſilii vel præcepti, ut velim actum blaſphemandi, vel quòd actus & voluntas blaſphemandi adæquatè unà cum defectu morali ſumpta eſſent objectum & effectus Divinæ voluntatis, quod æquè falſum eſt. In hoc verò ſenſu admitti poteſt & debet, quòd DEUS habeat voluntatem generalem, ut actus blaſphemandi, prout actus & ens eſt, effectivè procedat à voluntate tanquam connaturali principio phyſicè effectivo. Ex quo non ſequitur, quòd DEUS habeat circa idem objectum contrarias voluntates, ſiquidem id, quod in actu blaſphemiæ eſt defectuoſum, conſtituit diverſum objectum ab eo, quod in illo eſt effectivum & bonum.

Adhuc, inſtas ex S. D. Omne peccatum fit per receſſum ab ultimo fine, ita S. D. 1. 2. q. 77. a. 1. & humana voluntas in tantum deficit & peccat, in quantum deflectit ab ordine & motione primi moventis. l. 3. contr. gent. c. 10. & q. 3. de malo a. 1. ad 1. & in epiſt. ad Rom. le. 7. dici in S. Script. DEUM inclinare voluntates ad malum, non quidem agendo & movendo ſed potiùs deſerendo, vel non impediendo: non ergo DEUS per iſta decreta adamantina hominem prædeterminat ad receſſum ab ultimo fine, aut impellit ad malum.

Reſpondeo concedendo totum, omnia quippe hæc tela volant præter ſcopum; neque enim ulli Thomiſtarum venit in mentem, ut ſubſcriberet impio dogmati Calvini, quòd DEUS ſuo poſitivo decreto homines impellat & neceſſitet ad peccandum. neque hoc ſequi ex decretis tantùm ad materiale peccati ſub ratione actûs & entis prædeterminantibus huc uſque oſtenſum eſt, uti in tractatu de peccatis ampliùs deducetur.

Alia argumenta contra phyſicam efficaciam decretorum produci ſolita, quia maximâ ex parte phyſicas prædeterminationes illorum decretorum miniſtras & executrices oppugnant, in 1. 2. Tract. de act. hum. aliiſque partibus Theologiæ commodiùs diſſolvemus.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS III.

De concordia decretorum cum libero arbitrio.

SUMMARIA.

1. *Varii modi conciliandi libertatem voluntatis cum Divinis decretis.*
2. *Vera ratio conciliandi à cauſali efficacia Divinæ voluntatis peti debet.*
3. *Probatur primò ex ratione cauſa prima.*
4. *Secundò à paritate & ſubiectione voluntatis creatæ.*
5. *Tertiò ex efficacia activitatis.*
6. *Ex ratione Divini dominii.*
7. *Radix contingentia & libertatis, non eſt Divinæ voluntatis libertas, ſed efficacia.*
8. *Modus conciliandi Recentiores & Thomiſtas ab Henrico à S. Ignatio traditus improbatur.*
9. *Alius modus traditus ab Auguſtino Erath.*
10. *Ejus ſuppoſita.*
11. *Refelluntur.*

§. I.

Aſtruitur utriusque concordia.

UNa erat ſententia Pelagii & Calvini, per de-
1. creta prædefinientia imponi cervicibus noſtris fatale jugum neceſſitatis, protritâ libertate: ex qua tamen abierunt in diverſas & oppoſitas hæreſes; ut primus initium ſalutis tribueret liberi arbitrii viribus; alter arbitrio humano nihil niſi ſpontaneitatem relinqueret, & tam bonos quàm malos hominum actus in ſolum DEUM Authorem, à quo operandi neceſſitas imponeretur, refunderet. Catholici Doctores in hac fidei doctrina conveniunt, DEI providentiam & voluntatem ita de rebus noſtris diſponere, nóſque ad bonas operationes ſuâ præveniente gratiâ excitare, ut tamen liberi arbitrii vires nequaquam adimat. Viæ tamen & modi, quibus decretorum & auxiliorum efficaciâ cum illibata facultate liberi arbitrii componunt, ſunt diverſiſſimæ. Aliqui (ut ex hucusque diſputatis conſtat) ipſum nomen antecedentis efficaciæ abhorrent, & indifferentia decreta obtrudunt, quos a. 1. hujus diſputationis refutavimus. Alii admittunt decreta efficacia prædefinientia h. e. præparativa auxilii efficacis, ſed efficaciâ acceptâ à præſcientia media conſenſûs futuri, contra quos a. 2. §. 1. egimus. Alii concordiam tum inter decreta & libertatem, tum inter defenſores ſcientiæ mediæ, & prædeterminationum ſanciri poſſe æſtimant, ſi RR. relicto ſcientiæ mediæ fundamento decreta antecedenter ad præviſum conſenſum efficacia amplectantur; iſti verò pro phyſica, quam tuentur, efficacia, ſeu præparatione auxiliorum phyſicè moventium morales tantùm motiones ſubſtituant: quam ſententiam §. 2. impugnavimus. Thomiſtæ cum ſuo Angelico Duce ex D. Auguſtini doctrina tuentur decretorum phyſicè prædefinientium efficaciam intrinſecam & antecedentem optimè conſiſtere cum libertate noſtri arbitrii, eò quòd rerum omnium contingentia & libertas in ipſa Divinæ voluntatis efficacia originentur: unde quàm parum cauſa impedit eſſe ſui effectûs, quem producit; tam parum DEUS impedit libertatem actûs, quem prædefinit; imò potiùs eundem promovet & perficit.

Hanc doctrinam tam clarè & copioſè tradit 2.
maximus Eccleſiæ Doctor Auguſtinus, ut meritò dicat Contenſonus, quòd tranſcribendi eſſent Auguſtini libri, ut tanti Patris mens in toto ſuo ſplendore fulgens exhiberetur: nec facilè reperitur alicujus momenti obiectio hoc tempore opponi ſolita, ad quam non in ſuis libris propoſitam D. Auguſtinus reſponderit.

Teſtimonia S. Patris partim præmiſſa ſunt, partim in tractatu de actibus humanis, déque gratia copioſè ſequuntur.

Ex fundamentis priori attic. §. 5. n. 29. poſi- 3.
tis juvat unum alterúmve in memoriam revocare. Primò. Nullum ens reale poteſt ſubduci cauſalitati & influxui cauſæ primæ; ſed actus liber unà cum virtute illum producendi, cúmque potentia ad oppoſitum, ſunt ens reale: ergo nequeunt ſubduci influxui & cauſalitati cauſæ primæ. Si hoc: ergo cauſa prima ſuo influxu, qui fit per ejus voluntatis actionem virtualiter tranſeuntem, non deſtruit, ſed perficit effectum.

Secundò. Creata voluntas ſeſe determinan- 4.
do ad actum liberum, non deſtruit, ſed perficit ſuam libertatem: ergo etiam DEUS prædeterminando voluntatem creatam ad actum liberum, ejus libertatem non deſtruit, ſed perficit. Conſequentia probatur primò authoritate S. Auguſtini locô ſuprà citatô dicentis: *DEUS magis habet in ſua poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas:* ergo infert D. Th. q. 22. de ver. a. 8. *Sicut voluntas poteſt actum ſuum immutare in alium, ita & multò ampliùs DEUS:* nempe ideo voluntas creata non deſtruit, ſed perficit ſuam libertatem ſeſe formaliter determinando, quia ſeſe determinat ad actum ex prævia deliberatione & electione fundatâ in obiectiva indifferentia finis & mediorum, dominativè & cum poteſtate ad oppoſitum eliciendum, quantumvis ex hujus determinationis ſuppoſitione ſit impoſſibile, ut actus oppoſitus, vel actûs determinati negatio ſimul conſiſtat: ergo ex eodem fundamento Divina voluntas cauſaliter prædeterminando non aufert, ſed perficit libertatem voluntatis creatæ; quia illam determinat ad actum juxta ſuæ libertatis exigentiam cum omnibus enumeratis conditionibus eliciendum.

Hanc voluntatis creatæ ſubjectionem ad omnipotentiſſimam DEI voluntatem, & gratiæ efficaciam mirè extollit, eique libertatem attribuit D. Auguſtinus. Sic l. de Corr. & gratia. c. 8. & epiſt. 83. *Voluntas tantò liberior, quantò ſanior, & tantò ſanior, quantò Divinæ gratiæ ſubiectior. Voluntas quippe humana non libertate conſequitur gratiam, ſed gratiâ libertatem.* Accinit ejus Diſcipulus D. Proſper contra Collat. c. 38. *Opitulationes Divinæ gratiæ ſtabilimenta ſunt voluntatis humanæ.* Hinc rectè interroges Adverſarium verbis Innocentii I. in epiſt. ad Con-

Digitized by Google

Concil. Cartag. *Ergo eris tibi in providendo præſtantior, quàm poteſt eſſe, qui te, ut eſſes, effecit?*

5. Tertiò. Quantò cauſa eſt efficacior, tantò penetrantiùs ſuâ activitate attingit non tantùm entitatem effectûs, ſed etiam omnes modos ipſius: ex debilitate enim virtutis activæ in ſemine contingit, quòd filius naſcitur diſſimilis Patri in accidentibus, quæ pertinent ad modum eſſendi: ſed Divina voluntas eſt infinitæ efficaciæ; utpote ex Auguſt. *liberrima, fortiſſima, invictiſſima*, eſtque, ut rurſus inquit Angelicus Doctor 1. perih. lect. 14. *cauſa quædam profundens totum ens, & omnes ejus differentias, ita ut ex ipſa voluntate Divina originentur neceſſitas & contingentia in rebus*: ergo ipſa Divina voluntas cauſat rerum contingentiam & libertatem.

6. Quartò. De ratione Divini dominii in jure creationis inabdicabiliter fundati eſt, ut poſſit pro libitu mutare voluntates hominum, *quomodo vult & quando vult*: ergo dominium voluntatis creatæ in ſuos actus optimè compatitur dominium voluntatis Divinæ ſuæ decreto prædeterminativo de humana voluntate diſponentis prout vult: & ideo inculcat D. Auguſt. *DEUS agit in cordibus motum voluntatis eorum, facit ex nolentibus volentes, ex repugnantibus conſentientes, ex oppugnantibus amantes. Fundamentum hoc tradit* D. Th. 1. cont. gent. c. 68. *Dominium, quod habet voluntas ſupra ſuos actus, per quod in ejus poteſtate eſt velle & nolle, non excludit influentiam ſuperioris cauſæ, à qua eſt ei eſſe & operari: & ſic remanet cauſalitas in cauſa prima, quæ eſt DEUS, reſpectu motuum voluntatis.* in 1. p. q. 83. a. 1. ad tertium. *DEUS eſt prima cauſa movens & naturales cauſas & voluntarias. Et ſicut in naturalibus cauſis movendo eas, non aufert, quin actus earum ſint naturales, ſed potiùs hoc in eis facit: ita movendo cauſas voluntarias non aufert, quin actiones earum ſint voluntariæ; ſed potiùs hoc in eis facit: operatur enim in unoquoque ſecundùm ejus proprietatem.* Et in 2. diſt. 25. q. 1. a. 2. *Etiamſi voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominùs tamen hoc ſuâ omnipotentiâ facit, ut illud, in quod mutatur, voluntariè velit.*

Rectè igitur miratur D. Fulgentius l. de Incarn. & grat. c. 29. *Itáne rerum ordo credi putativè permittitur, ut DEUS, qui creator eſt hominis, valeat hominem creare, non mutare? Et qui nullius indiget adjutorio, ut hominem faciat, operari tamen, quod vult, in hominis voluntate non poſſit, priuſquam in homine ipſum velle repererit! Hanc amentiam & à fidelibus ſuis arceat, & ab infidelibus auferat DEUS.*

7. Colliges ex dictis. Radicem contingentiæ & libertatis non eſſe Divinæ voluntatis libertatem, ſed efficaciam; nam ſi ideo creati effectus forent liberi, quia à libera DEI voluntate procedunt, non eſſet ratio, cur non omnes effectus forent liberi, cùm omnes à DEI voluntate liberè procedant. Igitur libertas Divinæ voluntatis & omnipotentiæ facit, quidem omnes effectus eſſe liberè productos, quòd autem ex his alii liberè, alii neceſſariò operentur, id refundendum eſt in cauſæ primæ infinitam efficaciam, quæ non eſſe tantùm, ſed & modum eſſendi rebus attribuit. Unde tametſi per impoſſibile DEUS eſſet cauſa neceſſariò operans, non tamen impediret, quin aliqui effectus & operationes eſſent liberè, vel contingenter productæ: neque enim neceſſitas movendi impediret Divinam efficaciam, quin cauſas creatas moveret juxta ſuam proportionem & modum operandi. Ex alio tamen capite poſſet impediri libertas creata in illa hypotheſi impoſſibili: quia omnis creata libertas eſt participata eſſentialiter; ſed in illa hypotheſi non poſſet eſſe participata; ſiquidem nulla foret libertas in DEO, cujus eſſet participatio: ergo neque daretur libertas creata.

§. II.

Poſſíntne concordari ſcientiæ mediæ & prædeterminationum Patroni?

Antiqua & nota ſunt, non tamen inimica, ſed ſtudioſa veritatis prælia inter ſcientiæ mediæ, & prædeterminationum patronos circa decretorum Divinorum efficaciam & concordiam cum libero arbitrio. Non deſunt tamen, qui ſe pacis feciales offerant, & laborent in unam ſententiam & teſſeram componere utriusque partis copioſa agmina. Eſt imprimis Henricus à S. Ignatio, qui hoc negotium æquis conditionibus tranſigi poſſe exiſtimat. Sed quibus? Cedat Recentior prætenſione ſcientiæ mediæ, & agnoſcat cum S. Auguſtino omnem noſtri conſenſûs ſequelam vel futuritionem pendere à Divinæ voluntatis prædefinientis antecedenti efficacia. Cedat etiam Thomiſta prætenſione phyſici influxûs & prædeterminationis, ſitque contentus efficaciâ motionis moralis, quæ tamen & ipſa ſummè ſit infallibilis. Hâc ratione abrumpetur tandem contentioſus funis, & utraque ſchola uno ore concordiam efficacis decreti cum libero arbitrio contra Novatores declamabit. 8.

Sed duræ & rigidæ conditiones, quæ utramque partem totis penè caſtris, & omni militari inſtrumento exuunt. Videtur mihi Author inter litigantes gaudere velle, & de utriusque manubiis ſuæ ſententiæ trophæum erigere. ſanè ſi Thomiſta phyſicæ cauſalitatis influxum dimittat è manibus, totam amiſit Thomiſticæ doctrinæ conſequentiam, & œconomiam, potiores Theologiæ & Philoſophiæ partes pervagantem. Si Recentior ſcientiæ mediæ renuntiet, tota prædeſtinationis & concordiæ cum libero arbitrio à Molina tanto molimine meditata fabrica ruat neceſſe eſt. Nulla igitur ab hoc Feciali ſperanda pax eſt.

Huic ſuccenturiatur alius Recentior Theologus, qui magnum Pacis Tractatum, quo utramque partem in unam ſententiam ſociaret, conſcripſit. Nempe Auguſtinus Erath nuperrimè librum edidit, cui Titulus, *Conciliatio Prædeterminationis Phyſicæ, ſeu Decreti Divini intrinſecè efficacis cum ſcientia media directiva decreti extrinſecè efficacis*, quo non tam conditiones pacis offert, quàm perſuadere conatur, vocum magis quàm ſententiarum litigium Thomiſtas inter & RR. intercedere. 9.

Nova ſanè noviſſima, clariſſimis viris, & in D. Thoma verſatiſſimis hactenus non perſpecta, nec audita, nec credita. Imò citiùs credideris Syſtema Copernici, quàm utramque ſcholam hinc præ-

prædeterminationem, inde mediæ ſcientiæ in unum ſenſum & ſententiam conſpirare.

10. Quibus ergo fundamentis id conatur evincere? Dabo compendio. Dicit igitur & ſupponit primo prædeterminationem, ſive extrinſecam, quæ eſt decretum DEI intrinſecè efficax, ſive intrinſecam, quæ eſt auxilium actuale gratiæ intrinſecè efficax, dupliciter debere conſiderari, abſtractè ſeu fundamentaliter ſecundùm ſuam entitatem ſine connotatis, & concretè unà cum connotato cooperationis ab humana voluntate procedentis. Primo modo ſic eſſe indifferentem ad conſenſum vel diſſenſum; neque enim adhuc habet ſuam efficaciam in actu ſecundo, ſicut decretum creandi mundum abſtractè ſumptum potuiſſet eſſe ſine terminatione ad creationem mundi. Secundo modo ſic eſſe impoſſibile, ut cum ipſa componatur conſenſus, quia hac ratione includit ipſum conſenſum tanquam partem intrinſecam conſtitutivam prædeterminationis in eſſe efficacis: implicat autem, conſenſum & diſſenſum ſimul conſiſtere circa idem objectum. Ita habet n. 1260. 1182. Et ideo phyſica prædeterminatio nihil aliud eſt, quàm gratia vel decretum connotans operationem noſtræ voluntatis; ita, ut à gratia vel decreto inefficaci, non differat penes entitatem decreti vel gratiæ fundamentaliter, & in abſtracto ſumptam; ſed tantùm penes connotatum iiſdem annexum.

Supponit ſecundò. Efficaciam decreti vel prædeterminationis tam in ſententia Thomiſtarum, quàm Recentiorum nihil eſſe aliud, quàm exercitium noſtræ voluntatis futurum, vel exiſtens n. 1202. & n. 1246.

Dicit & ſupponit tertiò. Efficaciam aliquando ſumi pro virtute operandi in actu primo, & ſic eſſe indiſtinctam à prædeterminatione; aliàs ſumi in actu ſecundo, & ſic neminem dicere, quòd efficacia ſit à ſolo DEO, vel ſolo decreto, cùm operatio utique ſit à voluntate. num. 1238.

Dicit quartò & ſupponit, Thomiſticam applicationem voluntatis, nihil aliud eſſe, quàm quòd poſito decreto vel auxilio concretivè & efficaciter ſumpto impoſſibile ſit voluntatem noſtram non eſſe conjunctam ſuæ actioni.

Dicit quintò, tam Thomiſtas quàm Recentiores fateri, futuritionem conditionatam gratiæ & conſenſûs provenire à noſtra voluntate. num. 1688.

His poſitis deducit primò, Thomiſtam negantem, cum efficaci decreto poſſe conſiſtere oppoſitum, loqui de decreto non abſtractè, ſed concretè accepto. Recentiorem verò, dum contendit compoſſibilitatem oppoſiti cum auxilio vel decreto, loqui de illo abſtractè accepto. Porro à neutro poſſe admitti, quòd cum decreto vel auxilio quà efficaci poſſit conſiſtere oppoſitum; ſic enim jam ſignificatur ipſe conſenſus & operatio, per quam decretum ſit efficax & concretè tale: & illa utique nequit componi cum ſuo oppoſito. Sic pariter, cùm Thomiſta affirmat, efficaciam eſſe decreto intrinſecam, loqui de illo concretivè, Recentiorem, cùm dicit eſſe accidentalem & extrinſecam, loqui de eodem fundamentaliter, & abſtractivè ſumpto.

Deducit ſecundò, cùm Thomiſta vult efficaciam decreti eſſe à ſolo DEO, loqui de efficacia in actu primò, quæ eſt virtus operandi, non de efficacia in actu ſecundo, quæ cùm ſit ipſum exercitium operandi, utique eſt à noſtra voluntate. Rurſus, cùm decretum efficax habeat duas partes, unam, quæ eſt ipſum decretum, alteram quæ eſt efficacia, ſeu operatio voluntatis, ideo Thomiſtis reſpectu prioris partis concedi debere, quòd prima determinatio voluntatis ſit à ſolo DEO, & quòd ad illam voluntas habeat ſe merè paſſivè; ſecundùm alteram verò partem concedendum eſſe Recentioribus, quòd ad illam voluntas ſe habeat activè.

Deducit tertiò, Thomiſtis concedendum eſſe phyſicum influxum decreti vel auxilii efficacis: quia phyſica applicatio nihil aliud requirit, quàm ut poſito decreto, vel auxilio quà efficaci impoſſibile ſit actionem ex voluntate noſtra non profluere. Nec minùs concedendum eſſe Recentioribus influxum moralem, quia illi loquuntur de decreto & auxilio fundamentaliter ſumpto. n. 1258.

Deducit quartò, Thomiſtas tantùm loqui, quòd decretum efficax conſtituat voluntatem in ratione principii actualis, & pertineat ad actum ſecundùm, quia loquuntur de decreto vel auxilio concretè & quà actuali. Non minùs benè loqui Recentiorem, qui illud actui primo affigit, quia loquitur de decreto fundamentali, quo modo eſt gratia ſufficiens pertinens ad principium habituale.

Deducit quintò: quomodo gratia DEI à voluntate noſtra ſuam efficaciam exſpectet, vel non exſpectet. Non exſpectat à voluntate efficaciam, ſi hanc ſumas pro virtute operandi, & ita ſatisfacies Thomiſtis; exſpectat, ſi efficaciam ſumas pro futuritione effectûs à noſtra voluntate retrorſum producta, & ſic ſatisfacies Recentioribus. à n. 1270.

Verùm ſibi ſanè perſuaſerit iſtam inter partes Concordiam primus illius Author, & ut opinor, ultimus: alteri, qui utriusque partis fundamenta penitiùs inſpexerit, non item: ſuppoſita quippe format tanquam oracula indubitata, quæ tamen D. Thomæ Diſcipulis ne quidem per ſomnium incidiſſe, palam eſt. 11.
Et contra primum ſuppoſitum eſt primò, quòd prædeterminatio efficax ſive extrinſeca, ſive intrinſeca non eſt Thomiſtis concretum, ſed forma denominans, per quam voluntas formaliter & concretè prædeterminata denominatur, ſicut paries albus per albedinem: ideóque ſicut ineptè diceres, albedinem actu informantem eſſe aliquod concretum ex albedine & ſubjecto; ita non minùs inconvenienter dicitur, quòd prædeterminatio efficax ſit concretum ex entitate ipſius & operatione, vel futuritione operationis prævisâ. Unde

Contrà eſt ſecundò. Quòd diſtinctio decreti vel prædeterminationis in entitate, funda-

Digitized by Google

mentaliter vel abſtractè talem & concretè, vel reduplicativè efficacem, nihil prorſus facit ad enodandam difficultatem præſentem de ſalvanda concordia libertatis creatæ cum prædeterminatione divina. Nam quæſtio & difficultas eſt, quo pacto libertas conſenſûs & voluntatis conſiſtat cum prædeterminatione, quæ de facto in actu ſecundo datur & excitat voluntatem ad actum ponendum: ſed hoc neque in Thomiſtarum, neque RR. doctrina eſt aliquod decretum vel auxilium ſecundùm ſuam entitatem abſtractè conſideratam; decretum quippe & auxilium tantùm entitativè & abſtractè non terminativè ſumptum non eſt illud, quod de facto datur, ſed quòd ſecundùm ſe dari poſſet, vel potuiſſet ab æterno: atqui potuiſſe entitatem decreti vel auxilii, quæ modò terminatur ad conſenſum, abſolutè terminari ad diſſenſum, vel negationem conſenſûs, nullô modô ſalvat libertatem & contingentiam conſenſûs, ſed tantummodò libertatem & contingentiam activam Divini decreti: ſicuti ex eo, quòd voluntas terminata ad creationem mundi, poſſet abſolutè eſſe non terminata ad creationem mundi, non facit, quòd omnia, quæ ſunt in mundo, ſint libera & contingentia, ſed quòd omnia ſint liberè producta. Sic pariter, quòd decretum vel auxilium entitativè idem potuiſſet carere terminativâ efficaciâ, non facit, quòd ipſe actus voluntatis ſit contingens & liber, ſed tantùm, quòd DEUS liberè concurrat ad actus noſtræ voluntatis

Confirmatur. Ponamus Thomiſtam oppugnari à Scotiſta circa motivum Incarnationis, & Scotiſtam ad probandum Chriſti adventum, tametſi Adam non peccâſſet, uti hoc medio: Decretum DEI entitativè ſecundùm ſe ſumptum æquè poterat terminari ad Chriſtum ut glorificatorem tantùm, quàm ut Redemptorem: ergo æquè Chriſtus venturus erat ut glorificator tantùm, quàm ut Redemptor. Nunquid Thomiſta è veſtigio negabit conſequentiam, & dicet, non eſſe quæſtionem de decreto quocunque poſſibili, ſed de decreto præſenti, quod de facto datur, & tunc, ſi arguens velit, præſens decretum terminari ad Chriſtum ut Glorificatorem tantùm, negabit antecedens.

Pariter ſi velis probare, æquè poſſe à voluntate elici conſenſum, quàm diſſenſum, quia decretum DEI æquè poteſt abſolutè terminari ad conſenſum, quàm diſſenſum, nego conſequentiam: quia ſermo eſt de præſenti decreto, prout eſt, non prout eſſe poſſet, illud enim eſt extra rhombum, ut patet in decreto creationis, ab ipſo Adverſario in exemplum adducto.

Contra 2. & 3. ſuppoſitum eſt, quòd illa repugnent principiis tam Philoſophiæ, quàm Theologiæ Thomiſticæ. Nam primò efficacia decreti & auxilii apud Thomiſtas eſt efficacia phyſicæ cauſalitatis & quidem in actu ſecundo, ſed hæc non eſt ipſe conſenſus & operatio voluntatis; niſi velis abſurdè concedere, idem cauſari à ſeipſo, & eſſe ſeipſo prius & poſterius: Effectus quippe producitur à cauſali efficacia cauſæ, cauſa enim, non quà inefficax, ſed quà efficax producit effectum, nec aliunde niſi ab efficiendo efficax denominatur: ſed operatio voluntatis eſt effectus decreti & gratiæ efficacis: ergo operatio voluntatis producitur ab efficacia decreti & gratiæ: ſed per te efficacia nihil eſt aliud, quàm exercitium, actio, operatio voluntatis: ergo operatio voluntatis à ſe ipſa producitur. Paucis: operatio voluntatis eſt per decretum quà efficax: decretum quà efficax eſt per operationem: ergo operatio eſt per ſe ipſam. Et quid magis eſſe poteſt hiſteron proteron, quàm efficacem efficientiam cauſæ conſtitui per effectum, qui ab ipſa quoad efficaciam dependet, éſtque naturâ poſterior, nec aliunde niſi ab efficientia cauſæ effectûs denominatur. Si connotatio alicujus obliqui ad hoc ſufficit, ut per connotatum intrinſecè conſtituatur concretum ex forma connotante & re connotata, tunc in Divinis Filius erit intrinſecum conſtitutivum Patris, effectus conſtitutivum cauſæ, peccatum pœnitentiæ, & abſolutionis Sacramentalis, perſona Divina intrinſecum conſtitutivum infinitæ offenſæ, &c. quæ omnia apud Thomiſtas ſunt exotica.

Contra 4. ſuppoſitum eſt, quòd illa explicatio applicationis ſit omnino aliena à mente Thomiſtarum, qui activam applicationem conſtituunt in impreſſione alicujus virtuoſæ motionis tranſeuntis, quâ agens excitatur ad operandum, uti cùm manus cultrum applicat ad ſcindendum.

Contra 5. pariter ſuppoſitum eſt, quòd omnis doctrina Thomiſtarum reclamet futuritioni conſenſûs præviſæ ante determinationē voluntatis factam per ipſum decretum prædefinitivum, ſive in ſtatu abſoluto, ſive conditionato, qualem tamen præviſionem & futuritionem Adverſarius ſupponit.

Hinc facilè ruunt omnes deductiones & conciliationes hiſce arundineis fundamentis ſuperſtructæ, utpote omnes menti & doctrinæ Thomiſtarum contrariæ. Textus Thomiſtarum in ingenioſi commenti favorem ab Authore adducti minimè favent, ut legenti primâ fronte patebit. Et cùm Thomiſtæ phyſicam prædeterminationem vocant gratiam vel auxilium connotans operationem voluntatis, non confundunt connotationem cum re connotata, ſed illam ſumunt cauſaliter ex parte auxilii cauſantis, & ex ſe infallibiliter inferentis, adeóque connotantis operationem.

Ergo nulla ſpes pacis? Etiamnum nulla. non ideo peior eſt S. Theologiæ conditio, cujus pulchritudo ex diverſarum etiam adverſantium ſententiarum varietate ſalvâ Catholicæ doctrinæ veritate ornatur, non minùs quàm univerſum ex contrariorum elementorum & qualitatum conflictu.

DI-

Digitized by Google

DISPUTATIO XIIX.

DE

Providentia DEI prædeſtinante.

Ad q. 23.

POſtquam ea, quæ intellectum vel voluntatem ſeorſim concernunt, Angelicus Doctor conſideravit, transgreditur ad conſiderandam providentiam DEI, ad quam actus tam voluntatis, quàm intellectûs pertinent. Hujus partes, non *ſubiectivæ*, tanquam ſpecies Providentiæ inter ſe virtualiter diſtinctæ, ſed *obiectivæ*, hoc eſt, ejusdem providentiæ juxta diverſitatem objectorum materialium diverſæ acceptiones, ſunt *Prædeſtinatio* & *Reprobatio*. Unus quippe finis & ratio formalis, quam Divina providentia in omni ſuo effectu reſpicit, eſt manifeſtatio Divinarum perfectionum; ideóque inter partes Divinæ providentiæ non eſt diſtinctio virtualis intrinſeca: quia verò objecta materialia, & effectus ad hunc finem ordinati inter ſe differunt, dum alii pertinent ad ordinem naturæ, alii ad ordinem gratiæ; alii ad manifeſtandam miſericordiam in electis, alii ad juſtitiam in reprobis; idcirco alia vocatur providentia naturalis, alia prædeſtinans, alia reprobans.

ARTICULUS I.

Quid & quorum Providentia ſit in DEO?

SUMMARIA.

1. *Doctrina fidei de exiſtentia Providentiæ.*
2. *Ratio naturalis.*
3. *Definitio & ſubjectum.*
4. *Eſt actus rationis practicæ.*
5. *Eſt circa media ad finem.*
6. *Datur de rebus minutiſſimis.*
7. *Specialis Providentia eſt de creaturis rationalibus.*
8. *Diverſá ratione.*
9. *An & quomodo Providentia Divina ſemper aſſequatur finem?*

§. I.

Exiſtentia & natura Providentiæ.

1. IN ignorantiæ nebula oberrantes Athei, vel Atheis proximi negant divinam providentiam, aut eandem ab actuum humanorum gubernatione removent, dicentes apud Job. 22. *Nubes latibulum ejus, & circa cardines cæli perambulat, neque noſtra conſiderat.* Contra quos S. Scriptura pronuntiat Judith. 9. *Omnes viæ tuæ paratæ ſunt, & tua judicia in tua providentia poſuiſti.* Sap. 14. *Tua autem Pater providentia gubernat.* Minutiſſimis de rebus accuratiſſimam DEI providentiam Chriſtus docuit, Matth. 6. *Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater veſter cæleſtis paſcit illa, &c.* quæ etiam commendatur Pſal. 103. 106. 134. Specialem, quam de hominibus habet, providentiam commendat S. Petrus epiſt. 1. c. 5. *Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in ipſum, quoniam ipſi cura eſt de vobis.*

2. Deducimur quoque in Divinæ providentiæ cognitionem lumine rationis naturalis, quâ edocemur primo agenti operis ſui curam ineſſe. Hoc genere argumentandi utitur S. Ambroſius l. 1. offic. dicens: *Quis operator negligat operis ſui curam? quis deſerat & deſtituat, quod ipſe condendum putavit? &c.* Accedit ordinatiſſima tum magni tum parvi mundi, hominis inquam, diſpoſitio, in qua ſapientiſſimam DEI gubernationem ac providentiam vix non palpamus. Et ex iſto rerum ordine procedit ratio S. Doct. hic q. 22. a. 1. in hanc formam redacta. Rerum omnium, quæ ſunt, & fiunt, rationes exiſtunt in intellectu DEI, quippe qui omnia per *intellectum* operatur: ſed in rebus reperitur ordo in finem: ergo ratio ordinandarum rerum in ſuum finem exiſtit in mente Divina. Atqui *ratio ordinandorum eſt providentia*: ergo.

Coincidit cum prædicta definitione S. Doct.
illa Boëtii de conſol. proſâ 6. *Providentia eſt illa* 3.
ipſa divina ratio, in ſummo omnium principe conſtituta, quæ cuncta diſponit. Ex utraque porrò definitione facilis eſt deciſio illius *quæſtionis*: utrum providentia ad intellectum vel voluntatem pertineat? quamvis enim providentia ſecundùm omnes actus, quos tam præſuppoſitivè, quàm formaliter includit, ad utramque facultatem pertineat, velut in procemio hujus cap. cum S. Doct. inſinuavimus: tamen quantùm ad actum, in quo formaliter ac principaliter conſiſtit, ad intellectum pertinet, ut etiam taceam, quòd ipſa vox proſpiciendi & providendi, à qua dicitur providentia, viſionem & actum intellectûs ſonat: ordinatio quoque, ſeu ratio ordinandi in finem eſt formaliter actus intellectûs, ut expreſsè habet S. D. hîc cit. art. 1. ad 3. dicens, *providentia eſt in intellectu, præſupponit tamen voluntatem finis.* Et rurſus q. 5. de verit. a. 1. dicit, *Providentia includit & ſcientiam & voluntatem, ſed tamen eſſentialiter in cognitione manet, non quidem ſpeculativa, ſed practica.* Unde cùm Damaſc. l. 2. de orthodox. Fide c. 29. ex Nemeſio Providentiam de-

Digitized by Google

deſcripſit; *Providentia eſt DEI voluntas, per quam res omnes apte congruéque gubernantur*: eandem non à formali actu, ſed præſuppoſitivè incluſo deſcripſit.

4. Eſt igitur Providentia divina formaliter actus rationis practicæ; & quidem actus imperii. Eſt enim providentia pars prudentiæ, ut habet S. D. hîc a. 1. ſed principalis actus prudentiæ eſt imperium: prudentia quippe, teſte Philoſopho 9. Eth. c. 9. *præceptiva eſt, finis enim ipſius eſt, quodnam ſit agendum, aut non agendum, præcipere.* Ideóque cit. S. Doct. hîc a. 1. dicit: *Præcipere de ordinandis in finem, quorum rectam rationem habet, competit DEO; ſecundùm illud Pſalmi, Præceptum poſuit & non præteribit, & ſecundùm hoc competit DEO ratio Providentiæ.*

5. Ex quibus ſequitur etiam Providentiam Divinam non eſſe circa finem, ſed circa media ad finem. Eſt enim de ordinandis in finem: ſed quæ ordinantur in finem, ſunt media: ergo. Unde inprimis diſtinguitur à practica ſcientia DEI, quippe quæ ſimul eſt de fine & mediis, ut habet S. D. q. 5. de verit. a. 1. in c. Diſtinguitur ſecundò ab arte DEI, quia ars, ut inquit idem S. Doct. ibidem ad 9. verſatur circa res, ſecundùm ordinem, *quo progrediuntur à principio*, hoc eſt, ſecundùm conformitatem, quam habent cum dictamine artificis; providentia verò *ſecundùm quod ordinatur ad finem.* Item quia juxta eundem perfectio artis conſiſtit in judicando; perfectio verò providentiæ in imperando. Diſtinguitur tertiò à lege DEI, quia lex non eſt DEO impoſita, ſed creaturis; adeóque conſiſtit in imperio regali, quod reſpicit ſubditos juxta S. Doct. 1. 2. q. 93. Providentia verò conſiſtit in imperio monaſtico, & immediatè reſpicit actum DEI liberum, qui eſt uſus. Diſtinguitur quartò à Divinis Ideis, quia idea eſt *forma exemplaris rei ſecundùm ſuam ſpeciem abſolutè; ſed forma rei ſecundùm quod eſt ordinata in finem, eſt providentia.* Illa poteſt pertinere ad intellectum ſpeculativum, iſta pertinet ſemper ad practicum. Diſtinguitur quintò à potentia executiva, quia licèt tam providentia, quàm potentia executiva conſiſtat formaliter in imperio, tanquam actu practicæ ſcientiæ DEI, tamen hic ipſe actus rationem potentiæ habet ſecundùm munus exequendi; rationem verò providentiæ ſecundùm munus dirigendi, & ſecundùm munus dirigendi inadæquatè præſupponitur ſibiipſi, ut habenti munus exequendi, quemadmodum docet Doct. Ang. q. cit. de verit. in fin. corp. dicens: *Actus potentiæ præſupponit actum providentiæ, ſicut dirigentis.* & indicatur Pſalm. 67. *Manda DEUS virtuti tuæ*, hoc eſt præcipe tuæ Divinæ potentiæ. Neque exiſtimes, quòd actus imperii inferat imperfectionem ſubjectionis in DEUM: non enim ſubjectionem, ſed virtualem ſubordinationem ſupponit, quæ ſicuti reperitur abſque imperfectione inter intellectum & voluntatem Divinam, ita quoque actus imperii, ad quam virtualiter conſequuntur uſus & executio, nullam involvit imperfectionem in DEO.

§. II.

Objectum & efficacia Providentiæ.

6. CÆterum nihil tam vile, tam parvum eſt, circa quod Divina Providentia non occupetur. Ad omnia quippe illa ſe extendit divina providentia, ad quæcunque ſe extendit Divina cauſalitas: ſed illa ſe extendit ad omnia ſingularia, materialia, etiam minutiſſima: ergo etiam Divina Providentia, de quo pulcherrimè Auguſt. l. 3. de Trinit. *Nihil fit inviſibiliter & ſenſibiliter, quod non de interiore inviſibili atque intelligibili aula ſummi Imperatoris aut jubeatur, aut permittatur &c. in iſta totius creaturæ ampliſſimâ quâdam, immenſáque Republica.* Atque ideo Chriſtus Matth. 10. dixit, *omnes capillos capitis eſſe numeratos, & ne unum quidem paſſerem cadere in terram ſine voluntate Patris.*

7. Neque adverſatur Apoſtolus 1. Cor. 9. dicens. *Nunquid de bobus cura eſt DEO?* ſignificat enim, non tantam, neque ſpecialem curam & providentiam impendi creaturis irrationalibus, quantam DEUS habet de rationalibus. Unde ſpecialior DEI providentia ad liberos noſtræ voluntatis actus, tanquam propiùs in ultimum finem ordinabiles, terminatur, eóſque non tantùm bonos, qui Divino munere tribuuntur; ſed malos etiam, quos ſola voluntas defectuoſa parturit, velut conſtat ex iis, quæ ſupra ſunt dicta.

8. Diverſâ tamen hoc fit ratione; nam Providentia bonorum fundatur in decreto poſitivo & approbante; ideóque pertinet ad ſcientiam viſionis practicam, quam etiam ſuprà ſcientiam approbationis appellavimus. Eáque rurſùs dividitur in generalem & ſpecialem: illa terminatur ad ordinationem creaturæ rationalis in ſuam ſalutem, ideóque eſt præparativa mediorum ſufficientium; iſta terminatur ad ipſum finem particularem creaturæ, ſeu aſſecutionem ſalutis, ideóque eſt præparativa mediorum efficacium: Providentia verò malorum & peccatorum ſecundùm formalem rationem peccati (nam ſecundùm materiale & prædefiniuntur, & ratione decreti prædefinitivi divinæ providentiæ ſubduntur) nititur decreto permiſſivo, modo ibidem explicato. Eáque vel poteſt conſiderari, prout cadit ſuper ipſa peccata, quæ permittuntur à DEO; & ſic habet purè rationem ſcientiæ: vel prout cadit ſuper ipſam ordinationem malorum in finem à DEO intentum; ſicque habet rationem ſcientiæ practicæ & propriè dictæ providentiæ, cùm illa ordinatio ſit bona & à DEO cauſata. Hinc intelliges certitudinem providentiæ Divinæ, nullô modô fundari in ſcientia media, quæ nulla eſt, & in ſuperioribus ſufficienter rejecta; ſed, ſiquidem ſit providentia bonorum, in decretis prædefinientibus; ſin malorum, in decretis permiſſivis.

9. Si quæras: utrum Divina providentia finem ſemper aſſequatur? Reſpondeo providentiam generalem non ſemper aſſequi infallibiliter finem particularem creaturæ: ſemper tamen aſſequi finem ipſius proviſoris. Ratio primi eſt; quia providentia non habet majorem infallibilitatem, quàm voluntas, ex qua deſcendit: atqui providentia generalis deſcendit ex voluntate antecedente, quæ eſt inefficax circa finem particularem creaturæ: ergo etiam providentia generalis non infallibiliter aſſequitur hunc finem. Deinde ut inquit S. Doct. q. 6. de verit. a. 1. Providentia gene-

Digitized by Google

generalis reſpicit ordinem in finem, non ipſum finem. Unde non eſt neceſſe, ut ipſum, ſed ut ordinem in finem conſequatur. Ex quo fit, quòd DEUS providentiâ generali omnibus hominibus ordinet media ſufficientia ad ſalutem: quamvis eorum multi ſalutem non conſequantur: quia omnium ſalus non niſi antecedente & inefficaci voluntate eſt volita. Ratio ſecundi eſt, quia finis univerſalis proviſoris eſt manifeſtatio ſuorum attributorum, quem DEUS aſſequitur, ſive homines damnentur, ſive ſalventur.

ARTICULUS II.

An & quid ſit prædeſtinatio?

SUMMARIA.

1. *Exiſtentia prædeſtinationis.*
2. *Oeconomia actuum concurrentium ad prædeſtinationem.*
3. *Formaliter prædeſtinatio conſiſtit in actu imperii.*
4. *Electio ad gloriam non eſt cauſa proxima ſalutis, ſed remota, & in ordine intentionis.*
5. *Subjectum prædeſtinationis creatura rationalis.*
6. *Finis prædeſtinationis gloria; objectum immediatum media ad gloriam.*
7. *Numerus electorum DEO certus certitudine cauſalitatis & prædefinitionis.*

§. I.

Exiſtentia & natura prædeſtinationis.

1\. PRædeſtinatio ſumi poteſt latè & ſtrictè. Latè accipitur pro quocunque efficaci decreto DEI, vel prævia deſtinatione ad quemcunque finem. Sic S. Hieron. in illa verba Apoſtoli *Qui prædeſtinavit nos,&c.* vocem prædeſtinationis accepit cùm dixit: *prædeſtinare eſt prædefinire.* Sic eâdem voce S. Auguſtinus crebriùs utitur in textibus contra ſcientiam mediam ſuperiùs allegatis. Sic idem S. Doct. tract. 48. in Joan. hanc vocem extendit etiam ad reprobationem ſignificandam, cùm dicit: *Quomodò ergo iſtis dixit: Non eſtis ex ovibus meis? Quia videbat eos ad ſempiternum interitum prædeſtinatos, non ad vitam æternam ſui ſanguinis pretio comparatos.* Et 15. de Civit. DEI. c. 1. ponit duas civitates, *quarum una*, inquit, *prædeſtinata eſt in æternum regnum cum Chriſto; altera æternum ſupplicium ſubire cum diabolo.* Preſſiùs accipitur modò à Theologis vox prædeſtinationis pro illa ſolùm prædeſtinatione, quæ creaturam rationalem efficaciter & infallibiliter deſtinat in finem vitæ & ſalutis æternæ. Quo ſenſu à S. Auguſtino de bono perſever. c. 14. definitur: *præſcientia & præparatio beneficiorum DEI, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur.* Et à S. Th. hîc q. 23. a. 1. *Ratio tranſmiſſionis creaturæ rationalis in finem vitæ æternæ.* Quam de facto dari conſtat ex Rom. 8. *Quos prædeſtinavit, hos & vocavit, &c.* Epheſ. 1. *Qui prædeſtinavit nos, &c.* Eſtque definitum in Concil. Arauſicano & Trident. Seſs. 6. c. 12. Ratio quoque eſt, quòd omnis effectus DEI præexiſtit in actu Divinæ providentiæ, ſed quorundam hominum per ordinata media tranſmiſſio in vitam æternam eſt aliquis effectus DEI: ergo præexiſtit in actu Divinæ providentiæ, qui dicitur prædeſtinatio.

2\. Sed quis & qualis eſt iſte actus, in quo prædeſtinatio formaliter conſiſtit? Supponimus, ad prædeſtinationem, plures actus voluntatis & intellectûs concurrere, quos per analogiam ad noſtros actus, & ſecundùm prioritatem objectorum in DEO diſtinguimus, quorum aliqui pertinent ad ordinem intentionis; alii ad ordinem executionis. In ordine intentionis poſito decreto intentivo Incarnationis & prædeſtinationis Chriſti, ponitur voluntas aliquas creaturas rationales beatificandi propter gloriam Chriſti, quæ voluntas dicitur efficax intentio finis, item propoſitum liberandi, ſive ſalvandi: & quatenus comparatur partim ad gloriam Chriſti, partim ad reprobos, qui relinquuntur in maſſa perditionis, ſic vocatur *electio ad gloriam.* Huic voluntati ex parte intellectûs ſubnectitur judicium & ſententia de mediis ad hujus finis conſecutionem idoneis. Poſt quorum repræſentationem voluntas eligit, & determinat media, qui actus rectè vocatur *voluntas ſecundùm propoſitum.* Atque hîc abſolvitur ordo intentionis.

Sequitur ordo executionis, qui incipit ab actu *imperii*, quo intellectus efficaciter determinat voluntatem ad uſum. *Vſus* eſt actus voluntatis, quo potentia executiva applicatur ad executionem, in qua demum finitur ordo executionis.

Quæritur ergo, in quonam ex hiſce actibus 3. formaliter conſiſtat prædeſtinatio? Cujus quæſtionis reſolutio facilè ſequitur ex Articulo præcedenti. Cùm enim prædeſtinatio ſit pars providentiæ; ideo ſicuti iſta in actu intellectûs conſiſtit, qui vocatur Imperium, ita in eodem actu imperii eſt eſſentia prædeſtinationis, velut etiam ex utraque definitione apertè colligitur. Unde ſi quando SS. PP. prædeſtinationem voluntatem, electionem, propoſitum ſalvandi appellant, ſicut & Scotus in 1. diſt. 40. q. 1. definiens prædeſtinationem, quòd ſit: *Electio creaturæ intellectualis ad gratiam & gloriam.* Illam originativè & præſuppoſitivè voluntatem appellârunt: quia videlicet actum voluntatis eſſentialiter præſupponit, & connotat.

Neque dicas, quòd poſitâ electione ad gloriam 4. & efficaci voluntate ſalvandi, homo infallibiliter conſequitur ſalutem: ergo actus imperii conſequens erit ſuperfluus. Nam Reſpondeo, Hominem quidem ex vi electionis infallibiliter conſequi ſalutem, non tanquam per cauſam proximam & immediatam in ordine executionis; ſed tanquam per cauſam radicalem & remotam in ordine intentionis.

Sed inquis: Movere ad voluntatem pertinet, non ad intellectum: ergo etiamſi prædeſtinatio conſiſteret in actu Imperii, quo potentia executiva movetur, tamen pertineret ad voluntatem. Reſpondeo. Movere applicativè pertinet ad voluntatem, concedo, ordinativè & intimativè, nego.

Digitized by Google

§. II.

Subiectum & obiectum prædeſtinationis.

5. CÆterùm prædeſtinatio ad tria comparari poteſt. Ad ſubjectum, finem, & media. Subjectum prædeſtinationis activè acceptæ eſt DEUS ipſe ut prædeſtinans, cùm prædeſtinatio activè accepta ſit actus formaliter immanens Divini intellectûs. Si accipias paſſivè; ſic formaliter eſt in prædeſtinato; adeóque ſubjectum prædeſtinationis (veluti in definitione S. Doct. exprimitur) eſt creatura rationalis; utpote, in qua effectus prædeſtinationis activæ, vocatio, juſtificatio, glorificatio, in quibus prædeſtinatio paſſivè accepta conſiſtit, reperiuntur.

6. Finis prædeſtinationis eſt gloria, ſeu vita æterna; circa quam mediatè; circa ipſa verò media, hoc eſt, beneficia illa, per quæ DEUS creaturam rationalem efficaciter perducit ad vitam æternam, immediatè verſatur: cùm ſit actus prudentiæ & providentiæ, cujus immediatum objectum ſunt media. Unde etiam in definitione S. Auguſtini ponitur: præſcientia & *præparatio beneficiorum, &c.*

7. Quòdſi verò generalis Providentia DEI, ita omnia *in numero, pondere & menſura diſpoſuit*, Sap. 11. ut & capillos capitis, & arborum folia in numerato habeat; multò magis numerus electorum & prædeſtinatorum DEO notus eſt, uti Chriſtus inſinuavit, dicens: cognoſco meas. Joan 10. *Scio, quos elegerim, &c.* Joan. 13. *Nemo rapiet oves meas de manu mea.* Jo.6. Eſtque hæc certitudo *non ſolùm per modum cognitionis* (ait S.D. hîc a. 7.) *ſed etiam per modum cujuſdam principalis præfinitionis.* Ut rurſus ex S. Doct. cognoſcas, præſcientiam, quæ ponitur in definitione prædeſtinationis, non eſſe ſcientiam mediam, quippe quæ omnem cauſæ determinationem antevertens nullam poteſt fundare certitudinem, & effectûs infallibilitatem; ſed ſcientiam viſionis & approbationis, ut quæ ſit *ſubnixa propoſito*, & efficaci Decreto DEI, media pro aſſequendo fine efficacia præfinienti.

Præfinit ergo DEUS cuilibet electo ſua media non vago & indeterminato modo, v. g. ut ſi auditâ concione non convertitur, convertatur pulſatus ægritudine, moleſtiâ, &c. hoc enim nimis imperfectæ, & impotentis providentiæ genus eſt, ſed modo determinato, ut his videlicet certis & determinatis mediis convertatur, & ad finalem perſeverantiam perducatur. In qua proinde prædefinitione mediorum certè cognoſcit ordinem prædeſtinationis, quam certitudinem Schola Thomiſtica cauſalitatis mediorum appellat, inſinuatam in Auguſtiniana definitione illis verbis, *quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur.*

ARTICULUS III.

Vtrùm electio ad gloriam ſit gratuita?

SUMMARIA.

1. *Diſtinguenda ſunt in Divinis decreta intentiva & executiva.*
2. *Exponitur ſtatus quæſtionis.*
3. *Statuitur gratuita electio ex Epheſ. 1.*
4. *Ex capite 9. ad Romanos.*
5. *Ex Teſtimoniis D. Auguſtini & D. Th.*
6. *Primum fundamentum ex regulis prudentiæ.*
7. *Reſponſio adverſariorum eliditur, oſtendendo diſtinctionem ex parte volitorum.*
8. *Replica Adverſariorum impugnatur.*
9. *Leſſii evaſio præcluditur.*
10. *Altera replica & diſtinctio Adverſariorum depellitur.*
11. *Contra quartam reſponſionem evincitur electio gratuita ad gloriam in particulari.*
12. *Solvuntur objecta SS. PP. teſtimonia.*
13. *Examinatur mens Angelici Doctoris.*
14. *Quo ſenſu DEUS eò modò diſponat dare, quò modò dat gloriam.*
15. *Ratio coronæ non evincit præviſionem meritorum.*
16. *Diſparitas inter inter pœnam & coronam.*
17. *Quandonam, propter quod aliquid ſit, ſit cauſa finalis.*
18. *Abſurda objecta.*
19. *Retorquentur.*
20. *Non ſequitur ex noſtra ſententia acceptio perſonarum apud DEUM.*
21. *Neque oppreſſio libertatis.*
22. *Calviniſtico dilemmati franguntur cornua.*

§. I.

Thomiſtica aſſertio fundata in S. Scripturis.

SUppono ex jam dictis, in Divinis diſtinguendos eſſe actus, & decreta pertinentia ad ordinem intentionis, & ad ordinem executionis: cùm enim actus intellectûs & voluntatis diſtinguamus in DEO per analogiam ad noſtros actus intellectûs & voluntatis, ideo in DEO admittendi ſunt omnes illi actus, qui ab imperfectione depurari poſſunt; tales porro ſunt actus, quorum aliqui ad ordinem intentionis, alii ad ordinem executionis pertinent. Sic igitur in præſenti negotio prædeſtinationis, licèt ſecundùm dicta ipſe actus & decretum prædeſtinationis formaliter conſiſtat in actu imperii pertinente ad executionem, tamen præſuppoſitivè connotat & includit aliquos actus voluntatis; pertinentes ad ordinem intentionis, inter quos eminet electio ad gloriam, quod etiam vocatur decretum intentivum gloriæ. 1.

De qua celebris eſt controverſia, an præter motivum, & rationem finalem, quam habet ex parte DEI (éſtque bonitatis & divitiarum miſericordiæ ſuæ manifeſtatio) etiam habeat motivum & cauſam meritoriam ex parte ipſius prædeſtinati, ita, ut electionem ad gloriam præceſſerit præviſio meritorum; neque proinde electio fuerit omnino gratuita, ſed in meritis prædeſtinatorum, dependenter à gratia eliciendis, radicata. Vel utrùm 2.

utrùm præceſſerit meritorum præviſionem, ſitque prorſus gratuita: ita, ut pro ſuo adæquato motivo non habeat niſi beneplacitum, & bonitatem divinam.

Dixi tamen primò, quæſtionem eſſe *de electione ad gloriam*: nam de electione ſive vocatione ad primam gratiam (quæ vocatur gloria in ſemine & radice) certum eſt de fide, quòd nulla ex parte prædeſtinati detur cauſa meritoria: aliàs *gratia jam non eſſet gratia.* Eſtque (prout docetur in tract. de gratia) definitum contra Pelagianos, & Semi-Pelagianos, è quibus illi dicebant, liberum arbitrium abſque gratia ſufficere ad bene operandum: iſti verò mitigato errore dicebant, nullum quidem opus bonum abſque gratia inchoari, vel conſummari poſſe: initia tamen fidei & bonæ voluntatis, quorum intuitu DEUS gratiam conferret, ex parte noſtra gratiam præcedere contendebant. Dixi ſecundò *ex parte prædeſtinati*, nam ex parte Chriſti, qui eſt Caput prædeſtinatorum præcedere cauſam meritoriam docetur in tract. de Incarnat. & colligitur ex Epheſ. 1. *Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum, &c.*

Ubi præterea nota primò. Statum quæſtionis moveri de adultis, quia parvulorum abſque uſu rationis decedentium nulla ſunt merita; neque gloriam titulo mercedis, ſed hæreditatis accipiunt: ideo eorundem electio ad gloriam præviſionem meritorum non poteſt ſupponere.

Nota ſecundò. Prædeſtinationem aliquandò accipi in ordine executionis, pro ipſa actuali promotione ad gloriam æternam; aliquando verò & propriè in ordine intentionis, pro intentione dandi gloriam. Nec eſt dubium, quòd prædeſtinatio adultorum in executione præſupponat merita; gloriam quippe nonniſi per modum præmii, mercedis, coronæ dari conſtat ex Matth. 5. v. 12. *Merces veſtra copioſa eſt in cælis*, ex Tim. 4. *repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, &c.* & aliunde ſupponitur. Dubium ergo totum eſt de electione prædeſtinativa in ordine intentionis exiſtente in mente divina. Pro cujus reſolutione.

3. CONCLUSIO. *Electio prædeſtinatorum ad gloriam, ſive prima intentio dandi gloriam, eſt omnino gratuita, & antecedens præviſionem meritorum.* Ita communior non tantùm Thomiſtarum, ſed etiam Recentiorum. contra Vaſq. Leſſ. Gamach. Veckenum & alios.

Probatur primò ex duobus præcipuis S. Script. locis, quorum primus eſt Epheſ. 1. *Benedictus DEUS, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto, ſicut elegit nos in ipſo ante conſtitutionem mundi, ut eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu ejus in charitate, qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ in laudem gloriæ gratiæ ſuæ &c. in quo etiam, & nos ſorte vocati ſumus prædeſtinati ſecundùm propoſitum ejus, qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ.* In quibus verbis multipliciter continetur noſtra aſſertio, inprimis cùm dicit: *ut eſſemus ſancti*, & non *quia eramus ſancti*: quòd ſi autem electio ad gloriam eſſet propter merita, debuiſſet dicere, *quia eramus Sancti.* Atque ita advertit & exponit illum locum S. Hieron. dicens: *Non eligitur Paulus, & qui ei ſimiles ſunt, quia erant Sancti, & immaculati, ſed eliguntur, & prædeſtinantur, ut conſequenti vitâ per opera & virtutes Sancti, ac immaculati ſint.*

Deinde hanc ipſam gratuitam electionem indicant illa verba: *in quo ſorte vocati ſumus*, non enim prædeſtinatio ſors dici poteſt reſpectu vocantis, ſed reſpectu vocatorum,: atqui ſi vocati ſuis meritis ſibi vocationem accerſerent, non rectè dicerentur *ſorte vocati.* Hoc ipſum confirmant repetita illa verba: *in laudem gloriæ gratiæ ſuæ ſecundùm propoſitum, conſilium voluntatis ſuæ*, quibus omnibus gratuito DEI beneplacito prædeſtinatorum electio tribuitur, annotante S. Auguſt. c. 18. de prædeſt. SS. *Fecit hoc ſecundùm placitum voluntatis ſuæ; ut nemo de ſua erga ſe voluntate glorietur, &c.* Neque valet reſponſio Adverſar. quòd S. Apoſt. locutus fuerit de electione & vocatione ad primam gratiam; loquitur enim de vocatione & electione, quæ eſt prædeſtinatis propria, quos nempe DEUS *benedixit in omni benedictione ſpirituali.* Sed vocatio ad primam gratiam non eſt propria prædeſtinatis; ſed communis etiam reprobis: neque eſt omnis benedictio in Spiritualibus; quippe cui deeſt benedictio, & gratia finalis perſeverantiæ.

Alter locus celebris eſt ejuſdem Apoſtoli Rom.
9. ubi ad confirmandam aſſumptionem gratuitam 4.
prædeſtinatorum præ reprobis in æternam hæreditatem adhibet exemplum electionis, quâ Jacob prælatus fuit fratri ſuo Eſau. *Cùm nondum nati eſſent, nec aliquid boni egiſſent aut mali; non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt: Jacob dilexi, Eſau autem odio habui.*

Qui locus quamvis apud Malachiam Prophetam, ex quo deſumptus eſt, litteraliter intelligatur de electione Jacobi in temporalem hæreditatem, tamen ab Apoſtolo hîc in ſenſu ſpirituali accipitur, & adducitur ad declarandum inſcrutabile Myſterium prædeſtinationis: ita enim ſentiunt & exponunt Mag. in diſt. 41. ipſemet S. Doct. hîc a. 3. & in eandem epiſt. ad Rom. lect. 2. aliique quàmplurimi PP. tam Græci quàm Latini.

Confirmant quoque ſubſequentia Apoſtoli verba: cùm enim ſibi objeciſſet, id quòd nobis objiciunt Adverſarii. *An ergo iniquitas* (hoc eſt acceptio perſonarum, ſi unum abſque meritis aſſumit, alium relinquit) *apud DEUM?* Reſpondet ex parte DEI, & allegat illud Ex. 33. *Miſerebor, cujus miſereor, & miſericordiam præſtabo, cujus miſerebor.* ſive ut legitur loc. cit. Ex. *Miſerebor, cui voluero, & clemens ero, in quem mihi placuerit.* Subjungit: *igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt DEI.* Ac poſt pauca: *Ergo cujus vult, miſeretur, & quem vult, indurat.* Quòdſi rurſus objicias: *Quid ergo bonum opus ab homine quæritur*, ſi unus gratuitâ voluntate DEI deputatur ad gloriam, alius in maſſa perditionis relinquitur? (Qui eſt ipſe Calviniſticus ille ſcrupulus, quid opus, ſollicitum eſſe de bonis operibus, cùm vel ſim prædeſtinatus, vel non ſim? &c. de quo in fine §. n. 15.) Reſpondet Apoſtolus. *O homo, tu quis es, qui reſpondeas DEO? &c. An non habet poteſtatem figulus luti ex* eadem

Digitized by Google

eadem maſſa facere aliud quidem vas in honorem; aliud verò in contumeliam? Ac tandem difficillimam diſputationem hâc exclamatione concludit, cap. 11 *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ DEI, quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!*

Ubi vides, quomodo Apoſtolus in hac quæſtione recurrat ad independentiam, dominium, miſericordiam DEI & ex eo capite oſtendat non eſſe iniquitatem, & acceptionem Perſonarum apud DEUM, eò quòd prædeſtinatio non ſit ex debito, ſed ex pura miſericordia: qua de cauſa etiam electos appellat vaſa miſericordiæ. Vides etiam, quomodò tandem electionis comparativæ unius præ altero non aliam rationem reddat, quàm *inſcrutabilia judicia* DEI. At ſi electio eſſet ex prævisis meritis, non eſſet recurrendum ad puram DEI miſericordiam, ſed potiùs ad juſtitiam: in promptu quoque foret ratio, cur unus præ altero eligeretur: quia ſcilicet unius merita prævidrentur, quæ alter non eſſet habiturus. Manet ergo, quòd ex mente Apoſtoli electionem ad gloriam non præcedat prævisio meritorum.

5. Plurima ſunt in hanc ipſam ſententiam teſtimonia SS. PP. quos referunt Salmantic. tract. 5. de prædeſtin. diſp. 9. dub. 2. Multus præſertim in gratuitæ prædeſtinationis defenſione eſt S. P. Auguſtinus, qui præter ſuperiùs allegata loca inter alia l. de grat. & arbitr. c. 9. ſuper illud Apoſtoli: *gratia DEI vita æterna*, ita diſſerit: *cùm poſſet dicere Apoſtolus, & rectè dicere, ſtipendium juſtitiæ vita æterna, maluit dicere, gratia autem DEI vita æterna, ut hinc intelligeremus, non pro meritis noſtris DEUM nos ad æternam vitam, ſed pro ſua miſeratione perducere.*

At multò clariùs, de bono perſever. c. 8. in illa verba 1. Joan. 2. *Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis.* hoc modo pro gratuita prædeſtinatione diſcurrit: *Nonne utrique à DEO creati, utrique ex Adam nati, utrique de terra facti erant? &c. Nonne poſtremò utrique vocati fuerant, & vocantem ſecuti, utrique ex impiis juſtificati* (Ecce, quòd non ſit ſermo de electione ad primam gratiã, vel ad fidem) *& per lavacrum regenerationis utrique renovati? ſed ſi hoc audiret ille qui ſciebat procul dubio, quid dicebat: reſpondere poſſet & dicere: vera ſunt hæc: ſecundùm hæc omnia ex nobis erant: verùm ſecundùm aliam quamdam diſcretionem non erant ex nobis. Nam ſi fuiſſent ex nobis, manſiſſent utique nobiſcum. Quænam eſt tandem iſta diſcretio? non erant ex eis, quia non erant ſecundùm propoſitum vocati: non erant in Chriſto electi ante conſtitutionem mundi, non erant in eo ſortem conſecuti, non erant prædeſtinati ſecundùm propoſitum ejus, &c.*

Ultimata ergo diſcretio, quâ electi diſcernuntur à reprobis, ex mente S. Patris, non ſunt merita, ſed electio, ſortis conſecutio, &c. Conſonat cum S. Patre ejus diſcipulus S. Proſper 2. de voc. gent. c. 35. breviter & clarè dicens: *DEUS his, quos elegit ſine meritis, dat unde ornantur ex meritis.*

Eſt quoque hæc expreſſa doctrina Doctoris Angelici locis plurimis, præſertim hîc a. 5. in argument. ſed contra, ubi ad illa Apoſtoli Tit. 3. *non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit*, ita ſubſumit: *ſicut autem ſalvos nos fecit, ita & prædeſtinavit ſalvos fieri: non ergo præſcientia meritorum eſt cauſa vel ratio prædeſtinationis.* Et ad 3. *Quare hos elegit ad gloriam, & illos reprobavit, non habet rationem niſi Divinam voluntatem.*

§. II.

Fundamenta à ratione.

Ratio noſtræ concluſionis eſt primò. Omne agens intellectuale, quod prudenter & ordinatè eligit, priùs vult finem, quàm media ad finem; ſed gloria eſt finis creaturæ rationalis; & merita ſunt media efficacia ad illum finem conſequendum: ergo DEUS priùs intendit dare gloriam, quàm velit dare media ad gloriam. Minor eſt certa ex Trid. Seſs. 6. c. 7. ubi dicit: *Hujus juſtificationis cauſa finalis quidem ſunt gloria DEI & Chriſti, & vita æterna*; ergo etiam meritorum, quæ in gratia & juſtificatione fundatur. Major probatur: media quà talia tantùm ſunt appetibilia propter finem, & cauſa finalis eſt in intentione ratio volendi ipſa media; ſicut econtrà in executione media ſunt cauſa ipſius finis: ergo ordine naturæ prior eſt intentio finis, quàm electio mediorum: nec eſt ex Philoſophis, qui contradicat. 6.

Ratio eſt ſecundò. Electio ad primam gratiam, ſicut etiam gratia perſeverantiæ finalis, non eſt ex prævisis meritis: ergo neque electio ad gloriam eſt ex prævisis meritis. Antecedens eſt verum ex Tract. d. grat. & in hunc ſenſum ipſi Adverſarii ſolent explicare objectas Authoritates, cùm dicunt, loca SS. PP. eſſe intelligenda de electione ad gloriam in ſemine, h. e. electione ad primam gratiam, quæ eſt purè gratuita. Conſequentia probatur. Si electio ad id, quod eſt poſterius, eſt ante prævisa merita, etiam electio ad id, quod in prædeſtinatione præcedit, debet eſſe ante prævisa merita: ſed in prædeſtinatione gloria eſt prior; prima gratia & perſeverantia ſunt quid poſterius: ergo. minor probatur. gloria eſt finis prædeſtinationis; prima gratia & perſeverantia ſunt effectus prædeſtinationis: ſed cauſa finalis eſt prior ſuo effectu: ergo.

Reſpondebis primò cum Molina, Veckeno & aliis; in noſtro modo imperfecto eligendi, quo per plures actus invicem connexos operamur, contingere, ut priùs feramur in finem per intentionem; poſtea in media per electionem; Philoſophos quoque ordinem intentionis ab ordine executionis diſtinxiſſe causâ conſultationis, quæ in animo noſtro ſolet inſtitui, & quia fit, ut conſtituto etiam fine, vel nondum conſtet de poſſibilitate & congruentia mediorum, vel differenda ſit executio, &c. quæ omnia cùm exulent à Divinis, ubi Divina voluntas uno ſimpliciſſimo actu finem attingit & media, habétque intentionem infinitè perfectam & efficacem, ideo ſeipsâ etiam eſt executiva finis, & mediorum. 7.

Sed contrà eſt, quòd diſtinctio actuum Divinorum (ut alibi notavimus) accipitur per ordinem ad diverſa objecta materialia, ut inductione aliorum actuum conſtare poteſt: ut enim S. D. hîc a. 5. in c. *Non eſt aſſignare cauſam Divinæ voluntatis ex parte actûs volendi, ſed poteſt aſſignari ratio*

Digitized by Google

ratio ex parte volitorum. Quare ibi virtualis prioritas reperitur inter actus Divinos, ubi prioritas vel dependentia reperitur inter objecta materialia; ſed inter objecta prædeſtinationis eſt prioritas; cùm gloria habeat rationem finis ex Tridentino, merita verò, ſicut & juſtificatio, rationem medii; aliàs gloria jam eſſet, & non eſſet finis, niſi retineret prioritatem in ordine intentionis: ergo intentio ſeu decretum intentivum gloriæ, in DEO ratione noſtrâ præcedit decretum electivum meritorum, ceu mediorum ad gloriam. Unde prioritas finis, ordo quoque intentionis & executionis non fundatur in imperfecto modo operandi circa finem, ut arguebant Adverſarii, ſed in ipſa natura finis, de cujus ratione eſt, ut exerceat prioritatem ad media; ſit amabilis propter ſe, & terminet intentionem.

8. Secundò Reſpondebis cum eodem Molina & Vaſquez. Tunc priùs efficaciter intendi finem, quàm media, quando quis ſibi ipſi, non alteri finem expetit: quòd ſi verò alteri expetat, ſufficere, quòd præcedat ſimplex complacentia, & inefficax voluntas ipſius finis: ut ſi quis cupiat (inquiunt) ſuum filium evadere Doctorem, poteſt ex illo deſiderio moveri ad ſubminiſtranda ſubſidia ſtudiorum; quamvis deſiderium Doctoratûs in patre non ſit efficax, cùm non ſit in patris poteſtate, ut filius fiat Doctor.

Sed contrà eſt primò. In prudenti electione requiritur, ut intentio finis ſit proportionata electioni mediorum: ergo ſi electio mediorum eſt efficax, etiam finis debet eſſe efficaciter intentus, ſive ſibi ſive alteri intendatur: utrobique enim debet regulari per prudentiam.

Contrà eſt ſecundò. Quando aliquem finem alteri inefficaciter appetimus, id ex eo contingit, quia finis non eſt in noſtra poteſtate; qua de cauſa ne media quidem ex ſe efficacia eligere poſſumus, uti contingit in poſita inſtantia, non enim tantùm eſt extra poteſtatem patris, ut filius fiat Doctor, ſed etiam ut habeat ingenium, voluntatem diſcendi, applicationem, &c. quæ ad media efficacia pertinent. Quòd ſi hæc omnia eſſent in poteſtate patris, non minùs filio hunc finem efficaciter appeteret, quàm ſi illum ſibiipſi vellet. Atqui in abſolutiſſima DEI poteſtate eſt hominum ſalus, & media ad ipſam efficaciter conducentia; unde vides prædictam inſtantiam ipſiſmet Adverſar. eſſe ſolvendam.

9. Dices cum Leſſio. Efficaciam mediorum habere ſe concomitanter & materialiter; non autem formaliter ex vi, & in virtute intentionis.

Sed præterquàm quòd hoc ipſum eſt in quæſtione, an media ad gloriam ex vi intentionis aſſumantur, Contrà eſt: Tunc media habent efficaciam ex vi intentionis gloriæ; quando gloria eſt cauſa finalis noſtræ juſtificationis: ſed ex Trid. eſt cauſa finalis, &c. ergo. Major probatur. Cauſa finalis non influit finaliter niſi in vi intentionis, ſive in quantum intenditur: ſed gloria eſt cauſa finalis efficax noſtræ juſtificationis & beneficiorum inde conſequentium: ergo gloria in vi intentionis influit in noſtram juſtificationem, aliaque media ad gloriam conducentia.

Adde, quòd definitio S. Auguſtini, *præparatio beneficiorum DEI, quâ certiſſimè liberantur, quicunque liberantur*, non eſſet formalis, ſi efficacia mediorum tantùm eſſet concomitans.

Reſpondent tertiò cum diſtinctione: tunc 10.
intentio finis præcedit electionem mediorum, quando non eſt per modum coronæ, concedo: ſi per modum præmii & coronæ, nego, tunc enim præſupponere debet merita, ſine quibus non eſt præmium & corona.

Sed contrà eſt primò. Quòd hoc ipſum ſit in quæſtione. Contrà eſt ſecundò: De ratione finis eſt, ut præcedat merita, ſed gloria etiam ut corona habet rationem finis: ergo etiam ut ſic priùs intenditur, quàm per media. Contrà eſt tertio. Gloria etiam, ut corona ſupponit in DEO motivum gratioſum liberalitatis, & munificentiæ: ergo non ſupponit merita, quia hæc potiùs ſunt motivum Juſtitiæ. Antecedens probatur. Electio diſcretiva electorum à reprobis attribuitur puræ miſericordiæ DEI, juxta text. S. Script. ſuprà allegatos, ſed hæc electio, non eſt electio ad gratiam, quippe quæ communis eſt etiam reprobis: ergo eſt electio ad gloriam.

Si dicas: quamvis electio ad gratiam primam ſolitariè acceptam, non ſit diſcretiva electorum à reprobis; bene tamen ſi accipiatur ut conjuncta cum dono perſeverantiæ finalis. Contrà eſt: quòd hæc omnia ſint effectus prædeſtinationis & electionis ad gloriam: unde ſi iſta ſupponunt gratuitam DEI voluntatem, multò magis gloria, quæ per prius à prædeſtinatione reſpicitur.

Hinc ruit etiam alia & quarta reſponſio Ad- 11.
verſariorum, cùm dicunt, ſufficere, quòd electionem ad gratiam præcedat voluntas tribuendi gloriam in communi, non autem in particulari, & reſpectu perſonæ determinatæ.

Nam contrà eſt ex dictis primò. Quòd voluntas finis & mediorum debent ad invicem eſſe proportionatæ: ſed electio ad gratiam reſpicit quamlibet perſonam determinatam in particulari: ergo etiam voluntas dandi gloriam. Secundò. Electio ad gloriam eſt diſcretiva electorum à reprobis, adeóque pertinet ad voluntatem conſequentem, non antecedentem; ſed voluntas conſequens habet pro objecto bonum ſecundùm omnes has particulares circumſtantias conſideratum; ergo etiam electio ad gloriam reſpicit in particulari perſonam cujuslibet prædeſtinati.

Digitized by Google

§. III.

Solvuntur objectiones.

12. Objicitur primò Authoritas S. Script. & SS. PP. præcipuè Rom. 8. ubi dicit Apoſtolus; *quos præſcivit & prædeſtinavit.* In quæ verba S. Ambroſ. l. 5. de fide ad Gratianum c. 2. *Non enim ante prædeſtinavit, quàm præſciret; ſed quorum merita præſcivit, eorum præmia prædeſtinavit.* Quid clarius? Huc etiam congerunt illa loca. Matth. 25. & 1. Corinth. 22. ubi dicitur *regnum DEI eſſe paratum diligentibus DEUM*, & bona opera facientibus. Accedit authoritas S. Fulgentii l. 1. ad Monim. c. 24. *Prædeſtinavit ad regnum, quos ad ſe præſcivit miſericordia prævenientis auxilio redituros.*

Urgent verò potiſſimùm Auctoritatem D. Auguſtini, qui l. 1. ad Simpl. q. 2. declarans illud Apoſtoli ex cap. 9. ad Roman. *ut ſecundùm electionem propoſitum DEI maneret*, ita ait: *Non tamen electio præcedit juſtificationem, ſed electionem juſtificatio. Nemo enim eligitur, niſi jam diſtans ab illo, qui rejicitur. Unde quod dictum eſt. Quia elegit nos DEUS ante mundi conſtitutionem, non video, quomodo ſit dictum, niſi præſcientiâ.*

Reſp. Apoſtoli locum commodiſſimè intelligi non de præſcientia meritorum, ſed præſcientiâ gloriæ, habitâ in virtute Decreti intentivi gloriæ, & ly *prædeſtinavit*, accipi poſſe formaliter pro actu penetrante media ad gloriam; ita ut ſenſus ſit: Quos DEUS præſcivit per efficacem electionem (initiativè) prædeſtinatos ad gloriam; illis etiam media efficacia præparavit (& ita completè prædeſtinavit) ad gloriam. Nomine quoque præſcientiæ ſæpe ipſum Decretum prædeſtinans intelligi ex S. Auguſt. ſuprà dixi.

Quòdſi verò contendas, per *præſcientiam* juxta interpretationem S. Ambroſii intelligendam eſſe præſcientiam meritorum, per quæ electi *conformes ſunt imagini Filii ſui*, audi interpretationem S. D. in eundem locum lectione 6. *Quos præſcivit, inquit, hos & prædeſtinavit conformes fieri imagini Filii ſui; ut iſta conformitas non ſit ratio prædeſtinationis; ſed terminus, vel effectus.*

Sed necdum acquieſcis, & opponis interpretationem S. Ambroſii, ex qua contrarium innuitur. Reſpondeo tam ipſius, quàm aliorum SS. PP. ipſiúsque D. Auguſtini verba loqui de electione & prædeſtinatione in ordine executionis, non intentionis: & vel de ipſa actuali retributione gloriæ, vel de Decreto executivo dandi gloriam, quorum utrumque meritorum præſcientiam præſupponit, quem etiam & non alium ſenſum faciunt reliqua Script. loca, opponi ſolita. Nec ſanè D. Auguſtinus per ly *electio* aliud decretum, quàm executivum intelligere potuit, quia ſupponit ante illud Decretum, jam factam diſcretionem electi à reprobo, ideóque dicit: *Nemo eligitur, niſi jam diſtans ab illo, qui rejicitur.*

Atqui electio intentiva gloriæ eſt illa ipſa, quæ diſcernit inter electos & reprobos, ut agnoſcit ipſe S. P. in prob. noſtræ concluſionis ſuprà allegatus. Unde etiam ly *præſcientia* hoc loco ab ipſo accipitur pro ſcientia approbationis includente Decretum intentivum gloriæ, quo modo ſæpiùs hanc vocem accipi ipſe dixit, loc. ſup. cit.

13. Verùm quòd miteris, ipſemet Angelicus Doctor, utcunque invitus in contrariæ ſententiæ favorem ambulare, & contrà ſe ipſum pronuntiare cogitur. Citatur enim hîc a. 5. in argum. Sed contrà ita loquens: *Sicut autem ſalvos nos fecit, ita & prædeſtinavit nos ſalvos fieri.* Subſumunt: Atqui ſalvos nos fecit ex meritis gratiæ: ergo ex illis prædeſtinavit nos ad ſalutem.

Itáne intulit S. Doctor? imò è diametro oppoſitum *ſed*, inquit ipſe ex ore Apoſtoli, *ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit: ergo non præſcientia meritorum eſt cauſa vel ratio prædeſtinationis.* Vides, quantæ efficaciæ ſit iſta Authoritas ipſis Adverſariis ſolvenda? Et verò ſolvere conatur Veckenus diſp. 26. c. 7. dicens: *Nec obſtat, quod ibidem addit (S. D.) & deinceps probat.* Non ergo præſcientia meritorum, &c. *Id enim ipſum intelligere, non de meritis veris, qualia DEUS per ſuam gratiam in prædeſtinatis cauſat, ſed de falſis, qualia Origenes, Pelagius, Semipelagiani fingebant, patet ex contextu.* At verò etiam de veris meritis loqui S. Doctorem patebit ex contextu: loquitur enim de meritis, quæ ſequuntur gratiam & contra illos: *qui dixerunt, quod merita ſequentia prædeſtinationis effectum ſunt ratio prædeſtinationis, quia DEUS præſcivit, ipſum bene uſurum gratiâ* (uti & nunc dicunt Adverſarii) pronuntiat: *Manifeſtum eſt autem, quòd id, quod eſt gratia, eſt prædeſtinationis effectus, & hoc non poteſt poni ut ratio prædeſtinationis.*

Igitur juxta S. D. quod eſt effectus prædeſtinationis, non poteſt eſſe ratio prædeſtinationis; ſed merita vera non falſa ſunt effectus prædeſtinationis: ergo non poſſunt eſſe ratio prædeſtinationis. Ideóque ad 2. & 3. rationem electionis præſertim comparativæ unius præ altero, ſolam aſſignat *Divinam voluntatem* allegans S. Auguſt. Tract. 26. in Jo. *Quare hunc trahat, & illum non trahat, noli velle judicare, ſi non vis errare.*

Opponunt tamen alium ejuſdem S. D. locum in expoſitione cit. c. 8. epiſt. ad Rom ubi dicit, *Quòd rationabiliter diceretur, quòd præſcientia meritorum bonorum & malorum eſt, ratio prædeſtinationis & reprobrationis; ſi prædeſtinatio tantùm reſpiceret vitam æternam, quæ datur meritis.* ergo cùm electio ad gloriam ſit prædeſtinatio tantùm reſpiciens vitam æternam, rationabiliter dicitur, quòd merita præſcita ſint ratio electionis ad gloriam. Sed reſpondeo. Quòd eo loco S. D. loquatur de prædeſtinatione executiva, ſive decreto non intentivo, ſed executivo dandi gloriam, quòd merita præviſa ſupponit, ſicut & poſitiva reprobatio ſupponit demerita. de qua infrà.

14. Objicitur ex ratione primò. Eo modo DEUS diſponit ab æterno dare gloriam, quo modo dat in tempore; ſed in tempore dat gloriam propter merita; ergo eandem ab æterno

de

Digitized by Google

decernit dare propter merita. Reſpondeo diſt. Majorem. eo modo DEUS intentivè diſponit dare gloriam, quo modo dat in tempore, nego. eo modo executivè, concedo. & conceſſâ minore diſting. conſequens: ergo decernit ab æterno dare gloriam propter merita decreto executivo, concedo, intentivo, nego conſequentiam.

Dices primò. Illa illatio S. Doctoris, *DEUS ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit: ergo etiam propter miſericordiam ſuam nos prædeſtinavit*, accipitur à nobis de Decreto intentivo: ergo etiam præcedens illatio: *DEUS dat gloriam propter merita: ergo vult illam dare propter merita*, eſt accipienda de decreto intentivo.

Reſpondeo. negando conſequentiam. Nam miſericordia DEI, propter quam ſalvos nos fecit, non eſt effectus ſalvationis, uti econtrà merita ſunt effectus electionis ad gloriam: miſericordia quoque non eſt tantùm motivum morale, ſed finale: econtrà merita hôc ipsô, quòd ſunt effectus gloriæ, non poſſunt eſſe motivum finale, ſed ſolummodò morale; & ideo quòd propter miſericordiam ſuam DEUS velit nos ſalvos facere, pertinet ad decretum intentivum; quòd verò propter merita velit dare gloriam, pertinet ad decretum executivum.

Dices ſecundò. Ex eadem virtute DEUS vult dare gloriam, ex qua dat gloriam: ſed dat gloriam ex virtute Juſtitiæ: ergo etiam vult dare gloriam ex virtute Juſtitiæ: ſed voluntas aliquid dandi ex virtute Juſtitiæ, non eſt purè gratuita: ergo voluntas dandi gloriam non eſt purè gratuita. Reſpondeo rurſus diſtinguendo majorem. Ex eadem virtute DEUS vult dare gloriam decreto executivo, quo dat gloriam, concedo, decreto intentivo, nego. & permiſſâ min. diſting. etiam utrumque conſequens: ergo vult dare gloriam ex virtute Juſtitiæ, & voluntas dandi gloriam non eſt purè gratuita: voluntas executiva, concedo. intentiva, nego conſequentiam.

Si inſtas. Actus interior debet eâdem honeſtate gaudere, quâ actus exterior: ergo ſi gloriæ collatio eſt actus Juſtitiæ, voluntas quoque dandi gloriam debet eſſe ex virtute Juſtitiæ. Reſpondeo. actus interior proximè imperans & influens in exteriorem, conc. remotè & mediatè influens; nego. decretum autem intentivum influit mediatè & remotè: executivum immediatè.

15. Objicitur ſecundò. Quod eſt volitum per modum mercedis & coronæ, non poteſt efficaciter intendi ſine prævisione meritorum: ſed vita æterna eſt à DEO volita non tantùm per modum hæreditatis, ſed etiam per modum mercedis & coronæ, uti definitur in Tridentino, & conſtat ex S. Script. ubi vita æterna appellatur *merces*, *denarius diurnus*, *corona*, *bravium*, *&c.* ergo ejus intentio ſupponit prævisionem meritorum.

Major probatur. Corona eſſentialiter dependet à meritis: ergo non poteſt efficaciter intendi non prævisis meritis. Reſpondeo negando majorem. ejus probationem diſtinguo. Corona dependet à meritis in executione, concedo, in intentione, nego.

Inſtabis primò. Quia DEUS dat propter merita vitam æternam; ideo vita æterna in ordine executionis dependet à meritis: ergo quia DEUS vult dare vitam æternam propter merita, etiam in ordine intentionis vita æterna dependet à meritis.

Reſpondeo negando conſequentiam. Quia quòd DEUS velit dare vitam æternam propter merita, tantùm verificatur, ſi ly *propter merita* teneat ſe ex parte objecti, & componatur cum ly *dare merita*, & tunc pertinet ad ordinem executionis. Non autem verificatur, ſi ly *propter merita* teneat ſe ex parte actûs, & componatur cum ly *vult*, quaſi merita eſſent DEO motivum volendi.

Inſtabis ſecundò. Corona ut corona non poteſt intelligi ſine ordine ad merita: ergo non poteſt intendi ſine prævisione meritorum.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens, ſine ordine ad merita, ut cauſata in ordine intentionis, & cauſantia in ordine executionis, concedo; ſine ordine ad merita ut cauſantia in ordine intentionis, nego antecedens & conſequentiam.

Inſtabis tertiò. Pœna ut pœna ſupponit prævisionem demeritorum juxta dicenda in Diſput. ſeq. ergo corona ut corona præſupponit prævisionem meritorum. 16.

Reſpondeo. Multiplicem eſſe diſparitatem: primò. quia pœna eſt tantùm bonum occaſionatum ex ſuppoſitione peccati; nec proinde poteſt primariam DEI intentionem terminare; at verò gloria & corona eſt bonum per ſe amabile. Secundò punire eſt purè actus Juſtitiæ vindicativæ; at verò dare gloriam non eſt purè actus juſtitiæ diſtributivæ, ſed etiam liberalitatis & munificentiæ. Tertiò, quia deputando liberaliter ad præmium non prævisis meritis, nemini fit injuria; imò ſumma gratia: deputando verò ad pœnam non prævisis demeritis fit injuria innocenti. Quartò, quia intentio gloriæ poteſt eſſe in DEO virtualis volitio meritorum, tanquam mediorum ad gloriam: at verò intentio pœnæ non poteſt eſſe virtualis volitio demeritorum, quippe quæ nullâ ratione à DEO cauſari poſſunt.

Sed inſurgit ulteriùs Vaſquez. Non rectè diceretur, quòd DEUS in executione det gloriam propter merita, niſi merita in intentione cauſarent gloriam. Non enim dicitur aliquis acquirere ſanitatem propter medicinam: quia medicina non eſt cauſa ſanitatis in intentione, quantumvis ſit cauſa ipſius in executione. Nimirum juxta Philoſophos, *propter quod aliquid fit*; eſt cauſa finalis, adeóque cauſat in intentione: ergo ſi propter merita datur gloria in executione; merita cauſant gloriam in intentione. 17.

Reſpondeo negando antecedens, & adverto ex Joa. à S. Th. q. 15. diſp. 5. a. 1. ly *propter quid* aliquando ſignificat cauſam *cujus gratiâ*, aliquando verò cauſam moraliter dignificantem & diſponentem. Priori modô pertinet ad ordinem intentionis; poſteriori modô ad ordinem & genus cauſæ moralis executivæ. Hinc patet reſponſio ad inſtantiam, quia nimirum medicina nec eſt id, cujus gratiâ ſanitas procuratur, neque moraliter dignificat ſubjectum; ideo non rectè dicitur aliquis fieri ſanus propter medicinam; Merita verò quia dignificant moraliter ſubjectum, & ſunt cauſa motiva moralis dandi gloriam, ideo rectè dici-

Digitized by Google

dicitur, quòd propter merita detur gloria. Unde cùm definitur finis, *propter quod aliquid fit*, ly *propter quod* ſignificat motivum finale cujus gratiâ, non autem motivum morale, quod ſpectat ad genus cauſæ efficientis, & executivæ.

18. Objicies tertiò tria abſurda, quæ ad gratuitam prædeſtinationem conſequi videntur. Primum eſt, quòd DEUS eſſet acceptor perſonarum; contra quàm dicitur Act. 10. & Job. 34. ſequela probatur. quia aſſumptio unius perſonæ præ altera ad gradus, præmia, honores, non habito reſpectu meritorum, eſt acceptio perſonarum; ſed DEUS unam perſonam præ altera eligeret ad gloriam, non habito intuitu meritorum: ergo. Secundum eſt præjudicium fatale liberi arbitrii: ſuppoſitio enim neceſſaria, antecedens omnem uſum libertatis, tollit libertatem: ſed electio ad gloriam antecedens prævisionem meritorum, eſt quædam ſuppoſitio neceſſaria, cui reſiſti non poteſt; & antecedit omnem uſum noſtræ libertatis: ergo. Tertium. (quod ex cornuto Calvini dilemmate promanat) eſt, quòd ſollicitudo bonorum operum, & cura tam propriæ, quàm alienæ ſalutis impediatur. Vel enim ſum prædeſtinatus; vel non ſum prædeſtinatus. Si ſum prædeſtinatus, certiſſimè ſalvabor, quidquid egero. quid ergo magno ſudore & ſtudio virtutis eſt opus? ſi non ſum prædeſtinatus, quidquid egero, non ſalvabor certiſſimè. Ad quid ergo bona opera à me exiguntur, quæ nihil mihi proderunt ad ſalutem? Rurſus, vel hæc anima eſt electa, vel non electa ad ſalutem? Si eſt electa, etiam me non laborante convertetur, & ſalvabitur: ſi non electa, fruſtra laborabo, &c.

19. Reſpondeo. Has quidem fuiſſe argumentationes malè feriatorum D. Auguſtino à Semipelagianis objectas, qui ſuo pede Divinam magnitudinem metiebantur, & ut ipſi ad quidlibet liberè audendum manus haberent ſolutiſſimas, Divinæ omnipotentiæ manus ligatas, oculum ipſius providentiæ erutum cupiebant. Omnibus igitur Catholicis, qui de certitudine Divinæ ſcientiæ, efficacia & natura gratiæ rectè ſentiunt, ſolvenda ſunt hæc incommoda. Nec eſt, quòd Adverſarii exiſtiment, ſe faciliùs ad iſta reſpondere, quàm gratuitæ prædeſtinationis Aſſertores. An non enim ipſi quoque electionem ad primam gratiam, gratiam quoque perſeverantiæ, poſitionem in iſtis circumſtantiis, in quibus DEUS conſenſurum vidit, gratuito DEI beneplacito debent adſcribere? unde hæc omnia tela ipſorum quoque doctrinam impetunt, eodem modô depellenda, quo depelluntur à nobis.

20. Reſpond. ſecundò ad 1. Tunc eſſe acceptionem perſonarum, quando unus præ altero eligitur contra jus alterius: atqui nemo jus habet ad ſpecialem DEI prædeſtinantis benevolentiam, quæ eſt puriſſima gratia. *In his porro, quæ ex gratia dantur* (inquit S. D. hîc a. 3.) *poteſt aliquis pro libito ſuo dare cui vult, plus vel minus (dummodo nulli ſubſtrahat debitum) abſque præjudicio Juſtitiæ. Et hoc eſt, quod dicit Paterfamilias* Matth. 20. *Tolle, quod tuum eſt, & vade. An non licet mihi, quod volo facere?* Ipſe quoque Apoſtolus cit. c. 8. ad Rom. teſtaceum hoc argumentum figuli exemplo & ſimilitudine confregit, dicens: *An non figulus poteſtatem habet aliud vas faciendi in honorem, alind in contumeliam, &c.* quod expendens D. Auguſt. in Pſal. 48. *Quid ergo*, ait, *non audes reprehendere in officina figulum, & audeas reprehendere in mundo DEUM?*

Ad 2. patet reſponſio ex ſuprà dict. ſuppoſitio 21. antecedens omnem uſum libertatis, & ex ſe illum non cauſans, vel inferens, tollit libertatem, concedo. ſi ſit ſuppoſitio à cauſa prima proveniens ex ſe cauſans & inferens uſum libertatis, nego. Sed gratuita electio eſt ſuppoſitio antecedens omnem uſum libertatis, eundem tamen cauſans & inferens, concedo; non cauſans vel inferens, nego minorem & conſequentiam. DEUS enim hominem eligendo ad gloriam; elegit, ut liberè conſequeretur gloriam: quamvis eandem infallibiliter ſit conſecuturus. *Quoniam* verò, inquit S. Anſ. *c. 1.* de *concord. prædeſt. quod DEUS vult, non poteſt non eſſe, ſi DEUS vult voluntatem humanam nullâ cogi vel prohiberi neceſſitate, ad volendum, tunc neceſſe eſt, voluntatem eſſe liberam, & eſſe, quod vult.* Brevius in eundem ſenſum Reſpondet Auguſtinus à Virgine Maria diſp. 28. §. 2. ſuppoſitio antecedens uſum libertatis tam prævisum, quàm intentum eſt neceſſaria, concedo. antecedens uſum libertatis prævisum; non verò intentum, nego majorem, ſed electio ad gloriam eſt ſuppoſitio antecedens omnem uſum libertatis ut prævisum, concedo, ut intentum nego minorem & conſequentiam. Ipſa quippe electio ad gloriam virtualiter intendit uſum libertatis, ſiquidem DEUS ex voluntate dandi gloriam vult ut homines per merita & opera liberè à ſe elicita illam conſequantur.

Tertium quoque abſurdum ex Calviniſtico di- 22. lemmate petitum facilè diluitur, ſi abſurditas illius hæreticæ argumentationis oſtendatur. Fac enim has ſimiles illationes, DEUS infallibiliter ſcit me hoc anno aut ex hoc morbo vel moriturum, vel non moriturum. Si ſum moriturus, quidquid egero, moriar. ergo ad quid debeo ſumere cibum, vel medicinam? Si non ſim moriturus, quidquid egero, ſupervivam. Ad quid ergo cibi, medicinæ, &c. imò licebit in omnia pericula liberè irruere, in aquam, in ignem inſilire, nec tamen moriar. Rurſus. Vel decrevit DEUS, ut frumentum excreſcat, vel non excreſcat? Si decrevit; haud dubiè illud excreſcet, ſive ſeras, ſive non ſeras. Si verò decrevit oppoſitum; nunquam excreſcet, quantumvis ares, ſeras, & aliud quidlibet laboris impendas. Ergo fruſtra laboras, aras, occas, &c. Vides, quàm inſana ſit iſta conſequentia? Nempe quilibet homo ſanæ mentis negabit verum eſſe, quòd quidquid egeris, vel non egeris, ſupervives: cùm, ſi DEUS ſciat, & velit te hoc anno ſupervivere, ſciat & velit per media idonea & à ſe præordinata te ſupervivere. Falſum quoque eſt, quòd, quidquid agricola egerit, vel non egerit, ager fructificabit: quia ſi DEUS ſciat & velit iſtum poſthac fructificare, vult etiam mediante labore ruſtico illum ad frugem pervenire. Unde cùm nobis minimè conſtet, quid DEUS æterno conſilio de futuris ſtatuerit, ea media adhibere ſolemus, quæ videmus ad fines intentos conducere.

Ita

Digitized by Google

Ita quoque in negotio prædeſtinationis diſcurrendum; falſum quippe eſt, quòd ſi DEUS ſcit te ſalvandum, quidquid egeris, ſalvaberis: falſum quoque eſt, quòd quidquid egeris, ſi DEUS ſcit te non ſalvandum, non ſalvaberis. quamvis enim in intentione prior ſit voluntas dandi gloriam, quàm merita & gratiam. non tamen DEUS vel ſcit & vult te ſalvari ſine meritis tuis, vel non ſalvari ſine demeritis tuis, tuæ liberæ voluntati ſubjectis. Cúmque neſcias, quid de hac te inſcrutabilis DEI ſententia decreverit, ea tibi media ſunt adhibenda, quæ nôſti conducere ad ſalutem, ea fugienda, quæ ſcis contraria ſaluti.

Neque hæc explicatio prædeſtinationis deſperationem ingerit, ſed ad ſpem & humilem fiduciam in DEO ponendam animat, ut magis de Divina bonitate, quàm propriis meritis quisque confidat.

Ita agnoſcit S. Auguſtinus de prædeſt. SS. c. 11. *Miror homines infirmitati ſuæ ſe malle committere, quàm firmitati promiſſionis DEI, ſed ignota eſt mihi de me ipſo voluntas DEI. Quid ergo? tuáne tibi voluntas de te ipſo certa eſt, quæ nimirum ita mutabilis eſt, ut, qui videtur ſtare, videat, ne cadat. Cùm igitur utraque incerta ſit, cur non homo firmiori fidem ſuam, charitatémque committit? Et de bono perſev. c. 17. Videant, quale ſit, quod ſibi* (qui ex prædicatione gratuitæ prædeſtinationis ſcandalum capiebant) *perſuadent, nempe prædicatione prædeſtinationis audientibus plus deſperationis, quàm exhortationis afferri: hoc eſt enim dicere, tunc de ſua ſalute hominem deſperare, quando ſpem ſuam non in ſeipſo, ſed in DEO didicerit ponere.* Hæc S. Pater. Non eſt igitur fruſtraneus labor noſter, cùm ille ipſe labor, quem quærendæ ſaluti impendimus, medium ſit ad ſalutem, & inter ſigna Divinæ prædeſtinationis collocandus, ſicut etiam intermiſſio curæ & laboris pro ſua ſalute, inter ſigna eſt reproborum, de quibus Pſal. 72. *In labore hominum non ſunt.* De executione potiùs, quàm de intentione prædeſtinationis debemus eſſe ſolliciti. Unde licèt DEUS *elegerit ſine meritis*, quia tamen *coronat ex meritis*, curandum (hortante Apoſtolo 2. Petri 1.) *ut per bona opera certam vocationem faciamus.*

ARTICULUS IV.

Quinam ſint effectus prædeſtinationis?

SUMMARIA.

1. *Conditiones requiſitæ ad effectum prædeſtinationis.*
2. *Gloria eſt mediatus effectus ipſius.*
3. *Subſtantia prædeſtinati non eſt effectus prædeſtinationis.*
4. *Neque enim habet debitas conditiones, éſtque prior intentione dandi gloriam.*
5. *Gratia interrupta per peccatum eſt effectus prædeſtinationis.*
6. *Non verò auxilia ſufficientia gratiæ.*
7. *Neque permiſſio peccati.*
8. *Aliquorum effectuum prædeſtinationis cauſa datur etiam in prædeſtinato.*
9. *Exponuntur teſtimonia S. Doctoris apparenter contraria.*
10. *Gratia reviviſcens moraliter eſt eadem cum gratia interrupta.*
11. *Excipitur prima gratia innocentiæ Adamo collata.*
12. *Quomodo juſtis omnia cooperentur in bonum?*

§. I.

Enumerantur effectus prædeſtinationis.

1. Effectus prædeſtinationis ſunt beneficia ad conſecutionem vitæ æternæ à DEO efficaciter præparata; quæ proinde triplicem requirunt conditionem. Prima eſt, ut ſit aliquod bonum, quod à DEO provenit volente dare gloriam. Secunda, ut detur ex ſola efficaci intentione dandi vitam æternam; ſiquidem per illa certiſſimè liberantur, quicunque liberantur, neque efficax DEI intentio ſuo effectu fruſtrari poteſt. Hinc præcipui prædeſtinationis effectus ſunt gratia & gloria, inſinuati in definitione Auguſtiniana prædeſtinationis. Gratia quidem per ly *beneficiorum*; gloria verò per ly *liberantur*, ipſa quoque gloria eſt finalis liberatio à maſſa perditionis, in qua per originale peccatum jacet omnis homo.

Neque refert, quòd conſecutio gloriæ ſit finis prædeſtinationis; hinc enim plus non infertur, quàm quòd gloria non ſit immediatus, ſed mediatus tantùm effectus prædeſtinationis, præparatio quippe efficax mediorum per ipſa media pertingit ad finem. At nunquid gloriæ futuritio jam ſupponitur in electione ad gloriam; quomodo ergo poteſt eſſe prædeſtinationis effectus? Reſpondeo, futuritionem inchoativam & incompletam gloriæ in Decreto intentivo ſupponi; non autem futuritionem completam; hæc quippe decreto executivo perficitur. 2.

His poſitis. Quæritur primò. An ſubſtantia prædeſtinati ſit effectus prædeſtinationis? 3.

Reſpondeo cum Contenſono contra Godoyũ pluréſque Thomiſtas, propriè loquendo non eſſe, prout videtur ſentire S. D. lect. 3. in ep. ad Rom. dicens: *Relinquitur ergo, quod prædeſtinatio dicatur propriè eorum ſolùm, qui ſunt ſupra naturam.*

Ratio eſt primò: Ut aliquid propriè ſit effectus prædeſtinationis, debet ex efficaci intentione dandi gloriam à DEO conferri & poni in electo, tanquam medium per ſe conducens ad conſecutionem gloriæ, ſed has conditiones non habet ſubſtantia prædeſtinati, ut patet, ergo non eſt propriè effectus prædeſtinationis. Idem dixeris de donis purè naturalibus ob omnimodam paritatem rationis. 4.

Secundò. Quod præſupponitur ad voluntatem conſequentem & efficacem intentionem dandi gloriam, non poteſt eſſe effectus ipſius: ſed ſubſtantia prædeſtinati præſupponitur ad voluntatem conſequentem & efficacem dandi gloriam: ergo non eſt effectus ipſius. Minor probatur. Electio hominum ad gloriam præſupponit prædeſtinatio-

 nem

nem Chriſti; iſta verò lapſum generis humani per peccatum originale, cui DEUS vult ſuccurrere voluntate antecedenti; ideóque decrevit Incarnationem Chriſti: ergo præſupponitur ante electionem ad gloriam voluntas creandi genus humanum. Unde & D. Auguſt. ep. 105. *Chriſtus non pro ullis ut homines conderentur, ſed pro impiis mortuus eſt, ut juſtificarentur.*

5. Quæritur ſecundò. An gratia interrupta per peccatum & per pœnitentiam reviviſcens ſit effectus prædeſtinationis?

Reſpondeo affirmativè: nam huic gratiæ in æterna vita reſpondet ſpecialis gradus gloriæ; nec proinde aliquid deeſt de conditionibus ad effectum prædeſtinationis requiſitis.

6. Quæres tertiò. Idémne dicendum de auxiliis gratiæ merè ſufficientibus?

Reſpondeo negativè. Illa quippe auxilia gratiæ ſunt effectus prædeſtinationis, quæ certò & per ſe conducunt ad conſecutionem gloriæ, ſed auxilia merè ſufficientia, neque certò, neque per ſe conducunt ad conſecutionem gloriæ, eò quòd ſint communia reprobis & electis, neque habeant infallibilem connexionem cum gloria; cùm pertineant non ad voluntatem conſequentem, ſed antecedentem, quæ ipſum gloriæ finem efficaciter non intendit. Ideo D. Auguſt. l. de prædeſt. SS. c. 16. illam vocationem electorum pro effectu prædeſtinationis agnoſcit, quæ eſt certa ſecundùm propoſitum. *Vocat DEUS*, inquit, *prædeſtinatos multos filios ſuos, & non eâ vocatione, quâ vocati ſunt, qui noluerunt venire ad nuptias, ſciens, eſſe quandam certam vocationem eorum, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt.*

7. Quæres quartò. Sitne permiſſio peccati in electis effectus prædeſtinationis?

Reſpondeo negativè. Ratio eſt. Omnis effectus prædeſtinationis eſt beneficium ſupernaturale ex voluntate conſequente & providentia ſpeciali à DEO datum & per ſe conducens ad conſequendam gloriam: atqui permiſſio paſſiva peccati, quæ eſt carentia gratiæ, ex qua infallibiliter ſequitur lapſus in peccatum, de ſe potiùs eſt pœna, quàm beneficium, neque pertinet ad voluntatem beneplaciti & providentiam ſpecialem, atque quantum eſt ex ſe magis conducit ad damnationem, quàm vitam æternam: ergo non poteſt propriè dici effectus prædeſtinationis.

8. Quæres quintò. An ad aliquos effectus prædeſtinationis detur cauſa in ipſo electo? Reſpondeo, ad aliquos effectus dari cauſam in ipſo electo, non verò ad omnes. Ratio primi eſt; quòd aliqua gratia cadat ſub meritum ipſius prædeſtinati; unde boni operis intuitu ſæpè à DEO confertur ulterior gratia. Ratio ſecundi eſt; quia non omnis gratia cadit ſub meritum, nempe prima, & ultima perſeverantiæ finalis, de qua Theologi in Tract. de gratia. Ex quo etiam deduces, quòd unus alteri aliquos effectus prædeſtinationis etiam primam gratiam, ut Stephanus Paulo, de congruo mereri poſſit.

§. II.

Solvuntur objectiones.

9. Objic. primò authoritatem S. D. hîc a. 8. in arg. ſed contra probantis prædeſtinationem juvari precibus Sanctorum, ex eo, quòd Geneſ. 25. precibus Iſaaci DEUS annuit, ut Rebecca conciperet Jacobum. Addit in c. *Ita prædeſtinatur ſalus alicujus, ut etiam ſub ordine prædeſtinationis cadat, quidquid hominem promovet ad ſalutem, vel orationes propriæ, vel aliorum, vel alia bona, vel quidquid hujuſmodi, ſine quibus aliquis ſalutem non conſequitur.* Et in 1. diſt. 41. q. 1. a. 4. *Unde ſecundùm hoc omnis cauſa, cujus operatione interveniente completur effectus prædeſtinationis, dicitur prædeſtinationem juvare.* Et ibidem in c. dicit. *quòd motus cœli & omnes cauſæ naturales juvant prædeſtinationem, inquantùm eorum officio perficitur generatio & ſuſtentatio electorum.* Quod etiam videtur ſignificâſſe Apoſtolus Rom. 8. dicens: *Diligentibus DEUM omnia cooperantur in bonum.*

Reſpondeo, ex his omnibus non plus inferri quàm quòd hæc enumerata concurrant ad effectum prædeſtinationis, non autem, quòd omnia ſint effectus ipſius. Bonus igitur uſus bonorum naturalium eſt propriè effectus prædeſtinationis, cui ipſa dona naturalia & ſubſtantia prædeſtinati per modum materiæ, ſubjecti, & occaſionis deſerviunt; alioquin æquè præſcitis, quàm prædeſtinatis communia. Cæterùm ſi contendas, hæc omnia, quæ quoquô modô concurrunt, & prædeſtinatis extrinſecè à DEO ordinantur in finem ſalutis, eſſe prædeſtinationis effectus minùs proprios, quæſtio erit de nomine.

Objicies ſecundò. Gratia reviviſcens, & influens in conſecutionem gloriæ, non eſt eadem numero cum illa gratia, quæ fuit deſtructa per peccatum: ergo gratia interrupta & deſtructa non eſt effectus prædeſtinationis. 10.

Reſpondeo. Non eſt eadem numero gratia phyſicè & materialiter, concedo; moraliter & formaliter, quantum ad æquivalentiam cum priori in jure ad gloriam æternam, nego.

Inſtabis. Prima gratia Adami habita in ſtatu innocentiæ, & poſtea per peccatum deperdita, non fuit effectus prædeſtinationis; quamvis eadem ut recuperata per pœnitentiam fuerit effectus prædeſtinationis: ergo gratia interrupta per peccatum, non rectè dicitur effectus prædeſtinationis. 11.

Reſpondeo. Hoc eſſe Speciale in gratia innocentiæ, quam Adamus habuit, quòd iſta non fuerit Adamo collata ex efficaci intentione illum glorificandi, neque ordinata ad perſeverantiam finalem; unde ut ſic non eſt effectus prædeſtinationis; quatenus verò reparata ex meritis Chriſti ſic conferebatur ex intentione efficaci glorificandi Adamum. At verò gratia alterius prædeſtinati, quantumvis per peccatum interrupta, confertur tamen ex efficaci intentione eundem glorificandi.

Ais. Gratia non niſi ut reparata influit in effectum gloriæ, diſtinguo. Ut reparata influit; ita ut reparatio ſit formalis ratio influendi, nego. conditio ſine qua non, concedo, de quo in Tract. de reviviſcentia meritorum.

Objicies tertiò. Quidquid à DEO præparatur electis ex intentione beatitudinis ipſis conferendæ, eſt effectus prædeſtinationis: ſed permiſſio peccati præparatur electis ex intentione ipſis conferendi æternam beatitudinem: ergo permiſſio peccati eſt effectus prædeſtinationis. Minor 12.

pro-

probatur. nam Pſal. 118. David: *Bonum mihi, quia humiliáſti me.* & gloſſa ex D. Auguſtino deſumpta ad illud c. 8. ep. ad Rom. *Diligentibus DEUM omnia cooperantur in bonum: uſque adeo omnia, ut ſi qui eorum deviant, & exorbitant, etiam hoc ipſum faciat eis proficere in bonum, quia humiliores redeunt atque cautiores.*

Reſpondeo. Etiam ex his plus non probari, quàm quòd bonus uſus electorum, quo ex occaſione lapſus in peccatum reſurgunt fortiores, eſſe effectum prædeſtinationis, non ipſam permiſſionem lapſus, quæ ex ſe non eſt beneficium, eſt communis reprobis & electis, & pertinet ad providentiam generalem etiam quoad materiale peccati, non ad ſpecialem.

In forma nego minorem: non enim permiſſio peccati præparatur electis, ſiquidem præparatio ſignificat ſupernaturale beneficium, quod per ſpecialem providentiam ex intentione conferendæ ſalutis electo confertur, permiſſio autem peccati non eſt ex voluntate ſpeciali & poſitiva beneplaciti, ſed ex voluntate ſolùm permiſſiva & generali.

DISPUTATIO XIX.

DE

Providentia reprobante.

PRædeſtinationi Doctor Angelicus art. 3. ſubnectit reprobationem: nam & ipſa pars Providentiæ Divinæ eſt, & cùm *oppoſitorum eadem ſit diſciplina*, examinatâ naturâ prædeſtinationis ſubnectenda eſt conſideratio reprobationis, quam Magiſter in 1. diſt. 4. definit, quòd ſit *præſcientia iniquitatis quorundam, & præparatio damnationis eorundem.* Et rurſus: *præſcientia malitiæ in quibusdam non finiendæ, & præparatio pœnæ non terminandæ.* De qua proinde ſit

ARTICULUS I.

An reprobatio habeat ſui cauſam in reprobo?

SUMMARIA.

1. *Congruentia reprobationis.*
2. *Eſt pars altera providentiæ formaliter conſiſtens in actu imperii.*
3. *Diviſio reprobationis in poſitivam & negativam.*
4. *Reprobatio poſitiva ſequitur præviſionem demeritorum.*
5. *Reprobatio negativa præcedit præviſionem peccati perſonalis in reprobo.*
6. *Permiſſio peccati perſonalis eſt effectus reprobationis.*
7. *Nemini fit injuria per reprobationem negativam ante propria demerita.*
8. *An reprobatio negativa pro cauſa habeat peccatum originale?*
9. *Comparativa reprobatio non habet aliam cauſam, quàm rationabilem DEI voluntatem.*
10. *Ad reprobationem negativam per ſe ſufficit titulus beneficii indebiti.*
11. *Probabile eſt de facto in hominum reprobatione acceſſiſſe titulum peccati originalis.*
12. *Authoritati S. Auguſtini jungitur authoritas D. Thomæ.*
13. *Quomodo originale dici poſſit effectus reprobationis?*
14. *Originale eſt adæquata cauſa reprobationis ex S. Auguſtino.*
15. *Et ratione.*
16. *Exponitur mens Concilii Trid. quomodo nihil damnationis ſit in regeneratis.*
17. *Non ſequuntur ex noſtra ſententia duæ contrariæ voluntates in DEO.*

§. I.

Reprobatio poſitiva præſupponit demerita reprobi.

ALiquas creaturas rationales reprobari h. e. ad æterna ſupplicia deputari tam ex hominibus, 1.
quàm Angelis, apertè conſtat ex Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo, &c.* & pluribus aliis Scripturæ locis. Cujus rei congruam rationem reddit S. D. hîc q. 23. a. 3. quòd ſicut ad generalem providentiam pertinet, *aliquem defectum in rebus permittere*, ita ſpectet ad ſpecialem providentiam, ut non tantùm aliquos ordinet in vitam æternam, ſed etiam præcipuè ad manifeſtandam magnitudinem ſuæ miſericordiæ in electis, gratiæ neceſſitatem, arbitrii creati defectibilitatem, ſuæque juſtitiæ pulchritudinem, *ut permittat aliquos ab iſto fine vitæ æternæ deficere.* quæ ratio deſumpta eſt ex Apoſtolo: Rom. 9. dicente: *DEUM ſuſtinuiſſe in multa patientia vaſa iræ, apta in interitum, ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ.*

Ex iis quoque, quæ de prædeſtinatione ſunt dicta, 2.
conſtat, reprobationem poſitivè acceptam eſſe partem objectivam Divinæ Providentiæ; ſicuti enim effectus glorificationis aliquorum debet præexiſtere in Divina Providentia prædeſtinante; ita effectus damnationis aliquorum in Divina providentia reprobante: qua de cauſa etiam conſiſtit formaliter in actu immanente intellectûs practici (quem imperium vocamus) permiſſionem peccati & finalis impœnitentiæ ordinantis in oſten-

oſtenſionem Divinæ juſtitæ: præſuppoſito tamen & connotato duplici potiſſimum actu voluntatis, quorum unus dicitur decretum excluſivum à gloria, & alter decretum permiſſivum tam primi quàm ultimi peccati ſive finalis impœnitentiæ.

3\. Dixi reprobationem *poſitivam*. Solet enim reprobatio dividi in poſitivam & negativam. Negativa eſt decretum denegativum gloriæ tanquam beneficii indebiti; ac dicitur negativa, non ex eo, quaſi negatio ſit ex parte DEI & actûs; ſed quia pro objecto habet negationem gloriæ, ſive excluſionem à gloria; hæc opponitur electioni ad gloriam, in eodem quippe ſigno rationis, in quo unus miſericorditer eligitur ad gloriam, alius juſtâ DEI voluntate relinquitur *in maſſa perditionis*. h. e. in cumulo hominum vi peccati originalis ab æterna hæreditate extorrium. *Poſitiva* verò reprobatio, quæ etiam dicitur *punitiva*, includit decretum infligendi pœnam æternam (ſive ſit ſola pœna damni, ſive ſit conjuncta cum pœna ſenſûs) eáque de cauſa vocatur poſitiva, quia ponit in reprobo effectum damnationis.

4\. Hâc prænotatâ diviſione reprobationis, potiſſima eſt controverſia. An reprobatio præcedat demeritorum prævisionem, ſicuti de electione ad gloriam dictum eſt, quòd antevertat meritorum prævisionem? Et ſiquidem de reprobatione poſitiva ſit ſermo; *Dicendum eſt*, eandem non fieri ante præviſa demerita, ſive peccata. Ita S. D. in 1. ſent. ad Annibald. dicens: *voluntas damnationis reſpicit rationem voliti ex parte damnati, cùm damnatio ex debito inferatur.* Idem docet lect. 2. in epiſt. ad Rom. c. 9. *Præſcientia*, inquit, *peccatorum poteſt eſſe aliqua ratio reprobationis ex parte pœnæ, quæ præparatur reprobatis, in quantum ſcilicet DEUS proponit ſe puniturum malos, propter peccata, quæ à ſe ipſis habent, non à DEO.*

Colligitur ex Concil. Valentino c. 3. dicente. *Fidenter fatemur prædeſtinationem electorum ad vitam, & prædeſtionem impiorum ad mortem: in electione tamen ſalvandorum, miſericordiam DEI præcedere meritum bonum; in damnatione autem periturorum, meritum malum præcedere juſtum judicium.*

Huc faciunt graves S. Script. ſententiæ. ut Sap. 1. *Quoniam DEUS mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum.* Oſ. 13. *Perditio tua* (ex te) *Iſraël: tantummodò in me auxilium tuum.* Iſ. 59. *Iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos & DEUM veſtrum.* Ezech. 18. *Nunquid voluntatis meæ eſt mors impii?* in eundem ſenſum D. Auguſtinus l. 3. contra Jul. c. 8. *Bonus eſt DEUS, juſtus eſt DEUS: poteſt ſine bonis meritis liberare, quia bonus eſt; non poteſt ſine malis meritis damnare, quia juſtus eſt.*

Quibus verbis rationem noſtræ aſſertionis inſinuat: Pœnam decernere ante demeritum, innocentis injuria eſt; ſed impoſſibile eſt, ut DEUS inferat injuriam innocenti, qui non aliud ſpectat in damnatione reproborum, quàm Divinæ ſuæ juſtitiæ manifeſtationem. Ideo iterum S. Auguſtinus epiſt. 106. *Quemquam immeritum, & nulli obnoxium peccato ſi DEUS damnare creditur, alienus ab iniquitate non creditur.*

§. II.

Reprobatio negativa antevertit peccatum perſonale.

De negativa verò reprobatione oppoſitum eſt ſentiendum, videlicet antevertere prævisionem peccati perſonalis in reprobo. In eodem quippe ſigno aliqui relinquuntur in maſſa perditionis, & excluduntur à gloria, in quo ſigno alii miſericorditer eliguntur ad gloriam: ſed illud ſignum antecedit prævisionem meritorum juxta dicta in diſput. præced. ergo aliquorum excluſio à gloria, quæ eſt ipſa reprobatio negativa, præcedit præviſionem demeritorum. 5.

Secundò permiſſio peccati eſt quaſi effectus reprobationis: & finis intentus à DEO in reprobatione, eſt excludere reprobos à regno cælorum, ad oſtenſionem ſuæ juſtitiæ in reprobis, & miſericordiæ in electis; ſed, ut dictum, finis eſt priùs intentus, quàm media: igitur permiſſio & præviſio peccatorum perſonalium eſt poſterior, quàm excluſio à gloria, ſeu reprobatio negativa. 6.

Neque per hoc DEUS cuiquam facit injuriam; cùm ſalus æterna præcipuè poſt originale peccatum nulli ſit debita, veluti in claris terminis tradit S. Thomas loco ſupra cit. ad Annibald. *Voluntati Divinæ de ſalute hominis duplex voluntas opponi videtur: ſcilicet voluntas de contradictorio, ſecundùm quam vult aliquem non ſalvari, & voluntas de contrario, ſecundùm quam vult aliquem damnare. Prima quidem voluntas non requirit aliquam rationem ex parte voliti, cùm ſalus gloriæ non ſit debita naturæ humanæ: non enim requiritur ratio, quare non dem alicui, quod dare non debeo. Sed voluntas damnationis reſpicit rationem voliti ex parte damnati; cùm damnatio ex debito inferatur.* 7.

Quod ipſum ex celebri illo Apoſtoli loco Rom. 9. de duobus fratribus Jacob & Eſau dicentis: *Cùm nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni vel mali feciſſent, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt: Jacob dilexi, Eſau autem odio habui*, eruit uterque S. Doctor Auguſt. epiſt. 105. & q. 2. ad Simplic. & S. Th. ſupra eundem locum lect. 2.

De reprobatione verò negativa quid ſentiendum? Trifariam dividuntur in ſuis ſententiis Diſcipuli S. Thomæ. Unam cauſam reprobationis, DEI beneplacitum & titulum indebitæ gratiæ agnoſcit Contenſonus: ex oppoſito peccatum originale in parvulis & adultis, etiam quibus originale per baptiſmum remittitur, pro cauſa reprobationis ſaltem in intentione admittit Godoyus. Cauſam inadæquatam in iis ſolùm perſeverantem, qui baptiſmi gratiam non receperunt, eſſe peccatum originale tuetur Gonet. 8.

Diſtinguendum eſt inprimis inter reprobationem comparativam, quâ unus potiùs reprobatur, quàm alius, & inter abſolutam ſine comparatione ad alium. Et ſi de prima loquamur, ſanè nullam habet ſui cauſam ex parte reprobi, ſed unicam ex parte DEI, occultiſſimam nimirùm, rationabilem tamen voluntatem; ad quam confugit ipſe Apoſtolus ad Rom. c. 9. cúmque exponens S. D. ſuprà citatus inquit: *quare hos eligit, & illos reprobat; non habet rationem, niſi Divinam voluntatem.* Neque enim peccatum perſonale poteſt 9.

eſſe

eſſe ipſius ratio, quippe quod reprobationem negativam conſequitur: non originale; quippe quo omnes æqualiter ſunt infecti. Si verò de reprobatione abſoluta ſit ſermo,

10. Dicendum eſt ſecundò. Reprobatio ex ſe nullam requirit aliam cauſam, & titulum, quàm beneficii indebiti: ita de facto patet in ruina & reprobatione malorum Angelorum: in qua non potuit habere rationem cauſæ peccatum originale, quod nullum fuit; neque peccatum actuale, quippe cujus permiſſio fuit effectus reprobationis. Igitur DEUS ex fine manifeſtandi perfectiones & theſauros ſuæ miſericordiæ in electis, ſuæque potentiæ, aliquos Angelos gratuitò elegit ad gloriam, & ex eo fine decrevit dare donum perſeverantiæ; alios verò ab hoc beneficio indebito excluſos voluit, eóque ex fine negavit donum perſeverantiæ, adeóque permiſit finaliter perire. Pari modo ad reprobationem quorundam hominum ſufficere poterat titulus beneficii indebiti, & manifeſtatio prædicta Divinarum perfectionum.

11. Dicendum eſt tertiò. Peccatum originale de facto eſſe cauſam & titulum reprobationis, valde probabile eſt ex authoritate. Nam primò Apoſtolus Rom. 9. reprobationem appellat nomine odii, exponens illud. *Eſau autem odio habui*: Atqui DEUS in homine nihil odit præter peccatum, juxta illud ſap. 11. *nihil odiſti eorum, quæ feciſti*: ergo objectum & cauſa reprobationis eſt peccatum; non actuale: ergo originale. Et quamvis Contenſonus velit, intelligendum eſſe odium metaphoricè ſumptum, ſicuti cùm DEUS dicitur iraſci: aliter tamen ſentit & exponit D. Auguſtinus epiſt. 105. dicens: *Quid oderat in Eſau, antequam feciſſet aliquid mali, niſi originale peccatum?*

Secundò idem S. P. l. 2. ad Bonif. c. 7. *ubi dicitur, cujus vult, miſeretur, & quem vult, obdurat, qui facit aliud vas in honorem, aliud in contumeliam: bonum quidem immeritò, & gratis datur, quia ex eadem maſſa eſt, cui datur: malum verò meritò & debitum redditur, quia in maſſa perditionis, malum verò non male redditur. Et epiſt. 106. Hæc maſſa, ſi eſſet ita media, ut quemadmodum nihil boni, ita nec mali aliquid mereretur, non fruſtrà videtur iniquitas, ut ex ea fierent vaſa in contumeliam.*

12. Tertiò Divus Thomas preſſo pede ſequitur D. Auguſtinum, eundémque pro ſe allegans q. 6. de verit. a. 2. ad. 9. ita dicit: *Electio DEI, quâ unum eligit & alium reprobat, rationabilis eſt, nec tamen oportet, quòd ratio electionis ſit meritum, ſed in ipſa electione ratio eſt Divina bonitas: ratio autem reprobationis eſt hominibus peccatum originale*, ut Auguſtinus dicit. Hæc S. Doctor. Neque ſatisfacit Contenſonus, dum dicit: D. Auguſtinum non velle, quòd DEUS in intentione ſtatuerit aliquem excludere propter peccatum originale, ſed quòd in executione ultimum effectum reprobationis, vel intermedium excæcationis & obdurationis non infligat, niſi propter peccatum originale. Nam contra eſt, quòd S. D. loc. cit. reprobationem opponit electioni ad gloriam, quæ omni merito præſupponitur: ſed illa eſt in intentione: ergo etiam non aliam intelligit reprobationem, quàm negativam, & in intentione.

13. Dices: peccatum originale eſt effectus reprobationis: ergo non eſt cauſa. antecedens probatur quia ex fine reprobationis multi parvuli & adulti concipiuntur & moriuntur in peccato originali.

Reſpondeo, negando vel diſtinguendo antecedens: peccatum originale ut finale eſt effectus reprobationis, concedo, peccatum originale ut ſic, nego: ſic enim eſt præviſum ante ordinem prædeſtinationis, & toti generi humano induxit debitum mortis æternæ; unde iterum Auguſtinus: *qui liberantur à maſſa perditionis, gratiam diligant, qui non liberantur, debitum agnoſcant.* Ut finale verò, h. e. ut nunquam remittendum & conjungendum cum morte reprobi: ſic eſt ſolummodò effectus reprobationis.

Dicendum tertiò. Peccatum originale proba- 14.
biliter eſt cauſa etiam adæquata reprobationis negativæ omnium reproborum, tam quibus eſt remiſſum, quàm quibus non eſt remiſſum peccatum originale. Ita Godoyus diſp. 69. §. 6. Philalethes & Henricus à S. Ignatio.

Probatur primò authoritate S. Auguſtini tum l. 1. ad Simplic. q. 2. tum in Ench. c. 98. Jacobum ſtatuentis pro exemplo electorum, & Eſau pro exemplo reproborum, & pro cauſa odii Eſau (quo nomine intelligit reprobationem) aſſignantis originale peccatum: ſed certum eſt, quòd Eſau remiſſum fuerit originale peccatum: cùm enim natus eſſet ex parentibus fidelibus & ſanctis, haud dubiè non minùs ipſi, quàm Jacobo fuit applicatū remedium peccati originalis per circumciſionem: ergo ex doctrina D. Auguſtini, etiam in illis, quibus peccatum originale remittitur, motivum voluntatis excluſivæ à gloria eſt peccatum originale. *Ambo*, inquit loc. cit. *itaque gemini naturâ filii iræ naſcebantur, nullis quidem operibus propriis, ſed originaliter ex Adam vinculo damnationis obſtricti, ſed, qui dixit, miſerabor, cui miſertus ero, Jacob dilexit per miſericordiam gratuitam, Eſau odio habuit per judicium debitum.*

Probatur ſecundò. Reprobatio negativa pro 15.
motivo habet oſtenſionem juſtitiæ punitivæ, eſtque actus hujus virtutis: ſed in inſtanti reprobationis reſpectu omnium reproborum nihil aliud erat puniendum, quàm peccatum originale: neque enim prævidebantur perſonalia, quorum permiſſio eſt hujus reprobationis effectus: ergo peccatum originale habebat ſe ut objectum materiale reprobationis negativæ.

Confirmatur. Si merita juſtorum præcederent decretum intentivum dandi gloriam, tunc eſſent ſufficiens cauſa ejus decreti intentivi: ergo quia præviſio peccati originalis præcedit decretum intentivum excludendi à gloria, peccatum originale eſt ſufficiens cauſa illius decreti: atqui præcedit non tantùm reſpectu illorum, quibus peccatum originale non remittitur, ſed etiam quibus remittitur: ergo non eſt major ratio, cur originale ſit cauſa reprobationis reſpectu illorum, quàm iſtorum: præſertim cùm voluntas conferendi, vel denegandi remedium peccati originalis ſit poſterior reprobatione negativâ, & effectus ipſius, adeóque impedire non poſſit influxum demeritorium virtualem peccati originalis in voluntatem reprobativam.

Objicies primò. Si originale peccatum eſſet cau- 16.
ſa adæquata reprobationis, tunc DEUS omnes re-

Digitized by Google

probos homines vellet damnare propter originale peccatum: ſed hoc dici non poteſt: quia ſequeretur reprobos, quibus per baptiſmum jam remiſſum fuit peccatum originale, nihilominùs propter illud peccatum damnari, quod repugnat Tridentino Seſs. 5. Can. 5. ex Apoſt. ad Rom. 6. definienti: *Nihil damnationis remanet in his, qui per Baptiſmum renovantur.*

Porro ſequela probatur. quia quod DEUS efficaciter vult in intentione, hoc de facto ponit in executione, prout patet exemplo prædeſtinationis, in qua cùm DEUS in intentione juſtis decernat primam gratiam vocationis & ultimam perſeverantiæ propter gloriam æternam, etiam dat illis in executione, ut per illas ad æternam ſalutem perducantur: ergo etiam ſi DEUS voluit, ut propter originale peccatum omnes reprobi excluderentur à regno cælorum, etiam in executione omnes reprobos propter illud excludet. Itaque dicendum eſt originale peccatum tantùm eſſe titulum reprobationis inadæquatum, qui in baptizatis non influit ad ipſorum damnationem, remanente ſolùm altero titulo beneficii indebiti.

Reſpondeo diſtinguendo ſequelam majoris: DEUS vellet damnare propter originale peccatum, decreto tantùm intentivo & excluſivo à gloria, concedo. decreto executivo, nego majorem: & ad probationem minoris, nego ſequelam; quia damnatio pertinet ad executionem, voluntas excludendi à gloria ad intentionem. Vel diſtinguo cum Philalethe, & Henrico à S. Ignatio: peccatum originale, quô ſinguli naſcendo intrinſecè & phyſicè inficimur, foret cauſa damnationis, nego, peccatum originale, quo omnes in Adamo perivimus, & decidimus in maſſam damnationis, h. e. omnes contraximus debitum damnationis æternæ, & actualis infectionis in noſtra nativitate, concedo. ab hac quippe maſſa perditionis ſola prædeſtinatio liberat, non gratia baptiſmalis, unde dicitur à D. Auguſtino c. 14. de bono perſever. *præparatio beneficiorum DEI, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur: cæteri autem* ſubjungit, *ubi niſi in maſſa perditionis juſto DEI judicio relinquuntur?*

Unde Concilii Tridentini definitio ſic intelligenda eſt, quòd nihil perſonaliter damnationis ſit in renatis, & quod quidquid perſonaliter ipſos infecit in ſua nativitate, totaliter ſit remiſſum, non autem, quòd nihil damnationis ſit in iis, quatenus communiter cum toto humano genere in Adamo contenti conſiderantur, aliàs omnes eſſent à maſſa damnationis liberati, ac prædeſtinati, quod dici non poteſt. *qui perſeveraturi non ſunt*, inquit ibidem D. Auguſtinus de corr. & grat. c. 7. *Procul dubio nec illo tempore, quo bene pièque vivunt, in iſto numero* (prædeſtinatorum) *computandi ſunt: non enim ſunt à maſſa illa perditionis præſcientiâ DEI & prædeſtinatione diſcreti, & ideo nec ſecundùm propoſitum vocati, ac per hoc nec electi.*

Addit Godoyus, mentem Concilii fuiſſe, contra hæreticos aſſerentes per baptiſmum peccata ſolùm tegi, vel non imputari ad pœnam remanente culpâ, definire, quòd per baptiſmum peccata deleantur cum reatu pœnæ æternæ, quod omnino verum eſt, quantumvis per baptiſmum non tollatur voluntas reprobativa DEI, & denegativa gloriæ.

Dices. Eo modo executioni mandatur excluſio reproborum à gloria, quo fuit ab æterno volita; ſed fuit volita propter peccatum originale: ergo etiam propter peccatum originale executioni mandatur in tempore.

Reſpondeo primò diſtinguendo majorem, quæ fuit ab æterno volita decreto executivo concedo, decreto intentivo, nego. vide quæ de gratuita electione in ſimili dicta ſunt.

Reſpondeo ſecundò: diſſimulatâ majore, diſtinguendo minorem: fuit volita propter peccatum originale ut in debito & potentia inficiens, concedo, ut actu intrinſecè inficiens, nego minorem: ergo ſic mandatur executioni, ſubdiſtinguo conſequens: niſi in executione mutetur objectum, concedo. ſi mutatur, nego conſequentiam. Mutatur verò objectum, quando in executione DEUS vult, ut in baptizatis tollatur influxus demeritorius in executionem æternæ damnationis.

Objicies ſecundò. Sequeretur, in DEO dari duas 17.
contrarias voluntates: nam decreto reprobante DEUS diceret: volo hunc hominem propter originale peccatum excludere à regno cælorum; decreto remittente diceret: nolo hunc hominem excludere à regno cælorum propter originale peccatum: ſed hæ ſunt voluntates contrariæ: ergo.

Reſpondeo negando ſequelam: nam iſtæ voluntates pertinent ad diverſum ordinem, & habent diverſa objecta. Prior actus pertinet ad ordinem intentionis, & habet pro objecto excluſionem à regno cælorum intentam propter indignitatem peccati originalis, contracti in debito: alter actus pertinens ad executionē habet pro objecto ablationē excluſionis exequendæ propter peccatū originale actu inficiens. Igitur reſpectu illorum reproborum, quibus non remittitur peccatum originale, dicit DEUS: ob turpitudinem peccati originalis volo, ut maneant excluſi à regno cælorum excluſione exequendâ propter originale; reſpectu eorum, quibus remittitur, dicit: propter turpitudinem peccati originalis volo iſtos excludi à regno cælorum, excluſione tamen non exequendâ propter originale peccatum.

ARTICULUS II.

De effectibus reprobationis.

SUMMARIA.

1. *Effectus rigoroſè ſumptus reprobationis non eſt niſi unus.*
2. *Permiſſio peccati finalis potiſſimus effectus reprobationis.*
3. *Excluduntur peccata ſemel remiſſa.*
4. *Datur in DEO Liber vitæ, non mortis.*
5. *Certitudo reprobationis nititur decretis permiſſivis.*
6. *Ordo & œconomia prædeſtinationis.*

§. I.

Aſſignantur effectus reprobationis.

SI effectum reprobationis eo rigore velis accipere, quo prædeſtinationis effectum accepimus, 1.
nullus ſanè erit effectus reprobationis, ſive poſitivæ ſive negativæ, exceptâ inflictione pœnæ æternæ, quæ per reprobationem poſitivam ſuppoſitâ præ-

prævisione peccati in reprobo ponitur. Illud enim propriè & in rigore dicitur effectus reprobationis, quòd vi reprobationis in reprobo poſitum cauſat & actu conducit ad pœnam æternam, quemadmodum ille eſt propriè effectus prædeſtinationis, qui ex vi prædeſtinationis in electo poſitus actu conducit ad vitam æternam. Sed nihil eſt, quòd ex vi Divinæ reprobationis ponatur in reprobo, ut actu conducat ad pœnam æternam. Ipſa quippe permiſſio peccati nihil ponit in reprobo, ex quo cauſaliter inferatur pœna æterna: habet enim reprobus gratiam ſufficientem, quâ poſſit evitare peccatum, permiſſio quoque peccati nihil ponit in reprobo, ſed tollit ſolummodò gratiæ efficacis auxilium, neque ex vi denegatæ gratiæ efficacis peccatum ſequitur, quod unicè cauſat pœnam æternam: non enim propter ſubtractionem efficacis gratiæ, ſed propter malitiam propriam, & liberi arbitrii defectum homo peccat.

2. Quòd ſi effectum reprobationis latiori & uſitato ſenſu accipias pro illo, quod ſecundùm ordinationem Divinæ providentiæ certò & infallibiliter cum æterna pœna connectitur; non cauſaliter, ſed illativè, neque ſecundùm conſequentiam in eſſendo, ſed inferendo; tum verò inter effectus reprobationis potiſſimum recenſenda permiſſio peccati finalis & impœnitentiæ, quæ etiam quandóque *obduratio* vocatur.

3. Removentur verò ab effectu reprobationis quæcunque peccata ſemel remiſſa, eò quòd nullam habeant cum æterna damnatione connexionem, quippe, quæ ſemel deleta nunquam redeunt, uti ſuppono ex Tract. de pœnitentia. Removenda quoque, ſunt bona naturalia, & ſubſtantia ipſius reprobi, quia neque Divinæ bonitati convenit, ut ea ordinet in pœnam æternam reprobi; neque ipſa ex ſe habent, ut efficaciter ad illum finem perducant.

4. Inde etiam licèt in DEO detur liber vitæ, non tamen datur liber mortis; quia per librum denotatur ſpecialis quædam notitia ſummæ complacentiæ, & ſcientia approbationis, in qua illi quaſi ſunt inſcripti, qui præ aliis diliguntur. Cùm ergo reprobi non ſint dilecti, ſed neglecti; neque ſcientia reprobationis de peccatis reproborum ſit ſcientia beneplaciti, ſed permiſſionis tantùm, libri appellationem non ſortitur.

§. II.

Certitudo & ordo reprobationis

Certitudo reprobationis nititur illis fundamentis, quæ de præſcientia & & providentia Divina ſuperiùs collocavimus. Nititur, inquam, Decretis permiſſivis, in quibus peccata reprobi ad finalem impœnitentiam DEUS certò videt. Ideóque hæc certitudo non eſt cauſalitatis mediorum, ſicut illa prædeſtinationis, ſed logicæ illationis, eò quòd decreta permiſſiva non cauſant peccatum, uti econtrà decreta poſitiva & prædefinitiva cauſant meritum. 5.

6. Ordinem reprobationis, imò œconomiam totius prædeſtinationis ſi deſideras, paucis accipe. Poſt decretum ordinem naturæ & gratiæ, ad manifeſtandas Divinas perfectiones, ſequitur prævisio peccati originalis, inde decretum de Incarnatione & Paſſione Chriſti ejúsque prædeſtinatio, & voluntas antecedens ſalvandi omnes homines: poſtea aliqui ex meritis Chriſti miſericorditer eliguntur ad gloriam; alii in maſſa perditionis relinquuntur, & negativè reprobantur. In ſequenti ſigno eliguntur media pro electis, & decernitur permiſſio peccatorum finalis pro reprobis. Sequitur ordo executionis, & ſcientia practica includens Decretum executivum præparat beneficia pro electis; permittit verò peccata pro reprobis. Poſt quem actum ſequitur decretum executivum dandi gloriam electis, & infligendi pœnam æternam reprobis. Inde applicatio potentiæ executivæ, & ipſa executio illis in gloriam, iſtis in pœnam. Hic viæ terminus vel æternùm felix, vel miſer. Nec ultrà tendo, aut aliquid tento, ſed inſcrutabile prædeſtinationis myſterium in illo claudo, à quo cæpi DEO uno, vivo & vero, qui ſit

Benedictus DEUS in ſæcula.

TRACTATUS II.

DE
DEO TRINO

PROLOQUIUM.

POſt Unius DEI conſiderationem ad DEI Trini contemplationem Te invito, Amice Lector; non certè velut ad apricam, & multo ſole irradiatam planitiem: ſed velut ad antrum Sibyllæ, & ſacrâ caligine obtectos calles. Quid enim, obſecro, ab humana ratione remotius, quid ſublimius & abſtruſius SS. Trinitatis Myſterio? Cæcum hîc ſequitur ducem, qui lucem ſequitur rationis naturalis; futurus ſemper in periculo, *Ne Scrutator Majeſtatis opprimetur à gloria.* Proverb. 25. Nihilominùs ad iſtud caliginoſum iter Te invito. Etſi enim laborioſum eſt, imò teſte Auguſtino l. 1. de Trinit. c. 3. *Nec laborioſiùs aliquid quæritur*, tamen eodem atteſtante, *nec fructuoſiùs aliquid invenitur.* Totius hîc noſtræ Fidei fundamentum, cujus cognitioni ipſâ per baptiſmum regeneratione addicimur & initiamur. Neque caliginem, aut lapſum metuas. Captivato in obſequium Fidei intellectu, lumen præfert fides Catholica. Si quid obſcuritatis affundant Scholaſticæ ſubtilitates, facem accendit Angelica D. Thomæ Aquinatis claritas. Cujus per omnia Doctrinam, & Doctrinæ ordinem ſequi intendo. Ideo præmiſſis, quæ ad hujus myſterii exiſtentiam & cognoſcibilitatem pertinent, inprimis Divinas Proceſſiones, tanquam noſtro concipiendi modo fundamenta Relationum, tum Relationes, ceu conſtitutiva Perſonarum; demum ipſas Perſonas contemplationi Tuæ objicio, & cum S. Doctore in Miſſionibus earundem deſino. Vale & fave.

DISPUTATIO XX.

DE
Veritate & cognoſcibilitate myſterii SS. Trinitatis.

SS. Trinitatis myſterium, cui tota Chriſtiana fides innititur, in eo conſiſtit, quòd una indiviſa & ſingularis eſſentia ſubſiſtat in tribus Perſonis, à ſe invicem realiter diſtinctis; & reciprocè, tres perſonæ, Pater, Filius, & Spiritus S. à ſe invicem realiter diſtinctæ ſint unius ejuſdémque ſubſtantiæ. Contra quam veritatem, ut ſanctam Catholicam fidem in ipſa radice opprimeret, varios hoſtes, & jam à primis Eccleſiæ temporibus excitavit pater mendacii. Ideo Theologi fungemur officio, ſi in præſenti Tractatu hoc principale myſterium noſtræ S. fidei adverſùs ipſius adverſarios propugnabimus, eorum tela confringemus, atque abſtruſas difficultates pro viribus elucidare conabimur: nunc relatas contra SS. Trinitatem hæreſes referre, refellere, veritatem ſtabilire, objecta ſolvere, cognoſcibilitatem quoque tanti myſterii diſquirere, negotium erit.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS I.

De veritate & exiſtentia hujus myſterii.

S U M M A R I A.

1. *Triplex genus hæreſum contra SS. Trinitatem.*
2. *Hæreſis Ariana.*
3. *Ejus condemnatio, & Symbolum Nicænum.*
4. *Reſuſcitata per novatores.*
5. *Hæreſis Sabelliana.*
6. *Hæreſis Macedoniana & pneumatomachorum.*
7. *Veritas Catholica ex Conciliis & Symbolis.*
8. *Confeſſio SS. Trinitatis S. Gregorio Thaumaturgo revelata.*
9. *Argumenta ex veteri teſtamento, ſuadentia pluralitatem ſuppoſitorum in una natura.*
10. *Alia exprimentia Trinitatem.*
11. *Teſtimonia ex pſalmis.*
12. *Ex triſagio Iſaiæ.*
13. *Implantatum myſterium Trinitatis nomini tetragrammato.*
14. *Teſtimonia veteris teſtamenti indicantia proceſſionem.*
15. *Teſtimonia novi teſtamenti.*
16. *Eliditur reſponſio adverſariorum.*
17. *Textus Evangelici pro Verbi conſubſtantialitate.*
18. *Divinitas conſubſtantialis Spiritûs S. è ſcripturis.*
19. *Solvuntur objectiones hæreticorum.*

§. I.

Referuntur errores & hæreſes contra SS. Trinitatem.

1. QUamvis complures hæreſes, earúmque Authores numerari poſſint, qui adverſùs SS. Trinitatis myſterium impia dogmata evomuerunt, in triplicem tamen claſſem commodè referri poſſunt. Quarum prima eſt Arianorum, Verbo & Filio Divino æqualitatem ac conſubſtantialitatem cum Patre directè (indirectè Spiritui S.) denegantium, eúmque proinde in temporalium creaturarum ordinem redigentium. Altera eſt Sabellianorum Arianiſmo oppoſita; quæ omnem & ſubſtantialem diſtinctionem Perſonarum in Divinis tollit, ac Verbum & Spiritum S. non niſi denominativè & accidentaliter à Perſona Patris diſtingui contendit. Tertia eſt Macedonianorum, quam excitârunt Diſcipuli Arii Macedonius & Apollinaris, qui præter alios errores directè (nam indirectè id ab Ario jam præſtitum) Divinitatem Spiritûs S. oppugnârunt.

2. Arianiſmus igitur nomen & propagationem ſuam Ario debet; originem verò Origeni Adamantio, à quo blaſphemam gradationem & inæqualitatem in myſterium Trinitatis introductam fuiſſe, quâ Patre Filius, Filio Spiritus S. ſit naturâ, bonitate, dignitate poſterior in libro περὶ ἀρχῶν, diſertè perhibet S. Hieron. in epiſt. ad Avitum, & S. Epiphanius in epiſt. ad Jo. Hieroſolimit. ubi Originem Arii patrem nuncupat; imò jam antè Hermogenes, ut habet Baron. ad an. 170. in ſimilem impietatem erupit, ut creaturas neceſſariò & ab æterno productas, Filium verò & Spiritum S. liberè & in tempore à Patre productos aſſereret. Porro Arius in Libya natus, & à S. Petro Martyre Alexandrinæ Eccleſiæ Diaconus ordinatus, deinde ob Schiſmatis Miletiani communionem iteratò ab eodem D. Petro anathemate percuſſus fuit, qui & paulò ante martyrium Achillæ & Alexandro Presbyteris, pro Ario interpellantibus, edixit, ſibi à Chriſto apparente revelatum, quòd Arius ſuam veſtem, quæ eſt Eccleſia, conſcidiſſet, ideóque monuit, ne, cùm ſibi in Eccleſiæ Alexandrinæ regimine (ut divinitus agnoverat) ſucceſſiſſent, Arium unquam in communionem admitterent. Summa Arianiſmi, ut apud Eminentiſſimum de Aguire teſtantur S. Athanaſ. orat. 2. & Alexander Epiſcopus Alexandriæ in epiſt. ad omnes orthodoxos, erat, Filium DEI *aliquando non fuiſſe*, proinde productum *ex non entibus*, h. e. ex nihilo, *mutationis, vitii & virtutis capacem, creaturam & opificium DEI*; quo *velut inſtrumento* Pater uſus fuerit ad productionem aliarum creaturarum.

Ad hanc hæreſin opprimendam ſub Conſtanti- 3.
no M. coactum eſt ex toto orbe Concilium Nicænum, quod inter œcumenica primum numeratur; ubi præſidente per legatos B. Sylveſtro Papa à trecentis & octodecim Patribus ſeu Epiſcopis, inter quos multi ſanctitate & miraculis conſpicui, hæreſis Ariana condemnata & ſymbolo Apoſtolico præter alias particulas, vox *homouſios*, ſeu *conſubſtantialis* Patri, addita fuit, quâ tanquam teſſerâ Catholici ab Arianis dignoſcerentur: iſti enim tametſi Filium ὁμοιούσιον, homiuſion, h. e. ſimilem in ſubſtantia faterentur, ὁμοούσιον, tamen, hoc eſt, ejuſdem ſubſtantiæ & conſubſtantialem eſſe negabant. Subſcripſit quidem Nicænæ definitioni Arius, Epiſcopis quoque fautoribus ipſius in communionem receptis: ſed interea venenum pectore coquens, & undique turbas movens, cùm per vim conaretur ab Alexandrino Epiſcopo Conſtantinopolit. communionem extorquere, divinâ ultione præventus infami morte è vita ejectus eſt. Nec inde tamen malorum finis; cùm peſtilentiſſima hæreſis totum non modò Orientem, ſed & Occidentem, ope potiſſimum hæreticorum Imperatorum, plurimis annis vexaret.

Eandem demum hæreſin multis ſæculis obli- 4.
vione ſepultam reſuſcitare conatus eſt Michaël Servetus, hac eadem de cauſa, & quidem ipſius Calvini ſuffragio à Genevenſibus vivus flammis addictus. An verò non eodem ſuffragio ſibiipſi Calvinus jus dixerit, videant ipſius alumni, quando legunt in ipſius opuſc. contra Gentilem edito an. 1566. *Nomen DEI per prærogativam propriè attribui Patri.* & approbantem illam hæreticam & olim ab Hermogene diſſeminatam propoſitionem Valentini Gentilis: *DEUS potuit generare & producere, quia voluit.* ex quibus manifeſtè ſequitur, Filium & Spiritum S. minùs propriè DEUM eſſe, adeóque in Divinitate Patri inæquales: item, non eſſe neceſſariò, ſed liberè & contingenter productos, adeóque neque per eſ-

Digitized by Google

ſentiam coæternos & immutabiles. Ibidem inquit, *Filii perſonam non niſi impropriè Creatorem cœli & terræ nominari.* Impropriam eſſe & duram orationem & illam Symboli Nicæni: *DEUS de DEO.* Illud quoque teſtimonium Jo. 10. *Ego & Pater unum ſumus*, ex quo PP. Concilii Nicæni Chriſti Divinitatem & conſubſtantialitatem contra Arianos intulerunt, ad ſignificandam voluntatum conformitatem juxta Arianorum interpretationem detorquet. Et in cit. opuſc. pag. 1973. *Stolidam, vacuam, & profanam* vocat *eorum fidem, qui ſentiunt credere in DEUM eſſe credere in Trinitatem.* Quorum plura ſimilia vid. apud Gualterium in ſæculo 16. c. 15. & Eminentiſs. noſtrum d'Aguire to. 2. c. 30. diſp. 54. ſect. 2. Nec melior Calvino Lutherus, qui apud Valentiam l. 1. de Trinitat. c. 7. *Anima mea odit vocabulum homouſion*, in Germanicis Lytaniis an. 1543. editis expunxit illam invocationem: *S. Trinitas unus DEUS miſerere nobis.* & ex ep. 1. Joa. c. 1. illa verba, quibus myſterium SS. Trinitatis diſertè exprimitur: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum & Spiritus S. & hi tres unum ſunt.*

5. Sabellius etiam ex Libya oriundus circa annum Chriſti 257. aſſeruit, DEUM ut in natura, ſic etiam ſingularem eſſe in perſona. quæ de Divinarum perſonarum diſtinctione in S. Scripturis legimus, ad diverſas energias, munia, functiones referebat, dicens: unam eandémque trinominem perſonam appellari Patrem, prout eſt rerum omnium principium; Filium, prout eſt ſapientia apparens & loquens in terris; Spiritum S. prout eſt Author Sanctitatis. Ejus verba fuere, quæ refert S. Athanaſ. orat. contra Arianos: *quemadmodum diverſa ſunt genera gratiarum, idem autem Spiritus, ita quoque Pater, cùm idem ſit, dilatatur in Filium & Spiritum.* quem errorem ſub aliorum Authorum nominibus jam præceſſiſſe SS. PP. agnoſcunt. Nam S. Hilarius l. 2. de Trinitate hunc errorem tribuit antiquiſſimis Ebionitis, dicentibus: Verbum in carnem delapſum nihil aliud fuiſſe, quàm ſonum vocis. Cujus erroris confutandi gratiâ D. Joannes ſuum Evangelium edidit. Eâdem inſaniâ delirârunt Patripaſſiani, quorum meminit S. Cyprianus ep. 73. ſic dicti, quòd aſtruerent perſonam Patris, utpote à cæteris indiſtinctam, pro nobis fuiſſe paſſam & crucifixam. Eundem errorem, & confuſionem 3. perſonarum in unum, docuit Praxeas quidam ſpeciali libro refutatus à Tertulliano, à quo Praxeani, & Noëtus, à quo Noëtiani, prout fatetur S. Auguſt. in l. de hæreſibus, ad quod vult DEUM.

Eandem impietatem effutiit Michaël Servetus cum ſuis aſſeclis, quem citatus Valentia propterea rectè appellat, *monſtrum quoddam ex omnibus penè fabulis atque erroribus veterum hæreticorum compoſitum.* Nec multùm abluſit Calvinus, quando l. 1. inſtit. c. 13. §. 16. definiit, perſonam eſſe *reſidentiam in eſſentia Divina.* Unde & Gualterius teſtatur, Doctorem Calvinianum à ſe interrogatum, quid de tribus perſonis divinis ſentiret, audacter reſpondiſſe: *tres perſonas Divinas eſſe tria officia*, quomodo nec Sabellius ſuam impietatem breviùs aut meliùs expreſſiſſet.

Hæretici, qui Spiritûs S. Divinitatem impugnârunt, aut dignitatem depreſſerunt, univerſim vocantur pneumatomachi. Horum anteſignanus fuit Simon Magus, auſus dicere ſe eſſe Spiritum S. Montaniſtæ quoque ſeu Cataphryges idem dicuntur aſſeruiſſe de ſuæ ſectæ principe Montano: Origenes quoque teſte S. Hieronymo loco cit. Spiritum S. honore & dignitate Patri, Filióque poſtpoſuit. 6.

Poſt Nicænum denique Concilium, in quo, cùm nulla ſpecialis diſputatio de perſona Spiritûs S. moveretur, etiam nihil ſpecialiter de illa definitum fuit, teſte tamen S. Athanaſio in epiſt. ad Epiſc. Afric. per has ipſas voces poſt Filii divinitatem adjectas: *(Credimus & in Spiritum S. perfectam & plenam de S. Trinitate fidem, confeſſionémque abſolvere voluerunt)* emerſerunt Aëtius, à quo Aëtiani, Eunomius, à quo Anomæi, & Macedonius, à quo Macedoniani, qui omnes uno ore Spiritûs S. Divinitatem oppugnârunt, ut teſtatur S. Baſil. epiſt. 78. & S. Gregor. Nazianz. ep. 1. ad Cledon. & orat. 37. Alius eſt error circa perſonam Spiritûs S. qui vocatur error Græcorum, non Spiritûs S. Divinitatem, ſed proceſſionem ex utroque negans, cujus refutandi infrà diſp. 25. ſpecialis locus erit.

Præter jam memoratos, jurati hoſtes Sacratiſſimæ Trinitatis in præſentem diem ſunt Mahometani, qui cum Judæis & Arianis Filio DEI abrogant Divinitatem, Duce impiiſſimo Mahomete, qui ſuum Alcoranum è ſentina ſuperſtitionum Hebraicarum, & Arianarum blaſphemiarum congeſſit, uſus magiſtris ex orco ſe dignis, uno Judæo, & altero Ariano.

§. II.

Veritas Catholica ex ſcript. Conciliis, Patribus.

Veritas & fides Catholica expreſſa in Symbolo Athanaſii eſt, ut *unum DEUM in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremur, neque confundentes perſonas, neque ſubſtantiam ſeparantes.* quâ confeſſione pariter continentur fides trium hypoſtaſum, duarum proceſſionum, quatuor relationum, & quinque notionum in perſonis Divinis. 7.

Et quidem adverſus Arianos Divinitas & conſubſtantialitas Filii apertè definita fuit in Symbolo ſynodi Nicænæ, Divinitas Spiritûs S. verò, ejúſque conſubſtantialitas minùs apertè, eò quòd de illa nondum oborta fuiſſet controverſia: quam cùm poſteà Macedoniani moviſſent, Symbolo Nicæno in Concilio I. Conſtantinopolitano, quod II. inter generales ſynodos numeratur, illæ voces fuerunt adjectæ: *Dominum & vivificantem, qui ex Patre procedit.* cúmque error Græcorum, negantium Spiritum S. à Filio procedere, invaleſceret, voculam *Filioque* Latina Eccleſia poſtliminiò adjecit, atque in ſubſecutis Conciliis præſertim Lateranenſi ſub Innocentio tertio explicatiſſimè tradidit, ut habetur in C. firmiter. de SS. Trinitate.

Celebris quoque habebatur priſcis Eccleſiæ temporibus illa fidei confeſſio, quam D. Gregorius Epiſcopus Neocæſarienſis à magnitudine mi- 8.

racu-

Digitized by Google

raculorum thaumaturgus cognominatus, à DEIpara & S. Joanne Evangeliſta ſibi apparentibus acceptam voce & ſcripto fidelibus commendavit; eamque teſte Spondano ad an. C. 233. tam Orientalis quàm Occidentalis Eccleſia approbavit, & ut Sacroſanctum depoſitum cœlitus collatum religioſiſſimè cuſtodivit. Illius apparitionis hiſtoria habetur deſcripta in quintâ Oecumenica ſynodo, fidei verò formulam à Gregorio Nyſſeno recitatam ex Spondano huc tranſcribere operæ pretium duxi: ita enimverò ſe habet; *Unus eſt DEUS Pater Verbi viventis, Sapientiæ ſubſiſtentis, & Potentiæ & Figuræ æternæ. Perfectus perfecti Genitor, Pater Filii unigeniti. Unus Dominus, ſolus ex ſolo, DEUS de DEO, Figura & imago Deitatis, Verbum efficax, ſapientia conſtitutionis rerum univerſarum comprehenſiva, & Potentia Univerſæ Creaturæ effectrix, Filius verus veri Patris, viſum effugiens, viſum effugientis, & corruptioni non obnoxius non obnoxii corruptioni, & morti non obnoxius non obnoxii morte, & æternus æterni. Verus Spiritus S. ex DEO ortum & exiſtentiam habens, quippe per Filium apparuit, videlicet hominibus: imago Filii perfecti perfecta; Vita, viventium cauſa, Fons ſanctus, ſanctitas ſanctificationis ſuppeditatrix, per quem manifeſtatur DEUS Pater, qui eſt ſuper omnia & in omnibus, & DEUS Filius, qui per omnia permanet. Trinitas perfecta, quæ gloriâ, atque æternitate & regno non dividitur, neque abalienatur.*

9. Quamvis verò in Veteri teſtamento myſterium SS. Trinitatis, non tam clarè fuerit manifeſtatum, ſicut in novo, prout dicetur in Tractatu de Fide, ſuppetunt tamen etiam argumenta multa & valida ex veteris teſtamenti pagina, per quæ veritatem SS. Trinitatis contra Judæos efficaciter probari SS. PP. agnoſcunt. Nam primò S. ſcriptura præſertim in Geneſi ita in Divinis exprimit pluralitatem ſuppoſitorum, ut iisdem pariter tribuat unitatem naturæ. Sic Gen. 1. v. 26. *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* Ubi Tò *faciamus*, & *noſtram* exprimunt pluralitatem ſuppoſitorum creantium, Tò DEUS, & ſuam unitatem & ſolitudinem Divinitatis. Neque valet evaſio Judæorum dicentium, DEUM tunc Angelos allocutum in creandi hominis Conſilium adhibuiſſe; neque enim ad opus creationis Angelos concurrere potuiſſe aliunde ſuppono; *cùm enim ſint creaturæ, non ſunt conditores*, inquit S. Damaſcenus l. 2. fid. c. 3. & Athanaſ. ſe 3. contra Arianos, per Tò verò *faciamus* concurſus creativus exprimitur. Et c. 3. v. 22. *Ecce Adam quaſi unus ex nobis.* Gen. 11. v. 7. *Venite, deſcendamus & confundamus ibi linguas eorum, &c.* ubi utrobique pluralitas ſignificatur; non DEOrum, ergo perſonarum.

10. Secundò ſunt loca Vet. teſtamenti, quibus non tantùm exprimitur pluralitas, ſed etiam trinitas perſonarum cum unitate Divinitatis, quæ prioribus addita tantò majus pondus probationis efficiunt. Sic D. Auguſtinus myſterium Trinitatis figuratum agnoſcit in apparitione facta Abrahamo degenti in convalle Mambre. Gen. 18. *Apparuit ei Dominus* (ſunt verba S. textûs) *in convalle Mambre; cùmque elevâſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum, quos cùm vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi, & adoravit in terra, & dixit: Domine ſi inveni gratiam in oculis tuis, &c.* In quem locum D. Auguſtinus l. 3. contra Maximin. c. 26. *Tres vidit*, inquit *& non Dominos ſed Dominum appellat; quemadmodum Trinitas tres quidem perſonæ ſunt, ſed unus Dominus DEUS.*

Idem repetit L. 2. de Trin. c. 11. & 12. quam interpretationem etiam amplectitur Eccleſia in reſponſorio quinquageſimæ: *Tres vidit, & unum adoravit*, ſanctique PP. Hilarius l. 4. de Trinit. Cyrillus Alex. l. 1. contra Julianum & Athanaſ. dial. 3. de SS. Trinit. contra Macedon.

In illo quoque verſu Pſalmi 32. *Verbo Domini cæli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*, Trinitatem indicatam affirmat S. Hieron. *Trinitatis*, inquit, *majeſtas manifeſtiſſimè declaratur, Dominus, Verbum, Spiritus Domini.* Nec minùs in Verſu 8. Pſal. 66. *Benedicat nos DEUS, DEUS noſter, benedicat nos DEUS. Benedicat nos DEUS Pater, inquit idem S. Pater, DEUS noſter Filius, ipſe enim DEUS noſter. Et vocabis, inquit Iſaias, nomen ejus Emmanuel. i. e. nobiſcum DEUS. Benedicat nos DEUS, Spiritus S. Videte myſterium Trinitatis in uno verſiculo comprehenſum.* Ne verò putaretur tres DEOS nomináſſe, ſubjecit Pſalmiſta in numero ſingulari: *& metuant eum omnes fines terræ.* 11

Celeberrimus in Prophetiis locus eſt Iſaiæ c. 6. 12.
v. 3. ubi Seraphim *clamabant alter ad alterum, ſanctus, ſanctus, ſanctus Dominus DEUS exercituum, plena eſt omnis terra gloria ejus.* Ubi in To *Dominus DEUS Sabaoth* unitatem eſſentiæ, in trina repetitione Tò *ſanctus* perſonarum trinitatem ſignificatam non tantùm fatentur orthodoxi Patres, Cyrillus, Procopius, Ambroſius l. 3. de Spiritu S. c. 23. Auguſtinus l. 3 de fide ad Petrum c. 1. & Damaſc. in Triſag. ſed tota Eccleſia Catholica, quæ hoc ſacrum Triſagion in ſingulis Dominicis poſt Pentecoſt. & Epiphan. decantat, & in V. ſynodo Generali, quæ fuit Conſtantinop. II. hanc interpretationem confirmat, DEUS quoque inſigni prodigio illuſtravit, cùm ingens terræ motus poſt iteratum à populo Triſagion, *ſanctus DEUS, ſanctus fortis, ſanctus & immortalis miſerere nobis* (quod puerulus in æthera abreptus ab Angelis decantari inaudiit, ac reſtitutus populum edocuit) Conſtantinopoli conquievit, de quo Baronius ad an. C. 446. Sed & ipſimet Rabbini, è quibus apud Galatin. l. 2. c. 1. Rabbi Simeon exponit prædictum locum, *ſanctus hic eſt Pater, ſanctus hic eſt Filius, ſanctus hic eſt Spiritus S.* idque ad ſenſum paraphraſis Chaldaicæ, in qua Rabbi Jonathas Uzielis filius ita legit: *ſanctus Pater, ſanctus Filius, ſanctus Spiritus S.* quod ipſum increatæ Triados myſterium in Deuteronomio c. 6. v. 4. à Moyſe indicatum Rabbinos agnoſcere teſtatur idem Galatinus, per illa verba: *Audi Iſraël, DEUS, DEUS noſter, DEUS unus eſt.*

Ipſi quoque tetrogrammaton, & ineffabili 13.
DEI nomini Jehova implantatam fuiſſe expreſſionem SS. Trinitatis eruditè præter Galatinum obſervat Bonfretius in Exod. c. 3. v. 14. conſtat quippe hoc nomen 4. litteris Hebraicis, iod, he, vau, he: quarum prima ſervilis eſt, & impertinens ad radicem hava, unde hoc nomen formatur,

quód-

Digitized by Google

quódque eſſentiam ſignificat. Abjecta igitur litterâ ſervili iod, quæ non niſi formandi nominis gratiâ præponitur, remanent duo he, & unum vau, primum he ſignificat DEUM Patrem, tanquam fontem, à quo eſſentia in Filium & Spiritum S. communicativè derivatur. Alterum he ſignificat Filium, qui ex vi ſuæ originis per generationem procedit, ut imago & ſimilitudo Patris. Littera vau, quæ eſt copulativa, denotat Spiritum S. qui ex perſonali proprietate eſt amor & nexus inter Patrem & Filium, & quia ex vi ſuæ originis non procedit formaliter in ſimilitudinem naturæ, non dicitur exprimi per tertium he, ſed per vau, quod perſonalem proprietatem & nexum duorum indicat; ideóque inter utrumque he, velut copula utriusque interjicitur.

Nec ipſa figura litterarum vacat myſterio, nam littera he, tempore Moyſis ſcribebatur per lineam rectam, habentem tres lineolas transverſales: & littera *vau*, ſcribebatur per unum calamum obliquum habentem tres cuſpides, quæ ſunt hieroglyphica trium perſonarum in unitate eſſentiæ. Chaldæi quoque volentes exprimere nomen tetragrammaton ponebant in forma triangulari tria *iod*, ſubjecto *camets*, & ſubinde etiam circumducto circulo, quo præter unitatem eſſentiæ, non tantùm diſtinctio perſonarum, ſed etiam omnimoda æqualitas & æternitas ſignabatur.

41. Tertiò faciunt in confirmationem ſacratiſſimi myſterii quidam textus Vet. teſtamenti, in quibus proceſſiones & pluralitas perſonarum inſinuantur, licèt Trinitas non exprimatur. Ita Geneſ. 19. v. 24. dicitur: *Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrham ſulphur à Domino de cælo.* ubi per Tò *Dominus à Domino* denotari Filium procedentem à Patre contendit S. Ignatius M. Epiſt. ad Antioch. aliique plurimi PP. allegati ab Eminentiſs. Aguirre num. 20. imò, ut ibidem refertur, Concilium Sirmienſe Can. 16. Anathema illi dixit, qui illa verba non de Patre & Filio dicta intellexerit.

Rurſus diſtinctionem Filii à Patre probat efficaciter celebris locus Pſal. 109. *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.* ex quo loco ſuam Divinitatem contra Judæos probat ipſe Chriſtus Matth. 22. & Petrus Act. 2.

15. Porro teſtimonia novi teſtamenti ſunt ipſâ claritatis luce efficaciſſima. Trium Perſonarum identitatem & unitatem in ſubſtantia oſtendit D. Joannes Ep. 1. c. 5. v. 7. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus S. & hi tres unum ſunt.* quem verſum tametſi jam olim Ariani & recenter Lutherus è Codice novi teſtamenti proſcripſerint, tamen in Eccleſia Catholica & quidem primitiva uſurpatum, & pro Canonico agnitum fuiſſe eruditè probat Eminentiſs. d'Aguirre loco cit. num. 30. & 31.

16. Opponunt quidem Adverſarii: In eodem Epiſt. loco poſt v. 7. immediatè ſequitur: *Et tres ſunt, qui teſtimonium dant, in terra: Spiritus, & aqua, & ſanguis, & hi tres unum ſunt*: ſed iſta non eſt unitas per identitatem: ergo neque in priori textu intelligenda eſt unitas per identitatem.

Reſpondeo primò: In Græco textu non haberi *hi tres unum*, ſed *in unum ſunt*: quod longè alium facit ſenſum, quàm (ut in præcedenti verſu legitur) *hi tres unum ſunt*: conſtat quippe etiam diſtinctiſſima, in unum tamen conſpirare poſſe. Reſpondeo ſecundò ex D. Auguſtino l. 3. contra Maximin. c. 22. Evangeliſtam loqui de Spiritu, aqua & ſanguine, tanquam de myſteriis ſignificativis 3. Divinarum perſonarum: unde juxta ſubjectam materiam intelligendum eſſe hæc tria unum eſſe non entitativè, ſed ſignificativè: quia perſonæ Divinæ per hæc tria ſignificatæ ſunt unum in ſubſtantia; tria enim hæc ad ſignificandam Trinitatem & unitatem perſonarum concurrerunt, quando Chriſtus Dominus *in cruce tradidit Spiritum* & aperto latere *continuò exivit ſanguis & aqua.* Reſpondent alii tertiò, ſignificari, quòd ſicut in morte Chriſti Spiritus, aqua & ſanguis fuerunt unum in ſubſtantia humana Chriſti; ita 3. perſonæ ſint unum in Divinitate. Et quartò alii, Joannem loqui de Sacramento baptiſmi, & ſignificari, quòd ſicut baptiſmus flaminis, fluminis & ſanguinis ſunt unum in ratione Sacramenti; ſic Pater, Verbum & Spiritus S. in ratione Divinitatis.

Verbi Divini cum Patre conſubſtantialitatem 17.
ſpecialiter probat (1.) ipſum initium Evangelii S. Joannis: *In principio erat Verbum & Verbum erat apud DEUM, &c.* quo, ut inquit D. Ambroſius l. 1. de fide Trinit. c. 5. *omnes hæreſes excluſit piſcator noſter* (2.) Illud Joannis 10. v. 30. *Ego & Pater unum ſumus.* quo tanquam fortiſſimô telô SS. Patres Arianam hæreſin oppugnârunt: unde & Auguſtinus l. 5. contra Maximinum c. 14. exclamat: *quid eſt homouſion, niſi ego & Pater unum ſumus?*

Illo namque loco Chriſtus intendit Judæis conteſtari ſuam æqualitatem & conſubſtantialitatem cum Patre: qua de cauſa increduli Judæi *ſuſtulerunt lapides, ut lapidarent eum, dicentes: De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia, & quia tu homo cùm ſis, DEUM teipſum facis.*

Elegantiſſimè D. Auguſtinus Tract. 35. in Joannem: *Non dixit: Pater, ego ſum: aut ego & Pater unum eſt, ſed cùm dicit: Ego & Pater unum ſumus, utrumque audi, & unum, ſumus & à charybdi, & à ſcylla liberaberis. In duobus iſtis verbis, quòd dixit, unum, liberat te ab Ario, quòd dixit, ſumus, liberat te à Sabellio. Si unum, non ergo diverſum: ſi ſumus, ergo & Pater & Filius. Sumus enim non diceret de uno; ſed unum non diceret de diverſis.* (3.) Joannis c. 5. v. 17. Chriſtus ſuam & Patris operationem facit indiviſam, adeóque & potentiam ac naturam, *Pater meus*, inquit, *uſque modò operatur, & ego operor; quæcunque enim ille fecerit, & Filius ſimiliter facit. Sicut enim Pater ſuſcitat mortuos & vivificat: ſic & Filius, quos vult, vivificat.* Quod bene intellexerunt Judæi, qui propterea *quærebant eum interficere*, quia *Patrem ſuum dicebat DEUM, æqualem ſe faciens DEO.* (4.) Jo. 14. *qui videt me*, inquit Chriſtus, *videt & Patrem.* Ubi rurſus indicatur naturæ identitas; non enim ex unius viſione infertur viſio alterius, niſi ſint unius ejuſdémque ſubſtantiæ. Unde Chryſoſt. h. 74. in Jo. *qui creaturam videt, non ideo videt DEI ſubſtantiam &c. Nemo, quid ſit aurum neſciens, poteſt auri in argento videre ſubſtantiam.*

Ideo

Digitized by Google

Ideo Chriſtus Philippo Patrem videre cupienti: *oſtende nobis Patrem, &c.* non tantùm ſubjecit: *qui videt me, videt & Patrem meum*, ſupervacaneam ejus petitionem oſtendens, ſed inſuper adjecit: *Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt?* quod fieri non poſſet, niſi eſſet una, eadémque utriusque ſubſtantia. (5.) Jo. 16. v. 15. *Omnia, quæcunque habet Pater, mea ſunt.* Et c. 17. v. 10. *Et mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt.* Ubi iterum indicatur; quidquid perfectionis in Patre eſt, illud indiviſim reperiri in Filio.

18. Cæterùm teſtimonia, quæ ſpecialiter Chriſto Divinitatem tribuunt in Tract. de Incarnatione contra Neſtorium & Arium proferemus. Spiritûs S. Divinitatem conſubſtantialem omnia Scripturæ teſtimonia probant, quibus tribuitur ipſi (1.) æqualitas & identitas cum Patre: ut 1. Joa. 5. *Hi tres unum ſunt* (2.) virtus creativa, ut Pſal. 109. *Emittes Spiritum tuum & creabuntur* (3.) ſanctificatio, ut 1. Corinth. 6. *Juſtificati eſtis in Spiritu DEI noſtri.* (4.) opus Incarnationis ut Luc. 1. *Spiritus S. ſuperveniet in te.* (5.) Opus miraculorum 1. Cor. 12. *Hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus.* (6.) Omniſcientia, ut 1. Cor. 2. *Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda DEI.* (7.) Cultus latriæ, ut 1. Corinth. 6. *Neſcitis, quia membra noſtra templum ſunt Spiritûs S glorificate, &c.* (8.) Gloria ultimi finis: ut 1. Pet. 7. *in quem deſiderant Angeli proſpicere.*

Diſtinctio quoque Spiritûs S. à Filio contra Sabellianos evincitur ex Joa. 5. ubi Chriſtus de Spiritu S. loquens: *Alius eſt*, inquit, *qui teſtimonium perhibet de me.* Sed ubi eſt alius & alius, ibi eſt diſtinctio perſonarum. Sic rurſus. Joa. 14. *Ego*, inquit, *rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis.*

Eandem diſtinctionem probat Miſſio, quâ ſe Chriſtus à Patre, & Spiritum S. à ſe & Patre miſſum vel mittendum teſtatur, de qua diſp. 25.

Conſignavit denique myſterii veritatem Verbum æternum, cùm formæ baptiſmi intexuit confeſſionem SS. Trinitatis: *In nomine* (quo unitas ſubſtantiæ aſtruitur) *Patris & Filii, & Spiritûs S.* ubi ponitur diſtinctio & æqualitas Perſonarum.

§. III.

19. *Objectiones hæreticorum.*

Objiciunt hæretici, præſertim Ariani diverſas Scripturas novi teſtamenti, quibus conantur evincere Verbum eſſe creatum. Nam primò Patri aſſeritur majoritas. Jo 14. *Pater major me eſt* (2.) Chriſtus adnumeratur creaturis Coloſ. 1. *qui eſt primogenitus omnis creaturæ* (3.) Soli Patri tribuitur Divinitas. Joan. 17. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolùm DEUM vivum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.* (4.) à Filio removetur omnipotentia: Jo. 5. *Non poteſt à ſe Filius facere quidquam.* (5.) Item omniſcientia: *De die illa nemo ſcit, neque Filius hominis.* Marc. 13. (6.) tribuitur ipſi ſubjectio ad Patrem 1. Corinth. 15. *Cùm ſubjecta fuerint illi omnia, tunc & ipſe Filius ſubjectus erit ei.*

Reſpond. Hæc omnia rectè ſolvi unico dicto, & regulâ D. Athanaſii in Symbolo: *Æqualis Patri ſecundùm Divinitatem, minor Patre ſecundùm humanitatem.*

Cùm nempe in Chriſto ſint duæ naturæ Divina & humana, ut evincitur è claris textibus Evangelii & Eccleſiæ definitionibus, Scriptura de Chriſto, & Chriſtus de ſeipſo aliquando tanquam de DEO, aliquando, tanquam de homine loquitur, quemadmodum & operationes Chriſti aliquando fuerunt Divinæ, ut reſuſcitatio Lazari, aliquando humanæ, ut lachrymatio, triſtitia, &c. Ad prima igitur patet reſponſio ex Athanaſio, niſi cum quibusdam PP. Græcis, & Hilario l. 9. de Trinitate, velis admittere majoritatem pro prioritate acceptam, quæ cum addito eſt majoritas originis, principii & Authoritatis, in quantùm Pater eſt principium, & quodammodò Author Filii. Ad 2. Reſp. Chriſtum etiam ut DEUM poſſe dici primogenitum omnis creaturæ, h. e. priùs genitum à Patre, quàm eſſet omnis creatura. Ad 3. Reſp. Per excluſivam particulam *ſolum DEUM* excludi *aliam*, non *alind*, h. e. pluralitatem non ſuppoſitorum, ſed naturarum. Ad 4. Reſpondet S. D. q. 42. a. 6. ad 1. quòd per hoc non *ſubtrahitur Filio aliqua Poteſtas, quam habeat Pater, cùm ſtatim ſubdatur, quod, quidcunque Pater facit, Filius ſimiliter facit, ſed oſtenditur, quòd Filius poteſtatem habeat à Patre, à quo habet naturam.* Ad 5. Reſpond. Chriſtum ibi de ſe etiam ut homine negare ſcientiam tantùm communicativam, & manifeſtativam, non quia diem illum extremi judicii non cognoſceret, ſed quia aliis cognitionem occultaret, ac inſtar ignorantis ſe haberet. Ita Hilarius l. 10 de Trinit. *Hæc neſcitæ diei profeſſio non eſt ignorationis infirmitas, ſed tacendi diſpenſatio.* Ad 6. Reſpond. Subjectionem & ſimilia Chriſto tribui ratione aſſumptæ humanitatis.

Gentilium Philoſophorum rationibus ſeq. mox articulo occurremus.

ARTICULUS II.

An myſterium SS. Trinitatis lumine naturali cognoſci poſſit?

SUMMARIA.

1. *Diverſitas ſententiarum.*
2. *Principia naturalia in ſpeciem contraria Trinitati.*
3. *Oſtenditur myſterium Trinitatis non eſſe contra rationem naturalem.*
4. *Reſpondetur ad axiomata objecta.*

5. *Cur iſta axiomata in Divinis non æquè procedant, ut in creatis.*
6. *Ulterior ratio diſparitatis.*
7. *Teſtimonia antiquorum Philoſophorum pro Trinitate.*
8. *Teſtimonium Mercurii Triſmegiſti.*
9. *Teſtimonia Sybillarum.*
10. *Rationes naturales ad probandam Trinitatem.*
11. *Authoritas Apoſtoli & Anſelmi.*
12. *Scriptura & PP. docent naturalem incognoſcibilitatem Trinitatis.*
13. *Ratio Angelici Doctoris.*
14. *Ratio Divi Dionyſii.*
15. *Ratio Scoti.*
16. *Neque datur probabile motivum naturaliter cognoſcendi Trinitatem.*
17. *Ne quidem ſuppoſitâ aliquâ revelatione.*
18. *Congruentiæ quædam & veſtigia Trinitatis explicativa hujus myſterii.*
19. *Juxta Angel. Doctorem nemo Philoſophorum agnovit Trinitatem.*
20. *Mercurium Triſmegiſtum agnoviſſe probabile eſt; idque ex libris Moyſis.*
21. *Sibyllarum oracula fuerunt ex revelatione.*
22. *Rationes in oppoſitum allatæ diluuntur.*
23. *Exponitur Authoritas D. Anſelmi.*
24. *In ſtatu puræ naturæ non daretur cognitio Trinitatis.*

1. Quadrifariàm diviſæ inveniuntur ſententiæ. Sunt, qui dicant, myſterium Trinitatis eſſe contra rationem naturalem, quæ tribuitur Holkot in 1. diſt. 3. Secunda è diametro oppoſita docet, lumine rationis naturalis demonſtrativè & evidenter cognoſci poſſe, quæ fuit ſententia Abaillardi impugnati à D. Bernardo, tribuitur quoque Raymundo Lullio, & ex parte Auguſtino Eugubino. Tertiò Alii mediâ viâ incedentes exiſtimant, ſuppoſitâ aliqua præviâ fide & revelatione poſſe lumine naturali certò deveniri in notitiam Trinitatis, cujus ſententiæ videtur fuiſſe Rich. à S. Victore. Quarta demum S. Anſelmi & D. Th. Aquinatis communiſque DD. eſt, Rationem naturalem, ſive ſuppoſitâ, ſive non ſuppoſitâ revelatione non poſſe obtinere poſitivam & convincentem notitiam hujus myſterii.

§. I.

Myſterium SS. Trinitatis non eſt contra rationem.

2. Tam Gentiles polytheitæ, quàm hæretici Tritheitæ, Ariani, aliique oppugnant myſterium SS. Trinitatis, eò quòd repugnet lumini rationis naturalis. Nam primò ajunt, adverſatur illi notiſſimo principio Dialectico: *quæcunque ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe.* & alteri huic affini: *quidquid affirmatur de uno, affirmatur etiam de altero identificato cum illo*, vel, *quod dicitur de omni, dicitur de quolibet contento ſub illo.* Quorum utrumque principium innititur illi irrefragibili veritati lumine naturæ & ex terminis notæ. *Quodlibet eſt, aut non eſt.* Vel, *impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe. Duo contradictoria non poſſunt ſimul eſſe vera, vel falſa.*

In myſterio autem Trinitatis tres perſonæ ſunt idem cum eſſentia Divina, nec tamen ſunt idem inter ſe: neque quæ dicuntur de eſſentia, eadem verificantur de perſonis, cùm illa communicetur, perſonæ non communicentur. Rurſus: Lumine naturæ notum eſt, quod, ubi eſt ordo originis & proceſſionis unius ab altero, ibi non ſit ſimultas naturæ: oppoſitum eſt in Trinitate, ubi non obſtante proceſſione unius perſonæ ab altera, nihilominus eſt ſimultanea omnium coæternitas & coexiſtentia. Non minùs cum rationis naturalis dictamine pugnat, eſſe, quod eſt in producto, non diſtingui ab eſſe, quod eſt in producente, & productum in ſuo eſſe non dependere à producente, quod tamen admittendum eſt in Trinitate perſonarum.

Sed vera & Catholica omnium DD. ſententia eſt, myſterium SS. Trinitatis nequaquam eſſe contrarium rationi naturali. 3. Nam primò verum non repugnat vero, ſed veriſſimum eſt myſterium SS. Trinitatis; lumen quoque rationis naturalis, utpote mentibus à DEO infuſum eſt verum: ergo impoſſibile eſt, ut myſterium SS. Trinitatis ſit contra rationem naturalem, quamvis eandem infinitis paſſibus ſupergrediatur. Secundò, quæ ſibi contrariantur, intra ejuſdem ordinis limites contineri debent: ſed veritas SS Trinitatis longiſſimè excedit ordinem & limites rationis ac luminis naturalis: ergo ipſi contrariari non poteſt. Unde tertiò. Ut myſterium SS. Trinitatis eſſet contra rationem naturalem, deberet oſtendi aliquod principium irrefragabile, ex quo per legitimam conſequentiam deduceretur repugnantia ipſius; atqui nullum ejuſmodi principium & diſcurſus oſtendi poteſt, ut ex oppoſitarum rationum ſolutione patebit.

Igitur ad 1. Reſpondeo juxta dicta in priori 4. Tractatu Diſput. 4. a. 3. illud axioma (quod fruſtra aliqui conantur vocare in dubium) non refragari myſterio Trinitatis: nam quæ ſunt eadem uni tertio adæquatè, & tam re, quàm ratione, tam formaliter, quàm virtualiter, ſunt eadem inter ſe, concedo; quæ ſunt eadem uni tertio inadæquatè & identitate reali formali, non autem rationis & virtuali, nego. Atqui Pater identificatur cum Divina eſſentia, ut non identificetur cum omni eo, cum quo eſſentia identificatur, nempe cum Filio & Spiritu S. quòd eſt inadæquatè identificari, & identificatur cum ipſa formaliter, ut tamen ratione & virtualiter diſtinguatur. Ad 2. quoque & 3. Reſp. Illa axiomata rationis naturalis non niſi de rebus creatis, materiæ & potentialitati immerſis verificari, quia ortum trahunt à rerum limitatione & potentialitate, neque ſub aliquo communiſſimo principio, vel termino tam enti increato quàm creato communi habere locum.

Si petas rationem, cur iſta axiomata in re- 5. bus creatis procedant, fallant verò in Divinis? & cur in creatis abſque limitatione valeat iſta regula: quæcunque ſunt eadem, &c. in Divinis verò non niſi limitatè, *ſi ſint eadem adæquatè, re & ratione? &c.* Reſpondeo primò, rationem eſſe, quòd hoc ſit præcipuum ſanctæ Fidei

Digitized by Google

Fidei myſterium, quod omnem rationem tranſcendit, ideoque intellectui in obſequium Fidei captivato ſufficere debeat, quòd & unitas Deitatis, & perſonarum ternarius nobis in SS. Scripturis ſit revelatus.

Hìc reſponſione olim compeſcuēre Arianorum importunitatem SS. PP. *Suſcipimus* (inquit D. Auguſtinus l. 1. de Trinitate c. 1.) *eam ipſam, quam flagitant, reddere rationem, quòd Trinitas ſit unus DEUS & ſolus & verus: & quàm rectè Pater & Filius & Spiritus S. unius ejuſdémque ſubſtantiæ vel eſſentiæ eſſe dicatur, credatur, intelligatur.* Eleganter Hilarius l. 8. de Trinit. *Sapientiæ hac veritas eſt, interdum ſapere, quod nolis* Et graviter Tertullianus de præſcript. *Qui fidem quærit, rationem non quærit. quid Athenis & Jeroſolymis? quid Academiæ & Eccleſiæ? Noſtra inſtitutio de porticu Salomonis eſt, qui monet DEUM in ſimplicitate cordis quærendum.* Optimè Caſſianus l. 4. de Incar. c. 6. *Rationem quærimus? non reddo. Interim DEUS hoc dixit: DEUS locutus eſt mihi. Verbum illius ſumma ratio eſt.*

Reſpondeo ſecundò. Diſparitatem inter DEUM & creaturam involui in ipſis terminis; quia DEUS eſt actus purus, ſimpliciſſimus, omnis autem creatura ens finitum, limitatum, & immerſum potentialitati; unde regulæ & axiomata in rerum creatarum inductione fundatæ, in Divinis fallunt. Audi Nazianz. orat. 5. de Theol. Eunomii argumentis reſpondentem: *Profectò turpe eſt, nec turpe ſolùm, ſed etiam admodum ſtultum & inane, ex humilibus & terrenis rebus ſuperiorum ſimulacrum ſumere, quodque Iſaias ait, viventia in mortuis quærere.* Nempe: *Negat quodammodo DEUM, quisquis rationibus humanis DEUM metiri conatur.* inquit S. Zeno Veron, Sermon. de fide.

De his quoque regulis loquens Cyrillus Alex. l. 11. in Jo. ita tum Gentilium, tum hæreticorum argumenta refellit: *Si nihil inter nos & DEUM eſt diſcriminis, Divina noſtris metiamur. Sin autem incomprehenſibile eſt intervallum, cur naturæ noſtræ defectus canonem & regulam, ac normam DEO præſiniant ex iis, quæ nobis impoſſibilia ſunt, neceſſitati ſubjicientes naturam omni neceſſitate potiorem?*

6. Declaratio ulterior potiùs, quàm ratio diſparitatis eſt, quòd DEUS ſit actus purus, infinitè ſimplex, cujus exemplum non reperitur in creaturis, hoc ipſo quòd ſint creaturæ. Eſt autem de ratione actûs puri habere omnem perfectionem & actualitatem, ac de ratione infinitæ ſimplicitatis, illam omnem ſibi identificare, & eſſe totum, quod habet. Cùm ergo inter perfectiones aliæ ſint abſolutæ, aliæ relativæ, ut fœcunditas, productivitas, &c. conſequitur, quòd DEUS in ſua eſſentia per ſimpliciſſimam identitatem complectatur omnes perfectiones tam abſolutas, quàm relativas, adeóque etiam earundem prædicata formalia & eſſentialia: atqui eſſentiale eſt perfectionibus relativis habere inter ſe oppoſitionem & diſtinctionem relativam realem, quod non eſt eſſentiale perfectionibus abſolutis, niſi ratione adjunctæ limitationis; ergo DEUS in ſua eſſentia ita ſibi identificat omnes perfectiones tam abſolutas, quàm relativas, ut in abſolutis & relativis ad abſolutas comparatis nulla ſit niſi virtualis propter eminentē æquivalentiam, in relativis ad ſe mutuò comparatis ſit actualis realis diſtinctio. Huc digitum intendit S. D. in 1. diſt. 33. q. un. a. 1. ad 2. *In nulla re creata invenitur aliquid ſimile Divinæ ſimplicitati, ut habens ſit id, quod habetur. Omnia enim ſimilia, quæ poſſent induci, vel de punctis, vel de differentiis exiſtentibus in genere, plus habent de diſſimilitudine, quam ſimilitudine, &c.*

Hinc ſapienter monet Eminentiſs. noſter de Aguirre, illud axioma: *quæcunque ſunt eadem uni tertio, &c.* ſi ſub communiſſima ratione abſtrahente à creatis & increatis ſit accipiendum, non niſi ſub diſtinctione prius data admitti poſſe. *Si ſint eadem adæquatè, tam re quàm ratione, tam formaliter quàm virtualiter*, concedo; ſecùs, nego. Cætera verò præmiſſa axiomata Philoſophorum, quia deſumpta ex inductione rerum creatarum potentialitati immerſarum ad Divina applicari non poſſunt, prout pluribus deducit Illuſtriſſimus Reding. q. 11. a. 1. controverſ. 2. à n. 11.

§. II.

Argumenta Suadentia exiſtentiam vel poſſibilitatem Trinitatis ratione naturali evidenter aut probabiliter cognoſci poſſe.

PRimum argumentum movet Eugubinus l. 1. de perenni Philoſophia ex teſtimoniis antiquiſſimorum Philoſophorum, qui proceſſionem Verbi Domini, imò ipſam Trinitatem ſcriptis conſignârunt, non utique revelatione Divinâ, cujus erant expertes: ergo lumine naturali & inſtructione à Chaldæis in Ægyptios, ab his in Phœnices & Græcos derivatâ: concordat S. Cyrillus Alexand. l. 2. contra Julian. adducens Orpheum ita canentem. 7.

Cælum adjuro te DEI Magni ſapiens opus,
Vocem adjuro Patris, quam locutus eſt primùm,
Quando nondū univerſum ſuis firmavit conſiliis.

Ubi vox Patris aliud intelligi nequit, quàm Verbum divinum. Magi quoque Chaldæi Zoroaſtris poſteri dixiſſe feruntur: *Omnia perfecit Pater, ac Menti tradidit ſecundæ, quam vocat primam omne hominum genus.*

Ex Græcis quoque ſapientibus præpter Athanagoram Plato inducitur, qui tum alibi, tum in Phileto, Mentem, Græcè νοῦν à Bono (ſic Patrem & primum principium appellabat) diſtinguens de illa ſic loquitur. *Hunc igitur, inquam, vocare me dicito illius Boni fœtum, quem Bonum ſibimetipſi proportione quâdam reſpondentem genuit.* Unde & poſtea Platonici duo diſtingebant rerum principia τὸ ἀγαθὸν, καὶ νοῦν. Bonum & Mentem.

Cumprimis verò allegatur Hermes ſeu Mercurius Triſmegiſtus, h. e. ter maximus, ob ſapientiæ præſtantiam ſic dictus, Sacerdos Ægyptius, Philoſophorum facilè antiquiſſimus, quem aliqui Moyſe antiquiorem tempore Abrahami vixiſſe contendunt. Suidas apud Eugub. l. 2. c. 17. affirmat, nomen Triſmegiſti eidem impoſitum ob enuntiatum Trinitatis myſterium, ſic enim de ipſo loquitur: *Mercurius ter Maximus is fuit ſapiens Ægyptius. Floruit ante Pharaonem. Appellatus eſt ter Maximus, quoniam de Trinitate* 8.

 edidit

Digitized by Google

edidit oraculum, dicens, in Trinitate unam eſſe Divinitatem, his verbis. Erat lumen intellectuale ante lumen intellectuale. Et erat ſemper Mens Mentis luminoſa. Et nihil aliud erat, quàm bonorum unitas, & Spiritus omnia continens. Extra hunc non DEUS, non Angelus, non ſubſtantia ulla alia. Omnium enim Dominus & Pater, & DEUS, & omnia ſub ipſum, & in ipſo ſunt. Nam verbum ejus perfectum, exiſtens, & fæcundum & opifex lapſum in fæcunda natura, & aqua fæcunda prolificam fecit aquam. Celebratur præ aliis dictum ejuſdem Triſmegiſti, quo Myſterium SS. Trinitatis haud obſcurè ſignificavit: *Monas genuit Monadem, & in ſe ſuum reflexit ardorem.*

9. Nec prætermittenda ſunt vaticinia Sibyllarum, quæ non tantùm Incarnationis, ſed etiam Trinitatis myſterium diſtinctis verbis indicârunt, iiſque D. Juſtinus M. Clemens Alex aliique Eccleſiæ PP. tanquam principiis admiſſis à Gentilibus contra eoſdem Gentiles ſæpe pro Chriſtiana veritate pugnârunt. Sibyllæ Delphicæ adſcribendum oraculum exiſtimat Eminentiſs. de Aguirre diſp. 52. ſe. 4.

Principio DEUS eſt, tum Sermo & Spiritus iſtis
Additur: Æquæva hæc ſunt, & tendentia in unum.

Non minùs exprimitur Trinitas in illo carmine, quod habetur l. 6. oracul. Sibyllinorum.

Æterni Magnum Natum cano pectore ab imo.
Cui ſolum Genitor tribuit ſupremus habendum,
Nondum progenito ſiquidem de corpore duplex
Extitit. Eſt autem perlutus fluctibus amnis
Jordanis, glauco cujus pede volvitur unda.
Et igne ex primo primus DEUS, qui & ſuavem
Spiritu factum albis alis columba, &c.

Ubi ſermo habetur non tantùm de Genitore, & genito, de quo frequens mentio, & penè graphica deſcriptio in carminibus Sibyllinis, ſed etiam de Spiritu S. in Chriſti baptiſmate apparente ſub ſpecie columbæ. Et ne quis exiſtimaret, plures DEOS aſſeri in 3. perſonis etiam unitas habetur expreſſa in l. 8. illo verſu:

Solus enim DEUS eſt, non eſt DEUS alter ab illo.

Cæterùm neque antiqui Philoſophi, neque Sibyllæ myſterium SS. Trinitatis aliunde, quàm ratione naturali didicerunt; præſertim cùm D. Ambroſius in Comment. Ep. 1. Corinth. c. 11. expreſsè dicat, Sibyllas Diabolico potiùs, quàm Divino ſpiritu agitatas oracula ediddiſſe.

10. Ex ratione quoque ducitur argumentum: Ratio naturalis dictat Ens actualiſſimum eſſe illimitatum: rurſus, eadem ratio dictat, intelligentiam actualiſſimam eſſe ſui intelligibiliter expreſſivam, & inclinativam in ſui amorem: atqui Verbum procedit per expreſſionem intelligibilem, & Spiritus S. per amoroſam inclinationem: ergo per rationem naturalem deveniri poteſt in cognitionem diverſarum proceſſionum, adeóque & myſterii totius SS. Trinitatis.

Secundò. Ratio naturalis dictat bonum eſſe ſui communicativum: adeóque quantò majus bonum, tantò perfectius ſui communicativum: ſed eadem ratio dictat DEUM eſſe ſummum & infinitum bonum: ergò pariter dictat DEUM eſſe ſummo & infinito modo communicativum: ſed iſta infinita communicatio fit per proceſſionem ad intra, quâ ſimul communicatur conſubſtantialitas naturæ, in quibus totum myſterium Trinitatis conſiſtit: ergo ratione naturali myſterium Trinitatis deprehendi poteſt.

Tertiò. Gignere ſibi ſimile eſt magna perfectio, DEO nequaquam deneganda, unde dicitur Iſ. 66. *qui alios parere facio, ipſe non pariam? qui cæteris generationem tribuo, ſterilis ero?* ergo dari in DEO proceſſionem generativam naturali lumine cognoſci poteſt.

Quartò. Perfecta amicitia non datur ſine perſonarum ſeſe reciprocè amantium æqualitate; neque perfecta felicitas ſine æqualium ſocietate: ſed neque perfecta amicitia, neque felicitas DEO deneganda eſt, ut lumen rationis dictat: ergo in illo admittendam eſſe æqualitatem plurium perſonarum dictat ratio naturalis.

11. Denique & S. Anſelmi authoritas in hanc ſententiam allegatur, qui exponens illud Rom. 11. *Inviſibilia DEI per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoque ejus virtus & Divinitas*, dicit, nomine virtutis rectè intelligi filium, & nomine *Divinitatis* Spiritum S. uti & Cyrillus l. 1. Theſ. c. 5. probat, per virtutem DEI in illo ſacro textu ſignificari Filium. Atqui hoc loco Apoſtolus redarguit antiquos Philoſophos tanquam inexcuſabiles, quòd cùm Veritatem Divinitatis lumine naturali cognoviſſent, non tamen ut par erat, DEUM glorificaverint: ergo agnoſcit Apoſtolus diſtinctionem trium perſonarum à Philoſophis naturali lumine agnitam fuiſſe.

§. III.
Reſolutio negativa.

12. Communis tamen Catholicorum DD. ſententia eſt in claro S. Scripturæ textu fundata, non poſſe ratione naturali, diſcurſu vel evidenti, vel poſitivè probabili perveniri in notitiam SS. Trinitatis. Sic indicavit Chriſtus Matth. 11. cùm dixit. *Nemo novit Patrem, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* & c. 16. ad Petrum *caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, &c.* Apoſtolus quoque 1. Corinth. 2. v. 7. & 8. *Loquimur DEI ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt, quam nemo Principum hujus ſæculi cognovit.*

Ita & SS. PP. loquuntur. D. Ambroſ. l. 1. de fide ad Gratianum: *Non poteſt homo ſuâ intelligentiâ æternæ generationis ſcire ſecretum: mens deficit, os ſilet, &c.* D. Auguſt. l. de Spirit. & c. 22. *Ex his, quæ cognoſcuntur à nobis, quædam ſunt infra rationem, ut ea, quæ ſenſu percipimus; quædam autem ſecundùm rationem, ut ea, quæ ratione percipimus; quædam denique ſupra rationem, quæ nec ſenſus docet, nec ratio perſuadet, ſed aut Divinâ revelatione comprehenduntur, aut Divinarum Scripturarum auctoritate creduntur: ut DEUM in una ſubſtantia eſſe perſonaliter trinum.* D. Anſelmus noſter monolog. c. 62. *Videtur mihi hujus tam ſublimis rei ſecretum tranſcendere omnem intellectûs aciem humani, & idcirco conatum explicandi qualiter hoc ſit, continendum puto.*

13. Probatur primò ratione ex Ang. Doct. q. 32. a. 1. deſumpta. Non datur de DEO naturalis cognitio, niſi per creatos effectus, qui ratione ſuæ intrin-

Digitized by Google

intrinſecæ dependentiæ ducunt in cognitionem creatoris, à quo procedunt: ſed effectus creati non procedunt à DEO, ut trino, & ſecundùm proprietates aut ſubſiſtentias relativas; ſed ab ipſo ut præintellecto relationibus, ſecundùm rationem omnipotentiæ & artis communem omnibus Divinis Perſonis: ergo naturali lumine Trinitas, ne quidem, ut poſſibilis cognoſci poteſt. Nam ſi ut poſſibilis cognoſceretur, cognoſceretur etiam ut actu exiſtens, cùm nihil DEO intrinſecum ſit poſſibile, quòd non hôc ipsô ſit in DEO.

Secundò. Præcipuum fidei noſtræ myſterium & fundamentum lumini naturali non poteſt eſſe pervium, juxta citatum Apoſtoli textum. *Loquimur DEI ſapientiam, &c.* ſicut enim ipſa fides, ſic vel maximè fundamētū fidei debet eſſe inevidens.

14. Tertiò probatur ratione deſumptâ ex S. Dionyſio c. 7. de Divin. nomin. Triplex eſt modus cognoſcendi Divina: primus per detractionem, h. e. ablationem imperfectionum, quæ reperiuntur in creaturis, veluti cùm DEUM dicimus incomprehenſibilem, immortalem, immutabilem &c. Secundus quaſi per additionem & ſupereminentiam perfectionum, quo modo SS. PP. DEUM appellant ſuperſapientem, ſuperbonum, &c. quo ſignificantur perfectiones, DEO nobiſque analogicè communes modo infinitè perfectiori reperiri in DEO. Tertius per aſcenſum ab effectibus ad cauſam. Sed nullo ex his omnibus modis poſſumus naturaliter habere evidentem cognitionem Trinitatis: ergo. Non primô modô: quia Trinitas non affirmatur de DEO per remotionem alicujus imperfectionis repertæ & cognitæ in effectibus creatis: neque nobis naturaliter conſtare poteſt, an ſit poſſibilis talis perfectio. Non ſecundô modô, quia per illum manuducimur ad cognoſcendas perfectiones Divinas, quæ nobiſcum ſunt analogicè communes. Non tertiò modô, quia, ut dictum, SS. Trinitas non cauſat iſta creata ſecundùm ſuas proprietates perſonales, ſed ſecundùm perfectiones abſolutas ſapientiæ, artis, omnipotentiæ, &c.

15. Probatur quartò argumento ſubtilis Scoti. Prædicata, quæ per ſe propriiſſimè includuntur in conceptu ſubjecti, cognoſci nequeunt illo lumine, quo obtineri non poteſt quidditativus & propriiſſimus conceptus ſubjecti: ſed Trinitas perſonarum in unitate ſubſtantiæ eſt propriiſſima DEO, & incommunicabilis creaturæ: ergo lumine naturali, quo quidditativum DEI conceptum habere non poſſumus, nequit penetrari.

16. Quæ argumenta evincunt, neque poſitivam probabilitatem hujus myſterii naturali ratione obtineri poſſe; nam & iſta principium habet à ſenſibus, ſed ne probabilis quidem connexio alicujus creaturæ ſenſibus perceptæ cum relativis ſubſiſtentiis cognoſci poteſt. Præterea omnis etiam probabilis diſcurſus nititur illo principio, *quæcunque ſunt eadem uni tertio, &c.* ſed ratio naturalis potiùs oppoſitum deduceret ex hoc principio, quàm myſterium Trinitatis. Unde: illud virtute luminis naturalis cognoſci non poteſt, quod tranſcendit prima principia ipſius: ſed myſterium Trinitatis tranſcendit prima principia noſtri intellectûs: nempe dictum de omni & nullo: quæcunque ſunt eadem, &c. ergo.

17. Sed nunquid ſaltem ſuppoſitâ revelatione SS. Trinitatis poteſt intellectus invenire rationes evidenter aut probabiliter illativas ejuſdem myſterii, vel ex alterius veritatis ſupernaturalis v. g. viſionis beatificæ revelatione procedere ad inferendum SS. Trinitatis myſterium; ſicut ſuppoſitâ revelatione rationalitatis in Chriſto, infert evidenti diſcurſu, Chriſtum eſſe riſibilem? Sed ne hoc quidem eſt admittendum; non enim ulla revelatio facit, ut ſit aliqua connexio hujus myſterii cum effectibus creatis, vel ut illud contineatur ſub principiis noſtri intellectûs, ſed ipſum remanet primum principium indemonſtrabile noſtræ S. fidei: ergo neque factâ revelatione datur evidens vel poſitivè probabilis cognitio Trinitatis. Dixi: poſitivè probabilis; nam negativè datur evidentia Trinitatis, in quantùm ſolvi poſſunt omnia argumenta oppoſita contra Trinitatem, de quo hoc loco non eſt diſputatio.

Præterea ſuppoſitâ revelatione dantur quædam congruentiæ, umbræ & veſtigia Trinitatis in rebus creatis: quibus hujus myſterii credibilitas confirmari & declarari poſſit: quæ tamen, quia plus continent receſſûs, quàm acceſſûs, diſſimilitudinis quam ſimilitudinis, ad veram probabilitatem adſtruendam non ſufficiunt. 18.

Porro ejuſmodi veſtigia SS. Trinitatis cernuntur in ternario numero multifariàm rebus creatis inſita. Nam (ut obſervat Contenſonus) tres gradus eſſendi, videlicet eſſe, vivere & intelligere totam componunt creaturarum univerſitatem: 3 ſunt rerum ſeu corporum naturalium principia apud Peripateticos, privatio, materia & forma; apud Chimicos, ſal, ſulfur, & mercurius. 3. genera entium, purè Spirituale, purè corporeum, & corporeo-Spirituale: tres hierarchiæ Angelorum, & cujuslibet hierarchiæ tres ordines: triplex animæ facultas, intellectus, memoria & voluntas: tres proprietates entis, tres corporis dimenſiones, &c, unde nec mirum, quòd Gentiles ternarium numerum quaſi ſacrum in ſactis ſuis obſervaverint, ſive quâdam obſervatione naturæ, ſive inſtinctu Diaboli Divinum cultum affectantis. quemadmodum & Peruanos 3. ſolis ſtatuas adoraſſe, refert cit. de Aguirre num. 16.

Nonnullas etiam idoneas ſimilitudines ad exponendam Trinitatem refert D. Auguſt. ut Serm. 38 de V. D. quòd ſicut *in eodem tempore ſimul ſunt ignis, ſplendor & calor; ita & in æternitate ſimul ſint Pater ignis conſumens, Filius candor lucis æternæ, & Spiritus S. ſuo amore corda noſtra caleſaciens.* Et Serm. 1. de V. Ap. c. 53. adducit ſimilitudinem ſolis, in quo uno ſunt *curſus, ſplendor & calor.* l. 14. de Trinit. c. 8. Tres animæ operationes. *Mens*, inquit, *meminit ſui, intelligit ſe; hoc ſi cernimus, cernimus Trinitatem, nondum quidem DEUM, ſed imaginem DEI.* Quæ omnia tamen, ut dictum, etſi tantum myſterium rudioribus aliquatenus adumbrent, tamen ad probativum medium non ſufficiunt, cùm adhuc ſemper major diſparitas quàm paritas cum ſummæ Trinitatis myſterio reperiatur.

§. IV.

Satisfit fundamentis in oppoſitum adductis.

Ad argumentum è Scriptis antiquorum Philoſophorum petitum univerſim reſpondet Ange- 19.

li-

gelicus Doctor q. 32. a. 1. ad 1. Philoſophos *non cognoviſſe myſterium Trinitatis per propria, quæ ſunt paternitas, filiatio, & proceſſio, ſed ſecundùm quædam eſſentialia attributa, quæ appropriantur perſonis*, nempe potentiam, ſapientiam & bonitatem. Speciatim de Platonicis reſpondet, quòd, cùm uterentur vocabulo *Verbi*, illud non intellexerint, *ſecundùm quod Verbum ſignificat Perſonam genitam in divinis, ſed ſecundùm quod per Verbum intelligitur ratio idealis, per quam DEUS omnia condidit, quæ Filio appropriatur*: imò quod *poſuerint unum primum ens*, quod vocârunt *Patrem totius univerſitatis rerum*, deinde *aliam ſubſtantiam ſub eo, quam vocabant mentem, in qua erant rationes omnium rerum; non tamen ponebant tertiam ſubſtantiam, quæ videretur Spiritui S. reſpondere*: unde Plato non Trinitatem æqualium Perſonarum in unitate ſubſtantiæ, ſed vel ſolùm principiorum dualitatem, vel ad ſummum triplicitatem agnovit, cùm inæqualitate & diſtinctione naturarum, ita ut ſumma natura eſſet in Patre, in cæteris verò inferior & dependens à Patre; qui (inquit rurſum loco cit. S. D.) *fuit error Origenis, & Arii ſequentium Platonicos*, quo ex capite Tertullianus Platonem *omnium hæreticorum condimentarium* appellavit. Triſmegiſtum quoque D. Thomas ſic interpretatur: *Cùm dixit*: Monas genuit Monadem, & in ſe ſuum reflexit ardorem: *non eſt referendum ad generationem Filii, vel proceſſionem Spiritûs S. ſed ad productionem mundi. Nam unus DEUS produxit unum mundum propter ſuiipſius amorem.* Ita Doctor Angelicus.

20. Non tamen eo inficias, SS. Trinitatis arcanum probabiliter à Mercurio Triſmegiſto cognitum & Scriptis traditum fuiſſe, ſiquidem ipſius teſtimonio antiqui PP. uſi fuerunt adverſus Gentiles, & Lactantius l. 1. divin. inſtit. c. 6. & l. 4. c. 6. & 7. *Non dubito, quin ad veritatem Triſmegiſtus hâc aliquâ ratione pervenerit: qui de DEO Patre omnia, de Filio verò locutus eſt multa, quæ Divinis continentur arcanis.* Ergóne ad illius ſummi arcani cognitionem naturalis rationis ductu pervenit? Nequaquam: nam quidquid nonnulli ſentiant de iſtius Mercurii antiquitate, cúmque Moyſe antiquiorem faciant; longè veroſimilius eſt, Moyſe juniorem fuiſſe, atque ex ejus tum dictis, tum ſcriptis veritatem Trinitatis hauſiſſe, ſiquidem Moyſes Inacho & Iſidi, quam Ægyptiis litteras tradidiſſe, Græci ſuis fabulis inſerverunt, ex D. Juſtini & Tertulliani mente coævus fuit; imò eundem Moyſen non tantùm inter ſacros, ſed etiam prophanos ſcriptores primum fuiſſe, ac propter litterarum inventionem, modò ſub Anubis, modò ſub Mercurii ſchemate & nomine ab Ægyptiis pro DEO habitum & honoratum, eruditè probat Euſebius Nierenberg. de Orig. S. Scripturæ L. 3.

21. Quod ad Sibyllas attinet, conſtat eas ſupernaturali inſtinctu & revelatione futura didiciſſe; neque refert, quòd ſimul fuerint Gentilium Diis ſacriſque addictæ: eſt enim prophetia gratia gratìs data, quæ non requirit ſanctitatem ſubjecti; voluitque DEUS ad majorem evangelii præparationem uti miniſterio illarum Gentilium Virginum, ut ipſarum ore Gentiles Divino Verbo incredulos confunderet, ſuiſque armis oppugnaret; quemadmodum & ipſi Dæmones Chriſti adventum enunciare è ſuis idolis coacti fuere.

Ad primam rationem Reſpondeo. Etiamſi ra- 22
tio naturalis dictet Ens actualiſſimum eſſe intellectivũ adeóque expreſſivum & proſecutivum ſui expreſſione & amore eſſentiali, non tamen expreſſione & amore notionali cum diſtinctione perſonalium proprietatum in unitate eſſentiæ.

Ad 2. Reſpondeo. Intellectum ſibi relictum contentum fore, quòd DEUS ceu bonum infinitum ſit infinitè ſui diffuſivum per productionem & creationem è nihilo, quæ requirit virtutem infinitam, nulli creaturæ communicabilem. Ipſam, verò communicabilitatem ad intra non niſi revelatione poteſt cognoſcere.

Ad 3. Reſpondeo. Abſtrahendo à revelatione, gignere ſibi ſimile non eſſe perfectionem gignentis; neque enim à natura intenditur propter perfectionem gignentis & individui, ſed propter perfectionem & bonum ſpeciei, ideóque non reperitur in Angelis, ubi non datur corruptibilitas & multiplicatio individuorum ſub una ſpecie. Porro Divinæ generationis arcanum cùm infinities ſuperet generationem humanam, ab iſta non eſt fas ad illam argumentari: unde & Iſaias: *Generationem ejus quis enarrabat!* Sed neque cognitâ generatione ſequitur cognoſci identitatem naturæ in genito & proceſſionem Spiritûs S. Adeóque nec admiſsâ cognitione generationis adhuc cognoſceretur myſterium SS. Trinitatis.

Ad 4. Reſpond. Per rationis naturalis judicium nullam amicitiam & ſocietatem quærendam fore intra DEUM, quem infinitæ naturæ conditio nemini parem eſſe ſineret; cùm tamen perfecta amicitia & ſocietas non niſi inter pares, aut ſimiles inveniatur. Diceret quoque, amicitiam & ſocietatem eſſe infirmitatis humanæ præſidia, quæ in DEUM transferri non debent, qui *bonorum noſtrorum non eget*, & ſoli ſibi ſufficit unus.

Ad ultimum ex D. Anſelmo adductum. Re- 23
ſpondeo ex S. D. ſupr. cit. antiquos Philoſophos per ea, quæ facta ſunt, cognoviſſe DEUM trinum, ſecundùm prædicata communia, ut ſunt virtus, potentia, ſanctitas, Divinitas, quæ tribus perſonis appropriantur, ita tamen, ut ejuſmodi appropriationis peculiares rationes, & proprietates perſonales non cognoverint, adeóque nec DEUM ut Trinum, ſed ut unum ſolummodò ex creaturis agnoverint.

Inferes ex dictis: ſi daretur ſtatus puræ na- 24
turæ, in illo nullam haberi poſſe cognitionem Trinitatis. Ratio eſt: quòd ſtatus puræ naturæ præſcindat ab omni dono ſupernaturali; ſed impoſſibile eſt ſine lumine ſupernaturalis revelationis cognoſci SS. Trinitatem, ut huc uſque probavimus: ergo pariter eſt impoſſibile, ut in ſtatu puræ naturæ cognoſcatur myſterium SS. Trinitatis.

DISPU-

Digitized by Google

DISPUTATIO XXI.
DE
Divinis proceſſionibus.
Ad q. 27.

PRæmiſſis in priori diſputatione præliminaribus, nunc ad ipſius SS. Myſterii particularem expoſitionem progredimur; & quia Divinæ Perſonæ conſtituuntur relationibus; relationes verò fundantur in proceſſionibus; ideo cum S. D. primò de proceſſionibus, deinde de relationibus, diſputabimus.

ARTICULUS I.
An, quæ, & quot ſint proceſſiones in Divinis?

SUMMARIA.

1. *Proceſſio quid nominis?*
2. *Veritas Catholica de exiſtentia proceſſionum.*
3. *Ratio illarum.*
4. *Numerus proceſſionum.*
5. *Quo ſenſu in Divinis ſit Ens ab alio?*
6. *Nulla ſequitur dependentia in perſona procedente.*
7. *Diſparitas de viſione beatifica.*
8. *In Divinis non datur cauſa, aliud, alter, principiatum: datur alius, & principium.*

§. I.
Exiſtentia & numerus proceſſionum.

1\. PRoceſſionis nomine intelligimus emanationem, ſive originem unius ab alio tanquam principio producente, quæ conſiderata ex parte termini procedentis eſt & dicitur proceſſio paſſiva, ex parte verò principii producentis eſt & dicitur proceſſio activa. Quòdſi terminus productus ſit extraneus producenti, vocatur proceſſio tranſiens & ad extra; quo modo tranſeunter à DEO procedunt omnes effectus creati. Si ſit intra producentem, vocatur proceſſio immanens, & ad intra, de qua agitur in præſenti.

2\. Eſt inprimis fide certum, dari in DEO reales proceſſiones, ita pronuntiante Symbolo Nicæno, de Filio quidem per illa verba: *DEUM de DEO, lumen de lumine, &c.* ac de Spiritu S. *Qui ex Patre Filióque procedit.* In ſymbolo quoque Athanaſii dicitur: *Filius à Patre ſolo eſt, non non factus, nec creatus, ſed genitus. Spiritus S. à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens.* Conſtat ex ſacro textu, ubi de ſeipſo & ſecunda Perſona Chriſtus Jo. 8. *Ego ex DEO proceſſi.* Et Joa. 16. *Exivi à Patre & veni in mundum.* De Spiritu S. autem Jo. 15. *Spiritum Veritatis, qui à Patre procedit.* Quæ verba de proceſſione ad intra, non de extranea proceſſione effectûs à ſua cauſa (ut impiè interpretabatur Arius) accipienda eſſe docent alia Script. verba, quibus Filii cum Patre conſubſtantialitas aſſeritur: ut Jo. 10. *Ego & Pater unum ſumus.* Jo. 14. *Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt?* Atque ita definitum habetur verbis ejuſdem Symboli Nicæni.

3\. Ratio quoque eſt primò. Datur ex fide Trinitas Perſonarum, inter ſe realiter diſtinctarum: ergo etiam datur proceſſio realis. Conſequentia probatur. Niſi daretur oppoſitio relativa, non daretur realis diſtinctio Perſonarum; ſed niſi daretur realis proceſſio, non daretur realis diſtinctio Perſonarum: ergo. Major conſtat ex receptiſſimo axiomate Doctorum Catholicorum, quòd in Divinis nulla eſt realis diſtinctio, ubi non obviat relationis oppoſitio. Minor etiam eſt certa: quia relationes Divinæ fundantur in origine & proceſſione unius ab altera.

Secundò. Proceſſiones intelligibiles & immanentes deputari poſſunt ab omni imperfectione; atqui juxta Catholicum dogma cum intima communicatione eſſentiæ & conſubſtantialitate conjunctæ, in DEO arguunt infinitam perfectionem fœcunditatis: ergo ſunt admittendæ in DEO.

Cæterùm ex his ipſis Scripturæ locis de numero proceſſionum conſtare poteſt. Tot nimirum 4.
ſunt proceſſiones paſſivæ, quot ſunt termini & Perſonæ procedentes; ſed plures perſonæ procedentes ex memoratis Scripturæ locis non ſunt, quàm duæ, Verbum videlicet & Spiritus S. ergo neque plures ſunt proceſſiones paſſivæ. Cúmque proceſſionibus paſſivis reſpondeant proceſſiones activæ; quemadmodum cuilibet termino producto reſpondet principium producens, totidem quoque ſunt proceſſiones activæ.

Præterea tot ſunt proceſſiones activæ, quot ſunt actus immanentes; quibus aliquis terminus ad intra produci poteſt; ſed actus immanentes ſunt tantùm duo; actus videlicet intelligendi & volendi: quorum ille ut affectus notione & relatione paternitatis, vocatur *dictio*; iſte verò ut affectus relatione *Spiratoris* vocatur *Spiratio*: ergo. Unde S. D. hîc a. 5. *proceſſiones in Divinis*, inquit, *accipi non poſſunt, niſi ſecundùm actiones, quæ in agente manent, hujuſmodi autem actiones in natura intellectuali non ſunt niſi duæ, ſcilicet intelligere, & velle, &c. Relinquitur igitur, quòd nulla alia proceſſio poſſit eſſe in DEO, niſi Verbi & amoris.*

§. II.
Objectiones & corollaria.

OBjic. primò. Si darentur in DEO proceſſio- 5.
nes, in DEO daretur ens ab alio: ſed hoc repugnat; ergo & prius. ſequela conſtat, quia Filius

Digitized by Google

lius eſt à Patre: Spiritus S. ab utroque, minor quoque eſt certa; quia eſſe à ſe pertinet ad conſtitutionem & diſtinctionem Divinitatis ab omni creatura.

Reſpondeo, diſtinguendo ſequelam in DEO daretur ens ab alio, ut terminus ad intra productus in identitatem naturæ, concedo: ut effectus ad extra cauſatus à principio efficiente, nego. item: ens ab alio, ut à principio originis, concedo, ut à cauſa, nego. & ad probationem minoris Reſpondeo. Ad conſtitutivum Divinitatis pertinere rationem entis à ſe & principii improducti, ut excludentis omne principium cauſativum vel effectivum; ſic enim dicit perſeitatem independentiæ à principio efficiente & cauſante, non verò ut excludentis omne principium ad intra producens.

6. Objic. 2. Procedens dependet à producente; ſed implicat dependentia in Divinis: ergo & proceſſio. Major probatur. quod accipit eſſe ab alio, dependet ab illo, éſtque naturâ poſterius; ſed procedens accipit eſſe à producente: ergo.

Confirmatur. Indigentia alicujus ad eſſendum importat dependentiam ab illo in eſſendo; ſed perſona procedens indiget ad eſſendum perſonâ producente; ergo dependet ab illa.

Reſpondeo negando maj. cujus probationem diſtinguo. quod accipit eſſe ab alio contingenter, diſtinctæ naturæ & per modum effectûs, dependet ab illo éſtque naturâ poſterius, concedo, quod accipit eſſe neceſſariò, ut non potuerit non eſſe, ejuſdem naturæ, & per modum puri termini intranei, nego maj. ſicque diſtinctâ minore, nego conſequentiam. Ad confirmationem diſtinguo minorem, indiget perſonâ producente, ſi potuit non eſſe ab illa, concedo. Si non potuit non eſſe ab illa, nego: ut enim docet S. D. q. 10. de pot. a. 1. ad 13. eſſe ab alio recipere, tunc ſolùm ſignificat indigentiam, quando recipiens aliquando non fuit, vel ſaltem potuit non eſſe in recepiſſe.

Cùm ergo perſona procedens ſemper & neceſſariò fuerit in recepiſſe, ſive in receptione eſſe Divini, nulla ex hoc indigentia, ſed infinita perfectio Divinæ fæcunditatis & communicabilitatis arguitur, indicata Iſ. 66. *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipſe non pariam? &c.* Neque urget, quòd Philoſophus 9. Metaphyſ. dicat, *quod actio immanens non habet terminum.* Eſto enim, quod illum non habet exigitivè, quemadmodum actio tranſiens; habet tamen permiſſivè, ut patet in verbo creato, quod juxta Thomiſticam doctrinam ab ipſa cognitione producitur.

Objic. 3. Beati non formant Verbum mentis in beatifica viſione: ergo neque Pater æternus in 7. ſui comprehenſiva & beatifica cognitione producit Verbum diſtinctum.

Reſpondeo negando conſequentiam & paritatem. quia ne detur in viſione beatifica creata ſpecies & verbum quidditativè repræſentans Divinam eſſentiam, facit nimia improportio entis creati & increati in eſſe intelligibili; eſt autem ſumma proportio, imò identitas & communicatio naturæ inter perſonam producentem, & procedentem; & inſuper infinita fæcunditas ex parte producentis.

Colliges ex dictis, dari in Divinis rationem principii; non dari rationem cauſæ; cauſa enim 8. in effectu importat alietatem, novitatémque ſubſtantiæ, & dependentiam alicujus ab altero (ut habet S. D. hîc q. 33. a. 1.) dicitur enim cauſa, *quæ per ſe influit eſſe in aliud*, ſeu, *quæ dat eſſe alteri.* Porro ly *aliud*, (niſi addas terminum reſtringentem; V. G. *aliud ſuppoſitum*) ſonat diverſitatem eſſentiæ, ſicut etiam ly *alter*: ideóque licèt in Divinis ſit alius, conformiter ad illud Athanaſii: *alia eſt enim Perſona Patris, alia Filii, &c.* (*alius* enim plus non ſignificat, quàm diſtinctionem Perſonæ) non tamen *aliud* in neutro genere Theologi in Divinis admittunt ob dictam rationem. Econtrà principium, ut inquit S. D. hîc q. 33. a. 1. nihil aliud ſignificat, quàm id à quo aliud procedit; unde nullam importat alietatem aut novitatem eſſentiæ, neque neceſſariò terminum productum à ſe in eſſe dependentem facit. Nomen tamen *principiati* (ut habet ibidem S. D.) eò quòd ſubjectionem & minorationem quandam ſignificat, Perſonis procedentibus non tribuitur. Et hæc de modo loquendi, debemus enim, ait rectè Derkennis, in hac materia non tantùm rectè ſentire, ſed etiam rectè loqui. De quo inferiùs plura.

ARTICULUS II.

Quid, & quales ſint Divinæ proceſſiones?

SUMMARIA.

1. *Aſſeritur proceſſionibus ratio actionis.*
2. *Probatur ex natura actionis & termini producti.*
3. *Amoventur imperfectiones.*
4. *Non ideo terminus productus dicendus eſt agi.*
5. *Diſparitas à relatione creata.*
6. *Controverſia de diſtinctione virtuali actuum notionalium ab eſſentialibus.*
7. *Sententia Scotiſtica affirmans diſtinctionem adæquatam.*
8. *Sententia Thomiſtica tantùm admittens diſtinctionem inadæquatam.*
9. *Reſpondetur ad fundamenta Scotiſtarum.*
10. *Proceſſiones activæ cum relationibus principiorum identificantur inadæquatè.*
11. *Actus notionalis ab eſſentiali diſtinguitur ut includens ab incluſo.*
12. *Inutilis diviſio intellectûs & voluntatis in operantem & producentem.*

§. I.

An proceſſio ſit veri nominis actio?

Dubium inprimìs eſt, utrùm Divinæ Perſonæ 1. per veram quandam actionem productivam procedant, ut adeo proceſſio activa ſit veri nominis actio: vel utrùm per ſimplicem & puram emanationem reſultent, quâ ratione proprietates ex eſſentia, & relatio ex fundamento reſultat?

Dicen-

Digitized by Google

Dicendum eſt ad mentem S. D. hîc q. 27. a. 2. & 5. *procedere per veram actionem immanentem.* Ita certè cum proprietate ſalvantur & exponuntur verba tum S. Scripturæ, ubi Verbum Divinum dicitur *gigni*, *generari*, *egredi*, exire, &c. tum Angelici Doctoris, qui locis citatis dicit, *Verbum procedere per modum intelligibilis actionis*, *& proceſſiones in Divinis accipi non poſſe*, *niſi ſecundùm actiones*, *quæ in agente manent.*

2. Ratio quoque eſt. Ut terminus ſubſtantialis ſit per veram actionem productus, plus non requiritur, quàm ut immediatè & per ſe primò terminet ſui productionem: ea quippe, quæ per puram emanationem & ſimplicem reſultantiam ponuntur in rerum natura, ſolent ad alterius termini productionem conſequi: ſicut relatio creata ad poſitionem fundamenti & termini, proprietates ad productionem eſſentiæ, &c. ſed Perſonæ Divinæ ſunt termini ſubſtantiales, qui immediatè & per ſe primò terminant ſui productionem: ergo per veram actionem procedunt.

3. Sed neque ulla imperfectio ſequitur vel ex parte Perſonæ procedentis, vel Perſonæ producentis, ſi veri nominis actio admittatur. Non quidem ex parte producentis: quia formale prædicatum actionis immanentis in hoc ſalvatur, quòd ſit *ultima actualitas immanenter operantis*: Hoc porrò prædicatum puram explicat perfectionem; imò majorem quàm virtus activa, quæ ne quidem ab actu ſecundo actionis virtualiter intrinſecè diſtincta admitti poteſt, juxta ea, quæ dixi in Tract. de DEO.

Non etiam ex parte perſonæ procedentis, quia de facto quælibet Perſona procedens ex vi proceſſionis activæ, ſeu actûs notionalis habet eſſe productum; ſed ad hoc, ut per veram actionem procedant, ſufficit, quòd hôc modô habeant eſſe productum: ergo abſque imperfectione poſſunt per veram actionem procedere. Illæ imperfectiones egreſſionis, motûs, mutationis, dependentiæ, non niſi operationem tranſeuntem comitantur, quæ nempe eſt actus imperfecti, & ultima actualitas immanenter operantis.

4. Sed nunquid ſicut *actio* ſuppoſitum denominat *agens*, ita terminum paſſivè denominat actum? Id porrò magnam diceret imperfectionem ex parte perſonæ productæ.

Reſp. Quia per ly *agere & agi* propriè ſignificatur effectiva productio, habens rationem cauſalitatis, quâ terminus de potentia redigitur in actum; ideo quamvis actio in creatis principio tribuat denominationem agentis, & termino denominationem acti; id tamen locum non habere in Divinis, ubi actio ab iſtis imperfectionibus ſeparata invenitur. Unde meliùs dicimus terminum in Divinis actione produci, quàm agi, neque perſonas agentes ad intra, ſed producentes nominamus.

Neque paritatem creatæ relationis objicias: etſi enim illa per ſimplicem emanationem reſultet in ſententia diſtinguentium, id tamen provenit ex imperfectione ipſius: cùm enim ſit accidens diminutum & debiliſſimæ entitatis, nullius agentis intentionem vel actionem per ſe terminare poteſt. At verò Divinæ relationes ſunt per ſe ſubſiſtentes, quæque notionalem per ſe primò terminant.

§. II.

An actus notionales ſint virtualiter adæquatè ab eſſentialibus diſtincti?

Celebrior eſt controverſia, num actus notionales, ſive proceſſiones activæ ſint ab actibus eſſentialibus intelligendi & volendi virtualiter (nam aliud genus diſtinctionis implicat) adæquatè diſtincti: Proceſſiones nimirum activæ ſunt *Dictio*, quâ Verbum producitur, & *ſpiratio activa*, quâ producitur Spiritus S. quas etiam proceſſiones *actus notionales* nominamus, eò quòd ad Perſonarum diſtinctionem pertineant. Neque dubium eſt, quin Dictio ſit ab intellectu; & ſpiratio à voluntate. 6.

Sola eſt controverſia: utrùm actus iſti notionales nominent & exprimant actualitates virtualiter diſtinctas ab actibus intelligendi, & volendi eſſentialibus, totique SS. Trinitati communibus.

Et Scotiſtæ quidem ponunt duplicem actum intellectûs, in DEO ſecundùm modum concipiendi diſtinctos, quorum unus eſt actus intelligendi, alter actus *dicendi*; ille eſt de genere qualitatis, & correſpondet intellectui ut operativo; iſte verò de genere actionis, & reſpondet intellectui ut productivo. Ille communis toti Trinitati; iſte peculiaris Perſonæ Patris. Eodem modo diſtinguunt inter voluntatem, ut operantem, & ut producentem: operanti tribuunt volitionem eſſentialem, quæ ſit de genere qualitatis; & producenti tribuunt Spirationem, quæ ſit de genere actionis. 7.

Porrò hos actus inter ſe diſtingui *probant primò.* Intellectio eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, ut patet: econtrà dicere non eſt perfectio ſimpliciter: aliàs deeſſet aliqua perfectio Filio & Spiritui S. cùm iſtæ perſonæ non dicant, ſed intelligant.

Secundò. In noſtro intellectu dictio prior eſt, quàm intellectio; niſi enim intellectus producat Verbum, non habet, in quo intelligat, & cognoſcat objectum: ergo dictio non eſt formaliter idem cum intellectione.

Tertiò. Alius eſt modus tendendi, quo dictio, & alius, quo intellectio attingit objectum: illa quippe producendo; iſta verò contemplando in ipſum fertur.

Oppoſitum ſentiunt Thomiſtæ, è quorum mente & doctrina ſit. 8.

CONCLUSIO. *Proceſſiones Divinæ ſive actus notionales non ſunt virtualiter adæquatè diſtincti ab actibus eſſentialibus intelligendi, & volendi*: unde *dictio*, formaliter conſiſtit in ipſo actu intelligendi, eique ſolùm ſuperaddit relationem Patris, ſive *Dicentis*: ſpiratio verò activa conſiſtit formaliter in Amore eſſentiali, eique ſolùm ſuperaddit relationem *Spiratoris.*

Ratio primæ partis eſt. Relatio ſuperaddita abſolutæ perfectioni non facit illam virtualiter adæquatè diſtinctam : ſed dictio V. G ab intelligere eſſentiali non differt, niſi ratione ſuperadditæ relationis (idem proportionaliter dicendum de ſpiratione activa reſpectu amoris eſſentialis) ergo ab illo virtualiter adæquatè non diſtinguitur. Major probatur.

Quod eſt extra lineam intelligibilem, & operationis vitalis, non poteſt conſtituere operationem vitalem in linea intelligibili virtualiter diſtinctam : ſed relatio eſt extra lineam intelligibilis & vitalis operationis (utpote purè terminus naturæ Divinæ) neque quidquam relatione intelligit, aut vivit : Dictio verò & productio verbi eſt operatio vitalis intellectiva : ergo. Minor etiam probatur. Quidquid aliud præter relationem aſſignas virtualiter diſtinctum ab intelligere eſſentiali, vel etiam eſt intellectio, vel quid aliud diverſæ rationis. Non primum : quia non dantur in Divinis plures actualitates ejuſdem lineæ virtualiter inter ſe diſtinctæ (ut in Tract. de DEO obſervavimus) propter cujuslibet lineæ infinitatem. Neque etiam ſecundum : quia ſecunda Perſona procedit, ut *Verbum*, ut *Imago*, ut *Sapientia genita*, ut *terminus repræſentativus*, & *intelligibilis*, adeóque per intellectionem.

Secunda pars concluſionis facilè patet : quia intelligere non eſt productivum, niſi prout eſt in Patre: neque Amor eſt ſpirativus, niſi prout eſt in Patre & Filio : ſed ut ſic jam ſuperaddunt, & per modum complementi connotant relationes. Dictio quidem ſeu intelligere notionale relationem paternitatis, & amor notionalis relationem ſpiratoris.

9. Neque movent fundamenta Scotiſtica ſup. num. 3. relata. nam ad 1. Reſp. Dictio & ſpiratio non eſt ſimpliciter perfectio, quantùm ad id, quod dicunt in recto, ſúntque ipſi, actus eſſentiales intelligendi & volendi, nego ; quantùm ad complementum relativum, quod connotant in obliquo : ſic concedo. Neque ex hoc rectè intuleris. Ergo aliqua perfectio non eſt in Filio, quæ eſt in Patre : nam id, quod Dictio dicit in recto, quódque ſolùm exprimit perfectionem, reperitur in omnibus Perſonis ; id verò quod connotat in obliquo, éſtque complementum relativum præſcindens à perfectione, & ſine quo intellectio non eſt dictio, non reperitur niſi in Patre, ideóque ipſum ſolum intellectio *Dicentem* denominat.

Ad 2. Reſp. Dictio inadæquatè accepta eſt in noſtro intellectu prior cognitione, concedo. Si adæquatè ſumatur, nego. Nam Dictio adæquate ſumpta eſt cognitio productiva Verbi, quæ ſecundùm munus inadæquatum producendi poteſt præintelligi & præſupponi ſibiipſi, ut eſt contemplativa illius.

Ad 3. Reſp. Modus tendendi in objectum, quem habet dictio, eſt materialiter diverſus à modo, quem habet cognitio, concedo. formaliter diverſus, nego. Nam ſub eâdem ratione formali, in eſſe videlicet repræſentativo, & intelligibili, tam dictio, quàm cognitio attingit objectum : & cognitio in ratione dictionis dando eſſe repræſentativum objecto ſubordinatur ſibiipſi, quatenus in ratione cognitionis in illo eſſe repræſentativo quieſcit.

§. III.

Corollaria.

Colliges ex dictis primò : Proceſſiones activas non adæquatè identificari cum relationibus principiorum ; e. g. Dictionem non identificari adæquatè cum relatione paternitatis. Ratio eſt : partim quòd in ſola relatione non ſalvatur conceptus actionis : partim, quòd hinc ſequeretur, proceſſiones activas adæquatè diſtingui ab actibus eſſentialibus, ſiquidem linea relativa à linea intellectiva & volitiva adæquatè diſtinguitur : hoc autem eſt contra dicta ſuperiùs. 10.

Colliges ſecundò. Diſtinctionem tamen aliquam intercedere inter actum notionalem & eſſentialem, inadæquatam nimirum, & tanquam *includentis ab incluſo*. Quia actus notionalis ad actum eſſentialem connotativè ſuperaddit complementum relativum, in quo virtualiter diſtinguitur ab actu eſſentiali. 11.

Colliges tertiò. Fruſtraneam imò nullam eſſe diviſionem Divini intellectûs & voluntatis, *in operantem & producentem*. Quia producens, ut ab operante diſtincta vel haberet idem objectum formale cum operante, vel non. Si haberet, jam non eſſet virtualiter diſtincta ; ſi non haberet, tunc vel daretur in linea intellectiva aliud objectum, quàm verum ; vel intellectus eſſentialis & abſolutus non attingeret in ſua linea omne verum ; quorum illud eſt contra naturam, iſtud contra infinitatem Divinæ intellectionis. 12.

ARTICULUS III.

Quodnam ſit principium Divinarum proceſſionum?

SUMMARIA.

1. *Status quæſtionis.*
2. *Sententia & fundamenta Durandi.*
3. *Oppugnatur authoritate.*
4. *Et ratione.*
5. *Durandi fundamenta ſolvuntur.*
6. *Sententia rationem principii conſtituens in abſoluto rejicitur.*
7. *Quia idem produceret ſeipſum.*
8. *Et æquè in Filio eſſet potentia generativa, quàm in Patre.*

9. *Reſpon-*

9 *Reſpondetur ad fundamentum oppoſitum.*

10. *Sententia relationem ſtatuens pro adæquato principio probatur authoritate.*

11. *Et ratione.*

12. *Impugnatur.*

13. *Exponuntur authoritates objectæ.*

14. *In Divinis ſufficit diſtinctio inadæquata inter virtutem productivam & terminum productum.*

15. *Generare convenit Soli Patri per principium formale abſolutum, non ut abſolutum, ſed ut appropriatum.*

16. *Ad principium quo Divinarum proceſſionum requiritur forma abſoluta in recto, & relativa in obliquo.*

17. *Principium quo principaliter eſt aſſimilativum.*

18. *Ideo relationem tantùm per modum complementi importat.*

19. *Natura eſt principium radicale proceſſionum.*

20. *Proximum formale ſunt intellectus & voluntas.*

21. *Non ideo ſequitur, quòd eſſentia generet.*

22. *Nec rectè infertur diſtinctio virtualis intrinſeca inter actum primum & ſecundum.*

23. *Eſt adhuc lata differentia inter proceſſionem Filii, & Spiritûs S.*

24. *Proceſſio Verbi cur prior origine, quàm proceſſio Spiritûs S.*

25. *Cur Filius & Spiritus S. non generent?*

26. *In Divinis nulla diſtinctio inter actum communicativum & productivum.*

27. *Datur potentia ad actus notionales; non niſi virtualiter extrinſecè diſtincta.*

§. I.

Sententia Durandi rejicitur.

1. LOquimur in ſenſu & abſtractione metaphyſica, ſuppoſitâ ex Tract. de DEO Uno diſtinctione virtuali partim intrinſecâ, qualem admittimus inter intellectum ſeu eſſentiam & voluntatem DEI, partim extrinſecâ, qualem ſolam agnoſcimus inter actum primum & ſecundum, potentiam & operationem, de cujus principio nunc inquirimus: Certum eſt, *Principium* quod Divinarum proceſſionum eſſe Perſonas producentes: accipimus enim denominationem principii per analogiam ad res creatas; ſed in rebus creatis principium quod eſt ſuppoſitum producens: ergo & in Divinis. De *Principio quo*, quod per eandem analogiam ad res creatas, eſt vel proxima ratio agendi ſeu producendi, ſi eſt proximum; vel remota & radicalis, ſi eſt remotum principium, diverſæ ſunt opiniones.

2. Et inprimis Durandus in 1. diſt. 6. q. 2. docet, utramque Perſonam, & Filii & Spiritûs S. non immediatè per intellectum & voluntatem, ſed ex natura fœcunda intellectui ac voluntati præſuppoſita procedere. Cujus fundamentum eſt primò. ex SS. Hilario & Auguſtino, qui dicunt, quòd *Verbum ſit Filius DEI naturâ.* Secundò, quòd in creatis, è quorum analogia de rebus Divinis loquimur, natura fœcunda reperiatur præſuppoſitivè & independenter ab intellectu & voluntate, ex qua fœcunditate habent virtutem proximam generandi.

Verùm hæc ſingularis ſententia communi Theologorum calculo malè audit, & variis DD cenſuris vapulat. Contra ipſam enim eſt primò. 3.
Quòd in hac doctrina non eſt aſſignabilis differentia, & ratio, cur ſecunda Perſona in Divinis appelletur *Sapientia* Prov. 8. *ex ore Altiſſimi prodiens.* Eccleſiaſtici 24. *Verbum* Jo. 1. & 1. Joa. 5. Cur à SS. PP. eadem Divina Perſona appelletur *imago*, *Veritas*, *Sermo*, *notitia Patris.* Tertia verò Perſona Spiritûs S. appelletur *Amor*, *Charitas*, *dilectio*, *nexus?* quo tamen modo paſſim appellant; nominatim S. Auguſtinus 15. d. Trinitate c. 6. *Illic intelligendo conſpicimus tanquam dicentem & Verbum ejus, i. e. Patrem & Filium, atque inde procedentem charitatem utrique communem*, ſcilicet Spiritum S. Et lib 9. d. Trin. c. 12. *ſicut DEI Verbum Filium eſſe nullus Chriſtianus dubitat, ita Charitatem eſſe Spiritum Sanctum.*

Contrà eſt ſecundò. Quòd non eſſet ratio, 4.
cur proceſſio Verbi ſit generatio, non autem proceſſio Spiritûs S. ut ex ſequenti §. ampliùs patebit. Cur non producerentur plures Perſonæ, quàm duæ? cùm enim vires infinitæ fœcunditatis non exhauriantur in productione ſecundæ Perſonæ: cur exhauriri deberent in productione Perſonæ tertiæ? cur proceſſio Filii ſit origine prior, quàm proceſſio Spiritûs S. & cur potiùs Spiritus S. à Filio, quàm Filius procederet à Spiritu S. ut magis ex decurſu patebit.

Contra eſt tertiò. Verbum dicendo gignitur, Spiritus S. ceu amor perſonalis amando producitur: ſed dicere eſt actus intellectûs; amor verò eſt actus voluntatis: ergo perſonæ Divinæ immediatè per intellectum & voluntatem, non autem per naturam procedunt.

Ad fundamenta Durandi facilis eſt reſponſio. 5.
Nam ad 1. Reſp. *Verbum dici Filium DEI naturâ.* Non quòd ſit à natura, tanquam immediato principio; ſed quòd ſit Filius conſubſtantialis per naturam; non adoptivus per gratiam. Vel ſecundò, quòd Filius non liberè, ſed neceſſariò (quo ſenſu ly *per naturam* ſæpe accipitur) ſit productus.

Ad 2. Reſp. quamvis creaturis non conveniat fœcunditas ſubſtantialis per intellectum, propter earundem imperfectionem, ex qua neceſſitantur ad productionem termini ſolùm accidentalis: convenire tamen fœcunditatem accidentalem in prædicta productione termini h. e. verbi accidentalis: unde enti increato propter oppoſitam infinitam perfectionem convenit per intellectum fœcunditas ſubſtantialis in productione Verbi ſibi conſubſtantialis.

Adde, quòd neque creatura materialis & corporea ſuam fœcunditatem immediatè habeat à natura, ſed mediante potentiâ generativâ ſuperadditâ, ex quo vides infirmitatem contrarii fundamenti.

Alii principium Divinarum proceſſionum tam 6.
remotum, quàm proximum conſtituunt in aliquo abſoluto; idque probant tum authorit. & rationibus, pro prima parte noſtræ concluſionis infrà §. 4. referendis; tum ex eo; quia relatio non poteſt

eſt pertinere ullo modo ad principium quo productivum in Divinis: ergo principium quo debet ſalvari in aliquo purè abſoluto. antecedens probatur. Si relatio pertineret ad principium productivum, tunc ſequeretur, quòd fundaretur in ſe ipſa, nam fundamentum Divinarum relationum eſt productio & potentia ſive principium productivum.

7. Verùm contra iſtam opinionem pugnat primò. Quòd idem produceret ſe ipſum, ſaltem ut quo; quia abſoluta in Divinis identicè ſunt communia: ſed hoc implicat: ergo. Neque placet reſponſio Arriagæ, dum diſput. 45. num. 34. dicit, nullam eſſe contradictionem, quòd idem producat ſe ipſum, ſi aliunde ſupponatur exiſtens: præterquam enim, quòd ejuſmodi productionem tanquam eſſentialiter ſuperfluam & cauſativam oppoſitionis ejuſdem ad ſeipſum melior Philoſophia repudiat, per hanc quoque reſponſionem totum SS. Trinitatis Myſterium, ac diſtinctio perſonarum revocari poſſet in dubium, & Sabellius denuò argumenta Catholicorum, quibus Divinarum Perſonarum diſtinctionem ex oppoſitione relativa propugnant, facili negotiô poſſet eludere, ſi reſponderet, non obſtante productione eandem eſſe Perſonam Patris & Filii, ſed ſub qua ratione eſt producens, ſic appellari Patrem; ſub qua ratione verò eſt producta, ſic Filium nuncupari.

8. Contrà eſt ſecundò. Quòd abſoluta ſint omnibus Perſonis communia. Cur ergo non æquè potentia generativa eſſet in Filio quàm Patre; adeóque ut Pater Divinus Filium; ita Filius alium quoque Filium generaret, cùm ideo poſſit Spiritum S. ſpirare, quia eandem habet virtutem ſpirativam cum Patre.

9. Ad fundamentum hujus ſententiæ Reſp. Relatio fundaretur in ſe ipſa, ſecundùm conceptum relationis, nego, ſecundùm rationem inadæquatam formæ hypoſtaticæ, concedo. ut enim infrà §. 3. dicemus, eadem relatio Divina duplex præſtat inadæquatum munus, relationis & formæ hypoſtaticæ, ſive ſubſiſtentiæ, & ut habet rationem formæ hypoſtaticæ, præſupponitur ſibi ipſi, ut dicenti *eſſe ad*, & conceptum inadæquatum relationis.

§. II.

Relatio ſola non poteſt eſſe principium.

10. Aliorum celebrior doctrina, quam ſequitur Alarcon, Veckenus, Bernal, diſp. 6. ſect. 1. vult, adæquatum principium quo proximum, ſive virtutem productivam Divinarum Perſonarum conſiſtere in ſola relatione producentis. Ad cujus probationem utuntur inprimis authoritate SS. PP. Athanaſii. Dial. 1. *de Trinit.* ita de Patre æterno loquentis: *hypoſtaſi gignit, & mandato condit.* Ambroſii l. 4 de *fide.* c. 4. dicentis; *generatio paternæ proprietatis eſt, non potentiæ.* Videtur quoque S. Doctor apertè favere huic ſententiæ in 1. diſt. 7. q. 1. a. 2. in c. ubi dicit: *Eſſentia ſecundùm quod eſt paternitas, eſt principium hujus actûs, qui eſt generare, non ſicut agens, ſed ſicut quo agitur.* Et rurſus ibi diſt. 11. q. 1. a. 3. in c. *Generatio non egreditur ab eſſentia, in quantùm eſſentia, ſed in quantùm eſt Paternitas: & ſi iſta duo, ſcilicet eſſentia & Paternitas differrent in Divinis, egrederetur ab utraque generatio, ſed à Paternitate immediatè* (adeóque tanquam principio proximo quo) *& ab eſſentia, ſicut à primo principio.*

Probant etiam ſecundò illâ univerſali ratione. 11. Quòd ſicut idem non poteſt producere ſeipſum; ita neque poteſt eſſe ratio producendi ſeipſum. Sed niſi principium proximum conſtituatur in aliquo relativo, idem erit ratio proxima producendi ſeipſum; quandoquidem in abſolutis perfectionibus eſt ſimpliciſſima identitas: ergo.

Probant tertiò. Actus ab omnis alterius ſuppoſiti actu diſtinctus, non ineſt, niſi per principium formale ab omnis alterius ſuppoſiti principio diſtinctum; ſed generare v.g. convenit ſoli Patri: ergo convenit per principium ſoli Patri proprium. Sed hoc non eſt, niſi proprietas relativa: ergo.

Sed contrà eſt primò. Relatio vel eſſet ratio, 12. & virtus producendi, prout dicit exercitium referendi, & habitudinem ad terminum, vel prout habet rationem formæ hypoſtaticæ. Non primum, quia ſic ratione noſtrâ eſt poſterior productione, in qua fundatur. Non etiam ſecundum; quia ut ſic eſt forma quaſi individualis perſonam conſtituens, non virtutem agendi, ut habet S. Doct. in terminis hîc q. 41. a. 5. dicens. *Forma individualis in rebus creatis conſtituit perſonam generantem, non autem eſt, quo generans generat: alioquin Socrates generaret Socratem. Unde neque paternitas poteſt intelligi, ut quo Pater generat, ſed ut conſtituens Perſonam generantis: alioquin Pater generaret Patrem.* Hæc S. Doctor.

Contra eſt ſecundò. Quod in productione univoca producens aſſimilat ſibi terminum non ſolùm in principio remoto, ſed etiam proximo, velut ignis aſſimilat ſibi ignem productum, non ſolùm in forma ſubſtantiali ignis, ſed etiam in calore, qui eſt virtus proxima; atqui Perſona producta non aſſimilatur producenti in relatione, ſed potiùs diſſimilatur: ergo relatio non eſt adæquata virtus proxima producendi. Audi rurſus S. D. cit. loc. ad 1. *Id, quo generans generat, eſt commune genito & generanti, & tantò perfectius, quantò perfectior fuerit generatio. Unde cùm Divina generatio ſit perfectiſſima, id, quo generans generat, eſt commune genito & generanti, & idem numero, non ſolùm ſpecie, ſicut in rebus creatis.*

Ad 1. ab authoritate ductum argumentum 13. Reſp. quòd *Pater hypoſtaſi gignat, & generatio ſit proprietatis paternæ*, non formaliter, ſed connotativè, & ſic intelligendos eſſe SS. PP. Authoritati S. D. è ſent. lib. petitæ oppono alias ex ſumma ipſius modò allegatas authoritates, & communem reſponſionem Thomiſtarum, vel quòd S. D. tantùm locutus fuerit de paternitate connotativè, non autem formaliter. Vel ſecundò, ut vult Cajetanus, quòd S. D. ſententiam in lib. ſent. traditam in ſumma loc. cit. retractaverit.

Ad 2. Reſpondeo. Inter virtutem producti- 14. vam, & terminum productum ſufficere diſtinctionem realem inadæquatam. Si petas rationem, cur in Divinis ſufficiat inadæquata diſtinctio, cùm tamen increatis inveniamus adæquatam diſtinctionem inter virtutem generativam & terminum geni-

Digitized by Google

genitum? Reſpondeo. Id provenire ex illimitatione Divinæ productionis, & limitatione generationis creatæ. Ex limitatione quippe creatæ generationis provenit, quòd terminus non producatur in identitatem, ſed ſolam ſimilitudinem naturæ, eique non eadem numericè, ſed ſpecificè natura communicetur. Econtra ex infinitudine & illimitatione Divinæ productionis venit, quòd terminus non ſolùm in ſimilitudinem ſed etiam identitatem naturæ producatur: eique non tantùm ſpecificè, ſed numericè eadem natura communicetur. Quo ipſo virtus productiva adæquatam diſtinctionem cum termino producto excludit.

15. Ad 3. Reſpondeo, conceſſâ primâ conſequentiâ, negando ſubſumptum, & dico, tale principium etiam poſſe eſſe quid abſolutum, non quidem ut abſolutum, ſed ut appropriatum: ita nimirum, ut proprietas perſonalis non quidem ſit ipſa formalis ratio, & virtus producendi; ſit tamen neceſſaria conditio & complementum ipſius.

Dices: Forma, quæ dat eſſe, dat etiam poſſe operari, ſed Paternitas Patri æterno dat eſſe: ergo etiam ipſi dat poſſe operari. Reſp. majorem eſſe veram de forma, quæ dat eſſe ſpecificum, vel quaſi ſpecificum; non autem de forma, quæ dat eſſe ſubſiſtentiæ, & quaſi individuale. Proprietates verò perſonales dant eſſe ſubſiſtentiæ relativæ, & quaſi individuale, juxta ſuperiùs dicta.

§. III.

Principium proceſſionis eſt forma abſoluta per relationem completa.

16. Conſtat ergo principium quo Divinarum proceſſionum, cùm neque in ſolo abſoluto, neque in ſolo relativo conſiſtere poſſit, ex utroque tam relativo, quàm abſoluto debere conſurgere. Sed quô modô? An, ut utraque forma tam abſoluta, quàm reſpectiva in recto æqualiter importetur? ita, ut forma abſoluta ſit principium communicativum, relatio productivum, velut placet Derkenm & Alarcon? Sed præplacet negativa; ſit proinde.

Concluſio. *Principium quo productivum divinarum proceſſionum formaliter conſiſtit.* (1.) *In forma abſoluta, importata in recto.* (2.) *Qua in obliquo per modum complementi intrinſeci relationem connotat.* (3.) *Unde remotum principium quo eſt Divina natura.* (4.) *Proximum vero intellectus & voluntas.* Ita communis Thomiſtarum ex S. D. ſuprà cit.

17. Ratio primæ partis eſt: Principium *quo* id principaliter & in recto importat, in quo producens cum producto aſſimilatur, ſed hoc eſt forma aliqua abſoluta, ut patet: ergo.

18. Eadem ratione in paulò latiorem diſcurſum deductâ probatur ſecunda pars concluſionis. Id ſolùm principaliter & in recto importari poteſt ex parte principii *quo*, in quo agens ſuam primariam intentionem aſſequitur: primaria quippe intentio operantis fundatur in principiis operandi: ſed hanc non aſſequitur in reſpectivo: quia intentio operantis ſaltem univoci non fertur in diſtinctionem (quamvis iſta per modum neceſſariæ conditionis omnem productionem comitetur) ſed in aſſimilationem termini omni poſſibili modo faciendam. Atqui aſſimilatio obtinetur per formam abſolutam; per reſpectivam verò ſolùm diſtinctio. Ergo operans primariam ſuam intentionem non niſi in aliquo abſoluto aſſequitur.

Confirmatur. Si æquè principaliter relatio, quàm forma abſoluta importaretur, ſequeretur primò, quod inter *principium quod*, & *principium quo non eſſet diſtinctio.*

Secundò. Quòd generatio Verbi Divini non eſſet adæquatè univoca, quia terminus in *principio formali quo*, non eſſet adæquatè ſimilis generanti. Quorum utrumque eſt inconveniens.

Accedit expreſſa authoritas S. D. hîc q. 41. a. 5. dicentis: *Potentia generandi ſignificat in recto naturam Divinam, ſed in obliquo relationem.* & Joannis Theologi, qui in Concil. Florent. Seſs. 15. ita loquitur: *Principium, quo ipſa Perſona generat, eſt id, quòd ſolùm communicabile eſt*: Sed hoc eſt quid abſolutum.

Pars tertia conſtat ex S. D. primùm relato, & hâc ratione. Natura Divina per analogiam ita ſe habet in Divinis, uti forma ſubſtantialis in creatis: ſed in creatis forma ſubſtantialis eſt principium remotum & radicale operationis ſubſtantialis, eò quòd terminus producenti aſſimiletur in forma ſubſtantiali, & in ea virtus proxima operandi radicetur: ergo ſimiliter ob eandem rationem natura Divina eſt principium radicale remotum Divinarum proceſſionum. 19.

Quarta pars liquet ex iis, quæ ſuprà contra Durandum ſunt dicta. Nempe Verbum Divinum & Spiritus S. non procedunt per ſolam naturam, ſed per intellectum & voluntatem; non utique tanquam per principium remotum: nihil enim inter illa & terminos productos intercedit, quàm actus ipſi notionales generandi & ſpirandi: ergo tanquam per principium proximum. 20.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò. Si natura Divina eſt principium radicale proceſſionum, ex vero dici poterit: *eſſentia generat*: ſed hoc eſt contra Concil. Lateran. *in Cap. firmiter.* 21.

Reſpondeo ex S. D. qui loco ſuprà cit. a. 5. explicat S. Damaſcenum dicens: *Generatio eſt opus naturæ, non ſicut generantis; ſed ſicut ejus, quo generans generat.* Falſa eſt igitur ſequela, quia generare tanquam actio, ad ſuppoſitum, non ad principium pertinet.

Objicies ſecundò. Si intellectus & voluntas ſunt principia proxima actuum notionalium, ſequitur primò, quòd intellectus & natura Divina virtualiter diſtinguantur. Secundò, quòd detur in Divinis ratio principii & potentiæ in actu primo, ab actu ſecundo virtualiter intrinſecè diſtinctæ, quorum utrumque eſt contra illa, quæ in Tract. de DEO Uno diximus. 22.

Reſpondeo negando utramque ſequelam. Quia ad explicationem præſentis difficultatis ſufficit diſtinctio virtualis extrinſeca, & ſecundùm modum concipiendi, nec requiritur intrinſeca.

edidit oraculum, dicens, in Trinitate unam eſſe Divinitatem, his verbis. Erat lumen intellectuale ante lumen intellectuale. Et erat ſemper Mens Mentis luminoſa. Et nihil aliud erat, quàm horum unitas, & Spiritus omnia continens. Extra hunc non DEVS, non Angelus, non ſubſtantia ulla alia. Omnium enim Dominus & Pater, & DEVS, & omnia ſub ipſum, & in ipſo ſunt. Nam verbum ejus perfectum, exiſtens, & fœcundum & opifex lapſum in fœcunda natura, & aqua fœcunda prolificam fecit aquam. Celebratur præ aliis dictum ejuſdem Triſmegiſti, quo Myſterium SS. Trinitatis haud obſcurè ſignificavit: *Monas genuit Monadem, & in ſe ſuum reflexit ardorem.*

9. Nec prætermittenda ſunt vaticinia Sibyllarum, quæ non tantùm Incarnationis, ſed etiam Trinitatis myſterium diſtinctis verbis indicârunt, iiſque D. Juſtinus M. Clemens Alex aliique Eccleſiæ PP. tanquam principiis admiſſis à Gentilibus contra eoſdem Gentiles ſæpe pro Chriſtiana veritate pugnârunt. Sibyllæ Delphicæ adſcribendum oraculum exiſtimat Eminentiſs. de Aguirre diſp. 52. ſe. 4.

Principio DEVS eſt, tum Sermo & Spiritus iſtis
Additur: Æqueva hæc ſunt, & tendentia in unum.

Non minùs exprimitur Trinitas in illo carmine, quod habetur l. 6. oracul. Sibyllinorum.

Æterni Magnum Natum cano pectore ab imo.
Cui ſolum Genitor tribuit ſupremus habendum,
Nondum progenito ſiquidem de corpore duplex
Extitit. Eſt autem perlutus fluctibus amnis
Jordanis, glauco cujus pede volvitur unda.
Et igne ex primo primus DEVS, qui & ſuavem
Spiritu factum albis alis columbæ, &c.

Ubi ſermo habetur non tantùm de Genitore, & genito, de quo frequens mentio, & penè graphica deſcriptio in carminibus Sibyllinis, ſed etiam de Spiritu S. in Chriſti baptiſmate apparente ſub ſpecie columbæ. Et ne quis exiſtimaret, plures DEOS aſſeri in 3. perſonis etiam unitas habetur expreſſa in l. 8. illo verſu:

Solus enim DEVS eſt, non eſt DEVS alter ab illo.

Cæterùm neque antiqui Philoſophi, neque Sibyllæ myſterium SS. Trinitatis aliunde, quàm ratione naturali didicerunt; præſertim cùm D. Ambroſius in Comment. Ep. 1. Corinth. c. 11. expreſsè dicat, Sibyllas Diabolico potiùs, quàm Divino ſpiritu agitatas oracula ediſſe.

10. Ex ratione quoque ducitur argumentum: Ratio naturalis dictat Ens actualiſſimum eſſe illimitatum: rurſus, eadem ratio dictat, intelligentiam actualiſſimam eſſe ſui intelligibiliter expreſſivam, & inclinativam in ſui amorem: atqui Verbum procedit per expreſſionem intelligibilem, & Spiritus S. per amoroſam inclinationem: ergo per rationem naturalem deveniri poteſt in cognitionem diverſarum proceſſionum, adeóque & myſterii totius SS. Trinitatis.

Secundò. Ratio naturalis dictat bonum eſſe ſui communicativum: adeóque quantò majus bonum, tantò perfectius ſui communicativum: ſed eadem ratio dictat DEUM eſſe ſummum & infinitum bonum: ergò pariter dictat DEUM eſſe ſummo & infinito modo communicativum: ſed iſta infinita communicatio fit per proceſſionem ad intra, quâ ſimul communicatur conſubſtantialitas naturæ, in quibus totum myſterium Trinitatis conſiſtit: ergo ratione naturali myſterium Trinitatis deprehendi poteſt.

Tertiò. Gignere ſibi ſimile eſt magna perfectio, DEO nequaquam deneganda, unde dicitur Iſ. 66. *qui alios parere facio, ipſe non pariam? qui cæteris generationem tribuo, ſterilis ero?* ergo dari in DEO proceſſionem generativam naturali lumine cognoſci poteſt.

Quartò. Perfecta amicitia non datur ſine perſonarum ſeſe reciprocè amantium æqualitate; neque perfecta felicitas ſine æqualium ſocietate: ſed neque perfecta amicitia, neque felicitas DEO deneganda eſt, ut lumen rationis dictat: ergo in illo admittendam eſſe æqualitatem plurium perſonarum dictat ratio naturalis.

Denique & S. Anſelmi authoritas in hanc ſen- 11.
tentiam allegatur, qui exponens illud Rom. 1. *Inviſibilia DEI per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoque ejus virtus & Divinitas*, dicit, nomine virtutis rectè intelligi filium, & nomine *Divinitatis* Spiritum S. uti & Cyrillus l. 1. Theſ. c. 5. probat, per virtutem DEI in illo ſacro textu ſignificari Filium. Arqui hoc loco Apoſtolus redarguit antiquos Philoſophos tanquam inexcuſabiles, quòd cùm Veritatem Divinitatis lumine naturali cognoviſſent, non tamen ut par erat, DEUM glorificaverint: ergo agnoſcit Apoſtolus diſtinctionem trium perſonarum à Philoſophis naturali lumine agnitam fuiſſe.

§. III.

Reſolutio negativa.

Communis tamen Catholicorum DD. ſenten- 12.
tia eſt in claro S. Scripturæ textu fundata, non poſſe ratione naturali, diſcurſu vel evidenti, vel poſitivè probabili perveniri in notitiam SS. Trinitatis. Sic indicavit Chriſtus Matth. 11. cùm dixit. *Nemo novit Patrem, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* & c. 16. ad Petrum *caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, &c.* Apoſtolus quoque 1. Corinth. 2. v. 7. & 8. *Loquimur DEI ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt, quam nemo Principum hujus ſæculi cognovit.*

Ita & SS. PP. loquuntur. D. Ambroſ. l. 1. de fide ad Gratianum: *Non poteſt homo ſuâ intelligentiâ æternæ generationis ſcire ſecretum: mens deficit, os ſilet, &c.* D. Auguſt. l. de Spirit. & c. 22. *Ex his, quæ cognoſcuntur à nobis, quædam ſunt infra rationem, ut ea, quæ ſenſu percipimus: quædam autem ſecundùm rationem, ut ea, quæ ratione percipimus; quædam denique ſupra rationem, quæ nec ſenſus docet, nec ratio perſuadet, ſed aut Divinâ revelatione comprehenduntur, aut Divinarum Scripturarum auctoritate creduntur: ut DEVM in una ſubſtantia eſſe perſonaliter trinum.* D. Anſelmus noſter monolog. c. 62. *Videtur mihi hujus tam ſublimis rei ſecretum tranſcendere omnem intellectûs aciem humani, & idcirco conatum explicandi qualiter hoc ſit, continendum puto.*

Probatur primò ratione ex Ang. Doct. q. 32. 13.
a. 1. deſumpta. Non datur de DEO naturalis cognitio, niſi per creatos effectus, qui ratione ſuæ intrin-

Digitized by Google

intrinſecæ dependentiæ ducunt in cognitionem creatoris, à quo procedunt: ſed effectus creati non procedunt à DEO, ut trino, & ſecundùm proprietates aut ſubſiſtentias relativas; ſed ab ipſo ut præintellecto relationibus, ſecundùm rationem omnipotentiæ & artis communem omnibus Divinis Perſonis: ergo naturali lumine Trinitas, ne quidem, ut poſſibilis cognoſci poteſt. Nam ſi ut poſſibilis cognoſceretur, cognoſceretur etiam ut actu exiſtens, cùm nihil DEO intrinſecum ſit poſſibile, quòd non hôc ipsô ſit in DEO.

Secundò. Præcipuum fidei noſtræ myſterium & fundamentum lumini naturali non poteſt eſſe pervium, juxta citatum Apoſtoli textum. *Loquimur DEI ſapientiam, &c.* ſicut enim ipſa fides, ſic vel maximè fundamētū fidei debet eſſe inevidens.

14. Tertiò probatur ratione deſumptâ ex S. Dionyſio c. 7. de Divin. nomin. Triplex eſt modus cognoſcendi Divina: primus per detractionem, h. e. ablationem imperfectionum, quæ reperiuntur in creaturis, veluti cùm DEUM dicimus incomprehenſibilem, immortalem, immutabilem &c. Secundus quaſi per additionem & ſupereminentiam perfectionum, quo modo SS. PP. DEUM appellant ſuperſapientem, ſuperbonum, &c. quo ſignificantur perfectiones, DEO nobiſque analogicè communes modo infinitè perfectiori reperiri in DEO. Tertius per aſcenſum ab effectibus ad cauſam. Sed nullo ex his omnibus modis poſſumus naturaliter habere evidentem cognitionem Trinitatis: ergo. Non primô modô: quia Trinitas non affirmatur de DEO per remotionem alicujus imperfectionis repertæ & cognitæ in effectibus creatis: neque nobis naturaliter conſtare poteſt, an ſit poſſibilis talis perfectio. Non ſecundô modô, quia per illum manuducimur ad cognoſcendas perfectiones Divinas, quæ nobiſcum ſunt analogicè communes. Non tertiò modô, quia, ut dictum, SS. Trinitas non cauſat iſta creata ſecundùm ſuas proprietates perſonales, ſed ſecundùm perfectiones abſolutas ſapientiæ, artis, omnipotentiæ, &c.

15. Probatur quartò argumento ſubtilis Scoti. Prædicata, quæ per ſe propriiſſimè includuntur in conceptu ſubjecti, cognoſci nequeunt illo lumine, quo obtineri non poteſt quidditativus & propriiſſimus conceptus ſubjecti: ſed Trinitas perſonarum in unitate ſubſtantiæ eſt propriiſſima DEO, & incommunicabilis creaturæ: ergo lumine naturali, quo quidditativum DEI conceptum habere non poſſumus, nequit penetrari.

16. Quæ argumenta evincunt, neque poſitivam probabilitatem hujus myſterii naturali ratione obtineri poſſe; nam & iſta principium habet à ſenſibus, ſed ne probabilis quidem connexio alicujus creaturæ ſenſibus perceptæ cum relativis ſubſiſtentiis cognoſci poteſt. Præterea omnis etiam probabilis diſcurſus nititur illo principio, *quæcunque ſunt eadem uni tertio, &c.* ſed ratio naturalis potiùs oppoſitum deduceret ex hoc principio, quàm myſterium Trinitatis. Unde: illud virtute luminis naturalis cognoſci non poteſt, quod tranſcendit prima principia ipſius: ſed myſterium Trinitatis tranſcendit prima principia noſtri intellectûs: nempe dictum de omni & nullo: quæcunque ſunt eadem, &c. ergo.

17. Sed nunquid ſaltem ſuppoſitâ revelatione SS. Trinitatis poteſt intellectus invenire rationes evidenter aut probabiliter illativas ejuſdem myſterii, vel ex alterius veritatis ſupernaturalis v.g. viſionis beatificæ revelatione procedere ad inferendum SS. Trinitatis myſterium; ſicut ſuppoſitâ revelatione rationalitatis in Chriſto, infert evidenti diſcurſu, Chriſtum eſſe riſibilem? Sed ne hoc quidem eſt admittendum; non enim ulla revelatio facit, ut ſit aliqua connexio hujus myſterii cum effectibus creatis, vel ut illud contineatur ſub principiis noſtri intellectûs, ſed ipſum remanet primum principium indemonſtrabile noſtræ S. fidei: ergo neque factâ revelatione datur evidens vel poſitivè probabilis cognitio Trinitatis. Dixi: poſitivè probabilis; nam negativè datur evidentia Trinitatis, in quantùm ſolvi poſſunt omnia argumenta oppoſita contra Trinitatem, de quo hoc loco non eſt diſputatio.

Præterea ſuppoſitâ revelatione dantur quædam congruentiæ, umbræ & veſtigia Trinitatis in rebus creatis: quibus hujus myſterii credibilitas confirmari & declarari poſſit: quæ tamen, quia plus continent receſſûs, quàm acceſſûs, diſſimilitudinis quam ſimilitudinis, ad veram probabilitatem adſtruendam non ſufficiunt. 18.

Porro ejuſmodi veſtigia SS. Trinitatis cernuntur in ternario numero multifariàm rebus creatis inſita. Nam (ut obſervet Contenſonus) tres gradus eſſendi, videlicet eſſe, vivere & intelligere totam componunt creaturarum univerſitatem: 3 ſunt rerum ſeu corporum naturalium principia apud Peripateticos, privatio, materia & forma; apud Chimicos, ſal, ſulfur, & mercurius. 3. genera entium, purè Spirituale, purè corporeum, & corporeo-Spirituale: tres hierarchiæ Angelorum, & cujuſlibet hierarchiæ tres ordines: triplex animæ facultas, intellectus, memoria & voluntas: tres proprietates entis, tres corporis dimenſiones, &c. unde nec mirum, quòd Gentiles ternarium numerum quaſi ſacrum in ſacris ſuis obſervaverint, ſive quâdam obſervatione naturæ, ſive inſtinctu Diaboli Divinum cultum affectantis: quemadmodum & Peruanos 3. ſolis ſtatuas adoràſſe, refert cit. de Aguirre num. 16.

Nonnullas etiam idoneas ſimilitudines ad exponendam Trinitatem refert D. Auguſt. ut Serm. 38 de V. D. quòd ſicut *in eodem tempore ſimul ſunt ignis, ſplendor & calor; ita & in æternitate ſimul ſint Pater ignis conſumens, Filius candor lucis æternæ, & Spiritus S. ſuo amore corda noſtra calefaciens.* Et Serm. 1. de V. Ap. c. 53. adducit ſimilitudinem ſolis, in quo uno ſunt *curſus, ſplendor & calor.* l. 14. de Trinit. c. 8. Tres animæ operationes. *Mens*, inquit, *meminit ſui, intelligit ſe; hoc ſi cernimus, cernimus Trinitatem, nondum quidem DEUM, ſed imaginem DEI.* Quæ omnia tamen, ut dictum, etſi tantum myſterium rudioribus aliquatenus adumbrent, tamen ad probativum medium non ſufficiunt, cùm adhuc ſemper major diſparitas quàm paritas cum ſummæ Trinitatis myſterio reperiatur.

§. IV.

Satisfit fundamentis in oppoſitum adductis.

AD argumentum è Scriptis antiquorum Philoſophorum petitum univerſim reſpondet Ange- 19.

gelicus Doctor q. 32. a. 1. ad 1. Philoſophos *non cognoviſſe myſterium Trinitatis per propria, quæ ſunt paternitas, filiatio, & proceſſio, ſed ſecundùm quædam eſſentialia attributa, quæ appropriantur perſonis*, nempe potentiam, ſapientiam & bonitatem. Speciatim de Platonicis reſpondet, quòd, cùm uterentur vocabulo *Verbi*, illud non intellexerint, *ſecundùm quod Verbum ſignificat Perſonam genitam in divinis, ſed ſecundùm quod per Verbum intelligitur ratio idealis, per quam DEVS omnia condidit, quæ Filio appropriatur*: imò quod *poſuerint unum primum ens*, quod vocârunt *Patrem totius univerſitatis rerum*, deinde *aliam ſubſtantiam ſub eo, quam vocabant mentem, in qua erant rationes omnium rerum; non tamen ponebant tertiam ſubſtantiam, quæ videretur Spiritui S. reſpondere*: unde Plato non Trinitatem æqualium Perſonarum in unitate ſubſtantiæ, ſed vel ſolùm principiorum dualitatem, vel ad ſummum triplicitatem agnovit, cùm inæqualitate & diſtinctione naturarum, ita ut ſumma natura eſſet in Patre, in cæteris verò inferior & dependens à Patre; qui (inquit rurſum loco cit. S. D.) *fuit error Origenis, & Arii ſequentium Platonicos*, quo ex capite Tertullianus Platonem *omnium hæreticorum condimentarium* appellavit. Triſmegiſtum quoque D. Thomas ſic interpretatur: *Cùm dixit:* Monas genuit Monadem, & in ſe ſuum reflexit ardorem: *non eſt referendum ad generationem Filii, vel proceſſionem Spiritûs S. ſed ad productionem mundi. Nam unus DEVS produxit unum mundum propter ſuipſius amorem.* Ita Doctor Angelicus.

20. Non tamen eo inficias, SS. Trinitatis arcanum probabiliter à Mercurio Triſmegiſto cognitum & Scriptis traditum fuiſſe, ſiquidem ipſius teſtimonio antiqui PP. uſi fuerunt adverſus Gentiles, & Lactantius l. 1. divin. inſtit. c. 6. & l. 4. c. 6. & 7. *Non dubito, quin ad veritatem Triſmegiſtus hâc aliquâ ratione pervenerit: qui de DEO Patre omnia, de Filio verò locutus eſt multa, quæ Divinis continentur arcanis.* Ergòne ad illius ſummi arcani cognitionem naturalis rationis ductu pervenit? Nequaquam: nam quidquid nonnulli ſentiant de iſtius Mercurii antiquitate, eúmque Moyſe antiquiorem faciant; longè veroſimilius eſt, Moyſe juniorem fuiſſe, atque ex ejus tum dictis, tum ſcriptis veritatem Trinitatis hauſiſſe, ſiquidem Moyſes Inacho & Iſidi, quam Ægyptiis litteras tradidiſſe, Græci ſuis fabulis inſerverunt, ex D. Juſtini & Tertulliani mente coævus fuit; imò eundem Moyſen non tantùm inter ſacros, ſed etiam prophanos ſcriptores primum fuiſſe, ac propter litterarum inventionem, modò ſub Anubis, modò ſub Mercurii ſchemate & nomine ab Ægyptiis pro DEO habitum & honoratum, eruditè probat Euſebius Nierenberg. de Orig. S. Scripturæ L. 3.

21. Quod ad Sibyllas attinet, conſtat eas ſupernaturali inſtinctu & revelatione futura didiciſſe; neque refert, quòd ſimul fuerint Gentilium Diis ſacriſque addictæ: eſt enim prophetia gratia gratìs data, quæ non requirit ſanctitatem ſubjecti; voluítque DEUS ad majorem evangelii præparationem uti miniſterio illarum Gentilium Virginum, ut ipſarum ore Gentiles Divino Verbo incredulos confunderet, ſuíſque armis oppugnaret; quemadmodum & ipſi Dæmones Chriſti adventum enunciare è ſuis idolis coacti fuere.

Ad primam rationem Reſpondeo. Etiamſi ratio naturalis dictet Ens actualiſſimum eſſe intellectivũ adeóque expreſſivum & proſecutivum ſui expreſſione & amore eſſentiali, non tamen expreſſione & amore notionali cum diſtinctione perſonalium proprietatum in unitate eſſentiæ. 22.

Ad 2. Reſpondeo. Intellectum ſibi relictum contentum fore, quòd DEUS ceu bonum infinitum ſit infinitè ſui diffuſivum per productionem & creationem è nihilo, quæ requirit virtutem infinitam, nulli creaturæ communicabilem. Ipſam, verò communicabilitatem ad intra non niſi revelatione poteſt cognoſcere.

Ad 3. Reſpondeo. Abſtrahendo à revelatione, gignere ſibi ſimile non eſſe perfectionem gignentis; neque enim à natura intenditur propter perfectionem gignentis & individui, ſed propter perfectionem & bonum ſpeciei, idcóque non reperitur in Angelis, ubi non datur corruptibilitas & multiplicatio individuorum ſub una ſpecie. Porro Divinæ generationis arcanum cùm infinities ſuperet generationem humanam, ab iſta non eſt fas ad illam argumentari: unde & Iſaias: *Generationem ejus quis enarrabit!* Sed neque cognitâ generatione ſequitur cognoſci identitatem naturæ in genito & proceſſionem Spiritûs S. Adeóque nec admiſsâ cognitione generationis adhuc cognoſceretur myſterium SS. Trinitatis.

Ad 4. Reſpond. Per rationis naturalis judicium nullam amicitiam & ſocietatem quærendam fore intra DEUM, quem infinitæ naturæ conditio nemini parem eſſe ſineret; cùm tamen perfecta amicitia & ſocietas non niſi inter pares, aut ſimiles inveniatur. Diceret quoque, amicitiam & ſocietatem eſſe infirmitatis humanæ præſidia, quæ in DEUM transferri non debent, qui *bonorum noſtrorum non eget*, & ſoli ſibi ſufficit unus.

Ad ultimum ex D. Anſelmo adductum. Reſpondeo ex S. D. ſupr. cit. antiquos Philoſophos per ea, quæ facta ſunt, cognoviſſe DEUM trinum, ſecundùm prædicata communia, ut ſunt virtus, potentia, ſanctitas, Divinitas, quæ tribus perſonis appropriantur, ita tamen, ut ejuſmodi appropriationis peculiares rationes, & proprietates perſonales non cognoverint, adeóque nec DEUM ut Trinum, ſed ut unum ſolummodò ex creaturis agnoverint. 23.

Inferes ex dictis: ſi daretur ſtatus puræ naturæ, in illo nullam haberi poſſe cognitionem Trinitatis. Ratio eſt: quòd ſtatus puræ naturæ præſcindat ab omni dono ſupernaturali; ſed impoſſibile eſt ſine lumine ſupernaturalis revelationis cognoſci SS. Trinitatem, ut huculque probavimus: ergo pariter eſt impoſſibile, ut in ſtatu puræ naturæ cognoſcatur myſterium SS. Trinitatis. 24.

DISPU-

Digitized by Google

DISPUTATIO XXI.

DE Divinis proceſſionibus.

Ad q. 27.

PRæmiſſis in priori diſputatione præliminaribus, nunc ad ipſius SS. Myſterii particularem expoſitionem progredimur; & quia Divinæ Perſonæ conſtituuntur relationibus; relationes verò fundantur in proceſſionibus; ideo cum S. D. primò de proceſſionibus, deinde de relationibus, diſputabimus.

ARTICULUS I.

An, quæ, & quot ſint proceſſiones in Divinis?

SUMMARIA.

1. *Proceſſio quid nominis?*
2. *Veritas Catholica de exiſtentia proceſſionum.*
3. *Ratio illarum.*
4. *Numerus proceſſionum.*
5. *Quo ſenſu in Divinis ſit Ens ab alio?*
6. *Nulla ſequitur dependentia in perſona procedente.*
7. *Diſparitas de viſione beatifica.*
8. *In Divinis non datur cauſa, aliud, alter, principiatum: datur alius, & principium.*

§. I.

Exiſtentia & numerus proceſſionum.

1. PRoceſſionis nomine intelligimus emanationem, ſive originem unius ab alio tanquam principio producente, quæ conſiderata ex parte termini procedentis eſt & dicitur proceſſio paſſiva, ex parte verò principii producentis eſt & dicitur proceſſio activa. Quòd ſi terminus productus ſit extraneus producenti, vocatur proceſſio tranſiens & ad extra; quo modo tranſeunter à DEO procedunt omnes effectus creati. Si ſit intra producentem, vocatur proceſſio immanens, & ad intra, de qua agitur in præſenti.

2. Eſt inprimis fide certum, dari in DEO reales proceſſiones, ita pronuntiante Symbolo Nicæno, de Filio quidem per illa verba: *DEUM de DEO, lumen de lumine, &c.* ac de Spiritu S. *Qui ex Patre Filióque procedit.* In ſymbolo quoque Athanaſii dicitur: *Filius à Patre ſolo eſt, non non factus, nec creatus, ſed genitus. Spiritus S. à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens.* Conſtat ex ſacro textu, ubi de ſeipſo & ſecunda Perſona Chriſtus Jo. 8. *Ego ex DEO proceſſi.* Et Joa. 16. *Exivi à Patre & veni in mundum.* De Spiritu S. autem Jo. 15. *Spiritum Veritatis, qui à Patre procedit.* Quæ verba de proceſſione ad intra, non de extranea proceſſione effectûs à ſua cauſa (ut impiè interpretabatur Arius) accipienda eſſe docent alia Script. verba, quibus Filii cum Patre conſubſtantialitas aſſeritur: ut Jo. 10. *Ego & Pater unum ſumus.* Jo. 14. *Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt?* Atque ita definitum habetur verbis ejuſdem Symboli Nicæni.

3. Ratio quoque eſt primò. Datur ex fide Trinitas Perſonarum, inter ſe realiter diſtinctarum: ergo etiam datur proceſſio realis. Conſequentia probatur. Niſi daretur oppoſitio relativa, non daretur realis diſtinctio Perſonarum; ſed niſi daretur realis proceſſio, non daretur realis diſtinctio Perſonarum: ergo. Major conſtat ex receptiſſimo axiomate Doctorum Catholicorum, quòd in Divinis nulla eſt realis diſtinctio, ubi non obviat relationis oppoſitio. Minor etiam eſt certa: quia relationes Divinæ fundantur in origine & proceſſione unius ab altera.

Secundò. Proceſſiones intelligibiles & immanentes depurari poſſunt ab omni imperfectione; atqui juxta Catholicum dogma cum intima communicatione eſſentiæ & conſubſtantialitate conjunctæ, in DEO arguunt infinitam perfectionem fæcunditatis: ergo ſunt admittendæ in DEO.

Cæterùm ex his ipſis Scripturæ locis de numero proceſſionum conſtare poteſt. Tot nimirum 4.
ſunt proceſſiones paſſivæ, quot ſunt termini & Perſonæ procedentes; ſed plures perſonæ procedentes ex memoratis Scripturæ locis non ſunt, quàm duæ, Verbum videlicet & Spiritus S. ergo neque plures ſunt proceſſiones paſſivæ. Cúmque proceſſionibus paſſivis reſpondeant proceſſiones activæ; quemadmodum cuilibet termino producto reſpondet principium producens, totidem quoque ſunt proceſſiones activæ.

Præterea tot ſunt proceſſiones activæ, quot ſunt actus immanentes; quibus aliquis terminus ad intra produci poteſt: ſed actus immanentes ſunt tantùm duo; actus videlicet intelligendi & volendi: quorum ille ut affectus notione & relatione paternitatis, vocatur *dictio*; iſte verò ut affectus relatione Spiratoris vocatur *Spiratio*: ergo. Unde S. D. hîc a. 5. *proceſſiones in Divinis*, inquit, *accipi non poſſunt, niſi ſecundùm actiones, quæ in agente manent, hujuſmodi autem actiones in natura intellectuali non ſunt niſi duæ, ſcilicet intelligere, & velle, &c. Relinquitur igitur, quòd nulla alia proceſſio poſſit eſſe in DEO, niſi Verbi & amoris.*

§. II.

Objectiones & corollaria.

5. OBjic. primò. Si darentur in DEO proceſſiones, in DEO daretur ens ab alio: ſed hoc repugnat; ergo & prius. ſequela conſtat, quia Filius

lius eſt à Patre : Spiritus S. ab utroque, minor quoque eſt certa ; quia eſſe à ſe pertinet ad conſtitutionem & diſtinctionem Divinitatis ab omni creatura.

Reſpondeo, diſtinguendo ſequelam in DEO daretur ens ab alio, ut terminus ad intra productus in identitatem naturæ, concedo: ut effectus ad extra cauſatus à principio efficiente, nego. item: ens ab alio, ut à principio originis, concedo, ut à cauſa, nego. & ad probationem minoris Reſpondeo. Ad conſtitutivum Divinitatis pertinere rationem entis à ſe & principii improducti, ut excludentis omne principium cauſativum vel effectivum; ſic enim dicit perſeitatem independentiæ à principio efficiente & cauſante, non verò ut excludentis omne principium ad intra producens.

6. Objic. 2. Procedens dependet à producente; ſed implicat dependentia in Divinis: ergo & proceſſio. Major probatur. quod accipit eſſe ab alio, dependet ab illo, éſtque naturâ poſterius; ſed procedens accipit eſſe à producente: ergo.

Confirmatur. Indigentia alicujus ad eſſendum importat dependentiam ab illo in eſſendo; ſed perſona procedens indiget ad eſſendum perſonâ producente; ergo dependet ab illa

Reſpondeo negando maj. cujus probationem diſtinguo. quod accipit eſſe ab alio contingenter, diſtinctæ naturæ & per modum effectûs, dependet ab illo éſtque naturâ poſterius, concedo, quod accipit eſſe neceſſariò, ut non potuerit non eſſe, ejuſdem naturæ, & per modum puri termini intranei, nego maj. ſicque diſtinctâ minore, nego conſequentiam. Ad confirmationem diſtinguo minorem, indiget perſonâ producente, ſi potuit non eſſe ab illa, concedo. Si non potuit non eſſe ab illa, nego: ut enim docet S. D. q. 10. de pot. a. 1. ad 13. eſſe ab alio recipere, tunc ſolùm ſignificat indigentiam, quando recipiens aliquando non fuit, vel ſaltem potuit non eſſe in recepiſſe.

Cùm ergo perſona procedens ſemper & neceſſariò fuerit in recepiſſe, ſive in receptione eſſe Divini, nulla ex hoc indigentia, ſed infinita perfectio Divinæ fœcunditatis & communicabilitatis arguitur, indicata Iſ. 66. *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipſe non pariam? &c.* Neque urget, quòd Philoſophus 9. Metaphyſ. dicat, *quòd actio immanens non habet terminum.* Eſto enim, quod illum non habet exigitivè, quemadmodum actio tranſiens; habet tamen permiſſivè, ut patet in verbo creato, quod juxta Thomiſticam doctrinam ab ipſa cognitione producitur.

Objic. 3. Beati non formant Verbum mentis
in beatifica viſione: ergo neque Pater æternus in 7.
ſui comprehenſiva & beatifica cognitione producit Verbum diſtinctum.

Reſpondeo negando conſequentiam & paritatem. quia ne detur in viſione beatifica creata ſpecies & verbum quidditativè repræſentans Divinam eſſentiam, facit nimia improportio entis creati & increati in eſſe intelligibili; eſt autem ſumma proportio, imò identitas & communicatio naturæ inter perſonam producentem, & procedentem; & inſuper infinita fœcunditas ex parte producentis.

Colliges ex dictis, dari in Divinis rationem
principii; non dari rationem cauſæ; cauſa enim 8.
in effectu importat alietatem, novitatémque ſubſtantiæ, & dependentiam alicujus ab altero (ut habet S. D. hic q. 33. a. 1.) dicitur enim cauſa, *quæ per ſe influit eſſe in aliud*, ſeu, *quæ dat eſſe alteri.* Porro ly *aliud*, (niſi addas terminum reſtringentem; V. G. *aliud ſuppoſitum*) ſonat diverſitatem eſſentiæ, ſicut etiam ly *alter*: ideóque licèt in Divinis ſit alius, conformiter ad illud Athanaſii: *alia eſt enim Perſona Patris, alia Filii, &c.* (*alius* enim plus non ſignificat, quàm diſtinctionem Perſonæ) non tamen *aliud* in neutro genere Theologi in Divinis admittunt ob dictam rationem. Econtrà principium, ut inquit S. D. hic q. 33. a. 1. nihil aliud ſignificat, quàm id à quo aliud procedit; unde nullam importat alietatem aut novitatem eſſentiæ, neque neceſſariò terminum productum à ſe in eſſe dependentem facit. Nomen tamen *principiati* (ut habet ibidem S. D.) eò quòd ſubjectionem & minorationem quandam ſignificat, Perſonis procedentibus non tribuitur. Et hæc de modo loquendi, debemus enim, ait rectè Derkennis, in hac materia non tantùm rectè ſentire, ſed etiam rectè loqui. De quo inferiùs plura.

ARTICULUS II.

Quid, & quales ſint Divinæ proceſſiones?

SUMMARIA.

1. *Aſſeritur proceſſionibus ratio actionis.*
2. *Probatur ex natura actionis & termini producti.*
3. *Amoventur imperfectiones.*
4. *Non ideo terminus productus dicendus eſt agi.*
5. *Diſparitas à relatione creata.*
6. *Controverſia de diſtinctione virtuali actuum notionalium ab eſſentialibus.*
7. *Sententia Scotiſtica affirmans diſtinctionem adæquatam.*
8. *Sententia Thomiſtica tantùm admittens diſtinctionem inadæquatam.*
9. *Reſpondetur ad fundamenta Scotiſtarum.*
10. *Proceſſiones activæ cum relationibus principiorum identificantur inadæquatè.*
11. *Actus notionalis ab eſſentiali diſtinguitur ut includens ab incluſo.*
12. *Inutilis diviſio intellectûs & voluntatis in operantem & producentem.*

§. I.

An proceſſio ſit veri nominis actio?

Dubium inprimìs eſt, utrùm Divinæ Perſonæ 1.
per veram quandam actionem productivam procedant, ut adeo proceſſio activa ſit veri nominis actio: vel utrùm per ſimplicem & puram emanationem reſultent, qua ratione proprietates ex eſſentia, & relatio ex fundamento reſultat?

Dicen-

Digitized by Google

Dicendum eſt ad mentem S. D. hîc q. 27. a. 2. & 5. *procedere per veram actionem immanentem.* Ita certè cum proprietate ſalvantur & exponuntur verba tum S. Scripturæ, ubi Verbum Divinum dicitur *gigni*, *generari*, *egredi*, exire, &c. tum Angelici Doctoris, qui locis citatis dicit, *Verbum procedere per modum intelligibilis actionis, & proceſſiones in Divinis accipi non poſſe, niſi ſecundùm actiones, quæ in agente manent.*

2. Ratio quoque eſt. Ut terminus ſubſtantialis ſit per veram actionem productus, plus non requiritur, quàm ut immediatè & per ſe primò terminet ſui productionem: ea quippe, quæ per puram emanationem & ſimplicem reſultantiam ponuntur in rerum natura, ſolent ad alterius termini productionem conſequi: ſicut relatio creata ad poſitionem fundamenti & termini, proprietates ad productionem eſſentiæ, &c. ſed Perſonæ Divinæ ſunt termini ſubſtantiales, qui immediatè & per ſe primò terminant ſui productionem: ergo per veram actionem procedunt.

3. Sed neque ulla imperfectio ſequitur vel ex parte Perſonæ procedentis, vel Perſonæ producentis, ſi veri nominis actio admittatur. Non quidem ex parte producentis: quia formale prædicatum actionis immanentis in hoc ſalvatur, quòd ſit *ultima actualitas immanenter operantis*: Hoc porrò prædicatum puram explicat perfectionem; imò majorem quàm virtus activa, quæ ne quidem ab actu ſecundo actionis virtualiter intrinſecè diſtincta admitti poteſt, juxta ea, quæ dixi in Tract. de DEO.

Non etiam ex parte perſonæ procedentis, quia de facto quælibet Perſona procedens ex vi proceſſionis activæ, ſeu actûs notionalis habet eſſe productum; ſed ad hoc, ut per veram actionem procedant, ſufficit, quòd hôc modô habeant eſſe productum: ergo abſque imperfectione poſſunt per veram actionem procedere. Illæ imperfectiones egreſſionis, motûs, mutationis, dependentiæ, non niſi operationem tranſeuntem comitantur, quæ nempe eſt actus imperfecti, & ultima actualitas immanenter operantis.

4. Sed nunquid ſicut *actio* ſuppoſitum denominat *agens*, ita terminum paſſivè denominat actum? Id porrò magnam diceret imperfectionem ex parte perſonæ productæ.

Reſp. Quia per ly *agere & agi* propriè ſignificatur effectiva productio, habens rationem cauſalitatis, quâ terminus de potentia redigitur in actum; ideo quamvis actio in creatis principio tribuat denominationem agentis, & termino denominationem acti; id tamen locum non habere in Divinis, ubi actio ab iſtis imperfectionibus ſeparata invenitur. Unde meliùs dicimus terminum in Divinis actione produci, quàm agi, neque perſonas agentes ad intra, ſed producentes nominamus.

Neque paritatem creatæ relationis objicias: etſi enim illa per ſimplicem emanationem reſultet in ſententia diſtinguentium, id tamen provenit ex imperfectione ipſius: cùm enim ſit accidens diminutum & debiliſſimæ entitatis, nullius agentis intentionem vel actionem per ſe terminare poteſt. At verò Divinæ relationes ſunt per ſe ſubſiſtentes, quæque notionalem per ſe primò terminant.

§. II.

An actus notionales ſint virtualiter adæquatè ab eſſentialibus diſtincti?

Celebrior eſt controverſia, num actus no- 6.
tionales, ſive proceſſiones activæ ſint ab actibus eſſentialibus intelligendi & volendi virtualiter (nam aliud genus diſtinctionis implicat) adæquatè diſtincti: Proceſſiones nimirum activæ ſunt *Dictio*, quâ Verbum producitur, & *ſpiratio activa*, quâ producitur Spiritus S. quas etiam proceſſiones *actus notionales* nominamus, eò quòd ad Perſonarum diſtinctionem pertineant. Neque dubium eſt, quin Dictio ſit ab intellectu; & ſpiratio à voluntate.

Sola eſt controverſia: utrùm actus iſti notionales nominent & exprimant actualitates virtualiter diſtinctas ab actibus intelligendi, & volendi eſſentialibus, totique SS. Trinitati communibus.

Et Scotiſtæ quidem ponunt duplicem actum 7.
intellectûs, in DEO ſecundùm modum concipiendi diſtinctos, quorum unus eſt actus intelligendi, alter actus *dicendi*; ille eſt de genere qualitatis, & correſpondet intellectui ut operativo; iſte verò de genere actionis, & reſpondet intellectui ut productivo. Ille communis toti Trinitati; iſte peculiaris Perſonæ Patris. Eodem modo diſtinguunt inter voluntatem, ut operantem, & ut producentem: operanti tribuunt volitionem eſſentialem, quæ ſit de genere qualitatis; & producenti tribuunt Spirationem, quæ ſit de genere actionis.

Porrò hos actus inter ſe diſtingui *probant primò.* Intellectio eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, ut patet: econtrà dicere non eſt perfectio ſimpliciter: aliàs deeſſet aliqua perfectio Filio & Spiritui S. cùm iſtæ perſonæ non dicant, ſed intelligant.

Secundò. In noſtro intellectu dictio prior eſt, quàm intellectio; niſi enim intellectus producat Verbum, non habet, in quo intelligat, & cognoſcat objectum: ergo dictio non eſt formaliter idem cum intellectione.

Tertiò. Alius eſt modus tendendi, quo dictio, & alius, quo intellectio attingit objectum: illa quippe producendo; iſta verò contemplando in ipſum fertur.

Oppoſitum ſentiunt Thomiſtæ, è quorum 8.
mente & doctrina ſit.

CONCLUSIO. *Proceſſiones Divinæ ſive actus notionales non ſunt virtualiter adæquatè diſtincti ab actibus eſſentialibus intelligendi, & volendi*: unde *dictio*, formaliter conſiſtit in ipſo actu intelligendi, eique ſolùm ſuperaddit relationem Patris, ſive *Dicentis*: ſpiratio verò activa conſiſtit formaliter in Amore eſſentiali, eique ſolùm ſuperaddit relationem *Spiratoris*.

Ratio primæ partis eſt. Relatio ſuperaddita abſolutæ perfectioni non facit illam virtualiter adæquatè diſtinctam : ſed dictio V. G ab intelligere eſſentiali non differt, niſi ratione ſuperadditæ relationis (idem proportionaliter dicendum de ſpiratione activa reſpectu amoris eſſentialis) ergo ab illo virtualiter adæquatè non diſtinguitur. Major probatur.

Quod eſt extra lineam intelligibilem, & operationis vitalis, non poteſt conſtituere operationem vitalem in linea intelligibili virtualiter diſtinctam : ſed relatio eſt extra lineam intelligibilis & vitalis operationis (utpote purè terminus naturæ Divinæ) neque quidquam relatione intelligit, aut vivit : Dictio verò & productio verbi eſt operatio vitalis intellectiva : ergo. Minor etiam probatur. Quidquid aliud præter relationem aſſignas virtualiter diſtinctum ab intelligere eſſentiali, vel etiam eſt intellectio, vel quid aliud diverſæ rationis. Non primum : quia non dantur in Divinis plures actualitates ejuſdem lineæ virtualiter inter ſe diſtinctæ (ut in Tract. de DEO obſervavimus) propter cujuslibet lineæ infinitatem. Neque etiam ſecundum : quia ſecunda Perſona procedit, ut *Verbum*, ut *Imago*, ut *Sapientia genita*, ut *terminus repræſentativus*, & *intelligibilis*, adeóque per intellectionem.

Secunda pars concluſionis facilè patet : quia intelligere non eſt productivum, niſi prout eſt in Patre : neque Amor eſt ſpirativus, niſi prout eſt in Patre & Filio : ſed ut ſic jam ſuperaddunt, & per modum complementi connotant relationes. Dictio quidem ſeu intelligere notionale relationem paternitatis, & amor notionalis relationem ſpiratoris.

9\. Neque movent fundamenta Scotiſtica ſup. num. 3. relata. nam ad 1. Reſp. Dictio & ſpiratio non eſt ſimpliciter perfectio, quantùm ad id, quod dicunt in recto, ſúntque ipſi, actus eſſentiales intelligendi & volendi, nego ; quantùm ad complementum relativum, quod connotant in obliquo : ſic concedo. Neque ex hoc rectè intuleris. Ergo aliqua perfectio non eſt in Filio, quæ eſt in Patre : nam id, quod Dictio dicit in recto, quódque ſolùm exprimit perfectionem, reperitur in omnibus Perſonis ; id verò quod connotat in obliquo, éſtque complementum relativum præſcindens à perfectione, & ſine quo intellectio non eſt dictio, non reperitur niſi in Patre, ideóque ipſum ſolum intellectio *Dicentem* denominat.

Ad 2. Reſp. Dictio inadæquatè accepta eſt in noſtro intellectu prior cognitione, concedo. Si adæquatè ſumatur, nego. Nam Dictio adæquate ſumpta eſt cognitio productiva Verbi, quæ ſecundùm munus inadæquatum producendi poteſt præintelligi & præſupponi ſibi ipſi, ut eſt contemplativa illius.

Ad 3. Reſp. Modus tendendi in objectum, quem habet dictio, eſt materialiter diverſus à modo, quem habet cognitio, concedo. formaliter diverſus, nego. Nam ſub eâdem ratione formali, in eſſe videlicet repræſentativo, & intelligibili, tam dictio, quàm cognito attingit objectum : & cognitio in ratione dictionis dando eſſe repræſentativum objecto ſubordinatur ſibiipſi, quatenus in ratione cognitionis in illo eſſe repræſentativo quieſcit.

§. III.

Corollaria.

Colliges ex dictis primò : Proceſſiones activas non adæquatè identificari cum relationibus principiorum ; e. g. Dictionem non identificari adæquatè cum relatione paternitatis. Ratio eſt : partim quòd in ſola relatione non ſalvatur conceptus actionis : partim, quòd hinc ſequeretur, proceſſiones activas adæquatè diſtingui ab actibus eſſentialibus, ſiquidem linea relativa à linea intellectiva & volitiva adæquatè diſtinguitur : hoc autem eſt contra dicta ſuperiùs. 10.

Colliges ſecundò. Diſtinctionem tamen aliquam intercedere inter actum notionalem & eſſentialem, inadæquatam nimirum, & tanquam *includentis ab incluſo*. Quia actus notionalis ad actum eſſentialem connotativè ſuperaddit complementum relativum, in quo virtualiter diſtinguitur ab actu eſſentiali. 11.

Colliges tertiò. Fruſtraneam imò nullam eſſe diviſionem Divini intellectûs & voluntatis, *in operantem & producentem*. Quia producens, ut ab operante diſtincta vel haberet idem objectum formale cum operante, vel non. Si haberet, jam non eſſet virtualiter diſtincta ; ſi non haberet, tunc vel daretur in linea intellectiva aliud objectum, quàm verum ; vel intellectus eſſentialis & abſolutus non attingeret in ſua linea omne verum ; quorum illud eſt contra naturam, iſtud contra infinitatem Divinæ intellectionis. 12.

ARTICULUS III.

Quodnam ſit principium Divinarum proceſſionum ?

SUMMARIA.

1. *Status quæſtionis.*
2. *Sententia & fundamenta Durandi.*
3. *Oppugnatur authoritate.*
4. *Et ratione.*
5. *Durandi fundamenta ſolvuntur.*
6. *Sententia rationem principii conſtituens in abſoluto rejicitur.*
7. *Quia idem produceret ſeipſum.*
8. *Et æquè in Filio eſſet potentia generativa, quàm in Patre.*

9\. *Reſpon-*

Digitized by Google

9. *Reſpondetur ad fundamentum oppoſitum.*
10. *Sententia relationem ſtatuens pro adæquato principio probatur authoritate.*
11. *Et ratione.*
12. *Impugnatur.*
13. *Exponuntur authoritates objectæ.*
14. *In Divinis ſufficit diſtinctio inadæquata inter virtutem productivam & terminum productum.*
15. *Generare convenit Soli Patri per principium formale abſolutum, non ut abſolutum, ſed ut appropriatum.*
16. *Ad principium quo Divinarum proceſſionum requiritur forma abſoluta in recto, & relativa in obliquo.*
17. *Principium quo principaliter eſt aſſimilativum.*
18. *Ideo relationem tantùm per modum complementi importat.*
19. *Natura eſt principium radicale proceſſionum.*
20. *Proximum formale ſunt intellectus & voluntas.*
21. *Non ideo ſequitur, quòd eſſentia generet.*
22. *Nec rectè infertur diſtinctio virtualis intrinſeca inter actum primum & ſecundum.*
23. *Eſt adhuc lata differentia inter proceſſionem Filii, & Spiritûs S.*
24. *Proceſſio Verbi cur prior origine, quàm proceſſio Spiritus S.*
25. *Cur Filius & Spiritus S. non generent?*
26. *In Divinis nulla diſtinctio inter actum communicativum & productivum.*
27. *Datur potentia ad actus notionales; non niſi virtualiter extrinſecè diſtincta.*

§. I.

Sententia Durandi rejicitur.

1. LOquimur in ſenſu & abſtractione metaphyſica, ſuppoſitâ ex Tract. de DEO Uno diſtinctione virtuali partim intrinſecâ, qualem admittimus inter intellectum ſeu eſſentiam & voluntatem DEI, partim extrinſecâ, qualem ſolam agnoſcimus inter actum primum & ſecundum, potentiam & operationem, de cujus principio nunc inquirimus: Certum eſt, *Principium* quod Divinarum proceſſionum eſſe Perſonas producentes: accipimus enim denominationem principii per analogiam ad res creatas; ſed in rebus creatis principium quod eſt ſuppoſitum producens: ergo & in Divinis. De *Principio quo*, quod per eandem analogiam ad res creatas, eſt vel proxima ratio agendi ſeu producendi, ſi eſt proximum; vel remota & radicalis, ſi eſt remotum principium, diverſæ ſunt opiniones.

2. Et inprimis Durandus in 1. diſt. 6. q. 2. docet, utramque Perſonam, & Filii & Spiritûs S. non immediatè per intellectum & voluntatem, ſed ex natura fæcunda intellectui ac voluntati præſuppoſita procedere. Cujus fundamentum eſt primò. ex SS. Hilario & Auguſtino, qui dicunt, quòd *Verbum ſit Filius DEI naturâ.* Secundò, quòd in creatis, è quorum analogia de rebus Divinis loquimur, natura fæcunda reperiatur præſuppoſitivè & independenter ab intellectu & voluntate, ex qua fæcunditate habent virtutem proximam generandi.

Verùm hæc ſingularis ſententia communi Theologorum calculo malè audit, & variis DD. cenſuris vapulat. Contra ipſam enim eſt primò. Quòd in hac doctrina non eſt aſſignabilis differentia, & ratio, cur ſecunda Perſona in Divinis appelletur *Sapientia* Prov. 8. *ex ore Altiſſimi prodiens.* Eccleſiaſtici 24. *Verbum* Jo. 1. & 1. Joa. 5. Cur à SS. PP. eadem Divina Perſona appelletur *imago*, *Veritas*, *Sermo*, *notitia Patris.* Tertia verò Perſona Spiritûs S. appelletur *Amor*, *Charitas*, *dilectio*, *nexus?* quo tamen modo paſſim appellant; nominatim S. Auguſtinus 15. d. Trinitate c. 6. *Illic intelligendo conſpicimus tanquam dicentem & Verbum ejus, i. e. Patrem & Filium, atque inde procedentem charitatem utrique communem*, ſcilicet Spiritum S. Et lib. 9. d. Trin. c. 12. *ſicut DEI Verbum Filium eſſe nullus Chriſtianus dubitat, ita Charitatem eſſe Spiritum Sanctum.* 3.

Contrà eſt ſecundò. Quòd non eſſet ratio, cur proceſſio Verbi ſit generatio, non autem proceſſio Spiritûs S. ut ex ſequenti §. ampliùs patebit. Cur non producerentur plures Perſonæ, quàm duæ? cùm enim vires infinitæ fæcunditatis non exhauriantur in productione ſecundæ Perſonæ: cur exhauriri deberent in productione Perſonæ tertiæ? cur proceſſio Filii ſit origine prior, quàm proceſſio Spiritûs S. & cur potiùs Spiritus S. à Filio, quàm Filius procederet à Spiritu S. ut magis ex decurſu patebit. 4.

Contra eſt tertiò. Verbum dicendo gignitur, Spiritus S. ceu amor perſonalis amando producitur: ſed dicere eſt actus intellectûs; amor verò eſt actus voluntatis: ergo perſonæ Divinæ immediatè per intellectum & voluntatem, non autem per naturam procedunt.

Ad fundamenta Durandi facilis eſt reſponſio. Nam ad 1. Reſp. *Verbum dici Filium DEI naturâ*, Non quòd ſit à natura, tanquam immediato principio; ſed quòd ſit Filius conſubſtantialis per naturam; non adoptivus per gratiam. Vel ſecundò, quòd Filius non liberè, ſed neceſſariò (quo ſenſu ly *per naturam* ſæpe accipitur) ſit productus. 5.

Ad 2. Reſp. quamvis creaturis non conveniat fæcunditas ſubſtantialis per intellectum, propter earundem imperfectionem, ex qua neceſſitantur ad productionem termini ſolùm accidentalis: convenire tamen fæcunditatem accidentalem in prædicta productione termini h. e. verbi accidentalis: unde enti increato propter oppoſitam infinitam perfectionem convenit per intellectum fæcunditas ſubſtantialis in productione Verbi ſibi conſubſtantialis.

Adde, quòd neque creatura materialis & corporea ſuam fæcunditatem immediatè habeat à natura, ſed mediante potentiâ generativâ ſuperadditâ, ex quo vides infirmitatem contrarii fundamenti.

Alii principium Divinarum proceſſionum tam remotum, quàm proximum conſtituunt in aliquo abſoluto; idque probant tum authorit. & rationibus, pro prima parte noſtræ concluſionis infrà §. 4. referendis; tum ex eo; quia relatio non poteſt 6.

Digitized by Google

genitum? Reſpondeo. Id provenire ex illimitatione Divinæ productionis, & limitatione generationis creatæ. Ex limitatione quippe creatæ generationis provenit, quòd terminus non producatur in identitatem, ſed ſolam ſimilitudinem naturæ, eique non eadem numericè, ſed ſpecificè natura communicetur. Econtra ex infinitudine & illimitatione Divinæ productionis venit, quòd terminus non ſolùm in ſimilitudinem ſed etiam identitatem naturæ producatur: eique non tantùm ſpecificè, ſed numericè eadem natura communicetur. Quo ipſo virtus productiva adæquatam diſtinctionem cum termino producto excludit.

15. Ad 3. Reſpondeo, conceſsâ primâ conſequentiâ, negando ſubſumptum, & dico, tale principium etiam poſſe eſſe quid abſolutum, non quidem ut abſolutum, ſed ut appropriatum: ita nimirum, ut proprietas perſonalis non quidem ſit ipſa formalis ratio, & virtus producendi; ſit tamen neceſſaria conditio & complementum ipſius.

Dices: Forma, quæ dat eſſe, dat etiam poſſe operari, ſed Paternitas Patri æterno dat eſſe: ergo etiam ipſi dat poſſe operari. Reſp. majorem eſſe veram de forma, quæ dat eſſe ſpecificum, vel quaſi ſpecificum; non autem de forma, quæ dat eſſe ſubſiſtentiæ, & quaſi individuale. Proprietates verò perſonales dant eſſe ſubſiſtentiæ relativæ, & quaſi individuale, juxta ſuperiùs dicta.

§. III.

Principium proceſſionis eſt forma abſoluta per relationem completa.

16. Conſtat ergo principium quo Divinarum proceſſionum, cùm neque in ſolo abſoluto, neque in ſolo relativo conſiſtere poſſit, ex utroque tam relativo, quàm abſoluto debere conſurgere. Sed quô modô? An, ut utraque forma tam abſoluta, quàm reſpectiva in recto æqualiter importetur? ita, ut forma abſoluta ſit principium communicativum, relatio productivum, velut placet Derkenni & Alarcon? Sed præplacet negativa; ſit proinde.

Concluſio. *Principium quo productivum divinarum proceſſionum formaliter conſiſtit,* (1.) *In forma abſoluta, importata in recto.* (2.) *Quæ in obliquo per modum complementi intrinſeci relationem connotat.* (3.) *Unde remotum principium quo eſt Divina natura.* (4.) *Proximum vero intellectus & voluntas.* Ita communis Thomiſtarum ex S. D. ſuprà cit.

17. Ratio primæ partis eſt: Principium *quo* id principaliter & in recto importat, in quo producens cum producto aſſimilatur, ſed hoc eſt forma aliqua abſoluta, ut patet: ergo.

18. Eadem ratione in paulò latiorem diſcurſum deductâ probatur ſecunda pars concluſionis. Id ſolùm principaliter & in recto importari poteſt ex parte principii *quo*, in quo agens ſuam primariam intentionem aſſequitur: primaria quippe intentio operantis fundatur in principiis operandi: ſed hanc non aſſequitur in reſpectivo: quia intentio operantis ſaltem univoci non fertur in diſtinctionem (quamvis iſta per modum neceſſariæ conditionis omnem productionem comitetur) ſed in aſſimilationem termini omni poſſibili modo faciendam. Atqui aſſimilatio obtinetur per formam abſolutam; per reſpectivam verò ſolùm diſtinctio. Ergo operans primariam ſuam intentionem non niſi in aliquo abſoluto aſſequitur.

Confirmatur. Si æquè principaliter relatio, quàm forma abſoluta importaretur, ſequeretur primò, quod inter *principium quod*, & *principium quo non eſſet diſtinctio.*

Secundò. Quòd generatio Verbi Divini non eſſet adæquatè univoca, quia terminus in *principio formali quo*, non eſſet adæquatè ſimilis generanti. Quorum utrumque eſt inconveniens.

Accedit expreſſa authoritas S. D. hîc q. 41. a. 5. dicentis: *Potentia generandi ſignificat in recto naturam Divinam, ſed in obliquo relationem.* & Joannis Theologi, qui in Concil. Florent. Seſs. 15. ita loquitur: *Principium, quo ipſa Perſona generat, eſt id, quòd ſolùm communicabile eſt*: Sed hoc eſt quid abſolutum.

Pars tertia conſtat ex S. D. primùm relato, & 19. hâc ratione. Natura Divina per analogiam ita ſe habet in Divinis, uti forma ſubſtantialis in creatis: ſed in creatis forma ſubſtantialis eſt principium remotum & radicale operationis ſubſtantialis, eò quòd terminus producenti aſſimiletur in forma ſubſtantiali, & in ea virtus proxima operandi radicetur: ergo ſimiliter ob eandem rationem natura Divina eſt principium radicale remotum Divinarum proceſſionum.

Quarta pars liquet ex iis, quæ ſuprà contra 20. Durandum ſunt dicta. Nempe Verbum Divinum & Spiritus S. non procedunt per ſolam naturam, ſed per intellectum & voluntatem; non utique tanquam per principium remotum: nihil enim inter illa & terminos productos intercedit, quàm actus ipſi notionales generandi & ſpirandi: ergo tanquam per principium proximum.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò. Si natura Divina eſt princi- 21. pium radicale proceſſionum, ex vero dici poterit: *eſſentia generat*: ſed hoc eſt contra Concil. Lateran. *in Cap. firmiter.*

Reſpondeo ex S. D. qui loco ſuprà cit. a. 5. explicat S. Damaſcenum dicens: *Generatio eſt opus naturæ, non ſicut generantis; ſed ſicut ejus, quo generans generat.* Falſa eſt igitur ſequela, quia generare tanquam actio, ad ſuppoſitum, non ad principium pertinet.

Objicies ſecundò. Si intellectus & voluntas 22. ſunt principia proxima actuum notionalium, ſequitur primò, quòd intellectus & natura Divina virtualiter diſtinguantur. Secundò, quòd detur in Divinis ratio principii & potentiæ in actu primo, ab actu ſecundo virtualiter intrinſecè diſtinctæ, quorum utrumque eſt contra illa, quæ in Tract. de DEO Uno diximus.

Reſpondeo negando utramque ſequelam. Quia ad explicationem præſentis difficultatis ſufficit diſtinctio virtualis extrinſeca, & ſecundùm modum concipiendi, nec requiritur intrinſeca.

23. Objicies tertiò. Si natura eſt principium radicale Spirationis, ſequitur, quòd Spiratio ſeu proceſſio Spiritûs Sancti non minùs ſit generatio, quàm proceſſio Verbi: conſequens eſt abſurdum: ergo. Sequela probatur. Illa actio eſt generatio, per quam terminus productus in natura & principio radicali aſſimilatur cum ſuo producente: ſed ſi natura eſt principium remotum ſpirationis, per ſpirationem aſſimilatur Spiritus S. in Natura Divina cum Patre & Filio, ergo. Major videtur certa: quia generatio eſt origo viventis à vivente in ſimilitudinem naturæ. Minor eſt noſtra: non enim aliud eſt fundamentum, cur principium quo principaliter conſtituamus in abſoluto, quàm quia per formam abſolutam producens aſſequitur ſuam intentionem, quæ eſt aſſimilatio termini cum ſuo principio producente.

Reſpondeo pariter negando ſequelam. Cujus probationem diſtinguo: Illa productio eſt generatio, quæ terminum in natura aſſimilat producenti formaliter ex vi productionis, concedo. materialiter & ex aliquo concomitanter conjuncto, ſic nego. Sed ſpiratio terminum productum in natura aſſimilat ſuo producenti, ex vi ſpirationis formaliter, nego. ex aliquo concomitanter conjuncto ex eo videlicet, quòd ſit productio termini Divini & infiniti, qui proinde eſt neceſſariò conſubſtantialis, concedo minorem & nego conſequentiam. Unde generatio non eſt quomodocunque in *ſimilitudinem naturæ*, ſed *formaliter*, prout ſequenti diſp. latiùs expendemus.

Hinc etiam patet reſponſio ad probationem minoris. Ideo nempe natura eſt principium quo, quia per ipſam producens aſſequitur ſuam intentionem, hoc eſt, aſſimilationem termini cum principio producente: diſtinguo, aſſequitur intentionem vel formaliter, vel materialiter incluſam in productione, concedo, tantùm formaliter nego. In productione Filii igitur natura eſt principium radicale, quia intentio ſibi terminum productum aſſimilandi in natura formaliter continetur in illa productione. In proceſſione verò Spiritûs S. natura eſt principium radicale, quia intentio terminum in natura aſſimilandi non niſi materialiter & concomitanter in illa continetur. Formaliter quippe tantùm aſſimilatio in amore & linea volitiva intenditur; ſed quia in Divinis ille ipſe amor non poteſt non eſſe & ſubſtantialis & conſubſtantialis ob termini infinitatem; ideo terminus etiam in identitatem naturæ producitur, ac proinde naturam ceu principium radicale quo exigit.

§. V.

Corollaria.

Colliges ex dictis primò rationem, cur proceſſio Verbi ſit origine & virtualiter prior proceſſione Spiritûs S. Nimirum quia linea intellectiva virtualiter prior eſt in Divinis, quàm linea volitiva: ſed proceſſio Verbi pertinet ad intellectum; proceſſio Spiritûs S. ad voluntatem: ergo. Item proceſſio Spiritus S. ſupponit adæquatum principium ſpirandi, quod eſt Pater & Verbum: ergo ſupponit proceſſionem Verbi, per quam Verbum accipit virtutem ſpirativam communicatam à Patre. 24.

Colliges ſecundò rationem, cur ſolus Pater producat Filium; non autem Filius, vel Spiritus S. quia nimirum intellectus & intelligere eſt in ſolo Patre, ſicut in principio, neque intellectus eſt potentia & virtus generativa, niſi quatenus eſt affectus relatione paternitatis; Filio verò intellectus & *intelligere convenit ut verbo procedenti*, inquit D. Angelicus q. 37. a. 1. ad 4. Et ſimiliter Spiritui S. intelligere convenit ut termino ſpirativæ proceſſionis, quæ tam ipſam intellectivam & generativam proceſſionem, quàm adæquatum ipſius terminum virtualiter præſupponit. Ita neque Spiritui S. (loc. cit. S. D.) *convenit, quòd ſpiret amorem, quia diligit eſſentialiter, ut amor procedens, non ut à quo procedit amor.* 25.

Colliges tertiò. In Divinis non aliam eſſe actionem communicativam, & aliam productivam, & conſequenter neque principia communicandi & producendi diſtinguenda eſſe. Eâdem quippe actione, quâ producitur terminus, eâdem aſſimilatur agenti, ſed aſſimilatur per communicationem: ergo eâdem actione, quâ terminus producitur, eâdem ipſi communicantur prædicata communicabilia. 26.

Colliges quartò. *Sicuti ponuntur actus notionales in Divinis, ita neceſſariò ibi poni potentiam reſpectu hujuſmodi actuum, cùm potentia nihil aliud ſignificet, quàm principium alicujus actûs.* S. D. loc. cit. a. 4. Nec ideo tamen exiſtimes, inter potentiam & actum notionalem admittendam fore diſtinctionem virtualem intrinſecam. Non enim ex ejuſdem S. D. ibidem mente & ore diſtinguuntur, niſi ſecundùm modum intelligendi & ſignificandi tantùm, prout diverſimodè ſignificatur intellectus & intelligere. 27.

DISPUTATIO XXII.

Cur Proceſſio Verbi Divini ſit generatio, non autem Proceſſio Spiritus Sancti?

Vidimus proceſſiones in genere: nunc eaſdem ſpecificè attingimus, & quidem differentiam inter Verbi & Spiritûs S. proceſſionem diſcutiendam ſuſcipimus, modis procedendi ex intellectu & voluntate ad ſpecialem cujusque Perſonæ procedentis conſiderationem tantiſper dilatis.

ARTI-

Digitized by Google

ARTICULUS I.

An communicatio naturæ fæcundæ ſalvet differentiam inter generationem Filii, & proceſſiònem Spiritûs S.

SUMMARIA.

1. *Veritas Fidei.*
2. *Status controverſiæ.*
3. *SenteniaZunigæ exponitur, &*
4. *Probatur multiplici ratione.*
5. *Similitudo & æqualitas in Divinis non eſt petenda ex prædicatis notionalibus.*
6. *Propter virtutem ſpirandi Filius procedit ut ſpirator.*
7. *Similitudo naturæ ſalvanda eſt in gradu ſpecifico.*
8. *Natura ſecundùm Patres & Concilia eſt communis omnibus Perſonis.*
9. *Virtualis diſtinctio ſufficienter fundat differentiam inter generationem Filii & proceſſionem Spiritus S.*
10. *Tò natura non ſignificat primariò fæcunditatem.*
11. *Fæcunditas eſt de eſſentia Filii phyſicè, non metaphyſice accepta.*
12. *Quomodo de ratione Filii ſit eſſe ſpiratorem?*
13. *Fæcunditas in creatis tantùm pertinet ad gradum genericum.*

§. I.

Fundamenta ſententiæ affirmantis.

1\. GEneratio viventis (quæ ſola in Divinis locum habet) rectè definitur 2. d. *anima*: *Origo viventis à vivente, ut principio conjuncto in ſimilitudinem naturæ ſpecificæ.* Addunt aliqui majoris explicationis gratiâ *formaliter*, ſeu *ex vi proceſſionis*, quâ definitione ſuppoſitâ, Fidei articulus eſt, Verbi Divini proceſſionem, eámque ſolam eſſe veram generationem: Spiritûs verò S. proceſſionem non eſſe generationem. Ita docent cuncta Fidei noſtræ Symbola, Concilia & Scripturæ, in quibus Verbum DEI, *Filius, ante ſæcula genitus unus, unigenitus, non factus nec creatus, ſed genitus*; Spiritus verò Sanctus, *non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens* appellatur. Neque difficile eſt rationem dare, cur Verbi proceſſio ſit generatio; ſiquidem eſt veriſſima *Origo viventis à vivente* (demptâ imperfectione mutationis, quam non niſi in creatis involuit) *ſicut enim in ſe ipſo Pater vitam habet, ita dedit & Filio.* Joan. 5. eſt quoque à *principio conjuncto*: quæ enim major poſſit eſſe conjunctio, quàm identitas in natura? qualem habet cum Filio Pater, juxta illud Joan. 10. *Ego & Pater unum ſumus.* Eſt in *ſimilitudinem naturæ*, quia, ut modò dictum, Filius à Patre naturam accipit, non tantùm eandem ſecundùm unitatem ſpecificam, ſed etiam ſecundùm identitatem numericam. Eſt tandem *ex vi proceſſionis*, quia eſt proceſſio per intellectum, qui habet ex ſua natura producere Verbum, quod ſit ſimilitudo & imago expreſſiva objecti cogniti.

2\. Difficultas tamen valde celebris eſt in aſſignanda ratione diverſitatis, cur non etiam proceſſio Spiritûs Sancti per voluntatem & amorem ſit, & dici debeat generatio, cùm prædicta definitio generationis ipſi quoque non difficilè accommodari poſſit? ubi relictis quorundam antiquorum expoſitionibus communiter rejectis, tres hoc ſunt tempore celebriores reſponſiones, quæ in hoc quidem conveniunt, quòd radicalis ratio diverſitatis ſit, eò quòd Filius per intellectum; Spiritus S. verò procedat per voluntatem: in proxima tamen ratione diverſitatis diſcrepant.

3\. Prima igitur expoſitio eſt, quam poſt Richardum Victorinum, Alenſem, D. Bonaventuram, doces Zuniga hîc diſp. 2. dub. 20. membro 9. & 10. Et Derckennis diſput. 4. c. 3. §. 3. in hoc conſiſtere differentiam utriusque proceſſionis, quòd licèt uterque tàm Filius, quàm Spiritus S. ex vi ſuæ proceſſionis accipit Deitatem; Filius tamen eam accipiat ut *fæcundam*, & productivam alterius perſonæ, adeóque cum ſimilitudine etiam notionali; quo modo illam non accipit Spiritus Sanctus, quippe qui aliam Perſonam non producit.

4\. Fundamentum hujus reſponſionis eſt primò. Ratio Filii debet fundari in *tali* quo, quo ſecunda Perſona reipsâ, & non tantùm ſecundùm noſtram rationem differt à Perſona Spiritûs S. ſed nihil aliud reale eſt aſſignabile, in quo Perſona Filii differat realiter à Perſona Spiritûs S. quàm quòd illa accipiat naturam fæcundã, & ulteriùs cõmunicabilem; non autem iſta: ergo. minor patet, quòd enim eſſentia Divina conſiſtat in intelligere, vel quòd terminus intellectualis potiùs habet rationem imaginis, quàm terminus voluntatis (quæ ſunt aliorum expoſitiones) ſunt conceptus metaphyſici, provenientes ex diſtinctione rationis, qui ad explicándam realem diverſitatem inter Perſonam Filii & Spiritûs S. nihil conducunt.

Secundò. Ex eo ſufficienter diſtinguitur Verbum Divinum in ratione Filii à Perſona Spiritûs Sancti, ex quo habet ſimilitudinem naturæ, ut eſt natura propria viventium, quam ſimilitudinem non habet Spiritus S. ſed ex eo, quòd accipit naturam fæcundam, accipit ſimilitudinem naturæ, ut eſt propria viventium, quam non habet vel accipit Perſona Spiritûs S. ergo. Major eſt clara, quia de ratione Filii eſt, quòd ex vi proceſſionis procedat in ſimilitudinem naturæ; minor, in qua eſt difficultas, probatur. Natura propriè ſignificat principium operationis: Unde illud accipit ſimilem naturam, quod accipit ſimile principium operationis, maximè, ſi operatio illa ſit propria viventium: ſed generare & communicare alteri naturam eſt operatio propria viventium; imò natura dicitur à *naſcendo*: ergo, qui accipit naturam fæcundam & communicativam alteri ſuppoſito, accipit ſimilem naturam, & propriè habet rationem Filii.

Tertiò. Tunc Filius per fæcunditatem ſufficienter diſtinguitur in ratione Filii à Spiritu S. quando fæcunditas eſt de eſſentia Filii: ſed eſt de

ipſius

Digitized by Google

ipſius eſſentiæ: ergo. minor probatur. Si per impoſſibile Filius non acciperet naturam fæcundam à Patre, non eſſet idem Filius, qui nunc eſt: ergo fæcunditas eſt de eſſentia Filii.

Confirmatur primò. Si Spiritus S. non eſſet à Filio, per locum intrinſecum Filius non eſſet idem numero Filius: ergo virtus ſpirativa eſt de eſſentia Filii.

Neque dicas. Quòd tunc Filius eſſet alterius rationis. Nam contra eſt: quod quidquid eſt de ratione hujus Filii Divini, eſt etiam de ratione Filii Divini ut ſic, ſicuti, quod eſt de ratione hujus numero DEI, eſt etiam de eſſentia DEI ut ſic, cùm ſingularitas ſit de quidditate ipſius, & repugnet alius numero DEUS: ergo cùm fæcunditas ſit de ratione hujus Filii DEI, etiam eſt de ratione Filii Divini ut ſic.

Confirmatur ſecundò. Nomen Filii à creatis, quibus per prius fuit impoſitum, extenditur ad Divina: ergo ſi in creatis fæcunditas eſt de eſſentia Filii, erit etiam in Divinis: Atqui in creatis eſt de Eſſentia Filii: nam Filius creatus eſt animal genitum ſimile producenti in forma ſubſtantiali, ſed ſine fæcunditate non eſſet ſimile producenti in forma ſubſtantiali; quippe cùm de eſſentia formæ ſentientis ſit, eſſe principium radicale communicandi naturam.

§. II.

Impugnatio hujus ſententiæ

5. Diſplicet tamen hæc ſententia primò, quia ſimilitudinem naturæ, in definitione generationis ſignificatam, collocat in aliquo notionali, quod eſt contra S. D. q. 35. a. 2. ubi dicit: *ſicut ſecundùm relationes in Divinis non attenditur neque æqualitas, neque inæqualitas (ut Auguſtinus dicit) ita neque ſimilitudo, quæ requiritur ad rationem imaginis.* Melior quoque Philoſophia relationibus ſimilitudinem denegat.

6. Diſplicet ſecundò. Quia ex communicata ſibi virtute ſpirandi Filius non conſtituitur formaliter in ratione Filii, ſed ſpiratoris: & ſi per impoſſibile Spiritus S etiam acciperet vi ſuæ proceſſionis virtutem ſpirandi, vel aliô modô diſtinctam Perſonam producendi, non ideo tamen procederet ut Filius, ſed ut ſpirator & principium. Priùs quoque Filius ratione noſtrâ concipitur conſtitutus in ratione Filii, quàm in ratione ſpiratoris, quia Filiatio, per quam formaliter conſtituitur, eſt virtualiter ſpiratione prior, & radix ipſius. Unde tametſi per impoſſibile nec Pater, nec Filius ſpirarent, atque ita tantùm eſſent duæ Perſonæ productæ, adhuc ſalvaretur formalis ratio Filii.

7. Diſplicet tertiò. Quòd diſſimilitudo naturæ incluſa in definitione generationis, non ſignificat ſimilitudinem in quocunque gradu generico, ſed ſpecifico, unde pro majori claritate in definitione generationis diximus: *Natura ſpecifica*, hæc enim eſt ſimilitudo, quæ per ſe primò à generante intenditur: atqui fæcunditas ſive formalis ſive radicalis, cùm ſit omnibus animalibus communis, non convenit ipſis, niſi ſecundùm gradum genericum: ergo per aſſimilationem in fæcunditate ſeu formali, ſeu radicali non bene ſalvatur definitio generationis.

8. Unde quartò. Hæc explicatio diſplicet, tanquam modo loquendi SS. PP. & Conciliorum parum conſona, apud quos ly *natura* ſignificat ſubſtantiam & eſſentiam, quæ eſt eadem in Perſonis, & in qua non tantum Filius Patri, ſed omnes Perſonæ ſibi ſimiles ſunt & coæquales.

§. III.

Solvuntur argumenta adverſantium.

9. Ad 1. in contrarium, retorqueo inprimis argumentum: nam per Adverſar: radicalis ratio diſtinguendi proceſſionem Verbi à proceſſione Spiritûs Sancti, eſt, quòd illa ſit per intellectum, iſta per voluntatem: & tamen Derckennis ne virtualem quidem diſtinctionem inter utrumque admittit. Reſpondeo *ſecundò*. Ratio Filii debet fundari in aliquo, quo Perſona Filii reipsâ differt à Perſona Spiritûs Sancti, reipsâ vel formaliter vel virtualiter, concedo, tantùm formaliter, nego. Diſtinctio enim virtualis ſicut ſufficit ad verificandas has propoſitiones: *Filius procedit per intellectum, Spiritus Sanctus non per intellectum, ſed voluntatem*; ita etiam eſt ſufficiens radix ad verificandas ſequentes: *Proceſſio Verbi eſt generatio, Proceſſio Spiritûs Sancti non eſt generatio*: præſertim cùm ex parte termini producti relatio realiter diſtincta connotetur.

10. Ad 2. nego minorem. ad probationem minoris Reſpondeo: quamvìs ly *natura* ſignificet principium actûs, non tamen principium intrinſecum conjunctum, à quo oritur aliud ſuppoſitum vivens: aliàs neque cæli, neque Angeli propriè haberent naturam. Adde, quòd hæc ſignificatio tantùm explicet proprietatem gradûs generici, non ipſum gradum ſpecificum, qui per ly *in ſimilitudinem naturæ* requiritur.

11. Ad 3. Reſpondeo, vel negando minorem vel diſtinguendo majorem. Tunc fæcunditas diſtinguit Filium, quando eſt de eſſentia ipſius metaphyſica, & ſecundùm explicitam ac reduplicatam rationem Filii, concedo, de eſſentia phyſicè accepta, & ſecundùm rationem implicitam, nego majorem. ſed fæcunditas eſt de eſſentia Filii in ſenſu phyſico & implicito, concedo, metaphyſico, & explicito, nego minorem & conſequentiam. Ad probationem minoris conceſſo antecedente diſting. conſequens: ergo eſt de ratione Filii, ut Filius eſt, quòd accipiat virtutem ſpirativam, nego, De ratione ipſius, ut hic Filius & ſimul ſpirator eſt, concedo conſequentiam.

12. Ad 1. confirmationem. Rurſus diſtinguo, conſequens. Virtus ſpirativa eſt de eſſentia Filii, in quantum numericè eſt diſtinctus à Spiritu Sancto, concedo, in quantum præcisè Filius eſt, nego conſequentiam. Ideóque Filius in illa hypotheſi impoſſibili eſſet alterius rationis, quàm nunc eſt, quia eſſet tantùm Filius & non ſpirator.

Ad replicam dico, quidquid eſt de ratione hujus Filii Divini, eſt etiam de ratione Filii Divini ut ſic: vel ut pertinens ad explicitam, vel ut ad implicitam rationem Filii, concedo. tantùm ad explicitam nego. Eſt ergo fæcunditas de ratione Filii Divini, quantùm ad rationem implicitam ſpiratoris, non verò quantùm ad rationem explicitam Filii.

Ad

Digitized by Google

13. Ad ſecundam confirmationem gratìs diſtinguo minorem. In creatis fæcunditas eſt de eſſentia Filii, quantùm ad gradum genericum & materialem eſſentiæ, quæ non eſt de primaria intentione generantis, tranſeat, quantùm ad gradum ſpecificum eſſentiæ primariò intentum à generante, nego. Nam in fæcunditate genitum non niſi in proprietate generica aſſimilatur generanti. Addo: quòdſi à creatis valeat argumentum, Filius Divinus non ſpirativam, ſed generativam virtutem à Patre deberet accipere, ut ipſi foret notionaliter ſimilis: ſiquidem Patri non modò ſpirativa, ſed etiam generativa communicatio naturæ Divinæ convenit.

ARTICULUS II.

An propter rationem imaginis proceſſio Verbi ſit generatio?

SUMMARIA.

1. *Proponitur ſententia Vaſquez.*
2. *Ejus patrocinium ab authoritate.*
3. *Refutatur: nam etiam Spiritus S. procedit in ſimilitudinem.*
4. *Et conſequenter ut imago Patris.*
5. *Tantùm evincitur ratio imaginis intentionalis, non naturalis.*
6. *Reſpondetur ad rationem Vaſquii.*
7. *Proponitur ſententia & fundamentum Veckeni.*
8. *Authoritas D. Auguſtini.*
9. *Incidit hæc opinio in fundamenta & refutationem prioris expoſitionis.*
10. *Ratio Divi Thomæ, quia Proceſſio per intellectum eſt formaliter aſſimilativa.*
11. *Authoritas D. Anſelmi pro eadem ſententia.*
12. *An hinc evincatur ſimilitudo naturalis?*
13. *Ratio formaliſſima, quia in DEO eſſe intelligibile non diſtinguitur ab eſſe naturali.*
14. *Formaliſſimè idem eſt eſſe ſimilem in eſſe intelligibili, & in eſſe naturali.*
15. *Quomodo in Divinis intendatur productio ſimilis?*
16. *Spiritus S. ex vi ſuæ proceſſionis procedit ut amor ſubſiſtens.*
17. *An bona conſequentia? Spiritus S. ex vi proceſſionis eſt DEUS ſpiratus: ergo ex vi proceſſionis eſt DEUS.*
18. *Nulla diſtinctio virtualis inter Verbum & Filium.*
19. *Diſtinctio proceſſionum.*
20. *Rejicitur ſententia dicentium, Spiritum S. liberè produci.*
21. *Quomodo in ſano ſenſu poſſit admitti Perſonam Divinam voluntariè produci?*
22. *Divinæ proceſſiones quomodo ſint ex aliquo?*

§. I.

Diſcutitur & rejicitur ſententia Vaſquez.

1. ALtera eſt expoſitio Vaſquii Diſp. 113. c. 3. Alarcon & aliorum dicentium, ex eo proceſſionem Verbi eſſe generationem, quia cùm ſit per intellectum, hoc ipſo formaliter termino ſeu Verbo producto tribuit rationem imaginis. Spiritus verò Sanctus, quia per voluntatem procedit, quamvis ex vi ſuæ proceſſionis eandem naturam accipiat, non tamen ex illa habet rationem imaginis, ſed amoris.

Patrocinium hujus explicationis petunt inprimìs ab authoritate S. Auguſtini l. 7. d. Trinit. c. 2. dicentis: *Eo Filius, quo Verbum, & eo Verbum, quo Filius.* & tr. 48. in Joan. *Verbum DEI ſemper cum Patre, & ſemper Verbum: & quia Verbum, ideo Filius.* Subſumunt: ſed Filius ideo eſt Verbum, quia eſt imago Patris: ergo ex hoc capite etiam eſt Filius. 2.

Probant & ratione. Filius eſt eſſentialiter Imago Patris: ergo ex quo ſecunda perſona habet, quòd ſit Imago Patris, ex eo quoque habet, quòd ſit Filius Patris: ſed ex vi ſuæ proceſſionis intellectualis habet formaliter, quòd ſit Imago Patris: hoc autem Spiritus S. non habet ex vi ſuæ proceſſionis: ergo non Spiritus S. ſed Verbum ex vi ſuæ proceſſionis procedit ut Filius.

Hæc tamen explicatio deficit inprimìs, quia definitio generationis exigit, terminum produci in ſimilitudinem, non in imaginem. Ergo ſi proceſſio Spiritûs S. non minùs eſt in ſimilitudinem, quàm proceſſio Filii, non eſt ratio, cur magis proceſſio Filii ſit generatio, quàm proceſſio Spiritûs S. 3.

Et ſecundò. Ideo Filius eſt Imago Patris, quia procedit in ſimilitudinem ipſius: ideóque ratio imaginis præſupponit ſimilitudinem cum producente; ad eámque neceſſariò ſequitur; ita quidem, ut ſit impoſſibile, aliquod vivens procedere ab altero cum ſimilitudine ad ipſum, quin hôc ipsô illud repræſentet, ſitque imago illius. Sed ex mente Adverſ. Spiritus S. procedit à Patre in ſimilitudinem naturæ ipſius. Non ergo minùs procedit ut Imago Patris, quàm Filius. Unde & Græci Spiritum S. appellant Imaginem Patris. 4.

Tertiò. Imago & ratio Verbi quantumvis comprehenſivi, ex vi intellectionis ab eſſentia Divina virtualiter diſtinctæ, non plus exigit, quàm rationem Imaginis repræſentativæ & intentionalis; quæ non ſufficit ad rationem Filii, cùm iſte debeat eſſe Imago naturalis & conſubſtantialis, ſed per Adverſ. eſſentia Divina eſt virtualiter diſtincta ab intellectione: ergo ex vi intellectionis Verbum plus non accipit, quàm rationem imaginis repræſentativæ & intentionalis. 5.

Cæterùm Vaſquez ratio non admodum urget: facilè enim Reſp. Filius eſſentialiter eſt imago Patris naturalis, & quæ ſequitur ſimilitu- 6.

litudinem in natura, concedo, intentionalis, ſic nego. Sed ex vi proceſſionis per intellectum Filius habet rationem imaginis in eſſe intelligibili, concedo, in eſſe naturali, nego minorem & conſequentiam.

§. II.

Diſcutitur & impugnatur explicatio Veckeni.

7. NOn longè à Vaſquez diſcedit Veckenus, quamvis aliam viam conetur ingredi. Dicit ergo, ex eo, quòd proceſſio ſecundæ Perſonæ per intellectum eſt formaliter *dictio* & *locutio*, ideo eſſe generationem, ac Perſonam productam procedere ut Filium, quia procedit ut Verbum comprehenſivum totius Deitatis. Idque explicat ac confirmat hoc ferè diſcurſu: Pater æternus non tantùm dicit & loquitur Verbum Divinum, ſed & ipſum ceu Perſonam alloquitur, conformiter ad illud Pſalm. 2. v. 7. *Dominus dixit ad me, Filius Filius meus es tu.* & Pſal. 109. *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.* Jo. 8. v. 26. *Et ego, quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo.* Sed loqui eſt communicare alteri ſuam notitiam: ergo DEUS Pater dicendo Verbum, communicat ipſi ſuam notitiam. Atqui ſcientia, quam Pater æternus Verbo loquitur & communicat, non tantùm identicè, ſed formaliter eſt eadem cum ſua eſſentia, eò quòd ſit ſcientia comprehenſiva ſuæ Deitatis; quæ per nullam repræſentationem à ſe diſtinctam adæquari poteſt. Ergo ex vi dictionis & locutionis Pater communicat Verbo ſuam Divinam eſſentiam.

8. Videtur huic modo loquendi favere S. Auguſtinus tum loco paulò antè citato dicens: *Eo Filius, quo Verbum.* tum libro 15. d. Trinit. c. 14. *Tanquam ſeipſum dicens Pater gignat Verbum ſibi, æquale per omnia. Non enim ſe integrè perfectéque dixiſſet, ſi aliquid minus aut amplius eſſet in ejus Verbo, quàm in ipſo.* Et rurſus. *Ideo Verbum hoc veritas eſt, quoniam quidquid in ea ſcientia, de qua genitum eſt, & in ipſo eſt, quod autem in ea non eſt, nec in ipſo eſt.*

9. Sed & iſta expoſitio parum, niſi in modo proponendi differt à Vaſquii mente, eandémque patitur difficultatem. Verbum enim habens comprehenſivam notitiam Patris, eius dictione communicatam, quid aliud eſt, quam comprehenſiva Imago Patris? niſi ergo illam communicatam notitiam & ſcientiam, nobiſcum metaphyſicè identificas cum Divina eſſentia (quod tamen Veckeno diſplicet) ſed tantùm identicè & ratione ſubjecti, non formaliter & ex vi proceſſionis Verbo natura Divina communicatur; neque ex vi proceſſionis, ut imago naturalis, ſed intentionalis procedit. Dictio quoque hoc modo explicata eſt formaliter in communicationem notitiæ; ſed, ſi notitiam collocas extra lineam eſſentiæ, communicatio notitiæ non eſt formaliter communicatio & ſimilitudo naturæ: ergo etiam dictio non eſt formaliter in ſimilitudinem & communicationem naturæ: neque proinde dictio eſt formaliter generatio. Prima verba S. Auguſtini mox in rem noſtram explicabimus. Reliqua probant quidem æqualitatem Verbi cum dicente, non autem formalem rationem Filii.

§. III.

Vera Thomiſtica ratio differentiæ.

OPtima tandem & ex S. Doctore q. 27. a. 4. 10.
petita reſponſio eſt; proceſſionem Filii ideo eſſe generationem, quia eſt per intellectum, de cujus ratione eſt, aſſimilare ſibi terminum: Proceſſionem verò Spiritûs S. non eſſe generationem, quia eſt per voluntatem, de cujus ratione non eſt aſſimilare ſibi terminum. Verba ipſius accipe: *Proceſſio, quæ attenditur ſecundùm rationem intellectûs, eſt ſecundùm rationem ſimilitudinis. Et in tantum poteſt habere rationem generationis, quia omne generans generat ſibi ſimile. Proceſſio autem, quæ attenditur ſecundùm rationem voluntatis, non conſideratur ſecundùm rationem ſimilitudinis, ſed magis ſecundùm rationem impellentis, & moventis in aliquid.* Habetur ergo prima ratio differentiæ, cur Verbum procedat ut Filius, non autem Spiritus S. quia ille per intellectum, iſte procedit per voluntatem. Nam Perſona Divina, quæ ex vi proceſſionis procedit ſimilis Patri, eſt genita, ſed Verbum vi proceſſionis intellectivæ procedit, ut Perſona ſimilis Patri: ergo Verbum procedit ut Perſona genita. minor conſtat ex prædicta formali ratione intellectionis: *intellectus enim fit in actu propter hoc, quòd res intellecta eſt in intellectu ſecundùm ſuam ſimilitudinem.* Perſona verò Spiritûs S. quia ex vi proceſſionis non procedit ut ſimilis Patri, etiam non procedit, ut genita.

Hanc differentiam proceſsionum intellexit 11.
S. Anſelmus in Monolog. cap. 8. dicens: *Verbum mox ut conſideratur ſe prolem eſſe ejus, à quo eſt, evidentiſſimè probat; promptam præferendo Patris imaginem. At amor apertè ſe prolem negat; quia dum à Patre & Filio procedere intelligitur, non ſtatim tam perſpicuam exhibet ſe contemplanti, ejus, ex quo eſt, ſimilitudinem. Quamvis ipſum conſiderata ratio docet, omnino idipſum eſſe, quod eſt Pater & Filius.*

Si dicas. Hinc tantùm evinci ſimilitudinem 12.
intentionalem, non naturalem. Reſpondent aliqui. Si intelligens ſit in ſupremo gradu perfectionis, ut eſt DEUS, evinci ſimilitudinem ſubſtantialem. Sed planè niſi rationem naturæ Divinæ in linea intellectiva conſtituas, ſimilitudo ſubſtantialis non ex vi intellectionis & formaliter, ſed tantùm concomitanter, & ex vi infinitatis infertur, quo modo amor, ex quo Spiritus S. procedit, eſt etiam ſubſtantialiter unitivus, quia eſt à voluntate infinitè perfectâ.

Meliùs ergo Reſpondeo, ex vi intellectio- 13.
nis Verbum procedere in ſimilitudinem naturalem & ut conſubſtantialem Patri, quia eſſentia ſeu natura Divina eſt formaliſſimè ipſum intelligere DEI, juxta ea, quæ in Tract. de DEO Uno ſunt dicta.

Unde quod Verbo dat rationem ſimilitudinis intelligibilis, dat etiam formaliter rationem ſimilitudinis naturalis: ſed proceſſio per intellectũ dat Verbo formaliter rationem ſimilitudinis intelligibilis: ergo dat ipſi quoque formaliter rationem ſimilitudinis naturalis: ut ſecundùm Auguſtinum ſit *eo Filius*, *quo Verbum*, h. e. ex vi

ejuſ-

Digitized by Google

ejuſdem intellectivæ proceſſionis formaliter tam naturalis quàm intelligibilis Imago Patris. ut nulla etiam virtualis diſtinctionis umbra inter rationem Verbi & Filii intercedat.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

14. Objicies primò. Amor in Divinis non minùs formaliter tendit in identitatem naturæ; quam intellectio: ergo ſpiritus S. ex amore procedens non minùs procedit in ſimilitudinem naturæ; quàm Verbum. Conſequentia patet: cùm enim in Divinis alia ſimilitudo non detur, quàm identica, hôc ipsô, quòd aliqua Perſona procedit formaliter in identitatem, etiam formaliter procedit in ſimilitudinem naturæ. Antecedens verò probatur. Non minùs amor Divinus eſt infinitè unitivus; quàm intellectio Divina ſit repræſentativa & aſſimilativa: ergo ſicut ex eo, quòd intellectio ſit infinitè aſſimilativa, ipſius terminus procedit formaliter in ſimilitudinem naturæ, etiam ex eo, quòd amor ſit infinitè unitivus, terminus hujus amoris unitivi formaliter procedit in identitatem naturæ. Conſequentia rurſus probatur. Sicuti nulla aſſimilatio, quæ non eſt in identitatem naturæ, eſt infinitè perfecta; ita nulla unio, quæ non eſt in identitatem cum unito, eſt infinitè perfecta: utique enim unio per identitatem major eſt omni aliâ unione. Ergo ſicuti intellectio infinita formaliter exigit terminum identicè ſimilem in natura: ita etiam amor infinitus exigit terminum identicè ſimilem in natura.

Reſpondeo negando antecedens. Cujus probatio illos forſan urget, qui Divinæ naturæ conſtitutivum extra lineam intellectivam inquirunt, aut adæquatam rationem ſimilitudinis conſubſtantialis in perfectiſſima aſſimilatione collocant. Nobis exiguum negotium faceſſit. Nam Reſpondeo, negando primum membrum conſequentis, & cauſalem illius. Ratio quippe, cur terminus intellectionis Divinæ formaliter procedat in ſimilitudinem naturæ, non eſt, quia eſt infinitè aſſimilativa; ſed quia in Divinis intelligere ex vi propriæ lineæ eſt ipſamet natura Divina; unde hôc ipsô, quòd Verbum ex vi ſuæ proceſſionis habet, quòd ſit ſimile in eſſe intelligibili, habet etiam, quòd ſit ſimile in eſſe naturali. At verò identitas & ſimilitudo naturæ eſt extra lineam amoris & voluntatis; unde amor infinitus ex vi propriæ lineæ non habet, quòd ſit unitivus ſubſtantialiter, ſed tantùm affectivè; ex conceptu verò implicito & conditione termini producti (quia videlicet tendit in productionem entis ac termini infiniti) habet, quòd etiam tribuat identitatem naturæ. Unde ſi per impoſſibile ratio impulſûs infiniti poſſet eſſe ſeparata, vel realiter diſtincta à natura Divina; Spiritus S. non procederet, ut idem in natura, ſed præcisè ut impulſus & nexus affectivus duorum.

15. Sed contra hæc inſtas & objicis ſecundò. Agens intendit producere ſibi ſimile tam in virtute radicali, quàm proxima; ſed virtus radicalis tam producendi Spiritum S. quàm Verbum, eſt natura: ergo Pater & Verbum in productione Spiritûs S. intendunt illum ſibi aſſimilare etiam in natura.

Reſpondeo diſtinguendo majorem; agens, quod agit virtute proximâ per ſe primò deſtinatâ ad communicationem naturæ, concedo, quod non agit virtute proximâ deſtinatâ ad communicationem naturæ, nego, vel ſubdiſtinguo majorem: tunc intendit ſibi aſſimilare terminum in principio radicali, concomitanter, tranſeat, formaliter nego majorem. Sed principium radicale in productione Spiritûs S. eſt natura; ita tamen, ut principium proximum non ſit deſtinatum ad communicationem naturæ, concedo; ſecùs, nego minorem & conſequentiam, vel ſubdiſtinguo conſequens: ergo Pater & Verbum intendunt ſibi aſſimilare Spiritum S. concomitanter, concedo, formaliter, nego conſequentiam.

Adhuc inſtas & opponis tertiò: Spiritus S. 16.
formaliter procedit, ut Perſona Divina: ergo procedit formaliter in ſimilitudinem naturæ. Conſequentia eſt manifeſta, quia Perſona Divina eſſentialiter includit naturam Divinam. Antecedens verò probatur primò, quia Spiritus S. vi ſuæ proceſſionis habet, ut ſit diſtinctus à Patre & Filio; ſed eſt diſtinctus, in quantum eſt Perſona Divina: ergo. Secundò, Quia ex vi proceſſionis procedit, ut eſt, ſed eſt Perſona Divina: ergo. Tertiò Spiritus S. ex vi proceſſionis habet relationem tanquam conſtitutivum Perſonæ; ergo ex vi proceſſionis etiam habet, quòd ſit Perſona.

Reſpondeo negando antecedens, non enim ex vi proceſſionis procedit, ut ſubſiſtens in natura; ſed ut ſubſiſtens in amore; ſive *ut amor ſubſiſtens*. Unde ad primam probationem diſtinguo minorem. Ex eo, quod eſt Perſona, eſt diſtinctus à Patre & Filio, tanquam ex ratione quaſi materiali, concedo, tanquam ex ratione formali, nego. Ad ſecundam probationem Reſpondeo. Ex vi proceſſionis procedit, ut eſt, & ſecundùm omnem rationem quâ eſt, nego. ſecundùm aliquam, concedo. Ad tertium Reſpondeo negando antecedens: habet enim relationem ex vi proceſſionis tanquam modificativam amoris: ipſam verò ut modificativam naturæ & conſtitutivam Perſonæ, etſi habeat per proceſſionem, non tamen ex vi proceſſionis.

§. V.

Corollaria.

Colliges ex his primò, falſam eſſe hanc conſe- 17.
quentiam. *Spiritus S. ex vi proceſſionis eſt DEUS ſpiratus: ergo ex vi proceſſionis eſt DEUS.* Quia in antecedente terminus reduplicans afficit ly *ſpiratus*, & facit hunc ſenſum: quòd formalis terminus ſpirationis activæ ſit ratio impulſûs & amoris ſpirati. In conſequente verò afficit terminum Deitatis, quæ tamen non formaliter ex vi proceſſionis, ſed concomitanter tantùm communicatur. Unde mutatur appellatio, & fit tranſitus à ſenſu compoſito termini complexi ad ſenſum diviſum termini incomplexi.

Colliges ſecundò: rationem *Verbi* & *Filii* non 18.
diſtingui virtualiter intrinſecè in Divinis; quia etiam dictio & generatio virtualiter intrinſecè non diſtinguuntur. Neque refert, quòd Chriſtus ut homo à ſuppoſito Verbi conſtituatur in ratione Filii

Digitized by Google

Filii naturalis, quin tamen conſtituatur in ratione Verbi; quia ad hæc contradictoria ſalvanda ſufficit diſtinctio virtualis extrinſeca, veluti in Tract. de DEO uno obſervavimus.

19. Colliges tertiò. Omnes quatuor proceſſiones à ſe invicem formaliter; ſolas tamen activas à paſſivis, & paſſivas inter ſe realiter diſtingui. Ratio primi eſt. quia habent principia & terminos formaliter diſtinctos. Ratio ſecundi eſt: quia in Divinis ibi ſolùm reperitur realis diſtinctio; ubi invenitur realis oppoſitio; ſed hæc tantùm reperitur inter proceſſiones activas cum paſſivis, aut paſſivas inter ſe comparatas: ergo. Generatio igitur activa realiter diſtinguitur à generatione paſſiva, ſive æterna nativitate Verbi Divini. Similiter ſpiratio activa Patris & Filii realiter diſtinguitur à ſpiratione paſſiva Spiritûs Sancti, ob mutuam oppoſitionem relativam; cujus defectu generatio activa à ſpiratione activa realiter non diſtinguitur. Rurſus: generatio paſſiva Filii eſt realiter diſtincta à ſpiratione paſſiva Spiritûs Sancti: quia licèt non immediatè, mediatè tamen & virtualiter ſibi opponuntur. Nam ex eo, quòd Filius per ſuam proceſſionem accipit omnia à Patre, in quibus ipſi relativè non opponitur, accipit quoque virtutem ſpirandi, ac proinde generatio ipſius eſt radix ſpirationis activæ; quæ formaliter & immediatè ſpirationi paſſivæ opponitur.

20. Colliges quartò. Nullam eſſe rationem differentiæ inter proceſſionem Filii & Spiritûs S. quam tradit Faventinus in 1. diſp. 40. eámque ut veriorem amplectitur Lalemandet hîc Diſput. 1. part. 3. memb. 1. Nempe, ideo proceſſionem Verbi eſſe generationem, quia productio Filii eſt naturalis, eò quòd ſit per intellectum, tanquam principium naturaliter inclinatum ad agendum. Spiritus S. verò procedat liberè, eò quòd procedat per voluntatem, tanquam per principium ſolùm liberè inclinatum ad agendum. Nulla inquam hæc eſt ratio differentiæ, primò, quia falsò ſupponit, Spiritum S. liberè produci: Certè ſi Spiritus S. liberè produceretur, poſſet non produci, ac proinde foret creatura. Negant quidem Adverſarii ſequelam, & dicunt Spiritum S. liberè produci libertate, quæ opponitur coactioni, non autem libertate, quæ opponitur neceſſitati. Verùm hæc diviſio libertatis pugnat contra eſſentiam ipſius, eſſentialis quippe conceptus libertatis, juxta ea, quæ in Tract. de DEO Uno diximus, dicit indeterminationem & indifferentiam ſive activam, ſive paſſivam, quam non ſolùm coactio, ſed etiam antecedens neceſſitas tollit. Stante quoque hâc diviſione Calvini ſententia non everteret humani arbitrii libertatem, ſiquidem Calvinus non docet, homines à DEO cogi ad operandum, ſed tantùm neceſſitari; ita ut ſpontaneè quidem operentur, non operari tamen in eorum poteſtate non ſit. Adeóque tametſi homines non haberent libertatem à neceſſitate; adhuc tamen liberè operarentur, quia haberent libertatem à coactione.

Contra eandem ſententiam eſt ſecundò. Quòd multæ ſunt actiones per naturam, quæ tamen non ſunt generationes viventis. Ergo per hoc, quod Verbum naturaliter procedat, non ſequitur, quod ſit genitum.

Contrà eſt tertiò. Quòd neque Verbum procedit coactè, ſiquidem procedit cum infinita complacentia voluntatis: ergo etiam principium productivum Verbi eſſet liberum à coactione.

Contra eſt quartò. Intellectus non eſt naturaliter inclinatus, niſi ad producendam ſimilitudinem intentionalem, ergo ex ejus naturali productione non rectè infertur generatio Filii.

Contra eſt quintò. Verbum non alia ex cauſa coactè produceretur, quàm, quia cogeretur à natura fæcunda: ſed fæcunditas Divina non tantùm eſt ex parte intellectûs; ſed etiam ex parte voluntatis; ergo etiam Spiritus Sanctus coactè procederet.

Colliges quintò. Quo ſenſu dici poſſit: Divinas Perſonas voluntate vel voluntariè fuiſſe productas. Poteſt nimirum ly *voluntate* vel *voluntariè* tripliciter accipi. Primò concomitanter, hoc eſt, cum complacentia voluntatis, & ſic de utraque Perſona Filii & Spiritûs S. verificatur, ipſas voluntariè, ſeu voluntate fuiſſe productas. Secundò cauſaliter, hoc eſt, à voluntate, tanquam principio, & hoc ſenſu non niſi tertia Perſona Spiritûs S. eſt voluntate producta. Tertiò voluntariè accipiendo pro liberè, & tunc neutra Perſona voluntariè eſt producta. 21.

Colliges ſexto. Divinas Proceſsiones non eſſe ex nihilo, ſed ex aliquo, & de aliquo. Non ſunt ex nihilo, quia ratione intrinſecæ & imparticipatæ æternitatis nunquam potuerunt non eſſe. Sunt autem ex aliquo & de aliquo, non quòd ſint ex aliquo ſubjecto (quo modo Philoſophi ly *ex* in rigore accipiunt) ſed ab alio principio producente, in quo ſecundùm prioritatem originis naturam ſibi communicatam ſupponunt. Unde dicitur in Symb. *DEUM de DEO, Lumen de Lumine. Qui ex Patre Filióque procedit.* Et Pſal. 109. *Ex utero ante Luciferum genui te.* 22.

DISPUTATIO XXIII.

DE Divinis relationibus.

Ad q. 28.

POſt conſiderationem Divinarum proceſſionum, ſubnectitur conſideratio Relationum, quæ ratione noſtrâ in iis proceſſionibus fundantur. De quibus univerſaliter prænotamus, ea, quæ Philoſophi de relatione tradere ſolent, demtis imperfectionibus, Divinis relationibus accommodari. Unde quemadmodum illi in Relatione diſtin-

Digitized by Google

diſtinguunt *eſſe ad*, ab *eſſe in*, & illud quidem, hoc eſt, habitudinem ad terminum dicunt eſſe de formali & explicito conceptu Relationis; iſtud verò, hoc eſt, inexiſtentiam in ſubjecto ipſi cum aliis accidentibus communem, dicunt eſſe ſolùm de conceptu Relationis implicito; ita etiam in Divinis relationibus diſtinguimus *eſſe ad* ab *eſſe in*, & illud dicimus habitudinem ad terminum, in quo explicita ratio relationis conſiſtit; iſtud verò intimam incluſionem eſſentiæ ſecum identificatæ, quæ pertinet ad implicitam rationem ipſius.

ARTICULUS I.

An, & quot ſint relationes in DEO?

SUMMARIA.

1. *Relationum Divinarum realitatem docet Fides.*
2. *Probat ratio & authoritas.*
3. *Etiam ſecundùm eſſe ad.*
4. *Probatur quaternarius numerus relationum.*
5. *In quo tantùm tres realiter diſtinguuntur.*
6. *Diſtinctio formalium terminorum in Divinis non infert realem diſtinctionem relationum.*
7. *Filiatio ſpirationi paſſivæ opponitur mediatè.*
8. *Inter relationes & eſſentiam tantùm datur diſtinctio rationis ratiocinata.*

§. I.

Exiſtentia relationum.

1. DAri reales relationes in DEO eſt de Fide; ſiquidem Divinæ Perſonæ in Sac. Script. Matth. ult. Jo. 1. relativis nominibus Patris, Filii, Verbi, Spiritûs S. efferuntur, è quibus Pater & Filius ſunt correlativa. Verbum dicit habitudinem ad dicentem, Spiritus ad ſpirantem. *Ratio eſt primò.* Reale fundamentum relationis comitatur realis relatio: atqui in DEO eſt reale fundamentum relationis, realis nempe productio & proceſſio, veluti in diſput. præcedenti oſtenſum eſt: ergo.

2. Secundò. Quod realiter conſtituit, & diſtinguit, eſt reale; ſed relationes conſtituunt & diſtinguunt realiter Divinas Perſonas: ergo ſunt reales. Minorem habet Concilium Toletanum ſecundum *in fidei profeſſione* dicens: *Quod enim Pater eſt, non ad ſe, ſed ad Filium eſt: & quod Filius eſt, non ad ſe, ſed ad Patrem eſt: ſimiliter & Spiritus S. non ad ſe, ſed ad Patrem & Filium relative refertur.* Item SS. PP. Auguſtinus Tract. 39. in Joan. *Hoc ſolo numerum inſinuant, quòd ad invicem ſunt, non quòd ad ſe ſunt.* Anſelm. l. de proceſſ. Spiritûs S. *Pluralitas relationem ſequitur, & unitas ibi eſt, ubi non obviat aliqua relationis oppoſito.* Boët. l. d. Trinit. *Subſtantia continet unitatem, relatio multiplicat Trinitatem.*

3. Quæ authoritates & rationes oſtendunt, Divinas relationes non tantùm ſecundùm rationem inadæquatam, & quoad *eſſe in*, ſed ſecundùm omnem & adæquatam rationem, & ſecundùm *eſſe ad* reales eſſe. Neque enim Divinæ Perſonæ per *eſſe in*, ſed per *eſſe ad* Relationum & habitudinem ad ſe invicem conſtituuntur, opponuntur, diſtinguuntur.

§. II.

Numerus relationum.

4. QUatuor ejuſmodi relationes numeramus: Paternitatem, quâ Pater; Filiationem, quâ Filius conſtituitur: ſpirationem activam, ex parte Patris & Filii, & ſpirationem paſſivam ex parte Spiritûs S. Quem numerum probant Divinæ proceſſiones ceu proximæ rationes fundandi.

Quælibet enim productio, in qua tam producens, quàm productum ſunt ejuſdem ordinis, fundat duplicem relationem, unam in producente, & alteram in producto; ſed in DEO eſt duplex proceſſio, & in qualibet illarum producens & productum ſunt ejuſdem ordinis: ergo utraque proceſſio fundat duplicem relationem: proceſſio nempe intellectiva, relationes Paternitatis & Filiationis; proceſſio verò volitiva relationes ſpirationis activæ & paſſivæ.

Non ideo tamen exiſtimes, omnes enumeratas relationes, uti ſunt reales, ita ab invicem realiter eſſe diſtinctas. Hinc enim ſequeretur, in DEO non Trinitas, ſed quaternitas rerum ac Perſonarum, damnata in Concil. Florentino & Lateranenſi. Tres igitur tantummodò relationes inter ſe realiter diſtinguuntur: Paternitas, Filiatio, & Spiratio paſſiva: ibi enim eſt realis diſtinctio, ubi eſt relativa oppoſitio ſecundùm ordinem originis; ſed inter prædictas relationes invenitur oppoſitio ſecundùm ordinem originis: ergo & realis diſtinctio. 5.

Porrò ſpiratio activa, quamvis ob eandem oppoſitionem & ordinem originis à ſpiratione paſſiva realiter diſtinguatur; à Paternitate tamen & Filiatione defectu ejuſmodi oppoſitionis non eſt realiter diſtincta. Nam juxta Divi Anſelmi regulam à Theologis univerſim receptam, *omnia in Divinis ſunt idem, ubi non obviat aliqua relationis oppoſitio.*

Dices. Quot ſunt termini relationum formales & adæquati; tot ſunt realiter diſtinctæ relationes: ſed in Divinis quatuor ſunt termini formales & adæquati relationum: ergo totidem ſunt relationes realiter diſtinctæ. 6.

Reſpondeo, majorem tantùm habere locum in relationibus creatis, non increatis; creata quippe relatio ex nativa ſua limitatione habet, ut ad plures terminos formales & totales nequeat terminari: neque ſolùm titulo oppoſitionis, ſed etiam limitationis ab alia relatione diſtinguitur. Cùm ergo in Divinis relationibus nulla poſſit eſſe limitatio; ideo ſola totalium terminorum diverſitas ad realem ipſarum diſtinctionem non ſufficit, niſi inſuper oppoſitio relativa accedat.

Sed *inquis.* Filiatio realiter diſtinguitur à ſpiratione paſſiva; nec tamen eidem relativè opponitur: ergo oppoſitio relativa non eſt neceſſa- 7.

ceſſarium fundamentum realis diſtinctionis in Divinis.

Reſpondeo, tametſi Filiatio ſpirationi paſsivæ non opponatur directè & immediatè, opponi tamen indirectè, & mediatè. Ex eo enim, quòd ſecunda Perſona procedit ut Filius; procedit etiam ut principium amoris habens eandem virtutem ſpirativam cum Patre; ſicque ipſa Filiatio radicaliter eſt activa ſpiratio, quâ mediante ſpirationi paſſivæ opponitur. Econtrà ſpiratio activa nec mediatam, nec immediatam, neque directam neque indirectam habet oppoſitionem cum Paternitate, & Filiatione; ideòque non niſi ratione ratiocinatâ ab utraque diſtinguitur.

8. Eadem diſtinctio rationis ratiocinatæ intercedit inter relationes & eſſentiam Divinam, excluſâ ſemper omni diſtinctione reali actuali, & admiſsâ ſolâ diſtinctione virtuali intrinſecâ ante mentis operationem. Ratio primæ & tertiæ partis eſt, quòd de relationibus & eſſentia prædicentur contradictoria realia, primòintentionalia, quæ proinde in modo concipiendi diſtinctionem rationis, ex parte rei conceptæ verò radicem verificativam illius diſtinctivi conceptûs requirunt. Ejuſmodi porrò radix eſt una & ſola diſtinctio virtualis; non aliqua ſtrictè realis, quippe quæ ſimplicitatem Divinam læderet, nec Trinitatem, ſed quaternitatem inferret in DEUM: non etiam formalis ex natura rei, aut diſtinctio realis in tertio; cùm illa ſit impoſſibilis; iſta verò inſufficiens ad ſalvanda contradictoria, quemadmodum in priori Tractatu oſtendimus, quæ hîc non repeto.

ARTICULUS II.

Utrùm eſſentia Divina includatur formaliter in conceptu relationum, & viciſſim relationes in conceptu eſſentiæ?

SUMMARIA.

1. *Status quæſtionis.*
2. *Ex doctrina S. D. oſtenditur eſſentiam formaliter includi in conceptu relationum.*
3. *Rationes pro eadem aſſertione.*
4. *Probatur formalis incluſio relationum in eſſentia.*
5. *Refellitur acceptio eſſentiæ ſub conceptu tranſcendentali.*
6. *Includuntur relationes in eſſentia per modum termini eſſentialis.*
7. *Incluſio fit ſecundùm conceptum implicitum.*
8. *Quo ſenſu hæc prædicatio, DEUS eſt Pater, non ſit per ſe formalis.*
9. *Non ſequitur, quidquid eſſentialiter prædicatur de eſſentia, poſſe ſimiliter prædicari de relationibus.*
10. *Filiatio prædicatur de Divinitate per modum termini inadæquati.*
11. *Conſtitutivum per modum ſimplicitatis poteſt implicitè totum continere, quod eſt in re conſtituta.*
12. *Cur poſſint concedi tres entitates, non tres eſſentiæ?*

§. I.

Aſtruitur incluſio eſſentiæ in conceptu relationum.

1. SI loquamur in ſenſu phyſico, haud dubiè tam eſſentia, & natura Divina erit de quidditate relationum; quàm relationes de quidditate naturæ Divinæ; ſiquidem ad phyſicam rei quidditatem pertinet, quidquid à parte rei identificatur cum illa. Sed loquimur in ſenſu metaphyſico, in quo illa ſolùm formalitas dicitur eſſe de quidditate alterius, quæ ab ipſius objectivo conceptu cum fundamento in re perfectè præſcindi, & per rationem ſeparari non poteſt. Quo modo differentiæ, proprietates, & modi entis includuntur in Ente, ſuntque de quidditativo, quamvis implicito, conceptu entis.

Econtrà neque gradus genericus animalitatis, neque gradus individualis ſingularitatis eſt de quidditate rationalitatis in homine, quia uterque ab objectivo conceptu rationalitatis perfectè præſcindi, & animalitas quidem per rationalitatem in compoſitionem metaphyſicam trahi: ſingularitas verò per modum accidentis Logici & metaphyſici eſſentiæ ſic conſtitutæ advenire poteſt. Unde prædicationes iſtæ, *Animalitas eſt rationalitas: vel rationalitas eſt ſingularitas*, licèt in ſenſu phyſico & identico veræ ſint; in ſenſu tamen formali & metaphyſico ſunt falſæ. Quæritur ergo, num eſſentia Divina ſit eſſentialiter incluſa in relationibus; & rurſus: an relationes eſſentialiter incluſæ ſint in eſſentia? Ubi duæ opiniones ſunt extremæ, una negans de utroque, quam tenent Vaſquez, Yſambertus, Molina; altera de utroque affirmans, quam tenent Suarez l. 4. de Trinit. c. 7. Cajetanus, Joan. à S. Th. Godoyus, Gonet, & communior Thomiſtarum. Tertia mediam ſequitur viam, & dicit, eſſentiam eſſe de conceptu relationum, non autem viciſſim relationes de conceptu eſſentiæ. Hanc tenent Zumel. Granad. Arrubal, Martinon.

CONCLUSIO I. *Eſſentia Divina actu formaliter includitur in conceptu relationum.* Videtur mens expreſſa S. D. pluribus argumentis. Primò. Secundùm doctrinam S. D. in DEO, ex parte rei ſignificatæ nihil dicit concretum, quod non etiam dicit abſtractum, quamvis in modo ſignificandi ſit diverſitas, ſed concretum DEI actu formaliter includitur in concreto relativo Patris: ergo etiam abſtractum Divinitatis, hoc eſt, Divina eſſentia & natura actu formaliter includitur in abſtracto relationis. minor eſt S. D. q. 31. a. 3. ad 1. ubi de prædicatis eſſentialibus dicit: *Illa includuntur in conceptu propriorum: in intellectu enim Perſona Patris intelligitur DEUS.* 2.

Secundò. Juxta eundem S. Doctorem attributa Divina eſſentialiter prædicantur de proprietatibus ſeu relationibus: ergo etiam eſſentia Divina. Conſequentia patet ex identitate rationis: antecedens habetur à S. D. 1. ad Annib. diſt. 33. q. un. a. 1. ad 4. ubi ſic loquitur. *Attributa eſſentialia poſſunt ſignificari in abſtracto, vel in concreto. Si in abſtracto; ſic eſſentialiter prædicantur, & de eſſentia, & de proprietate in abſtracto acceptis. Dicimus enim, quod eſſentia Divi-*

Divina, vel etiam Paternitas eſt bonitas vel ſapientia DEI.

Tertiò ex eodem S. Doct. hîc q. 28. a. 2. ſicuti in creata relatione *eſſe in* eſt ipſius eſſe inhærens & accidentale; ita in relatione increata *eſſe in* eſt ipſius eſſe ſubſtantiale: ſed relatio creata ſuum *eſſe in* inhærentiæ accidentalis habet eſſentialiter, quamvis implicitè: ergo etiam relatio increata ſuum *eſſe in* ſubſtantiale habet, & includit eſſentialiter, quamvis implicitè tantùm.

3. Quartò. Eadem rationes, quibus in Tract. de DEO uno oſtendimus, eſſentiam Divinam eſſe de conceptu formali cujuslibet attributi, probant eandem eſſentiam eſſe de formali ratione cujuslibet relationis. Nimirum de ratione actûs puri & infiniti formaliter eſt, ut formaliter reperiatur in omni linea entis nullam involvente imperfectionem, magis, quàm ſit de ratione entis, ut inveniatur incluſum in ſuis differentiis, & proprietatibus: ſed eſſentia Divina eſt formaliter actus purus & infinitus: ergo debet formaliter in omni linea etiam relativa inveniri.

Præterea ſi daretur in Divinis diſtinctio excludentis & excluſi (quæ ſequitur ex ſententia Adverſariorum) daretur in DEO cum fundamento in re conceptus compoſitionis, vel metaphyſicæ ex genere & differentia; vel phyſicæ ex ſubjecto & forma: quia relatio compararetur ad eſſentiam, tanquam forma ab extrinſeco ſuperaddita, eámque contrahens ad eſſe relativum: at conſequens eſt abſurdum, ut ſupponitur ex priori Tractatu; ergo.

§. II.

Aſtruitur incluſio formalis relationum in eſſentia.

4. CONCLUSIO II. *Etiam viciſſim Divinæ relationes includuntur in eſſentia.* Hanc probant eadem fundamenta & rationes, quibus priorem aſſertionem firmavimus. Nam primò ex S. D. ad Annibald. primùm vidimus paternitatem eſſentialiter prædicari de attributis eſſentialibus: ergo etiam poteſt eſſentialiter prædicari de eſſentia, & conſequenter in eſſentia formaliter includitur.

Secundò. Niſi eſſentia Divina actu includeret relationes, non eſſet actus purus formaliter, & infinitus in omni linea. Ac tertiò poſſet concipi, ut informabilis per formam ab extra ſuperadditam.

Quartò. De eſſentiali conceptu naturæ Divinæ eſt, communicari ad intra: ergo etiam termini intrinſeci & eſſentiales iſtius communicationis ſunt de eſſentia Divinæ naturæ.

5. Neque exiſtimes: prædicta tantùm probare de eſſentia Divina, ſub conceptu eſſentiæ omnes Divinas perfectiones tranſcendentis, uti cum Jo. à S. Th. vult Petrus Labat tract. 2. dub. 3. non autem ſub conceptu naturæ, ut virtualiter ab attributis diſtinctæ. Nam primò, ſupervacaneam & inutilem eſſe hanc diſtinctionem eſſentiæ à natura ex tranſcendentalitate illius petitam. patet ex dictis in Tractatu de DEO Uno; præſertim cùm inter eſſentiam & naturam nulla diſtinctio virtualis admittatur ab Adverſariis.

Secundò. Quia hæc diſtinctio videtur nugatoria: quid enim aliud eſt interiora tranſcendere quàm in ipſis actu formaliter includi, uti patet in ente, quod ideo eſt tranſcendens, quia formaliter includitur in ſuis inferioribus. Dicere ergo, eſſentiam Divinam ſub ratione tranſcendentis formaliter includi in relationibus, eſt dicere; eſſentiam Divinam ut formaliter incluſam, includi in inferioribus; quod eſt nugari & petere principium.

Tertiò: quia ratio actûs puri, & infiniti formaliter non minùs competit naturæ, ut natura eſt, quàm eſſentiæ Divinæ, ſed ratio formalis incluſionis eſt infinita actualitas: ergo.

Quartò non minùs repugnat naturæ ſub conceptu naturæ diſtinctio excludentis & excluſi, & compoſitio phyſica, vel metaphyſica cum ſuis proprietatibus, quàm repugnet Divinæ eſſentiæ: ergo non minùs includit relationes, ab iiſque includitur, quàm eſſentia Divina.

Quintò ly *natura*, quod ponitur in definitione Perſonæ, ſignificat naturam ſtrictè ſub ratione naturæ: ergo ut ſic includitur in perſonalitate.

Sextò. Attributa juxta S. D. in abſtracto eſſentialiter prædicantur de relationibus: ergo & radix attributorum, hoc eſt natura ſub conceptu naturæ: ergo & formaliter includitur.

Cæterùm duo in præſenti diligenter ſunt advertenda. Primum eſt: Relationes Divinas in eſſentia non includi per modum prædicati conſtitutivi, aut quidditativi, ſed per modum termini eſſentialis & inadæquati. Non per modum prædicati conſtitutivi, quô modô aſeitas includitur in eſſentia; quia relationes non ſunt id, quòd primò in DEO intelligitur, ſed Divinam eſſentiam jam conſtitutam ſupponunt. Non etiam per modum prædicati quidditativi: hæc enim tam latè patent, quàm eſſentia, ſuntque omnibus Perſonis communia. Quidquid enim eſt eſſentia Divina, æternum, immenſum, infinitum eſt &c. Non ita relatio, neque enim, quidquid eſt eſſentia Divina, paternitas eſt, cùm eſſentia Divina ſit etiam filiatio, quæ realiter à paternitate diſtinguitur. Includuntur itaque relationes in eſſentia, ceu termini eſſentiales & inadæquati, in quibus natura Divina petit eſſentialiter fieri incommunicabilis. 6.

Secundum eſt. Eſſentiam ſeu naturam Divinam, ut incluſam in relationibus, & ſimiliter relationes, ut incluſas in eſſentia amittere expreſſionem conceptûs expliciti; adeóque naturam incluſam in relatione exprimi per modum relationis: & econtrà relationes incluſas in natura exprimi per modum naturæ: quia videlicet ut ſic trahuntur ad aliam lineam, à ſua linea virtualiter diſtinctam. 7.

§. III.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò authoritatem S. D. de pot. q. 8. a. 2. ad 6. negantis hanc propoſitionem eſſe per ſe formalem. *DEUS eſt Pater.* Item D. Auguſtini 3. de Trinitate c. 6. & Boëtii de Trinit. negantium, *relationes dici de DEO ſubſtantialiter, vel eſſentialiter.* 8.

Reſpon-

Reſpondeo, negari à S. D. has propoſitiones eſſe *formales* formalitate expreſſionis, vel conſtitutionis, quaſi relatio ſe haberet ad modum prædicati quidditativi; non tamen negat eſſe formales formalitate incluſionis, aut terminationis eſſentialis, ut ſatis apertè colligitur ex eodem S. D. ſupr. cit. q. 33. a. 3. ad primum.

Negant quoque SS. PP. relationes dici *ſubſtantialiter*, hoc eſt, *per modum ſubſtantiæ*, & prædicati quidditativi, ut explicat S. Auguſtinum S. D. hic q. 2 . a. 2. ad 1. Negant dici *eſſentialiter*, in quantum ly *eſſentiale* in Divinis opponitur *proprio*, ſeu *notionali*, & ſumitur pro prædicato adæquato, abſoluto & communi omnibus Perſonis. Non verò prout ly *eſſentiale* opponitur *accidentali*, & accipitur pro eo, quod intrinſecè pertinet ad quidditatem rei.

9. Objic. ſecundò. Ex quidditativa incluſione relationum in eſſentia, ſequitur hoc magnum abſurdum, quòd quidquid prædicatur eſſentialiter de eſſentia, poſſit etiam prædicari de relationibus, & viciſſim quod dicitur de relationibus, dici poſſit de eſſentia, adeóque veræ forent iſtæ propoſitiones: *Paternitas eſt communicabilis: Eſſentia eſt incommunicabilis*; *Eſſentia eſt producta: Filiatio eſt improducta, &c.* quod tamen nemo dixerit, niſi qui definitionibus Conciliorum contradixerit.

Reſpondeo negando ſequelas adductarum propoſitionum, earúmque fundamentum diſtinguo. quidquid prædicatur eſſentialiter de eſſentia, prædicatur etiam eſſentialiter de relationibus, & è converſo: ſi prædicatum eſſentiale conveniat pro ſtatu reduplicato conceptûs expliciti & diſtinctionis virtualis, nego. pro ſtatu conceptûs impliciti, concedo. Itaque falſæ ſunt omnes propoſitiones adductæ, quia ly *cōmunicabile* & *improductum* convenit eſſentiæ, ut virtualiter diſtinctæ à relationibus: & pro ſtatu conceptûs expliciti; ac rurſus ly *productum* & *incommunicabile* convenit relationi, ut virtualiter diſtinctæ ab eſſentia; neque proinde vel *communicabile* & *improductum* de relationibus, vel *incommunicabile* & *productum* de eſſentia abſolutè dici poteſt.

Dixi *abſolutè*. Si enim fiat repetitio & ſpecificatio conceptûs impliciti, prædictæ propoſitiones cum addito verificari poſſunt. Si videlicet dicas: *Eſſentia eſt Filiatio producta & incommunicabilis*, *Filiatio eſt eſſentia improducta & communicabilis*. Tunc enim ſignificabis, hæc prædicata ſubjecto non ex vi, & pro ſtatu conceptûs expliciti (quod ſimpliciter prolata ſignificarent) ſed ex vi & pro ſtatu conceptûs impliciti convenire.

10. Objic. tertiò. Quidquid eſſentialiter prædicatur de Divinitate, prædicatur eſſentialiter de ſingulis Perſonis; ſed Filiatio non prædicatur eſſentialiter de ſingulis Perſonis: ergo nec prædicatur eſſentialiter de Divinitate.

Reſpondeo permiſsâ conſequentiâ, quæ vitiatur ex ly *eſſentialiter* æquivocè accepto, diſtinguendo majorem. Si prædicatur per modum prædicati quidditativi & convertibilis, concedo, per modum termini inadæquati & inconvertibilis, nego. Similiter diſtinguo conſequens: non prædicatur eſſentialiter de Divinitate per modum prædicati adæquati & convertibilis, concedo, per modum termini inadæquati & inconvertibilis, nego conſequentiam.

Objic. quartò: Conſtitutivum non poteſt dicere & formaliter continere illud totum, quod eſt in re conſtituta: Divinæ relationes conſtituunt Perſonas: ergo non poſſunt continere formaliter hoc totum, quod continet Perſona: ſed Perſona præter relationem etiam continet & dicit naturam: ergo. 11.

Reſpondeo. Conſtitutivum per modum compoſitionis non poteſt dicere illud totum, quod eſt in re conſtituta (quia tunc ſe habet per modum partis) concedo. conſtitutivum per modum ſimplicitatis, nego, vel ſubdiſtinguo. Non poteſt dicere totum, quod eſt in re conſtituta, explicitè, concedo implicitè, nego.

Objic. quintò. Nunquid relationes adveniunt eſſentiæ? quo pacto ergo continentur in illa? 12.
Reſpondeo. Adveniunt quoad conceptum tam explicitum, quàm implicitum, ut animalitas advenit rationalitati, nego: tantùm quoad conceptum explicitum, concedo.

Dices. Quia entitas Divina eſſentialiter includitur in relationibus, ideo ad multiplicationem relationum etiam entitas multiplicatur: ergo ſi etiam eſſentia Divina eſſentialiter in iiſdem relationibus eſt incluſa, tot erunt eſſentiæ, quot relationes, quod eſt contra fidem.

Reſpondeo diſtinguendo cauſalem antecedentis, quia eſſentialiter includitur, ita, ut ſit etiam prædicatum commune relationibus, communitate prædicationis & rationis, concedo, communitate tantùm reali, nego. & ſimiliter diſtinguo cauſalem conſequentis. Si Divina eſſentia ſit incluſa in relationibus, tanquam communis communitate rationis & prædicationis concedo, communitate tantùm reali nego conſequentiam. Conſtat autem Divinam eſſentiam non eſſe prædicatum commune communitate rationis & prædicationis, quia non præſcindit à relativo & abſoluto, ſicut entitas; ſed tantùm eſt communis per realem & formalem identitatem. Unde licèt in Divinis admitti poſſint tres entitates, non tamen tres eſſentiæ concedi poſſunt.

ARTICULUS III.

Utrùm Divinæ relationes dicant perfectionem ſecundùm explicitam rationem relationis?

SUMMARIA.

1. *Status quæſtionis.*
2. *Relationes ſecundùm eſſe ad nullam dicunt perfectionem.*
3. *Perfectio eſt de abſolutis juxta S. D.*
4. *Si eſſe ad relationis diceret perfectionem, eſſet & non eſſet infinita perfectio.*
5. *Perſonæ eſſent inæquales.*

6. *Pater*

Digitized by Google

6. *Pater etiam ſine filiatione formaliter habita eſt infinitè perfectus.*
7. *In quantum Perſonæ opponuntur, non exprimunt perfectionem.*
8. *Sequerentur plures diſtinctæ perfectiones.*
9. *Impugnatur reſponſio Jo. à. S. Th.*
10. *Authoritates contra multiplicationem perfectionum in Divinis.*
11. *Evaſiones refelluntur.*
12. *Tolleretur æqualitas Perſonarum.* (una.
13. *Plures Perſonæ eſſent aliquid perfectius, quam*
14. *Non qualibet Perſona eſſet perfectus DEUS.*
15. *Reſponſio de relatione tranſcendentali rejicitur.*
16. *Impugnatur infinitudo generis relativi.*
17. *Impugnatur reſponſio de perfectione eminenter & radicaliter habita.*
18. *Impugnatur reſponſio de circuminſeſſione.*
19. *Impugnatur reſponſio de inæqualitate extenſiva.*
20. *Reſpondetur ad objecta teſtimonia SS. PP.*
21. *Tria alia difficiliora teſtimonia.*
22. *Exponitur Damaſcenus.*
23. *Quomodo myſterium Trinitatis pertineat ad perfectionem.*
24. *Exponitur, in quo ſenſu Pater major ſit Filio.*
25. *Occurritur teſtimoniis è S. D. deſumptis.*
26. *Nihil deeſt Divinis relationibus in ſuo genere nullum exprimente actum.*
27. *Bonum non æquè perfectè eſt prædicatum tranſcendens, ſicut ens, res & unum.*
28. *Diluitur argumentum Contenſoni.*
29. *Divinæ relationes ut propriæ lineæ non continent perfectionem hypoſtaſis creatæ ſecundùm utrumque ejus munus.*

§. I.

Sententia negativa eligitur.

1. SI Divinæ relationes completè & adæquatè accipiantur, tam ſecundùm *eſſe in*, quàm ſecundùm *eſſe ad*, dicunt haud dubiè infinitam perfectionem, cùm *eſſe in* Divinarum relationum ſit earundem eſſe ſubſtantiale infinitè perfectum. Quæ cauſa eſt, quòd relativæ ſubſiſtentiæ adorandæ proponantur *in præfatione Eccleſiæ, ut in Perſonis proprietas, & in majeſtate adoretur æqualitas.* Sexta quoque Synodus act. 18. tribus relativis ſubſiſtentiis perfectionem tribuit, dicens: *credimus unam ſubſtantiam, in tribus ſubſiſtentiis Trinitatem, propter ſubſiſtentiarum perfectionem.*

Sola nec levis eſt *controverſia*, utrùm relatio ſecundùm *eſſe ad*, & ratione habitudinis ad terminū dicat aliquam perfectionem, quam tractant Interpretes S. Th. ſuper hanc q. 28. a. 2. & q. 42. a. 3. Pro affirmativa ſtant Aureolus in 1. d. 19. q. 2. a. 3. Bachon. in 1. diſt. 19. Suarez. l. 3 d. Trin. cap. 9. Zuniga de Trin. Diſput. 5. dub. præter complures RR. cum quibus ex parte conſentit ex Thomiſtis Joan. à S. Th. diſp. 13. a. 3. & Contenſonus. Negativam tuentur Scotus quodl. 5. & in 1. diſt. 2. poſt q. 5. §. *Ad 1. quæſtionem dico.* Capreolus. Cajetanus, Salmantic. Gonet. Godoyus Eminentiſſimus Aguirre to. 2. diſp. 73. ſe. 2. 3. 4. & ex RR. Eſparza q. 40.

2. CONCLUSIO. *Divinæ relationes ſecundùm explicitam rationem habitudinis ad terminum à perfectionibus abſolutis virtualiter diſtinctam nullam exprimunt perfectionem*

Probatur primò authoritate & rationibus Angelici Doctoris, quia non modò juxta doctrinam ipſius, ſed etiam Scoti, relatio, ut præcisè dicit reſpectum ad terminum, ſic neque perfectionem, neque imperfectionem exprimit. Perfectum quippè dicitur tale vel ab actu exiſtendi, vel ab habitudine ad ipſum: *ſecundùm hoc enim aliquod dicitur perfectum, ſecundùm quod eſt in actu.* q. 4. a. 1. Et. *in tantum eſt perfectum unumquodque, in quantum eſt in actu.* Ubi S. D. per Tò *actu* intelligit præcipuè actum exiſtendi: ſed relationes præcisè ſecundùm *eſſe ad* non dicunt ullum actum exiſtendi, vel habitudinem ad ipſum: ergo ut ſic nullam dicunt bonitatem.

3. Rurſus ex ejuſdem S. D. mente infrà q. 42. a. 4. ad 2. *dignitas ſeu perfectio eſt de abſolutis*; adeóque dicit habitudinem ad ſubjectum vel quaſi ſubjectum, quod perficit, éſtque actus ipſius, cui ineſt: atqui relatio ſecundùm propriam rationem relativam non dicit habitudinem ad ſubjectum, tanquam illud perficiens; ſed meram habitudinem ad terminū: ergo formaliter non dicit perfectionem, ſed ab ipſa præſcindit. Ideo S. Thomas relationes ab illis accidentibus diſcriminans hîc q. 28. ad 2. dicit. *quòd relationes ſecundùm id, quod relationes ſunt, inveniuntur eſſe aſſiſtentes, non intrinſecùs affixæ.* Et q. 8. d. pot. a. 2. citat Philoſoph. 5. metaphyſ. dicentem. *Quòd ſcientia, in quantum eſt relatio, non eſt ſcientia, ſed ſcibilis.*

4. Probatur ſecundò ratione. Si *eſſe ad* relationis foret perfectio, eſſet & non eſſet infinita perfectio. Eſſet ex hypotheſi: non eſſet, quia perfectio formaliter infinita formaliter continet omnem perfectionem: ſed relatio ſecundùm eſſe reſpectivum non continet formaliter omnem perfectionem, eò ipſô quòd oppoſitam relationem (quæ etiam ſupponitur eſſe perfectio) à ſe formaliter & realiter excludit. Quo etiam ex capite non eſſet perfectio ſimpliciter ſimplex, quia hæc non debet formaliter, multò minùs realiter excludere perfectionem æqualem, aut meliorem ſe, ſed relatio Divina v. g. paternitas excludit filiationem æquè infinitam in perfectione, quàm ſit ipſa paternitas: ergo.

5. Probatur tertiò. Implicat, ut una Divina Perſona non habeat perfectionem, quam habet altera: ſed ſi relatio in conceptu relativo ſit perfectio, una Perſona non habebit perfectionem, quam habet altera: ergo. Major Probatur. Quia hac ratione Divinæ Perſonæ non eſſent infinitè perfectæ, ſiquidem cuilibet ipſarum deeſſet aliqua relativa perfectio. Sed neque forent æquales in perfectione: quia ſecundùm meliorem ſententiam Philoſophorum, formæ & eſſentiæ rerum ſe habent ut numeri, in quibus æqualitas cum ſpecifica differentia ſtare non poteſt. Si ergo una Perſona haberet perfectionem eſſentialiter diverſam à perfectione relativa alterius Perſonæ, etiam in perfectione non eſſet æqualis cum illa.

6. Probatur quartò. Illa forma non eſt formaliter perfectio, quâ formaliter non habitâ, nihilominùs formaliter habetur & poſſidetur omnis perfectio: atqui Pater æternus v. g. ſine filiatione, quam non habet, nec habere poteſt, nihilominus habet & formaliter poſſidet omnem perfectionem: ergo forma filiationis formaliter non eſt perfectio. Minor probatur. quia Pater ſine filiatione eſt formaliter infinitè perfectus & actus puriſſimus: ergo non poteſt ipſi deeſſe ulla formalis perfectio, prout ampliùs conſtabit ex dicendis §. ſeq.

Confirmatur. Si relatio formaliter eſſet perfectio; tunc eſſentia Divina accepta una cum filiatione formaliter habitâ eſſet perfectior, quàm ut ſeorſim, & præſuppoſitivè ad filiationem accepta: ſed conſequens eſt abſurdum: ergo & antecedens. Minor probatur: quia ſequeretur, quod Pater non haberet eſſentiam formaliter infinitè perfectam.

7. Probatur quintò. Relationes Divinæ ſecundùm eam rationem non poſſunt exprimere perfectionem, ſecundùm quam exprimunt oppoſitionem in Perſonis: ſed ſecundùm formalem rationem reſpectûs & habitudinis ad terminum exprimunt oppoſitionem relativam inter perſonas: ergo ſecundùm formalem rationem reſpectûs & habitudinis ad terminum, perfectionibus abſolutis virtualiter ſuperadditam, non poſſunt exprimere perfectionem. Minor eſt certa. Major probatur. Implicat, ut in actu puro infinitè perfecto reperiatur oppoſitio, adeòque etiam excluſio perfectionum: ergo in quantum exprimitur oppoſitio, implicat exprimi perfectionem. Sed hæc ratio roborabitur ex §. ſequenti.

§. II.

Implicat multiplicatio perfectionum in Divinis.

8. Magnum robur præmiſſæ noſtræ aſſertioni accedit ex hac ratione. Si Divinæ relationes formaliter dicerent & adderent perfectionem ſupra perfectionem eſſentiæ, darentur actu in DEO plures realiter & formaliter perfectiones: ſed hoc eſt abſurdum: ergo & id, ex quo ſequitur. Ad hoc argumentum oppoſitæ ſunt, & è diametro adverſæ reſponſiones Adverſariorum. nam Vaſquez & Joan. à S. Th. negant ſequelam majoris; econtrà Contenſonus aliique plures conceſsâ ſequelâ plurium perfectionum relativarum, negant abſurditatem in minori ſubſumptam. Itaque contra priorem reſponſionem.

Sequela majoris probatur. Ea, quæ competunt Divinis relationibus ex formali & differentiali ratione ſuæ lineæ, illa multiplicantur in Divinis: ſed juxta Adverſarios perfectio & bonitas competit Divinis relationibus ex formali & differentiali ratione lineæ relativæ, abſolutis perfectionibus virtualiter ſuperaddita: ergo perfectio quoque & bonitas multiplicatur. Major oſtenditur. In quibus Divinæ relationes & perſonæ ſibi mutuò opponuntur, illa realiter multiplicantur, ſed in iis, quæ ſunt propria relationibus, & formaliter pertinent ad lineam relativam, Divinæ relationes & perſonæ ſibi mutuò opponuntur: ergo illa realiter multiplicantur. Sic quia hypoſtaſis DEO convenit ex proprietate & ratione lineæ relativæ; ideo hypoſtaſis & perſonæ realiter multiplicantur.

9. Unde non eluctaris difficultatem, ſi dicas cum Joan. à S. Th. Ideo non multiplicari perfectiones relativas, quia relatio non exprimit perfectionem ſub ordine ad terminum, ſed ſub ordine ad ſubjectum, quod cùm unicum ſit, nempe eſſentia Divina, etiam una tantùm poteſt eſſe perfectio.

Contrà enim eſt primò. quòd Divinæ relationes non per ordinem ad terminum, ſed ad naturam, quam terminant, & ad perſonam, quam conſtituunt, induunt rationem hypoſtaſis, formæ hypoſtaticæ, & perſonalitatis; & tamen quia iſtæ rationes pertinent ad lineam relativam, habéntque ſummam & formalem connexionem cum *eſſe ad* ipſarum relationum, atque habitudine ad terminum, idcirco realiter multiplicantur in Divinis: ergo pariter ſi perfectio habeat formalem ejuſmodi connexionem cum *eſſe ad* relationis, ac pertineat formaliter ad lineam relativam, multiplicabitur in Divinis, tametſi dicatur per ordinem ad eſſentiam.

Contrà eſt ſecundò. Linea relativa, non niſi propter *eſſe ad* à perfectionibus abſolutis virtualiter diſtinguitur: ſed per Adverſarios perfectio competit Divinis relationibus ſecundùm formalem vel explicitum conceptum lineæ relativæ, ut virtualiter diſtinctæ à perfectionibus abſolutis: ergo perfectio competit Divinis relationibus ſecundùm *eſſe ad* & ordinem ad terminum.

10. Minor quoque principalis argumenti, quòd multiplicatio perfectionis in DEO ſit magnum abſurdum, probatur primò authoritate SS. Auguſtini, & Thomæ Aquinatis: nam ille l. 5. d. Trinit. c. 8. negat dari *tres magnos*, & *tres magnitudines* in DEO his verbis: *Quemadmodum enim DEUS eſt Pater, Filius DEUS, & Spiritus S. DEUS eſt; ita magnus Pater, magnus Filius, magnus Spiritus S. non tamen tres magni, ſed unus magnus.* & ad finem cap. *Sicut non dicimus tres eſſentias, ſic non dicimus tres magnitudines, ſed unam eſſentiam, & unam magnitudinem* Item l. 7. d. Trinit. c. 1. *Non alio magnus, alio DEUS: ſed eo magnus, quo DEUS: quia non aliud ei magnum eſſe, & aliud DEUM eſſe.* Et cap. 6. ſeq. *Hoc illi eſt eſſe, quod bonum eſſe.* Et in l. 1. de Doctr. Chriſt. c. 5. *Eadem tribus æternitas, eadem incommutabilitas, eadem majeſtas, hoc eſt, dignitas & perfectio.* Et Ang. Doctor. infrà q. 42. a. 4. ad 2. *Sicut igitur eadem eſſentia, quæ in Patre eſt paternitas, in Filio eſt filiatio; ita eadem dignitas, quæ in Patre eſt Paternitas, in Filio eſt filiatio.* Rurſus q. 2. de pot. a. 4. ad 14. dicit: *Sicut Paternitas in Patre, & Filiatio in Filio ſunt una eſſentia, ita & ſunt una dignitas & una bonitas.*

Sed quid aliud eſt perfectio, quàm dignitas, bonitas, majeſtas, magnitudo? cùm enim in DEO non detur niſi quantitas virtutis, idem eſt DEO magnum eſſe, atque perfectum: ergo cùm non ſint admittendæ tres magnitudines, majeſtates, bonitates, dignitates, neque tres relativæ perfectiones ſunt admittendæ.

11. Reſpondent: hæc teſtimonia loqui de magnitudine & dignitate abſoluta, non de relativa.

Sed contrà eſt primò: ſi præter magnitudinem abſolutam daretur etiam relativa, non poſſet cum veritate negari, dari tres magnos, & tres magnitudines, ſicuti quia præter rem & entitatem abſolutam datur etiam relativa, non poteſt cum veritate negari dari plures res & entitates in DEO, conſequens autem repugnat allegatæ authoritati: ergo.

Contrà eſt ſecundò. D. Auguſtinus comparat magnitudinem cum eſſentia & omnipotentia: ſed in his nulla eſt multiplicatio: ergo neque in magnitudine. Vel certè non eſſet ratio, cur non eodem modo liceret dicere, eſſe tres æternitates, omnipotentias, &c. relativas, ſicut dicitur eſſe tres perfectiones relativas.

Con-

Digitized by Google

Contrà eſt tertiò. Quòd S. Auguſtinus non efficaciter probâſſet æqualitatem perſonarum contra Arianos, ſiquidem præter magnitudinem abſolutam, forent tres magnitudines relativæ, in quibus Divinæ perſonæ forent neceſſariò inæquales. Unde

12. Probatur ſecundò eadem minor ab abſurdis. Si darentur tres relativæ magnitudines & perfectiones, tolleretur æqualitas inter Perſonas: conſequens repugnat doctrinæ fidei, traditæ in Symbolo Athanaſii, *in hac Trinitate nihil prius, aut poſterius; nihil majus, aut minus: ſed totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales.*

Sequela probatur. Inter ea, quæ ſpecie differunt, non eſt æqualitas, ſicut neque inter numeros ſpecie diverſos; ſed illæ tres magnitudines, bonitates, perfectiones relativæ ſpecie differrent, ſicut & ipſæ relationes & proprietates perſonales differunt: ergo non eſſent inter ſe æquales; præſertim cùm rerum inæqualitas plerumque deſumatur à ſpecifica diverſitate virtutis, bonitatis, perfectionis.

13. Præterea ſequeretur, quòd duæ vel tres perſonæ facerent complexum perfectius, quàm ſingulæ; nam in ſingulis una tantùm, in omnibus verò omnes perfectiones relativæ formaliter relucerent, eſt autem perfectius, habere plures perfectiones formaliter, quàm pauciores: atqui hoc iterum repugnat ſummæ & infinitæ tum actualitati & perfectioni, tum æqualitati Divinarum perſonarum.

14. Demum ſequitur, quòd nulla perſona ſit perfectus DEUS; conſequens iterum repugnat doctrinæ Fidei in Conciliis & PP. expreſſæ: ubi D. Athanaſius in Symbolo de Filio dicit. *Perfectus DEUS, perfectus homo.* & D. Anſelmus in monolog. c. 14. *Eſt autem perfectè ſumma eſſentia Pater, & perfectè ſumma eſſentia Filius: Pariter ergo Pater perfectus per ſe eſt, & pariter perfectus Filius per ſe eſt; ſicut uterque ſapit per ſe.*

Sequela probatur. Si Filius eſſet perfectus DEUS, tunc acciperet à Patre Divinitatem ſecundùm omnem perfectionem, quæ formaliter in illa reperitur: ſed perfectio relativa paternitatis, quæ tamen eſſet perfectio ſimpliciter ſimplex melior ipſa, quàm non ipſa, & formaliter afficiens Divinitatem, à Patre non communicatur Filio, quippe cui ſecundùm definitionem Conciliorum. *Pater omnia dedit, præter eſſe Patrem:* ergo Filius non eſſet perfectus DEUS.

§. III.

Reſponſiones Adverſariorum refelluntur.

15. RESpondent Adverſarii primò ad oppoſitas authoritates. Quidquid ſit de relatione prædicamentali, ſaltem relationem tranſcendentalem dicere perfectionem. Ita Derkennis cap. 3. §. 1. ſed nihil ad rem: quia Divinæ relationes formaliter terminatæ ad terminum correlativum, & habentes oppoſitionem relativam magìs ſe habent ut relationes prædicamentales, quàm ut tranſcendentales.

16. Reſpondent ſecundò. Quamvis relatio non ſit infinita in omni genere; eſſe tamen infinitam in genere relationis, quia non poteſt dari perfectior paternitas in ratione paternitatis, quemadmodum etiam natura in ratione & linea naturæ, intellectus Divinus in ratione intellectûs eſt infinitus, abſque hoc, ut exprimat perfectionem alterius lineæ. Ita Vaſquez. Tann. Vecken. diſp. 33. cap. 6.

Sed contrà eſt primò, quòd inſtantia propoſita eſt ſolvenda ipſis Adverſariis; licèt enim natura & intellectus ut ſubſtant noſtro modo concipiendi, non exprimant perfectionem & infinitatem alterius lineæ v. g. volitivæ; tamen actu formaliter à parte rei perfectio naturæ eſt perfectio voluntatis, & omnis alterius lineæ: idque exigit realis formalis infinitudo ipſius: at verò una relatio à parte rei actu excludit alteram; adeóque ſuppoſitâ hac reſponſione non haberet infinitatem perfectionis. Sanè D. Auguſt. per hoc infinitatem Divinam explicat, quòd omnia prædicata Divina in ſe invicem infinitè includantur. Audi ipſum l. 6. de Trinit. cap. 10. pulcherrimè diſſerentem: *omnia in ſe infinita ſunt, & ſingula in ſingulis, & omnia in ſingulis, & ſingula in omnibus, & omnia in omnibus, & unum omnia.*

Contrà eſt ſecundò. Quòd S. D. in 1. diſt. 7. q. 2. a. 1. dicit: *eadem dignitas numero, quæ in Patre eſt paternitas, in Filio eſt filiatio.* Sed per Adverſ. alia eſſet dignitas & infinitas perfectionis in paternitate, quàm in filiatione.

Contrà eſt tertiò: Quòd tota SS. Trinitas eſſet tam intenſivè quàm extenſivè perfectior, quàm quælibet perſona ſeorſim ſumpta; ſiquidem formaliter haberet omnem infinitudinem relationum, quam non habet quælibet perſona ſingulariter accepta.

Reſpondent tertiò ad oppugnationem æqualitatis. Nullam ſequi inæqualitatem in Perſonis, 17.
neque quòd una Perſona careat perfectione, quam habet altera: quia licèt Pater v. g. non habeat perfectionem filiationis, vel Filius perfectionem Paternitatis, habet tamen illam radicaliter, ſive eminenter, in quantum habet identitatem cum eſſentia, in qua Paternitas radicaliter continetur.

Sed contra eſt primò. Perfectior eſt modus habendi perfectionem formaliter, quàm tantùm radicaliter, ubi modus formaliter habendi eſt abſolutus ab imperfectione: ſed in ente infinitè perfecto debet eſſe modus habendi perfectiones infinitè perfectus: & ideo DEUS per ſimplicitatem poſſidet omnes ſuas perfectiones: ergo non tantùm radicaliter, ſed etiam formaliter debet continere omnem perfectionem relativam, cùm iſte modus habendi ſit abſolutus ab omni imperfectione.

Secundò. Aliter ſe habet perfectio, ut in ſe ipſa formaliter perficiens, quàm prout continetur in cauſa, vel radice: ergo aliter perfectio paternitatis eſſet in Filio, qui ipſam tantùm continet radicaliter, quàm in Patre: qui eandem habet formaliter, & conſequenter in perfectione non eſſent æquales.

Tertiò. Ideo virtutes temperantiæ, fortitudinis, &c. non ſunt formaliter, ſed eminenter in DEO, quia ſunt perfectiones habentes admixtam imperfectionem: ſed perfectiones relativæ nullam habent admixtam imperfectionem: ergo deberent Divinis Perſonis formaliter ineſſe.

Quartò. Quantumvis attributa Divina Sapientiæ, veritatis, &c. à Filio DEI hoc ipſo eminen-

Digitized by Google

nenter poſſideantur, quia in eſſentia tanquam virtuali radice continentur; ſi tamen per impoſſibile illa non haberet etiam formaliter, non eſſet infinitè perfectus: ergo pariter tametſi perfectionem Paternitatis habeat eminenter & radicaliter in eſſentia habita; non tamen erit infinitè perfectus, quia eandem non habet ſimul formaliter.

18. Reſpondent quartò. Ut quælibet Divina Perſona in perfectione alteri ſit æqualis in perfectione, ſufficere circuminſeſſionem, quam Græci *περιχώρησιν* appellant; vi cujus eſt Pater in Filio, ut Principium in termino, & Filius in Patre ceu terminus in principio. prout videtur ſenſiſſe D. Anſelmus in Monol. c. 57. d cens *Jucundum eſt intueri in Patre & Filio, & utriuſque ſpiritu, quomodo ſint in ſe invicem tanta æqualitate, ut nullus alium excedat.* Ita cenſet Hambertus.

Sed contrà eſt: quòd ratione circuminſeſſionis Perſona Divina non formaliter, ſed terminativè ſolùm relativam perfectionem haberet: ſed hòc ipsô non haberet modô perfectiſſimo omnem perfectionem: quia habere aliquam perfectionem formaliter intrinſecè melius eſt, quàm illam ſolùm habere extrinſecè per modum termini, vel principii, & ideo adhuc ſequeretur, quòd eſſentia Divina & tota Trinitas formaliter continens omnes perfectiones relativas eſſent quid melius & perfectius, quàm Perſonæ ſingillatim acceptæ.

Et confirmatur inſtantiâ ſupr. adductâ. Si per impoſſibile Filius non haberet formaliter aliquam perfectionem abſolutam, quam habet Pater, quantumvis illam haberet per circuminſeſſionem, tamen non eſſet æqualis Patri, nec eſſet perfectus DEUS: ergo idem ſequitur, ſi formaliter non habeat omnem perfectionem relativam.

19. Reſpondent quintò: Tantùm ſequi, quòd daretur in Divinis inæqualitas, vel majoritas extenſiva perfectionum; non autem intenſiva, quam relationes ex propria ratione non exprimunt, ſicuti *DEUS homo* eſt complexum tantùm extenſivè perfectius, quàm DEUS ſolùm. Sic Arriaga d. 49. ſect. 3. Lugo, aliique.

Sed contrà eſt. Eſſentia unà cum attributo ſapientiæ v. g. eſt etiam intenſivè perfectior, quia ipſi ſuperadditur perfectio alterius lineæ virtualiter diſtincta: ſed etiam relatio addit eſſentiæ perfectionem lineæ relativæ virtualiter diſtinctam: ergo pariter eſſentia Divina, vel tota Trinitas unà cum omnibus relationibus conſtituunt aliquid melius & perfectius formaliter, quàm ſingulæ Perſonæ ſeorſim ſumptæ. Antecedens claret: alias quippe, ſi per impoſſibile deeſſet Filio aliqua perfectio attributalis, nihilominùs haberet omnem infinitam perfectionem intenſivè, quod eſt manifeſtè abſurdum.

§. IV.
Solvuntur objectiones.

20. Objiciunt primò varia teſtimonia acervata inprimis ex Conciliis. Nam præter locum VI. Synodi Gener. etiam in Concil. Nicæno dicitur, Verbum eſſe *Perſonam perfectam ex perfecta*: & *Filium perfectum, ſicut Patrem.* & quòd ſit *Trinitas ſimplex ex tribus perfectis.* & in II. Synodo Gen. *in tribus perfectiſſimis hypoſtaſibus, ſive in tribus perfectiſſimis Perſonis.* quæ teſtimonia Græcè & Latinè reddita videre eſt, apud noſtrum Eminentiſſ. de Aguirre.

Reſpondeo cum Eodem, ex his & ſimilibus teſtimoniis nihil adverſùs noſtram ſententiam evinci. præterquam enim, quòd hypoſtaſis apud Græcos concretè ſumatur pro ipſa perſona, adeóque non ſecundùm abſtractam rationem ſubſiſtentiæ quà relativæ, quo ſenſu utique quælibet perſona nominat perfectionem propter incluſam perfectionem naturæ Divinæ & eſſe ſubſiſtentis: plus non ſequitur, quàm quòd omnes hypoſtaſes & perſonæ ſint perfectæ unicâ perfectione eſſentiæ & eſſe Divini diffusâ per omnes, adeoque ſint tres Perſonæ perfectæ, & tres perfecti non ſubſtantivè, ſed adjectivè: quemadmodum in Symbolo Athanaſii dicitur: omnes eſſe ſibi coæternos & coæquales (nimirum adjectivè, eſſe tres Perſonas habentes eandem æternitatem) cùm tamen paulò dicatur: *& tamen non tres æterni* (nimirum ſubſtantivè) *ſed unus æternus.*

Igitur eodem ſenſu ſunt tres perfecti adjectivè, non ſubſtantivè: & tam parum ex iſto modo loquendi infertur multiplicatio relativæ perfectionis, quàm parum ex altero modo loquendi infertur multiplicatio relativæ æternitatis.

Similiter quàm parum inferri poteſt multiplicatio relativæ Divinitatis, cùm dicitur in Symbolo Nicæno, *DEUM de DEO, Lumen de Lumine*; tam parum infertur multiplicatio relativæ perfectionis, cùm dicitur *perfectus ex perfecto*, ſed indicatur ſolummodò ordo proceſſionis, quâ Filius à Patre uti Divinitatem, ſic pariter accipit perfectionem.

Eandem expoſitionem admittunt plurima teſtimonia SS. PP. præſertim Græcorum, quæ in ſuum favorem Adverſarii agglomerant. Certe cùm eorundem ſcopus foret ſummam Perſonarum æqualitatem contra Anomæos & Arianos aſtruere, non poterant tres relativas perfectiones intelligere, utpote quibus ſe ipſos potiùs, quàm Arianos oppugnâſſent. Triplicia tamen ſunt teſtimonia difficilioris expoſitionis: primum eſt Damaſceni, qui l. 1. fidei c. 11. videtur hanc interpretationem excludere, cum dicit: *ſecundùm cauſam & cauſale, & perſonalem perfectionem, id eſt, exiſtentiæ modum differentiam intelligimus.* at qui differentia Perſonarum non ſumitur ex abſoluto, ſed ex relativo: ergo perſonalis perfectio, de qua loquitur S. Doctor, non eſt ex aliquo abſoluto, ſed ex relativo, adeóque propria ſingulorum, non una omnium.

Secundò. Patres paſſim inculcant (inquit Contenſonus) Deitatem non eſſe perfectam ſine perſonis & relationibus, & myſterium Trinitatis pertinere ad ſupremam DEI perfectionem, quâ elevatur DEUS ſupra omne à creaturis imitabile. Unde & Cyrillus l. 2. theſ. c. 1. *Non poteſt eſſe perfecta Divinitas, niſi Filium habeat.*

Tertiò SS. PP. agnoſcunt dignitatem, authoritatem & magnitudinem in Patre, quæ non eſt in Filio: ſed hæc nomina pertinent ad perfectionem ſecundùm ſup. dicta; ergo SS. PP. agnoſcunt perfectionem in Patre, quæ non eſt in Filio, & conſequenter datur perfectio perſonalis. Antecedens

pro-

probatur. Nam D. Athanaſius in Epiſt. de Decretis Nicænæ Synodi. *Patrem appellat verticem & principem, in quem conſummatur Trinitas.* D. Auguſt. tract. 59. in Joan. *In eo, qui mittitur, commendatur mittentis authoritas.* Et tam prædictus D. Auguſtinus in qq. vet. ac novi teſtam. q. 121. quàm plures è Græcis PP. (quos refert præcitatus de Aguirre num. 61.) textum illum Jo 14. *Pater major me eſt*, exponunt de majoritate non tantùm reſpectu naturæ humanæ, ſed etiam Divinæ in Chriſto; ac proinde aliquam perſonalem magnitudinem, imò majoritatem in Patre agnoſcunt. Unde & Baſil. l. 3. contr. Eun. fatetur *Filium eſſe dignitate ſecundum à Patre.*

22. Reſpondet ad 1. ex Damaſc. Eminent. Aguirre, perfectionem accipi hoc loco pro integritate: ſic enim ſæpe perfectum dicitur, cui in ſuo genere nihil deeſt; quam utique perfectionem Divinis relationibus denegare non poſſumus: non autem ſumi pro dignitate & æſtimabilitate formali, de qua controvertitur. Verùm pace tanti Viri, nimis hæc videtur exigua perfectionis acceptio, ut de illa S. Damaſcenus exponi debeat; ſic enim eſt æquivoca, & æquè non entibus, imò etiam malo & peccato, in ſua ſpecie completo, quàm entibus applicari poteſt. Igitur conceſsâ majori propoſitione ex S. Damaſceno, diſtinguo minorem: differentia perſonarum non ſumitur ex abſoluto, ſed relativo, implicante tamen & includente aliquid abſolutum, concedo, excludente, nego minorem: ergo perſonalis perfectio eſt ex aliquo relativo, ut omnino præſcindente ab abſoluto, nego, ut includente & implicante, concedo conſequentiam. Quem ſenſum eruo ex ipſiſmet verbis D. Damaſceni, *ſecundùm cauſam & cauſale, & perſonalem perfectionem:* nam quod nos Latini in Divinis principium, Græci *αἰτίαν* hoc eſt, cauſam nominant; atqui ratio principii non dicit ſolam relationem perfectionibus abſolutis virtualiter ſuperadditam, ſed inſuper perfectionem abſolutam naturæ, uti ſup. in diſp. 21. a. 3. §. 4. dictum: ergo cùm S. Pater dicat, differentiam in Divinis accipi ſecundùm cauſam & cauſale, & perfectionem perſonalem; in neutra voce abſolutam perfectionem excluſiſſe cenſendus eſt; præſertim cùm relationes, ſecundùm quas Divinæ perſonæ differunt, involvant rationem formæ hypoſtaticæ, quæ ſecundum aliquod munus inadæquatum includunt abſolutam perfectionem juxta infer. dicenda.

23. Ad 2. Reſpondeo. Ex eo nihil contra noſtram ſententiam inferri, quia myſterium Trinitatis non conſiſtit in ſolis relationibus & proprietatibus perſonalibus; ſed in diſtinctione trium Perſonarum in unius unitate eſſentiæ, adeóque ipſam eſſentiam neceſſariò involuit. Secundò, quia ipſæ relationes & hypoſtaſes etſi non formaliter in linea relativa, arguitivè tamen dicunt perfectionem, in quantum arguunt diverſarum proceſſionum & potentiarum ad intra producentium infinitam perfectionem, & actualitatem: unde rectè dicitur, quòd non eſſet *perfecta Divinitas, niſi Filium haberet*, quia deeſſet ipſi natura fæcunda & infinitò modô productiva ad intra.

24. Ad 3. Reſpondeo primò. Etiam Adverſariis ſolvendum eſſe contra Arianos, quomodo Pater poſſit eſſe major Filio, ſi majoritas ſignificet perfectionem. Igitur ſecundò.

Reſpondeo. Juxta communem PP. Latinorum & Eccleſiæ ſenſum, expreſſum in Symbolo Athanaſii; majoritatem Patris apud Joannem nominatam, tantùm dici comparativè ad humanitatem Chriſti: ſi quando verò PP. etiam acceperunt de majoritate ſecundùm Divinitatem; aliter intelligere non potuiſſe, quàm de majoritate notionali originis & fontalis principii, ut ſic non exprimente perfectionem, cùm alias incidiſſent in Arii impietatem à ſe tantopere damnatam: Filius quoque non alio ſenſu dicitur *dignitate ſecundus à Patre*, niſi quòd in accipiendo naturam & dignitatem à Patre ſit origine poſterior. Porrò mens D. Auguſtini ſufficienter eluceſcit ex l. 8. de Trin. apud Mag. in 1. diſt. 19. §. *Sciendum, tantam eſſe æqualitatem in Trinitate, ut ait Auguſt. l. 8. de Trinit. ut non ſolùm Pater non ſit major, quàm Filius; ſed nec Pater aut Filius ſimul aliquid majus ſunt, quàm Spiritûs S.*

Objicitur ulteriùs Authoritas Doctoris Angelici, quem veluti indubitatum ſuæ ſententiæ Patronum allegat Contenſonus q. 8. de pot. a. 1. dicentem: *Divina eſſentia, quia comprehendit omnium generum perfectiones, nihil prohibet relationem in ea inveniri.* quæ cauſalis nihil inferret, niſi relatio ex proprio genere perfectionem adderet; ſicut malè inferres, intellectum eſſe in DEO, quia in illo reperitur omnis perfectio, ſi intellectus ex propria & explicita ratione non diceret perfectionem. Et q. 9. a. 5. ad 23. *Ad perfectionem Divinitatis pertinet, ut ſint plures modi exiſtendi in Divinis; ut ſcilicet ſit ibi, à quo alius, & ipſe à nullo, & aliquis, qui eſt ab aliquo:* ſed iſti modi exiſtendi ſunt relationes. 25.

Reſpondeo ad 1. negando ſubſumptum; ad hoc enim ut ex infinita DEI actualitate omnium generum perfectiones complectente rectè colligatur, quòd aliqua forma ſit in DEO, ſufficit, quòd ex conceptu implicito vel ex parte ſubſtrati perfectionem accipiat, prout in priori Tractatu de ſimplicitate DEI dictum eſt, quæ præſcindendo à ſuo ſubſtrato nullam exprimit perfectionem & tantùm dicit modum habendi ſuas perfectiones incompoſitum; eáque nihilominùs formaliter reperitur in DEO.

Ad ſecundum patet ex dictis, hæc ideo dici, quia ex proprietatibus perſonalibus arguitur infinita perfectio naturæ fæcundæ, & infinitus modus ad intra ſe communicandi. ad quod ſufficit, quòd abſoluta perfectio eſſentiæ & eſſe Divini per formalem identitatem in ipſis intimè imbibatur.

Si dicas. Illud eſt perfectio, quo ablato tolleretur à DEO perfectio: ſed ablatâ relatione & proprietate perſonali tolleretur à DEO perfectio; ſicut dicit D. Athanaſius orat. 2. *Res conditæ, ſi non ſint in rerum natura, non diminuunt Conditorem. Proles autem, ſi non coæternaliter coexiſtat, detrimentum affert perfectitudini illius ſubſtantiæ.*

Reſpondeo diſtinguendo majorem. Si illo ablato formaliter & à priori tollitur perfectio, concedo majorem, ſi arguitivè & ex conſequenti, nego majorem. & pariter diſtinctâ minore, nego conſequentiam. Ita rectè dices, ablatis relatio-

 nibus

Digitized by Google

nibus Divinam eſſentiam non fore ſufficiens motivum Divinæ viſionis; malè tamen ex eo inferes, quòd relationes ex propria linea pertineant ad objectum motivum viſionis. Et hinc patet ſolutio ad Authoritatem D. Athanaſii.

26. Objicies quartò ex ratione. Juxta Ariſtotelem perfectum eſt, cui in ſuo genere nihil deeſt, ſed Divinis relationibus in ſuo genere nihil deeſt: ergo in ſuo genere, adeóque ut virtualiter ab eſſentia diſtinctæ dicunt perfectionem.

Reſponderi poſſet cum Eminent. de Aguirre: eſt perfectum perfectione nominante ſolùm integritatem, concedo perfectione nominante ſpecialem formalem æſtimabilitatem & præſtantiam, nego majorem. ſicque diſtincto conſequente nego conſequentiam. Verùm quia etiam malum & peccatum in ſuo genere ita poteſt eſſe completum, ut nihil ipſi deſit, neque tamen niſi æquivocè perfectum, multò minùs bonum dici poteſt: idcirco.

Reſpondeo ſecundò cum Godoyo. Perfectum eſt, cui in ſuo genere exprimente actum, nihil deeſt, concedo majorem, nullum exprimente actum, nego majorem: ſed nihil deeſt Divinis relationibus in ſuo genere nullum exprimente actum, concedo. exprimente, nego minorem & conſequentiam. Rurſus. Cui nihil deeſt, eſt perfectum negativè, tranſeat, poſitivè nego.

Si dicas. Hoc ipſum vertitur in quæſtione, utrùm linea relativa exprimat perfectionem: ergo ſic reſpondendo petis principium.

Reſpondeo cum Godoyo. Vertitur in quæſtione, & fuit gravibus fundamentis probatum, concedo, & non fuit ſufficienter probatum, nego. Ergo petitur principium, nego conſequentiam: Adverſario quippe incumbit evincere, quòd genus relativum exprimat perfectionem: cujus contrarium multis oſtendimus.

27. Objicies quintò: Non minùs bonum eſt tranſcendens & convertibile cum ente, quàm ſit res & unum: ſed quia quælibet perſonalis proprietas eſt ens, rectè admittuntur tres entitates, realitates, unitates in Divinis: ergo pariter admitti debent tres bonitates tranſcendentales in Divinis.

Reſpondet Eminentiſs. d'Aguirre: concedendo tres bonitates tranſcendentales acceptas pro rei integritate, non verò pro ſpeciali valore & æſtimabilitate. Verùm quia malum peccati poteſt eſſe in ſuo genere integrum, ita ut tamen ipſi repugnet in hoc genere eſſe bonum, ac proinde conceptus integritatis non evincit conceptum bonitatis, qui debet accipi per ordinem ad appetitum, integritas quoque tam in privativis, quàm poſitivis reperiri poteſt, Propterea

Reſpondeo. Bonum non æquali & tam perfecto modo eſſe prædicatum tranſcendens, ſicut Ens, res, & unum: nam hæc tria, ens, res, unum ſunt communia tam abſolutis, quàm relativis, eò quòd ſint prædicata imbibita in quibuſcunque differentiis rerum, quatenus opponuntur non enti, vel enti ficto: atqui bonum (idem proportionaliter de vero dixeris) non imbibitur, niſi in abſolutis, quia dicitur per ordinem ad appetitum, & propter incluſam vel connotatam actualitatem eſſendi.

Objicit ſextò Contenſonus. Omne reale exiſtens in DEO importat explicitè perfectionem: ſed relatio virtualiter diſtincta ab eſſentia realiter exiſtit in DEO: ergo importat explicitè perfectionem. 28

Confirmatur. Repugnat aliquid eſſe in rerum natura exiſtens, quod non ſit bonum: ſed relationes Divinæ exiſtunt virtualiter diſtinctæ ab eſſentia: ergo repugnat, ut non importent bonitatem, ſicuti repugnat, ut miſericordia & juſtitia non importent bonitatem virtualiter diſtinctam.

Reſpondeo. Hoc argumento parum evinci, quia confundit explicita cum implicitis. Unde Reſpondeo negando majorem; cujus infirmitas patet ex inſtantia decreti liberi virtualiter ab eſſentia diſtincti, & realiter exiſtentis in DEO; quod tamen, quà tale, & quatenus poterat non fuiſſe, non exprimit perfectionem; cùm alias aliqua Divina perfectio à DEO abeſſe potuiſſet.

Ad confirmationem Reſpondeo. imprimis argumentum peccare tranſeundo à ſenſu ſpecificativo poſito in majori ad reduplicativum poſitum in minori. Secundò diſtinguo minorem. relationes Divinæ exiſtunt virtualiter diſtinctæ ab eſſentia; ſed tamen ratione eſſentiæ implicitæ, concedo. ratione ſuæ lineæ virtualiter diſtinctæ, nego minorem: ergo important bonitatem implicitè & ratione eſſentiæ, concedo; explicitè & ratione ſuæ lineæ, nego conſequentiam.

Objic. 7. Illud dicit perfectionem, quod eminenter continet perfectionem ſubſiſtentiæ creatæ: ſed ſubſiſtentiæ relativæ vi propriæ lineæ continent omnem perfectionem ſubſiſtentiæ creatæ: unde etiam hypoſtaſis Verbi in humanitate Chriſti ſupplet perfectionem hypoſtaſis creatæ: ergo hypoſtaſes relativæ vi propriæ lineæ relativæ dicunt perfectionem. 29.

Reſpondeo negando minorem. nam juxta mox dicenda in ſeq. Diſput. hypoſtaſis creata duo habet munia inadæquata & effectus formales, incommunicabilitatem & independentiam ab alio ſuſtentante; iſte effectus exprimit perfectionem, ille præſcindit: Igitur Divinæ relationes, prout ſunt formæ hypoſtaticæ, continent eminenter hypoſtaſin creatam, ſecundùm munus incommunicabilitatis ex vi propriæ lineæ relativæ, & ſic non exprimunt perfectionem; quoad effectum verò independentiæ continent ſecundùm rationem implicitam hypoſtaſis abſolutæ, & communis in omnibus Perſonis, & ſic exprimunt perfectionem. Si dicas: Virtus terminandi naturam creatam eſt perfectio; ſed hæc convenit ſubſiſtentiis relativis: ergo. Diſtinguo minorem. convenit ſubſiſtentiis relativis adæquatè ſumptis, tam ſecundùm explicitum, quàm implicitum, concedo. inadæquatè ſumptis, nego minorem. & ſic diſtincto conſequente, nego conſequentiam.

DISPU-

DISPUTATIO XXIV.

DE

Relationibus ad exiſtentiam & ſubſiſtentiam comparatis.

Ad q. 28. a. 2. & q. 29. a. 2.

POſt Divinas relationes in ſeipſis conſideratas, pergimus ad eaſdem conſiderandas ſecundùm connexionem, quam habent cum exiſtentia & ſubſiſtentia. Ubi tria quæruntur: Primò, an, quemadmodum eſſentia Divina gaudet exiſtentiâ abſolutâ, ita ſingulis Perſonis ſingulæ quoque exiſtentiæ relativæ conveniant? Secundò. Utrùm ſint tres relativæ ſubſiſtentiæ Perſonarum? Tertiò. An præter ſubſiſtentias relativas admittenda ſit ſubſiſtentia abſoluta communis omnibus Perſonis?

ARTICULUS I.

An admittendæ ſint tres exiſtentiæ relativæ?

SUMMARIA.

1. *Refertur ſententia affirmans,*
2. *Et probatur authoritate.*
3. *Argumenta à ratione ferè philoſophica.*
4. *Concluditur negativa.*
5. *Teſtimonia SS. PP.*
6. *Ratio prima. quòd exiſtentia ſit actus eſſentiæ & perfectio ſimpliciter ſimplex.*
7. *Secundò quia eſt ultima actualitas ſui ſuſceptivi.*
8. *Tertiò quia ſequerentur tres æterni & increati ſubſtantivè.*
9. *Authoritates objecta exponuntur de eſſe quidditativo.*
10. *Actualitas aliquando nominat quidditatem formalem.*
11. *Quomodo exiſtentia debeat eſſe terminus productionis?*
12. *Effectus formalis exiſtentiæ eſt completè rem ponere extra nihil.*
13. *Eſſe quidditativum relationis eſt* ad aliud, *non eſſe exiſtentia.*

§. I.

Refertur ſententia affirmans.

1. SIcut præter realitatem eſſentiæ dantur in Divinis tres realitates relativæ; ita præter exiſtentiam abſolutam eſſentiæ, de qua conſtat ex I. Tractatu, dari tres exiſtentias relativas, docuit Albertus in 1. diſt. 23. a. 1. ad 2. Scotus diſt. 11. q. 2. ad 1. quos præter Medinam & Zumel ſequuntur Suarez l. 5. de Trinit. c. 5. Arrubal, aliique RR.

2. Fundamenta Adverſariorum ſunt primò ab authoritate. Nam D. Auguſtinus 5. de Trinit. c. 6. & l. 7. c. 4. ait: *aliud eſt eſſe DEUM, aliud eſſe Patrem.* & Cyrillus Alexandrinus dial. de Trinit. l. 1. de Patre & Filio: *Cùm uterque ſit & ſubſiſtat, propriámque habere dicatur exiſtentiam.* quibus ſimilia vide apud Aguirre diſp. 74. ſe. 5. num. 43.

3. Secundò argumenta à ratione opponunt fermè eadem, quibus in phyſica probant, materiam primam habere propriam exiſtentiam; & in Metaphyſica, eſſentiam non diſtingui ab exiſtentia.

Arguunt igitur primò. Tot ſunt exiſtentiæ, quot ſunt realitates actuales: ſed quot ſunt relationes, tot ſunt realitates actuales: ergo tot ſunt diſtinctæ exiſtentiæ.

Secundò. Exiſtentia eſt terminus productionis: ergo cùm in Divinis ſint plures productiones, erunt plures exiſtentiæ relativæ.

Tertiò. Relatio aliter ponitur extra nihil, quàm eſſentia: quia relatio filiationis & ſpirationis ponitur extra nihil per productionem; eſſentia ponitur extra nihil non per productionem, ſed per eſſe à ſe: ergo habent diverſas exiſtentias. Conſequentia probatur, quia diverſi effectus formales proveniunt à diverſis formis: ſed eſſe extra nihil eſt effectus formalis exiſtentiæ: ergo diverſus modus eſſendi extra nihil provenit à diverſis exiſtentiis.

Quartò. Relationis eſſe eſt ad aliud, non autem eſſe eſſentiæ: ergo aliud eſt eſſe relationis, quàm eſſe eſſentiæ.

§. II.

Adſtruitur negativa.

CONCLUSIO. eſt *negativa,* & *certa S. Doctoris* hîc q. 28. a. 2. dicentis: *Patet ergo, quòd in DEO non eſt aliud eſſe relationis, & eſſe eſſentiæ, ſed unum & idem.* Ruſus q. 2. de pot. a. 6. clariſſimè inquit: *Non eſt concedendum, quòd aliquid abſolutum in Divinis multiplicetur: ſicut quidam dicunt, quod in Divinis eſt duplex eſſe, eſſentiale & perſonale: omne enim eſſe in Divinis eſſentiale eſt, nec Perſona eſt, niſi per eſſe eſſentiæ.* 4.

Quid clarius? Inſuper quoties loquitur S. Doctor de exiſtentia eſſentiæ & perſonarum, affirmat eſſe unam & eandem, prout videre eſt in plurimis locis citatis apud Godoyum. diſp. 79. §. 2.

Probatur primò authoritate & ratione SS. PP. 5.
Nam S. Gregor. Nazianz. orat. 37. in Evangelii Joannis Initio: *In principio erat Verbum, & Verbum*

Digitized by Google

bum erat apud DEUM, & DEUS erat Verbum, obſervans trinam repetitionem illius vocis *erat*, ita loquitur: *erat, erat, & erat: ſed unum erat. lux & lux, & lux, ſed lux una, DEUS unus*. ergo S. Pater in 3. perſonis, de quibus affirmat illud æternum *erat*, nihilominùs tantùm unum *erat*, agnoſcit: ſed hoc *erat* juxta expoſitionem PP. in Synodo Nicæna ex hoc ipſo loco contra Arianos diſputantium, ſignificat actualitatem exiſtentiæ: ergo in 3. perſonis unica tantùm admittenda eſt actualitas exiſtendi. S. Auguſt. l. 5. de trinit. c. 2. *Sicut enim ab eo, quod eſt ſapere, dicta eſt ſapientia; & ab eo, quod eſt ſcire, dicta eſt ſcientia; ita ab eo, quod eſt eſſe, dicta eſt eſſentia, &c.* Ubi S. Pater agnoſcit eſſe, h. e. exiſtere in Divinis ad eſſentiam pertinere: ideòque dictum eſſe Ex. 3. *Ego ſum, qui ſum;* ſed quæ ad eſſentiam pertinent, non multiplicantur in Divinis: ergo.

S. Anſelmus paucis hanc doctrinam exprimit monolog. c. 60. dicens: *idem eſſe eſt alteri, quod alteri*. Idem c. 63. inquit, eſſe *certiſſimum, quidquid naturæ ſummæ ineſt eſſentialiter, id perfectè convenire Patri, Filio & eorum Spiritui ſingulatim: & tamen idipſum, ſi dicatur de tribus ſimul, non admittere pluralitatem*. Subſumo: atqui DEO ſecundùm naturam eſſe ſeu exiſtere ineſt eſſentialiter, ut ne quidem ſit diſtinctio virtualis & rationis ratiocinatæ inter eſſe & eſſentiam juxta præmiſſa in 1. Tractatu: ergo eſſe non admittit pluralitatem in Divinis.

6. Probatur ſecundò argumentis à ratione ductis Nam primò, ut modò inſinuatum, Exiſtentia DEI eſt actus eſſentiæ, nec re nec ratione diſtinctus ab eſſentia; ergo ſicut eſſentia DEI non multiplicatur relativè; ita nec exiſtentia. Inſuper. Exiſtere eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, melior ipſa, quàm non ipſa: ſed perfectiones ſimpliciter ſimplices non multiplicantur in Divinis; quia pertinent ad rationem actûs puri, qui imbibitur in ratione eſſentiæ diffuſæ per omnes Perſonas: ergo neque exiſtentiæ multiplicantur in Divinis.

7. Secundò. Exiſtentia eſt eſſentialiter perfectio, & actus ultimus ſui ſuſceptivi, illud perficiens in ordine ad ſe; ſed relatio ut ſic neque eſt perfectio, neque ordinat rem ad ſe, ſed ad aliud: ergo non poſſunt in DEO dari exiſtentiæ relativæ. Sed neque poſſunt ejuſdem rei dari plures ultimæ actualitates, ut ſuppono ex Philoſophia; ergo nec plures exiſtentiæ relativæ in DEO.

8. Tertiò. Si darentur tres exiſtentiæ relativæ in DEO, dici poſſent *tres æterni, & tres increati*, non tantùm adjectivè, ſed ſubſtantivè, quia multiplicaretur ſignificatum formale tam æternitatis, quod eſt eſſe immutabiliter durans, quàm eſſe increati, quod eſt eſſe à ſe. Sequela autem repugnat Symbolo Athanaſii: ubi non minùs negantur *Tres æterni*, & *tres* Increati, *quàm tres Dii & Domini*.

§. III.

Solvuntur fundamenta oppoſita.

Ad 1. ab authoritate petitum Reſpondeo: in primo loco Tò *eſſe* non ſignificare eſſe exiſtentiæ, uti propriè & ordinariè ſumitur, ſed eſſe quidditativum, h. e. rationem formalem conſtitutivam alicujus rei, ſeu rationem explicitam per definitionem; quô modô & ſenſu verum eſt, Patrem conſtitui per aliam formalem rationem conſtituendi virtualiter diſtinctam, ab ea, per quam in ratione DEI conſtituitur. 9.

Ad ſecundum quoque textum Cyrilli Reſpondeo ex eruditiſſimo Aguirre, vocem *exiſtentiæ*, quæ in Græca origine hyparxis dicitur, ſæpe ſignificare rationem formalem & quidditativam, ſicque Cyrillum in tribus perſonis non aſtruere tres exiſtentias rigorosè & propriè ſumptas pro ultima actualitate eſſentiæ, ſed pro ratione formali & quidditativa, quæ ſanè unicuique Perſonæ eſt propria, juxta dicenda inferiùs.

Ad argumentum primum à ratione petitum 10. conſequenter ad principia noſtra philoſophica Reſpondeo: Tot ſunt exiſtentiæ, quot ſunt realitates actuales actualitate exiſtentiæ, concedo, actualitate quidditatis formalis, nego, & ſimiliter diſtinctâ minore, nego conſequentiam.

Ad 2. Reſpondeo. Exiſtentia eſt terminus 11. productionis, vel ut producendus, vel ut communicandus, concedo, ut producendus ſemper, nego. Cujus exemplum patet in generatione hominis, vi cujus eſſe animæ communicatur toti ſuppoſito, non autem producitur, ſed aliunde ſupponitur exiſtens.

Ad 3. Reſpondeo, negando antecedens. ad cujus 12. conſequentiæ probationem dico, quòd effectus formalis exiſtentiæ eſt rem ponere complètè extra nihil & in facto eſſe: non vialiter & quaſi in fieri. Eſto igitur, quòd Divinæ relationes filiationis ac ſpirationis per ſui productionem conſtituantur extra nihil: tamen hæc conſtitutio per productionem ſignificatur vialiter & quaſi in fieri; completè verò & in facto eſſe, per exiſtentiam indiſtinctam ab eſſe à ſe ponuntur extra nihil.

Ad 4. Reſpondeo. Eſſe quidditativum rela- 13. tionis eſt ad aliud, concedo, eſſe exiſtentiæ nego, hoc enim eſt ineſſe. Ergo aliud (virtualiter) eſt eſſe relationis quidditativum, quàm eſſe quidditativum eſſentiæ, concedo, exiſtentiæ, nego conſequentiam.

ARTICULUS II.

Sitne præter tres ſubſiſtentias relativas etiam abſoluta ſubſiſtentia admittenda in Divinis?

SUMMARIA.

1. *Status quæſtionis.*
2. *Supponitur acceptio ſubſiſtentiæ in abſtracto.*
3. *Adſtruuntur authoritate Conciliorum tres ſubſiſtentiæ relativæ.*
4. *Et SS. Patrum.*
5. *Ratio 1. ex multiplicatione concreti ſubſiſtentis.*
6. *Secundò ex multiplicatione effectûs formalis.*

7. Ter-

Digitized by Google

7. *Tertiò ex myſterio Incarnationis.*
8. *Objecta teſtimonia SS. PP.*
9. *Non excludunt ſubſiſtentiam relativam.*
10. *Diſparitas inter ſubſiſtentiam creatam & increatam.*
11. *Natura Divina relatione paternitatis fit inadæquatè incommunicabilis.*
12. *An & quomodo ſubſiſtentia ſit ultimus terminus?*
13. *Relationes ſunt rationes ſubſiſtendi incommunicabiliter.*
14. *Adſtruitur una ſubſiſtentia abſoluta.*
15. *Propter perſeitatem independentiæ, quam exiſtentia non poteſt tribuere.*
16. Nec *aliqua forma relativa.*
17. *DEVS ut præintellectus relationibus habet rationem ſuppoſiti.*
18. *Non eſt prorſus idem hypoſtaſis & ſubſiſtentia.*
19. *Actus notionalis non procedit niſi à principio notionali.*
20. *An DEVS præintellectus relationibus poſſit dici perſona.*

§. I.

Aſtruuntur tres ſubſiſtentiæ relativæ.

1. Alia eſt controverſia de ſubſiſtentiis, ubi quæritur, utrùm tres Divinæ Perſonæ ſolùm ſubſiſtant tribus diſtinctis ſubſiſtentiis relativis? vel tantùm per unicam ſubſiſtentiam abſolutam? vel utrùm præter tres relativas ſingulis Perſonis proprias, etiam una abſoluta ſubſiſtentia ſit admittenda, quæ ſit communis omnibus 3. Perſonis. Dari ſolummodò unam abſolutam ſubſiſtentiam docet Durandus in 1. diſt. 13. q. 2. Capreolus in 1. diſt. 26. q. 1. a. 1. Pro eadem citatur Scotus in 1. diſt. 1. q. 2. Eandem noviſſimè tuetur Eminent. Aguirre to. 2. diſp. 78. ſe. 1. & ſeq. Dari tantùm tres relativas, nullam abſolutam docet Vaſq. diſp. 15. c. 4. præter Alenſem, Bonaventuram, aliósque antiquiores. Dari unam ſubſiſtentiam abſolutam præter tres relativas docet Cajetanus, Alvarez, Godoyus, Gonet, Serra, Salmanticenſes, aliique Thomiſtæ, cum quibus ſentiunt Molina, Suarez, pluréſque RR.

2. Pro reſolutione quæſtionis præmittendum eſt, ſubſiſtentiam hîc ſumi abſtractè non pro ſuppoſito ſubſiſtente, ut hypoſtaſis apud Græcos accipitur, ſed pro conſtitutivo ipſius, ſeu ratione ſubſiſtendi, quæ duo munia inadæquata includit. Primum eſt, ut tribuat naturæ independentiam ab alio ut ſuſtentante, non tantùm ut ſubjecto, ſed etiam ut ſuppoſito. Secundum eſt, ut naturam reddat incommunicabilem alteri. *Illa* quippe ait S. D. hîc q. 29. a. 2. *ſubſiſtere dicimus, quæ non in alio, ſed in ſe exiſtunt.*

Eſt porrò duplex modus in alio exiſtendi. unus *dependentiæ*, quatenus in ſuo eſſe dependet ab alio, vel ut ſubjecto, quemadmodum accidentia pendent à ſubjecto; vel ut ſuppoſito ſuſtentante, quò modò ſubſtantia creata pendet à ſuppoſito. Alter modus in alio exiſtendi, eſt *per modum communicationis*, ſicut anima rationalis eſt in materia, quamvis in ſuo eſſe non dependeat ab ipſa.

Itaque ſubſiſtentia adæquatè ſpectata utrumque modum in alio exiſtendi removere debet, partim tribuendo naturæ independentiam à ſuſtentante, partim reddendo ipſam alteri ſuppoſito ſaltem extraneo incommunicabilem.

CONCLUSIO I. *In Divinis dantur tres ſubſiſtentiæ relativæ.* 3.

Probatur primò Authoritate. Nam in ſexta Synodo act. 11. dicitur: *Sanctiſſima Trinitas numerabilis facta eſt perſonalibus ſubſiſtentiis.*

Nec ſatisfacis huic teſtimonio, ſi dicas, ſubſiſtētiā accipi concretè pro ſubſiſtente, ſeu ſuppoſito: nam contrà eſt primò: quòd redderetur ſenſus nugatorius, eſſet enim idem ac dicere, SS. Trinitatem numerari tribus perſonalibus perſonis. Secundò. Illud ipſum concretum ſubſiſtentis & ſuppoſiti ſubſtantivè accepti habet pro ratione formali conſtitutiva & abſtracta ſubſiſtentiam: ergo multiplicato concreto ſubſtantivo ſubſiſtentis & ſuppoſiti, neceſſe eſt multiplicari ſubſiſtentiam. Si replices: abſtractum ſuppoſiti eſſe ſuppoſitalitatem.

Contrà eſt: quòd hæc ipſa ſuppoſitalitas non poſſit accipi niſi pro perſeitate incommunicabilitatis, quâ ſolâ diſtinguuntur perſonæ ſubſiſtentes: atqui ſubſiſtentia relativa eſt hæc ipſa perſeitas incommunicabilitatis: ergo niſi litigium de nomine moveas, nobiſcum ſentis & loqueris.

Eodem ſenſu D. Ambroſius in Symbol. Apoſt. c. 2. *Catholicum eſt*, inquit, *ut & unum DEVM ſecundùm unitatem ſubſiſtentiæ fateamur; & Patrem & Filium, & Spiritum S. in ſua quemque ſubſiſtentia ſentiamus.* Damaſc. l. 1. fid. c. 9. *Filius propriam habet ſubſiſtentiam præter eam, quæ Patris eſt.* Angelicus Doctor hîc q. 29. a. 2. ad 2. *Dicendum, quòd ſicut nos dicimus in Divinis tres perſonas, & tres ſubſiſtentias, ita Græci dicunt tres hypoſtaſes.* 4.

Cùm ergo dicta Conciliorum & SS. PP. in proprio ſenſu ſint accipienda, quid urget, ut abſtractam vocem ſubſiſtentiæ impropriè vel pro concreto ſuppoſiti, vel pro perſonalitate capiamus? cùm inſuper in utroque tam in ſuppoſito, quàm perſonalitate intimè, & tanquam formale conſtitutivum includatur?

Probatur ratione primò. Multiplicato concreto ſubſtantivo, multiplicatur quoque forma ſignificata, & multiplicato conſtituto multiplicatur forma conſtituens: ſed *ſuppoſitum* ſeu *ſubſiſtens* eſt concretum ſubſtantiale, uti & *Perſona*, & ſicut Perſona perſonalitate; ita ſubſiſtens vel ſuppoſitum conſtituitur ſubſiſtentiâ: ergo ſicut ad multiplicationem Perſonæ perſonalitas; ita ad multiplicationem ſuppoſitorum, & ſubſiſtentium multiplicatur ſubſiſtentia: præſertim cùm perſonalitas & ſubſiſtentia (velut etiam ſuppoſitum & perſona) non diſtinguantur, niſi in quantum perſonalitas & hypoſtaſis ſubſiſtentiæ ſuperaddunt dignitatem naturæ rationalis. 5.

Ratio eſt ſecundò. Multiplicato effectu formali, debet etiam forma ipſa multiplicari: ſed effectus formalis ſubſiſtentiæ, qui eſt incommunicabilitas, multiplicatur in Divinis Perſonis, ut fide certum; ergo & ſubſiſtentia. Quòd 6.

Digitized by Google

Quòd porrò iſtæ ſubſiſtentiæ neceſſariò ſint relativæ, inde liquet: quia nulla diſtinctio & incommunicabilitas in Divinis provenit à forma abſoluta, cùm ut ſæpe dictum, abſoluta ſint communia, & ratio diſtinctionis ſit oppoſitio relativa.

7. Ratio eſt tertiò. Niſi Divinæ Perſonæ ſubſiſterent per ſubſiſtentias relativas inter ſe realiter diſtinctas, non eſſet ratio, cur Verbum potiùs fuerit incarnatum, quàm tota Trinitas: conſequens eſt abſurdum: ergo. Sequela probatur. Si unio Humanitatis ad Verbum immediatè facta eſt in aliquo communi omnibus Perſonis, non eſt ratio, cur non omnes Perſonæ ſint incarnatæ; ſed negatis ſubſiſtentiis relativis, unio immediatè fuiſſet facta in aliqua abſoluta ſubſiſtentia, communi omnibus Perſonis: ergo.

§. II.

Solvuntur objectiones.

8. OBjicies primò. Multas Authoritates PP. qui aſſerunt ſubſiſtentiam eſſe formam conſtitutivam ſubſtantiæ, quæ ipſi tribuit formalem effectum per ſe exiſtendi. Unde ſicuti ratio ſubſtantiæ & exiſtentiæ per ſe eſt immultiplicabilis in Divinis, ita & ſubſiſtentia. Ita S. Auguſtinus. l. 7. de Trinit. c. 5. *Sicut ab eo, quod eſt eſſe, appellatur eſſentia, ita ab eo, quod eſt ſubſiſtere, ſubſtantiam dicimus: abſurdum eſt autem, ut ſubſtantia relativè dicatur: Omnis ergo res ad ſeipſam ſubſiſtit, quantò magis DEUS? &c.* S. Anſelmus per ſe exiſtere & ſubſiſtere accipit pro eodem: monol. c. 5. *Summa eſſentia & ſummè ens*, h. e. *ſummè exiſtens, ſive ſubſiſtens non diſſimiliter ſibi conveniunt, quàm lux & lucere, & lucens.* & c. 44. *Ita* (Pater) *gignendo dat Filio eſſentiam habere, & ſapientiam, & vitam in ſemetipſo, ut non per extrâneam, ſed per ſuam eſſentiam ſubſiſtat, ſapiat & vivat.* D. Thomas q. 9. de pot. a. 5. ad 13. *proprietates perſonales habent, quòd ſubſiſtant ab eſſentia.* & præced. q. 8. a. 3. 7. & 9. *Dicendum, quòd relatio, ut dictum eſt, diſtinguit, in quantum eſt relatio, conſtituit autem hypoſtaſin, in quantum eſt Divina eſſentia.* Tandem hîc q. 29. a. 2. dicit, *ex eo, quòd res aliqua per ſe exiſtit, vocari ſubſiſtentiam. Illa enim ſubſiſtere dicimus, quæ non in alio, ſed in ſe exiſtunt.* quæ, inquit Eminentiſſ. Aguirre, adeo manifeſta ſunt, ut vix interpretationem in oppoſitum patiantur.

9. Reſpondeo, hæc omnia efficaciter probare, quòd admittenda ſit ſubſiſtentia abſoluta, quæ tribuit formalem effectum per ſe & non in alio exiſtendi, ſeu perſeitatem independentiæ, quam ſequenti §. aſtruemus; non autem probare nullam eſſe admittendam ſubſiſtentiam relativam quoad effectum formalem & perſeitatem incommunicabilitatis, quæ cùm in ſuppoſitis creatis ſit effectus formalis ſubſiſtentiæ, non eſt, cur excludatur in Divinis.

10. Objicies ſecundò ex ratione. Subſiſtentia in creatis eſt forma abſoluta, etiam quoad effectum incommunicabilitatis: ergo ſimiliter in Divinis.

Reſpondeo negando conſequentiam, & dico, quod ſubſiſtentiæ ratio quoad effectum incommunicabilitatis ſecundùm ſe præſcindit ab abſoluto, & reſpectivo, ita ut vi ſuæ formalis rationis exigitivè nec ſit abſoluta, neque reſpectiva; permiſſivè tamen utrumque. Et in creatis quidem eſt forma abſoluta, quia creata propter ſuam finitatem & limitationem etiam per prædicata abſoluta à ſe invicem diſtingui poſſunt; in Divinis verò eſt forma relativa, quia ibi propter oppoſitam infinitatem & illimitationem ſolùm ex prædicatis relativè oppoſitis poteſt eſſe diſtinctio.

Inquis. Quo pacto Natura in Patre ſubſiſtens erit communicabilis Filio, ſi per paternitatem facta eſt incommunicabilis? 11.

Reſpondeo. Naturam Divinam, ut terminatam per paternitatem, non fieri adæquatè, ſed inadæquate; nec omni, ſed aliquô modo incommunicabilem: ideóque licèt abſolutè natura Divina in Patre ſubſiſtens ſit communicabilis: fit tamen incommunicabilis eo modo, quo eſt in Patre. In Patre igitur, & prout terminata paternitate, eſt ut omni modo à ſe habita, & ut principium generandi, quo modo non eſt communicabilis Filio. Rurſus in Filio eſt natura ut ab alio habita, & ut ſolùm ſpirativè communicabilis, quo modo non communicatur Spiritui Sancto. In Spiritu Sancto demum eſt ut ab utroque habita, & nullius productionis principium, ſicque eſt omnimodè incommunicabilis.

Objicies 3. Eò quod exiſtentia ſit ultimus 12. terminus naturæ Divinæ in linea eſſendi, non poteſt ipſi ſuperaddi alia exiſtentia relativa: ergo pariter, quia ſubſiſtentia eſt ultimus terminus naturæ in linea ſubſiſtendi, non poteſt ipſi advenire alia ſubſiſtentia relativa.

Reſpondeo diſtinguendo conſequens: quo modo eſt ultimus terminus, concedo, quo modo non eſt, nego, & ſic, quia ſubſiſtentia non perſonalis & abſoluta eſt ultimus terminus in linea ſubſiſtendi independenter, in eadem linea non admittit aliam ſubſiſtentiam, concedo, in diverſa linea nempe ſubſiſtendi incommunicabiliter, nego conſequentiam; ſic enim datur ſubſiſtentia dans effectum & perſeitatem ſubſiſtendi incommunicabiliter.

Objicies quartò. Admiſſis ſubſiſtentiis relativis, proprietates relativæ eſſent Divinæ eſſentiæ rationes ſubſiſtendi: ſed hoc repugnat doctrinæ Doctoris Angelici primùm allegati, negantis, quòd relationes ſint rationes ſubſiſtendi Divinæ eſſentiæ. 13.

Reſpondeo. Diſtinguendo ſequelam majoris. eſſent rationes ſubſiſtendi incommunicabiliter, concedo, independenter, nego. iſtud negat S. Doctor, illud admittit in teſtimonio pro noſtra ſententia adducto num. 4. & mox in ſequenti §. referendis.

§. III.

Aſtruitur ſubſiſtentia abſoluta.

CONCLUSIO II. *Quoad formalem effectum & perſeitatem independentiæ datur in DEO ſub-* 14.

ſubſiſt. ntia abſoluta communis omnibus Perſonis. Ita Thomiſtæ, aliique, qui negant ſubſiſtentias relativas, contra Vaſq. Zuniga, Derkennis, Iſambertum alióſque.

Eſt indubitata D. Th. tum in teſtimoniis, quæ contra priorem concluſionem in objectionibus præcedentis §. retulimus, tum in 4. cont. gentes c. 14. ubi dicit: *in DEO ſunt plures res ſubſiſtentes, ſi relationes conſideremus; & una res ſubſiſtens, ſi conſideretur eſſentia.* Et q. 9. de pot. a. 5. ad 11. *Ipſa* (inquit) *Divina eſſentia eſt ſecundùm ſe ſubſiſtens;* (adeóque abſolutâ ſubſiſtentiâ præintellectâ relationibus) *& ab illa habent proprietates perſonales, quòd ſubſiſtant;* (ſubſiſtentiâ acceptâ pro perſeitate independentiæ) *ipſæ verò proprietates perſonales ex ſe habent, quòd Perſonas ab invicem diſtinguant.* En! ſubſiſtentiam relativam, prout dicit perſeitatem incommunicabilitatis. in 1. diſt. 21. q. 2. a. 1. ait. *Natura Divina eſt in ſe habens eſſe ſubſiſtens, nullâ intellectâ perſonarum diſtinctione.*

Concordat modus loquendi Conciliorum & PP. quos referunt Salmanticenſes. diſp. 9. dub. 5. §. 2. & quorum partem primùm in §. præcedente adduximus; quibus accedat authoritas Agathonis Papæ in 6. Synodo dicentis: *Confitemur trium ſubſiſtentiarum ſive Perſonarum unam ſubſiſtentiam.*

15. Ratio fundamentalis eſt iſta. Effectus formalis independentiæ ab alio ſuſtentante in DEO provenit à ſubſiſtentia vel abſoluta vel relativa. Non à relativa; ergo ab abſoluta: ergo hæc datur. Major probatur; partim quia hunc effectum tribuit ſubſiſtentia creata: partim quia non eſt aſſignabilis alia forma, quæ tribuat hunc effectum. Exiſtentiam fortè nominas? Sed contrà eſt primò. quòd illius formalis effectus eſt rem ultimatò & completè ſiſtere extra nihil, vel extra cauſas: ejúſque independentiam à ſuſtentante naturâ priùs ſuppónit.

Contra eſt ſecundò. argumento ad hominem. Quòd ſi exiſtentia tribueret formaliter effectum independentiæ à ſuppoſito ſuſtentante, humanitas Chriſti non dependeret à ſuppoſito Verbi, ut ſuſtentante: quia hunc effectum reciperet à propria exiſtentia, quam ex ſentent. Adverſar. habet identificatam cum humanitate.

16. Minor pariter oſtenditur: Forma relativa non poteſt tribuere perfectionem formaliter abſolutam, & convenientem eſſentiæ Divinæ, ut præintellectæ relationibus: ſed independentia ab alio ut ſuſtentante eſt quædam perfectio abſoluta, adeóque conveniens eſſentiæ, ut præintellectæ relationibus: ergo. minor probatur. Independentia ab alio ſuſtentante eſt melior ſubjecto, quàm quælibet perfectio incompoſſibilis cum ipſa; & ſi hanc Divina eſſentia non haberet in linea eſſendi non eſſet infinitè perfecta: ergo eſt perfectio ſimpliciter ſimplex Divinæ eſſentiæ; & quidem abſoluta; tum quia pertinet ad lineam eſſentiæ; tum quia nulla datur relativa perfectio ex dictis. Ex quo ſequitur ulteriùs, quòd conveniat eſſentiæ, ut præintellectæ relationibus, nam & linea eſſendi, & prædicata abſoluta, quæ illam conſequuntur, præſupponuntur virtualiter relativis.

Confirmatur. DEO ut præintellecto relationibus convenit ratio ſuppoſiti: ergo ipſi ut præintellecto relationibus convenit ſubſiſtentia. antecedens probatur primò: quia DEUS ut præintellectus relationibus ſignificatur per modum concreti ſubſtantialis, exiſtentis ut quod, ſed hoc eſt ſuppoſitum. Secundò. quia DEO ut præintellecto relationibus convenit ad extra operari, eò quòd opera ad extra ſint indiviſa, & communia toti Trininati: ſed operari eſt ſuppoſitorum: ergo. 17.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò. In DEO non datur hypoſtaſis abſoluta, & præintellecta relationibus: ergo nec ſubſiſtentia. Conſequentia patet; hypoſtaſis namque & ſubſiſtentia accipiuntur pro eodem. Reſpondeo, negando conſequentiam, & ad ejus probationem dico, quòd hypoſtaſis ſit idem cum ſubſiſtentia, in aliqua & frequentiore acceptione ſubſiſtentiæ; non autem in omni: quamvis enim ſubſiſtentia ex frequentiori uſurpatione accipiatur adæquatè, poteſt tamen etiam accipi inadæquatè, ad ſignificandum effectum independentiæ, non ſignificato effectu incommunicabilitatis. Hypoſtaſis verò nomen eſt impoſitum ad utrumque effectum ſignificandum, ſicut & perſonalitas. Neque refert, quòd ſubſiſtentia in rebus creatis utrumque effectum præſtet, & ſignificet; id enim ex limitatione creatæ naturæ & ſubſiſtentiæ provenit. In Divinis alio modo ſe res habet, ubi neque incommunicabilitas à formâ abſoluta, neque perfectio independentiæ à forma relativa provenire poteſt, ac proinde effectui independentiæ ſubſiſtentia abſoluta; effectui verò incommunicabilitatis ſubſiſtentia relativa reſpondere debet. 18.

Objicies ſecundò. Deitas ut præintellecta relationibus, non poteſt eſſe principium proceſſionum ad intra: ergo ut ſic non poteſt habere ſubſiſtentiam. 19.

Reſpondeo negando conſequentiam. quia Deitas non niſi ut modificata relationibus poteſt eſſe principium actuum notionalium, juxta illa, quæ in 21. diſp. dixi.

Objicies tertiò: Si DEUS ut præintellectus relationibus eſſet ſuppoſitum ſubſiſtens, etiam eſſet Perſona, adeóque quatuor forent Perſonæ in Divinis. Sequela probatur: Perſona plus non ſignificat, quàm ſubſiſtentem in natura rationali; ſed DEUS eſſet ita ſubſiſtens: ergo. 20.

Reſpondeo negando ſequelam, quia vox *Perſona* eſt impoſita ad ſignificandam perſeitatem incommunicabilitatis, quam DEUS non habet, niſi propter relationem: & ideo Perſona non ſignificat quomodocunque, ſed incommunicabiliter ſubſiſtentem in natura rationali.

Si opponas textum S. Doct. in 3. p. q. 3. a. 3. ad primum. *excluſis per intellectum proprietatibus perſonalibus remanebit in conſideratione noſtra natura Divina ut ſubſiſtens, & ut perſona.*

Reſpondeo dici perſonam incompletè, & ſecundùm aliquas rationes, non completè ſecundùm omnes, ſic enim requiritur incommunicabilitas, quam non habet natura Divina excluſis proprietatibus perſonalibus.

Digitized by Google

DISPUTATIO XXV.

DE

Divinis Perſonis in genere.

QUamvis Perſona apud Comicos olim qualitatem potiùs, quàm individuum hominis ſignificârit, tamen antiquiſſimo uſu non ſolùm apud Theologos, ſed etiam Juriſconſultos humanum ſeu rationale ſuppoſitum ſignificat, cum *inſtit. de Jure naturali omne jus, quo utuntur*, dividuntin illud, quòd *ad perſonas, res & actiones pertinet*. Recepta eſt apud Theologos definitio perſonæ à Boëtio tradita: *Perſona eſt rationalis naturæ individua ſubſtantia*. Ubi per *rationalem naturam* non illa ſolùm intelligitur, quæ ratiocinandi virtute pollet, ſed quælibet intellectiva, etiam Angelica. Per ly *individua ſubſtantia*, non tantùm ſignificatur ſingularis ſubſtantia, cùm in hac acceptione & anima rationalis & Divinitas præintellecta relationibus, & humanitas Chriſti, ut præciſa à ſuppoſito Verbi, perſonæ dicerentur: ſed exponente S. Doct. q. 29. a. 1. *incommunicabilis ſubſtantia*. Huc etiam pertinet vox græca *hypoſtaſis*, olim ambiguo ſenſu à Græcis pro ſubſiſtentia, à Latinis pro ſignificatione ſubſtantiæ uſurpata; quæ tamen ex uſu Eccleſiæ poſterioribus temporibus recepto, ſi concretè accipiatur, ſignificat vel ſuppoſitum in toto genere ſubſtantiæ, vel Perſonam intra limites naturæ & ſubſtantiæ rationalis. Si ſumatur abſtractè, idem ſignificat, quod perſonalitas, vel ſubſiſtentia incommunicabilis. Numerum & cognoſcibilitatem Divinarum Perſonarum Diſp. 20. conſideravimus: reſtat, ut in præſenti Diſp. Perſonæ conſtitutivum, Trinitatis & ſingularum Perſonarum notiones, nomina, prædicata, & modos prædicandi diſpiciamus.

ARTICULUS I.

Quodnam ſit conſtitutivum Perſonæ Divinæ?

SUMMARIA.

1. *Perſonæ Divinæ qualiter admittant conſtitutivum?*
2. *A conſtitutivo removentur origines.*
3. *Perſonæ conſtituuntur relationibus.*
4. *Non tranſcendentalibus.*
5. *Sed formalibus.*
6. *Sitne ideo relatio ſeipſâ prior & poſterior?*
7. *Paternitas tantùm ſub exercitio referendi facit explicitè concipi Patrem.*
8. *Eſſe ad eſt inadæquata ratio differentialis relationis Divinæ.*
9. *Relatio per incommunicabilitatem eſt prima radix diſtinguendi perſonam.*

§. I.

Perſonæ non conſtituuntur originibus, ſed proprietatibus perſonalibus.

1. DIvinæ Perſonæ ita ſunt ab invicem diſtinctæ, ut tamen in natura identicè conveniant: ideo non ſunt primò, & ſe totis diverſæ, prout olim Durandus ſentiebat, ſed habent ſingulæ conſtitutivum, quo in ratione Perſonæ conſtituantur, & ab aliis Perſonis diſtinguantur: ſiquidem idem eſt rei conſtitutivum, quod diſtinctivum. Porrò nomine conſtitutivi non intelligimus conſtitutivum aut conſtitutionem formalem per modum compoſitionis, quo modo forma phyſica formaliter conſtituit compoſitum phyſicum; differentia metaphyſicum: ſed conſtitutivum & conſtitutionem virtualem per modum ſimplicitatis, hoc eſt ejuſmodi formam, quâ poſitâ hôc ipsô formaliter habetur ratio completa Divinæ Perſonæ, ejúſque diſtinctio ab omni altera Perſona, quantumvis nulla partium compoſitio intercedat.

Ideo non poſſumus illis aſſentiri, qui Divinas Perſonas per origines conſtituunt. Aut enim intelligunt originem activam, aut paſſivam. Si originem activam; illa eſt operari quoddam & actus notionalis, qui ſuppoſitum præſupponit, ſuppoſitorum quippe eſt operari; neque illud proinde conſtituit. Ut taceam, quòd Spiritus S. hac ratione careret conſtitutivo, quia caret origine activâ. Non etiam poſſunt conſtitui per originem paſſivam, tum quia non minùs Pater caret origine paſſivâ, quàm Spiritus S. activâ; tum quia conſtitutivum ſignificat formam fixam, quâ res aliqua ſuum eſſe permanenter obtinet: at verò origo ex modo ſignificandi eſt forma vialis, & quaſi fieri ipſius termini: in rebus quippe creatis filius per nativitatem non habet ſuum eſſe formaliter, ſed vialiter & in fieri. Tandem omnis origo ſive activa, ſive paſſiva in recto dicit aliquid abſolutum; forma verò abſoluta ſicuti non poteſt eſſe diſtinctivum, ita nec conſtitutivum Perſonæ Divinæ. 2.

Veriſſima, uti & receptiſſima doctrina eſt, Perſonas conſtitui relationibus ſeu proprietatibus relativis, uti ex Concil. Lateranenſi, c. *firmiter* & Concil. Florent. Seſs. 1. apertè colligitur, ubi dicitur: *Perſonas Divinas per ſuas proprietates differre*. Et ne fortè exiſtimares, has proprietates eſſe abſolutas, in eod. Florent. Seſs. 18. Joannes Theo- 3.

Theologus dixit: *Proprietates nequaquam communicabiles ſunt, quod quidem ex relationis vi creditur evenire.* Nec ſanè proprietates Divinarum Perſonarum in ſcript. aliis, quàm relativis nominibus explicantur.

4. Sed qualibus, inquis, relationibus differunt Perſonæ? Reſpondent non pauci: tranſcendentalibus. Non placet: Quidquid enim ſit de veritate & exiſtentia relationum tranſcendentalium (de qua Philoſophi diſputent) certè formaliter eſſe ad terminum, ut correlativè oppoſitum, eſt formalis effectus non tranſcendentalis, ſed prædicamentalis relationis. Unde jam ſuprà advertimus Divinas relationes habere ſe ad modum prædicamentalis relationis. Ad modum, inquam, illius, quia cùm non ſit in prædicamento collocabilis, abſolutè prædicamentalis dici non debet. Habet ſe tamen per modum prædicamentalis, quia dicit formaliter habitudinem ad terminum correlativum, & fundat oppoſitionem relativam, quod relationi prædicamentali eſt proprium. *Quod enim eſt Pater, ad Filium eſt, Et hoc ſolùm numerum inſinuat, quòd ad invicem ſunt, & in hoc numero carent, quòd ad ſe ſunt.* ut affirmat Concil. Tolet. & *ubi non obviat relativa oppoſitio, omnia in Divinis unum ſunt.* Porrò relatio tranſcendentalis nihil refert formaliter, neque fundat oppoſitionem relativam, imò pertinet ad prædicata abſoluta: adeóque ad diſtinctionem vel conſtitutionem Divinarum Perſonarum nihil conducit.

5. Non ergo tranſcendentalis, quæ ſemper potiùs eſt radix & fundamentum veræ relationis, quàm vera relatio; ſed ipſa formalis relatio, cujus eſſe eſt ad alium ſe habere, Divinam Perſonam conſtituit: Nam idem eſt rei conſtitutivum, quod diſtinctivum: ſed diſtinctivum in Divinis eſt ſola relatio: ergo & conſtitutivum. Minor liquet ex ſuprà allato axiomate, neque aliunde Divinæ Perſonæ poſſunt eſſe diſtinctæ, quàm unde ſunt incommunicabiles, ſed ex ſolis prædicatis relativis ſunt incommunicabiles, cùm abſoluta omnia ſint communia in Divinis.

§. II.

Enodantur difficultates oppoſitæ.

6. SEd hinc gravis emergit difficultas, quomodo non relatio ſeipſâ ſit prior, & poſterior, ſi Perſonam conſtituit? Conſtitutivum quippe Perſonæ præſupponitur origini & actui notionali: ipſa quoque origo ceu ratio fundandi præſupponitur relationi: ergo ſi relatio conſtituit Perſonam, præſupponitur ſibimetipſi. Verùm hanc ipſam difficultatem vidit S. D. & unâ diſtinctione expedivit hîc q. 40. a. 4. dicens. *Proprietas perſonalis Patris poteſt conſiderari dupliciter, uno modo, ut eſt relatio, & ſic ſecundùm intellectum præſupponit actum notionalem, quia relatio in quantum hujuſmodi fundatur ſuper actum; alio modo ſecundùm quod eſt conſtitutiva Perſonæ; & ſic oportet, quòd præintelligatur relatio actui notionali, ſicut Perſona agens præintelligitur actioni.*

Quibus verbis S. D. indicat, duo inadæquata munia & formales effectus in relatione conſiderari poſſe: nempe exercitium actuale referendi & reſpiciendi, ac ſecundò rationem formæ hypoſtaticæ, & incommunicabilis ſubſiſtentiæ. Unde licèt relatio quantùm adipſum exercitiũ referendi actum notionalem, ceu rationem proximam fundandi ſequatur, & ut ſic non conſtituat Perſonam, ſed conſtitutam ſupponat; ſub altera tamen ratione formæ hypoſtaticæ, ad actum notionalem præſupponitur, ipſamque Perſonam conſtituit. Neque hoc novum eſt, ut eadem forma diverſos effectus formales, & inadæquata præſtans munia, ſub una conſideratione ſit prior, & ſub alia ratione poſterior; velut apud Thomiſtas gratia ſanctificans, ut eſt in infundi, & quaſi in fieri, præcedit contritionem, & ſequitur eandem, ut eſt in facto eſſe.

Sed dices primò. Quandocunque concipitur Pater, concipitur ut relatus ad Filium; ſed quandocunque concipitur perſona conſtituta paternitate, concipitur ut Pater: ergo quandocunque concipitur perſona conſtituta paternitate, etiam concipitur, ut relata ad Filium. Sed concipitur conſtituta paternitate præſuppoſitivè ad actum notionalem: ergo etiam concipitur relata præſuppoſitivè ad actum notionalem. 7.

Reſpondeo, diſtinguendo minorem: quandocunque concipitur perſona conſtituta paternitate, prout Paternitas dicit exercitium referendi, concipitur explicitè ut Pater, concedo. quandocunque concipitur ſub ratione formæ hypoſtaticæ, nego, & ſimiliter diſtincto conſequente, & ſubſumpto, nego alteram conſequentiam.

Dices ſecundò. Relatio non poteſt concipi abſque ſua ratione differentiali: ſed præſuppoſitivè ad actum notionalem, concipitur relatio Perſonam conſtituens: ergo concipitur cum ſua ratione differentiali: ſed hæc eſt *eſſe ad*, & exercitium referendi: ergo. 8.

Reſpondeo. Non poteſt relatio concipi abſque ſua ratione differentiali, vel adæquatâ, vel inadæquatâ, concedo, ſemper adæquatâ vel omni inadæquatâ, nego, ſed *eſſe ad* eſt ratio differentialis ipſius relationis; adæquata, nego, inadæquata, concedo. altera quippe inadæquata differentia eſt reddere incommunicabilem, ſive habere rationem formæ hypoſtaticæ.

Objicies tertiò: Relatio paternitatis per exercitium referendi diſtinguit formaliter Patrem à Filio, eique tribuit incommunicabilitatem: ergo per exercitium referendi Patrem conſtituit. 9.

Reſpondeo, diſtinguendo primum membrum antecedentis. Relatio quoad exercitium referendi diſtinguit actu formaliter, concedo, radicaliter, & ceu prima radix diſtinguendi, nego. Conſtitutivum porrò non debet tantùm diſtinguere; ſed eſſe prima virtus & radix diſtinguendi. Alterum quoque membrum antecedentis diſtinguo. Relatio per exercitium referendi facit incommunicabilem per ſe primò, nego, conſecutivè & quaſi ſecundariò, concedo antecedens, & nego conſequentiam.

Digitized by Google

ARTICULUS II.

De notionibus & modo loquendi de Divinis Perſonis.

SUMMARIA.

1. *Quid ſit notio?*
2. *Quot ſint notiones?*
3. *Origines non ſunt notiones.*
4. *Diſparitas inter innaſcibilitatem & ingenerabilitatem.*
5. *Innaſcibilitas an ſit negatio?*
6. *Summa Perſonarum ſimilitudo & æqualitas.*
7. *Earundem περιχώρησις, ſeu circum inſeſſio.*
8. *Ejus vocis author D. Damaſcenus.*
9. *Regula prædicandi abſolutè.*
10. *Regulæ prædicandi ſingulariter, vel pluraliter.*
11. *Regulæ prædicandi tranſcendentia?*
12. *Vnum & Ens dicuntur tam ſingulariter, quàm pluraliter.*
13. *Non autem bonum & verum.*
14. *Quomodo Perſona prædicetur de ſingulis perſonis?*

§. I.

Quid, quæ & quot notiones Divinarum Perſonarum?

1. NOtio hic q. 32. a. 2. definitur à S. D. quòd ſit *propria ratio cognoſcendi Perſonam Divinam*, hoc eſt, ratio objectiva, tenens ſe ex parte Perſonæ, per quam, veluti ſpecialem notam & characterem, aliquam Perſonam Divinam cognoſcimus, & ab alia ſecernimus. Quæ proinde quatuor exigit conditiones. Primò ut ſignificetur termino abſtracto, quia ſicut ratio formalis eſſendi, vel aliquid conſtituendi termino abſtracto, ipſum verò conſtitutum termino concreto ſignificatur; ita & ipſum cognitum termino concreto, ratio verò cognoſcendi meliùs termino abſtracto exprimitur. Secundò, ut ſit aliquid ad originem pertinens: omnis enim diſtinctio in Divinis ex relatione originis provenit. Tertiò, ut non ſit commune omnibus Perſonis: hoc ipsô enim non eſſet ratio diſtinguendi unam Perſonam ab altera. Quartò, ut pertineat ad dignitatem, eàmque connotet, quia, ut habet S. D. q. 29. a. 3. ad 2. Perſona eſt nomen dignitatis.

2. *Quinque notiones*, juxta eundem S. D. cit. q. 32. a. 3. & communem doctrinam Theologorum, ponuntur in Divinis. Nimirum innaſcibilitas, & paternitas in Patre: filiatio in Filio, ſpiratio activa in Patre & Filio: proceſſio, ſeu ſpiratio paſſiva in Spiritu Sancto. Cujus numeri hæc eſt *ratio*. Cùm notiones pertineant ad originem, tot ſunt notiones in Divinis, quot ſunt diverſi modi & rationes originis, quibus & dignitas Perſonæ Divinæ, & ejus ab altera diſtinctio nobis innoteſcit; ſed ejuſmodi diverſi modi & rationes originis ſunt quinque: ergo. Nam duplex inprimis eſt ordo & modus originis; unus, qui vocatur, *à quo alius*; alter, *qui ab alio*: ille ad activam, iſte ad paſſivam originem pertinet. Quantùm ad modum originis *à quo alius*, ſic eſt in Patre paternitas, quantùm ad modum originis, *qui ab alio*, ſic eſt *innaſcibilitas*, quâ ſignificatur Patrem eſſe ingenitum, primum & fontale principium Perſonarum, ſeu principium ſine principio. In Filio quoad rationem, *qui ab alio*, eſt filiatio; quoad rationem, *à quo alius*, ſic eſt ſpiratio activa communis Patri & Filio. Tandem quoad modum originis, *qui ab alio*, eſt in Spiritu ſancto ſpiratio paſſiva, quantum ad ordinem, *à quo alius*, nulla ulterior datur, cùm productiones ad intra in Spiritu S. terminentur. Et hinc patet quinarius numerus notionum.

3. Intelliges ex dictis primò. Ipſas origines v.g. *generationem*, *nativitatem*, non eſſe notiones, partim quia per illas non directè, & proximè ipſa Perſona, ſed actus notionalis ipſius innoteſcit; partim, quia non ſignificat per modum formæ permanentis, ſed quaſi vialis & fluentis, & ita nativitas Filium non quaſi in facto eſſe, ſed quaſi in fieri denotat.

4. Intelliges ſecundò. Cur innaſcibilitas conſtituat notionem; non item ingenerabilitas, vel inſpirabilitas. Ratio nimirum eſt, quòd innaſcibilitas negat omnem modum ab alio procedendi; adeóque ſignificat dignitatem primi fontalis principii, quæ non niſi primo ſuppoſito infinitæ & Divinæ intelligentiæ convenire poteſt. Ingenerabilitas verò, vel inſpirabilitas tantùm negat aliquem ſpecialem & determinatum modum ab aliquo procedendi, quod etiam reperitur in creaturis, & ideo non ſignificat dignitatem.

5. Neque refert, quòd innaſcibilitas ſit negatio, negatio verò non ſit dignitas. Nam eſto, quòd in modo ſignificandi innaſcibilitas formaliter dicat negationem; adhuc tamen pertinet ad dignitatem, quia ex parte rei ſignificatæ importatur fundamentum hujus negationis, quod connotat dignitatem: neque enim notio ipſa debet eſſe dignitas, ſed dignitatem denotare & manifeſtare.

Quæris, quodnam ſit hujus negationis fundamentum? Reſp. eſſe ipſammet paternitatem, prout in ratione formæ hypoſtaticæ primò terminat Divinitatem: atque ita connotat naturam Divinam, ut à ſe habitam, facitque, quòd Pater habeat primatum originis, ſitque fontale principium tum communicativum Deitatis, tum productivum Filii & Spiritûs S.

§. II.

Divinarum Perſonarum ſimilitudo, æqualitas, & mutua inhabitatio.

6. DIvinas Perſonas ſibi invicem ſimillimas & coæquales eſſe docet fides in Symbolo Athanaſii. *Qualis Pater, talis Filius, talis Spiritûs S. & totæ tres Perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales.* Ratio utriusque eſt manifeſta: quia quantò magis aliqua conveniunt in una forma, tantò ſunt ſimiliora, & quantò magis ſunt ad invicem commenſurata abſque unius exceſſu ſuper alterum, tantò major eſt inter illa æqualitas: ſed Divinæ Perſonæ tam in natura, quàm omnibus perfectionibus ſimpliciſſimè per identitatem conveniunt, nec reperitur in illis unius Perſonæ exceſſus ſuper alteram, neque quoad perfectionem, neque quoad durationem: uti elegantiſſimè expreſſit D. Auguſtinus

Digitized by Google

ſtinus l. 6. de Trinit. c. 10. *In ſumma Trinitate tantùm eſt una, quantum tres ſimul ſunt; nec plus aliquid ſunt duæ quàm una, & in ſe infinita ſunt. Ita & ſingula ſunt in ſingulis, omnia in ſingulis, & ſingula in omnibus, & omnia in omnibus, & unum omnia.*

7. Huc pertinet intima & mutua Perſonarum inexiſtentia, quam Scholaſtici circuminſeſſionem Græci perichoriſin vocant. Hæc quippe vox ſignificat intimam & vitalem immanentiam unius Perſonæ in altera: quam illarum quælibet ex duplici capite obtinet. primò propter identificationem cum eſſentia: in quo enim intimiùs aliquid eſſe poteſt, quam ubi eſt ſua eſſentia? Secundò ratione originis: dum enim perſonæ productæ procedunt per modum termini immanentis, quælibet Perſona producens eſt in producta, ceu principium in termino; & qualibet producta eſt in producente tanquam terminus in principio. Unde Joan. 10. Chriſtus dixit: *Pater in me eſt, & ego in Patre.* Et Eccleſia in hymno: *In Patre totus Filius, & totus in Verbo Pater.*

8. Primus, qui hac voce περιχωρήσεως uſus fuit, videtur eſſe Damaſcenus l. 3. fidei. c. 5. Res tamen ipſa è præallegatis Evangelii Verbis pridem antè à SS. PP. agnita atque expoſita: è quibus antiquiſſimus Doctor D. Dionyſius de Divin. nomin. c. 2. inquit. *Divina, cæleſtiáque lumina tota in totis eſſe*: & Cyrillus l. 1. Theſ. c. 8. *hypoſtaſin Filii eſſe in hypoſtaſi Patris, ſicut ſolis ſplendor eſt in ſole.*

§. III.

Modi prædicandi de Divinis Perſonis.

9. QUia teſte S. Hieron. citato à S. Th. q. 31. a. 2. *etiam ex verbis inordinatè prolatis hæreſis incurritur*, ideóque cum magna cautela loqui oportet de myſterio SS. Trinitatis; propterea breviter agendum de modo loquendi, & prædicandi, in Divinis. Et quidem inprimis de modo prædicandi abſolutè ponimus ſequentes regulas.

Prima eſto. Adjectiva notionalia poſſunt prædicari de eſſentialibus in concreto ſumptis. Vera enim eſt hæc propoſitio, *DEUS generat*, quia DEUS Pater generat. Non autem de eſſentialibus in abſtracto: falſæ enim ſunt iſtæ. *Eſſentia generat, DEItas ſpirat.* Ratio eſt, quòd ut notionalia rectè prædicentur, debet ſignificari perſona habens illam formam notionalem: ſed hæc tantùm ſignificatur in nomine concreto, non autem abſtracto.

Secunda eſt. *Eſſentialia* (inquit S. D. q. 39. a. 2.) *quæ non habent ordinem ad aliquem actum, ſed removent conditiones creaturæ à DEO, poſſunt prædicari de notionibus, ut paternitas eſt æterna, immenſa, &c.* Senſus eſt, prædicata abſoluta quidditativa & negativa, ut ſunt infinitus, æternus, immenſus, à ſe &c. & alia, quæ non conveniunt eſſentiæ Divinæ ſub ſtatu reduplicationis & exercitio diſtinctionis virtualis, poſſe de abſtractis notionalibus prædicari; non item illa, quæ conveniunt ſub exercitio diſtinctionis virtualis.

Unde falſa eſt hæc propoſitio. *Paternitas eſt communicabilis*, quia communicabilitas convenit eſſentiæ, ut virtualiter diſtinctæ ab omni notione.

Tertia. Signa univerſalia vel particularia, *omnis, aliquis, nullus*, ineptè & falsò junguntur termino eſſentiali, quis enim ferat dicentem: *Omnis DEUS creat?* bene tamen junguntur Perſonis. Verum enim eſt: *Qualibet Perſona eſt ens à ſe, aliqua Perſona eſt Filius, &c.*

Quarta. Dictio excluſiva *ſolus, tantùm* non poteſt adjungi termino perſonali reſpectu actûs eſſentialis; poteſt autem adjungi reſpectu prædicati notionalis. Ratio eſt manifeſta: quia abſoluta ſunt communia; non autem notionalia. Unde iſta quidem patiuntur excluſionem alterius Perſonæ, non autem illa: ita *ſolus Pater generat, non autem ſolus Pater creat.*

De modo ſingulariter vel pluraliter prædicandi 10. ſunt regulæ ſequentes.

Prima. Prædicata, quæ Perſonis Divinis ratione ſolius eſſentiæ conveniunt, ſubſtantivè accepta non niſi ſingulariter prædicantur. Colligitur ex Concil. Toletano ſecundo ſuprà citato dicente: *Hoc ſolùm numerum inſinuat, quòd ad invicem ſunt, & in hoc numero carent, quòd ad ſe ſunt.* Ratio eſt, quòd Perſonis convenit ratione alicujus immultiplicabilis, eſt immultiplicabile, ſed quæ conveniunt ratione Divinæ eſſentiæ, conveniunt ratione alicujus immultiplicabilis. ergo: ideo ex Symbolo Athanaſii in Divinis non tantùm non dicuntur *tres Dii, tres Domini*, ſed neque *tres æterni, omnipotentes*, neque ſecundum S. Auguſt. ſupr. cit. *tres magni*, aut *tres boni*. quia hæc omnia prædicata Perſonis conveniunt ratione eſſentiæ.

Dixi, *ſubſtantivè accepta*, quòd ſi enim adjectivè accipiantur (veluti illa, quæ ex modo ſignificandi ſunt adjectiva, accipi poſſunt) nil prohibet, quin pluraliter dicantur. Unde in eodem Symbolo Athanaſii dicitur: *totæ tres Perſonæ coæternæ ſibi ſunt*: ubi ly *coæternus* non ut priùs *ſubſtantivè*, ſed *adjectivè* accipitur. Rationem differentiæ accipe à S. Doctore q. 39. a. 3. *Quia ſingularitas vel pluralitas nominis ſubſtantivi attenditur ſecundùm formam per nomen ſignificatam; in adjectivis verò ſingularitas vel pluralitas ſecundùm ſuppoſita; hinc dicitur unus Spirator, ſed duo Spirantes, unus DEUS, ſed tres habentes Deitatem.*

Secunda eſt: Quæ Divinis Perſonis conveniunt præcisè ratione proprietatis perſonalis, tantùm pluraliter, non ſingulariter de omnibus dicuntur. Ratio eſt oppoſita priori: nempe quæ conveniunt ratione proprietatum perſonalium, conveniunt ratione alicujus multiplicabilis: ergo non ſingulariter, ſed tantùm pluraliter dici poſſunt. Ideo non dicitur in Divinis una Perſona, & hypoſtaſis, ſed tres Perſonæ & hypoſtaſes: ipſa tamen proprietas perſonalis, ſicut non niſi unam Perſonam conſtituit, ita neque ſingulariter de omnibus, neque pluraliter de ſingulis, ſed ſingulariter de unica dicitur. *Sic unus eſt Pater, unus Filius, unus Spiritus S.*

Tertia. Prædicata, quæ partim ratione eſſentiæ, partim ratione proprietatum perſonalium conveniunt, illa tam pluraliter, quàm ſingulariter in Divinis dici poſſunt: ſic dicimus primò, *unam* trium Perſonarum *ſubſiſtentiam abſolutam*, in quantum ſignificat perſeitatem independentiæ,

& tres

& tres *ſubſiſtentias relativas*, acceptas videlicet pro perfectate incommunicabilitatis. Dicimus ſecundo, Divinas Perſonas eſſe unam rem & entitatem, & eſſe plures res & entitates. Unam rem & entitatem, ſecundùm realitatem eſſentiæ, plures ſecundùm entitates & realitates relativas, quæ utique ſunt quidditates oppoſitæ non enti, vel enti ficto, adeóque veræ entitates & realitates.

Sed quomodo prædicata tranſcendentia, Ens, Unum, *Verum*, *Bonum*, ſingulariterne, an pluraliter dicuntur in Divinis?

11. Reſpondeo primò. Ens ſingulariter & pluraliter dici poſſe. Poteſt ly *Ens*, ſignificare vel *concretum* exiſtentiæ, hoc eſt eſſentiam & quidditatem, quæ habet eſſe, vel ordinatur ad eſſe; vel *concretum entitatis*, hoc eſt, quidditatem oppoſitā non enti vel enti ficto. Si primo modo accipiatur, conſtat ens non poſſe pluraliter dici, quia actus exiſtentiæ ſecundùm dicta non multiplicatur relativè. Si accipitur ſecundo modo, poteſt pluraliter dici, quia quælibet relatio eſt quidditas oppoſita non enti, vel enti ficto, & ſic verum eſt, quòd ſint tria entia.

12. Reſpondeo ſecundò. Unum dici poſſe tam pluraliter, quàm ſingulariter: ſingulariter, ratione eſſentiæ, & ſic dicimus. *SS. Trinitas unus DEUS, tres perſonæ, una eſſentia*: Et Chriſtus Joan. 10. *Ego & Pater unum ſumus*. Ubi adnotante D. Auguſtino ly *unum* ſubſtantivè prolato ſignificatur eſſentiæ unitas, in ly *ſumus* pluralitas Perſonarum. *Sumus enim non diceret de uno*: *ſed unum non diceret de diverſis*. Pluraliter, ratione ſingularum Perſonarum, cùm numerus non ſit absque diſtinctione unitatum. Et ſic dicimus; *unam eſſentiam eſſe tres Perſonas*, & tres unitates relativas. Non tamen (ut advertit S. D. q. 30. a 4.) dici poſſunt *tria individua*, quia individuum eſt indiviſum in ſe, & diviſum à quovis alio ſecundùm diviſionem naturæ, qualis non eſt in Divinis.

Reſpondeo tertiò. *Verum & bonum* non pluraliter dici in Divinis. Et de bono conſtat ex ſuprà dictis, ubi bonitatem & perfectionem relativem negavimus in Divinis: Cùm ergo bonitas relationibus non niſi ratione eſſe Divini abſoluti in ſe incluſi conveniat, multiplicari non poteſt; idéoque cum S. Auguſt. ibidem *tres bonos* ſubſtantivè dici poſſe negavimus. Idem aſſerendum eſt de vero. Nam veritas idem hîc eſt, quod cognoſcibilitas entis, ſed hæc multiplicari nequit, quia convenit Divinis Perſonis ratione actûs puri, & eſſentiæ immaterialiſſimæ, quæ multiplicationem non patitur. 13.

Si tandem petas, quomodo ly *Perſona* de ſingulis Perſonis dicatur? An videlicet univocè per modum generis, vel ſpeciei? Reſpondeo negativè: quia non poteſt in Divinis perfectè præſcindi aliqua ratio communis æqualiter participabilis à ſuis inferioribus. Igitur hoc prædicatum habet ſe potiùs per modum individui vagi, imperfectè abſtrahibilis à ſuis inferioribus, quod ſignificet indiſtinctionem ex parte naturæ, & diſtinctionem in modo ſubſiſtendi. 14.

DISPUTATIO XXVI.
DE
Divinis Perſonis in ſpecie.
Ad q. 33. uſque ad 39.

POſt tractationem eorum, quæ ad cognitionem Divinarum perſonarum generatim pertinent, ſupereſt illa quoque expendere, quæ De Divinis Perſonis ſigillatim in quæſtionem veniunt, quibus expoſitis totum tractatum in Divinis miſſionibus cum Angelico Doctore in q. 41. abſolvimus.

ARTICULUS I.
De nominibus primæ & ſecundæ Perſonæ.

SUMMARIA.

1. *Tria propria nomina primæ Perſonæ, & primò Pater.*
2. *Quo ſenſu propriè dicatur principium?*
3. *An etiam conveniat nomen Authoris?*
4. *Quo ſenſu dicatur ingenitus?*
5. *Secunda Perſona propriè Verbum & Filius,*
6. *Item imago.*
7. *Nomina appropriata Patris & Filii.*

§. I.
Nomina primæ Perſonæ.

1. TRia ſunt nomina, quæ primæ perſonæ in Divinis tribuuntur: *Pater*, *Principium*, & *Ingenitus*. *Pater* dicitur, non eâ ſolùm ratione, quâ Pater creaturarum & omnium illarum eſt conditor, quæ tranſlatitia acceptio paternitatis communis eſt toti Trinitati; neque prout per gratiam ſanctificantem creaturas rationales adoptat in filios, cùm & iſtud commune ſit omnibus Perſonis, ſed quia æternâ generatione Filium ſibi conſubſtantialem producit.

Principium quoque dicitur, non ſolùm ſub communi ratione principii, ſive ad extra, quod rurſus toti competit Trinitati; ſive ad intra, quod etiam Filio convenit, ſed antonomaſticè, tanquam principium ſine omni principio, non modò cauſante, in quo à creaturis; ſed etiam producente, in quo à reliquis Perſonis ſecernitur. 2.

Sed

Digitized by Google

3. Sed etiamne rectè & notionaliter Author appellatur? Ita videtur deduci è S. D. in 1. diſt. 29. q. 1. a. 1. dicente, quòd nomen Authoris ſupra rationem principii addat negationem paſſivæ originis ab alio. Verùm D. Hilarius l. 1. de Trin. hoc nomen facit commune Patri & Filio dicens, quòd *Spiritus S. de Patre & Filio authoribus confitendus ſit.* D. Auguſtinus illud non niſi cum cautela & diſtinctione admittit contra Arianos, qui hoc nomine majoritatem in Patre reſpectu Filii intendebant: ſic enim inquit contra Maximin. c. 4. *Si propterea DEUM Patrem de Filio dicis Authorem, quia ille genuit, genitus eſt iſte, quia iſte de illo eſt, non ille de iſto; fateor & concedo: ſi autem per nomen authoris minorem vis facere Filium, Patrémque majorem, nec ejuſdem ſubſtantiæ Filium, cujus eſt Pater, deteſtabor & reſpuam.*

4. Præterea proprium, Patris nomen eſt, *Ingenitus*, quo ejus notionalis innaſcibilitas declaratur: nec tantùm ſignificatur negatio originis generativæ, quæ etiam reperitur in Filio, ſed poſitiva poſſeſſio naturæ à ſe ipſo cum excluſione omnis alterius proceſſionis. Unde etiam S. Dionyſius de Divin. nom. inquit, *ſolum fontem ſuperſubſtantialem Deitatis eſſe Patrem*, & Conc. Toletanum ſextum. *Credimus Patrem ingenitum, increatum, fontem & originem totius Divinitatis.* Ubi Pater non ideo dicitur, *Fons DEItatis*, quaſi Deitas ab ipſo promanaret, id quippe damnatum eſt in Concil. Lateran. *C. damnamus.* Sed quia habet in ſe ipſo Divinitatem â nullo acceptam (*à ſe*) & à ſe in Filium & Spiritum Sanctum identicâ communicatione derivatam.

§. II.

Nomina propria Filii.

5. NOmina ſecundæ Perſonæ propria ſunt *Verbum*, *Filius*, & *Imago.* Procedit, ut *Verbum*, quia procedit, ut terminus intelligibilis dictionis: Cúmque ex vi hujus intellectivæ dictionis procedat in ſimilitudinem dicentis, non ſolùm intentionalem, ſed propter ſummam identitatem, quæ eſt inter eſſe, & intelligere Divinum, etiam naturalem, procedit ut Filius naturalis & conſubſtantialis Patri. Sic appellatur Joan. 1. *Verbum caro factum eſt.* Matth. 3. *Hic eſt Filius meus dilectus.* Matth. 16. *Tu es Chriſtus Filius DEI vivi.* Unde & Auguſtinus l. 9. de Trinit. c. 12. *DEI Verbum Filium eſſe nullus Chriſtianus dubitat.*

Tandem appellatur. *Imago DEI inviſibilis.* 6.
Coloſſ. 1. *Candor lucis æternæ, & Speculum ſine macula, DEI Majeſtas, & imago bonitatis illius.* Sap. 7. Imago quippe definitur. quòd ſit *unius ab alio deducta ſimilitudo*, ad quam proinde duæ conditiones requiruntur: ſimilitudo nimirum & proceſſio: idcirco tametſi ovum ovo, lac lacti ſit ſimillimum, neutrum tamen alterius eſt imago, quia ab ipſo non exprimitur. Sed utraque conditio in Verbo & Filio DEI perfectiſſimè reperitur, nam & procedit à Patre, & eundem adæquatiſſimè repræſentat non tantùm per aſſimilationem, ſed etiam per identitatem naturæ, idque ex vi ſuæ proceſſionis, ut aliàs diximus, ideoque eſt imago non tantùm aſſimilativa, ſed etiam comprehenſiva Patris.

Alia quoque nomina & effectus, quamvis om- 7.
nibus Perſonis communes, tamen per appropriationem uni vel alteri Perſonæ ſpecialiter tribuuntur, ob ſpecialem aliquam convenientiam cum Perſonis, earumque originibus: Quamvis ergo potentia toti Trinitati conveniat, ſpecialiter tamen Patri tribuitur, quia ipſe eſt primum principium tam ad intra, quàm ad extra. *Sapientia* appropriatur Filio, ſicut & veritas, quia ſicut ſapientia, ita ipſe quoque oritur per intellectum.

ARTICULUS II.

E quorum obiectorum cognitione Verbum per ſe procedat?

SUMMARIA.

1. *Exponitur ſtatus quæſtionis.*
2. *Verbum per ſe procedit ex cognitione omnium, quæ ſunt formaliter in DEO.*
3. *Non ſequitur, quòd Verbum ſit imago ſuiipſius.*
4. *Notitia, in quantùm productiva Verbi, eſt practica.*
5. *Cognitio productiva Verbi tantùm eſt illo prior prioritate à quo.*
6. *Verbum etiam per ſe procedit è cognitione poſſibilium.*
7. *Non autem è cognitione futurorum.*
8. *Exponitur textus Anſelmi.*
9. *Comprehenſio cauſæ perfecta requirit comprehenſionem effectuum contentorum.*
10. *Ablatis poſſibilibus Verbum non remanet ejuſdem rationis.*

§. I.

Verbum per ſe procedit ex cognitione omnium attributorum & Perſonarum.

1. SI quæſtio hujus articuli intelligatur de cognitione objectorum, per quam de facto, non tantùm per ſe, ſed etiam concomitanter Verbum Divinum procedit, certum eſt Verbum procedere ex cognitione omnium objectorum, quæcunque per comprehenſivam DEI ſcientiam attinguntur. Uti clarè tradit S. D. q. 34. a. 1. ad 3. dicens: *Pater intelligendo ſe, & Filium & Spiritum S. & omnia alia, quæ ejus ſcientiâ continentur, concipit Verbum, ut ſic tota Trinitas Verbo dicatur, & omnis creatura.* Et ratio eſt manifeſta: ex illorum objectorum notitia procedit Verbum, quæcunq; repræſentatur in Verbo, quæcunq; enim Pater intelligit, in Verbo dicendo exprimit. *Dicit enim uno eodémque Verbo ſeipſum, & quæcunque facit.* Inquit S. Anſel. Monol. c. 32. & *Verbum de ſuo nil habet, ſed totum de illa ſcientiâ, ex qua naſcitur.* Aug. l. 15. d. Trinit. c. 12.

Sed omnia obiecta tam Divina, quàm creata tam neceſſaria, quàm libera: omnes creaturæ tam actuales, quàm poſſibiles repræſentantur in Verbo, & Verbo dicuntur, aliàs Verbum non eſſet com-

comprehenſivum, & adæquatum ſcientiæ Patris. Controverſia igitur eſt, è quorum objectorum notitia non tantùm concomitanter, ſed *per ſe* procedat Verbum, *perſeitate* quarto modo: ita videlicet, ut ſi iſtorum objectorum cognitio non eſſet, etiam Verbum Divinum ſecundùm perfectionem ſibi eſſentialem à Patre non procederet? Cæterùm objecta, ad quæ comprehenſiva Patris ſcientia terminatur, in quadruplici ſunt differentia. Eſt inprimis eſſentia cum attributis. Secundò relationes & Perſonæ. Tertiò Creaturæ poſſibiles. Quartò creaturæ actuales. De quibus diverſa ſunt Doctorum placita. Primò Rada contr. 11. a. 2. concl. 4. cum ſuo Scoto negat Verbum procedere ex cognitione ullius Perſonæ.

Secundò. Puteanus hîc dubit. 2. concl. ult. cenſuit, procedere ex cognitione eſſentiæ & primæ Perſonæ, non verò ex cognitione ſui & Spiritûs S. Tertiò Alarcon diſp. 8. c. 8. cum Vaſquez admittit procedere per ſe ex cognitione ſui; negat verò ex cognitione Spiritûs S. Quarta ſententia docet procedere per ſe ex cognitione non tantùm eſſentiæ & attributorum, ſed etiam omnium Perſonarum, quam tradit Angelicus Doctor hîc q. 34. a. 1. ad 3. & in 1. diſt. 27. q. 2. a. 2. De verit. q. 4. a. 5. quem præter Diſcipulos Scholæ Thomiſticæ ſequuntur Suar. l. 9. de Trinit. c. 4. Yſambertus, Ariaga, aliique.

2. Concluſio I. Verbum Divinum per ſe quarto modo procedit ex cognitione omnium eorum, quæ ſunt formaliter in DEO; adeóque omnium attributorum & perſonarum. Ita citatus S. D. hâc q. 34. a. 1. ad 3. his verbis: *Sic ergo uni ſoli Perſonæ convenit dici, eo modo, quo dicitur Verbum; eo verò modo, quo dicitur res intellecta in Verbo, cuilibet Perſonæ convenit dici, Pater enim intelligendo ſe, & Filium & Spiritum S. & omnia alia, quæ in ejus ſcientia continentur, concipit Verbum, ut ſic tota Trinitas Verbo dicatur, & etiam omnis creatura.*

Ratio fundamentalis eſt: Verbum Divinum eſſentialiter quidditativum, adæquatum, & comprehenſivum, petit eſſentialiter procedere per cognitionem intuitivam, quidditativam & comprehenſivam. Sed cognitio quidditativa & intuitiva Divinæ eſſentiæ neceſſariò videt non tantùm attributa, ſed etiam Perſonas & terminos, in quibus illa ſubſiſtit, ut oſtendimus in priori Tractatu: ergo.

3. Oppones primò. Hinc ſequitur, quòd Verbum ſit imago ſuiipſius, & Spiritûs S. Si ex horum omnium cognitione per ſe procedit: ſicuti dicitur Imago Patris: quia procedit ex cognitione Patris, quâ ſe ipſum Pater æternus intelligit.

Reſpondeo negando ſequelam: quia ad rationem Imaginis præter repræſentationem & manifeſtationem objecti, ulteriùs requiritur origo ab illo, quod repræſentat, uti ſuprà notavimus. Ideo licèt Verbum Divinum reſpectu omnium objectorum, quæ repræſentat, ſervet rationem *Verbi*, non tamen habet rationem Imaginis, niſi reſpectu ſolius Patris, quia ſolus Pater ſeipſum cognoſcendo, Verbum exprimit, nec tantùm reſpectu Verbi habet rationem objecti, ſed etiam principii; alia verò objecta tantùm ſunt terminativa, non etiam principiativa, qua de cauſa etſi repræſententur in Verbo tanquam in Verbo, quia ad hoc ſufficit repræſentatio ipſorum, non tamen repræſentantur tanquam in Imagine, quia Verbum non originatur in ipſis.

Oppones ſecundò. Notitia intuitiva ſupponit ſuum objectum; atqui cognitio, ex qua verbum procedit, illud non ſupponit, ſed eſt prior prioritate originis: ergo non poteſt eſſe cognitio intuitiva ipſius Verbi, & conſequenter Verbum non procedit ex cognitione ſuiipſius. 4.

Reſpondeo, diſtinguendo majorem, ſi ſit notitia purè ſpeculativa, tranſeat, major, ſi ſit notitia practica, nego majorem: ergo cognitio, ex qua Verbum procedit, non eſt intuitiva ipſius Verbi & ſpeculativa purè, concedo, & practica, nego iſtam & alteram conſequentiam. Inſtantia habetur in ſcientia viſionis, quæ eſt intuitiva creaturarum, & tamen cauſa ipſarum.

Oppones tertiò. Si Verbum procederet ex cognitione ſuiipſius, eſſet prius ſeipſo, conſequens eſt abſurdum: ergo. Sequela probatur. In eodem inſtanti eſt objectum & cognitio intuitiva ipſius: ſed cognitio eſt prior, quàm Verbum, quod ex illa procedit: ergo etiam ejus objectum eſt prius, &c. atqui objectum hujus cognitionis eſt ipſummet Verbum: ergo Verbum eſt prius ſeipſo: quam objectionem paucis mutatis facilè applicabis etiam ad cognitionem Spiritûs S. qui origine eſt ipſo Verbo poſterior. 5.

Reſpondeo, argumentum peccare in forma, quia in majori ſumitur prioritas durationis, cognitionis, & in quo; in minori verò prioritas originis & à quo: ex quo termini vitiosè multiplicantur. Gratis tamen diſtinguo majorem. In eodem inſtanti *in quo*, eſt cognitio & objectum, concedo. in eodem inſtanti *à quo*, ſi nempe cognitio ſit practica, & productiva objecti, nego majorem. Sed cognitio eſt prior, quàm Verbum, prioritate à quo, concedo, prioritate in quo, nego minorem & conſequentiam.

§. II.

An Verbum per ſe procedat ex cognitione creaturarum.

CONCLUSIO II. *Verbum per ſe procedit ex cognitione creaturarum poſſibilium, non verò actualium.* Eſt omnium Thomiſtarum contra Vaſq. diſp. 193. c. 3. 6.

Prima pars probatur primò. Ex eorum cognitione Verbum per ſe procedit, quæ per ſe exprimuntur & repræſentantur à Verbo: ſed creaturæ poſſibiles per ſe repræſentantur & exprimuntur à Verbo: ergo Verbum per ſe procedit è cognitione creaturarum poſſibilium. Major patet, quia Verbum aliàs non eſſet adæquatum & comprehenſivum, prout advertit D. Auguſtinus. l. 15. de Trinit. c. 13. & 14. dicens; *Verbum Divinum eſſe de omnibus, quæ ſunt in Scientia DEI: nam ſi aliquid minus eſſet in Verbo, quàm in ſcientia, non eſſet Verbum adæquatum.* minor æquè eſt certa: quia Verbum comprehenſivum Divinæ omnipotentiæ per ſe debet exprimere omnes terminos ipſius; atqui creaturæ poſſibiles ſunt termini Divinæ omnipotentiæ: ergo Verbum Divinum debet exprimere & repræſentare creaturas poſſibiles.

Pro-

Digitized by Google

Probatur ſecundò. Notitia comprehenſiva Divinæ eſſentiæ & omnipotentiæ attingit omnia poſſibilia inibi eminenter contenta. & ideo D. Th. ſup. q. 14. a. 5. dicit. DEUM alia à ſe cognoſcere, quia ſe comprehendit ut cauſam: ſed Verbum per ſe procedit ex comprehenſiva notitia DEI: ergo per ſe procedit ex notitia attingente omnia poſſibilia, non quidem ut objectum primarium, ſed tamen ut ſecundarium.

7. Secundæ partis ratio eſt. Ex illa notitia Verbum Divinum non petit per ſe procedere, quæ ſi non eſſet, nihilominùs Verbum Divinum ſub ratione Verbi infiniti & comprehenſivi procederet; ſed tametſi DEUS non haberet notitiam creaturarum actualium & contingentium, Verbum Divinum ſub eâdem perfectione procederet: ergo ex illorum notitia per ſe non procedit. Minor probatur: quia cognitio & ſcientia creaturarum actualium fundatur ſuper liberum decretum, eſtque proin libera, & potuiſſet abſolutè non eſſe, & nihilominùs fuiſſet æterna Divini Verbi proceſſio.

Confirmatur. Ens per eſſentiam neceſſarium non poteſt per ſe procedere ex libera cognitione: ſed cognitio creaturarum actualium eſt libera, & Verbum Divinum eſt Ens per eſſentiam neceſſarium: ergo Verbum Divinum ex cognitione creaturarum actualium per ſe non poteſt procedere.

8. Objicies primò. Authoritatem S. Anſelmi monolog. c. 29. dicentis: *ſive ergo ille cogitetur, nullo alio exiſtente, ſive aliis exiſtentibus, neceſſe eſt Verbum coæternum illi eſſe cum illo*: atqui ſi procederet per ſe ex cognitione creaturarum poſſibilium, tunc nullâ exiſtente eſſentiâ poſſibili, non exiſteret aut procederet Verbum: ergo ſentit D. Anſelmus, Verbum Divinum per ſe quarto modo non procedere ex cognitione creaturarum poſſibilium.

Reſpondeo D. Anſelmum loqui de creaturis actualibus, non de poſſibilibus: nam de illis tantùm exiſtentia propriè affirmatur.

9. Objic. ſecundò. Poteſt Verbum Divinum procedere ex comprehenſiva cognitione Patris, quin procedat ex cognitione omnium creaturarum poſſibilium. Ergo non per ſe procedit ex omnium illorum cognitione. Conſequentia patet ex noſtra ratione & fundamento. Antecedens probatur. Comprehenſio cauſæ non infert neceſſariò cognitionem omnis effectûs in cauſa contenti, ut patet in comprehenſione, quâ Angelus comprehendit ſuum intellectum; neque enim per hanc comprehenſionem attingit omnes ſuas cognitiones: aliàs videret ſimul omnia & infinita objecta, ad quæ ipſius cognitiones terminabuntur in omnem æternitatem. Ergo Divinæ omnipotentiæ comprehenſio non infert formaliter cognitionem omnium creaturarum poſſibilium.

Reſpondeo negando antecedens. Cujus probationem diſtinguo: Comprehenſio cauſæ imperfectæ & aliquo modo incompletæ in actu ſecundo, poteſt comprehendi non viſis omnibus effectibus contentis, concedo. & talis eſt intellectus Angeli reſpectu futurarum cognitionum, ad quas primùm indiget determinari: Comprehenſio cauſæ infinitè perfectæ & completæ, qualis eſt omnipotentia Divina, nego.

Objic. tertiò. Illud per ſe non requiritur ad 10.
proceſſionem Verbi, quo per impoſſibile ablato Verbum remanet ejuſdem rationis ac modò eſt: ſed ablatis per impoſſibile creaturis poſſibilibus Verbum Divinum manet ejuſdem rationis: ergo creaturæ poſſibiles non requiruntur ad proceſſionem Verbi. Minor probatur. Quia DEUS tanquam primum Ens nullâ indiget creaturâ ad ſui conſiſtentiam: item, quia nulla exigitur creatura poſſibilis, ut Pater ſit fœcundus ad generandum, ſed hoc ipsò, quòd Pater ſit fœcundus ad generandum, Verbum Divinum ab ipſo procedere intelligitur: ergo proceſſio Verbi ſtat abſque creaturis poſſibilibus.

Reſpondeo, negando minorem. & ad primam probationem dico, non ex indigentia, ſed ex intrinſeca exigentia & natura cauſæ primæ & omnipotentiæ infinitæ DEUM habere connexionem cum creaturis poſſibilibus. Ad alteram probationem nego majorem: nam fœcunditas generativa Patris eſt fœcunditas intellectiva, adeóque requirit cognitionem comprehenſivam: atqui comprehenſiva non eſt, niſi terminetur ad creaturas poſſibiles, uti dictum.

ARTICULUS II.

De Perſona Spiritûs Sancti.

SUMMARIA.

1. *Nomen Spiritûs S. tertiæ Perſonæ proprium.*
2. *Nomen amoris terminativè.*
3. *Et nomen Doni.*
4. *Ejus nomina per appropriationem.*
5. *Error Græcorum de proceſſione Spiritûs S.*
6. *Veritas Catholica probatur authoritatibus.*
7. *Firmatur duplici ratione.*
8. *Enervatur fundamentum oppoſitum.*
9. *Scotiſtarum doctrina, quòd diſtinguatur Spiritus S. à Filio independenter à proceſſione.*
10. *Eorum fundamentum ex authoritate D. Anſelmi.*
11. *Fundamenta ex ratione.*
12. *Contraria ſententia aſſeritur & probatur authoritate.*
13. *Eliditur Scotiſtarum reſponſio.*
14. *Exponitur authoritas objecta Divi Anſelmi.*
15. *Satisfit ceteris Scotiſtarum fundamentis.*
16. *Ex D. Thoma oſtenditur, Spiritum S. per ſe procedere à duobus ſuppoſitis.*
17. *An vel quomodo virtus ſpirativa adæquatè reperiatur in Patre.*
18. *Diſparitas inter virtutem ſpirandi & creandi.*
19. *Utraque Perſona conſtituit unum principium ſpirandi.*

Digitized by Google

§. I.

Nomina tertiæ Perſonæ.

1. TErtia Perſona propriè appellatur *Spiritus Sanctus, amor, Donum.* Rationem primi nominis accipe à S. Doct. 4. contr. gent. c. 18. *Quia amatum in voluntate exiſtit, ut inclinans, & quodammodo impellens intrinſecùs amantem in ipſam rem amatam, impulſus autem rei viventis ab interiori ad ſpiritum pertinet: convenit DEO per modum amoris procedenti, ut ſpiritus dicatur.* Additur ly *Sanctus*, ita, ut vox utraque in virtute unius termini incomplexi ſit accipienda. Rationem hujus vocis iterum aſſignat S. D. in 1. Diſt. 10. a. 4. *quòd ſanctitas importet rectitudinem voluntatis, & conſequenter proceſſioni amoris congruè adjungitur, quæ eſt per voluntatem.*

2. Vocatur ſecundò *amor*, non formaliter, ſic enim eſt actus amantis; non eſſentialiter, ſic enim amor communis eſt toti Trinitati; ſed notionaliter & terminativè, ut amor perſonalis, hoc eſt, terminus mutui amoris, ſeu impulſus ex illo amore procedens, & amantem cum amato jungens, qua ex cauſa etiam nexus, & vinculum, quanquam metaphoricè magis, nuncupatur.

3. *Donum* quoque Spiritus S. appellatur, tum quia primum amantis donum amor eſt: tum quia habet conditiones ad donum requiſitas. Prima eſt, ut ſit ejus, à quo donatur. Secunda ut ſit gratuitum. Tertia, ut fiat creaturæ rationali. Eſt igitur Spiritus S. illius, à quo donatur, nempe Patris & Filii, non quidem per identitatem, quo modo Divina eſſentia eſt DEI, à quo Beatis donatur. Neque per poſſeſſionem dominii, quo modo gratia, virtutes, &c. ſunt dona DEI: ſed per proceſſionem & originem, quo modo Filius eſt Patris, & à Patre donatur, juxta illud Joan. 3. *Sic DEUS dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret.* Eſt etiam ipſius donatio gratuita abſque intuitu retributionis, & facta creaturæ rationali, ut per ſe patet. Licèt ergo etiam de Filio veriſſimè dicatur, quòd ſit nobis datus, & donatus: nihilominùs magis propriè Spiritui ſancto nomen *Doni* tribuitur, eò quòd ex vi ſuæ originis, & characteriſticæ proprietatis ſit amor; amor autem eſt primum donum & ratio donandi alia.

4. Per appropriationem quoque Spiritus S. dicitur *bonitas*, quia bonitas objectum eſt voluntatis & amoris, ex quo Spiritus S. procedit. Vocatur *Paraclitus, Conſolator, Unctio*, quia per hæc ſignificantur opera amoris & amicitiæ. Dicitur *Digitus*, & *Virtus Altiſſimi*; quia nil impulſu amoris fortius, qui vincit omnia, unde eadem virtus in die Pentecoſtes igne & vento valido deſignabatur.

§. II.

Proceſſio ex utroque.

5. QUamvis Spiritum S. tertiam eſſe in Trinitate Perſonam cæteris conſubſtantialem contra Macedonium tueantur Græci, pertinaciter tamen negant, eundem à Patre, Filióque procedere, & ſolam ipſius à Patre proceſſionem admittunt, nixi duplici authoritate, ſed hoc ipſo tamen debili, quòd utraque authoritas tantùm ſit negativa. Prima eſt ex Joa. 15. ubi Chriſtus dicit: *Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum Veritatis, qui a Patre procedit* Nullâ tactâ mentione Filii. Altera eſt ex Symbolo Nicæno, in quo Patres Concilii ſuppreſſo itidem nomine Filii, inſeruerunt, *qui à Patre procedit.*

6. Contra hunc errorem ſtat Fidei Catholicæ Veritas definita in Concil. Lateranenſi, & Florentino, Spiritum S. *ab utroque, à Patre & Filio procedere.* quod ipſum habetur in Symbolo S. Athanaſii Græci Patris, *Spiritus ſanctus à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens.* Fundamentum eſt primò ex Verbis Chriſti Jo. 16. *Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Omnia quæcunque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet, & annunciabit vobis.* Ubi repetitis vicibus dicitur: *de meo accipiet.* Sed non poteſt accipere de ſuo, niſi per communicationem ſuæ eſſentiæ & ſcientiæ. Sicuti omnia, quæ habet Pater, ſunt Filii, ratione communicatæ eſſentiæ.

Secundò ex ejuſdem Verbis Jo. 15. & 16. ubi Chriſtus promittit Spiritum S. *mittere*, ſed nulla Perſona mittitur ab alia, niſi à qua procedit, de quo infrà.

Tertiò ex Verbis Apoſtoli, qui Rom. 8. & Gal. 4. Spiritum S. vocat *Spiritum Chriſti, Spiritum Filii DEI.* Sed Spiritus S. non aliter poteſt dici Spiritus Chriſti, niſi ratione originis; ſicut & Chriſtus ratione originis Patris eſſe dicitur.

Quartò ex Joa. 20. ubi Chriſtus inſufflando in diſcipulos dixit: *Accipite Spiritum S.* eâque actione ſignificabat, quia (ut loquitur S. Anſelmus de proc. Spiritûs S. c. 10.) *de ejuſdem Perſonæ ſecreto procedebat ille Spiritus, quem dabat; de cujus occulto Spiritus ille procedebat, quem inſufflabat.*

7. *Quintò ex ratione* fundamentum eſt: omnia Filio communicantur à Patre, in quibus Pater & Filius nullam dicunt oppoſitionem relativam, idque requirit Divina ſimplicitas, & infinita actualitas: atqui in virtute ſpirativa Pater & Filius nullam dicunt relativam oppoſitionem: ergo virtus ſpirativa Filio communicatur à Patre.

Sextò tandem ex abſurdo. Si Spiritus S. non procederet à Filio, non diſtingueretur ab illo: ſed conſequens eſt hæreticum, nec ab ipſis Græcis conceditur: ergo etiam falſum eſt antecedens. Ex quibus fundamentis Latina Eccleſia ad retundendum Græcorum Schiſma, in Symbolo Nicæno addidit ly *Filióque*, & voluit deinceps legi, *qui ex Patre, Filióque procedit.*

8. Debilitas contrarii fundamenti patet tum ex authoritatibus relatis; tum ex pluribus inſtantiis, quas contra Græcos cit. S. Anſelmus coacervat. c. 18. & 19. Nam Chriſtus Matth. 10. ad Petrum dixit: *caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus,* nullâ ſui, vel Spiritûs S. factâ mentione: & tamen, *Nonne ipſe Filius & Spiritus Sanctus intelligendus eſt revelâſſe cum Patre.* Jo. 16. dixit: *Qui videt me, videt & Patrem.* An ergo quia Spiritum S. videri tacuit, etiam negavit? quod ipſum habetur Joa. 17. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Verum DEUM, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.* Nec tamen utique ab illa

Digitized by Google

illa viſione Spiritus S. eſt ſeparandus. Ex quo patet leviſſimum eſſe hoc argumentum ab authoritate negativa (quanquam ne negativa quidem ; cùm aliis locis proceſſio Spiritûs S. à Filio clarè inſinuetur) petitum: Cui ſufficienter occurrit illa Regula Juris in 6. *Is, qui tacet, non fatetur : ſed nec utique negare videtur.*

§. III.

Spiritûs S. diſtinctio à Filio in proceſſione fundatur.

9. TAmetſi prædicta apud Catholicos rata & certa ſint, de ſexta tamen probatione controverſiam movent Scotiſtæ, an hæc ratio validè probet intentum, quòd ſi *Spiritus S. non procederet à Filio, non diſtingueretur ab illo?* Unde pro veritate majoris examinanda tanquam lydium lapidem applicant hypotheſin impoſſibilem, ſi nimirum per impoſſibile Spiritus S. à Patre ſolo, non autem Filio procederet, utrùm ſub illa hypotheſi adhuc poſſet eſſe diſtinctus à Filio? Et concludunt affirmativè, adeóque judicant, adæquatum fundamentum diſtinctionis inter Filium & Spiritum S. non eſſe proceſſionem & oppoſitionem relativam ſecundùm originem inter utramque Perſonam; ſed quòd Filius generatione, Spiritus S. ſit ſpiratione productus,

10. In confirmationem ſuæ doctrinæ adducunt primò authoritatem S. Anſelmi cit. l. de proc. Spirit. S. c. 1. dicentis: *habent utique à Patre eſſe Filius, ac Spiritus S. ſed diverſimodè, quia alter naſcendo, alter procedendo, ut alii per hoc ſint ad invicem. Nam ſi per aliud non eſſent plures, Filius & Spiritus S. per hoc ſolùm eſſent diverſi.* Ergo tametſi per impoſſibile Spiritus S. à Filio non procederet, adhuc tamen eſſet diverſus à Filio, quia alio modo à Patre haberet eſſe, quàm Filius. Unde

11. Probatur ſecundò. Datâ hâc hypotheſi impoſſibili, quòd Spiritus S. à Filio non procederet, haberet ſuum formale conſtitutivum: ergo & diſtinctivum ab omni alio. Antecedens probatur. Conſtitutivum Filii eſt filiatio; ſed hanc haberet Filius, etiamſi Spiritus S. ab ipſo non procederet: ergo.

Tertiò. Ita ſe habet Spiritus S. ad Filium; ſicut ad Patrem, ſed ſi per impoſſibile à ſolo Filio, non autem à Patre procederet, adhuc maneret diſtinctus à Patre: ergo quamvis per impoſſibile à ſolo Patre, non autem à Filio procederet, adhuc tamen poſſet manere diſtinctus à Filio.

Quartò. Termini per actiones totales & adæquatè diſtinctas producti, ſunt realiter diſtincti; ſed tametſi Spiritus S. à Filio non procederet, eſſet productus per proceſſionem totaliter diſtinctam à proceſſione Filii, nempe per ſpirationem, cùm Filius producatur per generationem: ergo adhuc foret realiter diſtinctus à Filio.

Quintò. Implicat terminum integrè bis eſſe productum. Sed in priori ad ſpirationem, quò Filius generatur, jam eſt productus: ergo implicat eundem pro poſteriori originis per ſpirationem denuo produci, & conſequenter terminus ſpirationis activæ debet eſſe realiter diſtinctus à Filio.

12. Quamvis ſubtilia ſint hæc argumenta, communis tamen Theologorum extra Scholam Scoti cum D. Th. q. 36. a. 2. contrarium tenet, & concludit, in illa hypotheſi impoſſibili, Spiritum S. non poſſe realiter eſſe diſtinctum à Filio. Eſtque conformior Patribus & Conciliis. Nam in Concil. Tolet. de Spiritu S. dicitur: *Qui in Sancta prænoſcitur Trinitate tertia Perſona eſſe, pro eo, quòd à Patre Filióque condonatur*, hoc eſt, eſt donum ab utroque procedens. Idem quoque Tolet. 2. *in profeſs. fid.* de Divinis Perſonis loquens: *Hoc ſolùm*, inquit, *numerum inſinuat, quòd ad invicem ſunt.* Et in Florent. Seſs. 18. Joannes Theologus: *Sola relatio, apud omnes tam Græcos, quàm Latinos Doctores Divinâ proceſſione Perſonas multiplicat.* Unde eſt receptiſſimum axioma Theologorum, dicentium: *omnia in Divinis unum eſſe, ubi non obviat relationis oppoſitio*, fundatum in ſimplicitate & actualitate Divina, quæ nullam patitur in abſolutis realem diſtinctionem, veluti ex alibi dictis ſuppono. Ex quibus omnibus facilè ſubſumitur: ſed ubi non eſt proceſſio, ibi nulla eſt in Divinis relativa oppoſitio: ergo ſi nulla eſt proceſſio Spiritûs S. non procedit à Filio; neque realiter diſtinguitur ab illo.

Accedat Authoritas D. Anſelmi ſæpe citato l. de proc. c. 6. dicentis. *Eſt quoque patens, eum* (Spiritum Sanctum) *per proceſſionem habere de Patre, & per hoc alium eſſe à Patre: ſicut Filius non per aliud eſt à Patre alius, quàm per hoc, quia de illo exiſtit.* Ubi vides, quòd ex S. P. mente per hoc, & Filius & Spiritus S. ſit alius, hoc eſt diſtinctus à Patre, quia de Patre exiſtit, hoc eſt, ab illo procedit: ergo ſimiliter ratio, cur *Spiritus S.* ſit alius, hoc eſt diſtinctus à Filio, non eſt alia, quàm quia de Filio exiſtit, hoc eſt, à Filio procedit.

Nec enervant vim argumenti Scotiſtæ, cùm dicunt, ad ſalvandam diſtinctionem in Divinis ſufficere *relationes diſparatas* (hoc eſt, non quidem propter mutuum reſpectum oppoſitas, ad diverſos tamen terminos comparatas) quales forent filiatio & paſſiva ſpiratio, quæ licèt ſibi mutuò ſecundùm originem non eſſent oppoſitæ, tamen propter diverſitatem terminorum eſſent diſparatæ. 13.

Contra quam reſponſionem eſt, quòd infinita unitas & ſimplicitas actûs puri exigit omnium earum formarum identitatem, è quarum identitate nulla ſequitur contradictio: ſed nulla ſequitur contradictio, ſi relationes diſparatæ inter ſe identificentur: an non enim relatio Patris, ac Spiratoris ſunt diſparatæ, & tamen identificatæ? An non formæ abſolutæ magis ſunt diſparatæ à relativis, cùm toto genere differant, quàm una relativa forma ab altera? & tamen certum eſt abſoluta in Divinis identificari cum relativis. Similiter intellectus, & voluntas, proceſſio intellectûs & voluntatis, dictio & ſpiratio ſunt formæ diſparatæ, & tamen identificantur. Igitur ſi tollas à Filiatione oppoſitionem relativam Spirationis activæ cum Spiratione paſſiva Spiritûs S. (quam ſolam ceu diſtinctivam radicem in Divinis Concilia agnoſcunt) habebis Filiationem identificatam cum Spiratione paſſiva, & non niſi virtualiter diſtinctam.

Digitized by Google

14. Supereſt, ut authoritatibus & rationibus ſubtilis Doctoris ſatisfiat. Ad 1. ergo, hoc eſt, authoritatem Divi Anſelmi reſpondet S. D. q. 10. d. pot. a. 5. hæc Verba non ab ipſo aſſertivè, ſed diſputativè & permiſſivè ex Græcorum ſententia fuiſſe prolata. Eſtque veriſſima expoſitio, cùm toto illo capite S. P. occupetur in referenda Græcorum mente de proceſſione Spiritûs Sancti. Reſponderi poteſt ſecundò cum Vekeno, eum loqui de diverſitate radicali & cauſali, non verò formali. Sanè mens *S.* Doctoris ex Verbis ſupr. n. 3. relatis patet, quibus apertè in hoc proceſſionem Spiritûs S. à Patre cum proceſſione Filii ab eodem comparat, quòd non per aliud eſt *alius à Patre, quàm quia de illo exiſtit*: ergo hoc ipſum ſentit de alietate Spiritûs S. à Patre & Filio.

15. Ad ſecundùm nego antecedens. Ad cujus probationem diſtinguo majorem. Filiatio eſt conſtitutivum Filii, ut ſimul eſt radicaliter ſpiratio, atque ita mediatè oppoſita ſpirationi paſſivæ concedo, ſecùs, nego majorem: ſed hanc haberet Filius, ut ſimul eſſet radicalis ſpiratio, nego, ut ſimpliciter filiatio eſt, concedo minorem & nego conſequentiam.

Ad tertium Reſpondeo. quamvis de facto ita ſe habeat Spiritus *S.* ad Filium, ſicuti ad Patrem, quia de facto utrumque reſpicit ut unum ſpiratorem, ſub data tamen hypotheſi impoſſibili, quòd non procederet à Patre, nego majorem, & paritatem, quia licèt Spiritus S. non procederet immediatè à Patre, ex hoc ſolo tamen, quòd procederet à Filio, qui eſt productus à Patre, etiam mediatè procederet à Patre, eique proinde mediatè opponeretur. At verò ſi non procederet à Filio, eidem nec mediatè nec immediatè opponeretur.

Ad 4. Reſpondeo. diſtinguendo majorem. termini per actiones totales realiter diſtinctas producti ſunt realiter diſtincti, concedo. tantùm formaliter aut virtualiter diſtinctas, nego. Sed Spiritus S. eſſet productus per actionem totaliter formaliter vel virtualiter diſtinctam, concedo, realiter, nego minorem & conſequentiam.

Ad quintum diſtinguo majorem. Implicat eundem terminum bis realiter eſſe productum, concedo. virtualiter aut formaliter, hoc eſt, ut ſecundùm aliquam rationem uni, ſecundùm aliam diverſam rationem alteri productioni ſit debitus, nego. Et ſic implicabit in illa hypotheſi impoſſibili, ut Filius per generationem productus, rurſus realiter producatur per ſpirationem; non autem implicabit, ut unâ reali, virtualiter tamen duplici proceſſione productus, ſub una ratione dicatur genitus, ſub alia ſpiratus.

§. IV.

Sitne per ſe à duobus ſuppoſitis, an etiam à duobus principiis?

16. QUæſtio ex duplex. *Prima.* Utrùm Spiritus S. per ſe quarto modo petat procedere à duabus Perſonis? Altera. An utraque Perſona Patris & Filii dicenda ſunt unum principium, vel duo principia Spiritûs Sancti? Ad primum quæſitum Reſponſio *S.* Doct. contra Scotum eſt affirmativa, quam q. 10. de pot. a. 2, ad 15. probat hâc ratione: Spiritus S. ex proprietate ſua perſonali eſt amor mutuus (terminativè) & nexus duorum, ſive eſt terminus amoris mutui, quo duo ſe diligunt; ſed hoc abſque pluralitate ſuppoſitorum mutuò ſe amantium eſſe non poteſt. *ergo oportet, quòd à duobus ſpiretur*: Major probatur. Spiritus S. per ſe petit procedere ex amore perfectiſſimo; ſed amor perfectiſſimus eſt amor amicitiæ mutuus & reciprocus: *Amor quippe amicitiæ eſt redamatio plurium redamantium in aliquo uno.* Ait idem S. Th. 1. 2. q. 37. a. 3.

Neque dicas. Etiamſi ſolus Pater ſpiraret, adhuc Spiritus S. eſſet terminus amoris mutui, quo ſe Pater & Filius diligunt. Nam reſpondeo eſſet terminus amoris inadæquatè mutui, concedo; adæquatè mutui, nego: quia nempe in illa hypotheſi amor in ſolo Patre eſſet principiativè, in Spiritu S. tantùm objectivè, & terminativè, ut autem ſit adæquatè mutuus, in utroque debet eſſe principiativè.

Ratio ulterior eſt. Spiritus S. ex proprietate perſonali petit eſſe diſtinctus ab utroque; ſed niſi procederet ab utroque, non eſſet ab utroque diſtinctus; ergo vi proprietatis perſonalis petit ab utroquè procedere. minor conſtat ex §. præcedente.

Objicies primò. Quando terminus virtutem adæquatam producendi invenit in uno ſuppoſito, tunc per ſe non appetit produci à duobus ſuppoſitis; ſed virtus ſpirativa adæquatè reperitur in Patre: ergo Spiritus S. per ſe non petit produci ab utraque Perſona. 17.

Reſpondeo diſtinguendo majorem, quando invenit virtutem adæquatam cum omni conditione, quæ à termino exigitur, concedo, ſecùs, nego. Sed in Patre eſt adæquata Virtus ſpirandi, quantùm ad id, quod virtus ſpirandi dicit in recto, concedo, quantùm ad omnem conditionem relativam importatam in obliquo, quæ à termino neceſſariò exigitur, nego. Quæ eſt ergo omnis illa conditio? Duplex, inquam, relatio. Nam quia Spiritus S. ſpiratur ut nexus & amor unitivus duorum, neceſſariò exigit, ut virtus ſpirandi connotet duas relationes duorum diſtinctorum ſuppoſitorum conſtitutivas. An ergo Patri deerit aliqua conditio ad ſpirandum? relativa, concedo, (& ex hoc nihil decedit perfectionis) abſoluta, nego.

Dices. Ratio mutui & reciproci nihil perfectionis ſuperaddit amori, ſed ad ſummum relationem, vel realem, vel rationis: non ergo neceſſe eſt, ut Spiritus S. ex mutuo amore procedat. Reſpondeo. Non addere formaliter & entitativè; bene autem arguitivè; quia exinde argueretur defectus perfectiſſimæ amicitiæ; ſicut ex defectu generationis argueretur defectus infinitæ fæcunditatis.

Objicies ſecundò. Non minùs adæquata virtus ſpirandi convenit Patri ratione voluntatis, quàm cuilibet Perſonæ conveniat virtus creandi ratione omnipotentiæ; ſed quia virtus creandi Perſonis convenit ratione omnipotentiæ, pluralitas Perſonarum ad creationem ſe habet per accidens: ergo etiam dualitas Perſonarum ad proceſſionem Spiritûs S. ſe habet per accidens, quia virtus ſpirandi competit Patri ratione voluntatis. 18.

Re-

Reſpondeo negando paritatem majoris & cauſalem minoris, quia ratio adæquata, cur ad productionem creaturarum Trinitas Perſonarum ſe habeat per accidens, eſt, quia virtus adæquata creandi DEO convenit etiam ſecundùm omnem conditionem importatam in obliquo, præciſâ ratione Trinitatis: Atqui adæquata virtus ſpirandi ſecundùm omnem conditionem importatam in obliquo non convenit ſoli Patri præciſâ ratione filiationis, ut dictum.

Dices. Si per impoſſibile non eſſet, vel non ſpiraret Filius in Divinis, adhuc poſſet à Patre ſpirari Spiritus S. ergo ſpiratio Filii non eſt ipſi per ſe.

Reſpondeo. in illa hypotheſi perſonam ſpiratam non fore ejuſdem rationis, & perfectionis cum Spiritu ſancto, quia non eſſet terminus reciproci amoris.

19. Ad alterum quæſitum *Reſpondeo*, utramque Perſonam non eſſe niſi unum principium, qua de cauſa (ut ſuprâ ex S. Doct. inſinuatum) licèt poſſint dici duo *ſpirantes*, non tamen duo *ſpiratores*, ſed unus *ſpirator* dicitur. Habetur *in C. fideli. d. ſum. Trinit. & Fide Catholica in 6.*

Ratio eſt primò. In iis omnibus *Pater* & *Verbum* ſunt unum, in quibus relativè non opponuntur: ſed in virtute ſpirandi & principiandi non opponuntur: ergo in ratione principii & ſpiratoris ſunt unum.

Secundò. Nomina ſubſtantiva non multiplicantur, niſi formale ſignificatum multiplicari poſſit, ut dictum; ſed non poteſt forma ſignificata per *ly principium* multiplicari in Patre & Filio, ut patet: ergo neque principium de utroque pluraliter dici poteſt.

Si petas: pro quo ſupponat *ly principium*, ſi de utraque Perſona ſimul, vel de qualibet ſeorſim dicitur? Reſpondeo. Si prædicatur de utraque, V. G. *Pater & Verbum ſunt ſpirator, & principium Spiritûs S.* ſupponere pro utroque copulativè & collective. Si de qualibet Perſona ſeorſim, ſupponere pro ſubſiſtente in virtute ſpirativa utrique Perſonæ communi.

ARTICULUS III.

De miſſione Divinarum Perſonarum.

SUMMARIA.

1. *Exponitur & aſſeritur miſſio Divinarum Perſonarum.*
2. *Dividitur in viſibilem & inviſibilem.*
3. *Inviſibilis fit per gratiam & charitatem.*
4. *Non omnis miſſio ſupponit productionem ejus, qui mittitur: nec eſt adæquatè temporalis.*
5. *Qualis ſit miſſio Chriſti in Euchariſtia?*
6. *Pater non mittitur, nec Spiritus S. mittit.*
7. *Perſonæ non mittuntur per dona naturalia.*
8. *Neque per gratias gratis datas, gratias actuales, vel habitus vel actus informes.*
9. *Miſſio fit etiam per augmentum gratiæ.*
10. *Perſona miſſa fit præſens in eſſe cognito, per cognitionem experimentalem.*

§. I.

Quid & quotuplex ſit miſſio?

1. Loquimur de *miſſione* paſſivè accepta, quo modo ſignificat egreſſionem ab aliquo cum deſtinatione ad certum effectum obtinendum, vel locum de novo occupandum, & poteſt tripliciter fieri. Primò per imperium, quo modo legatus à Principe, ſervus à domino mittitur. Secundò per conſilium, quomodo æger à medico ad thermas mittitur. Tertiò per originem, quomodo radius à ſole, flos & fructus ab arbore mittitur, aut magis emittitur.

Mitti aliquos Perſonas, & quidem utramque Perſonam, Filii & Spiritûs ſancti, fides docet Jo. 8. *Ego ex Patre proceſſi, & veni: neque enim à me ipſo veni, ſed ille me miſit.* ad Galat. 4. *Miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, &c.* Joa. 14. *Paraclitus autem Spiritus S. quem mittet Pater in nomine meo.* Joa. 15. *Paraclitus, quem ego mittam vobis, &c.* Cæterùm miſſio rectè definitur: quòd ſit *proceſſio originis à mittente cum connotatione novi effectûs temporalis.* Duplex quippe habitudo (ut advertit S. D. hîc q. 43. a. 1.) invenitur in miſſione, una ad mittentem, & altera ad terminum, ad quem mittitur. Habitudo ad mittentem in Divinis alia eſſe non poteſt, quàm originis, cùm aliæ habitudines imperfectionem involuant, ideóque S. Cyrillus in citata verba Jo. 8. *Filius,* inquit, *mittitur à Patre, ut Verbum à mente, ſplendor à ſole.* Quia verò ſola proceſſio ad miſſionem non ſufficit, ſed ſimul requiritur nova habitudo ad terminum, veluti patet in creata miſſione; idcirco miſſio Divinæ Perſonæ ſimul connotat effectum aliquem creatum, cùm ex parte ipſius Perſonæ miſſæ nova habitudo eſſe non poſſit.

Ratione hujus effectus à Perſona procedente connotati dividitur miſſio in viſibilem & inviſibilem, quia nempe à Perſona procedente aliquando viſibilis, aliquando inviſibilis effectus connotatur. 2.
Viſibilis miſſio Filii fuit per Incarnationis beneficium, de qua Apoſtolus Gal. 4. *Cùm ergo venit plenitudo temporis, miſit DEUS Filium ſuum natum ex muliere, &c.* Viſibilis miſſio Spiritûs S. fuit, cùm primò in ſpecie columbæ deſcendit ſuper Chriſtum baptizatum. Matth. 3. Secundò cùm in transfiguratione Chriſti in nube lucida apparuit, ita enim in officio Feſti agnoſcit S. Eccleſia & D. Auguſtinus Epiſt. 102. ad Euod. *Nubes illa lucida, quæ in monte operuit cum tribus Diſcipulis Salvatorem, Spiritum S. demonſtravit.* Tertiò cùm in vento vehementi & igneis linguis ſuper Diſcipulos venit in die Pentecoſtes, ut habetur act. 2.

Miſſio inviſibilis Divinarum Perſonarum non fit, niſi per gratiam juſtificantem & charitatem, 3.
Tunc

Tunc enim Perſona Divina mittitur in animam rationalem, quando novo modo incipit exiſtere in anima rationali, ſed hoc fit per ſanctificationem animæ, ſeu per gratiam & charitatem. Unde D. Auguſtinus l. 3. de Trin. c. 4. *Spiritus S. procedit temporaliter ad ſanctificandam creaturam.* Et S. D. q. 43. a. 3. ad 1. *Per donum grat. e gratum facientis perficitur creatura rationalis ad hoc, quòd liberè non ſolùm creato dono utatur, ſed & Divinâ Perſonâ fruatur, & ideo miſſio inviſibilis fit ſecundùm donum gratiæ gratum facientis, & tamen ipſa Perſona datur.*

4\. Dices primò. Quod mittitur, non producitur, ſed productum ſupponitur, ut ad certam functionem deputetur: ergo Divinarum perſonarum miſſio in earum origine & proceſſione non rectè conſtituitur. Adde quòd origo ſit æterna, miſſio verò ſit temporalis.

Reſpondeo majorem eſſe veram in aliqua miſſione, non in omni; & ideo miſſio in genere non exigit, ut Perſona miſſa producatur, nec tamen productionem excludit, unde quòd aliqua miſſio ſupponat, alia verò includat productionem & originem, non pertinet ad communem & genericam, ſed ad particularem & ſpecificam rationem miſſionis. Ad confirmationem diſtinguo alterum membrum, miſſio inadæquatè ſumpta, prout importat innovationem temporaneam creaturæ, eſt temporalis, concedo, adæquatè, & ſecundùm omnem rationem incluſam, ſic nego.

5\. Dices ſecundò. In conſecratione Euchariſtiæ mittitur Perſona Filii, ut ibi novo modo exiſtat, ſed hæc neque eſt miſſio viſibilis, neque inviſibilis: ergo diviſio miſſionis in viſibilem & inviſibilem non eſt adæquata. Minor probatur: Non eſt viſibilis; quia Chriſtus ibidem inviſibiliter exiſtit: non inviſibilis, quia iſta fit per productionem gratiæ ſanctificantis, quæ tunc temporis non fit.

Reſpondeo. Hanc miſſionem eſſe inviſibilem reductivè, nam Chriſtus in Sacramento Altaris mittitur, ut manducatione ſui ſacri corporis producat gratiam nutritivam in animabus Fidelium.

§. II.

Corollaria ex dictis.

6\. Colliges primò. Neque Patrem æternum mitti, neque Spiritum S. mittere. Ille non mittitur, quia à nulla Perſona procedit. Unde D. Auguſtinus l. contr. Arian. c. 6. *Solus Pater legitur non miſſus, quia ſolus non habet Authorem, de quo ſit genitus, vel à quo procedat.* Iſte non mittit, quia nullius eſt Perſonæ principium.

Colliges ſecundò. Perſonas Divinas non mitti per communicationem effectuum naturalium, quia per illa Divinæ Perſonæ novo & ſpeciali modo non habitant in nobis, neque illorum productio Divinis Perſonis, ſed DEO quà uni tribuitur. 7.

Colliges tertiò. Ad inviſibilem miſſionem non ſufficere gratias gratis datas, neque habitus informes fidei & ſpei, neque actualis gratiæ auxilia, quia ſecum compatiuntur peccatum mortale, quo impeditur ſpecialis præſentia & habitatio DEI in anima hominis, de qua Joa. 14. *Si quis diligit me, diligetur à Patre meo, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* 8.

Dixi: non ſufficere: nam ut perfectior ſit miſſio, ſervire poterunt gratiæ gratis datæ, ſi gratiæ gratum facientis comitatum augeant. nam ut inquit S. D. cit. q. 43. a. 3. *Operatio miraculorum eſt manifeſtativa gratiæ gratum facientis, ſicut & donum prophetiæ, & qualibet gratia gratis data.* Rurſus dici poteſt, quòd per auxilia gratiæ & actus ſupernaturales informes, qui ſunt *impulſus Spiritûs S. nondum quidem inhabitantis, moventis tamen*, Trid. Seſs. 14. c. 4. miſſio fiat initiativè, in quantum ab iſtis motibus initium ſumit noſtra juſtificatio, ac remotè ſaltem Spiritûs S. habitatio comparatur in nobis.

Colliges quartò. Miſſionem etiam fieri per augmentum gratiæ, quod mediantibus ferventibus charitatis actibus in nobis producitur. prout agnoſcit S. D. loc. cit. a. 6. ad 2. *Dicendum, quòd etiam ſecundùm profectum virtutis, aut augmentum gratiæ fit miſſio inviſibilis, ut cùm aliquis ex fervore charitatis exponit ſe martyrio, aut abrenunciat his, quæ poſſidet &c.* 9.

Colliges quintò. Cùm DEUS dicitur præſens fieri per gratiam in juſtis *tanquam objectum cognitum & amatum*, ut ſæpiùs meminit D. Tho. per cognitionem intelligi notitiam experimentalem, ita excitantem ad Divinum amorem, ut DEUM in ſe præſentialiter operantem quaſi experiatur. Unde S. D. hîc a. 5. ad 2. *Non ſecundùm quamlibet perfectionem intellectûs mittitur Filius: ſed ſecundùm talem inſtructionem intellectûs, quâ prorumpat in effectum amoris, ut dicitur Jo. 6. Omnis qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me. Et in Pſal. in meditatione mea exardeſcet ignis. Et ideo ſignanter dicit Auguſtinus: quòd Filius mittitur, cùm à quoquam cognoſcitur atque percipitur: Perceptio autem experimentalem quandã notitiam ſignificat, & hac propriè dicitur ſapientia, h. e. ſapida ſcientia.* 10.

Et hîc præſentis laborioſi Tractatûs finis eſto ad Laudem & Gloriam DEI unius & Trini, qui eſt Benedictus in ſæcula.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS III.
DE
CREATURA ANGELICA.

ORdo doctrinæ Angelicæ à miſſionibus Divinarum Perſonarum ad Divinos Miſſionarios, Angelos, inquam, manuducit: poſtquam enim DEUM ſecundùm rationem principii ad intra productivi, Divinarumque Perſonarum proceſſiones, quibus DEI, ut in ſe eſt, contemplatio clauditur, conſideravimus, ſupereſt, ut de eodem, quâ ratione ad extra principiat, ſuamque bonitatem in creaturas diffundit, diſſeramus. Inter omnes porrò creaturas uti potiorem locum, ita & Theologicam conſiderationem Angeli ſibi vendicant: cæterarum quippe productio in Phyſica & Metaphyſica explicari ſolet: quæ verò ad moralem hominis ſtatum vitámve ſupernaturalem Pertinent, alii Tractatus Theologici abundè diſcutiunt. Idcirco iis, quæ Doctor Angelicus à q. 44. uſque ad 50. & à 64. uſque ad 106. de homine & creatura corporea latè diſputavit, ad Philoſophiam remiſſis, ad ea, quæ à q. 50. uſque ad 65. & à 106. uſque ad 114. tractavit, adſpirantibus beatis ſpiritibus, ipſo Angelico Doctore ductore, pertractanda accingimur.

DISPUTATIO XXVII.
DE
Angelorum exiſtentia & eſſentia.
Ad q. 50.

SUbſtantiæ ſeparatæ, & immateriales, quas antiqua Gentilium Philoſophia vel cum Ariſtotele intelligentias, eò quòd eſſent puræ mentes vitâ intellectuali præditæ, vel cum Platone genios, quòd geniture humanæ curam gererent, genitóſque tutarentur, vel cum aliis dæmones, quaſi ſcientes, & ex iſtis alios audæmones, quia propitios, alios verò cacodæmones, quia infeſtos, nuncupabat, hos S. Scriptura *Spiritûs*, *Angelos*, *vigiles* nominat Pſal. 103. Heb. 1. & quamquam (Gregorio M. teſte. Homil. 34. in Evangel.) *Angelus nomen eſt officii, non naturæ*, tamen communi Catholicorum ſtylo nomen Angeli per antonomaſiam ſpiritualibus illis ſubſtantiis tribuitur, quorum in præſenti diſputatione exiſtentiam, naturam, multitudinem conſiderabimus.

ARTICULUS I.
An Angeli ſint ſpiritus incorporei.

SUMMARIA.

1. *Exiſtentia Angelorum è Scriptura.*
2. *Sunt ſubſtantia incorporea.*
3. *Has probat experientia.*
4. *Et ratio.*
5. *Exploditur materia ſpiritualis.*
6. *Exponitur S. Script. oppoſita.*
7. *Exponuntur teſtimonia Concil. & PP.*
8. *Quomodo genus ſumatur à materia?*
9. *Infertur intrinſeca incorruptibilitas Angelorum.*
10. *Angeli ſunt creati in cælo empyreo.*
11. *Objecta diluuntur.*
12. *Non ſunt conditi ante mundum.*

§. I.
Angelorum exiſtentia & eſſentia.

DAri Angelos abſoluta Authoritas eſt. Quia ut D. Gregorius M. modò citatus *Angelos &* 1

Archangelos penè omnes ſacri eloquii pagina teſtantur, variis inter ſe nominibus, ordinibus, officiiſque diſtinctos. Nominibus; nam Michaëlem, Gabrielem, Raphaëlem, S. Scriptura commemorat. Ordinibus; nam ex Apoſtolo novem Choros, ſive Ordines Angelorum colligit idem S. Pater loco inferiùs referendo. Officiis; licèt enim *omnes ſint adminiſtratorii Spiritus.* Heb. 1. variis tamen in Divini imperii executione functionibus ſunt diſtincti. Alii quippe referuntur *Aſſiſtentes* Daniel. 7. Alii ad nuncianda Divina beneficia *Legati* Luc. 1. Alii hominum *Cuſtodes* & *Rectores.* Matth. 8. Ipſos eſſe hominibus, totóque proin mundo ſuperiores, diſcimus ex Epiſt. ad Heb. c. 2. & Pſal. 8. *minuiſti eum paulò minùs ab Angelis.* Ex 2. Pet. 2. *Angeli virtute & fortitudine cùm ſint majores.* Ex cultu & adoratione à Sanctis exhibita, ut ab Abrahamo Gen. 8. à Joſue c. 5.

2. An iſtæ ſpirituales ſubſtantiæ omnis corporeæ molis & concretionis eſſent expertes, dubitâſſe videntur, aut etiam contrarium ſenſiſſe quidam ex antiquis PP. velut Lactant. l. 2. Divin. Inſtit. l. 14. Ireneus l. 4. cap. 70. Tertull. l. 3. de veland. Virg. c. 7. & alii. Eſſe expertes tamen ſatis apertè oſtenditur primò in S. Textu, ubi Angeli crebrò *Spiritus* appellantur, citato primùm c. 1. ad Hebr. *adminiſtratorii Spiritus.* Luc. 11. *Aſſumit alios ſeptem Spiritus, &c.* Apocal. 1. *à ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu Throni ejus ſunt.* Atqui S. Scripturæ ſtylus vocem *Spiritus* capit pro ſubſtantia incorporea, uti cùm dicitur Joan. 4. *Spiritus eſt DEUS.* Matth. 27. *emiſit Spiritum.* Luc. 24. *Spiritus carnem & oſſa non habet.* Secundò abſtulit locum dubitandi Concil. Lateranenſe in *cap. firmiter* hanc doctrinam proponens. *Quòd DEUS ſimul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam, ac deinde humanam quaſi communem ex Spiritu & corpore conſtitutam, &c.* ubi vides naturam ſpiritualem & Angelicam contraponi naturæ mundanæ (hoc eſt corporeæ) & humanæ, h. e. ex Spiritu & corpore conſtitutæ. Accedit integra cohors SS. PP. quos vide apud Salmanticenſes & alios.

3. Has ipſas ſpirituales intelligentias contra craſſæ mentis ſive Atheiſtas & Sadducæos, ſive Atomiſtas, quorum illi nullos, iſti corporeos ſolùm genios, è minimis Atomis conflatos, inaſpectabilis formæ cum Platonicis affirmabant, probat experientia. Cui enim alteri adſcribas mirabiles effectus, qui omnem naturæ corporeæ virtutem ſuperant, cùm Ægyptiorum Magi incantationibus (quas omni activâ virtute natura deſtituit) producunt ranas? Cùm Apollonius Tyaneus è Domitiani Imperatoris, totiúſque Aulæ conſpectu momento ſubducitur? Cùm peregrino idiomate loquuntur, pangunt carmina, pandunt ſecreta, horum omnium antea rudes Energumeni? Cùm vel Memnonis ſtatua, vel menſæ Gymnoſophiſtarum, vel Apollinis tripus, vel Pythoniſſæ venter vatidicè vocalis efficitur? Cùm per catoptromantiam rerum remotiſſimarum imagines pinguntur in ſpeculo? cùm Claudia Veſtalis navim integram in vado hærentem Zonâ trahit? Sanè iſti aliique innumeri effectus, artéſque præſtigiatorum haud alteri, quàm ſpirituali ſubſtantiæ, corporis experti, variè tamen corpora temperanti & in corpora imperanti, illa agenti, moventi adſcribi poſſunt.

Rationem addit S. D. quæſt. 50. art. 1. *ad perfectionem*, inquit, *Univerſi pertinet, quòd ſint aliquæ creaturæ intellectuales*: ne videlicet perfectiſſimus gradus eſſendi deeſſet Univerſo, oportuit dari quaſdam creaturas purè intellectuales, adeóque primæ cauſæ omnia per intellectum & voluntatem operanti maximè ſimiles. Neque refert, quòd gradus vitæ intellectivæ jam reperiatur in homine: reperitur quippe modò imperfectô, unde ne in perfectiſſimo gradu eſſendi deficeret univerſum, decebat creari Angelum, in quo ille gradus perfectè inveniretur. 4.

Præterea. Si Angelus foret corporeus, eſſet talis vel ut quòd, vel ut quo. Non *ut quod*, nam corpus & materiam intellectivam repugnare aliunde ſuppono. Non etiam, *ut quo*, nam primò ſi eſſet forma corporis, ut anima rationalis, haberet connaturaliter quaſdam operationes corporeas & materiales. Sed quas illas? Secundò. illud corpus eſſet organicum & quantitate præditum: quò pacto igitur multi Dæmones ſimul quandoque humanum corpus invaderent? momento ab uno in alium locum ſe transferrent? loca clauſa penetrarent? &c.

Sed an non fortè materia ſpiritualis Angelo poſſit tribui? quæ cùm eſſet ſolùm ſpirituali quantitate prædita, Facilè objecta incommoda effugeret? Verùm ſicuti ſpiritualis ſubſtantia eſſentialiter eſt intellectiva; ſic ſubſtantia materialis eſſentialiter eſt non intellectiva; veluti in Tract. de DEO diximus: Sicut ergo implicat eandem omnino ſubſtantiam eſſe & non eſſe intellectivam, eſſe principium & impedimentum intellectualitatis, ita implicat materiam eſſe ſpiritualem, eſſet enim neceſſariò materia immaterialis, corpus incorporeum, imò jam non eſſet materia ſed forma, quæ omnia portenta Philoſophica ratio refugit. Nec minùs implicat quantitas ſpiritualis, quàm quantitas inextenſa, ut ex Philoſophia ſuppono. 5.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò è S. Scriptura, Angelis tribui vim generativam & periculum concupiſcendæ formæ fœmineæ: illam Geneſ. 6. ubi juxta 70. interpretum verſionem, *videntes Angeli filias hominum, quòd eſſent pulchræ, acceperunt ex iis uxores, & genuerunt Gigantes.* Iſtam verò in 1. Corinth. 11. Ubi Apoſtolus *præcipit velari mulieres in Eccleſia propter Angelos.* Inſuper rebus corporeis torqueri, & fugari dæmones, conſtat ex 1. Reg. c. 16. Tob. c. 6. idque comprobat Eccleſiæ praxis, cacodæmones per ſacra numiſmata, Agnos DEI, aquam, herbas benedictas, &c. adeóque per ſigna corporea fugantis; corpori autem in purum Spiritum nihil licet. 6.

Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondeo. *Per Angelos*, aut ex ſtylo vulgatæ, *per filios DEI* intelligi poſteritatem Seth, cui propaginis ſanctitas hanc appellationem conciliavit. Apoſtolum verò *Angelorum* nomine intelligere Sacerdotes, quos eodem nomine honoravit Malach. cap. 2. Porrò, quòd dæmones torqueantur igne corporeo, Divinâ virtute accidit, ignem corporeum, ceu Divinæ Juſtitiæ inſtrumentum elevando ad producendam in damnatis ſpiritibus doloriferam & ſpiritualem qualitatem, ut infrà in diſput. penult. deducemus. Corporeis verò rebus & ſignis variè fugantur dæmones, nam aliquando ſunt invocationes quædam Divinæ omnipotentiæ, quibus poſitis DEUS ſuâ virtute reprimit poteſtates tenebrarum, aliquando per illa naturali virtute diſſipantur maligni humores, quorum concitatione ſubinde dæmon homines vexat: aliàs ſunt ſigna Sanctiſſimæ Paſſionis & Redemptionis, quorum intuitum dæmon expaveſcit, Deúſque ad largiendam majorem gratiam movetur.

7. Objicies ſecundò. Concilium Nicænum ſecundum act. 5. approbat ſententiam cujuſdam Joannis Epiſcopi Theſſalonic. dicentis: poſſe Angelos depingi, quia ſunt corporei, & apparuerunt hominibus in forma corporea. uti & nonnulli è PP. Angelos appellant corporeos & animalia rationalia.

Reſpondeo ad authoritatem Concilii, ſententiam Epiſcopi fuiſſe à Concilio approbatam de pingendis imaginibus Angelorum, non autem cauſalem: ſic enim loquitur Concil. act. 4. *Iconas honoramus Sanctorum, etiam & incorporalium Angelorum; ut homines enim juſtis apparuerunt.* Porrò dictum illius Epiſcopi Joannis, tum aliorum PP. non incongruè exponi poſſunt primò, quòd voluerint indicare Angelum non eſſe purum actum, ſed potentialitati tanquam materiæ metaphyſicæ permixtum. Secundò, quòd Angeli in corporibus aſſumptis, ſibique per extrinſecam aſſiſtentiam unitis apparere ſoleant. Tertiò, quòd ſint veræ ſubſtantiæ ſuis qualitatibus exornatæ. Quartò, quòd ſint loco corporeo definiti, & in illo moveantur.

8. Objicies tertiò. Genus ſumitur à materia, ſicut differentia à forma: ſed in Angelis datur genus & differentia: ergo & in iiſdem concedenda eſt materia.

Reſpondeo primò. Majorem locum habere ſolummodò in ſubſtantiis, quas conſtat eſſe corporeas, non abſolutè in communi.

Reſpondeo ſecundò. Genus ſumitur à materia phyſica, vel metaphyſica, quæ nimirum eſt potentialitas ad eſſe, concedo, tantùm à materia phyſica, nego. Sed hæc ad Philoſophiam.

9. Sequitur ex hucusque dictis Angelos eſſe ab intrinſeco incorruptibiles, & immortales; ac proinde illorum eſſe non tempore, ſed ævo menſurari. Nam carent omni intrinſeco principio corruptionis tam remoto & radicali, quod eſt materia prima paſſiva, nullius formæ receptione ſatiabilis, quàm proximo, quod ſunt contrariæ qualitates. Ideo naturali inclinatione exigunt perpetuari & conſervari in DEO, à quo ſolo in ſuo eſſe, & conſervari dependent.

§. III.

Locus & tempus creationis Angelorum.

Quæres primò: Quo loco, intra videlicet an extra Empyrei cœli ſpatia Angeli fuerint conditi? 10.

Reſpondeo cum S. D. q. 102. a. 4. fuiſſe conditos in cœlo Empyreo, ita probabiliter colligitur ex illo Ezechielis 28. Ubi de primo Angelo ſub typo Principis Tyriorum dicitur. *In deliciis paradiſi DEI fuiſti*; atqui paradiſus DEI, in quo DEUS æternas delicias explicat, non eſt cælum aliquod Sydereum, ſed Empyreum: ergo. Et longè clariùs ex illo Chriſti Luc. 10. *Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentem.* Unde & Strabus à S. D. allegatus, ſuper illud Geneſ. 1. *In principio creavit DEUS cælum & terram*, ſic inquit: *Cælum non viſibile Firmamentum hic appellat, ſed Empyreum. i. e. igneum, vel intellectuale, quod non ab ardore, ſed à ſplendore dicitur, quod ſtatim factum Angelis eſt repletum.*

Opponit Suarez primò: Lucifer Iſ. 14. introducitur affectans ſedem in cœlo Empyreo. *Aſcendam in cælum, ſimilis ero Altiſſimo.* Nondum igitur fuit in cœlo. Secundò. Conveniebat, ut homo conderetur, extra paradyſum terreſtrem, ergo etiam ut Angelus conderetur extra paradiſum cæleſtem. 11.

Reſpondeo ad primum, per ly *cælum* illo loco ſignificari non locum, ſed thronum. h. e. dignitatem SS. Trinitatis, quam Lucifer inordinatè appetiit, modo inferiùs explicando. Ad 2. accipe diſparitatem è D. Th. loc. cit. ad 1. *Cælum Empyreum eſt locus congruus Angelis, quantùm ad eorum naturam, & ideo ibi ſunt creati*, ſed paradiſus terreſtris erat congruus habitationi humanæ, quantùm ad gratuitum & ſupernaturale donum incorruptionis: unde ut ſtatus incorruptionis magis gratiæ adſcriberetur, quàm naturæ, fuit convenientius, ut homo extra paradiſum conderetur.

Quæres ſecundò. An ante hunc mundum viſibilem Angeli fuerint conditi? 12.

Reſpondeo. Negativè cum communi D. D. & colligitur ſatis apertè primò ex Concil Lateranenſi in *citato C. firmiter* affirmante. *DEUM ſimul ab initio temporis utramque de nihilo condidiſſe naturam &c.* Secundò ex cap. 20. Exodi, ubi dicitur, *DEUS ſex diebus facit cælum & terram, & mare & omnia, quæ in eis ſunt*: ſed Angeli ſunt intra has mundi partes: ergo & DEUS illos intra ſex primos dies condidit.

Neque refert, quòd Moyſes hiſtoriam creationis pertexens, nullam Angelorum mentionem faciat: principalis quippe intentio ipſius fuit, hujus corporeæ machinæ deſcriptionem ſuſcipere, quamvis etiam cùm dixit, DEUS in principio creavit cælum, Angelos, veluti contentum in continente, tacitè ſubintellexerit.

Digitized by Google

ARTICULUS II.

De diſtinctione Angelorum.

SUMMARIA.

1. *Status quæſtionis.*
2. *De facto omnes ſpecie diſtinguuntur.*
3. *Implicat illos ſolo numero diſtingui.*
4. *Diſparitas inter Angelos, & animas ſeparatas.*
5. *Calumnia objecta depellitur.*
6. *Immultiplicabilitas numerica Angelorum eſt ex ſtatu medio inter perfectum & imperfectum.*
7. *Accidentia ſpiritualia individuantur à ſubjecto Spirituali.*
8. *Exponitur locus D. Thomæ & SS. PP.*
9. *Multitudo Angelorum non excedit numerum omnium individuorum corporeorum.*
10. *Excedit numerum ſpecierum corporearum.*
11. *Item numerum hominum.*
12. *Exponitur locus Pſal.* 109. Implebit ruinas.

§. I.

An Angeli ſint vel eſſe poſſint ſolo numero diſtincti?

1. FAcilè in hoc conveniunt DD. inter Angelos dari ſpecificam diſtinctionem, ita ut ſaltem Angeli unius hierarchiæ vel ordinis ſpecie diſtinguantur ab Angelis alterius ordinis aut hierarchiæ; cùm enim mundi corporei & viſibilis pulchritudinem ſpecierum varietas commendet, non eſt credibile, eandem nobiliſſimæ parti huius Univerſi, mundo ſpirituali, quem Angelicæ hierarchiæ conſtituunt, denegatam fuiſſe. Alia eſt quæſtio, utrùm omnes inter ſe ſpecie de facto diſtinguantur, aut dentur aliqui, ſintve poſſibiles, qui ſub eadem ſpecie infima ſolo numero ſint diſtincti? ubi affirmativam docet Scotus in 2. diſt. 3. q. 7. quem præter ejus Diſcipulos ſequuntur Vaſquez, Suarez, aliique RR. Negativam tenet S. D. cum ſuis.

2. CONCLUSIO. *Omnes Angeli ſunt inter ſe ſpecie diſtincti: & ne quidem per abſolutam potentiam DEI ſolo numero multiplicari poſſunt.* Ita D. Th. hîc a. 4. & q. 5. act. 7. in quæſt. de Spirit. creat. a. 8. & alibi. Et 1. quidem pars: quòd etſi non implicaret, Angelos intra eandem ſpeciem ſolo numero multiplicari, id tamen de facto non contingere, Probatur hâc ratione. In Angelis ceſſat finis, quem in numerica multiplicatione natura intendit: ergo Angeli non diſtinguuntur ſolo numero. Antecedens probatur, finis numericæ multiplicationis eſt, ut ſpecies rerum corruptibilium, quæ in uno non poteſt, in pluribus individuis conſervetur; atqui ſpecies Angeli, utpote incorruptibilis, in uno individuo conſervatur: ergo.

3. Altera pars probatur ex fundamentis metaphyſicis. In quibus idem eſt principium numericum & ſpecificum, illa non poſſunt numericè multiplicari, quin ſimul multiplicentur ſpecificè: ſed in Angelis idem eſt principium numericum & ſpecificum: ergo non poſſunt ſolo numero multiplicari, quin ſimul ſpecie multiplicentur. Major patet ex terminis; quia ſicut diſtinctio ſpecifica provenit ex aliquo principio ſpecificò, ſic numerica ex principio numerico, unde ſi aliud non ſit principium numericum, quàm ſpecificum, multiplicato numerico hoc ipſo multiplicatur principium ſpecificum, & conſequenter etiam diſtinctio ſpecifica. Minor probatur In Angelis tanquam formis per ſe ſubſiſtentibus ſine materia, non poteſt aliud eſſe principium individuationis, quàm ultimus gradus formalis; ſed hic ſimul eſt ſpecificus, ſeu principium diſtinctionis ſpecificæ: ergo in Angelis idem eſt principium numericæ & ſpecificæ diſtinctionis. 4

Ex quo patet diſparitas inter diſtinctionem Angelorum, & animarum ſeparatarum, quæ tametſi ſint ſpirituales, tamen ſolo numero diſtinguuntur. Nempe ut S. D. ſupr. q. 3. a. 2. ad 3. *formæ, quæ ſunt receptibiles in materia, individuantur per materiam* (ſaltem ut connotatam) *illa autem forma, quæ non eſt receptibilis in materia, ſed per ſe ſubſiſtens, ex hoc ipſo individuatur, quòd non poteſt recipi in alio.* Individuatio namque formæ receptibilis in materia fit cum diviſione naturæ tantùm entitativa, & materiali, non etiam formali: unde neceſſe eſt, ut habeat principium materiale: at verò individuatio formæ irreceptibilis in materia fit cum diviſione etiam formali, quam forma, hoc ipſo, quòd ſit per ſe ſubſiſtens, ſe ſolâ præſtare poteſt ac debet.

§. II.

Solvuntur objectiones. 5

OBjicies primò, noſtram aſſertionem niti ruinoſo fundamento, quòd videlicet principium diſtinctionis numericæ ſola ſit materia quantitate ſignata, quod aliter non probatur, quàm nudâ Authoritate Ariſtotelis, cujus authoritas hic planè nulla eſt, inquit Derkennis Cap. 4. §. 2.

Reſpondeo. Immeritò Doctori Angelico impingi, quòd nudâ Ariſtotelis authoritate probet, principium diſtinctionis numericæ eſſe ſolam materiam ſignatam quantitate: quàm enim ſuit modeſtus in veterum authoritate veneranda, tam ubique ſolidus in veritate per rationes profundiſſimas ſtabilienda. Rationem habes in probatione concluſionis. 6

Objicies ſecundò. Multiplicatio numerica vel repugnaret Angelo ex ejus perfectione, vel ex imperfectione. Non ex imperfectione: quia convenit generabilibus & corruptibilibus: non etiam ex perfectione; quia natura Divina ipſamet eſt communicabilis, quamquam cum identitate numerica propter infinitam perfectionem: ergo alia omnis creatura, quæ non eſt infinitæ perfectionis, erit communicabilis cum diviſione numerica.

Reſpondeo neque ex ſola perfectione, neque ex ſola imperfectione repugnare multiplicationem Angelorum numericam. Sed ſi Angelus comparetur ad Divinam eſſentiam, oritur ex imperfectione Angeli, quòd abſque diviſione naturæ pluribus ſuppoſitis communicari non poſſit; ſin comparetur ad alias ſubſtantias creatas, oritur

ex ejus perfectione, quòd ejus eſſentia utpote tota forma materiæ neſcia, cum diviſione naturæ pluribus individuis non ſit communicabilis.

7. Objicies tertiò. Si numerica multiplicatio deberet haberi per materiam, Angelus non poſſet habere plures cognitiones ſolo numero diſtinctas: conſequens eſt falſum.

Reſpondeo negando ſequelam, ut enim forma ſubſtantialis per materiam, ita accidentia individuantur per ſubjectum, materialia per materiale, ſpiritualia per ſpirituale, ſicque cognitiones Angelicæ individuantur à ſubjecto, non quidem nudè conſiderato, ſed prout connotat alias & alias partes temporis Angelici invicem ſuccedentes, atque ordine quodam ſuas operationes continet, de quo plura metaphyſici.

8. Objic. quartò. S. Th. Opuſc. 16. Cap. 5. oppoſitum videtur aſſerere, dicens: *Dato, quòd non eſſet de natura intellectûs, quòd multiplicaretur, non tamen propter hoc oporteret, quòd intellectum multiplicari includeret contradictionem.* Sed eadem eſt ratio intellectûs & Angeli: ergo non erit contradictio, ſi Angeli ſub eadem ſpecie multiplicentur.

Reſpondeo. D. Thomam illo loco plus non velle, quàm malam eſſe conſequentiam Averroiſtarum, contra quos ibi diſputat, quâ ex ſolo defectu naturalis potentiæ inferebant, abſolutè repugnare & implicare multiplicitatem intellectuum: velut ipſe ſe explicat verbis ſequentibus. *quòd non tantùm dicimus propter propoſitum, ſed magis ne hac argumentandi forma ad alia extendatur.* Adde, ſi quando SS. PP. dicunt Angelos eſſe ejuſdem naturæ, ſpeciei, vel eſſentiæ; explicandi ſunt de ſpecie ſubalterna, vel de eſſentia genericè ſumpta & compoſita naturæ corporeæ, non autem de ſpecie infima.

§. III.

Multitudo Angelorum.

9. Certum Angelorum numerum definiendi nullum eſt fundamentum: maximam tamen eorum multitudinem indicat S. Scriptura *Daniel. 7. & Apocal. 5.* ubi Angelorum DEO miniſtrantium numerus vocatur *millia millium.* Reſtat ſolummodò dubium, primò an illorum multitudo excedat numerum omnium individuorum? Secundò an omnium ſaltem ſpecierum ſublunarium? Tertiò an omnium hominum? Primum non videtur aſſerendum, quis enim ſibi perſuadeat, plures eſſe Angelos, quàm grana arenæ maris, tritici, milii &c. nec apparet alicujus momenti ratio, quæ tantam multitudinem probet.

10. Ad 2. tamen & 3. quæſitum Reſpondeo affirmativè, & quòd numerus Angelorum excedat omnem multitudinem creatarum ſpecierum, congruentiam dat S. D. Quantò aliqua pars præcipua unverſi ac principaliter intenta eſt nobilior in modo & gradu eſſendi, tantò majorem ſolet habere exceſſum ſuper alias vel in magnitudine, vel in multitudine: etenim corpora cæleſtia ceu incorruptibilia adeóque in modo eſſendi ſublunaribus nobiliora, eadem in magnitudine incomparabiliter excedunt: quia etiam homo brutis omnibus in gradu eſſendi & vivendi præſtat, ideo plura ſunt individua hominum, quàm ſpecies omnium brutorum. Sed Angelus in gradu eſſendi excedit omnes creaturas: ergo etiam omnes illarum ſpecies, cùm magnitudine non poſſit (utpote expers quantitatis continuæ) multitudine excedit. Adde videri inconveniens & indecorum pulchritudini hujus univerſi, ut minor ſit numerus ſpecierum perfectiſſimarum, quàm infimarum: cùm itaque Angeli inter ſe ſpecie diſtinguantur, erit major illorum numerus, quàm omnium ſpecierum aliarum.

Dixi notanter in probatione: *quantò aliqua pars Univerſi præcipua, & principaliter intenta eſt nobilior in modo & gradu eſſendi*, ne occurreres, hinc ſequi, quòd in rerum natura plus auri debeat eſſe, quàm ferri, plures aut majores lapides pretioſi, quàm vulgares; quis enim dubitet, aurum & lapides pretioſos nobiliores eſſe, quàm ferrum, &c. Non inquam, hoc ſequitur, quia metalla & lapides pretioſi non ſunt partes præcipuæ Univerſi principaliter intentæ, nec ſibi peculiarem gradum, modúmve eſſendi vendicant: ut cælum, homo, Angeli.

Quod etiam omnium hominum numerum excedant, colligitur ex Evangelica parabola ovis perditæ: ubi aliqui SS. PP. per nonaginta novem oves totam Angelorum multitudinem; per centeſimam verò ſolam humanæ naturæ ſpeciem intelligunt, indéque non obſcurè innuunt, longè majorem eſſe Angelorum numerum, quàm omnium hominum. Deinde juxta communem PP. & Theologorum cuilibet hominum ſuus proprius Angelus in cuſtodiam deputatur ex infima hierarchia, imò pleriſque ex infimo ordine Angelorum. Cùm igitur plures hierarchiæ, ordinéſque ſuperſint, neceſſe eſt Angelicam multitudinem ſupra humanam pene innumerabiliter excreſcere. 11.

Opponestamen. Decima pars hominum eſt in tanto numero, in quanto pars tertia Angelorum: ergo major eſt numerus hominum, quàm Angelorum. Antecedens probatur. Homines ſalvandi vix ſunt decima, imò centeſima pars hominum, juxta illud: *multi vocati, pauci verò electi.* Sed homines ſalvandi adæquant tertiam partem Angelorum: tot enim ſalvabuntur ex hominibus, quot ceciderunt ex Angelis, prout inſinuat D. Bernardus in *Cant.* Serm. 68. convenienter ad illud Pſal. 109. *implebit ruinas*: Sed tertia pars Angelorum cecidit: ita quippe videtur affirmari Apoc. c. 14. n. 4. cùm dicitur, Draconis (Luciferi) cauda traxiſſe tertiam partem ſtellarum, h. e. Angelorum. 12.

Reſpondeo negando antecedens, & minorem probationis. Locus Pſalmi minimè facit in contrarium, ut enim taceam, quòd *implere ruinas* Euthemius litteraliter explicat apud Tirinum; *faciet ruinas, & ſtragem multorum*: Locus ille, quantumvis de Angelorum lapſorum reparanda ſede deberet intelligi, tamen non eſſet intelligendus de implendis ruinis juxta arithmeticam commenſurationem numeri ad numerum, ſed de elevatione hominis in beatitudinem ſupernaturalem, à qua rebelles Angeli exciderant. Ad alterum quoque locum ex Apoc. deſumptum Reſpondeo, Draconis nomine veriùs & communiùs intelligi Anti-Chriſtum, qui tertiam partem h. e. ingentem numerum etiam Principum & eximiorum in

Digitized by Google

Eccleſia virorum poſt ſe trahet: ſæpe enim numerus definitus in S. Scriptura ſumitur pro indefinito. Unde tametſi locum iſtum de Angelorum ruina explices, tamen tertiæ partis nomine, non tam determinata quantitas, quàm ingens quædam & indefinita multitudo erit accipienda.

DISPUTATIO XXVIII.

DE

Angelis comparatis ad corpora.

Ad q. 51. & ſeq.

ANgelus dupliciter comparari poteſt ad corpus, vel primò ut illud ſibi, ſecundò ut ſe corpori applicet. primum fit per corporum aſſumptionem, alterum per exiſtentiam in loco, aut motum ex loco in locum. Nunc ad primi conſiderationem procedendum.

ARTICULUS I.

Quomodo Angeli aſſumant corpora?

SUMMARIA.

1. *Angeli ſæpiùs apparent per immutationem phantaſiæ.*
2. *Etiam verè aſſumunt corpora.*
3. *Conditiones ad aſſumptionem requiſitæ.*
4. *Utuntur potiſſimum aëre & exhalationibus.*
5. *Aſſumunt plerumque corpora humanæ figuræ.*
6. *Idque virtute propriâ.*
7. *Animæ ſeparatæ virtute propriâ non aſſumunt corpus.*
8. *Angeli in corporibus aſſumptis non exercent opera vitæ.*
9. *Non poſſunt phyſicam formam educere è ſubjecto.*
10. *Lucem tamen probabiliter producunt.*
11. *Quomodo magi Ægyptii potuerint convertere virgas in ſerpentes, & aquam in ſanguinem?*
12. *Magicæ metamorphoſes quomodo contingant?*
13. *An uni dæmonum poteſtas ſupra alterum?*
14. *Nil immediatè, benè tamen mediatè aliquid poteſt dæmon in animas viventium.*
15. *Nequit dæmon ad vivos reducere animas.*
16. *Magna Angelorum poteſtas in corpora hominum.*

§. I.

Aſſeritur & exponitur modus aſſumendi corpora.

1. CErtum eſt primò, Angelos tam bonos, quàm malos ſæpiùs apparere hominibus per ſolam immutationem vel phantaſiæ & ſenſuum internorum, vel etiam externorum. Ita quippe Angelus S. Joſepho in ſomnis, ita tribus Magis apparuit. Ita Dæmon ſæpe numerò ſtrigibus & ſagis illudit.

2. Nihilominùs certum eſt ſecundò, Angelos aliquando verè aliquod corpus aſſumere, & ſub viſibili ſpecie hominibus apparere, colloqui &c. Ita ſacra tum veteris, tum novi teſtamenti hiſtoria teſtatur. Nam apparitio, quâ Angeli Abrahamo, Lotho, Jacobo, Tobiæ, aliiſque apparuerunt, de imaginaria viſione explicari nequeunt, partim, quia verba Sac. Script. detorquerentur in ſenſum improprium, partim, quòd, ut loquitur S. D. hîc, *quod imaginaria viſione videtur, eſt in ſola imaginatione videntis, unde non videtur indifferenter ab omnibus, ſed Angeli, qui Abrahamo apparuerunt, videbantur a tota ejus familia, & qui Loth apparuerunt, ab omnibus Sodomitis, &c.*

Rurſus, quod dæmon Evæ in paradiſo, quod Angelus Gabriel Beatiſſimæ Virgini, quòd Angelus Chriſto ſanguinem ſudanti apparuerit, quod diabolus eundem tentans in templi pinnaculum & montem excelſum tranſtulerit, de corporea, &c. viſibili apparitione eſt accipiendum, tum ob prædictam verborum proprietatem, tum quod dæmoni ad immutandam Chriſti Domini, vel Evæ in ſtatu innocentiæ degentis phantaſiam nullus potuerit eſſe acceſſus.

Quæritur ergo, quot & quænam ſint conditiones ad corporum aſſumptionem requiſitæ? 3.

Reſpondeo, eſſe tres 1. ut Angelus uniatur corpori 2. ceu motor mobili. 3. ut in aſſumpto corpore vel ſuas, vel ſuperioris perſonæ intelligibiles proprietates repræſentet. Ita S. D. hic q. 51. ubi ſimul habes quatuor cauſarum genera ad corporum aſſumptionem concurrentia. Nam cauſa efficiens eſt Angelus motor, finalis eſt repræſentatio proprietatum, materialis eſt corpus mobile, formalis unio ordinata ad repræſentationem proprietatum. Nunc ſingulæ conditiones probantur: aſſumere eſt ad ſe ſumere, quod nequit intelligi abſque aliqua unione, & hæc prima conditio. Porrò aliud genus unionis inter Angelum & corpus dari non poteſt, quàm motoris ad mobile: aut enim eſſet unio phyſicæ compoſitionis inter materiam & formam; & hæc eſſe non poteſt, cùm ex dictis conſtet, Angelum non eſſe corporis formam ſubſtantialem, multò minùs accidentalem: aut eſſet unio hypoſtatica, ut ex utroquè fieret unum ſuppoſitum: ſed & hanc in creatura implicare docent communiùs Theologi in Tract. de Incarnat. ergo remanet unio motoris ad mobile, quia Angelus aſſumendo corpus, illud format, movet & applicat ad diverſas operatio-

Digitized by Google

nes, & hæc conditio altera. Tandem ſola unio motoris ad mobile non ſufficit, aliàs intelligentia, quæ ſphæram cœleſtem intorquet, diceretur cœlum aſſumere, & dæmon energumenum obſidens diceretur illius corpus; & nubes in aëre denſans, nubes diceretur aſſumere. Requiritur ergo tertia conditio, ut in aſſumpto corpore repræſentet intelligibiles qualitates, vel proprias, vel alterius ſuperioris intelligentiæ, præſertim DEI. Hoc ſi fiat, non tam Angelus, quàm DEUS apparere dicitur, ſiquidem legatus non tam ſuam, quàm mittentis perſonam repræſentat.

§. II.

Corollaria.

4. INferes primò: Quamvis è quolibet Elemento, aut pluribus inter ſe mixtis Angeli poſſint corpus aſſumere, cùm ad motum localem Angelis corpora obediant, plerumque tamen ex aëre aſſumi, quia ut habet S. D. q. 6. de pot. a. 7. ad 7. *aër poteſt inſpiſſari faciliter, & ſic figuram recipere & retinere, & per aliquam lucidi corporis oppoſitionem diverſimodè colorari, ſicut in nubibus patet.* Videtur etiam vapor & fumus aſſumendis corporibus ſervire, præſertim in dæmonum apparitionibus: inde enim fit, quòd, cùm diſparent, ex ſubita picearum exhalationum reſolutione teterrimum odorem poſt ſe relinquant.

5. Inferes ſecundò. Ab Angelis plerumque aſſumi corpora humanæ figuræ, quippe ſignificandis eorum intelligibilibus proprietatibus commodiora; ab iis tamen etiam figuras rerum irrationalium aſſumi poſſe, cùm per illas hujuſmodi proprietates indicantur. Imò de facto aſſumpſerunt: nam Angelus Iſraëlitas duxit per deſertum in columna nubis & ignis. Ut nil dicam de Dæmonibus, quos modò in ſpecie ſalacis hirci, modò grunnientis porci, modò alterius beſtiæ vel monſtri homines vexâſſe, hinc inde deportâſſe, docent hiſtoriæ, nec non ſagarum & magorum confeſſiones in Sacris Juſtitiæ tribunalibus.

6. Inferes tertiò. Hanc corporum aſſumptionem ordinariè fieri virtute propriâ: fit ſiquidem aëris, vaporis, fumi condenſatione, ſpiſſatione, quæ nata conſequi ad motum localem omnino ſubeſt Angelicæ activitati: Sanè cùm cacodæmones ſæpe ad peſſimos effectus aſſumunt corpora, divinæ virtuti & miraculo ejuſmodi aſſumptio adſcribi nequaquam poteſt. Dixi tamen *ordinariè*, quia in apparitionibus ſupernaturalibus etiam Divinam virtutem ad formanda Angelis corpora quandoque concurrere veriſimile eſt. & colligitur ex S. D. hîc a. 2. ad 3.

§. III.

Varia quæſita reſolvuntur.

7. QUæres primò. An etiam animæ ſeparatæ poſſint virtute nativâ corpus aſſumere? ℞. Veriùs non poſſe: ut enim D. Thom. q. 117. a. 6. *anima naturaliter non movet niſi corpus vivificatum, unde etiam membra corporis mortificata nullum ab ea motum recipiunt.* Si quando igitur animæ ſeparatæ ſive beatæ ſive damnatæ, ſive purgatorii flammis addictæ hominibus apparent, id accidit virtute Divinâ, iis tranſeunter, beatis verò vi ſtatûs beatifici permanenter communicatâ.

Quæres ſecundò, an Angeli in corporibus aſſumptis poſſint exercere opera vitæ? 8.

Reſpondeo, non poſſe, niſi æquivocè & ſimilitudinariè. operatio quippe vitalis eſſentialiter eſt à principio vitæ conjuncto, quòd Angelus non eſt. Quâ ergo ratione Angeli loquuntur, progrediuntur? dæmones ad magorum incantationes producunt ſerpentes, ranas, &c. imò & fœtus humanos generant? Reſpondeo, Angelum loqui locutione non vitali, ſed emortuâ, in quantum articulatâ ſonitûs expreſſione voces humanas imitatur. Sed nec aliâ ratione progreditur, niſi quatenus corpus aſſumptum de loco in locum promovet. Ranas & ſerpentes producit non aliquâ propriâ virtute generativâ, ſed celertimè, ut poteſt, applicando activa paſſivis. Quod ſi aliquando ad humanam generationem nefariâ libidine concurrit (de quo multi dubitant) haud aliter tamen id fieri poteſt, quàm miniſterialiter, ſemen deciſum de loco transferendo in locum ut habet S. D. hîc q. 51. a. 3. ad 6.

Quæres tertiò. An Angelis corpora obediant non tantum ad motum localem, ſed etiam ad eductionem & receptionem formarum naturalium? 9.

Reſpondeo negativè cum communi Theologorum: nullum quippe eſt fundamentum ſubſtantiæ Spirituali toto ordine diſtinctæ & per ſolas animæ potentias intellectum & voluntatem operanti attribuendi virtutem corpoream, in qua formaliter vel eminenter formarum corporearum effectus contineatur. Unde juxta D. Auguſt. l. 3. de Trinit. & S. Th. l. 3. contr. gent. c. 103. certiſſimum eſt, magos dæmoneſque nihil prorſus poſſe, quòd naturam ſuperat, vel immutat legem, ac ordinem Univerſi.

Meritò tamen lux videtur excipienda ab hac regula univerſali, Angeliſque concedenda virtus productiva lucis, tanquam qualitatis intentionalis, & ad ſpirituales proximè accedentis, non actione alterativâ, ſed perfectivâ ſolùm producibilis. Fundamentum habetur à S. Scriptura, ubi aſſeritur, quædam loca ab Angelis ſenſibiliter fuiſſe illuminata: quemadmodum Act. 12. *Angelus Domini adſtitit, & lumen refulſit in habitaculo.* Lucæ 1. *Angelus Domini ſtetit juxta illos, & claritas DEI circumfulſit illos.* Matth. 28. *Erat autem aſpectus ejus, ſicut fulgur.* De Beatis quoque dicitur. Apoc. 12. quòd *afferent gloriam ſuam & honorem* in cæleſtem civitatem: ergo id multò magis de Angelis ſentiendum: ſed gloria illius cœli Empyrei potiſſimùm in luce conſiſtit, per quam veriſimile eſt, influere in hæc inferiora, juxta doctrinam D. Th. infr. q. 66. a. 3. ad 2. Atque ita ſentit Reverendiſſimus Reding. cum Jo. à S. Th. 10.

Quæres quartò. An magi Ægyptii ope dæmonum ſuas virgas verè potuerint convertere in ſerpentes? aquam convertere in ſanguinem? producere ranas? &c. prout refertur Exod. 7. 11.

Cajetani opinio eſt: dæmones occultè applicando activa paſſivis virgas ad corruptionem præviè diſpoſitas vertiſſe in veros ſerpentes. Sed quis credat virgas adeo remotas à natura ſerpentis

tis

Digitized by Google

tis unico quaſi momento citra miraculum potuiſſe ſerpentis perfecti naturam inducere; præſertim cùm ſerpentes naturaliter producantur ex parentis ſemine? Bonfrerius cenſet ad mentem Tertulliani, Juſtini M. Ambroſii, & Hieronymi, quos allegat, imaginariâ ſenſuum deceptione inania ſerpentum ſimulacra loco virgarum ſpectantibus fuiſſe objecta: proinde non fuiſſe converſionem virgarum in ſerpentes, niſi juxta vulgi exiſtimationem.

Contrà tamen eſt primò: quòd S. textus tam magorum, quàm Moyſis virgas indiſcriminatim dracones vocat: Unde cùm Moyſis virga fuerit in verum ſerpentem verſa, etiam magorum ſerpentes de veris, & non tantùm apparentibus ſunt accipiendi.

Secundò. Quomodo ſerpentes magorum fuiſſent à Moyſis virga devorati, ſi reverà virgæ, ſerpentes non niſi imaginariè adfuiſſent? An dæmonis poteſtat erat, etiam Moyſis ſenſibus illudendi? vel an Moyſi facultas deerat fallaces præſtigias confundendi? an denique conveniens erat, ut DEUS ad deceptoriam devorationem ſerpentum miraculo concurreret? Tertiò in quinto ſigno nimirum in cyniphum productione magi defecerunt, dicentes. *Digitus DEI eſt hic*: igitur in prioribus etiam ſignis non imaginariè, ſed verè ſerpentes, ſanguis, ranæ fuére exhibiti. Igitur.

Reſpondeo cum Lyrano, Abulenſi, Menochio, Cornel. à Lap. ad mentem D. Auguſtini & Theodor. fuiſſe exhibitos veros ſerpentes, ſanguinem, ranas. Exhibitos, inquam, non tamen ſerpentes ex virgis phyſicè productos & generatos: id quippe dæmonum ſuperat poteſtatem; ſed quia per motum localem celerrimè allatis, & pro virgis magorum occultè ſubtractis, ſubſtituti fuére.

Similiter de ſanguine eſt dicendum, non potuiſſe magos ſuis præſtigiis efficere, ut aqua verè verteretur in ſanguinem; cùm enim ſanguis viâ naturali non niſi intra venas & corpora animalium generetur, ejuſmodi effectus vires naturæ ſuperat, ſed quia vel aquas rubeo colore, & ſapore ſanguineo admixtis idoneis corporibus imbuerunt, ut vult Menochius, vel quod litteræ propius, ſanguinem pro aqua ſubſtituerunt, prout ſubinde videtur contingere; cùm agreſtes ubera vaccarum mulgentes pro lacte ſanguinem in mulctro reperiunt maleficio impediti, ne lac mulgeant. De ranis verò non invitus conceſſerim, illas ope dæmonum verè fuiſſe productas miſcendo activa paſſivis, cùm earundem ex putris materiæ mixtura facillima ſit generatio.

12. Sic etiam expones mirabiles quaſdam metamorphoſes, quæ vel de ſtrigibus & ſagis paſſim recenſentur, quòd fuerint in lupos, bufones, feles, &c. mutatæ, vel quæ in gentilium libris repeпиuntur, ut quòd Iphigenia in cervam, ſocii Diomedis in aviculas fuerint converſi, prout obſervat S. Auguſtinus l. 18. de civ. c. 18. neque enim aliqua phyſica corporum alteratio interveniſſe cenſenda eſt: ſed motu locali, ſpiritus maligni corpus aliquod intuentium oculis ſubduxêre, alio corpore in vicem ſubſtituto, tantâ quidem celeritate, ut intuentes unum corpus in aliud commigrâſſe ſibi perſuaſerint. Multæ etiam immutationes Circæis fabulis perſimiles ſolâ phantaſiæ illuſione modò ex parte illorum, qui ſe transfiguratos putant, modò ex parte videntium ſolent contingere. Quod de Nabuchodonoſoris metamorphoſi ſacra pagina refert, Divinæ virtuti eſt adſcribendum, quæ juxta D. Gregorii M. l. 5. Moral. c. 8. interpretationem litteræ inhærentem regii corporis temperamentum, nec non figuram magna ex parte in ferinam commutavit: unde factum, ut quadrupes incederet, fœnóque veſceretur.

Quæres quintò. An uni dæmonum ſit poteſtas 13.
& præcellentia ſupra alterum? Reſpondeo, imperfectam aliquam ordinum diſtinctionem, & ſubordinationem communiter à PP. & Theologis in dæmonibus agnoſci, de qua cum S. Th. q. 109. a. 1. & 2. aliqua ſuo loco dicemus. Ex qua aliorum ſupra alios præcellentia ſit, ut & aliqui magorum & præſtigiatorum ſint aliis potentiores. Exemplum refert Jo. Dubravius rerum Bohem. l. 23. Wenceslaus Imperator & Rex Bohemorum Sophiam Principis Bavariæ Filiam uxorem duxerat. Hic cùm ſciret generum ludicris ſpectaculis & magicis præſtigiis delectari, cum pluribus ludionibus inſignem præſtigiatorem Pragam deduxerat: qui cùm ſuæ artis ludibrio ſpectatorum oculos raperer, en! Zypho Wenceslai magus inter ſpectatores præſens ſeſe propiùs ad artificem confert, môxque ore ad aures uſque dehiſcente ipſum cum omni apparatu totum devorat, ſolus calceos, tanquam luto ſordidos exſpuens: môxque ſeceſſum petens ventrem inſolitâ eſcâ gravem in labrum aquâ plenum exonerat, ac præſtigiatorem ejectum, totúmque madidum publico ſpectatorum riſui exhibet. Ex quo patuit unius præſtigias, alterius præſtigiis & imaginariis illuſionibus fuiſſe ſuperatas.

Quæres ſextò: Utrùm dæmon poſſit immutare 14.
animas viventium? Certum eſt dæmonem immediatè in ſubſtantias & ſpirituales animæ potentias nihil poſſe; is quippe intimus illapſus non niſi cauſæ efficienti & creatrici, DEO ſoli competit. Mediatè tamen poteſt primò in anima ciere varias animi affectiones, ut dolorem, gaudium, triſtitiam, amorem, odium, &c. idque vel extrinſecùs objectis rerum ſpeciebus, quæ ad concitandos ejuſmodi affectus ſint idoneæ, vel humores, qui ſunt ejuſmodi affectuum quaſi ſedes & cauſa materialis, concitare. Poteſt ſecundò etiam ſputiam quandam eсſtaſin & raptum cauſare duplici modo: primò ut obſtruat meatus, quibus ſpiritus ſenſitivi à cerebro ad exteriores ſenſus permeant, quibus obſtructis corpus à ſenſuum officiis impediri neceſſe eſt, ut ſomniantibus contingit. Secundò ſpiritus ſenſitivos ab externis ad internorum ſenſuum organa avocando & cohibendo, ne ad externa diffluant: ex qua intenſione & abſtractione ſpirituum communiter raptus ſolet contingere: & hoc modo fiunt ſagarum & magorum ecſtaſes, cùm ſopitis externis ſenſibus neſcio, quæ vidiſſe & peregiſſe ſe arbitrantur.

Quæres ſeptimò. An dæmon poſſit facere, ut 15.
anima à corpore ſoluta in corpus vel ad vivos redeat? Occaſionem huic dubio præbet hiſtoria Regum l. 1. c. 28. ubi Pythoniſſa dicitur Samuelem ſuſcitâſſe ad Saulis petitionem.

Re-

Digitized by Google

Reſpondeo, nec corpori, nec aſpectui viventium animam è corpore egreſſam à dæmone poſſe reſtitui. Non corpori, quia anima non reſtituitur corpori, niſi per reſuſcitationem totius compoſiti humani, quæ omnes naturæ vires longiſſimè ſuperat: non aſpectui viventium, id enim ordini naturæ adverſatur, in quo ſolus ipſius Author diſpenſare poteſt: anima quoque non niſi Divinâ virtute aſpectabile corpus alluinit, ut in antecedentibus dictum. Ad Samuelis apparitionem D. Auguſtini l. de cura pro mortuis, S. Scripturæ conformior, & ideo communior Interpretum reſponſio eſt: ipſam animam Samuelis non virtute Carminis Magici à Pythoniſſa prolati, ſed nutu & Imperio DEI, non in redivivo, ſed in aſſumpto corpore Sauli apparuiſſe, ut impium Regem corriperet; & denuntiatæ mortis metu ad pœnitentiam provocaret.

16 Quæres octavo. Quidnam Angelus poſſit in corpora hominum?

Reſpondeo: poſſe quamplurima, & quæcunque motum localem, & applicationem activorum apta ſunt conſequi, modò DEUS voluerit aut permiſerit. veluti patet ex Job. c. 2.

Poteſt igitur humani corporis compagem magno cum dolore diſtrahere, rapere, diſcerpere, collidere, totum temperamentum momento ſolvere, hisque omnibus modis animam etiam elidere. Poteſt cadavera diu ſervare incorrupta, inducere humores falſos, ſulfureos, vel aromaticos putredini reſiſtentes. Et quæ de humanis corporibus, ea à fortiori de animalium brutorum corporibus affirmanda ſunt.

Huc pertinent innumera damna, quæ ex pacto explicito vel implicito homines malefici, ſeu potiùs dæmon ad malefici cooperationem corporibus inferre ſolet, ſive per faſcinationem magicam, cùm dæmon ad malignum aſpectum ſagæ vel magi nocivam qualitatem corpori aſpecto inducit; ſive veneficio, quo ſagæ graviſſimos morbos, & mortem ipſam aliis accerſunt: quod rurſus pluribus modis contingit, videlicet inunctione, cùm dormientes malignis liquoribus perungunt: inhalatione, quâ in Sylva Hercinia ſaga quædam, dum à carnifice rogo imponeretur, eidem in faciem inſufflans, mox totum corpus Leprâ conſperſit, quâ intra paucos dies abſumptus eſt: item inſtillatione, cùm ſagæ infantes lactando maleficium inſtillant, vel exugendo puerorum ubera tabidos reddunt, qui modus ſtrygum & lamiarum eſt proprius; ſive maleficiis ſub lecto, aut limine maleficandi latenter abſconditis; ſive philtro, quo cietur impuri amoris æſtus; ſive ligamine, quo impeditur conjugalis congreſſus: ſive cereis imaginibus, quas pungendo vel liquefaciendo illos, qui per imagines deſignantur, etiam remotè diſtantes dæmon excruciat: aut ſenſim labe conſumit. de quibus Sprengerus p. 2. Mallei. q. 1. c. 16.

ARTICULUS II.

Quomodo Angeli ſint in loco?

SUMMARIA.

1. *Veritas Catholica.*
2. *Angelus formaliter in loco connaturali conſtituitur per ſuam operationem.*
3. *In loco violento conſtituitur per paſſionem.*
4. *Exponitur axioma philoſophicum quòd eſſe ſit prius, quàm operari.*
5. *Plures inſtantiæ objectæ ſolvuntur.*
6. *Abſurda objecta removentur.*
7. *Angelus poteſt eſſe in minori, non in majori loco in infinitum.*
8. *Perfectiori Angelo reſpondet locus major.*
9. *Angelus non poteſt ſimul eſſe in duobus locis adæquatis, benè in inadæquatis à ſe diſtantibus.*
10. *Plures Angeli ſimul poſſunt eſſe in eodem loco adæquato materiali, non formali.*
11. *Unus Angelus non poteſt eſſe phyſicè præſens in alterius Angeli eſſentia.*
12. *Quomodo dæmones exiſtant in corpore energumeni?*

§. I.

Exponitur ratio formalis Angelo exiſtendi in loco.

1. ANgelos eſſe in loco plurimis Scripturæ Teſtimoniis manifeſtum fit, è quibus diſcimus, bonos Angelos acceſſiſſe ad Abrahàm, Loth, Jacobum, Beatiſſimam Virginem, Chriſtum Dominum. Malis verò *præparatum eſſe ignem æternum, eorum locum non ampliùs eſſe inventum in cælo, &c.* Sunt tamen in loco non circumſcriptivè, cùm careant quantitate molis, ſed definitivè, eò quòd ita ſint in uno loco, ut ſimul non ſint in altero. Sed per quid Angelus formaliter eſt in loco corporeo?

CONCLUSIO I. *In loco connaturali Angelus formaliter conſtituitur per ſuam operationem virtualiter tranſeuntem.* Ita S. D. q. 52. a. 1. 2.

Ratio eſt: Angelus non poteſt eſſe in loco, niſi æquivocè per contactum virtutis: ſed hic eſt operatio: ergo. major probatur. inprimis à paritate corporũ: corpora formaliter conſtituuntur in loco circumſcriptivo per contactum formalem ad ſuperficiem corporis ambientis: (veluti ex Philoſophia ſuppono:) ergo Spiritus, qui ſolam habet quantitatem virtutis, formaliter conſtituitur in loco per contactum virtutis.

Deinde probatur inductione: niſi contactus virtutis eſſet Angelo ratio occupandi locum, tunc eſſet vel ipſa eius ſubſtantia, vel ſuperaddita modalis ubicatio: atqui neutrum eſt: Non ſubſtantia Angeli, quia hæc, ceu ſpiritualis, nullam habet proportionem cum loco corporeo; eſt ex ſe indifferens ut ſit vel non ſit in loco, ſit in hoc vel in illo loco: (unde etiam meliores Philoſophi ne quidem corpoream ſubſtantiam permittunt eſſe ſufficientem rationem ubicandi) cùmque ſit indiviſibilis, non poteſt eſſe ratio, cur modò ſit in majori, modò in minori loco: ergo neque quòd abſolutè ſit in loco. Non etiam modalis ubicatio: hanc enim, ut omnem aliam in-

trinſecam ubicationem, omnéſque modales entitates tanquam eſſentialiter ſuperfluas, aliiſque incommodis ſcatentes rejectas ex Philoſophia ſuppono.

3. CONCLUSIO II. *Loco violento conjungitur Angelus per paſſionem aliquam, quàm ab illo recipit.* Ita commun. Thomiſt.

Nam ratio eſſendi in loco Angelo non poteſt eſſe, niſi contactus virtutis, aut ergo conſtituitur in loco violento per operationem & contactum virtutis, quo ipſe locum & corpus tangit, vel quo ipſe à corpore tangitur & patitur. Non primum, quia ſic contra hyotheſin eſſet in corpore & loco connaturaliter, nam corpora ſibi per operationem ſubjicere pertinet ad Angeli perfectionem: ergo ſecundum.

§. II.

Solvuntur objectiones.

4. OBjicies primò. Prius eſt eſſe, quàm operari, ſiquidem operari ſequitur ad eſſe: ergo etiam Angelum eſſe in loco, eſt priùs, quam ipſum operari in loco.

Confirmatur. Cauſam applicari ſubjecto eſt prius, quàm ab ipſa formam educi è ſubjecto: ſed Angeli operatio eſt eductiva motûs localis, aut alterius formæ è ſubjecto: ergo præſupponit illum eſſe applicatum & præſentem illi ſubjecto.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens. Eſſe eſt prius, quàm operari, in linea eſſendi, concedo, in linea operandi, nego. Etſi enim cauſæ corporeæ, in quibus applicatio ad locum fit per dimenſionem corpoream, prius ſint in loco, quàm operentur in illo: hoc tamen in ſubſtantia Angeli locum non habet, quæ ſolam habet quantitatem virtutis.

Ad Confirmationem Reſpondeo. Cauſam applicari eſt prius prioritate naturæ, & in aliquo genere, & quidem cauſæ materialis, concedo. ſemper prioritate temporis, vel in omni genere etiam efficientis vel formalis, nego: ergo operatio Angeli præſupponit applicationem in genere cauſæ materialis, concedo, formalis vel efficientis, nego conſequentiam.

Ideo operatio Angeli duo præſtat munia inadæquata: primò quòd ſit conjunctiva & & applicativa Angeli ad locum; ſecundò quòd eductiva formæ è ſubjecto. Juxta primam conſiderationem præſupponitur in genere cauſæ materialis ſibi ipſi ut acceptæ in poſteriori conſideratione.

5. Objicies ſecundò quaſdam inſtantias: Nam primò. Quid agit Angelus in Cœlum Empyreum? Secundò. Quid patitur Aſmodæus à deſerto ſuperioris Ægypti, ubi fuit ab Angelo Raphaële alligatus? Tertiò. Quid animæ PP. ante Chriſti paſſionem patiebantur à limbo, aut in illum operabantur. Quartò. Quid Angeli Cuſtodes ſemper in & circa ſuos clientes, quos nunquam relinquunt, operantur? Quintò. Nec oſtendi poteſt, quæ ſit operatio, quâ etiam nunc animæ infantum abſque baptiſmo decedentium detinentur in Limbo? Sextò. Quamvis quoſdam ſuos effectus anima Chriſti in inferno damnatorum reliquerit, non tamen ad illum infernum deſcendit; non ergo operatio eſt formalis ratio, cur ſubſtantia ſpiritualis ſit in loco.

Reſpondeo ad 1. Angelis juxta ſup. dicta attribui productionem, ſeu eductionem luminis, quæ operatio eſt maximè proportionata Cœlo Empyreo.

Ad 2. Reſpondeo, Aſmodæum pati qualitatem alligativam, ne ſeſe liberâ ſuâ operatione aliò transferre poſſit, modo inferiùs explicando.

Ad 3. Videtur Sanctis illis Spiritibus concedenda operatio ſaltem perfectiva & illuminativa in illum locum, in quo ante generis humani redemptionem morabantur.

Ad 4. Reſpondeo. Angelos Cuſtodes ferè formali præſentiâ adeſſe ſuis clientibus, quia uti ſunt aſſidua ferè tum corporis, tum animæ pericula; ita ſunt aſſiduæ Angelorum operationes, quibus illa amoliuntur, vel continendo imaginationem, vel excitando rerum bonarum ſpecies, vel prohibendo nociva, &c. quòd ſi aliquando circa clientem ſuum Angelus nihil operetur, non ideo dicitur illum derelinquere, adeſt enim illi, non quidem localiter, ſed *quantùm ad effectum Cuſtodiæ: quia etiam cùm eſt in Cælo, cognoſcit, quid circa hominem agatur: nec indiget morâ temporis ad motum localem, ſed ſtatim poteſt adeſſe.* inquit S. D. q. 113. a. 6. ad 3.

Ad 5. dico, etiam illas animas qualitate alligativâ in & à ſuo limbo detineri, non eâ tamen ratione, quâ animæ damnatæ alligantur à rogo infernali. Iſtæ enim ita alligantur ab igne Tartareo, ut ab illo etiam patiantur violentam ſubjectionem ſuarum potentiarum, & impedimentum operationum ſibi connaturalium: animæ verò innocentium ſolùm adſtringuntur, ne ad aliom locum ſe determinare poſſint, abſque ejuſmodi violenta ſubjectione potentiarum & operationum connaturalium impedimento.

Ad 6. Reſpondeo diſtinguendo conſequens: ergo operatio, per quam Angelus operatur ſolùm ſecundùm immediationem virtutis (ut anima Chriſti in inferno damnatorum) non eſt ratio præſentiæ formalis, concedo. per quam operatur ſecundùm immediationem tam ſuppoſiti, quàm virtutis, nego. Eſto enim, quòd Angelus non ſit formaliter præſens per ſuam ſubſtantiam, cùm tamen ſit præſens ſecundùm ſubſtantiam, illa ſolùm operatio poteſt præſentem conſtituere, quæ ab ipſo procedit ſecundùm immediationem tam ſuppoſiti, quàm virtutis.

Objicies tertiò. Unum & alterum abſurdum. 6.
Primò, quòd Angelus omnem operationem ſuſpendens eſſet nullibi. Secundò, quòd Angelus motor primi mobilis eſſet in illa tota Sphæra, & ſic implere poſſet univerſum.

Reſpondet ad 1. S. D. in 1. diſt. 37. q. 3. a. 1. *ad quartum dicendum, quòd hoc non reputo inconveniens, quòd Angelus ſine loco poſſit eſſe, & non in loco, quando nullam operationem circa locum habet: nec eſt inconveniens, ut tunc nuſquam, vel in nullo loco eſſe dicatur.* Inquit *Sed hoc tamen non eſt imaginabile.* Omnino, reſpondet S. D. *quia imaginatio continuum non tranſcendit.*

Ad 2.

Digitized by Google

Ad 2. negatur ſequela: quia non omnes partes ſphæræ movet immediatè ſecundùm immediationem ſuppoſiti, *nec applicatur virtus ejus, niſi ad id, quod primò ab ipſa movetur*. S. D. hîc q. 52. a. 2.

§. III.

Corollaria.

INferes ex dictis phyſica quædam conſectanea.
7. Primò. Suppoſito, quòd in continuo dentur partes diviſibiles minores & minores in infinitum, poſſe Angelum eſſe in loco minori & minori in infinitum; nec tamen poſſe eſſe in loco majori in infinitum. Ratio primi eſt, quia Angeli operatio tranſiens poteſt recipi in quacunque parte diviſibili minori & minori in infinitum; ſed Angelus ibi eſt, ubi operatur; ergo.

8. Ratio ſecundi eſt, quia tantum eſt ſpatium ab Angelo occupabile, quanta eſt ſphæra activitatis ipſius; ſed hæc eſt limitata; ergo & illud.

Inferes ſecundò. Perfectiori Angelo reſpondere majorem; minùs perfecto minorem locum. Ratio eſt eadem, quia quantò eſt perfectior Angelus, tantò perfectior eſt virtus operativa; ergo tantò major Sphæra activitatis, adeòque & locus.

9. Inferes tertiò. Non poſſe eundem Angelum ſimul eſſe in duobus locis (1.) adæquatis; bene autem (2.) in duobus inadæquatis (3.) à ſe invicem intra Sphæram ſuæ activitatis diſtantibus. Ratio primi eſt: quòd ſi eſſet in duobus locis adæquatis, tota virtus activa ipſius eſſet & non eſſet exhauſta. Eſſet, quia hoc eſt ei eſſe in uno loco adæquato, quod totam virtutem tranſeunter operativam eſſe applicatam in tota Sphæra activitatis. Non eſſet, quia eadem virtus applicaretur alteri loco.

Ratio ſecundi eſt, quia quodlibet ſpatium contentum in Sphæra activitatis Angelicæ eſt ſubjectum ipſius liberæ operationi, ut pro ſuo libitu poſſit in illo operari vel non operari: poterit ergo in uno & altero ſpatio operari, nihil agendo in partes medias & interiacentes, quo caſu ſimul erit in pluribus locis inadæquatis. Quod ipſum ſæpius contigiſſe colligitur è S. Script. Cùm Angelus occidit primogenita Ægypti Iſraëlitas prætereiens; cùm cæcitate percuſſit Sodomitas ab invicem diſtantes; proſtravit exercitum Sennacherib, &c. tunc enim operatio Angeli fuit recepta in partibus à ſe invicem diſcretis, atque diſtantibus.

Ratio tertii potiſſimùm eſt, quòd ex oppoſito ſequeretur, poſſe Angelum ſimul eſſe in cœlo, terra, inferno, aliiſque mundi partibus extremè diſſitis; da enim Sphæram Angeli continere ſpatium viginti milliarum, ſi illius partes pro libitu poſſit dividere, fiet, ut per unum milliare operetur in cœlo, per alterum in aëre, per tertium in India, per quartum in Germania, & ſic ſimul & ſemel loca diſtantiſſima occupet: atqui hoc eſt contra ſtylum S. Scripturæ & SS. PP. è quibus diſcimus, Angelos à cœlo deſcendere & moveri in terras.

Inferes quartò. Plures Angelos ne quidem 10. Divinitus poſſe ſimul eſſe in eodem loco adæquato formali; bene autem in eodem materiali. Ratio primi eſt, quòd juxta fundamenta Thomiſtica non poſſit etiam Divinitus idem numero effectus totaliter dependere à pluribus cauſis adæquatis ejuſdem ordinis, quòd ſequeretur, ſi plures Angeli ſimul eſſent in eodem loco formali. Ratio ſecundi eſt, quòd nihil vetat in eodem ſubjecto ſimul & ſemel à pluribus cauſis adæquatis recipi ſpecie diſtinctas operationes; ſed hoc eſt plures Angelos eſſe in eodem loco materiali. ergo.

Inferes quintò. Unum Angelum non poſſe 11. eſſe phyſicè præſentem in alterius Angeli eſſentia; quia phyſicus illapſus & operatio in ſubſtantiam Angeli DEO ſoli convenit, à quo Angelus in ſuo eſſe & conſervari phyſicè dependet. Poſſunt tamen Angeli fieri ſibi invicem præſentes vel per accidens ratione corporum, quæ aſſumunt, aut in quæ agunt; vel ſecundò morali quâdam præſentiâ, cùm unus alteri loquitur, imperat, alium illuminat, &c.

Inferes ſextò. Unum vel plures dæmones in 12. corpore energumeni exiſtere per ſuam operationem, non tantùm, quâ torquent corpus & membra obſeſſi, ſed etiam quâ coacervant & conſervant in ejus corpore fæces ac ſordes puteolentes, cum quarum ejectione & vomitu plerunque exeunt, quando per exorciſmos coguntur. Aliquando etiam in toto corpore, aliquando in uno, alteróve tantùm membro operationem exercent, ibique reſident. Hincmarus in vita S. Remigii teſtatur, dæmonem à ſancto Pontifice expulſum cum ingenti vomitu & fœtore per idem os egreſſum fuiſſe, per quod intraverat.

ARTICULUS III.

Quomodo Angeli moveantur localiter.

SUMMARIA.

1. *Quid ſit motus continuus & diſcretus Angeli?*
2. *Angelus non tantùm per accidens, ſed etiam per ſe movetur localiter.*
3. *Probatur motus continuus Angeli.*
4. *Probatur ejuſdem motus diſcretus.*
5. *Motus diſcretus non requirit tranſitum medii.*
6. *Ordo ſitualis mundi non obeſt motui diſcreto Angeli.*
7. *Motus diſcretus Angeli non eſt medius inter terminos, ſed ex illis componitur.*
8. *Diſparitas inter tranſitum à tempore ad tempus, & à loco ad locum.*
9. *Nullus Angeli motus eſt in inſtanti.*
10. *Menſuratur tempore vel continuo vel diſcreto.*
11. *Summa velocitas motûs Angelici.*
12. *Potentia loco motiva Angeli non diſtinguitur ab ejus intellectu practico.*

§. I.

Exponitur motus continuus Angeli.

QUemadmodum Angelus non, niſi metaphoricè & per ſuam operationem eſt in loco; ita etiam non aliter movetur, quàm ſuam virtutem diverſis corporibus applicando, & operationem ab

ab uno loco in alium transferendo. Porrò hoc dupliciter fieri poteſt; Primo, ut Angelus unum locum totaliter deſerat, omnem ſuam operationem ab illo loco ſimul, & non per partes auferendo, móxque ſine interpoſita quiete alium locum totum occupet, eidem ſuam operationem ſimul & non per partes applicando: & iſte motus appellatur *diſcretus*. Secundò. Ut priorem locum ſucceſſivè & per partes deſerendo incipiat alteri loco ſuam operationem pari modo applicare, iſque motus vocatur *continuus*.

2. Et certũ inprimìs eſt Angelũ non ſolùm moveri per accidens ratione corporis, quod aſſumit vel movet; quò modò dæmones obſidentes energumenũ transportantur unà cum corpore obſeſſo, & anima rationalis per accidens movetur, ad motum ſui corporis, quod informat; ſed etiam per ſe & ratione ſui. Ita colligitur ex Iſai. 14. *quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer*. Et Luc. 10. *videbam Satanam, ſicut fulgur de cælo cadentem*. Jo. 5. *Angelus Domini deſcendebat ſecundùm tempus in piſcinam*. Ex Symbolo fidei. Anima Chriſti *deſcendit ad inferos*. Ratio quoque ſuffragatur; Angelus tunc per ſe movetur localiter, quando ſucceſſivè in diverſis locis absque interpoſita quiete operatur: ſed hoc Angelus poteſt & facit: ergo.

3. CONCLUSIO. I. *Angelus movetur motu locali continuo*.

Ratio eſt. Angelus cùm per liberam operationem ſit in loco, poteſt per partes ſucceſſivè uni loco ita ſubtrahere ſuam operationem; ut eandem alteri ſucceſſivè applicet: ſed hoc eſt Angelum moveri continuè: ergo.

Confirmatur primò. Id Angelo convenit in motu locali ratione diviſibilitatis virtualis, quod corpori ratione diviſibilitatis formalis; ſed corpus ratione diviſibilitatis formalis movetur continuè: ergo.

Confirmatur ſecundò. Angelus poteſt ſe in quacunque minima parte ſuæ Sphæræ conſtituere: ergo poteſt etiam unam partem poſt alteram occupare, & relinquere.

§. II.

Exponitur & adſtruitur motus diſcretus Angeli.

4. CONCLUSIO II. *Angelus movetur etiam motu diſcreto*. Ratio eſt: moveri motu diſcreto eſt Angelum per ultimum ſui eſſe ſimul relinquere terminum à quo; & per primum ſui eſſe ſimul occupare terminum ad quem; ſed hoc poteſt Angelus: ergo. minor probatur primò. quia Angelus per liberam operationem eſt in loco: ergo poteſt pro lubitu unum locum totum deſerere & alium totum ſimul occupare. Secundò. Angelus eſt indiviſibiliter in loco, totus in toto, & totus in qualibet parte: ergo poteſt totum ſimul deſerere, & totum ſimul acquirere. Conſequentia probatur. Ideo corpus continuè movetur ad locum, quia eſt diviſibiliter in loco, totum in toto, & ſecundùm partem in parte loci, ergo ob oppoſitam rationem Angelo non eſt neceſſe continuè moveri.

Neque dicas, continuitatẽ motûs peti ex continuitate ſpatii, in quo fit motus: hoc enim ſolummodò locum habet in motu corporum, quæ cùm contineantur in loco, etiam ſubjiciuntur legibus loci; non autem in motu ſubſtantiæ ſpiritualis; hæc quippe cùm magis ſit in loco continendo locum, quàm quòd contineatur loco, habeatque virtualem tantùm diviſibilitatem, loci corporei legibus non adſtringitur.

CONCLUSIO III. Poteſt Angelus moveri motu diſcreto ab uno extremo in aliud non tranſeundo per medium S. D. hîc q. 53. a. 2. 5.

Ratio eſt: Angelus movetur per applicationem liberam ſuæ virtutis, independentem à loco corporeo: ergo poteſt illam applicare aut ſubtrahere loco, cui vult, aut quando vult: poterit ergo ſucceſſivè illam applicare partibus extremis, quin applicet partibus mediis, adeóque movebitur motu diſcreto ab uno extremo in aliud, quin moveatur per medium.

Confirmatur 1. Actus intellectûs ſunt maximè independentes à loci conditionibus: atqui Angelus conſtituitur in loco per imperium, quod eſt actus intellectûs practici formaliter immanens & virtualiter tranſiens: ergo.

Confirmatur 2. Corpus Chriſti Domini, quia eſt modo indiviſibili in Euchariſtia, incipit ibidem eſſe inſtantaneè non tranſeundo per medium; ergo quia Angelus quoque modo indiviſibili eſt in loco, poteſt ibidem incipere eſſe, non tranſeundo per medium.

§. III.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò. Ordo ſitualis partium in hoc univerſo eſt præfixus à DEO ut ſupremo agente, & cauſa univerſali; ergo neque Angelus poterit illum mutare: mutaret autem, ſi variaret diſtantiam verſus polos, & centrum mundi, nec tamen attingeret diſtantiam, quam habent corpora interjecta. 6.

Reſpondeo. Ordo ſitualis partium eſt præſcriptus à DEO pro ſubſtantia, & cauſa corporea, concedo, incorporea nego: hæc enim à lege ſpatii corporei eſt abſoluta.

Objicies ſecundò. Si Angelus in motu diſcreto non tranſiret per ſpatia intermedia, tunc motus non eſſet medius inter terminum à quo, & terminum ad quem: ſed hoc eſt contra naturam motûs: ergo. minor probatur, vel enim mobile moveretur, dum eſt in termino à quo, vel dum eſt in termino ad quem; non dum eſt in termino à quo, tunc enim adhuc quieſcit, & nondum mutatur; non in termino ad quem, quia ibi jam eſt mutatum: atqui ante mutatum eſſe præcedit mutari, quod cùm non poſſit eſſe in termino à quo, neceſſariò eſt intermedium inter utrumque extremum. 7.

℞. Diſtinguendo ſequelam majoris, tunc motus diſcretus non eſſet medius, concedo, continuus nego. Ratio diverſitatis inter utrumque motum eſt, quòd in motu continuo, motum vel mutatum eſſe non eſt pars componens, ſed terminus ipſius motûs: unde prius eſt aliquid moveri, quàm eſſe motum: atqui in motu diſcreto motum & mutatum eſſe eſt pars ipſius motûs, veluti unitas

tas

tas eſt pars numeri, & ſicut plures unitates coordinatæ conſtituunt numerum diſcretum, ſic plura indiviſibilia mutata eſſe invicem ſibi ſuccedentia, & per intellectum Angelicum tanquam terminus à quo, & ad quem coordinata faciunt motum diſcretum. Unde in neutro inſtanti ſeorſim ſumpto, ſive in quo prior locus relinquitur, ſive in quo poſterior locus acquiritur, ſed in utroque ſimul ſumpto, & cùm Angelus dicit: adhuc ultimò volo eſſe in loco A. & cùm dicit, nunc primùm volo eſſe in loco B. Angelus propriè loquendò movetur, ſi autem iſta duo inſtantia diviſim ſumantur, ad ſummum dici poteſt, quòd in primò moveatur initiativè, & in ſecundo conſummativè. Ex quibus patet reſponſio ad probationem minoris: nam major negatur & dicitur, mobile motu diſcreto moveri in utroque termino ſimul ſumpto. Illud quod additur: ante mutatum eſſe præcedit mutari, diſtinguo. in motu continuo, ubi mutatum eſſe non eſt pars motûs, concedo, in motu diſcreto, ubi mutatum eſſe eſt pars, nego. ratio patet ex dictis.

8. Objic. tertiò. Non poteſt Angelus tranſire de tempore præterito in futurum, quin tranſeat per tempus præſens: ergo nec poterit tranſire de loco in locum, quin tranſeat per ſpatium intermedium; ſicut enim tempus præſens intermediat inter præteritum & futurum, ſic ſpacium intermedium inter 2. loca extrema.

Reſpondeo primò retorquendo argumentum. nam poteſt Angelus operari in primo & ultimo horæ quadrante, quin operetur in tempore intermedio: ergo ſimiliter poteſt operari ſucceſſivè in loco A, & loco C. quin operetur in intermedio ſpatio B.

Reſpondeo ſecundò negando paritatem: quia Angelum tranſire ab uno tempore in aliud tempus, nihil eſt aliud, quàm ipſum modo coëxiſtere futuro, qui priùs coëxiſtebat præterito: hoc autem non eſt in poteſtate Angeli, ut prout ipſe voluerit, coëxiſtat, vel non coëxiſtat: ſed prout ipſæ partes temporis affluunt, ſic ipſis coëxiſtit. Cùm ergo pars futura temporis non ſequatur præteritam, niſi mediante tempore præſenti, neceſſe eſt, ut etiam hoc modo Angelus ipſi coëxiſtat. Econtrà Angelus eſt, & movetur in & è loco per ſuam liberam operationem, unde nec eſt alligatus conditionibus loci materialis, & diviſibilis.

§. IV.

Corollaria.

9. INferes ex dictis primò, Angelum nunquam moveri in inſtanti. Ratio eſt ex S. D. a. 3. In omni motu eſt prius & poſterius; & quidem motus diſcretus Angeli includit deſitionem intrinſecam in uno, & inceptionem intrinſecam in altero loco; ſed in unico inſtanti non eſt prius & poſterius, neque deſitio in uno, ac inceptio intrinſeca in altero loco; aliàs Angelus poſſet naturaliter replicari, atque in eodem inſtanti ſimul eſſe in duobus locis adæquatis: ergo in unico inſtanti non eſt motus Angeli.

Dices. Ut materia per generationem tranſeat à præcedente forma ad ſequentem, ſufficit, quòd toto tempore antecedenti fuerit ſub forma priori, & in uno inſtanti incipiat intrinſecè forma ſubſequens eſſe in materia, cum deſitione extrinſeca præcedentis formæ; unde generatio eſt mutatio inſtantanea, quæ non menſuratur tempore, ſed inſtanti: ergo pariter ad motum Angeli ſufficiet, quòd ipſe intrinſecè incipiat eſſe in novo loco, & toto tempore fuerit in loco priori; ita ut ſolùm extrinſecè deſinat eſſe in illo, adeóque etiam erit motus inſtantaneus.

Reſpondeo, negando conſequentiam: quia illa mutatio inſtantanea generationis v.g. eſt terminus motûs continui præcedentis; ſed motus talis Angeli non eſt terminus alicujus motûs præcedentis, ſed eſt per ſeipſum à nullo alio motu dependens, &c. inquit cit. S. D.

Inferes ſecundò. Sicut motus continuus Angeli menſuratur tempore continuo; ſic motum diſcretum menſurari tempore diſcreto. 10.

Ratio eſt: quia proportionata & homogenea menſura motûs continuè ſuccedentis eſt tempus continuum è partibus continuatis conſtans; motûs verò diſcreti tempus diſcretum ex inſtantibus diſcretis & ſeparatis conflatum. Neque tamen hinc ſequitur, quòd poſſint plura inſtantia & indiviſibilia mathematica noſtri temporis ſibi invicem immediatè ſuccedere, & aliquam moræ extenſionem, ac diuturnitatem efficere: ſive enim inſtans Angelicum, in quo Angelus deſinit eſſe in loco, correſpondeat inſtanti noſtri temporis, uti vult Gonet, ſive correſpondeat inſtanti Mathematicè indiviſibili, ſemper inter unum inſtans & alterum, in quo Angelus incipit eſſe in novo loco, intercedit quies aliqua negativa, cui correſpondent partes noſtri temporis, ut probabiliter docet Auguſtinus à V. M. illa etiam quies, cùm dicat ſimplicem interruptionem in operando, non impedit motum diſcretum, ſed potiùs facit diſcontinuum, atque diſcretum.

Cæterùm hoc ipſum tempus Angelicum conſiſtit in operatione primi & perfectiſſimi Angeli; continuâ, ſi eſt continuum; diſcretâ, ſi diſcretum: Primum enim in quolibet genere, cùm ſit maximè perfectum & uniforme, ſolet eſſe menſura cæterorum. Quòd ſi primus Angelus ceſſet ab operatione, alterius Angeli in perfectione propioris operatio cæteras Angelicas operationes menſurabit, ob datam rationem.

Inferes tertiò. Summam eſſe motûs Angelici velocitatem: vel enim Angelus movetur motu diſcreto, & tunc poterit momento de cœlo in terras venire, ſi nihil operetur per medium; neque enim ſpatii interjacentis obſtaculo retardatur. Vel movetur motu continuo, & tunc per minutiſſimam temporis partem ſuam virtutem applicando & dividendo poterit ſpatium intra Sphæram ſuæ activitatis contentum decurrere. Interea licèt quoad motum diſcretum æqualis ſit Angelorum velocitas, non eſt tamen æqualis quoad motum continuum. Velocitas quippe motûs diſcreti ipſius convenit propter libertatem & independentiam ſuæ operationis à loco corporeo, quæ eſt æqualis in omnibus. At velocitas motûs continui deſumitur ex perfectione virtutis activæ, & amplitudine Sphæræ activitatis: ſed Angelus perfectior habet majorem Sphæram activitatis: ergo. Demus igitur Angelum minoris perfectionis habere pro Sphæra ſuæ activitatis 100. milliaria, 11.

Digitized by Google

eàque intra milleſimam horæ partem poſſe decurrere; poterit Angelus perfectior, qui pro Sphæra activitatis habet 1000. milliaria, eodem temporis ſpatio 1000. milliaria percurrere, atqui ille eſt motus velocior, per quem breviori tempore majus ſpatium pertranſitur: ergo.

12. Inferes quartò. Potentiam executivam ſeu loco motivam Angeli non eſſe diſtinctam ab ipſius intellectu practico.

Ratio eſt primò. Quia motus localis Angeli conſiſtit in operatione intellectûs practici formaliter immanente, & virtualiter tranſeunte: ergo & potentia locomotiva ab intellectu practico non diſtinguitur. Conſequentia patet. Antecedens probatur. Imperium eſt actus intellectûs practici: ſed operatio Angeli, quâ localiter movetur, eſt ipſum imperium. ergo. majorem ſuppono ex Tract. de actibus humanis. minor probatur. operatio Angeli virtualiter tranſiens debet eſſe operatio intellectualis pertinens ad executionem: ſed alia ejuſmodi non eſt aſſignabilis præter imperium: omnis enim alia operatio aut præcedit, aut ſubſequitur actum imperii. Si ſubſequitur, aut eſt actus alicujus virtutis corporeæ, aut applicatio ad ipſum; ſed neutri locus eſt in Angelo. Si præcedit, tunc pertinet ad ordinem intentionis.

Ratio eſt ſecundò: Ratio diſtinguendi in homine potentiam executivam & locomotivam à potentia intellectiva eſt ſpecialis difficultas executionis reſidens in membris corporeis; hæc ceſſat in Angelo: ergo.

Tertiò. Potentia locomotiva diſtincta ab intellectu, pertinet ad gradum vitæ ſenſitivæ; ergo unde exulat vita ſenſitiva, etiam illa proſcribi debet.

DISPUTATIO XXIX.

DE

Medio cognitionis Angelicæ.

Ad q. 54. & ſeq.

EXpoſitis, quæ ad Angeli ſubſtantiam, ſive in ſe ſpectatam, ſive ad corpora & loca comparatam pertinent, procedimus cum S. D. ad conſiderandam primariam ipſius operationem, nempe cognitionem, ubi primò quæ de quidditate q. 54. deinde, quæ de medio ſeu ſpecie q. 55. tractavit, expendemus.

ARTICULUS I.

An Angeli intelligant per ſpecies infuſas?

SUMMARIA.

1. *Intelligere Angeli diſtinctum ab ejus ſubſtantia.*
2. *Item ab ejus eſſe.*
3. *Intellectus quoque Angeli diſtinguitur ab ejus eſſentia.*
4. *Non diſtinguuntur in Angelo intellectus agens & patiens.*
5. *Angelus neceſſariò habet ſpecies intelligibiles ſuæ eſſentiæ ſuperadditas.*
6. *Non ab objectis acceptas.*
7. *Sed initio ſuæ creationis infuſas.*
8. *Subſtantia Angelica eſt adhuc incompleta ad cognitionem omnis entis.*
9. *Formare ſpecies eſt perfectio cum imperfectione.*
10. *Diſparitas inter objecta ſenſibilia & intelligibilia.*
11. *Non ſequuntur ex infuſis ſpeciebus infinitæ ſpecies.*
12. *Cognitio ſecretorum & contingentium dependet à certis conditionibus.*
13. *Iſtæ ſpecies non ſunt Angelicæ proprietates:*
14. *Quamvis dici poſſint connaturales.*

§. I.

Quidditas tum intellectûs, tum cognitionis Angelicæ.

1. SUppono primò. Intelligere Angeli realiter diſtingui ab ejus ſubſtantia. Ut habet S. D. q. 54. a. 1. Ratio eſt primò: quòd ſi intelligere eſſet ſubſtantia Angeli, Angelus eſſet actus purus: hoc implicat: ergo. Sequela probatur. Intelligere ſecundùm ſe dicit puriſſimam actualitatem: ergo ſi Angeli ſubſtantia eſt ſuum intelligere, eſt actus purus.

Ratio eſt ſecundò. Angelus non eſt ſuum eſſe; ergo nec ſuum intelligere. Conſequentia probatur. Tum quia intelligere eſt actualitas purior, aut æquè pura, quàm eſſe; tum quia intelligere plùs diſtat à ſubſtantia Angeli, quàm eſſe, eſtque poſterius, quàm eſſe.

Suppono ſecundò, quòd intelligere Angeli non ſit ejus eſſe. S. D. a. 2. Ratio eſt primò. Eſſe Angeli, ut cujuslibet creaturæ, eſt determinatum ad unum, nempe ad certam eſſentiam; intelligere eſt indeterminatum, & indifferens ad infinita objecta, formáſque repræſentandas; ergo non ſunt idem. Secundò. Angelus mutat ſuas intellectiones, non mutat ſuum eſſe; ergo diſtinguuntur. Tertiò. Viſio beatifica eſt perfectiſſima intellectio Angeli; nec tamen eſt ejus eſſe: ergo nec alia intellectio. 2.

Suppono tertiò. Intellectum Angeli diſtingui ab ejus ſubſtantia. S. D. a. 3. Sequitur ex priori concluſione: Illæ potentiæ realiter diſtinguuntur, quarum actus adæquati realiter diſtinguuntur; ſed eſſe, quod eſt actus adæquatus eſſentiæ, in Ange- 3.

Digitized by Google

Angelo realiter diſtinguitur ab intelligere, quod eſt actus adæquatus potentiæ intellectivæ: ergo etiam eſſentia & intellectus realiter diſtinguuntur.

4. Suppono quarto. In Angelo non eſſe diſtinctionem intellectûs agentis & patientis. S. D. hîc a. 4. Ratio eſt; ubi intellectio non fit per converſionem ad phantaſmata, ibi non eſt neceſſitas & ratio ponendi intellectum patientem & agentem; ſed intellectio Angelorum hoc modo non fit: ergo.

§. II.

Adſtruuntur ſpecies infuſæ.

5. CONCLUSIO I. *Angelus ad cognoſcenda objecta à ſe diſtincta indiget ſpeciebus ſuæ eſſentiæ ſuperadditis.* S. D. hîc q. 55. a. 1. Ratio eſt. Ut Angelus cognoſcat objecta à ſe diſtincta, debent illa intra ipſius intellectum fieri intentionaliter præſentia vel per ſeipſa, vel per ſuam eſſentiam, vel per ſpecies diſtinctas & ſuperadditas. Non primum; nullum enim objectum præter DEUM, ipſámque Angeli ſubſtantiam ipſius intellectui unitur aut illabitur. Non ſecundum: ut enim Angeli ſubſtantia alia omnia objecta per modum imaginis repræſentaret, deberet illa in ſe continere, quemadmodum Divina eſſentia ideo alia à ſe per modum cauſæ exemplaris, & ideæ repræſentat, quia illa in ſe eminenter continet: atqui eſſentia Angelica alia à ſe continere nec formaliter nec eminenter poteſt. Non formaliter, cùm per propriam formalem differentiam ab omni alio ſit diſtincta. Non eminenter, quia non niſi Ens primum & illimitatum eſt ratio & cauſa ſuperior, in qua rerum differentiæ primò diverſæ continentur.

6. CONCLUSIO II. Non tamen illæ ſpecies poſſunt ab ipſis objectis eſſe acceptæ. Veluti docet S. D. a. 2. ex D. Dionyſio c. 7. de Divi. Nomin. dicente: *Angeli non congregant Divinam cognitionem à rebus diviſibilibus & ſenſibilibus.*

Ratio eſt: quòd ſi Angelus acciperet Speciem ab objecto, id fieret, vel quia ipſe intellectus Angeli ſpeciem produceret, & abſtraheret ab objecto; quemadmodum fit ab intellectu agente hominis. Vel quia ſpecies produceretur ab objecto, quemadmodum objecta ſenſibilia ſui ſpecies immittunt in ſenſum. Neutrum poteſt dici. Non primum, quia, ut patet in cognitione animæ rationalis, quòd intellectus agens producat hujus determinati objecti ſpeciem, cauſa eſt, quia per præviam ſenſibilem cognitionem phantaſiæ objectivè determinatur, ut hujus potiùs, quàm alterius objecti ſpeciem à phantaſmate abſtrahat. Hoc autem in Angelo locum non invenit. Non ſecundum, aut enim objectum eſt ſpirituale, aut materiale. Si materiale, non poteſt producere ſpeciem ſpiritualem, qualem requirit intellectus Angelicus. Si ſpirituale, tunc deberet ſpeciem educere ex intellectu ipſius Angeli, ſed hoc non poteſt; operari quippe in ſubſtantiam & intellectum Angeli illi ſoli in ſolidum convenit, qui intra ejus terminos illabitur, ſuáque virtute creativâ conſervat DEUS ſolus.

7. Habet ergo ſpecies à DEO in primordio creationis infuſas; veluti ſignificatur Ezech. 28. ubi juxta PP. interpretationem ſub figura Regis Tyrii de Lucifero dicitur: *Tu ſignaculum ſimilitudinis plenus ſapientiâ, & perfectus decôre, in deliciis Paradiſi DEI fuiſti à die conditionis tuæ.* Plenitudo verò decoris & ſapientiæ includit perfectum apparatum ſpecierum intelligibilium, rerum omnium naturas particulatim repræſentantium.

Ratio quoque (præter alterius qualiſcunque modi repugnantiam primùm oſtenſam) ex S. D. eſt primò. Modus operandi ſequitur modum eſſendi: ergo cùm Angelus à primordio ſuæ creationis ſimul obtineat omnem perfectionem pertinentem ad modum eſſendi, eodem modo habebit omnem perfectionem pertinentem ad modum operandi. Secundò. Intellectus comparatur ad formam intelligibilem, ſicuti potentia phyſica ad formam ſpiritualem; ſed ſubſtantiæ ſupremæ in ordine ſubſtantiæ corporeæ, nempe corpora cæleſtia habent ab initio creationis potentiam totaliter expletam per formam ſubſtantialem; ergo etiam ſubſtantia ſuprema in ordine intellectuali habet à primo inſtanti ſuæ creationis potentiam intellectivam totaliter expletam per formas intelligibiles, h. e. ſpecies.

§. III.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò: Subſtantia radicaliter intellectiva totius entis non poteſt comprehenſivè cognoſci, niſi cognoſcatur omne ens tanquam terminus illius intellectivitatis; ſed Angelus per ſuam ſubſtantiam cognoſcit eandem ſubſtantiam, tanquam radicaliter intellectivam omnis entis: ergo etiam per ſuam ſubſtantiam abſque ſpecie ſuperaddita cognoſcit omne ens. 8.

Reſpondeo, negando majorem: cùm enim ſubſtantia radicaliter intellectiva omnis entis, ſit adhuc proximè incompleta in ordine ad quodlibet objectum in particulari, idcirco ipſâ comprehenſâ non ſequitur comprehendi omne ens diſtinctè in particulari, ſed tantùm in confuſo ſub communi ratione entis. Aliàs ſequeretur, quòd ſicut Angelus ſe ipſum ſemper actu, & naturaliter comprehendit; ſic etiam ſemper eſſet in actu cognoſcendi omne ens poſſibile.

Objicies ſecundò. Perfectio, quæ convenit intelligenti inferiori, non debet denegari intelligenti ſuperiori: ſed ſpecies rerum habere à ſe productas eſt quædam perfectio intellectûs humani: ergo hæc perfectio non debet denegari intelligentiis Angelicis. 9.

Reſpondeo diſtinguendo majorem. Si ſit perfectio ſimpliciter talis, concedo, ſi ſit perfectio ſecundùm quid, h. e. habens admixtam imperfectionem provenientem ex conditione talis naturæ, nego majorem; ſed habere ſpecies à ſe productas eſt quædam perfectio ſecundùm quid, cùm admixtâ imperfectione ſenſitivæ cognitionis ex conditione unionis cum corpore, concedo, perfectio ſimpliciter talis proveniens ex natura intellectionis ut ſic, nego minorem & conſeq.

Sed dices: Sequeretur ſaltem Angelicum intellectum fore imperfectiorem humano, ſuppoſito, quòd DEUS nullas ſpecies ipſi infunderet, vel infuſas auferret: in hac quippe hypotheſi, poſſet intellectus humanus propriis viribus aliquorum objectorum ſpecies, hiſq; mediantibus eorum cognitionem comparare, quod non poſſet intellectus Angelicus. Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondeo in illa hypotheſi intellectum Angelicum fore ſecundùm quid imperfectiorem, quòd actu careret ſpeciebus alia à ſe repræſentantibus; ſimpliciter tamen perfectiorem, quia & ſeipſum modo longè perfectiori cognoſceret, & haberet radicalem inclinationem ac capacitatem ad habendas ſpecies longè perfectiores, quàm conveniat naturæ humanæ.

10. Objicies tertiò. Objecta ſenſibilia habent efficaciam ex ſe diffundendi ſpecies ſenſibiles: ergo etiam objecta intelligibilia habent efficaciam ex ſe diffundendi ſpecies intelligibiles in intellectum Angelicum.

Reſpondeo negando paritatem. Nam potentia ſenſitiva ceu materialis, ſicut ab agente materiali fuit producta, ita etiam ſubeſt activitati objecti ſenſibilis materialis, adeóque per eductionem ſpecierum ſenſibilium ab eodem immutari poteſt: at intellectus ſpiritualis Angeli, ſicut conſequitur actionem creativam DEI, ita à nullo extrinſeco agente quàm DEO ſe patitur immutari.

11 Objicies quartò. Sequeretur primò, Angelum habere fermè infinitas ſpecies, cùm ejus cognitio verſetur circa objecta propemodum infinita. Secundò. Angelum naturaliter cognoſcere futura contingentia & ſecreta cordium; ea quippe naturaliter cognoſcit, quorum inditas habet Species naturales; ſed habet etiam iſtorum objectorum ſpecies inditas: ergo.

Reſpondeo ad 1. plura objecta Angelo per unam ſpeciem repræſentari v.g. omnia individua Leonum per unam ſpeciem repræſentativam totius naturæ Leoninæ, &c. unde non ſequitur illatum.

12. Reſpondeo ad 2. negatâ utrâque ſequelâ diſtinguendo majorem probationis: eorum habet naturalem cognitionem, quorum habet ſpecies, ſi adſint conditiones ad objecta in actu ſecundo repræſentanda, concedo, ſecùs, nego. quales autem ſint illæ conditiones conſtabit ex diſput. ſeq.

§. IV.
Corollaria.

13. Inferes primò. Species Angelicas non fluere ad inſtar proprietatum ex Angeli eſſentia: ita colligitur ex verbis Doctoris Angelici infr. q. 89 a. 1. ad 3. & a. 3. *in C.* dicentis: iſtas ſpecies *eſſe ex influentia Divini luminis participatas* & infuſas.

Ratio eſt primò. Quælibet eſſentia eſt ab intrinſeco determinata ad ſuas proprietates: ſed Angelus non eſt ab intrinſeco determinatus ad ſuas ſpecies: ergo illæ non ſe habent ut proprietates. Minor probatur. Angelus non eſt magis determinatus ad ſpecies, quàm ad cognitionem objectorum, ſiquidem ſpecies, ut eſſentialiter imago ſui objecti, deſervit cognitioni, & datur propter ipſam; atqui Angelus non eſt ab intrinſeco determinatus ad cognitionem horum objectorum: cùm objecta ſint à DEO liberè poſita, deſtruibilia, & multiplicabilia in infinitum: unde quòd Angeli habeant cognitionem, & ſpecies rerum omnium in hoc mundo exiſtentium, provenit ex ſuppoſitione liberi decreti, quo DEUS voluit condere hoc univerſum, tot talibúſque ſpeciebus inſtructum, in eóque Angelos collocare: quòd ſi vel extra omne Univerſum, vel in alio mundo Angelos condidiſſet, etiam iſtorum objectorum ſpecies non accepiſſent. Nec proinde ſpecies rectè dicuntur proprietates Angelicæ, cùm proprietas eſſentiæ neceſſariò, invariabiliter, & ab intrinſeco competat.

Secundò. Proprietates ſe tenent ex parte eſſentiæ, ex qua tanquam principio emanativo reſultant; econtrà ſpecies intelligibiles tenent ſe ex parte objecti, & ad eſſentiam ſeu intellectum Angeli tanquam ad potentiam purè paſſivam, & à ſe actuabilem comparantur, non igitur ſunt ipſius proprietates.

Inferes ſecundò, Species tamen rectè dici An- 14
gelo connaturales: non quia ab eſſentia Angeli fluunt, ceu à principio emanativo; ſed primò quidem, quia perficiunt intellectum Angelicum, tanquam potentiam paſſivam à ſe connaturaliter perfectibilē; Secundò, quia à DEO infunduntur juxta intrinſecam exigentiam naturæ Angelicæ, quæ propter ſuam ſummam perfectionem petit, ut intellectivæ potentiæ capacitas ab initio creationis ſit per formas intelligibiles ſimul expleta, & in actu primo completa. Quæ objiciuntur, levia ſunt, & à Philoſophis in Tract. de anima paſſim ſolvuntur.

ARTICULUS II.

An perfectior Angelus habeat Species univerſaliores?

SUMMARIA.

1. *Notio univerſalitatis in ſpecie intelligibili.*
2. *Ejus poſſibilitas oſtenditur.*
3. *Talis ſpecies dicit perfectionem.*
4. *Angelus intelligit per ſpecies univerſales.*
5. *Perfectior per univerſaliores.*
6. *Univerſalitas in eſſendo eſt imperfectio.*
7. *Non ſequitur, quòd Angelus omnia poſſit cognoſcere per ſuam ſubſtantiam.*
8. *Species intelligibilis ſumit unitatem ab objecto in eſſe objecti.*
9. *Quid dicendum in caſu, quo DEUS crearet inferiores Angelos?*

§. I.
Exponitur univerſalitas Speciei.

NOn loquimur de univerſalitate cognitionis
ex parte objecti, & naturæ cognitæ, per 1.
quam natura communis à ſuis inferioribus præciſa cognoſcitur, ideóque univerſalis in eſſendo denominatur: ſed de univerſalitate cognitionis ex parte medii cognoſcendi, ſive ſpeciei, per quam una eadémque ſpecies plura objecta, & quidditates ſpecificas ſecundùm ultimas earum differentias clarè & diſtinctè objicit cognitioni, ideóque dicitur univerſalis in repræſentando.

De

2. De hac ſpecie univerſali ſuppono primò. Illam eſſe probabilem & poſſibilem in intellectu creato. Et primò, quia nulla oſtendi poteſt repugnantia, ut fatetur Herinx diſp. 3. q. 3. idque ex ſolutione objectionum conſtabit. Secundò, quia plures virtutes cauſarum poſſunt uniri in una virtute cauſæ ſuperioris, quæ proinde dicitur univerſalis in cauſando: cur ergo non etiam plures virtutes in eſſe intelligibili, h. e. ſpecies intentionales in ſpecie ſuperiori? Tertiò. Poteſt Divina eſſentia participari in eſſe intelligibili: ergo etiam in modo intelligendi; ſed modus intelligendi Divinus eſt, univerſaliter omnia objecta cognoſcere per unicam ſpeciem ſuæ Divinæ eſſentiæ: ergo. Quartò. Poteſt idea artificis, item unicus actus viſionis & cognitionis ſimul exhibere ferrum, ligna, lapides; idem ſigillum ſeu figura ceræ impreſſa leonem, equum, &c. ergo poteſt unica ſpecies intentionalis plura objecta ſpecificè diſtincta in eſſe repræſentativo adunare.

3. Suppono ſecundò. Univerſalitatem in repræſentando dicere perfectionem, ut quantò major eſt univerſalitas, tantò major ſit perfectio ſpeciei & cognitionis; quia quantò modus cognoſcendi eſt actualior, & plus participat de Divino & perfectiſſimo modo intelligendi, tantò eſt perfectior; ſed modus intelligendi per ſpecies univerſaliores, eſt actualior, plúſque participat de Divino modo cognoſcendi, ut modò dictum: ergo. Unde etiam habet diſcrimen, cur naturam univerſaliter cognoſcere univerſalitate in eſſendo, & ex parte objecti dicat imperfectionem, non autem univerſalitate in repræſentando & ex parte medii. Illa nempe cognitio inferiora non niſi confusè in aliqua ſuperiori ratione attingit, iſta verò ultimas rerum cognitarum differentias non in una ratione objectivè abſtracta, ſed ſub una ſimplici ſpecie, & modo repræſentandi clarè ac diſtinctè penetrat. His poſitis.

§. II.

Aſtruitur univerſalitas ſpecierum major in Angelo perfectiori.

4. CONCLUSIO. *Angelus intelligit per ſpecies univerſales, & perfectior per magis univerſales.* Ita S. D. hîc a. 3. allegans Dionyſium Hierarch. c. 12. dicentem: *Angeli ſuperiores participant ſcientiam magis in univerſali, quàm inferiores.*

Prima pars probatur primò. Subſtantia intellectualis perfectior gaudet perfectiori modo intelligendi; ſed Angelus eſt ſubſtantia intellectualis ordinis ſublimioris, quàm homo; ergo gaudet perfectiori modo intelligendi quàm homo. Cùm igitur Angelus medius ſit inter DEUM & hominem, quorum ille omnia per unam ſpeciem univerſaliſſimè, iſte verò per particulares rationes particulatim cuncta cognoſcit, intelliget per plures quidem ſpecies, univerſales tamen in repræſentando, ideóque humanis nobiliores.

Probatur ſecundò. Ratio, quòd intellectus humanus quidditates rerum per ſpecies particulares intelligit, eſt quia iſtas à rebus accipit: ſed ſpecies Angelicæ ſunt infuſæ, à Divina eſſentia derivatæ, non à rebus acceptæ; non ergo ſunt particulares.

Probatur tertiò. Quæ ſunt diviſa & diſperſa in inferioribus, reperiuntur adunata in ſuperioribus (ita cauſæ ſuperiores unitim continent virtutes cauſarum inferiorum) ergo objecta, quæ diviſim repræſentantur in ſpecie intelligentis inferioris, magis unitim repræſentantur in ſpecie intelligentis ſuperioris.

Secunda pars ſequitur ex præcedenti. Cùm enim univerſalitas ſpeciei ſit adnexa perfectioni intellectûs Angelici, major perfectio requiret majorem univerſalitatem. & Confirmatur. Quantò Angelus eſt perfectior, tantò eſt ſimilior & propior actui puro, ac proinde tantò plus participat de perfectione ac modo Divino intelligendi: atqui tantò plus participat de Divino modo intelligendi, quantò ſpecies eſt univerſalior: ergo. Quæ rationes contra Nazarium probant, non ſolùm quemlibet Angelum in ſuperiori Hierarchia vel ordine, ſed etiam in ſuperiori ſpecie infima conſtitutum, habere ſpeciem univerſaliorem, quàm habeat Angelus inferioris naturæ. 5.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò. Naturam univerſaliter cognoſcere, eſt illam confusè & imperfectè cognoſcere: ſed per ſpecies univerſales natura cognoſceretur univerſaliter: ergo cognoſceretur confusè & imperfectè. 6.

Reſpondeo diſtinguendo majorem. Naturam cognoſcere univerſaliter ſecundùm univerſalitatem in eſſendo, & univerſalitate tenente ſe ex parte naturæ cognitæ, eſt imperfectè cognoſcere, concedo, cognoſcere univerſaliter univerſalitate in repræſentando, & univerſalitate tenente ſe ex parte medii, nego majorem & pariter diſtinctâ minore, nego conſequentiam.

Objic. ſecundò. Sequeretur, quòd poſſet creari Angelus, qui omnes creaturas intelligeret per ſuammet ſubſtantiam, quod repugnat noſtræ doctrinæ. Sequela probatur. Ponamus ſupremum Angelum omnes inferiores creaturas cognoſcere per unicam ſpeciem (neque enim ſuppoſitâ univerſalitate ſpecierum ulla eſt repugnantia, imò veriſimile eſt, ita de facto contingere) hoc poſito, ſi DEUS crearet Angelum adhuc nobiliorem, ut poteſt, tunc ille deberet creaturas ſeſe inferiores per ſuammet ſubſtantiam cognoſcere; aliàs quippe in perfectione modóque cognoſcendi non excelleret Angelum immediatè inferiorem: ſiquidem non haberet ſimpliciorem & perfectiorem modum cognoſcendi, quàm habet Angelus inferior. 7.

Reſpondeo negando ſequelam. Quia ſi DEUS crearet Angelum adhuc ſuperiorem ſupremo Angelo omnia inferiora per unam ſpeciem cognoſcente, tunc infunderet huic Angelo inferiori novam ſpeciem, quâ illum ſuperiorem cognoſceret, ac proinde haberet duas ſpecies accidentales; unam, quâ illum Angelum ſuperiorem; & alteram, per quam omnia inferiora cognoſceret. Superior verò Angelus de novo conditus per unicam ſpeciem infuſam, adeóque ſimpliciùs & univerſaliùs cuncta inferiora cognoſceret.

Objic. tertiò. Una ſpecies non poteſt repræſentare plures quidditates ſpecificas: ergo non poteſt 8.

Digitized by Google

poteſt eſſe univerſalis. Antecedens probatur. Species per ſe ordinata ad repræſentandum objectum ſumit ſuam unitatem ab objecto: ſed plures quidditates ſpecificæ non habent inter ſe unitatem: ergo neque per unam ſpeciem poſſunt repræſentari.

Reſpondeo negando antecedens, & majorem probationis diſtinguo. Species ſumit unitatem ab objecto conſiderato in eſſe objecti, concedo, in eſſe rei, nego. & pariter diſtinctâ minore, nego conſequentiam. Illud autem eſſe objecti, ſub quo plures quidditates conveniunt & attinguntur ab una ſpecie, eſt probabiliter earundem convenientia ſub certa habitudine ad aliquem finem, vel ad ideas Divinas, à quibus Angelicæ ſpecies cauſantur & exemplantur.

9. Objic. quartò. Ponamus, quòd infimus Angelus per unicam ſpeciem cognoſcat 100. quidditates ſpecie diſtinctas, tunc ſequeretur, quòd ſi DEUS crearet 1000. inferiores Angelos, milleſimus ex iſtis, quamlibet illarum quidditatum cognoſceret ad minimum per 10. ſpecies; ſed hoc repugnat apertè concluſioni: ergo.

Reſpondeo negando ſequelam. Nam eſt probabile, quòd quilibet Angelus omnes quidditates corporeas cognoſcat per unicam ſpeciem, ita ut diverſitas univerſalitatis in ſpeciebus Angelicis tantùm reperiatur in comparatione ad cognitionem mutuam Angelorum. Unde in iſto caſu poſſent inferiores Angeli habere æqualem univerſalitatem reſpectu corporearum quidditatum, ita tamen, ut eſſet diverſitas univerſalitatis reſpectu ſpiritualium & Angelicarum quidditatum.

DISPUTATIO XXX.

DE
Obiecto cognitionis Angelicæ.

Ad q. 56. & 57.

CUm intelligibilitas ſit entis proprietas, cum illo convertibilis, ideo ſicut aliud genus entis eſt materiale, aliud immateriale, ita pariter obiectum cognitionis Angelicæ, aliud eſt immateriale, aliud materiale; & de illo D. Th. agit q. 56. de iſto q. 57. Nos in præſenti diſputatione de utroque.

ARTICULUS I.

Quomodo Angelus intelligat ſeipſum?

SUMMARIA.

1. *Status quæſtionis.*
2. *Angelus cognoſcit ſe per ſuam ſubſtantiam ceu ſpeciem impreſſam.*
3. *Non autem tanquam per ſpeciem expreſſam.*
4. *Eſſentia Angeli reſpectu ſui intellectûs non eſt prior & poſterior in eodem proximo genenere cauſa.*
5. *Poteſt ſubſtantia eſſe immediatè operativa per modum complementi potentia in ordine intelligibili.*
6. *Non ſemper ſpecies intelligibilis ſubordinatur intellectui.*
7. *Subſtantia Angeli non eſt immediatè intellecta in actu.*
8. *Etiam anima ſeparata ſe per ſeipſam intelligit.*
9. *Angelus per ſuam ſubſtantiam cognoſcit ſuas operationes, ſpecies & proprietates.*

§. I.

An Angelus ſeipſum intelligat per ſuam ſubſtantiam tanquam ſpeciem impreſſam vel expreſſam?

1. CÙm Angelo non poſſit aliquod objectum eſſe connaturalius ſeipſo, certum eſt, quòd Angelus cognoſcat ſeipſum. Dubium porrò eſt, an ad ejuſmodi cognitionem indigeat ſpecie accidentali ſuæ ſubſtantiæ ſuperadditâ, ſive in actu primo, ut Vaſquio placuit, ſive in actu ſecundo, ut Gonet cum communi Thomiſtarum; vel utrùm ad utrumque munus tam impreſſæ, quàm expreſſæ ſpeciei, Angelo ſua ſubſtantia ſufficiat; quo modo eſſentiam Divinam ad beatificam viſionem concurrere dictum eſt in Tract. de viſione: quòd Cajetano & Nazario probabile viſum eſt.

CONCLUSIO I. *Angelus ad ſui cognitionem non indiget ſpecie impreſsâ accidentali ſuæ ſubſtantiæ ſuperadditâ.* S. D. hîc. a. 1. Ratio eſt, 2.
Eſſentia Angeli habet omnia requiſita, ut ſit per ſeipſam intelligibilis in actu primo: ergo omnis alia ſpecies impreſſa eſt ſuperflua. Conſequentia patet. Officium quippe ſpeciei impreſſæ eſt, ut ſit vicaria objecti, cùm objectum ſeipſo intellectui debitè præſens & unitum eſſe non poteſt. Antecedens probatur. Subſtantia Angeli eſt in eodem immaterialitatis gradu cum ejus intellectu, eſt intimè eidem præſens, & unita, ſiquidem intellectus in illa phyſicè radicatur; ſed hæc ſunt requiſita, ut objectum ſit proximè intelligibile in actu primo: ergo.

CONCLUSIO II. *Angeli ſubſtantia non poteſt ſeipsâ habere rationem verbi ſeu ſpeciei expreſſæ: ſed ad hoc neceſſariò requiritur ſpecies accidentalis.* 3.
Ratio eſt. Eſſe ſpeciei expreſſæ eſt eſſe objectū intellectum in actu: ſed eſſe intellectum in actu eſt Angelo accidentale; ergo etiam ſpecies expreſſa eſt ipſi accidentalis. Minor probatur. Si eſſe intellectum in actu eſſet Angelo ſubſtantiale Angelus

gelus eſſet ſuum intelligere, & actus purus; ſicuti propterea Divina eſſentia eſt ſuum intelligere & actus purus: ſed hoc implicat: ergo.

§. II.

Solvuntur objectiones.

4. OBjicies primò. Si eſſentia Angeli haberet per ſe ipſam rationem ſpeciei & formæ intelligibilis: tunc in eodem genere cauſæ eſſet prior & poſterior, potentia & actus: conſequens eſt abſurdum. ergo. Sequela probatur. Species intelligibilis in genere cauſæ formalis actuat, & complet intellectum, & eſſentia in genere cauſæ formalis actuatur ab intellectu, ceu ſubjectum ab accidente & eſſentia à proprietate: ergo ſi eſſentia Angeli ſimul eſt ſpecies intelligibilis, tunc ſimul in eodem genere cauſæ formalis actuat, & actuatur, eſtque proinde ſeipsâ prior & poſterior.

Reſpondeo diſtinguendo ſequelam. Eſſet in eodem genere cauſæ remoto potentia & actus, concedo, proximo, nego. & ad probationem. Species in genere cauſæ formalis intelligibilis actuat potentiam, concedo, cauſæ formalis naturalis, nego: ergo eſſentia Angeli ſimul actuat in genere cauſæ formalis intelligibilis, & actuatur in genere cauſæ formalis naturalis, concedo, ſecùs, nego minorem & conſequentiam.

5. Objicies ſecundò. Sequeretur, quòd aliqua ſubſtantia creata eſſet immediatè operativa: nam ſpecies eſt principium etiam effectivum cognitionis: ſed ipſamet ſubſtantia Angeli eſſet ſpecies: ergo ipſa ſubſtantia Angeli nullo altero mediante foret effectiva intellectionis.

Reſpondeo diſtinguendo ſequelam. Aliqua ſubſtantia eſſet immediatè operativa per modum complementi ipſius potentiæ, & in ordine intelligibili, concedo, per modum potentiæ, & in ordine entitativo, nego. Ratio reſponſionis eſt, quòd ultima actualitas formæ intelligibilis ſit intelligere, ſicut actus adæquatus eſſentiæ, eſt eſſe. Unde cùm ſubſtantia Angeli ſimul ſit forma intelligibilis, pro ſuo actu adæquato in genere intelligibili reſpicit intellectionem, nec proinde prohibetur, quin ſaltem per modum complementi ad intellectionem immediatè concurrat: in ordine verò entitativo eſſentia pro actu adæquato non reſpicit intelligere, ſed eſſe: & ſic ſubſtantia Angeli pro principio Phyſicè elicitivo intellectionis requirit diſtinctam potentiam intellectivam. Nam eſto, quòd ſubſtantia Angelica in eodem genere remoto cauſæ formalis eſſet ſimul actuans & actuata, eſſet tamen actuans ſolùm in genere proximo cauſæ formalis intelligibilis; eſſet verò actuata per intellectum duntaxat in genere proximo cauſæ formalis naturalis, quod nullam habet repugnantiam. Ita S. D. q. 8. de ver. a. 6. ad 2. *Eſſentia Angeli, quamvis non poſſit comparari ad intellectum ejus, ut actus ad potentiam in eſſendo; comparatur tamen ad ipſum ut actus ad potentiam in intelligendo.*

6. Objicies tertiò. Species intelligibilis tanquam principium quo intelligendi ſubordinatur intellectui in ordine ad producendam cognitionem: ſed ſubſtantia Angeli non ſubordinatur ſuo intellectui: aliàs quippe præpoſtero modo ſubſtantia ſubordinaretur accidentibus: ergo ſubſtantia Angeli non eſt ſpecies intelligibilis ipſius.

Reſpondeo vel negando vel diſtinguendo majorem. Subordinatur intellectui, quando ab ipſo dependet in eſſe & ſuſtentari, concedo, ſecùs, nego. atqui Angeli ſubſtantia in eſſe & conſervari non dependet ab intellectu, ſed è converſo intellectus ab ipſa.

Objicies quartò. Angeli ſubſtantia eſt etiam ſemper intellectiva in actu ſecundo: ergo non eſt ratio, cur non etiam poſſit habere rationem ſpeciei expreſſæ. Antecedens probatur. Quia ut jam dicetur, Angelus ſemper eſt in actu reſpectu ſuæ cognitionis. 7.

Reſpondeo. Eſt ſemper intellectiva in actu ſecundo, qui ſit actus immediatus ſuæmet eſſentiæ, nego. ſic enim etiam foret ſuum eſſe, & actus purus, quod implicat; qui ſit actus immediatus diſtinctæ & accidentalis cognitionis, concedo antecedens, & nego conſequentiam.

§. III.

Corollaria.

COlliges primò. Quòd anima rationalis in ſtatu ſeparationis conſtituta non indigeat ſpecie accidentali impreſsâ, ſed ſibiipſi ſufficiat ad ſui cognitionem: cùm enim ſit ſubſtantia immaterialis, & forma intelligibilis, remoto impedimento corporei vinculi (quo in præſenti vita adſtringitur, ut tam ſui, quàm aliorum objectorum accipiat cognitionem per converſionem ad phantaſmata) ex iiſdem rationibus ſibi ſufficit ad munus ſpeciei impreſſæ, ex quibus Angeli eſſentiam ſufficere diximus. 8.

Colliges ſecundò. Angelos per ſuam eſſentiam cognoſcere ſuas proprietates, operationes & accidentia connaturalia. Ratio eſt; cognitio perfecta & comprehenſiva Angeli requirit ſpeciem perfectam & comprehenſivam, quæ repræſentet effectus in cauſis, ſed Angelus per ſuam eſſentiam comprehenſivè cognoſcit ſeipſum: ergo eſſentia Angeli etiam repræſentat omnes ſuos effectus, qui in ipſa radicantur, aut in ipſa continentur; ſed ejuſmodi effectus ſunt Angeli proprietates, quæ ab eſſentia promanant; operationes, quarum eſſentia eſt radicale principium; accidentia quoque connaturaliter debita veluti ſpecies infuſæ; nam & iſta, ſicut eſſe, ita etiam intelligibilitatem ſuam in & à ſubſtantia habent, in qua continentur. major probatur. Cognitio, quæ ſit per ſpecies ſeorſim repræſentantes cauſam & effectum, ſit componendo & diſcurrendo, ut infrà dicetur; ergo non cognoſcit per ſpecies diviſim repræſentantes cauſam & effectum, ſubſtantiam & accidentia. 9.

Confirmatur, Si ſpecies Angelicæ non viderentur per ipſam eſſentiam, vel cognoſcerentur per ſe ipſas, vel per ſpecies ſuperadditas: neutrum poteſt dici: non quòd per ſeipſas, quia ſic non eſſent ſpecies incognitæ; non per alias ſpecies, quia hinc ſequeretur proceſſus in infinitum: nam & iſtæ ſpecies indigerent aliis ſpeciebus, cùm non ſit major ratio de una, quàm de altera.

Digitized by Google

ARTICULUS II.

Quomodo Angeli DEUM cognoſcant?

SUMMARIA.

1. *Angelus cognoſcit DEUM per ſuam ſubſtantiam tanquam per imaginem.*
2. *Non verò tanquam per ſpeciem intelligibilem*
3. *Cùm ſit medium cognitum.*
4. *Paritas de cognitione alterius Angeli.*
5. *Inſtantia de cognitione DEI in ſubſtantia ſuperioris Angeli.*
6. *Inſtantia de viſione creaturarum in Divina eſſentia.*
7. *Oppoſita Authoritas D. Thomæ.*
8. *Exponitur de ſimilitudine objectiva.*

§. I.

An Angelus per ſuam ſubſtantiam tanquam per ſpeciem DEUM cognoſcat?

1. CErtiſſimum eſt, non tantùm ſupernaturali, ſed etiam naturali cognitione admodum perfectâ DEUM ab Angelis cognoſci, quæ tamen non ſit intuitiva per propriam & quidditativam ſpeciem, qualem in creata viſione implicare dixi in Tract. de viſione; ſed abſtractiva & per ſpeciem alienam, & quidem per propriam ſubſtantiam, non tantùm prout eſt effectus Divinæ omnipotentiæ, quo modo omnis alia quoque creatura deducit in cognitionem DEI, ſed etiam prout habet rationem imaginis. Ex quo poſtremo oritur dubitatio, utrùm ſubſtantia Angeli habens rationem imaginis, DEUM repræſentet per modum ſpeciei intelligibilis & medii incogniti, vel per modum ſimilitudinis objectivæ, & medii cogniti? Priorem partem Gonet, poſteriorem Ylambertus cum aliis amplectitur. Sitque.

2. CONCLUSIO. *Angelus cognoſcit DEUM per ſuam ſubſtantiam, non tanquam per ſpeciem intelligibilem; ſed ſimilitudinem objectivam, & medium cognitum.*

Probatur primò. Ex S. D. hîc a. 3. in C. ubi dicit: quòd iſta cognitio, quâ Angelus DEUM cognoſcit, *magis teneat ſe cum notitia ſpeculari*: ſed cognitio ſpecularis eſt cognitio objecti in alio tanquam medio cognito: ergo ad mentem S. D. cognitio, quâ DEUS per ſuam ſubſtantiam cognoſcit DEUM, magis eſt tanquam per ſpeculum, & in medio cognito, quàm per ſpeciem intelligibilem, & per medium incognitum: magis, inquam, neque enim inficiamur, hanc cognitionem aliquid participare de modo cognoſcendi per ſpeciem intelligibilem, in quantum nempe ſubſtantia Angeli eſt quædam ſimilitudo & imago DEI.

3. Probatur ſecundò ratione. Medium cognitum non eſt ſpecies intelligibilis, ſed ad ſummum objectiva ſimilitudo rei cognitæ (ut ſupp. ex dictis de Viſione DEI) atqui eſſentia Angeli reſpectu DEI eſt medium cognitum: ergo, minor probatur. Objectum primarium eſt priùs naturâ cognitum, quàm objectum ſecundarium: atqui eſſentia Angeli reſpectu ſuæ connaturalis cognitionis eſt objectum primarium, DEUS verò ſecundarium: ergo Angelus priùs naturâ cognoſcit ſuam eſſentiam, quàm DEUM. Minor præterquam quòd admittitur ab Adverſariis, inde liquet, quia, quæ per ſe primò ſunt inſtituta ad eſſendum, priùs repræſentant ſeipſa & ſuum eſſe, deinde ratione ſui attingunt illa, quæ habent connexionem cum ſua eſſentia & eſſe: atqui eſſentia Angeli per ſe primò ordinatur ad eſſe: ergo.

Confirmatur primò. Angelus habet majorem 4.
ſimilitudinem cum altero Angelo, quàm cum DEO, non ideo tamen cognoſcit alterum Angelum per ſuam ſubſtantiam ceu ſpeciem intelligibilem; ergo etiam ex hoc, quòd ſubſtantia Angeli ſit quædam ſimilitudo & imago DEI, non ſequitur, quòd etiam ſit ſpecies intelligibilis ipſius.

Neque dicas. Diſparitatem eſſe, quod Angeli eſſentia non procedat ab altero Angelo, quod tamen ad rationem imaginis requireretur: atqui eſſentia Angeli procedit à DEO, ideóque habet rationem imaginis intelligibilis ipſius DEI.

Nam contrà eſt primò: quòd ſpecies intelligibiles Angelorum non procedant ab objectis, quorum ſunt ſpecies, quia ſunt infuſæ. Contra eſt ſecundò, quòd ratio imaginis ſalvatur etiam in ſimilitudine objectiva, & medio cognito, veluti cùm Cæſar in ſua imagine cognoſcitur, exinde non rectè infertur, quòd illa imago ſit ſpecies intelligibilis: adeóque

Confirmatur ſecundò. Angelus DEUM in 5.
ſubſtantia ſuperioris Angeli perfectiùs cognoſcit, quàm in ſua; quia ſuperior Angelus eſt perfectior imago DEI, ſed in illius ſubſtantia cognoſcit, tanquam in medio cognito: ergo etiam in ſua ſubſtantia.

Confirmatur tertiò. Creaturæ videntur in 6.
Divina eſſentia, tanquam in medio cognito: ergo etiam Divina eſſentia in ſubſtantia Angeli ſic videtur. Conſequentia probatur. Sicut enim Divina eſſentia eſt primarium objectum, & creaturæ ſecundarium reſpectu ſuæ cognitionis, ſic eſſentia Angeli eſt objectum primarium, DEUS verò ſecundarium reſpectu Angelicæ cognitionis.

§. II.

Reſpondetur ad fundamentum ſententiæ oppoſitæ.

FUndamentum Adverſariorum potiſſimùm de- 7.
ſumitur ex Authoritate S. Script. Ezech. 28. ubi Angelus vocatur *Signaculum ſimilitudinis DEI.* & ex D. Th. hîc a. 3. dicente. *Cognitio autem, quâ Angelus per ſua naturalia cognoſcit DEUM, ſimilatur illi cognitioni, quâ videtur res per ſpeciem ab ea acceptam: quia enim imago DEI eſt in ipſa natura Angeli impreſſa, per ſuam eſſentiam DEUM Angelus cognoſcit, in quantum eſt ſimilitudo DEI.*

Unde ſic arguunt: Imago & ſimilitudo objecti, per quam cognoſcitur objectum, eſt ipſius ſpecies intelligibilis: ſed ipſa ſubſtantia Angeli eſt imago & ſimilitudo DEI; ergo ipſa ſubſtantia Angeli eſt ſpecies intelligibilis in cognitione DEI.

Confirmatur. Eſſentia Angeli comparatur ad intellectum Angeli tanquam ſpecies intelligibilis

ad cognitionem ſuipſius: ergo etiam ad ejus intellectum comparatur ut ſpecies intelligibilis in ordine ad cognitionem DEI: non enim minùs eſt nata repræſentare DEUM, quàm ſeipſam, cùm ſit imago & ſimilitudo ipſius.

8. Reſpondeo; Neutram authoritatem plus evincere, quàm objectivam ſimilitudinem competentem medio cognito; non formalem competentem medio incognito. Ideo etiam S. Thomas non dicit, hanc Angeli cognitionem, quâ DEUM per ſua naturalia cognoſcit, eſſe *per ſpeciem intelligibilem*; ſed *ſimilem illi, quâ videtur res per ſpeciem ab ea acceptam.* quomodo ſimilem? quia *imago DEI eſt in ipſa natura Angeli impreſſa*, & in quantum Angelus ad cognitionem DEI non indiget diſtinctâ ſpecie. Interim cùm hæc ipſa cognitio ſecundùm eundem S. D. ſit ſimilior, *& magis ſe teneat cum cognitione ſpeculari*; (uti omnis alia ſimilitudo claudicat) eſt diſſimilis cognitioni per ſpeciem intelligibilem, in quantum deficit ab eſſentiali prædicato ipſius, quòd non ſit immediata per medium incognitum, ſed ſolùm mediata per medium cognitum.

Unde ad argumentum diſtinguo majorem. Imago & ſimilitudo formalis quâ ut medio incognito objectum attingitur & cognoſcitur, eſt ſpecies intelligibilis ipſius, concedo; quâ ut ſimilitudine objectivâ, & in qua tanquam medio cognito attingitur & cognoſcitur objectum, nego majorem, & ſic diſtinctâ minore, nego conſequentiam. Ideo licèt ſuperior Angelus ſit perfectior imago & ſimilitudo DEI, non tamen ſequitur, quòd Angelus inferior DEUM cognoſcat per ſubſtantiam ſuperioris Angeli, tanquam per ſpeciem intelligibilem.

Ad confirmationem diſpatitas eſt, quòd eſſentia Angeli ſit objectum primarium ſeu primò cognitum cognitionis Angelicæ, adeóque non poteſt repræſentare ſeipſam ut medium cognitum, ſed incognitum: atqui DEUS reſpectu intellectûs Angelici non eſt objectum primò, ſed ſecundariò cognitum, ideóque ad illum ſubſtantia Angeli potiùs ſe habet ut ſpeculum, quàm ut ſpecies; quemadmodum eſſentia Divina, licèt intellectum videntis actuet per modum ſpeciei intelligibilis, non ideo tamen eſt ſpecies, ſed ſpeculum rerum creatarum.

ARTICULUS III.

Quomodo unus Angelus alterum cognoſcat?

SUMMARIA.

1. *Angeli ſe invicem cognoſcunt.*
2. *Angelus per ſuam ſubſtantiam non cognoſcit alium Angelum; utpote ſibi diſſimilem.*
3. *Quem nec formaliter nec eminenter in ſua ſubſtantia continet.*
4. *Neque cognoſcit per ſubſtantiam Angeli cogniti.*
5. *Neque poteſt ita cognoſcere per abſolutam potentiam.*
6. *Sed habet ſpecies infuſas, quibus poſſit cognoſcere.*
7. *Cur Angelus DEUM per ſuam ſubſtantiam cognoſcat, non item Angelum?*
8. *Angelus quemlibet alium quidditativè & intuitivè cognoſcit.*
9. *Diviſio comprehenſionis in intenſivam & extenſivam.*
10. *Angelus inferior ſuperiorem non comprehendit intenſivè.*
11. *Comprehendit tamen extenſivè.*
12. *Solvitur inſtantia de viſione omnium poſſibilium in DEO.*
13. *Ex comprehenſione intenſiva ſuarum ſpecierum non ſequitur intenſiva comprehenſio ſup. Angeli.*
14. *Locus S. Doct. exponitur de intenſiva comprehenſione.*
15. *Superior Angelus intenſivè comprehendit inferiorem.*
16. *Illuminatio ſuperioris Angeli non cauſat intenſivam ſui comprehenſionem in intellectu inferioris.*

§. I.

Certiora præmittuntur.

1. Certum ſit primò. Quòd Angeli ſe mutuò cognoſcant, teſte Script. Geneſ. 18. Iſa. 6. Ezech. 2. Luc. 11. ex quibus conſtat, Angelos ſpiritualem quandam rempublicam & Societatem conſtituere, ſibi mutuò loqui, & in negotiis expediendis aſſiſtere, quæ omnia ſine mutua cognitione fieri non poſſunt. Accedit ratio. Angelus quippe eſt perfectiſſima pars univerſi, & ſuprema intelligentium; congruum ergo eſt, ut habeat cognitionem totius entis creati, omniúmque partium ad univerſæ naturæ conſtitutionem concurrentium.

Secundò. Ad perfectionem vitæ humanæ pertinet mutua ſocietas: ergo multò magis ad perfectionem vitæ Angelicæ: ſed perfecta ſocietas includit mutuam cognitionem: ergo.

Certum ſit ſecundò. Unum Angelum non poſſe cognoſci ab altero Angelo, per Angeli cog- 2.
noſcentis ſubſtantiam, &

Ratio eſt. Ut Angelus per ſuam ſubſtantiam cognoſceret alterum Angelum, deberet eſſe intelligibilis imago vel ſimilitudo ipſius: ſed hæc non eſt: ergo. minor probatur. Non eſt imago, quia hæc procedere debet ab eo, cujus eſt imago: atqui ſubſtantia unius Angeli non procedit ab alterius ſubſtantia. Non etiam eſt intelligibilis ſimilitudo, quia tametſi Angeli conveniant in gradu generico, differunt tamen in gradu ſpecifico; ſed quatenus aliqua ſpecie differunt, non habent formalem ſimilitudinem ad invicem: ergo neque Angeli ſe mutuò per modum formalis ſimilitudinis repræſentare poſſunt.

Confirmatur. Ut Angelus per ſuammet ſub- 3.
ſtantiam cognoſceret alterum Angelum, deberet in ſua ſubſtantia formaliter, vel eminenter continere ſubſtantiam alterius Angeli; neque enim aliâ ratione poteſt eſſe medium ducens in cognitionem alterius, prout in 1. Tract. de viſ. oſtendimus:

Digitized by Google

dimus: ſed ſubſtantia Angeli cognoſcentis formaliter non continet ſubſtantiam cogniti, quippe à qua differt in gradu ſpecifico; neque eminenter, quia hoc convenit ſoli cauſæ totius entis: ergo non poteſt Angelus per ſuam ſubſtantiam cognoſcere alterum Angelum.

4. Certum ſit tertiò. Non poſſe cognoſci Angelum per ſubſtantiam Angeli cogniti tanquam per ſpeciem intelligibilem: quia ad hoc eſſet neceſſarium, ut ſubſtantia Angeli cogniti intimè uniretur cum intellectu Angeli cognoſcentis, ut ſuppono ex dictis de Viſione: ſed uniri non poteſt: Unio quippe iſta vel eſſet per identitatem, quo modo eſſentia Divina unitur cum ſuo intellectu; vel eſſet per naturalem colligationem, quo modo ſubſtantia Angeli unitur cum ſuo intellectu; vel per inhæſionem, uti ſpecies accidentales intellectui conjunguntur; vel per illapſum intra terminos eſſentiæ, quo modo Divina eſſentia unitur intellectui Beatorum: ſed nullo ex his modis uniri poteſt, prout examinanti patebit: ergo.

5. Certum ſit quartò. Contra Yſambertum, hanc impoſſibilitatem non tantùm eſſe de ordinaria ſed etiam de abſoluta potentia: non enim fundamur in illo levi principio, quòd aliàs unus Angelus alterum Angelum ipſò invitò non poſſet cognoſcere: ſed in ipſa intrinſeca natura cognitionis & ſpeciei intelligibilis, quæ non tantùm ordinariam & de facto, ſed etiam abſolutam implicantiam probat: unde.

6. Certùm ſit quintò, Angelum indigere ſpeciebus ſuæ eſſentiæ ſuperadditis & infuſis, ut alium Angelum cognoſcat: vel enim per ſubſtantiam alteruttius, vel per ſpeciem accidentalem cognoſcit, non per ſubſtantiam, neque Angeli cognoſcentis, neque cogniti, ut oſtenſum eſt: ergo per ſpeciem accidentalem ſuperadditam, & illam non ab objecto acceptam & emanatam: neque enim Angelus habet virtutem activam in intellectum alterius Angeli, ejúſque immutativam: ergo per ſpeciem infuſam.

7. Dices. Magis diſtat ſubſtantia Angeli à DEO, quàm ab altero Angelo: ergo ſi poteſt per ſuam ſubſtantiam DEUM cognoſcere, poteſt & alium Angelum cognoſcere per ſuam ſubſtantiam.

Reſpondeo negando conſequentiam, ejúſque ſuppoſitum; nam ratio, quòd Angelus per ſuam ſubſtantiam DEUM cognoſcat, eſt, quia ab ipſo emanat, & procedit tanquam effectus intelligibilis, & analogicè conveniens in gradu intellectualitatis, quod ſufficit ad analogicam rationem imaginis, Angelus verò non procedit ab altero, & ut eſſet ſpecies alterius, deberet eſſe ſimilitudo non analogica ſed univoca ipſius, quia quidditativè repræſentaret, quod tamen implicat. His poſitis ſupereſt dubium, ſitne hæc cognitio quidditativa, intuitiva, & comprehenſiva? De quo ſit

§. II.

Aſſeritur non tantùm quidditativa, ſed etiam comprehenſiva cognitio alterius Angeli.

8. CONCLUSIO I. *Cognitio, quâ unus Angelus alium cognoſcit, eſt quidditativa & intuitiva.* S. D. hîc a. 2. Ratio eſt: quandocunque objectum cognoſcitur per proprias ſpecies per ſe ordinatas ad claram & diſtinctam repræſentationem totius eſſentiæ, ut in ſe actu exiſtentis, tunc quidditativè & intuitivè cognoſcitur: ſed hoc modo quilibet Angelus alterum cognoſcit; habet quippe ſpecies alterius ſibi infuſas, quæ ipſius eſſentiam ut ſubſtantem exercitio actualis exiſtentiæ clarè atque diſtinctè repræſentant: ergo.

9. Maius eſt dubium, an illa cognitio ſit comprehenſiva? Ubi videtur diſtinguendum eſſe inter comprehenſionem intenſivam & extenſivam. Comprehenſiva nempe cognitio abſolutè eſt & dicitur, quâ objectum cognoſcitur, in quantum eſt cognoſcibile. quod fieri poteſt dupliciter: primò ut objectum cognoſcatur tantâ claritate, quantâ poteſt cognoſci, ita, ut tanta ſit claritas, támque perfectus modus cognitionis in cognoſcente, quanta eſt claritas, quámque perfectus modus cognoſcibilitatis in cognito. Secundò. Ut quidem clarè & diſtinctè cognoſcatur quidquid perfectionis & quidditatis eſt in cognito, modus tamen cognitionis non adæquet modum cognoſcibilitatis, quo objectum in ſe, & à ſe cognoſci poteſt: primô modò objectum comprehenditur intenſivè; ſecundô modò extenſivè, quâ diſtinctione conabimur componere diſſidentes Authorum etiam Thomiſtarum ſententias: Nam Bannez, Salmanticenſes diſp. 6. dub. 3. abſolutè affirmant unum Angelum ab alio comprehenſivè cognoſci. Marcus à Serra. Nazarius q. 56. a. 2. Suarez de Angelis c. 31. abſolutè negant. Joannes à S. Th. negat ſuperiores Angelos ab inferioribus comprehendi vi propriæ virtutis intellectivæ; concedit verò comprehendi virtute corroborationis, quam inferiores accipiunt ex illuminatione Superiorum Angelorum, cum quo ſentit Gonet. hîc diſp. 7. a. 2. §. 1. ſit igitur.

10. CONCLUSIO II. *Angelus inferior ſuperiorem comprehendit* (1.) *non intenſivè* (2.) *ſed extenſivè.* Ita Yſambertus hîc.

Primæ partis ratio eſt primò. Ad intenſivam comprehenſionem requiritur tam perfecta intellectualitas cognoſcentis, quàm perfecta eſt intelligibilitas cogniti; ſed Angelus inferior non habet tam perfectam intellectualitatem, quàm perfectam intelligibilitatem habet Angelus ſuperior: ergo Angelus inferior intenſivè non comprehendit ſuperiorem. majorem habet S. D. in 4. d. 49. q. 2. a. 3. dicens. *Tunc dicitur aliquid per cognitionem comprehendi, quando cognitum ſtat ſub actu virtutis cognoſcitivæ, & non excedit ipſam.* Unde comprehendere in rigore eſt ſuâ cognitione adæquare cognoſcibilitatem objecti, ita ut tanta ſit claritas támque perfectus modus cognoſcendi in cognoſcente, quanta claritas & modus cognoſcibilitatis eſt in cognito.

Minor quoque probatur ex eodem S. D. qui in l. de cauſis lect. 8. de intelligentia loquens: *Superiora,* inquit, *cognoſcit per modum ſubſtantiæ ſuæ, inferiori modo, quàm res ſuperior ſit in ſeipſa.* Et ratio eſt: Tam intellectualitas cognoſcentis, quàm intelligibilitas cogniti fundatur in immaterialitate, & actualitate: ergo cùm Angelus Inferior ſit minoris; ſuperior perfectioris actualitatis, & immaterialitatis, non poterit eſſe tam perfecta intellectualitas in Angelo inferiori cognoſcente,

quàm

Digitized by Google

quàm perfecta intelligibilitas in Angelo ſuperiori cognito.

Secundò, Si inferior Angelus intenſivè comprehenderet ſuperiorem, non eſſet ratio, cur non etiam intenſivè comprehenderet ſpecies ipſius; ſed has non comprehendit intenſivè: ergo. minor probatur. Angelus ſuperior uti habet ſpecies univerſaliores, ita & perfectiores, quàm Angelus inferior: ergo Angelus inferior illas intenſivè non comprehendit.

11. Secunda pars probatur: ad extenſivam comprehenſionem ſufficit, ut nihil quidditatis ſit in re cognita, quod lateat cognoſcentem; ſed hoc modo Angelus inferior poteſt cognoſcere ſuperiorem; habet quippe ſpeciem quidditativam, quâ ſimul & Angeli ſuperioris eſſentiam, & omnia, quæ in ipſa vel formaliter vel eminenter continentur, intuetur. Favet Authoritas S. D. in 2. contr. gentes. c. 99. dicentis, quòd *intellectus Angeli habet virtutem comprehendendi omnes ſpecies & differentias entis.* Quod cùm in inferiori Angelo non poſſit accipi de comprehenſione intenſiva Angeli ſuperioris juxta præællegatos textus, ſolùm de extenſiva comprehenſione poteſt intelligi.

§. III.

Solvuntur objectiones.

12. OBjicies primò. Illa cognitio eſt comprehenſiva, quâ videtur, quidquid in objecto continetur; ſed Angelus inferior ſic videt ſuperiorem; aliàs quippe nec quidditativè ampliùs ipſum cognoſceret: ergo etiam comprehenſivè illum cognoſcit.

Confirmatur. Si quæ creatura videret omnia, quæ formaliter & eminenter continentur in DEO, DEUM, ejúſque omnipotentiam etiam intenſivè comprehenderet: ergo ſi Angelus intuitivè cognoſcat omnes rationes, quæ ſunt formaliter aut eminenter in Angelo ſuperiori, etiam intenſivè illum comprehendit.

Reſpondeo, diſtinguendo majorem, quâ videtur quidquid in objecto continetur cognitione adæquante cognoſcibilitatem objecti, concedo, non adæquante, nego. & pariter diſtinctâ minore nego conſequentiam.

Ad confirmationem, nego conſequentiam & paritatem. Quia ſi quæ creatura in DEO videret omnia poſſibilia, ipſamet eſſentia & omnipotentia Divina eſſet medium cognitum repræſentans illa: non autem poteſt ex ſeipſa oſtendere omnes effectus, niſi ſimul ſe exhibeat cum omni virtute & claritate, quàm in ſe ipſâ habet, prout in Tract. de Viſ. dictum. Atqui ſpecies inferioris Angeli repræſentant perfectiones Angeli ſuperioris ſecundùm modum eſſendi & intelligendi, non quem habet Angelus ſuperior, ſed inferior, nec proinde adæquant ipſius cognoſcibilitatem.

Objic. ſecundò. Angelus ſuas ſpecies comprehendit intenſivè; ergo etiam intenſivè comprehendit ſpeciem repræſentativam Angeli ſuperioris. Atqui ſpecies Angeli in eſſe repræſentativo eſt ipſe Angelus: ergo Angelus inferior etiam intenſivè comprehendit Angelum ſuperiorem. 13.

Reſpondeo diſtinguendo conſequens: ergo Angelus intenſivè comprehendit ſpeciem repræſentativam Angeli ſuperioris juxta gradum & proportionem immaterialitatis, quàm habet cum ſua eſſentia, concedo, juxta improportionem, quam habet cum immaterialitate Angeli ſuperioris, ne. o, ſimiliter diſtinguo ſubſumptum. Species quidditativa Angeli eſt ipſe Angelus, in eodem gradu ſpecifico immaterialitatis, nego, in minori. concedo ſubſumptum, & nego conſequentiam.

Objic. tertiò. Angelus inferior non poteſt comprehendere ſuperiorem, niſi comprehendat etiam ſpecies ipſius intelligibiles, ſed has non poteſt comprehendere: ergo nec Angelum ſuperiorem. Major eſt S. D. q. 16. de malo. a. 8. ubi habet. *Unusquisque intellectus aliter ſe habet ad ſpecies intelligibiles ſuperioris intellectûs, & aliter ad ſpecies inferioris intellectûs: nam ſpecies intelligibiles ſuperioris intellectûs ſunt univerſaliores, & ideo non poſſunt comprehendi per ſpecies intelligibiles inferioris intellectûs.* 14.

Reſpondeo diſtinguendo minorem. Non poteſt comprehendere intenſivè, concedo, extenſivè, nego minorem, & ſic diſtincto conſequente, nego conſequentiam. Nec alio ſenſu loquitur S. D, quàm de comprehenſione rigoroſè & intenſivè accepta.

Sequitur ex dictis primò. Inferiores Angelos à ſuperioribus etiam intenſivè comprehendi, quia in modo intelligendi non tantùm adæquant, ſed excedunt perfectionem inferioris Angeli. 15.

Sequitur ſecundò. Confortationem & illuminationem ſuperioris Angeli nihil conducere ad conferendam Angelo inferiori intenſivam comprehenſionem, quia, ut optimè arguit Illuſtriſſimus Reding, illa illuminatio Angeli ſuperioris non communicat inferiori aliquod lumen & claritatem intrinſecam, quâ immutetur ipſius connaturalis modus cognoſcendi: ergo adhuc cognoſcit ſuperiorem Angelum juxta proprium & inferiorem modum cognoſcendi, nec proinde intenſivè illum comprehendit. 16.

ARTICULUS IV.

Quomodo Angeli cognoſcant materialia & ſingularia?

SUMMARIA.

1. *Angelorum cognitioni ſubſunt materialia & ſingularia.*
2. *Ad quam ſufficit ſpecies, quâ naturam ſpecificam cognoſcunt.*
3. *Quomodo materialia ſint intra proportionatum objectum Angeli?*
4. *Non ſequitur, naturaliter cognoſci futura contingentia.*
5. *Neque ſpecies habere infinitam virtutem repræſentandi.*

§. I. De-

Digitized by Google

§. I.

Defenditur cognitio omnium ſingularium per ſpeciem repræſentativam totius naturæ.

1. CErtum eſt, quòd Angelus cognoſcat materialia & ſingularia, ut enim diſcurrit S. D. q. 57. a. 2. fide certum eſt, hæc inferiora adminiſtrari per Angelos, cùm *omnes* ſint *adminiſtratorii Spiritûs Hebr. 1.* non autem poſſent adminiſtrari, niſi Angeli haberent notitiam ſingularium, ſiquidem providentia eſt de ſingularibus. Præterea homo cognoſcit ſingularia & materialia; idque eſt de perfectione cognitionis: ergo multò magis illa cognoſcit Angelus. Diſceptatur tamen inter Scotiſtas & Thomiſtas, an Angelus ad cognoſcenda ſingularia, eorúmque proprietates & accidentia indigeat ſpeciebus diſtinctis, vel utrùm eâdem ſpecie, quâ Angelus cognoſcit naturam ſpecificam, attingat quoque ſingularia, eorúmque proprietates & accidentia? Et prior quidem ſententia Scoto, poſterior D. Thomæ placuit. Cum quo ſit.

2. CONCLUSIO. *Angelus per ſpeciem, quâ totam naturam ſpecificam intelligit, etiam directè cognoſcit omnia ſingularia, eorumque proprietates & accidentia.* Utramque doctrinam tradit S. D. hîc a. 2. in c. & quodlib. 7. a. 3. ad 2.

Probatur primò. Magis inter ſe diſtant diſtinctæ naturæ, quàm individua ejuſdem naturæ: ſed Angelica ſpecies propter ſuam univerſalitatem repræſentat plures quidditates & naturas: ergo multò magis repræſentat plura individua ejuſdem naturæ.

Secundò. Species Angelica non eſt à rebus accepta, ſed ad imitationem ſuæ ideæ à DEO infuſa: ergo directè repræſentat ſingularia. Conſequentia probatur. Quia participatio Divinæ ideæ imitatur perfectionem ipſius: ſed de perfectione Divinæ ideæ eſt, ut directè repræſentet ſingularia: ergo.

Tertiò. Ideo ſpecies humanæ cognitionis directè ſolùm repræſentant naturam univerſalem, quia ſunt à ſingularibus abſtractæ: ergo à contrario ſpecies Angelicæ, quia non ſunt abſtractæ, ſed infuſæ, directè repræſentant ſingularia.

Quartò. Si ſpecies Angeli repræſentans naturam, non etiam repræſentaret ſingularia, Angelus non haberet intuitivam & perfectam cognitionem naturæ: quia cognitio univerſalium eſt abſtractiva & infuſa. At conſequens non eſt conveniens perfectioni intellectûs Angelici: ergo.

§. II.

Solvuntur objectiones.

3. OBjicies primò. Illud ab Angelo directè non cognoſcitur, quod eſt extra objectum proportionatum ipſius: ſed ſingularia & materialia ſunt extra objectum proportionatum ipſius: ergo. Minor probatur. Res materiales ſunt extra proportionatum objectum potentiæ totaliter independentis à materia, ſiquidem inter materiale & immateriale nulla eſt proportio: ſed intellectus Angelicus eſt totaliter independens à materia: ergo.

Reſpondeo, præterquàm, quòd hoc argumentum nimium probet, quòd videlicèt nec DEUS cognoſceret ſingularia & materialia, diſtinguendo minorem. entia materialia & ſingularia in eſſe rei materialiter ſpectata, & ſecundùm modum eſſendi, quem in ſeipſis habent, ſunt extra objectum proportionatum, concedo, in eſſe objecti formaliter & ſecundùm modum eſſendi, quem habent in ſpecie infuſa, nego. Item inter ens materiale & immateriale nulla eſt proportio, in eſſe rei, tranſeat, in eſſe objecti, nego.

Inquies. Ergo Angelus non cognoſcit materialia ſecundùm eſſe proprium ipſorum, ſed tantùm ſecundùm eſſe ideale, quod habent in ſuo intellectu & ſpecie.

Reſpondeo ly *ſecundùm* accipiendo ex parte medii, concedo, nam & ipſa materialia conjunguntur in eſſe intelligibili cum intellectu Angeli modò ſpirituali ſecundùm modum intelligendi Angelo proprium: ly *ſecundùm* accipiendo ex parte objecti, nego: neque enim Angelus ſpeciem rei materialis, ſed per ſpeciem rem ipſam materialem, ut in ſe eſt, intelligit.

Objicies ſecundò. Sequeretur, quòd Angelus naturaliter cognoſceret futura contingentia, ſed hoc eſt contra doctrinam ſequentis Articuli: ergo. Sequela probatur. Illa Angelus naturaliter cognoſcit, quorum duratio per ſpecies ab initio creationis infuſas ipſi repræſentatur: ſed rerum omnium ſingularium, adeóque & contingentium duratio ipſi per ſpecies infuſas repræſentatur: ergo. 4.

Reſpondeo negando ſequelam, ejúſque probationem diſtinguo: quorum duratio repræſentatur in actu ſecundo & exercito, concedo, in actu ſignato & quaſi in actu primo, ſic nego majorem, ſed rerum omnium ſingularium duratio repræſentatur in actu ſignato & primo, concedo, in actu ſecundo & exercito, nego minorem & conſeq.

Objicies tertiò. Si ſpecies Angelicæ omnia individua alicujus naturæ repræſentarent, eſſent infinitæ perfectionis; conſequens implicat: ergo & antecedens. Sequela probatur. Poſſe repræſentare infinita individua dicit infinitam virtutem; ſed intra eandem naturam ſpecificam poſſibilia ſunt infinita individua, eàque per ſpecies Angelicas repræſentarentur: ergo deberent eſſe infinitæ virtutis. 5.

Reſpondeo, negando ſequelam, & majorem probationis: nam ad repræſentanda objecta ſyncategorematicè infinita, qualia ſunt ſingularia cujuslibet naturæ, non requiritur virtus aut ſpecies infinita, velut patet in ſcientia Chriſti ſeſe actu extendente ad omnes cogitationes Beatorum in omnem æternitatem. Adde, quòd Angeli non cognoſcunt ſingularia, niſi cùm exiſtunt ut art. ſeq.

AR-

Digitized by Google

ARTICULUS V.

Utrùm Angeli naturaliter & certò cognoſcant futura contingentia?

SUMMARIA.

1. *Status quæſtionis.*
2. *Authoritas Script. & PP. ſoli DEO tribuit naturalem cognitionem futurorum contingentium.*
3. *Ratio probat Angelis non competere naturalem cognitionem futurorum contingentium.*
4. *Diſparitas inter æternitatem DEI, & ævum Angelicum.*
5. *Angelus habet ſpecies omnium futurorum repræſentativas in actu primo.*
6. *Species intelligibiles animæ Chriſti erant perfectiores Angelicis quoad multitudinem cognitorum.*
7. *Quænam præterita Angelus naturaliter cognoſcat?*
8. *An dæmones poſſint futura prædicere?*

§. I.

Negatur Angelis naturalis cognitio futurorum contingentium.

1. LOquitur titulus §. primò de naturali cognitione, non ſupernaturali: neque enim dubium eſt, per ſupernaturalem revelationem Angelum in futurorum contingentium notitiam venire poſſe. Secundò. De cognitione futurorum non neceſſariorum, nam & iſta videt in cauſis, quas comprehendit; ſed contingentium, quæ videlicet vel continentur in cauſa libera & indifferenti, vel certè à concurſu cauſæ contingentis & liberæ dependent, veluti eventus fortuiti & caſuales. Tertiò. De cognitione certa, non conjecturali; cùm enim intellectûs humani acumen futura contingentia in cauſarum indifferentium propenſione per probabiles conjecturas venari & ominari poſſit: id longè ſagaciùs poterit Angelici intellectûs perſpicacia.

2. CONCLUSIO. *Angelus naturaliter futura contingentia certò præſcire non poteſt.* Ita S. D. hic a. 3. & conſtat primò ex S. Scriptura, ubi prædictio futurorum habetur pro Charactere Divinitatis, veluti Iſaiæ 41. *annuntiate, quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dii eſtis vos.*

Secundò. Communi in hanc ſententiam conſenſu PP. è quibus Chryſoſt. hom. 18. *in Joann. prædictio futurorum immortalis DEI duntaxat opus eſt.* Iſid. l. d. *Summo bon.* c. 10. *futura Angeli niſi revelatione Divinâ cognoſcere non poſſunt.*

3. Probatur tertiò ratione. Vel Angelus futura contingentia cognoſceret in ſuis cauſis, vel in ſeipſis: neutro modo: ergo nullo. Non in ſuis cauſis, quia iſtæ, cùm ſint indifferentes & indeterminatæ non poſſunt fundare certam & determinatam cognitionem eventûs. Non in ſeipſis, quia in ſe ipſis nondum ſunt.

Confirmatur. Ideo DEUS futura contingentia certò videt, quia vel videt in cauſis à ſe prædeterminatis, ut docent Thomiſtæ; vel quia omnia ſunt ipſi præſentia in menſura ſuæ æternitatis, etiam ad futuram rerum durationem virtualiter ſe extendente; ut iidem Thomiſtæ cum quibusdam RR. & dictum in Tract. de DEO. Vel quia DEUS ex ſua illimitatione eſt determinatus ad cognoſcendam omnem veritatem; ad quam pertinet objectiva & determinata veritas alterutrius ex duobus contradictoriis, veluti placet RR. ſed nullum ex his Angelis convenire poteſt; ergo ſolus DEUS habet ſcientiam de futuris contingentibus.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò. DEUS cognoſcit futura contingentia in menſura ſuæ æternitatis, eò quòd iſta ſit ſuperior menſura reſpectu futurorum contingentium: ergo etiam Angelus cognoſcit futura contingentia in menſura ſui ævi, eò quòd etiam hæc duratio ſit ſuperior, quàm menſura futurorum contingentium. 4.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens. Eò quòd æternitas ſit ſuperior propter infinitatem immmutabilis ſimultatis, concedo, aliâ quâlibet ratione, nego (de quo in Tract. de ætern. DEI) antecedens & conſequentiam; nam Angelorum ævum tantùm eſt ſuperius dignitate, non etiam infinitate.

Objicies ſecundò. Illa omnia cognoſcit Angelus, quorum habet ſpecies; ſed habet ſpecies futurorum contingentium: ergo. Minor eſt certa. Quia habet ſpecies rerum cognoſcibilium ab initio creationis infuſas. Major inde conſtat, quia nullum apparet impedimentum, cur Angelus non cognoſcat objecta, ad quorum cognitionem expedita habet principia. 5.

℞. diſtinguendo majorem. Illa cognoſcit Angelus, quorum habet ſpecies repræſentativas in actu ſecundo, concedo, in actu primo, nego. Sed habet ſpecies futurorum contingentium in actu primo, repræſentativas, concedo, in actu ſecundo, nego minorem & conſequentiam.

Si quæras, cur non etiam ſint repræſentativæ in actu ſecundo? Reſpondeo deeſſe actualem eorum exiſtentiam, quæ per modum neceſſariæ conditionis ex parte objecti requiritur. Et ratio eſt: quia Angelus cognoſcit ſingularia, in quantum ſunt partes univerſi; ſed non niſi per actualem exiſtentiam fiunt partes univerſi: ergo tantùm cognoſcit ſingularia, cum actu exiſtunt. Item ſpecies Angelicæ ſunt ordinatæ, ut objecta intuitivè, & ſecundùm exercitium ſuæ exiſtentiæ repræſentent: ſed hoc non obtinetur, niſi poſitâ illorum exiſtentiâ. Audi S. D. hic ad 3. *Ea, quæ ſunt præſentia, habent naturam per quam aſſimilantur ſpeciebus, quæ ſunt in mente Angeli, & ſic per eas cognoſci poſſunt; ſed quæ futura ſunt, nondum habent naturam, per quam illi aſſimilentur; unde per eas cognoſci non poſſunt.*

Objicies tertiò. Species Angelicæ ſunt perfectiores, quàm ſint illæ ſpecies, quas habet anima Chriſti: 6.

Digitized by Google

Chriſti; ſed anima Chriſti per ſpecies infuſas cognovit futura contingentia: ergo & illa per ſpecies infuſas cognoſcit Angelus.

Reſpondeo diſtinguendo majorem, ſunt perfectiores quoad modum repræſentandi, & univerſalitatem ſpecierum, concedo, quoad multitudinem objectorum, nego. Nam quia ſpecies Chriſti D. debebant ſervire ſupernaturali ſcientiæ ipſius, per quam ceu Caput hominum & Angelorum omnia futura, cordiúmque ſecreta cognoſcit, ideo habebant virtutem ſuperadditam futura repræſentandi, prout docet S. D. in 3. p. q. 11. a. 4.

7. Colliges ex dictis primò. Quamvis Angelus intelligat omnia illa præterita, quæ vidit aliquando præſentia, vel quæ ſuæ exiſtentiæ aliquod veſtigium reliquerunt; non tamen poſſe naturaliter cognoſcere illa præterita libera & contingentia, quæ nunquam cognovit præſentia, & quæ nullum ſui veſtigium reliquerunt: quia hæc ita ſe habent ad intellectum Angeli, ac ſi nunquam extitiſſent; nec eſt aliquid aſſignabile, ratione cujus illorum notitia Angelo tribui poſſit. Unde & Sacra Scriptura pro nota divinitatis non ſolùm ponit futurorum, ſed etiam præteritorum cognitionem in illo Iſa. 41. *Accedant & nuntient nobis, quæcunque ventura ſunt, priora quæ fuerunt, nuntiate, & ponemus cor noſtrum, &c.* hoc eſt, interprete D. Hieron. *Dicite nobis præterita, vel futura, & ex eorum eventibus veſtram potentiam demonſtrate.*

Colliges ſecundò. Dæmones non poſſe futura verè prædicere, niſi DEUS mediantibus bonis Angelis ipſis revelet, ſicut & improbis hominibus quandoque revelat, quemadmodum conſtat in Balaamo, Caipha, & Sybillis. Advertit quoque S. Auguſtinus l. 1. de Gen. ad litt. dæmones aliquando futura expiſcari ex ſcriptis & dictis aliorum, quibus facta eſt revelatio, vel illa conjecturaliter cognoſcere ex propenſione cauſarum, aut concurſu ſiderum, ad quorum cognitionem ſunt ſagaciſſimi. 8.

ARTICULUS VI.

An Angeli naturaliter cognoſcant ſecreta cordium?

SUMMARIA.

1. *Status quæſtionis.*
2. *Authoritates contra naturalem cognitionem ſecretorum.*
3. *Ratio intrinſeca à jure & exigentia cognitionis Angelicæ.*
4. *Ratio à poſteriori ex præjudicio locutionis Angelicæ.*
5. *Objecta PP. Authoritas explicatur.*
6. *Actus liberi non continentur intra objectum proportionatum intellectûs Angelici.*
7. *Conditio neceſſaria ad cognoſcenda ſecreta cordium eſt directio voluntatis illa communicantis.*
8. *Objecta contra directionem voluntatis diluuntur.*
9. *Occultatio ſecretorum cordis non fit ex denegatione extrinſeca Divini concurſûs, aut defectu ſpeciei repræſentantis.*
10. *Angelus naturaliter non cognoſcit myſteria gratiæ.*
11. *Cognoſcit tamen naturaliter alterius Angeli ſpecies & habitus.*

§. I.

Statuitur reſolutio negativa.

1. PEr ſecreta cordium intelligimus internos actus intellectûs & voluntatis, qui ſiſtunt intra potentiam, neque in alio ſigno, vel actu externo relucent; quorum aliqui ſunt neceſſarii, alii verò liberi, vel elicitivè, ut actus voluntatis, vel imperativè ut actus intellectûs. De actibus neceſſariis, velut etiam de actibus phantaſiæ & appetitûs ſenſitivi communis eſt ſententia cum S. D. hîc a. 3. illos quoad ſubſtantiam ab Angelo cognoſci, quia ut ſic ſunt effectus verè naturales communes brutis animantibus, pertinentes ad ordinem naturæ, adeóque continentur ſub objecto proportionato naturæ intellectualis. De liberis ergo actibus inſtitutâ quæſtione, ſit

2. CONCLUSIO *Angelus non poteſt naturaliter cognoſcere ſecreta cordium: ſeclusâ vel ſpeciali revelatione, vel ad Angelum cognoſcentem directione.* S. D. hîc a. 4. Ita pluribus locis S. Scriptura inſinuat ſoli DEO ejuſmodi cognitionem tribuens: veluti Pſalmo 7. *ſcrutans corda & renes DEUS.* & Jer. 17. *pravum eſt cor hominis, & inſcrutabile, quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans corda & renes.* In quæ verba D. Hieron. *Hinc diſcimus, quòd nullus ſcit cogitationes hominum, niſi ſolus DEUS.* Accedit D. Auguſt. in Pſal. 41. loquens: *antequam DEUS manifeſtet in die Judicii conſilia cordium, omne cor omni cordi clauſum eſt.* Et D. Athanaſ. Epiſt. 27. *Præſcius rerum*, inquit, *& cognitor cordium DEUS, neque enim Angeli cordis abſcondita vel futura videre poſſunt.* D. quoque Ambroſius Chriſti Divinitatem probat ex eo, quòd *vidit cogitationes eorum.* Luc. 11.

Probatur primò ratione S. D. à priori. Illa ſolùm objecta ex ſe Angelus naturaliter cognoſcit, quæ ſunt partes univerſi, pertinentes ad ordinem univerſi, ſuove dominio ſubjiciuntur; ſed liberi actus voluntatis non pertinent ad ordinem univerſi, nec ſunt partes ipſius, nec ejus dominio ſubjiciuntur: ergo illos Angelus naturaliter non cognoſcit. major inde patet, quia illa ſolùm continentur intra objectum proportionatum cognitionis Angelicæ; ad quæ cognoſcenda Angelus jus habet, aut exigentiam naturalem; ſed jus habet in ſuos tantùm actus, quippe ſuo dominio ſubjectos, non item in alienos, quippe alterius Angeli libertati & dominio ſubjectos; exigentiam quoque naturalem tantùm habet ad cognoſcendas omnes partes hujus univerſi, tanquam pars primaria & nobiliſſima univerſi: ergo hæc ſola objecta Angelus naturaliter cognoſcit. Minor quoq; probatur. Ordo partiũ hujus univerſi conſiſtit in concatenatione cauſarũ, ſeu dependentia & communicatione influxuum, quam habent cauſæ ſuperiores cum inferioribus; unde ſi quæ cauſa vel potẽtia eſt exempta ab ejuſmodi influxûs dependentia & cõmunicatione, eſt etiam extra ordinem univerſi, nec proinde actus ipſius alteri potentiæ, quàm à qua elicitur, & à qua 3.

in

in eliciendo dependet, poteſt eſſe ſubjectus. Arqui liberi actus interni voluntatis ſive eliciti, & intra voluntatem exiſtentes, ſive imperati & exiſtentes in intellectu nullam habent dependentiam, & communicationem influxûs, prærerquam ab ipſa voluntate vel intellectu elicientis: ergo non ſunt partes pertinentes ad ordinem univerſi.

4. Probatur 3. ratione à poſteriori. Si cogitationes & actus interni, quamprimum eliciuntur, fierent juris publici, & proſtituerentur aliorum quorumcunque cognitioni, rueret dominium, quod habet natura intellectualis in ſuos actus liberos, & mutua locutio Angelorũ: conſequens eſt abſurdum: ergo. Sequela probatur. Ad perfectum dominium & jus in ſuos actus pertinet, ut tollantur impedimenta, quæ perfecto dominio præjudicium inferunt: ſed hæc impedimenta non tolluntur: ſiquidem ſtante tali publicatione conceptuum natura rationalis multùm retraheretur ab eliciendis ſuis actibus, & voluntas multa quaſi invita decerneret: nulla quoque foret comunicatio & directio conceptuum, in qua locutionem Angelorum conſiſtere in ſeq. dicemus, ſiquidem conceptus ante omnem directionem jam omnibus forent manifeſti.

§. II.

Solvuntur objectiones.

5. OBjicies primò authoritatem SS. PP. è quibus noſter Venerabilis Beda l. 2. in Job. c. 7. ſic loquitur. *Non enim quidquam affectuum ſuorum ad invicem latere poteſt: ſimplices enim creaturæ nullum habentes quaſi obſtaculum corpulentum perſpicua ſibi ſunt.* Et D. Gregorius noſter l. 18. moral. c. 27. *In beatitudine reſurgentium unus erit perſpicabilis alteri, ſicut ipſe ſibi: & cùm unusquiſque intellectus attenditur, ſimul conſcientia penetratur.*

Reſpondeo, SS. PP. mentem eſſe, nos poſt reſurrectionem nullum habituros obſtaculum ex corporum conjunctione, quale nunc patimur, ne unus internas alterius cogitationes (ſuppoſitâ tamen illius directione & communicatione) poſſit cognoſcere: ut enim S. D. hîc a. 4. duplex datur impedimentum, quò minùs unus alterius mentem penetret, ſcilicet *propter groſſitiem corporis, & propter voluntatem claudentem ſua ſecreta: primum autem obſtaculum tolletur in reſurrectione, nec eſt in Angelis: ſed ſecundùm impedimentum manebit poſt reſurrectionem, & modò eſt in Angelis.*

6. Objicies ſecundò. Angelus naturaliter cognoſcit, quidquid pertinet ad proportionatum objectum ipſius: Sed actus liberi pertinent ad proportionatum objectum intellectûs Angelici: ergo illos naturaliter cognoſcit. Minor probatur. Omnis entitas naturalis continetur intra objectum proportionatum intellectûs Angelici: ſed actus liberi utique ſunt quædam entitates naturales: ergo continentur intra proportionatum objectum intellectûs Angelici.

Reſpondeo negando minorem, cujus probationem diſtinguo. Omnis entitas naturalis & pertinens ad ordinem naturæ continetur intra proportionatum, &c. concedo majorem; pertinens ad ordinem moralem, nego majorem, & ſic diſtinctâ minore, nego conſequentiam.

7. Dices. Angelus habet ſpecies liberorum actuum repræſentativas, & quidem in actu ſecundo, ſiquidem actu exiſtunt: ergo illos actu cognoſcit.

Reſpondeo negando alterum membrum antecedentis, ejúſque probationem diſtinguo: actu exiſtunt, ut tamen remaneant ſub libertate & dominio elicientis, donec per directionem ſuæ liberæ voluntatis illum velit aliis innoteſcere, concedo; ut trahantur ad naturalem ordinem univerſi, ſic nego. Igitur ulteriùs requiritur, ut Angelus velit, & conſentiat, ſuum conceptum alteri Angelo eſſe cognitum, quâ directione voluntatis, tanquam conditione ſine quâ non poſitâ, jam alteri Angelo quodammodo jus acquiritur, ad illius conceptûs cognitionem, & ſpecies, quæ illum conceptum priùs repræſentabat tantùm in actu ſignato, jam etiam repræſentat in actu ſecundò & exercito.

8. Objicies tertiò. Si liberi actus voluntatis non continentur intra proportionatum objectum Angelici intellectûs, tunc ne quidem poſt conceptûs directionem & communicationem poterit Angelus illos cognoſcere, ſiquidem directio conceptûs non facit, quòd ſint pars univerſi: at conſequens eſt abſurdum: ergo.

Confirmatur primò. Ipſamet directio & manifeſtatio conceptûs eſt actus liber voluntatis: ergo ad ipſius manifeſtationem neceſſaria erit nova directio, & ſic in infinitum.

Confirmatur ſecundò. Angelus inferior per directionem ſui conceptûs poſſet illuminare ſuperiorem, quia illuminatio eſt manifeſtatio veritatis ignotæ, ſed conſequens eſt abſurdum: ergo.

Reſpondeo negando ſequelam, & ad probationem dico: licèt Angelus per directionem ſui conceptûs non faciat, ut ſuus conceptus ſit pars univerſi, facit tamen, ut ſit pars objecti alterius Angeli: non enim tantùm illud omne pertinet ad objectum Angelicæ cognitionis, quod eſt pars actualis univerſi; ſed etiam ad quod cognoſcendum Angelus jus habet & exigentiam; ſed poſitâ directione Angeli loquentis, alter Angelus jus habet & exigentiam ad percipiendum illum conceptum, cùm hoc ſit Angelicæ ſocietatis proprium: ergo.

Ad 1. confirmationem Reſpondeo. Directionem & ſe ipſam & alium actum internum eâdem operâ manifeſtare, quemadmodum lux ſimul ſe & colorem manifeſtat.

Ad 2. confirmationem negatur ſequela, quia, ut mox dicetur, illuminatio Angelorum non eſt qualiſcunque veritatis ignotæ manifeſtatio, ſed per modum magiſterii, & de veritatibus ſpecialiter à DEO revelante pendentibus.

§. III.

Corollaria.

INferes ex dictis primò, Cogitationes cordis Angelicæ cognitioni occultari, non ex ſola extrinſeca denegatione divini concurſûs, ut Scotus voluit: aut enim talis concurſus eſſet debitus, aut indebitus. Si indebitus, reddenda eſt ratio, & aliud fundamentum oſtendi debet, cùr ad cogitationum cognitionem Angelo non debeatur con- 9.

curſus, qui tamen ipſi debetur ad cognitionem aliorum entium & effectuum naturalium. Aut eſt debitus; & tunc ſequeretur, quòd DEUS Angelis etiam Beatis inferret perpetuam violentiam, denegando concurſum debitum ad objecti proportionati cognitionem. Sed neque ex defectu ſpeciei repræſentantis, ut docent Suarez & Arrubal; non enim Angelus objectorum naturaliter à ſe cognoſcibilium ſpecies ſucceſſivè acquirit, ſed habet illas ſimul ab initio creationis infuſas: atque ad cognoſcendam Angeli operationem non eget aliâ ſpecie, quàm quæ ipſam Angeli eſſentiam repræſentat, velut infrà (ubi de Angelorum locutione) dicetur.

Oritur ergo hæc occultatio ex intrinſeca impotentia cognoſcendi, eò quôd ſecreta cordium nec ad ipſum Angelum, neque ad ordinem univerſi, adeóque nec ad objectum proportionatum Angelicæ cognitionis pertineant, priuſquam ad ipſum Angelum dirigantur: hâc quippe poſitâ directione jam Angelo jus ad illorum cognitionem acquiritur, illáque latitudinem objecti Angelici ingrediuntur.

10. Inferes ſecundò. Angelos non cognoſcere naturaliter myſteria gratiæ: tum quia ſunt altioris & ſupernaturalis ordinis, ac proinde excedunt proportionem cujuslibet creati intellectûs; tum quia ſi Angelus alterius Angeli cogitationes non novit, quia iſtæ à libera ejus voluntate dependent, multò minùs poteſt naturaliter intelligere illa myſteria, quæ ex ſola DEI voluntate dependent; qua de cauſa Apoſt. 1. Corinth. 2. *quæ ſunt hominis*, inquit, *nemo novit, niſi Spiritus hominis, qui in ipſo eſt: ita & quæ ſunt DEI, nemo novit niſi Spiritus DEI.*

Inferes tertiò. Ab Angelo cognoſci ſpecies alterius Angeli intellectui infuſas, & habitus intra ipſius intellectum aut voluntatem productos. 11.

Ratio eſt: quòd ſpecies & habitus ſunt accidentia, quibus Phyſica & naturalis virtus Angeli neceſſariò modò perficitur & informatur; ſicque habent ſe per modum naturæ, & pertinent ad integrationem & ornatum Univerſi: Sed quæ tali modo ſe habent, pertinent ad ad objectum proportionatum cognitionis Angelicæ: ergo.

Verùm, cognoſcúntne etiam noſtros habitus liberis actibus acquiſitos? Reſpondeo affirmativè: nam & iſti ſemel producti per modum formæ naturalis potentias animæ perficiunt, vel informant. Nec refert, quòd Angelus poſſit exinde devenire in cognitionem noſtri actûs liberi, quia hoc modo Angelus non cognoſcit actum liberum in ſeipſo, & prout egreditur à voluntate, ſed ſolùm in aliquo effectu, & ſigno naturali, quod non eſt inconveniens: cùm hoc modo actus internos eorúmque intenſionem cognoſcere poſſit ex actibus externis.

DISPUTATIO XXXI.

DE

Modo cognitionis Angelicæ.

Ad q. 58.

VIdimus cum S. D. quidditatem, medium, & objectum cognitionis Angelicæ. Supereſt, ut & modum, quo objecta cognoſcit, diſquiramus: ad hunc porrò pertinent duratio, unitas & ſimplicitas Angelicæ cognitionis, de quibus ſit

ARTICULUS I.

An Angelus aliqua objecta ſemper, aut plura ſimul intelligat?

SUMMARIA.

1. *Angelus ſemper eſt in actu ſecundo cognoſcendi ſeipſum.*
2. *Et DEUM tanquam terminum ſuæ dependentiæ.*
3. *Alia objecta non ſemper actu cognoſcit.*
4. *Quid ſit cognoſcere multa ut multa?*
5. *Angelus non cognoſcit ſimul multa ut multa.*
6. *Poteſt intelligere ſimul plura diverſi ordinis.*
7. *Diſparitas inter plures ſpecies in actu primo, & intellectiones in actu ſecundo.*
8. *Quinam habitus in intellectu Angelico admitti poſſint?*

§. I.

Reſolvitur prima pars quæſiti.

1. QUæſtio ſolùm movetur de naturali Angeli cognitione. (nam beatificâ viſione divinam eſſentiam à Beatis Angelis jugiter intelligi aliunde conſtat) Et ad primæ partis reſolutionem ſit

CONCLUSIO *Intellectus Angeli* (1.) *ſe, &* (2.) *DEUM ſemper actu cognoſcit:* (3.) *non autem alia objecta.*

Prima pars probatur. Omne vivens ſemper eſt in actu alicujus operationis vitalis ſibi maximè connaturali, & radice aliarum operationum: ergo & Angelus. Sed non eſt aliqua operatio connaturalior Angelo tanquam ſubſtantiæ intellectuali, quæque ſit aliarum radix, quàm cognitio ſui ipſius; nam & objectum connaturaliſſimum eſt ipſi ſua eſſentia, eáque ſe ipſam intellectui per modum ſpeciei identidem repræſentat; & ex cognitione ſuæ ſubſtantiæ Angelus ad aliorum quoque cognitionem determinatur: ergo.

Secunda pars probatur. Cognitio comprehenſiva effectûs etiam attingit cauſam: ergo cognitione 2.

Digitized by Google

tione comprehenſivâ, quâ Angelus perpetuò cognoſcit ſeipſum, etiam perpetuò cognoſcit DEUM, ut ſui cauſam.

3. Tertiæ partis ratio eſt primò. Quòd multa ſunt objecta, quæ defectu exiſtentiæ in actu ſecundo non ſemper, ſed ſolùm ſucceſſivè, quo modo in rerum natura ponuntur, Angelo repræſentantur. Secundò. Quia ſpecies ſubjiciuntur libero uſui & applicationi ipſius Angeli: Unde poteſt illas ad hujus vel illius objecti repræſentationem quoties, quomodo, & quando vult, applicare.

§. II.

Reſolvitur altera pars quæſiti.

4. PRo alterius quæſiti reſolutione præmittendum: ſenſum eſſe, an Angelus poſſit objecta non tantùm in ſe & materialiter multa, ſed etiam formaliter, & ut multa ſunt, ſimul intelligere. Quod tunc demum fieret, ſi plura objecta, vel plures cognitiones Angeli ad ſe non ſubordinarentur: objecta quippe inter ſe coordinata (ut patet in ſcientiis) unum formaliter objectum; cognitiones quoque ſubordinatæ unam formaliter cognitionem conſtituunt, juxta illud: Ubi eſt unum propter aliud, ibi eſt unum tantùm. Hoc poſito.

5. CONCLUSIO. *Angelus non poteſt intelligere multa ut multa.* S. D. hic a. 2. Ratio eſt. Angelus vel intelligeret multa ut multa per unum actum, vel per plures. Neutrum poteſt dici. Non per unum actum, quia *ſicut ad unitatem motûs requiritur unitas termini, ita ad unitatem operationis requiritur unitas objecti*; ſed objectum non eſſet unum ex hypotheſi; ergo nec operatio. Non etiam per plures actus: quia idem ſubjectum vel potentia ſimul in actu perfecto pluribus formis adæquatis, & ultimis actualitatibus ejuſdem ordinis & generis compleri non poteſt, ut ex Philoſophia ſupponitur; ſed intellectio eſt ultima actualitas, & terminus potentiæ intellectivæ; ergo intellectus plures actus intellectionis ejuſdem ordinis & generis ſimul elicere non poteſt.

6. Dixi *ejusdem ordinis & generis.* Nihil enim obſtat, quin Angelus ſimul plures cognitiones ſubordinatas de objectis diverſi ordinis itidem inter ſe coordinatis poſſit elicere. Ita Angelus de facto DEUM intelligit per beatificam viſionem, ſeſe per ſuammet ſubſtantiam, & alia à ſe per ſpecies ſuperadditas; quæ cognitiones non minùs, quàm objecta ipſarũ, cùm inter ſe ſint coordinatæ, ideo Angelus non plura, ut plura, ſed per modũ unius cenſetur cognoſcere. Species quippe & cognitiones inferiores ſubordinantur ſuperioribus, veluti operationes ſenſuum externorum ſubordinantur operationi ſenſûs interni; & ſpecies ſuperior eminenter in ſe continens inferiorem eſt ratio determinativa ad uſum ſpeciei inferioris. Atqui Eſſentia Divina, nec non propria eſſentia Angeli eſt ſpecies ſuperior in ſe eminenter continens ſpecies intelligibiles infuſas: ergo Angelus Divinam eſſentiam clarè videns, & ſeipſum comprehendens, exinde ad uſum aliarum ſpecierum intelligibilium, ac variorum objectorum cognitionem ſimul & ſemel determinari poteſt.

Hinc etiam dabis diſparitatis rationem, cur Angelus plures ſpecies intelligibiles in actu primo, 7.
non item plures cognitiones adæquatas in actu ſecundo habere poſſit.

Ratio enim eſt: quòd ſpecies intelligibiles in actu primo habeant ſe per modum habitûs & formæ incompletæ; intellectiones verò per modum ultimæ actualitatis: non eſt autem inconveniens, plures formas incompletas concurrere ad unum principium totale complendum: eſt verò abſurdum, dari ejusdem potentiæ plures terminos completos & ultimatos, ejuſdem ordinis & rationis, dum quilibet eorum eſſet, & non eſſet ultimatus, ſeu adæquatus.

Quæres, utrùm in intellectu Angelico dentur 8.
habitus? Reſpondeo, Nullos dari habitus (1.) ſcientiarum, vel artium: dari tamen poſſe habitus (2.) opinionis & fidei acquiſitæ, in ordine ad cognoſcenda futura contingentia, & cordium ſecreta.

Ratio primi eſt, quòd habitus ſcientifici dantur ad tollendam difficultatem, quàm patitur intellectus in deducendis concluſionibus è ſuis principiis, & habitus artificioſi ad ſublevandam difficultatem, quam patitur idem intellectus in introductione formæ in materiam; ſed intellectus Angelicus in neutro patitur difficultatem, quippe qui exactiſſimè penetrat concluſiones in ſuis principiis, & effectus in cauſis; optiméque novit, quo modo forma artificialis conveniat ſuo ſubjecto: ergo.

Ratio ſecundi eſt: quia difficultas, quæ reperitur in formidine oppoſiti, cùm aſſentimur, vel conjecturaliter propter quædam indicia & ſigna, vel propter authoritatem dicentis, ſuperatur per habitus opinionis & fidei acquiſitæ: ſed Angelus in aſſenſu circa futura contingentia, vel ſecreta cordium, quandoque patitur difficultatem, & formidinem oppoſiti: ergo circa talia objecta habere poterit habitus opinionis & fidei.

ARTICULUS II.

An Angelus intelligat, diſcurrendo, componendo, dividendo?

SUMMARIA.

1. *Exponitur ſtatus quæſtionis.*
2. *Angelus nihil intelligit diſcurrendo.*
3. *Conſiderat concluſiones in principiis.*
4. *Etiamſi ſuâ ſpecie utatur inadæquatè, non tamen cognoſcere poteſt illativè.*
5. *Diſparitas inter ſpecies Angelicas, & animæ Chriſti.*
6. *Quomodo ſine diſcurſu in effectu naturali Angelus cognoſcat cauſam ſupernaturalem?*
7. *Quomodo dæmones in judicando decipi poſſint?*
8. *Poſſitne eadem cognitio reſpectu diverſorum objectorum eſſe evidens & inevidens, naturalis & ſupernaturalis?*

9. *Quomodo Angeli dicantur conſultare, & mirari?*
10. *Diſparitas inter intentionem & cognitionem principiorum.*
11. *Angelus non intelligit componendo & dividendo.*
12. *Nec ideo ipſius cognitio ſimul eſt naturalis & ſupernaturalis.*

§. I.

Removetur formalis diſcurſus.

1. LOquimur de diſcurſu non virtuali, quem uti DEO, ita & Angelis communis Theologorum concedit, ſed de formali, quo nempe ex cognitione rei magis notæ illativè, & ex vi ipſius deducimur in cognitionem rei minùs notæ. Unde ad diſcurſum formalem non ſufficit primò, ut ſit cognitio unius in alio, ſive ut unum objectum ſit ratio cognoſcendi alterum: id enim ſolummodò probat diſcurſum virtualem, quo modo Divina eſſentia tam DEO, quàm Beatis eſt ratio videndi creaturas, velut. in Tract. de DEO diximus. Neque ſufficit ſecundò, quòd ſit unius cognitio poſt aliud, hoc enim ſolummodò dicit ſucceſſionem actuum, ſive, ut vocant, diſcurſum ſecundùm ſucceſſionem, qualem Angelis nemo denegat. Requiritur ergo, ut ſit cognitio unius ex alio non ſolùm ex parte rei cognitæ, ſed etiam ipſorum actuum, ita ut unus actus ab altero in cauſando dependeat, & ex vi ipſius ſequatur, qua de cauſa etiam vocatur diſcurſus ſecundùm cauſalitatem. His poſitis Scotus admittit in Angelis diſcurſum circa obiecta tam naturalia, quàm ſupernaturalia, tam evidenter quàm inevidenter cognita. Suarez, à quo non multùm diſtat Molina, admittit circa ſupernaturalia, & inevidenter cognita. D. Thomas cum ſua Schola illum univerſaliter negat. Cum quo

2. CONCLUSIO. I. *Angelus nihil poteſt intelligere diſcurrendo.* S. D. hic a. 3. cum S. Dionyſ. c. 7. De Divin. nomin. dicente, *Angelos non congregare Divinam cognitionem à ſermonibus diffuſis*, h. e. diſcurſibus mentalibus.

Ratio S. D. eſt. Primò. Quæ ſunt perfecta in aliquo ordine & genere, non poſſunt acquirere ſuam perfectionem, eo modo, quo illam acquirunt, quæ ſunt imperfecta in illo ordine & genere: ſed Angelus in ordine intelligentium eſt perfectus; homo verò eſt infimum in iſto ordine & genere: ergo fieri non poteſt, ut notitiam veritatis, quæ eſt intelligentis perfectio, acquirat modo imperfecto, qui eſt proprius homini, tanquam infimo intelligentium: atqui in comparanda notitia veritatis procedere ab ignotioribus ad notiora, à potentia ad actum, ab imperfectis ad perfectiora (quod ipſum eſt diſcurrere) eſt modus imperfectus aſſequendi veritatem; uti econtrà uno ſimplici intuitu actu perſpicere totam veritatem, effectus in cauſis, concluſiones in principiis eſt maxima intelligentis perfectio: ergo Angelus diſcurrendo intelligere non poteſt.

Confirmatur primò paritate & exemplo ſubſtantiæ corporeæ. Quia corpora cæleſtia inter naturas corporeas excellunt, ideo ſuam perfectionem non obtinent per imperfectos motus augmentationis & alterationis, uti corpora inferiora: ergo quia Angeli inter naturas ſpirituales principantur, notitiam veritatis non acquirunt modo & motu imperfecto diſcurſûs, quo modo infimum intelligentium homo, qui etiam hac de cauſa rationalis, ut econtrà Angelus propter ſimplicem intelligendi modum intelligentia vocatur.

Unde confirmatur ſecundò. Proprietas alicujus naturæ neque per ſe, neque per accidens alteri naturæ convenire poteſt: ſed diſcurrere & ratiocinari eſt proprietas humanæ naturæ, ſicuti eſſe rationale eſt ejus eſſentia: ergo Angelo nec per ſe, nec per accidens convenire poteſt, quemadmodum nec equo rugitus, nec leoni hinnitus convenire poteſt.

Ratio eſt ſecundò. Ille intellectus non eſt diſcurſivus, qui, quandocunque conſiderat concluſiones, illas conſiderat prout ſunt in ſuis principiis; *ſed Angelus quandocunque conſiderat concluſiones, conſiderat eas, prout ſunt in ſuis principiis*, inquit S. D. 1. 2. q. 89. a. 4. ergo ipſius intellectus non eſt diſcurſivus. Major eſt certa, neque enim aliter fit diſcurſus, quàm è principiis deſcendendo ad concluſiones. Minor eſt D. Thomæ, & inde conſtat, quòd perfectio intellectûs & luminis Angelici, juxta priùs dicta, requirit, ut Angelus cognoſcendo objectum, ſimul videat, quidquid in illo virtute continetur, omnéſque ipſius habitudines, ſive neceſſarias, ſive probabiles, ad quoſcunque effectus. 3.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò, quamvis hæ rationes probent, Angelum non diſcurrere, quando ſuâ ſpecie utitur adæquatè, tunc enim videt in cauſis effectus, in principiis concluſiones, quid autem prohibet ipſum diſcurrere, ſi (ut in ſententia Thomiſtica poteſt) velit ſuâ ſpecie uti inadæquatè, & modo ſeorſim cauſam, modò effectum cognoſcere? 4.

Confirmatur. Quamquam Chriſtus D. potuerit per ſpecies infuſas objecta ſine diſcurſu percipere; potuit nihilominùs eaſdem ſpecies applicare ad diſcurſivam cognitionem: ergo hoc ipſum poterit Angelus, ſi ſpecies velit inadæquatè dividere.

Reſpondeo. Angelus poteſt ſuâ ſpecie uti inadæquatè, ſiſtendo intra ſimplicem tendentiam ejuſdem luminis & judicii, concedo, mutando ſimplicem tendentiam in lumen & judicium illativum, nego. Neque enim eſt in poteſtate Angeli mutare ſuum naturalem modum intelligendi; ſed ejus naturalis modus intelligendi eſt, ut ſimplici intuitu feratur in objectum, non illativo: ergo.

Ad confirmationem Reſpondeo, diſparitatem eſſe, quòd ſpecies infuſæ Chriſti ſint minùs univerſales ſpeciebus Angelicis, atque attemperatæ ſubjecto, h. e. animæ rationali Chriſti, quæ cùm eſſet naturaliter diſcurſiva, poterat illas ſpecies applicare modo ſuæ naturæ proportionato ad eliciendam illativam cognitionem ex alterius ſubjecti inadæquata cognitione. 5.

Objicies ſecundò. Poterit ſaltem Angelus diſcurſum formare de ſupernaturalibus, tunc maximè, 6.

Digitized by Google

mè, cùm ex cognitione naturalium attingit cognitionem ſupernaturalium. Si enim tunc ſupernaturalia non attingeret arguitivè, attingeret uno ſimplici intuitu videndo ſupernaturalia in naturalibus: ſed hoc non poteſt: quia ſupernaturalia contineri non poſſunt in naturalibus, niſi ſecundùm potentiam obedientialem, quam Angelus naturaliter non cognoſcit.

Sed contrà eſt, quòd ſicut gratia non deſtruit, ſed perficit naturam, ita & cognitio ſupernaturalium non evertit modum cognoſcendi naturalem in Angelo, præſertim, cùm lumen ſupernaturale ex ſe nullò modô exigat eſſe diſcurſivum: ergo etiam in cognitione ſupernaturalium Angelus non procedit diſcurſivè.

Unde ad argumentum Reſpondeo, quòd Angelus uno ſimplici intuitu in effectu naturali quandoque cognoſcat cauſam ſupernaturalem; non ſecundùm diſtinctam, ſed communem & confuſam rationem ordinis ſupernaturalis, e. g. cùm naturaliter videt hominem à mortuis reſuſcitatum, vel abſentiam creatæ perſonalitatis in Chriſto, hâc ipsâ cognitione ſine ulla illatione judicat adeſſe cauſam ſuperiorem omni naturâ, à qua ille effectus procedat. Neque eſt abſurdum, ut cauſa ſupernaturalis ſecundùm communem rationem ordinis ſupernaturalis connectatur, & in eſſe manifeſtabilis contineatur in aliquo naturali, ita e. g. omnipotentia Divina, ut excedens omnem cauſam creatam continetur in natura reſuſcitata, & humanitate carente propriâ ſubſiſtentiâ, hôc ipsô, quòd talis effectus à nulla cauſa creata ſit producibilis.

7. Inſtabis primò. Hâc ratione dæmones nunquam errarent, aut deciperentur in conjecturali judicio de ſupernaturalibus, & conjecturalibus: quod eſt contra D. Th. hîc q. 58. a. 5. Sequela probatur. In ſimplici cognitione unius rei in altera propter habitudinem, & connexionem cum illa non eſt error; ſed dæmones ſimplici intuitu cognoſcerent ſupernaturalia in naturalibus propter habitudinem & connexionem cum illis: ergo non errarent.

Reſpondeo, negando ſequelam, & dico, dæmones errare & decipi in judicando, non quidem per ſe, h. e. ex defectu ſufficientis virtutis ad judicandum, ſed per accidens, h. e. ex affectata & practica inconſideratione, cùm per ſuæ ſpeciei partialem ſuppreſſionem judicant aliquid ut certò & abſolutè connexum, quod non niſi probabiliter & conjecturaliter cum altero eſt connexum, ut e. g. dæmon videat hominem gravibus concupiſcentiæ motibus tentatum, ſpecies ipſi repræſentat illos motus ſub disjunctione vel cum conſenſu vel cum diſſenſu voluntatis conjunctos. Quòd ſi tamen voluntariè, ſuppreſſâ alterâ parte disjunctionis judicet abſolutè illos motus cum conſenſu conjunctos, falli & errare poterit.

8. Inſtabis ſecundò. Hinc ſequi, quòd eadem cognitio ſimul eſſet intuitiva & abſtractiva; ſimul certa & incerta, clara & obſcura, naturalis & ſupernaturalis: hoc autem Molinæ videtur impoſſibile.

Reſpondeo ad prima tria membra. Nullum ex his eſſe abſurdum in ordine ad diverſa objecta; ipſa ſanè Divina intellectio eſt intuitiva reſpectu ſuæ eſſentiæ, abſtractiva reſpectu creaturarum poſſibilium. Denominatio quippe intuitivi & abſtractivi deſumitur ex terminatione ad diverſa objecta materialia: cum ergo idem actus poſſit ad diverſa objecta terminari, quorum unum ratione exercitæ ſuæ exiſtentiæ ſit aptum videri; alterum ex oppoſita ratione non ſit aptum intuitivè videri; poterit quoq; una eadémq; cognitio ſimul habere denominationem intuitivæ & abſtractivæ: ſed neque repugnat eandem cognitionem, ut & ſpeciem reſpectu diverſorum objectorum eſſe evidentem & inevidentem, certam & incertam, quemadmodum eadem viſio corporea rem diſtantem confusè, propinquam clarè percipit.

Ad ultimum membrum Reſpondeo. Si cognitio directè terminetur ad objectum ſupernaturale, fore ſupernaturalem, quamvis indirectè attingat objectum naturale; ſic Angelus ſub lumine fidei attingens Chriſti Humanitatem, attingit riſibilitatem, aliàsque humanæ naturæ conditiones.

Inſtabis tertiò. Angeli conſultant & mirantur ſuper myſteriis ſupernaturalibus, veluti patet ex Pſal. 23. *Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Iſ. 63. *Quis eſt iſte, qui venit de Edom.* Cant. 3. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit? &c.* Sed hæc non fiunt abſque diſcurſu: ergo. 9.

Reſpondeo, conſilium in Angelis non eſſe, quantùm ad formalem inquiſitionem, ſed quantùm ad certitudinem judicii & ſententiæ de rebus agendis; ſimiliter admirationem Angelis non concedendam, quoad comparationem & collationem effectûs cum ſua cauſa, ſed præcisè quoad ſimplicem cognitionem cauſæ occultæ. Unde iſti actus potiùs virtualiter, quàm formaliter ſunt in Angelis.

Objicies tertiò. Unus actus voluntatis v. g. intentio poteſt in Angelo cauſare alium actum v. g. electionem: ergo etiam una cognitio poterit ex altera cauſari. Conſequentia probatur. Uti ſe habet in voluntate intentio finis, ita in intellectu cognitio principiorum: ergo ſicut intentio finis poteſt movere ad electionem mediorum, ita cognitio principiorum poteſt cauſare notitiam concluſionum. 10.

Reſpondeo negando conſequentiam & paritatem. Quia cauſalitas cognitionum pugnat cum perfectione intellectûs Angelici; non autem cauſalitas volitionum cum perfectione voluntatis. Cujus ratio eſt: quòd, ut loquitur S. D. q. 60. a. 2. in c. *actus appetitivæ virtutis eſt ſecundùm ordinem appetitûs ad res*, ut in ſe ſunt, unde quia in rebus aliquid eſt per ſe bonum & appetibile, aliud verò tantùm eſt bonum & appetibile propter aliud, non eſt imperfectio appetentis, ſi, quod eſt appetibile ratione ſui, intendat ut finem; aliud verò, quod non eſt appetibile ratione ſui, ſed propter aliud, eligat ut medium. Econtrà verò cognitio fit, *ſecundùm quod cognitum eſt in cognoſcente*; eſt autem imperfectio cognoſcentis, ſi ſpecies & objecta intelligibilia non habeat ſufficienter conjuncta, quod ſequeretur, ſi per formalem diſcurſum ab uno moveretur ad aliud.

§. III.

Removetur compoſitio & diviſio.

Concluſio ſecunda. *Angelus non intelligit componendo, aut dividendo.* Ut hic a. 4. 11.

S. D.

S. D. Noſter enim intellectus componit, ac dividit, non ideo præcisè, quia utitur diverſis ſpeciebus ad cognitionem ſubjecti & prædicati; ſed quia apprehenſo uno extremo, non ſtatim videt convenientiam, aut repugnantiam cum alio extremo, ideóque eſt ipſi neceſſaria conferentia unius extremi cum altero, ut visâ utriusque convenientiâ vel diſconvenientiâ poſſit unum cum altero vel componere affirmando, vel ab altero dividere negando: ſed de perfectione Angelici intellectûs eſt, ut ſicuti ſpecies ipſius repræſentant in principiis concluſiones, ita in uno extremo cognito videat habitudinem, aut repugnantiam cum omni alio extremo, adeòque intellectus ipſius nec componit nec dividit.

Neque dicas. Si cognitio, quâ Angelus ſimul cognoſcit objectum naturale & ſupernaturale, non eſſet compoſita: eſſet ſimul naturalis & ſupernaturalis: ſed hoc eſt inconveniens: ergo. 12.

Reſpondeo negando ſequelam. Et dico, ſi objectum, quod per ſe primò attingitur, ſit ſupernaturale, etiam cognitionem fore ſupernaturalem, quantumvis objectum, quòd ſecundariò attingitur, ſit naturale, ſin' objectum, quod per ſe primò attingitur, ſit naturale, cognitio quoque erit naturalis.

DISPUTATIO XXXII.

DE

Voluntate Angeli.

COgnitionem appetitus, intellectum voluntas ſequitur: Unde S. D. q. 59. & 60. diſputat an, & quomodo in Angelis voluntas datur, ubi prætermiſſis, quæ ex Tract. de anima conſtare poſſunt, ea ſolum determinabimus, quæ ad neceſſariam, vel liberam Angeli dilectionem pertinent.

ARTICULUS Unicus.

Quænam objecta Angelus liberè & neceſſariò amet?

S U M M A R I A.

1. *Angelus neceſſariò amat ſeipſum quoad ſpecificationem.*
2. *Et quoad exercitium.*
3. *Nec minùs neceſſitatur ad amandum DEUM ut Authorem naturæ.*
4. *Et quidem plùs, quam ſeipſum.*
5. *Unde dæmones DEUM tantùm averſantur ut Judicem.*
6. *Nec ſunt naturaliter, ſed moraliter à DEO averſi.*
7. *Alios Angelos diligunt neceſſariò quoad ſpecificationem, ut ſunt unum in natura.*

1. CONCLUSIO I. *Angelus neceſſitatur ad amorem ſui tam quoad* (1.) *ſpecificationem, quàm* (2.) *quoad exercitium.* Ratio primæ partis eſt: quòd voluntas eſt tantùm boni; bonum verò dicitur, quod eſt ſuppoſito conveniens; ergo Angelus non poteſt velle, niſi quod ſibi conveniens: ſed velle ſibi bonum, eſt ſe amare: ergo.

2. Ratio ſecundæ partis eſt primò. Voluntas ſequitur cognitionem; ſed Angelus ſemper eſt in actuali cognitione ſuiipſius, tanquam objecti ſummè proportionati: ergo etiam ſemper eſt in actu amandi ſeipſum.

Secundò. Si Angelus poſſet liberè ceſſare à dilectione ſuiipſius, deberet ipſi in actuali ſui dilectione apparere aliquod tædium, aut difficultas; ſed nulla poteſt apparere: ergo.

3. CONCLUSIO II. *Angelus pariformiter neceſſitatur* (1.) ad DEUM *ut Authorem naturæ diligendum* (2.) *& quidem plus, quàm ſeipſum.* S. D. a. 5.

Ratio primæ partis eſt: Angelus non poteſt efficaciter ſibi velle proprium eſſe, aliaque bona naturalia, niſi etiam amet & velit illa, à quibus per ſe dependent; ſed per ſe dependent à DEO, ut Authore naturæ: ergo quàm neceſſariò ſeipſum diligit, & vult ſibiipſi efficaciter bona naturalia, tam neceſſariò diligit DEUM ut Authorem naturæ.

Ratio ſecundæ partis eſt: Inclinatio & dilectio, quâ Angelus ſe, DEUMque proſequitur, debet eſſe recta, utpote à DEO ipſo inſita: ſed recta & ordinata dilectio petit, ut plus ametur DEUS tanquam bonum totius, quàm Angelus tanquam bonum partis: ergo. 4.

Neque opponas primò. Quòd dæmones DEUM odio habeant. Ex quo non videntur poſſe ſimul ipſum naturali dilectione proſequi. Secundò, quòd ab ipſo ſint averſi per peccatum, tam ut ultimo fine naturali, quàm ſupernaturali: non ergo per dilectionem naturalem poſſunt in ipſum eſſe converſi. 5.

Nam Reſpondeo ad 1. dæmones ſub diverſa ratione DEUM diligere & averſari. Diligunt ut Authorem & conſervatorem ſui eſſe; averſantur quatenus Judicem & Authorem ſuppliciorum.

Ad 2. Reſpondeo. Dæmones per peccatum ſunt à DEO averſi naturaliter, nego, moraliter, concedo. Ex mala nempe circumſtantia, quòd dilectionem DEI ut ultimi finis naturalis, non ſubordinant dilectioni ipſius, ut ultimi finis ſupernaturalis. 6.

CONCLUSIO III. *Unus Angelus alios Angelos, quatenus ſecum in natura conveniunt, diligit neceſſariò quoad ſpecificationem, non quoad exercitium.* S. D. hîc a. 4. Ratio primæ partis eſt, Quòd Angelus alterum odiſſe non poteſt, 7.

ſeſt, quatenus eſt unum cum ipſo, ſed quatenus in prædicatis genericis convenit, eſt unum cum ipſo: ergo. Dixi: quatenus in natura convenit, nil enim impedit, quin ſimul bonus malum, & malus bonum odio habeat, quatenus differt in bonis naturæ ſuperadditis. Ratio ſecundæ partis eſt, quòd amor ſequitur cognitionem: ergo ſicuti unus Angelus non neceſſariò de altero ſemper cogitat; (uti nec de aliis creaturis) ita & illum non ſemper actu diligit.

DISPUTATIO XXXIII.

DE
Gratia & merito Angelorum.

CONſideravimus Angelos ſecundùm ſuæ naturæ ſtatum ac conditionem, nunc cum S. D. in q. 62. eoſdem contemplamur ſecundùm perfectionem gratiæ & gloriæ, naturæ ſuperadditam. de qua quæritur primò. Fuerintne Angeli creati in gloria? Secundò, an ſaltem in gratia? Tertiò. An ad gloriam veluti viatores tendendo ſeu merendo, & quantâ temporis duratione pervenerint? Unde ſit

ARTICULUS I.

An Angeli fuerint in ſua creatione beati?

SUMMARIA.

1. *Diviſio beatitudinis in naturalem & ſupernaturalem, ſimpliciter & ſecundùm quid.*
2. *Angeli ſunt creati in naturali beatitudine.*
3. *Non in ſupernaturali.*
4. *Authoritates in contrarium.*
5. *Locus Ezechielis exponitur.*
6. *Quo ſenſu D. Auguſtinus neget Angelos bonos fuiſſe peregrinatos à Domino?*
7. *Quomodo omnes Angeli fuerint participes lucis?*
8. *Non ſequitur dæmones eſſe beatos beatitudine naturali.*

§. I.

Adſtruitur beatitudo naturalis, non ſupernaturalis.

1. PRænotandum, duplicem eſſe beatitudinem, naturalem, & ſupernaturalem. Naturalis eſt ultima perfectio, ad quam natura Angelica poteſt per vires naturæ pervenire, ſeu perfectiſſima operatio circa optimum objectum, quæ eſt naturalis abſtractiva cognitio, & dilectio DEI tanquam Authoris naturalis. Supernaturalis conſiſtit in perfectiſſima operatione ſupernaturali, quam eſſe beatificam & claram DEI viſionem dicemus in prima ſecundæ. Cæterùm beatitudo vel eſt ſimpliciter & perfectè, vel eſt imperfectè talis, & ſecundùm quid. Perfectè & ſimpliciter talis eſt, quæ ſe ſolâ explet rationalem appetitum, eſtque ſimpliciter inamiſſibilis: imperfectè talis, & ſecundùm quid, ſe ſolâ non explet appetitum rationalem, & ſimpliciter amitti poteſt.

2. CONCLUSIO. *Angeli in primo ſuæ creationis inſtanti fuerunt beati* (1.) *beatitudine naturali* (2.) *non ſupernaturali.* Et ratio primi eſt: Angelus in primo ſuæ creationis inſtanti habuit perfectiſſimam non minùs cognitionem, quàm dilectionem naturalem DEI ut Authoris naturæ: ergo habuit perfectiſſimam operationem intra limites naturæ circa optimum objectum ſui appetitûs ſatiativum; ſed hæc eſt beatitudo naturalis: ergo.

Ratio ſecundi eſt: quia vel habuiſſent beatificam viſionem (in qua illa beatitudo conſiſtit) tranſeunter, vel permanenter: non tranſeunter; nam viſionem pro primo & unico inſtanti Angelis fuiſſe communicatam, móxque iterum ſubtractam, in eum finem, ut illam Angeli proprio actu mereri poſſent, gratiſſimè & abſque ullo S. Scripturæ & rationis fundamento dicitur. Non permanenter; primò, quia meritum & via non ſtat cum præmio & termino viæ; ſed gloria, ſeu viſio beatifica, juxta Concilia & PP. confertur Angelis ex merito, & per modum præmii: ergo. Secundò, quia Angeli potuerunt deviare & excidere à termino vitæ æternæ, ac de facto multi peccando exciderunt: at non potuiſſent excidere, ſi gloriam habuiſſent permanenter collatam, partim ex conditione gloriæ, quæ ab intrinſeco petit eſſe inamiſſibilis, & peccabilitatem excludit, partim ex conditione naturæ Angelicæ, cujus arbitrium poſt perfectam electionem eſt ab intrinſeco inflexibile. 3.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies varias Authoritates: inprimis ex S. Scriptura illud Ezech. 28. *In deliciis paradiſi DEI fuiſti:* ſed paradiſus DEI videtur eſſe vita & beatitudo æterna. 4.

Secundò. D. Auguſt. 11. de civit. c. 9. dicit *bonos Angelos nunquam fuiſſe peregrinatos à DEO:* ergo nunquam fuere viatores. Si nunquam viatores: ergo ſemper comprehenſores & beati. Tertiò idem S. Pater l. cit. c. 22. habet: quòd Angeli *à principio fuerint participes lucis & claritatis æternæ.*

Reſpondeo ad 1. per *delicias paradiſi DEI* intelligi dona ſupernaturalia, quibus Angeli in cælo Empyreo, qui *paradiſus DEI* dicitur, fuerunt exornati. 5.

Digitized by Google

6. Ad 2. eſt duplex *Reſponſio*. Primò. Quòd via ſeu ſtatus merendi Angelorum fuerit tam brevis, ut pro peregrinatione (quæ longiorem viam ſignificat) reputari non debeat. Secundò & meliùs, quòd boni Angeli nunquam à DEO peccando receſſerint, ſicut Lucæ 15. Filius prodigus dicitur *peregrè profectus*, quia à ſtatu gratiæ peccando deflexit.

7. Ad 3. Reſpondeo. Ly *à principio* accipi poſſe vel pro initio & primo inſtanti creationis, & tunc per ly *lucis* & *claritatis* non intelligi viſionem beatificam, ſed præſtantem cognitionem myſteriorum gratiæ extra Verbum, quam omnes Angeli habuerunt; vel pro duratione proximè conſequente Angeli & mundi creationem; & tunc ſenſus erit, ſolos bonos Angelos ſtatim & non diu poſt ſuam creationem fuiſſe elevatos ad viſionis beatificæ claritatem.

8. Objicies ex ratione. Sequitur ex noſtra aſſertione, quòd dæmones de facto eſſent beati ſaltem beatitudine naturali: ſed hoc eſt falſum: cùm naturalis beatitudo conſiſtere nequeat cum ſumma miſeria naturali, quam dæmones æternis ſuppliciis cruciati patiuntur. Sequela probatur primò, quia de ratione beatitudinis eſt, quòd ſit inamiſſibilis: ergo ſi Angeli habuerunt in primo inſtanti creationis beatitudinem naturalem, illam etiamnum inamiſſibiliter obtinent. Secundò. Quia juxta D. Dion. *naturalia in dæmonibus manſerunt integra*, ſed beatitudo naturalis eſt quid purè naturale, quippe conſiſtens in naturali cognitione & dilectione DEI Authoris naturæ: ergo.

Reſpondeo negando ſequelam, cujus primam probationem ita diſtinguo: de ratione beatitudinis ſimpliciter eſt, quòd ſit inamiſſibilis, concedo, de ratione beatitudinis ſecundùm quid, nego antecedens & conſequentiam. Nam beatitudo naturalis non eſt beatitudo ſimpliciter, ſed ſecundùm quid. Suppoſitâ namque elevatione naturæ intellectualis in finem & beatitudinem ſupernaturalem, jam beatitudo naturalis alteri ſupernaturali ſubordinata (ſicque non niſi beatitudo ſecundùm quid) ſe ſolâ nequit explere appetitum rationalem, & illâ amiſſâ ipſa quoque indirectè & ex conſequenti amitti poteſt. Ad 2. quoque probationem diſtinguo majorem. naturalia in dæmonibus manſerunt integra, quoad entitatem & in ordine Phyſico, concedo (& ita intelligendum eſt illud axioma è D. Dionyſ. deſumptum) quoad omnem modum perfectionis, & in ordine morali, nego. Sed beatitudo naturalis eſt quid naturale, pertinens tamen ad ordinem moralem, & includens rectitudinem voluntatis, concedo, non pertinens ad hunc ordinem, nec includens rectitudinem voluntatis, nego minorem & conſequentiam.

ARTICULUS II.

An, & quâ ſuâ diſpoſitione Angeli fuerint creati in gratia?

SUMMARIA.

1. *Authoritate probatur omnes Angelos eſſe creatos in gratia.*
2. *Ratio Doctoris Angelici.*
3. *Exponitur, quomodo diabolus ab initio peccaverit?*
4. *Exponitur dictum Joannis Papæ.*
5. *Sufficit gratiæ prioritas & medietas naturæ inter naturam & gloriam.*
6. *Angelus proprio charitatis actu fuit diſpoſitus ad gratiam.*
7. *Ille actus erat imperfectè liber.*
8. *Tametſi eſſet ex gratia, potuit diſponere ad gratiam.*
9. *SS. PP. adſtruunt proportionem gratiæ ſecundùm gradum naturalis perfectionis in Angelis.*
10. *Ratio Doctoris Angelici.*
11. *Non tamen perfectio naturalis eſt diſpoſitio, vel motivum ad majorem gratiam.*
12. *Diſparitas de homine, & operatione naturali.*

§. I.

Adſtruitur Angelorum creatio in gratiâ.

1. CONCLUSIO. I. *Omnes Angeli fuerunt creati in gratia.* S. D. hîc a. 3.

Probatur primò ex illo Ezech. 28. ubi de Lucifero; *Tu, Cherubin in medio lapidum ignitorum ambulaſti, perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ, donec inventa eſt iniquitas in te.* Ergo habuit Angelus perfectionem ab initio ſuæ creationis, quam peccando amiſit: ſed hæc non fuit naturalis: ergo ſupernaturalis, quæ potiſſimùm in gratia & charitate conſiſtit.

Probatur ſecundò. Authorit. SS. PP. è quibus D. Hieron. in Oſ. c. 3. *ſicut dæmones, qui lapſi de propria dignitate, & nihil antiquæ gratiæ poſſidentes aridi ſunt.* Et in illud Job. 4. *Et in Angelis ſuis reperit pravitatem, dicitur*, inquit, *Diabolo, qui quondam ſanctus Angelus fuit.* D. Gregor. verba Ezech. ſuprà citata explanans l. 32. Moral. c. 18. *quia*, inquit, *inter Angelorum corda charitatis igne ſuccenſa, clarus gloriâ conditionis extitit.*

Probatur 3. ratione. DEUS Angelos condidit in ordine ad gloriam propriis actibus & meritis, ut dicetur, conſequendam: ſed hanc per merita non potuerunt conſequi ſine gratia; ergo DEUS ipſis contulit gratiam ceu principium meriti & ſemen gloriæ. Subſumo: atqui DEUS rebus omnibus ab initio ſuæ conditionis indidit ſeminalem virtutem ad producendos effectus, quibus finem præſtitutum conſequerentur: ergo etiam Angelo ab initio ſuæ creationis collata fuit gratia, quâ poſſet actus meritorios producere & gloriâ conſequi. 2.

Confirmatur à paritate Adami, cui gratiam ſanctificantem initio creationis conceſſam fuiſſe, definitum eſt à Trid. Seſs. 5 Can. 1. Nil minus igitur de Angelis quoque eſt ſentiendum.

Neque obſtat primò. Illud Jo. 8. ubi dicitur; *ab initio diabolus peccat.* Nam primò ly *initium* non eſt accipiendum Mathematicè pro primo inſtanti creationis, neque enim in illo Angelum peccare potuiſſe dicetur in ſeq. ſed moraliter pro 3.

dura-

Digitized by Google

durátione non multum diſtante à prima creatione. Secundò juxta expoſitionem. S. D. q. 63. a. 5. ad 3. ex D. Aug. 11. *de Civit.* deſumptam, *non ab initio, ex quo creatus eſt, peccare putandus eſt, ſed ab initio peccati, ſcilicet quia nunquam à peccato receſſit.*

4. Neque obſtat ſecundò Authoritas Jo. Papæ in c. *viſis litteris* 16. q. 2. de diabolo dicentis: *dolet enim ſatis & erubeſcit, charitatem, quam in cœlo nequivit habere, homines conſtantes ex lutea natura tenere in terris.* Nam ly *habere* hoc loco accipitur in ſenſu, quo & ly *tenere*, pro *conſtanter poſſidere*, ſicque S. Pontifex loquitur ſolùm de charitate perſeveranter conſervata, non de primò acquiſita.

5. Nec obſtat tertiò, quòd gratia ſit media inter naturam & gloriam, quia hæc medietas & prioritas inter naturam & gratiam, non eſt neceſſariò temporis, ſed naturæ, ut patet in Adamo.

§. II.

Fuerintne Angeli diſpoſiti ad gratiam?

6. CONCLUSIO II. *Angelus ad gratiam in primo ſuæ creationis inſtanti acceptam fuit diſpoſitus per proprium actum charitatis.* Ita communis Thomiſt. contra Capreolum, & Molinam.

Ratio eſt: de Lege DEI ordinaria nulli viatori adulto infunditur gratia, ſine propria liberi arbitrii diſpoſitione & motu, ut aliunde ſuppono, ſed Angeli ſe habent, ſicut Viatores adulti, ſiquidem in illis nulla fuit rationis infantia; ergo gratia fuit ipſis conceſſa juxta cujusque propriam diſpoſitionem: ſed motus liberi arbitrii proximè diſponens ad gratiam eſt, & in Angelo alius eſſe non potuit, quàm actus charitatis: ergo.

7. Dices tamen primò. Si Angelus in primo inſtanti ſuæ creationis elicuiſſet actum charitatis, non potuiſſet in ſecundo inſtanti peccare, conſequens eſt falſum: ergo. Sequela probatur. Angelus eſt inflexibilis arbitrii (ut infrà dicetur) ita ut, quod ſemel elegerit, reſpuere non poſſit. ergo ſi in primo inſtanti creationis DEUM ſuper omnia dilexiſſet, etiamnum diligeret.

Reſpondeo, negando ſequelam, cujus probationem diſtinguo. Angelus, quod ſemel ex perfecta deliberatione & propria applicatione elegerit, reſpuere non poteſt, concedo, ex imperfecta libertate & extrinſeca applicatione, ac ſpeciali DEI motione nego. In primo autem inſtanti ſpeciali DEI motione Angelus applicatur ad dilectionem, in ſecundo primùm ſemetipſum ex perfecta deliberatione applicat, & movet in finem, de quo in ſequentibus.

8. Dices ſecundò. Actus Charitatis, quem habuit Angelus, neceſſariò eſt ex gratia: ergo non diſponit ad gratiam. Conſequentia probatur. Si diſponeret, eſſet prior gratiâ; ſed non poteſt eſſe prior hôc ipsô, quòd procedat ex gratia: ergo.

Reſpondeo ex iis, quæ docentur de gratia, negando conſequentiam, & probationem diſtinguo, eſſet prior in genere cauſæ materialis, & diſpoſitivæ, concedo, formalis, vel efficientis, nego, & ſimiliter diſtinctâ minore, nego conſeqentiam.

§. III.

Menſura gratiæ Angelicæ.

CONCLUSIO III. *Angeli gratiam, conſequenter gloriam acceperunt juxta proportionem & inæqualitatem naturalis perfectionis.* Ita S. D. a. 6. 9.

Probatur primò authoritate SS. PP. è quibus D. Baſilius l. d. Spiritu S. c. 16. ait: *Cœlorum virtutes non ſuapte naturâ ſanctæ ſunt, ſed juxta proportionem, quâ ſe invicem ſuperant, a Spiritu habent ſanctificationis menſuram.* Et Damaſc. 2. de fide c. 3. *per Verbum igitur Angeli omnes creati ſunt, ac per ſancti Spiritûs ſanctificationem omnes perfectionis numeros acceperunt, ita tamen, ut pro ſua quisque dignitate & claſſe luminis, gratiæq; participes ſint.*

Probatur ſecundò ratione. Perfectior effectus à ſapiente artifice ordinatur in finem perfectiorem: ſed DEUS Angelos ordinat in finem beatitudinis æternæ: ergo perfectiores Angelos ordinat in perfectiorem beatitudinem, ſed beatitudo confertur juxta gradum gratiæ, quæ eſt ſemen gloriæ: ergo perfectior Angelus accipit perfectiorem gratiam. 10.

Cæterùm cùm dicimus. Angelo perfectiori ſecundùm naturam conferri perfectiorem gratiam, non volumus, quòd ipſa natura ſit vel ratio menſurans, vel diſpoſitio vel initium, vel motivum aliquod Divinæ gratiæ, quod contra Pelagianos & Semipelagianos rejectum ex Tract. de gratia ſupponimus; ſed quòd DEUS juxta Divinæ ſuæ artis ſapientiſſimam diſpoſitionem, quam ex SS. PP. dictis colligimus, perfectiores Angelos ad perfectiorem gratiam & gloriam extrinſecè ordinaverit, & juxta quantitatem naturalis perfectionis extrinſeco ſuo & gratuito beneplacito quantitatem gratiæ & gloriæ menſuraverit. 11.

Oppones primò: In hominibus gratia non confertur ſecundùm majorem perfectionem naturæ: ergo neque in Angelis. Secundò non datur perfectior gratia & gloria intuitu perfectioris operationis naturalis; ergo neque intuitu perfectioris naturæ. 12.

Reſpondeo negando utramque paritatem. Et ad 1. ratio diſparitatis eſt, quòd diverſitas formalis & ſpecifica eſt ob diverſitatem finis, non autem diverſitas tantùm materialis, vel accidentalis: atqui in Angelis eſt diverſitas formalis & ſpecifica; in hominibus verò tantùm materialis vel accidentalis: & ſic conveniens erat perfectiores Angelos ordinari ad perfectiorem gratiam & gloriam, non autem perfectiores homines. Ad 2. quoque diſparitas eſt: quod ſi major gratia daretur intuitu perfectioris operationis naturalis, conferetur tribui per modum mercedis, ſiquidem meritum in operatione conſiſtit: at cùm tribuitur major gratia intuitu perfectioris naturæ, tantùm cenſetur tribui propter extrinſecam ordinationem creantis, quâ nempe DEUS libero ſuo beneplacito perfectiorem Angeli naturam ad perfectiorem gratiam & gloriam ordinavit. Unde natura Angelica non ſe habet vel ut diſpoſitio, vel ut motivum vel initium, aut ratio menſurans Divinæ gratiæ, ſed præciſè ut ſubjectum Divinæ ordinationis, neque in rigore loquendo, dicendum

dum eſt, quòd DEUS intuitu perfectioris naturæ det majorem gratiam, ſed quòd ſecundùm proportionem naturalis perfectionis det gratiam ſupernaturalem.

ARTICULUS III.

An & quantò tempore Angeli meruerint ſuam beatitudinem?

SUMMARIA.

1. *Authoritas SS. PP. pro merito beatitudinis.*
2. *Ratio, proportionatus modus aſſequendi ſuam beatitudinem.*
3. *Etiam omnes Angeli in primo creationis inſtanti merebantur beatitudinem.*
4. *Dubium de libertate actûs.*
5. *Defenditur libertas.*
6. *Reſpondetur ad rationem dubitandi.*
7. *Quid ſint inſtantia viæ Angelicæ.*
8. *Via malorum*
9. *Et bonorum Angelorum conſtat tribus inſtantibus.*
10. *Angeli boni conſecuti beatitudinem ſtatim poſt inſtans plenæ libertatis.*

§. I.

Adſtruitur meritum beatitudinis.

1. CONCLUSIO I. *SS. Angeli meruerunt beatitudinem.* Ita D. Th. hîc a. 4. cum comm. DD. & SS. PP. è quibus clariſſimè D. Gregor. M. hom. 7. in Ezech. *Natura Angelica, quando creata eſt, liberum accepit, utrùm vellet in humilitate perſiſtere, & in omnipotentis DEI conſpectu permanere: an ad ſuperbiam laberetur, & à beatitudine caderet; ſed quia cadentibus aliis, ſancti Angeli in ſua beatitudine perſtiterunt, hoc acceperunt in munere, ut jam cadere omnino non poſſent.* Et D. Anſelm. l. d. caſ. diab. c. 24. *palam igitur eſt, quia ſicut illi* (malo Angelo) *non poſſe recuperare, quod deſeruit, eſt pœna peccati: ita huic* (bono Angelo) *non poſſe deſerere, quod tenuit, eſt præmium juſtitiæ.*

2. Ratio eſt: quælibet creatura pertingit ad ſuum finem per propriam operationem proportionatam naturæ, & fini ipſius; unde ſi agens ſit naturale, finem ſuum actione naturali conſequitur; ſi morale, ut natura intellectualis, etiam moraliter, h. e. meritoriè, illum conſequitur: atqui Angelus (agens intellectuale & morale) eſt creatus ad obtinendam beatitudinem ſupernaturalem: ergo etiam illam meritoriè conſequitur.

3. CONCLUSIO II. *Angeli omnes in primo inſtanti ſuæ creationis meruerunt gloriam per actum charitatis.* Ita S. D. hîc q. 63. a. 5. ad 3. & 4. & a. 6. in c. quamvìs aliquando videatur ſenſiſſe oppoſitum, nempe q. 16. de malo. a. 4. ad 3. Ratio eſt, quòd actui charitatis in primo inſtanti elicito nil deſit, quò minùs ſit & dicatur meritorius: nam eſt actus viatoris, in gratia conſtituti, ſupernaturalis, & in ultimum finem ſupernaturalem relatus & liber.

4. De ultima conditione ſolâ poteſt eſſe dubium. Nam quo pacto poteſt actus eſſe liber pro eo inſtanti, pro quo non poni non potuit? ſed pro eo inſtanti non poni non potuit, quia Angeli voluntas ad illum actum ſpecialiter fuit à DEO determinata, & ſi Angelus illum omiſiſſet, peccâſſet, ſuppoſito præcepto dilectionis: atqui Angelus in primo inſtanti peccare non potuit, ut dicetur inferiùs.

Sed nihilominùs etiam iſta conditio non defuit 5. actui dilectionis ab Angelo in primo ſuæ creationis inſtanti elicito: ut licèt non haberet plenam & completam libertatem contrarietatis, quæ ſufficeret ad peccandum; haberet tamen inchoatam libertatem & contradictionis, quæ ſufficeret ad merendum. oportebat enim Angelicam creaturam etiam in illo inſtanti modo ſuæ naturæ proportionato operari, & à DEO ad operandum applicari; ſed modus operandi creaturæ Angelicæ pro illo ſtatu proportionatus fuit, ut liberè operaretur; ergo ſic fuit operata, atque ad talem operationem à DEO applicata.

Ad rationem dubitandi Reſpondeo. Illum 6. actum potuiſſe non poni abſolutè & in ſenſu diviſo; non potuiſſe non poni in ſenſu compoſito, & ex ſuppoſitione tum præcepti tum applicationis Divinæ; quæ neceſſitas quia non eſt antecedens, ſed conſequens, juxta doctrinam Thomiſticam in Tract. de gratia, non tollit libertatem dilectionis Angelicæ. Nec ideo Angelus in primo inſtanti peccare potuit; quia non poterat illum actum omittere in ſenſu compoſito præcepti, & cum indifferentia contrarietatis ad bonum & malum; ſed ſolùm in ſenſu diviſo præcepti & cum indifferentia exercitii & contradictionis: de quo plura partim in Tract. de incar. partim de grat.

§. II.

Inſtantia viæ Angelicæ.

Via Angelorum eſt ſtatus merendi, quo potuerunt tendere & pervenire ad terminum vitæ 7. æternæ. Inſtantia Angelica non ſunt momenta noſtri temporis Mathematicè indiviſibilia, ſed operationes Angelicæ, unde tot ſunt ponenda inſtantia pro duratione viæ Angelicæ, quot diverſis operationibus illa abſolvitur.

CONCLUSIO I. *Malorum Angelorum via* 8. *conſtat tribus inſtantibus.*

Ratio eſt. Quia tot ſunt diverſæ operationes ipſorum vel intrinſecè componentes ſtatum viæ, vel illum extrinſecè terminantes. Nam in primo inſtanti creationis erant per ſupernaturalem dilectionem converſi in DEUM: poſtea per peccatum à DEO liberè averſi. Tertiò in ſtatu damnationis ſummâ triſtitiâ affecti, odio DEI ac deſperatione repleti. Adde, quòd Angelus in uno inſtanti non poſſit mutare locum, ut ſuprà dictum; cùm ergo malus Angelus fuerit de cœlo in infernum detruſus, neceſſe eſt, poni duo inſtantia, in quorum uno ultimò fuit in cœlo, in altero verò primò fuit in inferno.

CONCLUSIO II. *Etiam bonorum Angelorum via tribus conſtat inſtantibus.* Nam *& in his* 9. *reperitur triplex ſaltem moralis differentia operationum.* Nam *in primo amabant ſuam naturalem excellentiam* ac perfectionem cum ſubjectione & ſub-

ſubordinatione ad finem ſupernaturalem, ſub judicio ſolùm indifferenti quoad exercitium, ſine plena libertate. Deinde eandem ſuam perfectionem eodem modo amabant cum plena libertate etiam quoad ſpecificationem, propriâ applicatione & novâ difficultate ſeu tentatione ex malo exemplo & ſcandaloſo lapſu Angelorum peccantium. Tertiò elicuerunt actum viſionis & amorem beatificum absque omni indifferentia. Unde licèt ſupernaturalis DEI dilectio fuerit eadem Phyſicè, fuit tamen propter diverſitatem triplicis judicii practici, quo regulabatur, in eſſe moris ita diverſificata, ut ad tria inſtantia & triplicem ſtatum Angeli beati conſtituendum ſufficeret.

10. Inferes ex dictis. Angelos ſuam beatitudinem conſecutos fuiſſe (1.) non tantùm ante Chriſti reſurrectionem (2.) & lapſum Adami (3.) ſed ſtatim poſt primum inſtans, in quo plenâ libertate ſunt meriti.

Primum conſtat ex manifeſta Authoritate S. Script. tum Daniel. 7. ubi dicitur. *Decies millies centena millia aſſiſtebant ei.* Quam aſſiſtentiam SS. PP. explicant de clara DEI viſione; tum vel maximè ex Matth. 18. ubi Chriſtus ante ſuam reſurrectionem loquitur de Angelis: *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris mei, qui in cælis eſt.*

Secundum itidem patet ex S. Script. referente Evam à Diabolo tentatam, & *invidiâ Diaboli* mortem introductam eſſe in mundum Sap. 2.

Tertii ratio eſt: quòd nulla ſit ratio differendi præmium poſt perfectum Angeli meritum; eò quòd gratia perficiat ſubjectum juxta modum naturæ; At naturalis Angeli modus operandi per voluntatem eſt, ut per primum actum plenè liberum perfectè diſponatur circa ſuum finem, eique immobiliter adhæreat, ut in ſeq. dicetur, ergo etiam hoc modo diſponebatur circa finem ſupernaturalem. Nec obſtat Authoritas D. Greg. Nazian. or. 42. in Paſch dicentis: *Hodie ſalus mundo tam viſibili, quam inviſibili:* nam vel per mundum inviſibilem intelligit animas PP. in limbo detentas, vel ſolùm vult Angelorum ruinas per Chriſti reſurrectionem fuiſſe reparatas.

Cæterùm quanta proportionaliter ad noſtrum tempus fuerit mora, quam in ſecundo viæ inſtanti mali Angeli peccando, boni perſeverando impleverunt, definiri non poteſt: breviſſimam fuiſſe ex dictis patet, non tamen omnino inſtantaneam videtur oſtendere modus loquendi, quo S. Script. pugnam inter malos, bonóſque Angelos commemorat.

DISPUTATIO XXXIIII.

DE

Malitia, ſeu peccato Angelorum.

Ad q. 63.

DUplex malum Angelus peccando incurrit, malum culpæ & malum pœnæ. Nos cum S. D. q. 63. priùs de illo, poſtea de iſto. Et quia occaſione peccati etiam quæritur de peccabilitate, & impeccabilitate creaturæ, ideo ſit

ARTICULUS I.

Utrùm dari poſſit creatura impeccabilis?

SUMMARIA.

1 *De facto non datur creatura ſimpliciter impeccabilis,*

2. *Duplex defectibilitas à DEO ut fine ſupernaturali, & naturali.*

3. *Indefectibilitas à fine ſupernaturali eſt impeccabilitas ſimpliciter: à fine naturali, ſecundùm quid,*

4. *Contra finem naturalem peccari poteſt directè vel indirectè.*

5. *Impeccabilitatis implicantia monſtratur Authoritate,*

6. *Ratio ex defectibilitate in eſſendo.*

7. *Quæ non tantùm infert Phyſicam, ſed etiam moralem defectibilitatem in operando,*

8. *Nec creatura poteſt eſſe ſua regula in operando.*

9. *Nec poſſunt ipſi deberi omnia principia rectè operandi ſupernaturaliter,*

10. *Impeccabilitas ſecundùm quid adſtruitur.*

11. *Angelus determinatur ad proſecutionem ſuæ beatitudinis naturalis in particulari.*

12. *Nec poteſt errare circa legem naturalem.*

13. *Dæmones ex odio DEI ut finis ſupernaturalis inducunt homines ad peccata præceptis naturalibus contraria.*

14. *Angelus in ſtatu puræ naturæ haberet libertatem contradictionis ad implenda præcepta.*

15. *Poteſt Angelus naturaliter cognoſcere finem ſupernaturalem in confuſo.*

16. *Etiam in ſtatu puræ naturæ Angelus eſſet remotè peccabilis,*

§. I.

Prænotanda circa ſtatum quæſtionis.

SUppono primò tanquam de fide certum, de facto nullam puram creaturam fuiſſe conditam, quæ eſſet ſimpliciter impeccabilis, ſiquidem non tantùm de hominum, ſed etiam de Angelorum peccato clarè meminit ſacer textus Job. 4. *Ecce, qui ſerviunt ei, non ſunt ſtabiles, & in Angelis ſuis reperit pravitatem; &c.* quæſtio igitur ſolùm eſt de poſſibilitate creaturæ impeccabilis? De qua. 1.

 Sup-

2. Suppono ſecundò. Cùm peccare nihil aliud ſit, quàm deficere ab ultimo fine, ideo peccabilitatem quoque, nihil aliud eſſe, quàm defectibilitatem à DEO ut ultimo fine, & prima regula conducente ad ultimum finem. Quod dupliciter fieri poteſt, vel ut ſit defectibilitas à DEO, ut ultimo fine ſupernaturali, qui eſt DEUS ut Author gratiæ in ſeipſo intuitivè viſibilis; vel à DEO, ut ultimo fine naturali, qui eſt DEUS ut Author naturæ abſtractivâ cognitione aſſequibilis.

3. Porrò excluſio defectibilitatis à DEO ut ultimo fine ſupernaturali dicitur impeccabilitas ſimpliciter, quia cùm ratio ultimi finis naturalis ſit ſubordinata ultimo fini ſupernaturali, hoc ipſo quòd quis non poſſit deficere ab ultimo fine ſupernaturali, neque ab ultimo fine naturali, adeóque nullo modo poſſit deficere: eſtque proinde ſimpliciter impeccabilis. Excluſio verò defectibilitatis ab ultimo fine naturali tantùm dicitur impeccabilitas ſecundùm quid, quia cùm iſte finis ultimus ſupra ſe habeat altiorem finem ſupernaturalem, eique ſubordinari poſſit; ideo fieri poteſt, ut quamvis aliqua natura circa ultimum finem naturalem ſit indefectibilis, tamen adhuc ab ordine finis & regulæ ſupernaturalis poſſit deficere.

4. Suppono tertiò. Duplici modo poſſe contingere defectum & peccatum contra ultimum finem naturalem, directè vel indirectè. Directè fit, cùm peccatum ex ſpecie actûs & objecti repugnat honeſtati, vel præcepto naturali. Indirectè, cùm peccatum ex ſpecie actûs & objecti repugnat præcepto ſupernaturali, ex conſequenti tamen etiam pugnat cum præcepto naturali, in quantum ſuppoſitâ elevatione naturæ rationalis in finem ſupernaturalem ipſa ratio naturalis dictat, non eſſe violandum ordinem Charitatis ſupernaturalis, per quem bonum rationis perficitur. Quibus poſitis Scotus in 2. diſt. 23. q. un. §. *Dico igitur*, exiſtimat magis Authoritate S. Auguſtini l. 3. contra Maximum. c. 13. & S. Anſelmi in l. cur DEUS homo c. 10. quàm efficaciâ rationis deduci, non poſſe dari creaturam ſimpliciter impeccabilem; Econtrà Thomiſtæ ſentiunt, ita concludendum eſſe etiam ex efficacia rationis.

§. II.

Excluditur impeccabilitas ſimpliciter.

5. CONCLUSIO I. *Implicat creatura rationalis ab intrinſeco ſimpliciter impeccabilis.* S. D. hîc a. 1. & q. 24. de Verit. a. 7. & Scotus in 2. diſt. 23.

Probatur primò S. Scripturæ & SS. PP. authoritate. Nam 1. Timoth. 6. dicitur de DEO, *qui ſolus habet immortalitatem*, ubi Apoſtolus juxta interpretationem SS. PP. DEO ſoli tribuit immortalitatem, ut oppoſitam morti peccati, h. e. impeccabilitatem. Ex PP. verò Hieron. Epiſt. 146. ait: *Solus DEUS eſt, in quem peccatum non cadit.* Et Auguſt. l. 3. *contra Maximinum.* c. 12. *Cuicunque creaturæ rationali præſtatur, ut peccare non poſſit, non eſt hoc naturæ propriæ, ſed DEI gratiæ.*

6. Probatur ſecundò ratione: Quisquis eſt defectibilis in operando, eſt etiam ſimpliciter peccabilis: ſed omnis creatura ex intrinſeca ratione creaturæ eſt defectibilis in operando, ergo etiam ex intrinſeca ratione eſt ſimpliciter peccabilis. Major patet ex notando ſecundo. Minor probatur primò. Modus operandi ſequitur modum eſſendi, h. e. non poteſt aliqua natura habere perfectiorem modum operandi, quàm ſit perfectio & modus eſſendi, ſiquidem virtus operandi radicatur in modo eſſendi: ſed omnis creatura ab intrinſeco habet defectibilem modum eſſendi, ita, ut non minùs ſit annihilabilis, quàm ex nihilo; ergo etiam habet defectibilem modum operandi.

7. Neque dicas. Hinc tantùm probari Phyſicam non etiam moralem defectibilitatem in operando. Nam contrà eſt: quia defectibilitas in attingendo finem, eſt defectibilitas moralis; ſed ex noſtra ratione omnis creatura rationalis habet defectibilitatem in attingendo finem; habet enim defectibilitatẽ in modo proprio operandi; ſed modus proprius operandi creaturæ rationalis eſt operari propter finem: ergo creatura rationalis etiam habet defectibilitatem in attingendo finem.

8. Eadem minor probatur ſecundò. Agens indefectibile in operando, aut eſt ipſa regula operandi, aut immobiliter conjunctum cum regula dirigente in finem, ſic enim (eſt exemplum S. Doctoris) contingit aliquando manum in ſcindendo vel ſcribendo errare, quia ipſa non eſt regula, neque immobiliter conjuncta cum regula ſcindendi, vel ſcribendi, & ideo quandoque deviat à tali regula: atqui creatura rationalis nec eſt ſua regula operandi, neque ipſi immobiliter conjuncta. Illa quippe ſola voluntas eſt ſua regula operandi, quæ non habet ſuperiorem, ut eſt voluntas Divina: conjunctio quoque naturæ rationalis cum regula ſupernaturali & voluntatis creatæ cum Divina ordinante in finem ſupernaturalem fit ſecundùm potentiam obedientialem; adeóque non poteſt ipſi eſſe naturaliter & immobiliter debita.

9. Probatur tertiò. Si quæ creatura eſſet per naturam ſimpliciter impeccabilis, tunc ipſi deberentur omnia principia rectè operandi in ordine ſupernaturali: ſed hoc implicat; jam enim non eſſent principia ſupernaturaliter operandi, ſi non tranſcenderent omnem ordinem & exigentiam naturæ. Rurſus tali creaturæ tanquam immobiliter conjunctæ cum fine ſupernaturali connaturaliter deberetur gratia conſummata, & lumen gloriæ, & eſſet ejuſmodi creatura ſubſtantia ſupernaturalis, quæ omnia manent refutata ex dictis in 1. Tractatu de Viſione. Ex quibus colliges aſſertionem D. Thomæ non minus pondus habere à ratione, quàm ab authoritate.

§. III.

Aſſeritur impeccabilitas ſecundùm quid.

10. CONCLUSIO II. *Poteſt dari creatura ab intrinſeco directè impeccabilis ſecundùm quid, & ſolùm peccabilis per ordinem ad finem ultimum ſupernaturalem; imò Angeli de facto hoc modo ſunt impeccabiles.* S. D. hîc ad 3. & q. 16. de malo a. 3. in c.

Ratio eſt primò. Creatura rationalis per actualem dilectionem ex neceſſitate naturæ ſemper conjuncta cum ultimo fine, non poteſt directè deficere ab illo, & conſequenter eſt circa illum impeccabilis; atqui poteſt aliqua creatura per actualem dile-

Digitized by Google

dilectionem ita eſſe conjuncta cum ultimo fine, ut illum neceſſariò amet neceſſitate non ſolùm ſpecificationis, ſed etiam exercitii, imò de facto Angelos ita DEUM naturali dilectione diligere ſuprà diſp. 29. A. 2. vidimus: ergo.

11. Ratio eſt ſecundò. Ita ſe habet Angelus ad proſecutionem finis & beatitudinis naturalis in particulari, ſicut ſe habet homo ad proſecutionem finis & beatitudinis naturalis in communi; ſed homo neceſſitatur ſaltem quoad ſpecificationem ad ejus proſecutionem, ita ut non poſſit ab illo deficere; ergo & Angelus hoc modo neceſſitatur ad proſecutionem finis ultimi, ſuæque beatitudinis naturalis in particulari. Major probatur. Nam ſicuti hominis cognitio incipit ab univerſalibus, ideóque homo primitus determinatur ſolùm ad proſecutionem finis ultimi in univerſali; ſic econtrà cognitio Angeli incipit à ſingularibus, ideóque determinat ad amorem finis ultimi in particulari.

12. Ratio eſt tertiò. Ut Angelus directè peccaret contra præcepta, & finem naturalem, deberet habere quemdam errorem & inconſiderationem immediatè circa finem & legem naturalem, ut ſupp. ex Tract. de Vit. & pecc. ſed hoc dici non poteſt; ut patebit ex ſequentibus; ergo.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

13. Objicies primò. Inducere alium ad peccandum contra legem naturalem, eſt peccare directè contra legem naturalem: ſed dæmones ſæpiſſimè inducunt homines in peccata contra naturam: ergo.

Reſpondeo diſtinguendo majorem. Inducere alium ad peccandum contra legem naturalem ex odio DEI ut ultimi finis naturalis, eſt directè contra legem naturalem, concedo, ex odio DEI ut finis ſupernaturalis, nego majorem. Sed dæmones ita inducunt homines ad peccatum ex odio DEI ut finis ultimi ſupernaturalis, concedo; naturalis, nego minorem & conſequentiam. Sic enim ut dixi, tantùm indirectè, materialiter & mediatè peccant contra legem naturalem, in quantum peccare contra legem ſupernaturalem eſt contra bonum rationis, quod per legem naturalem præcipitur.

14. Objicies ſecundò. Sequeretur, quòd ſi DEUS condidiſſet Angelum in ſtatu puræ naturæ ſine elevatione in finem ſupernaturalem, quòd tamen per obſervantiam præceptorum naturalium nihil potuiſſet mereri: conſequens eſt abſurdum: ergo. Sequela probatur. Ut Angelus mereretur per obſervantiam præceptorum, tunc iſta deberet ipſi eſſe libera, ſed in ſtatu puræ naturæ obſervantia præceptorum non eſſet ipſi libera, cùm tranſgreſſio illorum ipſi foret impoſſibilis propter impeccabilitatem circa finem naturalem.

Reſpondeo negando ſequelam & probationem diſtinguendo: obſervantia præceptorum deberet ipſi eſſe libera libertate exercitii & contradictionis, concedo, ſpecificationis & contrarietatis, nego. Ergo, inquis, potuiſſet non obſervare illa præcepta, ſed non obſervare eſt illa tranſgredi, & peccare.

Reſpondeo negando ſequelam. Potuiſſet enim in illo ſtatu non facere rem præceptam tantùm præciſivè, & in ſenſu diviſo præcepti, non etiam contrariè aut privativè, & in ſenſu compoſito præcepti; atqui non obſervare præceptum facit ſenſum compoſitū & privativum. Videantur, quæ in Tract. de incarn. de libertate & merito Chriſti non obſtante ipſius impeccabilitate dicuntur.

Objicies tertiò: Poſſet Angelus lumine naturali cognoſcere finem ſupernaturalem, quod eſt abſurdum: Sequela probatur. Angelus lumine naturali cognoſcit ſe eſſe peccabilem: ſed non cognoſcit ſe peccabilem circa finem naturalem: ergo circa finem ultimum ſupernaturalem, & conſequenter illum lumine naturali cognoſcit. 15.

Reſpondeo diſtinguendo ſequelam. Poſſet naturaliter cognoſcere finem ſupernaturalem ſub confuſa & communi ratione, concedo, ſub aliqua diſtincta & particulari ratione, nego.

Objicies quartò. Sequeretur ex noſtra ſecunda aſſertione, quòd Angelus in pura natura conditus foret eo ipsò ſimpliciter impeccabilis; conſequens eſt contra primam aſſertionem; ergo & antecedens. Sequela probatur. Non poſſet peccare contra finem naturalem, neque directè, ut probant noſtræ rationes; neque indirectè, cùm non eſſet ſubordinatus fini ſupernaturali, ratione cujus ſubordinationis ſolummodò poteſt indirectè peccare contra finem ultimum naturalem: neque contra finem ſupernaturalem poſſet peccare, quippe ad quem non eſt elevatus. 16.

Reſpondeo negando ſequelam; & dico, adhuc poſſe indirectè peccare contra ultimum finem naturalem, quia haberet potentiam & capacitatem obedientialem etiam in ſtatu puræ naturæ, ut elevaretur ad finem ultimum ſupernaturalem.

ARTICULUS II.

Utrùm Angelus potuerit peccare in primo inſtanti ſuæ creationis?

SUMMARIA.

1. *Angelus de facto in primo inſtanti non peccavit.*
2. *Sed neque in ullo ſtatu naturæ peccare tunc potuit.*
3. *Primus actus Angeli adſcribitur DEO, ut cauſæ ſpecialiter applicanti.*
4. *Evaſio Adverſariorum depellitur.*
5. *Prima viventis operatio tribuitur generanti.*
6. *Primum dictamen practicum Angeli non potuit eſſe defectuoſum.*
7. *Diſparitas inter primum inſtans Angeli, & hominis pervenientis ad uſum rationis.*
8. *Angelus in primo inſtanti non habuit omnia requiſita ad peccandum.*
9. *Quomodo plus requiratur ad merendum, quàm demerendum?*

10. *Quo-*

Digitized by Google

10. *Quomodo prima operatio Angeli fuerit ex gratia ſpeciali.*

§. I.

Negativa eligitur.

1. ANgelum de facto non tantùm naturâ malum non eſſe (ut Priſcillianiſtæ & Manichæi blaſphemabant) ſed neque ſuâ voluntate & actu libero in primo inſtanti malum eſſe, certum eſt apud Scholaſticos, & ſequitur ex ſuperiùs dictis in §. 2. & 3. diſput. præcedenti, ubi oſtendimus, Angelum non modò in gratia conditum fuiſſe, ſed etiam in primo inſtanti ſuæ creationis meruiſſe. Quæritur ergo, an abſolutè ſaltem fieri potuerit, ut Angelus in primo inſtanti ſui eſſe peccaret? Affirmativa placet Scoto, Suarezio & aliis, negativam S. D. hîc a. 4. amplectitur; cum quo ſit

2. Concluſio, *Angelus in primo inſtanti ſuæ creationis peccare non potuit.*

Ratio eſt primò Angelus aut fuiſſet conditus in ſtatu puræ naturæ, aut elevatæ in finem ſupernaturalem. Si in ſtatu puræ naturæ, fuiſſet non tantùm pro illo inſtanti, ſed pro tota ſua duratione impeccabilis, ut patet ex §. præced. Si in ſtatu naturæ elevatæ, tunc fuiſſet conditus in gratia, ſed peccatum actuale non poteſt pro eodem inſtanti ſimul ſtare cum gratia; ergo Angelus in primo inſtanti ſuæ creationis peccare non potuit.

3. Ratio eſt ſecundò. Si Angelus (eadem eſt ratio de alia quacunque creatura rationali) in primo inſtanti ſuæ creationis peccaret, illud peccatum eſſet à DEO, ut cauſa ſpeciali; ſed hoc eſt impoſſibile: ergo. Sequela probatur. Reſpectu illius actûs DEUS eſt cauſa ſpecialis, ad cujus productionem voluntatem creatam ſolus & unicè applicat: ſed in primo inſtanti ad actum producendum ſolus DEUS applicat voluntatem; ergo ſi ille actus ſit peccaminoſus, DEUS erit cauſa ſpecialis illius peccati. Major videtur certa; illa enim eſt utique cauſa ſpecialis, præter quam nulla alia eſt aſſignabilis, ſed in ratione cauſæ applicativæ ad primam operationem Angeli, nulla eſt aſſignabilis præter DEUM: ergo. minor etiam probatur. Cauſa movens & applicans voluntatem ad ſuam operationem eſt illa, quæ cauſat notitiam & practicum dictamen in intellectu, ad quod proximè ſequitur operatio ipſius voluntatis: ſed in primo inſtanti ſolus DEUS poteſt cauſare notitiam & dictamen practicum intellectûs: nam voluntas Angeli non cauſat dictamen practicum intellectûs, niſi per actum proprium, ſed in primo inſtanti & pro prima operatione non præſupponitur aliquis actus ipſius: ergo ſola cauſa extrinſeca, nempe DEUS, qui ſolus in intellectum Angeli illabitur, poteſt cauſare primam notitiam & judicium practicum, ad quod conſequitur operatio voluntatis.

4. *Unde non dicas:* ſufficere, quòd voluntas in primo inſtanti ſit principium elicitivum ſuæ operationis, motum à DEO per concurſum generalem, quo concurrit ad omnes operationes. Nam contrà eſt primò. Quòd voluntas non poteſt eſſe principium elicitivum ſuæ operationis, niſi quatenus eſt applicata & determinata per prævium dictamen practicum intellectûs: atqui in illo primo inſtanti ſeipſam non applicat ad primam operationem, aliàs jam non eſſet prima operatio Angeli contra hypotheſin, & daretur proceſſus in infinitum. Ergo eſt neceſſe, ut non tantùm DEUS per modum cauſæ univerſalis concurrat ad electionem actûs, ſed etiam ut cauſando primam notitiam & dictamen practicum intellectûs voluntatem ſpecialiter applicet, ſicut & ipſa voluntas ſeipſam ad actus ſequentes ſpecialiter applicat, movendo intellectum ad actum Imperii, ut docetur in Tract. de actibus hum.

Contrà eſt ſecundò. Angelus non peccat, niſi ſeipſum movendo & applicando ad actum peccaminoſum (aliàs enim operatio non eſt contrariè libera) ſed in primo inſtanti ſeipſum non poteſt applicare & movere ad actum peccaminoſum: ergo.

5. Confirmatur primò Operatio, quæ incipit cum eſſe rei, tribuitur generanti, & Authori ipſius naturæ: ergo ſi prima Angeli operatio eſſet peccaminoſa, tribueretur DEO, tanquam Authori naturæ. Antecedens probatur. Prima operatio vitæ eſt quoddam complementum naturæ, conſequens ad inclinationem ipſius: ſed hoc tribuitur Authori naturæ, ſicut & ipſa naturæ inclinatio: qui enim dat eſſe, dat etiam conſequentia ad eſſe, qua de cauſa mo us cordis in animalibus, item motus gravium & levium generanti adſcribitur.

6. Confirmatur ſecundò. Si Angeli prima operatio eſſet peccatum, tunc primum judicium & dictamen intellectûs eſſet defectuoſum & erroneum, non enim eſt peccatum in voluntate, quamdiu non præcedit error, aut inconſideratio in intellectu, veluti ſupp. ex Tract. de vit. & pecc. Sed primum Angeli judicium non potuit eſſe defectuoſum aut erroneum; cùm enim illa mala cogitatio præcederet omnem liberam electionem, ac determinationem voluntatis, eſſetque omnium prima, etiam eſſet neceſſariò à DEO immiſſa & cauſata, quod implicat.

§. II.

Solvuntur objectiones.

7. OBjicies primò: Homo perveniens ad inſtans perfecti uſûs rationis poteſt in illo inſtanti peccare mortaliter abſque hoc inconvenienti, ut illud peccatum DEO ut ſpeciali cauſæ, tribuatur: Ergo etiam Angelus poteſt in primo inſtanti peccare mortaliter abſque illo inconvenienti. Paritas probatur primò. Quia Angelus in primo inſtanti habet longè perfectiorem uſum rationis, quàm parvulus. Secundò. Quia ſicut inſtans creationis eſt primum inſtans Angeli, ut Angelus eſt, & Angelico modo operans; ita inſtans uſûs rationis eſt primum inſtans hominis, ut homo eſt, & humano modo operans.

Reſpondeo negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quòd inſtans primæ operationis Angelicæ eſt Mathematicè & Phyſicè unum: in quo voluntas Angeli ſimultaneè applicatur ad amorem ultimi finis in particulari. Unde cùm ſeipſam juxta ſupr. dicta applicare non poſſit ad talem actum, debet à principio extrinſeco applicari. Econtrà inſtans uſûs rationis in homine non eſt Mathematicè & Phyſicè, ſed tantùm moraliter unum & integratum ex pluribus inſtantibus: Nam homo non niſi per diſcurſum & proceſ-

Digitized by Google

ceſſum ab actibus imperfectis ad perfectos, & à propoſitione univerſali ad particularem tandem pervenit ad ultimum judicium practicum de ultimo fine in particulari. Complectitur ergo inſtans uſûs rationis aliud inſtans initiativum, in quo nempe inchoatur diſcurſus practicus, & excitatur cogitatio de proſequenda beatitudine in communi, aliud inſtans terminativum ſeu completivum, in quo videlicet completur deliberatio, & formatur ultimatum judicium practicum de ultimo fine in particulari. Operatio reſpondens inſtanti initiativo ſemper eſt bona, & à DEO ſpecialiter movente & applicante; operatio verò reſpondens inſtanti terminativo non ſemper eſt bona, nec à DEO ut ſpecialiter movente, quia voluntas per primam operationem in inſtanti initiativo jam ſufficienter actuata poteſt defectuosè movere, & applicare intellectum, ut in ſuo diſcurſu malè ſubſumat, ac tandem in ultimo inſtanti completivo practicè inferat, ultimum finem eſſe collocandum in bono ſenſibili. Unde defectus operationis in ipſam voluntatem hominis tanquam principium defectuosè applicans refunditur.

8. Objic. ſecundò. Angelus in primo inſtanti habuit omnia requiſita ad peccandum: ergo tunc potuit peccare. Anteced. probatur. Quia in primo inſtanti habuit potentiam peccandi (utpote creatus ex nihilo) & libertatem: ſed hæc ſunt requiſita ſufficientia ad peccandum: ergo.

Reſpondeo, negando antecedens, & primum membrum probationis diſtinguo. Habuit in primo inſtanti potentiam peccandi, & pro illo inſtanti, nego, pro aliis conſequentibus, concedo. Alterum quoque membrum diſtinguo. Habuit libertatem quoad exercitium tantùm, concedo, quoad ſpecificationem, nego.

Inſtabis primò. Libertas exercitii ſufficiebat Angelo ad merendum: ergo etiam ad demerendum. Conſequentia probatur. Quia plus requiritur ad meritum, quàm ad demeritum, cùm bonum ſit ex toto, malum verò ex quolibet defectu, ad peccatum ſufficiat voluntarium indirectum, non item ad actum bonum. 9.

Reſpondeo negando conſequentiam, ejúsque probationem diſtinguo, plus requiritur ad meritum, quantùm ad cauſas bonitatis, concedo, quantùm ad cauſas libertatis, nego. ad meritum quippe (juxta doctrinam Thomiſtarum de merito Chriſti) ſufficit libertas quoad exercitium, quæ ſalvatur per propoſitionem objecti, hîc & nunc eligendi, ut tamen poſſet abſolutè non eligi; ad peccandum verò requiritur libertas contrarietatis ad bonum & malum.

Inſtabis ſecundò. Prima Angelorum opera- 10.
tio bona & ſupernaturalis fuit ex gratia ſpeciali: ergo potuit DEUS denegare illam gratiam, ſed ſi denegâſſet, tunc Angelus peccâſſet: ergo prima Angeli operatio potuit eſſe peccatum.

Reſpondeo, eſt ex gratia ſpeciali, quatenus illa gratia eſt ſupernaturalis, & cauſativa valoris meritorii, concedo, quatenus eſt impeditiva peccati, nego. Sic enim eſt beneficium generale debitum Jure creationis, non verò gratia ſpecialis.

ARTICULUS III.

Quodnam fuerit, aut potuerit eſſe primum Angeli peccatum?

SUMMARIA.

1. *In Angelo non poteſt eſſe veniale peccatum.*
2. *Sola peccata Spiritualia quoad affectum, alia quoad reatum poſſunt eſſe in Angelis.*
3. *Status quæſtionis.*
4. *Superbia aliter generaliter, aliter accipitur ſpecificè.*
5. *Superbiam fuiſſe primum peccatum Angeli docet Authoritas.*
6. *Nec aliud potuiſſe eſſe probat ratio.*
7. *Non ſubdi regulæ ſuperioris aliquando eſt peccatum inobedientiæ, aliquando ſuperbia.*
8. *Non ſemper eſt conditio generalis.*
9. *Dæmon noluit DEO ſubjici in actu exercito, non in actu ſignato.*
10. *Excluditur luxuria ſpiritualis.*
11. *Item inobedientia & invidia à primo peccato Angeli.*

§. I.

Præſuppoſita.

1. SUppono primò. Angelum non poſſe peccare venialiter: *Primò:* quia veniale committitur vel propter imperfectam deliberationem, vel propter levitatem materiæ, unde peccans venialiter non tam deordinatur ab ultimo fine, quàm à mediis ad finem: ſed neutrum de Angelo dici poteſt. Non quòd peccet propter imperfectam deliberationem, quia iſta repugnat cum modo Angelico operandi: non propter levitatem materiæ, quia, quoties Angelus peccat, toties errat circa finem ſimpliciter ultimum, quem in omni ſua operatione efficaciter attingit. Unde licèt aliquando dæmones videantur aliquod leve peccatum committere, v. g. inducendo homines in aliquam venialem levitatem, mendacium, &c. ſemper tamen peccant mortaliter, eò quòd hæc omnia faciant ex fine mortaliter malo, nempe ex odio DEI.

Secundò. Angelus Viator in ſtatu gratiæ conſtitutus non eſt minoris perfectionis, quàm Adamus in ſtatu innocentiæ; ſed iſte non potuit peccare venialiter uti Thomiſtæ docent in 1. ſecundæ; ergo nec Angelus Viator in ſtatu gratiæ. Dixi *Angelus Viator in ſtatu gratiæ:* nam ſi Angelum conſideras extra ſtatum viæ ac gratiæ, jam alio & novo titulo ipſi repugnabit peccare venialiter: aut enim erit in ſtatu puræ naturæ, & ſic eſſe impeccabilem ſuperiùs dictum eſt: aut in ſtatu beatitudinis æternæ, & ſic ex vi ſtatûs beatifici eſt ab intrinſeco impeccabilis, juxta ea, quæ docentur de Act. hum. aut in ſtatu damnationis, & ſic dæmones ſemper peccant mortaliter, eò quòd imobiliter adhæreant ultimo fini inordinato & omnia ex ejus intentione operentur, veluti diſp. ſeq. exponemus.

Suppono ſecundò. Licet omnia peccata etiam 2.
carnalia, quoad reatum & imputationem poſſint eſſe in dæmonibus, cùm videlicèt ſuadendo homines

nes in illa inducunt, ſola tamen ſpiritualia in illis quoad affectum reperiri; quia ad hæc ſola poſſunt affici, eaque proprio actu committere, quorum materia in ipſis reperitur, ſed in ipſis utpote ſpiritibus incorporeis non datur materia peccatorum carnalium, datur autem materia peccatorum ſpiritualium, ut ſuperbiæ, invidiæ, &c. ergo.

3. Suppono tertiò. Angelos lapſos plura peccata præſertim ſuperbiæ & invidiæ commiſiſſe, veluti clarè conſtat ex S. Script. & PP. mox referendis. Unde controverſia ſolùm eſt, quodnam ex iis fuerit omnium primum & radix cæterorum. Nam Scotus in 2. *diſt.* 6. *q.* 2. vult, primum Angeli peccatum fuiſſe quandam Luxuriam ſpiritualem, conſiſtentem in immoderata delectatione de propria perfectione. Valentiæ opinio eſt, quamvis de facto primum ejus peccatum fuerit ſuperbia, potuiſſe tamen peccatum eſſe alterius generis & ſpeciei. Schola Thomiſtica contendit, primum Angeli peccatum nec aliud fuiſſe, nec eſſe potuiſſe, quàm ſuperbiam. pro qua ſententia.

4. Notandum, quòd ſuperbia accipi poſſit generaliter & ſpecificè: generaliter accipitur pro negatione ſubjectionis ad legem & præceptum ſuperioris, ſicq; eſt quædam generalis conditio incluſa in omni peccato: ſpecificè accipitur pro inordinato appetitu propriæ dignitatis & excellentiæ, qui eſt peccatum ſpeciale, unum ex ſeptem Capitalibus. Et ſub hac acceptione poſteriori procedit quæſtio.

§. II.

Primum Angeli peccatum ſuperbia

5. CONCLUSIO. *Primum Angeli peccatum aliud nec fuit, nec eſſe potuit, quam ſuperbia.* S. D. hîc a. 2. in c. Et primam quidem partem apertè adſtruunt S. Script. & PP. Nam Iſa. 14. de Lucifero allegoricè dicitur: *detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, &c.* Et Ezech. 28. *elevatum eſt cor tuum in decore tuo.* 1. Timoth. 3. *ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat diaboli.* h. e. ne imitans diaboli ſuperbiam ipſius damnationem incurrat. Tob. 4. *in ipſa* (ſuperbiâ) *initium ſumpſit omnis perditio.* Ex SS. PP. S. Auguſtinus frequenter hoc ipſum aſſerit; præſertim l. 11. de Gen. *ad litt.* & 12. de civit. c. 6. *Hoc vitium* (Angeli peccantis) *quid aliud, quàm ſuperbia nuncupatur? initium quippe omnis peccati ſuperbia. Hic primus defectus & prima inopia, primumq; vitium ejus naturæ.* Ambroſ. Ep. 84. ad Demetr. *Sive in lapſu diaboli ſive in prævaricatione hominis initiũ peccati ſuperbia eſt.* S. Chryſoſt. hom. 15. in Joan. *quid hâc ſuperbiâ inſanius? non eſſet à cælo ejectus, neq; in diabolum verſus cecidiſſet Angelus, niſi hoc ſe ſcelere coinquinâſſet. Hoc malorum omnium ei cauſa fuit.* D. Leo. Serm. 4. de Collect. *Inventor ille authorq; peccati primùm ſuperbus, ut caderet, deinde invidus, ut noceret.*

6. Utraque pars oſtenditur ratione. Primum Angeli peccatum non potuit eſſe aliud, quàm inordinatus affectus ad bonum ſpirituale; ſed hic eſt ſuperbia: ergo. major inde probatur. quòd primum peccatum Angeli non potuit eſſe circa malum, quia fuga mali præſupponit affectum boni, ut aliunde ſuppono: ergo fuit circa bonum.

Non circa bonum corporeum; hoc enim non erat Angelo conveniens & proportionatum: ergo fuit affectus ad bonum ſpirituale. Atqui affectus ad bonum ſpirituale non poteſt eſſe malus, niſi quatenus eſt inordinatus: ergo primum Angeli peccatum debebat conſiſtere in affectu inordinato ad bonum ſpirituale. Minor pariter probatur. In proſecutione bonorum ſpiritualium (præſertim propriæ perfectionis, dignitatis & excellentiæ) nolle ſubjici menſuræ ſeu regulæ ſuperioris eſt peccatum ſuperbiæ: ſed proſecutio bonorum ſpiritualium in Angelo non poterat aliter eſſe inordinata, quàm quatenus in illa nolebat ſubjici menſuræ ſeu regulæ ſuperioris (ut ex ſeq. §. conſtabit) ergo proſecutio inordinata bonorum ſpiritualium in Angelo fuit peccatum ſuperbiæ.

Dices primò. Non ſubdi regulæ ſuperioris pertinere potiùs ad peccatum inobedientiæ, quam ſuperbiæ. Reſpondeo, non ſubdi regulæ ſuperioris, ut formaliter habentis rationem legis & præcepti eſt peccatum inobedientiæ, concedo, ut habentis rationẽ menſuræ, cuivis creatæ perfectioni, dignitati & excellentiæ debitum modum præſcribentis, nego; ſic enim directè contrariatur virtuti humilitatis. 7.

Dices ſecundò. Non ſubdi regulæ ſuperioris eſt conditio quædam generalis, quæ reperitur in omni peccato: ergo non conſtituit ſpeciale peccatum ſuperbiæ. Reſpondeo. Non ſubdi, ſi ſolùm intendatur per accidens, & ſe habeat merè concomitanter ad aliquem actum, concedo, ſi intendatur per ſe ſaltem ex parte modi volendi, quemadmodum in Angelis contigit, nego. 8.

Dices tertio. Si Angelus per ſe directè voluiſſet DEO non ſubjici, tunc elegiſſet objectum formaliter malum, adeoque in intellectu Angelico præceſſiſſet error formalis; ſed hoc eſt contra dicenda: ergo. 9.

Reſpondeo ex jam dictis, ſi ex parte rei volitæ, & in actu ſignato voluiſſet DEO non ſubjici, concedo, ſi ex parte modi tendendi & in actu exercito, nego. Angelus itaque ex parte modi tendendi & in actu exercito (per ſe tamen) voluit DEO non ſubjici, quatenus in ſuæ perfectionis naturalis proſecutione non curavit ſervare modum à ſuperiore præſcriptum.

At inquis, nunquid hoc potiùs erit peccatum omiſſionis, quàm commiſſionis? Nego nam omittere debitam circumſtantiam in actu poſitivo contrariante alicui præcepto negativo pertinet ad peccata commiſſionis, uti patet in eo, qui orat ſine attentione.

Colliges ex dictis primo. Primum Angeli peccatum non eſſe luxuriam ſpiritualem, ut Scotus voluit; nam primò, niſi nominibus abuti velis, luxuria non ſignificat quamlibet inordinatam delectationem, ſed eam, quæ eſt de rebus venereis; aliàs non erit ratio, cur non etiam peccata gulæ hoc nomine appelles. 10.

Secundò. Quia delectatio de bonis propriis & ſpiritualibus non aliâ ratione potuit in Angelo reddi vitioſa, quàm propter ſubtractionem à Divina regula & fine ſupernaturali; ſed hâc ratione conſtituit peccatum ſuperbiæ, ut modò vidimus.

Colliges ſecundò. Primum Angeli peccatum nec eſſe potuiſſe inobedientiam, nec invidiam; utrumque enim peccatum nominat actum fugæ, qui priùs naturâ ſupponit proſecutionem boni. Unde oportuit, diabolum priùs inordinatè appetere bona ſpiritualia, quàm illa homini invideret. 11.

AR-

ARTICULUS IV.

Quale objectum habuerit dæmonum ſuperbia?

SUMMARIA.

1. *Repugnat in Angelo error formalis.*
2. *Primus actus Angeli debuit eſſe efficax circa objectum poſſibile.*
3. *Peccatum ſuperbiæ in dæmonibus fuit circa beatitudinem naturalem.*
4. *Quia debuit eſſe circa finem ipſi proportionatum.*
5. *Dæmon non poſſidebat beatitudinem naturalem, quô modô appetiit.*
6. *Non peccavit primò per peccatum omiſſionis contra præceptum charitatis.*
7. *Nec peccato puſillanimitatis.*
8. *Quomodo habuerit judicium erroneum?*
9. *Qualiter voluerit eſſe ſimilis Altiſſimo?*
10. *Non affectavit Tyrannicam poteſtatem.*
11. *Non inordinatè appetiit beatitudinem ſupernaturalem.*
12. *Neque moralem independentiam à DEO.*
13. *Neque peccavit unionem hypoſtaticam appetendo vel invidendo.*
14. *Lucifer ſeduxit alios Angelos.*
15. *Fuit primus dignitate inter omnes.*
16. *Angelorum Beatorum numerus major, quàm damnatorum.*

§. I.

Pro objecto ſuperbiæ in dæmonibus ſtatuitur propria Beatitudo naturalis.

1. SUppono primò. Quòd in intellectu Angeli priuſquam peccaret, non potuerit eſſe formalis error, aut ignorantia, uti habet S. D. hîc q. 63. a. 1. ad 4. Et colligitur ex Ezech. 28. Ubi Lucifer appellatur *plenus ſapientiâ.* Ratio quoque eſt, quòd ignorantia & error contingit ex defectu alicujus principii ad perfectam cognitionem requiſiti; ſed Angelus nullum ejuſmodi defectum habuit, neque circa objecta naturalia, quippe quorum ſpecies perfectè repræſentativas initio ſuæ creationis accepit; neque circa ſupernaturalia, quorum habuit ſufficientem fidem, & certam revelationem, cùm aliàs nequaquam fuiſſet *plenus ſapientiâ.*

2. Suppono ſecundò. Actum, quo Angelus peccavit, fuiſſe abſolutum & efficacem, uti colligitur ex Iſ. 14. ubi peccatum Luciferi exprimitur per verba voluntatem abſolutam & efficacem ſignificantia: *Aſcendam, exaltabo, ſimilis ero, &c.* Ratio potiſſima eſt, quòd voluntas & deliberatio de ultimo fine, quâ quis ſe & omnia ſua ordinat in aliquem finem ultimum, eſt voluntas abſoluta & efficax, ſed primus actus Angeli fuit hoc modo deliberativus de ultimo fine, quia fuit actus in primo inſtanti perfectæ deliberationis elicitus, in quo natura rationalis debet determinare de ultimo fine & ſua beatitudine: eſt quoque naturâ prius deliberare de ultimo fine, quàm de finibus intermediis, cùm fines intermedii moveant in virtute primi, Ex quibus.

Suppono tertiò. Primũ actum & peccatũ Luciferi non fuiſſe vel eſſe potuiſſe de objecto impoſſibili. Nam aliquod objectũ, vel eſt ſimpliciter & abſolutè impoſſibile, uti quòd creatura ſit ens à ſe, vel eſt impoſſibile per accidens & ex ſuppoſitione, veluti ex ſuppoſitione quòd Judas peccaverit, impoſſibile eſt, ipſum non peccâſſe. Atqui primus actus Luciferi non poterat eſſe circa objectum impoſſibile ſimpliciter, quia voluntas nullo modo poteſt ferri in impoſſibile, niſi quatenus repræſentatur ut poſſibile, & ut ſic conveniens voluntati; ſed Angelo id, quod eſt ſimpliciter impoſſibile, non poteſt repræſentari ut poſſibile, quia talis repræſentatio eſt formaliter erronea & falſa: ergo primus actus Luciferi non potuit eſſe circa objectum ſimpliciter impoſſibile. Sed neque poterat eſſe circa objectum impoſſibile ex ſuppoſitione, quia hoc objectum ſolummodò terminat actum conditionatum & inefficacem, ut eſt actus pœnitentis conditionatus ex parte objecti, quo dicit: opto, ut nunquam offendiſſem DEUM, ſi eſſet poſſibile; ſed primus actus Angeli fuit abſolutus & efficax applicativus mediorum ad finem: ergo non potuit eſſe circa objectum impoſſibile ex ſuppoſitione. His poſitis magna eſt ſententiarum diverſitas, prout ex §. 3. apparebit. Interea ſit noſtra.

CONCLUSIO. *Objectum peccati Luciferi fuit beatitudo naturalis ex modo volendi inordinatè volita: in quantum Angelus ſuæ naturalis perfectionis & excellentiæ amore abſorptus, illam non curavit ordinare ac referre in finem & beatitudinem ſupernaturalem.* Ita S. D. tùm hîc, tum 3. cont. gent. c. 10. inquiens: *Sicut in nobis peccatum eſt ex hoc, quòd bona inferiora, ſcilicet corporis appetimus abſque ordine rationis, ita in Diabolo peccatum fuit in hoc, quòd proprium bonum non retulit in Divinum bonum.* 3.

Colligitur primò ex S.Script. Verbis Ezech. 28. ubi caſum Luciferi refert in nimiam complacentiam ſuæ naturalis perfectionis; *Elevatum eſt cor tuum in decore tuo.* Item. *In multitudine ſapientiæ tuæ elevatum eſt cor tuum.* Secundò accedit Authoritas SS. PP. Auguſtini l. 12. de civit. c. 6. aſſerentis, Angelum peccâſſe, *quia ipſe ſibi ad beatam vitam ſufficere voluit.* S. Greg. l. 34. Moral. c. 14. dicentis, quòd Angeli *ab illo, qui ſummè eſt, averſi, ad ſe converſi ſunt.*

Tertiò probatur ratione. Objectum, quod Angelus inordinatè amavit, debuit fuiſſe bonum excellens, & Angelo maximè proportionatum; in quod per primum actum perfectæ deliberationis tendere potuit: atqui tale objectum eſt ipſius beatitudo naturalis. ergo illam proſequendo peccavit. Major patet ex præced. §. quia primum peccatum Angeli fuit peccatum ſuperbiæ primò actu perfectè deliberato commiſſum. Minor probatur. Voluntas maximè Angelica priùs (& quidem in primo inſtanti) fertur in finem, quàm in media, non poterat autem ferri in alium finem ultimum, quàm in ſuam vel naturalem, vel ſupernaturalem beatitudinem, Porrò non poterat peccare tendendo in beatitudinem ſupernaturalem: ergo ſolùm tendendo in ſuam beatitudinem naturalem. Præterea ſicuti Angelus in primo inſtanti habuit perfectam notitiam ſuæ perfectionis, ita etiam dilectio- 4.

Digitized by Google

lectionem ſuæ beatitudinis naturalis, & quidem ceu boni ſibi maximè proportionati & excellentis; ergo Angeli beatitudo naturalis eſt illud bonum excellens, quod Angelus in primo inſtanti proſequebatur, adeóque in ejus proſecutione peccavit. Jam verò non peccavit diligendo ſuam beatitudinem naturalem cum ſubordinatione ad ſupernaturalem, cùm ut ſic fuiſſet bonum honeſtum & actus meritorius: ergo tantùm peccavit, illam cum omiſſione talis debitæ ſubordinationis diligendo.

§. II.

Solvuntur objectiones.

5. OBjicies primò: Superbia Luciferi debuit fuiſſe appetitus excellentiæ nondum poſſeſſæ: atqui beatitudinem naturalem poſſidebat ab initio ſuæ creationis: ergo ipſius amore peccare non potuit. Major colligitur ex verbis S. Script. præcitatis, *aſcendam, ſimilis ero, &c.* & ex D. Anſelm. in l. de caſu Diaboli dicente, *Angelum peccâſſe appetendo id, ad quod perveniſſet, ſi ſtetiſſet.* Hoc autem non eſt beatitudo naturalis, ſed ſupernaturalis, ut per ſe patet.

Reſpondeo, diſtinguendo minorem, beatitudinem naturalem materialiter & entitativè ſpectatam jam poſſidebat, concedo, formaliter & quatenus independenter à fine ſupernaturali habendam, ſic nego. ergo amando ſuam beatitudinem materialiter & entitativè ſpectatam non peccavit, concedo, formaliter habendam & ut deordinatam ab ultimo fine ſupernaturali, nego.

Ad authoritatem D. Anſelmi, nego ſubſumptum, nam Angelus peccavit inordinatè amando ſuam beatitudinem naturalem, ut inamiſſibilem, ad quam etiam inamiſſibiliter obtinendam perveniſſet, niſi inordinatè amando peccâſſet.

Pari modo, ſi dicas. Beatitudo naturalis eſt objectum neceſſarii amoris, & pertinet ad ultimum finem naturalem, contra quem juxta ſuprà dicta Angelus directè pecare non poteſt: ergo Angelus amando ſuam beatitudinem peccare non potuit, diſtinguo antecedens beatitudo naturalis materialiter in ſe ſpectata eſt neceſſarii amoris objectum, concedo, ut ſubordinata fini ſupernaturali, ſic nego. Item pertinet ad ultimum finem naturalem ſub priori coſideratione, concedo, ſub poſteriori, & ut ſubordinata, nego. Sic enim ſubſtat præcepto ſupernaturali, quo tenebatur Angelus ex infuſa virtute humilitatis ſuam beatitudinē diligere cum ſubordinatione ad finem ultimum ſupernaturalem.

6. Objic. ſecundò. Si Angelus peccâſſet, ſuam beatitudinem non ordinando in finem ſupernaturalem tunc peccâſſet peccatò omiſſionis, & quidem contra præceptum Charitatis, quo tenebatur ſe & omnia ſua referre in DEUM: ſicut homo in primo inſtanti uſûs rationis omittendo hanc ordinationem peccat contra præceptum dilectionis DEI ſuper omnia.

Reſpondeo diſtinguendo majorem. Si Angelus peccâſſet præciſè omittendo actum dilectionis, quo ſe & omnia referret in DEUM juxta poſitivum præceptum dilectionis, tunc peccâſſet peccato omiſſionis, contra præceptum charitatis, concedo. Si peccâſſet eliciendo actum dilectionis erga ſeipſum, ſine ordine ad ſupremam dignitatem, nego, ſic enim repugnabat præcepto humilitatis negativo, quo prohibemur complacentiam noſtrarum perfectionum ſubtrahere ſuperiori dignitati & excellentiæ.

Dices. Juxta S. D. 2. 2. q. 133. a. 1. quieſcere 7
in minori recuſando tendere ad majora eſt peccatum puſillanimitatis: ſed ſi Angelus peccâſſet quieſcendo in ſua naturali perfectione cum neglectu ſuperioris beatitudinis, haud aliter peccâſſet: ergo ipſius peccatum non fuiſſet ſuperbiæ, ſed puſillanimitatis.

Reſpondeo. Si quis recuſat tendere ad majora ex animi dejectione, & deſperatione illa conſequendi eſt vitium puſillanimitatis, concedo, ſi recuſet ex illorum virtuali contemptu & complacentia inferiorum, quo modo Angelus neglexit tendere ad beatitudinem ſupernaturalem, nego.

Objic. tertiò. Si Lucifer juxta noſtrum expli- 8
candi modum peccâſſet, tunc illum appetitum beatitudinis naturalis præcedere debuiſſet judicium in intellectu practico, quo practicè judicaret, beatitudinem naturalem ſibi eſſe proſequendam ſine ordine ad DEUM, ut ultimum finem ſupernaturalem: quia voluntas tanquam cæca potentia nullum amplectitur objectum, niſi quòd duce intellectu intimatur, & judicatur amplectendum, atqui tale judicium in Angelico intellectu præcedere non potuit: cùm ſit formaliter erroneum: ergo.

Reſpondeo, diſtinguendo majorem, debuiſſet præcedere tale judicium, quo judicaret in actu exercito & ex modo tendendi omittendum eſſe ordinem ad finem ſupernaturalem, concedo, quo judicaret in actu ſignato & ex parte voliti, nego majorem, ſed tale judicium non potuit præcedere, cùm ſit formaliter erroneum; poſteriori modo, concedo; priori, nego minorem & conſequent.

Senſus eſt, quòd cùm in primo inſtanti creationis primus Angelus haberet judicium practicum de amanda ſua beatitudine cum ſubordinatione ad ultimum finem ſupernaturalem, in ſecundo inſtanti malitioſâ voluntatis applicatione intellectus practicus ipſius neglexerit attendere ad illam debitam ſubordinationem, & regulam præceptivam ipſius, quam privativam inconſiderationem, ſeu neglectum debitæ attentionis ad regulam ſuperioris in voluntate ſtatim ſubſecutus fuit inordinatus amor propriæ naturalis perfectionis & beatitudinis. Unde quia omiſſio debiti ordinis non relucebat, aut proponebatur ab intellectu ex parte ipſius objecti, non erat judicium practicum de omittendo tali ordine in actu ſignato; erat tamen in actu exercito, eò quòd intellectus in ipſo exercitio repræſentandi beatitudinem naturalem neglexerit attendere ad regulam præceptivam illius ordinis, qui error non dicitur formalis, ſiquidem non ingreditur ipſum objectum; dicitur tamen virtualis, quia eſt culpabilis inconſideratio, a quâ ſufficiens ad peccaminoſam determinationem voluntatis, ac ſi formalis error præceſſiſſet.

Dices. Si illa intellectûs practici inconſideratio fuit privativa, defectuoſa & culpabilis, tunc fuit ex mala applicatione voluntatis malitioſè nimirum applicantis intellectum ad neglectum debitæ attentionis: ergo illam voluntatis applicantis malitiam iterum debuit præcedere aliud defectuoſum judicium intellectûs, & ſic in infinitum.

Re-

Digitized by Google

Reſpondeo intellectum dirigentem & voluntatem applicantem ad invicem exercere mutuam cauſalitatem ac prioritatem à quo, & ſic voluntatis applicatio ſecundùm prioritatem in genere cauſæ efficientis applicativæ præcedit defectuoſum judicium & inconſiderationem intellectûs practici, cuius judicium practicum ſeu inconſideratio privativa præcedit malitioſam applicationem voluntatis in genere cauſæ formalis directivæ, unde non ſequitur proceſſus in infinitum.

§. III.

Refelluntur conſectaneè aliorum opiniones.

9. INferes primò. Angelum non peccâſſe formaliter appetendo veram æqualitatem cum DEO; quia primum Angeli peccatum fuit actus abſolutus & efficax; ſed is non potuit terminari ad æqualitatem cum DEO: actus quippe abſolutus & efficax non poteſt terminari ad objectum ſimpliciter & abſolutè impoſſibile: ſed tale objectum eſt æqualitas cum DEO. Neque dici poteſt, quòd Angelus illam æqualitatem appetierit ut poſſibilem, ſic enim ſupponeretur formalis & craſſiſſimus error in Angeli intellectu. Dixi tamen *formaliter appetendo veram æqualitatem*: Cùm enim Angelus peccans ex modo tendendi in ſuis naturalibus conſtituerit totam ſuam beatitudinem, ac ſi ad illam ſibi ipſi ſufficeret, neque eandem alteri deberet, ideo bene dici poteſt, quòd virtualiter & interpretativè æqualitatem non quidem Arithmeticam, ſed proportionalem affectaverit cum DEO, qui ſolus ſibi ad beatitudinem ſufficit. Et in hunc ſenſum exponi debent illa Iſ. 14. *Similis ero altiſſimo*, ſimilitudine nimirum virtuali & proportionali, non formali.

10. Inferes ſecundò. Luciferum non peccâſſe per affectationem Tyrannicæ poteſtatis & dominationis. Primò, quia Angeli peccatum fuit circa finem ultimum, ſed talis dominatio non poteſt eſſe finis ultimus. Secundò, quòd ejuſmodi peccatum ſit ambitionis, quod præſupponit ſuperbiam. Tertiò, quia primus Angelus peccando attraxit & ſeduxit alios, ſed affectando Tyrannicam dominationem in alios, potiùs illos à ſe feciſſet averſos.

11. Inferes tertiò. Angelum non peccâſſe inordinato appetitu beatitudinis ſupernaturalis. Vel enim peccâſſet illam appetendo, tanquam propriis viribus conſequendam, & ſic appetiiſſet bonum Chimæricum & impoſſibile, quod primùm rejecimus. Vel appetendo cum nimia intenſione, uti Scotus exiſtimat, ſed neque iſtud dici poteſt, quia actus ex ſe honeſtus intenſione non inficitur, ſed perficitur. Vel quòd voluerit celeriùs illam obtinere, quàm fuerit à DEO ſtatutum. Sed & iſte loquendi modus eſt inconveniens, quæ enim mora brevior & celerior modus beatitudinem acquirendi haberi poterat,, quàm ut Angelus poſt primum & unicum actum meritorium illam beatitudinem conſequeretur?

12. Inferes quartò. Neque peccatum Luciferi habere pro objecto exemptionem & independentiam moralem à DEO, eò quòd voluerit ſuo arbitrio relinqui nullis à DEO impoſitis præceptis, atque à regimine ejus abſolutus, ut Derckennis exiſtimat. Niſi enim prædictum appetitum independentiæ ad ſenſum noſtræ concluſionis explices, non minùs hæc independentia moralis à Divinis præceptis eſt objectum ſimpliciter impoſſibile, quàm independentia naturalis; præſupponeret quoque in Angelo judicium formaliter erroneum, quo judicaret ſibi poſſibilem rationem primæ regulæ: quæ cuncta dici non poſſunt. Adde, quòd independentia à præceptis & regimine ſuperioris magis ſit objectum inobedientiæ, quàm ſuperbiæ; fugæ, quàm proſecutionis, ac ſuperbiam prius naturâ ſupponat: ex inordinato enim affectu excellendi provenit libido dominandi, ex libidine domiuandi, quòd *nec Cæſar ferre priorem* poſſit, *Pompeiúſque parem*.

Inferes quintò. Unionem hypoſtaticam non fuiſſe objectum hujus primi peccati. Vel enim Angelus peccâſſet unionem hypoſtaticam ſibi in primo inſtanti revelatam humanæ naturæ invidendo, vel inordinatè appetendo. Neutrum dici poteſt. Non quòd peccâſſet invidendo, quia invidia eſt actus fugæ, & circa alterum; atqui prima Voluntas Angeli non potuit eſſe actus fugæ, quippe naturâ ſuâ præſupponens amorem & proſecutionem boni: nec potuit eſſe ad alterum, cùm prima deliberatio naturæ rationalis ſit circa ſeipſam, & ultimum finem. Non etiam ſecundum dici poteſt, primò, quia primus actus Angeli eſt de ultimo fine, atqui unio hypoſtatica non eſt ultimus finis Angeli. Secundò, quia actus efficax fertur in objectum, ut propriis mediis aſſequibile; ſed Angelus ſine graviſſimo errore non potuit apprehendere unionem hypoſtaticam, tanquam propriis mediis aſſequibilem. 13.

§. IV.

Aliqua quæſita expediuntur.

QUæres primò. An Lucifer alios Angelos ſeduxerit? Reſpondeo ſeduxiſſe tum exemplo, tùm ſuaſione. D. Th. hîc a. 8. Colligitur ex S. Script. Iſ. 14. ubi dicitur ad Luciferum juxta SS. PP. & Interpretum expoſitionem: *Tu terram tuam diſperdidiſti, tu populum tuum occidiſti.* Et Job. 41. appellatur *Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ.* Et SS. quoque PP. D. Bernardus de gradu humil. *Lucifer*, inquit, *filios ſuperbiæ ſtuduit ſuæ malitiæ æſtibus inflammare.* Et Greg. Naz. Carm. 6. *multas ſic ille cohortes, Regis ab obſequio magni, cætúque piorum abductos ad ſe allexit, &c.* Cæterùm quòd non ſolùm exemplo, ſed & ſuaſione reliquos ſeduxerit, inde conſtat: non potuit alios exemplo ſeducere, niſi eis locutione manifeſtaret ſecretam ſuæ voluntatis ſuperbiam, ſed hanc ipſis manifeſtando, videtur eô ipsô ſuaſiſſe, ad quem enim alium in finem manifeſtâſſet, quàm ut in ſimilem ſententiam induceret? cùm præcipuè hoc ſuperbis ſit proprium, ut velint habere ſuarum opinionum ſequaces & approbatores? 14.

Quæres ſecundò. An Lucifer non tantùm fuerit primus dignitate inter Angelos peccantes, ut eſt comm. SS. PP. ſed & inter omnes? 15.

Reſpondeo affirmativè. Ita S. D. hîc a. 6. conformiter ad S. Script. in qua Job. c. 40. ſub figura Behemot Lucifer appellatur *principium viarum.* (h. e. creaturarum) *DEI.* quod interpretans D. Greg. 32. Moral. c. 24. inquit: *Hunc primum con-*

condidit quia, cæteris eminentiorem fecit. Neque refert, quòd Ezech. 28. Cherubinus appelletur, qui ordo inferior eſt ordine Seraphinorum: ita enim appellatur, exponente S. D. a. 7. ad 1. non quòd fuerit ex illo ordine, ſed quia *Cherub* ſignificat *plenitudinem ſcientiæ*, quæ ſtare poteſt cum peccato, *Seraphim* verò denominatur ab ardore charitatis, quem Angelus peccando amiſit.

16. Quæres tertiò. An Angelorum Beatorum numerus ſit major, quàm damnatorum?

Reſpondeo affirmativè cum S. D. hîc a. ult. Cujus ratio eſt, quòd non ſit veroſimile majorem partem naturæ Angelicæ fuiſſe corruptam peccato, quod eſt contra totalem inclinationem illius naturæ: ut econtrà ideo plures homines damnantur, quàm ſalvantur, quia peccatum non eſt contra totam hominis naturam, quippe ex appetitu ſenſitivo & rationali conflatam, & plures ſequuntur appetitum ſenſitivum, quàm rationalem.

DISPUTATIO XXXV.

DE

Pœna Dæmonum.

Ad q. 64.

Culpam preſſo pede pœna conſequitur, & ideo cum S. D. q. 64. agendum de Angelorum pœna poſt explicatam culpam. Hæc porrò eſt duplex, una ab extrinſeco illata, videlicet pœna damni & ſenſus; alia interna & ad actus atque potentias Angeli internas pertinens; éſtque duplex, nempe obtenebratio ex parte intellectûs, & obſtinatio in malo ex parte voluntatis. De obtenebratione agit, & cum communi Catholicorum hîc a. 1. concludit S. D. intellectum dæmonis eſſe obtenebratum, quantùm ad cognitionem ſupernaturalium; ſiquidem omne donum fidei & ſapientiæ ſupernaturalis peccando amiſit, ut indicatur Ezech. 21. *perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo.* Non tamen fuit obtenebratus ipſius intellectus per imminutionem cognitionis & ſcientiæ naturalis, niſi quatenus illa pendet à voluntate, hanc enim poſt peccatum ſervavit integram, ſicut & ipſam naturam. Progredimur ergo ad reliquas pœnas diſcutiendas, de quibus eſt major difficultas. Unde ſit.

ARTICULUS I.

An & quomodo voluntas D*æmonis ſit obſtinata in malo?*

SUMMARIA.

1. *Veritas fidei docet de facto dæmones eſſe immutabiles ad bonum.*
2. *Probatur etiam eſſe immutabiles per intrinſecam inflexibilitatem arbitrii Angelici.*
3. *Quæ eſt in actibus perfectè deliberatis.*
4. *Teſtimonia S. Script. in oppoſitum ſolvuntur.*
5. *Angelus non poteſt uti ſuâ ſpecie inadæquatè; cùm procedit ad perfectam deliberationem.*
6. *Angelus poſt plenam determinationem non habet eodem modo principia libertatis, ut ante illam.*

§. I.

Statuitur intrinſeca inflexibilitas voluntatis Angelicæ.

1. Certum eſt, quòd de facto voluntas dæmonis non poſſit à peccato reſurgere, cùm ex Script. conſtet, ſitque ab Eccleſia definitum, quòd pœna Angelorum ſit abſolutè perpetua: velut Matth. 25. *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo & Angelis ejus.* Item Marc. 9. Eccl. 11. Apoc. 14. & 20. *Cruciabuntur die ac nocte in ſæcula ſæculorum.* in c. *firmiter de Summ. Trinit. recipient reprobi cum diabolo pœnam perpetuam.* Sed ſi voluntas dæmonis eſſet mutabilis in bonum, poſſet ceſſare pœna; cùm pœna non ſit, niſi propter culpam: ergo hôc ipsô, quod pœna ſit perpetua, etiam voluntas dæmonum non eſt mutabilis ampliùs in bonum.

Controverſia igitur eſt, utrum hæc obſtinatio dæmonis proveniat ex ſola extrinſeca denegatione Divinæ gratiæ, ut in animabus damnatis, an verò etiam ex intrinſeca & naturali inflexibilitate arbitrii & voluntatis Angelicæ, quâ Angelus immobiliter adhæret objecto, quod ſemel cum perfecta deliberatione fuit amplexus. Prior eſt Scoti, poſterior D. Thomæ ſententia. Ex cujus Doctrina ſit

CONCLUSIO. *Obſtinatio dæmonum in malo etiam provenit ex intrinſeca inflexibilitate arbitrii ſub ſenſu propoſito. Ita Thomiſtæ contra Scotum & Suarem.* 2.

Ratio eſt. Modus tendendi, quo voluntas fertur in bonum, ſequitur modum intelligendi, quo intellus judicat, illud eſſe proſequendum: voluntas quippe veluti potentia cæca, nihil agit, niſi ex ductu & directione intellectûs; ideo ſi intellectus proponit objectum cum indifferentia, voluntas liberè; ſi abſque indifferentia, voluntas neceſſariò in objectum fertur. Si intellectus proponit bonum univerſale, etiam voluntas univerſale; ſi particulare, etiam voluntas appetit bonum par-

Digitized by Google

particulare. Atqui intellectus Angeli circa objectum plenè & perfectè cognitum eſt intrinſecè inflexibilis: ergo etiam voluntas Angeli eſt intrinſecè inflexibilis à plenè & perfectè deliberata electione ejuſmodi objecti.

Major eſt ſufficienter oſtenſa & Confirmatur ulteriùs. noſtra voluntas non aliâ ratione eſt flexibilis, niſi quia judicium noſtri intellectûs eſt mobile, & flexibile ab uno in aliud, jamque apparet nova ratio & medium eligendi, quod antè non apparebat: ergo à contrario ſi perfectum judicium Angelici intellectûs eſt inflexibile, nec poteſt ipſi nova ratio apparere, quam antea non perſpexit, etiam voluntas ipſius erit intrinſecè inflexibilis.

Minor etiam probatur. Quod intellectus uno ſimplici intuitu perfectè abſque omni diſcurſu & modo comprehenſivo cognoſcit, immobiliter cognoſcit; ſed Angelus ita ſe habet in ſua tam practica, quàm ſpeculativa cognitione: ergo. Minor patet ex præcedentibus. Major probatur. Quia mutatio judicii provenit ex apparitione novi medii: Aſt ubi ſine diſcurſu modo comprehenſivo cognoſcitur objectum cum omnibus connexionibus ad cauſas, effectus, circumſtantias, inducentibus vel retrahentibus ab electione, non poteſt apparere novum medium antehac incognitum: ergo.

Confirmatur. Ideo nos prima principia immobiliter apprehendimus, quia ſimplici intuitu & abſque diſcurſu cognoſcimus: ergo idem dicendum eſt de perfecta Angeli cognitione.

3. Dixi tamen, voluntatem Angeli eſſe intrinſecè inflexibilem *à perfectâ & plenè deliberata electione,* nec non *à perfecto judicio ſeu cognitione*: Nam Angeli judicium & electio poteſt habere duplici modo: ſemel perfectè & completè; ſecundò imperfectè & incompletè. Primum contingit, quando Angelus judicat, & eligit ex propria deliberatione & applicatione; nec non modo comprehenſivo, evidenti & certò, attingendo in principiis omnes rationes inducentes vel retrahentes à determinato judicio & electione. Et in hoc ſenſu procedit noſtra concluſio, ejúſque rationes. Secundum contingit inprimis, cùm Angelus judicat & eligit tanquam ab extrinſeco, nempe à DEO, motus & applicatus: tunc enim quia non eligit perfectâ & completâ deliberatione, manet in poteſtate ipſius, ut per propriam perfectam, & completam deliberationem poſſit converti in quamcunque partem voluerit. Ac rurſus, quando procedit ad judicium ex principiis ſolùm conjecturalibus, tunc enim hôc ipsô, quòd principia non ſint firma, etiam judicium per illa regulatum, non eſt firmum & immobile.

§. II.
Solvuntur objectiones.

4. OBjicies primò teſtimonia S. Scripturæ, quibus indicari videtur, quòd Angeli quandoque mutent ſententiam. Sic Dan. 10. dicitur, quòd Angelus Perſarum, auditâ per Michaëlem Archangelum DEI voluntate de Iſraëlitis à Babylonica captivitate liberandis, ceſſaverit reſiſtere Angelo Cuſtodi Iſraëlitarum, eandem liberationem urgenti.

Secundò. Quòd dæmon, qui *miſit in cor Judæ*, ut traderet Chriſtum Jo. 13. poſtea per uxorem Pilati, quam afflixerat. Matth. 27. Chriſti paſſionem voluerit impedire. Tertiò. Quòd mali Angeli in ſecundo inſtanti peccârint mortaliter, qui tamen in primo inſtanti elicuerunt actum meritorium charitatis.

Reſponſio ad hæc teſtimonia facilè patet ex præmiſſis. Unde ad 1. & 2. Reſpondeo, *in primo*, bonum, *in ſecundo inſtanti* malum Angelum tantùm habuiſſe judicium imperfectum, & conjecturale, propter circumſtantias non plenè cognitas, ideóque judicium variare potuiſſe; niſi ad 2. potiùs placeat ſententia SS. PP. Hilar. Hieron. Chryſoſt. Ambroſ. & Auguſtini (quos allegat & ſequitur Tirinus) dicentium, ſomnium, quo affligebatur uxor Pilati, non à dæmone, ſed à bono Angelo fuiſſe immiſſum.

Ad 3. quoque reſponſio patet ex dictis. Nam Angeli in primo inſtanti creationis ſolummodò fuerunt à principio extrinſeco, nempe à DEO, applicati ad ſuam operationem, nec proinde judicium practicum ipſorum ex plena deliberatione deſcendit.

Objicies ſecundò. Tunc poteſt variari judicium & conſequenter electio, quando apparet nova ratio ſufficiens ad variandum judicium, quæ antea non apparebat. Sed Angelo poteſt apparere nova ratio: ergo. Minor probatur. Angelus juxta ſup. dicta poteſt uti ſuâ ſpecie inadæquatè: ergo in illo uſu inadæquato poteſt apparere una ratio, quin appareat altera: ergo ſi poſtea ſuâ ſpecie uti velit adæquatè, apparebit nova ratio, quæ non apparuit in uſu inadæquato illius ſpeciei. 5.

Confirmatur. Defacto per experimentalem cognitionem dæmones judicant & ſentiunt, ſibi nocivum eſſe appetitum beatitudinis naturalis, ut finis ſimpliciter ultimi, eò quòd propterea patiantur æterna ſupplicia: quam tamen ſibi convenientem eſſe judicabant in eo inſtanti, in quo peccârunt: ergo formant aliquando novas rationes, & nova judicia.

Reſpondeo, negando minorem, & probationem diſtinguo. Poteſt Angelus ſuâ ſpecie uti inadæquatè, in procedendo ad actum imperfectum, concedo, ad perfectum, nego: cùm enim quis ſe applicat ad operandum, ratio naturalis dictat, quòd morali & poſſibili modo debeat conſiderare omnes objecti circumſtantias. Unde Angelus procedens ad judicium practicum plenè deliberatum, priùs in judicio ſpeculativo, adæquatam ſuæ ſpeciei repræſentationem explicare debet.

Ad confirmationem diſtinguo antecedens. Angeli judicant modò eſſe nocivum judicio ſpeculativo, quod priùs judicabant conveniens judicio practico, concedo, judicant modò judicio practico, nego antecedens & conſequentiam. Nam dæmones etiam nunc quotieſcunque procedunt ad formandum judicium practicum de proſecutione finis ultimi, conſiderationem regulæ ſuperioris & ſubordinationis debitæ in finem ſupernaturalem, ſicuti primitùs fecerunt, intermittunt.

Objicies tertiò. Tunc voluntas Angeli eſt naturaliter flexibilis, quando habet eadem principia liber- 6.

Digitized by Google

libertatis poſt plenam determinationem, quam antea habuit: ſed habet eadem; ergo.

Confirmatur primò. Si dæmon eſſet naturaliter inflexibilis, tunc dæmonis obſtinatio in peccato non eſſet culpabilis, ſiquidem haberet intrinſecam impotentiam reſipiſcendi.

Confirmatur ſecundò. Sequeretur, quòd etiam bonus Angelus eſſet naturaliter inflexibilis in bono ſupernaturali: ſed hoc eſt abſurdum; cùm juxta doctrinam de gratia ad perſeverandum in bono ſupernaturali gratia DEI ſit ſimpliciter neceſſaria.

Reſpondeo, diſtinguendo majorem, quando habet eadem principia in eadem ſuppoſitione & circumſtantiis, concedo; in diverſis, nego. Sed habet eadem principia poſt determinationem in diverſa ſuppoſitione, concedo, in eadem, nego minorem & conſequentiam. Nam poſt determinationem ſupponitur judicium cum plena conſideratione & deliberatione adhærens objecto, quod ante inſtans determinationis nondum ſupponitur.

Ad 1. Confirmationem, nego ſequelam, ut enim obſtinatio ipſius ſit culpabilis, ſufficit, quòd ſit ipſi libera in ſua cauſa, eamque potuerit deponere potentiâ antecedente, etſi non ampliùs poſſit potentiâ conſequente: Unde etiam ipſius impotentia intrinſeca reſipiſcendi, non eſt impotentia antecedens, ſed conſequens.

Ad 2. confirmationem Reſpondeo diſtinguendo ſequelam. Eſſet naturaliter inflexibilis in bono ſupernaturali, h. e. juxta inclinationem ſuæ naturæ, & tamen dependenter ab adjutorio gratiæ, concedo, independenter ab illo, nego.

ARTICULUS II.

Quomodo dæmones ab igne infernali torqueantur?

SUMMARIA.

1. *Dæmones præter pœnam damni ſuſtinent pœnam ſenſûs,*
2. *Idque in inferno.*
3. *Quamvis plures vagentur extra infernum.*
4. *Ignis infernalis eſt verè corporeus.*
5. *Rejicitur ſententia dicens ſpiritus cruciari in potentiis ſenſitivis.*
6. *Neque conſiſtit pœna ſenſûs in apprehenſione ignis nocivi.*
7. *Neque in immediata productione triſtitiæ.*
8. *Neque in productione caloris intra ſubſtantiam Spiritûs.*
9. *Neque in productione qualitatis fœdantis.*
10. *Pœna ſenſûs conſiſtit in alligatione ad ignem infernalem.*
11. *Effectivè cauſatâ.*
12. *Et violenter impediente Spiritum à ſua connaturali operatione.*
13. *Quam ſequitur ſummus dolor, & triſtitia.*
14. *Authoritates objectæ exponuntur.*
15. *Hæc alligatio non pertinet ad pœnam damni.*
16. *Nec eſt æqualis in omnibus.*
17. *Nec dæmones in aëre vagantes hâc pœnâ ſunt liberi.*
18. *Senſus D. Auguſtini de pœnis alterius mundi.*

§. I.

Certioribus præmiſſis, refelluntur diverſæ explicationes.

1. CErtum eſt primò, dæmones præter pœnam damni, quæ eſt perpetua excluſio à regno cœlorum, & carentia viſionis beatificæ, ſuſtinere pœnam ſenſûs, hoc eſt, cruciatum & moleſtiam, quæ extrinſecùs ab igne infernali, ceu inſtrumento Divinæ juſtitiæ infligitur, veluti conſtabit ex dicendis.

2. Certum eſt ſecundò. De fide, dari locum tam dæmonibus, quàm aliis damnatis puniendis deputatum, ut conſtat ex Sap. 5. *Talia dixerunt in inferno, hi, qui peccaverunt.* Luc. 16. *Mortuus eſt dives, & ſepultus in inferno.* 2. Petr. 2. *DEUS Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos.*

Certum eſt tertiò. De facto ex ſpeciali ordinatione DEI plures dæmones extra infernum, 3.
& in hoc aëre vagari, unde etiam *aëreæ poteſtates* nominantur, & colligitur ex Job. 1. Epheſ. 2.

Certum eſt quartò. Ignem infernalem eſſe verum ignem corporeum, non Metaphoricum, 4.
quo non modò damnatorum corpora poſt reſurrectionem, ſed etiam animæ & dæmones verè realiter cruciantur, ut eſt conſtans Catholicorum doctrina deſumpta ex Matth. c. 25.

Magna tamen eſt difficultas in explicanda actione, quâ ignis ille corporeus cruciet & affligat 5.
Spiritus ſenſûs omnis expertes, & doloriferæ qualitatis, quam ignis in corporibus producit, incapaces; ſempérque facilius eſt, in hoc puncto ſententias aliorum refellere, quàm propriam ſtatuere.

Dixerunt igitur aliqui primò. Cum anima ſeparata etiam ſeparari potentias ſenſitivas, quibus anima poſſit ſentire calorem & actionem ignis, & de illa triſtari.

Sed contra eſt primò. Quòd hæc opinio nondum explicat, quomodo dæmones crucientur deſtituti omni potentiâ ſenſitivâ. Secundò. Actus potentiæ ſenſitivæ, ut arguit S. D. q. 26. de ver. a. 1. non poſſunt exerceri extra corpus, cùm alioquin animæ brutorum non minùs eſſent incorruptibiles, quàm anima intellectiva. Tertiò. Quia ſentire qualitatem ſenſibilem non eſt malum, ſed perfectio ſenſûs, niſi illa qualitas ſentiatur & cognoſcatur ut nociva. Igitur remanet oſtendendum, per quid illa qualitas eſſet nociva animæ ſeparatæ.

Dixerunt

6. Dixerunt alii ſecundò. Dæmones & animas ab igne pati, eò quòd apprehendant ignem ſibi eſſe nocivum. Sed contra eſt primò. Quòd hâc ratione contra proprietatem verborum S. Script. tota pœna Spirituum damnatorum efficiatur metaphorica & imaginaria; nec tam ab igne, quàm ſua imaginatione Spiritus torquerentur. Contrà eſt ſecundò. Illa apprehenſio vel foret vera, vel falſa: Si vera, jam ſupponit ignem nocivum eſſe, adeóque præter apprehenſionem debet aliud quid aſſignari, per quod ignis fiat nocivus. Si falſa, tunc DEUS poſitivè concurreret ad errorem & falſitatem, quippe à quo pœna principaliter infligitur, & ſpecies hoc modo repræſentativæ infunderentur: ſed hoc eſt abſurdum: ergo.

7. Dixerunt alii tertiò: Quòd ignis immediatè producat in dæmone triſtitiam, quam mediante qualitate doloriferâ producit in anima conjuncta corpori.

Sed contra eſt, quòd implicat actus vitalis abſque ſuo objecto: ſed pro actu vitali triſtitiæ hîc nullum ſupponeretur objectum, hoc enim eſſet qualitas dolorifera, quæ tamen nulla eſt.

8. Dixerunt aliqui quartò. Ignem infernalem per productionem ſui caloris in ſubſtantia Spiritûs damnati, eo modo cruciare Spiritum, quo modo corpora cruciat. Contrà enim eſt primò. Quòd nulla prorſus ſit proportio inter qualitates corporeas, & potentias ſpirituales, quô modô ergo Spiritus recipiet calorem? Secundò. Si Spiritus reciperet calorem, quid ille calor moleſti inferret Spiritui, quodnam ejus temperamentum læderet? cùm non aliâ ratione corpori ſit moleſtus, quàm quia ejus temperamentum totámque compagem diſſoluit, & in ignem convertit.

9. Dixerunt alii quintò. Ab igne infernali produci qualitatem fœdantem, & deturpantem ſubſtantiam Angeli, uti ex oppoſito per gratiam ſanctificantem eadem ſubſtantia exornatur, & hujus qualitatis perpetuo aſpectu & conſideratione dæmones torqueri. Sed contrà eſt, quòd illa qualitas fœdans deberet à ſubſtantia Angeli auferre aliquem decorem & perfectionem naturalem; fœditas quippe, quâ aufertur decor Angelorum ſupernaturalis, eſt macula peccati mortalis, quæ non eſt Angelorum pœna, ſed culpa: atqui non oſtendit iſta ſententia, quiſnam decor naturalis per ignem infernalem Angelo ſit deperditus, ſiquidem naturalia in dæmonibus manſerunt integra.

10. In hoc labyrintho variarum opinionum ſequendum eſt filum Angelici Doctoris, juxta cujus mentem ſit.

CONCLUSIO. *Pœna ſenſûs, quam Spiritus damnati patiuntur, conſiſtit* (1.) *in eorum alligatione ad ignem infernalem* (2.) *quam ipſe ignis effectivè cauſat* (3) *in eorum intellectu Divinâ virtute producendo qualitatem ſpiritualem impeditivam, ne alibi operari poſſint* (4.) *ſimúlque excitativam ad perpetuam conſiderationem hujus alligationis.* S. D. hîc, & 4. contr. gentes. c. 90.

Prima pars, quòd dæmones alligatione puniantur, conſtat inprimis ex loco Script. ſupr. cit. Ex Epiſt. S. Judæ. *Vinculis æternis ſub caligine reſervavit* Apoc. 20. *miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſignavit ſuper illum.* Ratio quoque eſt, quòd ejuſmodi alligatio maximam moleſtiam inferat ſpiritibus, qui ſuâpte naturâ liberi, ac ſuper omnem corpoream naturam elevati per hanc alligationem quoad ſuas potentias & operationes corpori ſubjiciuntur & impediuntur, ne pro ſuo libitu in alia loca & corpora operationem ſuam exercere, ſeque ab uno in aliud liberè transferre poſſint. Nec alius modus torquendi eſt aſſignabilis, ut ex aliorum opinionum refutatione conſtat.

Secunda pars, quam tradit S. D. q. 26. d. Verit. a. 1. probatur. S. Scriptura exponenda eſt cum proprietate, quamdiu nullum ſequitur inconveniens; ſed Verba S. Scripturæ ſignificant veram & phyſicam actionem, quâ Spiritus ab igne torquentur, veluti cùm dives Epulo queritur Luc. 16. *Crucior in hac flamma.* Adde, quòd ſine effectiva alligatione non rectè intelligi poſſit violenta depreſſio & ſubjectio Angeli ſub igne corporeo, quæ tamen requiritur ad hoc, ut Angelus non ſolùm violenter in igne, ſed etiam ab igne detineri, & torqueri dicatur. 11.

Tertia pars probatur. Non poteſt Angelus violenter & effectivè detineri, niſi effectivè impediatur ab actione intellectiva formaliter immanenti, & virtualiter tranſeunti; quia Angelus non niſi per imperium practicum intellectûs formaliter immanens, & virtualiter tranſiens in loco conſtituitur, ut dictum diſp. 28. a. 2. Sed hoc non poteſt intelligi, niſi Angelus Phyſicam entitatem ab igne productam recipiat in intellectu, per quam ab ejuſmodi operatione elicienda impediatur: ergo. Jam verò illa Phyſica entitas non eſt ſubſtantia, ut per ſe patet: non ubi modale, quod nullibi admittimus, reſtat ergo ut ſit qualitas, non quidem corporea, cujus in ſubjecto ſpirituali nulla eſt capacitas; ergo ſpiritualis. 12.

Quarta pars inde conſtat, quòd in dæmonibus perpetuò ſit ſummus dolor, & triſtitia; ſed hæc requirunt apprehenſionem mali diſconvenientis: ergo dæmones continuò excitantur ad conſiderationem hujus alligationis, veluti mali ſibi ſummè diſconvenientis. 13.

§. II.

Solvuntur objectiones.

OBjicies primò. S. Script. & PP. in tormento ignis infernalis plus inſinuare, quàm ſolam detentionem & alligationem, nam dives Epulo cit. q. 16. *Luca.* non dixit tantùm, detineor, ſed *crucior in hac flamma.* 14.

Reſpondeo plus ſignificari à Scriptura & PP. quàm alligationem, prout iſta ſignificat ſolam præſentiam in loco, concedo, prout ſignificat violentam ſubjectionem ad corpus locans, & impedimentum operationum connaturalium, nego.

Objic. ſecundò. Alligatio ad locum videtur magis pertinere ad pœnam damni, quàm ſenſûs, cùm etiam pueri limbo detenti ſint loco alligati, nec tamen ex communiori Theologorum ſententia patiantur pœnam ſenſûs. 15.

Reſpondeo negando antecedens, & ratio patet ex modò dictis, quia alligatio, de qua loquimur, ultra præſentiam importat violentam ſubjectionem

Digitized by Google

nem Spiritûs ad ignem, & impeditionem operationum connaturalium, qualem non patiuntur parvuli in limbo detenti.

16. Objicies tertiò. Pœna alligationis eſt æqualis in omnibus damnatis, nec tamen æqualis eſt pœna ſenſûs: ergo pœna ſenſûs non conſiſtit in alligatione.

Reſpondeo negando antecedens: quia quantò quiſque Spiritus eſt nobilior, tantò moleſtiùs fert, ſe ab ignobili corpore detineri & ſubjugari.

17. Objicies quartò. Dæmones exiſtentes in aëre patiuntur pænam ſenſûs, nec tamen ſunt alligati ad ignem infernalem: ergo pœna ſenſûs in alligatione facta ab igne infernali non rectè ſalvatur.

Reſpondeo, dæmonem in aëre exiſtentem vel ab ipſo igne quamvis diſtante, divinâ tamen virtute elevato torqueri, vel ipſum aërem, aut aliud corpus elevari ad eandem pænam æquivalenter inferendam: quæ ipſa etiam animabus damnatis, aut in flammis purgatorii patientibus proportionaliter ſunt applicanda.

Colliges ex dictis; quamvis hæc vereſimiliter de alterius mundi pænis è D. Thomæ doctrina dicantur, illarum tamen modum eſſe ut obſcuriſſimum, ſic incertiſſimum, nihilque in hac re certiùs poſſe ſtatui, quàm quod D. Auguſtinus expreſſit l. 21. d. civit. c. 10. *miris, veris tamen modis etiam Spiritus incorporeos pœna corporalis ignis affligit, cùm Spiritus hominum etiam ipſi incorporei & nunc potuerint includi corporalibus membris, & tunc poterunt corporum ſuorum vinculis inſolubiliter alligari.* 18.

DISPUTATIO XXXVI.

DE

Ordinatione & officiis Angelorum.

NUnc Angelos ad ſe invicem & ad hominem comparatos cum S. D. à q. 106. conſideramus, & primùm, quomodo ſibi loquantur, ſeque illuminent, tum quibus ordinibus, ac officiis diſtinguantur, hominéſque gubernent, diſquirimus.

ARTICULUS I.

Quomodo Angeli invicem loquantur, ſeq; illuminent?

SUMMARIA.

1. *Requiſita ad locutionem.*
2. *Locutio fit per directionem ſui conceptûs.*
3. *Illuminationem Angelorum probat authoritas.*
4. *Et ratio S. Doctoris.*
5. *Quomodo fiat illuminatio?*
6. *De quibus objectis fiat?*
7. *Conditiones & definitio illuminationis.*

§. I.

Exponitur locutio Angelorum.

1. LOqui eſt ſuum conceptum ad alterum ordinando & dirigendo eidem manifeſtare. Unde primò ad locutionem requiritur actus voluntatis, quo quis vult & conſentit actum ſuum alteri innoteſcere: ideo qui abſque tali ordinatione ad alterum, caſu aliquo v. g. in ſomno, aut ebrietate verba proferret, non verè diceretur loqui. Secundò, ut conceptus ad audientem directus fiat ipſi manifeſtus, ſi antea erat ignotus: in quem finem noſtra locutio indiget quibuſdam ſignis, & vocibus vel formalibus, vel virtualibus. Siquidem, ut S. D. hîc, noſtra cognitio duplici impedimento alteri occultatur, nempe voluntate intelligentis, & groſſitie corporeæ molis; quæ cauſa eſt, quòd ad locutionem non ſufficiat ſola voluntatis directio, niſi inſuper accedat externa ſignificatio.

Dixi tamen. Si conceptus antea fuit ignotus; in ea quippe locutione, quâ DEO omnia cordium ſecreta inſpicienti loquimur, nullâ eſt opus manifeſtatione. Hoc poſito quæritur, quâ ratione unus Angelus loquatur alteri? nam Angelos colloqui clara eſt S. Script. Authoritas 1. Cor. 13. Iſ. 6. Apoc. 6. nec tamen exterioribus ſignis indigere, ex conditione naturæ incorporeæ certum eſt.

CONCLUSIO. *Angelorum locutio in hoc conſiſtit, quòd Angelus loquens per actum voluntatis conſentit, ut ſuus conceptus alteri innoteſcat.* 2.

Ratio S. D. eſt: loqui (ut dictum) eſt ſuum conceptum alteri manifeſtare; ſed hoc fit, quamprimùm Angelus conſentit, ut ſuus conceptus innoteſcat alteri: ergo. Minor probatur. Tunc manifeſtatur conceptus alteri, quando ad illum dirigitur, & tollitur impedimentum obſtans manifeſtationi; ſed utrumque fit per voluntatis conſenſum, ut ſuus conceptus huic determinatæ perſonæ fiat manifeſtus: ergo. Minor quoad primum membrum patet, nil enim aliud eſt dirigere ſuum conceptum, quàm velle, ut potiùs huic, quàm alteri innoteſcat. Quoad 2. membrum probatur. Unicum impedimentum manifeſtationis eſt voluntas Angeli, ſub ſuo jure & poteſtate conceptum retinens (nam Angelum habere congenitas ſpecies, quibus in actu primo repræſentantur operationes aliorum Angelorum, ſuppono ex dictis) ſed hoc impedimentum removetur hoc ipſo actu, quo Angelus ſuo jure cedit, & vult, ut ſuus conceptus non minùs alteri, quàm ſibi ſit cognitus; ergo.

Digitized by Google

§. II.

Explicatur illuminatio Angelorum.

3. ILluminatio ſpecies quædam locutionis eſt, quam dari ab Angelis ſuperioribus verſus inferiores, doctrina eſt Doctoris Angelici hîc q. 107. a. 1. accepta ex D. Dionyſio l. d. Cæl. Hier. c. 3. & 7. cum quo ſentiunt SS. PP. in communi, præſertim Hieron. & Ambroſ. affirmantes, illas voces Iſ. 63. *Quis eſt iſte, qui venit de Edom?* & Pſal. 23. *Quis eſt iſte Rex gloriæ?* eſſe Angelorum inferiorum à ſuperioribus Angelis de gloria Chriſti aſcendentis inſtrui & illuminari deſiderantium.

4. Congruentiæ rationem primò ex parte DEI dat S. D. quod DEUS juxta ordinatum modum gubernandi non facit per ſe ſolum, quod poteſt mediantibus cauſis ſecundis: ſed ita DEUS illuminat Angelos inferiores, ut tamen haud dubiè id poſſit mediantibus Angelis ſuperioribus: ergo.

Secundò ex parte Angeli, tum quia conveniens eſt recto rerum ordini, ut inferiora perficiantur à ſuperioribus, tum quia bonum eſt communicativum ſui, ideóque Angeli perfectiores acceptas à DEO illuſtrationes communicant Angelis inferioribus.

5. Fit autem illuminatio per hoc, quòd Angelus ſuperior ſuam cognitionem univerſaliorem, quam habet de veritate revelata per inadæquatum uſum ſuæ ſpeciei, dividat in plures conceptus inadæquatos, & proportionatos ad particularitatem ſpecierum inferioris Angeli; adeóque diviſim ad inferiorem Angelum ſuam cognitionem dirigat, ut cum S. D. Thomiſtæ communiter.

Ratio eſt, quòd illuminatio ſit quædam magiſterialis locutio, quâ cognitio unà cum objecto cognito dirigitur ad intellectum alterius. Sed non poteſt dirigi ad intellectum Angeli inferioris ſub ea perfectione, ſub qua eſt propria Angelo ſuperiori, cùm Angelus inferior habeat ſpecies minùs univerſales in repræſentando, ideóque improportionatas ad illum modum cognoſcendi: ergo tantùm ſub minori univerſalitate, & majori particularitate, dividendo unum conceptum in plures magis particulares; alias intellectus Angeli inferioris nihil diſceret, nec perficeretur à ſuperiori.

Sed neque de omnibus iis rebus fit illumi- 6.
natio, de quibus eſt locutio. Cùm enim illuminatio ſit locutio per modum doctrinæ & magiſterii (qua de cauſa D. Greg. Naz. or. 2. de Theol. & S. Joan. Damaſ. l. 2. de fide. Angelos Hierarchiæ ſuperioris appellant *Doctores inferiorum*) & per illam juxta D. Dionyſ. *intellectus purgetur a neſcientia*, de iis ſolummodò veritatibus datur illuminatio, quæ ſpecialiter à DEO revelante dependent, ut myſteria gratiæ & futura contingentia, mutationes imperiorum, &c. aliæ enim veritates naturales à ſcientia Angelica perfectiſſimè penetrantur.

Ex quo habes, tria eſſe, quæ illuminatio ad 7.
locutionem ſuperaddit. Primum eſt ordo & habitudo ad primam veritatem revelantem. Alterum, modus cognoſcendi perfectior in illuminante. Tertium, confortatio intellectûs inferioris, non effectiva, quaſi per productionem novi luminis; ſed objectiva, per explicatiorem propoſitionem veritatis ad captum Angeli inferioris.

Rectè proinde deſcribes illuminationem, quòd ſit locutio Angeli ſuperioris cum inferiori, quâ illi manifeſtat veritatem tanquam à DEO acceptam & proportionatam ad captum inferioris.

ARTICULUS II.

Quæ & quot ſint Hierarchiæ & ordines Angelorum?

SUMMARIA.

1. *Quid ſit Hierarchia.*
2. *An una ſit hominum & Angelorum?*
3. *Angelica Hierarchia triplex ex triplici modo illuminandi,*
4. *Et Divinam gubernationem recipiendi.*
5. *Nomina & ſignificata Ordinum ſupremæ ac primæ Hierarchiæ.*
6. *Nomina & officia ordinum ſecundæ Hierarchiæ.*
7. *Nomina & officia ordinum tertiæ Hierarchiæ.*

§. I.

Exponuntur Hierarchiæ.

1. HIerarchia ſignificat ſacrum principatum, h. e. quandam multitudinem & collectionem, ſub uno principe ordinatam ad ſacram operationem. Qua de cauſa primò non eſt Hierarchia inter Perſonas Divinas: quia licèt inter illas detur ordo, non tamen datur principatus. Neque ſecundò Hierarchia reperitur inter bruta, vel dæmones, quia ſunt incapaces ſacræ operationis.

Porrò Hierarchia poteſt conſiderari dupliciter; vel ſecundùm habitudinem ad principem, 2.
& caput, à quo regitur, vel ſecundùm modum, quo à principe gubernatur. Si primò modo Hierarchiam accipias, certum eſt, quòd unica ſit Hierarchia hominum ſimul & Angelorum, cùm omnium ſit unus Princeps, DEUS optimus maximus, à quo gubernantur, atque in finem ſupernaturalem diriguntur. Si verò ſecundo modo accipias, tunc hominum Chriſtianorum communitas diſtinctam conſtituit Hierarchiam à communitate Angelorum; quippe quæ ſub ſenſibilibus ſignis, Sacramentis videlicet & ſacrificiis, gubernatur.

Angelica verò Reſpublica in triplicem Hierar- 3
chiam dividitur juxta communem Theologorum doctrinam, acceptam ex D. Dionyſ. de

Digitized by Google

Cæl. Hier. Ubi S. hic Pater innuit, quòd hanc doctrinam à ſuo & Gentium Magiſtro D. Paulo didicerit.

Ratio congruentiæ eſt: diſtinctio Hierarchiæ deſumitur ex diverſo modo à DEO, ceu ſummo Principe ductum & illuminationem recipiendi: ſed hic eſt triplex. Nam primus & perfectiſſimus modus illuminationis eſt, à DEO immediatè illuminari, & ſimul inferiores illuminare. Secundus, illuminari mediatè, & rurſus alios illuminare. Tertius & infimus, mediatè illuminari, nec alios Angelos inferiores illuminare. Primus modus primam, ſecundus ſecundam, poſtremus poſtremam Hierarchiam conſtituit.

4. Prætetea, tres ſunt modi Divinam gubernationem recipiendi, DEóque miniſtrandi; primus eſt, ſummo Principi aſſiſtere, qui competit Angelis ſupremæ Hierarchiæ, ſecundus, generales diſpoſitiones Divinæ Providentiæ exequendas ordinare & intimare, quod ad ſecundam Hierarchiam pertinet; tertius, particularia miniſteria exequi, quod eſt munus poſtremæ Hierarchiæ.

§. II.

Ordines & Chori Angelorum.

5. QUælibet Hierarchia conſtat ex triplici Choro ſeu ordine, quorum novenarius & appellatio ex variis S. Script. locis, S. Dionyſii, aliorúmque SS. PP. doctrina deſumitur. Et primæ quidem Hierarchiæ ordines appellationem ſortiuntur ex ſpeciali habitudine & unione ad DEUM, ſive per voluntatem, ſive per intellectum. Unde primus eſt Seraphinorum, qui ſic vocantur propter excellentiſſimam unionem per amorem & charitatem. Secundus, Cherubinorum, qui nomen accipiunt à plenitudine ſcientiæ. Tertium ordinem conſtituunt Throni, ſic dicti ab intima DEI immanentia, ſive, quòd in ipſis immediatè DEI illuminationes quieſcant, & terminentur.

Reliqui Ordines nomen accipiunt ex habi- 6.
tudine & reſpectu ad creaturas in adimplenda Summi Principis DEI optimi Max. voluntate. Et in ſecunda Hierarchia continentur Dominationes, quorum eſt, agenda aliis intimare, ordinare, ac diſtribuere. Virtutes, qui generalia & mirabilia opera Divinæ Providentiæ ad mundi gubernationem, & regimen Eccleſiæ ſpectantia exequuntur. Poteſtates, qui ordinem Divinæ Providentiæ illæſum ſervant, impedimenta removent, hoſtes coërcent.

Tertia Hierarchia, quæ particulari executio- 7.
ni Divinæ Providentiæ præſidet, dividitur in Principatus, qui curam gerunt integrorum regnorum & Provinciarum. Archangelos, qui publicas perſonas, Reges, Pontifices cuſtodiunt. Angelos, qui ad ſingulorum hominum cuſtodiam ſunt deputati.

ARTICULUS III.

De miſſione & cuſtodia Angelorum.

SUMMARIA.

1. *Fides docet Angelos mitti.*
2. *Superiores Angeli non mittuntur.*
3. *Præſertim in primis 4. Choris Angelorum.*
4. *Si miſſio fiat in finem ordinarium.*
5. *Teſtimonia S. Script. objecta exponuntur.*
6. *Singuli homines habent ſuum Angelum Cuſtodem.*
7. *Cuſtodia incipit à nativitate.*
8. *Poſt hanc vitam ceſſat cuſtodia.*
9. *Chriſtus non habuit Angelum Cuſtodem.*
10. *Quis effectus Angelicæ cuſtodiæ?*
11. *An quilibet hominum habeat dæmonem inſidiantem?*

§. I.

Quorum ordinum Angeli mittantur?

1. ANgelos in miniſterium mitti, eſt fide Divinâ certum. Conſtat ex illo Exod. 23. *Ecce ego mittam Angelum meum, &c.* & Luc. 1. *miſſus eſt Gabriel Angelus, &c.* Ratio S. D. q. 112. a. 1. eſt. *ille mitti dicitur, qui aliquo modo ab aliquo procedit, ut incipiat eſſe, ubi priùs non erat, vel ubi priùs erat per alium modum.* Sed Angeli hoc modo procedunt à DEO, cùm enim præſideant corporali creaturæ, ut art. præced. oſtenſum, ex imperio & ordinatione Divina transferuntur ab uno termino & loco in alium, cum nova præſentia, & effectu in illo.

Controverſia eſt, an omnium ordinum Angeli 2.
mittantur in Miniſterium?

CONCLUSIO. *Superiores Angeli (præſertim primi quatuor Chori Angelorum) nunquam ad exterius miniſterium mittuntur.* Ita S. D. hîc a. 2. & 4. D. Dionyſius c. 8. Cæl. Hier. & D. Greg. Hom. 34. in Evangelia dicens: *Superiora agmina uſum exterioris miniſterii nequaquam habent.*

Et probatur ratione S. D. Ordo Divinæ Providentiæ eſt, ut inferiora ordinatè adminiſtrentur per ſuperiora, ubi ſpecialis ratio non ſuadet exceptionem; ſed in miniſteriis Angelorum nulla eſt ſpecialis ratio, cur DEUS debeat prætermittere hunc ordinem, & per ſupremos Angelos gubernare hæc inferiora, non mediantibus inferioribus Angelis: ergo DEUS non gubernat hæc inferiora per ſupremos Angelos non miſſis inferioribus: præcipuè cùm myſterium Incarnationis, quod eſt opus ſummi miniſterii, per Archangelum fuerit executioni mandatum, ut notat ex D. Greg. Doct. Angel. hîc cit. a. 2. in c. Minor probatur. Ratio, cur DEUS aliquando prætermittat ordinem naturæ, eſt manife-

Digitized by Google

nifeſtatio gratiæ, vel fidei confirmatio; ſed in miniſteriis Angelorum neutra ratio habet locum; non prima, quia hæc pertinent ad ordinem gratiæ; non ſecunda; quia cùm prætermiſſio hujus ordinis nobis non poſſit innoteſcere, nihil conduceret ad fidei confirmationem.

3. Dixi, præſertim *primi quatuor Chori Angelorum*: illi enim Angeli non mittuntur in exterius miniſterium, quorum officium nomine ſignificatum non pertinet ad executionem in gubernatione mundi, & procuranda hominum ſalute: ſed quatuor primis Angelorum Choris nullum tale officium incumbit: ſiquidem primi tres Chori ſunt tantùm aſſiſtentes, eorúmque nomina ſignificant ardorem charitatis, plenitudinem ſcientiæ, quietem & immanentiam Divini luminis, quibus nullum denotatur exterius miniſterium. Nomine verò Dominationis ſignificatur imperium & intimatio agendorum, non ipſum miniſterium.

4. Ubi tamen obſerva, dicta procedere de Angelorum miſſione in finem ordinarium, qui eſt gubernatio Regum, regnorum, provinciarum, & ſalus hominum. quo non obſtante propter finem aliquem extraordinarium, veluti ad inſerviendum Chriſto D. tanquam ſupremo capiti, vel ad B. V. in cœlum deducendam, etiam primæ Hierarchiæ & ordinis Angeli mitti potuerunt, uti aliquando inſinuare videntur SS. PP. Imò videtur eſſe conformius ad ſenſum S. Eccleſiæ; quòd S. Michaël, qui eſt primas & Princeps totius cœleſtis exercitûs, ſit etiam Princeps & Cuſtos S. Eccleſiæ, & olim Synagogæ: isque ipſe, qui DEI Legatus, & quaſi vice-Deus Moyſi in flamma rubi apparuit, & legem dedit in monte Sinai; poſtea etiam à Joſue conſpectus, dixit, ſe eſſe *Principem exercitûs Domini.* Eſt enim hæc miſſio nobiliſſima, agere vices & Legatum ipſius DEI, & eſſe Præſidem totius Hierarchiæ Eccleſiaſticæ; neque convenientius alteri Angelo tribuitur præfectura Hierarchiæ Eccleſiaſticæ in terris, quàm cui competit principatus Hierarchiæ Angelicæ in cœlis. Et ita communiter ſentiunt Interpp. S. Script.

5. Objicies tamen diverſa S. Script. teſtimonia primò. Cherubim fuit miſſus ad cuſtodiam Paradiſi. Secundò Michaël Dan. 10. fuit miſſus *in adjutorium*, & tamen eſt *unus de Principibus primis*, eúmque Eccleſia veneratur *ut primatem cæleſtis exercitûs.* Tertiò. Seraphim If. 6. fuit miſſus ad mundanda labia Prophetæ. Quartò. Raphaël Angelus Tob. 12. dixit ſe eſſe *unum è ſeptem aſſiſtentibus ante Dominum:* aſſiſtentia autem convenit primis ſpiritibus. Quintò. Apoſtol. Heb. 1. generatim de omnibus Angelis affirmat, quòd ſint *Adminiſtratorii Spiritus miſſi in miniſterium.*

Reſpondeo ad 1. & 3. Angelos quandoque appellari nomine ſuorum principalium, quorum vice funguntur, ideo quamvis uterque Angelus, tum qui Paradiſo cuſtodiendo præfectus eſt, tum qui labia Iſaiæ purgavit, ſit ex infimo ordine Angelorum, quia tamen ille Cherubini, iſte Seraphini virtute & authoritate id fecit, propterea ſuorum principalium nomen participat. Ita S. D. hîc a. 2. ad 2. ad mentem D. Greg. Hom. 34. in Evangel. dicentis: *Hi Spiritus, qui mittuntur, eorum vocabulum percipiunt, quorum officium gerunt.*

Ad 2. Reſpondet Gonet, Angelum Michaëlem, de quo Daniel, eſſe ex ordine Archangelorum, Eccleſiæ Catholicæ, olim Synagogæ præſidem. Nam teſte D. Hieron. in loc. cit. *Principes primos Archangelos intelligimus.* Sed conformiùs ad præcedentia, ubi diximus, Principatibus curam regnorum & provinciarum demandari, Labat exiſtimat, eſſe ex ordine Principatuum, uti & Angelus Perſiæ Dan. 10. Nec obſtat hoc ipſo nomine etiam ſummum Angelum Luciferi antagoniſtam appellari Apoc. 12. id quippe fit propter ſimiles utriusque operationes; dum primus Angelus Divinum honorem contra dæmones in cælo, Archangelus verò Eccleſiæ Catholicæ Cuſtos eundem contra hæreticos propugnat in terris; ideóque ſub uno nomine, *Quis ut DEUS?* ab Eccleſia coluntur, prout exponunt Gonet & Labat citati. Veriſimilior tamen videtur reſponſio, quam primùm attuli num. 4.

Ad 4. Reſpondeo, Aſſiſtentiam illô locô accipi pro viſione beatifica. *& ſeptenario numero univerſitatem figurari*, juxta D. Greg. Hom. 33.

Ad 5. dico. *Omnes eſſe adminiſtratorios Spiritus, & mitti in miniſterium*, miſſione vel viſibili, vel inviſibili (quæ fit per illuminationem) immediatâ vel mediatâ, concedo, ſemper immediatâ & viſibili, nego.

§. II.

Varia quæſita de Angelorum Cuſtodia reſolvuntur.

Certum de fide eſt: ex 18. Cap. Matth. aliisque frequentibus Scripturæ locis, SS. Angelos eſſe ad hominum cuſtodiam deputatos. Circa quam tamen cuſtodiam varia oriuntur dubia, & 6.

Quæres primò. An ſingulis hominibus etiam reprobis & infidelibus ſinguli Angeli ſint in cuſtodiam deputati?

Reſpondeo affirmativè cum S. D. hîc a. 4. & comm. Theolog.

Deducitur ex variis Script. locis à SS. PP. & Interpretibus, inter quos D. Chryſoſtomus Hom. 14. in Epiſt. ad Heb. *Unicuique noſtrûm Angelus aſſidet.* Et D. Bernard. 5. de conſid. c. 4. *Putemus Angelos dici, qui ſinguli ſingulis hominibus dati creduntur.*

Ratio eſt: quòd viatoribus *per viam non tutam ambulantibus dantur Cuſtodes*: ſed quilibet homo, quantumvis infidelis & reprobus, eſt viator, & ambulat per viam tentationibus & inſidiis plenam: ergo quilibet accipit Angelum Cuſtodem.

Confirmatur. Cuſtodia Angelica eſt effectus voluntatis antecedentis, quâ DEUS vult omnes homines ſalvos fieri; ergo ſicut virtute illius voluntatis omni homini dantur media ſufficientia ad ſalutem, ita etiam cuilibet hominum datur ſuus Angelus Cuſtos.

Quæres ſecundò. Quandonam incipiat hæc Angelorum cuſtodia? 7.

 Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondet D. Hieron. in c. 18. Matth. *ab ortu nativitatis unaquæque anima habet in cuſtodiam ſui Angelum deputatum.* Nam ab ortu nativitatis incipit eſſe viator variis periculis obnoxius, & capax mediorum conducentium ad ſalutem. Quamdiu verò latet infans intra uterum maternum, cùm *per quandam colligationem* cenſeatur quid unum cum matre, *ſicut fructus pendens in arbore, eſt aliquid arboris*, inquit S. D. a. 5. ad 3. videtur ad ejus cuſtodiam ſufficere Angelus Cuſtos ipſius matris. Porrò, quia ſtatus viæ permanet usque ad inſtans mortis, circa quod potiſſimum eſt ſalutis diſcrimen, ideo nunquam homo totaliter à ſuo Cuſtode Angelo usque ad illud inſtans quoad effectum cuſtodiæ deſeritur, ut tradit S. D. q. 113. a. 6.

8. Quæres tertiò. An in termino viæ anima ſeparata habeat Angelum Cuſtodem?

Reſpondeo, negativè: tunc enim ceſſat ratio viæ, & finis cuſtodiæ, qui eſt promotio hominis ad ſuam ſalutem, & periculorum remotio: unde tunc ſolùm habebit anima *in regno Angelum conregnantem, in inferno dæmonem punientem.*

9. Quæres quartò. An Chriſtus habuerit Angelum Cuſtodem? Reſpondeo negativè. Primò. Quia ipſe eſt caput Angelorum. Secundò. Quia ipſius humanitas regebatur per ipſam divinitatem Verbi hypoſtaticè uniti. Tertiò. Quia jam erat comprehenſor.

10. Quæres quintò. Quidnam circa clientem operetur Angelorum cuſtodia? Reſpondeo, operari internè & externè, procurando bona, avertendo mala tum corporis tum animæ. Internè operatur mediante immutatione phantaſmatum excitando ſpecies piorum objectorum: vel malè à dæmone excitata phantaſmata diſſipando. Externè operatur, avertendo tentationes, pericula & impedimenta ſalutis, dæmonis acceſſum prohibendo, &c.

Quæres ſextò. An etiam hominibus à Luciſero deputetur proprius dæmon tentator, ſicut à DEO ſingulis deputatur Angelus tutelaris? 11.

Reſpondeo. Certum videri, à Luciſero mitti & determinari dæmones ad tentandos homines: ita enim apertè colligitur tam è S. Script. quàm hiſtoria Eccleſiaſtica, & poſt Mag. Sent. tradit Doctor Angelicus hîc q. 114. a. 1. in c. his verbis: *Dæmones propter ſuperbiam Divinæ poteſtatis ſimilitudinem uſurpant, deputando ſibi miniſtros determinatos ad hominum impugnationem: ſicut & Angeli DEO miniſtrant in determinatis officiis ad hominum ſalutem.* Quòd autem ſingulis hominibus ſinguli dæmones ad tentandum, vel nocendum ſint deputati, prout Gentiles exiſtimabant, cuilibet æquè malum, ac bonum genium aſſignantes, non videtur admittendum; neque enim congruit infinitæ DEI bonitati tantam dæmoni poteſtatem permittere ad nocendum, quantâ ipſe utitur ad hominem juvandum & promovendum in ſalutem æternam, cùm neque Jobum ſine ſpeciali DEI permiſſione infeſtare diabolus potuerit. Aſſignatio quoque ſingulorum Angelorum Cuſtodum pro ſingulis hominibus, eſt ſpecialis effectus Divinæ Providentiæ indicatus in S. Scripturis, quem ad dæmonis poteſtatem extendendi nullum eſt fundamentum.

Regi & Reginæ Angelorum, SS. Angelis præſertim Tutelaribus, Angelicoque Doctori ſit honor & gloria.

Digitized by Google

INDEX ALPHABETICUS
Rerum & Verborum
TOMI PRIMI.

A.

Accidens.

Accidens ſupernaturale cur non exigat ſubjectum connaturale? Tr. 1. D. 6. a. 4. n. 18.

Accidentia ſpiritualia individuantur à ſubjecto ſpirituali, Tr. 3. D. 27. a. 2. n. 7.

Actus.

Actûs dignitas creſcit ex dignitate objecti non arithmeticè, ſed geometricè, Tr. 1. D. 6. a. 1. n. 3.

Actus notionales inadæquatè diſtinguuntur ab eſſentialibus, Tr. 2. D. 11. a. 2. n. 8.

Actus primus Angeli fuit imperfectè liber, Tr. 3. D. 33. a. 2. n. 7. Fuit tamen diſpoſitio ad gratiam; ibidem n. 7. Adſcribitur Deo, ut ſpecialiter applicanti, D. 34. a. 2. n. 3.

Ægidius.

Ægidij Romani ſententia de cognitione futurorum in Divinis ideis exponitur, & impugnatur, Tr. 1. D. 13. a. 2. n. 1 & ſeqq.

Æternitas.

Æternitas eſt interminabilis vitæ tota ſimul & perfecta poſſeſſio, Tr. 1. D. 5. a. 7. n. 2.

Æternitas Dei ex fide & ratione oſtenditur. n. 3. & 4.

Æternitas menſurat Deum ſine imperfectione. num. 5.

Æternitas eſt menſura aliena & extrinſeca reſpectu creatæ durationis, n. 7.

Æternitatis perfectio alia eſt intenſiva, alia extenſiva, n. 9.

Æternitatis tria ſunt prædicata: infinitas, indiviſibilitas, & immutabilis uniformitas durandi, n. 10.

Æternitatis Divinæ & ævi Angelici diverſitas, Tr. 3. D. 30. a. 5. n. 4.

Æternitatis & imenſitatis diſparitas, Tr. 1. D. 5. a. 5. n. 5.

Æternitas Dei non admittit anterioritatem formalem, n. 6.

Angelus.

Angelus inferior eſt in eodem gradu immaterialitatis genericæ cum ſuperiori, Tr. 1. D. 6. a. 4. n. 7.

Angelus in ſui cognitione producit verbum, D. 7. a. 7. n. 19.

Angelorum pugna ex C. 10. Dan. exponitur, D. 10. a. 3. n. 20.

Angeli non excludunt æqualiter materiã quoad conditionem potentialitatis, D. 11. a. 1. n. 7.

Angelorum exiſtentia oſtenditur, Tr. 3. D. 27. a. 1. n. 1. Sunt ſubſtantiæ incorporeæ, n. 2. & ſeqq. Intrinſecè incorruptibiles, n. 9. Fuerunt creati in cœlo empyreo, n. 10. Non verò ante mundum, n. 12. Omnes Angeli ſpecie diſtinguuntur, a. 2. n. 2. Et ſolo numero diſtingui implicat, n. 3. nec ſit bona paritas ab animabus ſeparatis, n. 4. Angelorum multitudo non excedit numerum omniũ individuorum corporeorum, n. 9. benè verò ſpecierum, n. 10. & numerum hominum, n. 11.

Angeli ſæpè apparent per immutationem phantaſiæ, D. 28. a. 1. n. 1. Etiam verè aſſumunt corpora, n. 2. & quo modo? n. 3. & 4. Plerumque aſſumunt corpora humanæ figuræ, n. 5. & propriâ virtute, n. 6. in corporibus aſſumptis non exercent opera vitæ, n. 8. non poſſunt formam phyſicam educere è ſubjecto, n. 9. exceptâ luce, n. 10. habent magnam poteſtatem in corpora hominum, n. 16.

Angelus eſt in loco, Tr. 3. D. 28. a. 2. n. 1. in loco connaturali per ſuam operationem, n. 2. in loco violento per paſſionem, n. 3.

Angelus poteſt eſſe in loco minori, non autem in majori in infinitum, a. 1. n. 7.

Angelus perfectior habet majorem locum, n. 8. Non poteſt ſimul eſſe in duobus locis adæquatis, benè tamen inadæquatis à ſe diſtantibus, n. 9. Plures Angeli poſſunt eſſe in eodem loco materiali, non formali, n. 10. Unus Angelus non poteſt eſſe phyſicè præſens in alterius Angeli eſſentia, n. 11.

Angelus non tantum per accidens, ſed etiam per ſe movetur localiter, a. 3. n. 2. motu tam continuo, n. 3. quàm diſcreto, n. 4. in motu diſcreto non indiget tranſitu medij, n. 5. nec ipſi obeſt ordo ſitualis mundi, n. 6. eius motus diſcretus non eſt medius inter terminos, ſed ex ipſis componitur, n. 7. nunquam fit in inſtanti, n. 9. Omnis Angeli motus menſuratur tempore vel continuo, vel diſcreto, n. 10. ſumma eſt ipſius velocitas, n. 11. & in motu continuo perfectior Angelus etiam eſt velocior, ibid. Angeli potentia loco motiva non diſtinguitur ab intellectu practico ipſius, n. 12.

Angeli intellectus, & intellectio diſtinguuntur ab ejus ſubſtantia. D. 29. a. 1. n. 1. 2. 3.

in Angelo intellectus agens & patiens non diſtinguuntur, n. 4. Angelus nõ requirit ſpecies intelligibiles ſuæ exiſtentiæ ſuperadditas, n. 5. nec ab objectis acceptas, n. 6. ſed initio ſuæ crea-

creationis infuſas, n.7. quæ ita ſunt connaturales Angelo, ut tamen non ſint ipſius proprietates, n.13. & 14. Angeli ſubſtantia eſt incompleta ad cognitionem omnis entis, n. 8.

Angelus intelligit per ſpecies univerſales in repræſentando, a. 2. n. 4. & ſeq.

Angelus cognoſcit ſe per ſuamet ſubſtantiam, tanquam ſpeciem impreſſam, D. 30. a. 1. n. 2. non tanquam per ſpeciem expreſſam, n. 3. ſicut & ſuas ſpecies, operationes & proprietates, n. 9.

Angeli ſubſtantia non eſt immediatè intellectiva in actu, n. 7.

Angelus cognoſcit Deum, per ſuam ſubſtantiam, tanquam per imaginem & medium cognitum, non tanquam per ſpeciem intelligibilem, a. 2. n. 1. & ſeqq.

Angelus cognoſcit alium Angelum, a. 3. n. 1. non per ſuam, neque Angeli cogniti ſubſtantiam, n. 2. 3. 4. neque poteſt hoc modo cognoſcere, n. 5. ſed per ſpecies infuſas, n. 6.

Angelus quemlibet alium cognoſcit quidditativè & intuitivè, n. 8. Inferior ſuperiorem etiam comprehendit comprehenſione extenſivâ. n. 10. 11. Superior verò inferiorem comprehenſione etiam intenſivâ, n. 15.

Angeli cognoſcunt univerſalia & ſingularia per ſpeciem intelligibilem, quæ repræſentatur natura ſpecifica, a. 4. n. 4. & ſeqq.

Angelus non cognoſcit naturaliter futura contingentia, a. 5. n. 1. & ſeqq. habet ſpecies futurorum contingentium tantùm repræſentativas in actu primo, n. 5.

Angelus quænam præterita naturaliter cognoſcat? n. 7. non cognoſcit ſecreta cordium naturaliter, ſeclusâ ſpeciali revelatione vel directione, a. 6. n. 2. & ſeqq. neque myſteria gratiæ, n. 10. cognoſcit tamen naturaliter alterius Angeli ſpecies & habitus, ibidem.

Angelus ſe & Deum ſemper actu cognoſcit, D. 31. a. 1. n. 1. & 2. non autem alia objecta, n. 3. neque ſimul multa ut multa, n. 5. poteſt tamen habere ſimul plures cognitiones diverſi ordinis & generis, n. 6. non admittit habitum ſcientiæ, vel artis; benè autem habitum opinionis & fidei acquiſitæ, n. 8.

Angeli carent diſcurſu formali, D. 31. a. 2. n. 2. & ſeqq. nihilominus in effectu naturali poſſunt cognoſcere cauſam ſupernaturalem, n. 6.

Angeli quomodo dicantur conſultare, & mirari? n. 9.

Angeli non intelligunt componendo & dividendo, n. 11.

Angelus neceſſariò amat ſe ipſum, tam quoad ſpecificationem, quàm quoad exercitium, D. 32. ar. unico. n. 1. & 2. nec minus Deum ut Authorem naturæ, & quidem plus, quàm ſe ipſum, n. 4. alios Angelos diligit neceſſariò quoad ſpecificationem, n. 1.

Angeli non ſunt creati in beatitudine ſupernaturali, ſed naturali, D. 33. a. 1. n. 2. & ſeqq. omnes fuerunt creati in gratia, a. 2. n. 1. & 2. ad quam proprio actu fuere diſpoſiti, n. 6. tametſi is proceſſerit à gratia, n. 8.

Angeli meruerunt ſuam beatitudinem etiam in primo inſtanti, a. 3. n. 1. & ſeqq. conſecuti ſunt boni Angeli ſuam beatitudinem ſtatim poſt inſtans plenæ libertatis, n. 10.

Angeli non erant ſimpliciter impeccabiles; ſed ſecundùm quid, D. 34. a. 1. n. 6. & ſeq. Angelus determinatur ad proſecutionem ſuæ beatitudinis in particulari, n. 11. nec poteſt errare circà legem naturalem, n. 12.

Angelus naturaliter cognoſcit finem ſupernaturalem in confuſo, n. 15. In ſtatu puræ naturæ foret remotè peccabilis, n. 16.

Angelus defacto non peccavit in primo inſtanti, a. 2. n. 1. neque peccare potuit, n. 2. & ſeq. non habuit omnia requiſita ad peccandum, n. 8. Angeli prima operatio fuit ex gratia ſpeciali, n. 10.

Angelus non potuit peccare venialiter, a. 3. n. 1.

Angeli primum peccatum fuit ſuperbia, n. 5. & ſeq.

Angelo repugnat error formalis, a. 4. n. 1.

Angelorum beatorum numerus eſt major, quàm damnatorum, n. 16.

Angelorum locutio exponitur, Tr. 3. D. 26. a. 7. n. 2.

Angelus ſuperior illuminat inferiorem, n. 3. & 4.

Angelicæ Hierarchiæ & ordines quid & quot ſint? a. 2. n. 1. & ſeq.

Angeli mittuntur, a. 3. n. 1. ſed non ſuperiores, n. 2.

Angeli Cuſtodes ſingulis hominibus deputati, n. 6.

Angelicæ cuſtodiæ effectus, n. 10.

Anſelmus.

D. Anſelmus nequaquam docet Divinitatem eſſe receptivam accidentium, Tr. 1. D. 5. a. 6. n. 10. D. Anſelmum non favere Scotiſtarum ſententiæ de proceſſione Spiritûs ſancti oſtenditur, Tr. 2. D. 26. a. 2. n. 10. & ſeqq.

Anima.

Anima rationalis alteram non videt intuitivè, quia eſt corporea ut quò, Tr. 1. D. 6. a. 4. n. 8.

Anima ſeparata virtute propriâ non aſſumit corpus, Tr. 2. D. 28. a. 1. n. 7. ſe intelligit per ſuam ſubſtantiam, D. 30. art. n. 8.

Antichriſtus.

Antichriſtus ſine contradictione nunc eſt, & non eſt, Tr. 1. D. 5. a. 7. n. 23. an per hoc ſit formaliter futurus, per quod erit formaliter? D. 13. a. 1. n. 33.

Appetitus.

Appetitus naturalis cognoſcendi cauſam non evidenter infert poſſibilitatem videndi Deum, Tr. 1. D. 6. a. 1. n. 10. Non datur appetitus naturalis innatus vel elicitus clarè videndi Deum, n. 11.

Argumentum.

Argumentum Theologicum ex quo ſenſu Sacræ Scripturæ ducatur? Tr. 1. D. 1. a. 7. n. 2.

Argumentum à pari quanti æſtimandum Theologo? ibidem n. 5.

Aſeitas.

Aſeitas aſtruitur pro conſtitutivo Divinæ naturæ, Tr. 1. D. 3. a. 3. n. 6. & ſeqq. unà cum intelligere actualiſſimo, a. 5. a. 3. a. & 4.

Ab-

Attributum.

Attributi ſignificatio, Tr. 1. *D.* 4. a. 1. n. 1. Attributa formaliter implicitè includunt in ſe Divinam naturam & relationes, & viciſſim includuntur, *D.* 4. a. 5. n. 1. & ſeq. junguntur Divinæ eſſentiæ per intellectum, non componuntur, *D.* 5. a. 2. ſunt objecta ſecundaria Divinæ cognitionis, *D.* 11. a. 2. n. 7.

Armeni.

Armenorum hæreſis negabat Deum poſſe intuitivè videri ab intellectu creato, Tr. 1. *D.* 6. a. 1. n. 1.

Auguſtinus.

S. Auguſtini doctrina an concordet cum ſcientiâ mediâ? Tr. 1. *D.* 14. a. 3. per totum.

Quid S. Auguſtinus intelligat per congruam vocationem? n. 16. Ejus mens circa decreta intrinſecè efficacia expenditur, *D.* 17. a. 2. n. 2. 10. & 17.

B.

Beatitudo.

Beatitudo dividitur in naturalem & ſupernaturalem, ſimpliciter & ſecundùm quid, Tract. 3. *D.* 33. a. 1. n. 1.

Beatus.

Beati de facto Deum vident, Tr. 1. *D.* 6. a. 1. n. 1. connaturaliter connaturalitate extrinſecâ, a. 4. n. 10. de facto vident omnia, quæ ſunt formaliter in Deo, *D.* 10. a. 1. n. 1. Vident totum terminum potentiæ generativæ in patre, ſed non totaliter, a. 3. n. 10. non poſſunt videre omnia libera decreta terminativè, n. 13. poſſunt videre omnes creaturas actuales, n. 14. non tamen eas vident, n. 15. Cognoſcunt omnia Myſteria fidei, n. 16. Species Univerſi, & quæcúnque ad ſtatum ipſorum pertinent, n. 17. eaque ſimultaneè ab initio ſuæ beatitudinis, n. 19. V. *Viſio.*

Beguardi.

Beguardi negabant neceſſitatem Luminis gloriæ, Tr. 1. *D.* 8. n. 1.

Benedictus.

S. Benedictus in hâc vitâ probabiliter vidit Divinam eſſentiam, T. 1. *D.* 6. a. 3. n. 3.

Bonitas.

Bonitas in rebus datur triplex, T. 1. *D.* 5. a. 1. n. 4.

Bonum.

Bonum quo ſenſu ſit diffuſivum ſui? Tr. 1. *D.* 5. a. 1. n. 4.

Bonum & perfectum juxta ſanctum Doctorem dicitur ab actu, Tr. 2. *D.* 22. a. 3. n. 2.

Bonum & Verum in Divinis non dicitur pluraliter, *D.* 25. a. 2. n. 13.

Bruta.

Bruta habent modum cognoſcendi immaterialem immerſivè, non entitativè, Tr. 1. *D.* 11. a. 1. n. 6.

C.

Calviniſmus.

Calviniſmi calumnia contra prædefinitiones objecta depellitur, Tr. 1. *D.* 17. a. 2. n. 26.

Calviniſmum inter & Doctrinam Thomiſtarum lata diverſitas, n. 27.

Calviniſticum dilemma retunditur, Tr. 1. *D.* 18. a. 3. n. 21.

Cauſa.

Cauſa tantùm materialiter nobilior non producit nobiliorem effectum, Tr. 1. *D.* 9. a. 1. n. 8.

Cauſa antecedentis non ſemper eſt cauſa conſequentis, *D.* 3. a. 3. n. 7.

Cauſæ ſecundæ ſimul ſumptæ non habent majorem connexionem cum humana voluntate, quàm ſeorſim ſumptæ, *D.* 17. a. 2. n. 14.

Cauſalitas circularis implicat, Tr. 1. *D.* 2. a. 2. §. 3. n. 13. & ſeq.

Certitudo.

Certitudo prædeſtinationis & reprobationis, vide *Prædeſtinatio & reprobatio.*

Chriſtus.

Chriſti anima videt terminum ſcientiæ Viſionis non intenſivè ſed extenſivè adæquatum, Tr. 1. *D.* 10. a. 3. n. 9. & 8.

Chriſtus in Euchariſtiâ mittitur inviſibiliter, Tr. 2. *D.* 26. a. 3. n. 5.

Chriſtus non habuit Angelum Cuſtodem, Tr. 3. *D.* 36. a. 3. n. 9.

Circùminceſſio.

Circùminceſſio & περιχώρησις Divinarum Perſonarum exponitur T. 2. *D.* 25. a. 2. n. 7. & 8.

Cœlum.

Cœlum Empyreum eſt operativum, T. 1. *D.* 11. a. 1. n. 17.

Cognitio.

Cognitio abſtractiva attingit actum purum per ſpecies alienas, Tr. 1. *D.* 6. a. 4. n. 9.

Cognitionis veritas magis eſt conformitas per modum ſigni, quàm imaginis, *D.* [illegible]. a. 3. n. 10.

Cognitio intuitiva neceſſariò ſimul eſt quidditativa, *D.* 10. a. 1. n. 8.

Cognitio infinitorum poſſibilium non infert infinitum actu, *D.* 11. a. 4. n. 1[illegible].

Cognitio creaturarum in ſe ipſis in Deum non tantùm infert negativam, ſed etiam privativam imperfectionem, *D.* 11. a. 4. n. 26.

Cognitio malorum quomodo detur in Deo? *D.* 11. a. 4. n. 34. & ſeqq.

Cognitio Divina contingentium futurorum an ſit conjecturalis? *D.* 13. n. 14.

Cognitio productiva Verbi Divini tantùm eſt prior prioritate à quo, *D.* 26. a. 1. n. 5.

Cognitio ſecretorum & contingentium dependet à certis conditionibus, Tr. 3. *D.* 27. a. 1. num. 12.

Cognitio comprehenſiva dividitur in intenſivam & extenſivam. *D.* 30. a. 3. n. 9.

Cognitum.

Cognitum inferius non excedit capacitatem ſuperioris cognoſcentis, Tr. 1. *D.* 6. a. 4. n. 6.

Cognoſcens.

Cognoſcentium & non cognoſcentium differentia, Tr. 1. *D.* 11. a. 1. n. 14.

Cognoſcens fit idem cum objecto cognito, *D.* 11. a. 4. n. 10.

Cognoſcibilitas.

Cognoſcibilitas creaturarum aliter ſe habet, quàm

quàm eorum producibilitas, Tract. 1. *D.* 11. a. 4. n. 28.

Compoſitio.

Compoſitio alia eſt intrinſeca hujus ex his, alia extrinſeca hujus cum his, vel, in his, Tr. 1. *D.* 5. a. 1. n. 2.

Compoſitio Phyſica, Metaphyſica & Logica excluduntur à Deo, n. 6. & ſeqq:

Compoſitio per modum partis in Deo implicat, non autem per modum termini & formæ totalis, n. 14.

Comprehenſio.

Comprehenſionis diverſæ acceptiones, Tr. 1. D. 9. a. 2. n. 1.

Comprehenſio cauſæ perfectæ requirit comprehenſionem effectuum contentorum, Tract. 2. *D.* 26. a. 2. n. 9.

Concordia.

Conciliandi modus Thomiſtas & recentiores in materiâ prædeſtinationis ab Henrico à S. Ignatio, & ab Auguſtino Erath propoſitus refellitur, Tr. 1. *D.* 17. a. 3. n. 8. & ſeqq.

Concordia liberi arbitrij cum decretis prædefinientibus oſtenditur, Tr. 1. *D.* 17. a. 3. n. 2.

Congruitas.

Congruitas Vocationis quo ſenſu accipiatur à D. Auguſtino, Tr. 1. *D.* 14. a. 3. n. 16.

Conſubſtantialitas.

Conſubſtantialitas Verbi Divini in Evangelio declarata, Tr. 2. *D.* 2. a. 1. n. 7

Conſubſtantialitas Spiritûs S. oſtenſa in ſacrâ Scriptura, ib. n. 18.

Conſtitutivum.

Conſtitutivum per modum ſimplicitatis poteſt implicitè continere totum, quod eſt in re conſtitutâ, Tr. 2. *D.* 3. a. 2. n. 11.

Concurſus.

Concurſus Dei extrinſecus non poteſt ſupplere Lumen gloriæ, Tr. 1. *D.* 8. a. 2. n. 6. & ſeqq.

Contradictoria.

Contradictoria non actu ſed fundamento, & virtute dantur in Deo ante opus rationis, Tr. 1. *D.* 4. a. 1. n. 30.

Contradictoriæ propoſitiones in Deo non ſalvantur per diſtinctionem in tertio, a. 2. & ſeq.

Corona.

Coronæ ratio non evincit prævisionem meritorum in electione ad gloriam, Tract. 1. D. 18. a. 3. n. 2.

Creatura.

Creatura tam intrinſecè, quàm extrinſecè imutabilis implicat, Tr. 1. *D.* 5. a. 6. n. 5. non eſt menſurabilis æternitate ſimpliciter, *D.* 5. a. 7. n. 6. menſuratur extrinſecè æternitate Dei, n. 7. Tam præteritæ quàm futuræ in certo ſenſu ſunt phyſicè præſentes in æternitate, n. 11.

Creaturæ videntur in Deo non tantùm cauſaliter, ſed etiam formaliter, *D.* 10. a. 2. n. 1. & ſeqq. tanquàm in medio cognito, n. 9.

Creaturas poſſibiles videndi in Deo, quæ ſit proxima ratio? n. 18. & ſeq. V. *Poſſibilia.* V. *DEUS.* Terminant formaliter Divinam omnipotentiam ſub ratione producibilis ex nihilo, a. 3. n. 5.

Omnes creaturæ actuales in Deo videri poſſunt; non omnes poſſibiles, n. 7. 14. videntur à ſolâ animâ Chriſti, n. 14. 15.

Quænam creaturæ actuales videantur à beatis? n. 16. & ſeqq.

Creaturæ poſſibiles habent cognoſcibilitatem in virtute cauſæ, *D.* 11. a. 4. n. 8.

Quomodo actu habeant realitatem eſſentiæ? num. 9.

Creaturæ à Deo non cognoſcuntur immediatè in ſeipſis, *D.* 11. a. 4. n. 13. & ſeq. quomodo amentur? *D.* 15. a. 1. n. 7. & 8.

Creaturæ ideo ſunt, quia Deus ſcit futuras, *D.* 12. a. 2. n. 11, & ſeqq. Actuales à Deo amantur efficaciter; poſſibiles verò inefficaciter, *D.* 15. a. 2. & ſeqq.

Creatura ſimpliciter impeccabilis non datur, Tr. 3. *D.* 34. a. 1. n. 1. nec dari poteſt, n. 5. poteſt dari impeccabilis ſecundùm quid, & de facto datur, n. 10.

Creatura non poteſt eſſe ſua regula in operando, num: 8.

Cumulus.

Cumulus omnium perfectionum non conſtituit Divinam eſſentiam, Tr. 1. *D.* 3. a. 2. n. 7.

Cuſtodia.

Cuſtodia Angelorum, Tr. 3. *D.* 36. a. 2. n. 6. incipit ab hominis nativitate, n. 7. ceſſat poſt hanc vitam, n. 8. Ejus effectus, n. 10.

D.

Decretum.

Decreta libera non omnia poſſunt terminativè videri à Beatis, n. 13. V. *Beatus. Viſio.*

Decretum efficax quomodo habeat pro objecto rerum exiſtentiam? *D.* 12. a. 2. n. 19.

Decretum Dei non cauſatur, tametſi ſit conſtitutivum futuri cauſati à Deo, *D.* 13. a. 1. n. 34.

Decretum Dei aliud poſitivum, aliud permiſſivum, *D.* 13. a. 3. n. 12.

Decretum poteſt dici ſubjectivè, vel objectivè conditionatum, a. 5. n. 2. 3.

Decreta objectivè conditionata in Deo non ſunt otioſa vel ridicula, neque ſunt infinities infinita, ibid. n. 6. 7.

Decretorum Divinorum libertas exponitur, *D.* 16. a. 1. & 2. V. *Libertas.*

Decreta indifferentia explicantur, & rejiciuntur, *D.* 17. a. 1. n. 1. & ſeqq.

Decretum intrinſecè & phyſicè efficax exponitur, & aſſeritur, n. 5. & ſeqq.

Decretorum intrinſeca efficacia à Martinez expoſita refellitur, a. 2. n. 1. & ſeqq. Item illa, quam tradit Henricus à S. Ignatio, *n.* 9. & ſeqq.

Decreta phyſicè prædefinientia circa actus bonos adſtruuntur, n. 16. & ſeqq.

Item circa materiale peccati, n. 22. & ſeqq.

Per Decreta prædefinientia cauſari libertatem, non eſt propoſitio parodoxa, aut petitio principii, n. 29.

Decreta cum libero arbitrio conciliandi varii modi, *D.* 17. a. 3. n. 1.

Illa conciliandi vera ratio eſt efficacia Divinæ voluntatis, n. 2.

De-

Digitized by Google

Decretorum diviſio in intentiva & executiva, D.18. a.3. n.1.

DEUS.

Deum eſſe, eſt per ſe notum quoad ſe non quoad nos, Tr.1. D.2. a.1. n.3.

Dei notitia eſt omnibus hominibus radicaliter inſita, ibid. n.7. Dei vocabulum non ſemper apprehenditur tanquam entis, quô majus & melius excogitari non poteſt, n.8.

Deus non ſemper ſignificat exiſtentiam exercitam, ſed ſignatam, n.9.

Deum eſſe Trinum, an ſit per ſe notum? n.11.

Deus eſt evidenter demonſtrabilis ex creaturis, a.2. n.1. & ſeqq.

Deus *quoad non eſt*, creditur fide Divinâ ut author gratiæ, n.3.

Dei exiſtentia variè demonſtratur, ibid. & ſeqq.

Deus invincibiliter non ignoratur, n.27. & ſeqq.

Dei prima operatio non diſtinguitur virtualiter à natura, n.15.

Dei natura eſt infinita radicaliter, a.2. n.12.

Deus eſt ſuum vivere, ſicut eſſe, & intelligere, a.4. n.12.

Dei ſimplicitas non tantùm debet eſſe realis, ſed etiam formalis, n.16.

Deus non recipit conceptum actûs primi, n. 20.

In Deo non datur diſtinctio excludentis & excluſi, ibid. n.3.

Dei Eſſentia & attributa de ſe formaliter, & in abſtracto prædicantur, a.1. n.5. & ſeqq.

Deus eſt optimus omni genere bonitatis, D.5. a.1. n.6. Continet formaliter omnem perfectionem ſimpliciter ſimplicem, n.7.

Eſt diffuſivus ſui, n. 8.

Deus non poteſt creare creaturam perfectiſſimam, n. 10.

Deus eſt maximè unus, quia eſt ſuum eſſe, n.11.

Deus eſt verus omnibus modis, n. 13.

Dei ſimplicitas multipliciter probatur, a.2. n.3. & ſeqq.

In Deo datur fundamentum diſtinguendi, non ſeparandi per rationem, n.11.

Deus componit per modũ termini & formæ totalis, non verò per modum partis, n.13. & 14.

Deus per Eſſentiam infinitus, a.3. n.1.

Dei immenſitas à S. D. rectè probatur ex omnipotentia, a.4. n.2.

Deus eſt in rebus tam immediatione ſuppoſiti, quàm virtutis, n.7. Eſt in creaturis, illas immutando & continendo, n.8.

Eſt ubique præſens per operationem, n.10. Non eſt in ſpatijs imaginarjis, a.5. n.1.

Eſt ſupra, & extra Mundum ſine adjumento ſpatij imaginarij, n.4.

Dei immenſitas conſequitur duplex attributum omnipotentiæ & infinitatis, n.9.

Deus eſt ubique per eſſentiam, potentiam & præſentiam, n.10.

Dei immutabilitas ex fide & ratione adſtruitur, a.6. n.3. & 4.

Dei æternitas ex fide & ratione oſtenditur, a.7. n.3. & 4.

Deus menſuratur æternitate ſine imperfectione, num. 5.

Deus ab intellectu creato intuitivè videri poteſt, & de facto videtur, D.6. a.1. In hac vita clarè viſum fuiſſe à Beatiſſima Virgine, & S. Benedicto probabile eſt, a.3. n.5. & ſeq. Oculô corporeô videri non poteſt per ullam potentiam, n.15. & ſeq.

Videri ſecundùm potentiam ordinariam viribus naturæ eſt impoſſibile, a. 4. n. 1. Eſt etiam ſimpliciter impoſſibile, n.2.

Deus non poteſt fieri intelligibilis per ſpeciem creatam, D.7. a.1. n.8.

Eſt incomprehenſibilis: poteſt videri totus, ſed non totaliter, D.9. a.2. n.2. & ſeqq.

Dei cōnexio cum creaturis nullam infert imperfectionem, D.10. a.2. n.5.

Quomodo poſſit nominari à creaturis? D.10. a.3. n.21. & ſeq.

Videt ſe in creaturis, non ex creaturis, D.11. a.2. n.20.

Non diligit ſua Attributa amore electivo, n.17.

Cognoſcit creaturas ſecundùm formale eſſe ipſarum, a.4. n.1.

Non cognoſcit illas immediatè in ſe ipſis, n.13.

Quomodo cognoſcat futura contingentia? a.2. per totum. V. *Futura.*

Non cognoſcit ſuum Decretum ut poſſibile poſitivè, D.13. a.2. n.8.

Deus in decreto objectivè conditionato videt futura contingentia conditionata, D.14. a.5. num.4.

Quomodo Deus operetur propter creaturas? D.15. a.1. n.6. eaſque amet ut media? n.8.

Amat creaturas rationales amore amicitiæ, n.7.

Amat creaturas actuales efficaciter; poſſibiles inefficaciter, a.2. n.2. & ſeqq.

Non poteſt velle in tempore, quod ab æterno noluit, D.16. a.2. n.8.

Deus prædefiniens non habet contrarias voluntates, D.17. a.2. n.42.

Deus ut præintellectus rationibus habet rationem ſuppoſiti, Tr.2. D.24. a.2. n.17.

Diſtinctio.

Divina Natura & Eſſentia non diſtinguuntur virtualiter, D.3. a.1. n.3.

Diſtinctio realis inter Eſſentiam ac relationes, vel Attributa non datur, D.4. a.1. n.2.

Diſtinctio quædam inter Divinas perfectiones eſt neceſſariò admittenda, n.3. & major, quàm rationis ratiocinantis, n.4.

Diſtinctio Scotiſtica refutatur, n.9. & ſeq. n.15. & ſeq.

Diſtinctio realis in tertio exponitur, & ad ſalvanda contradictoria in Divinis inſufficiens declaratur, a.2. & ſeq.

Diſtinctio virtualis ſufficit ad ſalvanda contradictoria in Divinis, a. 2. n. 8. & a. 3. n. 7. & ſeq.

Diſtinctio virtualis explicatur, a. 3. n. 1.

Hæc non eſt ipſa diſtinctio rationis ratiocinatæ, n.4. & ſeq.

Diſtinctio virtualis non omnî modô verificat propoſitionem negativam, quô modô diſtinctio realis actualis, n. 13.

Diſtinctionis virtualis cum formali Scotiſtica comparatio & diverſitas, n.15.

Diſtinctio virtualis ſalvat Myſterium SS. Trinitatis, n.17.

Digitized by Google

Diſtinctione virtuali extrinſecâ plura contradictoria ſalvantur in Deo, n.20.
Diſtinctio virtualis intrinſeca rectè dicitur realis, & à Beatis videtur in Deo, n.21.
Diſtinctio virtualis ſufficienter fundat differentiam inter generationem Verbi, & Proceſſionem Spiritûs S. Tr.2. *D*.12. a.1. n.9.

Divinus.

Divinæ naturæ conſtitutivum eſt per modum ſimplicitatis, *D*.3. a.1. n.3.
Divinæ immutabilitati repugnat cujuſcunque formæ accidentalis receptio, a.6. n. 6. & ſeq.
Divina Eſſentia non poteſt clarè videri per ſimilitudinem objectivam, *D*.7. a.1. n.1. Unitur intellectui Beato per modum ſpeciei impreſſæ, demptis imperfectionibus, a. 2. n. 1. & ſeq. Concurrit cum intellectu videntis partim in genere cauſæ formalis, partim in genere cauſæ efficientis, n.6. & 7.
Non eſt Verbum Viſionis beatæ, a.3. n.18.
Non poteſt ſupplere defectum luminis gloriæ, a.2. n.5. V. *Lumen gloriæ*.
Divina Eſſentia ut virtualiter diſtincta ab Attributis, Relationibus, ſpecificat viſionem, D.10. a.1. n.3.
Nec per abſolutam potentiam videri poteſt ſine Perſonis vel Attributis, n.4. & ſeq.
Divinæ Providentiæ ordo requirit infinitam certitudinem, *D* 17. a 2. n.42.
Divinæ Providentiæ natura & diviſio, *D*.18. a.1. V *Providentia*. *Prædeſtinatio*.
In Divinis non datur cauſa, aliud, alter, principiatum; datur alius, & principium.
Divinæ voluntatis efficacia. V. *Voluntas*.

Duratio.

Durationis natura exponitur, *D*.5. a.7. n.1.

E.

Effectus.

Effectus demonſtrant exiſtentiam Dei, Tr.1. *D*.2. a.2. §.3. n.15.
Effectus improportionati demonſtrant cauſam *quoad an eſt*, n. 4.
Effectus prædeſtinationis quinam ſint? *D*. 18. a.4. V. *Prædeſtinatio*.
Aliqui effectus prædeſtinationis habent cauſam in prædeſtinato, n.8.
Effectus Reprobationis quinā ſint? V. *Reprobatio*.

Efficacia.

Efficacia Decretorum in ſcientia media fundata refellitur, Tr.1. *D*.17. a.2. n.1. & ſeq.
Phyſica & intrinſeca adſtruitur, n. 16. & ſeq. V. *Decretum*.

Electio.

Electio ad gloriam nō eſt cauſa proxima ſalutis, & in ordine executionis, Tr.1. *D*.18. a.2. n.4.
Electio gratuita ad gloriam ante prævila merita adſtruitur. *D*.18. a.3. n.3. & ſeqq.
Electorum numerus eſt certus certitudine cauſalitatis, n.7.

Empyreum.

Empyreum cœlum eſt operativum, Tr.1. *D*.11. a. 1. n. 17.

Ens.

Ens rationis quomodo cognoſcatur à Deo? *D*.11. a. 4. n. 37.

Entitas.

Entitates tres in Divinis concedi poſſunt; non autem tres Eſſentiæ, Tr. 2. D. 23. a. 2. n. 12.

Eſſe.

Eſſe à ſe, V. *Aſeitas*.
Eſſe Dei attingitur inadæquatâ cognitione, Tr. 1. *D*.2. a.2. n.6.
Eſſe & intelligere in Deo non diſtinguuntur inter ſe virtualiter, ſicut & linea entitativa & intellectiva, *D*.5. a.5. §.1. n.3.
Eſſe eſt prius, quàm operari ad extra in lineâ eſſendi, non in linea locandi, *D*. 5. a. 4. §.2. num. 12.

Eſſentia.

Eſſentia & Natura Divina non diſtinguuntur virtualiter, *D*.3. a.1. §.3. n.10.
Eſſentia & eſſe in Deo tantùm diſtinguuntur virtualiter extrinſecè, *D*.3. a.3. §.3.
Eſſentia & attributa Dei de ſe formaliter, & in abſtracto prædicantur, *D*. 4. a. 5. §. 1. n. 5. & ſeqq.
Eſſentia Divina unitur intellectui Beato per modum ſpeciei impreſſæ demptis imperfectionibus, *D*. 7. a. 2. §. 1. n. 1. & ſeqq.
Concurrit cum intellectu videntis partim in genere cauſæ formalis, partim in genere cauſæ efficientis, n. 6. & 7.
Non eſt verbum viſionis beatæ, a. 3. §.4 n.18.
Repræſentat creaturas, ſeu medium incognitum, *D*.10 a.2. §.2. n.6. & ſeq.
Aliter determinat intellectum Beati ad videndum, quæ ſunt formaliter, & quæ ſunt eminenter in *Deo*, §. 3. n. 19.
Eſſentia *Divina* non poteſt eſſe medium incognitum reſpectu creaturarum, Tr. 1. *D*. 11. a. 4. n. 2. & ſeq.
Eſſentia *Divina* reſpectu *Divinæ* cognitionis exercet rationem ſpeciei, non Attributa, a.2. n.3.
Aliter ſpecificat intellectum, aliter ſcientiam Dei, n.14.
Eſſentia *Divina* formaliter includitur in Relationibus, Tr. 2. *D*. 13. art. 2. n. 2. & ſeqq.

Evidentia.

Evidentia. V. *Scientia*.

Exiſtentia.

Exiſtentiæ non multiplicantur in *D*ivinis, Tr. 2. *D*.24. a. 1. n. 1. & ſeqq.
Exiſtentia eſt actus Eſſentiæ, & perfectio ſimpliciter ſimplex, n.6.
Eſt ultima actualitas ſui ſuſceptivi. n.7.
Cujus formalis effectus eſt, rem completè ponere extra nihil, n.12.

F.

Fæcunditas.

Fæcunditas eſt de eſſentia phyſica, non metaphyſica Filii Divini, Tr. 2. *D*. 22. a. 1. n. 11.
Fæcunditas in creaturis tantùm pertinet ad gradum genericum, n.13.

Fatum.

Fatum, in quo ſenſu rejiciatur à SS. Patribus? Tr. 1. a. 2. n. 1. & 2.
In quo ſenſu admitti Catholicè poſſit? n. 2. & 3.

Fi-

Digitized by Google

Fides.

Fides Divina credit DEUM eſſe ut authorem gratiæ, Tr. 1. D.2. a.1. § 1. n.3.

Filiatio.

Filiatio ſpirationi paſſivæ opponitur indirectè, Tr.2. D.23. a. 1. n.7.

Filiatio prædicatur de Divinitate per modum termini inadæquati, a.2. n.10.

Filius.

Filius & Spiritus S. in Divinis quare non generent? Tr. 2. D. 21. a.3. n.25.

Filius ſolus gignitur, Ejúſque ſolius proceſſio eſt generatio, D. 22. a.1. n.1.

Filius propter virtutem ſpirandi acceptam à Patre, nō procedit ut Filius, ſed ut ſpirator, n.6.

Quomodo de ratione Filij ſit, eſſe Spiratorem? n.12. V. *Generatio.*

Finitum.

Finiti ad infinitum quô ſenſu nulla ſit proportio? Tr. 1. D.6. a. 5. 1. n.2.

Futurum.

Futuri diviſio in neceſſarium & contingens; in abſolutè & conditionatè futurum, Tr. 1. D.13. a. 1. n.1.2.

Futura omnia pertinent ad objectum Divinæ ſcientiæ, n.3.

Futurorum coexiſtentia in æternitate non ſalvat certitudinem Divinæ ſcientiæ, n.4.

Futuri explicatio in doctrina Recentiorum, n.5.

Alia expoſitio ſecundùm doctrinam Thomiſtarum, n. 6. & ſeq.

Futuritionis denominatio non poteſt eſſe intrinſeca, n. 10.

Futura per determinationem cauſæ extrahuntur è ſtatu poſſibilitatis. n.11.

Futuri denominatio convenit de præſenti, n.15.

Quænam ſint ſimpliciter futura, vel non? n.13.

Futurorum contingentium qualis ſit ſcientia? n. 14.

Futurorum contingentium veritas non eſt intrinſecè determinata, ſicut præteritorum, n.16

Futuritio præſuppoſita omni decreto DEI, in doctrina D. Auguſtini, & D. Thomæ implicat, n.19.20. & ſeq.

Futurum non fieri an ſit abſurdum? n.29.

Futurum certo reſpectu conſtituitur per aliquid præſens, n. 30.

Futura inter & præterita diſparitas, n.32.

Futura non ſufficienter conſtituuntur per ſolam negationem cum exiſtentia conſequente, n.35

Futura contingentia non videntur in Divinis ideis ante Decretum, D. 13. a.2. n.2.

Neque in decretis ut futuris, n.5.

Neque in ſupercomprehenſione cauſarum, n.11.

Neque in objectiva veritate præſuppoſita Divinis Decretis, n.17. & ſeqq.

Futura contingentia Deus videt in ſua Eſſentia determinata per liberum Decretum, n. 24. & ſeqq.

Futura peccata quomodo Deus videat? a.3. per totum. V. *Peccatum.*

Futuri conditionati diviſio, D.14. a.1. n.1.

Futura conditionata videntur in Decreto objectivè conditionato, D. 14. a. 5. n. 4. Vide *Scientia media.*

G.

Generatio.

Generatio viventis quid ſit formaliter? Tract. 2. D.22. a.1. n.1.

Gloria.

Gloria eſt finis prædeſtinationis, Tr. 1. D. 18. a.2. n.6. & mediatus effectus, a.4. n 2.

Gloria datur, ſed non intenditur propter prævila merita, a.3. per totum.

Græci.

Græcorum error de proceſſione Spiritûs S. Tr. 2. D.26. a.2. n.5.

Gratia.

Gratia eſt participatio Divinæ naturæ & intellectionis, non ſecundùm rationem actûs ſecundi, ſed ſecundùm rationem radicis vitæ intellectivæ, Tr. 1. D. 3. a.4. §.3. n.29.

Gratia interrupta per peccatum eſt effectus prædeſtinationis, D.18. a.4. n.5.

Gratiæ ſufficientis auxilia non ſunt effectus prædeſtinationis, n.6.

Gratia reviviſcens eſt moraliter eadem cum gratia interrupta, D 18. a.4. n. 9.

Gratia prima innocentiæ data Adamo non eſt effectus prædeſtinationis, n.11.

Gratia fuit Angelo collata in primo inſtanti creationis, Tr. 3. D. 33. a.2. n.1. juxta gradum perfectionis naturalis, n.9. & ſeqq.

S. Gregorius.

S. Gregorius Thaumaturgus Divinâ revelatione accipit confeſſionem SS. Trinitatis, Tract. 2. D. 20. n. 8.

H.

Habitus.

Habitus non eſt admittendus in Deo, D. 11. a. 2. n. 2.

Hæreſis.

Hæreſis Armeniorum, negans D [illegible] videri poſſe intuitivè ab intellectu creato, Tr. 1. D.6. a. 1.

Hæreſis virtualiter & mediatè opponitur concluſioni Theologicæ, Tr. 1. D. 1. a. 2. §. 1. n. 8.

Hæreſis triplex contra Myſterium SS. Trinitatis, Ariana, Sabelliana & Macedoniana, Tr. 2. D.20. a. 1. n. 1. & ſeqq.

Hæreticorum convenientia in quibuſdam terminis & ſententijs non obeſt veritati doctrinæ, D.17. a.2. n. 31.

Henricus.

Henricus à S. Ignatio in modo concordandi Recent. cum Thomiſtis impugnatur, Tr.1. D.17. a. 3. n. 8.

Hierarchia.

Hierarchiæ tres Angelorum exponuntur, Tr. 3. D.36. a.2. n.3.

D. Hieronymus.

D Hieronymus non eſt contrarius Divinæ Providentiæ de rebus minimis, Tr.1. D.11. a.4. n.3

Hypoſtaſis.

Hypoſtaſis non prærequirit aliquam diſpoſitionem, quia dat ipſum eſſe, Tr. 1. D. 8. art. 1. §. 2. n. 10.

Hypoſtaſis & Subſiſtentia nō ſunt [illegible] idem, Tr.2. D.24. a.2. n.18.

I. Idea

Digitized by Google

I.

Idea.

Ideæ definitio, *D.* 11. a.3. n.1.

Ideæ dantur in Deo, n. 2. de rebus operabilibus, n.3.

Sunt pluresideæ, n.5. omnium creaturarum etiam poſſibilium, n. 6. æquè omnium individuorum, ac ſpecierum, n.10. Non tamen mali formalis, n. 7. neque materiæ primæ, n.8. neque Divinarum Perſonarum, n.9.

Ideæ Divinæ habent ſimilitudinem ſolùm analogicam, & eminentialem cum creaturis, n. 15.

Ideæ in Deo multiplicantur virtualiter extrinſecè, non intrinſecè, n.16.

Ideæ non repræſentant futura contingentia ante Decretum, *D.* 13. a.2. §.1.

Ignorantia.

Ignorantia invincibilis DEI non datur, Tr. 1. *D* 2. a.1. §.5. n.2 . & ſeqq.

Illuminatio.

Illuminatio Angelorum quomodo fiat? Tr. 3. *D.* 36. a.1. n.5.

Immaterialitas.

Immaterialitas eſt ratio intellectualitatis à priori quoad nos, non quoad ſe, Tr.1. *D.* 3. a.4. n.31.

Immaterialitas à S. Thoma non accipitur pro perfectione, n.19.

Ex immaterialitate Angelicus D. rectè demonſtrat intellectualitatem, *D.* 11. a. 1. §. 1. n.1. & ſeqq.

Immediatio.

Immediatio virtutis, quâ Deus eſt in rebus, eſt ſimul immediatio ſuppoſiti, Tr. 1. *D.* 5. a. 4. §. 2. n. 7.

Immenſitas.

Immenſitas eſt virtus infinita repletiva loci, ſeu virtus diffuſiva ſui per omne ſpatium, Tr. 1. *D.* 5. a.4. n.1.

Immenſitas DEI conſequitur duplex attributum, Omnipotentiæ & Infinitatis, n.9.

Immenſitas eſt diſtinctum attributum ab omnipotentia, quamvis conſtituatur per virtutem operandi, n. 13. & 15.

Immenſitatis & Æternitatis diſparitas, a. 5. n. 5.

Impeccabilitas.

Impeccabilitas alia ſimpliciter, alia ſecundùm quid, Tr. 3. *D.* 34. a.1. n.3. V. *Creatura.*

Inevidentia.

Inevidentia Theologiæ non eſt privativa, ſed negativa, Tr.1. *D.* 1. a.3. §.2. n.6.

Infinitas.

Infinitas non conſtituit Divinam naturam, Tr. 1. *D.* 3. a.2. §.2. n.7. & ſeqq.

Infinitas eſt tantùm modus eſſendi, n.7. & reducitur in eſſe à ſe, n.8.

Infinitatem Dei probat eſſe à ſe, & ratio actûs puri, *D.* 5. a.3. n.1.

Infinitum.

Infinitum finito additum non mutat prædicata eſſentialia, Tr.1. *D.* 2. a.2. §.3. n 19.

Infinitum eſt, quod ſine ſeu terminis caret; aliud ſimpliciter, & in toto genere entis; aliud ſecundùm quid in certo genere entis, *D.* 5. a.3. §. 1. n. 1.

Innaſcibilitas.

Innaſcibilitas quomodo differat ab Ingenerabilitate? Tr.2. *D.* 25. a.2. n.4.

Sitne Negatio? n. 5.

Inſtantia.

Inſtantiæ Viæ Angelicæ quid. & quot ſint? T.3. *D.* 33. a.3. n.7. & ſeq.

Inſtrumentum.

Inſtrumentalis & principalis influxûs differentia, Tr.1. *D.* 8. a.3. §.1. n.5.

Intellectio.

Intellectio quælibet præter Viſionem eſt ſimul dictio, Tr. 1. *D.* 7. a. 3. §. 4. n. 20. Vide *Cognitio.*

Intellectus.

Intellectus Angeli. V. *Angelus.*

Intellectus activè influit in Viſionem Beatificam, Tr.1. *D.* 8. a.3. §.1. n.3. & per modum cauſæ principalis, ib. n.4.

Intellectus Beati aliter determinatur ab eſſentia Divina ad videndum, quæ ſunt formaliter, & quæ ſunt eminenter in DEO. *D.* 10. a.2. §.3. num.19.

Intellectus Divinus non benè dividitur in operantem & producentem, Tr.1. *D.* 21. a. 2. n. 12.

Intellectuale.

Intellectualis operatio objectum non neceſſariò præſupponit, Tr.1. *D.* 3. a.4. §.3. n.24.

Intelligere.

Intelligere actualiſſimum conſtituit Naturam Divinam, Tr 1. *D.* 3. a.4. §.2. n.1. & ſeq.

Intelligere & eſſe in DEO virtualiter non diſtinguuntur, n.11. & a.5. §.1. n.1.

Intelligere ad formam intelligibilem ita ſe habet, ſicut eſſe ad Eſſentiam, *D.* 3. a.5. §.1. n.1.

Intelligere actualiſſimum unà cum eſſe à ſe, eſt conſtitutivum Divinæ eſſentiæ, a.5. §.3. n.10. & ſeqq.

Intelligere conſtitutivum Divinæ naturæ, quomodo differat à ſcientia attributali? *D.* 11. a.2. n. 11. 12. 13.

Intelligibile.

Intelligibilis linea in DEO non dividitur in radicalem & actualem, §.2. n.18. & ſeq.

Intelligibilitas.

Intelligibilitas quomodo conſequatur rationem actûs puri. *D.* 11. a.2. n.8.

Invidia.

Invidia non fuit primum peccatum Angeli, Tr.3. *D.* 34. a.3. n.11.

Juſtus.

Juſtis quomodo omnia cooperentur in bonum Tr.1. *D.* 18. a.4. n.12.

L.

Libertas.

Libertas arbitrii nullum patitur præjudicium ex efficacia Decreti prædefinientis Tr. 1. D. 13. a. 2. n. 28.

Libertas Divinæ voluntatis eſt de fide, D. 16. in prol.

Libertas Divina non ſuperaddit actûs neceſſitati perfectionem modalem, D. 16. a.1. n 2. neque denominationem extrinſecam, n. 3. neque

Digitized by Google

que reſpectum rationis, n. 4. neque complementum intrinſecum ab actione, vel effectu creato petitum, n.5.& ſeq.
Libertatis definitio, a.2. n.1.
Differentia inter libertatem creatam & increatam, n.2.
Libertatis Divinæ indifferentia eſt actualis & activa, n.3.
Libertas Divina in quonam adæquatè conſiſtat? num. 4.
Liberi Decreti terminatio potuit non eſſe objectivè, non ſubjectivè, n.6.
Ejus contingentia nihilominùs eſt ſubjectiva perfectio, n.7.
Libertas creata non tollitur per decreta prædefinientia, D.17. a.2. n.32.
Libertatis creatæ concordia cum Decretis intrinſecè efficacibus oſtenditur, a.3.n.2. & ſeq.
Liberi actus non continentur intra objectum proportionatum intellectûs Angelici, Tr. 3. D.30. a.6. n.6.

Liber.

Liber vitæ datur in Deo, non liber mortis, D.19. a.2. n. 4.

Locus.

Loci Theologici qui, & quot ſint? Tr. 1. D. 1. a. 7. §. 1.

Locutio.

Locutio Angelorum quomodo fiat? Tr.3. D.36. a. 1. n. 1. 2.

Lucifer.

Lucifer ſeduxit alios Angelos, D. 34. a.4. n. 14.
Fuit primus dignitate inter omnes, n. 15.

Lumen.

Lumen gloriæ eſt tantùm ſimilitudo participativa Divinæ Eſſentiæ, Tr.1. D.7. a.1. §.4. n.13.
Luminis gloriæ diverſæ acceptiones, D. 8. art. 1. §. 1. n. 2. ejus neceſſitas ex fide adſtruitur, ibid. n. 1.
Per modum habitûs elevat intellectum ad videndum Deum, n. 3. & ſeqq.
Diſponit intellectum ad intelligibilem unionem cum Divina Eſſentia, §.2. n.8.
Sine lumine gloriæ nec per abſolutam potentiam poteſt videri Divina Eſſentia, a. 2. §. 1. n. 1. & ſeqq.
Lumen gloriæ præſtantiâ cedit ſoli gratiæ ſanctificanti, a.2. §.3. n.16.
Non eſt formaliter ipſa unio Divinæ Eſſentiæ cum intellectu Beati, n. 17.
Eſt neceſſarium etiam ad recipiendam viſionem, num. 18.
Luminis gloriæ major perfectio eſt ratio perfectioris viſionis, D.9. a.1. §.2. n. 5.
Eſt proxima ratio videndi plures creaturas poſſibiles, D.10. a.2. §.3. n.17.

M.

Magi.

Magi Ægyptij quomodo potuerint virgas in ſerpentes & aquam in ſanguinem convertere? Tr. 3. D. 28. a. 1. n. 11.
Magicæ metamorphoſes quomodo contingant? num. 12.

Mala. Malitia.

Mala quomodo cognoſcantur à Deo? Tract. 1. D. 11. a.4. n.34. & ſeq.
Malitia formalis peccati quomodo conſtituatur in eſſe futuro? D.13. a.1. n.36.
Non videtur in decreto poſitivo, ſed permiſſivo, a. 3. n. 4. & 6.

MARIA.

Maria Virgo in hâc vitâ probabiliter vidit Divinam eſſentiam, Tr. 1. D.6. a.3. n.5.

Martinezius.

Martinezij doctrina de intrinſecâ efficaciâ decretorum refellitur, Tr.1. D.17. a.2. n.1.

Materia.

Materia ſpiritualis exploditur, Tr.3. D.27. n. 5.

Medium.

Medium cognitum non repugnat viſioni objecti, ut in ſe eſt, Tr. 1. D. 10. a. 2. n. 13.

Mercurius.

Mercurius Triſmegiſtus an & unde agnoverit Myſterium SS. Trinitatis? Tr.2. D.20. a.2. n.8. 20

Meritum.

Meritum Angelorum. Vide *Angeli.*

Miſſio.

Miſſio Divinarum perſonarum exponitur, Tr.2. D.26. a.3. n. 1. dividitur in viſibilem, & inviſibilem, n.2. Inviſibilis fit per gratiam & charitatem, n. 3. non fit per dona naturalia, V. *Perſona.* Non omnis miſſio ſupponit productionem miſſi, nec eſt adæquatè temporalis, n. 4. Miſſio Christi in Eucharistiâ qualis ſit? n.5. Miſſio etiam fit per augmentum gratiæ, n.9.

Modus.

Modus cognoſcendi quo ſenſu ſequatur modum eſſendi, Tr. 1. D.6. a.4. n.2.

Moventia. Motus.

In moventibus per ſe ſubordinatis implicat proceſſus in infinitum. Tr. 1 D.2. a.2. n. 10.
Motus eſt medium demonſtrandi exiſtentiam Dei, n.16.

Multitudo.

Multitudo deſtruit perfectionem, Tract. 1. D.5 a. 1. n. 12.

Mundus.

Mundi tabula probat exiſtentiam Dei, Tract. 1. D.2. a.2. n. 25.

Mutatio. Mutabilitas.

Mutatio & Mutabilitas rerum exponitur, Tr. 1. D.5. a.6. n. 1.

N.

Natura.

Natura non eſt propriè relativa, Tr. 1. D.3. a.1. n. 16. Natura Dei eſt infinita radicaliter, D.3. a.2. n. 10. Natura & attributa Dei in aſeitate tantùm conveniunt implicitè, D. 3. a.3. n. 14. Natura Divina ſub ratione naturæ virtualiter diſtinctæ ab attributis & relationibus eſt forma intelligibilis, a.5. n. 2.
Natura Divina formaliter implicitè includitur in relationibus, & attributis, D.4. a.5. n. 1. & ſeq.
Natura Divina eſt principium radicale proceſſionum, Tr.2. D.21. a.3. n. 19.

Digitized by Google

Naturæ ſimilitudo in generatione viventis ſalvanda eſt in gradu ſpecifico, D. 22. a. 1. n.7.
Natura ſecundùm Concilia & Patres eſt communis omnibus Perſonis, n.8. primariò non ſignificat fœcunditatem, n.10.
Natura Divina relatione Paternitatis fit inadæquatè incomunicabilis, Tr.2. D.24.a.2.n.11.

Neceſſitas.

Neceſſitas Theologiæ, Vide *Theologia.*
Neceſſitas conſequens non obeſt Divino Dominio & libertati, Tr.1. D.10. a.1. n.26.
Neceſſitas cauſata ex ſuppoſitione antecedenti non ideo eſt neceſſitas antecedens, D.17. a.2. num. 33.

Nomen.

Nomen de Deo quomodo dari poſſit, Tr.1. D.10. a.3. n.21. & ſeqq.
Nomina primæ Perſonæ in Divinis ſunt tria: Pater, Principium, & Ingenitus, Tr.2. D.26. a.1. n.1.
Nomina ſecundæ Perſonæ, Verbum, Filius, Imago, n.5. & ſeqq.
Nomina quædam per appropriationem conveniunt Divinis Perſonis, n.7.
Nomina Spiritûs Sancti, a.2. n.7. & ſeqq. Vide *Spiritus Sanctus.*

Notio.

Notiones quid & quot ſint in Divinis, Tr. 2. D.25. a.2. n.1.2.

Notitia.

Notitia DEI eſt hominibus à naturâ radicaliter indita, Tr.1. D.2. a.1. n.2.

Numerus.

Numerus electorum eſt certus certitudine cauſalitatis, Tr.1. D.18. a.2. n.7.

O.

Objectum.

Objectum actui intellectûs neceſſariò non præſupponitur, Tr.1. D.3. a.4. n.24.

Operatio. Operari.

Operatio prima vitalis in Deo non diſtinguitur virtualiter à naturâ, Tr.1. D.3. a.1. n.15.
Operatio illimitata non neceſſariò præſupponit principium, Tr.1. D.3. a.4. n.25.
Operatio ut ſic eſt ultimus actus operantis, ibid. num. 28.
Operari radicale & primarium non ſequitur ad eſſe, a.5. n.16.

Opinio.

Opinativa principia in multis differunt à fidei principiis, Tr.1. D.1. a.2. n.7.

Ordo.

Ordo Divinæ Providentiæ requirit infinitam certitudinem, Tr.1. D.17. a.2. n.15.
Ordines novem Angelorum exponuntur, Tr. 3. D.36. a.2. n.5.

Originale.

Originale peccatum eſt cauſa adæquata reprobationis negativæ reſpectu hominum, Tract.1. D.19. a.1. n.14. aliquo modo etiam eſt effectus reprobationis, n.13.

Origo.

Origines non conſtituunt Divinas Perſonas, Tract. 2. D. 25. a. 1. n. 2. non ſunt notiones, a. 2. n. 3.

P.

Pars.

Partibus extra lineam quantitatis ea conveniunt collectivè, quæ diſtributivè, Tract. 1. D. 2. a. 2. n. 20.

Pater.

Pater etiam ſine filiatione eſt infinitè perfectus, Tr.2. D.23. a.3. n.6. V. *Perſona.*

Paternitas.

Paternitas tantùm ſub exercitio referendi facit explicitè concipi Patrem, Tr.2. D.25. a.1. n.7.

Peccatum.

Peccati materiale eſt à Deo, non autem formale, Tr. 1. D. 13. a.3. n.1. ejus malitia formalis non videtur in decreto poſitivo, ſed permiſſivo, n.4. & 6.
Peccati materiale videtur in decreto poſitivo, num. 5.
Peccatum originale probabiliter eſt cauſa adæquata reprobationis reſpectu hominũ, D. 19. a.1. n.11. & ſeqq. an dici poſſit effectus reprobationis? n.13. Vide *Originale.*
Peccata ſemel remiſſa non ſunt effectus reprobationis, n. 3.
Peccata ſpiritualia quoad affectum, alia quoad reatum poſſunt eſſe in Angelis, Tr. 3. D. 34. a. 3. n. 2.
Peccatum primum Angeli fuit peccatum ſuperbiæ, n.2. & ſeq. non luxuria ſpiritualis, n.10. nec inobedientia, vel invidia, n.11.

Perfectio.

Perfectionis datur triplex genus, Tr.1. D.5. a.1. n.1. Conditiones ad perfectionem ſimpliciter ſimplicem requiſitæ, ib. n. 3. & ſeq.
Perfectio juxta S.D. eſt de abſolutis, Tr.2. D.23. a.3. n.3. dicitur ab actu, n.2.
Perfectiones, in Divinis multiplicari non poſſunt, n.8. & ſeq.
Perfectio an benè accipiatur pro integritate? n. 22

Permiſſio.

Permiſſio peccati finalis eſt potiſſimus effectus reprobationis, Tr.1. D.19. a.2. n.2.
Permiſſio peccati non eſt effectus prædeſtinationis, D.18. a.4. n 7.
Permiſſio peccati perſonalis eſt effectus reprobationis, D.19. a.1. n.6.

Perſona.

Perſonæ Divinæ in eſſe viſibili nullam habent oppoſitionem, Tr.1. D.10. a.1. n.23.
Perſonæ Divinæ an dici poſſint voluntate vel voluntariè produci? Tract. 2. D. 22. a. 2. n.21. Vide *Proceſſio.*
Perſonæ Divinæ in quantum opponuntur non exprimunt perfectionem, D.23. a.2. n.7.
Plures Perſonæ non ſunt aliquid perfectius, quàm una, n. 13.
Perſona quid ſignificet? D.25. in prol.
Perſonæ Divinæ qualiter admittant conſtitutivum, D.25. a.1. n.1.
Perſonæ conſtituuntur relationibus, n. 3. non tranſcendentalibus, n. 4. ſed formalibus, num. 5.

Per-

Digitized by Google

Perſona quomodo prædicetur de ſingulis Divinis Perſonis, *D.*25. a. 2. n 14.
Perſonarum Divinarum ſumma ſimilitudo & æqualitas, a.2. n.6.
Earum circuminſeſſio, n.7.
Perſona prima in Divinis habet tria nomina: Pater, Principium, Ingenitus, *D.* 26. a. 1. n. 1. An & quomodo conveniat ipſi nomen Authoris, n. 3.
Perſonæ ſecundæ nomina ſunt Verbum, Filius, Imago, n.5. & ſeq V. *Verbum.*
Perſonæ tertiæ nomina propria & appropriata, a.2. n.1 & ſeq. V. *Spiritus S.*
Perſona utraque Patris & Filij conſtituūt unum principium ſpirandi, ſuntque unus Spirator, licèt ſint duo ſpirantes, *D.*26. a.2. n.19.
Perſonæ Divinæ non mittuntur per dona naturalia, a.3. n.7. neque per gratias gratis datas, gratias actuales, vel habitus & actus informes, num. 8.
Perſona miſſa fit præſens per gratiam in eſſe cognito, per cognitionem experimentalem, n. 10. Vide *Miſſio.*

Petrus.

Petrus Tulienſis refellitur, T.1. *D.*17. a.1. n.28.

Philoſophus.

Philoſophi Gentiles an agnoverint myſterium SS.Trinitatis? Tr.2. *D.*20. a. . n.7. & ſeq.

Pœna.

Pœna ſenſus, quam ſpiritus damnati patiuntur, non conſiſtit in apprehenſione ignis, ut nocivi, Tr.3. D.35. a.2. n.6. neque in mediata productione triſtitiæ, n.7. neque in productione caloris intra ſubſtantiam Spiritûs, n. 8. neque in productione qualitatis lædantis, n.9. ſed in alligatione ad ignem infernalem, violenter impediente ſpiritum à connaturali operatione, n.10. & ſeqq.

Poſſibilitas.

Poſſibilitas entis neceſſarii infert exiſtentiam Dei, Tr.1. *D.*16. n.23.
Poſſibilitas creaturarum dependet à dictamine Divinæ Sapientiæ, *D.*5. a.3. n.4. V. *Poſſibilia. Creatura.*
Poſſibilia in cōmuni neceſſariò videntur in Deo, *D.* 10. a. 3. n. 1. Omnia videri nequeunt, quia comprehenderetur Divina omnipotentia, n. 7.
Omnia poſſibilia collectivè adæquarent Divinam Omnipotentiam, n. 12.
Poſſibilia non exiſtentia quomodo habeant cognoſcibilitatem, *D.*11. a.4. n.5. & ſeq.

Potentia.

Potentia executiva in Deo non diſtinguitur virtualiter ab ejus ſcientia practica, Tr. 1. *D.*12. a. 1. n. 7.
Potentia intellectiva etiam poteſt eſſe effectiva, *D.*12. a.1. n.9.
Potentia ad actus notionales tantùm virtualiter ab ipſis diſtinguitur, Tr.2. *D.*21. a.3. n.27.
Potentia loco motiva Angeli non diſtinguitur ab ipſius intellectu practico, Tr.3. *D.*28. a.3. n.12
Potentia obedientialis proximè activa impugnatur, Tr.1. *D.*8. a.2. n.8. & ſeq.

Prædefinitio.

Prædefinitiones phyſicæ ad actus bonos dantur, Tr.1. *D.*17. a.2. n.16.

Prædeterminatio.

Prædeterminationi ad materiale peccati an quis teneatur reſiſtere? Tr. 1. *D.* 17. a.2. n.40.

Prædeſtinatio.

Prædeſtinationis exiſtentia, & natura, Tract.1. *D.*18. a.2. n. 1. & ſeqq. conſiſtit formaliter in actu imperij, n. 3. ſubjectum ipſius eſt creatura rationalis, n. 5.
Prædeſtinationis finis eſt gloria: objectum immediatum media ad gloriam, n.6.
Prædeſtinatorum numerus eſt certus certitudine cauſalitatis & prædefinitionis, n.7.
Prædeſtinationis effectus quales requirit conditiones, *D.*18. a.4. n. 1. quinam ſint effectus ipſius? n.2. & ſeqq.
Prædeſtinationis ordo, & œconomia, *D.* 19. a. 2. n. 6.

Prædicatio.

Prædicatio, *DEUS eſt Pater*, quo ſenſu non ſit per ſe formalis. Tr.2. *D.*23. a.3. n.8.
Prædicandi pluraliter, vel ſingulariter in Divinis regulæ, Tr.2. *D.*25. a.2. n. . & ſeqq.

Præſentia DEI.

Præſentia DEI reducitur in ipſius operationem, Tr.1. *D.*5. a.4. n.10.

Principium.

Principium quo eſt principaliter aſſimilativum, Tr.2. *D.*21. a.3. n.17. Ideò Principium quo Divinarum proceſſionum in recto dicit formam abſolutam, & relationem in obliquo per modum complementi, n.16. & 18.
Principium radicale proceſſionum eſt natura Divina, n. 19.
Principium quo formale proximum ſunt intellectus & voluntas, n.20.
Principium quo ſenſu tribuitur Primæ Perſonæ, Tr.2. *D.*26. a.1. n.2.

Proceſſio.

Proceſſio quid ſignificat? Tr. 2. *D.* 21. a.1. n.1. Veritas Catholica de exiſtentia proceſſionum, n.2. illarum ratio, & numerus, n 3. & 4.
Proceſſio non infert dependentiam in Perſona procedente, n.6.
Proceſſiones ſunt veræ actiones demptis imperfectionibus, a.2. n. 1. & ſeqq.
Proceſſiones activæ cum relationibus principiorum identificantur inadæquatè, n. 10.
Proceſſionum Divinarum immediatum principium quo non eſt natura fœcunda, a.3. n.3. & ſeqq. neque adæquatum principium conſtituit in abſoluto, n.6. & ſeqq. neque in pura relatione, n.10. & ſeqq. ſed eſt forma abſoluta in recto, & relativa in obliquo, n. 16.
Proceſsio Verbi cur ſit prior origine, quàm Proceſsio Spiritus S. n.24.
Proceſsiones omnes inter ſe formaliter, non omnes realiter diſtinguuntur, Tr.2. *D.*22. a.2. n. 19. Non ſunt ex nihilo, n.22.
Proceſsio Spiritûs S. ab utroque contra Græcos aſſeritur, *D.*26. a.2. n.6. & ſeqq.

Propoſitio.

Propoſitio per ſe nota rectè dividitur in per ſe

notam quoad ſe, & quoad nos, Tract.1. D.2. a.1. n.2.

Propoſitiones de futuris contingentibus non habent intrinſecè determinatam veritatem, vel falſitatem, Tr.1. D.13.a.1.n.1 6.& ſeq. n.26.

Propoſitio de futuro quomodo differat à propoſitione de ineſſe, n. 18.

Propoſitiones de futuris contingentibus ante Decretum DEI ſunt ſimpliciter falſæ n. 23.

Propoſitio disjunctiva: *Antichriſtus vel erit, vel non erit*, qualem habeat ſenſum? n.24.

Propoſitiones conditionales non patiuntur ſe explicari per concomitantiã, Tr.1 .D.14.a.2.n.3

Providentia.

Providentiæ Divinæ exiſtentia, definitio, & eſſentia, Tr.1. D 18. a.1.n.1. & ſeqq.

Providentiæ partes non ſubjectivæ, ſed objectivæ ſunt prædeſtinatio & reprobatio, D. 18. in prol. eſt actus rationis practicæ, n.4. & circa media ad finem, n.5. datur de rebus minutiſsimis, n. 6.

Providẽtia ſpecialis eſt circa creaturas rationales, n.7. diverſa ratione circa bonos & malos, n. 8.

An Providentia Divina ſemper aſſequatur finẽ? n.9

R.

Raptus.

Raptus ad Divinam viſionem non neceſſariò impedit omnem operationem ſenſibilem, Tr. 1. D.6.a.3.n.12.

Relatio.

Relationum Divinarum realitas fide & ratione docetur, Tr.2. D.23. a.1.n.1. & ſeq.

Relationum quaternarius numerus. n.4. realiter diſtinctarum ternarius, n.5.

Relationes Divinæ non diſtinguuntur realiter propter terminos adæquatos formaliter diverſos, ſed propter oppoſitionem relativam, n. 6.

Relationes formaliter includuntur in eſſentia, per modum termini eſſentialis, a.2. n. 6. quæ incluſio fit ſecundùm conceptum implicitum, num. 7.

Relatio ſecundùm eſſe nullam dicit perfectionem, D.23. a.3. n.2.

Relationes Divinæ non ſunt tranſcendentales, num. 15.

Relativo generi non convenit infinitudo, n. 16.

Relationis eſſe quidditativum non eſt eſſe exiſtentiæ, ſed ad *aliud*, D.24. a.1. n.13.

Relationes *Divinæ* ſunt rationes ſubſiſtendi incommunicabiliter, D.24. a.2. n.13.

Relationis Divinæ ratio differentialis tantùm inadæquata eſt eſſe ad, n.8.

Relatio per incommunicabilitatem eſt prima radix diſtinguendi perſonam, n.9.

Reprobatio.

Reprobationis definitio, D. 19. in prol. Ejus congruentia & natura, a.1. n. 1.2.

Dividitur in poſitivam, & negativam, n.3.

Reprobatio poſitiva ſequitur præviſionem demeritorum, n.4.

Reprobatio negativa præcedit præviſionem peccati perſonalis in reprobo, n.5.

Per illam nemini fit injuria, n.7.

Reprobatio comparativa non habet alium titulũ, quàm rationabilem Dei voluntatem, n.9.

Ad reprobationem negativam per ſe ſufficit titulus beneficij indebiti, n.10.

In hominum reprobatione probabiliter acceſſit titulus peccati originalis, n.11. & ſeq.

Reprobationis rigoroſè ſumptus eſt unicus effectus, D.19. a.2. n.1.

Ejuſdem effectus latiùs ſumpti, quinam ſint? n. 2. & ſeqq.

Reprobationis certitudo nititur decretis permiſſivis, n. 5.

Revelatio.

Revelatio virtualis aliquando ad fidem, aliquando ad Theologiam pertinet, Tr.1. D.1.a.2.n.6.

Eſt ratio formalis ſub quâ in objecto Theologiæ, a.5. n.2, & ſeq.

S.

Scientia.

Scientia inevidens poteſt conſiſtere cum habitu fidei, Tr.1. D.1. a.2. n.4.

Requiſita ad Scientiam propriè dictam, ibid. n. 1.

Scientiæ ſub ratione infallibilitatis ſunt etiam de ſingularibus, n.5.

Scientia ſemper requirit aliquam evidentiam a.3. n. 3.

Scientiæ ſubalternatæ requiſita, a.4. n.1.

Non omnis ſcientia eſt ſubalternans, vel ſubalternata, n.5.

Scientia quomodò ſit cognitio per cauſam, D.11. a. 2. n. 9.

Scientia ab eſſentia virtualiter diſtincta in Deo adſtruitur, n. 10.

Scientiæ & intellectionis conſtitutivæ Divinæ naturæ differentia, n.11.12.13.

Scientifica cognitio non impeditur per rationem entis à ſe, n.15.

Scientia à poſteriori removetur à Deo, n.19.

Scientia ſuimet intelligere nõ datur in Deo, n.22

Scientiæ Divinæ variæ prædicata, n.18.

Scientia Divina eſt cauſa rerum non tantùm directiva, ſed etiam effectiva, D.12. a.1. n.1. & ſeq.

Habet efficaciam cauſandi ex conjunctione cum voluntate, n.6.

Scientia practica in Deo non diſtinguitur virtualiter à Potentia executiva, D.12 a.1. n.7.

Scientia adæquatè dividitur in ſimplicis intelligentiæ, & viſionis, D.12. a.2. n.1.2.

Earundem differentia, a.2. n.3.4.

Scientia *Viſionis* ſola eſt cauſa rerum in actu ſecundo, n. 5.

Scientia ſimplicis intelligentiæ quomodo pro objecto reſpiciat veram exiſtentiam? n.7.

Scientia viſionis continet actum imperij, quo creaturæ producuntur, n.10.

Scientia, quæ eſt cauſa rerum, eſt ſcientia approbationis, n.8.

Scientia viſionis non ſupponit objectum, n.18.

Scientiæ Divinæ certitudo non ſalvatur per præſentialitatem futurorum in æternitate, D.13. a. 1. n. 4.

Scientia de futuris contingentibus quænam detur, n.14.

Scientia de futuris contingentibus in Deo eſt admittenda, D.14. a.1. n.3.

Scientia media doctrina exponitur, D.14. a. 1. n. 4.5.6.

Con-

Digitized by Google

Confutatur, n. 7. 8. 9. & ſeq.
Objectum ipſius implicat, n. 7. & foret caſuale, num. 10.
Scientia media infert præjudicium Divinæ Omnipotentiæ, Dominio, providentiæ, n. 11. 12.
Sicut & efficaci gratiæ, n. 13. nec eſt neceſſaria pro gubernatione univerſi, n. 14.
An ſcientia media ſit conformis S. Scripturæ? D. 14. a. 2. toto.
Scientia media diſcordat à doctrina D. Auguſtini, a. 3. n. 1. & ſeq.
Præſertim in explicanda efficacia gratiæ, n. 7. in prima ratione Diſcretionis, n. 8. in certitudine prædeſtinationis, n. 9. in ſupremo Dominio Dei ſupra noſtras voluntates, n. 10. 12. In impedibilitate Divinæ voluntatis, n. 11. in explicatione futuritionis, n. 12. in concordia liberi arbitrii cum prædeſtinatione, n. 13. in intrinſeca efficacia decretorum, n. 14. in modo ſolvendi argumenta ſemipelagianorum, n. 15.
Scientia media non convenit cum Doctrina D. Thomæ, a. 4. per totum.
Scientiæ mediæ nulla eſt utilitas, ibid. n. 6.
Scientia futurorum Contingentium conditionatorum an pertineat ad ſcientiam viſionis, vel ſimplicis intelligentiæ? n. 61.
Scientiæ mediæ & prædeterminationum concordia necquicquam tentata, D. 17. a. 3. n. 9.

Scriptura.

Scriptura Sacra ex quadruplici ſenſu Theologicè præbet argumentum, Tr. 1. D. 1. a. 7. n. 6. & ſeq.
S. Scriptura non favet ſcientiæ mediæ D. 14. a. 2. n. 1. & ſeq.

Scotus.

Scoti ſententia de diſtinctione Divinarum perfectionũ ex natura rei impugnatur, D. 4. a. 1. n. 9.
Scotiſtica diſtinctio ponit formalem multitudinem & ſuppoſitionem in Deo, n. 15. & ſeq.
Scotiſtarum ſententia de proceſſione Spiritûs S. impugnatur, Tr. 2. D. 26. a. 2. n. 9. & ſeq.

Secreta.

Secreta cordium naturaliter ab Angelo non cognoſcuntur ſine ſpeciali directione vel revelatione, Tr. 3. D. 30. a. 6. n. 2. & ſeqq.

Sibyllæ.

Sibyllæ quo lumine agnoverint & ediderint myſterium SS. Trinitatis, Tr. 2. D. 20. a. 2. n. 9. 21.

Similitudo.

Similitudo intelligibilis objecti tripliciter datur, D. 7. a. 1. n. 1.
Similitudo & æqualitas in Divinis non eſt petenda ex prædicatis notionalibus, D. 22. a. 1. num. 5.
Similitudo naturæ in generatione viventis ſalvari debet ſecundùm gradum ſpecificum, n. 7.

Simplicitas.

Simplicitatis definitio & diviſio, D. 5. a. 2. n. 1. 2.
Simplicitas analogicè abſtracta à Deo & creaturis non eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, D. 5. a. 2. n. 16.

Species.

Species materiales in repræſentando poſſunt gignere cognitionem ſpiritualem, D. 2. a. 1. n. 5.
Speciei impreſſæ natura, D. 7. a. 1. n. 1. & ſeqq.
Species impreſſa in Viſione Divinæ eſſentiæ implicat, n. 5.
Species eſt principium vitale non ut *quod*, ſed ut *quo* & pertinet ad objectum motivum, a. 2. num. 14. 15.
Speciei expreſſæ natura exponitur, a. 3. n. 1. & ſe.
Species intelligibiles Angeli ſunt infuſæ, Tr. 3. D. 29. a. 1. n. 5. & ſeq. V. *Angelus.*
Dantur ſpecies univerſales in repræſentando, a. 2. n. 1. 2. & dicunt perfectionem, n. 3.
Species intelligibiles Angeli ſunt univerſales, n. 4. & in perfectiori univerſaliores, n. 5.
Species intelligibilis ſumit unitatem ab objecto in eſſe objecti, n. 8.
Species intelligibiles animæ Chriſti ſunt perfectiores Angelicis quoad multitudinem cognitorum, D. 30. a. 5. n. 6.

Spiritus.

Spiritus S. etiam ex amore creaturarum poſſibilium procedit, D. 15. a. 2. n. 7.
Ex vi ſuæ proceſſionis procedit, ut amor ſubſiſtens, a. 2. n. 16.
Non procedit liberè, a. 2. n. 20.
Spiritûs S. nomina, D. 26. a. 2. n. 1. 2. 3. 4.
Illius proceſſio ab utroque contra Græcos defenditur, ibid. n. 6. & ſeqq.
Spiritum S. diſtingui à Filio dependenter à proceſſione contra Scotiſtas oſtenditur, n. 11. & ſ.
Per ſe procedit à duobus ſuppoſitis, tanquam uno principio, n. 16.
Spiritiva virtus an adæquatè reperiatur in Patre? D. 26. a. 2. n. 17.
Spiritus S. non mittit, ſed mittitur, a. 3. n. 6.

Subalternatio.

Subalternatio Theologiæ differt à ſubalternatione habituum naturalium, Tr. 1. D. 1. a. 4. n. 7.

Subſtantia.

Subſtantia ſpiritualis tantùm in loco conſtituitur per contactum virtutis, D. 5. a. 4. n. 6.
Creata ſupernaturalis implicat, D. 6. a. 4. n. 12.
Subſtantiæ increatæ ratio quomodò participetur à creaturis, n. 15.
Ratio ſubſtantiæ quomodò à creatura participetur in ordine naturali, n. 17.
Subſtantia ſpiritualis non intellectiva implicat, D. 11. a. 1. n. 15.
Purè corporea, & intellectiva pariter implicat, num. 18.
Subſtantia prædeſtinati non eſt effectus prædeſtinationis, D. 18. a. 4. n. 3.
Subſtantia immediatè operativa in ordine intelligibili quo ſenſu poſſit admitti? n. 5.

Subſiſtentia.

Subſiſtentia quid ſignificet? T. 2. D. 24. a. 2. n. 1. 2.
Tres ſubſiſtentiæ relativæ in Divinis adſtruuntur, n. 3. & ſeqq.
Subſiſtentiæ creatæ & increatæ diverſitas, n. 10.
Subſiſtentia an & quomodo ſit ultimus terminus? n. 12. Una abſoluta adſtruitur, n. 14.
Non eſt prorſus idem cum Hypoſtaſi, n. 18.

Suppoſitio.

Suppoſitio antecedens inimpedibilis non ſemper cauſat neceſſitatẽ antecedentẽ, D. 17. a. 2. n. 33.

Superbia.

Superbia generaliter & ſpecificè accipitur, Tr. 3.

Digitized by Google

D.34.a.3. n.4. Fuit primum peccatum Angeli, n.5. & ſeqq.
Superbia, quæ fuit primum Angeli peccatum, habuit pro objecto propriam beatitudinem naturalem, a.4. n.3.

T.

Theologia.

Theologia alia eſt de objectis formaliter; alia de virtualiter revelatis, Tr.1. *D.*1. a.1. n.2.
Quid ſit Theologia Beatorum matutina, & veſpertina? ibid. n.4.
Theologiæ variæ diviſiones, ib. n.5,6.7.
Theologiæ initium, ſtatus & progreſſus, ib. §.2. n.8. & ſeqq.
Theologiæ SS. DD. varij ex Ord. S. Bened. n.13.
Theologia Scholaſtica quoad ſubſtantiam eſt ſimpliciter neceſſaria toti Eccleſiæ pro ſingulis, non tamē in ſingulis fidelibus, ib. §.3. n.18.
Eſt neceſſaria ad melius eſſe ſecundùm Methodū Scholaſticam, n.21. Sicut etiam ad cognoſcendas quaſdam veritates naturales, n.22.
Theologia eſt vera, & propriè dicta ſciētia, ib. a.2.
Habet evidentiam ſolùm radicalem, ideóque poteſt cum fide conſiſtere, n.4. & a.3. n.4.
Theologica concluſio hæreſi virtualiter & mediatè opponitur, n.8.
Theologia nullam habet formalem evidentiā luminis ſupernaturalis, vel naturalis, a.3.§.1.n.1.
Theologiæ competit inevidentia non privativa, ſed negativa, n.6.
Theologia habet aliquam ſubalternationem ad ſcientiam beatam, a.4. §.1. n.2. non tamen rigoroſam, n.3.
Theologiæ objectum formale quod eſt Deus virtualiter revelabilis, a.5. §.1. n.2. & ſeq.
Theologiæ objectum materiale eſt ens virtualiter revelatum, n.5.
Theologiæ Scholaſticæ definitio, §.3. n.10.
Theologia eſt ſapientia, ib. n.11.
Theologia non eſt intrinſecè, ſed extrinſecè ſupernaturalis, Tr.1. *D.*1. a 6. §.1. n.1.
Theologicus aſſenſus proximè cauſatur ab aſſenſu præmiſſarum, n.2.
Theologia eſt ſimul formaliter eminenter ſpeculativa & practica, §.2. n.4. principaliùs tamen ſpeculativa, quàm practica, n.7.
Eſt dignior & certior alijs ſcientijs, §.3. n.8.
Non manet in hæretico, §.4. n.10. manet in patria, n.11.
Eſt una ſpecie infimâ, n.12.
Theologia eſt argumentiva, a.7. n.1.
Theologici loci ad argumentandum quinam, & quot ſint? a.7. §.1.

D. Thomas.

D. Thomæ mens circa ſcientiam mediam expenditur, ejúſque doctrinam huic ſcientiæ repugnare oſtenditur, a.4. per totum.

Thomiſtæ.

Thomiſtæ aliqui negantes ſcientiam futurorum conditionatorum exponuntur, *D.*14. a.1. n.2.

Tranſcendentia.

Tranſcendentia omnium prædicatorum in Divinis nullam infert abſurditatē, D.4. a.5. §.2. n.10

Tridentinum Conc.

Tridentini Concilij definitio non obeſt decretis prædefinientibus, *D.*17. a.2. n.37.

Trinitas.

Trinitatis SS. Myſterium non obeſt Divinæ ſimplicitati, *D.*5. a.2. §.2. n.18.
SS. Trinitas per varias hæreſes impugnata, Tr.2. *D.*20. a.1. n.1. & ſeq.
Ejus Catholica veritas è Conciliis & Symbolis.
SS. Trinitatis Confeſſio S. Gregorio Thaumaturgo per B.V. revelata, n.8.
Indicatur in Veteri Teſtamento, n.9. & ſeqq. & in Novo promulgatur, n.15. & ſeqq.
Fuit implantata nomini tetragrammato, n.13.
SS. Trinitatis Myſterium non eſt contra rationem naturalem, a.2. n.2. & ſeq.
Eſt tamen ſupra rationem naturalem, & lumine naturali nec probabiliter cognoſcibile, n.12. & ſeqq.
SS. Trinitatis Myſterium quomodo indicatum in Scripturis Philoſophorum & Sybillarum, n.7. 8. 9.
Dantur in natura congruentiæ explicativæ Trinitatis, n.18.
Trinitatis cognitio non daretur in ſtatu puræ Naturæ, n.24.

U.

Ubicatio.

Ubicatio intrinſeca rejicitur, *D.*5. a.5. §.1. n.3.

Ubiquitas.

Ubiquitas Dei eſt nulli creaturæ communicabilis, *D.*5. a.5. §.3. n.11.

Verbum.

Quid ſit Verbum mentis Divinæ, *D.*7. a.3. §.1. n.1. & ſeq.
Verbum non eſſet ejuſdem rationis ablatis poſſibilibus, n.10.
Verbum mentale eſt ſignum rei cognitæ per modum imaginis. a.3. §.3. n.16.
Verbi Divini proceſſio non differt à proceſſione Spiritûs S. quòd ſit acceptio naturæ fœcundæ, Tr 2. *D.*22. a.1. per totum, V. *Proceſſio.*
Verbi Divini Proceſſio non ideo eſt generatio, quia eſt ſecundùm rationem imaginis, art. 2. n.5. & ſeqq.
Verbi Divini Proceſſio ideo eſt generatio, quia eſt per intellectum, & in Deo eſſe intelligibile ac naturale formaliſsimè identificantur, n.10. & ſeqq.
Verbum Divinum per ſe procedit ex cognitione omnium eorum, quæ ſunt formaliter in Deo *D.*26. a.2. n.2. & ſeqq. etiam ex cognitione omnium poſsibilium, n.6. non autem futurorum, n.7.

Veritas.

Veritas in Deo reperitur omnibus modis, *D.*5. a.2. n.12.
Ut tamen invenitur in Deo, eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, n.15.
Veritas futurorum contingentium non eſt intrinſecè determinata, *D.*13. a.1. n.16.
Veritas objectiva determinata futurorum contingentium antecedens Decretum Dei impugnatur, a.2. n.17. & ſeqq.

Ve-

Verum.

Verum & intelligibile ſequitur rationem entis, ex limitatione in rebus creatis, non vi propriæ lineæ, *D.*3. a.5. §.3. n.16.

Via.

Via tam bonorum, quàm malorum Angelorum conſtabat tribus inſtantibus, Tr.3. *D.*33. a.3. num. 8. 9.

Virtualis diſtinctio.

Virtualis diſtinctio ſufficit ad ſalvandâ contradictoria in Divinis, *D.*4. a.2. §.3. n.8.

Virtualis diſtinctionis genuina explicatio & defenſio. V. *Diſtinctio.*

Viſio.

Viſio beatifica eſt participatio Divinæ intellectionis ſecundùm rationem actûs primi, non ſecundùm rationem radicis, Tr.1. *D.*3. a.4. n.30

Viſio intuitiva Dei eſt poſsibilis, & defacto datur, *D.*5. a.1. n.1. & ſeqq.

Viſionis intuitivæ Dei datur evidentia negativa, non poſitiva, a. 2. §. 1. & 2.

Viſio Dei nec innatò, nec elicitò naturali appetitu deſideratur, §. 2. n. 11.

Viſio Dei in hac vita aliquibus Sanctis probabiliter fuit conceſſa, *D.*6. a.3. §.2. n. 3. & ſeq.

Viſio intellectualis in oculo corporeo implicat, a.3. §.4. n.20.

Viſio Divinæ eſſentiæ non admittit ſpeciem impreſſam, *D.*7. a.1. §.2. n.5. & ſeq.

Viſio creata Divinæ Eſſentiæ eſt infinita objectivè, §.5. n.21.

In Viſione Beatifica non producitur Verbum mentis, per ſpecies expreſſas, a.3. n.4. & ſeqq.

Viſio Beata non eſt propriè dictio, n. 17.

Viſionis inæqualitas non eſt eſſentialis, ſed accidentalis, *D.*9. a.1. §.1. n.1. & 2.

Perfectioris Viſionis adæquata ratio eſt major perfectio luminis gloriæ, *D.*9. a.1. §.2. n.5.

Viſio comprehenſiva Dei implicat, *D.* 9. a. 2. §. 1. n. 1.

Eſt formaliter eminenter ſpeculativa & practica, §.2. n. 7. ſed principaliùs ſpeculativa, n. 8. eminenter complexa, n. 9. & virtualiter reflexa, n.10. menſuratur æternitate participatâ, §. 3. n. 13. poteſt per accidens tempore menſurari, §. 3. n. 15.

Viſioni debetur ſimplicior menſura, quàm Angelo, §.2. n.14.

Extra Viſionem datur reflexio & memoria ipſius, §. 2. n. 11.

Viſio ut beatificans debet repræſentare creaturam in particulari, *D.*10. a.3. §.1. n.2.

Poteſt dari Viſio Dei ſine viſione creaturæ in particulari, n.3.

Viſioni non obeſt confuſa repræſentatio objecti ſecundarij, n.6. V. *Creatura. Poſſibilia.*

Viſio Beatifica quomodo ſit participatio Divinæ Scientiæ, *D.*11. a.2. n.36.

Viventia.

Viventia quomodo dicantur à ſe moveri, Tr. 1. *D.*2. a.2. §.2. n.9.

Unio.

Unio intelligibilis quô ſensû ſit Metaphorica? *D.*8. a.1. §.2. n.12.

Univerſalitas.

Univerſalitas quandonam cauſet confuſionem cognitorum? *D.*11. a.4. n.33.

Univerſalitas intelligibilium ſpecierum in repræſentando eſt poſsibilis, Tr.3. *D.*28. a.2. n.1. & 2. & dicit perfectionem, n.3. de facto datur in Angelis, n.4.5.

Unum.

Unum & ens in Divinis dicitur tam ſingulariter, quàm pluraliter, *D.*25. a.2. n.14.

Voluntas.

Voluntas ut præmota habet indifferentiam actualem, Tr.1. *D.*13. a.2. n.16.

Voluntatis ratio in Deo, *D.*15. a.1. n.1.

Voluntatis Divinæ objectum formale & materiale, n. 4. & 5.

Voluntatis Divinæ diviſio tantùm eſt materialis, a. 3. n. 1.

Voluntas dividitur in abſolutam & conditionatam, efficacem & inefficacem, n.2.

Voluntatis diviſio in antecedentem & conſequentem explicatur, n.3. eſt adæquata, n.11.

Voluntas antecedens eſt voluntas Beneplaciti, n.4. & ſeq. nullam inducit imperfectionem, num. 8.

Voluntas antecedens & conſequens aliquando conjunguntur, n.11.

Voluntatis Divinæ libertas, V. *Libertas.*

Voluntas Divina non poteſt eſſe ſuſpenſa ab omni actu, *D.*16. a.2. n.10.

Voluntas humana quomodo debeat conformari cum Divina? *D.*17. a.2. n.38.

Voluntas cauſæ & antecedentis non ſemper eſt voluntas effectûs & conſequentis, *D.* 17. a. 2. n. 41.

Voluntatis Divinæ efficacia eſt radix creatæ libertatis, *D.*17. a.3. n.7.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Minora errata, quæ primo intuitu facilè deprehenduntur, tuæ Lector diſcretioni & prudentiæ committo. Cætera, quæ ſenſum vitiant, ſic corrige.

Ex Tract. De DEO Uno.

Pag.	*N.*	*Lin.*	*ERRATA.*	*CORRIGE.*
6	8	*penult.*	promiſſam.	præmiſſam.
-	3	6	clarum.	chorum.
8	*col.* 1.	13	licentiam.	ſcientiam.
-	7	3	licentia.	ſcientia.
12	2	9	cùm ſunt.	jam ſunt.
-	5	14	*omitte*, non autem ſpeculativum & practicum.	
14	*Summar.*	7	analogicum.	anagogicum.
20	20	1	quantitatis vum.	quantitativum.
22	*col.* 1.	5	ignorat.	ignoret?
37	*col.* 2.	14	authoribus.	authoritatibus.
40	2	18	ſub.	ſine.
41	3	10	continetur.	continentur.
42	4	22	vel tantùm.	non tantùm.
49	2	5	Primi, & ſecundi.	Primi, & tertij.
50	9	9	vel ex ſe.	non ex te.
54	6	14	dicit eſſe.	dicitur eſſe.
66	9	11	quod nempe.	quod neque.
116	22	3	quo cogniti.	quo incogniti.
131	33	39	poſitus, conc.	politus.
138	4	6	illud.	illam.
139	3	9	ut.	vz.
145	*col.* 1.	2	legi vos.	elegi vos.
148	18	8	poſitivo; nempe.	poſitivo, ubi verũ eſt, quod aliquando præſcientia ſit ſine decreto: nempe.
153	*Summar.*	5	amori.	amore.
-	1	7	ipſi.	ipſis.
160	8	6	ceſſet.	ceſſaret.
161	*in prolog.*	7	prout (ex.	(prout ex.
163	*col.* 2.	7	incom̃unicabiliter.	incom̃utabiliter.
165	6	4	decernentis.	decernenti.
168	*col.* 1.	44	alia ſe.	alia à ſe.
172	-	1	ipſorummet.	ipſummet.
173	37	9	non quod.	non quoad.
173	39	8	confirmetur in volitio.	conformetur in volito.

Pag.	*N.*	*Lin.*	*ERRATA.*	*CORRIGE.*
173	40	27	præmotionem.	adorationem.
174	41	16	definiente.	deficiente.
176	6	6	ſuæ.	ſuo.
177	-	1	prædeterminationem.	prædeterminationum.
184	6	11	fundatur.	fundantur.
186	13	25	gratiam & contra illos: qui.	lege: gratiam; & contra illos, qui.
193	14	23	miſerabor.	miſerebor.

Ex Tract. De DEO Trino.

Pag.	*N.*	*Lin.*	*ERRATA.*	*CORRIGE.*
196	*in prolog.*	7	opprimetur.	opprimatur.
197	3	11	ὁμοιούσιον.	ὁμοούσιον.
-	-	19	Alexandrino.	Alexandro.
198	*col.* 1.	4	dele.	&.
-	-	14	Gualterium.	Gaulterium.
-	5	*ult.*	ad quod vult Deum.	ad quod vult deum.
-	6	15	Spiritum S. perfectã.	Spiritũ S.) perfectã.
-	-	17	voluerunt)	voluerunt.
200	17	21	& unum, ſumus.	& unum, & ſumus.
201	*col.* 2.	37	aliam, non aliud.	aliud, non alium.
207	*col.* 2.	4	realis diſtinctio,	realis oppoſitio.
208	*col.* 1.	5	ſequelam in.	ſequelam: in.
209	*col.* 2.	4	quæque notionalem.	quæque actum notionalem.
211	4	3	ſequenti §.	ſequenti art.
212	9	5	§. 3. dicemus.	D. 25. §. 2. dicemus.
213	*col.* 2.	29	Domini.	Divini.
225	1	19	dub. præter.	dub. 5. præter.
239	9	31	notione.	relatione.

Ex Tract. De Angelis.

Pag.	*N.*	*Lin.*	*ERRATA.*	*CORRIGE.*
249	*prolog.*	4	eudæmones.	eudæmones.
252	2	4	art. 7.	art. 4.
256	14	12	concitare.	concitando.
259	*col.* 2.	7	milliarum.	milliarium.
263	-	16	ſpiritualem.	ſubſtantialem.
295	3	4	poteſt habere.	poteſt ſe habere.

Digitized by Google

Digitized by Google

oogle